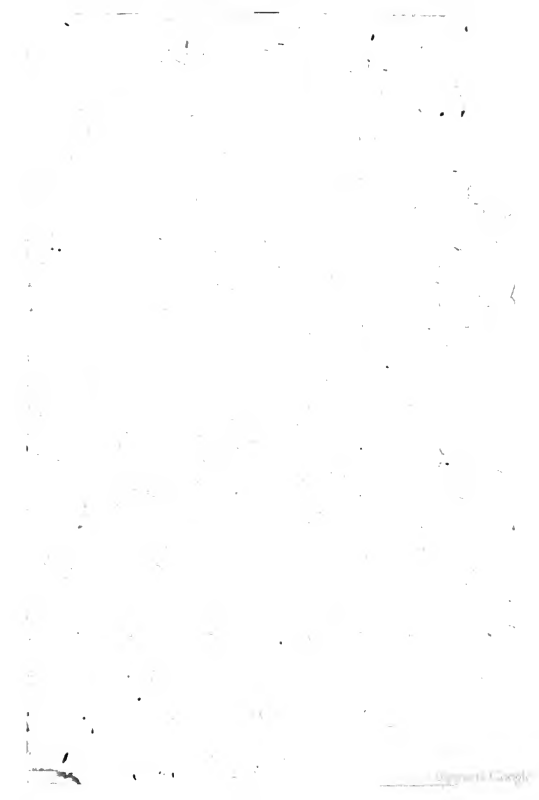
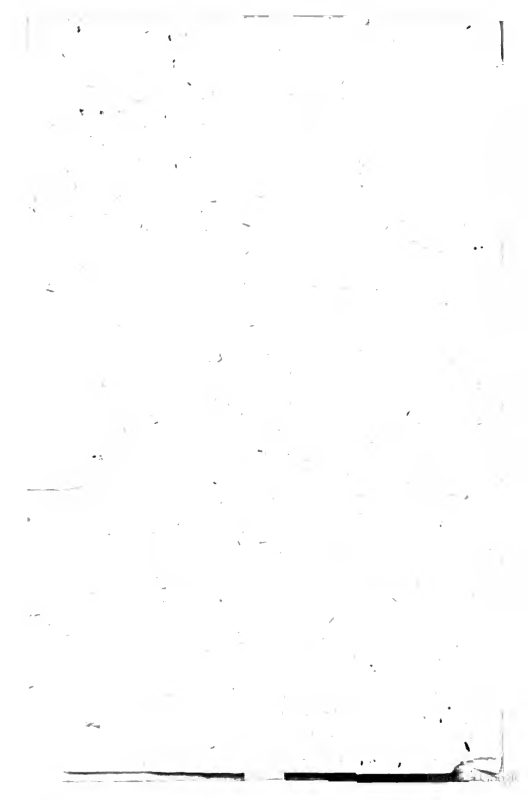

sc. 13. Pl. 3.

ARA 1929

B. SIMONIS
de CASSIA
COMENTARIA
IN IV. EVANGELIA.

THE
LIBRARY
OF THE
MUSEUM OF
ART AND
ARCHITECTURE
OF THE
METROPOLITAN MUSEUM OF ART
NEW YORK

BEATI
SIMONIS FIDATI
DE CASSIA
ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI
GESTA SALVATORIS
DOMINI NOSTRI
JESU CHRISTI.

SEU

COMMENTARIA SUPER IV. EVANGELIA
IN XV. LIBROS IN DUOBUS TOMIS

DISTRIBUTA

B. FONS. AR.

PARS PRIMA

CONTINENS OCTO PRIORES LIBROS.
OPUS

Tanta subtilitate, & judicii acrimonia præditum, ut du-
bium sit, ordinem perspicuum magis, an argum^{en}ti subli-
mitatem, & materiæ exquisitam tractationem ^{admirari} conveniat.

Proinde non tantum Divini verbi Concionatoribus, & sacræ scri-
pturæ Studiosis, verum etiam omnibus Christianæ Perfectionis amanti-
bus ad vitia extirpanda, & virtutes inferendas utilissimum.

Editio quinta

Cui in fine accedit ejusdem Authoris Epistola ad Populum Florentinum qua
illum tempore inundationis ad Poenitentiam excitat. Una cum triplici Indice, uno
materiae, Concionario altero, & tertio rerum.

Cum Permissu Superiorum.

Revisum Typis Hieronymi Lenzii Anno 1733.

Sumptibus Joannis Gafsi Bibliopole Pedepontani & Socii ejusdem.

Honori
Ac
Venerationi
Reverendissimi, Perillustri, ac Amplissimi
Domini, Domini
EVGENII
Sac. ac Exempt. Ord. Cisterciensis
Prælati Infulati
Celeberrimi, Ducalis, ac antiquissimj Monasterii
B. V. M. de Waldsasso
Abbatis Dignissimi,
Nec non
Monasteriorum Sedlecensis, & Ossecensis in Bo-
hemia & Brumbacensis in Franconia
Patris Immediati.
Patroni perquam gratiosi.

Reverendisſime, Perilluſtris, ac Ampliſſime
Domine Domine,
Patrone perquam gratioſe.

FRugifero foliis, ſed fructibus ſterili olim maledicens, ficui ventris Divino Flamine fecundati *Benedictus Fructus*, contra folium, quod vento rapitur, oſtendit potentiam ſuam. Ficus & ego ſum plena foliis nil minus tamen maledicto timens. In foliis enim, quæ ventilo, & vendito, velut in nuce nucleus, fructus latitat ſuaviſſimus. Obſcuras foliorum umbras, verborum ambages miſſas facio. Volumen *Reverendiſſimæ Amplitudini Veſtræ* omni, qua par eſt, ſubmiſſione præſento, dico, dedicoque. Volumen breve, Verbi in carne Virginea Abbreviati, & Compacti; apertum ac reſeratum Evangelion.

Mundus brevis liber eſt, in quo teſte Paulo ex creaturis veluti primis elementis, & literis ſapientia creatrix quaſi in compendio edificitur: *inviſibilia enim ipſius* (DEi) inquit ad Rom. I. *à creatura mundi per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur.* Breve quoque ut dixi, quod offero, volumen eſt, quatuor tantum folia, quaterna nimirum evangelia omnibus numeris abſolutæ perfectiſſimæque ſcientiæ, & ſcientiſſimæ chriſtianæ perfectionis elementa, & rudimenta continens.

Omnia ex elementis fieri compertum eſt, quorum tamen repugnantes qualitatum contrarietates cuncta denuò ſubjiciunt corruptioni, illa verò, quæ ex his generantur elementis (Evangeliiſ inquam) neſciunt corruptionem juxta illud primæ & incorruptæ veritatis effatum: *Cælum & terra peribunt, verba autem meæ non tranſibunt.*

Elementa, totuſque mundus Antonio liber erat. Quo eremi relevabat faſtidium: nam magnus ille ſolitudinis, divinæque ſcientiæ Cultor à Profanæ Philoſophiæ cultore quondam interrogatus, qua demum ratione, quòve otio in obſcuro tetrico eremi ſpecu, noctes dièſque falleret? Librum ait, habeo, quem ſemper lego, & terendo noctes, dièſque tero. Sed quis ille liber, quem inter tenebras ſine ſole, ſine luce, ſine lychno, ſine oleo legerat Antoniuſ? Liber meus, inquit, quem lego, etiam in tenebris legi poteſt: liber ꝑ. tantum foliorum, tantus tamen quantus mundus eſt; folium primum, terra eſt. Secundum, *aqua*, 3tium, *æer*, 4tum, *æther*, 5tum, *cælum*. Hæc folia volvo, & revolvo, nec unquam abſolvo. Magnus liber; pauca folia, longa lectio, in qua tamen nec oleum

nec operam perdidit Antonius: utpote quem sine lampade, aut non sine ingenti æternæ salutis fructu legit in tenebris.

En *Reverendissime Perillustis ac Gratiöse Domine*

Domine: libro huic simillimus est liber hic quem devotissimò homagiò trado, ac præsentò; quatuor tantum habet folia: quaternaria nimirum SS. Evangelia, & commentaria in ea. Quatuor folia, & tamen liber magnus liber inexhaustus, lectio longa, liber in quo finis nullus, qui nec unquam quantum sat est evolvi potest, imò liber in quo nullum punctum satis, liber, inquam, major librò Antonianò, quippe penes quatuor Evangelia continet cælum, & terram, ærem, & aquam, omnemque totius universi molem. Ipsum denique horum omnium Artificem & Conditorum, per Quem, & à Quo facta sunt omnia: sine Ipso autem factum est nihil.

Tiberius Tacitus teste Suetonio obscura nocte non minus quam luce meridiana legere nòrat nec sole, nec vicario solis egebat lumine; etiam liber hic, nec sole, nec lucerna, nec lampade indiget, est ipse sibi lux, lux de luce *que illuminat omnem hominem*. Lucerna est juxta illud *lucerna -- verbum tuum*. Authorem libri si spectò, Primus est Ipse humanæ salutis Author, coram Quo ad censuram olim ultimam omnes aperiendi sunt libri. Secundum si quæro authorem: *beatus est Simon*, verè beatus, quia, caro & sanguis non revelavit ei. *Fidatus est*, fidelis servus, & probatus inventus est, de Cassia non de Cassa nuce, eremi (non quidem magni Antonii) sed Magni Augustini incola & cultor. Opus ipsum operæ pretium est, acutissima subtilitate & subtilissimo acumine, nec non verborum, & Mysteriorum acrimoniâ veluti lapidisimâ, & suaveolentibus conditum aromatibus. Opus Divino dictante spiritu, purò tersòque calamò, incorrupta manu exceptum: tantus in hoc folio stupor, ut etiam in stuporem rapiat obvium quemque lectorem.

Et hæc demum causa est. Cur præter alios gratitudinis titulos *Reverendissime Amplitudinis Tue* hoc consecraverim folium. Scio enim, & quis nesciat? Te sub his foliis veluti sub amantissima umbra jugiter, suaviterque quiescere. Scio te sacrorum librorum continuè lectioni totum immersum, ex quibus tanquam sedula ac indefessa apis mel, & favum colligis, eodem aliorum quoque mentes imbuis, & dulcoras. Scio referente ubique fama Te Sacre Alcefeos non amatorem duntaxat, sed & Doctorem esse nulli secundum. patet Te in volvendis, evolvendisque libris velut sisyphum in volutando saxo esse assiduum. Palam est: libros Tibi esse campum liberissimum, & jucundissimum, in quem quasi in campos Elysios summa cum voluptate exspatias. Nec ignoro, quot pulcherrimos inde decerpas flores, & eosdem in fasciculum colligatos aliis præsentas, at-

que communices. Scio *Te* non tantum diem, sed etiam noctem huic sacro insummere labori, & studio; ut noctem vertens in diem meritis dicere valcas, *noxe illuminatio mea in delictis meis*. Non contentus eras, nec aliquid te fecisse putabas, dum tot oculis lustratam, tot linguis ubique dilaudatam extruxeras, & instruxeras Bibliothecam, nisi *Te Ipsum* in illam transformares & non tantum totus liber scriptus *Intus & foris*, sed & tota Bibliotheca fieres, ex qua, & in qua tot sacre doctrinae, tot pulcherrimarum virtutum aurea exempla graphice in te expressa legi etiam à cæcutiente queunt. Patere proinde *Reverendissime ac Perillustri D. D. Presul, ac Patrone perquam gratiosè*, ut etiam librum hunc in *Te* tanquam viva & animata Bibliotheca statuam, & colloceam, non quasi egeat, sed ut à *Te* novus decor ei accedat.

Demum me ipsum in *Te*, & abundantissimo gratiarum tuarum sinu colloco, ex corde optans, apprecansque, ut ad tuorum, aliorumque consolationem, ac exultationem tot dies non tantum albis, sed etiam aureis vivas notatos calculis, quot litteris & punctis hic notatus liber est, usque dum in libro vite sine fine summam omnis felicitatis legas sempiternam. Ita summa cum veneratione, ac submississimo respectu vovet.

Reverendissimæ Amplitudinis Tuæ

Clementis infimus

Joannes Gaffi, Bibliopola Pedepontanus.

Vita B. Authoris.

BEatus Simon Fidatus Ord. Erem. S. P. Augustini splendidissimum jubar, in charitate, & Prædicatione verbi Dei alter Paulus, singularissimus Evangelistarum interpres, ac verus Christi Imitator Cassis in umbria (quæ civitas lucidissimorum ingeniorum, ac animarum sanctæ vitæ fuit focunda genetrix) è nobili Prosapia Fidata ortum habuit circa annum 1280. à teneris jam annis ad Deum, & ipsius veram scientiam festinandam conversus est, uti de seipso testatur lib. 8. hujus operis cap. 40. fol. 373. col. 1. Adolescens coram Jesu Christi imagine reverenter, uti solebat, genua flectens, formosissimum puerum calicem gestantem aureum aditare, & sibi arridere conspexit, his verbis hortantem: *Puer munde: mecum de calice bibe*. Quo gustato inexpertæ dulcedinis suavitate perfusus locis quoque gustandum porrigi postulavit.

Hinc postmodum in sanctitatis, ac fervidæ doctrinae præfagium tali glorificatus est oraculo: *Si totum ebibisses, universum mundum illustrares*. Ab hujus celestis calicis gustu emanavit egregium hoc opus super quatuor Evangelia, ordine à nullo antea doctore tractatum. Meditando Christi Domini vitam, & acerbos dolores, non solum in fluidas lachrymas erumpebat, sed etiam tunc coelitus illuminatus mira prospiciebat, atque ab illis fontibus mysticis aquas perfectæ scientiæ hauriebat, quas dein super rostra ad populorum utilitatem effundebat.

Cononienfis, Florentinis, Senensibus, aliisque præclarissimarum Urbium Civibus ardore verè igneo, ac spiritu apostolicam pietatem spirante verbum Dei annuntiavit incredibili cum fructu, celsique numinis glorificatione. Florentiæ præsertim diu permansit, in eaque Civitate plurima præclara patravit; inibi enim aliquando integram urbem commo-

tam

tam sedavit. Spiritu Prophetiæ quam maximè floruit, eoque dono illustratus multa eventura prædixit, notabilique in pretio fuit. Monasterium S. Catharinæ Monialium Ord. S. Augustini ad montem S. Caij extra civitatis moenia anno Christi 1330. construi fecit, nobilissimisque Matronis ac virginibus illud replevit. Divino quoque fervore succensus multis in prostibulis prædicavit, multasque miseras fœminas è luto suo peccati puteo extraxit, ac in earum domibus Cœnobium convertitarum crexit.

Quamquam fundata doctrina, & scientia infusa illum eminentem redderent, tamen in profunda humilitate semper permanere curavit, quare in ordine nec gradum ullum suscipere, nec dignitatem obtinere voluit. Ideo honoris gratia, non veritate factum creditur, ipsum Magistrum nominatum fuisse in quadam antiqua scriptura continente narrationem Hostiæ miraculosæ, irreverenter inter Breviarii folia positz à quodam Parocho, qui eam infirmo deferebat, posteaque liquefactam ac quasi sanguineam invenit; cujus duæ pagellæ modo in Conventu Perusino, & Cassiano Ord. Erem. S. Augustini asservantur: Verba antiquæ scripturæ sunt hæc; *Regressus Senas ad Conventum S. Augustini pervenit, ubi prædicabat M. Simon vir doctissimus, & sanctus homo, & narravit illi casum Est.*

Denique ætate venerabilis, Eruditione celestis, pietate insignis, virtutibus fulgens, & miraculis illustris anno Christi 1347. in vigilia Ascensionis infirmatus sequenti anno 1348. piissimè obiit die 2. Februarii. Ejus corpus Florentiæ in Ecclesia Monialium Convertitarum Ord. S. Augustini inventum est nostro tempore incorruptum, ac ibidem etiamnum custoditur. Hoc opus suum super Evangelia incepit ad instantiam sui charissimi amici Domini Thomæ de Corsinis Doctoris legum Florentini anno Christi 1338. die 6. Septembris apud almam Urbem. In hujus operis Encomium R. P. Stephanus Sutorinus Ratisbonensis SS. Theologiz Lector, & Viennæ in Austria Celeberrimus Concionator Augustinianus, qui Editionem Basiliensem procuravit, hoc in Epistola præliminari exaravit: *Simonem de Cassia egregium plane Evangelicæ veritatis enarratorem, si cum vetustis illis sacrarum litterarum Illustratoribus comparare voles, ut in orationis structura, & dictionis filo inferiorem, ita in sententiarum pondere, in gestorum delineanda ratione, in expositione Mysteriorum, in efformandis Christianæ vite moribus parem, ne dicam superiorem neminem invenies. Utitur anim (impenè fateor) rudibus, & subagrestibus verbis, sed tamen (quod Pico Mirandula placet) vivis animatis, flammis, aculeatis, & ad inum spiritum penetrantibus, lectorem ipsum mirabili potestate transformantibus &c.*

Scriptores Augustiniani celebrantes, & Beatum acclamantes Simonem de Cassia ultra viginti numerari possent. Externi verò Scriptores eundem condignis Encomiis prosequuntur sequentes:

Author additionum ad spectulum histiorale Vincentii Belluacensis cap. 58. pag. 475. Arthmanus Schedel in Chronicis mundi fol. 234. Raphael Volaterranus lib. 21. Antropol. Marcus Antonius Coccius Sabellicus lib. 9. Ænn. Hi quatuor non bene assignant tempus, quo floruit B. Simon. Bartholomæus de Pisis Minorita lib. 1. conformitatum, parte 2. fructu II. fol. 151. Lucas Vadingus in 2. Thom. Annal. Minorum. Ad annum 1288. pag. 562. Alphonsus Clacconius in vita Benedicti XII. pag. 885. Cardinalis Bona in Indice Authorum Harm. Psal. Ecclesiæ, Trithemius de scriptoribus Eccles. Possevinus in 2. Thom. appatet.

SIXTUS

Sixtus Senensis in Bibl. Sancta pag. 303. Cardinalis Bellarminus de Scriptoribus Eccles. pag. 225. Labbeus ibidem pag. 353. Petrus de Alva in Bibl. Concep. col. 1410. Marraccius in Mariana Tom. 2. pag. 368. Gesnerus in universali pag. 599. Frisius pag. 755. Daniel Papebrochius ad diem 9 Junii pag. 259. & ultimum Henricus Warthou pag. 21. & alii.

Opera autem, quæ edidit B. Simon de Cassia sunt sequentia :

Libri quindecim de Gestis Domini Salvatoris correcti, illustrati & impressioni traditi à supra nominato R. P. Stephano Sutorino Basilæ ex ædibus Adæ Petri de Langendorff anno 1517. in fol. Editio tamen est secunda, ut ex Epistola ad Lectorem cernitur. Postea Coloniae ex officina Eucherii Cernicornii anno 1533. in fol. ac ibidem ex officina Novelliana, & apud eundem Cernicornium anno 1540. in fol.

De B. Maria Virgine. Basilæ apud eundem Petrum. Anno Christi 1517. in fol.

De stultitiis imprudentium in bello spirituali. Edidit lingua Italica M. Sebastianus Broilus Fanensis Secretarius Ord. Erem. S. Augustini, ac Tridentini Concilii Theologus, Mediolani apud Moschenos, anno 1556. in 8vo.

De disciplina spiritualium liber unus super verba S. Pauli : *Si Spiritu vivimus* &c.

De Doctrina Christiana liber unus. Hæc duo opuscula quamptimum edere sperabat M. Broilus, ut in Epistola præliminari ad Christophorum Patavinum ante librum de stultitiis imprudentium in bello spirituali affirmat.

Quatuor libri Expositionum super Evangelia in lingua Italica editi Florentiæ apud Bartholomæum Francisci de libris Florentinum anno 1496. in fol. Hujus expositionis liber in membrana manuscriptus asservatur in conventu llicetano Ord. Erem. S. Augustini.

Expositio super Evangelia quadragesimalia in lingua Italica asservatur in Conventu Bononiensi Ord. Erem. S. Augustini.

De vita Christiana Pars prima. Manuscriptum in fol. asservatur in Bibliotheca Casarea, ut ait Frisius.

De cognitione peccati liber unus. Asservatur Romæ in Conventu S. Mariz de populo Ord. Erem. S. Augustini.

Expositio Symboli liber unus.

De vita Eremitica liber unus.

De Patientia liber unus.

De Speculo Crucis liber unus.

De Conflictu Christiano liber unus. Aliæque varia.

Admonitio

Ad Eruditum ac Benevolum Lectorem.

Um B. Author Dei Spiritu plenus, ac divino Zelo succensus in hoc egregio suo Evangelico opere magis intenderit hominum corda veritate Evangelica permoveere, quam exornare, & ornatis verbis delectare, ac insuper Eidem B. Authori, dum ultimam limam huic operi superaddere tentabat, præpropere, ac invida mors subito calamum e manu eripuerit, hinc mirum non est, si subinde aliqua vocabula minus latina, & hoc præsertim erudito sæculo minus usitata (prout in prioribus hujus operis Editionibus continentur) irreperiant: quæ tamè in hac ultima Editione ex magna parte, quantum salvo sensu, & salva a B. Authoris intentâ energia licuit, fuerunt comutata, & emendata. Demum, cum jam nostro hoc ævo Christianus orbis ferme universus immaculatam B. V. Mariæ Conceptionem defendat, & ut par est, veneretur, hinc ea, quæ in veteribus hujus operis editionibus de labe originali in primo instanti Conceptionis B. V. Mariæ ex supposita communiori illius ævi sententia hinc inde sunt intermixta, in hac novissima editione fuerunt aut immutata aut penitus intermissa. Insuper pro commodiore legentium usu nunc hoc opus in duas partes fuit divisum, quarum prima octo priores Libros, altera autem septem posteriores in se continet. De his igitur adhortor Erudite ac benevole Lector, frui hoc utilissimo, ac verè Evangelico opere pro tua, aliorumque salute, & fave.

Licentia ordinaria

Reimprimatur,

Franciscus Joannes Schmalz ab Altschatt &c. in Hochenskirchen &c. Secretissimus ac Reverendissimus Domini S. R. I. Principis, & Episcopi Frising. & Ratisbonensis Consiliarius intimus actualis, & in spiritualibus Secretarius - Generalis Caroli Ecclesie Ratisbon. Canonici Capitularis, ac SS. Joan. Prepositus. mprpr.

Authoris

Authoris Prologus
DE
Gestis Domini
SALVATORIS.

BONO & optimo Creatore omnium DEo fumentes ex-
ordium, per ipsum medium ad ipsum finem omnium
venientes, super sibi placitis intendamus, ut expleto vi-
tæ præsentis termino, in ipso præsentium placito quiesca-
mus: qui hominem creavit ad imaginem & similitudi-
nem suam, non secundum corpus, sed secundum animam: sed & cor-
pus creavit, cui univit & animam. Idcirco secundum animam per
invisibiles actiones & invisibilia placita serviamus: quia hoc exigit à no-
bis non suo, sed nostro commodo: quoniam nostrorum honorum
ipse non indiget: & in seipso, ex seipso, & per seipsum perfectus exi-
stens à nobis pro nobis perfectiones in anima & corpore sua beni-
gnitate requirit. Ideo mihi libuit, timeo ne superbe, sed utinam ex
charitate ad devotarum animarum & simplicium, & ad aliam vitam
suspirantium eruditionem ordinare animæ & corporis Christianas at-
que Christiferas actiones, ut ex conformitate ad CHRISTUM
Christianitatis caput præhabita in terris, agatur Christiana vita, quam
ipse CHRISTUS de cælo ad terras descendens fecit, & docuit o-
mnibus faciendam. Sed quoniam anima dignior corpore: primò sua,
secundò corporis agenda ponemus. Anima namque, ut invisibili ex-
perimento, fideque tædemus: trina potentia seu virtute partitur, scili-
cet intelligentia, memoria atque voluntate. Igitur primò Christiani-
cæ seu Christianæ excitatione perficiemus intelligentiam, secundò me-
moriæ, tertio voluntatem, deinde totam Christianam corporalem
actionem: Et ne opus nimis seu tediosè prolisare labatur, non cura-
bimus contraria hæretica ponere, seu refellere, sed tantum, quæ sunt
utilia, & necessaria ad salutem asserere, ut hæc salutis doctrina ma-
gis affirmando, quæ ad ipsam propriè pertinent, procedat in ordine,
quam negando seu refellendo contrariis. Nam brevis est affirmativa
doctrina, negativa verò procedit in longum. Et si contingat, quòd
perficiendo intelligentiam, de memoria inculcatio fieret, aut perfici-
endo utrumque, de necessitate dicendi annexeretur voluntas, seu quo-
modolibet doctrinæ ordine misceretur: non sublegetur horrore, si or-
do impositus non servatur, aut si ipsa potentiarum animæ alteri præ-
feratur in prosecutione, quam fuerit in præfatione præposita, sive de
ipsis tractetur conjunctim, cum præmissum sit tractare divisi. Cum
principaliter nostræ intentionis existat, primò interiorem hominem
in Christianæ vitæ & doctrinæ perficere, secundò exteriorem in Chri-
stianicis agilibus coaptare, in quibus præstante altissimo, intermis-
sus servabitur ordo.

110

)(

Authoris

Authoris Præfatio,

Et

Distributio Titulorum in singulos libros
hujus operis.

Ulti multa locuti sunt in Evangelio, aliqui in uno sensu, aliqui plus in alio, aliqui in utroque. Ego novissimè vigilans simplicitati Evangelicæ studui in modo tractandi devitare antiquos, qui tantum unus Evangelistarum scriptionem disserere curaverunt, sicut fuit eis in placito: & modernos, qui Evangelistarum inscriptionem ad declarandum pro libito assumentes dimiserunt, & in quæstionibus veritatem, & puritatem Evangelicam posuerunt, ut sæpe videatur ab illa simplici Evangelii intelligentia fuisse recessus. Ego autem quasi novissimè adveniens, Apostolicum dictum veritus, ne sicut serpens seduxit Evam astutia sua, ita ne corrumpantur sensus nostri à simplicitate, quæ est in Christo JESU: disposui juxta simpliciore[m] atque minoribus utiliorem intelligentiam totum corpus Evangelicum declarare. In quo negotio, præstante altissimo, iste servabitur ordo.

Titulus Libri I.

Quoniam igitur factorum & futurorum causa prior est. Verbum increatum, ideo liber primus est de mysteriis Verbi increati, facti incarnati.

Titulus Libri II.

Sed quoniam ad Incarnationem primariè Virgo quædam præparata est: & ideo secundus liber est de Virgine Adulæ, atque gestis ejus, secundum Evangelium.

Titulus Libri III.

Voluit autem Verbum increatum, factum incarnatum habere præcursores: ob hoc liber tertius est de Parentibus; & ortu, atque processu Præcursoris.

Titulus Libri IV.

Natus autem Filius Dei, qui & Verbum se mundo notum fieri appetens, tenuit in seipso vitæ, morumque censuram: Ideo liber quartus appellatur de Vita Domini Salvatoris.

Titulus Libri V.

Ad allos autem se multipliciter habuit in factis, & verbis: Proinde liber quintus dicitur de Miraculis.

Titulus

Titulus Libri VI.

Verbis etiam variis similitudinariis, parabolicis, & simplicibus usus est; Idcirco liber sextus est *de Similitudinibus*.

Titulus Libri VII.

Librum septimum *de Parabolis* posui.

Titulus Libri VIII.

In simplici Doctrina quondòque vitia reprehendit, & authoribus comminatus est; quondòque virtutes laudavit, & factoribus vitam aliam reprotulit: Inde librum octavum *contra vitia secundum Evangelium* nominavi.

Titulus Libri IX.

Librum nonum *de virtuosius verbis* in seipso secundum Evangelium.

Titulus Libri X. XI. & XII.

Et cum contra vitia, seu pro virtutibus loqueretur, aliquando specialem edidit ad discipulos, & ad turbas omnes, & omnis conditionis advenientes sermonem: quondòque per disputationem & disceptationem, quondòque ad solos discipulos locutus est; maxime ante suam captionis horam, & verè dici potest testamentum Dilectionis: quam ob rem librum decimum *de verbis montanis*, librum undecimum *de Disceptationibus*, librum duodecimum *de Testamento Dilectionis*, id est Libri Testamenti finalis institui secundum Evangelium.

Titulus Libri XIII.

Et quia Verbum increatum, factum incarnatum post adipsas iustas, & optima verba per portam mortis voluit egredi de mundo, qui per portam virginitatis intravit, & multa pati voluit, librum decimum tertium *de Passione Domini* vocavi secundum Evangelium.

Titulus Libri XIV.

Verum, quia non potuit à morte detineri, & resurrexit, & locutus est, & ascendit, & Spiritum Sanctum misit, quæ omnia gloriam arguunt; librum decimum quartum *de morali gloria* insigulai secundum Evangelium.

Titulus Libri XV.

Et quidem eo, quod omnia per Verbum facta sunt, & futura quæ restant & homo propter homines factus est, & ad fines debitos omnia perducit, sicut & fecit: Ideo librum decimum quintum *de fine hominum* consignavi.

Index

Index

Index Materiarum.

Liber I.

Qui est de mysterio Verbi in-
creati facti incarnati, sequentia juxta
capitulum ordinem con-
tinet.

- Cap. 1. De Verbo increato, secundum quod
Joannis primo ponitur: in principio
erat Verbum.
2. De Verbo increato, ubi & quando, & de
anima Christi.
3. De nativitate Salvatoris ex purissima vir-
gine.
4. De descriptione orbis & ortu Salvatoris.
5. De genealogia Salvatoris secundum Ma-
thæum & Lucam.
6. De involucone pannorum nati Salva-
toris, in præsepioque reclinati.
7. De Vigilia pastorum & evangelistarum
eorum, atque hymno angelico.
8. De signo pastoribus dato ad puerum in-
veniendum.
9. De transitu pastorum usque ad Bethleem
& de inventionem pueri JEsu.
10. De circumcissione pueri JEsu, & nomi-
nis impositione.
11. De ortu novæ stellæ in orto Salvatoris.
12. De tribus Magis novi syden ductu ab
oriēte venientibus in Jerusalem.
13. De turbatione Herodis regis & Jerosoly-
mæ civitatis in auditu novæ regis.
14. De recessu Magorum ab Jerusalem usque
in Bethleem.
15. De adoratione & oblatione Magorum.
16. De pueri JEsu præsentatione in templum.
17. De JEsu jam XII. annorum in templo
geſſis.
18. De baptismo Christi.
19. De mysterio totius vitæ Christi JEsu
post baptismum.
20. De mysterio corporis & sanguinis Sal-
vatoris.
21. De mysterio fidei catholicæ.
22. De omnipotentia Dei.
23. De sapientia Dei.
24. De voluntate Dei.
25. De justitia Dei.
26. De misericordia Dei.

B. Sim. de Cassa Com. in IV. Evang.

27. De beneficiis Dei.

Liber II.

De immaculata Virgine Maria,
& ejus processu.

- Cap. 1. De mysterio numeri senarii, & quod
in sexto mense mittitur angelus ad vir-
ginem in civitatem Nazareth.
2. De benedictione virginis ædita per an-
gelum.
3. De turbatione virginis propter verborum
novitatem.
4. De verbis angeli ad virginem Mariam ne
timeret.
5. De dignitate prolis ad patrem.
6. De dignitate prolis & auctoritate.
7. De inquisitione virginis ad angelum in-
quirentis, quomodo fiet istud?
8. De responsione angeli ad virginem ubi a-
perit modum.
9. De sterili scilicet Elisabeth exemplo, ut
virgo Maria det fidem.
10. De consensu virginis.
11. De instantanea incarnatione post assen-
sum virginis.
12. De visitatione virginis ad Elisabeth.
13. De oraculo Elisabeth ad virginem.
14. De cantico virginis, scilicet Magnificat.
15. De mora virginis apud Elisabeth.
16. De virgine ex spiritu sancto prægnante
inventa.
17. De dubitatione Joseph, quam angelus
removet.
17. De virginis translatione à Joseph.
19. De tempore & loco partus virginis.
20. De conservatione verborum quæ de fi-
lio dicebantur.
21. De purificatione & prolis oblatione.
22. De fuga virginis cum puero in Ægy-
ptum.
23. De reditu virginis cum puero in Jude-
am.
24. De anxietate virginis in quaſitione pueri
Jesu perdit.
25. De noctis in Chana Galilee, quibus in-
terfuit virgo.
26. De requisitione virginis, quæ filii sui præ-
sentiam requirebat fons stans.

X X 27. De

INDEX MATERIARUM.

27. De compassione virginis, & statione circa crucem.

Liber III.

De parentibus & ortu atque processu præcursoris.

- Cap. 1. De incarnatione Joannis, & causa.
2. De pertinacioso in Joannem.

Liber IV.

De Vita Christi.

- Cap. 1. De vita Christi in generali,
2. De occulta vita Jesu.
3. De baptismo Christi moraliter.
4. De deserto Jesu atque morali vita deserti.
5. De diversis & multiplici tentatione,
6. De origine tentationis,
7. De ascensu in montem,
8. De diversis ascensionibus.
9. De desensu Salvatoris de monte.
10. De convitiis quibus interfuit Salvator,
11. De patientia domini ad peccatores.

Liber V.

De miraculis Salvatoris.

- Cap. 1. De miraculo aquæ in vinum conversæ.
2. De tempestate in mari orta, Christo dormiente in navi.
3. De miraculo quæque panum & duorum piscium.
4. De multiplicatione septem panum.
5. De miraculo inventi itatis.
6. De miraculo ficulneæ subitus arefactæ.
7. De miraculis in passione domini monstratis.
8. De miraculo hominis spiritum immundum habentis.
9. De sanatione foetus Simonis Petri febricitantis.
10. De sanatione infirmorum languidorum.
11. De leproso quem sanavit Jesus in descensu montis.
12. De curatione pueri Centurionis.
13. De suscitatione filii viduæ adolescentiæ.
14. De suscitatione filiz archi-synagogi.
15. De suscitatione Lazari quatuordecim annis mortui.
16. De ejectione demonis cui nomen Legio.
17. De curatione paralytici depositi ante pedes Jesu.
18. De sanatione filii reguli.
19. De sanatione hæmorrhoidis.
20. De illuminatione duorum cæcorum.
21. De mutuo demonium habente.
22. De curatione hominis manum aridam habentis.
23. De curatione demoniaci cæci, & muti.
24. De curatione filiz Chanaanæ a demonio.
25. De curatione multorum infirmorum, & de surdo & mutuo.

26. De cæco illuminato ex triplici impositione manus in Bethsaida.

27. De curatione paralytici in piscina Probatica.

28. De curatione lunatici & muti spiritum immundum habentis.

29. De curatione mulieris curvæ.

30. De sanatione hydropicæ.

31. De inundatione X. leproforum.

32. De illuminatione duorum cæcorum prope Jericho vel unius cæci.

33. De curatione cæci nati.

34. De ambulatione Salvatoris & Petri supra mare.

Liber VI.

De parabolis Salvatoris. Quid sit parabola, in prologo.

- Cap. 1. De parabola orandi & impetrandi.
2. De parabola feminans & de diversitate feminis.
3. De parabola tritici & zizaniarum.
4. De parabola sinapis.
5. De parabola fermenti.
6. De parabola thesauri absconditi.
7. De parabola margarite pretiosæ.
8. De parabola figuæ.
9. De parabola de scriba docto in signo cælorum.
10. De parabola hominis incidentis in laqueos, qui despoliaverunt eum.
11. De parabola divitis perversæ cogitantis ad improvidam sollicitudinem.
12. De parabola divinis epulantis & Lazari pauperis.
13. De parabola divitis & villicis iniquitatis.
14. De parabola ovis perditæ & reinventæ.
15. De parabola filii prodigi.
16. De parabola hominis regis, qui voluit rationem ponere cum servis suis.
17. De parabola hominis ad nuptias invitati, ut recumbat in novissimo loco, & de parabola de pauperibus invitandis.
18. De parabola cœnæ magnæ, & de invitatis.
19. De parabola duorum filiorum in vineam missorum.
20. De duabus parabolis ad fieri Christi discipulum.
21. De parabola operariorum in vineam missorum.
22. De parabola vineæ locatæ malis agricolis.
23. De parabola regis, qui fecit nuptias filio suo.
24. De parabola pharisei in se confidentis, cæterosque spernentis, & de publicano.

INDEX MATERIARUM,

26. De parabola quomodo oportet semper orare.
27. De parabola scilicet ad dignoscendum futurum.
28. De parabola decem virginum prudentium & stultarum.
29. De parabola decem talentorum seu aurum.
30. De parabola servorum vigilantium & dispensatoris prudentis & stultis.
31. De parabola de consentiendo ad malitiam dum secum in via est.
32. De parabola instructio arboris.
33. De parabola tribus promissis positis, epilogos.
34. De parabola mulieris paraturis & tritici habentis.
35. De similitudine arborum & viperarum.
36. De similitudine mole asinarum.
37. De similitudine pedis, manus, oculi eruditorum.
38. De similitudine parvulorum.
39. De similitudine cameli per portam angustam, quæ acuta dicitur.
40. De similitudine passionis domini ad calicem.
41. De similitudine hypocritarum ad sepulchra dealbata.
42. De similitudine hypocritarum ad serpentes.
43. De similitudine gallinæ, cui se Christus comparat.
44. De similitudine Christi ad templum.
45. De similitudine serpentis quam Moyses exaltavit in deserto.
46. De similitudine Christi ad sponsum, & ecclesiæ ad sponsam.
47. De similitudine lucis: Ego sum lux mundi.
48. De similitudine ostii: Ego sum ostium.
49. De similitudine Christi ad pastorem: Ego sum pastor.
50. De similitudine grani seminis cadentis in terram.
51. De similitudine fulguris ad Christum adventum.
52. De similitudine cadaveris, ubicunque fuerit corpus, congregabuntur & aquiræ.
53. De similitudine de tentatione ad probationem.
54. De similitudine temporalium ad tunicam, & verbi Dei ad gaudium.
55. De similitudine Christi: Ego sum via.
56. De similitudine Christi: Ego sum vitis, & pater meus agricola.

Liber VII.

De similitudinibus à Salvatore positis & assumptis.

- Cap. 1. De similitudine saltis.
2. De similitudine lucis.
3. De similitudine civitatis.
4. De similitudine lucernæ.
5. De similitudine dextri oculi, & dextæ manus.
6. De similitudine oculi ad lucernam.
7. De similitudine volatilis coeli.
8. De similitudine filiorum agri.
9. De similitudine festæ & trahis.
10. De similitudine ne sancta caribus dantur.
11. De similitudine ne margaritæ ante porcos spargantur.
12. De similitudine filiorum prophetarum ad lupos rapaces.
13. De similitudine arboris ad bonos & malos homines.
14. De similitudine audientium verba Christi & non facientium.
15. De similitudine sponæ & sponsi ad Christum.
16. De similitudine panni rudis & veteris.
17. De similitudine de vino novo in vas novum mittendo.
18. De similitudine ovium & pastoris Christi ad discipulos suos.
19. De similitudine passerum.
20. De similitudine arundinis.
21. De similitudine fulguris cadentis in terram de coelo.
22. De similitudine iugi levis & onerisitis.
23. De similitudine arundinis & lini.

Liber VIII.

De vitis contra quæ Christus loquitur.

- Cap. 1. De vitis in generali, quæ solutimodo in Evangelio reprehenduntur.
2. De incredulitate.
3. De superbia.
4. De odio.
5. De vana gloria.
6. De choreis.
7. De fornicatione.
8. De incestu.
9. De derisione.
10. De inani gloria.

X X 2

INTEX MATERIARUM.

Liber IX.

De virtutibus & pro virtute sermonibus Domini Salvatoris.

17. De similitudine bonorum operum.
18. De confidencia mala.
19. De tentatione.
20. De curiositate.
21. De divitiis.
22. De infatuato sale.
23. De ira & juramento.
24. De non facientibus verbum Dei, sed solum audientibus.
25. De recusantibus verbum Dei.
26. De comminatione civitatibus facta, quae non receperunt verbum Dei.
27. De humano timore.
28. De peccato irremissibili in Spiritum sanctum.
29. De verbo blasphemiae.
30. De peccatis in Spiritum sanctum.
31. De bono cordis thesauro.
32. De verbo otioso.
33. De generatione prava & adultera signum querente.
34. De non facientibus poenitentiam, cum quibus in iudicio surgent Niviviz.
35. De recidivantibus, & gratiam Dei in vacuum recipientibus.
36. De vendentibus suam doctrinam.
37. De facientibus opera diaboli huius sunt & filii.
38. De incredulitate & duritia Iudaeorum.
39. De zizania & discordia fidei & morum.
40. De convivio Herodis.
41. De modicitate fidei.
42. De malis cogitationibus.
43. De superfluitate Iudaeorum, observantibus solaces non solum manibus mappulare.
44. De processu peccatoris & de reversione ejus ad Deum.
45. De vulneribus peccatoris ab Jerusalem in Jericho descendentis.
46. De filio prodigo revertente ad patrem.
47. De corruptela peccati.
48. De peccato originali.
49. De peccato veniali.
50. De septem vitiis capitalibus.
51. De superbia.
52. De inani gloria.
53. De ira.
54. De invidia.
55. De aecidia.
56. De avaritia.
57. De gula.
58. De luxuria.

- Cap. 1. De abundantia, sufficientia & utilitate verborum Christi.
2. De responsis Christi in templo facti, cum esset duodecim annorum.
3. De perfecta iustitia quam Christus adimplevit.
4. De responsis Christi in tentatione factis ipsi satanae.
5. De secundo verbo in tentatione.
6. De tertio verbo in tentatione.
7. De invitatione ad poenitentiam, & ad credulitatem Evangelii.
8. De prima vocatione discipulorum.
9. De vocatione Philippi & Nathanaelis.
10. De lectione litterarum, quam Christus legit in Synagoga.
11. De doctrina Christi, quam audientes mirabantur.
12. Quare Christus negavit facere quicquam perentibus.
13. De doctrina Christi quare mali respiciunt eam.
14. De potestate sermonis JESU.
15. De ascensu Christi in navem Simonis, ubi de navicula docebat.
16. De sequela domini in tribus hominibus.
17. De vocatione Mathaei.
18. De nominatione duodecim Apostolorum.
19. De forma hospitandi data duodecim Apostolis.
20. De predicatione eorum, quae Apostoli pausim erant.
21. De concessione fugae tempore persecutionis.
22. De consideratione majoris ut discat inferior patienter pati.
23. De predicatione Evangelii sine timore annuntiandi.
24. De missione gladii in hunc mundum & non pacis.
25. De receptione Christi in suorum discipulorum persona.
26. De designatione & missione LXXII discipulorum.
27. De confessione laudis ubi Christus dicit, confiteor.
28. De vocatione domini ad jugum suum.
29. De convivio ubi Magdalena peccata sua abluvit.
30. De multiplicatione pharisaei adversus mulierem.

INDEX MATERIARUM

31. De sententia remissionis pro Magdalenâ facta.
32. De ministerio mulierum Christo facta.
33. De ministerio Marthæ & quiete Magdalenæ.
34. De ministerio Marthæ in cœna factis domo Simonis Leprosi.
35. De interrogatione Christi, quem dicunt homines esse filium hominis.
36. De collatione clavium facta Petro.
37. De prohibitionem facta discipulis, ne dicant ipsum esse Christum.
38. De advectione Petri ad passionem Christi.
39. De secula Christi per viam crucis & perditionis anime.
40. De pronuntiatione passionis Christi.
41. Quomodo Christus distrachya, iussu solv.
42. De inquisitione discipulorum quis eorum esset maior.
43. De missione Joannis ad Christum interrogantis, tu quis es?
44. De correctione fratrum.
45. De parvulis oblatâ Iesu, quorum est regnum celorum.
46. De interrogatione principis, magister quid faciendo.
47. De interrogatione Petri, ecce nos religimus omnia, quid ergo nobis?
48. De Zachario.
49. De ficulnea subito arefacta.
50. De prophetia incredulitatis Judæorum.
51. De causâ qua judicantur homines videlicet quia spernunt Christum & sermonem ejus.
52. De vidua duo minuta in gazophylacium mittente.
53. De prophetia Iesu de destructione Jerusalem.
54. De signis destructionis Jerusalem.

Liber X.

De sermone Domini in monte.

- Cap. 1. Videns Iesus turbas ascendit montem.
2. De sessione Iesu & accessu discipulorum.
3. De operatione oris Christi.
4. De paupertate Spiritus.
5. De minis.
6. De iudicio.

7. De elusis iustitiis.
8. De misericordia.
9. De cordis munditia.
10. De pace beatitudinis.
11. De persecutione propter iustitiam.
12. De maledictione & persecutione sustinenda propter Christum.
13. Finis omnium bonorum agendorum est beatitudo.
14. De eo quod Apostoli dicuntur filii, lux, civitas.
15. Ostendenda sunt bona exempla, ut glorificetur Deus.
16. Non veni solvere legem, aut prophetas.
17. Nisi abundaverit iustitia vestra plus quam scribarum.
18. De Merchia, quæ non solum sit coram, sed & corde.
19. De libello repudiij.
20. De consensu adversarij.
21. De iuramento.
22. De pena talionis.
23. De dictione in iuramentis.
24. De iustitia propter Deum solum facienda.
25. De rectâ intentione.
26. De forma orandi.
27. De oratione dominica.
28. Sanctificetur nomen tuum.
29. Adveniat regnum tuum.
30. Fiat voluntas tua.
31. Panem nostrum.
32. Dimitte nobis.
33. Et ne nos inducas.
34. Sed libera nos a malo.
35. Si dimiseritis hominibus peccata.
36. De rectâ intentione jejunandi.
37. De thesaurisatione in celo, & non in terra.
38. Ex qualitate intentionis judicantur opera nostra.
39. De eo quod nemo potest duobus dominis servire.
40. De superfluitate sollicitudinis excludenda.
41. De eo quod primum est querendum regnum Dei.
42. De misericordia proximi impendenda.
43. De iudicio temperario.
44. De eo quod spiritualia beneficia non sint perjuris communicanda.
45. De securitate & fiducia imperandi.
46. De lege naturali servanda inter homines.
47. De secula & lra via.
48. Di

INDEX MATERIARUM

48. De cautela à falsitatibus hominum & modo cognoscendi.
49. De auditoribus & factoribus verborum Christi.
50. De admiratione turbatorum superfermentum Christi in monte.

Liber XI.

De disputationibus & disceptationibus Domini,

Cap. 1. De disputatione Christi cum muliere Samaritana.

2. De adoratione in Spiritu & veritate.
3. De Samaritanæ regressu in civitatem.
4. De carne & sanguine Christi.
5. De fractione sabbati quando discipuli spicas triciebant.
6. De disputatione Jesu cum Nicodemus.
7. Patris & filii opera sunt individua.
8. Potest Jesus mortuos suscitare.
9. De testimonio Joannis, de Jesu qui, & à seipso nihil facit.
10. De eo quod Judæi Jesum in nomine patris venientem non resceperunt.
11. De accusatione Judæorum à Moyse apud Deum patrem, non à Christo, quia Judæi Christum non receperunt.
12. De operando cibo, qui non perit, sed permanet.
13. De voluntate patris, quam filius faceret se adimplere.
14. De murmuratione Judæorum, de eo quod Jesus dixit: Ego sum panis vivus.
15. De eo quod dixit: Qui credit in me, habet vitam eternam.
16. De Judæorum linguagione.
17. De cibo carnis Christi & sanguinis ejus sumpto secundum fidem.
18. De sermone, quem locutus est Jesus, & visus est durus.
19. De discipulis recedentibus propter hujusmodi sermonem.
20. De discipulis solum Christum eligentibus, cæcæ contempsit.
21. De munditia Spiritus & corporis.
22. De eo quod scribitur: Populus hic labius me honorat.
23. De eo quod coinquat hominem.
24. De ambulatione Jesu in Galilæam, quia volebant eum Judæi interficere.
25. Quomodo fratres Jesu non credebant in eum.
26. De occulto Jesu ascensu in Jerusalem.
27. De doctrina Jesu unde sit.
28. De solutione legis Moysi per Jesus facta.

29. De Judæorum disceptatione de Jesu si esset Christus.
30. De eo, quod miserunt principes, ut adducerent Jesum.
31. De eo, quod Jesus clamavit, invitantes ad aquæ vitæ potum.
32. De diffinitione inter Judæos facta de Jesu.
33. De disceptatione Judæorum, cum ministris eum non comprehensissent.
34. De adultera in adulterio comprehensa.
35. De disceptatione Judæorum de eo quod Jesus dixerat: Ego sum lux mundi.
36. Jesus prædicavit Judæos in peccatis morituros.
37. De responsione Jesu dicentis: Ego sum principium, qui & loquor vobis.
38. De vero discipulatu.
39. De probatione quod Judæi sunt filii diaboli.
40. De credenda veritate, quam Christus asseruit.
41. De sermone Christi servato quemodo liberat à morte.
42. De comparatione Jesu ad Abraham facundum æternitatem.
43. De lapidatione Jesu.
44. De testimonio operum Jesu quod sit Christus.
45. De consilio pontificum super mortem Jesu.
46. De cogitatione Judæorum ut Lazarus interficeretur.
47. De gentilibus querentibus Jesum videre.
48. Deurbatione passionis quam Christus assumpsit.
49. De judicio mundi per crucem.
50. De potestate Jesu, in qua tanta factabat.
51. De tributo reddendo Cæsari.
52. De muliere septem virorum, & resurrectione mortuorum.
53. De comparatione prædicatorum quod majus sit in lege.
54. Cujus filius sit Christus.
55. De extremo judicio.

Liber XII.

De sermone Domini post coenam.

Cap. 1. De consolatione discipulorum turbatorum, & de recessu Christi.

2. De

INDEX MATERIARUM

2. De cognitione patris ex filio, & e converso.
3. De probata Christi dilectione ex missione paroliti.
4. De manifestatione Christi & mansione trinitatis apud electos.
5. De repellenda turbatione & causa.
6. De imitatione loci Christi, sui que collegii designatione.
7. In Christo & ex Christo sunt omnes Christiani, sine quo non fructificant.
8. De mansione Christi in nobis.
9. De glorificatione patris ex nostris bonis operibus.
10. De singulari dilectionis praecepto, & ejus amicitia.
11. De mundi adversitate patienter sustinenda.
12. De reificatione Spiritus sancti de Christo Apostolis futura.
13. De recessu Iesu uni ab Apostolis & missione Spiritus arguentis.
14. De modiciate temporis, quo Christus videndus erat.
15. De certa exauditione petitionis, & quid petendum sit.
16. De oratione Iesu super clarificatione sua.
17. De oratione Iesu qua petit unitatem discipulorum.
18. De oratione Iesu qua petit sanctificationem & confirmationem discipulorum.
19. De postulatione beatitudinis pro discipulis & aliis credituris.
20. De iustitia filiorum erga parentes.
21. De iustitia inter conjugatos.
22. De iustitia fratrum & propinquorum & amicorum.
23. De iustitia vitricorum & novercarum.
24. De amicitia.
25. De ira quae excludit iustitiam.
26. De infidelitate.
27. De aedia.
28. De feritate & crudelitate.
29. De diligemibus terram.
30. De apostasia.
31. De malis consiliis.
32. De multiplicibus consiliis.
33. De vitiosis.
34. Similitudo est causa dilectionis.
35. De simulatoribus.
36. De zmulis.
37. Testimonia novae legis.
38. De prima vena seu rivulo amicitiae Christianae.
39. De secunda vena seu rivulo.
40. De tercio rivulo.
41. De quarto rivulo.

Tractatus

De iusto jure Domini & moribus dominandi, cujus capitula continentur ad praecedentia.

24. Quod iusta ratio dominandi variè mundo diffusa, non est ex hominibus, sed ex Deo.
25. Quod vera ratio domini in solo Deo, non accessio, sed aeterno jure consistit.
26. Quod culpa inaequalitatem domini & subjectionis in hominibus procuravit.
27. Quod mundus originalis nisi Deum non habuit aliam judicariam potestatem.
28. Quod ab eo tempore quo Noe ingressus est in arcam, iustus fuit dominatus hominum supra terram.
29. Quod Nemroth primus usurpavit injustum dominium, tempore quo divisum est labium.
30. Quod in omnibus praeterquam in filia Sem, in quibus mansit originalis lingua, defecit originalis iustitia, unde iniusta facta sunt regna.
31. De tempore ante diluvium nemini quam Moyse credendum, & de dispari tempore triplici.
32. Quod potentia & scientia regiminis nisi Deo sint subditae, aequo jure condemnantur.
33. Quod

Liber XIII.

De Passione Domini, in quo ponitur historia passionis non secundum capitula distincta, similiter & ultimae cenae usque ad sepelitionem Christi.

Liber XIV.

De Resurrectione Salvatoris, nec per capitula distinctus, sicut & nec praecedens, sed continet totam historiam ipsius resurrectionis.

Liber XV.

De iustitia Christiana & vera amicitia.

Cap. 1. De iustitia parentum erga filios.

33. Quod

INDEX MATERIARUM.

33. Quod à tempore Abraham usque ad Moysen præterquam Incircumcisus non fuit ratio iusta dominandi.
34. Quod ratio veri regiminis eloquua, iniusti vero anthropologica est & nefida.
35. De habitatione hominum, & prima distinctione regnorum.
36. Interpositio de nominibus regionum, & civitatum, montium, & fluminum indistincte.
37. Invincibile argumentum est non esse veram iustitiam à quibus iubetur per Deum divortium, ex quo sumitur & insurgit distinctio populorum.
38. Quod ex allocutione divina & circumcissione apposita, comprehenditur in Abraham & sibi appropinquans iuste iustitia, in aliis vero regnis iniustitia reprobata.
39. In quibus fuit iustitia vel non, à mortuo Abraham usque ad Moysen.
40. Quo jure fuit dominium æquum à Moysen usque ad Saul in populo Dei & non alibi.
41. Quod Deus primum regem populo suo primo dissuadens, ne vellet, dedidit.
42. Quales debeant esse reges, Moysen ante instruxit dominus.
43. Probatur documentis veram regendi iustitiam gentibus defuisse.
44. Rationibus astruitur quibus possit, cum non possit in regnis esse iustitia.
45. Eterno fine non constituto modica si qua fuit, reputatur bonitas nationum.
46. Author concludit,

101 (O) 102

B. SIMONIS FIDATI de CASSIA.

LIBER I.

*De Verbo increato pro nobis in tempore incarnato,
secundum Joannem solum.*

Cap. I.

*De Verbo increato, secundum quod Joannis primo ponitur :
In Principio erat Verbum.*

IN PSE orationis ordo deposcit, ut post factum magnum cognitum, præcedentia & concomitantia & sequentia inquirantur. Nullum vero ab æterno majus factum, quam Verbum caro factum. Et cum in principio fecisset Deus ex nihilo eælum & terram, excedit tamen quod ejus filius incarnatus fuit, extra opus adhuc æternus artifex erat, in factiõne autem hujuscemodi per vitam unionem, unum sunt artifex & artificium ejus. Investigandum quidem fide, non ratione: credulitate, non sensu, quid contemplandum in Verbo carne factõ. Si tempus inquiritur, occurrit æternitas: *In principio erat Verbum.* In principio, ante quod nihil, quod ante omnia subsistebat, à quo cuncta in suis rationibus pervenerunt. In principio non comprehensibili ab homine puro, ut æternitas credatur ex dicto. Nec hoc Verbum situatum erat in loco, & modus essendi ejus segregatus ab omnibus erat: *¶ Verbum erat apud Deum*, non appositive, aut aliqua diversitate subsistendi, quoniam erat idem quod ille apud quem erat: *¶ Deus erat Verbum.* Et talis essendi modus non temporalis exiit, sed æternus. *Noc erat in principio apud Deum.* Artifex erat ab æterno Verbum, non tamen extra seipsum illuxit aut innovit ab æterno. Nihil erat enim in aliquo participans ipsum: Quoniam omnia per ipsum facta sunt, ut nihil in spiritualibus atque corporalibus, nihil in visibilibus atque invisibilibus excludatur, quod ipse non fecerat, & in magnis & in parvis, & in his quæ de merito primorum parentum adversantur delicatæ, tenerrimæque naturæ. Quoniam natura *sive ipso factum est nihil.* Si clausula punctabitur hic, excluditur, abro-

gatur atque negatur omnis alius creator: quia esse non potest nisi unus. Et hoc dictum negativum, ante dictum affirmativum roborat. Nam cum dicitur: Omnia per ipsum facta sunt, ergo creator unus: & sine ipso factum est nihil, igitur nullus alius. Peccatum & omne malum ab ejus factiõne depellitur: quia omne malum, est positive nihil, etiam nihil aliud subsistentiam habet, præterquam quod ipse creavit. Si vero ista sententia sive clausula ultra progredietur ad punctum, ut sic proferatur: *¶ Sine ipso factum est nihil quod factum est,* præstabit alium intellectum, ut omne quod factum est, in præradicentem nihilitatis materiam tenderet, nisi ipse conservaret. Nam eadem Dei sapientia, qua cuncta ex nihilo facta sunt, ne redeant in nihilum gubernantur, redierent quidem nisi tenerentur. Si primam punctationem sequimur, perspicuum est, quia omnia quæ facta sunt in ipso, ab æterno vivebant, ut aliter non pro duxerit, nisi prout ab æterno producenda conspexit. Et ista imago cunctarum rerum in ipso habebat vitam antequam deduceretur ad esse. *Quod factum est in ipso vita erat.* videlicet in divina mente, non extra. Si secundam, æque aptior sensus est. In ipso vixit erat, immortalis videlicet & æterna, omnis vitæ origo: quoniam apud te est fons vitæ, Psalmista dicit. Hæc quidem *vita erat lex hominibus*, non pecorum, aut quorumcumque irrationabilium seu insensibilium corporum, sed hominum factorum ad imaginem & similitudinem ejus, qui alibi videnda non viderunt, præterquam in ista luce naturæ æternæ. Lux ista tenebras fugat, non se miscet cunctis, neque comprehenditur ab eis. Immaculabile porro est omne quod Dei est. Et tenebræ infidelitatis, aut ignorantie, aut iniquita-

Joan. 1.

Psal. 35.

B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.

A

tis,

ris, illam non apprehendunt, sed aut fugantur ab illa luce, aut non fumuntur in cognita, aut mutantur, qui non recipiunt illam: *Et lux in tenebris lucet, & tenebre eam non comprehenderunt.* Si lux lucet in tenebris, ergo fugare sunt. Nam si tenebre, quomodo lux lucet in eis? Si lux lucet, quomodo tenebre? imo non tenebre, ideo non comprehenderunt ut essent tenebre cum licente divina luce, quae fugare sunt, cum super eas lux divina vitae atque claritatis influxit, de tenebris infidelitatis, idololatricae, ignorantiae, pravæque vitae, verba talia sonaverunt. Sed ad testimonium lucis, missus est Joannes, non quod ipse lux esset: quoniam una erat lux vera, quae illuminat omnes homines venientem in hunc mundum. Non omnem hominem illuminat, ut omnes illuminati sint, sed omnis qui illuminatus fuit, ab ista luce circumfusus est. Ne autem crederetur Verbum increatum extra mundum sepositum, neque in mundo inclusum, nec mundus esse creationis aut damnationis alterius, adjectum est: *In mundo erat, & mundus per ipsum factus est.* Erat in mundo ut rex in regno suo, non sitatus aut circumscriptus in loco, unus & extra implens & continens. Et hic mundus factus per ipsum, ut iam assertum est: omnia per ipsum facta sunt. Aut erat in mundo, in archetypo quidem: & mundus per ipsum factus est. Per ipsum major & minor, insensibilis & irrationalis, atque rationalis, Sed rationalis arguitur: *Quia mundus eum non cognovit.* Cui videlicet data erat potentia cognoscendi: etsi non ex natura, saltem ex fidei gratia. Etsi venit non in aliena venit, sed in propria creationis imagine & amoris, ac & in populi peculiaris. *In propria venit, & sui eum non receperunt.* Omnia sunt sua. Omnes sui sunt, sed illi maxime voluntate & electione sunt sui, qui pacto circumcisionis & legis observandæ ejus populus secretus ab omnibus aliis nationibus idololatrantibus facti. Sed qui receperunt eum fide, spe, charitate, imitatione possibili, ab ipso auctorita-

tem maximam acceperunt; quæ nulla major, nulla dignior & utilior & delectabilior potuit conferri mortalibus; ut in gloriam filiationem transirent. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine ejus: Unus duntaxat est naturaliter æternus filius Dei, propter quem in illa filiatione fieri omnino impossibile factum est. Adoptio filios facit, non cunctos homines, sed credentes in nomine valebunt ipsius. Verbi increati. Hæc filiatione nulla carnis traduce agitur; nec propagatur damnata sive correctæ humana propagine, nullo semine carnis mundo, si dici fas esset, aut immundo ut est, sed gratia divina traducitur. Ex quo sequitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate viri, neque ex voluntate carnis, sed ex Deo nati sunt.* Qui scilicet filii, qui filiationis divinæ per adoptionem & gratiam, potestatem à Domino acceperunt, non sunt ex coagulatione sanguinis, in quam semen generativum per IX, dies verum manet. Neque ex sanguinibus, videlicet ex peccatis, ex quibus liberari Psalmista precabatur, dicens: Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meæ. Neque ex voluntate viri, scilicet hominis masculi. Neque ex voluntate carnis, scilicet mulieris, qui communi voluntate in simul coeuntes, sunt unum ad generandum carnem usam, animam vero nullam, sicut scriptum est: Et erunt duo in carne una. Neque ex voluntate viri, ut rationis voluntas in hac parte aliquid operando consentiat. Neque ex voluntate carnis, scilicet sensualitatis, ut aliquid subjaciendo, aut consentiendo efficiat. Totum quod in hac filiatione agitur, nescitur esse divinum, quia ex Deo est ista navitas, sed ex Deo nati sunt. Ut secundum Apostolum simus hæredes Dei, cohæredes autem Christi. Etiam non jure successionis naturalis legis sive consuetudinis, sed prout gratia est filiationis, sic ex ipsi filius divina tribuitur hereditas: ut omnis qui gloriatur, non in seipso, sed de bonis omnibus in domino gloriatur.

Cap. II.

Qualiter incarnatum sit verbum, & ubi, & quando. Et quod anima Christi ex natura non est nobilior ceteris animabus sed simili.

Sed hoc Verbum increatum, per quod omnia facta sunt, ex quo nobis tanta bona proveniunt, se fecit pro nobis incarnatum, ut sibi essemus in humanitate fratres, qui nequiramus in Dei-

tate: ac etiam essemus in æterna beatitudine cohæredes, qui facti sumus in humanitate fratres. Proinde *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis.* Hoc intendebat aquilinus Evangelista discere,

ferere, ad hoc invitare mortales ad imaginem Dei factos. Hoc suadere credendum, scilicet pro nobis Verbum caro factum, ideo tam alte ante pronouit, edisserens ut porrit quando erat, quomodo erat, & qui erat, quali aeternitate consistat, qualis aeternitas esset, quod, quantum, quale opus effecerat, quid in ipso erat, & quod in ipso erat, quid aliis erat, quidve praestabat, ubi erat incircumscripse, quo descendente dignatus erat, antequam à summis, ineffabilibus, & incomprehensibilibus, ad huiusmodi & tam ima descendere: aliteris Verbum DEI aeternum, in tempore caro factum, non tamen in carnem mutatum, nec cum aliqua mixtione, sed cum confusione naturarum. Sed quando caro factum? Annis solaribus ab origine mundi quinque milibus C. LXVII. Ubi caro factum? In ciuitate Nazareth, in regione Iudaeorum, in virginali aula. Quibus actoribus, quibulve ministris? Patre mittente, Spiritu Sancto superueniente, filio descendente, angelo nunciante, Maria consentiente, in cuius utero, virginalique thalamo Verbum increatum, Verbum aeternum, Verbum apud patrem, Verbum in patre, Verbum de patre, Verbum cum patre, Verbum ineffabile, Verbum incomprehensibile, Verbum in circumscripibile, caro factum est, ut habueret in nobis. Factum caro de carne, factum in carne, factum inter carnem, factum infra carnem, factum praeter carnem, factum contra carnem. Illo instanti factum quo Maria virgo angelo nunciante respondit: Ecce ancilla domini, fiat mihi secundum verbum tuum: fiat in me Verbum increatum, penitus incarnatum secundum verbum tuum, quod insonuit auribus meis, ut Verbum Dei aeternum, carnem humanam assumeret in visceribus meis. Ecce Verbum conceptum ad Verbum diuinum, ad angelicum, ac si angelo diceretur: Fiat in me Verbum aeternum, iuxta tuum verbum prolatum. Conuenerunt itaque in unum in illo thalamo virginali creator & creatura, factor & factura, Deus & homo, redemptor & redemptus, captivitas & redemptio, pretium & emptum, amor & amatus, mors & vita, nobilitas & abieccio, dives & pauper, iudex iustus & iuste damnatus, liberans & liberandus. Mutata sunt naturae iura: una est mater & virgo, unus Deus & homo, in unum conuenerunt aeternum & temporale, antiquum & novum. Substantia in tribus distincta personis, substantia spiritalis in tribus creata potentis: substantia corporalis ex quatuor elementis unam effecere personam, sicut tres diuinae personae habent unam substantiam. Inuisibiliter, ineffabiliter, incognoscibiliter, incomprehensibiliter

ista incarnatio celebrant est: supra naturam, supra usum, supra scientiam angelicam & humanam atque satanicam, supra ordinem, supra modum omnium explicabilium, ratione, lingua, scriptura. Credi potest, quia Verbum caro factum est, & quia pro nobis incarnatum est, quomodo later omnia in intelligentiam, later etiam illius theotoco quam thalamis. Ecce ad tempus aeternum conjunctum, inseparabili unione unum, ut ad aeternitatem temporalitas transferatur. Vita quae semper erat, mortalitati se contraxit: non ut maneret mortalis, sed ut ad vitam omnino immortalem esset accessus ad hominibus necessario morituris. Induta nostrae confusionem misere beata misericordia Dei, ut ab ipsa liberati, aeterna beatitudine potiremur. Nobis tamen facta est humana natura in eo quod à Verbo aeterno assumpta, quod beatificata erat, quod in uno nobilitas, in altero felicitas attendatur. Magnus autem theologus magis studuitingere mensuram hominum nobilitatem, quam ipsam felicitatem, cum ad Hebræos ait: Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahæ. Et alibi: Factus est ex semine David secundum carnem, quam angelis sic venerantur in superis, ut amodo conservos dicant homines, qui morantur in terris, cum non acceptaverint Joannis reuerentiam, quando unus angelus dixit: Vide ne feceris, conservus enim tuus sum & fratrum tuorum. Attendunt homines mortales, quam alte humana natura sublimata est in assumente Verbo, ut etiam supergressa sit angelicam dignitatem, & potestatem diuinæ filiationis acceptet, ut in filium pauper, ignobilis & extraneus sit prouectus. Dignissima quidem facta humana natura, non tamen vile facta diuina. Ineffabilis ista dilectio, quae unionem fecit. Ex enim proprium amoris, unionem facere atque intrinsecationem. Appetit enim amans intrinsecationem cum amato, & participium sui ipsius inferre. Amator paternus & omnium hominum Deus, diuine amat omne quod sui amoris susceptibile fecit. Quod ideo creauit non existens, & tale ut ipse posset in ejus participium devenire, qui solum ab aeterno ad seipsum existens, fecit aliquid extra se, ad quod posset participative existere, confingens illud imagine atque similitudine sua, ut cum unum fecisset amatum, separatim alterum, alterum ex duobus constare voluisset: utrumque tamen ab eo deficit ad quod factum erat, unum in patre, alterum in toto, se ab alta dignitate dejiciens. Ad cadentes separatas substantias, non est aequaliter praecepta diuina liberans manus, eo demerito quo semetipsum nullo suggerente excide-

Hebr. 1.
Rom. 8.Apoc. 19.
& 20.

exciderunt. Ad totum deperditum in propolasto divina manus ineffabili misericordiz modo liberatura pervenit, assumens illud indivisibili & inseparabili unione, ut una persona assumens & assumptum dicatur & esset: Et exulans a rege & a regno, non solum in regnum haberet regredi libertatem, sed una veste, una fede, una potestate cum rege frueretur. Et qui iudicandus erat, indulto dato atque suscepto, factus est iudicanz potestatis, ut homines filius hominis iudicaret. Equidem et si Filius Dei dictus est factusque filius hominis non traduce carnis, carne regebatur simile peccatrici, nil gerente de damnata propagine, omnis membrorum lineatio illico facta est, quamvis corporis mole narus, processu naturæ crevisset. Anima creata noviter, & cum crearetur, infusa simul & unita Verbo, ut nulla interpositio aut mora temporis afficeret, sed eodem instanti, eodem momento, eademque subitatione, unio triplex existeret cum animæ creatione, videlicet Deitatis ad animam, & carnis ad animam, & Deitatis ad carnem, ut neutrum præcederet in aliquo alterum. Nec ipsa creatio animæ de novo præcederet infusionem in corpore, nec unionem Deitatis: quanquam jure creationis, alterius naturæ non fuerit anima Christi, quam rationales animæ ceterorum. Sed & plurimi, ex quibus aliquem novi mihi sic afferenti declaratorie ad populum, eodem actu publice adversantem, quia ex natura anima Christi, animas ceteras per omnia excedebat. Sed hi, quot & quot sunt, cum ex fide teneant creationem animæ Christi non præcedere unionem ad Verbum & infusionem in carnem seu unionem, labuntur in quandam impietatis errorem, ut velint Christi animam etiam ex natura super ceteras attollere, non discernentes quid anima illa Christi nobilitatis habuit ex natura cum ceteris, & quid ex unione ad Verbum magnificentiz singularis, iter videtur devium, quod gradiuntur: quam sicut non accepit nobiliorem ex natura condita carnem sic nec alterius naturæ animam, cum voluerit per omnia assimilari fratribus suis, duntaxat excepto peccato. Quod si aliter esset, similis non fuisset.

Nec animam aut corpus de cælo aut aliunde autui, nec carnem creavit de novo, sed assumpsit ex antiquo. Nec animam in natura voluit habere dissimilem, sed ejusdem qualitate & æqualitate assumpsit, sicut primam creavit ad suam similitudinem & imaginem. Ac per hoc prout erat humana natura in duobus constituta, in anima & corpore absque contagione contracta, sic à Verbo assumpta est: non in aliquo depreffa, seu in aliquo sublimata, præterquam per assumptionem, cum qua erat cum diabolo certaturus: cui fecisset injuriam, aut decipulam paravisset, si potentia, non iustitia certare cum illo voluisset: si ei objecisset alterius aut nobilioris naturæ formam, nisi quam decepit: jure Christus certare voluit, non potestare. Alioquin expellerebat ad pugnam naturam humanam assumere, cum sola voluntate humanum genus à diabolo eripere posuisset, absque quod incarnaretur, quod nasceretur, quod tot & talia pateretur, & quod sic turpiter necaretur. Arceret voluntate sua poterat omnem satanicam potestatem. Qui etiam retundendus erat in superbia sua, cum insurgeret adversus hominem, quod tam vilis ex corpore, tam in anima variabilis. Ad cujus confusionem, & hominis exaltationem, humana natura ut condita fuit, sic assumpta est: non aucta excellentius ex creationis initis, ut non amplius insurgeret diabolus adversus infirmitatem nostram, cum Verbo cognoscit assumptam, non aliunde nobilitatam atque susceptam. Non enim (ut supra diximus) de cælo eduxit, sed in utero virginali corpus humanæ carnis accepit: neque illam animam portavit de cælo, sed simul & eodem instanti noviter creatam simul cum carne sibi univit in utero: nil amplius habentem ex naturæ nobilitate ab animabus ceteris, quamvis illico plus habuit ex gratia unionis. Sed in hoc intellectus humanus obruitur, ut æqualitatem naturæ omnium animarum & increate non videat, sed aliquam differentiam ponat, cum tam fuit celeritima, subita & instantanea unio trium substantiarum antiqui & novi, ut ex tempore nulla ratione ab unione ipsa creatio animæ discernatur.

Cap. III.

De nativitate Domini Salvatoris, secundum Lucam.

Inchusa Deitas in utero virginali, non circumscripta, quin alibi tota: nec in compositione, sed in unione: non in depreffione, sed in assumptione: non quia natura naturam assumpsit, neque persona personam, sed persona naturam, in qua

credatur facta unio naturarum. Expectabat commune tempus concessum conceptis ex femine: quo perfectio, ex aula illa virginali procederet, peteretque publicum, ne illa persona ex assumente & assumpto jam facta, infra materna viscera per amplius latitaret,

lataret, finis apponendus erat, propter quem Verbum caro factum est. Nasci volens naturali ordine detulit, quem in tempore & modo nascendi retinuit: illud ad nobilitatem naturæ atque totius mysterii addens, quod claustra virginialia inviolata nascendo pervadit. Jam decurrentibus IX. mensibus ab incarnationis seu conceptinnis hora quando nasceretur, multa huic nativitati conveniētia & decētia in simul conveniunt, in designatione facti, atque in commendatione mysterii. Ne autem extraneitatem Evangelicam evagari videamur, prætermittis historiis aliunde compositis, enam veris, solum quod est irreprobabile, intexamus. Nam eo tempore, quo Christus mundo secundum verbum caro factum erat, nasci voluit: *Exiit edictum à Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis.* In unam monarchiam mundus devenerat, sic unus monarchæ præcepto universus describi poterat. Et pacatum tenebat orbem terrarum, qui omnium hominum quot essent quærebatur habere notitiam. De superbia processit Cæsar, scilicet Octaviani Augusti Imperatoris, qui frena orbis tenens, scire studuit quot homines suo imperio subdebantur, qui ad Rempublicam iustitiam, pacemque ubique servandam in universo XLIII. statuit milium legiones. Bonus hic erat ad regimen orbis, sed descriptio de animo elato processit. Non tamen legimus temporaliter punitum hunc imperatorem idololatram & paganum, sicut David, qui simile facere in suo regno præsumpsit, in quem Deus potestate data & accepta vindicando deliquit. Quoniam Deus Pater omnipotens, apud quem sunt omnia iura regnorum, hoc ad mysterii Filii sui, quem pro nobis incarnari mandavit & nasci, dignitatem & futurorum prælagium fieri providentia summa permisit. Siquidem hic futurus erat monarcha in assumpta humanitate, unus imperator omnibus, unus non solum mortalibus, sed etiam supernis substantiis. Nam in assumpto eunctis spiritibus præest. Et hic est de quo jam merito prophetatum erat: *Erit unus rex omnibus imperans.* Et alibi: *Et congregabuntur filii Juda, & filii Israel pariter, & ponent sibi caput unum.* Filii Juda & Israel, per allegoriam ad ecclesiam catholicam pertinent. Et iterum: *In die illo erit dominus unus, & erit nomen ejus unum.* Itaque sub uno temporali monarcha temporaliter regnante, unus æternus monarcha mundo nasci dignatus est, æternè justè, ubique in celo & in terra, angelis &

hominibus dominans: non ad suam, sed ad subditorum duntaxat utilitatem edicta proponens, ut ex eo cognoscatur perfectissimus & summus per omnia & super omnia dominus: non quod servo, sed quia ipso penitus indiget servus. Qui non indiget investigatione aut descriptione ministrorum, calculando scire subditos: quoniam angelorum & hominum, bonorum atque malorum sibi soli est cognitus certus numerus. Qui etiam novit multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat. Nec ignorat numerum capillorum & foliorum, arborum & animalium atque ferarum, & arenam maris ipse dinumerat. Et omnia prout fecit, sic & mente gerit in numero, pondere & mensura: & qui filiorum nomina scripserat jam in coelis, juxta quod dixit: *Gaudete & exultate, quoniam nomina vestra scripta sunt in coelis.* Et non solum Christus in eo quod sit super omnes, futurus erat, in populo Judæorum præfiguratus & prophetatus erat, sed etiam de ipso in populo gentilium prophetæ atque prælagia sunt inventa. Ecce sub uno Augusto Cæsare orbem describi jubente, qui bello, armis, tyrannide acquisivit imperium: mundo secundum carnem nascitur Dei Filius, qui auxit virtutibus hunc inferiorem orbem, beatitudinibus vero incomprehensibilibus atque ineffabilibus superiorem excellentissime decoravit. Cæsar unus magnus mundo novus qui per suam excellentiam ab omnibus segregatus & cælis, & commilitones suos ab omnibus visibilibus voluit esse cætos, & per abdicatum amorem fegregari mandavit, ceu pulchra cæsarie comptus Apostolorum, discipulorum, atque cunctorum fidelium: quoniam caput ejus & capilli erant candidi, tanquam lana alba & tanquam nix, quamvis & sponda ejus hunc imperatorem sponsum suum aliter circa eum affecta denunciet, dicens: *Caput ejus aurum optimum, comæ ejus sicut elatæ palmarum, nigre quasi corvus.* Quod cum cætera dicta conveniant tamen inter albedinem & nigredinem distare videtur, sed in mysterio congruit, eo quod albedo ad mundiciam & puritatem, nigredo ad poenitentiam & ad miseriam nostri incolatus pertineat. Qui antequam in orbe in carne fieret, ipsum fecit, quia mundus per ipsum factus est. Ipsumque describit, quia cuncta cognoscit. Nec tyrannide utitur, aut quomodo libet usurpato dominio, sed eum parer heredem constituit univerforum, per quem fecit & secula: qui cum sit filius, & hæres patris Deum.

Psal. 96.

Sapient. 11.

Math. 5.

Luc. 1.

1. Reg. 14.

Apol. 1.
Caus. 5.Isach. 17.
Osai 1.

Zachar. 14.

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

Descriptio orbis, locus nativitatis; egressus de utero virginali.

Luc. 5.

HÆ descriptio prima facta est à præfide Syrie Cyrico. Hic præfides in provincia Syriæ à Cæsare & à Senatu urbis confinatus erat, tunc ille denuo edictum descriptionis accipiens, non auctoritate sua, sed auctoritate imperatoris maiestatis agebat. In qua descriptione hæc summa requirebatur, ut numerus omnium hominum haberetur, & Imperatori Augusto & Senatui Romano notus esset, ad ostendendum vel ostendendum quanta gloria, & quanta humana laude Romanus populus antollendus esset, qui propria libertate sibi omnem orbem subjecerat. Fertur quia tunc in urbe Romanæ tricentis milia hominum & octoginta milia amplius, exceptis senibus ineptis ad militiam, & mulieribus & parvulis, in ætate armigeram reperta sunt. Sed ut descriptio hæc seriofius fieret ibant omnes ut profiteretur, singuli in civitatem suam Joseph autem sponsus Mariæ virginis, ex præcepto & revelatione angeli, amoto timore atque suspitione de conceptione virginis, duxerat eam in domum suam, non intuitu consummandi matrimonii per carnalem copulam, cum nec agnovit eam, sed ad conveniendum, habitandum, & convivendum, & ad custodiendum eam. Qui cum esset Nazareth, volens parere decreto Cæsaris, qui universum premebat orbem: ex cuius etiam ordinatione atque Romani Senatus per familiam & tribus seu genealogias fiebat descriptio, quamobrem eos qui erant in aliis civitatibus, oportebat ad illam civitatem tempore huius descriptionis cum censu redire, in qua ex antiquo sua genealogia per amplius servabatur. Proinde ascendit & Joseph à Galilea de civitate Nazareth, in Iudeam civitatem David, que vocatur Bethleem, eo quia esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxori pregnantæ. Non liberantur à decretis & ab exactionibus imperatoris sæculi parentes Domini Salvatoris, nec à Deo, nec ab hominibus eximuntur ob aliquod insignem virtutem. Nec adhuc tempus advenerat, ut per hanc exceptionem mysterium hoc divinum & occultum claresceret, cum Christus jam perfectus factus ætatis, in multis misculis clarus, voluit exactionibus Cæsaris per Petrum dari tributum ad scandalum devincendum. Voluit omnino Christus ab ipso nativitatis sue exordio subiacere legibus tanquam homo, ne videretur

republicam conturbare voluisse, qui venerat ad melius reparare corruptum, insinuans quia iuste regnum gratum haberet, & omnis sibi sanctio est accepta, qui in pace atque in iustitia rempublicam servat. Nec adversari debent potestati atque regenti quicumque mortales, cum ei subiacere voluerit in humilitate Deus. Et omnis potestas à Domino Deo est, & qui potestati resistit, divinæ ordinationi resistit. Igitur ascendit Joseph à Nazareth, ubi conceptio celebrata est, & incarnatio Verbi Dei, & venit Bethleem civitatem David, ubi erat celebranda nativitas. Præfigunt mysterium atque conveniunt Christi futuris actionibus illæ duæ civitates, Nazareth & Bethleem, sipe ipsarum significationes & provinciam, ubi sitæ sunt, in exquisitam speculationem deveniant, ut nec alibi concipi, nec alibi nasci debuerit quam ut est. Erat autem homo de familia David & de tribu Iuda, ex qua secundum carnem Christi est facta traditio secundum repromissionem quam fecit: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam, ut domus ad progeniem, familia ad familiaritatem morum & vitæ referatur. Profectus ascenderat iuxta edictum cæsareum, descripta progenie, descripto nomine, descripta civitate, datoque censu: prægnans tamen Maria erat, vicinæque parvi, cuius Joseph sic sollicitus gerebat custodiam, ut postquam illam iussu angelis in connubium duxerat, nec eam dimiserit, ducens illam secum sibi desponsatam, non cognitam. Quæ improvisa venit, de tempore partus non cogitans, divinæ directioni & gubernationi omnia derelinquens, cum divina operatione, non humana conceperat: nihil secum deferens, quæ adita proles in cultu educationis inquirat. Similiter & sponsus Joseph provide venit. Non enim ascendens Bethleem ut pareret ibi, Mariam secum duxit, sed ut profiteretur, ascendit. Divine quidem factum est ut illam duceret, & ut ibidem temporis à vicina parvi peperisset. Unde factum est autem cum esset ibi, impleti sunt dies ut pareret, & peperit filium suum primogenitum Venerant Joseph & Maria Bethleem, nec infra civitatem fuerant hospitati ob multitudinem eorum qui advenant, sed in quoddam epidochium seu diversorium extra ipsam, in quo pauperes diversebant. Urgebat quidem hos sic hospitari paupertas, magis autem divina dispositio sic agebat

Rom. 15.

Mat. 19.

Matth. 17.

propter

propter mysterium & prælagium futurorum. In quo tempore, in quo loco impleti sunt dies virginici partus, ignorari tamen à custode virginitalis & ab ipsa virgine paritura, soli Deo cogniti. *Et peperit filium suum primogenitum.* Signata locutio à Spiritu Sancto ædita, peperit filium suum, seu virginis parientis, non Joseph putativi patris, ut duorum parentum traduce carnis non sit filius, sed unius: quamquam æterni patris ab æterno filius sit æternus. Primo-genitum non ordine posteriori, ut haberet sequentem, quem nunquam habuit, sed ordine anteriori, quem nullus ex utero virginali nascendo præcessit. Peperit virgini, viri nec ulla consortio, imo femina Deum ineffabili modo. Nam ille Deus qui virginis uterum ingressus est, non satus, egressus est sua virtute, sua potestate, non humana lege, superque omnem humanam comprehensionem ejus celebratus est pater: non natus potestate parientis, non naturæ impetu, quo decursis novem mensibus foetum vi ex utero natura depellit, ubi doloribus angitur parientis, tristitiaque tenetur cum illum venit in horam, ut majoribus confidat pœnarum aculeis cum parit quam fuerit celsæ delectationibus cum concepit. Nec violentia ille partus emissus est, ut lege naturæ se non ponere amplius intra matricis viscera continere si voluisset, qui naturam omnibus rebus inditam voluntate sua in omnibus superabat & potuisset virgineum claustrum incolere per multa tempora non turbatum. Qui quamvis in illo carnem assumeret, non destitit esse quod ab æterno erat, qui voluntate, non necessitate omnia fecit: hæcque faciebat quod sic pro mortalibus nasceretur, factusque absque peccato mortalis, non ut semper esset mortalis, sed ut mortales ad vitam proveheret ex mortuis, ut & mortales contemneret morte multatis atque multandis, & natus mundo & in mundo conditor ejus. Nec duarum personarum est celebrata natiuitas, sed unius, quamvis duarum naturarum ex utero virginali sit celebratus egressus, quarum unius tantum in concipiendo in eundem uterum sit factus ingressus. Non enim humana natura in illum uterum est ingressa per semen, sicut protoplasto traducta propagatur, nec alia lege immisionis exterioris Christus ut homo est satus in virgine, sed ex ipsa virtute Spiritus Sancti caro ministrata est. Natura vero divina in assumente verbo suo, ineffabili modo duntaxat in uterum virginalem humilem fecit ingressum, ex trium substantiarum unione perfecto expectato tempore, in communi naturæ ordine Deus & homo per virginem portam nasci dignatus est, inde incipiens

esse docibilis, quo crepit esse visibilis, natus inter omnia, nativitate omnibus terris legibus ordinans, & ordine novo natus, humanum genus ad novam nationem præstuxit. Et clare factum est quod oian sœrum erat in humana natura & post peccatum, ut in illa mundo visibilis Dei filius appareret, & in eadem plagata carne superinducta sanctificatione, demum medicina reperta est. Excedit ingenti humani similitudine & eloqui facultatem, quia non satus in virgine, sed ea lege qua non satus nec natus agnoscitur, sed divina virtute fieri creditur omne quod agitur. Taciturnitas potius opus esset, quam disertione verborum, ubi à grandi materia intellectus humanus obruitur, etiam & angelicus superatur. Quid enim est quia facti geist homo mortalis nisi quia in tempore venit æternitas, immensitas in mensuram, creator in creaturam, infigurabilis in figuram, inenarrabilis in sermonem, inexplicabilis in linguam, incircumscriptibilis in locum, invisibilis in visum, inaudibilis in sonum, inolfactibilis in odoratum, inpalpabilis in cibum, inimpalpabilis in tactum, dominus in servitutem, imperator in vile obsequium, libetatis in mancipium, liberator in pretium, expeditus in compedes, sanitas in ægritudinem, sanietas in tæmæ, fons in siccum, continens in contentum, amplex ingrederetur opificium suum, longitudo in brevitatem, latitudo in angustum, sublimitas in imum, nobilitas in ignobilitatem, gloria in confusionem, ut ista simul in isto simul ineffabiliter nato consisterent, nec unum opprimeretur ex altero, nec alterum ex reliquo pelleretur, donec humanæ redemptionis consummato mysterio omni pœnali deposito in carne duntaxat gloriosus resurgeret, cœlosque penetraret. Quid id quod credendum, nisi quia eo malo se Dei Filius induit, quo nos exuere nitubatur, excepto peccato? à quo etiam nos exuens non assumptus, & prærogavit magnum insigne hominibus, factus est homo, ut homines deos faceret: non natura, sed gratia: beatitudine, non substantia: qui caro factus in utero in hanc lucem ex illo processit ipso lux incomprehensibilis creatorique lucis. Et in assumptis minoratus à creaturis suis atque suppositus, illis in aliquibus æquatus, in utroque assumptorum minor factus ab angelis, juxta illam Davidicam sententiam: Minuisti eum paulo minus ab angelis. In altero vero elementatus ex elementis, ædus sub cœlo, sub stellis atque planetis, qui omnia ex nihilo in esse produxit, ut illo per assumptum imponeret unde venit, & ex illo fuscicaret quo ipse descendit: Suscitans de terra inopem, & de stercore engens pauperem. Et non solum esset assumptum,

Philos.

Philos.

Philipp.

assumptum, ut una esset persona, sed singulos vere credituros sibi similes in assumpta natura. Aequum equidem apparuit quoniam seipsum exinanivit formam servi accipiens: in similitudine hominem factus, & habitum inventus ut homo. In cuius natalitatis hora digna facti apparuerunt, ut pateriens obtegeretur à nube, nec ulli cognita neque visa dum pareret, nullo praegravata dolore, nec fatigata pœnis, aut in aliquo imbecillis, sicut parentis, sic & obstericis sola gessit officium, nullis sociata complicibus, nullis fulta pedisequis, ut pio errore multi autumaverunt. Sic Bethleem venit, sic stetit, sic peperit, sic omnibus privata copias, sicut pauper mulier pauperis carpentaria uxor incolae se habens, & in epidolchio incognite constituta. Quæ illico surgens, ædulum parum, antequam tangeret adoravit: primo prima, in profundæ humilitatis, abyssu genu flexo, proclivo corpore super ter-

ram, deinde lætando pariter & tremebundam, suspensio in admiratione animo cepit in manibus pœtem, suscepit ad genua, peregrinandum experta omne obsequium novi partus. Sed hoc omnem animum fidelem in abyssum tantæ humilitatis considerando demergit, ut nil esset præparatum ad tanti regis exortum, & comparatio aliorum nascentium in tanta cura parentum & assistentium, & eorum quæ requiruntur ad proles procerum primo suscipiendas ex utero matrum, plus ostendit quanta fuerit carentia omnium in ortu Salvatoris. Quoniam & nascendo gnoscebat mundi contemptum, cum inops, egeus & pauper ingreditur, cunctorum creator exultens, Bajulat sola solum, & monas monadem portat. Fertur à puella puer, Deus à foemina, creator à creatura. Læstatur ab ubere ubertas infinita, & à nescia prolis alenda, ipsa summa sapientia gubernatur.

Cap. V.

Genealogia Christi textitur, secundum Matthæum & Lucam.

EX quibus autem iste primogenitus virginis unigenitus Dei secundum carnem originem traxerit, Evangelistæ declarant. Unus breviori serie descendendo, ab eo incipiens qui primo remissionem de ipso nascituro recepit, alter à putativo patre, calculans usque ad Deum patrem ascendendo pervenit, qui hunc unigenitum milit. Non autem otiose describitur genealogia Salvatoris, ne crederetur aliunde natus, quam ex his patribus, qui cultum unius Dei tunc tenuerunt, & appellati sunt populus sanctus Dei. Adhuc enim nemo hæfuerat, aut perperam iudicaret, si aliqui peccatores & peccatrices in Salvatoris generatione ponuntur, quoniam pro peccatoribus ipse carnem assumpserat. Cujus genealogiam sic Matthæus servando describit: *Liber generationis JESU Christi filii David filii Abraham.* Præpostera locutio est, nam prior Abraham, postenor David, sed Christo in genealogia viciniore. Et dum prædicaret JESUS miraculaque faceret, David filius acclamatus est, & Joseph pater putativus ejus (ut supra disertum est) erat de domo & familia David. Ex tempore David erat distinctio tribuum jam facta ex filiis Jacob, quæ nondum erat temporibus Abraham. Quamobrem primo positus est David tanquam insignior in genealogia, quia rex, quia de tribu Juda, ex qua Christus carnis traduce descendit, quia ad ipsum de Christo repromissio facta est. Et tamen in vita sua Christus ejus filius dictus & proximior sibi, qui etiam David filius multis interpositis

fuit Abraham. Proinde Matthæus Hebræis scribens in Hebræo sic contexit: *Liber generationis JESU Christi filii David* scilicet longa traduce carnis multis interpositis filii Abraham. Hoc autem refertur ad David, ut filius dicatur Abraham, aut ad Christum, ut filius dicatur duorum propter repromissionem eis præcipue factam. Utroque sensus congruit veritati Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Jacob, Jacob autem genuit Judam & fratres ejus, Judas autem genuit Phares & Zaram de Thamar, Phares autem genuit Esrom, Esrom autem genuit Aram, Aram autem genuit Aminadab, Aminadab autem genuit Naasson, Naasson autem genuit Salmon, Salmon autem genuit Booz de Rahab, Booz autem genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Jesse, Jesse autem genuit David regem, David autem rex genuit Solomonem ex ea qua fuit Urias, Solomon autem genuit Roboam, Roboam autem genuit Abiam, Abias autem genuit Asa, Asa autem genuit Josaphat, Josaphat autem genuit Joram, Joram autem genuit Oziam, Ozias autem genuit Joatham, Joatham autem genuit Achaz, Achaz autem genuit Iezechiam, Iezechiam autem genuit Manassæ, Manassæ autem genuit Amon, Amon autem genuit Josiam, Josias autem genuit Jechoniam & fratres ejus in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis Jechonias genuit Salathiel, Salathiel autem genuit Zorobabel, Zorobabel autem genuit Abiud, Abiud autem genuit Eliacin, Eliacin autem genuit Darius

Matth. 1.

Asor autem genuit Sadoc, Sadoc autem genuit Achim, Achim autem genuit Eliud, Eliud autem genuit Eleazar, Eleazar autem genuit Matthan, Matthan autem genuit Jacob, Jacob autem genuit Joseph virum Mariae, de quo natus est IESUS qui vocatur Christus. Ecce à quibus patribus Christus est natus in carne. Peripicuum est Christum ex iustis & ex peccatoribus traxisse carnis originem: non tamen ita iustis, ut non indigerent misericordia: nec tamen ita peccatoribus, quin converti possent per indulgentiam. Omnes ergo generationes, ab Abraham usque ad David generationes quatuordecim, & à David usque ad transmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, & à transmigratione Babylonis usque ad Christum generationes quatuordecim. Et omnes generationes ab Abraham usque ad Christum, generationes quadragintaduæ erant. Christi autem generatio sic erat, quod mater eius desponsata fuit Joseph filio ihsu Jacob. Quæ antequam cognita, nunquam tamen cognoscenda, à Deo per nuntiantem angelum præventa est. Quæ assensum præbens, ex Spiritu Sancto virgo concepit, virgo decursis decem mensibus, filium Dei in carne assumpta peperit. Et sic natus est tali genealogia, ut prædictum est. Et quoniam triplex est Christi nativitas, una æterna de patre æterno omnino ineffabilis, alia temporalis ex carne, qua natus est in terris, tertia sacramentalis qua natus est Sacramentis: ideo alius Evangelista alius ascendendo usque ad Deum ejus schema Christum con-

textuit, id ratur, quoniam ex carne ipse processit ad nos. Ex nativitate vero Spiritus in elementis sacramentaliter adita, nos accessum celebramus ad Deum. Hinc scriptum est illico post baptismum vocem quæ paternam: *hic ipse IESUS erat incipiens quasi annorum triginta, ut putabatur filius Joseph, qui fuit Heli, qui fuit Matthat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui fuit Janne, qui fuit Joseph, qui fuit Matthat, qui fuit Amos, qui fuit Nahum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, qui fuit Nabath, qui fuit Matthat, qui fuit Semai, qui fuit Joseph, qui fuit Juda, qui fuit Joana, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, qui fuit Jese, qui fuit Elezer, qui fuit Jorim, qui fuit Matthat, qui fuit Levi, qui fuit Simeon, qui fuit Juda, qui fuit Joseph, qui fuit Jona, qui fuit Eliabim, qui fuit Meles, qui fuit Menna, qui fuit Matthat, qui fuit Nathan, qui fuit David, qui fuit Jesse, qui fuit Boaz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Elrom, qui fuit Pharez, qui fuit Jude, qui fuit Jacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahæ, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit Saruz, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, qui fuit Methusale, qui fuit Enoch, qui fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.*

Luc. 3.

Cap. VI

Quod natus Jesus pannis à matre involvitur, & in præsepio reclinatur, secundum Lucam solum.

Signanter Evangelista per Spiritum Sanctum expressit, quod virgo mater alias mulieres in partu sibi obsecundantes non habuit, cum solum de ipsa singulariter dicat *quod pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio quia non erat ei locus in diversorio.* Involvitur pannis omnia explicans explicatus, & falsus stringitur Platonius infinitus. Et quæ latas cœli plagas elementorumque campos creans ampliavit, panniculis & lineolis falcitur. Pater Verbum explicat, & mater carnis involvit. Nulus ex terra prodit homo primus, nudusque non perfusus pudore manebat, quousque peccando ex rubore pallesceret, & erubescens perizonata fides accepit. Deinde de paradiso depulso Dominus Deus tunicas pei-

Luc. 3.

liceas fecit. Equidem sed nec iste ob illam aut similem causam pannis operiebat nuditatem involutus est, sed ob defectum naturæ sibi inculpabilem, quem assumpsit, ut sumis esset per omnia fratribus suis, & ad tegumentum damnosæ verecundiz, quam humanum genus incurrerat. Et vilitate pannorum recta est illa superba nobilitas, quam ex suggestione Græcica desideravit Adam. Et absterse sunt nostrorum peccatorum fæces, necnon & condemnata sunt potius indumentorum ex saltu mortalium, cum Rex æternus, Rex omnium seculorum vilibus tegumentis involvitur, quæ (ut pie credunt) nec preparata erant prævisione parentum, sed aut erant illi panniculi ex velamentis virginis, aut forte mutatas. Ac per hoc in

Gen. 3.

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

B

uroque

utroque paupertas & vilitas innuitur, in eo quod sic in paupertate natus est, & vilitate opertus est. Initavit caput ecclesie viam novam in his bonis quæ mundus abhorret, & dilexit quæ mundus odio habuit: exorfum faciens, natus ab his januis quas magnus effectus prædicaturus erat fuisse introitum ad regna coelorum. Coepit ab ea hora, qua mundo apparere voluit, prius facere quam docere alitissimam paupertatem, rerum omnium abdicationem, ut ei non essent panni nisi viles, non sua, sed aliena ædes, non amicorum, non consanguineorum, non conducti stabuli deremunati hospitis, sed loci vagi atque communis, ut non crederetur natus alicui prius, sed communis omnibus factus, & totum diceretur esse divinum, ubi nihil apparebat humanum. Reclinatur in præsepio procer, ponitur in stabulo animalium irrationabilium rector, jacet in feno factor ejus, imo dominus ejus fœnum factus, quia omnis caro fœnum. Reclinat in præsepio filium Virgo Mater, verè pariendi nescia temporis. Etenim quamvis pauper, providisset de domo & de his quæ ad hujusmodi ministeria requiruntur, si præcia extitisset. Sed omnia sunt in contemptu carnis, in contemptu visibilium rerum, in designatione nascentis qualis & unde sit, in cujus ortu nihil mundanum resurgit, totum divina dispositione agitur, propellitur humana provilio. Arguunt omnia ista Deum, non hominem purum, quamvis verum. Vilis videtur introitus tanti regis in hanc umbraticam vitam, ingrediturque per insolitam portam, quam natura non fecit apertam, humana operatio semper tenuit clausam. Ingressus ejus nullis humanis magnificentiis fultus est, clandestine inopinatæque factus, nemine Dei filium in utero virginali predicente, ut regibus sæculi, quamvis de proximo atque remoto præcesserint oracula & præconia prophetarum. Sed nullus hanc virginem suam matrem in utero suo gestasse Dei filium dum gravida ferebat, agnovit: sola ipsa quæ gerebat excepta, & matre præcursoris, & præcursore in utero exultante, qui clausus in utero similiter agnovit. Non de terris, sed de coelis declaratus est: quoniam ipse solus de coelo celestis. Omnia vilia, omnia poenalia, omnia humilia pro nobis assumpta & tolerata sunt, ut in ipso, & per ipsum, & ex ipso essent cuncta nobis meliori conditione donanda. Et quanto magis fuerunt, humana & mundana & secularia cuncta remota, tanto præstantius divina credenda

sunt altiusse. Prærogata est spes divini amphitheatri ad divinitatem spectandam, cum ipsa se permisit in præsepio reclinari, ubi æterni pabuli sub pollicitatione annonom accepimus, non quia jumentorum fœnum, sed pro hominibus positus & inventus est Christus. Infans jacebat, sed vagiens, ut infans peccatum primi hominis dialogicæ locutionis excluderet, & vagitus ejus nos à miseris plandibus liberaret. Non erat ei alius in diversorio locus, ubi præterquam in præsepio poneretur. In angustum venerat, qui latitudines coelorum & vasta terrarum fecit. Et venerat lucrar pro hominibus locum & ascensus erat in coelum, ut electis suis pararet optimum locum. Et nunc murè Nato non est locus in diversorio, non capit DEUM regio nostra, nec ei in mundo locus aptus ad manendum. Et quem cæli & terra non capiunt, in præsepio reclinatur, igitur locus erat ei præsepio. Corpus ejus assumptum locabile quidem & locum exigebat ad suum. Quomodo ergo locus, & non locus? Non erat ei præ inopia mundi alius commodior in diversorio, ubi multi diverterant. Terrena quidem spatia numerositate confortum angustantur, & aptiora sæpe præoccupantur à potioribus, vilia vero sunt relicta pauperibus, & ipse paupertates servaturus & prædicaturus advenerat. Altiore sensu exactum verbum aliud intelligibile præstat. Non erat ei locus in diversorio, quia incircumscribibilis Deus est, sed reclinatur in præsepio puer homo. Non erat ei locus in diversorio aptior sibi in designationem futurarum actionum ejus locus præsepio vero majus. Nam comestibilis panis in comestione sumus, nec ubi locatur aptius, quam in mensa famelicis antepositus, ut accipiant & comedant, esuriemque depellant. Confectio homines sæva fames, qui ratione defessa velut bruta animalia facti erant, quid præsepio ut annonam capiant sæpe lingantur, aut quos puer Jesus comestibilis in fide, cujus caro verè est cibis, cujus sanguis verè est potus, in præsepio reclinatus est. Non defuit Deo locus, cujus est omnis locus, quamvis nusquam locetur in loco. Non defuisset puero locus, sed locus non erat ei in diversorio quoniam futuris mysteriis in præsepio locus aptior sibi erat. Nihil quidem præter causam multam & manifestam ab ipso, & per ipsum, & in ipso Deo Filio in carne nato factum esse crederetur, ut eorum gesta per quæ apparuerunt abjecta causa penitus abjecta non fuit.

Cap.

*De vigilia pastorum & evangelizatione, eorumque hymno in
nativitate Jesu, secundum Lucam solum.*

Vigilant pastores bono nasciuro pa-
stori, qui de seipso protulit cum
esset adultus, *Ego sum pastor bonus.*

Joan. m. Pastores animalium pastori angelorum &
animarum excubias celebrant. Custodi homi-
nium ipsi nacenti, cum sint ovium custo-
des, vices nocturnas agunt. Et ad insinuand-
um quis sit ille qui nascitur, ad demon-
strandum præsagium in ipsa nativitate Salva-
toris, quid in ipsa ecclesia sit futurum in stu-
dio acquirendæ salutis. Nam introducendus
erat alius pastorem ordo, & alia invisibilis
spiritualis ordinanda pastura in uberis
membris divinarum Sacramentorum atque
virtutum, ut in ratione fidei omni consum-
mato mysterio pastoralis pastores boni &
greges sub æterno pastore in montibus
æternæ gloriæ pascerentur. Hinc est quod
dicitur: *Et pastores erant in eadem regione
vigilantes & custodientes vigiliis noctis supra
gregem suum.* ACHO consona veritati & hu-
manum officium divinis alludens, quod pa-
stores in qua Christus natus est regione vi-
gilarent, non ob aliud noctis vigiliis trans-
figentes, nisi ut custodirent ex mercede
commissum aut proprium gregem, ne
oberrarent oves, ne lupus raperet atque
dispergeret, ut quod languet aut hebet
confoveatur, ut in caulis fervarentur, ut
debita hora provideretur de pasto. Ad
hoc vigilia, ad hoc custodia figitur supra
gregem. Eadem imagine rationalis pa-
stor super rationabili grege invigilat atque
firmat custodiam, & à custodia & vigilia
super irrationabilia typis trahitur, quo ra-
tionabiles atque fideles oves à pastoribus
gubernerentur. Non vigilabant hi pastores
super nova nativitate revelata, nec divina
humane, aut humana divine declarari co-
gitabant. Non alta sapientes, non tunc
prophetias impleri de filio Dei expecta-
bant, sed vivebant in simplicitate cordis,
in puritate legis agentes sollicitè officium
curæ pastoralis, qui sic in lege vixerunt
ut primi Christi notitiam, exceptis pa-
rent & Joseph, in terris habere merue-
rent, ut quia boni erant bonitate virtutis
& circumcissionis & observationis legalis,
mererentur Christum habere in notitiam
cum ceteris bonis: quia pastores in de-
signatione mysterii singulariter de Dei
Verbo revelatum est illis. Hoc enim
præcipue bonum habuit Moyseica legis
observantia, simplex atque possibilis, ut
futuri Christi in fide notitia observatio-
is. *Sin. de Cassia Cum, in IV. Evang.*

bus prælarer, & demonstraretur eccle-
sia in ortu Capitis, qualiter esset in bene
dispositis membris usque ad finem sæculi
regnatura. Simplex Deus, in carne natus,
non cum carne compositus, mente sim-
plicibus primo innotescere voluit: quoniam
cum simplicibus sermocinatio ejus, & non
multiplicatus intellectus fidei subditur ci-
tius atque facilius. Nec Dei filium mundi
decurrit primo prædicari per aliquos sapi-
entes sive potentes, sed per plebeos at-
que pastores, ne humanis actionibus
divina involuisse crederentur. Inculca est
corpore atque agrestis vita pastorum,
& inculte natus se notum fecit incultis,
astuens quibus expedit prædicatio & re-
velatio divinarum. Hinc *Ecce angelus
domini stetit juxta illos, & claritas Dei cir-
cumfulsit illos.* Advenit angelus domini emis-
sus cœlis ad terras humani incolatus, ad
ima de superis, ad homines ex divinis, an-
gelus ex officio nunciandi domini, ne Lucife-
riana potestate mitti crederetur. Sed cum
omnes spiritus rationabiles seu separate
substantiæ permanentes & apostatici Dei
sint, & ipsius potestati subdantur, quid est
quod de isto præcipue dicitur angelus
domini? Nihil profecto aliud dixerim, nisi
quod ille Gabriel qui nunciavit præcurso-
rem, qui missus est ad virginem Dei matrem,
hujus mire nati nunciare conceptionem
atque nativitatem, ipse sit qui nunc ad
denunciandum prædictorum effectum &
Salvatore omnium natum, juxta ipsos
pastores assiluit. Aut dicitur domini velut
nuncius, qui solum dominica venerat
nunciare: Et claritas Dei circumfulsit illos.
Depellitur & tacetur claritas creati solis,
cujus lumen est in potestate dici, non
noctis, sed solus Deus hanc noctem sicut
diem illuminat, cujus clariæ perstrinxit
ex omni parte pastores, in corpore simi-
liter & in corde irradians ut non parvi-
penderent factum quod tam insolitum vi-
debatur, nec crederetur fuisse onus,
quod tanto declarabatur lumine claritatis.
Lumen manifestatur ex lumine, & luce
clara noctis tenebræ depelluntur, & filii
Dei & hominis nova nativitas ex nova
claritate noctis innotuit. Quoniam mun-
dus innovandus erat doctrinis, Sacra-
mentis atque decretis tanti & magni regis
in clara facta nocte nascentis, & pel-
lende tenebræ idololatriæ cunctarumque
pravitarum à corde credentium erant, per

eum qui vera lux est, illuminans omnem hominem in hunc mundum utique venientem, quæ cum sit increata, nata eorum, à creatura luce deprimatur propter insolitam novitatem, sua collustratione in solio videre deterrere pastores. *Et timentur timore magno.* Magnus timor ex magno parvos hos pastores invadit, obliuiscunt humana cum divina clarescunt, & parvus hominis animus superatur à magnis, & aspiciens inferiora ex subita actione magna pavescunt. Sed citò avellitur timor, qui dispensativè ad aliquid magnum infundendum immititur, præsertim cum à substantiis & supernis actionibus venit. Divina providentia præeunt supe tristitia, ut læta sequantur. Propterea sequitur. *Et dixit illis angelus: Nolite timere.* Sive ex assistentia coelici seu angelici spiritus in aliqua visibili assumpta forma stantis juxta illos, sive ex claritate circumfulgente ipsos timor obvenit, ab angelo loquente removetur, subjiciente causam lætitiæ, non querelæ, cum ait: *Eccce enim evangelizabo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator mundi, qui est Christus dominus, in civitate David.* Gaudium humana natura in ipsa creatione accepit, cum ad Dei similitudinem & ad imaginem facta est. Et ad usum corporeum in Eden tenuis mansionem, omnibus fulta bonis, omnem creaturam excedens, præter substantiam separatè creatam posita in illa felicitate paradisi, ubi nil erat adversum sub pollicitatione melioris, si mansisset in illis. Sed statim luit pro voluntaria culpa supplicium, & verum est in luctum gaudium ejus. Nunc in gaudium redit ipsa corrupta & mulctata natura in nativitate Salvatoris, quod evangelizat præco ille coelestis, asserens magnum ad propellendum magnum pastorum illorum timorem. Magnum ex magnitudine infinita nascentis, ex integritate parentis, magnum pro virtute, magnum pro novitate, magnum pro omni salute, magnum pro æterna beatitudine, magnum pro incomprehensibilitate. Declarat angelus unde magnum, quia natus est vobis hodie Salvator. Pastoribus territis & timidis ex visis insolitis quasi singularibus, commune bonum angelus evangelizat eis, pro eis edisserens nativitatem domini Salvatoris. Ecce gaudium dicitur, unde causeretur, quia Salvator natus est nobis. Nulla gaudii materia prior, quam de magna periclitatione salvatio. Etiam ex hoc magnum, quia magna & certa damnatio, magnam ex magno liberationem accepit,

Quam nativitatem ejusque causam lætitiæ pastoribus factam angelus aperit, non quod duntaxat natus sit ipse pastoribus, eorum sit de nativitate domini omne gaudium, cum ipse non assumpserit incarnando personam, sed & in commune naturam humanam, & lætæ vaticinium pro omnibus intelligitur: Parvulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Sed quia ipsi velut primæ nascentis ecclesiæ mysterium hoc à sæculo absconditum, in tempore revelatum, completum in plenitudine temporis, pro se & omnibus subsequi audierunt. Ecce unde gaudium propter nascentis officium, quia Salvator. Ecce designatur ex nomine ille qui nascitur, quia Christus dominus. Christus ad hominem, dominus ad Deum omnipotentem refertur. Christus, id est, unctus, quia reges & sacerdotes in lege veteri ungebantur. De quo per insignie dicitur: *Unxit te Dominus Deus tuus oleo lætitiæ præ confortibus tuis.* Et Dominus Deus ille qui natus est. Igitur ex nascendi circumstantiis, in tuo animo ne vilesceat. In civitate David scilicet Bethleem, in qua natus fuerat multo ante David, qui de ipso repromissionem accepit: De fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Quod ad Salomonem in carne, ad Christum in figura servabatur. Et ipse David etiam Christum in gestis & verbis suis plurimis figuravit. Nec Bethleem, quamvis modica ob humilitatem ad nascendum electa excluderetur à mysterio Salvatoris, cum ipsa interpretanter dicitur domus panis, & ipse mirè natus in ea sit panis vivus qui de coelo descendit. Non tamen ex toto perspicuum est, an hoc quod dicitur, qui est Christus Dominus, sint verba evangelizantis angelus aut scribentis Evangeliste. Sed quomodo se habeat ordo gestorum hujus mirè Nati, duplex nomen ex evangelio claret, scilicet Jesus id est Salvator, & Christus, qui dicitur unctus. Sed amplius pie credulitati consonat, quia ille idem angelus, qui Mariæ dicit, ut vocaret eum Jesum, nunc pastoribus declarat eum esse Christum, ne ipsi & ceteri alium Messiam expectandum fallantur. Ecce completa est prophetia Prophetæ dicentis in persona totius humane nature: Ego autem in domino gaudebo, & exultabo in Deo JESU meo. Jesus dicitur hæbraicè, latine Salvator, qui pro omnibus natus est. Et Psalmista dicit: Convertisti planctum meum in gaudium mihi. Planctus perseverans ab Adam usque in præsens, de merito ejus in gaudium domine nativitas conversus est, quod angelus pasto-

Istius 9.

Psal. 44.

Psal. 97.

Istius 9.
Psal. 39.

ribus evangelizat. Unde alia major aut similis gaudendi ratio provenire hominibus potuit, quam quod Dei filius homo fieret inter homines ipsos suo merito salvaturus? At per hoc non otiose incarnatus atque natus est inter homines factus homo, sed ut salvaret ab omnibus periculis in excelsis. Nec humilitatem angelus nuntiavit, sed ut quæreretur, quatinus inveniretur. Nam ipse quidem mox ut voluit nasci, voluit ex fide cognosci, voluit inquiri, & inveniri ab in simplicitate quærentibus. Et ut credatur, atque quæretur, angelus prædicat ut in-

ventus agnoscat, non ex aliis, non ex divinis, non ex magnis, sed ex humanis & imis ipsum designat, dicens: *Et hoc vobis signum: invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio.* Datur signum de Jelu quod non in apparatu & cultu regio mundum intravit, quia infans, à non fando dictus est: existens mutus, qui aliis dedit linguam: non volvens discere suam, qui omnibus loquentibus dat loquelam. Et mirum supra modum videre Verbum mutum involutum à Matre vultus pannis, ut ex omnibus paupertas ipsa clarescat.

Cap. VIII.

Cur in pannis involutio & in præsepio reclinatio pastoribus pro signo datur. Canitur ab angelis gloria in altissimis DEO.

QUæ est ista evangelizatio angelica, ut ad signandum Jesum Christum Dominum involutum pannis, reclinatum in præsepio claret? Sunt ne ista tria, infans, pannorum involutio, & situatio in præsepio, perfecte signantia Salvatorem? Cur pro signo tanti signati aliquid coeleste non dedit? Cur non induxit in signum illius noctis insolitam claritatem? Cur ei locutionem pro fide non dedit? Cur non aliquod magnum insigne pro signo monstravit? Inveniuntur alta data signa in manu Moyse & Aaron & Elisei, & multorum Prophetarum, ut eorum dicta & facta crederentur. Quamobrem pro tanto domino ut in cognitionem veniat, designando tam vilia signa sunt inducta, ut involutus pannis, & positus in præsepio Salvator omnium crederetur? Erant ne pastores tam mentis aliter subiecti, ut tam ex vili signo eum crederent omnium Salvatorem? Potius autem ex signo dato debuit patuisse contempni. Verum quia nihil potuisset inveniri hoc grande mysterium, scilicet Dei filium hominem factum inter homines pro salvandis hominibus natum, divine signare sufficiens, ima pro signandis divinis assumptum, eo videlicet prætextu, quod neque inveniebatur aliud divinum, angelicum sive humanum, coeleste sive terrestre cumpens pro signo sufficiens, ad ea signa hic consulti ostendenda, quæ offenderent Deum ab humanis rebus liberum existentem. Et ut sciretur quod non venerat in potestate sed in infirmitate carnis & contemptu visibilium genus liberare humanum, necnon & ingressum & egressum

à mundo voluit concordare, ut in paupertate natus, in illa etiam moreretur. Et cum ipso prædicante, signa de sua magnificentia & in miraculis quærerentur, aliud quam Jonæ signum pro sua morte & sepultura non dedit. Equidem consona sunt signa, quia natus, quia mortuus & sepultus, in nativitate inventus est infans, & coram Pilato silius, ita ut miraretur præses. Signum Jonæ pro sua morte & sepultura imaginem quandam cum signo dato in nativitate per angelum habet. Nam sicut natus involutus est pannis, sic mortuus syndone involutus est, prout mos erat Judæis sepelire. Et sicut reclinatus est & positus in alieno præsepio, sic positus est in alieno sepulchro. Et sic ut per quadraginta dies virgo exclusa à templo in puerperio stetit, sic per quadraginta horas mors ejus verificata est. Nec etiam aliter credamus hunc Gabrielem angelum aliter perfecisse divina jussa, quam ab ipso jubente accepit, nec ipsum aliter designasse, quam ipse signandus edixit: quia sic præcepit ut voluit, sic voluit ut decuit, sic decuit ut ab æterno extitit ordinatum atque prævisum. Cujus rei quærere rationem, nihil aliud dicemus, quam velle investigare superè infinitam & irreprehensibilem & debite agentem omnia Domini voluntatem. Quæ cum investigari à mortalibus nequit, in aliquo errare non potest, quæ laudanda semper ab hominibus de omnibus est non discutienda pro qua re fortassis signum dabantur ut inventus cognosceretur, cum natus unquam natus sic exiisset expositus. Non ideo datum ut fides hujusce modi

modi nati infunderetur pastoribus, cum nulla signa sufficientia sint ad fidem, quam solus Deus infundit sua beneficentia largientis, non merito capientis. Non enim angelus predicabat aut infundebat fidem, sed predicabat credenda, etiam speranda & diligenda per illam. Verum quia homines non applaudebant huic clandestinè atque incognitè nato, multitudo celestis militiæ ipsum cognoscens, applaudebat, & sunt in laudibus familiares hominibus in terris, quos in cœlis sperant habere concives. Et ne credatur, unus duntaxat huic mirè nato angelus assistisse cum pracone, primum novitatem actam pro hominibus super terram, cœlestium civium, separataram substantiarum divinorum spirituum in formatis vocibus, ex assumptis corporibus multitudo consonat. *Et subito facta est cum angelo multitudo militiæ celestis laudantium Deum & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Sine intercapedine temporis cum angelo evangelizante Deum, celestis militiæ multitudo collaudat. Et confestim quod mirè Natus declaratus fuit ab angelo pastoribus, insonante per vocem ipsi militia celestis alludit in testimonium dati præconi, ut non solum in ore unius, sed in ore plurium ex cœlo dicentium testimonium verum fiat. Et in excellentiam novi partus, quia peperit Virgo Mater, necnon in illam ineffabilem humilitatem laus illa tendebat, qua Deus homo factus voluit mundo nasci. Mirabatur celestis illa militia ducem suum talibus armis indutum, ad novum congressum cadentium angelorum. Et deficiens intelligere, laudat vocibus quod miratur. Mos tamen est assistentium militum, regem laudare, sibi quæ applaudere schemate novo vestitum: Militia quidem in ipsa nativitate celestis apparuit, & humanis auribus vocibus assumptis insonuit, quæ duci suo semper immaculate in supernis assistit, & ipsum descendentem ad terras sequitur, non quærens quo eat infallibilis & æternus dux, sed sequens quo ierit cum adversis parata bellare. Et ne crederetur

iste mirè Natus homo duntaxat de terra terrenus, sed de cœlo celestis, ideo eum militia celestis laudibus effert. Quæ idcirco militia celestis dicitur, quia infigibiliter pro hominibus terrenis militat, ut possint esse celestes simulque concives. In quorum similitudinem in plenitudine temporum, ducem suum factum agnoscunt, qui eos in principio creationis ad imaginem suam & similitudinem fecit, ut nunc versa vice quod dedit, assumpserit. Et applaudit discretè illa superna militia, edisserens quid obvenit, quia gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Non gloria nova Deo, qui ab æterno incommutabiliter atque invariabiliter gloriosus exiit, neque ab imis gloria infertur in summis, sed ex nova nativitate Verbi sui ab hominibus amplius glorificandus est atque laudandus. Per amplius quidem, quia pro nobis Verbum caro factum est, quam quia nos fecit ex nihilo, & in esse produxit. Et ex innovatione facta per Verbum, etiam qui blasphemabant, qui idololatrabant, ad glorificandum & laudandum Deum convertentur, sicut Isaïas de Domino ait: Ecce ego facio nova, & nunc orientur, & cognoscetis ea. Ponam in deserto viam, & in via flumina, & glorificabit me bestiarum agri, dracones & struthiones. Quia dedi in deserto aquas, & flumina in invio, ut darem populo meo potum electo meo. Populum meum formavi mihi, laudem meam narrabit. Hæc omnia referuntur ad Verbum incarnatum, & ad populum Christianum. Ipsum est novum, quia novum fecit Dominus super terram. Ipse Christus via, ipse flumen, ipse aqua, ipse potus. Cætera quidem ad populum collectum de gentibus. Seu etiam, quia gloria erat hominibus in altissimis coram Deo, pax quidem solum bonam voluntatem habentibus: quoniam non est pax impiis dicit Dominus Deus. Ad impietatem tendit bona voluntate carere, quia nihil ad pietatem præstantius in hominibus invenitur.

Ibid. 40.

Ibid. 41.

Cap. IX.

De transitu pastorum usque Bethleem, & inventione Jesu, & de primis epiphanis secundum Lucam solum.

Verum, quia non ab res angelica voce declaratur est, quod qui natus est, Salvator est, & Dominus sæculorum, sed ut quæreretur, &

indicatus est per signum, ut inventus cognosceretur, oportuim erat ex debita & honesta decencia, ut hi qui hoc celestè oraculum audierant, quia ad querendum illum

Luc. 2.

illum in animo moti, simpliciter & in corpore moverentur. Unde *Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in caelum, pastores loquebantur ad invicem: Transivimus usque Bethleem, & vidimus hoc Verbum quod factum est, quod Dominus fecit & ostendit nobis.* Perspicuum est angelos in caelo existentes ante Deitatis conspectum ad sequendum ducem ipsorum velut milites intra nostra inferiora descendisse, cum perfecta evangelizatione de mirè Nato, & hymno dicto, in caelum unde venerant, fecere regressum. Pastores autem admirantes in animo de tanta oraculi novitate, atque de mysterio delectati, ad invicem conferunt, quid agendum proponunt, & condicunt quod non otiose hoc eis exiit indicium & manifestatum tam ab aeterno secretum, & quod arguendi essent atque mulcandi, si hanc negligerent quaterent novitatem. Deliberant transiitum ab eo loco quo erant, usque quo Salvatoris eis est annunciata natiuitas, videndi causa Verbum aeternum, quod erat in tempore caro factum, & per angelum eis ostensum. Et pensando verba post angelorum discessum, ut nec eos viderent in assumptis corporibus, neque audirent in vocibus, pastores ad invicem sunt locuti, exprimentes ex communi deliberatione quod agendum, dicentesque: Transivamus usque Bethleem, ne cunctemur amplius, ne nostra mora possit esse aliqua frustratio, & videamus & agnoscamus hoc Verbum quod ab angelo factum est nobis, seu Verbum scilicet mysterium ante factum, seu negotium quod factum est. Luce clarius liquet, quod fidem inhezitantem angelo evangelizanti dederant, cum dicunt quod factum est, quod solus Dominus fecit, ab alio non factum, neque factibile. Et ostendit nobis, angelo scilicet docente per fidem. Ostendit omnipotens Deus Pater Verbum ab aeterno, non factum, sed genitum, per quod omnia facta sunt: inter ipsa omnia caro factum, in angelica seu caelica voce pastoribus, ut magni consilii angelus ab angelis, coelestis à coelestibus, bonus naturaliter, pastor bonus in effectu futurus: vigilans super salutem generis humani, vigilantibus pastoribus monstraretur, ut à maioribus & superioribus scilicet ab angelis, pastoribus: à pastoribus ad subiectos prodiret, in hac vita notitia divinum, donec evacuetur omnis ordo & omnis principatus, & ipse Deus homo sit omnia in omnibus. Simplex & effectivosa consuevit esse, & debet vita pastorum circa subditas oves & animalia, quibus

habent providere de pascu, & pietatis cultum offere Deo de factibus, quos ex ovium fecunditate suscipiunt. Et qui desuper spectator est omnium, respicit super ipsos, ut simul cum munibus gratos accipiat. Sic quidem primus ovium pastor corde innocens atque manu, & in utroque iustus in ipsa infantia seculi omnipotentem Deum honorabat, cui per omnia gratus à fraterna invidia interemptus est. E regione itaque in ipsa renovatione seculi exiit vindicanum, cum Verbum caro factum sub caelo, primò pastoribus est ostensum. Multa quidem respondentur in divinis voluminibus gesta pastorum, attestantia huic mysterio, quod Dei filius incarnatus, ipsis pastoribus est ostensus, ut non sit ambiguum rectè sapientibus pastoribus animarum, rectè viventibus, pro se atque subiectis ovibus à Deo supra humanum sensum multa monstrari, & ipsorum iusto ministerio agi & gubernari decentius Ecclesiam sanctam Deu. Nam Moyses in interioribus deserti pacens commissum gregem, Deum vidit in flamma ignis in rubo, & audivit documenta, qualiter oppressum populum ab Ægyptiaca servitute liberaret. Et de post succantes, David acceptus à Deo, rex Iudaici populi factus est. Et prophetatum exiit: Dabo vobis pastores iuxta cor mentis. Congruum enim erat, ut daturus pastores in populo iuxta cor suum, quod ad tale praeagium primo vigilantibus pastoribus, primo ostenderet filium suum. Qui venerant festinantes, & invenimus Mariam & Ioseph, & infantem positum in praesepio. Urgebat coeleste praeconium corpore festinare pastores, qui ex credulitate festina in animo ad praeseptum iam usque pervenerunt, & eo pedibus amplius festinabant, quo fides angelicis dictis accesserat, quod esset qui erat. Spes erexerat pro salute, charitas stimulo pro dignatione, illorum animos agitabat. Equidem usque quaque assolutum est velocius agi per corporis effectus, quod agendum in animo majore urget affectus. Raro quidem corpus festinat, nisi aliqua mentis affectu festinare compellat. Nescit amor tarde moveri cum haeserit, praesertim cum divinum apponitur ad amandum. Et ipsa tarditas ad querendum pulvis aut modici amoris argumentum exiit. Etenim hi qui cor suum in terrenis thesauris & rebus perfunctoris posuerunt, cum quaeque pretiosa relatione cognoverint dono posse consequi siue commercio: data fide, posita spe, amore adjecto, expellunt omnem à corporeis actionibus traditatem, desudant

Genes. 4.

Ezod. 3.

1. Reg. 16.

Psalm. 27.

Jeremias 73.

v. 75

R

2

& ambu-

& ambulant, laborant & pergunt, ingruunt pericula & transeunt : in interminatione sunt verbera, plaga, expolationes & carceres : minatur mare naufragium, insidet itineribus prædo, & crudelis bestia denique venenodæ sæpè impetit : nec ab his cupidi animus deterretur, ne limen domus exeat, ne cum iter inceperit, redire disponat. Afficitur sæpe fame, conficitur sæpe ineptitudine hospitandi, socios patitur importunos, ab ipsis ple- runque decipitur atque necatur, interdum pro hominibus homo confortia bestiarum, & multoties luit aliorum tormenta reorum, & inveniendi cupiditas festinare per huiusmodi pericula cogit. Quanto quidem esset ocyus pro divinis muneribus festinandum, ubi talia pericula non obstitunt. Et si aliquando sanctis aliqua molesta illata seu assumpta exterruit in corpore, altissima Dei premia in remuneratione affuerunt. Monet animos verè credentium festinare ad veras virtutes earumque actiones, cum audierunt ad præsepium festinare pastores. Præsepium & sæcnum in quibus Christus infans adhuc jacuit, sunt ipsa fides & humilitas, cæterarumque falciculi virtutum. Non cunctentur qui de celo agenda didicerunt, sed festinant, ne ex tardo molimine arguantur. Etenim omino de celo nubis loquentem advertimus : quoniam de celo, celestis est Christus. Et si qua hominibus secundum Evangelium ejus alia lingua fatuit, de celo loqui credenda est : Scriptum porro est : Doce justum & festinabit accipere. Iusti isti pastores erant, qui de celo docti festinaverunt accipere quod docebantur. Festinemus ergo, inquit Apostolus, ingredi in illam requiem, ut ne in ipsum qui incidat incredulitatis exemplum. Per virtutis januam, non aliunde ad æternam requiem introitur. Abraham festinavit in præparatione ad obsequium hospitum, cum ubi divina sedenti ad ostium tabernaculi sui apparere ceperunt. *Videntes autem cognoverunt de Verbo quod dictum erat illis de puero hoc.* Videntes colorum corporeorum intuitu puerum involutum, in præsepio reclinatum, Mariam matrem pauperem, in nulla terrena pompa fulgentem, & Joseph senem utriusque custodem : cognoverunt per fidem in corde à Deo infusam, quod hic erat ille puer infans Salvator sæculi, de quo eis sermo ab angelis factus erat. Quid verò plus habuit ista cognitio, quia viderunt ab illa, quia in voce angeli audierunt, quodammodo animum movet, cum utraque sit in fide. Quoniam si non credidissent, non

venissent : igitur primo cognoverunt per fidem. Cum autem viderunt & viderunt, cognoverunt. Quæ cognitio, si supra id quod humanum erat omino ferebatur, etiam erat per fidem. Non enim oculo corporis Deus videbatur in carne, sed pastorum prima cognitio per fidem erat in verbo angelico, usque ad datum signum, videlicet quod infans pannis involutus esset, & in præsepio reclinatus. Cum autem viderunt signum quod supra rerum ordinem erat, etiam & signatum cognoverunt de verbo dicto illis ab angelo, non de Verbo increato factio incarnato nuperrimè mirè Nato. Et si quod præter signum datum in ipso signo & signato divinum aliquid cognoverunt, quod per credendum est, cum Deus non eis misert angelum evangelizare duntaxat signum sed signatum, per fidem tamen, non per speciem fuit illa cognitio, scilicet quod Verbum increatum esset incarnatum, & quod hic puer natus esset in salutem cunctorum. Hoc enim erat omne Verbum quod dictum est eis de puero hoc, qui sic natus esset Salvator, sed sub dato signo. Cum vero pervenerunt & invenierunt, cognoverunt de omni verbo dicto de signato sub signo, & de signo in signato. Cognoverunt signum visibile, quia involutus & reclinatus erat, addiderunt & credendo cognoverunt signatum, quod esset Salvator Dominus Christus, quod oculo non conspicitur, sed fide tenetur. Et pastores inspectis ab angelo dictis, non scandalizati in tanta despectione, sed peramplius in fide roborati, ceperunt ferventer predicare. Mariz in puerperio esistenti, Joseph custodienti, & cunctis assantibus de civitate, illam claritatem quam viderant, & illam evangelizationem de puero, & angelicorum hymnos, ut aures intentas perceperant, ita ut omnes supra sensum pariter mirarentur. Nam *omnes qui audierunt, mirati sunt* & *de ipsis que dicta erant à pastoribus ad ipsos.* Mirabantur propter insolita civilitatem pastorum, qui ad hanc venerant urbanitatem verborum, ut celestia predicarent. Mirabantur, quia non intelligebant, non intellectum sed clausum admirationem in mentibus hominum facit. *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Non mirabatur velut aliori cognitione plena, sed conferebat in corde dicta pastorum, quam pulchre

Proverb. 9.

Hebr. 4.

Genes. 12.

pulchrè, quam aptè alludebant ei, quem line corruptione conceperat & pepererat virgo mater. Attamen erat aliter à cæteris in admiratione suspensa, & intenta gestis & dictis, in fide tamen ut mater existens: *Et reversi sunt passiores glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant & viderant sicut dictum est ad illos.* Revertébantur pastores ad propria, & ad solita conversi & averti. Conversi, ad infantem Deum: averti à stultitia & pravicatione Judæorum. Habuit enim JESUS hoc potestativè proprium, ex intuitu solum simplicium, etiam ad meliora corda mutare. Ideo revertuntur glorificantes & laudantes Deum verum, de Deo vero modo nato, mundo monstrato: quia omnia quæ audierant & viderant, vera erant, quoniam sicut audierant, sic & viderant. Ne plus aut melius potest hominum humana fragilitas ex datis & acceptis à Deo magnis & parvis, quam corda, ora, opera in Dei gloriam, laudemque convertere. Nec adeit nobis facultas potior de reddendo vicem, quam de omnibus glorificare & laudare omnium creatorem. Cujus in hac nativitate Verbi incarnati, primæ incipiunt epiphaniæ. Nam incarnatus non apparuit, nec manifestum se fecit, se totum copulans in utero virginali. Natus verò, innouit primo Virgini Matri, quod Deus & homo erat, per clausam portam egressus de templo corporis sui. Et omni-

bis civibus supernis extitit manifestus, qui cum in voce unius evangelizante, in multitudine cantante vigilans passioribus revelatus est: qui quæsierunt, invenerunt, & viderunt, & glorificaverunt Deum. Ab eo quod mundi creatio coepit, Dei epiphaniæ coeperunt, cum tale tantumque opus declaravit artificem. Sed non illis intendimus, sed eis duntaxat, quod in carne mundo natus, manifestus apparuit, & semper de superis declaratus est: quia non de deorsum, sed de supernis erat, cui superna omnia obsecundabant. Et quoniam in sua Deitate mortalibus ab omnibus manifestus esse non poterat, carne obiectus est, velut sol in suo pleno fulgore radians reverberat pervadit oculos intuentium: ita ut tam luce valida non figantur, sed interdum nube quadam exali obtegitur, qua mediante conspicitur. Et sic Deus luzi imagini volens innoscere sub umbra carnis se posuit: hoc in illa faciens, ut ad manifestiorem sui sine velamine veniat. Et Spiritus Sanctus animos in admiratione suspendit, ita ut actus ab eo diceret: Domine quid est homo, quia innouisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? Stupens super eo, quod Deus talibus epiphaniis sui ipsius intendere, quod appereret in carne visibilis, & quod vellet ab hominibus sciri, quæri & inveniri.

Psal. 119.

Cap. X.

De circumfisione & declaratione nominis Christi Salvatoris, & de secundis epiphaniis, secundum Lucam solum.

Circumciditur incorporeus, sed carne vestitus, & ineffabilis nominatur. Cæpit fundi sanguis innocuus ex Deo Christo: non ex forma Dei, sed ex forma servili. Et incognitus vocatur ex nomine, neque non satis, sed satis circumcidenti cultro subjacere tenebatur. Vocatione quidem, non imitatione paternæ à Christo suscepta est. Etenim ipsa non fuit ex lege, sed ex patribus. Cujus executor primus exnit Abraham, qui ad distinctionem à genibus aliis, & in fœdus ad Deum illam accepit, non ad justificationem in vitam æternam. Et facta est in porta propagationis humanæ, in qua peccatum, quod est poena peccati, scriptum extitit ab ipso Adam, ut noscat qui ad hanc vitam sanus ingreditur, qualiter debeat vivere, cum ex porta circum-

Genes. 17.

cisa traducitur. Hoc firmum documentum illis debuit esse, qui circumcidebantur Hebræi, nobis autem figura: cum Christus illam accipiens abstinuit, aliori modo commutans in illam quæ agitur cordis. Quam ideo Christus accepit, ad confirmandam promissionem factam Abraham, illico post edictum circumcisionis. Sic enim ait Apostolus: Dico enim Jesum Christum manifestum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum, quæ scilicet erant de ipso Christo futuro, & gloria ejus sempiterna. Necnon & testimonium assumptæ carnis pervadit fuit, quod in octava die circumcisisus est, fususque sanguis, quod verum humanum corpus, non phantasticum habuit. Ex ipse suscipiens testificatus est, quod à Deo data patribus erat,

Romæ. 15.

B. Sim. de Cissa Com. in 11. Evang.

C

nunc

nunc terminanda nobiliori permutatione per ipsum, ut non habeat unde causeretur fidelis in Christo de duricia cultri, & tollerando dolore. Alitudo quidem fidei credendorum levia corporalia fecit. Ex aliusfimis est fides Christianorum, cum humana fide divina de Christo creduntur, imo quo viliora eo altior fides, cum ea quæ sibi non videntur competere, quia Deus tanquam homo perfecit. Dignum protinus est cum spiritualia intenduntur, quod corporalia remittantur. Igitur fides infusa cordi de omnibus actionibus Salvatoris, dura in levia, & levia in leviora, & leviora in levissima in corpore permittant. Nemo igitur velut fascinatuse repetat circumcicionem, postquam abfuit ille, qui dedit, in se suscipiens ut subsequentes non subirent, quoniam omnes fideles in illo circumcisi sunt, caput enim illam pro omnibus suis membris accepit. Sufficiens est quidem tale caput agere cuncta pro corpore sibi inseparato conjuncto. Octavus etiam dies circumcicionis, octavum illum diem denunciat, qui non erit de septem, sed penitus extra septem, quo veri fideles erunt ab omnibus impernentibus & materialibus circumcisi, durissimo tamen cultro mortis, quæ sanctis prætiola in conspectu domini fit pons per quam transitur in patriam, æternamque vitam, & in libertatem gloriæ filiorum DEI. Sic enim evangelicus testis eloquitur: *Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcidetur puer.* Consummati octo dies à die nativitatæ, ecce quod æternus ex tempore mensuratur: quia creatura inter creata factus est, & tanquam manibus hominum homo Deus, & manuducitur & revolvitur, & gyatur in latera, & durus cultellus applicatur ad divinam carnem, servato communi circumcidendi more in conspectu plurimum superstitæ matre, ut veritas humana claresceret, & omnis suspicio tolleretur. Intracta quidem exitit impassibilis illa divina natura, ut vere passæ, vere passibilis, ut confodiens dolor ad gemitum commoveret infanulem, ut moris esset, turbatur ex dolore illa ætas octo dierum. Aliter extra sensum humanum fuisset creditus ille puer, & potius magia, quam homo verus, si non doluisset, si non ostendisset ex ploratu dolorem, ut unio quidem naturarum semper inseparata mansit, utraque natura manente in proprietatibus suis. Circumciditur in carne Deitas incircumcisa, quæ simplicissima existens, nihil habet addendum neque demendum, aut quomodolibet decidendum, solum ens quod habet habens quod est, illa vero

circumcisa caro seu circumcisiſus homo sic mansit in signato ut accepit in signo. Nam ab omnibus materialibus rebus & temporalibus euns, & his quæ habent possessorem cum saculo conformare uique ad regressum ad cœlos, Christus segregatus incessit, & hoc erat circumcisiſus signatum in Christo & in corpore mystico sancto suo. Signum autem erat ipsa circumcisiſio quam accepit corpori suo, quod est ecclesia, daturus eam in expoliatione corporis carnis, ad exhibendum illam sibi mundam & immaculatam in conspectu suo, ut digna fieret sociari in supernis cum substantiis separatis auferendam, ne amplius fieret in corpore carnis hujus, sed in renovatione mentis & spiritus. Mos quidem erat ut circumcisiſione peracta, circumcisiſus puer ad parentum & cognatorum placitum intitularetur ex nomine, quo præter effigiem & ornatum corporis distinctè homines cognoscuntur. Proinde vocatum est nomen ejus JESU. Quod vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur. Nomen imponitur ab angelo, fuerat ante prædictum ab actione futura, non facta. Ex officio & opere nomen est, relativum quidem ad eos qui salvantur. Magna quidem ingenium humanis cordibus de numine tali lentia, quod tam in magnis & variis periculis exitientibus, Salvator de cœlis advenit, & sic vocari voluit prout salvaturus advenerat. Proprium est nomen ipsi mirè Nato, quoniam solum sibi proprium est posse salvare. Substantivum est, quia veram & beatam substantiam facit. Appellativum est, quia ad salvationem omnes appellat. Adjectivum est, adjecit quidem multa super naturam conditam. Commune est, communiter omnibus factus est Jesus. Indeclinabile est, attamen pro nobis declinatur. Est invariabile cum sit per casus, ex effectibus variatur. Si primum rectum casum accipimus, per eum nomina salvandorum scripta sunt in cœlis. Si secundum, per eum vocamur ad veram resurrectionem. Ipse quidem dixit: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & reficiam vos. Si primum obliquum per ipsum pater voluntariè genuit nos Verbo voritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus. Si secundum, omnia sibi dedit pater in manus. Et est sibi omnis potestas in cœlo & in terra. Et omnia nobis cum ipso Pater Deus donavit. Si tertium, accusatus damnat, quos ipse excusare non potest. Excusat autem coram patre accusatos poenitentes. Si quartum, aufert à suis electis omnem tribulationem. Figure simplicis est,

Philim. 17.

Math. 11

Jacob. 1

Joan. 19

Math. 24

Rom. 8

est, quia simplex omnino est Deus. Compositus, quia homo ex quatuor elementis: ex duobus, ex anima & corpore atque compositione membrorum. Singularis numeri est, quia solus unus Deus unus est Christus. Plurificatur vero pluralitate bonorum, & quia unius copiosis caput in pluralitate membrorum. Generis masculini, quia masculini sexus. Foemini, quia de foemina natus. Neutri, neutram bonam vitam servantibus. Communis, communiter in omnibus diligens. Promiscui, utrumque sexum servare disponens. Omnis, omnium creator & dominator existens. Primitivae speciei, quia ut Deus à nullo derivatur. Derivativae, quia ut filius à patre generatur, quia ut homo ab ipso creatur. Declaratur nomen illius eo tempore quo nihil nominat lingua carnis, & mutus existit pro Adam, qui ex data sibi ex Deo secunda omnibus nomen imposuit, sicut scriptum est: Omne quod vocavit Adam ante natus est, ipsum est nomen ejus. Longè ante praefiguratum extitit in Joseph de nomine Salvatoris, cujus Pharaeo cum populo Aegyptiaco venit nomen, & vocavit lingua Aegyptiaca Salvatorem mundi. JESUS autem Salvator dicitur.

Genes. 2.
Genes. 41.

Lucas 1.
Johes 6.

Cant. 5.

1. Paral. 14.

Psal. 1.

Psal. 67.

Psal. 79.

Psal. 118.

Sic enim & angelus evangelizat, quia natus est hodie Salvator mundi. Et in Josue, cujus nomen vulgatum fuit in omni terra. Nam fuit Dominus cum Josue, & nomen ejus vulgatum est in omni terra. Et Deus Pater cum Filio ait: Nomen meum ubique vulgatum est, quia ipse Salvator omnium est, Et spolia de ipso longe ante praedixerat: Oleum effusum nomen tuum. Effusum per generalem atque universalem notitiam. Effusum ut oleum per laetitiam, quia ipse nominatus oleo laetitiae unctus est. Effusum per misericordiam, quia omnibus miseratus advenit. Et de David ad nominis Jesu praefigium, quod fit vulgatum atque diffusum, scriptum est: Divulgatum est nomen David in universis regionibus. Et ipse David prophetice de hoc nomine ait: Domine, Dominus noster, quam admirabile est nomen tuum in universa terra. Hoc nomen potestatis atque officii, quia salvare potest & salvat. Laudare nominatum movit atque constituit. Sic & Psalmista dicit: Secundum nomen tuum, sic & laus tua. Nomini laus addenda & adequanda est. Quid igitur laude dignus, quam ille qui solus salvare à periculo potest, & vult ipsius duntaxat bonitate, non tamen aliquo merito salvandorum. De cujus confessione laudis adjectum est: Confitebor nomini tuo, quoniam bonum est. Confessio laudis.

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

bono nomini danda est. Bonum autem est nomen quod spem salutis credentibus dedit. Et alibi: Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini. Et à solis ortu usque ad occasum, laudabile est nomen Domini. Et rursus: Laudabo nomen tuum assidue. Hoc quidem nomen super omne nomen pro laude & pro effectu. Sic enim ait Apostolus: Dedit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine Domini JESU omne genu flectatur, coelestium, terrestrium & inferorum. Et in actibus Apostolorum: Præter hoc non est aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri. Et ipsi discipuli Salvatoris non solum verbo, sed factis in tribulationibus & morte ipsam nomen utique laudaverunt: quoniam ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine JESU contumeliam pati. Morale quod astruit ipsa circumcisio & nominis declaratio, cum post natum Dominum praefertur nomini Salvatoris, quod ante conceptionem angelus nominaverat. Verum quia ipsa nominis appellatio cum laetitia pariter intulit & timorem, cum omnes ipse salvator salvos esse voluerit potuisset quæ salvare, non tamen omnes ejus actione salvantur, sed spirituales circumcisos salus ipsa consequitur, ideo circumcisos salutari nomini praerogatur. Est autem, effectus debet fidelibus Christi non manifestata carnis, sed circumcisio spiritualis, ut sequatur effectus nominis Salvatoris, de qua in Deuteronomio scribitur: Circumcidetis praeputium cordis vestri, & cervicem vestram ne induretis amplius. Et rursus: Circumcidet Dominus Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. Cor quidem circumcidendum est, ne sit in ipso duntaxat in credendo, neque impenitentia post peccatum & ab omni malo & impertinenti affectu, ut solus Deus & Dominus super omnia diligatur. Et Apostolus ad Corinthios: Circumcisio enim & praeputium nihil est, sed observantia mandatorum Dei. Et alibi: Circumcisi estis non circumcissione manifestata in expolatione corporis carnis, sed in circumcissione Christi. Ecce signata circumcisio, ecce veritas umbrae praeteritae. Ecce translatio actionis carnis ad spiritum. Ecce circumcisio spiritualis, qua circumcisos salvat virtus nominis Salvatoris quod vocatur Jesus, qui omnes salvari volens & fragens non tamen salvat, nisi spirituales circumcisos. Neque praeteriti circumcisi patres salvi facti fuissent expectato adven-

Eccl. 10.

Philipp. 2.

Actum 4.

Actum 5.

Deuter. 10.

Deuter. 10.

1. Cor. 7.

Coloss. 2.

Salvatoris ex observato fodere eas circuncisionis in praputio carnis, nisi veram habuissent circuncisionem in interiori praputio cordis. Declaratio vero jam impositi nominis hoc ostendit in membris, ut per omnia virtus Christiani nominis inclareret, quamvis membra ejus non vocantur nomine Jesuano, aut latina lingua nomine Salvatoris. Attamen hoc mentibus hominum debet esse prafixum, non adesse virtutem nominis Salvatoris, nisi nomen unctis corde, verbo & opere

fuerit custoditum, aut porrecta venia pœ delicto. Patent autem & clarescunt secundæ epiphaniæ Domini Salvatoris, cum in circuncisione apparuerit homo verus in homine declarato, quod si verè Deus qui solus salvere in perpetuum potest, desuper est nomen, desuper insinatum est per angelum ad virginem, nunc nomen datum eidem à Deo quod est super omne nomen, declaratum est apud omnes eam per supernum nomen epiphanius est.

Cap. XI.

De ortu novæ stelle in ortu Salvatoris, in cujus apparitione credendum novitas excitatur. Et de tertius epiphaniis, secundum Mattheum solam.

Matth. 2.

AD novæ superflubstantialis, invisibilis insinuatæ, increatæ creatricis in carne assumptæ, novitæque parentis stellæ, inaccessibilisquæ lucis manifestatione stella novæ luminositatis, insinuatæ gressus, inaudite directionis apparuit, ut à coelestibus supercoelestibus sub coelo in terris ædificis designatus, ut ejus membra futura felicia in ortu novi sideris excitentur. Quæ in orientali regione promicando apparentis ostendit, quod ille qui natus est. Oriens est nomen ejus, & ad occidentem vadens, quod omnia mala occisurus erat occisus. Et contra occidentem culpam sive maculam occidentandam, & occidentales tenebras depellendas illuxerat, per amplius illustrata humanæ mentis mendem, & calefactura septentrionem. Et ex situ miranatum monstrabat esse coelestem. Quæ mirè facta oculis intuitum provocavit, & animos in admirationem suspendit, in profundam considerationem intravit, fidem præstavit intellectui, ut in novo signo magnum signatum crederetur, & non esse cunctandum hujusmodi velociter investigare signatum. Exerit in superis spem, exsuperis apparet, insinuat affectum novitas claritatis illius, quia Deus charitatis erat dominus ejus. Pertrinxit exterius oculos novi sideris lux, & interius illuxit per fidem, ut tres sapientes orientales commoveret in peregre, ut quaerent eum qui se venerat ostendere requisitum. Mysterium quidem magnum est, quod stellam stellam demonstrabat. Præcesserat longè ante hominis propheta, dicens: Orietur stella ex Jacob. Quæ non de alio, quam ex Deo erat, ex illius lumbis multis generationibus intermediis secundum carnem, per carnem transacta, ad cujus or-

num expleto matutino stella novæ claritatis apparuit. Necnon à stellis adumbrato mysterio istius stellæ deificæ fideles designati erant, dum Abraham multitudo per ipsum propaganda monstratur. Cui à domino dictum est: Suscipe coelum, & numera stellæ si potes. Et dedit ei: Sic erit semen tuum, quod de semine fidelium Christi prænuntiatum est, qui designabatur in stellis. Et novitate stellæ orientalis admonetur in deifera stella stellæ futuri coelestes. Sic & Moyses multitudinem populi numerare nesciens, consignavit dicens: Dominus Deus noster multiplicavit vos, & estis hodie sicut stellæ cœli plurimi. Et alibi: Gloria cœli, species est stellarum. Et ipsa stella suæ constellæ agnoscit, juxta quod scriptum est: Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus ejus nomina vocat. Non loquebatur stella ista & admovebatur, nec signum existens nominabat signatum, motu contrario movebatur à planetis, neque motu firmamenti movebatur cum cæteris. Ipsa segregata singulari distinctione à cunctis existens, segregatum à cunctis ostendebat Deum & Dominum Jesum Christum, quamvis hominem segregata bonitatis eras bonos & omnia bona excedente. Et mirum quidem & contemplandum, quod Judæi scilicet pastores qui signa petebant, signa magnis affoliti erant, rationalem legem habebant, acceperunt evangelizationem in voce evangelica de ecclesiis, signum autem in imis quod infans esset involutus in pannis. Gentiles verò naturalibus scientiis & mathematicis intendentes, stellam non loquentem viderunt, & animo & corpore mori sunt, hoc in animo præintelligentes, quod singularitas stellæ,

Genes. 15.

Deuter. 1.

Eccles. 49.
Psalm. 149.

Matth. 14.

stellæ, singularitas efficit signi ad designandum singularem & incomprehensibilem excellentiam designati. Attamen vox angelica, stella nova. Illa pastoribus, ista magis, illa in Oriente, ista in Meridie, ferequæ in Occidente de Mirè nato astruere fidem. Et ut ad puerum veniretur, audientium & videntium corda & corpora commoverunt. Sed Judæis pastoribus signum & signatum exiit ipse de cœlo evangelizatus infans, pannis involutus, & in præsepio positus, gentilibus verò magis stella solum exstitit, non signatum. Magnam considerationem magni mysterii ratione utentibus intulit, quod sic variè, sic differenter mysticè Jesus in ortu suo Judæis atque gentilibus intimatus est, & quod eadem hora, qua Christus natus est, vox angelica pastoribus in Judæa fieret, & stella nova magis in Oriente visibiliter appareret. Et qui proximiores erant Deo ex fodere circumcissionis, observantia legis exaltari cultu, citius, propinquius atque festinus invenerunt, qui autem remotiores fuerunt à divinis fœderibus, tardius accesserunt: omnes verò de cœlo suscepit indicium. Nec refert quibus ducibus quisquæ ambulet atque ducatur, dummodo veniat ad Christum. Ocho autem stellæ in mysterio istorum magnorum reperimus, differenter & mysticè se habentes, quæ quasi quadam in umbra colliguntur, collectæ vero sanis intellectibus se ostendunt in quadam invisibili claritate. Nam stellam videbant fidus novitatis, stellam habebant fidem veritatis, stellam sequebantur ducem claritatis, stellam quærebant regem æquitatis, stellam invenerunt puerum humanitatis, stellam

cognoverunt archimatreem virginittis, stellam adoraverunt Verbum Dei Patris, stellæ obulerunt amatori paupertatis. Sed stella visâ signum dirigens ad signatum, quæ cum sequentes magos ad eum perduxisset, evanuit. Non enim ad aliud noviter facta erat, nisi ut cœlestis signum terrenos homines ad regem Mirè natum & cœlestem perduceret, precedendo sequentes, & per ipsum tertiz epiphaniæ fierent Domini Salvatoris. Nam primæ per angelos factæ erant ea nocte qua eum peperit Virgo Mater, in circumcissione secundæ. Quæ ideo statim evanuit pacto ministerio, ne crederetur una de cæteris, quarum numerus nunquam à prima productione auctus aut diminutus est. Et ne si manifestum, credita fuisset super Christum habere decretum, prout de constellationibus mathematici opinantur. Ipsum quidem DEUS creando denuo apparere fecit, & appendo creavit. Cujus apparitio ad utilitatem homini facta est, ut mundo in carne noviter apparentem ostenderet. Sed nec manifestus in specie altarum, sicut illa columba quæ descendit super baptizatum Jesum, & ille ignis, illæque lingue, in quibus misit Apostolus Spiritum Sanctum, desinentes omnino esse post peractum officium. Nam tertiz epiphaniæ Salvatoris omnium factæ sunt per edram nuperrimè stellam, ut si in circumcissione apparuit quid humanum, hic cognoscatur totum esse divinum, si ibi velut homo de terra, hic totus de cœlo, & in nova productione fidei appareat potentia pueri vagientis. Quod si omnia sunt horrore velut una in una stella demonstrat, quid sit iste in summis, & quid operari possit in terris.

Cap. XII

*Quod magi novi sideris ductus ab Oriente Jerusalem veniunt,
& interrogant, & montabant, secundum Mattheum
solum.*

Cum natus esset JESUS in Bethlebem Jude in diebus Herodis regis, ecce magi ab Oriente venerunt Iherosolymam, dicentes: Ibi est qui natus est rex Judeorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum. Descripta est per tempus & locum alma nativitas, quæ sub Octaviano Cæsare Augusto, orbi dominante universo terrarum, & sub Herode Judeorum rege, non de Judæis, sed de gentilibus facta est: nunc ad frequentia differtur sermo derivatur. Noviter mirè natus illico universum commovebat orbem,

& supercœlestes virtutes ad sui testimonium attrahit de supernis. Et in isto æthere habitabili vicino telluri, signum novi sideris clariuit, quod sine sono vocis, & præter articulum sermonem mentes sapientium mundi permotavit, & ad incertum locum certa peregrinatione disposuit. Unde cum statim natus esset Jesus in modica & fere incognita civitate in diebus regum, sub quorum imperio, eorumque decreto mundi gesta novitatesque insolite apparentes in libris animalibus annotantur, ad tradendum memoriz posterorum, ut futura

de

de JESU prædicatione per Apostolos in orbe terrarum, apud futuros inimicos nominis Christi, in eorum libris quoddam testimonium reperiret. Ac per hoc Spiritus Sancti ordinatione factum est, ut Evangelizata alia Christi mysteria, sub quibus principibus regnantibus erant facta describerent. Unde nato Jesu sub hujusmodi regimine principum, ecce magi ab Oriente venerunt. Supplemento ad historiam opus est, ut contextatur in dicendo rectus ordo gestorum. Erant in regione aliqua orientalis plagæ tres viri nobiles, parvi tamen reges: magi à sapientia sic dicti more quodam loquendi, ut quos nos sapientes dicimus, magi alibi appellantur, mathematicæ scientiæ intendentes, Qui nescii futuri mysterii revelandi, sed pro consideratione fidentium, quorum decreto putabant omnia ista inferiora disponi, simul providentia divina conveniant, de dispositione coelestium corporum invicem colloquentes. Et animo in contemplatione suspensio, & oculis, quantum humanitatis pariebat exiguas, intuerentur in celos, seu in planetarum orbes, si ex motibus eorum sub mansionis signorum aliquid novi futuri capere potuissent, & unus alteri scientiam prout noverat, eruebat. Et cum contemplerentur stellarum veterem legem, solitumque cursum & antiquum decretum mox ex nihilo apparuit sidus novum, ut eis & postea scientia præstaretur, Jesum non esse natum sub decreto stellarum, pro quo stella nova claruit ad obsequium. Quam magi intrucentes, & solertes in animo, redierunt introitus, velut ætonitæ & stupentes in apparitione superne clantatis. Et videntes ipsam ab aliis stellis singulari lege discretam, quo nec ab eorum aspectibus se tollebat, nec erat in firmamento, nec in aliquo planetarum circulo, magnam etiam igneam sphaeram in aëre stantem, tremulam, velut moveri dispositam, excepto sole omnibus aliis in claritate prælatam, & forsan humanam effigiem nuperrimè nati pueri ostendentem, & iterum ab introitu in verba proruperunt ad invicem dicentes, ut penitus moverentur ad inquirendum id quod signum insolitum demonstrabat, & regem aliquem existimaverunt mirè natum in aliqua mundi parte, qui per stellam novam declarabatur in æthere. Volentesque cognoscere quisnam esset, si ab eis inveniretur, cogitaverunt eum per terrena dona tentare, non prætendentes in donis magnitudinem & pretium, sed rerum significationem. Nam solitum erat humana sapientibus re-

rum significationibus dare fidem. Quamobrem aurum, thus & myrrham à suis donariis attulerunt, assumptis compendiosis opportunis, cum dispositione debita in peregrinatione comitum, super regionariis animabus vetè, clarissimo stellas ducatu Jerusalem usque venerunt, quia civitas regia, sacerdotalis, prophetalis erat, famosa ex templo, ex numerositate civium & prædecessorum regum quamvis tunc in dedicationem Romanorum veniens, eorum imperio regebat. Vulgarum porro erat atque famosum, quod in Judæa & Jerusalem reges dabantur à Deo in unctione Sacerdotum, & revelatione Prophetarum. Unde non immerito crederent de mirè nato in tanta civitate fuisse querendum, non tamen quod aliquis rex præteritus Judæorum talibus indicis, ut puer Jesus extitit declaratus. Quam civitatem ingressi, fervido animo, discreta lingua, sine timore de rege mirè nato incipientiunculari non aurumantes displicere regentibus & habitantibus civibus, sed cogaudentes cum eis, quos de mirè nato gaudere putabant, tanquam de glorioso domino, qui regnum Israel restitueret & eriperet à Tyrannide Romanorum, dicentes: *Ubi est qui natus est Rex Judæorum?* Ad accusationem Judæorum est magorum adventus & interrogatio, quia ibi deferunt Judæis, non Romanis, & pharisæis æstimant in conspectu Dei Judæorum populum, quam Romanorum, qui orbem universum alte premebant, cum apud Judæos credunt mirè natum regem non apud Romanos majores Imperio, aut apud alias nationes. Cui populo ingrato vae! qui suam dignitatem non agnovit, qui ab omnibus nationibus Dei populus dicebatur, eo quod circumcissionem à Deo acceperit, & legem in monte, & reges in regimine, sacerdotes ad offerendum, Prophetas ad futura videndum. Quem namque sic magi cum interrogant, præhonorant per propriam linguam, quam forte ante didicerant, aut per interpretes, quos secum ducebant. Qui cum interrogarentur, quare sic quærerent, unde de Judæorum rege nato didicerant, cum ipsi ignorarent, illico testimonium intulerunt: *Vidimus stellam ejus in Oriente.* Sed cum omnes stellæ sunt ejus, quare nunc singulariter ista stella dicitur ejus? Aut quia gerebat ejus imaginem, aut quia signum ejus erat & indicium, ad cuius ducatum ipsi veniebant. Cum vero ab eis amplius quærerent, addiderunt gaudentes: *Et venimus adorare eum.* Unidicerent inhaesitantes: Dicite nobis de vestro mirè

mirè nato rege, quoniam non ad injuriam quærimus, sed venimus adorare eum. Alia interrogatio, si feratur in Deum. Quoniam qui ubique est, qui nusquam deest. Interrogatio & responsio ab ipsis propriis non capiuntur auctoribus. Non adierant magi primo regem, sed plebeos seu quosunque

primo viderant, interrogabant. Novi ex effigie, novi ex vestibus, ex verbis, ex moribus, novi ex novis admirationem magnam civibus intulerunt. Ex solito more referendi à subditis principibus novitatem, verbum interrogationis hujuscemodi pervenit ad regem.

Cap. XIII.

De turbatione Herodis regis & Hierosolymæ civitatis in auditu novi regis, secundum Mattheum solum.

Matth. 2.

Turbatur rex & Hierosolymæ civitas in novitate verborum, non dum certi si plena rei veritas subsequatur. Grande mysterium præfigebat ista turbatio, quod rex de gentibus major, & famulos turbatur civitas de Judæis. Turbata jam erat in intellectu gentilitas, sculpsibus subdita & ante prostrata lapidibus, & idola & demones venerata, & solum intentis præsentibus, quid vero futurum esset post hanc umbraticam vitam, quæ ab ejus contemplatione desierat, & velut amissura dignitatem, quam sub cultu idololatriæ retinebat, jam in suis principibus turbabatur, & amans terrenam dignitatem pavebat ne potentia superioris amittat. Semper autem erat præputans circumfuso carnis odiosa. Idcirco paganus Judæum natum regem horrebat, ne forte Judæus fieret pagano superior, cui jam Judæus corperet subiacere. Timebat autem, ne iterum Cæsarem Romanumque senarum offenderet, si regem novum permisisset insurgere, sibi quæ timebat ex propriis, si ortu novi regis potestate ipsa regia privaretur. Necnon & ipsa Hierosolyma turbabatur eo pisco demento, quo reges propriæ gentis perdidit & Prophetas. Lex in observatione viluerat, invaluerat avaritia & idololatria & injuria, homicidium, furtum & rapina, & omnis violatio honoris & iniquitatis tyrannis increverat. Jam pro parte didicerat mores gentium, jam à divinis mandatis recesserat, & luxuria publica erat in pretio, & vanitas mulierum semetipsas diabolo manipaverat, & virorum animas prædabatur. Mala hujuscemodi Prophetæ prædixerant & reprehenderant, & adversus sacerdotes & reges signis, potentis, verbis accerrimis insulabant, ut secaretur Isaias, Jeremiah in carcere poneretur, ceteri Prophetæ damna & convitia paterentur. Quod si quis prophetas ipsorum Prophetarum legeret, non ignorat quanta mala super Jerusalem viderint in moribus, & à

propriis vitis conturbaram. Et quoniam amabat malam & terrenam perniciem, amque pacem, regem ex oculo signatum in animo perhorrebat, magis contenta incircumcisis idololatriæ & alienigenis subici, quam à rege missu, coelitus gubernari. Grave protinus & ægnum erat & detestabile. quod Herodes natus & nutritus gentilitate de coelesti domino turbabatur, sed peramplius incomparabiliter atque detestabiliter grave, quod Hierosolyma cum rege idololatra & pagano turbata fennebat, cui sacerdotales divinitas & scientia prophetalis non profuit, ut averteretur à malis. Verum quia erat demonstranda in abyssali malo degere gentilitas, & populus Judæorum ab omni virtute deficere, necnon & gentilitas erat à celestibus vitiis invitanda, & in parte credidura propensius, ut cultus idololatriæ venteretur in latnam, & ostendenda erat vanitas Judæorum, & legalis justitia depressenda, quæ non custodita peramplius constituit peccatores: custodita vero neminem justum fecit, ut solum in fide Jesu esse iustitia crederetur: ideo in adventu summi regis magnique sacerdotis Judaismus & gentilitas conturbantur, ille commutandus, ista ad meliora vocanda. Non enim talis passio affuisset, si cognovissent causam murè nati, & quid in carne Deus homo factus operaturus advenerat. Et sensualitas homini affecta patentibus & sensualibus rebus privari timens, in adventu celestis potestatis tabescit. Hinc est quod scriptum est: *Audens autem Herodes rex turbatus est.* *Et omnis Hierosolyma cum illo.* Audivit rex, quod ex inquisitione magorum per Hierosolymam ferebatur de ortu novi regis, & omnis Hierosolyma, scilicet omnis populus Hierosolymitanus ex hoc cum rege conturbatus est, aut personalis honoris quo gravi potius quam revelari putabant, sed timentes principis coelestis regnum, quo regulareretur

riter & ad iustitiam cogerentur, non in ea permissa libertate, qua impuniti mores liberi vagabantur. Et præcavere cupiens rex, ne in Judæa & Jerusalem regnum mutaretur, creditur versuta sua, consilio plurimum hominum divinum turbare consilium. Et congregans omnes principes sacerdotum, & scribas populi, & sequebatur ab eis ubi Christus nasteretur. Congregat sacerdotes & doctores legis civitatis Jerusalem: neminem de gentibus ad hoc consilium vocat, quia non habebatur rex gentium, sed Judæorum: cujus si venturus erat apud sacerdotes & scribas, ex lege acque Prophetis debebat esse notitia. Nec non & scire in dolo volens, si huic inquisitioni congaudebant, magis delectati in futuro eis desuper rege, quam in ipso quem habebant & Cæsare, inquirebat ab eis, ubi Christus nasceretur. Non fuit verbum Herodis nominare sic apertissime Christum, sed evangelista sic posuit. Ipse autem interrogavit sicut per civitatem ferebatur de rege Judæorum aut fortasse sicut audierat a Judæis de ab eis expectato Messia. At illi dixerunt: In Bethleem Juda, sicut scriptum est per Prophetam dicentem: Et tu Bethleem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda, ex te enim exiit d. s. qui regat populum meum Israel. Validum est testimonium de Dei Filio, quod secundum carnem mundo nasciturus erat, quoniam est ab inimicis & ab ipsis legisperitis, qui legem & Prophetas sæpius sequebantur, cum ipsi jam de ipso turbati locum nativitatis ostendunt, non eorum peritia prophetandi, sed sancti præteriti Prophetæ vaticinium recitantes. Et si se ipsis sunt accusati & condemnati, a nemine vero excusati & liberati, Prophetarum & prophetantium locum & prophetiam in concione consona voce, nemine dissidente, sub Herode rege publice asserentes. Ostendunt Judæi ducem, quem natum timeverunt. Magnum factum sequi noluerunt, qui dux recti erat inneris, ut sequentes via regia graderentur, quousque in superna confederent. Nec eos disposuit ad bellum, quod armis & effusione sanguinis agitur. Ipse pax omnium propellens cruentum bellum, pro qua pace quousque obtineretur, semper esset bellandum: sed omnino bella invisibilia posuisset Judæis, sicut posuit sequentibus cæteris, ut cum vitis usque ad extremum exitum bellaretur. Ecce ostendunt coram Herode ex dicto prophetico Israëliti populi regem, quem coram Pilato invalescens vocibus negaverunt, dicentes: Non ha-

bemus regem nisi Cæsarem. Sed quæstione pulsatur animus, cur istam tam verisimilem prophetiam inquisiti ab Herode protulerint, an ad plucium sciscitantis, an ut ipse jam natum conaretur extingueret, an in magorum directionem, an ut quæreretur ad obedientiam vel ad mortem, nec ipsi pati vellent super se virtutem regnare coelestem. Quoquo autem modo illorum intentio præterendi hujusmodi vaticinium fuerit, verum de Jesu testimonium protulerunt, & semetipsos inexcusabiles damnarunt intelligentes prophetiam, nec inficiari valentes veritatem inclusam, etiam cum rege turbato turbati semper & amplius, quousque in illum verè crediderunt conturbandi. Tunc Herodes clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ quæ apparuit eis. Amplius tremetachus Herodes ex prophetia in concione a legisperitis recitata, quam interrogatione magorum: quia magi duntaxat interrogaverunt, Judæi vero divinum oraculum protulerunt, ut esset omnino possibile atque credibile fieri: regem Judæorum nasci, de quo magi de partibus orientis interrogantes & inquirentes advenierant. Proinde clam eis vocat ut interroget studiosius, & ipsi clandestinè securus ad inquisita respondeant. Ex quæsitivis scire ab eis tempus quo stellæ eis apparuerat, apprehendere satagens nati regis æratem, ut sciretur quid sibi pro persona, quid vero pro patria esset agendum. Non autem sano animo sibi & patriæ providebat. Providisset quidem, si se & patriam suo imperio subdidisset. Et versutus à simplicibus in fide stellæ tempus didicit, ut quæsitivis, & eis apperuit, quod in consilio Judæorum invenit, videlicet quod in Bethleem Judæ rex Judæorum nasciturus esset. Et mittens illos in Bethleem, dicit: Ite, & interrogate diligenter de puero. Et cum inveneritis, renunciate mihi, ut ego veniens adorem eum. Dirigit Herodes magos in Bethleem, prout à scribis & principibus sacerdotum acceperat, velut hujus regis nativitatis locum, suadet eis diligentiam inquirendi, ne modo aliquo fallerentur. Sed nec ad magorum devotionem complendum, sed ad suam sævitiam exercendam, eos ad diligentem inquisitionem monendo persternxit. Puero vocat eum, computans tempus stellæ, ut accepit à magis, secundum quod ultra illius non ferebatur ætas. Possulari renunciari inventum, falsam latrariam spondens, unum visis ad orandum si inveneritis, oro referre, ut & ego vestra oratione præhabita

habita æque adorem eum. Simulabat Herodes divinum perficere cultum, qui in animo parabat exitium, ut & ipse idololatram vere laus se misceret duntaxat verbo, ut factio conceptam iniquitatem perficeret. Si timor de incognito rege jam plurimorum mentes turbaverat, quidcum manifestè iudicaturus adveniet? Quoniam Deus noster, manifestè scilicet ad iudicium venit & non

flebit, ita ut eum videat omnis oculus qui eum pupugerunt. Terrè homines illa pueritia in cunabulis vagiens, & involutus in fasciis, & in praesepio reclinatus, & virginea ubera lambens, ut jam ex ipso exordia sciant, quanta sit potestate donandus, quanto sublimandus imperio, quanto terrore pressurus impios, quanto munere remuneraturus pios.

¶ Gal. 4. 2.
Apoc. 1.

Cap. XIV.

De recessu magorum à Jerusalem usque ad mirè nati pueri pandochium pervenerunt, secundum Mattheum solum.

SI historiam rei gesta inspicimus, essent hi merito arguendi qui habentes ducatum divinum consilium quaesierunt humanum. Et si à novo fidere docebantur, cuius ducatu usque Ierosolymam pervenerunt, non erat cunctandum, quod usque ad puerum perduxisset, quam ob causam eis tam in partibus remotis apparuit. Sed divina providentia mysterium ad futura maximum agebatur, quod ecclesia sancta tenet, quam omnibus rectè incedere volentibus viam Dei, quousque perveniatur ad Christum, in mente debet esse praefixum. Nam saepe sunt supernae revelationes, visiones, & apparitiones, & dulcedines intellectum quandoque & sensum hominum excedentes, sunt & statim ab inferioribus ascendentes quæ plenumque habent similitudinem eum supernis, ut illi pro illis capiantur, ut homo recipiens saepe fallatur, quarum discretiores rati, plurimi verò decepti. Et est scriptura sacra, cujus iudicio quales fuerint, discernuntur: sunt & Sacramenta, sunt & virtutes, sunt & superiorum regimina, & obedientia sancta. Hæc omnia sunt in Jerusalem ex adambtrato mysterio, lex, prophetia, Sacramenta, virtutes, obedientia sancta, & templum super omnia sanctum Dei, scilicet ipsa Christifera fides, & visio pacis & Ierusalem. Nec obstat ad signatum, si in signo regnat Herodes, & hominum corrupta civitas, cum in signato sit puritas & honestas, cum quibus existentibus Jerusalem eorum, quæ aliunde adveniunt, oportet esse concordiam. Igitur neque revelationibus, visionibus & apparitionibus credendum est, neque acceptandæ dulcedines, si discrepant à lege, à prophetis, ab Evangelio, à Sacramentis, à virtutibus, à fide, ab obedientia, etiam si aequaliter veritate seu ostensione clarescerent. Ac per hoc magi

ordinatio mysterio, relicta stella de superis, Ierosolymam ingrediuntur habere colloquium cum in lege peritis, ne suspicentur decepti falsa pro veris. Ad doctrinam subsequendum sic gestum esse credamus. Preceps atque præcedit sacrarum auctoritas scripturarum, & fidelis ipsarum ratio causa signum atque exemplum, & apparet quomodo libet supra sensum. Etiam (ut audacter loquar) ipse Christus Deus nec taba operaretur, ut veritatem excluderet scripturarum. Nam novitas non modica erat, quod nova stella magis in partibus Orientis apparuit in signum mirè nati regis. Attamen non sic apparuit ut de signato non esset prophetica veritas in scripturis. Sic & magi post signum de caelo datum inquirentes meruerunt audire vaticinium prophetarum. Qui cum audissent regem, abierunt, scilicet verius Bethlehem, ad quam directi erant, non ex stella, quam Ierosolymam ingrediendo dimiserant, sed ex prophetia, quam à scribis audivit Herodes. Et apertè factum est, ut stella eos ingredientiens in Jerusalem non sequeretur, quam ipsi ab Oriente fuerant ante secuti, ne perverteretur ordo ducendi, ut idem esset dux & ductus, prævius & sequens. Nec alterantur cum hominibus divina decreta, donec compleantur, & ut post prævium signum de rege mirè nato aperiretur veritas scripturarum, nec non abolenda erant signa à Iudeis, qui semper signa petunt, ut ipsi compulsi necessitate prophetiarum veritatem inquirerent. Aut forte nec digni erant videre novam stellam homines perducentem ad Verbum carnem factum, quod non credentes crucis patibulo affixerunt, pro quo sol antiquus obscuratus est. Et si vidissent Ierosolymæ novi sideris signum in eum ex novitate intendentes, non expressissent vaticinium prophetantis, cum nec rex

B. Sim. de Cassia Com. in IP. Evang.

D

Herod-

Herodes intendisset congregare Judæos, nec ipsi ad discutiendum vocati in concionem venissent, aut reprehensione quadam discissent. Si ducem habetis divinum, ut quid quaeritis humanum? Si ducem ecclestæ, ut quid terrenum inquiritis? Necnon & ista summa occultationis stellæ illa providentia divina, quæ neminem fallit, ut ipsi magi Jerusalem ingrederentur & quaerent, & invenirent, unde amplius firmarentur tanquam novitiæ, & ex genibus novellæ plantationes. Sed cum magi Jerusalem ingrederentur: *Et ecce stellam quam viderant in Oriente, accedebat eos usque dum veniens staret supra ubi erat puer.* Præter eos cælestis illa claritas, quæ illis primo in partibus Orientis apparuit, quæ in Jerusalem prævium iter faciens, sed expectans eos, solum peregit officium: revera & de facto ad Bethlehæm prævium faciens, quam ipsi audierant ab Herode, ut non solum civitatem, sed etiam pandochialem locum, ubi puer erat, ostenderet, & staret super eum locum autoritate illius, qui eam de novo fecit oriri, & superioris iudicii ad eum, qui de superis ad infima nostra venit. Et staret immobilis velut non progressura amplius, sed defectura perfectio sui ducatus officio. Quæ cum non fuisset creata cum cæteris

die quarta creationis, in nihil unde sumpta reverfa est. *Videntes autem stellam magi, gavisi sunt gaudio magno valde.* Viderunt stellam magi, & recognoverunt eandem esse, quam in Oriente primo conspexerant, quam usque illuc præviam fuerant subsecuti. Et gavisi sunt in visione illius, quam Jerusalem ingredienti perdidisse crederant. Sed gaudio magno, eo quod in Jerusalem scripturam prophetica cum signo cælesti, ad signatum regem consonam invenerunt, ut provocati à signo, eruditi à prophetali vaticinio ad perlegendum laniæ cultum & obsequium munusculum securius graderentur. Valde protinus sunt gavisi, quod etiam post documenta Prophetarum, per ora scribarum à ducam non desit, ut signum in illa ostensum confirmaretur à vaticinio Prophetarum, iterum confirmaretur à signo, dum ipsa ut prius ducatur peregit obsequium. Nam de cælo datum est vaticinium ad Prophetam, & de cælo ad magos signum prævium est porrectum. Et Prophetæ & Scribæ & Magi, utique homines de terra terreni fuerunt, vaticinium & signum fuere cælestia, ut in adviare tanti regis omnia vero concertu conveniant, & hunc miræ narum puerum cælestia & terrestria venerantur.

Cap. XV.

*De prosecutione magorum usque ad puerum miræ natum
& adoratione & oblatione, quam faciunt secundum
Mattheum Iohannem.*

Prosequuntur magi stellam præviam, & perveniunt ad optatum locum, pro quo tanto labore suaderunt. Et signum stat super signatum non lingua, sed gestu loquens & dicens: Dimitte amodo signum, ingredimini ad signatum. Si signo amplius delectati, privabimini visione signati. Omne signum exceditur à signato. Signum propter signatum, non autem signatum propter signum. Advenerunt magi quid agendum. Non enim secuti fuerant signum prævium propter sementis, sed ut ducerentur ad signatum. Plus intelligebant in animo, quam ostenderetur in signo. Advenerunt à stella oculis corporis, iterant pandochium. Et statim viso signato signum stellæ disparuit. Hinc est quod dicitur: *Et intrantes domum, invenierunt puerum cum Mariæ matre eius.* Ingrediuntur magi pandochium, suppellectili nulla

instructum, humanis copiis & rebus familiaribus ex omni parte privatum. Et animo religiosi, mente puri, fide firmi, ex signo deluper dato eis usque illuc prævio facto ex vaticinio Ierosolymæ invento non perturbantur, non scandalizantur quod nihil inveniunt, nihil vident aptum regis majestati. Et cum regem quaerentem Judæorum, inveniunt puerum impotentem fandi, servata seriè temporis in augmento molis corporalis, quamquam potestare loqui potuisset post uterum, tertridecimo die à die natiuitatis sicut Iohannes exultavit in utero suæ matris. Sed qui ordinem inordinatis daturus advenerat, in seipso ante servavit. *Invenierunt puerum cum Mariæ matre eius*, à qua nec advertentes aspectum cognoverunt juvenculum morum ordinatione grandævam, sapientem, providam, apertè verecundam atque modestam, pauperem, & in ipsa pauper-

paupertate latantem. Dñi tamen providentia factum est, ut tunc deesset Joseph, ut non à magis sicut à pastoribus cum puero & Maria fuisset inventus. Nam Joseph erat cognitus in Judæa tanquam maritus Mariæ, non autem in Orientem fama ejus pervenerat. Et ædificantur magi à puero, quem non solum ex signo, sed etiam ex omni liniamento corporis iudicant elegantem, cui in aliquo natura non defuit. *Ædificantur in matre pueri, quam velut cœlicolam autumant, cujus animus non inclinatur ad terram, cujus mens fixa maneat in supernis, & studium sit ad curam edite novæ proles, quam mente, corpore ac muneribus venerantur.* Et *proidentes adoraverant illam.* Quem primo illa, quæ genuit, adoravit, adoraverunt angeli, adoraverunt pastores, & nunc quanto magi ante ipsum proidentes adorant. Incipiunt ab Oriente mysteria, ut in carne Dñi Filius adoretur, quoniam qui suscitavit ab Oriente iustum, vocavit eum ut sequeretur se. Sic Isaias ait: Ipse suscitavit in signo, vocavit in fide Orientis populum ad sequelam. Orientis enim populus, est omne hominum genus, quoniam in Oriente multiplican corporum homines super terram, & ibi peccavit Adam, à qua plaga ventum est ad Christum, ut homines iustificarentur in fide. Adorant reges Regem regum & Dominum dominantium, stectunt genua mundi sapientes ante puerum parvulum ante omnis mundi sapientia ante Christi simplicitatem incurruntur. Sed pro multis pavebat Apostolus dicens: Tunc ne sicut serpens seduxit Evam astutia sua, ita ne corrumpantur sensus vestri à simplicitate, quæ est in Christo JESU. Adorant mathematici puerum non fato prædictum à stellis, sed tanquam stellarum dominum & factorem, ut renunciare mathematicorum iudicis videantur, assentientia omnia inferiora; etiam mores, ortus & fines ex decreto pendere stellarum, cum ipsi geniculantur ante puerum. Hoc quidem potissimum in adoratione huiusmodi mystic agebatur, in eo quia adoratores hi erant reges, sapientes, divites, orientales, & numero tres, quia omnia mundi regimina, omnia domania, omnis iustitia, omnis sapientia, omnes divites, omnis sub celo in hominibus claritas, omnes animæ virtutes, memoria, ratio & voluntas, ad incarnatum Dei Filium referantur, & adorent & venerentur: quoniam sicut sine ipso increato factum est nihil, sic sine incarnato proderit nihil. Nemo autem cunctetur istos puerum Jesum aliter, quam

D. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

adoratione latræ adorasse, non enim bonus dominus eis in melioribus defuit. Nam sicut præstitit verum signum sic veram fidem infudit in animo ad signatum. Frustra quidem à tam remotis partibus tanto fuissent perducti studio, nisi eos in pura fide solidasset, quæ eum in illa pueritia, in illa forma servili, in illa carne mortali, in illis cunabulis, in illis vilibus fasciis, in illo padocheo desolato adorasset Verbum æternum, Verbum incarnatum, Verbum increatum, sed pro nobis caro factum & universorum dominium, cui deberetur omnis honor, & omnis gloria in sæcula sæculorum. Sed quem animo pio colunt, flexo corpore venerantur, etiam muneribus proficiuntur. *Et apertis thesauris suis obtulerunt aurum, ibi Myrrham.* Myrrha sunt hæc in designatione adorati, quis, qualis, quantusque existat, & in designatione verè colentem Christum, quid ei in spiritualibus donans offerant, & in quibus significatis sua vota persolvant, non dicuenda per singula sed perspicacibus animis relinquenda. Sed nec Christus suis manibus ista suscepit, prout multorum erronea pietas credit, qui nihil amplius de seipso eis ostendit, quam puer tredecim dierum ostendere visitantibus posset; ne ipsi perdidissent meritum, si vidissent experimentum, & si mos superasset ætatem. Nam mos & ætas in ipso taliter existerunt, ut in nihil distare viderentur. Sed pia mater ejus pauperula in peregrè posita domaria illa suscepit ad fidem piam offerentium in designatione pueri, in designatione mysticæ paucis verbis tradenda vicem, confirmans fidem. Et potius fuisset trahendum ad vitium, quam ad aliquid honestum, si puer tredecim dierum manus extendisset ad munera, forte quia talis extensio ex decreto stellarum, aut magis ostendere videretur quod non sit puer homo. Sic quidem ex omnibus visis & gestis, magi crediderunt omnia esse divina, ubi per omnia humana defuerant. Et cum omnia iuxta vota vidissent, imò amplius quam crederent & sperarent: quoniam bonus dominus sperantibus in eam animæ querenti illum, meliora eis tribuit, quam acceperit, & potiora, quam posset provehi spes humana. Pro auro fidem, pro thure spem, pro myrrha conservantem ab immunditiis & à corruptione charitatem. Et qui deduxit in signo remisso, in verbo non humano, sed angelico reduxit. Nam cum ipsi inter se quæreret reversione proposita, quæ via esset ad patriam redeundum, Herodi fidem dicentes esse ser-

Mark. 6.

Mat. 21.

s. Cor. II.

D. 2. v. 2. v. 2.

vandam, desuper à domino per angelum admonetur, ac per hoc responso accepto *sa somniis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.* Nun spondiderant Herodi sibi tenaciare inventa, quinquam ipse postulasset. Et si spondidissent, à superiori Domino abjicerentur, maxime cum in fraudem fuerat facta postulatio. Nam si sponsio fieret ad male aut fraudulentare penta, non esset servanda. Supponit enim sponsio pensionem iustitiam, licitam. In omni autem causa superior potest suum inferiorem in auctoritate subiectum à sponsionibus ab ipso factis iudicem liberare. Deus autem super omnia Dominus, in somno responsum dedit per angelum suum ne redirent ad Herodem, hocans eos à dubio de agendis, & à verbis impulsimi Herodis. Qui per aliam viam non, ducatu stellæ reversi sunt in regionem suam. Reversi, sed conversi ad Dominum omnium Deum, quem in carne adoraverunt pueri. Reversi, sed averti ab omni seculi vanitate; & ab omni superstitiosa scientia: quoniam cognoverunt in puero factum nullum adesse stellarum, ac esse per doctrinam doctorem simpliciter gradiendum. Et quamvis gressu corporis aliam viam quam venerant, repetendo ad patriam incelsissent, longe alia via quam venerant moni mentis ad propria sunt reversi. Nam venerunt in fide signi, reversi sunt in fide signati:

venerunt Mathematici, reversi sunt in fide catholici: venerunt vagi, reversi sunt religiosi. Regio illorum erat orientalis plagæ, civitas ubi nati & alii erant subsecutus, Oriens quidem omnium hominum in cuius regionem oportet reverti, cum per fidem cognoverimus Christum; est illa prima & immaculata creatio rationalis animæ, quæ facta est ad imaginem & similitudinem DEI. Lumen cuius vultus signatur super illam. Nec mihi ex aliqua parte lucet; si videre mores velim, ut reversionem à peccato tangam in æternam patriam: quoniam isti non sunt reversi à peccato, sed Christum, quem venerant adorare: potius autem credendi eum venerunt ad Christum, reversi reliquique peccatum. Proinde præfigitur forma, ut ab Oriente condire nostræ naturæ, veniamus ad cognitionem gratiæ, à qua non descentes, sed nobiscum ferentes, prout Christum portaverunt in mente, relinquentes in corpore: revertemur iterum ad Orientem naturæ condire, sed per aliam viam, scilicet per imitationem operum Christi, quam condita natura non habuit, quousque Dei Filium carnem assumpsit. Et alia est via naturæ, qua quisque verum & bonum quaerit. Alia est via gratiæ, qua invenit. Est Oriens Deo Deos Pater, à quo venit ad Christum Filium, à quo iterum per viam crucis reversio fit ad Patrem.

Cap. XVI.

De latrone pueri Jesu ad templum, ubi sunt epiphaniæ quarta celebrata, secundum Lucam solum.

Desertur ad templum puer in præsepio jam adoratus à magis, ut in templo cognosceretur ab ipsis Judæis. Custodia est lex in latrone ejus voluntate, non necessitate, ne jam puer à filiumque legis inciperet. Et iterum per tempus computatur æternus, dum completis quadraginta diebus est larus in templum, quod ante per Salomonem factum, & dirutum, & iterum readificatum est, & ad eam imaginem quod nullum abhorreret corruptum atque desertum, si reintegratum est, etiam si illa prima facti operis pulchritudo perdat. Irrecuperabilis quidem est illa prima innocentia, si perdat, quamvis possint alia ornamenta superapponi. Non enim Ehdra & Nicheias, ut templum primo fecit Salomon, refecerunt, neque fuit in illo copia illa, ut Salomon posuit, & multa quæ

habuit illa nobilis ades: atamen ita refectum est, ut domus Dei diceretur, & orationis, & obsecrationis, & propitiæ pro populo, & angelus ruitus illud fuit. Et in illis apparuit Zachariæ, & multa signa in illo celebrata sunt, etiam post extremum primum cum exitu reparatum. Igitur spes magna prerogata est ab iniquitate destructis, si novum restitueret seipsum. Hinc & puer Jesus, qui ab æterno Verbum Deus nostram humanitatem non abhorruit, quam sedavit Adam. Etenim quia reparationi apta erat, quam & ipse reparavit. Apparet igitur in templo puer JESUS, quis qualisque sit, cum infans nihil aliud quam infantiam monstrans, ab utroque sexu & ætatis grandævæ testimonio, quod plus quam homo erat, accepit, Simeon, Anna vidua spiritu prophætico contestantur, sicut alibi declaratum

Lucæ 2.

rum est. Et quamvis humana lingua & corruptibilis magna & mirabilia de ipso pronunciet, deluper est qui cordibus infundit hoc quod loquitur lingua carnis, ut etiam in templo epiphanius existeret per

linguas per Spiritum Sanctum Domini eruditus, ut illa de hoc puero loqueretur, quorum nemo nisi per Spiritum Sanctum potuit habere notitiam.

Cap. XVII.

De quintis epiphaniis, quas de seipso duodennis fecit Jesus, secundum Lucam solum.

NOHIT per omnia latere Christus in puerili etate, antequam ad illam quæ dicitur adolescentia perveniret, quin aliquid de seipso supra illam ætatem ostenderet, & quod plus in ipso quàm in cunctis suis coætaneis erat, & notus puer fieret apud scribas & pontifices templi ob aliquid inigne virtutis, ne cum perfectus fuisset ætatis, quis esset hic, velut esset incognitus, sibi obijci potuisset. Factus duodennis, veniens cum parentibus in templum in Jerusalem ipse ignorantibus remansit in civitate. Accessit ad templum audiens, interrogans, ita ut omnes mirarentur ætatem pro scientia, & scientiam in ætate, & composuiss

mores, & omnem sui consilientiam, nihil habentem imperinens, & perturbentem talia, quod per omnia virtus superaret ætatem, ut merito credi posset excessum ab hominibus habuisse divinum, ut etiam non solum hæc alii astantes, sed mater quæ illum genuerat miraretur. Cui quærenti, quare sic fecerat, clara voce differuit, quod non Joseph, sed patrem habebat Deum, & à se ipso, quamvis corpore degeret in terris, velut à supremo supernæ semper existentæ super omnem intelligentiam & lucem inaccessibilem inhabitante, quod Dei esset Filius declaratus est, siquæ in templo epiphanius. Gestorum senes & unius alibi tactæ sunt.

Cap. XVIII.

De baptismo Jesu & sextis epiphaniis, secundum Mattheum, Marcum, Lucam & Joannem.

BAPTIZATUR à Joanne JESUS in Jordane, non indigus ad ipsum, sed ad nos pro quibus ipse voluit indigere atque agere velut si necessitate premeretur, sicque nostra egit ut sua, quia ipse caput omnium nostrum, si quid exoravit ad patrem pro nobis, ac si ipse illam indigentiam pateretur. Qui cum aquis immergitur un esset peccator, quem nullum potuit maculare peccatum, aperuit ex voce paterna, quis & qualis esset, Spiritus Sanctus in columbina specie, in visione atque attestazione Joannis. Sic enim omnes Evangelistæ tradunt: *Baptizatus autem JESUS, confestim ascendit de aqua & ecce aperti sunt caeli. & vidit Spiritum DEI descendentem sicut columbam, & venientem supra se. Et ecce vox de caelo dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacet.* Dicta verò cæterorum Evangelistarum huic consona veritate re-

spondent, ideo non ponuntur. Ecce igitur sanctificaturus aquas in illis intingitur, non purgandus. Et mirabili orimodo à cæteris, quod sic Dei filius epiphanius est in ætate virili, magnis agonibus & operationibus apta, ut divine credatur fieri omne, quod agitur, cum ipse velit cum hostibus invincibilibus & visibilibus habere congressum, patris legationem perficere, destruere legem tartaream, diabolicam superare tyrannidem, solvere sanguinis pretium, pro captivis fabricare gradus veræ ascensionis in caelos, ut super illos inferat, quos in doctrina, moribus & vita poterat habere sequaces, ut nulla sit hæsitatio inter homines, quod iste sit DEI Filius factus homo, quem Pater voce propria manifestat, & Spiritus Sanctus in assumpta pro tunc duntaxat columbina specie protellatur.

LUCAS.
JOAN. I.

Matth. 3.

Marc. 11

100 (o) 201

Cap.

LIBER I.
Cap. XIX.

De mysterio totius vite Christi post baptismum, & qualiter epiphaniatus est, secundum omnes Evangelistas indeterminate.

BAPTIZATUS JESUS ascendit de aqua Jordanis, ad majora se tollens, ut virtus sequatur ad virtutem, & bonis meliora nequantur, & morum disciplina præluceat in omnibus actionibus & sermonibus ejus, ut sequamur vestigia ipsius. Non amplius agi potest, quam posse fieri Christiformem, diffinitas verò trahit in mortem. Deus erat, poterat ferre auxilium: homo erat omnibus præstitit exemplum, ut quemadmodum ipse ambulavit, & nos debemus ambulare. In omnibus actionibus ejus se verum Deum & hominem verum esse monstravit, nec una natura in aliquo ab altera est confusa, cum suis proprietatibus semper manentibus Jesus fecit humana divinæ, & divinæ humanæ. In duplici forma operatus est, in forma Domini, & in forma servi. Distinctæ quidem sunt hujusmodi actiones, quarum ad aliquas invitamur ad orandum & venerandum, ad alias pro imitatione vocamur. Quod actum est per Domini formam non est imitabile, neque ad hoc invitatio facta est. Quod verò fecit in forma servi, si non per omnia, per plura imitabile provocamur ad illud: nam non quia Deus, sed quia homo dedit & reliquit exemplum. Et sic per difformes actiones manifestatus est, non quod una forma præterquam in operibus ponisset videri & agnoscî, in altera verò visus & conservatus est & agnitus homo, non operans sibi, sed nobis, præintendens nonum finem his, pro quibus assumpserat actiones, ut crederetur, & iustitia pro præmio daretur in fide credentibus. Et faciebat potestativè, unde de perditione liberaremur, & salvaremur in excelsis ad ejus visionem æternam, quamobrem aliquando carne vestitus stetit in terris: qui lotus in aquis illico deserta penetravit, dedicans se totum altissimo, subrahens se à sæculo involventi, non sibi timens aut cavens, existens incorruptibilis ab omni quod maculare hominum mores potest, sed sequentibus præscriptis vivendi for-

mam, quàm cauta sit conversatio eorum qui purgationem acceperunt veterum delictorum, in quocunque sit ordinata purgatio, ubi elunxit homo, & tentatus est homo. Et sic manifestatus in forma servi, in forma verò domini dedit improbo tentatori conflictum. Inde egressus prædicavit divina humanæ, & legens in synagogis, ut prophetatum erat de ipso, prophetiam impleri assensit, & semetipsum manifestavit, ut in fide caperetur. Super naturam facta miracula declaraverunt Deum, increpatum æquor undosum, & veni per obedientiam, & expulsi ab obsecris corporibus dæmones, consentientes, quod erat Christus Filius Dei vivi, & Petrus à Deo Patre doctus sic confessus est, Et iterum Pater declaravit in monte dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui. Et in templo: Clarificavi, & iterum clarificabo. Et doctrina in verbis æternæ vite, dimissio peccatorum, cognitio cordium humanorum, etiam futurorum, & similia manifestaverunt in corde credentium esse Deum. Cætera verò, quia fugit, quia sanguis est, quia clunxit, comedit & bibit & dormivit, lacrymas fudit, tristatus & pavescatus, captus & ligatus, ductus & opprobriatus & verberatus est, damnatus ad mortem, sicque & mortuus & sepultus est, totum exprimit formam servi. Sed etiam inter opprobria, & dum vilitate est in agonibus illa forma servilis, etiam potestas dominabilis formæ innotuit, quam prodit cognitio proditoris, prostratio hostium, obscuratio solis, terræ tremor, scissio veli templi, divisio faxorum & monumentorum apertio. Ac per hoc ut crederetur, ut in ipso speraretur, ut amaretur, ut sibi obediretur, ut eum homo suæ salutis amator imitaretur, sic in utraque forma totius epiphaniæ accepit. Proinde incredulus certa damnatio, credentibus negligentibus nulla salvatio, quoniam omne effugium exculationis admittitur,

Marci 17.
Marc. 9.
Lucæ 9.
Joan. 11.

Cap.

Cap. XX.

*De mysterio corporis & sanguinis Domini Salvatoris,
ubi nulla epiphania, sed celata potestas, secundum*

Mattheum, Marcum, Lucam,

Proceſſu incomprehenſibili egre-
tetur æternum & increatum Verbum
per ipſum omnia facta ſunt, &
ipſe ſua potestate incarnatum ſe fecit, &
in verbo cruciatus docuit humanas men-
tes agenda, & ſperanda, & diligenda,
& obedienda. Donavit ſanitates, luſcra-
vit mortuos & demones expulit ab obſeſ-
ſis. Et ſeipſum aliter, non alium in Verbo
ſuo fecit, tranſubſtantiando terrena &
mortalia in corpus & ſanguinem ſuum,
ut eſſent hominibus in anima cibus & po-
tus, ut jam in deſerto vite præſentis pa-
raretur menſa peculiari populo DEI, non
in ſomentum corporis, ſed mentis: non
ut caro, ſed ut anima nutretur, & una
menſa hominum & angelorum, ſi non in
eodem loco, ſaltem in eodem cibo, us-
que dum eſſet omnia in omnibus DEUS,
& evacuaretur omnis ordo & omnis prin-
cipatus, & ipſes prerogaretur hominibus
perveniendi ad Deum, & fruendi DEO,
cum in hac vita Deitate in rebus tranſub-
ſtantiatio in corpus cibatur & potantur.
Receſſurus à nobis reliquit legem, ſecun-
dum quam ageremus: virtutes, ſecundum
quas viveremus: pacem, in qua custo-
diemur: Sacramenta, quibus mundare-
mur: & ſeipſum velut obſidem, pignus
& arram ſub ſtipulatione ſoleni, ut pol-
licitationem firmam teneremus ad æter-
nam beatitudinem capeſſendam, ut angeli
diligenter & cuſtodirent ſerventius, time-
rent horrendius inviſibiles hoſtes, dum
utrinque conſpicerent nos tertios inter eos
apud quos ſunt tam alta dona depoſita.
Non ſumus angeli, poſſumus & peccare,
& ſubiacemus poenaltatibus, & in valle
miſeriz habitamus. Non ſumus demones,
poſſumus enim & errata corrigere, & poe-
nitentiam agere pro erratis. Ab illis an-
gelis ſunt liberi, in iſtis ſunt demones ob-
ſtinati. Nos, qui inter eos medi ſumus,
nec liberi ut angeli, nec ut demones ob-
ſtinati. Uniri cum creatura volens ange-
los non apprehendit, demones abhorruit,
ut eſſet homo inter homines, & unionem
naturarum fecit. Et nunc ſuum corpus
illi nature à qua ſumpſit corpus, in du-
plici ſpecie reliquit, inſinuans dignitatem
dilectionemque ad homines, quaſi jam
vicem reddens, ut illi nature que dedit
ei aſſument corpus, & relinqueret ſuum

corpus: ita relinquens quod ferens, ſic
ferens quod omnino relinquens, ut quod
tenemus jam ſit in cœlo, & quod eſt in
cœlo, & nos inhabitantes in terra tenea-
mus. Sed debitores ſumus magni depoſi-
ti, emphitheotecari non poſſumus, ſaltem
immaculati cuſtodiamus. Advertendum
eſſe perſpicaciſſimè dixerim peculiariſ-
ſimi populi Dei, dignitatem Chriſtianorum, non
Judæorum, Aliæ nationes fecerunt ſibi
deos ſuos, quos colerent, quos pro ſuis
voſis orarent: populus electus DEI non
ſibi Deum fecit, ſed ab æterno exiſten-
tem Deum credidit. Nunc autem in no-
viſſimo poteſtatem accepit ſacramentali-
ter facere, quem poſſet orare, atque
cultu latius adorare. Sed in virtute verbi
ejuſ facit ille, cujuſ intereſt ex ordine
ſacramentale Chriſti corpus efficere, tranſ-
ſubſtantiando naturas. Attamen primus
hujus myſterii actor exiit ille Chriſtus
unigenitus Filius Dei, qui res quas na-
tura ſolita, & ſolito, & in ſolis perduxit,
artis perita ſic eduxit, in corpus ſuum
& ſanguinem mirabili poteſtate converſit.
Actio porro laudabilis, modus incompre-
henſibilis, ſinis deſiderabilis. Præceſſerat
ex nihilo creatio univerſi, & unio ſpiri-
tuum & corporum creatorum. Præceſſe-
rat unio diſparium naturarum creatricis &
create, ſpiritus increati, ad ſpiritum ra-
tionalẽ creatum, & ad corpus creatum.
Facta erat unio extremorum, & in hoc
quaſi deſcenſus celebratus eſt, cum ſemet-
ipſum exinanivit, formam ſervi accipiens.
Et acceptum utique magnificatum eſt, non
autem in natura mutatum. Sic & accipi-
ens per omnia manſit in ſuis æternis. In
iſto autem myſterio, neque deſcenſio,
neque aſſumptio, neque unio facta eſt,
ſed converſio ſubſtantie in ſubſtantiam
non in ſubſtantiam Deitatis, ſed aſſumpti
corporis. Quod quamvis inſeparabiliter
Deitati uniretur, ſicut in unione nulla eſt
naturarum præmixtio, neque conſuſio,
neque additio ad alteram naturam, & neu-
tra natura amplius, quod habet natura
exiſtens: una ut increata, altera ut creata:
ſic converſio non eſt facta in Deitatis ſub-
ſtantiam, nihilque ſibi addi, aut aliquid ab
eadem demi poteſt, ſed aſſumpti corporis,
ita ut ſubſtantia in aliam tranſeat in pote-
ſtate verbi, & tranſeuntis ſubſtantie, pro-
prietates,

Matth. 26.
Marc. 14.
Luc. 22.
Joan. 6.

privates, sed quæ dicuntur, accidentia mancant: substantia eis debita non manente ut erat, neque transeant cum substantia transeunte, ut sit illius, in quam facta est conversio. Sequuntur quidem substantiarum quantitas & qualitas, ut quod substantia caret, quantum vel quale non sit. Quod verò substantiam habet, quantum vel quale habeat, competentia sibi jure inditæ sibi naturæ. Non enim sermo est de his quæ apponunt ex arte, aut aliter eventu proveniunt. Igitur transsubstantiatione facta per Verbum, in transsubstantiatione quantitas & qualitas, ut aliquid accidens non querantur, quæ præxisterunt & fuerunt. Sed si querenda sunt

hæc, in illa querantur, in qua facta est mutatio, & tunc non querantur, nec inveniuntur esse substantiæ transeuntis, quia desit, quod fuit: nec substantiæ permanentis, cum in illam non sint conversæ accidentia, sed duntaxat ipsa panis & vini substantia. Frustra & supervacutè à verè fidelibus queritur de his quæ relictæ sunt obijcibilia sensibus, cum substantia non subit amplius eis. Et ut me non fallat error, aptius dixerim, quod accidentia in Sacramento appareant potius quàm existant, de sub eis omnino remota præexistente substantia. Magnus & sapiens ergo dominus, & laudabilis in operibus ejus, qui sic providit homini, quem creavit.

Cap. XXL

De mysterio Fidei Catholice.

Altissima virtus, quæ DEUS est, obcuravit creatori humanæ, fidem videlicet umbram faciens, sub qua oculus requiescit, & velut asperus nebulis ignorantie, pulvere carnis resperfus, in terram delixus, iunxitque solum intelligentiæ naturali, respicit in altissimam virtutem, nobis se per fidem umbram contemperantem, ut per ipsam possimus intelligere illa, quæ humana ratione negaturum esse apprehendere, sicut in illa scriptum est: Nisi credideritis, non intelligetis. Qua credulitate seu fide primum erigamur in Deum omnium conditorem visibilibus & invisibilibus, nec aliquid extra se habens quamlibet entitatem nisi ab ipso, & nec sine ipso creatum, quia omnia per ipsum facta sunt entitatem habentia, & sine ipso factum est nihil: peccatorum autem entitatem non habet, qui creavit & angelos, substantias videlicet separatas, cælum gloriæ, stellarum firmamentum & stellas. Elementa distinguit, elementa sensibilia & insensibilia fecit: postremam creaturam rationalem hominem ad imaginem & similitudinem suam faciens, quem in mundum, velut in regnum omnibus paratum introduxit in regem, ejus subiciens ditioni omnia corruptibilia, sensibilia & insensibilia, sicut scriptum est: Omnia subieci tui sub pedibus ejus. Qui non velut indigus operis sui omnia creavit ex nihilo, quia Spiritus Domini, scilicet voluntas ejus, ferebatur super aquas nostræ productionis: non sub aquis alicujus necessitatis, quoniam in Deo nulla necessitas neque indigentia, sed liber, & ex amore puro fecit, quæ

veluit in cælo & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis, omnia bona valde componens, ut contemneret seipsum bonis rationabilibus, à se solum per amorem creatis angelis & hominibus, quia non erant, quos bearet & quibus innotesceret, nisi ante creasset, & mansisset incognitus, nisi sibi soli, & imparticipatus, nisi à seipso: si creaturam talem non fecisset, quæ ipsum per intellectum & fidem cognosceret, & in amore per æternam frumtionem participaret. Cætera verò creata, seorsum ab istis ad usum mentis per considerationem, & corporis per sustentationem, ad universi pulchritudinem facta creduntur. Et ideo non sunt æqualia, quia si essent omnia æqualia, non essent omnia, nec universi pulchritudo perfecta, & velut non indigentia, sed pia voluntate, ita non alieno auxilio fecit, quæ fecit, quia nullus ante ipsum, nullus cum ipso, nullus post ipsum in opere creationis præfuit, præstitit, præstabiturque subsidia. Enam dominatur omnibus & regit omnia sine motu, præsidet omnibus sine situ, præfens est omnibus sine loco, & intimitur magis cuilibet creaturæ, quàm sibi ipsi creatura intimitur. Et mensuræ temporum, horarum & dierum, hebdomadarum, mensium & annorum longè sunt ab ipso. Accidentia ulla non recipit, nomina de eo dicta nihil sibi addunt aut imponunt: nec alter ex altero redditur simplici naturæ Deitatis, cui nihil addi vel minui potest. Ineffabilis est Deus, saltem eo modo, quo ineffabilis dicitur, ineffabilis non est. Excedit intellectum angelicum & humanum in comprehensione, quia incomprehensibilis.

prehensibilis est: affectum omnium creaturarum in bonitate, quia nullus amor æquatur bonitati ejus amando, ut diligatur quantum suæ requirit bonitas, nec in huius vitæ tenebris, nec in parvis superiis. Non narrat eum ad plenum scriptura legibilis, nec lingua volubilis explicat quid sit deus. Sensus corporalis nunquam percipit, quia incorporeus est. Eni ex tempore Verbum caro factum est, nihil in deitate mutatum est, ut nec etiam in illo corpore deitas sensibus percipi posset, nec in cæna & sacramento Deus mandens deitatem compressit, nec gustus percepit, nec oculus vidit, nec olfactus olfecit, nec auris audiuit, nec tactus percipit, nec in passionata carne assumpta deitatem unam attigerunt quomolibet passionem. Nec dolore & tristitia animæ Christi dei affecerunt in aliquid deitatem. Unus est in substantia, trinus est in personis. Nec unitas substantiæ personarum trinitatem excludit, nec personarum trinitas substantiæ unitatem difcreta seu continua quantitate multiplicat. Nec inducantur exemplares probationes in elucidando prædicta, & non

probata, & omnibus fides in suo maneat robore, præmiūque magis crescat in purā credulitate, sed solum sufficiat, quod diverforum una forma, in qua diversa creata conveniunt, & nexus unus & durans perpetuus creationum arguit unitatem, & esse cuiuslibet rei forma & utilitas seu bonitas permunciat trinitatem. Nam esse xpi cuiuslibet patrem, creatorem annunciat: forma qua distinguatur à cælestis, sapientiam filii clamat: utilitas seu bonitas cuiuslibet rei Spiritus Sancti bonitatem eloquatur. Et patet à nullo, filius genitus à patre solo, Spiritus Sanctus procedit ex patre atque filio. Nec major pater filio aut Spiritu Sancto, nec filius Spiritu Sancto aut patre major est, nec Spiritus major patre solo, aut filio solo, nec una cuiusque persona major aut minor est duabus, nec duæ majores aut minores una persona persistunt. In deitate nulla prioritas, nulla posteritas invenitur ex trinitate personarum. Æqualitas in æternitate, in impassibilitate, in immensitate, in immortalitate, in increabilitate, in potentia, sapientia & bonitate repetitur in eis.

Cap. XXII.

De omnipotentia Dei.

Bonus est inquam ducatus fidei, qui sub omnipotentia Dei ducens, de ipsa nos facit recta sentire, qua credimus. Et cum omnia ista ita sint, non potest Deus nisi bona, nam quodlibet minimum inconueniens impossibilitatem dicit in Deo. Et si secundum Prophetam dicitur: Non est malum in civitate quod Deus non faciat, permissivè, non potestativè, qui legit, intelligat. Igitur ita est verè omnipotens, quia non potest aliquid male facere, cogitare aut loqui: nec actus potestales, ut metuere, dolere, tristari, tædere, esurire, sitire, calere, frigidescere, aut quodlibet pati aut mori, nec facere quod sit & non, præsens & præteritum & futurum sint idem, nec facere maiorem se vel alium, vel aliquid finitum in quacunque substantia, visibili aut invisibili, sensibili aut insensibili: nec actus corporales, ut comedere, aut bibere, ambulare, sedere, dormire, & his similia. Si qua enim corporeitas in toto, & ex toto, & à toto creatore omnium remouentur in seipso & per ipsum & à seipso, excepto

quod talia creare potest extra seipsum, nec tamen de seipso: quia non solum corporalia, sed etiam spiritualia, non de Deo tanquam ex materia, sed à Deo tanquam à suprema & efficiente omnium causa creduntur creata. Cum autem in scriptura sacra leguntur verba actus corporeos designantes, non est intelligendum quod Deus corporaliter fecerit, sed quoniam scriptura loquebatur existentibus in corpore per sensus corporeos non frustra datos, sed ad hæc percipientia quodammodo ordinatos percipientibus positivè in lingua narrantibus, aure audientibus in exemplis, quæ si corporalia non sunt considerantibus, & in corporea & ex corporea natura genitis. Ideo sacra scriptura nullius loquendi generis verba de Deo vivavit, & tantaxat omnipotentiam insuperabilem, indeficientem, inculpabilem, irreprehensibilem nuntiarent, & sapientiam infallibilem, incomprehensibilem, omnia comprehendentem: intelligibilem, omnia intelligentem, & præterita & futura ut presentia, præsentia præterita præterita cognos-

B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.

E

cognoscens, invariabilem, omnia variata & varianda variantem proclamarent: bonitatem incomparabilem, indeficientem, omnia superexcedentem, omnia implentem, omnia reficientem, imperturbabilem, imperturbabilem, & his similia enarrarent. Horum siquidem declaratio volumen magnum requireret. Nomina verò, si quæ sunt, quibus nominatur Deus, nomina dispositionum sunt, sed nullum reperitur nomen eum totaliter exprimens, manifestans aut declarans. Sed nomen substantiale ei innouit Moysi: cum diceret ei: Ego sum qui sum. Cætera verò agnominatioum & dispositionum sunt nomina, per nulla & in nullis creatorem reddentia variata, neque possibilem variari. In hoc

igitur maximè omnipotens credendus est, quod male agere seu in aliquo deficere non possit. Potest vero Deus omnia convenientia omnibus modis, quia potest producere non esse in esse per creationem, multiplicare per propagationem, de incompleto completum facere, unum in aliud mutare, ut panem & vinum in Christi carnem, & sanguinem transubstantiare. Et de omnipotentia sunt, quod potuit sic incarnari, & nasci. Apparuit Dei omnipotentia in mundi præteritis, quia res creauit ex nihilo. Apparuit in medio, quia creata vertebatur in nihilum, nisi sua potentia contineretur. Apparebit in fine, quia corpora summa celeritate fuscabit.

Cap. XXIII.

De sapientia Dei.

Claritas fidei nostræ ad cognoscendam claritatem supremæ sapientie nos invitat, de qua Christianitate ista tenenda sunt, quod sapientia Dei lympidelimè cognoscit omnia, bona & mala. Præterita, præsentia & futura, actualia, possibilia & incomprehensibilia nobis, & infinita, nec diversificantur in seipsa, licet diversa nomina forentur. In quantum est cognoscitiva omnium possibilia, dicitur scientia sive cognitio. In quantum cognoscitiva omnium quæ in mundo sunt, dicitur visio. In quantum cognoscitiva omnium quæ bene sunt, dicitur approbatio. In quantum cognoscitiva eorum quæ damnanda sunt, dicitur reprobatio. In quantum cognoscitiva futurorum, dicitur præscientia sive prævisio. In quantum

cognoscitiva eorum quæ ab ipso futura sunt, dicitur dispositio. In quantum cognoscitiva eorum quæ premianda sunt, dicitur perdelinatio. Et non solum cognoscitiva omnium, sed ratio cognoscendi. Cognoscit contingentia infallibiliter, mutabilia immutabiliter, futura præterita, temporalia æternitatem, dependentia independentem, creata increata, cogitanda & cogitata, & finem omnium novit, salvandorum & damnandorum numerum infallibiliter infallibiliter cognoscit. Cognoscit numerum, pondus, mensuram, quantitatem, qualitatem omnium rerum. Huic sapientie non deperit tempus, nec latet locus, non subterfugit actus, parat omnis intellectus, nullus est effectus occultus.

Cap. XXIV.

De voluntate Dei.

Datum est fidei Christiane attingere inaccessible, & invisa comprehendere, & absque meritis est donum fidei, cum qua, & ex qua & per quam nobis divina voluntas innotuit. Quæ primò à seipsa libera est, & in seipsa, & per seipsam, quum ad aliquid peragendum aut volendum non pepulerunt extrinsecæ seu extraneæ causæ, nec diversæ volitæ diver-

sificant voluntatem: quæ sic est efficax, ut nullo modo possit impediri: sic recta, ut nullo modo possit obliquari: sic sapiens, ut nullo modo possit errare: sic bona, ut nullo modo possit maculari. Quæ causa est omnium factorum & futurorum prima, & summa, & rationalis, & ineffabilis, & iustissima causa visibilium & invisibilium, per iustitiam & per permissionem, cui voluntati non

mo

Gen. 41.

mo resistere potest. Sape Joseph fratres suos, de sua venditione ne timerent, confortans ait: Nolite timere, non Dei possumus resistere voluntati. *Esther 13.* habetur, dum oraret: Domine in ditione tua cuncta sunt posita, & non est qui tui possit resistere voluntati. Et si peccatur contra voluntatem Dei, non tamen resistitur voluntati Dei. Non enim peccaretur, nisi ipse permitteret: non permitteret, nisi vellet: nec vellet, nisi quod iustum est. Aliqua enim iustissima & occultissima causa est apud ipsum, non perscrutabilis nobis, qua ipse peccata fieri omnino permittit. Cujus voluntatis causa nullo modo est querenda, cum ipsa sit omnium causa infinita comprehensionis, quæ à finita ratione creaturæ comprehendenda non est. Et tantum scire pro hac parte sufficiat, quod iniquitas apud Deum non est, nec nequitur, sed iustissimè vult, quæ vult. Cui voluntati attribuerunt Sancti proprios bonos actus, ut Jacob cum exquiretetur à patre Isaac, cur tam citò cibos sibi placitos inuenisset, respondit: Voluntas Dei fuit, ut citò mihi occurreret, quod volebam. Et Joseph, cum venditus esset à fratribus, delatusque in Aegyptum, factusque Aegypti Dominus per Pharaonem ad providendum populo in annis sterilitatis, mirantibus & pauentibus fratribus, dixit: Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus fui. Et David in Psalmo confitetur, in bonis divina voluntate deductum, dicens: Tenuisti manum dexteræ tuæ, & in voluntate tua deduxisti me. Sed melius iudicavi, omiſſa profunditate considerationis ejus de ipsa, prout supra nos fertur, edicere, quæ perfecta in nobis, & à nobis salutem consequimur, non impleta à nobis, juxta æquissimam exigentiam ejus jussu damnatur. Unde prout fertur in nobis & super nos, ad æternam salutem doctrina & actu per universam fidem invitat, quod ipse unigenitus ejus in assumpta carne proclamat: Hæc est voluntas patris mei, qui misit me, ut omnis qui videt filium & credit in eum, habeat vitam æternam. Hinc & Apostolus ad Timotheum scribens, ait: Vult Deus omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis pervenire. Quod dictum sanè intellectum, mentis dubia removet, cum humana presumptione semper de divina voluntate causetur, dicens: Si vult omnes homines salvos fieri, quare non omnes salvi fiunt, cum ait Apostolus: Voluntati ejus quis resistit? Sed interpositio solus argumenta presumptionis. Non enim ita vult, ut nolentes salventur, nam divina voluntas liberum non aufert, quod dedit creaturæ arbitrium, nec necessitate aut violentia alicui ad salutem. Repugnat omnino bonitati divinæ, quod in homine sit ad bonum & ad malum liberum arbitrium & cum tali libertate cogatur ad bonum, & necessitate bonus juxta præmia non nascitur, nec Deus largitur hominibus, quod angelis non conceſſit, qui libertatem arbitrii recipientes à Deo, per libertatem se mutuo diverſerunt, quorum aliqui adhaſerunt divinæ bonitati per liberam voluntatem, in ipsa statim adhaſione, confirmationem recipientes in gratia, pro suscepta gloria: reliqui ad seipsos converſi, de seipsis, in seipsis delectati, ad eorum creatorem invidi & superbi, per liberam voluntatem recesserunt à Deo, damnationem æternam suscipientes in poena. Et qui per suam liberam voluntatem non necessitate omnia condidit, ita per nostram liberam voluntatem, non necessitate bonos gratia, beatos in gloria querit. Sux igitur potestatis & voluntatis est dare, nostras verò est recipere voluntatis. Huic voluntati assentiones sanctificantur, quis secundum Apostolum: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra, ut abstinentis à fornicatione, sanctificatione videlicet per virtutes Deo placentes, abstinentis à fornicatione, ab omni profecto re præter Deum, & absque Deo placentes. Ab hac dissentientes, poenas iustissimas susceperunt, Christo testant, qui ait: Servus qui scit voluntatem Domini sui & non facit, plagis vapulabit multis. Proinde orare docuit Dei fieri voluntatem, quam Sancti patres & zelum Dei habentes, mutuo facere affectabant. Scribebant Machabæi ad eos, quos credebant legis similes zelatores, Det vobis Deus cor omnibus, ut colatis eum, & faciatis ejus voluntatem in corde magno & animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis, & faciat pacem. Vide, qui legis, verborum efficaciam, quod voluntatem Dei appetunt fieri corde magno. Quid enim est cor magnum, nisi qui præter Deum nihil est magnum? Quid enim est cor magnum, nisi quod mundo se præferens, despiciat mundum magnum? Quid enim est cor magnum, nisi ubi per dilectionem laudabilis nimis, & sapientie innumerabilis habitat Dominus magnus? Quid enim est cor magnum, nisi

Psalm. 73.

Joan. 6.

1. Tim. 2.

Luc. 10.

2. Mach. 1.

B. Sim. de Cassia Com. in 17. Regum.

E. 2

quod

quod omnia sensibilia aestimata magna, comparata in ordine ad ventratem, reputat parva? Quid est cor magnum, nisi quod corpus parvum desinit seipsum, excelsit magnum? Quid est cor magnum, nisi quod ad majora se ordinat, & ad maxima per virtutes invisibiles se abscondit? Nec aliud etiam est animus volens, nisi quod non violentatus, sed

ex toto libens exequitur, quod jubetur. Quid aliud oratur, cum dicitur, quod aperiat cor vestrum in lege sua, nisi voluntas vestra in voluntate sua perficienda illulsetur? Nam lex Dei, voluntas ejus nota est. Quid est, faciat pacem, nisi quia nunquam pacem habebimus, nisi ejus voluntatem inculpate faciamus.

Cap. XXV.

De justitia Dei.

Eneruat fides rationes humanas, atque supergreditur planum rationis judicium, intelligentie humane aspectum, dubietatis tenebras fugat, retrahit hominum mentes ab injustis & impiis querelis, quae adversus justitiam Dei & misericordiam ab insipientibus, sepe procedunt. Quoniam ergo enarrant scripturae justitiam & misericordiam Dei, de quibus tirubar ut plurimum humanus animus, nisi esset fidei scuto protectus: igitur sub protegente fide, has duas vias investigando humiliter incedamus. Ait enim David: Universae viae Domini, misericordia & veritas. Et alibi dicit: Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine. Sed primum de justitia Dei, quid tenendum sit, Christianis videamus. Justus est Dominus (ait Psalmista) & rectum judicium ejus. Et alibi: Justus Dominus, & justitias dilexit. Nec est justus eo modo, quo nos justus sumus. Superexcedit justitia sua omnem justitiam, quia ipsa omnium est origo, & reprehensione caret, quia nihil in reprehensione agit. Inflexibilis est & immutabilis & aeterna, quia si quid est in Deo, Deus est, ideo justitia Dei, Deus est. Sed dirigitur super nos, velut solaris radius: nec est, qui se abscondat à calore ejus: nec est, qui effugere possit gladium ejus, quae aut parenter aut latenter operatur. Sed dum patet, erudit, & timorem adducit: & dum laet, animos in admirationem suspendit: quia saepe ignoratur ab hominibus, quod Deus justus facit. Thronus Dei, est justitia Dei. Nam thronus, idem est quod sedes. Et in Psalmo legitur: Justitia & judicium, correctio sedis ejus. Et thronus angelicus velut iudicialis, imo iustitiana virtus semper assistit, de quo throno secundum quod in Apocalypsi Joannes se vidisse testatur, procedebant fulgura, voces & tonitrua. Ful-

gura namque ictus coelestes subiti & improvisti sunt, quae fulgura processerant de justitia, scilicet throno Dei, velut ejus subite actiones. Primum in angelis, qui statim post conceptam superbiam, de coelo ejeti sunt, de quibus subita puniuntis actione justitiae, inquit Petrus: Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudinibus inferni detractis, in tartarum tradidit in iudicium cruciandos reservari, quia nulla interposita mora, dignam ex justitia susceperunt retributionis mercedem, & sine spatio peccatum secuta est poena. Et in primos parentes fulguravit divina justitia, ut statim nudi, à paradisi deliciis pellerentur, qui mandatum tam facile contempserunt. Et si non statim actualiter & corpore fulguris impetus percussit post delictum, subito tamen perforat in occultis, cum lumine veritatis, necnon & veritate anima peccando privatur. Quod impellitur, noscitur fieri dedecus culpe sine decore justitiae. Nec tam subito lapis peccati construitur, quin magis subito in peccantem de nube justitiae fulgur punitionis procedendo percutiat: conscientiam crucians, in occulto virtutes debilitans, in secretis imaginem Dei, ad quam facti in anima sumus fardans maculis non manifestis, inimicos Deo & angelis faciens, daemonibus amicos constituens, privans ipsam gratia, dissocians à superna gloria, bonorum omnium imparticipem reddens, & inferni civem adscribens. Nam istae sunt occultae subitaeque vindictae, procedentes more fulguris de justitia Dei, absque eo, quod corpus manifesta poena pleatur. Rursus atque subtilius prospectet sub fide contemplan humana omnium mens, pro quadam altissima, benigna & pia discreatione, frangat divina justitia, ne in peccantes tam subito fulgura punitionis emittat. Nam si omnes peccantes subita percussione puniret, ingius

2. Pet. 2.
Jeb. 4.
Gen. 3.

Psalm. 24.
Psalm. 206.
Psalm. 28.
Psalm. 90.

Psalm. 11.

Psalm. 96.

Joel. 1.

Roma. 8.

Impius crederetur conditor omnium, ipsos ad poenitentiam non expectans. Sed quia benignus & misericors est, secundum prophetam, & praeclabilis super malis, non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat: ideo pius pater statim dissimulat. Et Apostolus ad Romanos scribens, arguensque non revertentes peccatores dicit: An divinitus bonitatis illius & patientiae & longanimitatis contemnis? ignorans, quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit, scilicet expectando, ne feriat pro peccatis. Et pro obduratis statim Apostolus subdit: Secundum duritiam autem tuam & cor impenitens, thesaurizas tibi iram in die irae & revelationis iusti iudicii Dei. Differt siquidem alia pia causa in peccatoribus illico fulgurare sagittam, ut ex peccatoribus sumat iustus propagatos ex semine, renatos ex fide. Nam habet ecclesia pro in superna gloria inferendos, quorum patres peccatores infernus tenet, & tenebat ultrosus. Proce- dit ulterius divina piaque discretio, mitigando iustitiam, ne statim percutiat malos mundi rectores, quorum mala meruerunt poenas aeternas, & ut in ipsos subditos existentes legals iustitia defeviat, ad hoc bene regant alios, seipso male atque impune regentes. Multi namque male recti, bene alios rexerunt: incoerecti, correxerunt: inordinati, ordinaverunt: impuniti alios iustissime punierunt, & tutaverunt Rempublicam, Domino rerum omnium inimici. Et malus transit ut plurimum impunitus, cuius malitia meritione proficit, exercetur, perficiturque iustus. Necnon plerumque in pharetra sua sagitta ulciscitiva convertitur, ut impetret in praetatos, aut in aliquos ecclesiastica dignitate, aut scripturarum claritate fulgentes, quorum opera infera iuste perunt, cum per eos sit in subditi directio ad superna. Multoties & infallibiliter praestant, sacerdotes, doctores, declamatores ad populum aliqui, sed non omnes, quos iuste sententia expectat, ad supernam gloriam autoritate, sacramentorum administratione, predicatione, divina supposita gratis, plurimos transmutaverunt, in seipsis & propriis meritis damnationem aeternam infallibiliter acquirentes. Vult enim Deus ex omni hominum genere ad tempus peccatoribus parcere, ut ex eis, velut ex quadam materia durante semper habeat, in quibus formam Christianae vitae atque conversationis inducat, aut de ipsis quomodolibet malis, aliquid utilitatis pro

suis convertendis eliciat. Et si nunc fulgurantis iustitiae actio omnes subito & manifeste impeteret, non remaneret in finali extremo iudicio quod feriret. Procedunt voces de throno iustitiae, post fulgura declarat atque nonnullae admonitiones, ut unusquisque caveat, ne inveniat, quod puniat. Amat enim divina bonitas magis parcere, quam ferire. Ideo praemittuntur caute debita voces, ut sibi depuret, qui punitur, non de Deo queratur, quem contempsit. Nonne haec vox procellat ex Adam, cum in paradiso collocaretur: Ex omni ligno paradisi comedere, dixit Dominus ad Adam, de ligno autem scientiae boni & mali ne comedas: In quacunque enim die comederis ex eo, morte morieris. Cui ergo nisi sibi deputabit Adam, quia poenam iustitiae pertulit, qui vocem praemissionis iustitiae contempsit? Similiter Cain praemissionis live praemissionis iusti vocem affatus est Dominus dicens, cum invidia in fratrem amaverat cor ejus: Quare iratus es, & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies? Si autem male, statim in fontibus peccatorum adent. Cui ergo imponet, nisi sibi homicidium & debitam sibi poenam, qui Deum contempsit, & fratrem interfecit? Accessit ad throno Dei vox iustitiae per Moysen, decies verbis & signis usque ad Pharaonem. Adversus quem causabitur, quod decies punitus rex erat, ejusque exercitus submersus, nisi quia populum Dei non dimisit, quem tenebat captivum, & in Moysen divinum contempsit praecceptum? Nonne vox tonantis iustitiae fuit, ne peccantes avertamur ab ipso, quam per Moysen in Deuteronomio emisit, dicens: Videte, quod ego sum solus, & non sit alius Deus praeter me, ego occidam, & ego vivere faciam: percutiam, & ego sanabo: & non est, qui de manibus meis erueret. Si acervo, ut fulgur gladium meum, & arripuerint iudicium manus meae, reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me, retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine, & gladius meus devorabit carnes. Idem & per David clamat: Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tendit, & paravit illum. Et in eo paravit vasa mortis, scilicet homines peccatores, sagittas suas ardentibus effecit. Et in Evangelio: Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Et alibi: Nisi poenitentiam egeritis, omnes peribitis.

E 3

Qua

Gen. 2.

Gen. 4.

Deut. 32.

Psalm. 7.

Matth. 23.

Luc. 13.

Quæ sunt hæc voces, nisi præcedentes à throno iustitiæ dei quæ sunt hæc voces, nisi nisi comminationes, præmonitiones, admonitiones, ne avertamur à Deo, uniamur Deo? Quot voces præmonentes, æternam v. comminationes in divina scriptura reperiuntur, deficeret in enarrando tempus potius, quam scriptura. Quibus ergo præter quam ipsis imputabunt mali, & puniri, obstant, & inconverti, qui tot audiunt voces præmoniti? Procedunt etiam voces à nominato sapienter throno, id est certissimæ rationis super manifestis iustitiis atque iudiciis, nostræ mentis caligantibus oculis occultatis. Nam erit plenius manifesta punitio, cuius ratio sapere laet, quia puniti hominis culpa non parat, quod si culpa esset in parulo, mens non esset in litigioso iudicio: nec quæreretur, quare tantum esset punitus, si cognitus fuisset malignus. Faciliter namque quiescat humana sententia, cum notum reum punit. Sed videt atque credit iustum seu innocentem sollicitari flagellis, ipsa non cessat penitus à querelis, cum ipso aut sine ipso. Sed quantum se nostræ mentis intelligentia feret, faciamus de vocibus rationes, ut mens hominum accusando deum quiescat, & summam iustitiam, summam diligentiam diligit, veneretur atque perimeat. Affliguntur plerumque boni cum malis, aut sine malis: quia male dissimularum à peccatoribus arguendis, ab ignavis docendis, à discipulis monendis, ab improbis obviandis, ab errantibus corrigendis, aut cum tædet laboris, aut quia verecundia detinemur, aut inimicitias ex hoc provenire causamus, aut ne in temporalibus quomodolibet noceant, ne non habita impediamur acquiescere, aut habita, perhorremus amittere. Et quia talibus parcimus, iustè hanc amarum patimur vitam, quam dulcem in aliis volumus contristare. Quod si fortè ad corrigendum propter captandum tempus in suo tempore corrigendi fiat dilatio, non in malignitatis, sed charitatis operi adscribatur, dum tamen tempus veniens, non prætereat à correptione vacuum, quod ad hoc fuerat expectatum. Quod si prætereat, non iniuste flagellatur: quod sic prætereat qui ponit, non corrigendo permisit. Nec tamen ad huiusmodi culpa noscitur esse liber, qui prælati non est, aut super aliis societate ac necessitudine coniungitur, si suo modo non arguit, quod peccatur. Jure igitur pariter puniuntur cum eis, qui societate delectati, socios non arguunt in delictis. Alia verb flagellorum causa subnectitur, cum qualis amor vi-

tae hujus regnat adhuc in eis, qui boni sunt. Et licet non agant cum malis similem malam vitam, diligunt profecto caducam. Adjungitur causa divinæ percussiois utilior, cum deus hunc mundum tot repleverit miseriis atque molestiis, ut etiam qui boni sunt, involvantur in eis, ut argumentum sit nolle laborare aut pati pro mundo, qui amicis & inimicis deficiendo, & inferendo adversa illudit. Probationis nostræ mentis ad deum causa feriuntur plerique, ut in ipsa passione, an magis deum, an magis temporalia diligamus, appareat, & sibi animus innotescat, patiendo probatus, qui non patiendo extiterat improbus, & tribulationibus, qualis est, seipsum cognoscat, qui ante sibi incognitus erat. Quomodo, si tribulatio non esset ad bonos, vir iustus dicere poterit: Probasti cor meum, & visitasti nocte: igne me examinasti, & visitasti nocte: igne me examinasti, & propter verba laborum tuorum, ego custodiui vias duras. Et neglecta & multis, & à multis, & pro multis disciplina verberum advocavit, ut durioribus arceatur, qui levis non dedit assensum. Oportebat etiam mundum erudiri per bonos, & ipsos in mundo isto instrui, ut patenter magna, & exquisita tormenta propter Christum, qui tanta priusquam boni essent, aut per comparisonem, qui adhuc mali sunt, puniuntur propter aurum. Et gratiam oportebit præferri naturæ majori præconio verborum, cum in natura & propter ipsius dulcedinem, multi non effugerunt verbera flagellorum. Et nec non superna & ineffabilis æternaque vita, suos athletas talibus examinationibus volebat exactos: per comparisonem, ad istam quæ suos vexationum non habebat ignaros, & confunderentur hujus sæculi amatores, qui gratulabantur pro aliqua re perfunctoria sustinuisse poenam, cum viderent bonos pro alia paratos perdere vitam. Et arcenda penitus erat possessio, & non habitum humana cupiditas, ut deficiente facultate, sanctior fieret ipsa voluntas, quæ nunquam fieret, nisi adesset ipsa paupertas. Et si inter ipsa tormenta, non habet quispiam quid amittere, saltem confiteatur pauperem, & Christum, qui vapulat. Subrogantur causæ plurimæ supradictis, ut pius pius videns afflictum, laudet secretum & divinum iudicium. Nec impius aut quilibet à Christo quomodolibet alienus, adulationibus invidandis erat ad deum, si Christi servi nulla paterentur discrimina, si florent & exultarent gaudis inter mundi profpera, &

Psalm. 1.

adversaria,

amena, sed probata virtute abiectionis & passionis Christo erat uniendus, qui totus est virtus. Adhuc autem ipsa divina justitia bonitas, libentius hic, quam alibi, suos tribulationibus purgat, & si non ad notum, saltem ex ipsis minuit alias penas. Merito etiam laudandus erat Deus, & homo Christus Deus in sanctis suis, qui multis penis interminaris, pluribusque illarum, magis elegerunt seiplos perdere, quam Deum negare, aut in poenis in modico murmurare, ut Deum eorum & omnium Dominum esse confiterentur in adversis, quem mali, etiam moribus & verbis reciprocato periculo, negaverunt in prosperis. Notari nempe differentias oportebat praesentis vitae per amorem cives pariter & supernae: quia haec suos quatit floridos, & à tribulationibus alienos: illa verò, hic sèlos despectos, & tribulationibus implicatos, demum per mortem in superis inferendos. Nam & si servi dei nihil paterentur adversi (multi ejus servi fuerunt) non ob aliam causam, nisi ut pericula divitarent. Et nescio, in quo electorum & reprobatorum, servorum dei & demonum, in moribus esset diversitas, si omnibus communis esset amenitas, nullaque adesset diversitas. Nec non & exemplo virtutis vitae docetur, quia recentes & usui apte animalium carnes, nullo praeventiente fastore, sale conduntur, ne fiant vermicibus: multo magis boni, ne in virtutibus otio marcescant aguntur adversitatibus. Et in omnibus his justitia Dei reprehendi non potest, quia iustis si reprehenderetur justitia, vera non esset. Nam cum iustus iniuste ab homine patitur, iustus à deo à pacendum permittitur: sed de occulta justitia ejus procedit aliquid, cupis non innotuit causa, sed nec quia innotuit justitia unius Dei & iusti. Iustus igitur fecisse in talibus divinam justitiam debemus credere, quamvis & mens nostra non possit percipere. Quid de abortivis, vivis & animatis, quid de infantibus inter Christianos natis, qui nondum regenerati sunt per baptismum, quorum punitio est per divinum regimen & descensus ad limbum? Quid de corup-
 tis, quas languescendo parantur, dum infirmantur, cum nihil actuale fecerunt unde mereantur? Nec etiam more adul-
 torum eruditionem suscipiunt, dum patiuntur, quamvis videntur admirantur & terrentur. Quid de his, qui quamvis adulti, nunquam habuerunt rationem usum, sed velut amentes vixerunt, & quod sustinent, non meruerunt? Quid de his, ad lucem vitae deductis, in quibus natura

deficit in multis, aut supra ordinem ejus super addidit in membris? Qui ordo, licet devius in natura, justitia est. Quid de infantibus, à quibuscunque aut qualitercunque innocentibus, & si non ex originali peccato, saltem ex actuali & cogitabili: qui cum impiis peccatoribus propinquos aut carne remoti, aut terra motu, aut excidio, aut depopulatione, aut ab igne urente, aut ab aqua inundanti per maria seu per flumina quaecunque pericula pariter sunt passi, qui moribus & animo semper fuerunt divisi, aut considerata parvulis nunquam unum, quid de humilissimi oportet dicere, aut declarare, nisi ad divina volumina cum humilitate recurrere? At certe scriptura: Judicia dei abyssi multa, quia sicut abyssi multa vorago est impenetrabilis, sic judiciorum justitiae dei, ratio est impercrutabilis. Quae vox de throno procedens justitiae, servabit animos hominum, in diversitate tantarum libet actionum, cum iustus iustam causam in iudicio agens succumbit, & iniustus per justitiam propter litigium vocatam justitiam obtinebit: in quo discrimine Iudei se protegent, quia dei filium interfecerunt, dicentes: Nos legem habemus & secundum legem debet mori, quia filium dei se fecit. Eundem plerumque sur debitum sibi laqueum, & iustus & innocens traditur ad suspensum. Comprenderitur, qui non peccavit, & qui peccavit, parit nuda fuga. Praevalet homicida, & occiditur tutor vitae. Spoliatur vestiens audos, & de velleribus nudi vestitur expoliens pauperem. Pauperum hospita incenditur domus, & praedonum habitacula intacta manebunt. Grandine seu hostiliter pauperis destruitur vinea, crepat veches & vinum effunditur. Dissipatur plerumque cisterna ejus, qui sumentibus propinabat, nec talia eveniunt, qui hominum sanguinem bibunt. Carceratur, qui soluit & visitat compeditos, & qui tales carcerat, liber abit. A deo aut ab homine infirmabitur, fovens infirmos, & infirmans sanos sospitet. Arcebitur fame famelicos pascere volens: praeripiens vitam, impinguabitur ager, & horreum plenum erit. Natus & nutritus in infidelitate plerumque baptismus suscipiet, baptizatus verò, negabit moribus Christum. Male inchoans, adipiscetur bonum finem: & bene inchoans, confundetur. Alius quatit otia, & implicatur iniquis, & alius repetitur ab actu voluntarie implicatus. Alius dum defendit, offenditur: & alius defenditur, dum offendit; alius periclitatur fame,

Plat. 31.

Joan. 19.

alius evomit sapientia: alius sitit, alius ebrius est: alius dives, & subannabit pauperes, alius pauper, vix sovet seipsum. Alius orbis liberis, congregat hæredibus alienis: alius circumfusus natis, vix alimentis eosdem. Alius innocens & ignarus, in aliena torquetur causa: & qui deliquit, à tormentis erit liber. Alius nil mali conficius, ut nocens invenitur, in tormentis erit, fortassisque morietur, cui, pro quo torquetur, absbit ridens, aut ne capiat, quæret securam viam evadendi. Amatoris Reipublicæ publicabuntur bona, possidebit illa corripit populi. Quis talia dinumerare posset? Multiplicantur talia super arenam mans, capitique capillos. Quomodo igitur cessabimus à querelis? Quomodo exclamabimus ad Deum? Quis consolabitur animas nostras? Quis amplexabitur iustitiam, in suis effectibus tam diversam, nisi cum Apostolo dicamus: O altitudo sapientie & scientie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viæ ejus? Aut quis cognovit sensum domini? Aut quis consiliarius ejus fuit? Quis es tu homo, ut respondeas deo? Nunquid potest vas dicere factori suo: en mi figule, cur me fecisti sic? aut opus factori suo, non intelligis? Sed hic solum est adoranda divina iustitia, quæ horum non modo, sed in futuro erit scientia, quoniam iustitia dei, Deus est, & Deus infinitus totaliter est, quem comprehendere humana fragilitas non potest. Deo autem demus iustam iustitiam, nobis autem ignorantiam tribuimus. Sicque quiescamus à talium discussione, si coram deo esse volumus sine offensione. Temerarius est servus, qui sœtis secretorum domini voluntatem ex haurire festinat. Et superbissimum est nobis sub cælo quærere, quod super cælum reservatum est scire. S. Nec non & à sæpius fato throno terrena procedunt, quæ hominum animos concutiant, conturbant, admirari faciunt & pavere. Sed quæ sunt ista tonitrua tam tremenda super nos sonantia; videamus. Tonitruum personat auribus nostri cordis, cum nisi baptismi sacramento renatus salvus esse non possit, quod tanta multitudo infidelium non baptizata perit. Sed quoniam scriptum est: Omnis qui invocaverit nomen domini, fide scilicet & opere, salvus erit. Et Apostolus dicit: Quomodo invocabunt eum, in quem non crediderunt? Quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo audient sine predicante? Quomodo predi-

cabunt nisi mittantur? Ex quibus sancti verbis excusari videntur: si non invocant, quia non credunt: si non credunt, quia non audierunt: si non audierunt, quia eis non est predicatum. Predicatores verò non excusantur, quia nec à deo, nec ab ecclesia pleno & convenienti studio missi sunt. Quod humana ratio atque iustitia divina, rationem & iustitiam non intelligens, conqueritur dicens: O si predicatum esset eis, forte crederent, & invocarent, & salvi fierent. Et si sonus & predicatio apostolorum exivit in omnem terram, & si miracula facientes fuerunt per omnem mundi plagam, forte non omnes crediderunt, forte quod verborum semina non remanserunt. Et multa præterierunt tempora, ut sint tradita memoriæ, quæ fuerunt ex fide. Quod si modo forte per predicationem impetrentur, forte converterentur. Et cum nullus possit venire ad Christum, nisi trahatur à patre, quare non trahuntur ad Christum, ad quem facti sunt, ut non descendant in infernum, propter quem facti non sunt, cum nullum Deus pater creet ad penam, quamvis omnes non percipiant gloriam? Et si creditur non essere, ut veniant ad veniam, angitur nunc animus iustitia tali. Cur ergo Deus creat tantam multitudinem in æternum demonibus sociandam? Nonne ergo iniquitas apud deum? Absit. Et de infidelium parvulis quæstionis nos aura conturbat, ut si adulti qualificati vitiis, donum fidei non merentur, quare eorum damnantur parvuli, qui non peccaverunt? Sed non inter Christianorum parvulos vivos morientes auge regenerationem, & infidelium parvulos decedentes meritorum distinctio, cum sit æqua utrorumque conditio: Quia sicut ex Christiano non nascitur Christianus, ita ex infidele, ut infidelis est, non nascitur infidelis, quamvis ex primorum parentum propagata propagine nascitur quique cum macula peccati originalis, his solum exceptis, qui sanctificationem in utero Spiritus sancti gratia susceperunt aut susceperunt sunt. Sed ne huiusmodi tonitruis quæstio trahatur in longum, decet esse, ut eam possibilis responsio seminare, sed non est possibilis responsio quæstioni, cuius ignota est ratio: nihilominus cum fide, humilitatis devotione, cum charitate non ad plenum, sed obiter aliquid declarem: Cum Deus sit summus iustus, summus optimus, summus sapiens, summus misericors, summus potens, omnia irreprehensibilia facit, sed humana pro-

Roma. II.
Roma. II.

Jos. I.
Roma. I.

Job. 1.

presumptio se ultra suum terminum extendens, divina opera reprehendit. Nam cum Deus sit summè iustus, nihil iniustum facit, sed omne quod facit, eo ipso iustum est, quo ipse facit, quia nihil seipso, & à seipso, & per seipsum est iustum, ut Deus extra seipsum inveniat aliquid iustum, & illud operetur, quod faciat iustum, sed à facione dei, iusta sunt facta dei. Et cum nihil secundum Job, in terra sine causa subrogabitur, igitur causa nobis ignota, cur sic procedat ex deo iustitia iusta. Cum sit summè optimus, bonum operatur absque admixtione contrarii: Cum sit summè sapiens, non errat in opere: Cum sit summè misericors, nihil facit impie: Cum sit summè potens, ordinem universi, pulchritudinem iustitiæ, magnitudinem imperii sui, de honestate per aliquid iniustum non finit. Et in tantum hæc omnipotenter custodit, ut ea, quæ sunt ab hominibus peccando deformata, cum in ordo universi servatus permaneat, iustitiæ pulchritudo non sceleretur, & imperii magnitudo in sua honestate subsistat. Iustitiam igitur infideles sic in infidelitatem moriuntur: Quia soli deo, non est causa, quod non revocatur. Et cum quæsitio fuisset excogitata verbis, & scriptis ventilata per multos, cur Deus non ante prævidens generi humano, ut filium suum citius crearet, in quo ipsum salvare disposuisset, responsio statim esset interrogata: Quia secundum Apostolum, nondum venerat plenitudo temporis, nondum mundus ad ipsum recipiendum fuerat apturus, nondum homo lapsus se probauerat per seipsum non posse resurgere, si statim attulisset relevans manus: Nondum tantus Dominus, secundum decentiam fuerat proclamatus, nondum poena culpe comparabatur, nondum sciendus erat princeps huius mundi, cui se voluntariè manciperat, propter quod iustè diabolus eum tanto cursu temporis detinebat. Et peccatum in lege naturæ meruit, ut Deus filium suum differret, à quo peccato nulla hominis adultera ratio per ignorantiam excusationem valeret habere. Quæ lex naturæ originali mundo insonat in finem, & mundus ille contra legem naturæ peccando dignas poenas sustinuit. Nam si originalis mundus excusari potuisset iniuste Deum tam crudeliter castigasset. Quæ lex à tempore Moysesque ad Moysen, tanquam lex naturæ instabat hominibus, contra quam legem in plumbis & à pluribus offensus est Deus? Quorum responsum efficacia satis competit cum supradicta

P. Sim. de Cassia Com. in 17. Evang.

quæstione, quæ de infidelibus ventilata per aliquos fuit. Et certissime tenemus, nullum infidelem, nullamque infidelium multitudinem non vocari, nisi causa iustissima: nullum vocari, nisi divina misericordia. Et magnum quidem tonitruum de Dei procedit iustitia, quia de Christi passione, quæ causa salutis est omnium, prius damnatus est Judas ex iustitia, quam Petrus salvatus est misericordia. Et potenter sedens in crucis throno iniuste iustissimus iudex sententiam misericordiæ ex verbis expressit, cum latroni dixit: Hodie mecum eris in paradiso. Iustissimæ ultionis sententiam tunc deo perfectam, cum alium reservavit æreno supplicio. Tonitruum magnam admirationem incutiens de sede iustitiæ tonat, cum post susceptam dignissimam Christi fidem statim hæretes furcæverunt. Quod statim solvitur, si ad Apostolum recurratur, qui docet: Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in nobis. Oportebat ecclesiam improbari per fidei sectas, ut apparetur ejus sana doctrina, quæ dogmata perversa quæque confundit. Et hæreticorum impugnatio monstrat in ecclesia, quæ sit utilis & vera Doctrina. Cur autem tanta difficultate, tanto periculo hominum, sanguine tanto fuso, tanta diversitate moriendi fides Christi mundum converteret, animas hominum sub tanto tonitruo se concurbat? O si consideramus, quid in seipso caput nostrum Christus fecerit, non turbabimur, quid in membris suis in posterum egerit. Nam ipse caput nostrum, voluit in potentia orbem transformare terrarum, qui non in multitudine gravi & forti, sed per virginem ingressus est mundum: non regias foederates, non civitates munus accepit, non regio apparatus apparuit, sed vilis & pauper ab hominibus reputatus. Qui proximus passioni omnem orbem visibilem potentiam, semetipsum voluntariè tradens in manibus peccatorum. Et Petro humana utenti potentia, prius piè increpato, postea dixit: An non possum rogare patrem meum, & ipse exhibebit mihi modo plus quam XII. legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripturæ prophetarum? Quia sic oportet fieri: Et per omnia ut malefactor tractatus, in se mortis accepit sententiam indilatare traditum executioni, & per mortem delevit mortem, & chirographum decreti, quod erat inter nos & diabolum, tollens de medio deleuit affigens cruci, & redemit in sanguine, qui

Luce. 23.

1. Cor. 15.

Galat. 4.

Matth. 26.

F

felo

solo verbo, sine velle poterat liberare. Quæ igitur ista iustitia, ut innocens pro nocentibus traderetur, affligeretur iustus pro iniquo? Sed cum non esset iustus, quod Christus sic pateretur, iustitiam tamen fuit, ut diabolus propter audaciam suam petendi ab eo, in quo nihil habebat, ad quod ronebat, amitteretur. Unde ipse salvator prædixerat ante mortem suam, quod esset in morte sua perfectum: Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras, propter iniquitatem plus volendi. Propterea & ubi ipse salvator dixit: Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam. Igitur qui legis, intellige. Si caput in humiliare ingressus sit, quomodo aliter, quam per humilitatem prædicabitur & annuntiabitur credituris, & non credituris, nisi per vilitatem ingressus, sive per stultitiam crucis, quam sic appellat reprobus mundus? Quomodo per sapientiam aut magnanimitatem, aut quamcunque sublimitatem, nisi per contraria mundo prædicabitur Christus? Propterea inquit ad Corinthios Paulus: Nos prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam: Ipsi autem vocatis Judæis, atque Græcis Christum Dei virtutem atque sapientiam, quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: Quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Videre enim vocacionem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, ut confundat sapientes. Et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: & ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus: & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt, destrueret, ut non gloriaretur omnis caro in conspectu ejus. Vide igitur & considera, per quam iustitiam potam Deus voluit ingredi ad mentem humanam. Insalubriter ordo divinx iustitiæ requirebat, ut Christi virginis natiuitas & immaculata, per virginis natiuitatem prædicaretur, ut ejus doctrina, supra usum, per homines insolitos doceretur: Ut passio sua ineffabilis, per passionem ineffabiles notaretur: Ut mors unius, omnium æternam mortem ejus seipsa destrueret, per mortem plurimum cognosceretur, & sanguis Christi pro omnibus fusus, hominum sanguine compensaretur. Nec Christi fides aliter in orbe terrarum introducenda erat, quam fuerit pater verum Deum & hominem in-

roducta. Invalidior fuisset fides, nisi hominum cruore, & tyrannorum fuisset consecrata terrore. Nec expediebat omnino regi regum, ut statim ex fide reciperetur, ut virtus fidei non probaretur. Et quia introducebatur in orbem terrarum, quod usus non habuit, natura nescivit, ratio ignorabat, per intellectum mens non capiebat humana, rationis ordo poscebat, ut per iniustitiam, per naturæ contraria, per rationi humane non consona, per incomprehensibilia intellectus, Christus & ejus fides declararetur. Expediebat omnino secundum dispositionem summe iustitiæ, ut morti morti Christi testimonium daret, ut qui mortuum prædicabant, per mortem destruxissent mortem, & attulissent vitam, quod pro tali mortuo morerentur, & experirentur mortem ignominiosam, quam à Christo prædicabant susceptam, & quod pateretur pro passio, quem sic passum volebant ab hominibus credi, & quod sanguinem funderent humanum, qui ad credendum invitabant mundum suum fuisse sanguinem in cruce divinum. Et quoniam in novam vitam per Christum transformandus erat mundus, id fieri oportebat per novum moriendi genus. Evangelium namque Christi docuit mundum quod ignorabat, persuasit si quod nolebat, compulsi credere & amare crucem & mortem, quam ipse mundus horrebat. Quomodo ergo reciperetur tanta novitas, nisi fuisset in primitivis christianis tanta patienti voluntas, & actualiter tanta poenitentia? Jure igitur secundum divinam iustitiam ineffabilem rationem sic actum est, Evangelium prædicatum, regnum Dei annunciatum, Christus adoratus, fides suscepta, vita Christiana pro æterno regno peracta, idola destructa, & uni Deo exhibita latra. Tonitruat de sede iustitiæ, quod nimirum humanas commovet mentes, cur Christianis à Christo non protegitur, quod plerumque ab ipsis infidelibus propulsatur, ut innumerabilem hominum mortem, civitatum desolationes evenirent? Cur & in seipso Christianitas se laxavit, ut regnum insurgat adversus regnum, gens contra gentem, civitas contra civitatem, progenies adversus progeniem, homo adversus hominem? Cur discissa patriarchibus. Guelinis & Gibellinis, vocabulis frivola per diabolum introductis? Cur parva ecclesia in imperialibus? Quæ bellandi causa, quæ certandi ratio, cum Christianis bellare non competat, nisi pro fide Christi, &

monibus

Joan. 12.

Joan. 14.

1. Cor. 14.

moribus fidei, aut pro eterno regno? Ad quid huiusmodi sava bella, feroces hominum turme? Ad quid telis ex adverso se impetunt? Cur hominum factio- nes ad crudelem mortem se pacto con- struunt? Ad quid tristem, dum moriun- tur homines, dant sonitum tubæ? Ad quid buccina distinctè proclamant, ut vi- ventes ad mortem conveniant? Ad quid sonitus organorum & universi generis mu- sicatorum, dum in bello homines infeli- citer moriuntur? Et quæ inventa fue- runt ad gaudia, in sceleratissimis funeri- bus audiuntur. Concurrunt de univer- sis partibus strenui bellatores, & ad occi- dendum, à quibus læsi non sunt, stupem infelicem recipiunt, & spolia damno sa- fectantur. Quæ occidendi fufio? Quis finis lædendi? Quæ iustitia inter homi- nes ventata? Quæ consilio & in consiliis regnorum & civitatum propo- nentium, & proclamantium causas, ut innocens inprobrant violentias? Nam aut ambe partes ex adverso constitutæ, habebunt iustitiam & bellandi licitam cau- sam, quod est impossibile, quod pro una re à duobus constitutis bellatur iuste: Aut ambo impetu feruntur ad bellum, iustitia & ratione carentes, quod saepe contingit: Aut unius causa defensionis erit iustissima, & alterius læsionis & in- sultationis erit iniustissima causa, quod verius & plurimum & in pluribus eve- nit. Quomodo libet se habeat ordo rei omnium injulè pugnantium, qui si cer- tamini impetu moriuntur, est secundum fidem manifesta damnatio: Quia odio iniustissimo circumventi, dum volebant occidere, occiduntur nulla correptione præventi. Quæ est ergo ista divina ius- titia, ut sic ad se invicem se effodiant Christiani, sic ut in istis bellis ad inferni profunda descendant? Sed absque eo quod Dominus in Evangelio prænuucia- verit, debere talia mundi finem & judi- cium prævenire, dicens discipulis suis: Cum audieritis prælia & seditiones, no- lite terri, oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: Alia responfionis causa suboritur: Si dignitas & sublimitas fidei & vitæ Chri- stianæ penetur, & diaboli Christiani no- minis inimici subtilissima indignatio odium, invidia & astutia in Christianos per omnia præficiatur, & quiescet mens in tali tonitruo, & immensas gratias referet Deo. Nam sublimitas & dignitas fidei transcendunt humanum omnimode in-

B. Sim. de Cassia Cum, in IV. Evang.

tellectum, inferunt agibiles suos in su- pernum regnum, & Christianæ Christi- anis per unigenitum Dei filium reponit- tur aequalitas Angelorum, sicut Mat- theus & Lucas referunt Dominum dissi- fle, cum de resurrectione quæstio habe- retur: Erratis, nescientes Scripturas. In resurrectione neque nubent, neque nu- bentur, sed sunt sicut Angeli Dei in coe- lo. Et Angeli custodes nostri sunt. Et ideo Dei mandante custodiunt, ut cu- stoditi ab eis cum eis fervent, si habent aliquid simile: Vel acquirant, si vident ipsos omnino carere, non solum quæ gratia, sed etiam in his quæ sunt gloria. Necnon & dignitas vitæ ac fidei Christi- anæ solum focitat Angelis, aut aequal, sed dividit à demonibus, & ab infidelibus se- parat, & reponit in coelo terrenos in supremis partibus imos, claudit infer- num, aperit cælum. Cui dignitati ac ejus virtutibus demones invidentes, ne ipsorum loca in supernis perditia capia- mus, ac aequalia possideamus, aut ne nos intremus, unde cælum ipsorum ex fide cognoscimus: Scientes quod, nisi per virtutes passionis Christi que merium, superna non capimus, furorem potentie deceptionem malignæ prudentie, perversi- tatem malitæ in nobis & adversum nos sollicitare, imo excitare non cessant. Nam excitant adversus nos plerique infide- lium sententiam, ut eorum vexationi- bus occupati, non respiciamus in autho- rem vitæ, consummationem Jesu, & pas- sionem ejus. Ad cujus respectum Apo- stolus ad Hebræos loquens, amantissime nos hortatur, dicens: Deponentes om- ne pondus & circumstantias nos pecca- tum, per patientiam curramus ad pro- positum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei & consummatorem. Je- sum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, omni consensione contempta. Recogitare eum, qui talem sustinuit à peccatoribus contradictionem adversus se- metipsum, ut non fatigemini animis ves- tris deficientes. Sed ne hoc fiat, per infideles quandoque impediunt demo- nes, fivile dicentes: Bonum est ab in- fidelibus excitari, aut ipsos sollicitare, ut armis pugnemus adinvicem, quia non peccamus, si occidimus: Et si occidimus contempnimur, licet ista non sit intentio da- monum. Quandoque ista penitus omit- tamus, reverentes ad ea quæ inter seip- sos Christiani peragunt mala. Nam Christianitatis vires altissime sunt, cha- ritas, pax, humilitas, veritas, castitas, pau-

Matth. 22
Marc. 13.
Luc. 20.

Hebr. 12.

Luc. 22.

paupertas, abstinentia; oratio sursum duceus, penitenta Deo reconcilians, & sacramentum Christi corporis purgans, adversus quas furie infernales insurgunt, volentes, si possent, abolere per totum aut impedire, ne producantur ad actum, quod à subtili mentis acumine ac experimento cognoscunt per ipsas, & cum ipsis nos regna capere coelestia, unde ipsi miserabiliter conuertunt. Quibus virtutibus infideles carentes plerumque demones non impugnant, nos conturbantes, & ipsos pacatos dimittunt, quia in eis nullas virtutes agnoscunt, quibus ad superna ferantur, gratiam promerentes, non credentes in Christum, sine quo non, sed per quem virtus habet & meritum, & meritum reddit possessorem ad Deum, aptaque ad regnum. Sed quia vident Christianos his pollere virtutibus, ut destruant charitatem, commovent hominum animos in alicujus rei amorem illicitum, ut quod debet esse commune, sit proprium, & sit meum, quod debet esse aium, ex versa vice peragitur: & quod sit istius, quod debet esse alterius: Nascentur rixæ, discordiæ, odia, convitia, oppropria, lites, contentiones, schismata, invidiæ, sectæ, maledictiones, & similia. His subornis pellimus causas, & charitas effugiet de cordibus Christianis, ac per hoc procedunt ad bella, injuste acies movebuntur, propulsiabantur aliorum indebitè fines, pax, quæ bellare non novit, longinquam apparet regionem. Et quia una pars, aliam omnino superare contendit, fugabitur humilitas, quæ hominum animos æquat: veritas tollitur de medio, cum insidiis & falsitatibus quis querit efficere, quod non erat à veritate permisum: Corruptetur castitas morum, ex focicrate corrupta, quoniam hujusmodi facinora querunt, quia cum virtute integritas non bellatur: Corruptetur & castitas animorum ex inordinato affectu: Plerumque castitas corporum, turpitudinis damna portabit, quia malum trahit ad malum, qui factor est ejus. Et devictis hostibus, luxuriabunt perniciosa licentia: qui sibi obicem non videbit, stuprabit ad placitum virgines: Viduis non

parcet honestis, si pulchras esse conspexerit, incestum inferet: Plerumque nuptas adulterabitur, pro nihilo reputans opprobria maritorum. Ausugiet paupertas ab his, qui alienis ditati sunt spoliis. In spoliatis autem non merebitur paupertas involuntaria, quia nunquam est vera, nisi fuerit lata. Abstinentia repudiabitur, quia nullum locum habebit parsimonia ciborum, ubi ad bellandum exquiruntur ferocitas corporum. Silebit oratio inter armorum strepitum, & cum ipsa tendat in Deum, non verbis, sed mens intuetur. Quo modo ergo fiet sancta, aut grata cupis mens nihil aliud, quam mala in proximo meditatur? Penitentia reconciliativa non erit, quia non penitet peccatorum, qui anima & corpore mala malis accumulat, & ad proximorum peiora servatur. Non erit communio veri corporis Christi, ubi membra ejus ad perminonem aut spoliationem seu depredationem conveniant. Communione oportet habere cum proximo, qui vult dignus fieri sacramento, nec purgabit à delictis continuò delinquentem: Sed si quis indignè interpretaretur accipere, poenam & judicium secundum Apostolum, non Christi gratiam manducaret. Luce clarius patet, quare demones magis Christianitatem quam alias gentes exagitant, ut virtutes Christianas tollant, aut eorum actus impediant, ut finaliter nobis claudatur cælum, quoddam ipsi ad cadendum parulum habuerunt: Et aperietur infernus, quem ipsi cum suis complicibus in fine mundi æternaliter irremotis repagulis, habebunt firmiter clausum. Et quia Judæi meritò pariuntur servitorem, dispersionem, inclusionem, quæ contemplerunt Christum prædicantem, & morientem: Iustus hæc mala nos conturbant, quia per perditos mores, contemnimus ipsum in cælo regnantem. Et profundamur in nobis disci à Christo, dividamur in nobis divisi à Deo, confodiamur ferro, qui, quantum in nobis est, peccatis nostris adhuc Christum in cruce configimus, qui hæcenus pro nostris peccatis, extitit corpore crucifixus.

Cap. XXVI.

De misericordia Dei.

Fides divina perquirat, & eo virtuosior est animus, quo quaesita per fidem, ab investigatione rationis absoluit. Nec aliter sentit de divinis, nisi prout sentiendum veritas summa mandavit. Et multi ad Dei misericordiam indebitè animum sublevant, Idcirco de ipsa est fide Christiana differendum, non humana presumptione tentandum. Misericordia Dei, iustitia Dei est, quia ipsum misereri, iustitia est. Et iustum est summum & verum Deum esse misericordia plenum, ut ex plenitudine sua, misericordia Dei plena sit omnis terra, quod Psalmista canit: Misericordia Dei plena est terra. Sed alium præstat legentibus intellectum, cum dicitur, charitas Dei, benignitas Dei, pietas Dei, largitas Dei, & his similia: alium cum dicatur, misericordia: Nam misericordia ideo sic appellata est, quia miseriam nostram respicit: aut iam habitam, ut auferat: aut futuram prævenit, ut non veniat. Quæ nostra miseria vel erit culpabilis vel pœnalis, aut spiritalis vel corporalis: Culpabilis miseria primo fuit in angelis, quæ non est Dei misericordiam consecuta, quia illorum natura semel fuit vertibilis, ut à Deo averfi, nunquam ad ipsum verterentur conversi, ut essent Dei misericordiam consecuti, quæ licet respiciat aversum, nunquam datur nisi ad conversum. Et statim post culpæ miseriam secuta est miserabilis pœna, nunquam misericordiam consecutura, quia non ad poenitentiam revertitur. Eadem miseria fuit in parentibus primis, & iustitiæ merito secuta est in nascentibus cæteris: & super quam diffusæ est Dei misericordia, quia secuta est peccatoris poenitentia, & pœnalis ad tempus vindicta, pro eo quod revertibilis ad Deum fuit humana natura, & liberata est humana fragilitas à culpa & æterna pœna. Nam sua misericordia propitiatus est Deus per unigenitum suum omnibus iniquitatibus nostris, & sanavit omnes infirmitates nostras, & redemit de interitu vitam nostram, non auro & argento, sed sanguine proprio, juxta illius propheticum dictum: Gratis venundati estis, & sine pretio redimemini. Et in prima canonica sua Petrus inquit: Scien-

tes quod non corruptibilibus auro & argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi Jesu, præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, qui per ipsum fideles estis. Et cum ipse Deus per sanguinem nos redimeret, à paternis & propriis debitis solveret, contra originale peccatum abluivum baptismatis instituit sacramentum. Et quia secundum Apostolum ad Hebræos impossibile actum est peccatorem post baptismum, per ipsum posse reconciliari & reformari: sacramenta sunt alia instituta, ut ipsis mediantibus reformemur, mundemur, acceptabiles fiamus, in gratia placeamus, gloriam acquiramus, quod statim abolita culpa per poenitentiam, auferetur pœna per misericordiam. Et licet pœna relinquatur purgatoria, de ineffabili misericordia Dei est, quod juxta merita non datur æterna: quia juxta David sententiam, miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors. Non in perpetuum, quia misericors est: irascetur, neque in æternum comminabitur, quia crudelis non est, Non secundum peccata fecit nobis, quia inferna & privationem sui meruimus. Neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis, quas immemorabiles fecimus: & ipse poenitentibus non retribuit mala iratus. Quoniam secundum altitudinem cœli, à terra corroboravit misericordiam suam super timentes se: quia ipse cœlum est, nos terra sumus: ipse Deus verus, nos homines puri fumus: ipse iustus, nos peccatores existimus. Idcirco suam servans bonitatem æternam & indeficientem, quantum ipse superexaltatur à terra nostræ iniquitatis, intantum miseretur nobis suæ gratiæ pietatis, ut tamen misericordia firmetur tantum super eum timentes, ut non presumant Dei timore carentes; & ad poenitentiam non reverentes. Et quantum

Idem, 3a.
1. Pecc. 10.

Hebræi, 6.

Psalm. 104.

commiffa, quantum ipfius conceptio, natus & vita, mors, doctrina, paffio & fepultura fuit fine admiffa penitus culpa. Et quomodo miferetur pater filiorum, miferus eft Dominus timentibus fe, quoniam ipfe cognovit Figmentum noftrum. Similitudinem paternæ dilectionis in filium induxit fermo Davidicus ad timen-
 tes. Pater namque naturali amore fer-
 tur in filium, ut miferetur illius pro of-
 fentionibus ejus. Qui licet peccet, pa-
 ternam dilectionem non extinguit in pa-
 tre, quin velit filio prodigo, cum rever-
 titur, mifereri; Si fons dilectionis, & pa-
 ter mifericordiarum, & totius confola-
 tionis Deus, naturali amore mifericor-
 diam exhibet timentibus eum, & ex po-
 nentia petentibus illum: Quia miferi-
 cordia Dei ab æterno & ufque in æter-
 num fuper timentes eum, quoniam ipfe
 cognovit figmentum fragilitatis noftræ,
 qui ex nulla noftra virtute fufineri vale-
 mus, nili fua mifericordia folidemur.
 Hinc & fapientia clamat; Gratia Dei &
 mifericordia eft in fanctos ejus, & refpe-
 ctus in electos illius. Et alibi: Tu
 autem Deus naturaliter fuavis & verus es,
 patiens, & in mifericordia difponens om-
 nia. Et miferetur omnibus, fibi volen-
 tibus mifereri, non fuperbia, fed humi-
 litate. Multi enim volunt mifericor-
 diam, retinendo peccati miferiam,
 & orant mifereri, fed nolunt emendari.
 Superbia maxima eft petere mifericor-
 diam, & in vitis velle manere. Magna
 eft noftra miferia, cum fummus in culpa
 mentis ex volito, aut in culpa corporis
 ex actu perverfo. Magna cum expedita
 patitur anima poenam, & corpus refol-
 vitur in terram, refufcitandum in mul-
 tis, non ad gloriam, fed ad gehennam.
 Magna miferia fpiritalis, cum anima ig-
 norat, aut peccat. Magna corporalis,
 cum tot poenaliatibus corpus impium fu-
 biaceat. Propterea clamabat David: Mi-
 fereri mei Deus fecundum magnam mi-
 fericordiam tuam. Quia ubi magna eft mi-
 feria, opus eft magna mifericordia. Igitur
 ipfa mifericordia (ut præfatum eft) aut re-
 movet inherentem miferiam, aut prævenit
 futuram. Et ex ipfa mifericordia derine-
 mur, ne cadamus: Cadentibus manus datur,
 ut refurgamus. Ipfa nos adjuvat, ut vincamus:
 Ipfa nos faluat, ne pereamus: Ipfa
 expectat dulciter, cum redire tardamus:
 Porrigit manum, dum perimus: Aperit,
 cum fulsumus: Invenit ipfa bonum quod
 querimus: Revocat, cum erramus: Su-
 scipit hilariter, cum redimus: Emollit
 cor ad poenitentiam, citò dimittit offen-
 fam & peccatum, factum non tenet in-
 iuriam, dat largiter gratiam, multiplicat
 datam, fervat multiplicatam. Minis &
 occultis modis Deus ex mifericordia im-
 pedit, ne fiat peccatum: Dat adverfa,
 ut purget peractum: Largitur profera,
 ut ad amorem provocet, dat facramen-
 tum, ut meritum cumulet: Dat præce-
 pta, ut donet præmia, confert gratiam,
 ut faciamus illa. Ex ipfa omnium Deus
 pater punit citra condignum, non fo-
 lum in hoc mundo, fed & in inferno.
 Et plerumque peccatorem quem non præ-
 vidit ad gratiam reverfurum, citiore præ-
 venit morte, ne diu vivendo, peccata
 multiplicet, quorum multiplicatione fua
 poena creſceret. Dat fupra petium,
 præmiat fupra meritum, remunerat fupra
 fperatum. O quam multiplex & magna
 eft mifericordia Dei, non multiplicans,
 nec majorem faciens Deum. O quam
 bene, qui ad ipfam refugiunt. O quam
 malè, qui non bene utuntur, cum in
 peccatis multis jaceant fub refpectu ejus.
 Plures peccant prætextu illius, & volunt
 diu agrotare in peccatis, fub fpe miferi-
 cordiæ affuturæ, cum nolent in corpore
 longè pati poenas fub expectantiori fan-
 ctitatis venturæ. O quam multi expectant
 mifericordiam, & ipfa expectata venit,
 fed expectantes non invenit, aut fuo tem-
 pore imparatos invenit. Quid autem
 de juftis dicam? Non indigent mifericor-
 dia? Sed infpicie diligenter quia indi-
 gent. Si facra fcripturæ textum perqui-
 ras, citò ipfos indigere mifericordia in-
 notescat. Inquit ilia: Omnes jufti-
 tiæ noftræ, quali pannus menſtruare,
 Vide igitur quid mereamur ex juftitia no-
 ſtra fine mifericordia, cum tam fit vilis
 noſtra juſtitia reputata. Ipſe ſalvator
 noſter, juſtitie confidentiam deſtruens,
 dicit: Cum omnia benefeceritis, feciſtis
 quod debuifſis, dicite, ſervi inutilis ſum-
 us. Et Apoſtolus: Non funt con-
 dignæ paſſiones hujus temporis ad fu-
 turam gloriam, quæ revelabitur in no-
 bis. Et ad Titum ſcribens, iterum di-
 cit: Non ex operibus juſtitie quæ feci-
 mus nos, aut facimus, ſeu faciemus, ſed
 ſecundum ſuam mifericordiam ſalvos nos
 fecit. Et ad Philppenſes iterum de ſeipſo
 juſtificato neque juſtificando per gratiam
 legis ſuæ, ſed per juſtitiam fidei ex mi-
 ſericordia Dei dicit: Ut inveniam in illo
 non habens meam juſtinam, quæ in lege
 eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Jeſu Chri-
 ſti,

habe m.

Sapient. 4.
Sapient. 15.

Iſai. 44.

Pſalm. 70.

Lucæ. 17.
Roma. 2.
Titum. 3.

Philip. 3.

DE MYSTERIIS VERBI INCARNATI

49

fi, quæ ex Deo est iustitia in fide ad cognoscendum illum, & virtutem resurrectionis ejus, & societatem passionum illius, configuratus morti ejus. Quæ omnia misericordiam, non iustitiam nostram clamant. Quod & nos dicere possumus de iustitia novæ legis, quam si usque ad apicem minimum & iota nullum præmissum servavimus, vitam non mereremur æternam, neque opera nostra causa essent salutis, sed nostris operibus existentibus bonis, misericordia Dei salutem & ad salutem operatur in nobis. Et idem Apostolus dicit de seipso ad Corinthios: Nihil mihi conscius sum, sed in hoc iustificatus non sum, scilicet ut vitam æternam merear. Et ad Romanos pro omnibus dicit: Non est volens neque currentis, sed miserentis est Dei. Quid enim est, non est volentis, nisi quia non sufficit desiderium, non affectus, non voluntas quantumcumque excessiva salutis? Quid est, neque currentis? Id est, quantumcumque bonæ operantis opus: Quia non sufficit Abel iustitia sua, non Enoch munditia sua, non Noe recitudo sua, non Abrahæ obedientia sua, non Isaac dignitas sua, non Jacob patientia sua, non Joseph tribulatio sua, non Moysi mansuetudo sua, non Aaron sacerdotalis puritas sua, non Iosue fortitudo sua, non Caleb virtus sua, non Samueli dedicatio sua, non David salutaris similitudo sui cordis ad Deum, nec poenitentia post peccatum, non Salomonem sapientia sua, & studium in divinis, nec poenitentia post peccatum, non Elitam saluum fecit zelus, non Ezechiam stetit, non Iosiam destructio idolorum, & divini reconditio cultus, non propheta eorum auctoritas, non Machabæorum martyrium ipsos introduxit in regnum; nec iustitia Zachariæ uxorisque suæ salvos illos fecit, nec Simonem senem expectatio, non longa castitas & oratio templis vidua, non Joannis sanctificatio veteris, & pro veritate poena suscepta, non innocentia innocentia martyrum, non latronem sua confessio introduxit in coelum. Idcirco dicitur, neque currentis, sed misericordia Dei miserentis, salvavit cum huiusmodi operibus bonis quercumque salvatum. Sed fortasse mutabitur in talibus sententis animus, habens unde excusationem conficiat, dicens: Nondum Christus erat mortuus, nondum resurrexerat à mortuis, nondum ascenderat in coelum ipse qui dixerat: Nemo ascendet in coelum, nisi filius hominis, qui est

in coelo, supple, ascenderit prius. Confitetur, quia ita est, bene dicitur, qui verum est. Sed declaratio sermonum Dei & scripturæ, illuminant mentes ignoras, parvuli veritatis intellectum infundit. Nam eadem sententia Pauli simplex & una manet ad post mortem & ascensionem Christi futuros, sicut predecessores tenebas inclusas. Nam sanè verum est, quia nondum crucifixus fuerat mortis morte destructor, nondum sanguinis pretium erat solutum, nondum vices fracti fuerant infernales, nondum de limbo sancti educti, nondum paraverat coelum, nondum Christus loca paravimus ascenderat. Sed his à Christo peractis, miserante Deo, committentibus operibus bonis, ascensionem Christi precedentes ipsum præcedentem sequantur, cum ipso sedente ad patris dexteram quiescentes. Sed in quo factum sequentes & posteros ad ascensionem, audeo inferre sententiam, ut sine peccato viventem, Sanctam Sancti Sanctorum matrem non excludamus, sed dicemus ipsam salvam, quia mater Christi facta est, quia humilis, quia virgo, quia omnibus cunctis virtutibus exim. Et quamvis credamus virginem Dei matrem à peccatorum vinculis liberam, non tamen credimus ipsam sine Dei misericordia ex propriis virtutibus iustificam, cunctisque inferam. Absit, neque ipsius bene currentis, sed Dei miserentis exim quod salva fuit. Et sic absolvimus, à suis operibus non salvam Dei matrem, post filii sui ascensionem ecclesiæ regna potentem, nisi per Deum miserentem. Quod dicemus de apostolis & martyribus, quid de virginibus & confessoribus, quid de ceteris iustis? Quid de parvulis, qui nihil merentur, & in aliena fide captantur, qui post Christi ascensionem salvi facti sunt? Multorum quorum merito patrocinari querit ecclesiæ, ipsosque venerit digna honorificentia, in quorum honore construxit & templis, nisi quia non fuisset operum iusta, ut eos salvaret solus ipsorum iustitia, sed Dei misericordia? Ideo neque volentis, neque currentis, sed quod quis salvus sit, Dei est miserentis. Fecimus quod debuimus desuper in nos delapsa virtute, servi tamen inutiles sumus. Nam si salus ex iustitia bonorum operum esset, frustra Christus crucifixus est: Et gratia non esset gratis, si salvaret nostra iustitia: Misericordia Dei non esset misericordia, quam pro iustis & peccatoribus continuis querit à Deo ecclesiæ. Ipsam igitur invoc-

1. Cor. 4.
Roma. 9.

112. 44.

112. 5.
112. 6.
112. 7.

112. 8.

Thom. 3.
1. Cor. 1.

vocamus, ipsam queramus, ad ejus curiam à sententia divinæ justitiæ appellamus, ipsi subdamur, sub ejus alis quiescamus & dicamus: Misericordia Domini, quia non sumus consumpti: Nec defecerunt aut deficient miserationes ejus, qui misereri non deficientes dedit nobis unigenitum suum, qui secundum Apostolum factus est nobis à Deo sapientia & justitia & sanctificatio & redemptio, ut pon in nobis simus confidentes, sed in ipso. Sol est misericordia Dei, qui radios super universos effundit, nam ipse omnium pro suo modo miseretur. Mi-

sericordia Domini super angelos, misericordia Domini super homines bonos & malos, misericordia Domini super viros & mulieres, super inveneres & senes, super fortes & debiles, super sapientes & insipientes, super nobiles & ignobiles, super divites & pauperes, super reges & populos, super principes & provincias, super prelatos & subditos, super doctores & discipulos, super vigilantes & dormientes, super ambulantes & quiescentes, super artífices & inertes, super conjugatos & monachos, super comites & anachoritas.

Cap. XXVII.

De divinis beneficiis.

Gratia & gratis Dei beneficia ad nostram revocantur memoria. Quæ licet penes nos ex effectu fortunæ diversa vocabula, unum tamen sunt in mente divina. Quæ beneficia ideo dicuntur, quia nobis gratia divina beneficentia elargitur. Nam cum non eramus, deducit in esse. Quod si dedimus, non entes; ut daret esse? Gratis ergo dedit essentia bonum, cui & multa bona conferre in posterum. Et tale nostrum esse separavit ab omnibus sub coelo tantum annis, conferendo vitam, à viventibus solum. Conferendo sensum, à sentientibus solum. Conferendo rationem, à multis rationem habentibus; Conferendo fidem, & à multis fidelibus, aliquos per bonam operationem. Quod donum singulare Dei est, possi bene operari. Ut breviter aliqua beneficia nota fiant, ex quibus Deo animagratias agat, ut gratiam se Deo faciat, qui hæc legit, intelligat quia creati sumus ad imaginem & similitudinem Dei, non secundum corpus, sed secundum animam. In quo beneficio excedimus in dignitate, nobilitate, virtute, coelum, solem, lunam & stellas, quatuor elementa, & omnia elementa corporea, viventes & non viventes, quia omnia facta sunt propter nos, non propter ea nos facti. Et ipsa facta est anima immortalis, arbitrio libera, imperfecta quantum ad vires, perfecta, quantum ad potentias naturales. Scilicet memoriam, quia comprehendit potentia, præsentia & futura: Quantum ad intelligentiam, quia cognoscit Deum supra se, se in se, angelos juxta se, quicquid aliud oculi & tæte ambigua contine-

tur, intra se. Intelligit tamen cum discursu, quæ sibi concessa sunt intelligere: Intelligit bona & mala, justia & injusta, corporalia & spiritualia. Perfecta enim, per liberam voluntatem, suam potestatem ad quodcumque voluerit arcibus convertibilem, ad bonum & ad malum, capax virtutis & vicii, susceptibilis poenæ vel præmii, perfectibilis in virtutibus, caret pondere, figura, colore: Et magna, quæ capax est immensitatis: Et recta, quæ appetens est bonitatis: Et beata, quæ participans est deitatis. Potest accipere, & accipiunt matre signaculum fidei, gratiam Spiritus Sancti, fieri sponsa Christi, vocari per adoptionem filia Dei. Et in his nullum nostrum præcessit meritum, ut daretur hujusmodi beneficium. Nascentur more bethlæem, possimus accipere, carum, & consortium expectamus angelorum. Et non solum hæc, dedit etiam posse nos diligere ipsum. Ex terete capacitatis fecit, ut repleri non possit anima, nisi per ipsum. Dedit hæc omnia, permixta cælestibus, prærogavit majora, immo dedit & maxima, ut quid deo ultra ex excellentius, non habet, cum per minimam charitatem, qua dilexit nos ab æterno, pater omnium Deus misit filium suum, ut ipsum habeamus doctorem ætæ & thesauri in doctrina superna, non habeamus in terrena: Ut habeamus in cibum & potum, quem qui manducat, & bibit, vivet in æternum: Ex morientem habemus in pretium, quia nos unde possemus fulvere, carebamus: Et relegemus, & cedentemque in coelum habemus in premium, qui nota est merces & tributio meritorum. Quid enim in omnibus

nibus his, præmitit humana fragilitas meriti? Quid obtulit obsequi? Nonne nos DEUS prævenit creando? prævenit amando, prævenit beneficia ineffabilia conferendo, prævenit redimendo? Nonne hæc omnia invitantia sunt ad amorem constringentia, ut gratiarum reddamus possibilem actionem? Unde bona est beneficiorum memoria, ne simus ingrati, sed ad rependendum debita prompti. Nam ingratitudo recepta perdit, promissa non recipit, ductum gratiæ intundendæ intercidit. Facit declinare penitus à peccatis beneficiorum DEI jugis memoria. Et qui considerat quare dederit, insitit operibus bonis. Omnia namque quæ nobis à DEO data noscuntur, nos ad DEUM, quasi quibusdam funibus trahunt, sicut per Osee Prophetam dici-

tur: In funiculis Adam traham eos, & Osee in vinculis charitatis. Funiculi Adam, sunt beneficia, quæ contulit parentibus primis: Vincula charitatis, sunt beneficia, quæ contulit nascentibus cæteris. Non offendit benefactorem memor beneficiorum: quia beneficia naturæ quæque considerat animo, & actu, non peccat, quia ipsum malum ingratitudo contra naturæ beneficium militat, nec non & dabit bonis operibus operam, si quare DEUS tanta nobis contulit, considerat causam, quia nullum donum DEUS dedit adversus semetipsum. Et dono DEI, modo utitur gratis contra voluntatem DEI, si ad ejus honorem omnia non ordinaverit, ad cujus honorem sunt omnia collata. Utiles est igitur beneficiorum memoria.

LIBER II.

*De immaculata Virgine, & ejus processu: Et de his
que in ipsa, & per ipsam pro nostra redemptione gesta sunt,
usque quo Spiritus Sanctus Apostolis missus est.*

Cap. I.

*De Mysteriis numeri Senarii, & quod in sexto mense mittatur
angelus ad Virginem in Civitatem Nazareth.*

ITA omnium & conditor
Deus, datam hominibus
nolens deferere vitam,
quam per mulierem anti-
quius hostis auferre co-
natus est, & primo abstu-
lit creatricem vitam, quæ dederat vitam:
Ante omnia enim in malorum exordio à
Deo qui est vita, separato facta est, de-
mum vita insufflata, mortis premium
sumpsit. Oblatio mortem inferentium,
primæ porrecta est mulieri, ex qua
omnis est damnata propago, & pereptua-
ta damnatio, quousque per altitudinem
divinæ providentiæ, suæque benignitatis,
tempore præfinito, adesset noviter mundo
producta mulier, cui vitæ pretium, imo
ipsa vita possit offerri. Quæ, cum ab
æterno prædestinata, prævisa, præfigurata,
prophetata fuisset, propè finem sæculorum
nanciura, nuntiatur ab Angelo, & ex utro-
que sterili parente concipitur, naturalibus
crescit augmentis, educatur piè, prout
decebat futuram Dei sponsam, filique ma-
trem. Offertur in templo per legem,
sponsatur sancto viro. Qua nondum ab
ipso traducta in contubernium, ipso nesci-
ente, ipsaque vacante divinis, quibus so-
lita erat intendere: die, qua mulier prima
condita est, simul & præceptum divinum
præterit, accedente ad ipsam diabolo, in
serpente horrendo, celebrato dialogo de-
cepta est: decursis ab ipsis protoplastis
(secundum quosdam) quinque milibus
quingentis septem annis: secundum alios,
quantæ milibus ducentis viginti septem:
secundum alios quinque milibus nona-
ginta octo, ad celebrandum novum

commercium, divinumque mysterium
ad exordiendam redemptionem perducere
libertatis, ad consulendum de vita cum
fœmina: quia cum ipsa de morte fuerat
in dolo provisum, missus est angelus ad
Mariam. Sic enim Lucas assertionem
facit, dicens: *In mense autem sexto, mis-
sus est Gabriel angelus à DPO in civitatem
Galilee, cui nomen Nazareth, ad virginem
desponsatam viro, cui nomen erat Joseph de
domo David, & nomen virginis Maria*
In mense sexto à conceptione Joannis, Luc. 1.
per cujus mirabilem conceptionem ex
sterili atque sene, quodammodo astruen-
da erat fides in virgine, per cujus vo-
cem, etiam mundo Christus primo nun-
tiandus erat. Sexto die creatus est ho-
mo, qui eodem die deliquit. Sexto die
creatura mixta sub cœlo consabulatio-
nem divinam habuit, & funestam: du-
plicem siquidem primam, præcepti & ar-
gutionis prætermitti: alteram deceptio-
nis duntaxat. Sexto die completus est
mundus, celebratus est esus, etiam in
speciebus operari cessavit omnipotens.
Sexto die nuditas laudabilis mutavit spe-
ciem & ruborem, quæsierunt subterfu-
gere, aut se abscondere delinquentes.
Sexto die sunt requisiti ad vespertam, &
celebrata exilia laboriosa, & lignum cu-
stoditur. Sexto die, post rebellionem
ad DEUM, illico & caro adversus ani-
mam rebellavit. Sexto die, imago crea-
toris sumpsit ex lapso similitudinem pec-
coris, naufragari virginitas cepit nobile
naturæ decus, & libidinosa facta est pro-
pagatio humani generis, quæ fuisset ex
caelis: & corrupta, quæ fuisset ex in-
regnis

tegris : & pro honestate , verecundia pronuba successit . Et ut perstringam , fons indeficiens omnium malorum ubique derivandus perpetuo , die sexto exortus est . Sexto die , quasi nescio unde caltramentum coeperunt in tam orbe pulcherrimo , conformatum & globatum cuncta mala corporea , & turbæ phantasmatum , in cordibus hominum simpliciter castra posuerunt : vitia contra naturam , crudelitates acies direxerunt . Alterari coeperunt in compositis elementa , poenalitates prope in agonem agmina festinarunt : prælia , seditiones , homicidia , fraudes , sua fixerunt tentoria : terræmotus , tempestates , pestilentie , omneque molestum , horrendum atque tremendum hostili contra hominem obsidio venerunt . Sexto die inhavit infernus , & tristia cum spiritibus apostaticis facta sunt fœdera , quia divina sunt fracta : & homo demonibus repromissus est ad pœnale consortium ante perdens divinum . Limbus paratus est , & alius limbus , & omnis mentis dolorose ipso sexto die , ad miserabiliter convivandum preparatio facta est . Sexto die , sub celo prima latinita exorta est : qua exultavit rationalis creatura cum Domino , cognoscens Dominum . Non enim in quinque prædictis diebus aliquod creatum legimus , quod lætitiâ in Domino accepisset , atque ipsum exultando cognosceret . Neque cælum & terra , neque lux , neque ignis , aër , aqua , neque sidera cœli , aut germinantia terræ , non volucres cœli , non natantia maris , non quadrupedia , non repetantia super terram , gaudia de Domino susceperunt , neque illis collarum fuit internè posse gaudere . In sexto die , sub celo prima gaudia sunt exorta , & ex vestigio , & ex regione primæ atque secundæ tristitiæ habuerunt initium . Volucres cœli & pisces maris , qui perambulant fœditas maris , bestię terræ , & universa pecora campi , timori facta sunt homini , quæ sub ejus imperio facta erant , & ab ipsorum viribus corporis homo minoratus est , quibus in ejusdem superior factus erat . Quid in plura desuimus ? Eximia bona & mala , sub celo in die sexto sunt condita : illa à DEO , ista ab homine , cum operante diabolo introducta . Verumtamen DEI sapientia edens & calculans tempora , & ad ordinis concentum , cuncta deducens : in mense sexto , non prout annus constituitur revolutione solaris orbis , sed prout tempus inceptit

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

nostræ redemptionis , à conceptione Joannis jam elapsa parte temporis . Erat in tempore sexto ætatis sexto die , quomodo multis revolutis anni circulis , eodem die , quo primus homo conditus est , missus est angelus ad virginem incorruptam , ut in uno , quod sibi offerebatur , sempiterno DEI Verbo , in gratia , quæ evanuerat in natura , provincia Galilæa & civitas Nazarea mysterio profus conveniant . Jam apparuerat , & per multa tempora rotata fuerat rota una , erat addenda rota alia , ut rota esset in medio rotæ . Galilæa enim , rota interpretatur . Rota veteris testamenti , dum rotæ erat , multos in orbe iustos effecit , multosque proscriptis , non tamen iustos regno cœlorum perficere potuit , aliquin superflua fuisset passio Salvatoris . Addenda erat & rota meliore orbe volubilis , cujus volubilitate iustificarentur per omnia peccatores , & regni cœlorum promissio certa daretur credentibus & transmigratio indubitata parabatur ad aliam vitam . Proinde ad futurorum bonorum præsigium decebat hanc Virginem , in qua tam alta mysteria condebantur , provinciam incolere Galilæam , ut illo flageremus amore transmigrandi ab ista misera vita in aliam vitam . Flos qui ascensus de radice Jesse , in flore nutriendus erat . Et similiter virgultum coram DEO in alta pretendendum , ad dominium omnium nationum , unde procederent , vera sceptrâ dominantium , initiandum erat in figurativo virgulto . Et summa sanctitas , à qua & per quam omnis sanctitas & consecratio bonorum omnium , ex quo consecrandi erant homines in virtute , in Sacramentis , & in omni statu gratiæ , in sanctitate & consecratione prænuntianda erat . Ecce provincia , ecce civitas , ecce virgo simplex , pura , recta , timens & diligens DEUM , recedens ab omni malo , adherens bono , inimica vitis , amica virtutibus angelicis spiritibus similis , singulariter electa , nihil relicto ad perficiendam eam , parata in his locis , in quibus erat aptitudo ad celebrandum divina sponsalia . Humana siquidem jam celebrata erant , quia eam Joseph iustus acceperat , quam in templo sponsaverat , sed necdum eam cognoverat . Cognoverat ipsam mense , non carne : amore casto , non amore corrupto . Sed sponsata erat ad evadendum petros & ad spoliandum ora obloquuntium Judæorum , imo cunctarum nationum , ne , quod nasciturum erat

de Spiritu Sancto stuprali turpitudini appropriaretur. Vir iustus erat ex lege, iustus ex fide, iustus ex moribus. Ioseph nomen ejus, cui sponsata erat. Nomine augmenti erat virginali sponso, sibi congruum, magisque mysterio, quoniam omnia erant augmentanda per gratiam, & mundi detrimenta jam ad incrementa revolvebantur. De domo David propagine servata descenderat, ut regalis dignitas, pro regimine sancto virtutis adesset. Et quod nihil vagè, nihil præcipitio, nihil irregulare, sed omnia sub terminato regimine agebantur, quæ spectabant ad redemptionem hominum capivorum. Et ad directivum vite hominum factum est, quia de regali virtutum descenderat progenie, qui sponsalia præsumpserit in Mariam. Non in illam dixerim, quæ fuit domini carnis mater, quia hoc duntaxat erat, sed in illam, quæ sanctum est omnium mater nostra. Necnon & manu fortis dicebatur David, ut fortitudo sit in animo & moribus hominum, qui supernam vitam, & æternam sponsum præoccupate contendunt. Apertius tamen hæc progenies terminatur in Christum, ut ipse sit regia excellensque majestas, ipse manu fortis ipse decorus, multumque desiderabilis, ipse bonorum augmentum. In ipsoque figurata progenies carnis, per virtutem in veritate transfunditur. Nomen verò Virginis, Maria. Quod sibi congruit, & mysterio. Insigne nomen in paucis præterquam in forore Moyfi præcefferat, quæ hæc signavit. Decebat enim, ut ex proprio nomine tanto mysterio aptaretur. Et enim filius nomen habuit, competens actionibus ejus. Sic & matrem talem habere voluit, ut intrinseca & extrinseca, nomen & gesta in unum concentum concurrerent, in unum conflata, unum ens virtutis immaculatum efficerent, unum vas edere, in quo reponerentur omnia divina mysteria. Sed angelus est, qui mittitur nuntiare ineffabile sacramentum, nec decebat hominem talia nuntiare: quoniam omnis homo mendax. Et si missus, non à seipso loqueretur, verum equidem, sed primo contagio penitus omnes obnoxii subiacebant, Patriarchæ similiter & Prophetæ. Esti magnæ virtutis viri velut corpore non virgines non competeabant virgini. Et hominum causa tractabatur, cujus ipsi advocati fieri pro nullo pacto debebant. Sanctificari prius aliquis potuisset in utero, & deinceps

ad virginem legatum fieri affirmaverim, sed nec præter semen concipiendus extra naturæ utrumque per conceptos ex semine debuit in sua conceptione nuntiar, quamquam natus & passus & resuscitatus, sit per conceptos ex semine prædicatus. Sed diversa erant mysteria, illud sic & illud sic decentiam habuit. Unde regia erat novus adventus, inde debebat esse præcedens legatus. De celo tunc prior ejus expectabatur adventus, igitur omnino cœlestis debebat esse præcurrens, qui etiam nullis criminibus teneretur obnoxius. Et ex nomine, ex ordine, ex omnibus ad legationem suam congruentiam habet, pro eo, quod ad virginem mittitur omnino impollutam. Virgo scilicet in utroque homine, decus naturæ portans, exiens quod facta erat, fulcra optime in natura, peramplius ex gratia. Una uni apta, sola soli, non multiplicans affectum neque opus, non corpus nisi ab uno, & eundem unum. Virginea enim virtus, Deitatis prima imago. Unus siquidem solus est Deus, nequens facere alium Deum. Sed si Pater genuit Filium, idem cum Patre Filius. Personalis enim distinctio Deitatis substantiam non distinguit. Virginitas quidem germanæ & habet ad DEUM, seipsa una existens. Virgo primum foemine nomen. Appellavit enim Adam suæ naturæ primam consortem virago, eo quod de viro sumpta esset, sed syncopato verbo, remansit hoc, quod dicimus virgo, quæ est secunda pulchritudo humanæ naturæ, ut prima quod sit, secunda quod virgo consistit. Virgo protinus est depurata natura, immaculata mens, incorrupta per libidinem caro, affectio unica, sanctitatis studium, tota dedita Deitati, sanctuarium Spiritus Sancti, immortalis actio, theona laudabilis, honestas alliciens supra naturam sensus, pugna propugnans, solum ex celo sperans auxilium, cum senserit ingruere bellum, auxilium sui sunt igni spiritus, splendores superni Luciferi. Sed divina Virgo, Filia Patris æterni, Mater æterni Filii, habitaculum Spiritus Sancti plus habet in oculis suis, quam capiat hominum mens, quam possit sermo perficere, quam scribi membrans, quam sibi totam coapeavit ille, qui condidit, ad nil aliud, quam ad divina præstruens, ut Dei Mater esset & Filia. Moribus exterioribus signabatur mirifice, ut nec quidem motus corporis exorbitaret à iudicio ratio-

Genes. 1.

Exod. 19.

rationis. Tota in se formosa erat, & tota in virtutibus & actionibus forma. Exemplar aemuli exemplaris, exemplar ut nil amissio cœlestis mystery exercendorum morum, capeffende vitæ arque agendæ inveniretur, quod non redderetur composibile atque aptum in ædificio ascensionis in cœlum.

Vitium nihil in ipsa vindicabat, virtus regnabat in pace, non habebat quod expugnaret, nec marcebat virtus ejus hoste sopito. Vivificæ virtutes infusionem fundentes potius, quàm acquisitione adhaerebant ei, ut præter illam internam intuitionem, qua deitas videbatur, quod sic est: communem siquidem quempiam in virtute insignem excederet viatorem. Disponentes vero singulares atque communes hominum mores ad id protenus erant ei, quo melius esse non possent, nec quicquam ad magis arduum perquisisset illas intendere. In illum finem apertitæ protinus erant, propter quem omnia fiunt, aut fieri desinunt, qui ad finem alium non constituitur. Prudentibus enim cunctis ipsa prudentior, dum species omnibus id solum elegit, quo melius inveniri nequit, præcavens quicquid esse posset minimum ad offensam, adveniens quicquid per rationem & virtutem inhaerenter placet. Iustitia ex omni sui perfectione assistebatur, dum tota se reddidit ei, à quo tota in subiecto natura proceffit: & ei super omnem viatorem operata est gratia, quam accepit, ex qua existens quod erat in vacuum non tenuit minimum sui partem. Fortis omnia vincens, à nulloque victa, nec animo hebes, ad opus decens impellebat & corpus. Nunquam mente fracta ex magnis rerum eventibus, in fide magna nimis, in illa omnibus deficientibus, non defecit. Hoc solum, sed sanctum & irreprehensibile habuit imbecille, quod in passione morèque filii doloris gladio diverberata est. Fuisset enim severæ mentis, non fortis, non fieri illius altissimi filii consociam passioni. Et audeat dixerim, ipsam præteritis decebat æterni dolore perfodi, hoc enim amplioris cognitionis & excessivi amoris ratio suadebat. Regula modestiæ tenebatur, ut nihil plus sibi, nec minus in omnibus, quàm iuxta ordo poscebat, adefset. Exemplo ejus alias in sanctumonia virgines alloquamur, ostendentes quas esse oporteat, quæ nuntios ex cœlo suscipiant, ut divinas revelationes inquirent, quæ circa se granulantur Angelos militare, quæ consortium, alloquium, auxilium ap-

petunt civium supernorum, quæ non carne, sed spiritu volunt fieri Christi matres. Non est per omnia imitabilis ista virgo, ut nulla deinceps sit aut fœcundetur ad tam alta deputanda mystéria. In domis supererogationis nulla similis filii fiat in his quæ gratificant. Et si manet immutabilis, non tamen aqua proportionem possibilibus, cum & suarum virtutum meritis Angelorum vicerit dignitatem, quorum prerogativa meritorum non solum ex acceptis, sed etiam ex his quæ rependit, exstat. Sed fuit saltem hanc virginem sectatrices in provincia Galilæa, habitent in civitate quæ dicitur Nazarea, ut rotentur ad Evangelicam rotam. Sed secundum quod quatuor rotæ Evangelicæ elevantur, sic & ipsa pariter eleventur ad altitudinem virtutum, ad spem supernorum, & illa mente sedula contemplantur, quæ rotæ evangelicæ contemplari docuerunt. Non enim vera erat quæcunque alia contemplatio mentis, si ex Evangelio exorta non fuerit. Stent cum stantibus, ut ultra Evangelium non procedant. Nil aliud sapiant nil plus in moribus addant, & cum tunitibus vadant, quam spiritus vitæ agende similiter & significande penitus est in rotis. Querant transfigurationem virgines, virginem virginum imitantes, ut in nullo visibili virginalis ligetur affectus. Nil diligat quod castissimi sponsi dilectionem impediatur, nec quærat diligere, à quod deceat separari, qui non possit beare. Et si rota cum voluitur, tangit, quod quisquis diligat, proximum sicut semetipsum: quis virginem non diligentem proximum exculabit? Nemo siquidem. Sed communem neminem proprie diligat. Affectus namque communiter diligens, nemini alligatur, eo quod omnes diligit, ab omnibus liber manet. Transmigrationibus intendentes non gravantur ponderibus. Virgines Galilæi, nihil terrenum querant. Animalia sunt pennata, devitant viscera terrenorum, ne penæ virtutum ac desideriorum impedianter ex visco. Paupertas ejus in pretio est, & eo amplius, quo ex ipso major approximatio sit ad sponsum, qui pauperes requirit, sed divites non repellit. Veruntamen virgo pauper propius accedit ad crucem, Nuda rebus temporalibus. Virgo, nudam crucem astringit ardentius, & tanto illius arboris fructus gustat sapius, quo sibi fructum terrenarum arborum interdixit. Convenit dicatis Deo virginibus, civitatem Nazareth incolere propter florem campi, & lilium convallium

dominum omnium, Christum, ad florendum per eum & juxta eum ad aliam vitam: quoniam in ista nihil manet & floret, quod in vespere non decidat & arescat vel marcescat, & sub virgulto directionis ejus fieri, quoniam virga directionis, virga regni ejus. Exorbitaverunt Angeli, qui non steterunt sub virga directionis ejus, & protoplasti omiserunt femitas aequitatis. Alia quaecunque virga percutit, sed non dirigit. Virga verò ejus antequam percutiat, dirigit, & dirigendo precutit, & percutiendo in vitam rectam deducit. Virga ejus virtutis est virga, imo ipse virgus & virga, quam ex Sion misit omnipotens Dominus, omnibus dominari ad directionem patriæ, non ad tyrannidem viæ. Consecratio & sanctitas sunt in civitate Nazareth, quam incolit virgo Davidica, imo virgo divina, quæ percutiunt virgines hujus virginis sectatrices & omnem animam coelestia suspirantem & contententem captare, quod & in virtute perfectum, quod consecratio & sanctitas ex seipsis parturiant. Sed non consecratio sine sanctitate, nec sanctitas sine consecratione. Consecratio autem est, cum aliquid ad Dei cultum ex omnibus suis partibus ordinatur. Sed melior consecratio templi vivi, quam mortui: cum homo ex omni suo ordinatur & offertur ad Deum, nihil retinens ad seipsum, nec se ipsum, nec se convertens ad alium usum. Fas enim non est, vasa dicata Deo, in alios usus invertere. Punitus fuit protinus Balthasar, quia vasa templi ad communem mensam adduci fecit, ut cum eis biberent convivantes. Nullum majus sacrilegium reperimus, nisi cum quis semetipsum jam ex fide atque sacramentis sanctum abstulerit à sancto sanctorum, ad deteriora conversus. Ex sacrilegio interdum anathema inter homines incurritur, & præter restitutionem ablata consumptæque rei, per poenitentiam indulgentia invenitur. Consecratus verò DEO, ad alia revolutus, nisi ad derelicta reversus, nullam misericordiam consequitur. Sed nunquid dicata virgo, deinde stuprata, quoquo modo in id quod reliquit, faciat aliquem regressum. Nullo modo dixerim. Est enim virginitas, si perditur, irreparabile bonum. Poterit siquidem poenitens misericordiam consequi, non autem coronam assequi virginalem, neque illud cantare canticum, quod solum centum quadraginta quatuor millibus coram agno cantare conceditur. Statimque consecra-

tionis sanctitas jungitur, quia eo ipso quis sanctus efficitur, quod Domino consecratur. Sed nec virgo sancta, quia virgo, sed quia dedicata Deo. Et cum sanctus aliquis factus, aut sancta, sive aliquid sanctum, ulterius violare non licet, sicut non vult à Deo disperdi. Hinc enim Apostolus ait: Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Si quis violaverit templum Dei, disperdet illum Deus, Non tamen illam appellaverim sanctitatem, ea quæ vulgo dicimus miracula perfecisse, sed super naturam per gratiam in vita & affectibus atque moribus fidei. Hæc sunt igitur regiones, hæc civitas, quas virgines debent excolere, quas inhabitare debent, quæ divinas theorias inquirent, & volunt fieri bonorum atque perfectorum hominum sectatores. *Et ingressus Angelus ad eam, dixit: Ave gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus.* Advocatur à Deo in illa concione intellectualium substantiarum singularis spiritus administratoris Dei factus, & nulla mediatione corporalium vocum sibi secreta panduntur. Exponitur sibi virgo, quæ quamvis suis virtutibus jam in coelestibus cognita non tamen ad conspiciendum unigenitum Dei filium, clausum hoc mysterium, ab æterno prævium, à cognitione orthum Angelorum. Et quamvis Deitatem omnes Angeli coelestes intruerentur, hoc ab eis inapprehensibile stabat, quousque Deus Pater voluit revelare. Insinuantur ad creaturam creator velle assumptivè procedere, non ad spiritualem, sed ad compositum. Et ingressus fummi opticus, suum denuntiat ad opus & tempus miserendi ejus, quando præfinitum venerat tempus, dato determinata legatio, quod inapprehensibilis virginali claudetur in aluo, & ut eam salvet almificè, seriò docetur. Stupet auditor, mirantur omnes infimul hierarchiæ coelestes, quod ad hujusmodi legationis nuntius celestis egreditur, quem illico est secutura divina majestas. Suspensionem illorum altis considerationibus mentes, quod Deus ad hominem, immortalis ad mortalem, incorporeus ad corpus, invisibilis ad visibilem, simplex & incompositus ad compositum creaturam, infinitus habitator, ad finitam adem, ad peregrinationem ubique existens, ad miseriam temporis æternè beatæ velit accedere. Plus in admirationibus augeat, cum voluntas omnia possit repente perficere, quod Deus in carne velit fieri actualis. Hac legationis insinuatione intellectuali, para-

peranymphus ille celestis in forma suscepta properavit ad terras, tunc in superiori hemisphærio nocturnalibus tenebris occupatus, & in solido lumine splendens, à tabernaculo virginis tenebras abstulit & intus irradiavit, ne ipse phantasma fortassis à virgine crederetur, & ne, quod sibi explicandus advenerat, verreretur in dubium, non conspecto legato. Ingressus Angelus ad eam. In conclavi erat virgo, nec tunc lecto cubabat, non eam excitavit à somno depressam: vigilantem invenit, deditam lectioni, aut orationi vacantem. Nox appendebatur ex medio, nec adhuc tenella virgo, sua membra inquiete collegerat. Nec prædocta hujusmodi prætolabatur ipsa legatum. Nec in ista fide vivebat, velut Dei citò futura mater, quamquam ex Spiritu Sancto potuisset advenire, quamquam virginem Dei matrem esse futuram, non tamen velut humilis, & in hoc à Spiritu Sancto limitata, de seipsa rem altissimam hujusmodi præsumebat. Ecce ingressus est Angelus, nullo aperto ostio, nullo dimoto repagulo, nullis feris ex aliquo desinatis, ad honestum cubiculum ad virgine reclinatorium, ac pudicæ studium. Nihil obstabat gloriæ atque spirituali substantiæ, corpus quod assumptis, similiter introduxit. Alquam enim formam corporis, juxta mandatum Domini, Angelum credimus assumpsisse, in qui sonantibus vocibus, in auribus almæ virginis loqueretur. Ecce in conclavi creaturæ duæ insignes assistunt, Angelus & Maria: in majori verò conclavi terrestri curiæ paradisi, diabolus & Eva. Præcessit dialogus, unde sunt mala omnia subsecuta: nunc incipit, unde omnia bona proveniunt. Magnus Angelus, magnæque Maria. Major Angelus majorque Maria. Magnus & magna, quia uterque ut creatura rationalis esset accepit. Major Angelus in natura, major Maria ex gratia, quæ in terris existens, visitaverat internis speculationibus Angelos in coelis, nunc ab ipsis personaliter visitatur in terris. Celestis & terrestis, celestem superans, in modico loci spatio conveniunt de pace Dei, de ineffabilibus & divinis mysteriis, de reparatione humani generis, absque interpretibus tractantur. Non sic locutus erat Angelus, ut non intelligeretur. Non sic ignara erat virgo ut non intelligeret. Quis ibi tabellio, ut utriusque dicta notaret, commendaretque stylo ad memoriam posterorum? Quod si Lucas scripsit, præsens ibi non fuit, qui

dicendorum testes? Quo decemente iste dialogus concedatur? Quis interrogatorum & responsonum Julius iudex? O si quis attulisset, appositus auribus ad Verba captanda, quanta potuisset exultatione jucundari, cum ad virginem Angelus orsus est, dicens: Ave gratia plena. Ecce in Prætorio virgineo agebantur nostræ salutis mysteria. Ecce dicebantur in occulto, quæ in publico differenda erant. Ex quæ pro tyrannorum non erant silentia terrore, clandestinè atque nocturnis silentiis ferebantur. Ecce celestis virginitas, terrestrem virginitatem alloquitur, superna inam, spiritualis utranque scilicet spiritus & carnis affatur. Exultare, qui creditis: gaudete, qui cognoscitis: quoniam missus est Angelus ab omnipotente Deo, ad Mariam virginem. Ingressus ad desponsatam, loquitur Angelus ad Mariam: Ave gratia plena. Non apprehensus Angelus, neque apprehendendus, quia nunquam Deus Angelos apprehendit ad naturarum unionem, sed semen Abraham. Quam in qua erat apprehendendum alloquitur, dicens: Ave gratia plena. Apparuerunt Angelis Agar, Abraham, Jacob, Moysi, Josue, Gedeoni, multisque prophetis, pro multisque mysteriis, non autem totius humani generis nuntiare salutem, nisi cum Galilæam virginem alloquuntur, quorum singulariter destinatus dicit: Ave gratia plena. Omnia plena sunt suis contentis, prout natura vacuum aliquid esse non sinit. Ex multa concertatio est in rebus, antequam possit vacuum statui, aut si arte fuerit aliquando statutum, ipsa natura non patitur. Proinde omnia captabilia esse plena cernuntur, & ubi plenitudo unius rei adesse cognoscitur, alterius removetur. Alia siquidem est plenitudo naturæ, alia gratiæ, neutra tamen alteram excludit, alteram altera semper admittit. Præcessit autem gratia omnino naturam, & ejus plenitudo perfectionem habet, quam decebat Desiccam virginem, & ex hoc Angelus inquit: Ave gratia plena. Domus regem peregrinantem hospitatura expectans, annona regi apta debet omnino compleri, alioquin rex à tali hospite declinaret. Rex æternus DEUS, futurus peregrinus in terra, primum intrare decreverat hospitium virgine, & ne præteriret defectu delectantium regiam maiestatem, omnibus regi placitis, virgo perfusa est, propter quod Angelus ad eam: Ave gratia plena. Multa siquidem sunt, quare virginem oportebat gratia omnino repleti, sed

sed salutatio de coelo præmittitur. Non à seipso angelus salutare præsumens, sed officium ex parte mittentis exequitur, excludens omne vix, præferendo virgini ave. Præter conditionem hoc verbum fuit ad virginem, quoniam præter radicem iniquitatis abiecerat. Ad ceteros autem appositum est conditio, ut, si excluderent, propter quod æternum vix infligitur, cum ave omnino manebunt. Omnis salutatio, aut salutis enuntiatio, tristitiam removet, adnectens quod potest esse lætitiæ, tacite aut expressè: duo hæc omnis vera salutatio præstendit. Sicut in deceptione primæ mulieris, satagebat diabolus sibi omnem auferre lætitiā, auferendo DEUM: quo derelicto, poenam omnem inducebat: sic angelus salutando Mariam, excludit omnem tristitiam, & divinam lætitiā administrans. Et sicut ille malignus blandè hostis, severè amicus, non solum illos primos protoplastos his malis, sed omnem sobolem propagandam ad eis disponebat involvere, quod & fecit, prævidens acrimonia intelligentiæ suæ, quod ex eis pertraducem innumerabilis hominum utriusque sexus erat propaganda propagatio: sic Gabriel angelus, non duntaxat virgini pro seipsa, sed ipsam salutando, totius mundi simul cum illa nuntiat esse salutem, & æternæ tristitiæ funera depulsionem. Minatur Dominus per prophetas suos, ob iustas causas hominibus vix, quibus remotis pro omnibus, Mariæ indicitur ave. Vix genti peccatrici, populo gravi iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Gens peccatrix, quæ semper in fluxu mali peccare non desinit. Populus autem homo, quilibet iniquitate gravis, qui majora mala peccando superapponit. Semen nequam sunt, qui malos imitantur, à quibus velut semina seminantur, & in alios etiam semina iniquitatis diffundunt. Scelerati autem filij, sunt in seipsis absque pudore peccantes; quibus vix Dominus, æternum vix minatur. Quibus malis abjectis, ad meliora conversis, videtur virgini pro eis dici ave. Peccaverat Jerusalem contra Dominum loquens, & adinventiones faciens in peccatis, & ex cognitione peccabat, & peccatum suum læstenter extulerat. Cui statim dicitur: Vix animæ eorum, quoniam reddita sunt eis mala. Noli ergo exerecere linguam tuam contra Dominum, non querat adinventiones in peccatis: cum cognitio peccatorum arguit, omnino

de vita non offeras, quod te deliquisse cognoveris, & tuis auribus insonabitur ave. Inquit etiam: Vix impio malum, retributio manuum ejus fiat eis. Impius est, qui DEUM in veritate non colit, ad religionem contrariam affectu & opere colligans, cui æternum vix reprobitur, cum divina dictante justitia, malum agens, retributionem manuum suarum in unione suscipiat. Sic enim Job asserit de seipso: Si impius fuero, vix mihi est. Ad religionem verò pietatis conversus, ave aliam virgini fortiter. Interminabilis Job. 10. ambitio in humanis rebus, & insatiabilis appetitus ad æternum vix, contraria verò applicantur ad ave. Scriptum est enim: Vix qui conjugatis domum ad domum, & agrum agro copulatis. Nimis ambit, quia Ista 1. apertudinem naturæ aut artis velit sub suo dominio copulare. Ex apertudine namque naturæ, omnes conjuncti sunt agri, non terræ moles discontinuatur in parte, nisi quod maria mediterranea in ejus superficie, ratione profundarum vallium, quæ receptacula sunt aquarum, interponi videntur. In abyssalibus verò partibus terra non interducitur. Et quamquam terra una, moles una, continuo una, diversitatem multiplicem fortiter ex dominis, tamen unitas est naturalis elementi. Domus edificatio est ex arte, materiem preparante natura. Et omnis domus in civitatibus & habitationibus, alteri pro usus commoditate respondet. Vellent autem multa, imo cuncta improbi appetentes, omnia simul jungere dominio suo, prout sunt ex natura & ex arte conjuncta: his iussit vix, charitatem verò diligenter, cultum ave. Multi sunt qui ebrietatem sectantur, non duntaxat vini, sed amoris pervertentis affectum, quibus per Iaiam æternum etiam vix dominus cominatur, dicens: Vix! qui Ista 1. manè confurgitis ad ebrietatem sectandam. Ebrietas protinus est, ubicunque abjicitur, aut non tenetur ordinata mensura, quam prætermittentes ordinantur ad vix: qui verò illam in omnibus servant, disponuntur ad ave. Omnis iniquitatis actor reus est coram DEO. Iniquitas autem est, stante cognitione veritatis & boni, fuga optimi, & spontanea contrarium electio. Contra quos per Iaiam dicitur: Vix! qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & sicut vinculum plausivi peccatum. Trahitur iniquitas in funiculis, cum adduntur peccata peccatis. Vanitas autem, Ista 1. cum animus per inania diffunditur, funiculorum facit ipsa consentum. Peccatum verò,

Ista 1.

Ista 1.

verò, in vinculati plausu similitudinem ducitur, cum ex constitutis malè urgentibus notis, parte posteriori elevata, antenarum depressa, peccator homo detrahitur. Qui verò ad contrarium trahendo se præsinit, dissociabitur à vā, & quod pro omnibus virgo alma percepit, conjungitur ad ave. Ferventes iudicium, pervertuntur à DEO. Contra quos per istam Dominus æternum vā comminatur: Vā qui dicitur bonum malum, & malum bonum; ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras: ponentes amarum dulce, & dulce amarum: In quo amplius perverti posset iudicium rationis, quam quod est naturaliter bonum, aut ex eo, quod bonum æterna bonitas esse decrevit: in malum, quod substantia & positione caret, iudicando convertere: aut malum omni bonitati adversum; in bonitatem malè ducendo transferre? Attribuire tenebris habitum lucis, & luci horriditatem tenebrarum inferre subverte nescit iudicium rationis. Gustus infectus, remota excusatione censetur, si amarum dulce, aut dulce amarum omnino iudicaret: Ac per hoc bonum dicitur malum, qui in aliquo iudicant Patrem omnium Deum; qui de sua providentia murmurant, qui cum iuste punit, ei favitiam sibi quæ innocentiam tribuit, qui abyssum iudiciorum ejus non intelligentes; & improvidum, aut acceptorem personarum opinantur, qui sparsas super homines penalitates, quibus possint ad meliora converti, reprehendunt, qui flagella ejus piis aut iustis detrahunt, qui misericordiam & patientiam ejus in peccatores, & in his malis, quæ continuè fiunt, confundunt. Tenebras verò lucem ponunt, lucemque tenebras: cum mendacium in veritatem, veritatem in mendacium transferre conantur, cum quod habet imaginem tenebrarum, luce vestiunt; & quod est ad similitudinem lucis, tenebrositate obvelare contendunt. Amarum verò dulce fore prædicant, cum vix hujus amaritudine, velut à dulcedine pascentur lecti. Dulce, amarum dicunt, cum abdicacionem temporalium rerum, eam spirituale studium abominentur decepti. Quibus iuste donabitur vā. Convertis ad contraria, merito & in perpetuum prælabitur, quod pro omnibus Mariæ dicitur ave. Sapientia hujus mundi, stultitia est apud Deum: & prudentia carnis, mors est. Et plerique sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt. Non querit autem Deus hujusmodi fa-

B. Sim. de Caglia Com. in IV. Regum.

piantes, sed eis æternam miseriam comminatur, dicens: Vā! qui sapientes eritis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Sapientes in oculis suis sunt, qui in his quæ cupiunt sive agunt, non iudicant veritatis, non sententiam aliorum rectè viventium, sed proprium ductum attendunt, & usque adeo sibi placent, & contentantur sibi sunt, ut in nullo eis coharidari posse videatur. Ut suam sapientiam inferare, assunt esse stultitiam sapientiam cætorum, Nec exquirunt à doctoribus honesta consilia, oblata respuunt: non credentes, magis seipos; in aliis sapientiam inveniri, etiam autem sapientes in propriis oculis esse videntur, & prudentes in semetipsis: qui spreta omni utilitate communi, & proximi, privatis commodis student, omnem industriam, quam possident à natura, quam didicerant ex usu, quam ex aliis tradentibus perceperunt, sprete carentis; ad se convertunt, & actione duntaxat responsa sibi provident in futurum. Erit istis, nisi respiciant, protinus undique vā; respicientibus verò, adjicitur ave. Amat in omnibus consistentiam iustitiam, per quam omnia pacata consistunt, nulla insurgunt in animo ex moribus passionibus, non quaestiones fornice: respublica in pace quiescit, non desit damna miser, quod adversus eum prævaluit malè casus, non lachrymabitur quisquam de perverso iudicio. Eos autem, quibus ob causam ordinem iustitiae perverterunt, debita pena consequitur. Nam Scriptura dicit: Vā! qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. Ad regiminis sceptrum tenentes scilicet Verbum istud, quorum est exercere iustitiam, illamque distribuere, auferre sive conferre. Sed cum ipsa in obliquitate se portigat ad premium sive supplicium secundum exigentiam meritorum, sepe, quibus incumbit in ista ex auctoritate decernere, ex muneribus perveniunt, & tribuunt ejus censuram, cui adversatur ipsa iustitia; & quem ipsa condemnat, ipsi absolvent; & sic impius iustus, qui reus est, ipsa iustitia decernente: à iudicio egreditur liber iniquus, ubi remanet innocens condemnatus. Equè malum dixerim, impium iustificare in iudicio submissione munerum; & à iusto debitum sibi auferre iustitiam. Supergreditur autem, si hæc addiderit iniquitas, quod impio liberato, iustus traderetur exilio. Nam quamquam malum sit, impium iustum dicere, & iusto auferre iustitiam, ex-

H

cedit

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

3

cedit autem omnino, si iustus & innocens puniatur. Duffert enim per omnem modum, non subvenire iusto de libi competente iustitia, & ipsum per iniustitiam ledere: cum aliud sit non inferre iuvamen, aliud inferre iacturam. In iustitiam pervertentibus apponitur vix, pro ipsa verè laborantibus virgini oblatum est ave. Quid autem in moribus hominum damnosius inveniri possit, quàm iniquitatem firmare per leges? Nam quis rector salces portabit, si secundùm leges iniquas sentiat in subiectos? Unde Res publica sumet argumentum aucta quomodo stabis, si ex iniquis legibus præfidentium eris prolata censura? Si exorbitatio ex legibus est, exorbitantes quomodo reducuntur ad æquum? Unde arcebuntur vagi hominum mores? Fiet omnino iudicium, auctoritatem habebit iniquitas, nunquam æqua erit retributio mentorum. Malus malus erit: deplorabit damna & exilia iustus: innocens discriminibus subiacebit. Confusa erit humana conditio, ad vitia nemo obex: ad virtutes nullus adiutor. Erunt pauperes emolumenta grassantium, ab eis iustitiae iudicium procul erit. Oppressi, reclamare non poterunt: Vim patientur

humiles, inquirentes pacem, impropè vexabuntur: viduae, præda fient: pupillorum substantia in direptionem erit. Quamobrem per Iliam Dominus dicit: *Malis 10.* Vix, qui condunt leges iniquas, & scribentes iniustitiam. Scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim tacerent causæ humilium populi mei, ut essent viduae præda eorum, & pupillos diriperent. Clarent ista, & expositione non indigent, & per eos, contra quos per prophetam Dominus loquebatur, futuros similes arguebat, quod si ad contrariam relabatur partem, pro vix donabitur ave. Multa vix in Sacra Scriptura reperimus, ac varias maledictiones: habent tamen supplicis ex malis actibus rationes, quæ singula his annexerè fastidio esset opus. Ideo tamen ista posuimus, ut ave, quod ab angelo nuntiatum Virgini, primò remotionem ejus, quod vix importat, insinuat. Attamen sic, ut id, propter quod inferitur, ab effectibus & actibus hominum excludatur. Ex hoc loquendi genere ad alia cuncta, quæ in veteri & novo testamento, sub quacunque comminatione aut interminatione reperiuntur, potest esse aptitudo & habilitas differendi.

Cap. II.

Benedictio Virginis edita per Angelum.

QUOD autem ista salutatio tam mirifica ex coelo ad Virginem per Angelum in conclavi delata, non solum almæ Virgini, sed omnium indicet esse salutem, nomen futuri filii manifestat. Exprosequens Angelus suæ legationis officium, salutans nomen Virginis reticet ab eo, quod plus in eo erat denominans, dicens: *Gratis plena.* Ostenderat ei Omnipotens, qui delegaverat eum, quæ & qualis esset hæc Virgo, & quibus copiis ditata consisteret: cum omnium abjecta copia rerum, solum polleteret plenitudine gratiarum. Rerum naturalium fulgor pallor, compositus plenitudinis divinorum charismatum. Erant tiquidem in Virgine gratiæ superrogatæ, ad quas nulla sua merita potuissent accedere, sed solum accepit bonitatem donantis, qui sic eam replere ab æterno decrevit, ut ad theotocorum decentissimè aptaretur. Ipsa verò ex acceptis omni virtute se gratificavit ad omnium Deum Patrem, & omnimode gratia plena salutatur ab isto coeli-

cola, qui ad terram missus, ad eam tam festinè descenderat. Dominus tecum. Sic quidem, ô Virgo! est, nulla plenitudo gratiæ tibi amphor consistere potest. Omnis lingua deinceps balbutit, cum in tuam nititur laudem, venerari te silentio decentius esset. Si Dominus est tecum, & cum ipse in omnibus rationibus sit, dispari tamen essendi modo, tecum tamen intrinsecus, & diligentius adest, ut præter unionem, quam in thalamo ventris tui celebravit cum humana natura, cum nulla creatura Dominus colligarius astringatur, ut nec solum ad seipsum sit gratia plena, sed ut refundat in cæteros exigentes, & detur in illa intelligi, quod plenitudinem gratiæ futura Christianitas possit accipere, quæ numerositate singulari virgini præferenda erat. Etenim ad totam Christianitatem ordinabatur, quod fiebat in virgine. Sicut una prima virgo, non pro se ipsa tantum, sed pro omnibus plenitudinem culpe suscepit, nec, ut dixerat cum hac Virgine Dominus Deus esset, sed ex præfigio monstra-

Lucæ 1.

regur,

retur, quantum ad futuram fideliū plebem Dominus potuisset albingi. Et benedicta nō in mulieribus dicta est, propter id, ad quod ordinata est, & ob hoc, quia ipsa se totam tradidit in placum eamdesuper eligentis. Neque ista benedictio sibi soli propter eam solum applicata est, sed ut in ea omnium benedicendorum & vocatorum in extremo iudicio, ad percipiēda regna cœlestia, similiter & æternā benedictio autē celebraretur, enuncia-

ta per Angelum, de numero Angelorum, in quorum similitudinem beatitudinis electi sunt transferendi. Non bene dicitur super homines, ne Filium diceretur excedere; magis autem in distinctionem sexus ista in mulieribus benedicitur, quoniam Christus in viris, ipsa in mulieribus & viri & mulieres in ipsa in benedictionibus cœlestibus benedicantur, quanquam ex ipso Christo benedictio in omnes homines sua pietate proveniat.

Cap. III.

Hæsus tacite Virgo turbata novitatem Verborum cogitans.

QUæ, cum audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. Conflavit in unum hæc Verba Virgo in animo suo, & quod dicebatur per Angelum, sibi peregrinum & insolitum videbatur, maxime, cum se tam humilem reputaret, & supra id, quod exstimabat de se, huiusmodi salutationem esse cognosceret. Percepit auribus, quod Angelus proferebat in voce. Corde cogitabat, quod audiendo perceperat, qualis esset ista salutatio cœlestis, in terrisq; peregrina. Cogitabat mitemem similiter & Iegatum in suis fulgoribus, processibus, & sermonibus ore notabat. Et cum in animo verba salutationis distinguere, superabatur ab eis, & eorum amplitudine vincebatur. Hæsitabat secum loquens, & in tanto sermone Angeli turbabatur. Non turbabatur dolens, non aliquid male patiens, non stomachans Angelum, non abhorrens Verbum, non ullis malis passionibus mota, sed velut ignorans admiransque salutationis huiusmodi novitatem. Ignorantia enim admirationem & turbationem semper consuevit inducere, velut quis in animo turbaretur, non intelligendo quod legit, seu quæ repente accidit, novitatem in animo non advertit, aut non apprehendendo, quod ab aliis audit. Ex pietate turbatio ista erat, non ex indebita passione. Improvisus advenit cœlicolæ, insolita salutatio, magnum mysterium continens, non repentina comprehensio agendorum, turbationem piam atque prudentem adduxit, & virginalem animum pavidum fecit. Ex his argumento factum est, quod Virgo, quamvis plena Spiritu, se matrem

deiseram ignorabat, aliàs turbationem ex sermone Angelico in animo non sensit, quam nec turbaram, aut ullo modo pavidam ex angelica presentia scriptura commemoret, velut visionibus Angelicis affectam, & eorum singulariter salutem custodiam. Duntaxat ex sermone Angelico Virgo admirativè turbata est, cogitationem suam non in aliud, quam in qualitatem salutationis immittens. Qualis erat ista salutatio, removens vix culpam, similiter & poenæ, inferens plenitudinem gratiæ, cui altitudo gloriæ subsequens facta est? Qualis ista salutatio, quæ creatorem creaturæ, Deum homini, immortalem mortali, beatum misero connectebat? Quæ in salutatione aliorum qualitas, quam dicere, Dominus tecum? Qualis ista salutatio, quæ omnem maledictum antiquum expulit, & omnem benedictionem induxit? Non improvidè Virgo cogitabat, qualis ista esset salutatio cœlica, hæc annunciatum tam supremam. Non dabat Angelo Virgo responsum, nec humano more facere, vocem resalutando rependit, aut velut familiaris ex pristina consuetudine illi cœlicola, aut verecunda censura modestia, magis autem dixerim, occupata in consideratione doctorum, sicque turbata reiebat. Nos etiam appositus Deo, dedicatis virginibus est, ut plus audiant, quam loquantur, nec proferant ad incerta sermonem, interrogatæ responsum suspendant, suspensus, quod offertur, intelligant. Admirationi audientium ex raritate loquendi esse debet sermo virgineus. Hinc virgo alma prius vult intelligere, quam quid loquatur, & ante dicere, quam respondere. Idcirco admiratur & cogitat, turbatur

et B. Sini. de Cassia Com. in 17. Regum.

H 2

& de:

& deliberat, audit & reservat, & omnia tacite secum confert, & conferendo timet, non poenam presentem sive futuram sed

ignorans timebus, timens turbabatur, quam sic praevalens angelos agitari salutarem, tam eximie declarationem adnexuit.

Cap. IV.

Removet Angelus timorem à Virgine, quam gratiam invenierit apud Deum infans.

NE timeas Mariæ, invenisti enim gratiam apud Deum. In declaratione nomen virginis exprimitur, quod in prima salutatione tacebatur. Nam priusquam Angelus experiretur, quid humilitatis effectus in virgine, cum ab theoticoconium nollet affuturam, ex eo, quod ab omnipotenti Deo in legationem acceperat, velut alibi dignam ipse indignior nominare ipsam veritus esset, etiam praeintendens gratiae plenitudinem, qua potior erat, ut super praetulusim. Nunc verò ipsam considerans verborum novitatem timentem, dubietatis timore turbatam, statim ad propellendum dubium & timorem, ipsam iterum allocutus est, dicens: Ne timeas Mariæ. Frustra timore concutitur, quam Deus ex alio salutet. Cur alma Virgo times? Supergraderis animo conditionem coelestium spirituum, quos & in humana natura producti sunt, tu sancte praecellis. De caelo tibi ministratur salus, & pro omnibus tibi offertur, non ad incutiendum timoris passionem de caelo descendendi, sed ut hac tollerentur de cordibus hominum, & si quae peiores fuerint passiones in causa tua & omnium, te primo adorsus sum. Quam sacrosanctus processus angelus, qui turbatam virginem, atque verborum novitate timentem, sic confortat, sic docet removet ejus animi passiones, dicens: Ne timeas Mariæ, invenisti enim gratiam apud Deum: Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum: hic erit magnus & filius altissimi vocabitur. In altiora virginis animum cum declarare nititur Angelus, ex admiratione suspensus, quod virgo, quae in domo Domini se reputabat abiectam, apud Deum hujusmodi gratiam inveniret, ut conciperes Filium, quem sibi videret in humanitate subiectum, pendentem ad ubera, aliorum more vagientem, quem non solum conceptura, similiter & paritura erat, ad propriam filiationem atque maternitatem, sed totius humani generis salutationem. Quamobrem pro effectu futuro Angelus nomen nun-

ciando praedicat: Ex vocabis nomen ejus Jesum, quod ab alio Evangelista expressum est: Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Sed quomodo hac serena virgo, gratiam apud DEUM invenit, culpam inveniat nil aliud est, nisi cum homo venit in id, quod quaerit, aut quasi cum ad eum venit? Non hanc gratiam virgo quaerebat, non praestiterat studium Dei Filio concipiendi, non oraverat, non jejunaverat, non se affecerat virginitas, non ad hujusmodi contemplationem noctes ducebat insonnes, nil efferebat ex voto, ut hanc gratiam inveniret. Quare, inquam, mulier à saeculo praesumpserat hoc inquirere, ut undecunque concipere aut parere posuisset hominem, hominum Salvatorem? Quare, inquam, sancta Virgo ab humilitate seminis excessisset, ut in alto preces porrigeret, ut Filii altissimi esset mater? Non minor fuisset haec superbia, quam illa Luciferiana, quae altissimo similis fieri satagebat. Ac per hoc, si non quaesivit, quomodo invenit? An praeter intentionem fuit inventio? Sed quis invenit, quod non intendit? & si forte usu loquendi mutes invenit dicantur, quae non exquiruntur, omnino ab inventionem est aliena proprietas, eam ad inventionem penitus inquisitio praefertur. Nam si quisquam invenit lapidem pretiosum, quem non cognoverit: si sanxerit herbam, cujus virtutem ipse ignorat: si agrotans obvium habuit medicum, quem ad suam sanitatem multo labore quaesierat, quem solum audivit ex nomine, faciem ejus intuens non cognoverit: quomodo dixeris invenire, cum in cognitionem netter istorum venerit, nec ad animam horum, lapidis, herbae, medici, venerat plena cognitio? Unde igitur hanc invenit gratiam non quaesitam, antequam nulla ratione cognoverat? Veruntamen in hoc, nec more humano facienda est differio, quoniam, cum ab aeterno divina Majestas disposuerit hanc gratiam generi humano conferre, ut esset unio naturarum, divina scilicet & humana, in una electa virgine celebranda

in qua Verbum caro fieret, ad habitandum in nobis, similiter & nobiscum, ad redimendum nos, ad motiandum in carne pro nobis: inventa est una virgo ex alto: divinis muneribus fulta, ut tali esset apta commercio, quæ non invenit gratiam, quam non quærebat, sed omnes creaturas, & alias virgines suis meritis transcendenti, hæc gratia oblata est. Quærebat humanum genus redemptionis gratiam, nam valde premebatur ab hoste, vita debellabatur à morte, affligebat poena naturam, nondum gratia redemptionis advenerat, nunc dicitur invenisse una virgo hanc gratiam, quam quærebat damnata propago, ex qua singulari munere servata: quæ gratiam non invenit, quia ipsam in seipsa quaesivit: sed quia sibi præ omnibus dignæ ad hoc dicebat: Deus obtulit, ideo invenit: *Eos concipies in utero, & paries Filium.* Subticeatur adhuc modus, quousque virgo depollet. *Et vocabis eum Jesum.* Non tu nomen impones, non nomen ex genere,

sed ex eventu. Non explicato cujuscumque, sed ab effectu, quem ipse completurus est. Impositum erat Angelo, antequam de coelo descenderat, cum legationem à Deo accepisset ad Virginem, quod tale nomen, autoritate paterna, imponeret æterno Dei Filio: nuper in carne pro hominibus nascituro. Invariabile autem est, quod decernit Pater æternus. *Hic erit magnus.* Hic superflua est omnis Verborum dissensio, si de hujus magnitudine disseratur. Quid de hujus magnitudine dici potest, cum sit omnimodè infinitus, quia est æternus Filius Dei? Et quævis ex assumpta forma sit homo, est etiam infinitæ virtutis copulatus per omnia Deitatis. Non enim de mole corporis Angelus contendit edicere, quæ non exisset communem hominum formam, cujus quantitatem multi precelluere gigantes, sed de illa magnitudine, quæ omnino ineffabilis est. Nam magnus Dominus & laudabilis nimis, *Psalm. 144.* & magnitudinis ejus non est finis.

Cap. V.

De dignitate prolis ex patre.

ET Filius altissimi vocabitur. Non vocaretur nisi esset, tamen esset, si non vocaretur. Porro res excedens sensum hominum, similiter & Angelorum, ut Filius altissimi & Filius hominis, esset in filiatione communis, non tamen in natura filiationis. Nam alia est filiatio, quæ invenitur in natura Deitatis: alia, quæ in humanitate sit virtute traducta. Illa æterna sine multiplicatione substantiæ, ut idem in substantia sit Filius, qui & Pater: idem cum Patre Filius, Filiusque cum patre: Illa verò temporalis cum multiplicatione substantiæ, ut alius sit parens, alius filius. Alter in substantia qui generat, alter qui genera-

tur, ut præter id, quod habet relatio, substantialiter fiat omnino divisio. Et nunc indicitur, quod Dei & hominis unus personaliter Filius sit communis. Esti Virginem Angelus alloqueretur, dicens: Virgo ne timeas, nam ex inventa gratia, quem es conceptura finaliter & paritura, non erit filius atque dicitur hominis imi, non servi, non proceris humani sive vereri, sed vocabitur Filius altissimi. Nec ita dicitur Filius tuus, quamvis secundum carnem ex te conceptus & natus, quin pro ut est ab æterno Filius altissimi, sic à verò credentibus appelletur in tempore. Ac per hoc unus Filius est, Dei similiter & Mariæ.

Cap. VI.

De dignitate prolis, & anterioritate.

Lucæ, 1.

ET dabit ei Dominus sedem David patris ejus, & regnabit in domo Jacob in æternum, & regni ejus non erit finis. Ad formam servi, Angelus Verba convertit, ad ostendendum quantum potuit illa forma subvehî, postquam edidissent, quantum altissi-

mi forma potuit inclinari: Sed unde præter David, nisi ex forma servi? Nam in forma Dei per Spiritum dominum eum vocabat, inquiens: dicit Dominus domino meo, sede à dextris meis. Quam scripturam, cum à Judæis, quid eis videretur de Christo, exquirent, respondentibus,

Psalm. 110.

bus, quia David : salvator objecit, quia David Christum sanctum Dominum ante vocaverat, sed hoc secundum formam Dei, quam Judæi non intelligentes in Christo, dumtaxat David Filium appellabant. Et verè sic erat ex carne, quam de Virgine traxit. Proinde Angelus, David ejus nominat patrem : non illa propter propter aut effusione feminis, quæ prædicatur in carne, sed ratione deductæ propaginis, quæ quis pater generis dicitur ex longa traduce. Ac per hoc promissionem factam David de Christo Angelus nuntiavit jam adesse, cum eum ejus nominat patrem, cujus sibi Dominus daturus est sedem. Et omne ambiguum procul repellitur, quoniam ex David descendit, atque per Mariam genitus ex carne. Sedes autem David regis, data est Christo, in eo, quod homo erat, ut ipse sit rex regnum, Dominus dominantium. Sedes est judicariæ potestatis, ut ex typo David, qui judicaret omnem populum circumcissionis : Pater omne judicium Filio suo dedit, & potestatem plenariè dedit ei judicium facere, quia filius hominis est. Necnon ea in hominibus iustis, in hac vita degentibus, à Deo Filio suo Christo traditur sedes : quoniam animæ iusti, sedes est sapientiæ. Porro regnum ejus cum domo Jacob scilicet cum eis, qui mundum istum in maligno positum, virtute gratiæ supplantaverunt, erit in æternum : non erit finis, ratione infiniti regis, & beatitudinis interminabilis. Quàm alius promissionibus virgo allicitur, ut dictis angelicis præster assensum, quàm magnis commercialis sit adorsio, quàm magna humilitate divinitas, quàm altitudine magna humilitas sit censenda, ut trahatur ad id, quod in pretio humanæ redemptionis offertur, ut qui concipiendus atque patientis prædicatur, effectu & nomine sit Salvator. Inferius sit magnitudine, Filius, quia est, vocetur Alnifim. Super festam sessurus sit judicariæ potestatis, & regnaturus in æternum in domo Jacob, super illos filios, quos dum moretur in Ægypto, morti vicinus, datis benedictionem, ænigmatice manifestat. Bipartitur autem regnum æternum, sicut in hoc sæculo temporale, atque sicut in ecclesia mysticum. Et quanquam dicit Apostolus, quod Christus diligit ecclesiam non habentem maculam, neque rugam, sed in hac vita est macula est & ruga. Quoniam ad ecclesiam Dei pertinent omnes baptizati, non tamen omnes facti sunt salvi, omnes credenda credentes, etiam mali, ut in arca

Noë corvus & columba, homines & animalia. Et in una ecclesia, boni & mali, quamvis credentes incessanter reperiuntur, quoniam in ecclesia est fides una, & ex regione, ipsa eadem potest esse mortua, de qua dicitur : Fides sine operibus mortua est. Proinde si Christus sic ecclesiam diligit absque macula & ruga, hoc est, ut ita sit : non quia sic ipsa tota consistit, aut aliam ecclesiam suam ipse non diligit, super quam Christus in hoc procursu temporis regnat, etiam super omnes, qui contra ejus ecclesiam dividuntur. Itaque super omnes beatos & reprobos, æqua & una potestate regnabit beatificè super bonos, horrendè atque terribiliter super malos, tam æternè quam æternus Deus, ut infinitæ finitas nulla succedat. Ista Davidicæ sedis donatio ad formam servi refertur, nullius novella honoris accessio ad formam agitur. Nec de novo regnum accepit æternum æterna Dei forma, quamvis creaturam, super quam regnaret, ex tempore fecerat, non ad augmentum honoris & commodi sui sed profectum conditæ creaturæ. Proinde, si creatura est ex tempore, regnum est ex æternitate, sed ad hominis formam æterni regni trajicitur ipsa largitio. De imperio hujusmodi atque durabilitate tradendis homini Christo sic scripturæ veteres prædixerunt. Nam in figura dictum, dum saltem legimus : Ipse eris mihi in filium, & ego ero illi in patrem, firmaboque solium regni super Jerusalem in æternum. Non spectat hoc nisi ad formam servilem, ipse enim mihi in filium, quoniam ex forma Dei semper cum Patre Filius. Et in Psalmo LXXI, qui scribitur ad Salomonem, & in Psalmo LXXXVIII, qui scribitur intellectus habim litteratè, ænigmatice verbis plenissimè sunt dissenta. Necnon Spiritus per Isaiam hoc etiam sub clariori ænigmatice monstravit de ipso, qui concipiendus & in mundo nasciturus erat : Parvulus enim natus est nobis, & Filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum ejus. Vocabitur nomen ejus admirabilis, consultarius, Deus fortis, Pater futuri sæculi, princeps pacis. Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis. Super solium David, & super regnum ejus sedebit, ut confirmet illud & corroboret in judicio & justitia, amodo & usque in sempiternum. Tanta luce ista se intellectuibus offertur, quod amplior declaratio potius obvelaret. Ac per omnia supradicta corpore absentes, spiritu presentes, hanc altam Virginem theotocam alloquamur.

Placet

Ephes. 1.

scob. 1.

2. Pa. 10.

Iste 1.

Placet ne tibi Virgo legatus sacrosanctus
 ecclesia? Nōne atipendis mittentem?
 Nam Deus aternus est. Nōnet tibi salu-
 tio est in voto? Nova est, sed ad novita-
 tem vite: Peregrina est, sed pro patria sem-
 piterna: Infinita est, sed pro consuetudine
 gratie consequendae. Nōne ablativa dolo-
 rum, & collativa bonorum? Nōne op-
 opas habet gratie sursum agentis? Nōne
 Dominum tecum offert? Nōne te suble-
 vat in benedictionibus, super merita stu-
 beris? Quid igitur in tanto sermone tur-
 baris? Quid cogitas, qualis salutatio sit,
 quae nihil habet adversi? Ah ignotas quanta
 munera fecum desert, quā sunt ineffa-
 bilia dona quae continet? Ecce tibi Ange-
 lus cogitanti ait hastanti, & turbat in
 ejus sermone respondet. Hoc tunc neme-
 mus vel timeas, nam frustra te illa passio

molestabat. An ne tibi placet, quia gra-
 tiam invenisti apud omnium creatorem,
 non ad te ipsam sanctam veniendam, sed
 ad omnem tibi naturae confortem? Eja Vir-
 go non tibi praestat ineffabilis delectationis
 augmenta, quod conceptura sis in alio,
 partura etiam utero impolluto Filium, effe-
 ctu & nomine Salvatorem, infans ma-
 gnum, altissimi Filium, sessum in
 sella Davidica, regnatum super omnia
 in aeternitate Destatis, cujus regni
 non erit finis? Nōne ista omnia tibi sunt
 grata Virgo? Respondit itaque: Sunt uni-
 que per omnia grata, nihilque detestor, nihil-
 que abhorreo: supra aem, supra cognatio-
 nem, supra usum, supra sensum sum, quae
 ab Angelo nunciantur percepi: Et cum omnia
 sint in placito, duntaxat mihi modus dete-
 gatur.

Cap VII

*Cum omnia Virgini sunt in placito, modum conceptionis
 & partus exquirat.*

PROINUS jure Virgini omnia grata
 erant, merito siquidem, quoniam
 nunquam ante fuerunt tam alta
 commessata, neque futura succe-
 dent. Et adhuc censura silentii agebatur, cum
 usque ad inquisitionem modi Virgo non la-
 quitur, sed dixit Mariam ad Angelum: Quo-
 modo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
 Virginitatem videbatur jam Virgo dicere, cum
 modum conceptionis & partus inquit, ac
 si per omnia plenē ad sua vota respondeant.
 In modo haesitatio tantum erat, cum sibi esset
 virginitas ex natura, placeret ex gratia, ex
 Spiritu Sancto, quo plena erat, agnosceret,
 quā magnis & eximius esset ditanda mune-
 ribus, ex illa placere studuerat creatori. No-
 verat ex scientia quae donata erat, ex usu hu-
 mano, ex mulierum damnata propagine;
 quod non esset conceptio sine corruptione,
 sine infuso semine, non portatio sine grave-
 dine, nec partus sine dolore, etiam quod
 absque viro à primis parentibus, deinceps
 non fuerat celebrata conceptio. Et quan-
 quam Virgo tam sancta in hujusmodi specu-
 lationibus animum non versaret, divinis
 super theoricis intentis, non tamen haec
 subterfugebant scientiam ejus, quod illa
 prae illa in decursu propagationis huma-
 nae non fuerant. Et ipsa vitam non cogno-
 verat ex conjunctione: neque cognoscitur
 erat, ex voluntate. Nam quamquam Joseph
 desponsata esset cum ea, non tamen ipsam

secum ad habitandum tradiderat, aut sibi
 carne copulandus erat. Nec obstat, Virgi-
 nem viro vero praestitisse assensum, cum alie-
 ter vera desponsatio non fuisset: sed nec
 carne conjungendi erant, quoniam uterque
 utique virginitatis amator, uterque servatu-
 rum illam Deo promiserat, uterque subjacere
 divinis directionibus, & expectantia decreta
 divina: nec de ista duobus conjugibus est,
 ut de ceteris asserendum, singulariter quip-
 pe divinitus agebantur. Nec in matrimonio
 horum & omnium virginum derogatio ap-
 ponatur, quod non incedit corruptio car-
 nis, non sit veritas conjugalitatis: quoniam
 ut audacter affirmem, eo matrimonium di-
 gnus, atque honestus est censendum, quo
 major castitas ipsam fovet. Quod si semper
 gubernat Deo dicata virginitas nihil habet
 unde causetur, magis autem, unde divinis
 muneribus fulcitur. Hinc virgo incoacta
 tenens virginitatis propositum, manentibus
 in suo placito angelicis dictis, modum con-
 ceptionis & partus inquit, dicens: Quo-
 modo fiet istud, quoniam virum non cognosco?
 Ac si praeter id, quod ipsa servare firmaverit,
 aliud sapientia divina decreverit. Virgo si-
 quidem sum, virginitas mihi placet, alti-
 pendio tam, pro ea defendenda tormenta
 subirem, virum non cognovi, cognoscere
 non decrevi, me ipsam Virginem consecravi
 altissimo: ex illa, credo ineffabilia dona
 sortiri: de ipsa mihi Spiritus Sanctus illu-
 xit,

xit, Dei ex omni meo facta sum. Quid igitur angelus de me ordinavit altissimi? Fiet istud cum viro, an præter virum? A te dicta meo grata sunt animo, & tacite mecum versans paveo. Edificare modum, quem possim mente considerando revolvare, an velut expositum gratus accedat. Nulla per me tibi erit diffinita responsio, nisi claruerit modus factionis. Quam succineta

Virgo verbis, quam in responsione prudens, ut nihil de expositis expectat, animum & verba transfert ad ordinem funtionum, ut plenè forment ad inquisita responsionem, Concedenda sunt omnia prius, si facta modis si factis modi convenient. Ex his quippe clarescitur ratio, ea quæ novis, respondenda pronunciat.

Cap VIII.

Aperit Angelus modum, ut animum Virginis alliciat ad consensum.

LUC. I.

Respondens autem Angelus, dixit ei: Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi. Jam aderat Spiritus Sanctus, nec cunctandum est, cum superventurus prædicatur. Si verò, quod dicitur, refertur ad locum, ut desuper Spiritus Sanctus venire diceretur, non aliquem fallat opinio: quoniam Spiritus Sanctus non movetur de loco, ut vadat relictis spatii ad alium locum, sed Spiritus Sanctus jam asisteret ei, cum eam in primo instanti Conceptionis ab illo contagio præservavit, quo tota humana propago tenebatur obnoxia, & quia Spiritus Sanctus non operatur in vanum, nec alicui præcipuam gratiam concedit incassum, hunc nec ad prophetiam, nec ad omnem consolationem, nec ad profectionem in perfectionis, nec ad miracula, Spiritum sanctum ei credimus defuisse, quamvis, quod Spiritus propheticus cognoverat stylo non commendaverit, nec sibi obvenit occasio miracula faciendi. Spiritus autem Sanctus, qui nunc superventurus in Virgine dicitur, non refertur ad Virginem sed ad Filii conceptionem, quæ acta non est virtute inchoi seminis, sed Spiritus Sancti in ea supervenientis. Proinde omnis adventus Spiritus Sancti, usque ad superventionem ejus fit, ad Virginem præservandam, & ad divina mysteria computandam. Hoc autem quod supervenire dicitur, ad conceptionem Filii refertur, quæ Spiritus sancti operatione, non alia facta est, ut cum modum conceptionis & partus ab Angelo Virgo perquireret, allicatur, ut assensuat: propelleret corruptio, libido non aderit, eodem modo semper se habebit virginitas addetur tamen tam digna, imo divina fecunditas, ad modum insinuandum Spiritui Sancto tribuit actionem, cujus

est propellere vitia, conservare virtutes, separare repente supra id, quod sperare potest mortalis infirmitas ac si ab Angelo Virgini diceretur: Omnia dicta sunt delectantia mentem, solum modus hæsitantem adduxerat. In velamento tibi erat, edissero, prout à mittente suscepi, assensum præstare non differas. Modus nihil habet humanum, ex divinis est totus, esse nequirit honestior, in natura gratior nullus. Ex Spiritu Sancto est modus, efficitur mox, & præter molestiam agit, erit ipse pro semine, congregabit ad se purissima corpora tui, subministrabit creatura materiam. Coagulatio carnis subieci, & ex nihilo anima creata & creatrix Deitas, videlicet Verbum Patris illico simul erunt. Inexplicabili temporis brevitate in te creabitur homo novus Dei & tuus Filius. Hoc efficit in te, superveniens Spiritus Sanctus. Non exquiras hujusmodi rationem, miraculum enim est non simile in sæculis temporum, singularitatem in omnibus habet, non causam. Ipsa enim DEI voluntas incomprehensibilis est causa. Sed quomobrem nimia charitas, propter quam DEUS diligens humanam naturam, primæ pravicationi parentum totam subjacentem obnoxiam, in te & per te, mittit filium suum in terris, ut mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, tuus futurus filius, pro æterna reconciliatione se offerens intercedat. Sit omnino modus in placito, quoniam & virtus altissimi obumbrabit tibi. Non ex hoc quod obumbrare virtus altissimi dicitur, in mentem audientium aliquid obscuritatis obveniat. Nihil enim umbrosius esse potest, ubi lux æterna resurgit, ideo prope in carne lux vera veniebat, ut omnem hominem appropinquare volentem, suis fulgoribus illustraret. Sed hæc virtutis altissimi obumbratio, ad profectionem trajicitur, ut à virtute illa super-

na

na tota Virgo regatur, ut nihil sit in anima ejus & corpore, quod non obtegatur divina virtute. Ad defensionem & munitionem ab omnibus contrariis obumbratio illa promittitur, ut caro virginis dona nature non perdat. Quoniam ex natura enim ex corruptis omnis nascitur virgo, ut concipiendo & pariendo, & deinceps ita invariata carne permaneat, sicut, ex materno ventre nascendo processerat, & sic undique munita consilium ab illa obumbratione, ut sibi nihil in virtutibus de, sit, expugnans omnia, inexpugnabilis ipsa per omnia. Et sicut in aliis supra prætulimus, aliqua Virgo, non solum ad se ipsum, sed etiam pro nobis ipsa suscepit quamvis quædam sic appropriat ad eam sunt facta, ut nullo modo alicui alteri possint esse communia, & ita sunt mysterialia, ut nunquam possent esse mortalia, nec per similitudinem in mores trahi, nisi rei gestæ veritate mutata, quæ in tropologicis locutionibus omnino servanda est. Nam corpore, quod veritas historialis in suo vigore non stabit, sensus tropicus inde superius frivolis erit, ex eo quod ex imitatione historię capitur, quamvis in se sine transumptione bona multa continet. Aliud enim est, bona moralia, quæcumque irrelative dicere, aliud in relatione gestorum. Inculpabile primum, culpabile omnino secundum, si non stabit historię veritas, ex qua tropicus sumitur. Quoniam oportet secundum censuram divinæ providentiæ, in exponendis sacris scripturis, ex eis sumpta moralia commensurari penitus cum eisdem. Hoc siquidem pro tanto dixerimus, ut eorum, quæ de Virgine ad Virginem dicta sunt, aliqua sibi tantum, aliqua possint ad nos sine historię præjudicio tropica locutione converti. Nam virtutis obumbratio sacra, ad Virginem pro conceptione filii ad nos derivanda est, in omni protectione spiritualis auxilii, ut ab alta virtute obumbreretur ad protectionem, ad defensionem, ad munitionem, sicut obumbrata Virgo exiit ad Dei conceptionem. Etenim hæc omnia Christus nobis est factus, ut sub umbra alarum suarum protegamur à facie impiorum, qui pios affigere conantur. Et sub umbra divinarum alarum speremus, donec transeat illa iniquitas, qua nostrorum affectuum & morum omnis aequitas contrubata est. Sumus in bello continuo, nec inimici nostri ex parte aliqua sunt pacati. Impugnati nos ex omni parte Satan. Et cùm in his agonibus esset David, in se nostram

imaginem præferens, velut gratias agens Domino, dicebat: Obumbrasti supercaput meum in die belli, ut ereptio ab inimicis aut de illis reportata victoria, nisi obumbratione divinæ virtutis, penitus non fuisset. Nec nos de invisibilibus hostibus, nisi obumbraret nobis virtus altissimi felitem possemus habere victoriam. Altissimi namque virtus, satan conterit sub pedibus nostris, ut victores de hostibus, in castris triumphalibus ejus æterna beatitudine coronemur. Proinde prærogatum est virgini pro conceptione Filii Dei, quod nobis pro auxilio fuerat altè donandum. Sed prout Angelii verba virginem exhortantur ex superveniente Spiritu Sancti, ex obumbratione virtutis altissimi, adjucentur de nascituro: *Ideo quod nascitur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.* Equidem impossibile omnino est, ut ex Spiritu Sancto & ex virtute Altissimi aliud, quam quod sanctum est, nascatur: sed hoc quod ex Virgine, vocabitur Filius Dei. Supra vocatus Altissimi Filius dictus est, nunc autem Filius Dei. Dissonantia hæc verborum, dissonantia in rei veritate non facit. Idem Altissimus & Deus. Non tibi pudori sit Virgo, quod cum Deo patre Filium unum habeas, qui tecum ex tua integritate participare disposuit. Nec ad opprobrium tuæ virginis concipitur, atque nascitur. Cùm verò coalescet, cùm in notitiam hominum venerit quod ex te natus est, cùm appellaberis mater: fortassis hæsitas de opinione hominum falsa, quod mater Virgo in veritate confitens, inter corruptas matres à communiter judicantibus deputeris. Sed speculare alius Virgo, quid tibi de opinione, ubi aperte veritas claret? Nemo rectus incertus, qui opinionibus deservivit. Gaudium apud se possidere non valuit, certans in opinionibus hominum vivere. Veritas hæc est, quod Virgo & mater es. An te amplius molestabit falsa opinio, quod sis Mater communis, quæ rei veritas, quod Virgo & Mater exiit? An ignoras quoniam veritas hujusmodi apud electos manebit ex fide, falsitas apud reprobos ex opinione communis? Quoniam præterquam tu, nulla fuit aut erit virgo Mater. Non ergo materis, si vulgare judicium cum singulari veritate certabit. Longa experientia pro incredulis, est usus, ratio & corrupta natura. Quid igitur ad te alma Virgo pertinet de iudicio reproborum? Ad electos derivant mysterium, qui tui filii ex adoptione

Phil. 19.

B. Sum. de Cistia Com. in 14. Evang.

1

fratres

insolubilis ratio apposta est : quoniam nihil impossibile erit apud Deum , nihil resisti fieri ex parte legati , ut Verbum caro fiat : solum superest , ut respondens Virgo tam altæ legationi præstet assensum . O ! si homines hunc dialogum agnovissent . O ! si tempus & locus nunc foret , quando ad quem potuisset esse accessus . O ! si divulgatum scienter in mundi partibus antè fuisset . O ! si Adam cum omni sua progenie ab ipso usque ad ipsas pœnaliter propagata scivisset . Q ! si cum omnibus patribus , cum quibus renebatur inclusus , ad secretum cubiculum Virginis , cum corporibus , aut in animabus potuisset accedere . O ! si Eva , & fœva mater cum cunctis in partus dolore damnata , sciens quæ ab Angelo cum Virgine de se longè genita ageretur , obtinuisset licentiam prodeundi . Accessissent protinus omnes provolutæ ante cubiculum ejus , preces homines porrexissent , dantes in alta voces , profundes decorum lachrymas , singulis atque gemibus non parentes exposuissent miseriam , qua premebantur , mala , quæ incurerant ex prima omnium matre . Quando subjugabantur à mortis imperio , & eos tyrannus diabolica includebat , quamdiu existerant ab amœnis sedibus exules , quamdiuque futuri . Quomodo erat ipsa omnis redemptionis adempta , præterquam in eo , quod Angelus exigebat , & quod clausa erat viæ via , repagulata erant undique regna coelestia . Inimicitia stant stabant contractæ in protoplastis , Deus ab homine offensus erat , à nulloque placatus . Coelestis exercitus terrenas acies abhorrebat , exterminassetque castra , nisi quia retinebatur ab eo , qui disponebat erueret . Totales cohortes hostiliter in homines privatis auxiliariis serviebant . Quasi confusus vocibus hæc Virgini differuisset humana conditio , ut sicut rex omnium

decorem hujus Virginis ad redemptionem humani generis exquirebat : sic ipsa in hanc obedientiam suam animum inclinaret . Vum fortassis fecissent tabernaculi postibus , & dulcem insulsum Virgini , nè differet apologiam facere alloquenn , quoniam per eam hæc pœnalis removenda erant . Omne pondus certaminis super eam vertebatur . In responsum ejus incumbebat omnium hominum salus , & tollenda per ejus adorsum inimicitia creatorum , & ad cives supercoelestes protinus erant , per eam bonamortua reditura futura , & ab æterno disposita , in tempore per peccatum dilata , reordinabantur in priscum . Merito vice necessitatis illam natura humana compulsiſſet precibus humilibus , ut pro causa omnium , quæ agebatur cum ea in secreto cubili , sub æterna sanctione , ad Deum se totam omni exceptione deſecta transferret . Sed quamvis non essent qui proclivè huic Virgini supplicarent , eam suavitatem illi coelestis assentire cogebatur , quoniam nec sanctitas Patrum exarcebat illos à limbo , nec intra coelestia tranſtulisset , nisi per suum assensum , duarum naturarum in suo alio fuisset celebrata conjunctio . Ratio flagitabat & cognitio , quam ex DEO acceperat , ut esset prima palmaris Virgo prudentior , cui datum erat , ut ipsa omni humano generi provideret . Nam cum multæ filia congregarent divitias , sola supergressa est universas , & in divinis sapientia cunctas excedens , omnibus consulens , à se ipsa suasa prudenter , & ab Angelo , qui tam doctè & divinis promissionibus & operationibus ipsam ad expectatam responſionem induxerat , quæ omnino erat infinitis pendenda muneribus , & nulli comparanda ſermoni , quàm Virgo Angelo præſtolanti , pia humilitate sine contradictione , omnium miserata perſeſcit , dicens :

Cap. X.

Aſſenſus Virginis in humilitate fundatus.

Lucæ 11.

ECCE ancilla Domini , fiat mihi secundum verbum tuum . In profunda se deiecit quæ invitabatur ad alia , & ad dominatum , in ancillatum animum convertit & corpus , eum respondit : Ecce ancilla Domini , scilicet sui & omnium . Nihil sibi Virgo retinuit , totam se posuit in divino ſervitatu . Noluit ipsa de se ipsa

B. Sm. de Caſſia Com. in 1^a. Evang.

decernere , cum audiſſet factum , intellexiſſetque modum , præterquam obedientiam , non amplius habuit quid poſſit objicere , quibus ſe ad ſua vota relatis operabat ſibi fieri , & in ea omnia celebrari ſecundum angelicum dictum : Fiat mihi ſecundum verbum tuum , ut concipiam & pariam infinite magnum , & vocarum altissimi Fi-

l 2

lunt.

lium, sedentem super sedem David, regnantem in domo Israel in æternum, cuius regni etiam non sit finis. Sed nec aliàs Virgo deditur assensum nisi verbum Angeli per omnia fervaretur, nisi sibi secundum verbum Angeli expositum, ex parte omnipotentis fieret conceptus & parus. Dixerim non esse hic aliquid quæstionibus huiusmodi differendum, cum Virgo totam se dedit in voluntatem Domini. Nec sibi ad decenti-

am prudentiæ imputatum fuisset, si aliter, quam inquisita & claresceta in factis & modis protulisset ipsa responsum, propheticos enim dialogos in alia non decebat conclusione terminari. Apprimè namque in omni dialogo agitur, si secundum proposita & quæstia formatur responso: ab eo videlicet, qui finalem apologiam habet respondere, quod prudentissima omnium Virgo sanè perfecti,

Cap. XI.

Subita & instantanea incarnatio illico post assensum Virginis subsecuta est.

Luc. 1.

AD quam complendam, rhor supervenit Spiritus Sanctus, obumbravit virtus altissimi, coagulati sunt ex Virgine, pro mole carnis, purissimi sanguines; affuit Deitas, scilicet Verbum Patris æternum, anima ex nihilo creata infusa est, & factus est per omnia perfectus, unus novus homo ab illo instanti viator & comprehensor, beatus & miser, mortalis, & immortalis, moriturus & non moriturus, omnia sciens, omnia præsciens, præterita, præsentia & futura, æqua cognitione completens: talis conceptus, qualis & natus: talis in utero, qualis dum obversaretur in fœculo: qualis in utero, talis in pambulo: qualis in utero, talis & in cœlo: qualis nunc, talis tunc: ut excepta mole corporis, quæ per incrementa temporum crevit, per omnia siquidem esset æqua perfectio. Nec obstant personalitates assumptæ, passionis illatæ, tolerata mors, quam assumpsit voluntarius, non toleravit invitus. Exquisivit à puella virgine omnium miserans pater, quod tunc miserendi erat & venerat tempus, volens per assensum ejus omnibus misereri. Et per alloquium factum virgini, cælestis nuntius exortus est. Divinis theoris alma virgo consensit, & emissio sermone vitalis obedientiæ, sine ulla intercapedine temporis ineffabili atque incomprehensibili celeritate repente concepti, & Verbum in ea caro factum est, ut deinceps habitaret in nobis ineffabilis. Et miranda conceptio, ubi per auriculam ingresso Verbo angelico, per os emissio verbo virgineo, Spiritu sancto insensibiliter operante, Verbo Dei æterno

non per sensus ingresso, ipsa supercastissimè facta est & inseparabilis unio naturarum, ut ex una parte Deitas in simplo, ex alia humanitas in duplo in simul convenirent: ut simplex & duplicum nulla ratione solverentur. Et duplicum verò semel in divortio factum erat reunendum inseparabiliter & æterno. Nondum discesserat Angelus repetiturus superna, & hæc ineffabilis conceptio ex toto perfecta est. At ubi omnis ejus completa est legatio, discessit ab illa Angelus, non relationem acturus, omnia enim noverat, qui illum legaverat, sed decessit, quia cognoverat esse eum supervenientis & obumbrantis virtutis, & completam conceptionem, & totius Deitatis adesse presentiam. Quid amplius facturus erat, ubi sciebat virginem ex omni se in mysteria divina migrasse? Non eum decebat in interioribus ultra morari, postquam iussa superna perfecerat, & advenerat ad virginalem aulam, cuius fuerat ipse præcursor. Sed nec discessit, quin ampliori reverentia illam veneraretur, quam salutando fuerat veneratus: quoniam quod in illa prænuñciabat futurum, noverat jam completum: & Deitatem, cuius legatus extiterat, virgineo jam adorabat in alio illa suprema latria, qua divini Spiritus Deum adorant in superis, Gabriel Angelus veneratus est in utero Virginis. Et discessit, majori cedens, qui venerat, insinuans esse completum secretum æternum, à sæculis absconsum tunc in Virgine Maria non tamen relinquens custodiam ejus, sic custos ejus erat, sicut annunciator tanti mysterii.

Cap.

Cap. XII.

Ascensus Virginis post conceptionem, ut senem & sterilem inspiceret gravescentem.

ET cùm operationem divinæ virtutis & conceptionem ineffabilem jam in ipsa novisset, ad exemplum sibi positum ab Angelo, de cognata visenda, vîra se consulit, non velut in dictis angelicis hæsitans. Majora jam in ipsa celebrata cognoverat, sed ut miraculum miraculo conjungeret, novitatem novitati sociaret, & veneratur in sterili divina mysteria, quæ suum conceptum paritura erant. Spiritu enim prophetico multa virgo noverat, & illam sterilem gestare præconem, cujus ipsa deferebat judicem. In magno autem mysterio, quoniam lex & Evangelium in magnis montibus hypanitare invicem se debebant. Proinde ex-
Lucæ. *argens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum sepinatione in civitatem Judæ: & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.* Festinat Maria montana conscendere, non voluntate vagandi, aut ad curiositatem oculorum in montibus dilatarandam, sed ad illam duntaxat civitatem: in domum ingreditur, ubi novi prophetæ fuisse Filii præcursoris noverat esse matrem servans humilitatem, sterilem matrem, mater Virgo præveniens, ut illum naturalem humilem morem, quo junioribus est antiquioribus deferendum, servaret. Pib tamen crediderim, quod si sterilis cognovisset de Virgine, quod Angelo nunciante Virgo cognovit de sterili, velut altioribus muneribus dotatam, in visitatione Virginem sterilis prævenisset, nisi quia potuisset ocyus ambulare juvenior. Attamen protinus sterilis non illam expectasset in domo, potius obviam processisset. Sed cognovit ex præsentia visitantis, quod ante non noverat. Magna nobis documenta exhibentur in ista visitatione, quàm Virgo sterili exhibet, ad servandam humilitatem, ad visendum à quocunque in quocunque inventa fuerint semina Sanctitatis, in quo reluctent divina mysteria, in quo Deus operatur super naturæ virtutem, ubi plus gratiæ quàm natura refulget. Magna est contemplatio creaturarum magnarum, cœli atque stellarum: magna consideratio elementorum & elementatorum ex eis, magna speculatio processus naturalis ordinis, ejusque pulchritudinis, & eliminatio inde nascitur ad majora, ut ex contemplatione creature creator possit agnoscî. Sed major est me-

ditatio, speculatio opus divinæ gratiæ sanctitatem animarum, morumque gravitatem, sapientiam divinorum, habitum virtutis in anima, quæ naturæ operationes transcendunt. Sancta itaque pergit ad Sanctam, & quæ majori Sanctitate repletur, humilioribus atque ardentioribus moribus agitatur. Sæpe quidem majoris virtutis signum est actio. Non parvus est fructus, etiam cùm electi in hac vita symbolum faciunt. Intrat igitur Virgo in Domum Zachariæ, à quo domus possessio dignius dicebatur, & salutavit Elisabeth cognatam suam: non quia cognata, non enim curæ Virgini erat, familiarem se præstare secundum carnem cognatis, quæ jam cognita & cognata cœlestibus Spiritibus facta erat, & totius Deitatis hospitium, avulsus erat ab amicis secundum carnem amor ejus solum agebatur ad DEUM Spiritu, quo permota salutavit Elisabeth, quia in ipsa Spiritus Sancti operationes factas agnoverat. Salutavit siquidem, sed nescimus quibus verbis, fortassis ut mos erat salutare Iudæis, Magis autem fuit adjectum, quoniam tantquam sterilem atque senem divinæ atque miraculose operationis officinam Virgo humilis salutavit, velut si omnibus, qui bene vixerunt in lege sterili atque sene, nunc per eam salus adveniat, quæ salutem. Responso siquidem Elisabeth, quam in ante exposito libro prætulimus, ad hoc coincidentiam facit, admirans, quod ad eam mater Domini Salvatoris accesserit, & in Spiritu facta, dixit ad Virginem: *Benedicta tu in mulieribus & benedictus fructus ventris tui.* Cum benedictione angelica, Elisabeth in hac parte consensit, quod super omnes mulieres benedicta consistat. Sed ipsa sterilis, nunc gravida plus adjecit, cùm fructum in Virgine divinum exillere præcognovit, benedicens eum: quoniam divina fructio per illum Sanctis in æterna patria danda erat. Ex benedictus fructus ventris tui. Claret illa hora, quæ Virgo vobis obedientiæ protulit, concepit: cùm statim ascenderit & manserit mensibus tribus cum Elisabeth, quæ fructum ventris ejus Spiritu prophetico benedixit, & ipsa Virgo partum sterili expectavit. A die siquidem conceptionis Virginis, usque ad partum sterili, tres numero menses sunt.

*Oraculum Elisabeth ad Virginem Mariam, ad quam Elisabeth
reversa est.*

Luc. 1.

Et beatus es, quæ credidisti, quoniam perficientur in te quæ dicta sunt tibi à Domino. Beata Virgo ab Elisabeth prædicatur, ex eo, quod reddidit angelo nuntiant. Spiritu revelante noverat, quod divina recepisset alioquin, quæ credens ad seipsam, & pro omnibus salvandis beata erat. Sed querendum nobis est, cum Angelus dixerit benedictam, & Elisabeth benedictam & beatam, quid intellat inter benedictam & beatam, seu benedictum & beatum? Sed aliud benedicere Deum, aliud benedici à Deo, aliud benedici ab hominibus. Benedicere Deum, est in omnibus, quæ in mundo fiunt, sibi tribuere bonitatem, nobis autem malitiam vel defectum, ut in camino ignis ardentis fecerunt tres pueri, Daniel. 3. Benedici à Deo est, cum ipse rebus omnibus tribuit propriam bonitatem quam nos naturalem vocamus, & cum omnibus in his, quæ agunt, aut volunt, tribuit prosperari, sicut Job 1. cap. Satan Domino de Job inferebat, dicens: Operibus manuum ejus benedixisti. Ac si diceret: Nec mirum, si Job timeret Deum, quoniam bonitatem & prosperitatem tribuisti operibus manuum ejus. Et alibi: Benedixit Deus ultimis Job. Cum autem die sexto Deus crearet primos homines, benedixit eis, bonitatem datus, datam insinuans, super omnes super celestes creaturas. Similiter & diei septimo benedixit singulariter, quietis bonitatem illi tribuens.

Job. 41.
Genes. 1.

Sic etiam benedicere dicitur, cum omnes gentes in Christo Filio suo benedixit, ut possint adipisci salutem. Omnibus, qui benedicuntur in Christo, illa bonitas tribuitur, quæ salus tribuitur, quam ipse acquisivit in sanguine. Ab hominibus verb benedicti est, cum gesta hominum revocantur in laudabilem rerum partem, aut cum ex his, quæ à Deo donantur, datarii benedicti vocantur. Ac per hoc, si benedictio Virginis, quod ab Angelo & ab Elisabeth benedicta in mulieribus prædicatur, adeo protinus sic erat, ut illam ei Dominus bonitatem conferret, quæ sibi super omnes posset placere, ac Dei Filium generare: ab hominibus etiam talis erat benedictionibus extollenda, ut nihil in ea & ex ea in alteram rerum partem, quam in virtutum bonitatem posset inflecti, ut ex ventre ipsius, ille benedictus qui venit in nomine Domini, afflueret super omnes. Beata siquidem prædicabatur viatrix existens, quia crediderat angelicis dictis, & quia in ipsa dicta perficienda erant. Virtutis erat existentis in animo ista beatitudo, ut nil posset repugnare futuris, nec ipsa in mente habebat aliquid impacatum. Beatitudo est, sic virtutibus adjici, ut nihil aduersum earum impediât actionem, ad quam beatitudo interminabilis sequitur, cum sit assumptio in superna. Inquit igitur Elisabeth: Beata quæ credidisti, quoniam perficientur in te, quæ dicta sunt tibi à Domino, scilicet Angelo nuntiante.

Cap. XIV.

Canticum Mariæ coram Elisabeth.

Luc. 1.

Et ait Maria: Magnificat anima mea Dominum. Non magnificat Virgo Deum, ut ipsum magnum efficiat, à quo ipsa etiam magna facta est, sed sic eum anima Mariæ considerat, ut quod vult efficere, & quod in re parva magna possit efficere, ad magna verb ea, quæ sunt exigua, sublevare. Magnificabat anima Virginis Dominum, cum laudabat Dominum intemè, atque contemplanbatur, quod magnalia in se ancilla per-

fecerat, & ad infinitatem ejus deficiens, ab illa magnitudine vincebatur. Et propter magna, quæ statuit in re parva: Exultavit spiritus meus in Deo salutari meo. Exultavit spiritus Virginis, quia in eo supervenerat Spiritus Sanctus, qui docuit eam, fecundavit eam, Virginem servavit intactam. Ex his nempe, quæ à Spiritu Sancto suscepit, exultavit spiritus ejus in DEO salutari suo, in filio videlicet, quem gestabat in utero. Non sic fuit, quin-

quin etiam omnium. Super quem Simeon prophetavit, cum natum portavit ad templum: Quia viderunt oculi mei salutem tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Quare exultavit?

Quia respexit humilitatem ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Ad quam veritatem Virgo se contulit, unde à Domino respecta est, advertamus: Quia respexit humilitatem ancille sue.

Virgo hæc noverat, quid gratiam coram Domino ipsam potuit efficere. Quod cum reperisset, cunctis visibilibus prætermisiss, sibi ævivit in voce. Non propinquitatem generis, non pulchritudinem corporis, non artis additamenta, non eloquentiam, non humanam prudentiam, non divitias, non cætera talium, ut à DEO respiceretur, enunciat, nec quoniam quæ majora sunt reticet, non virginitatem in placito, non orationem, non contemplationem, non sensuum custodiam. Allas omnes silet ipsa virtutes, duntaxat sibi de humilitate blanditur, quod illam in ipsa præ omnibus vementibus bonis, introitus esset altissimus.

Apertè porò, quoniam à contraria fenestra ejus, se prima mulier cum omni sua prole de arce bonitatis dejecerat, & inde Lucifer de altissimis sedibus ad pallidas sedes cum suis sequacibus potenter ejectionis est. Mirum in modum non prodit fidem, subiacet spem, non nominat superexcedentem omnia charitatem: cunctæ virtutes in silentio factæ sunt: pro humilitate solum se respectum à Domino gloriatur, quia respexit humilitatem ancille sue.

Non ab re, nam cum humilitatem dixit, illam obedientiam omnium, & omnis ejus, quod erat, nominavit: qua sine exceptione creatura DEO subijcitur, qua omnem voluntatem, intentionem & affectum nem & actionem transfert in eum, nihil sibi pro humana complacentie voto reservans. Præit enim dicata obedientia DEO cunctas virtutes, graditurque cum omnibus.

Nam quando quis crederet, nisi obediret vocanti & predicanti: & captivaret omnem intellectum in obsequium fidei? Nam quando quis speraret, nisi obediret? Quando quis diligeret diligenter diligenda, nisi vellet ex obedientia jubens mandata perficere? Unde ipsorum digna observatio, nisi ex obedientia digna? Unde invisibiles theorie in alta tendentes? Unde honestæ atque fructifera hominum actiones, nisi ex illa humilitate profunda, qua hominum animus

fit subditus DEO, factus obediens in malis tolerandis etiam usque ad mortem, in cavendis vitis, sine termino, in bonis agendis quousque dum vivitur, possit esse ascensus? Est enim humilitas illa prima naturæ libertas, qua homo liber sine impedimento poterat superioris complere mandata jubentis: Est humilitas illa prima creature subiectio ad divinè agentem, quam Virgo habens loquitur confidenter: Quia respexit humilitatem ancille sue, ut in illa videlicet divinè atque humanè possit perficere, quod ab æterno decreverat.

Ecce non ex hoc beatam me dicent omnes generationes. Frustra beatam diceret, nisi esset: sed unde beatam? Quia hujusmodi humilitatem possedit. Unde beata, nisi quia in ea Dominus ineffabilia operatus est, cum in illa æternum DEI Verbum sit in plenitudine temporis caro factum? Unde Spiritus Virginis etiam exultavit. *Quia fecit mihi magna qui potens est & sanctum nomen ejus.* Multa magna præstata sunt, quæ in illa Dominus operatus est, quorum non exquirenda est à mortalibus ratio, cum in his magnis, quæ supra sensum & apprehensionem hominum operatur, quia poruit & voluit, illa ratio sit palmaris. Hinc virgo decantat, qui potens est. Ideo mihi magna fecit, quia omnipotens, & quia sanctum nomen ejus.

Quid hic ad factionem magnalium sanctitas in nomine, cum in persona taceatur? Quis ordo loquendi? Nulla est vera potentia, si sanctitas caret, nec præter illam magna potest efficere. Veritas potentia id exquirat, ut sibi sanctitas sit germana. Et factorum magnalium est, ut sanctitate replendeant. Reprehensibilis est omnino potentia, nec laudabilis actus, si sanctitas non assit. Est igitur sanctitas illa ineffabilis veritatis atque justitiæ regula, qua affectum & intentionem etiam in modico exoritare atque pigrescere omnino non sinunt, quæ vires interiores & exteriores exercet, ut omne progrediantur in fas, quæ sic cuncta disponat, ut nulla possint improbare causari. Sanctitas autem in Deo, Deus est. Est enim Deus omne quod habet. Sed cum Deus ad creaturas suo ineffabili modo aliquid operando contrahitur, sanctitas de ipso eo sensu dicitur, quo stabiliter, uniliter, irreprehensibiliter, laudabiliter atque mirabiliter operatur. Competit igitur sanctitas ad factionem magnorum. Et cum nomen dicitur sanctum; ad notitiam refertur, & ad essum nostræ

noſtre ſalutis : quoniam Jeſus appellabitur nomen ejus. Nomina etiam quæ ſecundum linguam Hebræam atque Græcam habet, omnia ſanctitatem inſinuant. Nec hæc ſumptibus diſtenda, niſi hoc paululum, ne canonicum Virginis indiculum præterſiſſe videamus. *Et miſericordia ejus à progeſte in progenies, timenſibus eum.* Non ſolum ſibi à Deo magna facta mater virgo commemorat, ſed ut omnibus timenſibus eum, à progenie primi hominis, per omnes progenies filiorum hominum, Dei miſericordia magnificè ſit preſtanda. Una ſiquidem ſunt hominum prima progenies, quæ deinceps in multas progenies eſt diſſuſa. Et ab omni alia progenie diſtincta erat progenies Judæorum, duntaxat unius Dei cultum tenentium, quibus primo credita ſunt eloquia Dei. Et ad Iſraëliticas oves primo DEI filius miſſus erat, ut eis prius, deinde omnibus miſereretur. Nam per Oſee Dominus dicit, quod etiam Apoſtolus ad Romanos commemorat : Et vocabo non plebem meam, plebem meam : & non dilectam meam, dilectam meam : & non miſericordiam conſecutam, miſericordiam conſecutam. Et alibi : Concluſit enim Dominus omnia in credulitate, ut omnium miſereatur. Et in Sap. ſcriptum eſt : Miſereſcit omnium Domine, quoniam omnia potes, & diſſimulas peccata hominum propter poenitentiam. Diligis enim omnia, quæ ſunt & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Cantat Virgo adſeſſe Dei miſericordiam omni progeniei, ſed timenſibus eum. Nihil excluſitur à miſericordia Dei, niſi qui Dei miſericordiam per impenitentiam excluſit. Sed nec ita miſericors, ut judicium non faciat : nec ita juſtus, ut miſericordiam excluſat. Competentibus enim competentia facit. Et David proſpiciens decantat, dicens : Miſericordiam & judicium cantabo tibi Domine. Sic & Virgo mater poſt miſericordiam ſubjunxit, dicens : *Fecit potentiam in brachio ſuo, diſperſit ſuperbos mentis cordis ſui.* Vulgaris uſus loquendi hoc habet, quodd, cum aliquid magnum quis fecit in hoſtem, ut virtus referatur in brachium. Sed non ſunt hæc verba junctæ, imo ex Spiritu Sancto deprecata, non excluſenda in anguſtum, alitè læque diſſundi poſſunt. Brachium quod Virgo commemorat, in quo Deus ſuam potentiam fecit æterni patris, æternus eſt Filius, in corpore Virginis filius factus, unde illum extollit, quem geſtabat in

utero. Quod autem brachium ejus ſit unigenitus ab æterno filius ejus, nunc in tempore caro factus, ex miræ factis, atque factis ſacra ſcriptura commemorat. Nam prima rympaniſtia ad præſigium protulit, quæ nunc ſecunda decantat : Irruit ſuper eos formido, & pavor in magnitudine brachii tui. Adverſus Ægyptios illo in tempore ſoror Moyſi & Aaron intendebat ex verbis canctici ejus. Prævidebat autem in myſtiko, quod nunc Maria Virgo recitat de filio ejus. Nam in magnitudine divinæ potentæ, ſuper Ægyptios formido & pavor irrui, ſicut in illo tranſitu maris geſta manifeſtant, ut Ægyptus ſuffocatur. In magnitudine verò Chriſti, ſuper univerſum orbem terrarum pavor irrui & formido, cum in ortu ejus trepidaverunt reges & gentes ſteruerunt. Alii ne perderent mundi regnum, pavore ſagellati ſunt. In die mortis ejus totus mundus expavit, reſurgens terruit inimicos. In ſubſequis ejus in timore concuſſit reges terræ, aut idololatrium populorum omnino idola & ſarta demolendo, terrendo turbavit. Dominus cum Job vellet reprimere, dixit : Et ſi habes brachium ſicut Deus, Brachium Dei, ejus eſt Filius : æternus ex Patre, temporalis ex matre : quod brachium, aut Job, aut nemo hominum habet, ut magna ſicut Deus poſſit efficere. Magna in iſto brachio Virgo Deum feciſſe decantat, quod David ante præviderat, dicens : Redemiſti in brachio tuo populum tuum, filios Jacob & Joſeph. In quo redemit populum niſi in filio ſuo ? Quid igitur brachium ejus, niſi homo hæus filius ejus ? Quæ hac magnitudine major, quàm redimere populum diabolo ſubjugatum, criminibus abſtractum, per filium cruce ſuſpenſum ? Redemit igitur in brachio populum omnium nationum, filios Jacob, aut filios circumciſionis, & filios Joſeph, videlicet genniles, pro eo quod nati ſunt in Ægypto, ſili Joſeph, ſili ſunt augmenti, qui pertinent ex ſignificatione ad alias nationes, cum magis ex eis, quàm ex Judæis ſit eccleſia dilatata. Fecit igitur potentiam in brachio ſuo, eum in ipſo creavit coelum & terram. Fecit potentiam in brachio ſuo cum diſperſit ſuperbos mentis cordis ſui. Et in Pſal. ſcriptum eſt : Tu humiliſti ſicut vulneratum ſuperbum, in brachio virtutis tuæ diſperſiſti inimicos tuos. Qui autem inimici Dei, niſi demones ſuperbi, ac etiam homines qui ejus mandata conſegnant, qui ejus imperium parvi-

Matth. 11.

Oſee 4.
Roman. 9.Rom. 11.
Sap. 11.

Pſal. 136.

Ezech. 17.

Job. 40.

Pſal. 78.

Pſal. 136.

parvipendunt? Dæmones dispersi eripiendo prædam, superbos autem homines humiliat sui damna. Hoc est brachium, quod spicas scilicet animas electorum legat, brachium, quod omnibus dominatur, brachium, quod difficulter per fidem, & mortem & sanguinem, & in multis miraculis revelatum est. Ad iudicium etiam iustitiæ suæ pertinet, quod sequitur: *Deposuit potentes de sedibus, & exaltavit humiles.* Neque novum est hoc virginis verbum, longè ante prædictum est, necnō & experientia claret. Ad Dei iustitiam pertinet deponere aditæ, qui nequiter sublimitatem tenuerunt, & exaltare humiles tenentes virtutem, dum abjecti videbantur,

Job. 5. Hinc in Job scriptum est: Qui ponit humiles in sublimi, & moerentes erigit confortate. Pro humilibus quidem dicta sunt hæc. Pro depositione verò superbiorum potentum, & exaltatione humilium clarius legitur: Sedes ducum superbiorum destruxit Dominus, & sedere fecit mites pro eis. Radices gentium superbiorum arefecit Deus, & plantavit humiles ex ipsis gentibus.

Eccles. 10.

Si per allegoriam vellemus discutere, depositio Iudæorum, & gentium exaltatio intelligitur. In moribus etiam talia fieri sæpe videmus. Cum verò finis visus hominis venerit, rota volucrius rationis humanæ infra rotam divinæ iustitiæ, ut secundum virtutes, non secundum opiniones hominum, merita tribuantur. Et in Evangelio Salvator plerumque verba huiusmodi iteravit: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & omnis qui se humiliat, exaltabitur. Perseverat adhuc in verbis iustitiæ Virgo Mater, & illam explicat alio loquendi genere. Inferret equidem: *Esurientes implevit bonis, & divites dimisit inanes.* Nondum natus erat Christus, & Mater gestans eum prædicabat, quæ ipse prædicaturus erat. Nam factus adultus; aperiens in monte os suum, dixit: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. De ista esuriente Virgo præloquebatur, non de illa, quæ datur panis & vinum: Desiderium esurientes portat, & prout certat cum corpore, vacuitas ejus est. Sed oportet etiam omnino lege naturæ vacuum impleri, natura enim ipsa vacuum abhorret. Sed terrenis vœviciis libibus replebuntur, insaturati suapte perfunctorii complebuntur æternis. Esurientes animati corporis, est impatiens appetitus eorum, quæ possunt secundum naturam sustentare naturam. Esurientes autem

animæ rationalis, est devenire in verum & optimum. Cum verò animæ rationali fuerit addita gratia, in ampliora tendit esurientes, ut etiam impatienter appetat liberari à vitiis, inhærere virtutibus, & poenis inventatis, & morte appetere non desistat, & semper subiaceat laboribus, quousque obtineat: post istam verò beatitudinem esuriens, quam virtutibus repositam credit. Huiusmodi esurientes, qui potens est, implevit bonis, & divites dimisit inanes. Dies scilicet in terrenis, qui non in Deo, non in virtutibus, sed in seipsis divites sunt. Consona in Psalms verba præcesserant his, quæ nunc Virgo decantat. Divites esurierunt & esurierunt, inquirentes autem Deum non minuentur omni bono. Inquirere Dominum, ad esuriam animæ rationalis refertur, quæ, cum fuerit gratia perditâ, ipsum impatienter desiderat. Divites verò mundi egébunt, & esurient, & diminuentur inanes. Et alibi: Animum esurientem satiavit bonis. Merito animæ bonæ incessanter desiderans bonis repleta est. Quod semper facit ille, qui potens est, qui etiam novit quanto desiderio ad virtutes anima elevetur. Hinc etiam dicitur: Qui dat escam esuriensibus, & escam virtutibus, quæ animas alit, & escam sui corporis & sanguinis, quam omnibus fidelibus præparavit, in offensionem amoris ineffabilis, quod diligit nos, & in tutelam à malis, purgationem criminum, in terrorem spirituum nobis adversantium ad salutem. Sed divites sæculi existimantes majores divitiis, opes & bona perfunctorii Ægypti, quam improprium Christi, omnino dimisit inanes. Et hoc habet proprium bonitas, virtus & sapientia, quod post esum iterum esurientes sequitur, & gustum desiderium reaccendant. Sic per Sapientiam dicitur: Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitiunt. In argumentum inhaerentis virtutis ista verba deponuntur, quod amplius bonorum gustationum esurientes illa jam adesse demonstrat. Arguit in anima esse virtutem, ad ipsam desiderium amplius inardescens. Hoc esurientes bonis largitas ejus replet, qui cuncta potest, inanitate remanente apud divites insatiabiles, quorum anima terrenis satari non potest. Post decreta iustitiæ, mater misericordix ad misericordiam Dei canticum suum iterum reconvertit. *Incepit Israel puerum suum, recordatus misericordix suæ.* Pro populo suo hic singulariter loquitur, quod populum Israël cum quasi

Psalm. 31.

Psalm. 106.
Psalm. 145.

Eccles. 24.

Math. 13.
Luc. 14.
Luc. 19.
Math. 5.

Et Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

K

puerum

puerum ab eo per multa rudimenta nutritum, vultu misericordiae recordatus, cuius unquam oblivisci non potuit, nunc salutare dignatur, suscipiens illum in humeris ejus, crucem portans pro peccatis illius. Sicut locutus est ad patres nostros Abraham,

quibus facturus talia reperiuntur, *Et semel ejus usque in finem saeculi*, quod salutare disposuit. Ecce complevit Maria canticum suum, plenum laude actionibusque gratiarum, Dei misericordiam & justitiam plenè demonstrans.

Cap. XV.

De mora Mariae cum Elisabeth.

Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus, & reversa est in domum suam. Magna fuit in primo congressu istarum prophetissarum mirabilium verborum celebrata collatio, nec illico in praesentiarum corporum est secutus abscessus. Grata est enim ista societas duarum excellentium mulierum, quae divinis refectione muneribus, foetibus gravidarum, delatrices operum Spiritus Sancti: quanquam dispariter, ut alteram altera per omnia excederet, non excessu, ut in superna verbis & affectibus inhiabant, & dignum suaveque duxerant insimul ad tempus contubernium facere, ut divinum ad invicem possint habere colloquium, quarum mens nihil disputare noverat de terrenis, quae dona caelestia in anima & corpore gestabant. Quid & quantum eis credimus adfuisse gaudii, dum de divinis foliis confabularentur, dum referebant, quod non propriis meritis, sed ex divina gratia talium foetuum factae fuerant portatrices, tam magnorum filiorum se praenoscere esse matres, tam hospitum magnorum hospitalia, qui non ab hospitibus, sed ab ipsis hospita firmabantur? Nesciebant separari ab invicem, quas amor caelestis conjunxerat. Senex non repellebat juvenculam, neque suam remittebat in domum. Magis verò illam tanquam Deum gestantem horribatur ad moram, utè distat considerans, dum Dei Filium in Virgine suo retineret hospitio. Nec Virgo libens discedebat à sene, quam festinanter animo visendi accesserat, & quousque videre

natum, quem miraculose audierat ab ipsa sterili fuisse conceptum, quem sui filii noverat praecursorem. Non tam citò dimittenda bonorum consortia, ubi possibilitas est morandi. Non levitate animi recedendum est ab his, in quibus verè virtus adesse cognoscitur. Hoc enim est examen virtuosorum, libenter suffugum facere, separari cum triduo. Si discendum est aliquid à puritate fulgentibus, non continuo apprehenduntur cuncta, nec subito ad perceptionem veniunt rectè agentium mores, & perseverare apud virtutis compotes, est iustitiae vita, & mos incondemnabilis iudicatur. Constat tunc ad melius unius ad alterum reflexo exemplo, cum insimul conveniunt virtutum caelestium sectatores, & unus ab alio plus addiscit. Specula sunt unius ab alterum, cum insimul conveniunt resgere cupientes, & unus in altero videt, quid sibi in actione deficiat, & quantum possit decorari virtutibus, plus agnoscat. Non quod istae talibus indigerent, una plena omnium gratiarum, altera gratiam habens: sed ut posteris in actionibus huiusmodi perfectè agendi praeberent exemplum. Et optimae sedulitatis est, finem praestolariceptorum. Hinc Virgo expectat praecursorem filii nasciturum. Quo nato, & exhibitio suae honestatis officio, didicit & cognovit partum communis corruptionis, partum sterilitis, ut amplius exultaret in partu virginis: quo expedire per omnia, complicitatibus mensibus repeteret domum.

○

Cap.

Cap. XVI.

*Quia Virgo antequam cohabitaret cum Joseph, inventa est
prægnans ex Spiritu Sancto.*

Matth. 1.

QUæ cum esset desponsata ipsa Maria mater Joseph, antequam convenirent, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Supra diximus Angelum ad desponsatam Virginem missum, & desponsationis causas paucas anneximus. Sed decens erat, ut desponsata esset, non cognita, Virgo paritura Deum: quæ antequam convenirent, illa scilicet & Joseph, non in copula carnali, sed habitatione communi, & ab ipso Joseph inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Ecce sponsus transivit in rectum, cui aptius erat testificari de sponsa suscepta, quoniam Virgo erat, quam ipse non contigerat, non cognoverat. Sic eam invenit Joseph habentem foetum in utero, non de alio, sed de Spiritu Sancto, & hoc antequam simul convenirent, quoniam non statim desponsatam tradidit ipsam in domum Joseph. Iterum Angelus mysterium majoris desponsationis exequitur. Quo perfecto Maria montana confendit, ubi cum Elisabeth mansit mensibus tribus: deinde revertens in domum, ab ipso gravida per Spiritum Sanctum inventa est: non experientia tactus, sed quia illam cognovit ex exterioribus gestis, quod aliquid gestabat in utero, & squalidabatur facies virginis, & attenuabatur in carne. Cognito verb Elisabeth, per exultantem in utero suo filium, in illis tribus mensibus jam ad justum pervenerat. Vel forte ipse ascendederat ad montana, sciturus quid sua sponsa ibi ageret, & visitaturus affinitatem est. Unde parvit, data fide dictis, quod virtute Spiritus Sancti habebat in utero: dubio tamen suspendebatur Joseph. Nec credendus est tante Virginis sponsus, tante virginis custos & testis, exclusus à scientia divinatorum, quamvis in illorum cognitionem successivè deveniret, moderantæ Spiritu Sancto, & Angelo revelante. *Joseph autem vir ejus, cum esset justus, & nollet eam traducere, voluit occultè divinare eam.* Justus ex lege, justus ex bona voluntate, justus ex bona operatione, & si nihil aliud ad testimonium suæ justitiæ, quod Virgo, quod Virginis Matris sponsus, quod Christi nutritus est electus.

B. Sum. de Cassio Com. in 1° Evang.

additamentum facit. Et nolebat eam traducere, velut perplexus, nesciens quid futurum esset: nam propositum virginis erat in eo, & Mariam credebatur Virginem, sed ipso nescio gravidam: quamvis, si res postulasset de illa differere, sermo dubius erat. Nam si dixisset illam Virginem & gravidam, sicut erat, videbatur insolitum & incredibile: si virginem & non gravidam, alterum horum vertebatur omnino mendacium: si neutrum edixisset de illa, utrumque subiacebat obnoxium falsitati. Proinde in re tam dubia devitabat judicium, testimonium proferre nolebat. Meditabatur fugam, & occultè illam dimittere disponebat. Et hoc quidem, quia justus erat, cupiens servare justitiam, ut non proferret hæsitanter, quod pro certo non noverat, ratus meliorem partem secedere, quam pro re dubia devenire in causam. Sancta enim puritas agitabat eum, non aliqua sinistra suspicio de Maria. Non enim permittebat Deus tantum sponsum, senem fidelem, de matre sua iniqua meditari: aliàs nec justus merito dici posset. Obliqua enim, & incerta suspicio contra proximum, injustitiam, non justitiam arguit. Sed supra intellectum suum attolentur gesta, quæ in Virgine videbatur advertere: quomodo occultè illam dimittere cogitabat. Quomodo occultè? Nemini propalaturus sui secessus causam, sic occultè, ut à nemine sciri posset, ut quid, & quo iret. Notebat enim aliquid conferre cum aliquo de Maria, ipsam divinæ dispositioni committens, quousque hujus rei veritas aliter elucesceret, absentiam meditatus. Expeditionis protinus est consilii explicari, quam dubiis implicari. Hæc illo cogitante. ecce Angelus Domini in Matth. 2. somnis apparuit ei dicens: *Joseph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam, quod enim de ea natum est, de Spiritu Sancto est.* Argumento palmani factum est, quod nulla suspitione iniqua Joseph ad Virginem movebatur, quoniam ei per Angelum Dominus in sua perplexitate desuper & de caelo subvenit. Non enim in sacris voluminibus invenimus, quod Dominus iniquis atque nequiter cogitantibus & fingentibus nequa & dubia contra proxi-

K 2

mum,

Matth. 2.

mum, Spiritus Sancti operationes occultas & secreta, & secreta mysteria semper à sæculis revelaret. Dum in animo Joseph pia perplexitas infunderet, apparuit ei Angelus Domini, bonus siquidem & non malus, verificans eum, & non eludens: certificans, non in ampliorem hesitationem deducens, qui eum blando re-
 rundit alloquio, incognito tamen, cum in somnis monefaceret eum. Cui apparuit in illa certitudine visionis, quam sibi Joseph indubitatè credere potuisset, ut quanquam à somno sensus illius teneretur oppressi, non tamen somniaret, ut somnis fidem daret, quoniam qui credit somniis, ex toto reprobus est. Sed Spiritu ejus jam extrahi factò Angelus ad hoc deputatus à DEO, divina mysteria facta in sponsa Virgine declaravit, quem præter annunciatorem alium esse non credimus. Hic cum aperit Spiritus Sancti mysteria, Mariæ sponsum hesitantem ex nomine &

progenie vocat, dicens: Joseph filii David, ut nomen pro mysterio & virtute dicatur, quoniam omnia erant augmen-
 tanda per Jesum. Ex progenie David, ut de tribu descendens regia, in virga ferrea, decreto paterno regeret orbem universum. Sed quid? Cum Joseph non fuerit Pater Salvatoris, cum nihil sibi concipiendo contulerit, nempe de Virgine tollitur dubium, servatur honesta consuetudo scripturarum, cum filii denominantur à patribus. Esti nihil consulit Joseph in carne Salvatoris, ita; ut per eum Jesus non possit dici de domo regis David. Nec Virgo, ex qua carnem assumpsit, nihil consulit, ut esset Rex regum, & Dominus dominantium. Significatio-
 nes, & imagines ista sunt, ut qua descendit de progenie David, ut habeat divinum regnum, sed quia Dei est filius, catholici cum habet imperium,

Cap XVII.

Removet Angelus dubium à Joseph, edisserens unde concepit Virgo, & quis sit ipse conceptus.

Post removet angelus timorem dubii, quo tenebatur, & qui eum retinebat, ne Mariam conjugem suam ad secum contubernandum acciperet, quoniam quod ignorabat, unde Maria omnino intacta conceptum haberet, ex Spiritu Sancto protinus est. Nam quod in eam natus est, de Spiritu Sancto est. Nondum natus ex utero Jesus, & in utero natus dicitur, ut conceptio tam nova dicitur natiuitas; ad illam conceptionem, quæ sit ex femine, à virgine removen-
 dam, ut conceptio & natiuitas ejus æqualiter pro mirabilibus attollantur. Quid paritura erat Virgo jam audierat, sed necdum noverat ipse Joseph. Proinde Angelus aperit subiecit: *Pariet autem filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* De hoc nomine Virgini Angelus supra prædixerat, nunc iterum notificans sponso Joseph, adjecit effectum: Ipse enim sal-
 vum faciet populum suum à peccatis eorum. Horrenda, sed iusta divinitatis, quoniam non salvi fient, qui non sunt de populo Dei. Quem autem appellavit Deus populum suum, nisi populum circumci-
 sum, ut spiritali circumcisione fecerat,

qui de populo Dei fatagit numerari? Sed quis populus Dei, nisi qui flagellatus est in Ægypto? Flagellis erudiri oportet, qui vult esse in populo Dei. Populus Dei est, qui dimisit spirituales & obscuras Ægypticam regionem, qui effugit servitutem invisibilis Pharaonis, qui cessavit ab opere laterum, nec terrena igne avaritiæ solidat, qui sequitur Moysen & Aaron, legem & sacerdotium, doctrinam & gratiam, evangelium & sacramenta, qui transit mare sæculi sicco vestigio, ne pedes animarum intingantur mala doctrina & luto temporalium rerum, qui mundi discrimina transiit illæsus, qui videt Ægyptios malarum delectationum in litore suffocatos, qui per desertum sequitur Christum, qui pervenit ad montem divinæ legis, quam sub pollicitatione servandi accepit: Populus ergo Dei, custodiens mandata Dei, sab-
 bata Dei, ceremonias Dei. Proinde huic à Domino dictum est, facta enumeratione pactorum: Vosque eritis populus mihi, ego Dominus Deus vester. Hinc Moyses in sua expeditione commemorat: Vos autem tulit Dominus, & eduxit de fornace ferrea Ægypti, ut haberet populum hereditarium. De hoc eodem populo
 Levit. 26.
 etiam

Deut. 4.
Deut. 7.
Deuter. 26.

etiam Moyses : Te elegit Dominus Deus tuus ; ut sis illi populus peculiaris , de cunctis populis , qui sunt super terram. Igitur populus Dei est , qui prompto animo mandata ejus custodit. Et rursus scriptum est : Et Dominus elegit te hodie , ut sis ei populus peculiaris , sicut locutus est tibi , ut custodias omnia praecepta ejus. Et sine intermissione verborum de sua salute sequitur : Et faciet te excellentiorem cunctis gentibus , quas creavit in laudem & nomen & gloriam , ut sis populus Domini Dei tui , sicut locutus est. Ecce populus Dei dictus electusque propter custodiam mandatorum ejus : ecce salus , ut super omnes , non in hac vita , sed in alia fiat excelsus. Omnia siquidem in figura contingebant illis , ut non terrena , sed caelestis celsitudo credatur. Sapè Dei populum in terra flagellatum , & afflictum , & subactum recolimus. Nec aliquem moveat celsitudo terrena populi Christiani , quoniam non omnes salvi fiunt , sed illa pars Christiani populi excellentior in salute cognoscitur , quae hic magis subacta jacuit. Interrogemus martyres & pauperes , & respondebunt nobis , quam igitur signanter Angelus locutus est : Ipse enim salvum faciet populum suum à peccatis eorum. Ac per hoc credentes salvati condemnantur , si non sunt de populo Dei , de ejus numero aliter , quam per virtutem nemo potest esse conscriptus. Hinc etiam Moyses per nomina filiorum Jacob , populum hunc benedicens in figura conclusit ? Beatus es tu Israël , quis similis tui popule , qui salvaberis in Domino ? Qui à Virgine gestabatur , unde esset , ignorante Joseph , ipse salvum faciet omnem populum suum à peccatis eorum. Sed angelica verba in admirationem trahunt. Si populus DEI , quomodo peccator , cum à peccatis primo salvus fieri debet ? Si peccator , quomodo populus Dei ? populus est Dei , peccator est populus. Salvabit populum suum à peccato suo , non merito populi , sed eo merito quo dignatus est nasci & mori. Sed si in populo Dei non possit esse conscriptio , nisi per virtutem , à quibus peccatis salvandus , ubi adest virtus ? Prima nempe salvus est à criminibus introductione virtutum , quam Jesus in populo , qui suus esse satagit , operatur. Alia verò , cum in superna producit. Multi expectant à Domino salvari , dicentes , quia sui sunt , quorum facta è regione consistunt. De quibus per Moysen in cantico suo , quod edidit paulo an-

tequam moretetur , perspicacibus animis declaratum est. *Hoc autem totum factum est , ut adimpleretur quod dictum est per Prophetam dicentem : Ecce Virgo in utero habebit , & pariet filium , & vocabitur nomen ejus Emmanuel , quod est interpretatur nobiscum DEUS.* Sapè diximus , & dum continget similiter edicemus , prophetas non esse causas eorum , quæ in carne Christus implevit , sed quia sic impleturus erat , ipsas ante præmisit. Hæc prophetia , quam Mathæus allegat , in libro scribitur Isaiæ. Et ex hoc solvitur objectio Judæorum , dicentium , quod de Virgine non debebat intelligi , cum in Hebræo scriptum sit alma , & non Virgo : quoniam Evangelista Mathæus pro Virgine Christi Matre , in sua editione cum scriberet evangelium , introduxit. Ostenderat Spiritus Sanctus Isaiæ prophetæ , cum Achaz nollet signum potere in profundum aut in excelsum , quod Dominus in signum liberationis populi sui daret mundo , Virginem parituram non purum hominem , sed DEUM & hominem , ut esset nobiscum Deus. Hoc nomen , quo vocandus erat , expressit , quia vocabatur nomen eius Emmanuel , quod dicitur à nobis , nobiscum Deus : Deus in se , caro factus nobiscum , æque cum omnibus est in humana natura , prout illum assumpsit , quæ , nisi una non est , dispariter autem in virtute nobiscum sit , & in gloria maxima differentia erit , prout exigunt merita nostra , non natura. Studendum est igitur rationibus , non viribus satigendum , esse cum illo , qui vult esse nobiscum , sine quibus totum est , quod est , sine quod nos nihil , aut miseri sumus. Præanticipavit ipse nobis socium fieri , & omnibus modis factus est socius , excepta societate peccati , ut etiam poenarum nostrarum & malorum , à quibus nos exonerare querebat , voluntarie oneratus est. Quærit vicem , tenemur illum omnino rependere , & simus focii ejus , communicantes passionibus ejus. Ad hanc societatem Apostolus satigans actu perfecit , idipsum commonefaciens nos. Veruntamen exilium omnia detrimendum esse , propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini nostri , per quem omnia detrimendum feci , & arbitror ut stercora , ut Christum lucrificam , & inveniar in illo , non habens meam justitiam , quæ in lege est , sed illam , quæ ex fide est Jesu Christi , quæ ex Deo est justitia , in fide ad cognoscendum illum , & virtutem resurrectionis ejus , & societatem passionis ejus , con-

Matth. 6.
Isaiam 7.

Isaiam.

Deut. 32.

Phil. 2.

figuratus morti ejus per omnia. His verbis Apostolus cum Christo se velle esse denunciare, ut alibi sic Christum secum esse cognoverit, quod audacter asseruit: An experimentum quæris ejus, qui in me loquitur Christus? Maxime Christus in Paulo, & in Christo Paulus erat, cum ipse loqueretur, Christum affirmabat au-

dafter in ipso fuisse locuturum. Palmarem verò hujuscemodi symboli rationem in Canonica sua Joannes edocuit, dicens: Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Grata Prophetia, & gratior adimpletio, ut Virgo sic pariat, quod vobiscum sit Deus, 1. JOH. 4.

Cap. XVIII.

Declaratus Joseph ab Angelo, Virginem ad contubernium accepit.

Matth. 1.

EXurgens autem Joseph à somno, fecit sicut præcepit ei Angelus, & accepit Mariam conjugem suam. Et non cognovit eam, donec peperit filium suum primogenitum. A dulci somno surrexit Joseph, in quo angelica documenta perceperat. Et perfecit tanquam præceptum id, quod sibi fuerat declaratum. Accepit namque Mariam conjugem suam, unque Spiritu Sancto comprobatae atque foecundatae, in communem habitationem & contubernium honestum. Quam agnoscens ex nomine, ex sanctitate, atque ipsam factam habitaculum Dei super terram, nec tactu, aut approximatione corporis, nec aliquo motu matrimonii consummanti per copulam carnis agnoscebat eam. Etenim Virgo insigne hoc habuit, cum esset pulcherrima mulierum, quod nec à viro,

nec ab aliquo ipsam aspiciente, in carnis copulam honestè aut turpiter potuit concupisci. Et sic Joseph non cognoscebat, præsertim sciens, quod matrimonium & feminalis virtutis bonum; quod est proles, de caelo in uterum ejus prodierat, donec pareret filium suum primogenitum. Nec deinceps cognoscitur erat, quoniam partus Virginis non erat terminus cognoscendi, quo peracto esset Joseph liberior licentia in Mariam, sed erat terminus cognoscendi Dei Filium super terram: quo jam cognito, esset in reverentiam omnibus virgineus alvus servandus in perpetuum clausus, ex quo Verbum caro factum prodit, nec esse posset accessus ad illam virgineam portam, ex qua egrediens Deus homo, reliquit intactam, postea velut ante in perpetuum clausam.

Cap. XIX.

Quo tempore, quo loco, peperit filium suum Virgo Mater.

ET, cum edictum egrederetur ab Augusto Cæsare de orbis descriptione, Joseph qui traduxerat Mariam ex angelico dicto ad contubernium secum, ascendit à Galilea civitate Nazareth in Bethleem, cum Maria desponsata sibi uxore pregnantem. Fecit enim, cum esset ibi, impleri suos dies, ut pareret, & peperit filium suum primogenitum, & panis involvit, & reclinavit eam in præsepio, quia non erat ei locus in diversorio. Non hoc in loco pro Christi nativitate differenda,

sed pro Mariæ gestis intendimus. Accepit Joseph secum habitare, atque custodire Mariam. Ideo secum ducit, dum ad proficiendum sub Cæsare Bethlehem ascendit, ignarus tamen quod Virgo sic esset proxima partui, similiter & ipsa non cognoverat tempus: quoniam sicut præter legem susceperat foetum, sic nesciebat, si naturali ordine novem mensibus calculatis esset editura partum. Et cum gestasset in utero molem illius divini ineffabilisque conceptus, pondera ventris, in aliis prægnantibus

gaantibus solita ignorabat. Ferebat enim leviter, à quo portabatur. Divina dispensatio protinus fuit, quòd Virgo ascenderet cum Joseph in civitatem Bethlehem, ut accepta societate laudabili, prophetarum mysterium erat implendum, quòd Virgo in Bethlehem pareret, ex qua dux reclusus populum Israeliticum egressus erat, non necessitate prophetica, sed ordinatione divina. Non venerunt provisi, ut ibi Virgo pareret, sed calu magni factus velut compulsi, quo mundus in hominibus viventibus describebatur. Alie in hoc contemplari docemur, quòd totum erat divinum quod in Virgine agebatur, ut nec ipsa in his, quae agebantur in ea, esset conficia futurorum. Cujus tempore orbis totius descriptionis celebratus est parvus, qui sine rebellionibus descendentibus, & absque praefectis urgentibus, uno intuitu praefatos, praesentes noverat, & futuros. Nec esse poterat latendi locus à cognitione ejus. *Et peperit Filium suum primogenitum.* Non tamen securus genitum, aut deinceps Filium habitura, sed eo sensu sic dictum legitur, quo primogenitus aut unigeni-

tus profertur. *Et pannis cum involvit,* vultus siquidem. Erat enim Virgo pauper, & in peregrè constituta, carpentario indigo conjugata, ope modica fovebatur. Reclinavit in praeseptio filium, cum sibi non esset cum ceteris divitibus locus. Aspice mundi reginam incedentem peregrè ducatu unius hominis, quamvis iusti senis. Sola edidit ex utero filium, nulla pedistequa, nulla cognata, nulla foetura secum. Ipsa duxerat se coaptat ad partum, veruntamen doloribus non praeventa, nullis agitata molestis, angustis nullis arctata, oblectricum officia ibi penitus non fuerunt. Ipsa primo emissum partum in terra jacentem, adoravit primaria super terram. Ipsa eum propriis manibus de terra in gremium & super genua suscitavit, ipsa sola pauperula suis pannis involvit, ipsa deficiente cubiculo in praeseptio reclinavit. Haec omnia Virginis paupertatem exaggerant, etiam Christi, qui alio ineffabili ordine dicendus est pauper. Aptæ pauperula, aptè Christo sacra est Virgo Mater, ut pauperem in terris genitricem haberet: qui cùm esset omnium dives, egenus pro omnibus factus est.

Cap. XX.

Conservabat Virgo Mater, quae de Filio dicebatur.

Luce 2. **E**T cùm de digno ligna dicerentur ab angelis atque pastoribus *Maria conservabat omnia verba haec conservans in corde suo.* Attente audiebat Maria, quae de novo partu suo mirabili dicebantur, & conservabat omnia, ne à memoria laberentur. Non audire sorda, neque immemor auditorum, sed conservabat delectantia interiorum sensum, quoniam auditio divinum, est passus suavis interiorum. Audit ab angelis Maria, omnium magistra virtutum, & velut à sapientioribus verba de prompta custodit. Audit à pastoribus, & ipsorum velut maxima suscipit documenta, retinet & conservat: imitatem suam protestatur, quòd audit ab eis, quibus est ipsa superior: & affectum moveri in prolem, cùm omnia quae de ipsa noviter dicebantur, ex delectatione capiti animi retinebat conservans

in corde suo. Non cùm Joseph, non cum aliqua creatura, nova & insolita verba Virgo conservabat. Nemo sibi aderat tam solers mente, tam vivax eloquio, ad collationem auditorum sufficiens. Freqs collatio duorum inter duos aut plures, aut ad inveniendam concordiam eorum, quae dicuntur, aut ad percipiendam doctrinam, aut ad inquirendam possibilem actionem, sed in corde suo conservabat, ubi nullus, nisi solus Deus inspector. Et conservabat angelorum verba, similiter & pastorum, si concertum faceret & symphoniam. Conservabat in corde suo pleho divino spiritu, in corde, ubi veritas interdocet, ubi facita inquisitio plus invenit, quam clamosi. Quid enim est conservare in corde, nisi eorum, quae audiuntur per rationem, aut fidem notitiam invenire? Quid est conservare in corde, nisi studiosa meditatio

mentis

mentis in ducatu rationis, vel fidei veritatem rerum potissimum investigans? Et seipso prius est facienda collatio, si dicta sunt dubia, si recte capi, aut fide possunt ab homine comprehendere, si quid habent impertinens, vel inhonestum, proprium vel annexum, consulens sive iubens, mysticum vel morale, temporale sive perpetuum, divinum sive humanum, indifferens sive relatum. Conserveamus igitur verba, quia beati, qui audiunt Verbum DEI, & custodiunt illud. Illud audisse non sufficit, si audita ex memoria elabuntur, maxime, quæ de agenda vita traduntur, & de canone credendorum. Et conservatio divinorum Verborum, dilectionem habet ad Christum. Sic enim ipse testatus est: Qui habet Verba mea, & servat ea, hic est, qui me diligit. Consideremus in cordibus nostris, quia Virgo conferebat in corde suo. Exemplo novæ Virginis Matris animemur, ut interna mente mysteria memoremur, ut fide nos vivificent, spe erigant, dilectione pascant. Conferamus in corde, quæ de Verbo æterno DEI, æternæ temporaliterquæ dicuntur. Nam æternæ: In principio erat Verbum,

& Verbum erat apud Deum, & DEUS erat Verbum. Siquidem temporaliter, quod hoc idem Verbum caro factum est, & habitavit in nobis. Hic Christus Jesus, qui cum in forma DEI esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinavit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Conferamus Dei dignationem & hominis dignitatem, Dei humilitatem & hominis exaltationem, quantum porit altitudo divina inclinari, & humana infirmitas provehi, ut illa istam suscipere, ista verò suscipere in illa, ut Deus homo, & utique homo fieret Deus. Si conferamus, exultabimus & amabimus, & apponetis confidentia, ne aliqua desperatione frangamur. Et iterum hanc sententiam de Maria Matre Domini Lucas commemorat, cum in duodecim annis Filium in medio doctorum reinvenisset in templo, quæ sit ut prima differitur, nisi quod maioribus contemplationibus, & piis suspensionibus est apposita Virgo Mater, cum audivit à Filio, quod in his, quæ Patris erant, eum esse dicebat. De qua se differenda actus alius locus.

Philip. 2.

Lucas 2.

Cap. XXI.

De purificatione, & oblatione prolis, & hy-
popauli.

Cum verò compleri essent dies purificationis ejus, scilicet quadragenarius dierum numerus à partu ejus, cum Filio ascendit in templum, servans legem, quæ legi non subiacebat, pro eo quod semen hominis non susceperat ad conceptum, sed Spiritu Sancto agebatur, ut hanc consuetudinem observaret, ne in primordio Christi nascentis per legem ut contumax haberetur, & in suis initiis Jesum portavit in templum, in quo doctus erat gentem perfidam Judæorum, ut sic eum suscipiamus in templo cordis nostri, sicut est oblatum à matre, nec velimus eum supra fidem in majori agnitione suscipere, quam quod homo natus est, delatus ad templum. Et adhuc parvulus impotens fandi, admonet quales nos ad eum oportet fieri, scilicet malitia parvuli, si secum in æterno volumus templo versari. Deest Mater eum velut oblationem novam,

pro omnibus mundi calamitatibus, expiationis, & pro ipso piè obseculi munera propitiatis, insinuans presentibus atque posteris, quod mundi divitiis non habebat, & quia nec in magnis muneribus placatus omnium rerum conditor, sed in affectibus, & in virtutibus magnis, quibus virgo fulgebat. Non ad quantum ordinationem legis, sed quanto affectu legem implere posset, Virgo tentabat. Et alium quidem atque secretum, quod cum oblatione, quæ protinus est æterna atque incorruptibilis, temporalia & corruptibilia offeruntur, scilicet parvulum, seu pulvis geminus columbarum. Sed hoc est, quod typicus sensus habet, ut cum ipso bona nostra sociata fiant, factique valeant, & nihil reprobationi subiacet, quod cum Christo venit in templum, nil repudietur Christo sociatum. Ad nostram spei auxilium factum agnovimus, quod expulsionem non datur, quæ sibi Christi afficiat,

afficiat, nec ex aliqua deformitate propellatur, quod cum Christo & pro Christo offeratur in templum. Sed nec excludamus cultum ipsius à spolia castitatis, cum Christum ad templum manifestum ambo potarent, & non subiegi legi, legis iussa perficerent: quoniam pro quo huiusmodi agebantur, legem non venient, solvere, sed adimplere. Joseph Virgo, putativus pater ex carne, Maria pariter Virgo, vera mater in carne JESUM deducunt cum illis significationibus oblationum, ut gementes per voces, contemplativi per penitus sumus. Et postior ecclesia, quam Christi vicarias: nam ille moritur, sed in suis directionibus remanet. Remanet sponsa Virgo post mortem Virginis sponsa, & ecclesia omnibus mortis praedictis simpla manet: & etiam si duo morte peritus remaneret asphala, non ipsa in fide deficeret. Sed ad adventum Christi potest secundum legem, non ex lege ad templum & delatorum parentum iustorum oblationes sunt. Non enim Christus exire obviare sibi, quam in templo: & in templo fidei sibi obviam fieri, & sibi occurrere, cum adventu, iustitia est. Quam Apostolus, non legis, ad Philippensis scribens, gloriam habere Phil. 2. dicens: *ut inveniat in illo non habens meam iustitiam, quae in lege est, sed illam, quae in fide est Christi JESU, quae ex DEO est iustitia in fide.* Per iustitiam enim fidei salvi facti sunt patres, non legis, quae ad perfectum neminem duxit. Unde Simeonis Astra Christo venientis occurrunt, qui ut scilicet Domino scribatur. Ad hominem non ad DEUM ista sententia pertinebat. Ab ipso enim semper cum Patre Filius. Sic scriptum est in lege Domini: *Quis ante adventum adparuit: vultum suum Dominus vocavit.* Magnam Secretorum peritiam signata distincta locutio, quod masculinum primogenitum non femininum Domino scilicet, quoniam non sicut, quod virile & forte descriptum esse cognoscitur, est Domino. confiteendum: quod ut dicit contritae ad hoc, Domino in templo deservere non convenit. Nam & lex Domini sic sanxit, quam pro eo quod aeterna est, immutari non licet, & hostia per eandem Domini legem offerenda est. Non enim offertur aut servitur Deo, ut eo: licet arbitrio nostrae voluntatis, aut iudicio electionis & directionis humanae, sed ut *Phil. 2. de Cassia Com. in IP. Evang.*

decreto suae legis aeternae. Et ecce homo erat in Jerusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel. Erat in Jerusalem obviaturus Christo, quae visio pacis dicitur, non tamen pax, quoniam in hac vita nullus vivit in pace, undique sonantibus bellorum fragoribus. Est pariter interitum à bellis hominum, non tamen paritum à bellis diaboli, atque vitionum, nec qui iusti sunt, in pace omni-modi vivunt, etiam non turbato animo propulsantur. Habent pronus iusti, si non manifesta, saltem oculis certamina, cum quibus invisibile configant, & si non à vitis, tamen pro conservatione virtutis. Sed bene sunt in visione pacis, quia cognoscunt, quale sit bonum, ad quod temporaliter suspirant aeternum. Erat itaque Simeon in visione pacis, quia per Spiritum Christum veram pacem agnovit. Nam, ut ait Apostolus: *Ipsi est pax vera, qui fecit utraque unum.* Mansio optima in visione pacis, quoniam ingruente bello mens pace deleta quiescit. Et cum insulsi adversi proveniunt, anima videt pacem. Nulla religiosa & honesta est habitatio, praeter pacem. In qua vir obediens habitat: nam praeter obedientiam, non habitat in pace. Hoc enim praenotat vocabulum Simeonis, si per interpretationem transferatur. Et homo iustus iste erat, qui vivebat ex fide, quoniam iustus ex fide vivit. Et timoratus erat, quia ut scriptum legitur, qui sine timore est, non poterit iustificari. Et non propriam, sed totius populi expectabat salutem. Praeferebat commune bonum proprio, velut qui per iustitiam novaret meliora docere. Et Spiritus Sanctus erat in eo, ad sanctificandum, & ad docendum futura. Et quae ventura erant, ipse monstrabat, à quo in animo suo absque testimonio alieno responsum acciperet: non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini. Non solet dare responsum, nisi aliquid interroganti. Et ab eo responsum dicitur, quod inquirenti rependitur. Sed ubi Simeon interrogaverit, aut quomodo à Spiritu Sancto flagitaverit, ignoramus. Sed instantanter affirmans, quod de Christo prophetas intelligens, cognoscit, qui in ipso erat, oravit oblio clauso in secreto secreto, magis verbis in cubiculo cordis, ut non sentiret corporis mortem, nisi

Exod. 34.

Ephe. 2.

Rom. 8.
Eph. 4.

nisi videret in corpore omnium vitam Christum. Expectans hujuscemodi, non ab homine, non ab angelo, sed à Spiritu Sancto per occultam infusionem accepit responsum: non visurum se mortem in corpore, nisi videret vitam in carne. In magnam contemplationem trajiciebat animus, si homo iste Spiritu Sancto inordinante in anima sua Christi Sacramenta videbat: cur carneis oculis videre exivit, cur sic videre responsum accepit, cur sic adimpletum quotidie lectissimus & credimus, maxime, cum oculis carnis, præterquam Christi carnem non potuisset aspicere? Non enim erat oculis subjecta incarnata divinitas: nec vita, quæ Christus est, poterat corruptibili visu videri. Quid igitur est, quod illa visione intrinseca non contentus, forissecam expectabat? Plus enim est mense, quam corpore quippiam conspexisse. Mente veritas, non oculis est facta visibilis: nec bestias excedimus & volucres & serpentes in visione corporea, sed quia mentem decernimus aspecta per corpus. Si jam Simeon totum mente videbat, quod aspicere gliscebatur in corpore, atamen de spiritu venit in templum, scilicet quo plenus erat. Et iustus & timorans, hoc est, spirans ad Christi sciendum adventum, in templo sibi obviam factus. Ecce iustus obviat justificatori & portoribus ejus, & in templo conveniunt infans in carne Verbum, & gestantes in carne Deum. Et iustus huic obviat trinitati. Quid Maria, nisi fides? Quid Joseph, nisi spes? Quid Christus delirus, nisi charitas? Procedit à fide & spe, vera charitas, velut à Patre & Filio, Spiritus Sanctus. Quid senex iste iustus, nisi omnis chorus iustorum, qui ad ecclesiam sanctam venit, has virtutes animo, & in actionibus susceptorus? Ac per hoc datur intelligi, quid senex iste spiritui videns, corpore videre satagebat: conformitatem operum exteriorum ad divinas virtutes volebat offerre. Et genus humanum peccato veterascens, puerum in puro puero fieri annuebat, & Christi formatum in corpore hominum fieri erat omnino præfigium. Proinde omni completa consuetudine legis pro Christo ipse Simeon, non templi sacerdos, *accipit eum in ulnis suas, & benedixit Deum.* Non erat illud sacerdotum, tenere in manibus Christum: quia per iustitiam legis credebant conferri salutem, quam animam non impleverant: sed alius de Je-

rusalem veniens ipsum accepit, translationem templi & sacerdoti & synagoge prænuncians. Senex erat, antiquior gentilitas, qualem synagoga, quæ Christum, synagoga reprobante, suscepit. Et bene sunt impleta vota preteritis, qui de sæculo ærumnoso exire nolcbat, nisi prius videret sæculi conditorem atque reparatorem, & horrebat momentum, nisi spes infallibilis præstaretur de vita, pro qua conquiescenda & tenenda omnem fortitudinis actionem exposuit. Et eo typo, quo eum Simeon accepit in ulnas, fecit, & facit ecclesia, & in membris suis usque in finem sæculi est factura, & benedictura Deum in donis suis, quorum nullum altius, quam, quod filium dederit terris, ut terrenos redderet cælis. Nihil tam obligat hominem ad reddendum possibilem vicem, & ad ejus servanda mandata, quam quod seipsum Deus hominibus tradidit in carne natum. Proinde, cum alia non possumus rependere, benedictio & laus, de ore atque corde hominum non recedat, juxta propheticum dictum: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore. Et benedictio prorumpit in canticum: *Ment dimittis servum tuum Domine, secundum Verbum tuum in pace.* Viso & tacto Christo, in pace dimittit servus DEI, magis contemplativa mentis, quam corporis visione gauvisus. Dimittitur in pace secundum Verbum, scilicet resurrectionis, quod à Spiritu Sancto susceperat, promittente infallibiliter visionem. Fidelis enim Deus, in Verbis suis semper efficit, quod promittit, si promissarius sua iussa custodit. Dimittit in pace servum suum, non idolorum, aut quorumlibet visiorum, seu rerum temporalium servum, nec eum, qui temporalibus Dominis servit in peccatis, aut eum, qui in licitis actionibus infideliter servit, sed servum suum, qui voluntatem ejus novit & facit, qui nihil faciendum omittit, qui unum pro alio non postponit, qui, cum omnia benefecerit, se inutilem sentit, & nihil se fecisse judicat, pensans altitudinem præceptoris, & sui deficientiam servitii, qui non contentus ad Verbum, nil grave judicans, quod juberetur, cui nullum præceptum displicet, qui Domini placitum suum facit, qui etiam non possit plene perficere, quod juberetur, non ad impossibilitatem præcepti, aut indiscretionem Domini hoc adscribit, sed suo defectui deputat, quod non fecit. Et hic est servus Domini, quæ

Luc. 2.
164. 11.

164.

quæ

quem Dominus dimittit in pace. Sed quid est, quod hic senex non videbatur sibi, de hoc seculo migrare cum pace, nisi Christum Dominum taliter aspexisset? Nonne & ceteri sancti patres mortui sunt in pace? Nonne & ceteri prophetae Domini, quamquam aliqui fuissent crudeli morte perempti? Sed quomodo ad DEI regnum spectabant, si cum pace mortui non fuissent? An iste pacem dicebat mori morte non ab aliis irrogata? Quid iste, tantus senex, adscribebat ad pacem? Id profecto dixerim, quod alii longa expectatione viderunt, in fide atque spe certissime tenebant, quod futurum erat: incerti penitus erant, quando majestas divina perficeret. Et hinc certi ex fide, securi de spe, incerti de tempore ante hunc senem patres ceteri decesserunt: iste verò de tempore certus, vitam finivit in pace. Et pie credendum est, quod præter id, quod Christus puerulus, imo infantulus in ejus brachis requieverit: quod in ejus mente aliquid divinum & arcanum ostenderit, unde se. fatebatur in pace dimitti. Sed si qui hanc gratiam sortiri cupimus, habitemus in Jerusalem: quoniam non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem. Veniamus in templum, in domum scilicet orationis & obsecrationis & laudis in contemplationem divinorum, quoniam templum à contemplando reperimus, & in locum mysteriorum Christi. Et suscipiamus manibus puritatem, excutientes illas ab omni opere malo, ut nobis fiant activa, quæ novimus digna fieri. Magis autem ipse causam subrogat, quare sit dimissus in pace: *Quia viderunt oculi mei salutatem tuam.* Quæ viderunt illius senis oculi? Carnem, non Deitatem Christi. Sed mente intellexit, quod ipse penitus erat salus DEI ab æterno cunctis mortalibus hominibus præparata. Unde sequitur: *Quod parasti ante faciem omnium populorum.* Verò ante faciem posuit, non à tergo, ut illam aspicimus, illamque cognoscamus in anteriori proficientes, non retrovertentes ad ea, quæ pro melioribus antepositis abdicavimus. Et lumen ad revelationem gratiam, & gloriam plebi tue Israël. Lumen illuminans, positum antè conspectus hominum, ut si non rectè ambulatur, non adscribitur lumini, sed errare volenti, & oculis claudenti ad splendorem ejus, quod revelat gentes ambulantes in tenebris: quoniam gentium

populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, & sedentibus in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Et gloria erit Israëliticæ plebi, cum in fine sæculi Israël salvus erit. Nec non lumen est ad gentes, scilicet ad homines peccatores, ut de tenebris revertantur ad lucem. Et ad Israëliticos scilicet justos, ut non aberant à luce, sed in ipsa internè splendente proficiant. Hac conditione, omnibus Christus est lumen, ut peccator tenebrosus lumen veritatis aspiat, delectatus tenebras per lumen: & justus in lumine proficiat, delectatus lumine, effugiens tenebras. *Et erant pater ejus & mater mirantes super his, quæ dicebantur de illo.* Super his admiratio fit, quæ sensum & intellectum hominum omnino transcendunt, & quorum veritas intellectui non aquant, nec ad illam intellectus sua virtute ascendit. Super omne, quod humanum est, Simeonis verba tonabant, ut etiam parentes ejus in admirationem letitiæ plenam inducerent. Et quamquam pia Mater, spiritum Simeonis excederet, & præ cunctis mortalibus plura videret, atque sentiret de Filio, at tamen non desinebat admirari, quod sic eum senex ille cognoverat, sicque aliè de ipso pronuntiabat. Et benedixit illis Simeon, scilicet duobus parentibus, aut tribus cum Filio: non velut superior auctoritatem habens, sed velut devotus gratias agens. *Et dixit ad Mariam matrem ejus.* Non ad purem Joseph, quia non tanta dilectione velut mater, ferebatur in Christum. Aut quia spiritu prænoverat, ante Christi passionem esse moriturum, nec illi potuisse cruci cum Matre debere assistere. Solam ergo Matrem in hoc vaticinio alloquitur, quæ crucis futura erat discipula, & sui Filii per omnia confecta passio. Quid enim hic senex de Filio, ad hanc juvenculam Matrem Virginem dixerit, audiamus: *Ecce positi est hic in ruinam & in resurrectionem multorum in Israël: & in signum cui contradicetur.* Lætiis tristitia miscet, supremis una connectit, & duci bellum parat, & gloriæ ignominiam conjungit, & quæ sunt DEI, & hominis carat, & simul virtutis, & infirmitatis prosequitur actiones, & formam DEI, & hominis, Domini & servi adesse simul in una Christi persona declarat: ut sic connectantur, quæ ad formam Deitatis, & quæ ad formam humanitatis ordine debito tribuantur. Salutare & lumen omnium

Luc. 2.

B. Sin. de Cassia Com. in IV. Evang.

L. 2. genti-

gentium & gloria populorum, divinitatis est forma. Et quod ruinam infidelium arque non credentium, & aliorum delinquentium, & peccantium faciat & resurrectionem in his, qui verè crediderunt, & conversi ad DEUM, fuerint operetur, etiam formæ attribuitur Deitatis. Quod verò signum sit contradicendum, humanitatis est forma. Et quod signum sit, est hominis, & non DEI. Semper enim signum signato noscitur minus. Et quoniam Virgo, in passione filii velut pungenti gladio erat fodiendæ dolore, humanum totum esse insinuat, quod hic puer crudeliter & innocentem moriturus erat, adjecit enim: *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.* Vide quanto amoris vinculo matrem ligavit cum Filio, Filiumque cum Matre, ut animam Matris, animam Filii esse denunciet, non in una substantia, sed in dilectione omnino individua. Et verè anima matris, anima filii erat, prout omnes anime sunt: sed ipsa tanto magis ligata, quanto in ejus amore serventior est reperta, & præ cunctis decentius ornata virtutibus. Aut alia sit revelatio, seu verborum connexio: Et tuam animam gladius ipsius pertransibit. Sed quomodo verba concedantur, sententia una elicitur: videlicet, ut anima Virginis Matris in passione filii doloris gladio foderetur. Aliiter esse non poterat, nec debebat, ut tam altè dignèque dilectus, sine diligenti dolore acutissimo, sic amarè moreretur. Nec ad matris imperfectionem cedit, quod humanitus doluit tam acutè pro Filio, quoniam pro omni homine innocenter & injustè mortis tradidit hæc pia Virgo doluisse, sed maxime pro ipso dolere debuit, ex qua carnem, in qua pateretur eduxerat. Quid autem adjicitur, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes, ut credentium, & non credentium, iustorum, atque iniquorum, diligentium, & odientium futura sit nota conditio. Passio enim Christi discretavit reprobos & electos. Ecce quomodo beatus Simeon allocutus est Virginem, qualis prophetæ de prole, ut post propterea, illico adversa connecteret, & dulcibus amara sociaret: ut discamus in Filio, & in Matre inter ipsa inculpate transire. Audi, quæ Virgo Mater audit in templo, & cum ipsa Simeonis de Christo auctulata præfagia, & mirare, in contemplationem animum dirigentis, & humilitatem agnosce Matris, quæ non velut mundi-re-

gina & æterni regis Mater, sed ut discipula accipit verba senis, non stomachans verbum, non designans auditum, æquanimiter læta & trista recipit: verecunda facie, moribus compta, ommissa enim responsione, atque repensione verborum, ut prærogaret omnibus audiendæ veritatis formam, & virginibus loquendi auserat audaciam. Et ut contradicte audiantur verba, quæ de Christo dicuntur: ipsa, & putativus Pater, silenter oracula divina suscipiunt: & animo constans, servansque in lingua censuram, non mutata facie in auditu de sua prole magnis & lævis passionibus, & quod sit doloris gladio fodiendæ, eandem consistentiam conservavit, ut nec læta de lætis, nec tristis de tristibus videretur. Et præstita fide dictis, disputationem & causarum inquisitionem abiecit, nam verè intellectis, aut creditis, quæ dicuntur, supervacue contendit auditor, & magnam criminis notam habet, velle disputare de certis. Sed si bona Virgo audisti, cur gratias non rependis? Si verò indigna, cur hunc senem non arguis? Spectat ad cœlicolam Virginem, in omnibus linguæ servare modestiam, nec in laudes, & verborum blandimenta prorumpere, nec arguere seniores. Et quoniam ab omni ætate, & similiter senex, Christus erat testimonium suscepturus, qui homines utriusque ætatis, & sexus salvaturus erat: Anna longo tempore vidua, supervenit Spiritu plena, de Jesu altissimi loquebatur, causas sui advenus exponens, expectantibus redemptionem populi Israël, quam ipse perfecturus advenerat. Et insonuerunt hæc verba Virgineis auribus, ut jam in templo, in his, quæ ipsa sentiebat de filio, invenisset utriusque sexus homines, in veritate concordas. Resonant in templo aptæ prophetiæ, concordæ de Christo voces: & præterquam in DEI templo, non invenitur iste concentus. Et unum est DEI templum, patres veteres continens, & modernos. Una est omnium verorum fidelium ecclesia, eorum scilicet, qui de Christo æqualiter sentiunt. Una hîdes veterum, & novorum, una spes omnium salvandorum, quamvis pro iusta & ordinatissima distributione temporum fuerint Sacramenta diversa. Nec mirum, quod in templo veteres, & annosi clamant, & prophetant, & juvenula Virgo tacet, quoniam testamentum vetus plus exitit in verbo, quam in factis: novum verò plus factis quam verbo. Et silencio, non verbis præsta-

præstatur fides dictis : & corde, non lingua, prophetiæ recipiuntur in fide : sed in moribus vivendi forma prærogatur hominibus. In fene, formæ perfectæ justitiæ, boni desiderii quæ communis : In Anna, formæ sanctæ viduitatis & castitatis præscribitur his, qui post nuptias vitam cœlibem tenere decreverint. Hæc à viro, in juvenili ætate soluta, monogamiam usque quamquam servavit. Quod & Apostolus in posterum tradidit in consilium : Soluta es à viro, noli querere virum. Sed non omnis vidua, verè vidua, sed quæ pro Christo castitatem custodit. Et hæc honoranda, si expedit, ut alimentis ecclesiæ ipsa pascatur, ut ad Timotheum scribit Apostolus : Non est Christi vidua, nisi viduæ hujus tam antiquæ formam accipiat, ut non discedat à templo. Et cum fas non sit mulieribus in mansuetis ecclesiis semper consistere, non tamen recedat cor de templo sacre doctrinæ, nec animo communitatem verè credentium intermitat, ne discrepet ab ecclesiâ, extra quam verè sacrificii & boni aliquis digni præmio non est locus. Non vivat deliciosa, quia vidua in deliciis vivens, mortua est, sed jejuniis & abstinentiis corpus afficiat, ne delicatè vivens, in libidinem expumet, & philocapta vivat turpiter, etiam præter virum. Refrenanda sunt omnino jejuniis incentiva libidinis, nec sufficit pulla vestis, si exculata caro nitescat, si ex cibo crassescit, si ex nimio potu somnescit. Non sit vaga discursibus, sed obsecrationibus & orationibus crebris insistant : non serviat mundo, sed Domino : non ubera, sed sterilia proferat, & ejus sint de DEO, & de virtute sermones, & aliquid expediens loquatur his, qui secum in Christifera virtute participant. Necnon & hujus viduæ nomen & genealogia, si in interpretationem deveniant, prout in Evangelio scribitur, mores viduis debitos amplius commendabunt. Inquit enim :

Lucæ 1. *Et erat Anna prophetissa filia Phannuel de tribu Aser. Et hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo VII. annis à virginitate sua, & hæc vidua erat usque ad annos LXXXIV. Optimam quadam hæc vidua in annis viduitatis perfecterat, ut solida ex omni sua parte persisteret. Et octies decem anni, præcepta decem pro octava verè servasse insinuant. Et quatuor reliqui decore quatuor moralium virtutum esse fultam : magis verò ad rotas quatuor Evangelii præparatam. Quæ non discedebat de*

templo, in honesto loco consistens, quoniam deceat eligere viduas habitacula honestatis, & quæ sua corpora virtute castitatis adhibent, ibi habitare præfugant, ubi testes devitare non possunt. Conferat ad custodiam castitatis, ubi humani devitari non possunt aspectus, maxime illorum, qui decentiam templi habent. Surrepit sæpe importuna tentatio delinquendi, ubi nullus timetur aspiciens. Nec deferenda sunt loca, quæ conferunt ad officium sanctitatis. *Isaias 66.* obsecrationibus serviens Domino die & nocte. In loco dicato DEO, præter quæ DEI sunt, omnino facienda non sunt, quoniam domum DEI decet penitus sanctitudo. Væ autem eis, qui domum orationis in secularia facta convertunt. Virtutibus servitur, & non mechanicis actionibus Domino, sed imprætermisè, scilicet die ac nocte, ut non dies divino servitio, nox verò somnolentiæ tribuatur. Nec noctes pro DEO ducantur infomnes, dies verò in otio culpato aut maculatè pertranscant. Necnon in die prosperitatis, & nocte cujusque adversitatis serviendum est Domino. Et beatus est vir, qui in lege meditatur die & nocte. *Et hæc ipsa hora supervenit consuebatur Domino.* Supervenit hora, qua Christus advenit, cum quo in templo convenit. Quo autem & quomodo supervenit, si non discedebat de templo ? Dum Simeon Virginem alloquebatur, advenit : Et ad destinatum locum templi, in quo fiebat primogenitorum oblatio, supervenit : & frustra tam diu fuisset observata in templo, si cum JESU non convenisset in æde. Nulla præteritorum patrum sanctitas, nulla eorum virtus, nulla observatio legis cessisset ad meritum, nisi pervenisset ad Christum : neque unius confessio suffecisset, nisi Christo daretur confessionis honor. Et omnia mortua opera præscia erant, nisi revivissent in Christo. Supervenit igitur anus ista debita hora, quoniam ante illam venisset in casum, quia scriptum est : Vanum est vobis ante lucem surgere. Vanum porro cunctis viventibus factum erat ante lucem, quæ est Christus, boni aliqui peregrisse, post venisse protinus ignavie adhiberentur. Cœpit hora convenire posse cum Christo, ab eo tempore quo in mundo incarnatus apparuit, & usque ad sæculi terminum perdurabit. Post mortem verò, hæc hora in suis gradibus finem sortietur interminum, ut qui cum Christo in hac hora,

Psal. 90.

Psal. 4.

Psal. 106.

in hoc templo non conyenerint, post mortem conyenire nullatenus possunt. Et cum omnes habeant horam, vix qui perdidit conyeniendi horam cum Christo, qui omnem semper paratus est ad horam, quando ad ipsum redire decernimus. Et confitebatur Dominio, sicut offerens, et in templo sacrificium laudis, quod Deum honorat, ubi ostenditur salutare DEI. Hinc per Prophetam Dominus dicit: Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter, quo ostendam illi salutare DEI. Confitebatur Domino completa fuisse in Christo, quæ ipsa prophetico Spiritu præmonerat, quæ legerat prophetis, et omnia mysteria legis. Et eo spiritu quo prophetisa erat, officium evangelizandi assumpserat, ut de puero JESU oblato in templo loqueretur cum expectantibus redemptionem Israël: quod ipse puer erat tunc datus ad templum, quod votum datum erat expectantibus, quod erant completa vota iustorum, et adimpleta iusta desideria patrum, et quod indefesse puer iste currebat non quieturus, nisi per mortem et sanguinem omnium faceret in cruce redemptionem. Optima cuiuscunque locutio, cum solum de salute tractatur, nam nil tam mortalibus est sic expediens. Optima prædicatio, cum dissidentia removetur, spes futura promittitur. Huiusmodi erant templaris viduæ sermones, et antequam Evangelium conderetur, Evangelium prædicabas, prophetissa enim erat: et ejus spiritus amplius excitatus est ad notitiam futurorum, cum Christum contempsit in templo. Adimplere protinus venit bona non solvere atque terminare habentibus amphora. Hæc omnia Virgo Mater audivit in templo: admirans verba, letabatur in prole, gaudio miscebat infantem neutrumque

ex altero permutabat: sciens Filium esse DEUM, et suam imaginem esse redempturum. Ex omni Verbo euge multiplicia resultabant, sed propter mortem et sanguinem dolor et tristitia sordiebant: neutro ex altero terminato, nisi resurrectionis peracta victoria. Novetur hæc omnia Virgo, etiamsi non venisset ad templum: sed fides ad posteros facta est solidior, et ipsa Virgo devotior, cum collatio celebratur in templo. Paratur omnibus forma scientibus, ut quanta sciendorum appareret certitudo, atque docendarum rerum videretur certa scientia, quod expediat in ecclesia et cum ecclesia orthodoxa exemplariter atque collativè conferre. Nec Gal. a. quisque confidat, etiamsi defuser Spiritus gratia illucescere videatur, nam cum Apostolus decadem usum continet prædicasset, ne in vacuum cucurrisset videretur, cum his qui prædicabant ierosolymis, Evangelium contulit, quamquam nil aliud, quam id, quod ipse à DEO acceperat, sibi contulissent. Omnis hæreticus procul propellitur, omnis abrogatæ disceptatio, schisma intrare non sinitur, ubi tenetur concordia scripturarum, ubi omnes in templo conveniunt. Omnem formam sciendi, atque addiscendi, et vivendi, ad soliditatem virtutum et iustarum actionum nobis Virgo præluxit, veniens purificari ad templum, audiens à senioribus divinas theorias in templo velut discipula divinarum. Grata sibi omnia erant, et ipsa grata grans assiluit. Omnibusque perfectis juxta censuram legis, reversi sunt in Galilæam in civitatem Nazareth, unde ascenderat in Bethlehæm, ubi præveniens à partu, per dies XL stetit, quousque purificari venit in templum, in civitatem Jerusalem.

Cap. XXII.

De fuga Virginis cum Puerò in Ægyptum.

Post quæ decreto Patris altissimi, revelatione Angeli: regum timore malorum, ne perdant teneram prolem, fugere cogitur, peregrinari compellitur in extraneas nationes. Nec sua turbat fides, quod alta in templo de ipsa prole, audierit, quod illico datur in fugam, nec sua credulitas minorant ad fidem, quin sit altissimi, quamvis terreni regis edicto

superno decernatur vitare tyrannidem. Agnoscebat super eo divinam providentiam, et quod in eo, quod de se matre susceperat, ordinabatur ad fugam, non in eo, quod de oculis advenerat. Et jam incipiebat cudi acutus doloris gladius, cum tam citò nova sua teneraque proles cogere regum timore, quos terrebat, Provincias Ægyptiacas incole-re. Et mirum in hoc infante tenello, quod

quoddam terrenis tenebatur, & territus plus terrebat, qui ob hoc fugiebat, quia ab ipso tenebatur Herodes. Itaque celebratur fuga pro prole, quae fugiebat ex matre, & mater pro filio damna exitii sustinebat. Vadit in peregrum angelorum domina, & superna civis civibus sociata supernis, originalis relicta patria, quaerit extraneum incolatum. Sed nulla patria sibi erat ad propriam, cui praeferquam virtus nihil erat ad proprium, & nihil habere omnino sibi vendicabat in proprium. Nec aliquam regionem sibi computabat extraneam, quae solum habitat in regione virtutum. Quae patria extranea esse potest, propriam non habent? Quae aliena patria, quae mundum non diligit, qui omnem in hac vita incolatum ducit exilium, qui incessanter ad superna suspirat, qui cum sapientia contubernium fecit? Quae potest esse horrenda provincia, cui de sensibilibus nihil placet? Quae grata, cui vivere parva est? Quae propria, ubi manere non finitur? Sed quibus haec Virgo mater, in experta conservandi juvenula, humanis fulciatur auxiliis, quibus vae pedissequis, aut famulorum copia focietur, quibus vecta curribus aut equis, quibus ornata schematicus vadat in peregrum: qui apicem Evangelicam scrutaris, adverte. Ut pauperis carpentarii uxor pauperula incedebat, ipso solo contenta comire pro cura, & ei familiaris, & in testimonium honestatis, & nutrimento proles. Ecce regina mundi Aegyptiacas ingreditur civitates, nullo humano comitata fastu, sed nec pedissequam unam legimus habuisse: incognita mundo, ignorata in populo, quam si, quae erat, cognovisset Aegyptius, apparatu & magnis copiis occurrisset. Conducit hospitium carpentarius, introducit matrem cum prole fugientem. Congregat suppellectilem modicam, ad fovendam matrem & prolem artis carpentariae instrumenta producit. Incipit inquirere, si ex illa possit captare modicam stipem, denunciat se in arte peritum. Explorat, si quis ad ligna bipennibus & dolabris habet opus, facturum se dicit placide pro mercede, ut sustentet Virginem Matrem, ut possit alere prolem. Necnon ob id etiam huiusmodi artis se aduofum insinuat, ut evadendi fulcimen-

ta ex illa conquireret, ne otiosus aut in fraudem alicujus videretur ad illam provinciam accessisse. Non tamen ut Abraham Saram, praemonuit iste Mariam, ut diceret se ipsius esse sororem: veritus propter ejus pulchritudinem mortem, si se fateretur uxorem: quia specie sua, & pulchritudine sua, Saram & Rebecam superavit. Nec ipsa sublata est in domo alicujus Aegypti regis, ut Sara in domo Pharaonis, sciebat enim, quoddam modum quam Sara custodiebatur ab Angelo, a quo saepe ipsa responsa acceperat. Est talem gratiam in matre Virgine DEUS posuit, ut nec propter ejus excedentem pulchritudinem potuisset ab aliquo ob immunditiam concupisci. Noverat hoc Joseph experimento sui, qui nunquam ex ipsa carnis tentationem sentiebat, quamvis secum pauper habitaret. Stat in Aegyptio puerula mater cum puero, ne procedit in publicum, non verita hominum fraude, sed custodiens honestatem, formam praestans juvenibus, qualiter constantes in peregrum converterentur. Net, fuit, laboratque manibus: & quaerit sic compedia vitae. Nullas vicinas visitat aedes. Fit nota omnibus per modestiam magis, quam si ingrederetur limina vicinorum. Admirationi sit omnibus, sermo diffunditur, quod in Aegyptio similis mulier nunquam fuit. Trahit omnes in sui considerationem propter insitam honestatem, quae velut magnes ad se ferrum secreto tractu verè trahens, omnes ad sui admirationem traheret. Subdita viro, inuenta pro filio, & in suis quiescit negotiis se positam in peregrum letabatur, abiectioni faciens quicquid de prima potuisset amorem. A nexibus soluta, quibus ferè omnes humanus nectit amor. Non incipit aliquando titillare virum, si jam redeundi tempus adesset: Non proferens quid delectabile reliquisset in patria, nec quid amplius cum cognatis reverfa possidere potuisset. Non lubinfert peregrinationis incommoda, quae citò solent in patriam revocare peregrinos, sed quid pater aeternus decernat, expectat. Non conturpat virum velut insolens, non infestat more mulierum, multa requirens, non querulatur, tantum intenta superbia, ut jussionibus divinis obediat.

Genes. 12.

— 118 (0) 118 —

3

Cap.

Cap. XXIII.

De reditu Virginis cum Puero in Judæam.

Itaque Angelus iterum ejus virum affatur in somno, ut redeat in Judæam. Non alloquitur eam de cura vite, ne videretur mulieri supra virum præfate velle ducatum. Nec omnium agendorum notitia sibi refultat in animo: quamquam super homines plus novisset, ut innoresceret, nemini viam ejus commisisse, sed sibi reservasse de Filio. Non decens erat, quod plena esset in terris notitia mysteriorum, quæ Filio Pater ab æterno decreverat: & ut in futura ecclesia servaretur ista censura, ut non viri à mulieribus, sed mulieres à viris agendorum documenta fusciperent. Revertitur in Judæam cum prole, sed adhuc

ipsa cum viro timoribus angitur. Regnante Archelao pro patre suo Herode defuncto, ex angelica admonitione ipsa & vir suus non vadunt in Judæam, sed fecerunt in Galilæam in civitatem Nazareth, ubi consensu suo in ventre DEI Filii fuerat incarnatus. Et eandem suæ vite morumque censuram, sicut in peregrè in patria retinebat, nec exultavit amplius in patria, quàm in peregrè letata fuisset. Non enim variabatur in animo per loca, per tempora: ubique eandem consistentiam servans, tota intentata pro Filio, qui apud eam DEUS existens, et puer sub cura materna constitutus debebat.

Cap. XXIV.

Quod Virgo Mater in XII. ætatis Filii anno perdens eum alloquitur inventum.

Quem in duodennis annis deducens in templum, ad tempus amisit: pro quo, velut impatiens ob absentiam ejus, inter cognatos & notos DEI Filium quærebatur. Anxia semper erat Mater pro Filio, & absentia modica prodibat in longum, nec à quæstione desistens ipsa cum viro redit in templum, ubi reperit eum altè agentem in medio seniorum atque doctorum. Stupor in prole mater, & exultat ad proveniunt ejus. Non impedit verba doctorum, sermonibus filii sedulum præstat auditum, diligens & admirans, considerans & exultans: sed dato sine verbis, pia Mater pater alloquitur Filium, ex honore præferens virum, dicens: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce, pater tuus & ego dolentes quærebamus te.* Maternali auctoritate, usque est Virgo, cum DEI Filium suum appellavit, non in Deitatem, sed in humanitatem præsumens, quamvis unus sit DEI Filius & Mariæ. Non potuit amplius continere affectum, cum in verba excessivi amoris erumpit. Non aliunde ipsum denominans, nisi quod ipse sit Filius, ipsa Mater. Stupor & gaudium,

humanis mentibus ministratur: quod Virgo Mater DEI Filium nomine filiationis appellat. Omnis amoris signum, in isto Verbo superatur, Fili. Lingua in amore manifestare plus nequit, dicens: Fili. Nihil ex amore brevius, nihil efficacius ad proferendum, quàm cum dicatur, Fili. Tota commoventur viscera Matris, cum prolem nomine filiali denominat. Nulla loquendi copia plus apponit, quàm filiale nomen. Diffunditur anima Matris in Filium, quem videt de suis puris humeribus generatum. Amat prorsus pater cunctis Filium Mater, à quo pater ceteris se povit amari. Sed neq. Virgo Mater, per comparisonem ad alios, hunc Filium diligebat, præter quem alium non habebat: sed ipsa præ cunctis diligebatur ab ipso, ab æterno prælecta Mater. Præstat nobis magna securitas, cum Virgo sic suum natum alloquitur, cum talis Filius sic se patitur nominari sine fœdere nostro, quoniam est frater noster. Quid fecisti nobis sic? Non increpat Mater, nec hoc interpretationis est Verbum, sed quærit causam, cur se ab eis distraxerit. Desert humilis Virgo viro, quem in loquendo

quando præponit, sequè submittit, ut sæpe de ipsa diximus: quoniam omnium bonorum, atque virtutum est norma, ut dicant mulieres suis deferre maritis, & non solum in aliis, sed etiam in loquendo præferre. Dolorem Virgo proleatur, non inquirendo Filium, sed passa solitudinem & laborem, scilicet non reperiens pro voto quæsitum. Non fit dolor in actionibus piis, etiamsi laborare contingat, sed cum iusta & pia desideria defraudantur: quamquam, si perseverant, differri possunt, fraudari non possunt. Dolor ubicunque in corporibus adest, bonæ naturæ testimonium est. Nam bonum est, quod natura dolet, quamvis possit esse malum, propter quod dolet. In animabus autem dolor, aut bonæ, aut malæ voluntatis est testis. Nam dolor pro amisso bono; pro malo commissio, pro non habendo, quod habendum est, bonam voluntatem insinuat: sic à contrariis dolor fallacem arguit voluntatem. Bonus erat Virginis dolor, quia querens JESUM inter cognatos & notos, non inveniebat amissum. Ex virtute dolet, qui ob peccata conterritus, qui agitur impatentia, quousque bonum vel æquè quod amisit, inveniat: quousque possideat, sine quo se non exultat felicem. Sed mirum quippe, quod nunquam Matrem Virginem legimus JESUM Christum, præterquam hic filiali vocabulo nominasse. Ad magnum mysterium res ipsa reducitur: quod reinventus Christus à Matre Virgine Filius appellatur: ut sit spes nostra solidior, quod velut piam Matrem impossibile sit à pio Filio derelinqui: sic qui cum piè & purè dilexerint Christum, impossibile protinus est ad inferna demergi. Et vehementius est gaudium, cum invenitur deperditum: quod antequam perderetur, quasi non curabatur: ut velut majori fiducia Mater præsumat in Filium, quod ad extremum non permiserit contristari. Querant ex hac prærogata materiam virgines cum Virgine Matre Filium: etenim ipse magis est virginis Filius, quam Virginis, cujus omnes sibi dicat virgines possunt esse participes, sed non inter cognatos & notos secundum carnem: quia in carne supra carnem est Christus, non productus ex femine sed divina virtute. Non noverunt hi, qui secundum carnem vivunt, qui solum, quæ terrena sunt sapiunt, nuturi Christo, sed mundo: non illam ornare pro Dei Filio, sed pro hominis Filio fucare criminaliter didice-

runt. Non immortali sponso consecrant, sed mortali sæpe ad perditionem adjiciunt: & pro mortalibus nuptiis, magna impendunt munera, longo tempore parata, dispergunt, exhaustiunt crumenas, accipiunt sæpe sub fenore, quæ habent chariora suppignorant, ut tradant virgines servitium hominum, ut conjungant matrimonia dissolvenda per mortem. Et ex his, quæ non prævita proveniunt, si possent, vellent retractare jam factum, ut Christi sint, etiam secum habitare non sinunt. Non quod matrimonium dixerim criminofum, sed illum, per omnem modum præfeto, ubi pro Christo servare integritas. Igitur virgines, cognatas & notos secundum carnem dimittere, si Christum cupiis invenire. Redite ad templum animæ vestræ, ubi Christus inhabitat, non extra vos inquisitio sit de Christo, intra vos citius invenitur. Sed non carne matres, spiritui matres sponsæque fieri potestis. Et responsione peracta, defendit JESUS cum illis Nazareth, & erat subditus illis. Pro Virgine Matre suspensus differendum, nam in hac parte de Christo alibi disertum est. Ecce habet Virgo Mater subditum, quem universitas Dominum habet, & virtutum omnium cælestium cunctorumque regem exercituum superiorum in humanitate Virgo Mater, suis moderatur habenis, & præfertur Virgo Filio in eo, quod ei se subijcit, & ejus facta est abbas, qui omnia fecit. Eum gubernat, qui sua sapientia formam & differentias omnibus dedit. Eum dingit ipse carne natum, cujus bonitate, ne in nihilum redeant, omnia conservantur, & deperdita restaurantur. Erant enim in illa ætate puerili, omnes thesauri sapientie absconditi: nec sibi aliquando scientia crevit ex tempore. Proinde mentem in alta suspendit, quod eum subditum sic una Virgo possedit. Magna virginibus est dignitas prærogata, quod Christus duobus virginibus factus est subditus: ut novem hoc sacramentum homines, quod illorum Christus complet vota, desideria perficit, qui se puritati & munditie tradiderunt. Et spes magna facta est amantibus cœli vitam, quanta eis sit Christus in illa patria familiaritate donandus, qui duobus castis hæc vita factus est subditus. Quali quantoque studio, quanto sincero affectu Virgo Mater tendebat in prolem, cui subditus in humanitate Dei Filius factus erat: qua sollicitudine agebatur in illum, quia enarra præsumat, cum

B. Sign. de Cassia Com. in 1P. Evang.

M

cum

cum videret ipsum ad se proclivum, nil puerile gerentem, expectantem tempora præfinita, pro implenda voluntate paternâ, in quem Mater solum ferebat pietatis officia, & illam curam ad natum, ad quam deputatam se noverat. Nec in eum credatur præsumpsisse blanditiis, aut eum gestibus palpassè communibus & humanis, ut affolent matres, quæ amore fervent ad filios. Sed quamvis se matrem in humanitate cognosceret, tamen quia Deus erat in omnibus se ferebatur ancillam, stupensquæ quòd in terris erat socia personæ Deiferae, atque quòd simul cum homine DEO sibi conuberum erat. Non supetebant merita, quibus sibi tanta necessitudo erat ad filium. Suspendebatur animo in aspectu ejus, & semper in contemplationibus erat, videns apud se divinam degere majestatem, & introitus mirabatur vehementer, non comprehendens DEUM, quem in humanitate habebat subiectum. Porro defecisset in se, nisi noverat illam æternam & infallibilem providentiam in Filio, qua nil agebat impertinens: & quòd sine mysterio non loquebatur neque tacebat. Erat profusus amor ejus in prolem, & nihil ad seipsam Virgo, sed tota erat ad Filium, & amplius ferebatur in eum, quia DEUS, quàm quia Filius: quia JESUS, quàm quia natus: amplius communitate naturæ, quàm quia illa caro ex proprio ventre. Tota in rationibus & virtutibus erat nec vincebatur affectu carnis, quam spiritus infunderat. Nec animus ejus festinabat

ad prolis augmentum, prævolens, quòd illa humanitate omnia progrediebantur divinè. Non interrogantibus agitabat eum, velut curiosa parens sæpè facit ad Filium, quid fecerit, aut quid sit facturus interrogans: tacens intendebat in eum, & in silentio audiens, si quippiam aliquando loqueretur. Servabat ad ipsum pudorem virginæ, & verecundiæ moderamina firma censura tenebat, nullo impertinenti verbo, nullo gestu, nullo motu, neque visu, præterquam sub censura Spiritus Sancti fiebat ad eum. Erat enim præsentia Majestatis divinæ, quàm effugere nullus potest, sed aliter, quàm omnes ipsa sentibat, & super hoc, divini Filii verebatur aspectum, quem secum corporaliter habitantem habebat. Nil agebat argutione dignum, nihil sibi placebat de Sæculo, non implicabatur mens ejus, solum contenta de Filio, cui abunde delectatio nulla erat, nulla placita veniebat. Huic matri Virgini omnia Filius erat, hic amor ejus, hic solamen ejus, hic desiderium ejus, hic contemplatio ejus, hic quæritus ejus, hic sollicitudo ejus, hic beatitudo ejus, Extra Filium nihil se habere noverat, omnia Virgo Mater possidebat in Filio, & in omnibus dives erat in illo. Intendite virginæ, & reginæ Virginum coaptate mores, omnis vester ornatu interior Christus existat, & tota jucunditas, & ad ipsum exemplo Virginis Matris inculpatè vestros mores dirigite, in illo factæ divites, cui corpus & animam dedicastis,

Cap. XXV.

Quòd Virgo Mater nuptiis interfuit, & obedire omnes suo Filio verbo prædocuit.

JOH. 1.

IN nuptiis, ac si paranymphea, seu pronuba foret, se invenit Virgo Mater, non velut apta convivio, sed apta mysterio, præhonorans sua præsentia nuptias, quoniam ex nuptiis nata erat. Non eligens illas ex animo, quia ipsa Mater Virgo. Nec quia tantò dedicata virginittis decore, videretur abjicere conjugatas, quoniam & pro conjugatis, talis Filius sibi erat. Cui nihil videbatur indignum, quod de divino processerat Sacramento, & divina providentia conjugium noverat ordinatum, quanquam ex Christianismo seu ex paga-

nismo sint ordinata conjugia, ac si nec ex gratia, nec ex circumfusione, aut ex præputio conjugia sunt instructa. Solum quòd tali Sacramento in individuis propagaretur humanitas, & homini viro simile adjutorium esset ad prolem, non libertate vagandi & appetendi, sed debita certitudinis lege, ne si esset in conjunctione maris & feminae voluptas effrenis, multa sequeretur, sicut in libro de Christiana justitia monstratum est. Nam conjugium non ob hoc institutum est, quia Christianitas est, neque quia circumcisio, neque quia præputium,

putum. Ante hæc omnia, & ante præputi discretonem conjugium novimus infinium, quod tam diu percelebre mundo fuit, quouſque cepit clareſcere virginis, cujus ſerenuſſima conſervatrix, nuptias non abhorruit, cum inter bona ipſarum, ex ipſis naſcatur virginitas, quæ non ſolum ex licito coitu, ſed ex turpi concubitu ipſa utero gravidato deſcendit. Non tamen de concupiſcentia & libidine, quæ regnat in membris, ſed de bono nature, quod conditor ille creavit. Strabat Virgo in nuptiis, non oblectata convivio, ſed ſociata Filio, cui amore indiviſuo jungebatur, cujus non ſociabatur aſpectu, cujus velut inoblite memoriz verba captabat, & alitè conſiderabat, quid illa divinitas humanè operabatur in terris. Ex promagno Sacramento in nuptiis aſſiſit Filio, in opportuno tempore interceſſura pro nuptiis, cum deſectus vini, videlicet internee lætitiæ atque ſuperne conſolationis adeſſet. Nam deſiciente illo materiali vino, Mater ad ſupplendum deſectum pia ſeruitate interceſſit ad Filium, id quod minus erat, aut quod deſiciebat enuncians, ut ipſe, qui erat omnipotens, illico quæ voluiſſet facturus, nulli temporis intermiſſa cæpedine liberaret ab illa opportunitate convivas, ſponſi revelans inopiam, verecundiam propulſans, quibus confundeſſetur nuptiarum author. Noverat Virgo Mater, omnem creaturam ſubiacere deſectui, expugnari ab inopia, debiram non habere lætitiæ, turpiſſimum ſubiacere pudonibus, & conſundi ex deſectu veri boni, dum in perfunctoriis nuptiis lætaretur. Quamobrem interceſſit ad Filium, dicens: *Vinum non habent.* Non faciens ipſum memorem, quia omnia noverat, ſed interpellans locuta eſt, ac ſi ad eam cura omnium pertinereſ. Et omnium hominum advocatam ſe ſciens, quæ pro omnibus creatoris cunctorum facta fuerat Virgo Mater, officium advocacionis & piæ auxiliatricis aſſumpſit, cõma videret inopiam, quæ nec rogata prævenit, ac ſi opus non ſit, ipſam precibus excitare, quæ omnem oculum ſux pietatis direxit in nos, præficiens indigentiam noſtram, & ſe cunctorum omnium matrem pietatis agniſcens, ſolicita pro Filiis, irrequiſita etiam ad divinum Filium interceſſit. Non expectat ſedula Mater, & propenſa in Filios, quod clamoribus excitetur, cum eos cognoverit ſubiacere deſectui, ab amore inhzrente fortius urgetur in illorum revelationem intrendere.

B. S. de Caſſia Com. in 17. Evang.

Amplius angit quempiam diligenter in-ternus amor, quàm profuſa fornicata. Compellit omnino vehemens amor in occultis exire in publicum, cum dilectus minus habet, aut ſi eum adverſa perturbant, & deducit in officia ſenſus, ut ſeriant opem ex quem amor fecit obiectum. Hinc Virgo Mater, autem commota, prorumpit in verbum, ut parlatetur jucunditas hominibus, quos amabat, quos indigere cognoverat. Nihil reboans in auribus corporis ejus, à DEO commoviſſet, ſicut inviſus amor. Si hoc non rogata perfecit, quid rogata perficiet? Si hoc viatrix exiſtens, quid cum regnat in patria? Si hoc apud Filium morti temporali ſubjectum, quid cum mortem ſuperavit, carnem immortalem revocavit à tumultu, collocavit in coelo, paternam ſedet ad dextram, tenens totius & omnis regionis & poteſtatis imperium. Prærogat in terris, quid ſit pro nobis in coelo factura. Et magna ſibi erat de Filio inſerta fiducia, ut nullis precibus terjeſſis, pateſacta rei carentia, ſe à Filio credebat audiri. Noverat benignitatem ejus amplius ſe velle inſundi, quàm ſuſcipi poſſe, ſeu quàm auderent opportuni gratia poſtulare. Sed recompingit Filius verbum Matris non iratus ad eam, aut indignatione factus, ſed docens illam, pariter & aſtantes, ſi quo jure Virgo præſumpſiſſet in eum, dicens: *Quid mihi eſt tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Non appellavit matrem ex carne, qui tantum virtutes in hominibus querit. Ac ſi dicere voluiſſet, quid tu mihi es, ad condenda miracula? Nihil. Quid à te, in ſupernaturalibus habeo? Nihil. Quid à te ſeuſum à communi nature? Nihil. Quod à te habeo non ſplendet miraculis, ſed ſubjectum opprobriis eſt. Nondum venit hora mea, in qua daturus ſum genen humano lætitiæ. Nondum venit hora mea, ut oſtendam quodd Deus ſum. Quæ verba, velut maximi ſacramenti, virgo mater accepit ad ſui documentum, atque cunctorum, & in profunda humilitate degens, interna pace poſita, ſciens in certitudine mentis ſux, quod nihil niſi ſanctum & juſtum ex ore filii laberetur. Optima diſcipula filii virgo mater verba, quæ videbantur in conceptu aſtantium reſonare repulſam, in humilitate audivit, pro doctrina recepit, cur hæc diceret, à filio non exigit. Habet hoc proprium mens profectibus anxæ, humilitatis or-

Heomz, id eſt, oratio quæ ad Deum ſuadetur.

M 2

nata.

nata decore, sine contradictione cogitationis, atque verborum subicere animum veritati, etiam si videatur nostris vobis atque sensibus adversari. Proinde, virgo mater sic leniter increpata majorem fiduciam sumpsit in filio: Non quia filius carnis erat, sed quia Deus indeficiens virtus advenerat ad indigentes, ad ministros verba convertit: In certitudine facta, quia summa bonitas, in necessariis non deesset. Inquit eis: *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Per obedientiam eos preparat ad gratiam capefendam. Nihil sic proprie gratiam Dei meruit atque suscipit, quam decretis obtemperare divinis. Sine exceptione prae-monet virgo mater, ut omne quod infinita sapientia praecipit, faciamus. Nihil est excipiendum à praeceptis dominicis. Irreprehensibilia quidem sunt omnia, impossibilia nulla. Unde novit sapientiam filii, virgo quae genuit, & indigentiam hominum non ienorat, quam nisi per obedientiam revelandam, aliter non decrevit. Lucerna mentium omnium humanarum est deifera virgo, quae per executionem omnium mandatorum nos parat ad filium, si calamitates volu-

mus à nobis excludere deprimentes. Ea sua modestia nos instruit, cum non disceptat cum filio: Quales divinatorum verborum esse debeant auditores. Et praestat nobis de seipsa fiduciam, cum à se mora intercessit. Dat sanam doctrinam, cum obedire praedocuit, dicens: Quodcumque dixerit vobis, facite. Videbitis mirabilia, si obtemperabitis huic, qui velut homo in hac mensa recumbit, qui super omnem creaturam, mensam uberem in omnibus aliis tenet. Qui humanè ad humanas nuptias invitatur, si ejus iusta complebitis, divinè ad divinas & estabiles nuptias invitabit. Prævia existente matre, ad rogandum pro æternis nuptiis, quæ pro temporalibus non requisita, etiam intercessit: Facilior spes enigmæ, in superna posse conscendere ad nuptias veri & immaculati agni, qui pro nobis per virginem in ista inferiora descendit.

Nec ob aliud filii æterni temporaliter facta est virgo mater, per quam ejus & nos sumus fratres, nisi ut interpellet beatum filium pro fratribus ejus miseris, æternè stantem pro caducis, iustum pro iniquis, Deum pro hominibus, verum filium pro filiis adoptatis.

Cap. XXVI

Quod Virgo Mater filii requirebat presentiam, cujus non ferebat absentiam.

Altè diligens dilecti regè absentiam sustinet, & percunctatur teperare presentiam, cum in ista quietem, in illaurbationem experimento praesentit. Et infirmitas est, patienter se habere in absentia optimorum: Virtus autem, requisisse propensius. Hinc Virgo Mater, filii requirebat presentiam, damnum nimium rata, si diu pateretur, sine quo bene esse non poterat. Quod Evangelista refert, denunciatum esse salvatori: *Eccce Mater tua & fratres ad foris sunt, querentes loqui tibi.* Nemini, nisi filio Virginis amor inhaerens, nihil autem amare didicerat, quam virtutem. Nec Spiritus Sanctus, in illam sua operatione descendens, aliquem retentum amorem abegit ex ea. Nescit viles amores inducere. Nec erat humanis amoribus apta, quam Spiritus Sanctus amoribus divinis aptaverat. Solita solum diligere, quem divinè conce-

perat atque genuerat, alio non vincubatur amore, unci ejus dilectione contenta. Præter quem amare nesciebat, privari nolens ad modicum, quin requireret filium, semper alloquens infansata manens. Miser est animus hominum, ineptis amoribus deditus, quos & consuetudine sæpe requirit, & difficultat divellitur hujuscemodi colligatus. Nulla vincula corpora magis nequunt, quam animi primitivi amores, sive honesti sive inhonesti existant, à quibus solvi habet mortis imaginem, in his, quæ honestate carent, & turpitudinem habet: Quos velut deceptas aves laqueus, sic illos amoris hamus invasit, à quo raro quis solvitur, nisi amphoris dilectionis vehementia, sive humana sive divina dilectio illa constiterit. In his verò, qui Christi charitate nequuntur, si palmaris fuerit, neque blandimenta, neque tormenta, neque si qua sunt quæ habent asperum sensum,

Roma. I.

sum, dulces ejus nexu solvere poterunt. Et ipsa terribilis mors, potius quàm à Christo, à corpore animam separavit. Hinc Apostolus ad Romanos ait: Quis nos separabit à charitate Christi? Et cum multa enumerasset, nihil quod separare posset, invenit. Quàm bonum, ut à primævo anima, primitiis honesti amoris depascat, illo se imbuat, cum illo pariter coalescat, ut ex illi amor iustus, in naturæ potentiam transeat. Quo assolata Virgo, ab aliis actionibus vacans, jura honestissimæ dilectionis exequitur: Equivens iustè dilectum, non tamen, quia filius erat ex carne quàm quia Dei erat ex deitate. Talis unicujusque amor, quale amoris obiectum. Divinum erat, in quod amor Virginis ferebatur: Pura in purum, mundi in mundum, casta in castum, Virgo in virginem, humilis in humilem, prudens in sapientiam, paupercula in pauperem, virtuosa ut virtutem ignitis amoribus agebatur. Ex operibus ostendebat, quibus interior ignibus aestuabat, à quibus succensa, motibus corporis prodibat in publicum, quæ consueverat semper tenere secretum, nihil reprehensione arbitraris dignum in requirendo virtutem. Fiat interdum in exteriora processus, si quàm domi utilitas potior, si necessitas exigit, si charitas vera compellit, si fructuosior potest esse perventio ad requirendum Christum. Non tempus, non locus, non natura, non generositas, non ætas, non sexus, non religio potest esse pudori. Honestus est ille discursus, qui debitum pervenit in finem: Nam finis omnium Christus, ad quem omnis religiosa festinat intentio. Non verebatur Christifera & Christicola Virgo Christum expectare præ foribus,

& inter multitudinem disciplinabilem exhibere formam, una super cæteros, æquanimiter tamen audire Christum cum cæteros aliebat, & inter viditiores humiles, ipsa in humilitate proclivior, ne ausa in filium, ut eum authoritatè matriæ deposceret, sed profunde subitis, silemter stabat ad verbum, cederis doctrinæ publicæ, pro publica utilitate, potius quàm vellet sibi filium reducere in privatum. Non violavit divinam doctrinam, quàm ipsa toto haustu pectoris dulcè suse capiebat, potius abstrahatur in verbis ad sanitatem verberantibus animos, quorum doctorem supra naturam ipsa genuerat. Nec ipsi dicit, quod si se Judæus protulit, qui ei loqui vellet, sed aut Christum increpare satigans, qui ex paupercula natus esset, etiam alta docens, aut humanè discretus ad matrem, autumans ipsam alistere præ foribus stolantem, ut filio loqueretur. Sed ipse aut dolos adverterens, aut abhæ decemens, maternitatem Spiritus carni perposuit. Non autem designata mater in hoc iudicio, quasi se denegatam agnoscentes, seu postpositam matrem carnis, ei matri, quasi per divinum Spiritum efficijntur: Quamvis alius verba Christi intelligens, se cognovit duplicem matrem, carnis videlicet, quia verè sic erat, & Spiritus super omnes animas, quoniam amplius ei voluntatem ipsa perfecterat, quæ plenè perfecta, juxta sententiam salvatoris, eam animam, quæ fecerit, efficit Christi matrem. In qua maternitate perfectus Virgo profecit, quàm in illa, quæ solus est carnis, magisque in illa grata facta filio, quàm in illa, per quam ipsam gestavit in alvo, natum nutrivit in gremio, posuit in cubulo.

Cap. XXVII

*Quod Virgo fuit Filii consocia passioni, & compassione & contem-
plative assistit cruci.*

Sicut de Virgine alma Evangelicus tenus, quousque ad assistentiam crucis: quamvis piè credatur, velut discipula Filii prima, inter, primam illam discipulorum & discipularum modicam turbam semper magistro filio assistisse, conversantemque cum eo, prout decebat cum Dei incarnato filio con-

versam, postposita omni authoritate materna, tacet sub eo degens, admirans & laudans mirabiles actiones ejus: Non inquirens causam actionum ejus, indubitata fide ad eum existens, quod omnia divinitus atque inculpate, voluntate non coactione, nostra non sua re, in assumptione humanitate faciebat. Nullum sibi ad

M 3

cum

eum ausum vendicabat, quia in carne filius, sed profundè reverebatur, quia in humana natura Deus: Et optimè novetur jura humani seminis, quibus ipsum, nec ipsa conceperat: Et jura virtutis altissimi, quia in alvo gestaverat, incorrupta enixa fuerat. Quamobrem divina jura, mente adorabat, nihil ex his vendicabat in proprium, sicut corrupta mater quandam auctoritatem habet in filium, quia semina corrupta suscepit, quia gravescuit, quia pondera sensit, quia elanguit, quia cum dolore paritavit, quia molestiam plurimam tulit, velut molestum lactans, quia fomus perdidit ad improbos clamores parvuli, quia vigilas noctis exerceat, excubans ne lederetur ad cunas. Ista & similia pro Filio non senerat Virgo Mater, quem sciebat esse Dei filium: Enscarnatum, tamen divinitus Angelicis & spiritibus custoditum. Verè protinus Mater erat, sed lege altiore illustrior, ad quam quicquid est natura, quicquid est humanæ potentie, quicquid invisibilis virtutis atque visibilis, non potuisset, attingere, nisi se divinitas inclinasset. Huic subditur Virgo Mater, nihil sibi approprians ex carne de Filio, in nullo audens in eum, nisi quod ante conceptum & parvum, & post partum sibi ancilla subsistat, ut hæc duntaxat sit sua virtus, sit ejus gloriatio in filio, sit potestas, hæc sibi sint jura materna. Id unde grata facta Deo, Mater facta filio. Arramen, quamquam Virginis gesta cum filio, silentio multa prætereant magnorum morum, magnique mysterii sunt credenda, quia usque ad expirationem filii pendens in cruce, subdita doctriuz, conformis verbis, dedita moribus, tandem consocia passioni, quam Christus in cruce pendens, ipsam Virginem, cuidam Virgini discipulo commendavit, indicendo novam filiationem atque maternitatem, non alternando naturam, sed præferendo gratiam, cujus nova processio agebatur sub capite. Sic quippe cui commendatio facta est, Evangelista describit: Stabant autem juxta crucem JESU, Mater ejus, &c. Comitata fuerat Filium Virgo Mater, & rosa facta erat consocia passionis, alta mente contrahens eas, quibus se subjecerat Filius passionem, plus spiritu indivisa, quàm corpore. Illa, scilicet hora, se comitem tremebundam, nimiumque dolentem, se cum illa turba occidentali, quæ vocibus Christi

mortis adjudicaverat, tradidit, sicut decuit moderamina Spiritus Sancti: quanquam in illa turba esset quidam mulierum naturalis humanitas, ex qua compassione quidam animo fodebantur, in confidatione iusti & adjudicati juvenis, curantis infirmos earum, & instruens animos imperitos, rememinentque lædentes. Necnon & illa sententia suspecta ferè omnibus erat, eùm illorum invidia in causa fuerit, non Christi culpa. Et conspiciabantur Virginem, sed ut honestam, modestam, pauperulamque Matrem, non sultam cognatorum auxilio, sed unico mirabili Pilati sententia jam privatam. Et profundis agitata doloribus cunctis, id quod erat incognita, cum tristibus tristior, & cum lætis privata læticia, sequebatur aspiciens crudele spectaculum, crudelius & spechura, affectiori animo intendens in hunc innocentem & justum, quia DEI Filius, eùm sciret ex luce fidei, quodd nec patiebatur, nec erat passura Deitas passionem, nec subitura mortem. Et illa societate, partim honesta, partimque funesta, in nullo justa, incendens super oculis cordis & corporis, intendens in Filium, pervenit ad locum supplicii distinarum; innuitura severitatem super illam carnem, quàm ex Spiritu Sancto genuerat. Multa contemplabilia fidelibus considerationibus obijciuntur, si mens fidelium niteretur plè perquirere, quid ex tanto cruore Filii ageretur in Matre. Vidit namque affligi patibulo, & super clavos audivit validè malleari, & post erectum patibulum, moesta & flebilis astabat ipsa cruci. Hic evangelista consocius, verba resumit, de cruciformitate Virginis, dicens: Stabat autem juxta crucem JESU, Mater ejus. Ad quid Mater JESU, juxta crucem ejus? Insolitus uteribus mos, quodd filiorum sequantur corpora damnatorum, quamvis ipsis assistant sedulo, si in domibus & lætis propriis moriantur. Virant humanæ matres videre crudelia exitia filiorum, & atrocem ab atrocibus illarum mortem aspiciere repudiant, & ferè sustinere possunt, ipsos inter manus proprias animas exhalare. Si erat in hac Matre crudelitas, aberat ab ipsa materna compassio, non aderat humanitas. Quæ mentis fortitudo? Quæ animi virtus? Quæ æterna constantia? Quid ista statio juxta crucem? Quæ mater secuta filium, ad truncationem capitis, mutilationem membrorum, ad effusionem oculorum, ad incendium

ad li

ad si qua crudeliter per asperum sensum, & tenerum sensum, iuste vel iniuste hominibus à potentioribus judiciaria, seu auctoritate tyrannica inferuntur? Raram vel nullam duxerim. Et hæc Virgo Mater, videre Filii supplicia non veretur, quibus nec quispiam potuisset auertere, usque ad crucem Filium profecuta. Inconabanturibus ejus malleri ferientes, confodientes clavos immaculatam carnem, & virgineum tenerumque cor ejus alitè percutebant. Et clamorem intercessionis ejus, quo pro crucifigendis interpellebat ad Patrem, suspensu animo audiebat, admirans crudelitatem & incomprehensibilem benignitatem Filii patientis. Sortionem vellimentorum ejus, & fortem desuper missam, ipsa conspexit, contemplans quid ageretur, præautumans quid futurum. Sed magis intenta Christi passionibus, ex earum confixa doloribus, nihil pendebat & vestes: nec aliquid de Filii rebus reperebat in fortem, ad suam sustentandam pauperiem, more matrum bona repetentium Filiorum. Aspiciebat in Filium impendentem pro hominibus vitam, multo magis & vestes, quæ ad futura signanda mysteria sunt divisa, & inconcussis magnæ fidei & charitatis, pro integritatis mysterio, indivisa ex forte venit in fortem. Non stabat Virgo Mater otiosa intelligentia, sed contemplatione altissima juxta crucem, doloris confodienda gladio, ex prædicto Simeonis vaticinio, per mortem atrocem, & mirabatur compatiens, & compatiatur admirans in Filium DEI & suum, decreta paterna tam sævè in illa carne per ministros mortis impensa. Et lætabatur dolens, & lætabunda dolebat, quod offerebatur sacrificium vespertinum in redemptionem omnium nationum, quo placabatur iratus, quia non pecoris, sed iusti sanguinis immolabatur innoxius, & preitum solvebatur in illo ligno divinum, quo genus liberabatur humanum. Atque dolebat, contemplans cruciatum & crucem, quod de carne ipsius erat redemptio omnium. Ad cumulum doloris vergebat, quod de carne, quam ipsa contulerat Filio humani generis liberato per mortem & sanguinem procedebat. Et post illas dignationes. Unde proxima cruce stabat, non amore arboris, sed dilectione pendens, velut prima discipula hujus hominis cruciati, & magistra sequentium, ut stent juxta crucem, ex qua salus animarum, & peccatorum occulus, & inferni clausura, &

aperio cæli, non juxta mundi delicias, & delectantia sensum, quæ subvertunt mentes mortalium, & à Christo avertunt, & tandem ad inferna demergunt. Cruci debet assilere omnis vita mortalium, postquam finivit per crucem immortalis, pro nobis factus mortalis, non ut maneret mortalis, sed ut mortalis fieret immortalis. Et commorari cum Virgine juxta crucem in altitudine contemplationis, ipsa charitas docet, suadet veritas, necessitas omnino compellit. Rependenda gratitudo nos trahit, ut contemplemur, quantæ dignitatis homini extiterit, qui DEUM imitari posuit, talibus imititibus non solvendis, nisi per crucem intereuntem. Quantum Deo peccatum displicuit, quàm magni ponderis fuerit, ut pro illo, per DEI Filium deveniretur ad crucem. Quàm homo fuerit dilectus, ut requiretur per crucem. Quæ dignatio, quæ humilitas, quæ charitas ineffabilis, ut voluntariè DEI Filius in carne, pro nobis pateretur crucem? Et quod omnis alius moriendi modus deviatu est, cum mulati essent, duntaxat voluit subire crucem. Quæ lex, quæ justitia, justum pro injusto, sanctum pro iniquo judicavit ad crucem? Stat juxta crucem Virgo Christi Mater: quia Eva juxta veritatem arborem stetit, non verita penas futuras, si tangeret. Illa verò inuita posteriores glorias, si quispiam in illam ascenderet, contemplatur, & nos cum illa. Quid sibi vult tale signum in fine appositum Evangelio sancto Christi, nisi quod Evangelica doctrina hoc docet, ut vita sequentium Christum agatur in cruce: terminetur in cruce, decedente delectantia sensum, propter superna excedentia sensum. Inruebatur animo, quomodo supernaturali ordine Christianus de cruce penali delectatio nascitur, de opprobrio ejus honor immensus, & de cruce tantum neceiva corpus, corporis & animæ vita vitalis exoritur. Vicinabatur Virgo arbori decore fructus ejus, qui non naturali ordine, sed superna virtute in illa erat insertus. Stabat juxta crucem, cum qua & nos pariter assilimus. Adhuc enim in virtute stat, quanquam illud lignum, ex Monte Calvariz sit defixum, quæ licet potius vocabulum teneat, nec non hominem exteriorem conurbat, & sæpè interficit, piè tamen tolerata delect culpam, gratiam auget, paratque amatoribus suis gloriam tortura ejus. Sed nec ob hoc diligendam, quia torquet & necat,

cat, cum nec ex natura seu lege aliqua sit indictum, ut tortores & tortorum instrumenta quarantur, ut torqueant, sed ut injecta patienter tolerantur, quia si pro pietate, supremam gloriam parant. Stemus juxta crucem, velut juxta apothecam aromatum, ex qua, vulneribus nostris vera medicina defluxit. Et velut juxta lucem, qua fulgente in mentibus hominum, nunquam ambulatur in tenebris. Velut juxta fontem, in quo abluti sumus, quo inundante potamur. Velut sub umbra, sub qua requiescere potest malis ardoribus zstuantis. Stemus juxta crucem, corpore similiter & mente, imo magis mente quam corpore. Solus quidem Christus stetit in cruce, sed Deiformiter, intacta Deitate, & anima imperturbata circa lacerantes, & sine delicto & peccato: non viator solum, sed comprehensor exsistens: non spe pramii, ut mercede promissa pateretur, sed quia hominum creatorum supernaturaliter erat amator, ut moriendo, vitam mortuis omnino tribueret. Virgo, & ecclesia orthodoxa stare nescitur, non in cruce, sed juxta crucem: & suas portas, cruciatus & merita illi approximant in ea fide, qua reformamur ad gratiam, & pro Christo animamur ad poenas. Sicut juxta crucem alienigena Virgo Mater, ad invendum unde fecit exortum, nam ex duo-

bus lignis, uno contempeo, scilicet vitali, altero, scilicet scibili, contra inhibitionem tacto, ipsa velut ex duabus amararum radicibus prodit. Nec alia gemmina fecere crucem, in qua Christus poenalliter & divinè stetit, juxta quam Virgo Mater stetit, nisi negligere debitum, & operant^{ur} prohibitum. Nec non, ut juxta virtutis exercendæ imaginem, ipsa stetit. Quadrisaria enim virtus, & comprehensio optimi in illa consistit, sublimitatis, longitudinis, latitudinis & profunditatis: quæ dimensiones, dum indagatæ comprehenduntur, juxta crucis virtutem non onose consistitur, prolixæ diffusionis exsistentes, inexactis prætereunt. Igitur facta per omnia Christiformis & cruciformis, stat diligens & diligenter juxta crucem, auditura loquentem Filium, verba doctrinæ atque gratiæ lepitiformis, & novam gratiæ filiationem, dum audit: Mulier, non Mater, ecce filius tuus, & velut alteri assignata: Ecce mater tua: Et hinc, de Virgine Scriptura Sacra flet: quam multa deduci possent in piam narrationem * usque quod expectabat, cum cæteris Apostolis Spiritum Sanctum quo plena jam erat, qui in eam iterum supervenerat, qui eam solum divinis mylteris aptaverat, ab humanis ineptans, ipsam super Angelos cælo parans.

humano in mandatis omnibus incedatur. Unum enim aut plura servasse non fufficit, si cætera vel minimùm negligantur: quoniam qui in uno offendit, factus est omnium reus, & exceptionem aliquam Divina mandata non fulminent. Addebatur autem, quod in omnibus justificationibus dirigebantur. Justificationes Domini sunt omnia, quæ à deliciis retrahunt vitiosisque coaptant, in quibus rectè conversantem oportet incedere. His porro mandatis, talibusque justificationibus agebatur

Psal. 118. David, cùm sæpe dicebat: In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas. In justificationibus tuis meditabor, non obliviscar sermones tuos. Optimum exercitium Domini mandatorum viasque considerare divinas, quæ protinus ad nos sunt misericordia & veritas. Infinita protinus est consideratio viarum Dei, nullaque conspectu mortalibus aptior, quàm mente in ipsis intendere, cùm misericordia hominem retinet ne labatur, revocaturque labentem, erigit spe lapsum, qua omne aspexit genus humanum, qua deductus ipse plasmator ad plama, qua qui erat immortalis se mortalitate vestivit, & in veritate fieri speculatorem, cultus est deitatis. Etenim ipsa docet, dirigit, conducit & introduct in portora, quàm à quibus est exclusus Adam, quia omnis homo mendax, nisi ex Divina voluntate fiat per omnia verax. Et unicuique sua mentitur iniquitas, nisi Divina veritas illam excludat, qua pro nobis in foribus assilente iudicii, non est unde causetur adversus animam nostram, quæ omnino in obscura loca detrudit, cum sibi reperire adversantem. Quamobrem

Psal. 100. alio loco David ipse perdidit: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. In justificationibus verbò Domini meditari se dicebat Psalmista, in quibus hi iusti conjuges incedebant, in quibus omnis humane mentis actio est ducenda: quoniam in omnibus frustratur studium mentium humanarum, præterquam cùm justificationes Domini meditantur. Hoc enim omnis seculò meditandum agit, ut iustificatus existat. Vera sui cognitio, & debita confessio peccatorum, & cum intentione interni pectoris Deum invocando propitium: indignum ostendit se reputare celestibus, neque præsumptè appropinquare Divinis, sed humiliter: non desperatè longè fieri ab eisdem, obice inspecto peccati, iustificatum hominem facit. His enim regulationibus, publicanus Evangelicus à phariseo iustificatus descendit in lux conscientie atque Ecclesie sanctæ domum. His meditationibus actus, sermonem Domini non fiat imitator; quoniam & ipsi iustificati & mundati,

Salvatore dicente: Vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. In ipsis siquidem consistit iustificatio animarum: in his, præcursoris genitores coram Domino incedebant, ut etiam nulla in eorum opibus posset esse querela. Optima quæque virtus, sive hominum vita, cùm sic gradiatur coram Deo, uteriam hominibus non pareat materiam querendi, & sic se continet infra temperantiz gremium, ut nihil unde iure calumniam patatur, efficiat, quamvis iniuste possint facta quæque bona hominem à malè iudicantibus reprehendi. Sed nec timenda est iniusta querela, unde querelæ iustæ non præstatur occasio. *Sed his duobus sic iusti non erat Fidelis, eo quod esset Elisabeth sterilis, & ambo processissent in diebus suis.* Potuisset esse ante Filius Zachariæ, si et uxor fecunda, non sterilis attulisset, quoniam non ipse, sed uxor de sterilitate causatur. Nam animas hominibus semper aptus esset fructus educere, nisi caro sterilis repugnaret. Sed processerant ambo jam in diebus suis, & unus propter sterilitatem & præmortuum fœtutem, alter ob senectutem Filiis privarentur. Ecce, uni ætas & sterilitas, alteri tantum in causa nascitur ætas, quod sæpe in moribus hominum agitur, ut qui sterili vice in juventute se locat, nisi speciali munere gratiæ, bonum non possit agere cùm senescit. *Sed factum est in altero istorum bonorum, cum Sacerdotio jungeretur Zachariæ in ordine vicis sua ante Deum, secundum consuetudinem Sacerdotis forte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini, & omnis multitudo populi erat orans foras.* Sacerdotio fungebatur Zachariæ, quia Sacerdotium veteris testamenti erat, neque usque in finem sæculi duraturum, ante finem debitum post sæculum accepturum. Hoc tamen erat bonum disponens ad melius, quod secundum ordinem agebatur. Nam qui ordinem omisit in rebus, optatum sibi finem ademit: servatus autem, ordinatos in mensa refectionis discumbere fecit. Non inventendus est ordo, sed exercendum est mysterium, etiam ministerium, cùm in sua vice, ordine disponente, unumquemque conungit. Ante Deum Sacerdotium est in ordine ministrandum, non enim flammis paganorum ante Deum verum, sed ante Deos quos finxerant ministrabant. Et quicumque ex sacerdotio humana fumenta conquirat, ante Deum suo sacerdotio non fungitur, sed ante id quod ex illo affectu sectatur. Væ! qui ante homines & propter lucra sectanda, non ante Deum, sacerdotio fungitur: utilis porro esset ligonibus, quàm sacerdotio captare stipendia.

Joann. 15.

Lucæ 1.

dia. Inretroverſo aſpectu & inobliquo penitus ad mercedeſ ſacris oportet inſiſtere: quævis altariſus fideliter ſervientes juſſe conſequi poſſint neceſſariam vitæ ſubſiſtem. Ante Deum & propter Deum, ut ipſe ſacerdotaliſ myſteriſ præmiuſ fiat, & hujusmodi etiam & cuncta ſunt excecenda myſteria. *Secundum conſuetudinem Sacerdotiſ ſorte exiit, ut incenſum poneret.* Traditio erat hominum ex antiqua conſuetudine introducta, ut ſorte ſacerdos thuiſficaret pro populo: ſed ſubſtituuntur electiones & humana iudicia, cum in agendis ſortes obveniunt, quarum, quæ ſit approbatio in conſpectu altiſſimi, definiſ non poſſimus. *Et Zacharia ingrediens templum, multitudo populi foris erat.* Non enim vulgariſ pendenda ſunt ſecreta myſtera, & imperitiæ vulgaris à notitia occultorum excluditur neque ampliſ veretur, quæ minus agnovit, & ne Divina vileſcant apud indoctos. Audiant moralia populi, extraque maneat: ſcripturarum ſecreta rimetur ſedulo Sacerdotes, plura & ſpeculabilia oportet ſcire docentem, quam populum audientem. Hoc tamen populus addat, ut juvet orationibus ſacerdotem, auxilietur precibus prædicationem. Non eſt populi conſecrare ſacramenta, neque cognoscere, ſed credere quæ aguntur. Non eſt ex autoritate, ſed ex participio accedere ad altare, neque ipſorum eſt ſcripturarum inquirere altiſſimos intellectus. Orent duntaxat, & jungunt orationes eorum precibus ſacerdotum, & preces doctrinaſ addant. Et dum hora eſt acceptabilis incenſi, populus non diſcurrat, ſed oret, extra videlicet illud, quod apprehendere nequit non tamen expedit in Eccleſiæ novitate ſeculi corpore ab aſtribus ubi Divina myſteria celebrantur, ſed in hoc tantum extra fieri, ne in eis, plus Deo decemere præſumat. Oret ſiquidem corde, veneretur corpore, lingua laudet. Cum autem Zacharias ageret quod ſibi eſt officio competeſ, & ex ſorte provenerat & populus ſuo modo clamaret orationibus in aſtribus Domini Sabaoth, hora incenſi. *Apparuit enim ei Angelus Domini ſans à dextris altariſ incenſi.* Et Zacharias turbatus eſt videns, & timor irriti ſuper eum. Hora incenſi apparuit Angelus, & cum extra populus morarentur in laudibus, ut oſtenderet omnipotens, fiduciaſque præſtaret, quia orationem humilem non reſpuit Sacerdotum, ſed acceptæ etiam preces populorum: maxime autem cum utroqueque in juſtis petitionibus & in humili Spiritu facta eſt connexio. Forma verò apparitionis talis fuit, qualem decebat eum, qui alloqui venerat ſacerdotem, qualemque

ſacerdos tolerare poſuiſſet. Ecce prima ſuperiorum ſpirituum apparitio, quæ noſtre ſalutis intravit exordium, ex qua, ſupra ſperatum, exaudium ſe Zacharias agnovit, & populus ultra petiſum conſequi poterat libertatem. A dextris apparuit altariſ incenſi, quoniam omnia erant in meliora mutanda, & à dexteriſ ponendi omnes credentes ea, quæ ipſe nunciaturus advenerat. Stabat ſiquidem à dextris, non diſcurrebat, quoniam futurum ſacerdotium non erat ampliſ mutabundum, & ſtabilitas firma donanda erat hiſ, qui de ſera in dexteram vocabuntur. Sed Zacharias ex repentina viſione turbatur, quoniam turbandum erat Sacerdotium & omne miniſteriuſ Judæorum, illuſcenteſ Chriſtianiſ veritate, quam ex ſcriptura ſic repente advenire non noverat, neque cognoscebat, quæ eſſent omnia tanta novitate donanda. Ac etiam ſenſu alio turbabatur, quoniam ad inſolita & quæ ſupra ipſam ſunt, cum repente provenirent, ſubito expareſcit humanitas, neque Zacharias hiſ viſionibus aſſuetus erat. Semper corda & ſenſus hominum quouſque intelligant ſuperna, novitate terrentur. Propter quod cum vididiſ Zacharias, timor inſitit ſuper eum. Præſagium enim erat, quoniam omnes territi, & ſuper omnem orbem timor magnus incubuit, cum magni conſiliſ Angelus apparuiſ. Sed nec culpabilis hujusmodi timor fuit, aut de poena peccati, cum ordo præſentitur inſue creaturis expoſcit, ut miner à poſiori, cum ſubito & improvise aderit, terreatur. Nec non inculpabiliter agitur, cum ipſa nata ſecum ſeras, unde ab inſolitiſ expareſcit. Bonorum tamen ſpirituum, cum ad ſolamen apparuerint ſemper propitium eſt confortare paventes, ſed contraria omnino eſt conditio adverſarum. Proinde dicit ad illum Angelus: *Nō timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua, & ſoror tua pariet tibi Filium.* Et vocabis nomen ejus Joannem. Minus proſuſ, quoniam Zacharias pro Filio illo nunc non fuerat deprecatus, cum jam deſperaviſſet pro ſterilitate uxoriſ, ac etiam ex uniſque aſſiſtentia ſeneſcitiſ, cum Angelus in pariendo Filio nunciat exaudium. Salutem quidem ſuam & populi tunc ſollicitabatur à Domino, pro peccatiſ propitiſ & populi incenſa portaverat: quid eſt, quæ in Filio ejus deprecatio exaudita perhibetur? Sed ne hæſitatio corda conſurberet, quoniam fideles ad utiliſſimam exauditionem poſuiſ, quàm ad votum, & aliter quàm petatur Divina Providentiæ, petentibus præſtat auxilium, ut cum ſacerdos & populus poſtularent à Domino libertatem, hanc orationem de Cælo exaudivit altiſſimus, & per Angelum preceſ nunciavit

clavit admissam, eo videlicet ordine, quod præco primo natus erat, non in quo populi falsus esset, non qui libertatis, nos in quo ponenda esset hominum spes, sed qui præcederet prædicando, clamando necessario venturum illius & omnium salvatorem. Sed præcursori aomen non homo, sed coelestis virtus imposuit: cum dixit: Et vocabis nomen ejus Joannem. Congruum enim erat, ut nomen à coelestibus sumeret, qui ad tanta mysteria parabatur: nec omne nomen, sed gratiæ, quæ sola Christo desuper venienti animos præparat, & tali receptæ, quantum fas noscitur, dignos facit. Et subitulis Angelus quid conberet justis omnes. *Et eris tibi gaudium & exultatio, & multis in natiuitate ejus gaudebunt.* Patri preminitur gaudere in filio, quoniam gloria ejus Patri filius sapiens, magis autem filius virtutibus fulgens. Sed nec commune bonum unius duxcat debet esse lætitia, sed etiam plurimorum. Et tanto bonum melius, quanto diffusius: & tanto minoratur, quanto ad privatum redigitur. Unde multi in natiuitate ejus gaudebunt. Gaudium & exultatio parentibus in ejus origine parabatur gaudium multis ejus natiuitas fuerat alatus. Nil enim hominibus tam debet esse ad gaudium, quam cum ex voluntate, aut ex carne, uxorio jure, in virtute subiecta gratiam patiant, & quod ex eis fructus egrediatur acceperis, maxime cum vires hujus appropinquat occasus. Sed nemo à Deo mittitur ad unius tantum auxilium siue gaudium, quin etiam ex eo efficiat, quod bonum possit esse multorum. Gavisum siquidem multi erant in natiuitate ejus, non ex eo, quia nasciturus erat, sed in his, propter quæ missus fuerat. Sic enim alius Evangelista testatur: *Fuit homo missus à Deo, cui nomen erat Joannes. Hic omnis in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Stabat præfens seculum ignorantie, peccatorumque tenebris obvolutum, quas cum adsunt, unusquisque festinat pro posse depellere, & dum patienti addebat impossibilitas removendi, unicus magno gaudio exultaret, si removere valens nonciscitur aduentus. Hic patri & pluribus nascituræ Percursoris extensio & gaudium præferebat, quoniam in testimonium rursus erat luminis sempiterni: non tamen ipse lumen possessivè fontale, aut lux originalis existeret, sed ut omnes, qui sedebant in regione umbræ mortis, magis autem in pessimis tenebris, per ipsum crederent indefectibilem lucem. Porro lux ipse non erat, ut gaudium & exultatio ex eo ipso, tanquam à radiis procederent; sed ut testimonium perhiberet de lumine, quod seipso in seipso, per seipsum, & ad alios, venit lux vera diffusitur, illuminans in hunc

mundum omnem hominem venientem, obtebrans diligenter, obsecrans quempiam manere volentem. Igitur in hac vita umbratica viventibus, præterquam de ortu gratiæ, de nullo sit gaudium. Et in tenebris ignorantie peccatorumque sedentes non lætentur, nisi cum lux astutior nunciatur. Benim Tobias dicebat: Quale gaudium est mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen Cæli non video? Non est, nec hominibus esse debet ex aliquo gaudium, nisi cum gratia & virtus in anima inceperit vigere. Proinde multis est in ejus natiuitate jucunditas, quoniam æternæ lucis assure veritissimum testimonium erit. Radius est lucis, qui lucem annunciat. Habet suam aurora lucem, quæ sequentis lucis est prævia, & eo amplius incandescit, quo propinquius lux illam insequitur. Propterea coelestis nuncius subjungebat, dicens: *Erit enim magnus coram Domino.* Parum fuisse esse magnum, nisi coram Domino: imo nec magnus nunciaretur, nisi esset coram Divino conspectu. Porro magnus futurus erat famæ, præconio, viâ, fugâ sæculi, collatione baptismi, animi constantiæ mitis, quod plus est, sublimitate virtutis. Apud Deum nulla pensatur magnitudo, nisi quæ de virtute grandescit, & quæ inviolabiliter in fastigiis suis avolvitur. Soli Domino nota est magnitudo virtutis, qui non fallitur in sciendis. Homines verò sæpe falluntur, cum plus in homines autumant, quam virtutis inheret, aut quod minus, quam ipsa deficiat. Beatus igitur, qui coram Domino in virtute magnus agnoscitur maxime cum existit: non huic obviatur derogationes mortaliæ, nec erit necessaria fama vivendum, quod de ipso sit in opinionibus hominum, sibi non cedat in causam, nec sibi curæ fuerint, cum despiciunt. Habet unde cuncta despiciat, habet unde cuncta contemnat, habet unde desideria complectantur, qui coram Domino magnus existit. Omnia, quæ infra creatorem, in omni alio magnitudinis genere magna dici possunt, huic magnitudinî propterea incomparabilia sunt: non hæc magnitudo cæli æquabitur, non Gygaræorum aut excelsorum & sensibilibus corporum, non scientiæ aut pecuniæ, non imperii magnitudo, non ethindica & binæ & tria aras, non locorum immensa magnitudo, non quorumcumque corruptibilium bonorum magna congeries componetur virtutis magnitudinî coram Deo. Non potuit amplius præcursor nondum natus exoriri, quam ut coram Domino magnus esset. Quam magnitudinem per comparationem ad ceteros magnos iudex, quem præcurabat, prænuiciatus erat, atque dicturus: Inter natos mulierum non tuleris major

Tobias 6.

Lucæ 1.

Joann. 1.

ior Joanne Baptista. Festinandum est igitur nobis, ut secundum illud dignum exemplar magni fiamus in virtute, sine qua omnis est parvus, pusillus & abjectus: & quamquam in eadem magnitudine fieri aequa potest non possumus, nihilominus unusquisque studeat, ne deficiat, cum possit proficere. Ecce, jam in parte Angelus cognitudinem nasciuri praecursoris denunciat, dicens: *Vinum & fectam non bibet*. Scimus in corpore ab hujusmodi abstinentiis Joannem, & qui defecit ferè à cubilibus adiit, corpora renunciaisse delicis. Magistratum atque praestantius à se abiecit significata mala per vinum, & abdicat figurata per fectam, ut nulla ei obiecta humani amoris adisset, nulla concupiscentia leuius temporalis, nulla hilaritas mundanae dulcedinis cor ejus vel in modico propulsaret, cum alia invisibilis magnitudo, quae replendus erat, illam excluderet. *Quoniam & Spiritus Sanctus replebitur ex utero matris suae*. Quod Apostoli jam aetate perfecti, vocati à Domino, exercitati de Christo, instructi salutandis disciplinis, supernaturalia speculati, quinquagenario resurrectionis Dominicae die habuerunt, iste nondum natus obtinuit. Nec de ipsi Apostolis amplius ferunt, nisi quia repleti sunt Spiritu Sancto. Illi in conclavi, iste in utero: illi cum lingua, iste existens elinguis: illi cum foris, iste nondum autem officio fungens: illi cum igne, iste adhuc maternis visceribus involutus, quoniam calore fovebatur. Hac est protinus incomparabilis in hominibus magnitudo, cui quaeque alia omnino subjicitur, cum quis Spiritus Sancti plenitudinem habet. Vide aliam officii magnitudinem, & ad quid repleto Spiritu Sancti deus, agnosce. *Quia multos filios Israel converset ad Dominum Deum ipsorum*. Erat oportuno mundo, ut averti converterent ad Dominum, & medius interponendus erat, nam perseverans averti in inferna detrudit. Duo igitur mediatores adventuri erant, unus qui corda filiorum Israel converteret ad Christum, Deum & Dominum, omnium nationum, & alius qui reconciliat ad Patrem. Proinde Joannes mediator erat, & corda hominum, prout in ipso erat, conversurus ad Christum: Christus vero reconciliaturus ad Patrem omnium Deum. Rectus usquequo processus, quod primo gratia homines disponat ad Christum: Christus vero alia & majori mediationis lege ad Deum ad se conversos plene conciliat. Igitur aultis in hac vita praesumptione degat, quoniam nisi gratia primò ad Christum reduceret hominem, ipse nunquam reconciliabatur ad Patrem. Hoc de Elia longè ante

prophetarum fuerat. *Et ipse Joannes praecedit ante illum in spiritu & virtute Eliae, ut convertat corda Patrum in Filios, & incredulos, ad prudentiam iustorum*. Quem praecedit Joannes? Christum. In quo Spiritus? In qua virtute? Elia. Textus, imo nuncios Angelus videtur asserere, sed adhibendus est cautior intellectus: quoniam unus spiritus tam ille, qui dicitur autem, non transit in alterum, nec ille, qui infunditur homine medio, in quocumque transfertur. Hoc Joannes ex utero repletus Spiritu Sancto nuntiabatur, absque illo, quod in eo Spiritus effunderetur Eliae. Virtus enim unus non potest esse alterius, nec jure haereditario à decedente homine derelinqui, quavis multi possint Divini Spiritus & unus virtus esse participes. Terrenarum possessionum possunt haereditas inibi, non virtutum, & nullus efficitur qualis qualitate praemortui. Sed hoc ad similitudinem trahitur datae proportionis, ut in ea mensura Spiritus atque virtutis praeter Joannes Christum, in qua Elia praecellit, speratur neminque veniurus. Sed quid facturus praeco redemptionis? Quid fecisse scribitur praeco iudicis? Convertere scilicet corda Patrum in Filios, Sed quis Pater tam ferus, qui cor ad filium de se natum non habeat usquequo converteretur? Filii quidem sunt omnes, qui renovantur in gratia novi testamenti, Patres sunt, qui praecesserunt, illi tantummodo applicandi, qui Domino sine exceptione placuerunt. De quibus utrimque Psalmista: Pro Patribus tuis pater sunt tibi filii Pro Patribus veteris testamenti, novi testamenti filii sunt exorti. Corda igitur patrum ad filios convertenda sunt, ut illa credamus, quae illi crediderunt, speremus, quae speraverunt, diligamus, quae dilexerunt, & creatori placeamus illa sinceritate cordis, quae ipsi placuerunt: inhaesitantes incedentes ad omne imperium sanctum ejus. Nam omnes patres sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Moysse baptizati sunt in nube & in mari & omnes eandem escam spirituum manducaverunt, & omnes eundem potum biberunt, immobili fide, inconstituta spe, nec sibi ipsis in laboribus & actionibus pepercerunt. Quid autem in fide fecerint, quanta constantia praediti fuerint Patres veteris testamenti, quocumque corda in filios novi testamenti Joannes scilicet gratia nova data, conversurus erat: qui Epistolam Pauli ad Hebraeos ad plenum legent, omnino intel: Hebr. 10, liget, ab illa scilicet parte, qua hortatur ad patientiam, dicens: Patientia enim vobis necessaria est; usque quasi per tantam nubem testum eos, quibus scripserit, duxerit

Psalm. 44

herit confirmatos. Ideoque & nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, & circumstantias nos peccatum, per patientiam nos curamus ad propositum nobis certamen, aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Jesum. Ecce corda Patrum, ecce fides ipsorum, ecce actiones venientes de soliditate cordium, quæ convertenda sunt in animos filiorum, quæ tunc conversa fuerunt in filios, cum filii iisdem directionibus aguntur in novo testamento, quibus illi in veteri agebantur. Fuit enim ipsorum una credulitas expectantium Christum, quæ & novorum filiorum, qui eum præcessisse jam credunt. Nec à vero absonat intellectus, ut gratia id efficiat, quod priores sunt, eos, qui minores, tanquam filios facta pietate gubernent. Satis autem catholica veritate se sociat, quia Patres auctoritate ad filios, intuitu gratie inclinuntur. Nulla dissensionis in Ecclesia suprior, nulla damnosior potest esse scissura, quam si Patres in spiritualibus præsidemes, filios subditos non ducerent regni viam, non influerent sacra doctrina, seu si se non præberent sanctæ imitationis exemplum, si non revocarent errores, si non solidarent infirmos, si pusillanimes non confortarent, si non corripissent inquietos, si non compaterentur egenis, si indigentibus non subvenirent, si non traherent singulos affectu paterno; si amore rectos non traheret ad corda filiorum. Sed hoc bonum fualet gratia, hoc fieri ipsa sollicitas, quam signat præcursor, quam Joannes in omni sua imagine præfigurat, qui conversurus nuntiabatur ab Angelo incredulos ad prudentiam iustorum. Omnis incredulus insipiens est, & omnia insipiens incredulus est quoniam dicit insipiens in corde suo: non est Deus. Unde insipiens? Quia incredulus; dicens in corde suo: quia non est Deus omnipotens creator atque in humanitate redemptor. Et quia non est ille, qui homo natus humilia gessit, docuit, & miracula operatus est, qui se humiliatus est, ut tanta opprobria pateretur, ut crucem tandem mortemque subiret. Neque autem incredulus, nisi qui insipiens in insipientia persistens, nolens humiliari ad credendum: nam insipientia ostendit incredulitatem, incredulitas verò pandit insipientem. Sed est gratia mysterium, ut incredulos ducat ad prudentiam iustorum. Proinde cognoscat unusquisque incredulitatem, insipientiam, imò stultitiam esse: cui iustorum prudentia ex adverso objicitur. Proinde relicta incredulitate, in sapientiam atque intelligentiam perveniat, ista dicente: Nisi credideritis, non intelligetis. Qui non credit: non intelligit, qui non intelligit, insipiens

Psalm. 13.

est, aut sapiens esse non potest. Iustorum autem prudentia, credulitas vera est, quoniam iustus ex fide vivit. Unde vivit iustus? Ex eo, quod credit. Quæ iusti vita? Ipsa est sapientia. Porro id agit gratia, ut ad iustorum prudentiam veniant. Verumamen si discutimus, est prudentia pagarorum, qui non iusti, quoniam cervices idolis inclinabant. Est & mundaniorum, quæ teste Apostolo, stultitia est apud Deum. 1. Cor. 1. Est & carnalium, quo etiam tradente dicitur: Prudentia carnis mora est. Est & secularium, secularia quæque secularium, de quibus Salvator comparativè diffinit: Di-
co vobis, quia filii huius seculi prudentiores
filii lucis in generatione sua sunt. Et
similiter Agar exquisierunt prudentiam, quæ
de terra est. Iustorum verò prudentia illa est,
quæ in Divinis providum facit, iuxta quæ
intellectum loquebatur David: Super inimicos
meos prudentem me fecisti mandatorum
tuorum, quia in æternum mihi es ille, qui
Christi est amicus, inimicos habet invisibiles
vires, qui omnibus inimici sunt Christi
servis, nullo interposito feciali ad Patrem,
qui super omnes sunt atrocissimi, penitus
insatiabiles, & quod nefandius est, nefarii
deceptores, fulgentes adhuc ingeni sublimi
claritate, imagine plenumque virtutum
fucantes mala, quæ suggerunt, ut invadant
hostibus, hostibus læpè cædunt, qui aut
trahunt in baratra vitiorum aut extollunt,
aut confundunt, aut fallunt in actione
virtutum. Sed satis factus est prudens
super huiusmodi inimicos, qui eos potuit
præcavere, qui eorum laqueos devitavit.
Propermodum excessit Adam, qui supra
inimicos invisibiles factus est prudens:
quorum fortitudo pervalida, sapientia non
obtulit. Sed nemo sit prudens, nisi mandatorum
Domini: non quia mandatis, sed observando,
quod jubet. Inimicus mundus, inimica caro,
inimica perversa natura, inimici hominis
domestici ejus. Perstat prudentia, stultus est,
qui ad bonum declinat infidias. Ab ipsis
illarum existeret, prudentia coronanda est.
Siquidem mandatum Domini hæc prudentia
dirigitur, prudentemque facit auctorem: hæc enim
inimicum prudentiam est iustorum. Plena verò
est theoria & actus virtutibus perornata, maxime
illis, quæ animam revivificare faciunt à morte
infidelitatis, & à mortuis curis vite habentis,
ejicientes possessorem in eum, qui per mortem
liberavit à morte. Hæc protinus est iustorum
prudentia, ut ab omni dissolvat visibili
ad invisibilem Deum in carne visibilem factum
suum contubernalem inducat, propter quem
solum mundo fieri par est prudentia. Quid igitur
hac dissertatione Angelus intendebat, cum Joannem dicebat, ad
pruden-

Psalm. 118.

prudentialium iustorum incredulos conversurum, nisi prudentialium illam edicere cum actione praeconis, quae omnem aliam stultitiam appellat. Humana prudentia usquequo transcendit, cum crucifixum stultum, crucem stultitiam, sequaces crucifixi terrena sapientes dixerunt esse vestros. Sed quod stultum est dei, sapientius est hominibus. Ad quam stultitiam gratia & intelligentia veniens, quae in Joanne signatur, invitat: ut in hoc illa conveniant, ut populus in conspectu Dei fiat in veritate perfectus. Quod angelus subsequenter adiunxit, dicens: *Parare Domino plebem perfectam*. Nullus perfectus est populus, concio nulla recta, omnis congregatio, publica res hebetis, nisi omnium Domino sit parata: in illa perfectione duntaxat, quapropter Christum maioribus praestatur obedientia, consulitur propensius minoribus, ut exigit indigentia subvenitur, quae tollantur injuriarum, quae fides vera est vades, quae iustitia est communis, quae nulli venditur, quod sibi de jure debetur, quae propulsatur iniquitas, quae innocentia non succumbit, quae regnum non retinet nequitia, quae honore invicem homines se preveniunt, quae plus attollit sanctitas quam scientia, quae virtutes verbis & eloquiis praefertur, quae populus congregatur in Nomine Domini, quae divinae virtuti condita civitas commendatur, quae nihil statuitur legibus, quod divinam legem effugiat, quae plus morum quam meritorum cavetur perditio, quae cor unum & anima una plebeculorum omnium est in Domino, quae non in hoc mundo, aut in seipsa tantum, sed in Christo Domino glorietur, quae nil ad perfectum vindicatur, nilque ad defectum evenisse causatur, praeterquam in ratione virtutis, quae propter illam non timeatur vulgare iudicium, quae deridetur exempla machra, minae in inania, tormenta velut somnia estimantur, quae verum non terrore sentitur, quae est omnium quod singulorum, & singulis offertur in commune deductum, quae intenditur, ut numerositate virtutum populus augeatur. Sed quae caelestis celestiumque nuncius arcanorum terreno sacerdoti nuntiabat optime sibi placere: sed suam & uxoris praecognitans senectutem, posse fieri haesitavit, propterea dubitans exquirivit ab angelo *Cui dixit Zacharias: Quomodo? Unde hoc sciam? Ego enim sum senex, & uxor mea processit in diebus suis*. Humana sapientia rationes perindebat humanas, cum supra naturam penitus non aspicere, quam in seipso & in uxore ad conditionem proles defectus causatur. Sed supra naturae virtutem ex stertis atque senectute nascitur erat Joannes: quoniam non de lumbis naturae, sed de virtute supernae potentiae virtus

& gratia ipsa procedit. Saepè quoque in hominibus agitur, ut spiritus inveteraverit in terra non sua, & caro processit in delectationibus suis: quomobrem difficile videatur posse gratiam promereri. Sed optimus arcanorum & impossibilium differtur non sua, sed posse fieri assensu virtutis mittentis, cum dicit: *Ego sum Gabriel, qui esto ante Dominum, & missus sum loqui ad te, & haec tibi Evangelizare*. Non sua voluntate aut autoritate angelus se venisse dicebat, cum suam assensum esse dixerit ante Deum ad iocundam fruitionem, & ad obedientiam exequendam: nec se venisse, sed missum fuisse dicit, ut loqueretur Zachariae in Templo à dextris altaris incensi, & evangelizaret. id est talia bona non sperata, non petita nuntiaret. Praenuntiavit ad certitudinem respondendo angelus suum nomen, quod Dei fortitudo interpretatur, ut id efficiat divina potentia, non virtus angelica. Et quaestioni exhortatione proposuit, ut quod dicebatur, unde fieri posset agnosceret, pro signo futurae rei, & pro mulatione increduli, taciturnitas est annexa. *Et eris tacens, & non poteris loqui usque in diem illum, quo haec fient, pro eo quia non credidisti verbis meis, quae implebantur in tempore suo*. Quoniam omnia tempus habent, quae suis dispositionibus currunt, universa sub sole: alium locum differtionis habet incredulitatis ista mulatio. Sed vera taciturnitas competebar, quousque praenunciatus Joannes ab angelo nasceretur: quoniam imponendum erat synagoga silentium, & legis ceremoniarum abolenda, cum nova mundo figura gratia parabatur. Magis autem esse vetus testamentum tacendo constabat, quousque novi testamenti gratia desuper illuxisset, aperuissetque labia elinguium, & diseras faceret linguas motorum. Siluisse dicitur loquens non exaudire, & qui postulata non obtemet, ac si tacuisset. Nam clamor Moysaicae legis, omnis exclamatio prophetarum, tota precatio veteris sacerdotii, omnis bestiarum oblatio, taciturnitas quaedam erat, cum usque in id tempus Dominus inexorabilis existeret, & nubem opposuisset, ne transiret oratio peccatorum. Necnon & iustorum preces repudiabantur ad gloriam, quousque plenitudo temporis advenisset, in quo signaveret sacerdos multarentur silentio: quia non erat ille summus sacerdos, qui semel per proprium sanguinem intraretur erat in interiora velaminis, per quem erat solvenda capivitas peccatorum, danda remissio adoptionis, praestanda libertas, & supernae patriae petitio admittenda. Non erat illud sacrificium occisi pecoris offerendum in pretium, sed sanguis Christi, clamaturus de terra, pro omnibus exaudiendus in cruce. Invenit veritate novi testa-

testamenti merito taciturnitate sacerdotium erat pleendum, quasi semper in silentio permanisset, donec mundo pateretur, qui in lachrymis & clamore valido, pro sua reverentia exaudiretur in cruce. Et unum esset, sacerdos & hostia, æternus uterque: uno clamore uterque pro æternis exauditus æternè. *Interea erat populus expectans Zachariam, & mirabatur quod tardaret ipse in templo.* Laudabilis mos est, tandu expectare Sacerdotem, quamdiu sacrificare perficiat, ut sit perfectior utrorumque. Sed miratur populus Divinorum nescius Arcanorum, cum moram facit, qui Divinas suscipit theorias. *Et egressus, non paterat loqui ad illos.* In templo multatus, egressus extra, non loquitur: ut virtus alia, quam humana eratur assidue in templo: complens silentio veterem sacerdotem, in quo scilicet Christus, novus nova docens, superna promulgans reprobandus erat, ac si tacuisset, aut si fuisset locus inania. Egressus extra non loquitur, penam possidens quam accepit, quasi populo innueretur, quod Sacerdotum oratio ad exhausti peccata invalida extinguit, & quod ad novum alium se parant, cum à veteri non potuissent habere responsum: & desperatio indicebatur, cum à muto doctrina non posset egredi, neque consilium. Sed spes ex adverso constabat, ut in se rediret populus meditante, quomodo sperare posset in alium. *Et cognoverunt, quod visionem vidisset in templo.* Cognoverunt quod vidisset, sed ignoraverunt quid viderat: ut reparentur extrorsus in meditatione Spiritus, quod à conditione temporis nunquam simile extinguit, qui velut rudes, terrenis adhuc implicati, nesciebant ex parvis eximia cogitare, nec se transferre in altitudinem futurorum. Sed illis innuens, permanfit mutus. Aliorum membrorum signo & motu notum fecit, ut populus à templo recederet, nec amplius expectaret, quoniam ipsi pro sua vice incensa posuerat, & quod ipse impotens loqui erat. Nam quamquam lingua differens mota consistat, tamen multis aliis signis atque figuris testamenti veteris, cuncta mysteria recessum innuebant à templo, ne amplius redemptione expectaretur ab illo, & quod in Spiritu & veritate locus orationis & exauditionis futurus erat omnino, & quod omni posito incenso veteris testamenti, protinus erat Christus. *Et factum est, ut impleret sunt dies officii eius, abiit in domum suam.* Redeat unusquisque ad seipsum, vacet utilitibus propriis, otio non marcescat, qui est amotus à publicis. Post hos autem dies, uxoris corpore fungens, non excitans ardore libidinis, sed promissæ

motus desiderio proles, uxor ejus Elisabeth casta mente, non corporis excitata libidine, immisione seminis, in originali culpa concepti, quem Spiritus sanctus paulo post anima infusa corpori, penitus expavit, ut Gabrielis verificaret promissum, quoniam Spiritu sancto adhuc existens in utero replendus erat. Et occultabat se Elisabeth mensibus quinque: pudicina repressæ senilis, eo quia in senectute auferisset sterilitas, & transacta inventure, adesset fecunditas. Bonus est pudor, sed non operibus creationis. Bonus est pudor, scilicet quo culpa cavetur, non quo virtutis opus obtunditur. Laudabilis erubescencia, quæ ita refrenat, ne procedat in nimium, ne in id, quod non expedit, declinetur: ne id quod est impertinens, in actionem deveniat. Sed nec quisque debet erubescere à superiori impositam actionem: aut quod est miraculi seu bene constitutæ naturæ. Nec quisquam plus sibi in honestate tribuere, quam decreverit iusti amoris autoritas. Plus debito sibi arrogat, qui in seipso magis cavet insolitam, quam Domini facilem actionem. Habebat siquidem talis occultatio aliquid humani respectus, & porrigebat audientium risus, quia steriles & senes carnalibus actionibus se dedissent. Timebat adhuc infamiam, & famam amabat humanam, cum se quinque mensibus occultavit, tacite secum confersens, & dicens: *Quia sic fecit mihi Dominus, in diebus, quibus respexit auferre opprobrium meum inter homines.* Vir mutus efficitur, uxori quod viderat & audierat in templo, nuntiare non poterat: idcirco Elisabeth talibus suspitionibus laborabat, à quo, si audivisset mysterium, non talibus angustiis angerebatur, aut perplexitatibus inuabatur. Sed quid est quod dicit, quia sic fecit mihi Dominus? Sic ut in senectute atque senilis existens conciperet, ut duo naturæ ordine penitus obviarent, ne conceptio fieret, sed in his, quæ supra naturam facta noscuntur, siquidem reparatur quod conceptu irrite grandæva, & sterilitati subiecta. Sed hoc majus credendum prærogabatur mysterium, quoniam virgo erat conceptura, pariter & partura omnium salutare. Sed fecit hoc, quando disposuit illi auferri opprobrium inter homines. Opprobrium inter homines infrecunditas erat, sed non apud Deum damnabatur approbro: cum non sit in hominis potestate, sed in Domini voluntate, posse concipere. Sterilitas atque fecunditas solum à creatore dependent. Proinde multa velut opprobrium in conceptu sunt hominum, quæ apud Deum defectuum nota carent. Sed cum Deus hoc voluit remove opprobrium,

brium, sterili dedit ipse conceptum, quæ virgini virginum ad faciliorem credulitatem ab Angelo eodem inferitur, dum sibi Salvatorem omnium concepturæ atque parituræ nuntiatur. Quam, cum se

quinque mensibus occultaret, Maria ab Angelo nuntiata in sexto mense detexit, cum montana confendit. *Et intravit domum Zacharie, & salutavit Elisabeth. Et factum est, ut audivit salutationem Mariæ Elisabeth, exultavit voce magna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc tibi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Ecce enim, ut facta est vox salutationis tue in auribus meis, exultavit infans in gaudio in utero meo. Non hic aliquid sumptuosius differendum pro parte Mariæ, sed pro mysteris præcursoris & matris. Detegitur Elisabeth, ne amplius delitescat, cum Maria virgo illam visitatura processit, cum hæc mirabilia in eis non fecerat natura, sed Dei discreta potentia, quod sterili & senex præconem, & quod virgo sine femine conceperit iudicem. In illa mirum, quod senex & sterili: in illa mirandum, quod secunda, sed præter virtutem feminis, sed salutatur Elisabeth, jam onerata præcone à virgine, quæ Salvatorem sine pondere gestabat, ut salus à novis mysteris referatur ad præcos, & per virtutem novi conceptus vetera liberentur. Antiquior mundo fuerat Elisabeth, quàm Maria, & Joannea Christum in conceptione præcesserat, sed salus processit à lege nova, per hominem novum in eos, qui præcesserant ad salutem prædestinatos. Quia salutatione percepta, conceptus sexti mensis agnovit mysterium: dum exultat in utero antequam nascatur, & officium peragit, ad quod erat, & gaudio adoritur, cum voce non possit edicere. Impotens sancti exultatione Dominum proficitur, nondum percepto usu lucis corporeæ etiam in carne velatum invisibilem lucem mundo advenisse cognovit, & occultus occultum, servus Dominum, miles Regem, præco iudicem, præcursor Imperatorem, sine sensuum argumento prævidit, & proprium fecit in eo sensum Divina potentia, quem sic ante nemo habuerat ex natura. Vide quanta simul ex omni parte conveniunt, ut tanta mirabilia oriuntur. Hinc Elisabeth, inde Maria gratia plena: hinc uxor Sacerdotis, sed ab eo castè cognita: hinc uxor fabri, ab illo intacta: hinc senex, iode juvencula: hinc sterili, inde secunda: hinc sanctificati parens, inde Sancti Sanctorum Mater: hinc iustorum Filius, inde ab æterno ex Deo Patre progenitus: hinc Salvatus, inde salus: hinc creatus, inde*

A. Sin. de Cassio Com. in IP. Evang.

creator duplici carne velatus. Proinde ad exultationem Joannis prophetica virtus adnectitur, cum Elisabeth continuo Spiritu Sancto repletur, quo concitata, prorumpit in vocem magnam affectu, magnam novitate mysterii, magnam studio differendi, magnam utilitate credendi, magnam consideratione sui: quia Mater puri hominis, magnam exultationem matris omnium redemptoris ad eam venientis, magnam protinus ex veritate, quam Spiritu dictante prænuntiat. Aut eum: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Sed nec ut major, quamvis antiquior Elisabeth Mariæ benedicat, quam ex Spiritu Sancto Matrem Domini esse cognovit. Non ex autoritate illi dedit: benedictionem, ac si esset illi aliquo jure prælata, nec prophetat futurum, quod mente conspicit factum, sed extollit laudibus virginem, eo quod benedicta prius à Domino existeret, quem gestabat, quo virginaliter grandæ erat, non benedictione communi, sed illa, quæ omnes excelsit penitus mulieres. Ac etiam fructum, quem absconsè virgo gestabat, agnovit. Cui nec etiam benedictionem inferens benedicat, sed enumerat, quod sibi Spiritus Sanctus ostendit. Non autem benedixit fructum ex arbore, sed arborem ex benedicto fructu asserit benedictam. Ecce duæ arbores fructuosæ, nova poma ferentes in fructibus: ut una gratiam, altera ferret gratiæ largitorem. Sed unius magis benedictio suaviorque fructus, & usquequaque profusior, in quo erat omnium salus, per quem solum omnium humanorum fructus esset acceptus, præter quem omnium esset ineptus. Et secum mirans Elisabeth, quasi mentis pateretur excessum, quia regina mundi ipsam visitatura confunderet, etiam clamando adiecit: Unde hoc tibi, ut Mater Domini mei veniat ad me? asserens ea, quæ infans, quem gestabat in utero, exultando perfecerat propter fidem Mariæ, quia credit denuntians esse beatam, unde perficiantur in illa ea, quæ pericula restabant; hinc prophetico Spiritu Elisabeth jam facta pariter & futura nuntiabat. Quæ, cum impletum esset tempus pariendi, peperit Filium. Et audiverit vicini & cognati ejus, quia magnificavit Deus misericordiam suam cum illa, & congratulabuntur ei. In lege veteri, velut Joannes in ventre, gratia & veritas intelligencia claudebatur: revelanda tamen in tempore suo. In cujus completionem mysterii jam plena diebus Joannem peperit Elisabeth. Hoc etiam contingit in monibus hominum, ut sæpe bona mente concipiant, sed non semper tempus agendi, cum verò disponente altissimo tempus

O

affue-

adfuert, concepta in animo virtus procedit in actum. Non parvum est bonum, cum concipientibus virtus aderit parienti. Nam conceptisse quid proderit, si partus defecerit? Nec enim boni agendi sufficit desiderium, nisi cum possit, succedat effectus. Filium, non filiam peperit: ut tam pro mysterio, quam pro agendæ viæ studio cognoscamus, quantum sacra scriptura demonstrat, nunquam angelo revelante, neque supra naturam in conceptu mirabili foetivam esse conceptam, aut prodixisse de partu: sed semper prædicente virtute superna, conceptus fuisse mirabiles, & partus fuisse viriles, ut non effeminate, sed fortes fiant hominum actiones. Nec ex hoc velut reprobata teneatur natura foetivæ, sed in significatione plus attollitur. *Et audierant vicini & cognati ejus, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.* Vere sic gesta sunt hæc, siquidem fama novi ortus diffunditur, quia per omnem orbem diffundenda erat fama majoris, quem Joannes ordinatis dispositionibus præcedebat, & quod commune nascitur bonum ubique rebotatur, ut fiat participium amatoribus bonitatis, & cognoscantur ex publico hominum affectus, qui latentur ad gratiam, & cum fructus justitiæ prodeunt, nam iusta patens iustum fructum produxit. Sed vicini sunt & cognati qui audiunt: hi enim qui latentur. Expedi siquidem, propter quum fieri vitæ Sanctorum, & justitiæ conversatione, & velut generis propinquitate conjungi, si volumus audire mirabiles, ac etiam salutiferas novitates, & congratulari his, quibus Deus sua magna conferre disposuit. Nec credatur Deus denuo suam magnificare misericordiam, quæ semper utique magna est, sed cum Elisabeth nunc magnam ostendit dando conceptum, educendo ad partum, cuius vulvam ante concluderat. Miris modis agit in hominibus Divina potentia, vel cum Peccatores miserando convertit, aut cum iustos in aliena opera provehit: & ubique misericordia magna, donis Divinis nostris meritis non æqualis. Et pars est supernæ viæ, aliorum prosperitatibus collatari, & congratulari eis, quibus alludit Divina potestas. Hinc videtur invidia transinigrasse, ac in extremum profecisse, suppressum odium, vera charitas illuxisse. Hinc in beatitudinis consinia secessisse, ubi non est gratulatio de proventibus proximorum. Nam quod est unius læta festivitas, dicitur omnium, & quod est omnium, esse noscitur singulorum. Et in quàm bono examine positi noscuntur, qui aliorum virtutibus & beneficiis granantur. Habet in

se quisque profecto, quod in alius amat, nec virtute privatur, qui in veritate diligit virtuosos. *Et factum est in die octavo, venerunt circumcidere puerum, & vocabatur eum Nomen patris sui Zachariam.* Circumcisio diei octavi, quæ non ex lege, sed ex patribus erat, includebat mysterium, scilicet à quibus malis in octava resurrectionis futura sit plebs fidelium circumcisa. In morali hominum vita caltatem & continentiam notat ex membro, necnon abdicationem placiti, & decisionem superflui. Quod autem eum nomine paterno vocabant, deferbant origini naturali, & dignitati paternæ, secundum consuetudinem multarum nationum, quod primogenitus nomine paterno censetur. Sed quoniam natura jam defecerat in parentibus, ut per naturæ legem venire potuisset ad ortum, magis verò gratia præstebatur, decens non erat ut nomen fortiretur paternum, neque alicujus cognati. Proinde Mater ejus respondit, dicens: *Nequaquam, sed vocabitur Joannes.* Adhuc Elisabeth Spiritus Sancti virtute prophetabat, imò à Spiritu didicit, quod non diceret à marito. Non ipsa in templo audierat de nomine præcursoris, nec maritus mutus existens poterat nuntiare: sed hoc sciebat superna revelante virtute quod sic jam destinatum erat, ut Joannes filius ejus vocaretur, quod nomen non erat ab hominibus inventum, sed ab æterno prævisum, & per Angelum tempore congruo revelatum. Etenim sæpe novimus, sacras scripturas acutè scrutantes, nomina multis competere rationis bonitatis atque mysterii, ac etiam sic à primævo fuisse imposita, in pluribusque mutata, quod in posterum rerum monstravit eventus. Cum autem prophetica mater sic filium vocari assereret, cognati ex humana consuetudine responderunt, ignorantes gratiam tali consuetudine non teneri, dicentes: *Quis nemo est in cognatione tua, qui vocetur hoc nomine.* Igitur magis congruum erat, ut nomen non habitum haberetur, quàm in alio repeteretur, quo quis antea censetur. Et quippe verum erat, quod in cognatione carnalium existens nomen à cælestibus non acceptum. Quam cognationem carnalibus fieri expedire adæptione gratiæ, non extinctione naturæ, in cognatione spiritali cognatum esse virtutibus, qui privilegia nominum querit: quoniam non secundum nomen, quod ab hominibus imponitur, ascendimus in libro viventium, sed secundum nomen, quod sortimur in cognatione virtutum. Sed hi cognati ex carne, nondum super ipsam facti: *Innebant patri ejus, quem vellet vocari eum.* Innebant patri ejus, ut ipse in-

nuceri,

mueret, quoniam adhuc mutus: Innuebant, cui iure naturæ major erat potestas in Filio, ut ipse differeret, quo nomine natus Filius vocaretur, non contenti, quod sua Mater edixerat. Qui voce privatus, signo aliquo postulans pugillarem, scriptis dicens: *Joannes est nomen ejus*. Scriptis in pugillari in aliqua sollicita tabella, qua infra manum portabilis erat, ipsorum more, qui notare ad firmiorem memoriam aliqua consueverunt. Sed nec ipse scribendo nomen imposuit, sed quod ab Angelo audierat in templo, reteravit. Joannes est nomen ejus. Ac si aperire dicat: Non Mater, non ego potior parens, huic nomen imponimus, sed hoc est penitus nomen ejus. Nos si non damus, vosque cognati more solito in aliis, nato huic nomen non imponitis: habet nomen, tenet nomen, de coelis non de terris est nomen. Frustra de huic imponendo vocabulo litigatis, quod de superis est sancium, humanis judiciis non transferatur, velleque transferri, criminis damnabilis notam habet. Igitur *Joannes est nomen ejus*. Ad quam scripturam, nomen hujusmodi differens, mirati sunt universi. Quare mirati? Novitate gestorum, quæ illorum non penetrabat acumen intellectus. Novum enim atque incognitum semper consuevit homines in admirationem adducere. Sed major admirationis occasio subdebatur. *Quia apertum est illico os ejus, & loquebatur benedicens Deum*. Videte mirum, corde annotate quod geritur. Prædixerat angelus Zachariam voce privandum, quousque hoc, quod dixerat, compleretur: sed jam completum erat, quoniam natus erat, cur igitur in natiuitate aut in ipso ortu Joannis os Zacharie non fuit apertum, sed usque in octavam diem dilatum? Quia nascendo nesciebat, quia Filius: in nomine verò ejus mysterium pandebatur, cuius nati dignitas assollebatur ex mystico plus, quam quia natus esset homo. Et ex hoc, non credimus Zachariam muticare puniunt, eo quod incognitus esset de filio, sed quod ad tantum pararebat mysterium, hæsitavit. Proinde Filio nascente lingua non solvit, sed declarato Joannis nomine in octavo die os increduli aperitur. Ecce potestas coelii nominis, ut quod hæsitatio claudit, ipsa resolvit. Et ab eo liberatus est pater, pro quo multum existerat: ut quod est causa culpe, sit venie: quod poenæ, sit præmi, si in patrem contrariam transferatur. O magnam nomen, quod patri vocem, concivem civibus, vicinum vicinis, populo Sacerdotem, uxori virum, per usum loquæ restituit. Et magno factum est hac præstigio futurorum, quoniam sola gra-

ria linguæ hominum facit in veritate dilatas, sola gratia miracula operatur, sola gratis est prævia Salvatoris, sine qua plebuntur, qua inhæretæ liberamur. Sed bene die octavo, quo puer circumciditur, quo ejus nomen venit in publicum, senis hominis, veterisq; Sacerdotis lingua resolvitur, cum muta fuerit omnis antiqua conditio, & ministratio veteris testamenti, cuius os & lingua in adventu novi hominis, in ortu novæ lucis, reconciliansque gratiæ mox resonet in laudem. Et hoc fuit testamenti tota perfectio, quoniam præfiguraverat Christum, quæ resolutis vocibus & magnis laudum præconis resonabat benedicens Deum, quia seculi ovis fuit misericordiam suam. *Factus est autem timor super omnes vicinos: & super omnia montana Judææ divulgabantur omnia verba hæc*. Timor terrenis incutitur, cum superna clarescunt, qui aut terret incredulos, aut commovet ad credendum, sed contingit vicinos corpore, ut plus mentis virtutibus accedant. Semper enim timor, qui de mirandis virtutibus exit, ad veritatem intelligendam virtutemque peragendam invitat. Et sit timor super omnia montana Judææ, quoniam omne, quod alium in mundo creditur, virtus Divina deterret, & timere facit, dum clangit. Sed nec credatur timor immixtus, magis autem ex consideratione mirandorum exortus, quoniam Filius ex veteraneis ultra naturalem virtutem prodierat: quoniam nomen ab Angelo, non ab homine acceperat, in cuius virtute solutum erat lingue vinculum senis hominis, jam octo diebus & novem mensibus murescentis. Hæc in admirationem homines induxerunt, hæc fecerunt pio timore paventes, quoniam ista tam insolita per montana Judææ, & per loca vicina vulgabantur, & fecerunt homines redire introitus ad conspicuam considerationem gestorum. Nam & posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: *Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo*. Quid posuerunt in corde suo? Et, quæ audierant. Quare? Ut considerarent, ut memoriter tenerent qui vivere possent, mirabilem rerum expectarent eventum. Et, quæ divinis doctrinis audivimus omnino sunt in corde ponenda. Etenim tot postum sic creatum est, ut sit in terra quoddam armarium atque repositorium divinorum. Ponenda sunt in corde sancta mysteria, verbaque Divina, ut credamus & diligamus, ut in illis sedulo meditemur, & ex eis fiat directio gressuum nostrorum: ne à vero deviantes, in aperiā incidamus. Etenim hoc sensu propheta dicebat: In corde meo Psalm. 118. abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.

Et hi de Joanne verba hujuscemodi audientes posuerunt in corde, ut intra se dicerent, aut foris loquendo condicerent: Quis putas puer ille erit? Admirantes loquebantur, rerum nescientes eventum, existimantes tamen ex ipso atque sperantes, magnum evenire proventum, quoniam manus Domini, virtus scilicet Dei, potestas altissimi erat cum illo in operatione futuri mysterii, & operatione tanti miraculi, paterni oris in suo nomine resoluti. *Et Zacharias pater ejus impletus est Spiritu Sancto, & prophetauit, dicens: Benedixit Dominus Deus Israel, quia visitavit & fecit redemptionem plebi suae.* Multa & excedentia sensum sunt donata parentibus, in hujus virtute nascentem, ut Elisabeth & Zacharias Spiritu Sancto replerentur: repleti vero in verba prophetica proruperunt. Nam pater mutitate depulsa, Spiritu afflatus, in altitudinem prophetiae verba deproxit, à laude dei benedictione incipiens creatoris: *Benedixit Dominus DEUS Israel.* Non dii gentium, sed ille dantur, quem populus Israeliticus à principio suae institutionis colverat. Et quamquam esset Deus & Dominus omnium nationum: Deus Israel tamen latro cultus erat, in quo multa miranda perfecerat ab eo, quo cum disposuit educere de Aegypto, quem insuper visitavit, & fecit redemptionem illius per unigenitum Filium ejus. Visitavit saepe Dominus plebem suam: sed adhuc redemptionem non fecerat. Sed nunc Zacharias ex certitudine, quam habebat, verbis expressit ut factum. *Et benedixit, quia benedictus est ab aeterno.* Benedixit eum qui in coelestibus benedixit, cujus benedicti omnes electi. Benedixit, qui omnibus benedixit. *Quia visitavit à creatione hominis, usque in praesens visitare non desistit: plebem suam quam etiam proprio sanguine in cruce redemit.* Et visitationem protinus nostrae opportunitati coconnectit. Nam post peccatum illic visitavit Adam, dicens: ubi es? ut ad semetipsum poenitendo rediret, qui iustum contemnendo, à seipso ac etiam à Deo disceperat. Visitavit Cain ante actum criminis, quod operari decreverat, ne periret: visitavit post factum, ut poeniteret. Visitavit Noë, ut à diluvio eripendus intenderet, post diluvium quomodo viveret. Abraham, Isaac, & Jacob saepe inspirati, nec non & eorum uxores per Angelos & oracula, per non operatis conceptus, docendo revelando visitavit. Nec non Moysen in deserto per rubum. Et populum in Aegypto, Pharaonem per Moysen & Aaron, deum ipsum & Aegyptum, per validas mirabiles plagas. Saepe populum in deserto, Gedeonem, Samsonem, An-

nam in conceptu, Heli per reprehensionem, & alterius Sacerdotii praedicando succellionem. Samuel dirigendo quid ageret, David, Salomonem, plurimosque reges: Prophetas per Spiritum Sanctum, & populum in clamoribus prophetarum. In plenitudine quoque temporum Zachariam per Angelum ipsum, & uxorem ejus per novum Filium. Et omnem populum universumque mundum per redemptorem omnium Christum, aeternum Dei Filium, in tempore Filium hominis factum, misericorditer visitavit. Proinde Zacharias à mutitate jam liberatus, Spiritu Sancto repletus, exclamabat: *Benedixit Dominus DEUS Israel, quia visitavit, & fecit redemptionem plebi suae:* Quod etiam David longè antè praedixerat: *Redemptionem misit Dominus populo suo, mandavit in aeternum testamentum suum.* Hoc idem Salvator, cum praedicaret asseruit, dicens: *Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis.* Et Apostolus ad Corinthios, jam factum exclamat, dicens de Dei Filio, qui facta sit nobis ab ipso nostra redemptio: *Ex alibi: In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus.* Et ad Timotheum de hujuscemodi Fide, instruit: *Unus enim Deus, unus mediator Dei & hominum, homo Christus Jesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro nobis.* Qui introivit semel in sancta, aeterna redemptione intervenit: *Et erit cornu salutis nobis, in domo David patris sui.* Erectum esse cornu salutis in domo David asserit Zacharias, & novo loquendi genere monstrat id esse salutem. Et velamentum est in oratione verborum, quod statim auferetur, cum transieris in Christum. Cornu quasi os est, & discreta origine ab aliis ossibus procedere perspicuum est: quoniam cuncta corio & carne velantur, cornu vero carnem excedit, praeter corium & supra eorum se protendit, & altius animalis praeterquam in capite, non apparet. Arma sunt animalium cornua in capibus ora: Cornu signatur regia potestas, quoniam in veteri testamento oleum, quo ungebantur reges, ferebatur in cornu: iuxta quod dictum est Samueli, cum reprobatum esset Saul: *1. Reg. 19:* imple cornu tutum oleo, & mittam te ad Bethleemitem, providi enim in Filio ejus multi regem. Quod Samuel tactus, quaque perfecti. Proinde cornu erectum in domo David est regis Christi potestas, qui secundum carnem de lumbis David scriptura tradente, genealogia diligenter inspecta (ut Mathaeus & Lucas commemorant) mundo natus apparuit. Erecta est Christi potestas, quoniam omnis depre-

Psal. 109.

Math. 10.

1. Cor. 1.

Ephes. 1.

1. Tim. 2.

erat potentia Judæorum, quibus omnis spes falox erat adempta, nisi redderetur per Christum, & omnis humana potestas, male pessumdada vinitus subiaceret, quamquam etiam humano falsu Romana esset diffusa orbem. Nulla profus est erecta potestas, nisi erigatur super vicia, nisi ad coelestia sublevetur. Nempe depressa erit omnis potestas, in moribus nequiter subiecta demonibus, post hanc vitam suis includenda carceribus. Quæ regalis hominum; quæ imperialis potestas mortalium, quæ nec seipsam neque subditos poterat à potestate tanare liberare? Sed Christo ut Dei Filio, quamvis esset ab æterno summa potestas, in plenitudine verò temporum erecta dicitur in domo David: ex cujus semine, per incorruptam virginem factus est homo secundum carnem, antiqua promissione nunc tradita venturi; cùm ibi legitur: Et ponam id secundum sæculi semen ejus. Et iterum: Semel juravi in sancto spiritus, si David miniar, semen ejus in æternum manebit. Et alibi dictum invenimus: De fructu ventris tui, ponam super sedem tuam. Quodam erectum cornu salus nostræ! cùm semen David in Filio Dei sedeat super sedem omnipotentis Dei. Omnisque cornu salutis nostræ erectum dicitur, cuius Dei Filius Davidica carne vestitus, coelos penetraverit, superna confenderit, & à dextris sedeat altissimi Dei. Et velut cornu excedit carnem & corpus, sic Christus terram excessit omnemque coelum, cui à patre in coelo & in terra omnis est collata potestas. Hoc Anna prophetico Spiritu longè ante prævidit, dicens: Dominus dabit imperium regi suo, & sublimabit cornu Christi sui. Erectum est cornu, sublimatum est cornu. Salutem dat Christus in suo cornu, liberat à demonibus in suo cornu. Nam & David ante prævidit, quod nunc Zacharias in ortu Filii de Christo nondum nato prophetavit, dicens: Prorektor meus, & cornu salutis meæ. Prorektor est Christus, ab omnibus iniquitantibus malis, & omnibus sperantibus in eum est cornu salutis; & in eo merito subveniens nobis, quo de lumbis secundum carnem descendit, in qua passus, mortuus, sanguinem fudit, & resurgens à mortuis superna confendit. Hoc per David Deus pater ante prædixit: cùm introducturus esset Filium in orbem terrarum, ad confringendum omnia cornua superborum, quod cornu ejus esset erigendum, & super omnia exaltandum. Et omnia cornua peccatorum confringam, & exultabunt cornua justis. Nemo justus inter homines, nisi qui peccare non possit. Et quamquam multi dicantur justis,

non tamen proprio, sed istius justis merito sunt facti participes, cujus exaltati sunt cornua, videlicet crucis; quæ propheta Habac. 3. dicente, fuerunt in manibus, in quibus stat absconditur fortitudo illius. Et ut ad aliud loquendi genus me transferam: Christiana potestas in cornu natura signatur. De carne cornu confurgit, sed carni omnino esse negamus. Qui cornu nunc videtur in carne vivens super carnem factus agnoscitur. Cornu videtur, qui à carnalibus vitiis omnino recessit, qui in virtute sustinens non mollescit terrenis deliciis; qui mundum veniens, à seipso excutiens, qui repugnat impugnantibus, qui cornu perit invictibiles demonum potestates, qui velut cornu sustinet aëreas potestates, qui carnem per omnia superat, qui temporalium rerum pellem, per omnia supplantare contendit, qui manet impassibilis ad fornicatæ actiones. Etenim cornu in his impassibilis dicitur esse natura; ut neque pluviam, neque aeris qualemcumque pro tempore intemperantem expavecat, quamvis & beliarum pilis hac impassibilitate potantur, sed carere virtute, qua possint violenter aut ultro adversa depellere. Dicam: cuique, quam ei sit bene, si existens in carne ipsam excessit: degens in corpore, ipsam superavit: corporali ponderè pressus, spiritualiter vixit: in terrenis habitans in coelestibus mente conversatus est. Sed hoc cornu non insurgit à natura corrupta, non à nobis radicans in capite erectum est nobis in domo David pueri sui, servi Dei, famuli Dei, scilicet in Christo, in ejusque domo, in Ecclesia sancta ejus, ubi est omnis sanctitas ejus. Domus Christi Ecclesia Christi. Extra illam, nemini erectum est cornu salutis. Nulli salus, qui de ipso non erit. Domus Christi, Domus virtutum, domusque donorum, ubi nobis erecta sunt cornua. Nam & Joannes vidit agnum tanquam occisum, in cuius capite cornua septem. Cornua septem, virtutes septem, dona septem, beatitudines septem, quibus omne ad salutem nobis, oppositum impugnemus, non in nostra, sed in agni virtute, qui tollit peccata mundi, ut non condemnemur, sed salvetur mundus per ipsum. Sic ut locutus est per os Sanctorum, qui à saculo sunt prophetarum ejus. Non quasi de novo per eum prophetatum hoc loquitur Zacharias, sed asserit multisant ante dictum per ora prophetarum: Et ut fides dictis indubitanter accommodetur, sanctos fuisse testatur; non autem à seipsis missos, sed ab ipso deo directos: quoniam multi prophetaverunt nos missi non vera, sed falsa prædicantes, in seipsis decepti. Sed san-

Psal. 88.

Ibidem.

Psal. 131.

1. Reg. 2.

Psal. 17.

Psal. 74.

- Et prophete, ab eo facto Christi adventum incipientes predicare, in quo Deo Patri placuit revelare. Nam Moyses scripsit quid ante se de Christi visitatione, in qua incarnatio ejus atque navitas, & omnis ejus conversatio apprehenditur, exiit prænuntiatus, quidve sibi fuerit scire commisit. Scriptis nempe, quod fluvius egrediebatur de loco volutus ad irrigandum paradysum, Christum videlicet, in illo egressu commemorans, quem misit pater ad visitandum hoc seculum. Et Abraham descendit in Ægyptum, ut peregrinaretur ibi. Unigenitus Dei ex Paterno precepto descendit quasi peregrinus, visitare hunc mundum. Et visitavit Dominus Saram, sicut promiserat: & implevit, quæ locutus est. Concepti & peperit Filium in senectute sua. Visitando autem Saram, synagogam in futuro visitaturus erat. Quæ, cum senescens deficeret, concepit in virgine Filium, & mundo edidit alium parvum: Hoc idem Jacob Judam Filium benedicens prophetavit: Non auferetur sceptrum de Juda, neque dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium. Clara est in his propheta, quod Christus prophetabat mittendus, qui nunc missus, Judæorum populum & gentium visitavit. Et ipse est in Christo, quod Moyses à Deo poposcit, dicens: Obsecro Domine, mitte quem missurus es. Ipse protinus de quo Zacharias loquitur, erat mittendus, hicque missus, omnem populum visitaturus apparuit. Et palam sub nomine stellæ ad illuminationem orbis Jesum mundum visitaturum, in ipso nasciturum ostendit, & velut virgam correctionis & directionis & plenæ dominationis asseruit: Oritur stella ex Jacob, & consurgit virga ex Israel. Stella ex Jacob Christus est: ex ipso per David ordinata, & non pretermissa propagine: Usque dum peccatorum atque ignorantie tenebras fugaretur apparuit. Et virga iustitiæ in manibus ejus, ad dirigendos bonos in viam ejus, peremendosque inevitabiliter rebelles sermonibus ejus. Multa sunt testimonia prophetarum, per quorum os locutus est Deus, qui si per singula velletius differere, longa volumina ederentur. Sed ut breviter abique alia declaratione perstringam, ad affirmationem ejus, quod de Christo protulit Zacharias, etiam David locus est, dicens: Duxit Dominus ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Qui descendit sicut pluvia in vellus. Et ipse veritas existens, de terra orta est, quia ut homo natus est in Sionico populo. Et lux orta est. Et notum fecit Dominus salutare suum. Et redemptionem misit Dominus populo suo. Et exortum est in tenebris lumen rectis corde. Et Dei Filius celos inclinauit & descendit. Et emisit manum suam de alto altissimus Deus, cum Filium manifestavit in carne, ad ostendendam bonæ virtutis potentiam, ad conferendum bonæ bonis, & supplicia digna dignis. Et Isaias suo Isaiæ modo testimonia dedit, quæ fuerunt prophetæ penitus futurorum. Nisi Dominus Isaiæ reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset. Et erit in novissimis diebus mores, Isaiæ 5. Domus Domini, preparatus in venice montium. Et condescendit ad eum omnes Isaiæ 7. gentes. Idem: Apprehendent septem mulieres virum unum. Et alibi: Ecce Virgo concipiet & pariet Filium, & vocabitur nomen ejus Emanuel. Idem: Parvulus Isaiæ 15. natus est nobis, & Filius datus est nobis. Et quæ sequuntur, quod intendimus, exprimunt. Et alibi, ut factum jam agnosceremus: Existite agnum Domine dominatorem terre, de petra deserti ad montem Filiz Sion. Et Jeremias: Novum fecit Jerem. 31. Dominus super terram, & mulier circumdabit virum. Daniel. 3. Lapis præcius est Daniel. 3. de monte sine manibus. Quid enim ju-Luce 1. vat omnes prophetas percurrere? Ac etiam omnes prophetas suis modis obvelatas reperire difficultatum esse. Sed hoc nemini divinas scripturas scrutanti in dubium veniat, quia omnes veri prophete, sicut Zacharias in suo cantico protulit, de visitatione Domini verè atque mysticè sunt locuti. Et salutare erexit scilicet nobis, & inunctis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos. Erechum est cornu: sed nec frustra, quoniam in ipso nobis erecta est salus ab inimicis nostris invisibilibus, ne ultra violenter animas raperent, ne justas animas parum amplius detinerent. Ipse salvat de manu implacabiliter odentium, Ipse cornu petiit omnes homines, suos electos cornu persecutionis & superbie impetentes, Erechum est cornu salutis: ad faciendam misericordiam cum parvis nostris, & memorari tristitiam suam. Tempus erat miserendi, quia venit tempus, quo Sancti Patres excluderentur à potestate tartarea, quo præda Sanctorum ab injustis raptoribus tolleretur. Erat amodò celebranda misericordia cum antiquo Patre Adam, qui stibus, & potius culpam ad posse diluerat. Necnon & cum misera prole sua, quam à paradisi sedibus, à Divina gratia, per inobedientiam propriam fecerat exulare. Danda erat Nos misericordia, qui evadendi spe pro reparationis humane munimine, centenariam arcem construxit, à quo condita sunt sæculi testa-

Psal. 97.
Psal. 110.
Psal. 111.
Psal. 17.
Psal. 143.

Genes. 2.

Genes. 12.

Genes. 21.

Genes. 49.

Exod. 3.

Numer. 24.

Psal. 2.

Psal. 71.

Psal. 84.

ments. Facienda erat cum omnibus patribus misericordia, qui fidem veram, obedientiam promptam Domino servaverunt. Et cum omnibus sanctis prophetis, qui vera hæc futura prædixerunt, & pro veritate ludibria & mores & vincula passi sunt. Dilata erat misericordia, non ablata: prorogata, non denegata. Sed nunc canit præ gaudium Zacharias: quoniam Deus visitavit, & fecit redemptionem, & cornu salutis erexit, ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memoriam testamenti sui sancti. Testamentum sanctum est promissio futurorum, promissio Filii sui sancti Sanctorum, & firma pollicitatio futurorum, cujus memoratus est, cum plenitudo temporis venit. Hæc jam in figura expetiverat David: Memor esto verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti. Spes divinum duntaxat datur ex verbo. Nunquam aliter spes in divinis, præterquam ex verbis inascitur. In humanis autem ex verbis, quæ ad invicem homines pollicitando conferunt, aut ex consuetudine naturæ, quæ femina ex feminibus, fructus ex arboribus capiuntur. Proinde David spem tenebat ex verbo, cujus memorem pollicitorem Dominum esse quærit. Sed est testamentum sanctum, & est testamentum sancti sui. Testamentum sanctum vetus est, juxta quod si nobiscum incedit, nihil aliud imo minus, quam patres nostri suscipimus. Sed inquit David: Respice in testamentum tuum: in id videlicet, quod disposuit per Filium sanctum suum, cujus Zacharias dicit Dominum memorari. Etiam Jeremias longè ante de testamento hujusmodi prophetavit: Ecce dies veniunt dicit Dominus, & feriam domui Israël & domui Juda pactum novum, (alias testamentum novum) Non secundum pactum quod pepigi cum Patribus vestris in die, quæ apprehendi manum, ut educerem eos de terra Ægypti. Et quæ sequuntur, in hac declaratione conveniunt. Novum pactum, novumque testamentum non est, sicut ex quo in hereditatem præterquam temporalia non cedebant, sed est quo morte testatoris confirmato, cœlestis atque superna conferunt hereditas, non quo terrena (salus corporalisque sanitas, sed quo æterna, spiritualisque prosperitas conferunt. Testamentum sanctum sanguinem habet hircorum, vitulorum & aliorum animalium. Testamentum sui sancti, sanguinem proprium habet Filii Dei. Neque salus erat in sanguine animalium, nec liberatio capivorum, sed in sanguine testamenti sancti Dei, prout per alium Zachariam prophetam fuerat ante prædictum: Tu quoque in sanguine testamenti tui, emi-

sisti viñctos tuos de lacu in quo non erat Zachar. 9.
aqua. Qui sanguis ante passionem impassibiliter datur discipulis, quibus Salvator dicit: Bibe ex hoc omnes: hic enim est Math. 26.
Sanguis meus novi testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Et ideo Christus sui novi sanctique testamenti mediator existens, Hebr. 9.
quod confirmatur suæ mortis intercessione, ut in redemptione earum prævaricationum, quæ erant sub priore testamento, remissionem accipiant omnes, qui vocati & electi essent participes hereditatis æternæ. Ubi enim novum testamentum est, mors necesse est ut intercedat testatoris. Testamentum enim in moribus confirmatum est. Quod spiritui prophæico videbat Zacharias, Deum memorari hujusmodi testamenti, quod ab æterno disposuerat, per prophetas promiserat, in quo salus, in cujus sanguine liberatio, in quo superna hereditas vocatis & electis tribuitur. Quod morte confirmandum ipse videbat, nosque in fide inhaerentem aspiciamus confirmatum, de quo *justerandum quod juravit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis. Quoniam in femine suo, benedictionem consiliavit omnium gentium. Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberemur, servemus illi.* Porro nisi à demonibus domum liberemur, Deo in veritate servire non possumus. Prius enim à demonibus est habenda libertas: ante sunt solvenda vincula peccatorum, quibus voluntarie nosmetipsos innoximus. Prius à carceribus oportet dimitti: quam justum Deo famulum exhibere possumus. In sanctitate & iustitia coram ipso omnes dies nostris. Quibus in timore ac misere vivimus super terram. Ecce à quibus est habenda libertas. Ecce in quibus constituitur pietas. Libertas ab inimicis, evasio à peccatis. Pietas verò, quæ Deo servitur, in sanctitate & iustitia plenè consistit. Ad hæc pro moribus Christi agebatur adventus, ut liberaremur ab inimicis, & à criminum nexibus solveremur, ut sibi in sanctitate & iustitia diebus omnibus serviremus. Connechantur tria hæc ad invicem in ordine rectè agendi, quorum uno deficiente, moralis acceptusque latia non consistit. Primum liberari à maligno, secundum in iustitia & sanctitate vivere, tertium sit omnibus perseverare diebus. Sed ubi Spiritus, ibi sancta libertas. Et quoniam inimici semper impugnant, ideo Salvator docuit nos quotidie dicere: Sed libera nos à malo. Et ut liberet, ipse nobis factus est cornu. Fili libertas, cum Math. 6.
à visibilibus & corruptibilibus expeditur affectus, cum amor rerum non alicui, cum timor non inflectit ad nefas. Sibi quæ in sancti-

Psal. 118.

Psal. 73.

Jerem. 11.

sanctitate servitur, cum supra sensum hominum agitur vita, cum affectiones in superna ascendunt, cum mores aguntur in omni directione virtutum. In iustitia porro altissimo famulamur, cum dilectio est digniorum usus & debitorum. Sed in his omnibus perseverantia opus est, sine qua nemo boni operis premium apprehendit. Et post hæc convertit ad puerum propheta sermonem, & yates de vate vaticinium canit. Major ætate minor ministerio, de minore per tempus, & maiore per gratiam exhibet prophetiam. *Et tu puer propheta altissimi vocaberis: præbis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Acceperat Zacharias in templo per oraculum ab Angelo, qualis esset iste futurus, & quod præiturus esset Dominum in Spiritu & virtute Elie: unde hoc quod de puero nato die octava dicta soluto vinculo lingue, magis est paterfactio suscepti oraculi, quam canticum prophetie, quamquam ipse spiritu prophetico loqueretur. Puer vocandus erat Joannes, quando hoc promebatur a patre, quod vocandus esset propheta altissimi. Sed parum erat, quia vocandus erat nisi evidens & Index propheta fuisset. Qui etiam ut Angelus dixit, parare viam Christo in cordibus hominum, baptizando & predicando prævit. Laudatur omnino præire ad honorem & præparationem Domini subsequentis. Visperatur autem, qui propria directione præambulat. Subsequitur Dominus, quos ipse præmittit: & predicatorum, qui viam Christo parare omni virtute contendunt, fovendo sequuntur. Ad quid etiam præiturus Joannes? *Ad dandam scientiam salutis plebi ejus, in remissionem peccatorum eorum.* Plebs Dei proximæ salutis scientiam nun habebat, & per quem futura erat, jam latebat in utero, & de longinquo adhuc expectabatur à plebe. Salus autem prima tendebat in remissionem omnium peccatorum, cujus tunc Joannes scientiam plebi dedit, cum dixit: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi. Predicatorum officium & intentio in his, quæ Zacharias de puero vaticinatur, aut edicit, ostenditur præire Christum: non à seipso, sed missi ab ipso, aut ab auctoritate habente. Præire ante faciem ejus, ut semper Christi notitia subsequatur. Parare vias ejus, scilicet prædicare virtutes, quibus iter est, quo ad homines veniat altissimus Filius altissimi Dei. Et ut dent auctoribus scientiam de salute, ut ostendant plebi, non in quibus corporis, sed in quibus animæ salus vera consistit, ut instruant populum, in quibus sit tota remissio peccatorum. Quo autem affectu fiat ipsa remissio, adhuc vaticinando

profert: *Per viscera misericordie Dei nostri, in quibus visitavit nos oriens ex alto.* Per illa interiora sui cordis vitalia, scilicet amores invisibiles misericordie lux, quibus motus ex alto veniens, nos visitare dignatus est, ut in illa sua ineffabili & incomprehensibili dilectione peccatorum hominibus tribuat remissio: qua incarnari, nasci, visitare, conversari, docere, pati, mori pro nobis voluit. Quibus visceribus, qua dilectione, illuminare disposuit his, qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos etiam pedes nostros in viam pacis. Hoc Isaias multo prædixerat tempore: Populus gentium, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: sedentibus in regione umbræ mortis lux orta est. Corporales tenebræ illic sunt, ubi omnis est privatio lucis, ejus siquidem absentia regnum constituitur tenebrarum. Quanquam nihil ponatur in rerum natura, tamen sic est ordo loquendi, ut privatio lucis tenebrarum possit esse cognitio. Ipse lucem apprehendere nunquam possunt, quæ per privationem fiunt. Tunc fugantur à luce, quæ recedente veniunt. In tenebris verò sedere, non singulariter dicimus, frum enim ipse non faciunt, sed in locis ubi nulla est presentia lucis. Sed nec de his corporalibus tenebris, seu de corporali luce, istorum prophetarum fuit intentio, sed de tenebris ignorantie atque peccatorum, quibus animæ involvuntur. In quibus sedebant Judæi & populi nationum, pro eo quod in his positi erant sedentes, velut qui corporalibus tenebris circumscripti, cum, quo pergant, nesciunt, etiam inviti sedendo quiescunt. Nec lux ista veritas jam orta fuerat, quam sequi possent, ne in tenebris ambularent. Quæ cum exorta fuisset, & apparere cepisset, in moribus & in verbo clamavit, dicens: Ego sum lux mundi; qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vite: quam qui secuti sunt, tenebras evaserunt. tam ex Judæis, quam ex populis nationum. Hinc etiam Jerusalem dicebatur: Surge illuminare Jerusalem, quia venit lumen tuum. Et post: Et ambulabunt gentes in lumine tuo. Ut Zacharie vaticinium de illuminatione istorum, qui sedebant in tenebris, non solum ad Judæos, sed etiam referatur ad gentes. Quod verò umbram mortis adjungit in quandam secretiorem considerationem immitit. Est enim mors, & esse dicitur umbra mortis, & ut à corporalibus ad spiritalia transeamus, in his differendi sumamus exordium. Mors est privatio vite, aut separatio animæ vitalis à corpore vitam habente, quæ à mordendo nomen accepit, aut quia

Isaiz 9.

Joann. 8.

Isaiz 60:

nimis mordet, aut quia mortuum solum facit in parte, non enim in toto composito mors potest habere dominium. Non de animalibus ratione carentibus, sed de hominibus loquimur, in quibus mors, virtute præcedentis doloris, corpori sensum adimit, unde anima ipsa recedit, in qua mors non potest amplius defavire, ut illi sensum adimam, & ad nihilum redigam. Proinde mors in parte mordet, in mortuum solum vendicare non potest. Umbra verò mortua est somnus sive dormitio, quæ propriè dicitur mortis imago. Est enim umbra mortis, omnis infirmitas, qua vehementer corpus opprimatur, quando extasis aut sensum alienatio invalensit. Nam sicut umbra, prout in corporibus agitur, est aer carens sole, sic cum de hominibus dicitur, est quedam vita sine usu rationis & sensum corporis. Sic in spiritualibus, reperimus mortem, & umbram mortis. Mors spiritualis animæ, cum peccando se paratur à Deo, qui est omnium vita, & cum æternè in inferno destruitur. Umbra verò huiusmodi mortis, est carentia veræ cognitionis, carentia veritatis & fidei & lucis æternæ. Est umbra in aere ab objectu corpore luci, quo remoto, aeris pars illa clarescit. Sic aliquid fit in animalibus hominum, quod supernæ aique inter-næ luci obicitur, unde illa umbra mortis generatur. Sed removeri dum vivitur potest, quousque detrahantur animæ in infernum, omne, quod huiusmodi, ut umbra generetur. Hinc Zacharias dissimulando facit: Illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis sedent, ad dirigendos pedes nostros in viam pacis. Clarere de corporali luce, ac corporalibus tenebris non loqui Zachariam, sed de spiritualibus, ut tenebris huiusmodi jam depulsis, umbra mortis abjecta, pedes nostri, affectus patris & intellectus, pacis dirigantur in viam, illius scilicet, quam mundus ignorat, qua carens, aliis conferre non potest: sed in illam, quæ superat omnem sensum, quam proximus passioni suis discipulis Christus dereliquit. Deinde reddit evangelistam in declarationem præcursoris, ob quem supra posita sunt contexta, dicens: Puer autem crescebat, scilicet mole sui corporis, & confortabatur spiritu, scilicet sancto, quo ex utero plenus erat. Qui accessit ad desertum, in quo moratus est usque in diem ostensionis sue ad Israel. Tempus accessiones, scriptura non explicat, sed à puerilibus annis desertum incoluisse credendus est, & loca quævisse custodiæ remotioris consistentem, apta contemplationi, orationi congruentia, & amica moribus, ubi tandem stetit divina revelationibus vacans, &

B. Sim. de Cassia Com. IV. Evang.

ex omni se divinis theoris intendens, quousque mandato Domini ad Israel in opere fieri mysteria monstraretur. Et habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ejus. Esca autem ejus, erant locustæ & mel sylvestre. Agrestis erat vita Joannis, neque delicis aliquando legitima studuisse, qui ex teneris annis deserti incolæ factus est. Qui contempta carnis molliæ, hispida veste ac riposa indutus est, de pilis feliciter camelorum. Decens vestimentum cuilibet Christiano, ut vanitate careat, ut non pascat oculos inveniunt, ut sit sine nota lascivæ, ut carne delicatè non regat, ut signet huius vite contemptum, ut vilitati & abiectioni conveniat, necessitati non voluptati commensuratum. Maxime autem ei competit velis incisa, qui suprema doret, qui catechizat indoctos, qui ad concionem profert rudimenta salutis: zona verò pellicea circa lumbos est adverso confusa Baltheos superbiorum, quænam in zona vanitatem ostendunt, & in cingulis excolentiam pandunt: & quæ prohibeantur erat, quem præcurebat, in se carente damnavit, Quoniam Salvator dicit: Nolite portare aurum, neque argentum in zona vestris. Cibis ejus, non esca electa, sed vagæ locustæ, ut etiam pene famebis comedere sit horroni. Sylvestre, mel illud erat, quod ex sylvestribus apibus condebatur, non hominum studio, aut apparatu receptaculorum, sed prout in concavitatibus arborum his aviculis natura dictabat. Igitur admirando considerasse hunc puerum adolescentem, quanta inedia corporali continuo laborabat, qui Christum inhabitat, ante quem factus erat, quem vita & predicatione præbat. Paternas ædes abhorrens, desertum horridum cepit incolere, parentum blandimenta devitans, divinis directionibus agebatur, cognitionem omnem dimissa, proprios lares derelinquens. In deserto, calum pro testio suscepit, cui ad impressiones aeræ, penitus obex non erat. Familiaritas hominum non eum vincularit in seculo, sed in deserto bestiiis domesticus erat: non lecto recubuit, non operatoris usus est, sed gubernationi Divinæ totus exposuit subiacebat. Apparatus ciborum, sollicitudo rerum, commoda corporis, à suo animo & moribus exulabant. O amabilis & admirabilis adolescens, spiritu plene, sanctitate in utero immaculatè constans, quæ te traiecit necessitas in desertum? Quod te adversum te tam rigidum fecit? Quæ te culpa premebat, ut ad illam abstergendam tot pœnia subdereris? Multa tibi jam erat de te mittente notitia, pro qua cuncta sic aspernaberis. Porro suspensas indubitata

fide.

Luce 3.

fide in aliam vitam, pro qua istam sic parvipendebas. Erat tibi pro stercore mundus, cui repudi libellum tam subito intulisti. In membris adhuc rebellionem non sentieras, & ipsa quasi ab infantia cruciatibus mancipasti, tibi nullam alimoniam carni delectabilem prestans. Suspendio in celo spes humanæ vite vilerat. Non veras cenē mysterium tuum, ad quod prædestinatus aequè missus eras. Proinde te servabas in desertis immaculatum, ut purus purissimo occurreres venienti, cuius propheta altissimi dicebaris: & qui debebas aquis intingere salvatorem, ne te macula contingeret, præcavisti. Ad contemplandum hunc juvenem, sacra Evangelii scriptura offert omnibus sectatoribus veritatis, Christianæque virtutis, ut sit forma vivendi valentioribus in Christi amore, atque forma humilitatis his, qui ad tam ardua manum mittere nequiverunt, aut velut tepidi noluerunt: Qui ab ipsis primordiis, quibus ætas hominum abaque adminiculo inarare non potest, habitator deserti factus est, hirsuta veste utens, quæ magis caro pungeretur ad tactum, quam ad solamen acciperet. Insolitus cibus & asper, & potus amnis erat. Et hoc is, qui non peccaverat, qui à Spiritu Sancto ablatus erat in alio. Quid autem ex illo sumendo normam, facere deberent hi, qui peccaverunt? Qui tandem hæc in desertis agebat, quousque in iussu Domini mundo ad mysteria complenda patefceret, non tamen vitæ agrestis mutata censura. Tempus verò manifestationis, Evangelista senosa narratione descripsit, dicens: *Anno quindodecimo Imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judeam, tetrarcha autem Galilee Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Ituræ & Trachonitidis regionis, & Lyfania Abdene tetrarcha, sub principibus Sacerdotum Anna & Caipha, factum est Verbi Domini super Joannem Zacharie Filium in deserto. Quia hic fuit missus à Deo.* Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Et venit in omnem regionem Jordanis. Descriptio temporis, ad evidentiam est factorum, similiter et futurorum. Habet etiam inclusum mysterium: mores verò intendimus, nisi per violentiam non contineret. Manifestatio tamen præcursoris se fidelium obtutibus magis offert, quæ nisi per mandatum Dei facta non esset, ad omnium volendum verba proferre exemplum, ne præter mandatum Domini foris loquendo procedant. Superbia est, velle notum fieri, & per virtutem prodire in

publicum, non parvæ temeritatis, nisi desuper iussio veniat, & directio, ubi femina Divina jaceant. Virtus in necessitate est cuilibet ad seipsum: Verbum verò, ad alios habet opportunitatem: non tamen ex propria voluntate, sed ex alterius directione: sed ubi voluntas & necessitas pari modo aut dispari quandoque concurrent, necessitas prævaleat, non voluntas. Hic verò fuit missus à Deo, & venit in testimonium æterni luminis, quod mundo apparuerat, ut de ipso perhiberet testimonium eorum, quæ viturus erat. Et verè Agnus Dei erat, qui mundi venerat auferre peccata. Et testimonium erat daturus superveniens Spiritus, in specie columbina, & paternæ vocis, quæ intonuit super eum. Proinde tot vinibus præditus erat Joannes, & à teneris annis, disponente Domino, deserti incolæ factus erat, ut ocyus reciperetur testimonium ejus de Christo à populo Judæorum. Lux verò fontalis Joannes non erat, nec sua virtute resurgens, quantum plurimum participaret de lumine, sed Christus, cui testimonium dabat, erat lux vera: non alterius participio, sed suo ortu proprio & æterno. *Venit igitur iussu Domini in omnem regionem Jordanis.* In quo Christum intincturus erat, prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Et ut poenitentiam agerent, quoniam appropinquabat regnum celorum. Hæc siquidem verba de poenitentia Salvator etiam dixit, quæ jam sunt dispersa per modicum. Sed diversitas videtur in verbis, cum unus referat dixisse Joannem, agite poenitentiam: alius dicere videatur, prædicans baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum. Etiam ex Evangelio plenè colligimus, quòd ipse personaliter baptizabat. Dabat Joannes baptismum in prævium baptismi Christi quem prædicabat: non tamen baptismus Joannis poterat peccata diluere. Expediebat enim suos intinctos baptismò Christi ablui, ut sequeretur remissio peccatorum. Disponebat porro Joannes verbo illos, qui baptismò Christi ablundi erant: actu verò, etiam corpora præparabat. Baptismus verò Christi & poenitentiam prædicabat in remissionem peccatorum, nam baptismus poenitentiam includit: poenitentia verò ad baptismum perducit, ut nemo ad baptismum accedat, nisi primò poenitens: poenitentia non valeat, nisi aqua perfundat. Et verbum internè factum super Joannem, dum morabatur in deserto solitarie, ipsum illico influxit, ut virtutem dandam elementis per verbum prolatum agnosceret: nec salus hominibus esset, nisi corporalis esset intinctio, quæ per virtu-

Lucæ 3.

Joann. 11.

Lucæ 3.

100

tem indiam verbo invisibiliter animas lavat: his duntaxat exceptis, qui in sanguine aut flamine abluuntur. Duo protinus ad iniciandum homines ad aliam vitam predicabat Joannes, poenitentiam & baptismum: poenitentiam scilicet & recessum à vitis, ab erroribus, ad fidelitatem, quibus homines tenebantur: & abluionem, qua ab hujusmodi contagiis lavarentur imitari ad actionem virtutum. Sic enim Petrus dicebat his, qui timuerunt, querentes de evadendo consilium: Poenitentiam (inquit) agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine JEsu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum. Hæc predicatio semper in necessitate consistit, etiam his, qui ab originali contagio sunt abluti, si aliis contagiis sunt infecti, ut videlicet poenitentiam agant, & iterum baptizentur, non tamen rebaptizentur: quoniam, ut ait Apostolus: Impossibile est eos, qui semel illuminati sunt, gustaverunt etiam donum cælestis, & participes facti sunt Spiritus Sancti: gustaverunt nihilominus bonum Dei Verbum, virtutesque futuri sæculi, & prolapsi sunt, renouari rursus ad poenitentiam: renovari scilicet baptismo, quo culpa duntaxat originalis deletur, & omne crimen, quo attingendus illa hora esset infectus. Sed à posterioribus vitis post illam primam abluionem, non est renovatio per eandem. Attamen sunt alia baptismana, in quibus reabluunt, qui reformant, cum poenitentiam egerit. Omnia siquidem sacramenta, excepto propagationis humanæ ablutoria sunt, baptismi sunt. Virtutes etiam lavatorie sunt, quibus lavari possunt hi, qui primam abluionem, posterioribus peccatorum maculis fœdaverunt. Confirmatur autem prædicatione Joannis vaticinio Isaiæ, cum dicitur: *Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophete: Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas.* Impletio vallium, exaltatio est humilium. Humiliatio montium & collium, depressio est superborum. Qui deposuit potentes de Sede, & exaltavit humiles. Et alibi: Omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Et Jacobus Apostolus: Superbis Deus resistit: humilibus autem dat gratiam. Et Isaiæ textus sic continet: Omnis vallis exaltabitur. Hæc siquidem per Adventum Domini, & per operationem Christi hominibus provenire denuntiat. Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei. Obliquati erant homines, & pravi facti erant, nec erat in eis rectitudinem reperire, cum synagoga recessisset ab

observantia præceptorum, & cultibus idolorum: erat dicata gentilitas: quævis in populo Judæorum pauci repentebantur adhuc, zelum legis habentes. Et incessanter homines in pravitate cordis sui ambulant, nec erat, qui ad veritatem dirigeret, neque qui ad rectitudinem homines revocaret. Nuntiabat Joannes illam mundo advenisse justitiam, quæ pravum revocaret ad rectum, & asperum sua virtute molliet. Namquid pravum & asperum sit in rebus, ipsa evidentia docet, & loquendi consuetudo demonstrat. In moribus aliis se obicit intellectus. Nam pravus est omnis, qui ex usu longo, & consuetudine mala didicit male agere, rectitudinem rationis & justitiæ in animo & moribus prætermittens. Corrigitur autem per justitiam, quoniam ipsa est, quæ de pravo rectum facit: sive justitia fidei, quæ pravos per incredulitatem derigit: sive moralis, quæ homines in perdis moribus depravatis ad recta facienda reducit. Præterea pravus est perverius ab aliquo vitio in tantum, ut nonnisi nonnisi pariter & actionem in seipso pervertit. Præterea pravus est omnis, qui se obliquitæ tue tue malo, & adversus id, quod est bonum, obdurat consilium. Asper est autem omnis, qui inæqualitatem habet, & qui est rigidus eloquio, & conversatione molestus, qui aspernatur salutis monia, & plus rigide increpat eum justitiam, & increpantem, quam fuerit increpat. Erunt igitur prava in directa, & aspera in vias planas: cum perverſi per justitiam dirigentur, & iniqui ambulant vias & semitas æquitatis. Et videbit omnis caro salutare Dei. Salutare Dei est Dei Filius ostensus in carne. Aliter oculus carnis videre non potuisset, nisi esset ab eo nostra suscepta natura. Sed omnis caro rationalis hominis, non irrationalis animalis: omnis caro Judæi & Græci: quoniam carnis nomine in hoc loco signatus est homo. Sic & in Genesi legitur: Omnis caro corruerat viam suam. Non enim Deus de carne animalium irrationalium dicit, quoniam eorum merito Deus non disposuerat diluvium inducere super terram, quæ peccare, aut aliquid in virtute agere recte non poterant. Sed propter peccata hominum volebat Deus mundum universaliter baptizare, ut aperte totum diceretur: Omnis caro, id est, omnis homo corruerat viam suam. Sic & aperte totum in dicto prophetico, quod allegat Joannes, accipitur, ut omnis caro, id est, omnis homo, videat salutare Dei, scilicet in carne natum Filium Dei. Et quamquam in hac vita singulariter eum omnis homo non viderat, attamen, si unus duntaxat vidisset, recte dici potest, quod omnis

Actuum 2.

Hebræ. 8.

Isaiæ 40.
Lucæ 1.
Lucæ 14.
Jacob. 4.

Lucæ 3.

Genes. 6.

- omnes vidit, cum nec sunt plus omnes homines, quam unus homo. Etiam si dum vixit, ab omnibus hominibus non est visus, videbitur ab omnibus, dum veniat iudicaturus: non tamen in deitate sua, sed humanitate suscepta, juxta illam sententiam, qua dicitur: Videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. In hoc Joannes de Isaiâ testimonium protulit, quod videbit omnis caro salutare Dei, quodam quasi funicula me constringit, videlicet, quod hoc non sequitur ad id, quod primò allegavit. Nam cum dicitur: erunt prava in directa, & aspera in vias planas, statim sequitur: Et revelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro pariter, quod os Domini locutum est. Et hoc quidem dicitur, cum Jerusalem esset in Babylone futura captivitas, ne desperatione Jerosolyma frangeretur. Quod autem in Evangelio communiter scribitur, etiam ex Isaiâ sumptum est, sed multis mysteriis interpositis, pro illo tempore, quo populus in Ægyptum descendit, Assyriorum calumniam passus. Non tamen omnibus verbis, quibus in Evangelio scribitur, sic enim illa scriptura dicit: Et videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. Sed est sanè concordia, connexioque verborum, si connexio sententiarum & causa intellectu perspicaci colligitur. Verum tamen, ut sententiarum concordiam possimus agnoscere, prius verborum dissimulatum videamus. In Isaiâ scribitur: Et videbit omnis caro, quod os Domini pariter locutum est. Idem Isaiâ dicit: Videbunt omnes fines terræ salutare Dei nostri. In Evangelio autem: Videbit omnis caro salutare Dei. Quod sequitur continud ad id, quod Joannes allegat, scilicet quoniam os Domini pariter locutum est, idem est, quod salutare Dei: hoc enim os Domini locutum fuerat, quod in plenitudine temporum voluit ipse Deus mundo revelare. Juxta quam sententiam etiam Simeon senex benedicens Dominum, dixit: Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum. Quod dicit omnis caro, idem est, quod omnes fines terræ, scilicet homines, qui sunt in omnibus finibus terræ: sensum verborum, non seriem accepit aut Joannes allegans: aut Evangelista scribens. De visione veræ Fidei atque gloriæ, non est per singula differendum. Tunc exibat ad ram Jerosolyma, & omnis Judea, & omnis regio circa Jordanem, & baptizabatur in Jordine ab eo, confitentes peccata sua. Ecce prædicatio Joannis fiebat effectum, quia poenitentiam agebant, confitentes peccata sua. Et querebant remissionem, cum baptisma susceperant. Et jam tunc di-
- Apocal. 1.
- Isaiâ 40.
- Lucæ 1.
- Matth. 3.

sperata erat fama Joannis, cum solum in regione Jordanis existeret, non solum illa regio, sed etiam de Jerosolyma & de Judæa, ut prædicationem audirent, & baptismum susceperent, properabant etiam peccata confitentes. Sed hæc omnia dispositiones erant ad Christum, & illam sacramentorum formam, quæ post Spiritum Sanctum tradita est Ecclesiæ orthodoxæ. Nam prædicatio Joannis, quamquam ex omnibus verâ esset, attamen ad condendum Evangelium disponebat baptismus ejus, ad eum, quem Christus daturus erat. Confessio verò turbarum distincta non erat, ut singuli singulariter peccata Joanni confiterentur, velut Ecclesia Spiritu Sancto prædita, tradidit omnibus fidelibus in præceptum, ut si delinquant recepto baptismate, ad illam veniant iterum abluendi. Et nec Joannes hujusmodi confessioni potuisset intendere, cum barbarum multitudine vallaretur. Sed audientes prædicationem ejus, compungebantur, & confitebantur publice in legis peccasse justitiam: non in justitiam fidei, quam nondum susceperant, cum Christus adhuc prædicare, atque palam fieri non fuisset coactus. Videns autem multos phariseorum & Saduceorum venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies sive genimius viperarum, quis demonstrabit vobis fugere à ventura ira? Phanisei sunt, qui ob aliquid insignis foris ostentum, magis religiosi à ceterisque divisi videbantur, Saducei etiam justitiam, quam non habebant, prætendebant: negantes refectionem, abrenuntiantes prophetis, tantum quinque libros Moysi recipientes, & asserunt animas cum corporibus interesse. Qui an recto zelo, an fallaci venerunt ad baptismum Joannis, non inmentò dubitatur ex eo, quod Joannes eos tam audacter argueret: dicens: Progenies sive genimius viperarum. Diversitas est vocabulorum, non sententiarum, quoniam progenies & genimius idem in significato & effectu rei conveniunt. Quare autem hoc appellaverit filios serpentis, est querendum, ne nos posteri in hanc nequitiam veniamus, aut si venimus, abscedamus: quamvis hoc pluribus sit differendum. Fili autem serpentis, qui pessimos & fraudulentos imitantur, qui terrena sectantur: quoniam terra illius est cibus, qui anfractuosis procedunt, qui humanam habent prudentiam, non divinam, non celestem, sed omnino terrenam. Proinde Joannes sic eos arguendo confundit, imò, ne in posterum confundantur, in considerationem cavendorum immisit. Quis demonstrabit aut ostendet vobis fugere à ventura ira? Parum enim vobis ad me pro baptismo venisse,

nisi

Lucz 3.

nisi vobis melius provideatis in futurum. Sed ostensum est vobis, ut ad me purificandi veniretis, si tremuistis ad verbum meum, si vos, qui sapientes & iusti videbamini, vobis omnino non proderit, nisi ut ab ira ventura fugitis, ab aliquo ostendatur. Quia ergo ostendet vobis, si fidei venistis, si animo contemnitis quod opere diligere demonstratis, quod cum multitudine turbarum curritis: si fidem sequimini plebeiorum, ne discordantes ab eis, etiam iniqui haberemini, qui queritis iusti videri, vobis non cedit in prosperum, nisi futurum iudicium caveatis, à quo sententialiter & æternaliter non involui, quis monstrabit vobis? Sed quia poenitentiam prædicavi, compuncti estis, nisi poenitentia veritatem inus agatis, non sufficit vobis exterius ablu, sed facite fructus dignos poenitentia, ut sine interpedine temporis inferat de cavendo scientiam. In foveam desperationis continui animus caderet, inevitabiliter ire se credens in æternum supplicium, si nullum posset esse remedium. Aut Deus iudicaretur impius, si inevitabiliter supplicia peccatoribus statuisset. Porro nunquam esset Dei misericordia prædicanda, si vitari nullo modo posset decernentis iustitiae poena. At quia sciebat Joannes Dei esse iustitiam simul & misericordiam, noverat etiam mundo non defore peccatores, & per poenitentiam posse indulgentiam reportare, ac per poenitentia dignos fructus venturam iram facilliter devitare. Sanctus prædicator non odit homines, quamvis opportunè & importunè arguat de peccatis: imò si peccatores mordaciter punit, in eo tamen quodd sunt homines diligit. Prounde statim ad argumentum scelerum annectit remedium agendum: Facite ergo fructus dignos poenitentia. Multi multa hic dixerunt, cum vellet fructus dignos poenitentia declarare. Aliqui comicè, aliqui prolixè, utique tamen optimè differentes. Ego verò nescio, qualiter sum tractus in alium ordinem dissendi. Supra Joannes dixerat: Poenitentiam agite, appropinquat enim regnum coelorum. Similiter & Christus hanc eandem sententiam prolixi, cum prædicare coepisset, addidit quid ad poenitentiam subsequatur, baptismum scilicet & credulitatem Evangelii, & regnum coelorum in

premium poenitentium. Nunc verò Joannes aliter ortus, pro devitanda ira ventura, fructus poenitentia adiecit, ac si aliud esset poenitentia, aliud fructus ejus. Sed cum saepe poenitentiam diffusissimus, ad præsens tantum de fructibus distinxissemus. Omnis quippe virtus proprios habet fructus, quorum primus est idem scisse quodd est. Nam primus fructus fidei est credere: spei sperare: charitatis, diligere: humilitatis, humiliari: obedientia, obedire: siquidem est de omnibus virtutibus repente. Nec primum fructum virtus extra seipsam habet, ad seipsam per actum ejus fructificando reflectitur. Sicut & in artibus reperitur, ut artis nauticae navigare primus sit fructus, lucrum verò, quod ex navigatione venit, non est fructus artis, sed hominis navigantis: & medicinalis artis fructus sit sanariem inducere, lucrum verò fructus est medici, non medicinae. In sensibus etiam hominum, fructus visus est videre, quamquam sit alia hominis videndi intentio, sic & in cæteris sensibus fructus est propria objecta sensisse. Primus igitur poenitentia fructus, est in veritate poenitere: fructus itaque dignus, scilicet conveniens est poenitentia, ut in veritate in animo fiat. Veritas igitur poenitentia omne placitum, parvum sive magnum, mundanae delectationis excludit, & tam viam iniquitatis, quam morem corporis plus abhorret. Nullus fructus visus sibi est indignior, quam in veritate vidisse, cui si omnis corporis moles, in quo est, deperiret, sibi non esset penitulum, dum ipse posset in sua veritate consistere. Primus fructus & amor naturalis omnium rerum est, in proprio esse posse manere. Porro fructus poenitentia, cum sit poenitentiam scilicet cognitionem peccati & damni aversionis Divinae, dolore male actorum, odium iniquitatis, cautelam omnimodam futurorum veraciter in eis in animo suscepisse, ista in veritate perficit, contraria quæque devians, nihil, quam sic non esse amplius pertimescens. Et cum præterquam de peccato non sit in hominibus poenitentia indita, & præterquam peccatum nihil sit poenitentia dignum, expedit, ut dignè alterum altera compensetur. Dignum siquidem peccatorum poenitentia, & ipsa peccato dignè debetur. Exit igitur poenitentia dignus alius fructus, cum ipsa æquabit delictum, aut quodd perperam est commissum. Dignior autem, si omnino superaret. Sed hoc omnino me in scientia præterit, quia aliqua poenitentia posset superare peccatum, cum sit infinitum pro eo, quo infinito Deo displicuit. Audacter dixerim, si posuisset homo delicta, & peccata per poenitentiam

P 3

superare,

superare, gratis fuisse crucifixio Salvatoris. Sed quia homo per poenitentiam peccatum superare non potuit, nec posset, etiam si mala omnia in unum conlata pateretur, ideo infinitus Deus per assumptam carnem pro omnibus in cruce poenitentiam egit. Aequi autem poenitentia posset, si tantus esset dolor animi, quanta fuit delectatio commissi peccati: & aequa futurorum caute-
la, sicut fuit prolapio in commissis. Digne poenitet, dignisque dicitur poenitentiae fructus, cum ipsa dolendo aequatur ad crimen. Alium fructum poenitentiae dignum attentius judicavi, si virtutis amor praevaluerit amor, quem quis habuit in his, quibus ante peccavit, & delectatio bonitatis delectationem nequam exsuperet, & tantum ad id, quod nefas est, odium degeneret, quanta exiit delectatio, in quibus anima culpae delectata jacebat. Necnon per abstinentiam licitorum fructus dignus poenitentiae agitur, cum quis abstinet ab his, quibus ante peccatum libere absque culpa uti potuisset. Apostolus autem in ministerium justitiae, fructum dignum justitiae posuit, cum de liberatis à peccato loqueretur, dicens: Humanum dico propter infirmitatem carnis vestrae. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae, & iniquitati ad iniquitatem, ita & nunc exhibere membra vestra servire justitiae in sanctificationem. Haec enim est opportunitas Apostolicae sententiae, ut sicut membra hominis, quae accommodata sunt animae, ut sint instrumenta virtutum, quae anima nequam semper converit ad actionem culpabilem vitiorum: cum verò per poenitentiam respicit, ita convertat in obsequium Divinae justitiae, sicut iniquitati per omnia mancipavit. Nec impossibilitatem allegat sectando justitiam, valentiam habens operando nequitiam, ut secundum mensuram humanitatis fiat, ne minor sit valetudo membrorum obsequendo justitiae, quam fuerat obtemperando nequitiae. Hic protinus est ultimus poenitentiae dignus fructus, cum actio in executione virtutis atque justitiae, iniquitatis aequatur actioni. Sed qui male agendo veteravit, cuius omnino membra tabescunt, animo tamen & opere à peccato resiliit, quid faciet? cum non possit membra sua tam valide operibus exhibere justitiae, sicut in iniquitatis obsequium ante constituit, & denarium diurnum sicut matutinus, ita & vespertinus accepit? Responderim, quoniam, quod membra non possunt, à positore agonum in actionibus non exigitur, & dives effectus operum supplet omnino defectus. Verumtamen, quoniam multi credunt sibi deberi veniam bonitatis parentum, continuo ex-

cludit Joannes, dicens: *Ne carperitis dicere, patrem habemus Abraham.* Quia sicut nec iniquitas, ita nec justitia derivatur in filios, & sua quaeque merita pro praemio sive supplicio, non alia seu paterna hominibus in divino examine respondebunt. Nam sicut Filius non portabit iniquitatem patris, sic nec pater majestatem suscipietur. Anima, quae peccaverit, ipsa morietur, ut justitiae unius in alium non possit esse transfusio. Nemo igitur confidat in praedecessoris justitia, si sibi dominatur iniquitas. Nemo sibi de sanctitatis alterius blandiatur, nisi & ipse velit se in virtutibus exercere. Ut incunctanter asserim, nec Christi misericordia, & omne meritum ejus, ac etiam totius suae sanctae Ecclesiae, opem possit hominibus ferre, nisi ab iniquitatibus respiciant, & quantum permittitur, dignos poenitentiae fructus agant. Decrevit ab aeterno Divina justitia, ut voluntarie nulli agnibus & impoenitentibus merita nulla subveniant. Proinde Joannes hanc praesumptionem interimit, ut Filiis merita paterna subveniant: quoniam Filius Abraham non computatur in semine, sed in fide ac imitatione motum, & directione virtutum. *Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare Filios Abrahæ.* Qui secundum reprobationem sibi factam non sunt traduce carnis, sed infusione virtutis. Ac per hoc undecunque homines ad fidem Christi veniant, sunt Filii Abraham. Nam Zachaeus, qui gentilis erat, ne de populo circumciso fuit natus, à Christo, in domo sua recumbente, appellatus est Filius Abraham, pro eo, quod fidem Abraham imitabatur. Hanc etiam concertationem Apostolus ad Galatas aperte dissolvit: Abraham credidit Deo, & re- Gal. 3. putatum est illi ad justitiam. Cognoscite ergo, quia qui ex fide sunt, hi sunt Filii Abraham. Providens autem scriptura, quia ex fide justificat gentes Deum, praenuntiavit Abraham: *Quia benedicentur in te omnes gentes.* Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fidei Abraham, ejus filii secundum Joannis Baptiste sententiam possent de lapidibus, imo de quibuscumque creatis à Domino suscitari. Sed intendebat Joannes his verbis in eos, qui de gentilibus aderant, & idololatrico cultu lapides adorabant, qui credentes in Christum, facti sunt Filii Abraham, cum fidem, quam Abraham tenuit, sunt professi. Non poterant justificari Pharisei & Saducei ex operibus legis, nec Abraham merita eis prodesset ponissent, nisi fidem Abraham ostensam in Christo, animo & moribus proficerentur. Et transferunt in omnes gentes, omnesque Judaeos, quod Joannes adversus Phariseos protulit & Saduceos. Gen- tiles

Roman. 6.

Math. 3.
Luce 3.

Ibidem.

tiles verò, qui à Joanne lapides appellati sunt, sic & Apostolus ad Galatas subsequenter ad prædicta dicit, qui gentiles & Græci fuerant: Omnes enim Filii Dei estis, qui Christum induistis. Non est Judæus neque Græcus, neque servus, neque liber, non est masculus, neque femina, omnes enim vos unum estis in Christo Jēsu. Si ergo vos unum in Christo Jēsu, si autem vos Christi, ergo Abraham semen estis, secundum promissionem hæredes. Verbum autem Joannis de suscitatione filiorum Abraham, enuntiativum erat Divinæ potentiae, nec non & propheticum: quoniam sic in posterum factum est, ut orthodoxa Ecclesia Christi, ubi sunt secundum repositionem & fidem Filii Abraham, de gentibus sit collecta. Nullus igitur dona Divina desperet, nullus causeatur de potentia Salvatoris, quoniam, si non repugnabit (quamvis ut lapis appareat durus & infensibilis) si Divinæ vocationi subiacebit, ut lapis permittit se manuduci ad formam fidei & cæterarum virtutum invisibiliter inducendam, succubatur in Filium Dei: quia quod impossibile videtur hominibus, Divinæ subjacet potestati. Ex idē dicit Joannes: Facite fructus dignos poenitentiae. Ne cœperitis dicere: Patrem habemus Abraham, credentes in ejus salvari justitia, ejus fidem penitus non habentes. *Quoniam jam securis ad radicem posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur & in ignem mittetur.* Similitudo est, secundum quam Joannes loquitur, non per proprietatem. Unde sicut securis ad radicem sterilis arboris judicio Domini ponitur, ut excidatur ad combustionem ignis: sic sententia Divinæ justitiæ ad voluntatem hominis posita est, ut homo sterilis excidatur de congregatione verorum fidelium electorum, æternis ignibus inconsumptibiliter mancipandus. Ad radicem siquidem, quoniam omnis virtus arboris est principaliter à radice, qua evulsa, incrementum arboris non subsistit, nec fructus germinare amplius potest. Illud, propter quod homo fructificat, ipsa est ei voluntas, quæ sic est in homine, sicut radix in arbore. Igitur merito sententia Divinæ justitiæ ponitur ad voluntatem, quia nemo ex eo quod malè egit, sed ex eo, quod malè voluit, quod fructificare in virtutibus pro beatitudine nolit, judicatur. Quod verò jam dicit, tempus insinuat, sed ab æterno fuit Divina justitia. Tunc verò datur posita, cum creatura illius capax condita est, ut bene agens præmiaretur, & puniretur delinquens. Magis de proximo videtur Joannes asserere, in Christum duntaxat intendens, quia Pater omne judicium dedit Filio, & potestatem dedit ei judi-

cium facere, quia Filius hominis est qui bonas præferat arbores, ad meliora commutans, steriles verò ignibus tradat. Ad cujus Verbum pavecebant turbæ, incipientes quætere copiam evadendi. Nam sequitur: *Et interrogavit turbæ dicens: Lucæ 3. Quid ergo faciemus? Si Dei Verbum in vernate à concionatore processit, si verè ad audientium corda pervenit, protinus timorem incussit. Timor verò cautelam à periculis fecit inquirere. Signum evidentissimum est profectus verbi, timor & compunctio audientium: quoniam statim se conferunt, unde ætæna possint cavere pericula. Evidentius autem esset, si ad actionem virtutum se per omnia dedicarent: quoniam initium timoris est velle culpam succidere, unde homo torquetur: medium verò ejus, id velle perficere, unde quiescat: nota ejus perfectio cum abiecerint, sedemque omnimodam in anima reliquerint charitatem. Querunt ergo turbæ, quomodo possint divinam securim elugere, ne velut sterilis arbor mittantur in ignem, dicens: Quid ergo faciemus? Solum & terrenti verbo Joannes locutus est, ad quod etiam est solertissime vigilandum. Nam non dixit Joannes securim positam ad radicem arboris malos fructus uniusque producentis, sed quia bonos non produxit sit pro ignibus evellenda. Quid ergo de his, qui operati sunt iniquitatem, qui tyrannidem exercuerunt, qui bella finitima perpetram intulerant, qui in multis potentie debacchati sunt, qui pauperes & innocentes indebitè vexaverunt, qui divites fasti sunt spoliis alienis, & ut perstringam, qui sunt cæteris sceleribus & criminibus ireriti. Nempe à minoribus factus est ascensus ad poenam, ut si is, qui bona non fecerit, cibis ignis efficiatur: quid fiet his, qui omni contempta Divina lege Domino peccaverunt? Sed turbæ tantum audientes à Joanne de non faciendo bonum positam ultionem, ut in illam non veniant, quid sit faciendum inquireunt. Juxta quod quæsitum erudio est Joannis, qui respondens, dicebat illis: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.* Non dat hic de non faciendo malo cautelam, sed de benefaciendo doctrinam: quoniam ad benefaciendum actio iniquitatis excluditur, tanquam bonum non possit procedere ab iniquo. Est bonum interdum proficit opus iniquo facienti non eedit in mentem. Hinc bene Isaias, cum populum instrueret, prius mundationem à sceleribus, & quietem à viris posuit, quam intulisset de benefaciendo scientiam, dicens: Manus vestre plene sunt sanguine, lavate. *Isaiæ 1. tatio-**

Math. 9.

tationum vestrarum ab oculis meis, quiescit agere perverse, discite benefacere. Sic Joannes quasi jam sustulisset per Verbum ab hominibus vitia, de opere misericordiae ad proximum protulit disciplinam: Qui habet duas tunicas, dei non habent, in remedium scelerum iam factorum: & qui habet escas, similiter faciat. Hoc nempe consilium dederat Daniel regi Chaldaeorum, ut sibi super peccatis suis indulgentia prelatetur, dicens: Quamobrem consilium meum O! Rex, placeat tibi, & peccata tua Eleemosynis redime, & iniquitates tuas in misericordias pauperum. Sed nec Joannes per indiscretionem, aut per difficultatem jubet turbis eleemosynas largiri, cum de eo quid loqueretur, mandata fieri compendii indigentium, & de super copiam habentibus, non habentibus fieri supplementum. Nulla erit excusatio jam fultis, si non foveat de superfluis indigentes. Charitatem & compassionem ad proximum in verbis includit Joannes, & effugere futuram sententiam per Charitatem proximi fieri posse monstravit: quoniam charitas ad proximum adeste insinuat charitatem ad Deum: & charitas, quae operis multitudinem peccatorum, sine qua nemo iustus, cum qua omnis manet securus. Huic alius Joannes quasi simili sententia correspondet, licet communem videatur inducere: Qui habet substantiam hujus mundi, & videt fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? At si charitas Dei non manet in homine, quomodo sibi ab incidenti securi & ab intrusione gehennae potest esse suffragium? Quamobrem quod consuit praecursor, exequatur auditor, & si non de necessario, saltem de superfluo indigentibus tribuat. Veneram autem eos publicani ut baptizarentur, & dixerunt ad ipsam: *Moxister, quid faciemus?* Virtute plenus erat sermo Joannis, hujuscemodi homines ad se trahens, ut publicani, qui erant ab Imperatore in publicis exactionibus constituti pro remedio salutis accederent. Quibus Joannes non damnans officium dæ exigendi censuram, cum dixit ad eos: *Nihil amplius quam quod constitutum est, faciatis.* Hoc nomen non maculam portat, sed à Publio Scipione Romano consule, qui ad exactionem hujuscemodi primo homines posuit, initium sumpsit, ac etiam, quia talis exactio in utilitatem reipublicae verbeatur, unde publicanum nomen in posterum inolevit. Non damnat Joannes exactiones principum, cum fiscoalem interdum exigunt pro communis utilitate pecuniam. Et principibus mundi expedit rempublicam in tranquillitate

tueri, & pro eventuum varietate in provisionibus & agendis fisco regum decet semper esse refectum, velut fons in se continens originalis aquae abundantiam, qui diversis rivulis ad diversa loca derivatur. Sed hi, quibus est exigere constitutum, nihil amplius exigant, quam quod prima dictavit auctoritas. Nec suo consilio suassi Joannes publicanis à reipublicae exactione recedere, sed ipsam exercere secundum iustitiam continuam. Indiget gubernatione principum, & legum constitutione mundus, ne malorum intus improbitas, insurgens praevalat, ne succumbat innocentia non defensa, ne impij perturbetur bene civitas constituta, ne hominum mores impunita iniquitate procedant, ex quo fit opportuna exactio fiscoalium rerum, dum transit vera & iusta intentio, & actio exigentium, ne publica exercentes officia damnum patiantur ratione privati. Nam haec est recta ordinatio quorumcunque hominum, ut iustè percipiant ad quod sunt per publicam iustitiam insituti. *Interrogabant autem eum milites dicentes: Quid Lucæ 3. faciemus es nos? Et ait illis: Neminem cruciatis, neque calumniam faciatis. Contenti estote stipendiis vestris.* Non abrogat Joannes militiam, quæ reipublicae servit, sed illam non tanquam malum vituperans, quid in illa sit cavendum edocuit. Nam bonum est sub iusto principe militare, iustè bella movente atque propulsante improbitatem hominum, ut in pace agatur vita bonorum. Bonum ex militare, ut tuta maneat imbecillitas, ne ipsam opprimat fera potentia. Felicitas militatur, & iustè arma moventur contra eos, qui vexant hominum pacem, qui contra quietas insurgunt ad necem: magis laudabiliter militatur, ubi pro fide bellum indicitur. Porro expedit secundum rei eventus necessario militare, maxime sub iusto duce, iustam causam tuente, ita duntaxat, ut nullus concutatur iniuste sub velamine iustæ militiæ, nec inferantur damna eis, quibus militia debuit esse protectio. Et si non protegi debuerunt, aut non indiguerunt, tamen ex ipsa non debentes reportare, ne valent dirari alienis emolumentis, sed contenti maneant stipendiis constitutis. Indignum enim est, & omnino in moribus intolerabile, ut iustitiae fautores fiant grassando pradones, & reipublicae cura illico destruiat, cum militaris ordo grassatur. Et inemendabiliter mala nocent, cum tutor prado efficitur, cum miles per improbitatem accipit, quæ per probitatem defendere debuit, ne ab hostibus tollerentur. Perperam proinus cum damnòque tenetur gladius militaris, cum ordinatur ad amulos, debacchantur in suos. Proinde

Dan. 4.

i. Joan. 3.

Lucæ 3.

Proinde Joannes milites admonet, ut neminem aliquo modo concutiant, cum ad hoc confecti sint, ne indebita ab aliis concutiantur, ne inferant calumniam, cum debeant propellere inferentes. Sint contenti consiliis spemque. Quæ, ut Imperator daret, ab omnibus defendendis accepit. Et publicani constituti ad exigendum insinuant, quod ad fiscum implendum pro militibus exhaustiendum exigebant. Non ergo fas est, ut qui consilium cepum dedit in obsequium reipublicæ, iterum exigendo vexetur a militibus factio prædatione. Atque videatur esse iusta militum, cum Joannes non reprehenderit milites, sed tantum dissuasit, quod in militia tribulatio posset ad crimen. Sed utique iusta, imò necessaria ex tunc, ut lex exorta divinitus, non dico tantum Moyseica aut Evangelica, sed cum lege naturæ militum sociatur. Nam lege originalis iustitiæ licitum est perverfos homines propellere, ac resistere illis, qui bella pacificis & innocentibus indidere tentaverunt. Et quamquam Salvator tolerare sine reprehensione vicissitudinis dixerat mala, quæ posset inferre, quicunque alius vellet esse molestus, ut non repetat auctoritatem sua illi, qui patitur, tamen voluit, ut per rectores reipublicæ iniquitas hominum atceatur: nam nec fuisset necessarium militare, nisi homo alium hominem vi opprimere prætentasset. Et sicut Lex Moyseica omnisque alia Lex propter prævaricatores posita est, ita propter reprimendum infestis debuit esse militia: nam Deus per suos Angelos sæpe militat adversus malos, & boni contra superbos in cælo victicem militiam perfecterunt. Et

Genes. 14. Abraham postquam promissionem terræ Canaanorum accepit, & cum esset Dei electus, pro defensione oppressorum innocentium militavit, ordinans ad expeditiones suas trecentos decem & octo venaculos, cum quibus ordinatis in bellum iterum super reges, qui alios per rapinam potenter opprimerant, & reduxit prædā, & retraxit spolia, restituit spoliatis, nec præter victum quippiam plus accepit. Dedit tamen victimas Melchisedech Sacerdoti Dei, & ipse ab eo accepit benedictionem, & pacem & vinum in figuram futuri mysterii. Nihilominus tamen illi in tunc sibi fuit licita ratio militandi, reprimendo improbos, tuendo quietos. Militavit Moyses, cum interfecit Aegyptium, qui iniuste opprimebat Hebræum. Militavit in eremo, cum adversum se videbat iniusta bella confurgere. Militaverunt, ducisque militando fuerunt, Josue, Gedeon, Barach, Samson, Jephthæ, Samuel, David, multique reges veteris testamenti, quos

B. Sime. de Cassia Com. in 17. Evang.

rectè incesisse dicimus, & salvos esse fide tenemus. Militaverunt Machabeæ, militaverunt etiam iusti quam multi principes & populi Christiani, in honorem Dei & Zelo legis, amore virtutis, odio iniquitatis, ad coercendam humanam avaritiam, ad tuendam innocentiam, & ut fideretur Republica & Scipio esset omnibus vera justitia. Et quamquam multi fungantur militia nomine, illorum tantum est vera militia, qui adversus perverfa & turpia bella movent: cæterorum verò non est militia, sed aut violenta prædatio, quod iuris est alieni, aut indigni animi odiosa vindicta. Existimante populo, & cogitantibus omnibus. Locut. 3. in cordibus suis de Joanne, ne forte ipse esset Joana. 1. Christus, miserunt Judæi à Jerosolymis Sacerdotes & Levitas ad eum, ut interrogarent eum: Tu quis es? Pia, sed non vera erat illa existimatio populi de Joanne, qui valiter seipsum in viam monstrabat. Sic prædicabat veritatem atque iusticiam, ut nondum inopesceret Christus, quod sic non immerito credetur. Sed hæc existimatio in eorum iudicium vertebatur, quia cognitionem per fidem de Christo, venturo habebant, quem jam in Joanne venisse credebant. Et nimirum ipsum damnario cumulatur, cum tanta esset existimatio de Joanne, ut Christus esset crederetur, quod ei de Christo vera dicenti nulla ratione credebant. Sic unusquisque, quantum sibi permittitur, bonus sit virtutis amator, non ut de ipso bonitatis fama glorietur, sed ne infamiam incurrat, omnino devitet. Si verò fama virtutem excederet, caveat, ne super id, quod est, rapiatur. Nam & Joannes se intra claustra humilitatis tenebat, cum plus, quam esset, de ipso crederetur, nec præsumebat rapere, quod sibi impertum vulgus videbatur offerre. Si autem seprio virtutis nomine infamia quisque tabesceat, constantia opus est, ne virtus elidatur in animo, & ne animus atatur per infamiam depressa virtute, quoniam neque fama bonos, nec infamia potuit facere criminosos. Et iustus iudex meritorumq; liberator non secundum famam, aut infamiam, sed secundum veritatem virtutis & vitii homines iudicabit. Proinde quod Joannes interrogatus à Levitis & Sacerdotibus respondens, audiat: Et confessus est, & non negavit: confessus est, quia non sum ego Christus, Optimi servi est, & cuiuscunque legati, sibi non appropriare, quod novit esse Domini sui, & si quippiam offerretur, dare repudiari. Nemo in stultus supra seipsum opinionem hominum rapiatur, si novit sibi omnino desisse, quod creditur. Spectat ad mentis constantiam exultatione magna hominum non ex-

solle

tolli, etiam si adesset, quod fama vulgarium clamat, intra humilitatis & vilitatis claustra se famosus includat. Ecce Joannes Divina non rapit, oblata respuit, quod novit esse Christi, non arrogat sibi. Suspensumur patibulis, qui temporalia deripiunt, qui Domino inuito aliena contrectant: quid autem erit eis, qui Divina rapiunt, qui divinos honores inquirunt, qui etiam impertinenter oblato non respuunt? Formam præscripsit Joannes, ne quisquam supra id, quod est, rapiatur. Et iterum interrogant eum: *Elias es tu? Qui dicit: Non sum.* Prædixerat Angelus Zachariæ, quod Joannes JESUM in Spiritu Eliæ peneratur erat, non tamen quod personaliter Joannes esset Elias. Salvator etiam protestatus est: *Eti volitis recipere eum, ipse est Elias, qui venturus est.* Ac per hoc, si vera est sententia Domini Salvatoris, quod ipse sit Elias, quomodo statit responsio præcursoris, non sum Elias? Sed ipsa verba sacre scripturæ personæ dedita propensius ipsorum dubia solvunt. Dicit namque JESUS de Joanne: *Ipse est Elias, qui venturus est.* Quomodo Joannes, qui jam venerat, fuit Elias, qui venturus erat, nisi quia Joannes, qui iam venerat re non erat Elias, sed Spiritum habebat ejus, qui jam tempore regum venerat, & ante judicium iterum venturus erat. Firmam igitur tenet Joannes veritatis censuram, quod neque Christus, neque sit Elias insinuans. Iterum interrogant: *Propheta es tu? Qui respondit: Non.* Propheta Elias erat, quem esse se denegat, Quid igitur, an sit propheta ulterius interrogatur. Respondetur: *Erat propheta Elias, & singulos tamen habebat inaccessus, & more Joannis deserta incoluit: aut Joannes imitando Eliam, in desertis quasi ab infamia solitudinariæ habitavit.* Posteros namque prophetas sic peregrisse non legimus. Quamobrem si non est Christus, aut Elias, an sit aliquis ex prædictis prophetis, inquiritur. Et hoc quoque denegat, quia duntaxat præfens propheta existens, aliquis ex prædictis esse non poterat, qui nedum propheta, sed plusquam propheta fuisse commendabatur à Christo. Dixerant enim ei scilicet hi qui missi fuerant: *Quis ergo? ut responsum demus tuis, qui miserunt nos.* Quid dicit de teipso? At: *Ego vox clamantis in deserto; dirigite viam Domino, sicut dixit Isaias propheta.* Hoc, quod de Isaiâ inducitur, prædixerat turbis, sed nunc sèd interrogatus replicat Sacerdotibus & Levitis. Aliarum rei gesta veritas & series verborum Joannis, ordine recto contexti non possent, Ego verò initium verborum Isaiæ hic differendum distuli, pro eo, quod nuncius Judæorum dederat in responsum. Tur-

bis verò non interrogantibus quis esset, gratis aperuit, ad quid ipse venisset. Verum tamen turbis, Sacerdotibus atque Levitis ostendit suæ legationis & officii veritatem, nisi supra id, quod erat insinuans. Ego vox, non mea dicendi auctoritate, sed habilitate loquendi. Ego vox illius duntaxat in deserto clamantis, Christi videlicet, qui de proximo in deserto mundo clamaturus erat: Vox non semetipsam format, nec sua virtute invenit verba differenda, sed aliunde virtus est, unde vox ipsa formatur. Non à seipso Joannes erat, sed ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est. Joannes verba differenda non invenerat, quia vox erat, cujus officium est, verba jam in animo inventa depromere, non invenire. Erat vox articulata Joannes, non ullius animalis, quæ secundum naturam à Deo eis insitam voces inarticulatas emittunt. Sed dixerat pronuntiabat, ad quod missus erat; ut voce præmissa verbi concepti in animo intelligentia sequeretur. Erat porro ad hoc vox omnium prophetarum quasi vehiculum, quo Christus per fidem in animas hominum ferretur. An forte ad seipsum refereretur, qui in deserto clamabat præiens Christum ad corda hominum eorum venturum, ut serie debita subsequatur: *Dirigite viam Domino.* Non est in hominum potestate dirigere viam Domino, etenim directæ est ab æterno. Si Christus est via, sit illam viam dixerim dirigendam, per quam Christi fides ingreditur: hæc siquidem est nostra voluntas, quæ tunc dirigitur, cum ad credere velle inclinatur, & suo imperio in obsequium fidei vincula intellectum. Obliqua protinus erat via hominum voluntatis, cum id querebat, quod devia ab hominum conditore, quod tandem urgebat in peccatam, cum in diversa concupiscibilia inhiabat, & semper plura eliciens velut impasta manebat. Obliquabatur voluntas hominum à perversa & erronea intelligentia veritatis, cum pro deo idola coleret, cum hi, qui divina scripta receperant, prophetasque habebant, & in illis venturum Christum non intelligebant: à veris aversi, ad falsa conversi: exclusi ab æternis, temporalibus involuti: privati virtutibus, vitis introitus essent. Quam viam tunc homines direxerunt, cum fide, theoria & actu se converterunt ad Christum. Non autem quis abhorreat, quod viam dirigendam dixerim voluntatem, quoniam internarum virium ipsa est Imperatrix, quamquam non sit ipsa Directrix, sed vera ratio ipsam ad recte concupiscenda deducit. Verumtamen magis voluntas cogit rationem, ut recta perquirat, ut credenda intelligentia credat, quam ipsa possint augere voluntatem, ut se ab

Lucæ 3.
Matthæi 21.

Joann. 4.

Isaiæ 40.

eo, quodd bene aut malè velli, avertat. Sæpe quippe voluntas appetit, quodd ratio denegat, & quodd ratio pronulit ipsa refugit: nec intelligentia potest quiddam credere, si voluntas noluerit assentire: igitur directio voluntatis, est directio viæ Domini. *Et qui missi fuerant erant ex phariseis.* Quibus aderat ex invidia curiositas inquirendi, non tamen ex voluntate credendi. Proinde sic ad improbrationis argumenta convertuntur. *Et interrogaverunt eum & dixerunt: Quid ergo baptizas, si non es Christus, neque Elias, neque propheta?* Bona interrogatio in veritate rei, sed dolo animi incantatur: quoniam nullus ablutionem potest dare animabus, neque Sacramenta Divina conferre, nisi auctoritatem habeat propriam, vel commissam. Propria in Christo: commissa in Elia sive propheta. Dux sunt promissus Ecclesiæ claves, potestas in Elia, scientia in propheta. Elia potestate tradidit cælum clausum, idemque aperuit & super duos quinquagenarios iustam ulsionem induxit. Eliseus verò propheta lepram cognovit aliter non curandam, quam in baptismo Jordanis: omnèsque alii veri Dei prophete, discendi inter bonum & malum scientiam habuerunt. Porro inexcusabiles sunt Judæi de Christo ignorantiam allegantes: nam si Christum non credidissent esse venturum, habiturumque super crimina hominum potestatem, atque sacramenta ex auctoritate debere conferre, Joanni protinus non dissimul: quid ergo baptizas, si tu non es Christus? tanquam si Christo hoc agendi adesset plena potestas. Verumtamen hic arguuntur omnes, qui non concessam accipiant potestatem. Proinde Joannes, acti iusta fuisset, quamquam ex ignorantia recusans iterata interrogatio nunciorum, apologiam adjecit. Unde respondit eis, dicens: *Ego baptizo in aqua in penitentiam, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis, ipse est, qui post me venturus est, qui ante me factus est, & fortior me est, cujus non sum dignus calcamamenta portare, aut procumbens corrigiam calcamentorum ejus solvere, ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne. Cujus ventilabrum in manu sua, & purgabit aream suam.* Quoniam nunciaverant, similiter & omnis synagoga Judæorum, quodd solus Deus potest peccata diluere, amplius autem novat & Joannes, idcirco non in remissionem peccatorum, sed in penitentiam in aqua se assent baptizare. Christus verò, quem ipsi nesciebant, qui inter Judæos natus erat, qui medianurus inter Deum & hominem venerat, baptizabat in Spiritu Sancto, in quo remissio conceditur peccatorum, necnon & in igne

charitatis, quæ similiter poterit operire peccata. Hoc non puri hominis, sed solus Christi est, Dei & hominis, Spiritum Sanctum posse contere, & hanc charitatis virtutem in cordibus hominum orare. Abnegat Joannes sibi nihil arrogasse Divinum, in Christum solum retulit jura sua, quem ad se facta comparatione definivit: Ipse est, qui post me venturus est. Acti deceret: *Præco sum, sequetur ipse Judex: vox sum ego, Verbum est.* Prius est verbum conceptum, quam vox enuncians verbum, præcedit tamen vox verbum ad alias declaratum. *Ipse aut me factus est.* Quomodo factus, per quem omnia facta sunt? Non dicat factus, existens ante omnia sæcula Deus: carne non ante factus, cum sexto mense post Joannem fuerit conceptus ille, sed ante me factus etiam ut homo, ad majora mysteria ordinatus. Græca namque editio, ante, per coram dicit, acti in conspectu Joannis omnia de Christo sine nube clarescant. Ante me factus, potestatem scilicet beneficia conferendi, & ad solvenda vincula peccatorum, ad confringendum regna tartarea, & ut electos suos provehat in superna. Unde Joannes adjicit: *Et fortior me est.* Non erat ista compositio Math. 3. denotans, quoniam inter Deum & hominem comparatio aboleretur, sed & hominis Lucæ 3. erat: quia Christo homini omnis erat Marci 1. donata potestas, quam ut Deus ab æterno habebat. Non erat Joannes illo fortior, qui fortissimè potuisset introire hospitium, ac ejus vasa diripere. Christus verò fortior illo erat, qui forti debbat indicere bellum, sibiique inferre conflictum, vasa diripere, ipsumque sua potestate ligare, ac eo fortior, quo passus vicia, monens superavit, sepultus propria virtute surrexit, & terrenum corpus, non aliena, sed propria virtute in cælis superiora subvexit. Indignitas verò calcamamenta portandi, aut solvendi corrigiam, per quandam servi similitudinem ad humilitatem refertur. Nam portare calcamamenta, in obsequium dominorum, & corrigiam solvere inter vilia servituti deputatur: quamquam & nobilis servus pisset hoc agere humili amore inclinatius ad Dominum. Quam similitudinem ad seipsum reprimendum, cum tanta fama ipsum extolleret, Joannes assumpsit. Verumtamen hic multi multa dixerunt, quæ tacencies nostra descriptimus. Equidem ex hoc in se standi & non ascendendi, unde calus horrendus evinciat, omnibus forma monstratur, ut quanto quis per famam ab aliis reputatur, tanto magis se ad ima deiciat. Et per similitudinem humanarum actionum habitum humilitatis insinuat, ut ab exterioribus ad interiora capellendo

3. Reg.
4. Reg.
4. Reg.

Joan. 1.

Luce 3.

virtutes, fiat accessus. In Christum verò judicariam reulit auctoritatem, pro eo, quod Pater omne judicium dedit filio. Unde subiungit: *Cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam.* Etiam ad ostendendam auctoritatem, similitudinem eorum, quæ ab hominibus aguntur, accepit. Consuetudo artificialis messioribus est, cum messis delata in aream fuerit, variis tunfionibus cadere, aut animalia superinducere ad terendum, deinde accipere venelubra, ut granum cum paleis & arillis in aream elevent, ad experientiam insufflationis venti paleas extra aream deferentis ratione levitatis, grano ratione gravitatis in area remanente. Quo typo Christus suam mundabit Ecclesiam, nullis granis ex fide per plenitudinem gratiæ tribuens præmia meritorum, congregans in suum superem horreum, & grana vacuis conferens tormenta pecnarum. Proinde sequitur: *Et congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igne inextinguibili.* De judicio extremo pronus locutus est, cum de messe venalata similitudinem posuit, & ignem inextinguibilem adjecit damnandis. Et meritis per venti similitudinem adjicitur poena, quoniam circumlati sunt hi cum vento doctrinæ, sanam doctrinam animo & moribus contententes. Et nec inventi sunt in fide stabiles, nec in opere efficaces, & vanitibus, & cupiditibus mundi, velut paleæ aride à ventis validis agitati, quibus erit inextinguibilis ignis: quia ipsis viventibus ignis malæ concupiscentiæ non deficit. Nam anima calida, quasi ignis ardens, & non exstinguitur, donec aliquid deglutiatur. Mixta est bonis & malis area Christi Dei, nec apparet, quanta electis sit tribuenda felicitas, aut impiis læva damnatio. Mixta sunt grana cum paleis, mixta est conversatio utrorumque, qui ad superna gaudia, & qui spectant ad regna tenebrarum. Propterea ultimum ventilabrum expectatur, quamvis in omni decedente à vita, causa sua æquillimè ventiletur. Multa quidem & alia evangelizabat populo, quæ possent in credulitatem illius duntaxat, quem præcedebat, inducere. Omnis pronus sermo Joannis intendebat in Christum, ad quem convertere nitebatur corda populorum. *Hæc facta sunt in Bithania trans Jordanem, ubi erat Joannes baptizans.* Non in illa, quæ prope Jerusalem erat: in utraque tamen obedientia designatur, quæ mortem facit & vitam. Nam prope unam celebratur baptismus, ubi baptizatus moritur & resurgit: in altera etiam mortuus, Christi potentia, resurrexit. Tunc venit

Math. 3.

Jesús à Nazareth Galilee, in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Joannes

autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Gestis præcursoris, non salvatoris sumptibus differenda, qui virtutem sibi humilitatis inferent, in omnibus fersit, & pia contentione alloquitur Christum, quod non sit baptizandus ab eo: quoniam quotquot Joannes baptizabat, ad Christi baptismum disponebat, & ipse baptizando, peccata tollebat: Christum baptizare judicavit incongruum, qui suo baptismo levare venerat peccata cunctorum. Et vice versa ratus est fieri, quod ipse ab eo deberet potius baptizari. Noverat Joannes, quod in baptismo peccata lavantur, qui quamquam sanctificatus esset in utero, non se ab eis, sed Christum assererat immunem? Proinde contendit, quod non Christus ab eo, sed ipse à Christo debeat baptismum suscipere. Sed ne Joannes aliqua macula fœdabatur ab illa sanctificatione, quam accepit in utero, quæ aquarum immersione deberet abstergi, omnino negaverim. Nam si omnia scelera commisisset, non erat iterum baptizandus, quem in materno utero ab originali contagio abluerat Spiritus Sanctus: nec ultra conceditur aquarum sacramentalis immersio, ubi per Spiritum Sanctum culpa originalis est tersa, quia pro illa duntaxat noscitur instituta. Et velut non iteratur baptismus, sic non conceditur, ubi primo modo abluit Spiritus. Quid igitur est, quod Joannes cum Salvatore contendit, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me. Porro Joannes in Christi sanguine intendebat, prænoscent se descensurum ad inferos, ibique mansurum, nisi ad superos Christi passio revocaret. Unde quanquam Joannes immunis dici potuisset à tali contagio, quod per baptismum ablui debet, non tamen potuisset in superna conscendere, nisi Christi passio, qua humani generis peccata donantur, cujus merito conceditur regnum celorum, & mors & resurrectio, & ascensio præcessisset. Non abs re Joannes cum Christo contendit, quod ab ipso debeat baptizari, qui jam à spiritu baptizatus erat, sed nec sic, quod sine Christi sanguine omnium peccata tergenie, trajiici potuisset in regnum. Verumtamen sic decemtem Jesum, non amplius reluctans Joannes, aqua immergit. Et vidit Spiritum Sanctum in columba, & audit vocem paternam, & totius trinitatis accepit Christum baptizando, noxiam. Magnus Joannes totius trinitatis minister, imò totius deitatis amicus, qui patrem Deum audit in voce, filium Deum baptizavit in carne, Spiritum Sanctum Deum aspexit in columbina specie, nec ab eo, quam unum Deum in substantia, & trinum

in personis credidit, & opera trinitatis esse omnino indivisa cognovit. Et cum Christus in desertum abiisset, Joannes suae legationis agebat officia, nec recedebat à regione Jordanis baptizans & predicans, ut etiam expectaret Christum à deserto regressum, qui quadragenò expleto jejuniò, & diaboli peracto consilio, inde discedens, perrexit iterum ad Joannem. Quem Joannes videns ad se venientem, his qui secum astabant, ait: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis peccata mundi.* Omnem causam Christi adveniens, Joannes suis auditoribus aperit, quoniam venit tollere nostra peccata. Sed Agnus est Dei, agnitor Dei & omnium quae sunt, & quae sunt, bonorum atque malorum, & nihil est quod suam agnitionem effugiat. Agnus Dei, agnitus à Deo, & cui Pater dixit: Hic est Filius meus dilectus. Agnus Dei, mansuetus Dei. Agnus innocens. Agnus inter lupos, in brevi occidendus à lupis. Credamus cum praeis prophetis concordiam habuisse Joannem, & unum Spiritum propheticum suscepisse. Nam ut Agnum, quem modo d'gno demonstrabat, prophetæ prædixerunt esse venturum, rogantes & assecurum. Inquit enim Isaias: *Habitabit lupus cum agno.* Insulsum est lupum cum agno velle habitare, quem festinat occidere: sed Agnus Dei, de quo sic prophetabatur, hoc habuit proprium, ut cum ipso vellent habitare lupi rapaces. Nónne lupus rapax Saulus, cum agno isto habitavit in caelo, cum arcana Divina confixit? Nónne habitavit cum Agno Dei, pro quo sibi mundus crucifixus est, ipseque mundo? Nónne cum ipso habitaverunt multi lupi rapaces, divinos rapientes honores, cum rapacitate deposita facti sunt agni cum agno, habitantes cum ipso? Quotquot enim quae sua sunt querunt, lupi rapaces sunt, sed cum resipiscunt, ad bona conversi, facti agni novelli, conuertunt in virtutibus cum agno Dei, demum habitantes aeternè cum eo in alioribus partibus coeli. Hunc eundem Isaias expectabat venturum, dicens: *Emitte agnum Domine dominatorem terrae, de petra deserti, ad montem Filiae Zion.* Agnina mansuetudine diaboli superbia propulsanda erat, ne videretur potentia solum humanae naturae vicissim victorem. Quasi ad extirpationem suam assumeret collis cuius hostis, quod non aequo certamine esset devictus, sed superioris violentia suscepisset confictum, contra quem ut agnus emissus est Dei Filius inire certamen, qui cum vicit passus, & peccata tulit occisus. Ecce Agnus Dei similitudine, non proprietate, qui quasi Agnus coram tondente obmutuit, ut cum

sibi auferretur vita, ipse à nobis auferat nostra peccata. Hunc eundem agnum sive ipsum Christum, in similitudine agni, multis ænigmatibus alius aspexit Joannes. Sic enim inquit: *Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem tanquam occulum, & habentem cornua septem, & oculos septem, qui sunt Spiritus Dei, multi in omnem terram.* In medio stabat agnus tanquam occulus, quia quomvis resurrexit, tanquam occulus ita cum merito mortis usque ad finem sæculi pro omnibus qui unam fidem de Christo tenuerunt. Animalia verò, ad Evangelicos viros: Seniores, ad eos, qui in originali duntaxat justitia, sive in circumcissione, sive in lege Moisaica decesserunt, omnium sanè istorum Agnus occulus, peccata in se purgatus accepit, in quem Joannes Baptista intendens, digito indicavit, & cornua septem videbatur habere, universalem videlicet potestatem, ad repugnandas omnes adversarias potestates. Et oculos septem universæ visionis, ut ejus scientiam nihil posse efugere. Qui Spiritus Dei, dicuntur improbabiles atque invisibiles ad agenda, necnon & septem dona Spiritus, quæ ut mundus possit accipere, ipse meruit Agnus, qui Ecclesiam orthodoxam accepit uxorem. Et nuptiæ agni venerunt, & uxor ejus præparavit se, quam cooperuit byssino splendido & candido, quod nequaquam fecisset, nisi prius ejus peccata lavanda in suo sanguine abstulisset, ut justificati à Domino mereretur. Quod idem Joannes secundus adjunxit: *Byssinum enim, justificationes Sanctorum sunt.* Et ipse Agnus hujus mundi consummato mysterio, lucerna ejus erit in gloria æternæ claritatis. Sed magno studio præcavendum est, ne, qui nunc ipse agnus est omnibus manifestus, in fine sæculi fiat iratus. Quod Joannes prævidit, cum diceret quosdam rogaturos montes & colles, ut sub eis, ab ira agni in illo tremendo examine, abscondantur. Ecce Agnus Dei. Ad intellectum nostrum, demonstratio ista referitur. Qui peccata tollit, invitatio peccatorum est, & omnes vocantur ad veniam, ut ad agnum hunc veniant, qui ab omnibus potest homines exonerare peccatis. Qui, ne credatur abjectus, altius testimonium subintulit ipse Joannes, dicens: *Hic est, de quo dixi, qui post me venit, ante me factus est, quia prior me erat, & ego nesciebam eum. Sed ut manifestaretur in Israel, propterea veni in aqua baptizans.* Quod dixit de prioritate, jam expostum est. Sed hæc de Christo ignorantia Joannis non ex omnibus pendet, quem adhuc existens in utero, Spiritu Sancto docente, cognoverat esse Filium Dei: Sed

Apocal. 5.

Apoc. 19.

Joann. 1.

Sed Spiritus Sanctus moderatur sua mysteria in prophetis, ut simul omnia non intelligant, sed successivè percipienda percipiant. Et quamvis prophetæ fuerint & videntes, non semper prophetaverint atque viderint, sed cum Spiritus Sanctus deluper eorum animos interiorum illustrabat. Quod Eliseus de seipso manifestat, qui, cum esset propheta, etiam aliqua Deus sibi celaverat. Nam cum Sunamitis illa hospita ejus pro morte Filii accessisset ad eum, teneretque pedes ejus, & servus prophetæ illam amovere niteretur, Eliseus ait: Dimitte eam, anima ejus in amaritudine est, & Dominus celavit me, & non indicavit mihi. Erat in amaritudine anima illius pro morte Filii sui, quam mortem propheta ignorabat, nec Spiritus Sanctus sibi revelaverat, nisi Sunamitis illa prodidisset. Ad humilitatem est prophetarum, quod non omnia noscant, maxima est providentia Dei, quod non semper eos afflatur. Et plura credimus, quam prophetæ possint agnoscere. Revelat autem pro loco & tempore, necessitate aut utilitate, sicut ad Corinthios Apostolus

4. Reg. 4.

1. Cor. 19.

dicat: Omnis manifestatio Spiritus, datur ad utilitatem. Ita Joannes Baptista sciebat & nesciebat: sciebat porro, quod jam perceperat ex utero: nesciebat, quod Jesus ad tanta mysteria pararetur, & quod ad populos nationum ejus esset derivanda redemptio, & quod in aqua ipse diceret culpam originalem diluere. Porro supra sensum hominum erat, nec credibile videbatur, quod subjectione fidelis, & immersio in fluido elemento, culpam originalem abstergeret. Sed ideo tantum venit in aqua baptizans, ut manifestaretur in Israel, ad quem duntaxat populum, Christum datum esse credebatur. Conneclit Evangelista ordinem dictorum, ut testimoniorum Joannis series habeatur. Et testimonium perhibuit Joannes, dicens: Quia vidi Spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu Sancto. Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei. Clara sunt hæc ex alio Evangelista, quod Spiritus Sanctus super Christum in specie columbina descendit, quem Joannes se afferebat ad aliqua ignorare, nisi ille, cujus verbum in deserto factum est super eum, sibi interiorum illuxisset, & diceret, quod, qui tanta testimonia ex coelo susceperat, erat Filius Dei, qui in virtute Spiritus Sancti venerat baptizare, peccata tollere, veniam peccatoribus dare. Assent se vidisse Joannes, non tan-

Joan. 1.

tum oculo corporis speciem columbinam, & aure capitis vocem audisse paternam, sed fideli mentis intuitu conspexisse testimonium, quod reddebat de Filio Dei. Stabat Joannes ad contemplandum de Christo. Unde, *altera die iterum stabat Joannes, & ex discipulis ejus duo, & respiciens Jesum ambulantiem, ait: Ecce Agnus Dei.* Testis, & testarius conveniebant, ut ille daret, ille acciperet testimonium, ut esset Joannes relicto, iustior sequela post Christum, ad quod omnibus vultus nitetur. Et volebat despici, propter honorem Christi, salutemque credentium, quam ipse conferre non poterat. Ex omni se præco ille tendebat in iudicem, & omnem gloriam & honorem, tanquam per sæculorum Christo Domino tribuebat, suis suadens discipulis, ut in Christi discipulatum festine transirent. Pædagogum se dicebat, suos sublequos in sequelam Christi trajiciens, proinde repetebat de Agno Dei, quod & factum est. Nam cum audisset duo ex discipulis Joannis Jesum loquentem, Joanne relicto, in Christi sequelam continuo sunt conversi, ut figura in veritatem, umbra in claritatem, vox in intellectum verbi, præco in iudicem, servus in Dominum, via in terminum, navis in portum, & si qua sensu percipi, intellectu conspici possunt, in Christum nos plene trajiciant. Ad hæc quidem nititur omnis series divinarum scripturarum, patriarcharum gesta, similiter & oracula prophetarum, si quis categoria in theoria, si qua exemplaria, ut ad eum veniamus, impellant. Peracto jam anno prædicationis Christi, nec Joanne à prædicatione cessante, nec desistente à baptismo accedentium, & utroque baptizante, Christo per Apostolos, Joanne per seipsum: Christo auctoritate plena, Joanne auctoritate prævia, à discipulis de utroque quælibet exorta est: *Erat autem Joannes baptizans in Emam juxta Salim, quia aqua multe erant illuc, & veniebat & baptizabantur. Nondum enim missus fuerat in carcerem Joannes. Facta est ergo quædam ex discipulis Joannis cum Judæis de purificatione. Et venerunt ad Joannem, & dixerunt ei: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Baptizabat adhuc Joannes in baptismo, quo primo cæperat, sed non baptismo Christi: quamvis Christus jam per annum prædicaverit, & baptizaverit per manus discipulorum ejus, qui credebant, quia nondum ex toto innotuerat veritas, ut umbra cessaret, magis autem, quia nec præcursoris irritandum erat officium,

Joan. 34

ficiam, quoſque in carne degiſſet, quin animas diſponeret predicatione verbi, & baptiſmum poenitentiae, ad Baptiſmum & credulitatem Chriſti. Magnum enim adminiculum Joannes erat ad Chriſtum, dum ipſum conſtanter, id quod erat, aſſereret: quamquam Chriſtus aliter poſuiſſet hominum corda diſponere. Locus autem congruebat myſtreno, quia ibi multae aquae erant. Sic enim Enſion interpretatur. Semper enim aſperſio loci & temporis captanda virtutibus. Solentius etiam locum evangeliiſta diſſeruit, qui juxta Salim erat oppidum, & trans Jordanem, ubi Melchiledech Sacerdos Dei ſummi, longè ante regnauerat, qui panem & vinum Abraham, à corde regum reverentii, obtulit, & ab ipſo decimas oblatas accepit, ut & ſacraſtenta in unum convenire credantur, & expedire omnia in ſalutem, & veſteſ figuræ detectaeque veritates ad ſe invicem verſa vice conveniant. Et copioſa ſe offert loquenda materia, ſi quis vellet diſſerere, quid in ſe myſtteri habeat, quòd, ubi præceſſiſſi figura Corporis & Sanguinis Chriſti, & benediſſio Sacerdotis, & decimarum oblatio, baptiſma poenitentiae celebratur. Quod autem Evangeliiſta de Joanne aſſerit, quòd nondum miſſus fuerat in carcerem, valet ad ordinem rei geſtae, ut ſciatur, quia nec primo anno predicationis Chriſti Joannes mancipatus eſt carceri, & quòd Chriſti facta & dicta præceſſerint multa Joannem incluſum. Poſt cujus incluſionem, Matthaeus, Marcus & Lucas videntur Chriſti predicationem, & aperta geſta velle contexere, prætermittentes, quae ante facta ſunt. Facta quaerſtio ex diſcipulis cum Judaeis, de cupiditate atque incredulitate, atque foſſaſſi ex calumnia procedebat, quoniam aliqui præferebant purificationem ſcilicet Joannis eſſe meliorem, taliter ſe tuentes, quòd Joannes Chriſtum baptizaverat: aliqui baptiſmum Chriſti, quia ipſe plures baptizabat. Et multi ex diſcipulis & turbis, relicto Joanne, Chriſtum ſequebantur, etiam à Joanne diſmiſſi, quia ipſe omnes mittebat ad baptiſmum Chriſti. Infirmiſſimas etiam erat illa conteſtio, & argumentum oblivionis, aut non conſpecti teſtimonii de Chriſto exhibiti à Joanne, magis autem non intellexit veritatis: nam ubicunque non eſt firma veritatis adheſio, ſemper quaerſtio & conteſtio & hæſitatio locum habent. Sed optimum eſt in moribus hominum, & laudanda proviſio, quòd in ſuborſis quaerſtionibus, qui poteſt illas decidere, inquiretur, & quòd habentes dubia, veniant ad eum, qui certam ſcit, & valet proferre ſententiam. Diſcipuli languentes in pugnis

verborum veniant ad magiſtrum, in opinionibus concertantes, ad iudicem veritatis. Accedant per comparationem ſpiritualia ventilantes, ſe ſubſiciant melius decernendi. Venerunt ergo ad Joannem, tanquam ad magiſtrum, qui huiusmodi quaerſtionem decideret, & imponeret ſilentium hiſ, qui minus debite ſentiebant. Et docuerunt ei, ſcilicet titulum quaerſtionis: Rabbi, qui erat tecum trans Jordanem, cui teſtimonium perhibuiſti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Quod hoc videtur innuere: Cujus veſtrum eſt melior purificatio? an baptiſmum tuum, qui eum baptizaviſti, & teſtimonium ei perhibuiſti: an illius, qui à te baptizatus eſt, & à te teſtimonium accepit, cum uterque veſtrum baptizat, ſed omnes veniunt ad eum? Soluta protinus quaerſtio ipſa fuiſſet, ſi proſtrato teſtimonio credidiſſent. Igitur incredulitas quaerſtionum & omnium ſpiritualium malorum eſt cauſa. Sed in hoc, quod quaeritur, aut diſcipulorum Joannis, aut Judaeorum animi fatigantur, ut alieni in Chriſtum, alteri velint impingere in Joannem. Quòd ſi diſcipuli ab invidia commoventur, ſi Judaei à ſeniori malitia detinentur. Sed nec credendum, quòd tantus preceſſo, tantus ſanctus, tam magni adorator myſtteri, diſcipulos reinere voluiſſet, hæſitantes de Chriſto, cum ipſe totus eſſet ad Chriſtum, omnesque vellet conſeſſum in ipſum trahere. Sed quaerentibus & quaerſtis reſpondit Joannes, & dixit: *Non poteſt homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de caelo.* Quæſti dicat: Melior eſt purificatio Chriſti, quia baptiſmus ejus efficit remiſſionem peccatorum. Ego autem homo ſum, nihil à meipſo habens, niſi prout ab ipſo accipi, ſed non accipi, ut poſſim baptizando peccata remittere, ſed baptiſmum in poenitentiam predicare. Nec quicquam poteſt aliquid virtutis in ſe ipſo, aut in alio efficere, niſi ei deſuper tribuatur. Licet enim ad ſeipſum Joannes hanc volentis referre ſententiam, ad omnes tamen æqua portione reſpondet, quòd homo non poteſt accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de caelo. Hinc Apoſtolus ait: *Quid habes, quod non accepiſti? Si Jacobi 1. autem accepiſti, quid gloriari, quaſi non acceperis? Et Jacobus dicit: Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens à patre luminum.* Nihil enim, præter iniquitatem & negligentiam, homo habet ex propriis. Nemo ſibi virtutem, nemo ſibi laudabilem appropriet actionem. Nullus arroget propria authoritate, quod poſſit in alium aliquid boni tranſfundere, duntaxat ex Deo, ſi qua ſunt expeditionis optima, capiuntur Admi-

Joan. 3.

Roman. 4.

Administrent plurimi sacramenta, prout corporaliter, & in rebus visibilibus peraguntur, effectus autem eorum, quod ita sint, quod alios mudent acque sanctificant, ex coelo descendit. Abnegat omnino Joannes, quod nihil est, aut habet à seipso. Asserit, quod, quicquid habet, accepit. Constat enim Christum esse propriæ potestatis, quod ipse ab æterno est, quod est, & quod habet, habuit, & quod ab alio non accepit, scilicet ex forma dei: quoniam ex forma servi constituitur etiam ipse à patre omnia accepisse. Etiam ipsos, qui venerant responsum super questionem positam, accepturi, allegat in testes, dicens: *Ipsi vos mihi testimonium perhibebitis, quod dixerim: Non sum ego Christus, sed quoniam missus sum ante ipsum.* Hæc ideo inulit, quia ipse nunc noviter interrogantibus, à principio idem de Christo dixerat, de quo præsens petunt, & quod nunquam variatum est testimonium præcursoris. Proinde quod audistis, audite: quod dixi, dico: nec retracto dictum, quia verum est, quod protuli testimonium, vos ipsi testimonium perhibebitis testimonio quod perhibui: quia dico, quod dixi: nec à seipso, sed ab eo: ut dicerem sic, accepi. Non potest homo quicquam accipere, nisi fuerit ei datum de coelo. Semper Joannes se Christum esse negavit, semper asseruit se ipsum esse præconem, & ante illum missum ad vltim Christum in cordibus hominum preparandum. Firmam tenet Joannes doctrinam, eo quod se verum dixisse cognoscat. Semper ejus sunt uniformia verba, neque obliqua à recto. Idem animo à principio, quo exorsus est exultare in utero, & in predicatione publica fuit, ex quo ejus erat invariatus Verbum. Multa sit evangelizantibus cura, ut taliter ordiantur, ne nitantur mutare decretum: nec sit opportunitas aliis doctrinis mentes imbuiere, reprobatæ exordia. Et si addendum est eventum responsi ad doctrinam, talis sit inelians, quod illam reprobare non liceat. Huiusmodi enim decet esse theoricum verbum, ut etiam intentata morte, in suo robore teneatur: quamquam male dictum, semper sit corrigendum: sed sic assilut doctores proviso, ut ea proferat, quæ iterum inquisitis, affirmare non pudeat. Soliditas enim doctrinæ, cum invariata consistit, stabilitatem est credendum, quæ verò pellis est serpentina, indixit errorem: Hæc verò, cum Joannes reasirmaret, quod ante prædixerat, scilicet quid Christus erat: quid ipse non erat, eam quod erat, mutat se à Christo alia minoratione designat, dicens: *Qui habet sponsum, sponsus est. Amicus autem*

sponsi, qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Jam condebant Ecclesia, sumens initia in Judæis, sed in gentibus dilatanda. Et hæc sponsa Christi erat, nulli alteri ante desponsata, nec in posterum desponsanda. De qua Paulus ait: Despondi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo. Cujus duntaxat Christus est sponsus, electi verò ceteri sunt amici, quamvis Joannes hoc nomen amici, sibi singulariter vendicaverit. Differt sponsus ab amico, nam sponsus sponsam habet, cum qua coheret, quam comit & protegit: amicus, aut pronubus, aut in nuptiis minister assistit. Amicus erat Joannes, & ut in sponsam Christi omnis Judæa, omnis natio crederet, ut pronubus saggebat. Stat amicus sponsi & sponse, quia unus sine altero non posset esse amicus: & audit sponsum loquentem ad sponsum, & similiter ad seipsum. Et gaudio gaudet propter vocem sponsi. Vox sponsi, vox argutionis est, ne sponsa semensam ignoret, ne villis existat, ut semensam, ad quid sit ordinata, conspicat. Unde in Canticles dicitur: Si ignoras te o! pulchra inter mulieres, egredere, & ab ipso vestigia gregum, & pascæ hædos juxta tabernacula pastorum. Equitanti meo in cumbis Pharaonis assilavi te amica mea, Velut si sponsus Ecclesiam animamque alloquitur: Pulchra es decore imaginis & similitudinis, ad quam facta es: pulchra decore nature, quod multis superior facta es: pulchra decore legis & gratiæ. Sine pulchritudinem tu ignoras, maxime illam legis & gratiæ & mundationis in sanguine sponsi tui, egredere à me, vade post vestigia gregum: illarum videlicet nationum, quæ animaliter vivunt, & pascæ tui corporis sensus, juxta tabernacula pastorum, qui pascunt carnaliter & idololatriæ suos greges. Neque præceptum per hanc vocem sponsus dedisse credatur, ut sponsa suæ à seipso mandet egressum, ut inlequam vestigia nationum, sed vilitatem, in quam devenire digna facta est, ante prædicit, si suam pulchritudinem non agnoscat. Alio enim sensu, vox ipsa sponsi ad aures sponsæ informare videtur, ut si pulchritudinem contemplationis ignorat, servitutem exerceat actionum. Ipsa verò ad hoc facta est. Et ex hac imagine innotebit, ut amica vera sit in equitatu angelico, ad submergendum carnis exercitum Pharaonis: Hæc sit virtus Ecclesiastica, hoc habet quælibet anima Christiana, ut gratia sponsi evanescat, Angelico fultu prædio, mare facili secure transeat, illa consistat, & in eodem Ægyptios invisibiles videat suffocatos. Iterum vox sponsæ, quæ facit gaudere

Joan. 3.

1. Cor. 12.

Cant. 2.

dere Joannem ad pulchritudinem sponse proclamavit: Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Si amica, pulchra: Si pulchra, igitur & amica. Non est sponsa pulchra, nisi verè fuerit sui sponsi amica. Et si amica, nunquam erit non pulchra. Hæc est ecclesiæ, atque animarum omnium pulchritudo, ut amica sit Christi: Ex illa enim amicitia, perfecta pulchritudo progreditur. Proinde non est pulchra, nisi amica: Non est amica, nisi pulchra: Et in quantum pulchra, amica est, & in quantum amica, pulchra est. Quòd in hoc sit, si simplex fuerit intentio nostræ mentis. Unde sequitur: Oculi tui columbarum. In quo sponsus à sponsa per internam vocem, & per prolationem in sono, aspectus simplices requisivit. Vox sponsi ad sponfam, ad se inter agones & turbinem comparantis illam: Ego illos campi, & lilium convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Notum facit sponsus inter quos habitat, ne, inter quos habitat, sponsa langueat. Aperit, quantum ipsa præcedit alias filias, sicut lilium spinas. Vox sponsi ad quietem sponse: Adiuro vos Filie Jerusalem, per capreas ceruosque camporum, ne suscitatis, neque evigilare faciatia dilectam, quoadusque ipsa velit. Vox sponsi ad exitum esanctum sponse, quoniam tempus benefaciendi dedit ei sponsus, ne segner transcat, sponfam invit: Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea. Verba ista sunt inferturum virtutum faciles actiones. Flores apparverunt in terra nostra, qui tempore hyemis & inundationis imbrium apparere nequebant, incoeperunt siquidem sancta desideria pro superis apparere. Tempus purificationis advenit, quo peccata & actiones impertinentes, velut à vite infructuosi palmites, ab ecclesia deciduntur. Vox sponsi invitantis sponfam ad passionem suam, & associantis fidem ejus in experientia, & vocem in oratione atque doctrina: Surge amica mea, sponsa mea, & veni columba mea, in foraminibus petra; in caverna macerie. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Foramina petra; plage sunt corporis: Caverna macerie, apertio est lateris: Facies, fidei probata notitia: Vox, oratio, gratiarum actio, & impensa doctrina. Vox sponsi ad declarationem sponse: Quam pulchra est amica mea. Et quæ sequuntur, proluxam habentia disseminationem, vox sponsi ad sponfam, velut ad cognatam ex familiaritate carnis. Vox sponsi invitantis ipsam ad regulam & considerationem gestorum: Veni in hortum meum foror mea sponsa, melli myrrham meam cum aromatibus meis. Comedi favum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo. Vox sponsi ad sponfam multiplex est, inenarrabilis protinus. Veruntamen omne quòd ipsam erudit, quòd monet; quòd dirigit in suprema, quòd allicit per promissa, quòd terret, ne labatur, vox est sponsi, ad quam Joannes exultat, & in passione pro Christo laturus. Habebat alios amicos Christus, qui sic gaudere didicerant. Inquit enim salvator omnium Christus: Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Ecce amicitia verorum amicorum ad sponsum. Ecce gaudium amicorum, quod didicerant à sponso. Et alibi: Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilii, quoniam digni habiti sunt, pro nomine Jesu contumeliam pati. Sinus amici sponsi, & gaudesamus ad vocem ejus. Amicitia sponsi, ejus ad versuorum inimicitias habet annexas, neque fieri potest amicitia vera, sine odio vero. Aequa portione amicitia in aliam, & inimicitia in ejus adversarium peraguntur. Si diligimus Christum, odio habeamus & mundum: Etenim mundus eum non cognovit, mundus ipsum crucifixit. Odiamus peccatum, pro quo crucifixus est. Odiamus diabolum, qui adversum eum semper contumaci cervice extollitur. Quomodo quis diabolum odit, si ejus suggestionibus acquiescat? Si amici fuerimus sponsi, non indigebimus advocatis. Per ipsum venis amicus ad regem habet accessum, imo & amicus sit mediator ad ceteros. Non indiget amicus quopiam, ut pro ipso interpellat ad principem. Ipse suam exponit causam, ipse loquitur in aures regis, ipse lata facie egreditur exauditus. Faciamus ergo præcepta ejus, & erimus amici ejus, in hoc omnem amicitie suæ regulam definivit. Et præcepta ejus gravia non sunt, honesta sunt, dulcia sunt. Hinc scriptura dicit: Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. Et statim sequitur, quòd hæc eloquia, sunt mandata. A mandatis tuis intellexi, propterea odivi omnem viam iniquitatis. Gaudemus ad vocem ejus, quæ notam facit voluntatem ejus. In hoc fit gaudium verorum fidelium, noscere domini voluntatem, ut deducant in actionem, quam inexcusare cognovimus, per sponsi Christi domini nostri vocem. Proinde autem Joannes Christum sponsum, ecclesiam sponfam, se amicum sponsi appellavit, ne ipse crederetur sponsus, qui erat amicus:

B. Sin. de Cassia Com. in IV. Evang.

R

Ne

Cant. 1.

Joan. 15.

Adm. 5.

Psalm. 118.

Cant. 1.

Cant. 1.

Idem.

Cant. 4.

Joan. 3.

Ne ipse caput, qui erat membrum : Ne ipse fundamentum, qui lapis in parietibus erat : Ne ipse Dominus, qui erat servus : Ne ipse redemptor, qui erat redemptus : Ne ipse Christus, qui erat homo purus : Ne plebs aberraret, credendo falsa pro veris. Etenim veri præcones hoc præcipuum habeant, ne currat opinio falsa, ne subintret mala doctrina, ne in fide atque moribus ejus obrepant. *In hoc gaudium meum impletum est.* Gaudium Joannis in hoc impletum erat, & quod Christus erat sponsus, & ipse verus amicus. Satis sibi sufficere computabat gratiam, quam de cælo susceperat, videlicet quod Christum baptizaret, & amicus ejus ageret, ut paranympus, & quod audiret vocem ejus. Maxime autem gaudebat de eo, quod sequenter adjungit : *Illum oportet crescere, me autem minui.* Quamvis plurimi hoc exponunt, quod Jesus esset exaltandus in cruce, Joannes autem in capite mutilandus, ordinem temporis submittentes, in signum quod Christus natus esset luce crescente, die verò decrecente Joannes. Sed ad aliud me hujus verbi sensus attollit : Quoniam fama Joannis fuerat amplè profusa, etiam ut famam Christi jam initiantis excederet, ut eum Christus esse populus existimaret. Sed Christus ex fama illum incipiebat excedere, cum de virtutis excessu non sit opus differere. Quamobrem minuebatur fama Joannis, qui Christus æstimabatur à populo, cum Christus monbus, & doctrina, & virtute miraculorum apparuisset in plebe. Odor famæ Christi omnem excedebat odorem, & si qua bonæ famæ fuissent, ad comparisonem famæ ejus merito vilescabant. Et quanquam uterque fuerit magnæ, Christus tamen excessit. Et cum uterque demonium habere diceretur, alter vitæ communis, manducans & bibens : Alter vitæ acclionis, ut non manducaret neque biberet communibus & humanis usibus deputata, sed locustas, melque sylvestre : Tamen Christus, de cujus virtute differere, sermo minueret potius, quæ probasset, in fama omnem hominem ab initio mundi, cuiuscunque virtutis, excessit, ut præter id, quod fuerit filius Dei, ex eo quod sic natus est, sicque declaratus, sic conversatus, sic locutus sicque operatus, sic passus, & mortuus, & sepultus, omnes virtute, famaque præcessit. Et si utroque vivente, in fama & virtute divideretur opinio, tamen Joanne mortuo, Christus superfluit, insolita mundo faciens. Joanne moriente, omnis novitas siluit : Christo moriente, omnis terra contremuit, sol palluit, scissa sunt saxa, monumenta refera-

ta, ut ex his confiteretur paganus Centurio : Verè filius Dei erat iste. Figuram legis gestabat Joannes, quæ omnino erat Christi gratia superanda. Pedagogus erat Joannes, vincendus erat autoritate magistri. Adveniente iudice, præco non clamat. Cum seder in throno majestas, succumbunt, quæ paraverunt. Signo imperiali apparente in castris, regulatorum & militum signa minorantur. Omnis umbra, veritate apparente, defugit. Subnequit Joannes rationabiles differentias ejus ad Christum, ut fides de Christo vera subsistat, & de ipso supra id, quod est, opinio nulla consistat. *Qui desorsum venit, & carnem assumpsit, qui merito est super omnes, non solum super homines, qui in terris degunt, sed etiam super Angelos, qui in cælis consistunt.* Acti apertè diceret : Ego de deorsum sum, ex humano semine natus : Ille Dei filius desorsum venit, & Spiritu Sancto conceptus, qui cum super omnes sit, etiam super me penitus est. *Qui de terra est, de terra loquitur :* Et qui de cælo venit super omnes est. Concordant verba ista, ut expressior sententia capiatur. De terra se asserit esse Joannes, de terrenisque loqui : Quamquam non terrena diligeret neque sectaretur, neque de ipsis more hominum loqueretur, sed dicit se esse de terra, quia ex corruptibili semine natus, licet recti fuerant sui parentes. Sed qui de cælo venit, non sic conceptus, pater ejus nullo modo in terrenis, non temporalis, sed ab æterno Deus : quamvis puerpera esset ex humana carne, non tamen in illam introivit in semine. Natus est, non factus, & Mater Virgo remansit. Joannes autem factus & natus, in utroque parente, nulla corporis Virginitate servata. De terra loquebatur Joannes eo jure, quo erat de terra, nec loqui aliter potuisset, nisi accepisset de cælo. Supra dicit enim, non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo : proinde in eo, quod de terra erat Joannes, loquebatur de terra, sed quoniam accepit dona de cælo, ut luce clarius patet, de Christo altissimè differebat. Sed qui de cælo venit, super omnes & potestate subsistendi, & propria virtute loquendi : & super me est, qui quod sum, quod ago, quod loquor : ab ipso accepi, qui ab aliquo nihil accepi. *Et quod vidit & quod audivit, hoc testatur, & testimoniam ejus nemo accipit.* Qui accepit testimonium ejus, signavit, quia Deus verax est. Alta profert de Christo Joannes, per omnia se ab ipso minores, omnesque latens ad ejus fidem convertere, eum Christum dicat illa loqui atque testificari, quæ vidit ab æterno apud patrem, quæ au-

Math. 17.

Joan. 3.

divit à patre, cujus ipse æternus est filius. Sed testimonium ejus nemo accipit; regnante adhuc duritia incredulitatis. Erat enim Christi testimonium adversus hoc sæculum ut contemneretur: adversus idololatram, ut abjiceretur, contra peccatum, ne committeretur: contra legis imperfectionem, ut induceret viræ evangelicæ novitatem. Erat testimonium omnino testificans aliud regnum, asserens unum & omnipotentem DEUM, qui pro omnibus mortuis in peccatis unicum in mortem tradidit Filium. Sed hoc testimonium contemnebatur, nec accipiebatur ab his, qui mundo ex animo copulati erant. Erat testimonium Christi etiam testificans de seipso, quod erat Filius Dei, & in hoc verum erat testimonium ejus: quia duntaxat dicebat, quæ vidit apud Patrem, & quod ab æterno audivit à Patre, quamobrem testimonium Christi, erat testimonium Dei. Sed vix non accipientibus testimonium ejus, vix contemnentibus, etenim in districto examine, testimonio Christi carebunt, nullo alio præbente remedium. Sed qui accipit signum fidei, certum in corde suscepit, quoniam DEUS verax est. Solidat amplius Joannes Christi testimonium esse verum, quia verè Christus missus à Deo, qui alia non loquitur, nisi quod ab æterno audivit ab ipso, *Quem enim misit DEUS, Verba DEI loquitur.* Equidem Verba Dei præterquam vera esse non possunt. Mentiri veritas nequit: & DEUS fallere nullo modo potest. Super omnes angelos, & omnem creaturam, Joannes præter Christum in acceptione donorum, nec eum cum aliqua creatura metitur. At tollit eum verbo, re autem ipsum non poterat. Erat enim ab æterno DEUS, etiam ut homo super omnia constitutus. Sed dicit ipsum à Patre super ceteros donorum prærogativa tractari. *Non enim ad mensuram dat DEUS Spiritum.* Cunctis dignis accipere DEI dona, Pater distribuit ad mensuram, scilicet donationis ejus, & secundum capacitatem eorum, qui divinis donis ornantur: sed Christo Pater non dedit Spiritum ad mensuram, cui totam infudit Spiritus Sancti gratiam, qui non solum hæc, aut illa Spiritus Sancti dona, sed ipsum Spiritum Sanctum usque quaque suscepit. *Quoniam Pater diligit Filium, & omnia dedit in manu ejus.* De hoc idem ipse Filius asserbat: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et alibi: Sciens, quoniam omnia sibi dedit Pater in manus. Et alibi: Data est mihi omnis potestas, in celo, & in terra. Sed quid

est, quod Joannes dicit de Christo: Pater diligit Filium, nisi æterna illa dilectione, qua separari non possunt, quæ unum sunt, & quia per omnia in eis extat æqualitas, ubi nullus altero minor. Quid est, quod omnia dedit in manus, nisi quia nihil est, quod habeat Pater, quod non habeat etiam & Filius, excepto, quod ipse genitus est. Propterea cum omnia Filius habeat sicut & Pater, adjunctionum est: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam.* *Qui autem incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira DEI manet super eum.* Habet vitam æternam, qui credit in Filium, quia omnia dedit Pater in manus ejus, ut etiam illam posset conferre credentibus. Sed si habet credulitas vitam æternam, fides & visio, nulla ratione differunt. Non autem hoc commoveat auditorem, quoniam vita æterna est in fide atque visione. In fide, sicut scriptum est: Hæc est vita æterna, ut cognoscant te verum DEUM, & quem misisti Jesum Christum, videlicet cognoscant, sicut & ipse cognitus est, per explicatam visionem. Et tanta est adhesio fidei Christianæ, ut ipse gaudeat, ac si possideat, & actu habeat etiam, quod expectat. Et fide vivens anima, tamdiu in spe vitam supernam inhaesitaverit possideatur æterna. Hinc ad incredulos fereb, sed justa sententia derivatur: Qui autem incredulus est, non videbit vitam, sed ira DEI manet super eum. Fides quippe temporalis est æterna. Temporalis, quia in tempore agitur, donec visio ipsa succedat. Æterna verò, quia æterna sunt, quæ credit, quæ cum in præmium vitam æternam, imo ipsum auctorem habeat; divinam iram in ultionem æternam incredulus ponat. Credere in Filium habet vitam æternam: non credere in Filio, iram æternam: nam ira DEI non est, cum temporaliter punit, sed cum damnat æternè. Differentia tamen casualium dictionum, ad differendum aliquid parat. Nam credit in Filium, qui prius non crediderit Filio, sed multi credunt Filio, qui in Filium non crediderunt. Præit omnino, credere Filio id, quod est in Filium credere. Nam credere Filio, est omnem ejus credendo suscepisse doctrinam: in Filium credere, est omnem tradidisse amorem, omnemque virtutem, neque & virtutis possibilem actionem. Diligere rectè cupiens, addicat quid diligendum, agere jussu volentem, oportet prius instrui quid agendum, deinde sequitur dilectio recta, & actio inobliquata. Non ergo dixit, qui non credit in Filium, sed

Joan. 1.

Joan. 12.

Hæc 19.

Matth. 11.
Joan. 19.
Matth. 23.

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Evang.

R 2

qui

qui credit in filium : quoniam non sufficit ad salutem credere Filio in promulgatione doctrinae, nisi credatur in Filium, tanquam in finem omnium, omnem amorem, & intentionem, & actionem, & omnia visibilia & invisibilia referendo. Sed sufficit ad perditionem, non credere Filio, absque quòd in Filium non referatur credulitas. Quamobrem dixit : Qui credit in Filium, habet vitam aeternam : qui autem incredulus est Filio, vita privabitur, & merebitur iram. De Patre, nulla fit à Joanne dissertio, quoniam omnes Judaei credunt omnium DEUM

Patrem, qui unitatem divinae substantiae in tribus personis, aut tres esse unam substantiam, per fidem intelligere non valentes, ruentes suis assertionibus unitatem creatoris, genuisse Filium negant, & Spiritus Sancti processionem omnino non sustinent. Quibus aliis sublequa incredulitas, quòd in mundum hunc venerit, quòd carnem assumpserit, quòd sit visibiliter inter homines conversatus, quòd sit passus, mortuus & sepultus, in quo robur nostrae fidei, nostraeque salutis usque quaquam consistit. Irònde Joannes sic de Filio asserit cum Judaeis.

Cap. II.

De incarceratione Joannis, & causa, secundum Matthaeum, Marcum & Lucam.

Matth. 14.
Marc. 6.
Luc. 9.

VErè justus, justeq; verax, timori non subiacet, nec terretur ex aliquo, quin impudentiam arguat tyrannorum, & pro veritate atque iustitia, nihil pendit corporis sui vitam, & quod iniquum, saltem argutione non finit inulsum. Pervenerat ad aures Joannis, quamvis non converteretur sedulo in adibus regia, quòd Herodes Galilaeae tetracha, scelus nefarium committebat, videlicet, quod fratri sui uxorem, sibi fecerat concubinam, & contra honestas iustitiam, fratrum thorum foederat. Consensus utique malefida uxoris assuerat, quae omnem amorem viri transulerat in fratrem, cuius amore capta, odiebat ex animo eum, qui Herodi justum divorcium suadebat : ex quo criminiosior, quo ardentior in amore fuscio : quo inimiciorum perjustitiam arguenti, quo eum habebat exosum, quem debebat diligere : quo pati non poterat medicum, qui sanabat : quo fecit includi, ne posset audire, ne loqueretur Herodi, à quo volebat bene seungi, etiam quo volebat inhonestè se conjungi. Talibus namque processibus illarum malitia graditur, in quibus sic ardet tam funestus amor. Sed etiam in hoc plus Herodis excessit iniquitas, præter id, quòd Joannem dedit exilio, qui si honestatis iustitia vituperasset in alia muliere zelare, protinus debuit in fratri uxore, qui si thoros omnium ex libidine revelasset, saltem fratrem debuit esse suorum. Apud quem commendatio ad custodiam fiet uxoris, si frater fratris dehonestat uxorem ? Apud quem talium rerum fides, si frater decipit, si germinus rejicit fidem, & si

uterinus honestum non servat amorem ? Fit in Herode amplius augmentum ex crimine, quia iste vir, illa mulier : iste absciderat, illa coufens erat : iste iustitiae minister, si hujuscemodi turpitudinem in quocunque sibi subdito reperisset, ex officio debuisset ulcisci, ac per hoc comparatus ad subditos in facinore, ipse sceleratior existit. In omnibus enim sceleratius à suis subditis peccat, qui committit ex male agendi libidine, quòd in alio punire debuisset ex auctoritate iustitiae. In simili quidem crimine, princeps & subditus, in ordine divinae iustitiae, semper ad paria non tenentur, aliquando princeps, aliquando subditus plus excedit. Tamen ad rei gestae ordinem veniamus, cum illa suppletionem verborum, quam enàm textus evangelicus prætermittit. Herodes audita fama Joannis, eum ad se accersiri fecit, audiens & videndi aviditate commotus. Ad quem Joannes non frustranter accessit, sed suadens ei, quae iustae vitae sunt & maxime, quae ad principem in republica pertinebant. Quem libenter audiebat Herodes, & præter pietatem, multa bona in humanis moribus faciebat, non tamen digna & decennis regno DEI. Nulla siquidem bona conveniunt illi regno DEI, quae in fide Christi non sunt. Dissuadebat ei facinus, quod non solum lex data, sed ipsa naturalis iustitia reprehendit, & consuetudo, & mores hominum maxime detestantur, quem Herodes male suavis ab amore in carcerem detruxit. Et mirum, quòd enim audiebat in bonis, sed in cavendo scelere includebat. Mos enim est quorundam hominum reproborum, ut aliquos pacifice audiant,

modiant, pro quibusdam humanis bonis operibus exercendis, in cavendis autem criminibus aures avertant, & quod nequius, Herodem imitantes, affligant. Hinc Evangelista proclamatur: *Ipsa enim Herodes misit ad transiit Joannem, & viam cum in carcere, propter Herodiam uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Joannes Herodi: Non licet tibi habere conjugem fratris tui.* Facere quod non licet, omnino peccatum est: Facere quod licet, nullam habet mercedem, nullumque crimen: Facere quod veritas jubet vel consilium, culpa caret, virtutis est actio, vitæque gehennam, & nanciscitur gloriam. Non licebat Herodi uxorem fratris sui habere, imo nullius, neque cum aliqua fornicari, uti verò suæ licebat, & accipere, si carebat: Sed uxorem proximi nec dum habere, nec etiam concupiscere licet, divino prohibente mandato: Non desiderabis uxorem proximi tui. Et de uxore fratris, expressa prohibitio facta est: Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpido fratris tui est. Nescio quid majoris criminis habeat concubere tum sorore, quam cum fratre uxore, cum vir & uxor sint, dicente domino, caro una. Sed unde arguebat Joannes Herodem? Si dixerim, ex non licito legis, Herodes Romanus & paganus erat, Deilegem non noverat, Christus Evangelium nondum audierat. Quæ igitur ratione prohibente vel lege, Joannes Herodem arguebat, qui lege divina carebat? Erat quippe præter hoc, quo ipsum audebat arguere, ipsa naturalis justitia, quæ hoc facinus omnibus hominibus inhi-
betur. Et leges Persarum atque Medo-

rum, Græcorum & Romanorum, hoc magnis decretis caverunt, ne quis alterius uxorem invadat. Et ipsa ratio aperte suadet, quia homines in magis proximis, majorem custodiant honestatem, & quia Herodi non licet, nemini licet. Nec licet ecclesiastico viro, justitiam sæcularem uxorem, jam factam fratris secularis accipere: Nec principi sæculari licet jurisdictionem ecclesiastici principis in aliquo vendicare: Quod si propriis hujusmodi principes contentarentur uxoribus, non tot stragibus Christiani populi quæterentur. Ultrapatio protinus juris alieni bella in mundo commovit: Publicam justitiam in privatam tyrannidem vertit: Et ordinem recte vivendi tradidit confusione, & nihil rectum agitur: Inquietantur hominum mores, cum per iniquitatem usurpatur, atque transfertur aequitas dominandi. Excepto, quod à natura condita summissus, nihil tam juris est hominum, quam propria uxor, quoniam cum viro efficiunt una caro. Et cujuscunque necessitudinis separatio sit facilior, quam uxoris, ut ita viri sibi vendicat ex divina lege corpus uxoris: Sicque uxor in viro jus sui corporis nanciscitur, ut neuter sui, sed alter alterius habeat potestatem. Hoc aperta sententia Paulus ad Corinthios clamat, dicens: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir potestatem sui corporis non habet, sed mulier. Ac per hoc, in hac uxore Philippi, quam Herodes incestuosus fratri abstulerat, omne jus homini propriè competens, quocunque iustitiæ nullo significari arbitror, quod nemini licet alteri auferre, nec quod sic abstat, retinere.

1. Cor. 7.

Cap. III.

De pertinaci odio Herodias in Joannem.

Sed Herodias insidiabatur illi, & volebat occidere eum, nec poterat. Impatiens est mulierum amor, & sibi insidians metuens, semper insidias machinatur, & nolens separari ab eo, à quo ligatur amore venerat ei, qui hoc arguebat, machinatur mortem: Quoniam non est nequitia, super nequitiam mulieris. Et quantum diligit, tantum odit adversum, necnon & odium dilectionis est signum. Animadvertendum igitur, quantum Herodias incestuosum adulterium diligebat, quæ Joannem hoc scelus arguentem quærebat ad mortem. Nihil in hominibus nequius, nihil ad damnationem

proclivius, quam odire ad mortem, scelera arguentes. Quid in infimo magis infimum, quam medici necem inquirere, qui querit omnino sanare? Contra quos per prophetam dicitur: Odio habuerunt in porta corripientem, & loquentem per seclum abominabile sunt. Hoc proprium animæ depravæ, ut ad ultimum odiat, qui suis nefariis placibus obicem comatur opponere. Pernitiosa libertate gaudere exoptat, in se cæca, neminem sui sceleris vellet esse videntem. Non sufficit egisse, quod omnino noscitur nefas, nisi velit extinguere veritatem. Quod autem affectus damnatus, in effectum non venit,

R 2

non

Marc. 6.

Mat. 12.

Deut. 5.
Levi. 18.

Marc. 6.

Ecc. 37.

Amos 5.

non penitentia, sed impotentia fecit. Hinc Evangelista dicit: Et volebat eum occidere, nec poterat. *Herodes enim metuebat Joannem, sciebat enim virum justum & sanctum, & custodiebat eum. Et auditu eo, multa faciebat, & libenter eum audiebat.* Hæc omnia, quæ Herodes de Joanne noverat, crimen ejus atque fraternæ uxoris exaggerant: Tum, quia nec propter sanctum & justum se averterunt: Tum, quia ipsum tam nequiter tradiderunt exco. Non in veritate timebat Joannem, sed melius sibi, si timeisset dominum in Joanne: Quoniam timor domini, expellit peccatum, & timor domini custodia legum. Proinus avertisset judicium à perditione Joannis, si verè timeisset dominum in Joanne. Nec profuit, quia sciebat eum virum justum & sanctum, nisi dixerisset in ipso justitiam & sanctitatem. Nec satis est in ordine rectè agendi scire viros justos & sanctos, & nosse justitiam & sanctitatem; nisi amore animus contrahatur. Animus sanctis viris amore contractus, imitationem adnectit. Dilecta sanctitas atque justitia mutavit in melius animum diligenti: Mutato animo, illuc est mutatio in opere subsecuta. Novimus enim sanctos, novimus multos justos: Scimus quid sit justitia: Nec quid sit sanctitas ignoramus, sed quid hæc scientia prodest? Profecto, ad demerita plus accrescit, nisi accedat dilectio cognoscens, nisi subsecutur actio diligenti. Quid utilitatis accedebat Herodi, quod audiendo Joannem multa boni faciebat, si facinus ejus, siqua beneficeret, superabat? Non est corruptela in justitia justì Dei, ut ex aliquibus bonis, malum adesse concedat. Nisi recedatur à peccato, quod generat mortem, bona quæ fiunt, non profunt ad vitam. Non potest egisse justitiæ opera, si ad malè agendum adhuc suspirat affectus. Ad nihilum valet operum bonorum novella plantatio, nisi malorum prius fiat eradicatio veterum. Quid conferebat Herodi, quod multa faciebat audio Joanne, cùm de quo ab eo arguebatur, non recedebat? Bona quæ faciebat, malo facinore confundebat. Facinus quod perpetrabat, bonis illis operibus non debebat. Nullis enim bonis peccata delentur, nisi prior penitentia & eorum abdicatio antecedar. Voluntariè semper peccantibus nulla bona facta subveniunt. Nemo sibi de bonis operibus blanditur, si ad prohibita spontè prolabitur. Et quod Herodes libenter eum audiebat, adscribendum est derisioni potius, quàm virtuti, cùm non respicebat à vino. Similes sunt libenter

audientibus cantilenas & fabulas poetarum, homines audientes verba justorum, & prædicationes veritatis, si pedes non avertunt ab itineribus pravitatis: Auditio vera sermonum Domini veritatis atque justitiæ, protinus habet emendationem criminum, profectumque virtutum. Libens auditio docentis justitiam, si ex humili & contrito corde procedit, desideria facit alia, & mutat hominum mores. Sed nihil hæc omnia pro Joanne, quin detineretur in vinculis: In quibus cum audisset opera Christi. *mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Non habebat Joannes de Christo, ad quem exultavit in utero, quem baptizavit in flumine, super quem testimonium divina suscepit esse filium Dei, de quo ipse testificatus est, quia erat agnus Dei, qui tollere venerat peccata mundi, sed curam agebat discipulorum suorum, quos (ut sæpe diximus) omni studio remittebat ad Christum, ut ipsi ab ipso audirent, ipsi viderent quid Christus docebat, quid agebat, quid ex his comprehendere poterant, ut ipsi ex ipso, præter doctrinam Joannis, in Christo crederent deitatem & redemptionem esse, quam misit Dominus populo suo, nec alium crederent, nisi eum, quem ipse eis prædicaverat. Quod cum venisset ad eum viri, dixerunt: *Joannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Attamen hæc inquisitio si Christus est venturus, an alius expectetur, non ad primum adventum jam factum pertinet, nec enim poterat pertinere: Nec ad secundum, quem adhuc multa mysteria & tempora præcedebant, antequam veniat illa extrema & tremenda omnibus dies, in qua tremendè mundum omnem judicaturus adveniet. Sed ex responsione inquisiti salvatoris, colligitur intentio inquirentis, quam ipse Christus plenissimè comprehendit. Respondensque Jesus, ait: *Euntes, resonantate Joanni, quæ audistis & videristis.* Et ex his etiam, quæ sequuntur, claret de adventu Christi ad mortem inquisivisse Joannem, pro quo salvator scandalum non in Joanne, sed in aliis præcavebat, adjiciens beatitudinem his, qui in adventu ejus ad mortem scandalum in animo non paterentur: Rarum ex hoc faciens, quod non alius redemptor, sed omnino ad mortem ipse erat venturus. Magnum est in his allegoriarum pelagus, quod non ingredientes, ad dissectionem aliam venamus. Joannes natura homo constitutus in vinculis, genus humanum in compedibus peccatorum. Quilibet etiam exultans in vinculis

Math. 12.

Luc. 7.

Math. 12.
Luc. 7.

vinculis scelerum, Herodiana sustinet vincula. Pellicæ gloria ferè omnes involvit, ut facilius sit abdicatio rerum, quàm inquitur gloriæ vel oblatæ. Certum cum omnibus & in omnibus fallacia gloriæ demon, & omnes quærit includere, & omnem, nisi habentem paraclerum, vinculat. Velut hic mundus habet subjectas materias gloriandi, & fastuosus animus ex his, quæ naturæ sunt, aut ex arte, hanc auram vanam imbibit. Nam & scripura

Psalm. 41. dicit: Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Multi damnabilius audacia gloriantur, cum perfectior ea, quæ veritas atque iustitia vetat, de quibus per Salomonem dicitur: Lætantur, cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Proprium est reproborum exultare, cum iniquitatem perfecterint. Contra quos ipse David in libro Psalmorum proclamat, dicens: Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? Potens iniquitatem perficere, semper gloriatur, cum efficit, quia perperam moratur. Omnium enim molientium aliquid agere, proprium est, cum efficiunt. His quæ sunt bona vel mala, hoc exceptionem non patitur, quamvis inaniter gloriari & de bonis, transeat in peccatum. Et etiam qui iustus est, in ratione suis sine peccato possit quandoque gloriari.

Prov. 2. Quis enim non gaudeat effectivè videri? Quis enim non exultet, perfecisse cupita? Quis non gloriatur, conceptum in omnino deduxisse in actum? Et Jerusalem per prophetam Dominus comminando arguit, eo quia gloriata fuisset in malis. Nunquid carnes sanctæ, auferent à te malicias tuas, in quibus gloriata es? Sed quod nunc ad Jerusalem dicitur, ad animam reprobam iure refertur, quæ in malitiis gloriatur, quas externa sanctitudo non aufert, nisi Dei misericordia, & interna poenitendo subveniant. Igitur si perfecisse iniquitatem in reprobis gloriam patris, quid in aliis prosperis, quæ sæpe videntur specimen damnatæ gloriæ non habere? Nihil enim est ferè, quod seculo nequam ardeat, quod non ministret fomentum gloriandi: Ut quod damnavilius est, ex his, quibus supernam homo nanciscitur, humana capatur. Sed nec quis potest in huiusmodi compedibus, tam clandestinè desinere, quin ad eum rumor operum Christi perveniat, ex quo excitatur animus, ut inquirat. Qui duos discipulos dirigit, ut videant & interrogent. Hi discipuli nemini adulto defunt, vel omnibus semper assistunt, etiam in peccatorum ergastulo positum comitantur, ut semper

homo habeat quos transmittat. Expedit omnem hominem noscere quid agendum, quid verè diligendum, & à quo scienda veritas, à quo felicitas postulanda, quem ad imitandum inquirere, in quo spes animi sit ponenda. Hi sunt discipuli, scilicet intellectus & affectus, quibus omnis homo, nisi omnino infans, sociatur, cum quibus etiam apprehenditur ista expediens disciplina. Proinde inclusus in carceribus peccatorum, huiusmodi discipulos mittat ad Christum. Ab ipso quid agendum, quidve diligendum aperte cognoscitur. Ipse veritatem infallibilem docet. Ipse solus beatitudinis est largitor. Ipse semetipsum vitæ agendæ dedit exemplum. In ipso duntaxat spes hominum solidetur, igitur exemplo innocentis incarcerationi, nos qui vinculis peccatorum detinemur, hos duos discipulos mittamus ad Christum, audientes doctrinam ejus, & videntes mirabilia potestatis ejus, ad imitandum eum in moribus, & passionibus in omnia & vita crucifigi cum ipso, omnem spem & intentionem projicientes in eum, quoniam ipsi est cura de nobis. In vinculis non invitet, sed sponte, quæ nobis ipsi fecimus, existimus, & detinemur ab improbitate maleficæ placentis voluntatis, & à consuetudine prava, funis peccatorum ex mora & ex multitudine componentes, mittamus ad Christum, & responsum ejus intentis cordis auribus audientes: Euntes, renuntiate Joanni, quæ audistis ab ore meo: Qui, quæ audivi ab æterno Deo vivo & verò patre meo, hæc loquor vobis: Et renuntiate, quæ audistis miracula supra naturam, intellectum & usum, invitantes vos, & omnem hominem ad indulgentiam peccatorum: Quoniam qui corpora curat, amplius animas sanare disposuit, & ad spem supernæ patriæ omne animam commoventia facit. In ipsi autem hora, curavit multos à languoribus & plagis & spiritibus malis. & ceteris multis donavit visum. Et respondens dixit illis: Euntes, renuntiate Joanni, quæ audistis & audistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Callidior est lingua operum, quàm verborum, & efficacior responso in ostentatione virtutis, quàm in prolatione sermonis. Hæc omnia corporaliter agebantur à Christo, scilicet curationes huiusmodi infirmitatum: Et paupertas erat in pretio, cum beati pauperes dicerentur, quæ spiritualium effectuum erant, etiam imagines, quod spiritus mali: Non per naturam, sed per malitiam abigebantur ab anima, cui resistendi nulla

Jerem. 21.

Luce. 7.

nulla potestas, nisi per mediatoris gratiam praeferatur. Invidi sunt & reprobi, & adversus corpus, magis verò adversus animam grassabantur. Quod mentis cecitas sive ignorantia pelleretur, & tollebatur claudicatio fidei & dilectionis in utranque partem, ut esset ambulatio recta in via veritatis, abstergebatur contagiosus morbus, ut exclusi à sanorum conversatione, sanati remitterentur ad illam: Fugabatur animae inobedientia, ut mente surdi recipientes auditum, interiore aures perciperent verba libri vitae, ad agendam vitam pro vivis: Ersubjungitur invisibile mortis imperium, cum excluditur illa lethalis infirmitas, quae animae omnia gravabat officia, & separabat à vita omnium Deo, apud quem fons omnis bonae beatque vitae. Ad alta ferebatur olim abjecta paupertas, & in sublime tollebatur odibile bonum: Non odibile dixerim ab his, qui noverunt, sed ab his, qui non cognoverunt illam. Habet nunc eulogiam paupertas, habet & optimam categoriam, habet Christi Evangelium in officio predicandi, & Evangelium in ipsam præcipuam habet, non duntaxat visibilibus rerum, sed etiam invisibilibus voluntatis. Ista Joannis nuntiū audiverunt, ista erant renuntianda Joanni, ista nostris nuntiis pateant. Sed istam adjecit: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* Ad evitandam dissidentiam, quæ ratione passionis posset insurgere, ad robur fidei, ad augmentum meriti ejus: Post enumerationem illorum mirabilium, in declinationem scandalī, beatitudinem salvator opposuit, magnum aliquid prærogans, si non hæsitare, aut offendere in fide beatitudinem gignat: Regem in opprobriis constitutum, à dignitate inhaerente non credere excidisse, nec ab eo deficere tantquam si exinanitus esset, perfectè adherentium militum est. Et propter ea, quæ regiam dignitatem non decet, in quæ rex ob liberationem populi, voluntarius se deiecit, in ipso non scandalizari, acsi invité pateretur, nec ab ejus inhaerentia recedere, indubitatè atque constanti fidei noscitur. Proinde nunc Christum videre supernaturaliter, supernaturalia operantem, novæ naturæ, prout si esset in culpa, cum culpabilibus patientem: Et mortem subire, qui mortuos reduxit ad vitam: Et tradi sepulchro, qui quædāmodum revocavit à tumulo: Qui operabatur ut Deus, ab hac vita egredi ut homo multatus: Ad scandalum mentes hominum disponebat, ut offenderent in lapidem fundamentalem & angustarem, nisi fides solida retinisset. Quamobrem, qui scandalum non suscipit,

est beatus, beatiorque futurus. Omne studium fidelium, enitatur in fide solidari, & præcitorum exemplis & argumentorum factorum mirabilium. Orationibus, & omni studio posuletur à fidei fundatore, ut in animo inconcussa consistat, ne tempore agitationis fanaticæ, nec cum adversitatis est regnum, nec cum iniquitas dominatur, nec cum videntur cuncta subverti, scandalum offensionis subveniat: Ne invaleseat hæsitatio, ne dissidentia subrepat, ne inquiratur ratio naturalis, nec sensibilibus experientia expectetur, sed solum ejus rationi naturali ratione deficiens teneatur, cuius meritum, qui condidit illam, cum aliarum virtutum merita ponderat, plus appendit. *Illis autem abruentibus, capis Iesus ad turbas dicere de Joanne: Quid existis in desertum videre? Arandinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem molibus vestitum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt, & in deliciis, & molibus vestitur, in domibus regum sunt.* Præconem verum, verus iudex exaltat: Et regis verbum esset laudibus præcursorem, ut unus commendetur ex altero, mutuum testimonium ex altera laude clarescat. Nam laus præconis, redundat in iudicem: Et fama præcursoris cedit in regem: Et iudicis atque regis gloria optima exaltatio est ministri. Hinc laus Joannis adjicitur Christo, & Christi gloria extollit Joannem. Et quoniam detinebatur ipse captivus, ne crederetur ob culpam, salvator ipsum declarat. O quàm optimum esset in his, qui patiuntur iniuste non suam, non hominum, sed excusationem expectare supernam: Quæ cum hic defuerit, non ad fructum patientis infamiam, sed ad profectum audientum retorquetur. Cum verò ad extremum examen differret, eo magis erit gloriosior excusatio summi iudicis, quo hic fuerit abjectior conditio patientis. Verumtamen hic salvator præcursores suos alitè predicando suspendit, cum dicit: *Quid existis in desertum videre? Arandinem vento agitatam?* Per negationem contrarij salvator asserit bonum quod de Joanne intendit, illam scilicet Spiritus Sancti fortitudinem, quæ homo non cedit in alteram patrem, velut arundo, quæ agitur à vento, in quàm partem aura impulerit se convertens: Quoniam qui verè constantiam habet, nec ab aura blanditiarum oblate famæ, seu laudis humanæ, non terroris atque minarum, non etiam intentata morte, ab eo quod est veritatis atque virtutis, divertitur. Non cessit Joannes magnæ opinioni, etiam jam credidit, quoddam esset Christus: Non cessit Herodis terrori,

terrori, quin ab eo argueretur incestus. Semper eodem modo se habet, quem fidei constantia fovet. Alumnus virtutis ab utero semper ipsius servabat censuram. Non imaginem ejus colebat, sed ipsam in sua veritate gestabat. Arundo siquidem præter illud quod movetur leviter, plus quam existat, ostendit, cum interius vacua, exterius quid solidi videretur ostendere, ac designet illud malum pestiferum, quod vocatur hypocrisis, quam summè Joannes in verbis & moribus devitabat. Amplius Christus Joannis insinuat bonitatem, ut exclusus ab eo vitis inconstantia, similiter & damnata hypocrisis, etiam mollietis vitium & curiositatis & superfluitatis averteat, dicens: *Quid existis videre? Hominem molibus vestitum?* Abnegando vitium, Christus ad turbas loquitur de Joanne: *Ece, qui in vestris pretiosis sunt & in deliciis, & molibus vestiantur in domibus regum sunt.* Non damnat Christus, extollendo Joannem, in omnibus hominibus pretiosas vestes atque delicias & mollia vestimenta, ubi temperantia utentes moderatur, ubi status & conditio postulat, ubi cogit omnino ipsa necessitas. Status procerum mundi exigit etiam in pretiosis vestibus designari, & in deliciis esse potest altissime modestia, qui circumdatus est deliciis & molibus uti indigens. Neque regum domos vituperat, nec ipsos reges condemnat, eo quia homines hujusmodi eorum reperiantur uti in aula, quibus mundus in suo regimine opus habet: Quibus non exantibus, respicienda protinus ab improbis turbaretur. Sed Joannem jam perfectioris virtutum in utero professorem, ex hujusmodi abdicatione laudibus extulit: Non tamen eos, qui talis vocatus non fuerant, reprobavit. Plura in professoribus virtutis si facerent, ascribuntur ad vitium, quæ in non proficientibus velut crimina indulgentiam non inquirunt. Ad altitudinem virtutum astringebatur Joannes, quem in utero Spiritus Spiritus sua virtute perfuderat. Proinde Christus patefaciebat turbis ipsum suam servasse in virtute censuram, ostendens quoddam nihil habebat in vita commune cum his, qui adhuc sæculo serviebant, sed quoddam singulariter gradiebatur in omni protectione virtutum, ut etiam pro veritate captivus, servum expectaret exitum. Veruntamen hæc quæ salvator abnegat à Joanne, non tanquam vitia habeant ex natura, sed velut lacerantia, quod est modestia, quod est honestas, quod est humilitas, quod est contemplationis excludat: *Sed quid existis videre? Prophetam? Eritur dico vobis, plus quam*

B. Jom. de Cassia Com. in IV. Evang.

prophetam. Bonum est exire ad videntem videntem, meretur enim vadens plus ipse videre. Nulla peregrinatio deberet esse in causa ratione distantia, nullus labor opponi, nullæ graves expensæ ad videntem, in quo fulget veritas sanctitatis, à suis ortu usque ad occasum, esset pro die reputandum. Non oberrat ad videntem *1. Reg. 22.* pergens, & sibi credens, cuncta tuta disponens: Sed videnti non credere, cedit in reprobum sensum, velut Saul, qui non credidit Samueli. Ex rex Juda & Israel, cum non credidissent Micheæ, vera videnti (magis autem falsa videntibus) receperunt ab hostibus omnino stragem. Et multi turpiter corruerunt in veteri testamento, vera videntibus non credentes. Et regnum Judæorum omnino defecit, quia veris prophetis non præstabantur fides. Et sub Salmanassar Israelis filii traditi sunt in captivitatem. Et sub Nabuchodonosor regnum Judæ in rege suo, morte probrofa perempto, turpem finem accepit. Et Jerusalem capta est, quoddam mendacibus magis, quam veris prophetis, fuit tributa credulitas. Proinde quid proderat, quod exhibant videre Joannem prophetam, & plus quam prophetam, si ei non credebant vera dicenti de Christo? Ad exaggerationem peccati populi Judæorum Christus Joannem tam altè commendare videtur, cujus veritati fuerant ex toto rebelles. Nam per beatum Job de reprobis dicitur: *Et ipsi fuerunt rebelles lumini.* Quod rectè competit populo Judæorum, qui contumaci animo rebellebat luminose veritati, quàm de Christo Joannes plus quam videns, asserbat. Si multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum à te. Aegritudo siquidem erit eorum non adhærere consiliis, quibus profuit omnibus credidisse. Ex his enim sunt devitata pericula, & aucta sunt regna. Nulli autem sapientiores, quàm qui non solum humano, sed etiam divino spiritu fuerunt videntes. Et cum videns eximius acquievisset problemati videntis, recognovit facinus. Cum verò dixisset: Peccavi, illico audivit: Transiit Deus peccatum tuum à te. Mulieres acceperunt filios in uteris propriis, de quibus jam desperaverunt, quia crediderant prophetis, & iterum ex mortis imperio receperunt. Viduz Sareptæ multiplicata sunt bona, quoniam acquievit videnti, ut nec farina de hydia, nec oleum deficeret de lecytho, ut hoc typo trajiciatur in gratiam, quoddam nunquam spiritualis annona deficiet his, qui sanctis videntibus crediderint. Et vidua suis creditoribus ex maritali debito obligata, per multiplicationem

*4. Reg. 4.
4. Re. ult.
Job, 24.*

2. Reg. 22.

2. Reg. 17.

4. Reg. 4.

nem olei debitum solvit, & sibi filiusque vivendi spes remansit in reliquo. Ab omnibus obligationibus liberat sermo propheticus, ab omnibus custodit sermo divinus, si, velut hanc capiet primo caput. Frustra præstantur aures ad verbum propheticum, incassum audiantur verba doctorum, ad perditionem operum aspiciuntur sancti. Ad quid itur ad eos, si eorum monita pro salute contemnimus, si fidem eorum veris sermonibus non præstamus? Quid profuerat populo Judæorum vidisse seu audivisse Joannem? Quid existimatio alta, quæ de ipso in populo ferebatur, si non ibant, ad quem ipse mittebat, si non sequebantur, quem ipse prædicando præbat? Sed unde plus quam propheta Joannes? Esse prophetam, ambiguit nulla molestia: Plus quam prophetam esse, differtionem inquirat. Sed ubi deficeret probandi autoritas, ipsum alios excellisse prophetas, ad palmam evidentiam facit ipsa irrefragabilis sententia salvatoris: Nos autem non aliam inquiramus, tantum quia Christus posuit subnectentes. *Hic est enim de quo scriptum est: Ecce, ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

Mala. 3.

Ad nullum, præterquam ad Joannem Christum legitimis sermones derivasse prophetas, neque pro aliquo, præterquam pro ipso prophetiam reperimus signanter expressam, quamvis de corpore Christi mystico plunias læchemus. Hanc enim applicat de Joanne fuisse prolatam, infirmari non possumus: Cum, qui olim multifarie patribus in prophetis, nunc novissimè loqueretur in filio, in quo facta sunt sæcula, in quo thesauri omnis scientiæ absconditi sunt: Qui nunc eloquitur, quod olim prophetice dici fecerat de Joanne, acsi pater ad filium unigenitum loqueretur, qui venturus erat nostram naturam suscipere. Ne tuus filii adventus imparatus atque improvisus esse videatur, ecce, ego mitto angelum meum ante faciem tuam. Angelus æterni patris, dicitur esse Joannes: Terrenus siquidem, non cœlestis. Multa per omnem modum differentia est, inter terrenos angelos, & cœlestes. Nam supernæ virtutes, sive angelicæ potestates, spiritus sunt natura, ex officio angeli: Terreni verò compositi sunt, quamvis ex officio angeli sint. Et quamquam angeli cœlestes atque terreni omnes sint Dei patris, hanc Malachiæ prophetiam salvator retulit in Joannem: Quoniam sic de Christo prophetatum fuerat, pro eo, quod sic futurum erat. Et interpretatio divinarum scripturarum ad neminem decentius, at-

que verius spectat, quam ad ipsum infallibilem conditorem, qui est filius Dei, æternè genita sapientia Dei, qui angelum ejus assensu esse Joannem, & suæ viæ proximum præparatorum. Et unde plus quam propheta Joannes est dictus, cum nullum prophetam scriptoræ prophetarum, angelum dixerit, Nullus viam Christo tam de proximo præparaverit, nullus ipsum tam manifeste esse Dei filium à voce patris audierit, nullus ipsum præterquam Joannes advenisse tam signanter ostenderit. Sed quamvis ad altitudinem tanti mysterii non omnis præmittatur ut angelus, tamen hoc quique sibi potest in vita & moribus vindicare, ut viam Christo venienti præparet. Querit enim Christus ingredi ad cor nostrum, sicut scriptum est: Ego sto ad ostium & pulso: Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introbo ad illum, & cenabo cum illo, & ipse mecum. Stat Christus ut Deus, & ut homo pulsus ad ostium cordis nostri. Si quis obedierit audient vocem ejus commonefacientem, vocantem in viam rectam, pollicentem & pariam, & aperuerit parando Christo viam, omnem quippe intentionem & voluntatem aperiendo directioni ejus: Ipse verò per hanc viam sibi substratam veniet, & introibit sibi liberæ factæ janua voluntatis. Cœnabitque nobiscum in mensa virtutum & gratiæ, ut nos cum illo in mensa æternæ beatitudinis epulemur. Porro angelus Dei est, qui delectatione rerum visibilium non afficitur, qui legationem, quam à Deo in fide suscepit, ipseque promittit, exequitur, Angelus Dei, qui diligit ignem inextinguibiliter, & ardet innocuè igne superno: Quoniam Deus ignis est, qui sapit, & intelligit omnis noxiæ ignorantie deus caligine qui thronum justitiæ in suo animo Christo parat: Qui sibi ex omnibus per rationis judicium dominatur: Qui poterat arcet adversarias potestates: Qui principum omnium agendorum in Deo constituit, ut in ipso finiatur: Qui mirabiliter, & supra naturam vivit in seipso: Qui delectatur in secretis divinarum operum: qui semetipsum novit servare immaculatam. Amplius autem Christus addidit de Joanne verum juramento testificans: *Amen dico vobis: Inter natos mulierum, non superexit major Joanne Baptista. Qui autem minor est in regno colorum, major est illo.* Non se inclusit salvator in sua prolatione sermonis, ut in hac majoritate de ipso comparatio fieret cum Joanne. Matrem virginem verò excludit, cum duntaxat de viris, non de foemina loqueretur.

Adhuc

Apoca. 3.

Matth. 11.
Luc. 7.

Adhuc tamen pro cæteris ambiguitas efficit, nisi adderetur officium, quod dicitur esse Baptista, quod præterquam sibi, nemini datum fuit. Ex his, ex multisque jam præmissis dictum noscitur unde inter natos mulierum nullus Joanne Baptista major. Et nihil eorum, quæ dicta sunt, in argumentum veniunt probandæ majoritatis, palmaris ratio est assertio saluatoris, qui præter id, quod ex Evangelio sumptum est, aliquid arduum in virtute præ cæteris in ipso cognovit, unde præ cæteris prætulit. Sibi soli cognitur fuit omnium hominem mentes, & virtute invisibiliter fulgentes solus ipse cognoscit: Qui non ex eo quod exterius agitur, homines approbat, aut alios aliis præfert, sed ex eo, quod interiorius splendet. Nec me fallit deludens opinio, sed veritas in me lucet, quoniam ad omnia exteriora gesta Joannis, sibi opponuntur confimiles. Quod si ex exterioribus commendatus est, commendarentur & cæteri. Nam etsi sanctificatus in utero, & Jeremias. Si exultavit in utero, hoc quia in eo divina virtute acceleratus esse sensus, sed nec sanctificatio aut exultatio proprii meriti fuit seu gratificantis virtutis, sed acceptæ gratiæ. Si desertum quasi ex falsis habitavit, hoc verò plus accedit ad meritum proprium: Veruntamen, si non invenimus quempiam ex tam tenella ætate incoluisse desertum, invenimus equidem plurimos habitasse in illis per tempora longiora. Si prædicationem inspicimus, excelsit illum Paulus, & quilibet alius Apostolus, qui divinis & diffusis sub majoribus terroribus mundo perditio clamaverunt. Si quia in baptismo tetigit Christum, & sacerdotes sæpius in sacramento ministrant, non alium, nisi eundem ipsum, quem Joannes lymphis intinxit. Sed tanto sacerdotes atque sumentes ab illo distentius, quanto immortalem isti, mortalem verò ille aqua perfudit. Neque autem ex tactu corporis Joannes sanctificatus est amplius, nisi fuisset mente propinquior, quoniam & multi Christum alias tengerunt. Si vocem audivit paternam, & tres apostoli cum Christo exultantes in monte, similiter audiverunt. Si pro argutione incessus in captivitate detentus, & alii quam plurimi pro argutione scelerum, pro damnatione idolatriæ, pro prædicanda fide, sævus detenti sunt. Si verò decollatus, innumerabiles invenimus sæviora & diuturniora pertulisse tormenta, & per asperiores sensum, perdidisse corporis sensum. Quid igitur quod Joannes natis mulierum præferatur? An ex exterioribus gestis sic eum præferebat saluator? Porro

B. Sym. de Cassia Com. in IV. Evang.

præterea, quæ dicta sunt, aliquid insignæ virtutis in animo Joannes ferebat, unde illum Christus alius præferebat. Excelsus virtutum, ab excelsiva charitate confurgit, quare missus Joannes super alios ferebatur. Attramen, ut nec videamur derogare Joanni, aut ipsum extollere ultra fas, verba saluatoris, secundum quod ferre videntur, humiliter indagemus. Tunus est enim immorare, aut non sic exaltare Joannem, quàm de verbis saluatoris aliquid sentire indignum. Nam vigilantibus verbis, ipse saluator usus est. Non enim dixit: Inter natos mulierum non surrexit æqualis, sed major, ut intelligatur, quia nullus ipsum excelsit: Non quod ipse omnes præcelleret, ut nemini super eum tribueretur majoritas, nec sibi inæqualitas omnino donaretur. Et qui minor est in regno cælorum, major est illo. Ipse Christus interdum minor reputatus est. An quia omnium dominus, omnium factus est servus, Joanne penitus maior erat? Videtur etiam mihi, quod in humilitatem Christus dominus intendebat, quoniam sic reputatus Joannes, quod esset Christus, infra humilitatis claustra se tenuit, & inde major, quo humilior: Quia omnis, qui se humiliat, exaltabitur: Et qui profundius descendit, ascendet excelsius. Et qui in regno cælorum esset in humilitate minor, esset Joanne major. Si verò comparationem viatorum & beatorum accipimus, quisque minor beatus, excedit quemvis maximum viatorem. Igitur occultis virtutibus, magis quàm actibus exterioribus studeamus, humilitate fundemur, charitate firmemur, ut non participes commendationis, sed beatitudinis sumus cum Joanne. Et mundo non modica à diebus Joannis Baptiste exorta est novitas, ut ipse magni mysterii sit initium, & ipse sit terminus magnarum antiquitatum, quoniam plus in fama commendationis attolitur. *A diebus autem Joannis Baptiste usque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete & lex usque ad Joannem prophetaverunt. Et si vultis recipere eum, ipse est Elias qui venturus est. Qui habet aures audire, audiat.* Non intelliguntur dies Joannis omnes, quos vivendo accepit, sed hi, à quibus prædicare, atque baptizare, divino verbo factio super eum, exorsus est: Qui pauci, nec totum compleverunt triennium. Sed ab his diebus prædicationis atque baptismatis, vim sustinuit regnum cælorum, ut non adlatre extranea expositio, sed quam saluator adjecit: Et violenti rapiunt illud, ut sic regnum cælorum vim patiatur, quia

S a violenti

violenti rapiunt illud: Illi duntaxat, qui sibi violentiam faciunt, probando proprium spiritum, vincendo pravam consuetudinis legem, in obsequium Christi intellectus altitudinem subjungentes, dissoluta sive coercita lege membrorum, quæ stat in membris nostris, quæ captivat in lege peccati ex demeritis nostris: Condelectati legi Dei, etiam legi mentis nostræ. Hujuscemodi violentia non modica est, quæ quis in seipso devictus, captat regna cælorum. Non enim deiciis atque amoenitibus perfunditoriis suprema regna capiuntur, sed sudoribus, & agonibus in expugnatione vitiorum, & acquisitione virtutum. Non enim delicata palpatione, sed laboribus virtutum superatur. Nec accedit hominibus virtus, variis agonibus non quæsitæ, neque divinis coronatur in castris, qui legitimè contra orane adversum non confloruit in certamine, aut regi etiam post laborem laboriosum non exhibuerit fervitorem. Periclitantur otiosi Christiani, sed favente gratia & agone Christiano salvantur. Violentia hæc à diebus Joannis sumpsit exordium: Non quoddam ante non fuerint apti plurimi regno Dei, & pro illo fortiter certaverint, sed à Joanne primo nominatum est regnum cælorum, & ipse gentibus ad eum exeuntibus prædicavit, unde regnum cælorum cepit ex violentia fieri, ut desiderium ejus impelleret animos hominum, ut pro illo promptè congrederentur decertarent esse victores. Sed usque nunc modicum erat tempus, si nunc fuisset & terminus, sed habebat eum inclusum omnino similiter & deinceps, quousque mundi mysterium consummaretur. Omnes enim prophetæ & lex usque ad Joannem prophetaverunt. Porro omnes prophetæ, quas prophetæ veraces prædixerunt usque ad Joannem, in velamine tenebantur. In enigmate ipsis prophetis prædicantibus assutura: Joanne absque omni enigmate prædicante cum esset medius veteris & novi testamenti: Finis veteris, novique initium: Quanquam alio sensu, Christus finis existat. Lex autem ceremonialis usque ad Joannem etiam perduravit, mandatorum verò lege cum Evangelio permanente. A Joannis tempore ceremoniæ legales coeperunt cessare, intacta manente legis substantia. Quoniam Christus non venit legem solvere, sed adimplere, ut ceremoniæ commutentur in melius, substantia verò legis servetur intacta. Quasi etiam prope historiam videtur hic intellectus includi, si usque ad Joannem lex & prophetæ, & de his quæ de Christo erant intelligendum est: Quo-

niam cum Joannes Christum jam venisse prædicaret, supervacuum erat, ut amplius prophetaretur de Christo, in quem omnis scriptura tendebat. Quoniam verò populus Judæorum, quamvis repèdè diligebat Eliam, & ipsum magno studio attollebant, suorum gestorum, & suæ translationis in paradysum durante memoria: Idcirco vallans fama virtuteque Joannem, ipsum transtulit in Eliam, dicens: Ex si vultis recipere eum, ipse est Elias qui venturus est. Non Elias in disfunctione personæ, sicut interrogantibus sacerdotibus & levitis Joannes se supra negauerat, sed in virtute atque mysterio, verè Elias erat. Oqualis est similitudo virtutum, ut earum efficacia, ipsarumque præconio, sanctus unus transferatur in alterum, non aliqua mutatione, sed ipsarum similitudine. Equidem verò utriusque testamenti concordia in his verbis expressa est, quoniam id novum exprimit, quod vetus in figura retinuit. Ex Joannes est Elias, quia id continet gratia novi testamenti, quod prophetia veteris longè ante prædixerat. Ac si aperte diceret turbis: Si recipere vultis hanc novi testamenti gratiam, non cunctemini: Quoniam sic est prout vetus testamentum habuit in occultis, & sic sunt patres veteris testamenti sicut & novi: Nam Joannes est Elias, quia novi testamenti gratia, etiam patres veteres circumfudit, & implevit prophetia videntes. Non enim aliunde facti sunt patres & prophetæ præteriti, nisi ex eo, quod Joannes credit, & sperat, amat, & prædicat. Ac per hoc, si vultis eum recipere, ipse est Elias, etsi non persona, una tamen amborum est gratia. Nametsi omnes ab Adam usque ad Christum, qui salvi facti sunt, & qui ad spem salutis detinebantur in limbo, persona iidem non sunt, eum post Christum salvatis, eadem tamen gratia omnes salvavit. Et quoniam hæc mystica quidem sunt magnum importantia intellectum, illico salvator adjecit: Qui habet aures audiendi, audiat: Videlicet qui audit, intelligat. Quod verò ad imperium protulit Judæorum austeritatem vitæ Joannis, quod non manducavit neque bibit, de communibus intelligendum est. Cujus vitæ austeritatem supra prætulimus, ut hic desinere amplius non sit opus. Hæc quidem dicta sunt à Christo de Joanne adhuc in carcerem constituto, de quo malè decernebat Herodes. Nam *Et cum dies opportuni accidisset, Herodes natalis sui eam fecit principibus & tribunis & primis Galilee.* Dies opportunus non erat re aut necessitate, sed voluntas

Marci. 2.
Math. 14.

Eccles. 7.

tatis vanitate, quia natalis diem convivii honorabat. Melius sibi fuisset, si diem mortis gestasset in animo. Non noverat iste sapientiam Salomonis, gentilis enim erat, quam si novisset ex animo, festum omnino declinasset infaustum. Melior est dies mortis, die natiuitatis. Et melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum convivii. Utique ista conveniunt convivorum atque convivii, quod honestiorem atque modestiorem ordinat vitam, quàm natiuitatis mortis memoria: imo dies natiuitatis dissolvit hominum mores: dies mortis in memoria factus, refrœnat. Vx! qui huius mundi cum læticia conspexerunt annis multiplicatis ingressum, oblivioni tradentes egressum, uterque turpis & miseris plenus: ille ad temporalia fit, sed iste ad æternitatem miseram vel beatam. Et ad domum luctuosam accedere, ad providentiam cedit & præstat ubi luctus est mortis, accedenti cautelam: nam in illa, finis cunctorum admonetur hominum, & vivens cogitat quid futurum sit. Sed quid in domo funerali convivii factum sit, rû prudens lector adverte. Impudica saltatio, impudicus aspectus, improvisa juratio, promissio nequam servata, in malum exhibita fides, iudicata nequitia innocentia, decollatus est iustus, & in iudicio incestus invaluit, & ex omni typo Dei gratia est damnata. Ipse quippe Joannes, ex suo nomine gratiam sonat. Nam cum intrasset filius ipse Herodis, & saltasset in medio triclinio, & placasset Herodi simulque recubentibus, rex ait puellæ: Pete à me quod vis, & dabo tibi. Et juravit illi: quia quicquid petieris, dabo tibi: licet dimidium regni mei. Amor vanitatis & inanis gloriæ in convivii locum habet, & omnes ad sui trahit aspectum. Et saltat conlectis membris, quia nihil rectum in mundi vanitatis est. Et arte ludicra inflectitur & reflectitur, inclinatur & elevatur corpus, & omnia membra exorbitant, ut etiam ipsa natura corporis & membrorum perversa videatur ad præfagium scelerum; quia mundi vanitas & luxuria, naturæ ordinem ex omni parte pervertunt. Saltat in medio triclinio fæva puella, filia viperæ vipennæ. Triclinium, cœnaculum trium lectorum erat. Mos talis quorundam antiquorum fuit, ut ubi refectio, ibi etiam ad pompam ostenderentur & lecti. In cuius medio ista saltando, convivarum corda demulcet, ludicans in medio, ut ab omnibus videatur, & omnium perfringat aspectus. Virtus & vitium medium confuovere tenere: virtus ad fortitudinem & durationem: vitium, ut plures invol-

vat ad fraudem. Placuit Herodi & simul recubentibus. Placent maculæ, iniqua iniquis, impudica impudicis, inhonesta inhonestis, ludibria incompofitis, illucra effrenatis, similiterque vana vanis. Et omnia silentio fiunt, ut turpe currat liberius. Aspectus in turpem actum designatur, ut malè agens, agendo nequius invaleat. Lethale silentium, ubi non arguuntur improbe hominum actiones crimen ad interna præponderans, cum in placito factæ sunt. Ferè inexpiabile malum, cum iniquitas premium sumit. Nam rex ait puellæ: Pete à me quid vis, & dabo tibi. Vilescit regius honor, cum dona in actibus improbis pollicentur, & propellit iustitiam, cum munera tribuit criminosis, nec non actiones scelerum promptiores reddit ad nefas, & delinquentibus cæteris tribuit incensivum. Vx! damno turpibus munera, vx! qui turpitudine premium capiant. In utroque protinus est improbanda & vituperanda conditio ejus, qui largitur & accipit, si turpis actio est, ob quam datur. Et quanto uberior est ex turpibus pollicitatio munerum, tanto amplius succumbit gratia pollicitatis. Et carentiam sanè circumspeditionis insinuat, qui totum se ponit in optione petentis, ut illud velit omnino largiri, non quod ratio sana sanxit, sed petiturus iustum, aut injustum decreverit. Non potuit magis vilescere, quàm quod dona sua in optione puellæ posuerit. Sed nedum puellæ, imo nec provectæ matronæ, quoniam ex antiquo malo, sensus mulieris fuit improbus ad petendum, ut illud dixerit honestum, quod advocavit in placitum. Veruntamen nulli viventi etiam si virtutibus fulgere videatur, indeterminata & sine exceptione pollicitatio fiat, nisi sub censura iustitiæ: quoniam omnis homo mendax, & omnes, quæ suæ sunt, quarunt, postposito moderamine honestatis. In omni pollicitatione libera seu interpellatione præventa, hæc palmaris est ratio, ut sine macula veritatis, atque iustitiæ pollicitationes fiant, petita concedantur. Velut alienus ab honesto promittebat Herodes, quicquid puella perivisset, illico se daturum, etiam si dimidium regni fuit. O! unam illa oculum suum postulasset, sive linguam aut membrorum aliquid, & ipse servasset juramenti virtutem, prout statuit in Joanne. Unam dimidium regni fuit, aut fili, aut amici fuit, postulasset exitium: unam à sua matre divortium: profecto decrevisset potius subiacere perjurio, quam hujuscemodi servare promissum. Facile servantur pollicitationes

rationes ab improbis, quibus propria persona non laeduntur, neque minuitur pars substantia. Attamen sapiens nihil promittit incautè, nihil affirmabit fidei iuramento, nisi quod fas negare non erit. Ex lapsus verbo, contra fas quippiam affirmaverit, non ipsum revocare pudebit. Decernet potius in partem iustitiae se transferre, quam verax appellari in turpibus. In omnibus verbis & factis nihil debet esse pudori, si detractio fiat: dum serventur iustitia publice honestatis, contra quam nulla promissio, nulla obveniat aliquando iuratio, quod si sit illico detrita non stabit. Penitentia incauti sermonis, laudabilis antequam sequatur effectus, executio verò vergit in crimen, & saepe in id, quod possibilem non habet emendationem, & fortassis omnino expiabile quamvis omnia sint expiabilia penes Deum. Hinc profecto beatus, qui non fuerit lapsus Verbo ex ore suo. Et qui moderatur sermones suos, prudensissimus est: ut prius limam perant verba, quam linguam. Ethnicus erat Herodes, per quid tamen juraverit, ignoratur. Sed per deos deasque, mos erat jurare Romanis. Legem illi non noverat, qua cohiberetur. Impetu ferebatur & indifferetè, præter necessitatem non inquisitus, incautum præstitit iuramentum. Sed erant omnia præceptio, & cuncta videtur honesta in convivii peccatorum. Rex à seipso defecerat, regno privari dignus, qui seipsum non noverat gubernare. Et eo liberior currit iniquitas, cum nemo principem præsumat arguere. Ubi Deus non tumentur à regibus, cum homines subditos habeant, audacius peccant. Et tanto permissiosius, quanto magis assistit impunitas. Et hæc est in gubernatione populorum extrema miseria, cum iniqui tenent judicariam potestatem. Et ipsius excluditur æquitas: & deplorat expulsa iustitia, cum omnes in malo consentiant sceptris tenentibus: aut offendere eimenes principum faciem, neque in conclave, neque in publico ipsos ab iniquitate consulendo seu dissuadendo divertunt. Et iustum putatur, quod agitur, ubi veritas tacet: ubi contra nefas silet arguens, ubi contra perversa decreta nullus insurgit, ubi pro innocentia nullus est tuor, ubi ad incauta dicta prudentia ipsa succumbit. Sed audita firmata iuramento pollicitatione, puella nequitur prudens, matrem consulit quid petendum. *Que cum exisset, dixit matri suæ, quid petam? Et illa dixit: Caput Joannis Baptistæ. Et cum introisset statim cum festinatione ad regem, petiit dicens: Peto, ut protinus des mihi in disco caput Joannis Baptistæ.* Una

duntaxat hic servabatur honestas, quamvis eam turpasset crudelitas, quia mulieres non erant cum viris pariter convivantes. Nam puella exiit ab insausito triclinio, vadens ad alias aedes, cum eam consulens matrem, quid subitanea pollicitatione regis petitura foret. Unam pueriliter petivisset, & non consulisset matrem viperam filia viperina, quæ venerata detenta dulcedine, nihil pendit honores, aurum & argentum execrata est. Non cogitavit nobilem sponsum pro filia, nec sibi providere curans in posterum, ut assolet maternus affectus. Omnem deiecit petitionem honesti ad quippiam utile, suus non suspiravit affectus: ventæ, ne incestiosis amplexibus privaretur argutione Joannis: de amputatione capitis, ipsius sæva mater sævæ filiz dedit consilium. Steterat in insidiis leona crudelis, & apto sibi tempore profluvit in prædam, caput expectans, ne lingua veridica sine placitis amplius adversantia loqueretur. Usquequo progredi potest crudelitas mulierum advertit, aspicit, quæ causa efficiuntur ipse crudeles. Etenim ut amabiles ac tractabiles, ac devolutæ in lasciviam maneant, in censores usque ad necem animosè ferviunt. Quibus blanditis, quibus promissionibus aut interminationibus mater filiam fuerit allocuta, non est post singula differendum, sed totam se in petitione dedit, asserens hanc suorum summam bonorum, nihilque in rebus sibi posse melius provenire, quam ut caput Joannis expeteret. His itaque suasionibus monita, sævæ matri existens obediens, non reluctans, non illam in aliquo contristans, non sibi ad meliora providens, indignationem verita maternam, aut aliter quoquo modo delusa, intravit triclinium, festinans ad regem, & ut protinus caput Joannis Baptistæ in disco daretur, exposcit. Ecce funesta petitiō, ecce postulatio muliebri, ecce petitiō sterilis, ecce petitiō sanguinis innocentis, ex qua nihil aliud satiat, quam odio plenus mulieris affectus. *Et contristatus est rex propter iurandum, & propter simul discumbentes, noluit eam contristari. Sed misso spicatore, præcepit offerri caput Joannis in disco, & decolavit eum in carcere.* Contristatus est rex, sed non ad penitentiam, ad quam, si accipisset tristitiam, dolens de iuramento, cavisset ab homicidio. Unam piæ contristans Herodes. Si quia malè jurasti, muta decretum, & tristitia succabitur radix: Si bonum jurasti, quid ergo tristaris? Quare vultum tuum confundis in tanto convivio? Sed supputationis malum, ad alta seporrigit,

gie, cùm involuit principes mundi. Simulata erat Herodis tristitia. Non enim in aliquo angebatur, implere petitam hominis mortem, neque derogabat regie dignitati detractare insurandum, quod duntaxat ad honestas petitiones inhectit, cujus sollicitationem puella malè præmonita convertit in necem. Sed hæc perversitas agitur à perversis, ut sæpe de quo interius gaudent, cùm sit nefas, exterius fingant adesse dolorem, de quo dolent cùm aderit causa contraria, protestentur adesse lætitiæ. Nec est quippiam rectum in simulacris invenire. Contra quos in Job scriptum legimus: Simulatores & callidi provocant iram Dei. Merito igitur ultionem Dei super se simulatores inducunt, qui divino spreto iudicio, hominibus placere quærentes, aut infamiam vitare cupientes, omnia recta pervertunt, ut ab ipso iusto iudicio reprobentur, qui in agendis humanum iudicium venentur ponunt quàm divinum. Et mirum in modum, quod contristari puellam noluit contristatus: Cùm mos sit eorum, quorum animos tristitia possidet, alios contristari, ut socios habeant huiusmodi passionis, aut modico ponderare, cùm viderint contristatos. Sed non ex magnanimitate animi, aut ex aliqua virtute, sed ex simulatione hoc provenerat in Herode, ut falso potestatis fructum, nollet puellam inducere ad similem passionem. Hæc reprobata fuit usquequaque compassio. Quæ id protinus egit, ut ne contristaretur malè petens, interfectus est innocens. Veruntamen si de compassione ad devitandam proximi tristitiam in Herodis animo agebatur, potius debuit compati, nenullius mali conficius traderetur exitio, quàm ut exitialis petitiõ donaretur. In hac imagine omnis humana propago damnationem accepit, quoniam Adam Evam malè suadentem noluit contristari, quæ contra domini præceptum, ipsum invitabat ad esum: Comedit de vetito pomo, unde omnis humana propago mulatur. Crudelitas est, non compassio: Malignitas, non benignitas: insipientia, non cautela, cùm malè postulatum conceditur. Censura protinus ista, in omnibus similibus locum tenet. Non compatiuntur parentes diligentes rationabiliter prolem, si aliquid à filiis quæritur, quod eorum destruat seu minuat bonum. Alioquin fœverent, non amarent utique natos. Medicus infirmo impie

compareretur, si illi responderet ad votum. Et magister indiscipuloso discipulo, si ab ipso correptionis averteret manum, aut si vagationis postulationem admitteret. Et Deus omnium virtus, in quo sunt singulæ regulæ agendorum, iras minus malè postulata concedit, quæ denegat miseratus. Forma malè compatiuntur Herodes, qui in malè petitis, noluit contristari petentem. Sed misso spectatore, præceptis offerri caput ejus in disco, ut daretur puellæ. Quæ cum accepisset, detulit matri suæ. Multa hic materia tragediæ, si quis vellet disserere. Et hic allegoriarum vortago, si quis penetrare decerneret. Quo audito, venerant discipuli ejus, & tulerunt corpus ejus, & posuerunt illud in monumento. Partio non modica facta est de Joanne. Nam anima ivit ad limbum, & eum quem baptizaverat, illis patribus expectantibus nuntiavit, quandam conferens de suo adventu lætitiæ, cùm viderent illæ animæ breviter à tenebris extrahende de lacu, animam ejus qui viderat, qui tengerat ipsorum & omnium redemptorem jam carne vestitum, prædicantem resurrectionem, morti vicinum, ut mortuos liberaret. Ipsa Joannis anima, ad illa ima descendens, in quibus erat concio tam nobilium captivorum, sed cito redimendorum, gaudium eis præbuit, & spem illorum roboravit temporis brevitate. Verba verò Joannis remanserunt in cordibus fidelium auditorum, ad accedendum ad Christum, cujus duntaxat ipse fuerat præcursor, & à multis repulsa, fructum quempiam non fecerunt. Caput verò allatum est in disco, & deductum est in ludibrium, & ad complementum odii fœminarum. Præcisum à trunco caput, Christus credius præter corpus, quasi non haberet ecclesiam sibi virtute fidei adherentem, & cognitio rationis, præter actionem, in ludibrio facta est. Delatum in conviviis caput, & demum traditum lubricanti, rationem omnino delictis & lasciviis deditam arguit. Corpus in monumento positum, præter caput edisserit, sine ratione omnem sepultam æque deperditam actionem. Faciunt hoc Joannis discipuli duntaxat in magistro ad officium pietatis, ad posteros verò derivant opus instructionis, ut exhibeamus sanctorum corporibus charitatis obsequia, & reverentiam sanctitati, & ut cognoscamus esse velut sepulta omnia, præter caput. Nam ubi accephalitas est, imago est humatorum,

LIBER IV.

De vita Domini Salvatoris.

Cap. I.

De vita ejus in generali.

DOMINI doctrina, quæ de moribus datur, aut est affirmativa vel negativa. Affirmativa nempe doctrina, positivè loquitur & negativè, nam affirmando, ponit agendum. Et quia uno posito removetur contrarium, etiam negat, quod in Christianis moribus nescitur non agendum, ut via, quam ipsa demonstrat, semper sit recta, omnis verò alia indirecta. Quæ autem negando incedit, prohibet vitia, quæ tamen sint ad agendum necessaria, demonstrat. Idcirco postquam alteram alibi posuimus, hic de affirmativa doctrina solummodo differamus, quam secundum Evangelium aut Christus in se personaliter gessit, aut simpliciter docuit, aut proverbialiter disseruit, aut per aliquorum miraculorum insignia ostendere voluit. Ac per hoc ipsam voluit esse universalem, omnibus communicabilem, omnibus coaptabilem, omnibus fecit communem & coaptabilem, ut in ea recipiantur imperatores & reges. principes & omnes proceres, qui voluerint Evangelii subdere colla jugo, ut absque mutatione iustæ dignitatis Evangelicæ participes possint esse virtutis. Recipit ipsa Judæos, recipit paganos, recipit idololorum cultores, dignitate servata, electa malitia. Non damnat jura conjugii, statum continentie fovet, extollit præ his in culmine virginitatem. Gremio molliori complectitur debiles, actioni recipit fortes, blanditur nobilibus, & ignobilibus dat audaciam vivendi. Sapientes non abiicit, insipientes non repellit. Non renuit dominos, & sub suo iugurio recipit servos. Divites non dedignatur, congratulatur pauperibus, nec sœcus in sua operatione discernit. Formosos vocat, diminutos alloquitur,

& nihil est, nisi peccatum & vitium, quod secernat. Non locus, non civitas, non orientalis, non australis, non occidentalis, non aquilonaris plaga in conspectu ejus personam aliquando distinxit: quia nulla est acceptio personarum apud Deum, neque in Evangelio sancto ejus. Ac etiam neminem pro sua virtute atque capacitate virtutis Evangelicæ facit exortem, sicut ad Galatas & ad Colossenses testatur Apostolus: In Christo non est masculus, neque femina, Judæus, gentilis, neque Græcus: circumcisio, neque præputium: servus neque liber: barbarus, neque Scythæ: sed omnia in omnibus Christus. Necnon ista variè ostensa doctrina, incipientibus parva, provectionibus magna, provectis alta videtur, & aliquos lacte, aliquos pane, & aliquos solido cibo pascit. Ludit ipsa cum secularibus, loquitur cum renunciantibus sæculo. Via plana est traditoribus, collis est volentibus alta conscendere: sublimibus animis efficitur mons Olympus. Civile cum civibus est Evangelium, Republicam communitatem diligentes regere docet. Cum se religantibus se religat, egreditur ad memora cum pergentibus, & anachoretis communicationem sui præstat. Non respuir doctrina Evangelicæ quæpiam, nec accipit ex aliquo, nisi ex virtute personam, ut ejus acceptio non sit ad quod DEUS condidit, & Salvator redemit, sed ad virtutem, cui se persona minus vel amplius mancipavit. Nihil in hominibus alienum est ab Evangelica vita, nisi quod vitii portat infamiam, quamvis omnes vinosos ipsa recipiat, si voluntariè vitii relinquunt notam. Cadunt sub Evangelio, si qua sunt momenta rationis, non repelluntur ab eo artium novitates, non damnantur ab eo diversi hominum mures. Hac solum

Galat. 3.
Coloss. 3.

non pertinet ad Evangelicam vitam, quæ rationis non possunt esse pauciores propter rationis carentiam & infirmam vitalitatem, cum & Evangelium summa sit ratio in agendis. Nec angeli propter naturæ sublimitatem, qui nunquam hic peregrini, semper degentes in superis ac si aliquando ad inferiora dimissi, non ut mereantur secundum Evangelium, sed ut pro nobis, aut contra nos perficiant divinum præceptum. Tantum recipit Evangelium homines in dupla viventes substantia, ut nec corpus absque anima, neque anima sine corpore in vita Evangelica per actionis meritum sit possibile fieri, quamvis ex Evangelio sequatur poena vel gloria, cum oportebat à vita ista dimitti, sine quo homines utriusque sexus tantum recipit Evangelium, ut nihil in hominibus sit ab eo seorsum, nisi quod virtuti & rationi cognoscitur esse adversum, aut vicio mancipatum. Sed gratanter recipit semper à vino emancipatum, ut firmiter teneatur atque credatur nullam virtutem naturæ, nullam virtutem aut opus originalis iustitiæ, nullam virtutem aut opus legis Moysiæ, nullam virtutem aut opus moralitatis, sapientiæ, consuetudinis superinductæ posse Christi Evangelio atque vitæ morali Evangelii convenire, nisi cum credulitate indubitata, & amore omnium, quæ in Christi Evangelio continentur: Quibus credendis tanta humilitate subjiciatur animus, ut neque inertiam rationis aut quæstionis litigium querat. Non fatigat aliunde intelligere, quod est reservatum oculo fidei, & fidei punctati. Sed noveris primò, quid sit Evangelium, cui oportet cola submittere, & sine quo alicui non est salus. Evangelium est Verbi incarnati historia, divinæ humaneque offensæ in Christo & in Christi persona. Evangelium est Verbum brevitarum, quod fecit Dominus super terram, confirmatum operibus ad faciendum, validius operibus, declaratum miraculis, velatum parabolis. Evangelium est lex æterna, temporaliter promulgata, divinæ voluntatis offensio, reformatio deformatæ imaginis, invisibilium amor, visibilium sanctum odium, terror demonum, clausura inferni, supernaturalis operatio, paradisi porta, angelorum actus, supercorporalium cantilena, sanctificatio sensuum, munditia cordis, Dominium mundi, animæ speculum, rationis luminare splendidissimum, sol invisibiliter lucens, scientia incorruptibilium, supernaturalium documentum, testamentum virtutis & gratiæ, hereditas pacis, chirographum promissionis æternæ, pulchritudo

B. Sim. de Cassa Cum. in 1^a Evang.

do superinducta in natura, superexcedens decor, venustus morum, mos omnium morum, forma, foris ut super naturam, temperantia extra usum, iustitia super leges, providentia super homines, tempus, corpus, locum & modum: scientia inapprehensibilis ab homine puro: apprehensibilis solum his, qui sibiipsis renunciant, & ea in quibus degunt, syllologia & sopnistica disputatione non urens, fide apprehenditur, spe tenerur, charitate docet, atque actu perficitur, in ratione, non in sensibus lucet. Segregata sapientia, per scipsum sufficiens ad optimi & perfecti comprehensionem, Cujus vitam aspicientes in bonorum auctore JESU, incipimus ab eo tempore, quo communiter hominum ætas virtutis & vitii incipit: sic capax, scilicet ab anno duodecimo, quamvis ipse ab instanti conceptionis viator & comprehensor perfectus & perfectè peribuent, sed per corporis molem, mutationes ætatum, propter similitudinem carnis nobis similis factus, peti voluit. Et multa sunt antè duodecimum annum, & in ipso duodecimo anno, & post ipsum duodecimum annum facta in ipso, facta per ipsum, ostensa propter ipsum, quæ nisi distortissimo sensu ad mores contrahi non valeret, cuius distortionis à Spiritu Sancto licentiam non habebimus. Sed quoniam illa puerilis adhuc & tenera ætas duodennis incipit assentire rationi, & cognoscere bonum & malum: demereri potest incipere, atque mereri, maxime cum in pueris rationis acceleratus est sensus. Idcirco Salvator in illa ætate ad informandum hominum mores, præter exceedentiam nostrum intellectum, prætulit, atque ostendit quid inigne virtutis, ab ea obedientia exordium faciens, in qua primus homo est constitutus. Ad quam primò ligatus, cum qua primò cohabitans, creatorum omnium accepit notitiam & eorum subjectionem ad nutum, si ad conditorem fideliter primò ipse servasset, quam per malæ voluntatis audaciam frangens, projectus est de amenissimo loco in hanc miseriam, cum culpis & poenis suis & suorum omnium posterorum. Nec invenimus Salvatorem ante duodecimum annum aliquid fecisse, aut dixisse, velut, qui secundum altissimam providentiam volebat videri agi, non agere: nec protulisse Verbum conceptum in luce suæ rationis, per resonantem vocem, & dearticulatam inter labia oris ante tempus, quod in communi natiæ ætate viventibus capax rationis est. Adam habuit obedientiam, quam nec per

T

da

dita ratione contempsit. Ostendens se Christus esse rationis capacem, in tempore congruo & in humanitate Verbo de claravit opereque perfectit. Ipsa est enim virtutum omnium prima virtus, per quam infidelis venit ad fidem, & fidelis obedit in fide: ut omnino prior sit obedientia fidei, deinde obedientia in fide: ut prima sine probatione fidei firmè credat, alia in fide secundum rationes fidei, opera fidei faciat. Ipsa praeunte à DEO nulla potest esse aversio, potius verò in aversis fit reconversio. Cujus inobedientia æmula in cordibus hominum regnum tenens imperat aversionem, prohibet conversionem. Quam obedientiam Salvator ostendit verbo, rationis & effectu operis, cum parentibus se querentibus respondit: *Quid est quod me queritis? Nescitis quia in his que patris mei sunt, oportet me esse? Et descendit cum illis Nazareth, & erat subditus illis.* Vide tempus rationis, & verbum rationis expressum, jam apertè insinuans, quod velabatur in carne. Magnum verbum altissimæ rationis, quod novit perficere vota patris. Magna obedientia est, cum velut patrem protelabatur æternum & invisibilem, cujus se talem filium assererat, cui ab æterno genitus, non ut minor obediebat. Et per carnis assumptionem minor factus, non in Deitate mutatus, in carne perficiebat ab æterno prævisa. Ista autem obedientia non omnia, parentibus carnalibus in carne, non carnaliter obedivit, cum descendit cum illis Nazareth, subditus factus illis, ut fas sit atque necesse mortalibus atque corruptibilibus directionibus obedire, propter immortalitatem & incorruptibilem directionem. Semen omnium malorum propria voluntas: obedientia verò destruxit illud. Radix fuit crucis Christi voluntas sensualis, sed placita obedientia penitus defecavit eam. Non machina ligni Christo causa pœnæ fuit, sed prohibita voluntas in parentibus primis: obedientia verò suffocavit eam in multis nascentibus cæteris. Qui novit obedientiam, novit portam virtutum: ipsius ignarus regni vitiorum est civis. Intellectualem paradysum inhabitat ejus indutus pallio: contemnens verò, nudatus maledictiones pœnales accepit. Ipsa perdita tulit exilium, proculdubio redit obedientia vera. Si ab inobedientia sunt mala invisibilia & visibilia simul exorta, certum est: obedientiam bonorum omnium esse germen. Depopulata est coelum inobedientia, obedientia verò remittit ad eælum. Consumationem acceptans in-

visibiles spiritus invisibiliter obedientes, & in corporalibus assistenti nemini patet lapsus. Caret timore verus obediens, nec ex pudore commissi mentis facies contristatur corpora invisibilium inspicere, imo nec facies corporis coram oculo carnis. Inobediens factus, timens arguentis vocem: & nudatus honoris amictu, latibulum quaerit. Non sentit vitiorum fontes hujus cultor virtutis: alienus ab ea in anima & corpore tribulus sentit & spinas. Omnis inobediens circumcluditur à diabolo in mare projectus inundantium voluntatum, cognoscens per obedientiam Deum emergit. Nunquam cum diabolo communionem habet obediens, ab ipsa divisus sodalis est ejus. Lux & tenebræ simul esse non possunt, multò minus obedientia & vitium. Via recta obedientia: omnes alie ad inferos penetrant. In cujus lucem, si aspiraverit infidelis, relinquens errores, venit in fidem fidelis factus animal subjugale. Si fidelis in ipsam prospexerit, obediit mandatis, in nullo contumax ad clamorem ejus, invisibiliter, & moribus ejus visibiliter se coaptans. Si verò intumam claritatem lucis ejus agnovit, ut Lucifer ejus fieret, ex toto reliquit seipsum: multò magis & quæ propter seipsum, in bonis naturæ accepit. Qui sibi & suis libellum repudiî scripsit, huic potuit esse conformis. Ligatus sibi, non appropinquavit ad ejus intelligibilem claritatem. Fecit ista obedientia remora cœnobii, ut sine tumultu ejus tuba cœlica sentiretur, ut pararentur ad bellum, sub duce jubente cœnobitici milites. Et ipsa perstreptente in auribus, de hostibus visibilibus corporali carne, placido mundo, & invisibilibus reportarent triumphum, ac etiam palmiferi occurrerent regi regum. Subdidit ista spiritalibus ducibus & temporalibus multorum hominum animos: qui secundum Petri sententiam, calcificarunt animas suas in obedientia charitatis, non timore necessitatis. Quam qui sine contradictione perfecit, ab exactione divina in exitura animæ ab hac vita extitit liber, præceptore cum judice remanente in lite. Non exigeretur ratio de libera voluntate, quam ex toto in manibus ducis renunciavit obediens, ut nollet jura placiti, sed mandati. Non exquiretur de sensuum motu, qui eos non movit aut variavit propria voluntate, nisi ad jubentis imperium: excepto motu vegetabilis viræ, quæ obediunt legibus subjacere non novit. Quomodo ergo exquiretur de donis, qui abrenunciavit eisdem, qui dona non con-

Luc. 2.

1. Pet. 4.

vertit in placitum suum; sed in largitoris obsequium, ad superioris præceptum: Ut in elementis & mixtis, ita devotæ sensualem & voluntarium utrum, ut præter legem posita & directionis prædictum, nihilis voluntate frueretur? Magna videtur dementia renuciare concessis, & sibi auferre in eis utensilia jura: Ego autem dico summam sapientiam, totum sc, atque foris posita tota in eum, qui fecit & condidit, per obedientiam convertere. Nec quisquam melius quid agere potest, quam ut ei se commitat, qui eum condidit, atque male agere non potest. Omne namque opitium melius sub moderamine conservatur artificis, quam si per se quiescit, aut agit in omni, quod placet, & movetur in omne, quod potest. Iste solum novit & potest præservare causatum, qui tenet, & novit causas & principatum in terminis, cujus potentia solum omnia subduntur principia, & componenda servare composita, sine cujus auctoritate componenda non componuntur, imo ipso non gubernante omnia solverentur & relaberentur in pristinam (de qua sunt ex nihilo) non dubitatem materiam: Quod sicut de visibilibus, ita de invisibilibus est sentire. Beata igitur abrenunciatio cuiuslibet doni atque juris in manibus obedientie, per quam omnia conservantur in esse, atque proficiunt in ipsa amplius & perfectius, quam accepissent in natura. Igitur liber ab omni exactione abit in regnum, qui subiugavit obedientie omnia dona concessa, necnon & omne donum naturæ fecit instrumentum virtutis, & quod natura & necessitas exigebant, inexhausto thesauro virtutis irreprehenso perfolvit. Quanquam multiplicationem ceteræ patiantur virtutes: Obedientia verò monadem fecit, ut solum unum, quod est obdiescit officii ejus: Novi multiplicari hominum voluntates, & sepe cognovi ad vota infallibilem impossibilitatem, solas obediens perfecit, quæ volunt. Nil enim aliud volebat, nisi obedire, quod nemini denegatus. Eniamsi non esset, qui vocatè præciperet, semper tamen obedit, & meretur, qui hujus virtutis in animo præcognovit officium. Non enim ad mala, nisi devirando, sed ad bona ejus inclinat alpechus. Quamvis multi sanctorum dixerint, sine discretionem oportere obedire alijs sanctæ mancipium, sed intellexerim, tales intellexisse præcipientes penitus esse sanctos, non exercentes exercitandos nisi ad meliora, quibus in contradietibus obedientia deberetur. Nec non intellexerim in subdolis submissum à

St. Sum. de Casta Com. in 1^a Evang.

Deo infinitam rationem, atque fidem & charitatem, quæ lucè clarius videt mala. Ergo discerneret subdolis jussu majoris? Minime. Sed abrenunciavit homo veritati, fidei, charitati: Quæ ad istius singularem obedientiam adduxerunt? Multo minus. Quia si ut animalia ductori non contradietia obedire debent, animaliamen esse non debent, cum extra rationem ventatis & fidei & charitatem obedientis, obedientia vera esse non possit, quamvis sine præcipientis virtute verà obedientia esse penitus possit, dum faciat humiliter obediens bonus bonum, quod præcepit, qui prælanus est malus. Etenim obedientia non à præcipientem, sed ab obediens dicitur: Sicut præceptum non ab obediens, sed à præcipientem causatur. Nempe omnis obedientia Christiana fundatur in Evangelio, qui nulla repugnare debet obedientia spiritalis, nec aliqua ordinatio regularis, nec forma ulla vivendi. Quod Evangelium obedientia fidei percipitur, unde ad hanc singularem obedientiam devenitur, quod non est in charis, sed in virtute rationis, & nullum peccatum minimum aut magnum præcipientem aut obediens includit. Igitur ubi peccatum minimum aut magnum adesse certè cognoscitur, præcipientem obediens. Ubi verò indifferens est, aut virtus quod præcipientem, tantum discretio præcepit, aut contra dictio ab obediens, quantum distat ovis ab occidente, ut si non querit mortis occasum, non discernat tale præceptum. Quod & fecit ipse salvator, qui obediens iniquis absque peccato. Nam stetit eorum principibus sacerdotum, stetit ante præsidem, velut obediens usque ad mortem. Quod fecerunt quam plures martyres obediens pagani, mundi tyrannis, imperatoribus cultoribus idolorum, quousque ad peccatum trahere tentaverunt. Ubi autem de peccato egrediebatur edictum, obedientiam Deo, inobedientiam hujusmodi dominis porrexeunt. Nec obedientia dici potest, quæ facinoroso præcepto inclinat opere aut corde cervicem: Magis verò ubi hoc contingat, nihil dico in moribus sanctius, quam talis obedientia pro obedientia repugnare. Ac etiam expedit, verbera & flagella suscipere, nec intentatam mortem in aliquo formidare. In scholis obedientia non docentur exceptionis regulæ, rerum, locorum, temporum & locorum replicationes non audiuntur, propelluntur allegationes, appellationes non admittuntur. Ubi sunt, aut resonant ista, studium & puerorum studentium per clamorem, &

T a

canarum

rarum est rumor non distinguens voces. Accipit aliquando obedientia, velut quædam severa regina, in animo subditi dijudicationis sceptrum & ante audium ab ore iubeantis præceptum, omnem sensum & intellectum & voluntatem & rationem adiudicavit morti, & ne fieret reductio, velle volebat & posse carere, ut quod expectabatur à duce, fieret sine querela, & in silentio cordis & oris. Quatuor fecerunt monstra, natura & ars, & iniquitas & obedientia. Monstra obedientie mirantur angeli, tremunt demones, rapiuntur super fydera firmamenti. Monstrum est vivus & mortuus simul & femel: Monstrum est tacens & loquens, sedens & ambulans, gaudens & plorans, deficiens & proficiens, dormiens & vigilans, suus & non suus. Titubavit interdum obediens, unde in talibus minimis rebus meritum? Iterum dixit, forte oratio plus valeret, & nullum proficit in animo de genere virtutis. Et illuc desuper in mente. Verum obedientie meritum non consistit in eo, quod agitur aut toleratur exterius, sed in eo, quod interius abnegatur. Ubi verò est potissima virtus, ibi & potissimum meritum. Potissima virtus est propter Deum abnegata voluntas, quæ non major in magnis, & minor in parvis est. Nec numerantur aut ponderantur, quanta & quot sunt, à quibus voluntas dissolvitur, sed quantum est affectus, qui ligatur. Consuevit ad horam in magnis minus, & in parvis ligari magis. Vidi possidentem mille, & alium habentem centum, magis ligabatur affectus illius in centeno, quam in mille alterius. Voluntarie ambo reliquerunt, si numerum aspicias, plus millenarius, si affectum, plus centenarius dereliquit. Igitur & in minimis obedire, tanto sit auctori gratius, quanto magis abnegatur etiam in bono animi appetitus. Occurrerunt liquidem uni simul duæ virtutes, quæ mutuo se generant, ut una nascatur ex altera, & altera nascatur ex una, & unaquæque agonistam invitat ad actum, scilicet humilitas & obedientia. Petrus quidem assentebar humilitati, omnino absolum iudicans ab illa maiestate lavari, & pro humilitate in æternum sancivit. Infrisit obedientia ex adverso, & eum cælestibus privat numeribus, si non obediat misericordie operanti, quoniam voluntas projecta in directionem humilitatis, sed in alterius obedientia monstrabatur voluntas. Mutat humilitas vultum atque iudicium, & aliter alloquitur, quem ante deiecit, dicens: Et hoc proprium meum est obedire. Fit igitur obedientia, fit & humilitas: Sed

aliter quam fuerat ab agonista prævisum. Sequi voluntatem in sensibus omnino est bestiale: Qui bestialitati obedit, eadem est subditus, separatus ab habentibus rationem, factus pecorum cœnobita. Qui obedit adinvicem malitiæ atque prociaci, diaboli factus est monachus. Qui bonitati se dicit velle subijci, directionem propriam imitatus, sibi præceptor est factus & subditus. Qui dicit, legem novi, non indigeo direttore. Et Paulus didicit à Christo Evangelium, & post beatificam visionem missus est ad Ananiam, ut eum doceret, quid deberet facere. Negat humilitatem, qui non vult subijci pro doctrina. Nam Ananias interpretatur ovis, cui mittitur lupus rapax, intellectus videlicet, omnia se per intellectum devorare credens, sed plus novit humilitas quam confidentia. Et idem Paulus post longam & quatuordecim annorum predicationem Evangelii, quod per revelationem didicerat, dignatus est cum Apostolis collationem facere, non ad tentationem & probationem, sed ad obedientiam & correptionem, si aliquid consulisset. Qui sibi factus est, etiam in bonis iubens & iussus, cæcus est, sine duce viam desiderat, sed ignorat. Ebrius est talis, domum in animo repetit, sed nescit mædæfactus à vino, quo tramite revertatur, & credens rectè incedere, pedibus cespitat, & animo & corpore impetit in parietem. Proprium est obedientie sanctæ potius in modicis & paucis bonis in parte certitudinis se tueri, quam fluctuare in magnis. Non habet obedientia dubitandi adverbium, semper in affirmativam cedit certorum bonorum partem. Longè factum est ab obedientia certificari in seipsa & dirigi à seipsa: Incunctanter vult amare atque odire, loqui atque operari, quod fiet aut per certam rationem & doctrinam, aut per fidem & charitatem. Posset Deus omnem viam certificare, de suis placitis per occultas revelationes, absque quia homini homo subderetur, sed humilitas & charitas frustra essent in ordine virtutum. Nam humilitas est maxime obedientis, præcipientis verò fontalis est charitas. Obediens solum ad oculum jocularior est, qui membra contorquet ad sonum lyre. Depictor est imaginum, & sculptor figurarum, aut statuarum, qui obedientiam solum perfecit corpore. Multa sunt animalia, in magnis dominorum suorum perscientia voluntatem, & tales sunt, qui actu exteriori, quantumcunque essentialiter persciant iussa majorum. Omnis enim virtus rationalis est ad intellectum relata, corporis autem

Adu. 9.

Galat. 1.

autem virtutis actus visibilis est ad corpus reatus, prout a corpore fit: Ad rationem, prout ab ipsa disponitur. Obedientia verò in ratione fundatur, & primò peragitur in invisibili sensu, ac per hoc tunc erat vera, cum intrus mutat mentis affectum, ut placitum vertatur in non placitum, & non placitum placitum fiat: Amor in odium, odium in amorem: Velle in nolle, nolle in velle: Delectatio in poenam, poena in delectationem ad iubentis imperium: Imò cognita superioris voluntate per signa certa, & invisibili & impassibili mutatione transferatur. Nihil juris sui habet obediens, torum tradidit presidenti. Qui non mutatur in inimici, aut non dedis, aut retrahit iura concessa. Si non dedis, proditor est, & revertitur in caput suum, etenim se dedisse fatebatur. Si verò retrahit oblata, sacrilegus est, accepit namque de altari virtutis quod non erat suum. Nam iure donationis, ac etiam venditionis, pro superis omnem alteri tradiderat voluntatem, & omnem corporis aptitudinem, & consentientiam cum voluntate alienaverat, velut fundum instrudum: Nec est amplius ad se, qui semel se alteri dedicavit. Emuntur & venduntur mancipia iure perpetuo, nec sunt suæ potestatis, nisi manumittantur à dominis. Neminem verò dominus omnium manumisit, qui sibi se donavit in voto, aut pro alitis præmiis se vendidit virtutibus aliis: Quamvis velimus nolimus, sui sumus juris, creavit enim nos atque redemit. Qui verò animo paratur ad iubentis invisibilem formam, & sine passione ipsam recipere obedit, totus est Dei, etiam si non respondeat corporis valetudo. Verus enim virtutis affectus, corporis excusat atque supplet defectus, sed non reconvenitur, ut corporis actus mentis excuset aut suppleat aliquando defectus. Ubi autem ista duo simul conveniunt, ex duabus substantiis unum virum cognoscere perfectum. Sed hi, qui adhuc in hac coelesti virtute cum passionibus certant, vellent devictis aut devincere passionibus, sed nequeunt, imò semper & saepe ipsarum pariturntur insultum, & quandam desidia in anima perferunt, cum non possunt repellere ab animo, quæ oderunt, aut ipsi virtuti exercendæ adversantur. Sed dicimus, quòd aliud est tempus belli, aliud pacis, quæ non possunt eadem sententia diffiniri: Sed evenit aliquando, quòd in tempore belli maiora emolumenta conquirantur, quam sopitis hostibus in tempore pacis: Saepè fit & converso, secundum differentiam agonum & agonistarum. Nulla enim virtus in veritate clarescit, nisi

oppositum aut retrahens seu impediens paratur, non in deditione, sed in pugna: Si quis autem est, ille liberam voluntatem & affectum inspicit, & Deo relinquit providentiam passionum, & fructum finalis eventus, & quare à Deo ista permessa nulla ratione consideret. Omnis enim virtus aliquid habet adversum, aliquid consentaneum, aliquid retrahens, aliquid prohibens, cum quo continua pugna congruitur, sic enim ut inclarescat, necessarium est. Habet virtus fornacem, habet & refrigerium, in uno probatur, in altero requiescit: Et habet agonem, quo currat ad bravium, ut nanciscatur coronam. Accessit aliquando tristitia, & pervenit ad animum obediens, & conficiebat eum propter anxietatem mentis, & operis sterilitatem, & dijudicabat in animo presidentem, velut importunum & ignorantem expedientia, sed tacebat ore perfectius opus, non amore præcepti, sed sibi timens notam aut querelam, si reluctatus fuisset, & negotium suum perambulabat in tenebris. Ignorabat enim astutias demonum, qui saepe mentem faciunt anxiam, ut ex tedio retardent obediens cursum, nec videbat quòd neque sterilitas injuncti operis, neque importunitas aut ignorantia presidentis admittit meritum subjugalis virtutis. Qui præcipientem iudicavit, terram sursum, coelum verò deorsum vertit, & eodem instanti factus est iudex & reus, dominus & servus. Obedivit quis insipide patri temporaliter eum veritus, & collegarum perhorrescens discrimen, pacem quæsit in terris, sed non bonæ voluntatis, gloria verò sibi ex hoc non erit in excessis. Omnis enim aspectus virtutis, tendit primo in primam & incretam virtutem: Et non Deo propter homines, sed hominibus propter Deum obedientia & concordia debeat. Obedire ad oculum carnis, carnis meritum habet: Obedire ad oculum spiritus, coelestia præmia capiat. Supinatur semper verè obediens oculus, contrarij verò statutus est ad terram. Tristitia in obedientia perseverans, subiectum privat à præmiis, interpolata verò, accendit veraciter obedientie mancipatum, velut aqua projecta modicum in ignem, à flatu folium agitatum. Turbatio in obedientia quærat per causas, & ita dijudicetur. Sed David domino dicebat: Paratus sum, non fûl, non ero, & non sum turbatus, ut collidam mandata tua. Semper obedientia per verba dicitur, & agitur de præsentibus, non enim computat aliquid se fecisse temporis oblata præteritis, futurum non respondet, fecerat

Palm. 115.

semper semel, ad præsens tempus asciscitur actus ejus. Omnes enim virtutes, suo modo merentur. Qui verò semel ad stipitem ejus intellectum ligavit & asinum, nunquam capit à merito dormiens & vigilans, sedens & ambulans, laborans & quiescens, comedens & abstinens, orans & legens, semper cumulat præmia, propter promptitudinem primæ oblationis, & firmatæ fidei ad jubentem. Genus est spiritualis scenoris, munus omni pecunia sub usuris, & si nunquam expendatur, accrescit ad mutuantem. Locarum animal; etiam si quiescat, lucratur domino, quod fuit in fodere firmatus obediens; etiam si concutitur tentationibus, aut quiescit immotus, voluntate meretur. Est obedientia ex parte virtutis, est ex parte obediens, est ex parte jubentis, est ex parte ipsam primo influentis. In virtutum descripta catalogo animi est libertas, securitas conscientie, non aberrans ratio, terminata & sine quaestione intelligentia, impleta voluntas sine pondere plena, sine nocte dies, lux tenebras fugans, responsio subita quaeritoribus diaboli, mundi; & adversariorum hominum, inquisitio cui responderi non potest: Responsio quæ replicationibus non suscipit, quia non possunt inferri: Passio invisibilis, perfecta originalia iustitia, debitum redens, & actualiter exigens: iustitia legis & gratiæ, invisibilis satisfactio: Expiatio animæ, perfecta paupertas, pulchritudo & ordo naturæ, conservatio entium, relevatio inclinatorum, restauratio perditorum, & ad Deum & ad hominem præsidemem iusta & plena conformitas prompta dispositio ad contraria sensus. Obedientia, est donatio semper exacta, & cum redditur, plus exigitur: Magis verò se porrigens, & ipsa, verè absolutio est ab omni, quod exigi potest: Conventum atque congregationem invisibilem omnes fecere virtutes, in medio statuentes parvulam, atque puellam obedientiam, & veritas surgens in medio invisibiliter, in sensu invisibili ab omnibus perquisivit: Habetis ne aliquid querat adversum hanc delectam? Et responderunt: Nequaquam: Imo, ipsa velut famula cum sit puericia, nos omnes honorat, in omni loco & tempore atque opere nos venerat, nostras perficit voluntates, lætificat congregationem nostram. Et mirum, quam impartitæ nostra nobis simul tribuit iura. Ipsam dicimus omnino innocentem, imo nobis nostra tributa inculpate reddentem à nostris absolvimus debitis, dicentes: Liberam debere regnum liberum intrare. Similiter secerunt &

dæmones, adversus obedientiam querentes testimonio, non invenerunt ipsam in aliquo suis legibus subiacere, sed omnino rebellem. Et nihil eorum juris invenientes, maledixerunt, atque damnaverunt ab ipsorum regno, disponentes contra eam bella crudelia, quia ipsa ipsorum fines actus intrepido semper pulsat. Ex obedientia autem parte, vita est imperturbabilis, applicatio uni inapplicabilis, alteri adhaesio ineuulsiibilis, mos irreprehensibilis, actus iustus, poderatum opus, pervigil oculus, auris non obtusa, circumcilius modestus, paratum animal ad omnia onera sine discretionem ferenda, rota verba & reversa semper circa idem centrum, quæta milita adhuc quiescens, mirificus agoni, impaviditas mortis, consideratus motus, impassio sensuum, delectio corporis, radium quietis, lætitia laboris & inquisitio. Obedientia verum damnum suum existimæ silentium patris, & nihil se fecisse arbitrat, agitur à promptitudine mentis. Collegam non quaerit in opere commissio, timent partitionem meriti sicut & rei, agitur à sancta emulatione. Vellent enim præferri ad opera laboriosa & vilia propter primum præmium huius virtutis, quod sicut in aliis virtutibus est fecisse. In secundum verò non fixit aspectum propter certitudinem bonitatis in animo præfixæ de summo & iusto Deo, qui nullius boni detinet præmium. Est sine sanguine fuso martyri, qui læte portat obedientiæ pondus. Musicum semper instrumentum est, & esse cupit obediens, ut semper resonet dominicam cantilenam. Rex; & servus obedientia bonus, qui suo superiori in contradietum subiicitur, & inferiora sibi possidet ipse subiecta. Semel & iterum obedierunt omnia vivencia homini, propter obedientiam servatam ad Deum. Mutabant in Ægypto speciem creaturæ, producebantur, & veniebant, & redibant ad imperium hominis. Æthera dabant quasi grandines lapides, & ostendebant obedientiam obediendi. Stetisse Josue 10; sol legitur contra suæ legis cursum, obediens Deo voci hominis, ut monstraretur dominus subito propter bonum obedientiæ obedire. Obedivit Elia ignis, 4. Reg. 1; quia ipse domino obedivit, & ita non revertentes fecit incendium, quia erat homo Dei, & non suus, sibi scilicet vivens. Tu poteris de cælo advehere ignem, in consumptionem tuorum peccatorum, & superborum morum. Prohibebat imbres de cælo & educabat, & tu obediens poteris prohibere lacrimas, & earum imbrem velle producere. Corvi sibi subditi erant, etiam dæmones subijciun-

subjiciantur verè subjectis, ut eorum malo ministerio per resistentiam mereamur panem vitalis doctrinae & spiritualis alimenti: vespere verò, in fine saeculorum, resurrectionem carnis gloriosam accipiemus. Ex magnus monachus Athanasius centum demones habuisse legitur quadraginta annis ad tentationem, quos post resistentiam tanti temporis habuit ad obedientiam & subjectionem, & praecepto ejus trecentorum monachorum fecerunt cenobium, cum omnibus officinis, educantes aquam per aqueductus à longè, tentantes etiam monachos, quos ipse volebat habere confocios sine intermissione, donec cum eo pergent morantur, magis verò montari. Igitur in obediencie obedientia recuperatio est primæ jurisdictionis datæ creaturae rationali. Dum perficit iustum obediens terret demones, fulminat in inferno, tremere facit omnes aëreas retrasque potestates, & sibi afsiciscit lucidas invidiae livore carentes. Quod simile appetat simile, natura & ars, mos fecit & gratia. Igitur qualis obediens, tales sunt complices quæsit, aut voluntariè accedentes. Huic virtuti omne vitium insidiatur & argumentum, quoniam omnium ipsa est interemptrix, nihil afficit ad impossibilitatem. Obediens omnia sperat posse perficere iusta, novit enim ista virtutem miraculosè operari supra naturam & artem: quam sententiam, si vellem armare peractis exemplis, ad inceptum sermonem tantè conclusio sequeretur. Obedientia obedientis est quodammodo doctrina præcipientis, pro eo quòd oportet obedientem omnes latebras animæ suæ, atque omnes tentationes placentes & non placentes, & si qua contingant circa seipsum in utroque sensu suo manifestare directori, ut ex hoc percipiat quid injungere, quid verò prohibere habeat in subiecto, aut quam cautelam quamve medelam expediat opponere, in quibus laxare aut retinere fræna: non enim omnes duces per Spiritum novèrunt omnem consistentiam subiectorum. Qui verò se abscondit dirigenti, tenet intra viscera damnationis mortem. Est obedientia ex parte præcipientis. Ipsa est exquisitio debiti, ut prædens exquirat debita jura, ne remaneat exactor & exactus in debito invisibili obligatus. Est ars imposita diversis perficienda operibus atque laboribus, diversa lucra suscipiens, nullis exhaustisve expensis. Probano est athletarum, & subera tuba: ut preparatio fiat ad bellum, impositio non electa, prærogatio contrariè ad voluntatem sub-

jecti, iussio non quæstia, medicina præter intentionem infirmi, impulsio & retractio non requisito illo, qui sic agit. Sessor pro suo modulo frænæ & calcari-bus urget equum, ut nunc iuxta fortunam aut impetuositati consentiat, aut parcat segnitiei desolatæ. Moderatur auriga equos quadrigam trahentes, & nunc tardius nunc velocius agit: sic qui præsidet promptitudini subiectorum, non semper fræna relaxat & stimulat tarditatem, & virtutum curram trahentes, non moderatur ad placitum. Quones enim qui præest subditorum præiectam perficit voluntatem, aliquam margaritam cadere facit de corona, nisi prævenisset, quòd ipse disposuerat firmare mandato. Non permittebat Salomon ad ædificationem templi aliquem magistrorum in eorum sapientia laborare, sed in sua: ipse sciebat optimè quando debebant dolata conjungi: nec qui præest, permittat propinæ sapientiae opera fieri à subiectis, suum est diffinire faciendâ. Quotquot suis subditis novèrunt atque dixerunt invisibiles conciliare coronas, contra ipsorum voluntates ex adverso fecerunt ascensum. Obedientia prout imponitur à superiore, anidorum probatum est porrectum contra venena serpentis, sed qui experimento non didicit obedientiam, sepe inacutè præcipiet, sed fides obedientis liberabit utrumque. Durum est, quòd scirequirare, nesciens ambulare. Docere verò, quòd quis non didicit, aut præsumptio, aut stultitia, seu paracletus est. Nempe absque dubio non à verbo aut à libro, sed ab experientia ipsarum, aut infusione comprehenduntur perfectæ virtutes, & si de Christo dicitur, ex his quæ passus est didicit obedientiam, quòd sequitur tacebo. Igitur ad hujus directionem perfectam, eum qui præcipit, oportebit sanctæ hujus gustasse dulcedinem, & per longa tempora tractus per montana & plana hujus virtutis, non sterilia, sed fructifera imperare subiectis, & diversos diversis agones imponere, atque variare sonum secundum tempora, regiones, conversationes, aptitudines: & loca hujus intellectualis musicæ instrumenti. Ac per hoc ex parte jubentis ipsa obedientia est quidam oculus infusus, ad cognoscendam opportunitatem varietatem, & renovatio moris & ordinis atque legis secundum subiectorum expeditiam magis bonam. Est etiam inflexibilis iustitia, ne cadat à rigore qui præcipit, etiam contradictus, nec aliquo, tenens tædio reponat in pharetra

retra obedientiæ sagittas. Nunquam fileat obedientiæ gubernacula tenens, nisi cum ipsa operibus clamat: cum verò ipse rex filet, dux spiritualis inclamitet. Sed nec segniter docerim, ut post benè operantes exhortando ad melius etiam semper clamet. Clamat dux belli post impavidos milites, ut promptiores reddat ad æmulos. Ad optimè remigantes navis gubernator sibilis crebros emittit & validas voces, ut etiam apparere faciat negligentes ex hujusmodi importunitate clamandi. Præfectus operum non solum negligentibus insulat clamoribus, sed etiam exhortatur laborantes. Obedientia est prævisio agendorum, discretio vitandorum: Apponit prima, si qua dirigenda sunt in cælum: Secernit secunda omnia mergentia in infernum. Si conditionalis non est obedientia subditorum, sed libera, & liberè dedicata in omnem, & propter omnem profectum præfidentium: Obedientia, quam dicemus mandatum, erit in omne bonum virtutum. Ac per hoc fides, post primam fidem: Spes, post primam spem: Charitas, humilitas, paupertas, castitas, iustitia, temperantia, prudentia, fortitudo, saltem animi, jejunium, oratio, psalmodia, missæ, disciplina, prostrationes, abstinentia, patientia, mortis memoria, oblivio injuriarum, pax, concordia, matutinitas, mansuetudo, mititas, silentium, statio, quies, sensuum custodia, peregrinatio, privatio, confidentia, timoris, expulso, serenitas, mentis, mollis responsio atque locutio, vigilia, hospitalitas, prenalitas, & ut dicere audeam, ipsa pretiosa mors, sub obedientia cadunt. Has omnes & similes numerari difficiles mandabit animarum diligens pastor, omni prævisione præhabita. Conditionata obedientia non abnegavit per omnia voluntatem, nec se totam tradidit rotæ, sed fecit partes, & partes rerum, locorum & temporum, de qua nullus nobis ad præsens est sermo. Secernens obedientia omnia fecerunt, quæ ad regnum pertinent tenebrarum. Primo quidem superior istam dirigere volens, lucis virtutem assumat, ut æqualiter se communicet in subiectos, ut lux in subiecta corpora sui luminis suscepiat. Nam à luce non fit corporum æque acceptio, quamvis corporum differentia multa sit ad ipsius susceptionem, ut corpora diaphana & transparentia, quæ magis ipsam irradiantem suscipiunt, quàm cætera, quod non provenit ab æqua irradiatione lucis, sed ab impositione suscipientis corporis. Erit igitur præsens lucis imitator intentus, ut æquali-

ter communicet animis & moribus subditorum. Ex eo plus permittat se illabi unquam alteri, quo subditorum cognoverit mentes & corpora magis ad suam obedientiam aptari. Nec se retrahet lux à ligno, quod eam nisi superficialiter non recipit, & solum irradiabit crystallum, quod eam superficialiter & in iniuriis suscipit. Et quoniam lucis est fecernere à se tenebras ac fugare, hanc imitatus animarum dux omnes tenebras spirituales & invisibiles, necnon, ut ita fatear, & palpabiles ex moribus fugabit de regno ducatus ejus. Ex primo quidem proprium amorem, velut proditorem sancti cœnobii condemnabit. Amorem autem specialiter colligatum unius ad alterum, maximè palam factum ex signatis moribus, eradicabit velut pestilentiæ pestem. Etenim applicatus amor ad unum, cæterorum est condemnatio atque accusatio pro defectu. Si enim præpollentia virtutis majorem mereatur dilectionem, annuimus: Sed refrænabit, si virtuosus est, qui ex virtute diligitur, improvidum dilectorem, qui se reddit notabilem ex conversatione singulari atque speciali ad omnia. Virtutis & Christianitatis amor, si pallium induit veritatis, mente agit, signa non querit, maximè ne altitium offendat aspectum. Igitur omnes alios accusabit & condemnabit, etiam si virtuosus: Quia non alii virtuosus, quibus tantus non est adhibitus amor, atque ab eis retractus, uni verò accommodatus. Et communitatem fraudare muneribus ordinis ad corporis vitam, damnable fit: Multo magis amore appropriato decipere, execrabile amplius est. Ex colligato enim amore atque conversatione lites, disensiones, applausiones, excusationes, promotiones, recommendationes oriuntur, & suspensiones & indagationes malæ: Quandoque odia, objurgationes & convitia, quæ omnia velut ramos venenatos & ipsorum primam radicem mucrone obedientiæ atque iustitiæ oportet abscindere, velut lædentia & inficientia quod commune nocetur bonum. Ac per hoc, ut brevè verbo differam, in præcipiente obedientia est conversatio iusta ordinis: Quo non turbato, irreprehensibilia sunt omnia: Quo turbato merito reprehenduntur, quæ reprehendunt omnia. Omnis enim reprehensio morum, ab intermissione ordinis sumpsit exordium. Ordo enim omne vitium excludit, quia nullum vitium ordo recipit, nec esse potest ubi ordo consistit. Omne igitur vitium ordini est adversum. Sedebit planè qui præsidet in solio iustitiæ, ad firmandum contra vitia per obedientiam iremo-

irremota decreta, ne ordo naturæ, morum atque gratiæ in aliquo conturberetur. Hinc Salomon ait: Rex, qui fedit in folio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo. Malum lædens, quod commune nescitur bonum, & omnem perturbabit rempublicam, cum unusquisque facit quod libet. Hoc primum erat, in cælo, in terrestri paradiso, in originali mundo, ut scribitur, quia omnis caro corruerat viam suam.

Prov. 30.

Gen. 6.

Judis. 17.

Et in tempore, quo populus Dei depravabatur, per id, quod in libro Iudicium legitur: In diebus illis non erat rex in Israël, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. Faciebat unusquisque quod rectum sibi, non quod rectum ordinis ac justitiæ videbatur. Exterminandum est hoc malum, quantum se possibilitas efficit, non solum de segregatis cœnobis, sed de omnibus liminibus Christianis per obedientiam præsentis, ut secundum Apostolum, omnia ordinatè fiant in nobis.

1. Cor. 14.

Proprium verò crevit in natura velut putrida tabes, & malum inficiens omnem animam cui adhaeret. Deus non dedit alicui proprium in suo universo, quod vult omnibus esse commune. Hoc verò proprium appellavi, quod specierum esse creaturarum in ordine differendi dicitur, ut risibile hominis, crocitare corvi, quod furgit ab ipsa ineunte natura, seu propter quod inhonestum devirar, & custoditur honestum, ut propria sit uxor, ne fiat turpitudine communis: Sive quod à virtute feminaria traductione producitur, ut ita unus filius tantum proprius sit duorum, quod nullo modo possit fieri plurius.

Servatur hoc etiam in animalibus, & plantis. Aut proprius virtutis actus, cum quis hoc bonum facit, quod nemo alius facit, quamvis simile faciat, aut facere possit. Necnon proprium dixerim iniquitatis otium, unde in agente generatur peccatum, quod ita est unius, ut nullo modo alterius. Nam si mille hominum voluntates, ac manus ad homicidium unius convenirent, ita quod unus est proprium in deordinatione voluntatis & manualis iniectionis nullius alterius esse nequit, quamvis malum committere fieri possit. Fertur quidam nomine Joannes sanctæ vitæ, degens & habitans in remotis partibus à communi hominum habitatione, de suis facultatibus inreventè ministrans penitibus offia domus suæ, quæ nec viatoribus clausa erant, & multis sudoribus in arte laboriosa cultura terrestris conquirebat propriè, unde posset penitentibus plenè conferre. Ad quem casu itineris venerunt uno die quidam discurrentes, habitu reli-

gioli, & verbis, & moribus idem profitebantur, & indigentia urgente hospitari sunt apud eum: Et ut fieri aliolet, eum cunctis questionibus propulsant, inter cætera proferentes: Homo Dei, bona sunt quæ facis, quia laboras, quia de tuis facultatibus transeuntibus inreventè ministras: Sed hæc propria sunt, dumus, fuspellestilia, prædium, atque juga bonum. Dimitte ista omnia, & vive abique proprio. Qui simplex existens, & nihil in animo proprium possidens, magnæ sapientiæ dedit responsum: Verè fratres ignorantèr vixi usque ad hunc diem. Non me credebam proprium possidere, cum personam & res omnibus indigentibus voluerim, & fecerim esse communem: Nec unquam animo meo potui in hominibus cognoscere proprium, nisi peccatum. Illi autem stupentes, ad responsonem verbi tacuerunt. Et verè proprium creaturæ rationalis est, per iniquitatem posse peccare, quod cæteris speciebus dotatis non potest esse commune. Proprium verò, quod ab avaritia sumptis initium, per justas leges ad devitandum peiora, sæpe defecit. Cum ab origine mundi usque in hanc horam ordinem perturbavit, quod ab omni professore virtutis per obedientiam est arcendum, ut non solum in magnis rebus, sed etiam in modicis proprius non permittatur usus. Et incunctanter in omnibus, in quibus potest servari communitas, servetur nulla proprietas. Consequitur nempe non solum attributa proprietas, sed divinus usus sibi vindicare in proprium quod accepit: Et afficitur passibiliter animus, ut, si privatur, remaneat inquietus, & adversus eum sæpe oculus torquet, cui videatur adesse, quod tenuit: Et suspicionem plerumque imaginatur, ut fiat fusione alterius, quod de pastoribus providentia sua procedit. Non permittit Doctor omnino alicujus animam ad rem aliquam colligari, sed etiam vestes & calceamenta mutabit unus ad alterum, nisi corporum inæqualitas contradicat. Instrumenta verò artium, competentia competentibus prædis iudicio erogentur, ut scriptor, cuius manus competis penna, calamus, quod sibi nec est aliud manus apta, atramentarium in usu suscipiet, & ligo & vomer ei, qui agriculturam novit. Non erit horum instrumentorum unus ad alterum facienda conversio, ut non aliter, nisi secundum artis peritiam, instrumenta peritis in usu operis concedantur. Invigilabit sedulus ductor spiritalis exercitus, ut ab omnibus nocivis abstineant omnes, qui in agone spiritali contendunt, & inflexibili obedi-

B. Sim. de Cassio Com. in IV. Evang.

U

dientia

obedientie virga minabitur, & percutiet omnium colla. Exquiret inperterritum sub censura ipsius obedientie ab uno vitam alterius, ut quod per revelationem, aut per spiritum non novit, per investigationem unius & plurimum clandestinam possit invenire, quæ sit morbida pecus, quam aut sanabit pastoribus instrumentis, & cataplasmatibus necessariis, aut si plaga insaniabilis adest, separabit omnino à grege, ne aliquam aliam in speciali maculet, aut rotum corumpat ovile. Si obedientie primum instructorem inspicimus; obedientie investigatio in sublime nos trahit, ut nec plenum possit intelligi. Et ad ostendendum, quod dicitur, non sufficit lingua cordi, cum Deus summè bonus æternaliter existens, infinitè incognitus, pro eo quod ab æterno creatura non fuit suæ cognitionis capax, sed ipse secundum alitudinem infinitæ sapientie suæ, cum voluit, creaturam creavit, cui suæ benignitate innotuit. Et primo quidem ordine atque dignitate angelicam, cui non per verba loquuntur, sed per intellectualem ostensionem illuxit, se insinuans ejus creatorem & Deum & dominum, exigens intellectualem obedientiam, non ad suam, sed ad illius firmandam beatitudinem, & creaturam rationalem atque compositam produxit in esse, cui longè aliter se insinuavit creatorem & dominum, & obedientiam in utroque compositorum exigit, quodam transitive respectu iterum retransitive, ac si Deus homini loqueretur: Creo, aut creavi te, vide transitum, ut obedias mihi, vide retransitum, ut beatus fias. Iterum vide retransitum non in te, sed in me. Vide finalem, & iterum post primam, & iterum retransitum & respectum. Et cum omnia Deus simul aut indistinctè crearet, scripturæ tamen sacræ distincta locutio commemorat, quod in omni, quod produxit Deus in creando, & producendo non dominus nominatur: Cum verò ad hominem creandum veniret, Deus & dominus dicatur, ut ob insigne monstraretur, nullius alienius creaturæ rationalis voluisse scripturam, quamvis esset dominus, appellare, sed tantum hominis, cujus proprium est sub cælo rationalem obedientiam recipere, per intellectum sibi conjugari, affectu & actu efficere ab eo, qui collo ejus suum jugum imposuit, potentiam accepit. Est siquidem obedientia institutio æternæ legis, & voluntatis temporalis exactio, firmata Dei sententia, irremota justitia, invariabile judicium, irreprehensibilis iussio, honestum præceptum, utile mandatum, rationabile imperium, regio quietis, expe-

ctatio in termino, conservatio creaturæ, turris fortitudinis, ars securitatis, currus Dei, luna nocturna, sol meridianus, arca Noë liberans à diluvio, arca fœderis, super quam requiescit gloria invisibilis Dei, & ut ex multis brevi verbo perstringam, obedientia est tota pulchritudo actualis rationalis creaturæ. Obedientia est iustitia in conspectu tribunalis divini, divinas ab eo exigens promissiones. Divina enim bonitas dedit creaturæ rationali speculum & argumentum, quod acceptam pulchritudinem invisibiliter & visibiliter in moribus conservaret, hoc est obedientiam. Nam nulla major in creatura visibilis pulchritudo, quam ut ipsa consistat ante factorem, & creatoris & creaturæ mutuum sit aspectus: Melius in eo, quod pulchrum est sibi & aptum, & quod deforme aut ineptum, quam in seipsa conspiciens, hoc obedientia facit, à Deo mentis faciem non avergens. Et quamvis ipse omnes respiciat, inobedientes verò ipsum non respiciunt, ab ipso faciem avergentes. De quibus per Prophetam dicitur: Et nihil voluerunt attendere, scilicet quæ mandabatur, & verterunt scapulam recedentes, vel secundum aliam litteram recesserunt retro, & aures suas aggrauaverunt ne audirent, & cor suum polverunt adamantem, ne audirent legem. Speculum animæ sine dubio Deus est, qui saltem per scripturæ obedientiam nostris oculis se opponit, in quod sedulè aspicientibus servatur pulchritudo nature, necnon & grætiæ superinducit ornamentum. Nam quam pulchritudinem quælibet creatura singulari atque conjunctim habere potest in ordine universi, quam ut id agat, quod sibi præceptum, atque impositum est, & illum obtineat finem, ad quem ordinata est? Ipsa nobis plantarum, & arborum, atque omnium rerum natura demonstrat, considerantibus rationalem & intellectualem universi pulchritudinem, non oculorum tamen objectionem. Quænam pulchritudo major potest esse cujuslibet arboris, quam ut illos producat fructus, quos sibi prima natura, quæ Deus est, indidit in natura creata, quæ successu procedit? Eni aliquando infra, suscipit alterius arboris & producit, quamvis insertus sit furculus per manum artificis, quod suscipit & producit magis est pulchritudo naturæ, quam artis: Nam cujusvis arboris is est fructus & finis. Quæ major pulchritudo cujuslibet animalis, avis & piscis, quam ut id efficiant, aut participant ex eis, ad quod Deus in natura produxit? Nulla major oculorum pulchritudo decernitur esse, quam vi-

210

2 ach. 7.

fus.

fus. Pulchritudo enim oculorum, non quantitas & lippitudo, color & figura, sed visus: Ad hoc enim oculum ipsa natura produxit. Pulchritudo verò auris nulla major auditu, & narium quàm olfactus: Palati, quàm gustus: Linguae, quàm diserta loquela: Manuum, quàm tactus, & sensuum similia est discernere. Quoniam major pulchritudo lucis, quàm ut luceat, & omnium elementorum, quàm ut eorum propria fervent, & finem debitum fortiantur? Hæc omnia si qua dixerim, aut sensu aut ratione carent: Sed ad rationalis hominis pulchritudinem revertamur. Quæ major hominis pulchritudo, quàm ut obediat Deo? Certè dixerim nullam. Hoc est quod Salomon in fine suæ conclusionis testatur: Facienda plures labores non est finis. Time Deum, & mandata ejus observa, hoc est omnis homo. Id est ad hoc creatus est omnis homo, & ex hoc finem suum fortitur omnis homo. Si singulatim quempiam consideras, hæc est tota pulchritudo ejus, ut coram prima & inurbabili pulchritudine semper assistat, & pulchritudo creata coram increata permaneat, & causam causam nulla ratione dimittat. Si cum aliis quempiam contempleris, obedientiæ pulchritudo tanto erit validior, quanto quis cum aliis, quàm singulatim est melior. Ista fœderis arca durante per desertum & nemora portata, in castris sita, per mansiones cum ipsa subactis hostibus, mundo disrupto in subversione Jericho, patriam promissionis non terrenam, sed cœlestem in curia, & ante tribunal divinæ justitiæ, justè quodammodo possumus postulare. Ipse namque ad hujusmodi virtutem se pacto ligavit, & pollicitationes ei fecit æternas, juxta quod Isaias dicit: Si volueritis & audieritis me, bona terræ comeditis. Et in Proverbiis dicitur: Vir obediens loquetur victoriam. Nullus de victoria poterit disputare pro Christiana militia, nisi superna coöperaverit, sed vir obediens, seipsum mundumque devincens palmitiferam victoriam loquetur. In superis luce clarius patet obedientiam quandam esse justitiam, cum qua invincenda facie stare poterimus ante dominum ad promissa petenda, Dei misericordia præstante audaciam, pro justitia inferentes fidam obedientiam. Et in Deutero nomio post multas optiones & causas subiungitur: Elige ergo vitam, ut & tu vivas in sempiternum, & diligas dominum Deum tuum, atque obedias voci ejus, illique adhaereas. Ipse est enim vita tua, & longitudo dierum tuorum, ut habites in terra, pro qua juravit Patribus tuis, Abraham

B. Sion, de Cassia Cum, in IV. Evang.

Isaac & Jacob, ut daret eam illis. Ecce quòd sub juramento verè obedientibus promissa est terra cœlestis. Sed ne quis in animo querelaretur, quòd de terra promissionis intelligitur, responderetur, quòd omnia in figura contingebant illis. Et nec Abraham & Isaac & Jacob possederunt terram promissionis, neque in illa vita fuit alicui, auterit in sempiternum. Nec in mundo illo alicubi est longitudo dierum, & nemini Deus in hac regione umbræ mortis ita est vita, ut animæ à corporibus non dissolvantur per mortem, & corpora resolvantur in cinerem. Parum quid innotuit, quid ex parte instituentis Dei obedientia sit, sed adhuc suspice oculo mentis, & ad altiora porrigere visum. Fecit Deus creaturam absque ulla macula, & vellet ipsam manere absque ulla querela: Et quoniam angeli non sunt stabiles per naturam, multo minus & homines, qui habitant super terram. Et mobile in mobili habens immobilitatem habendo fortitur, legitur statuit Deus obedientiam homini, ut vita sit sine querela, & ipsa sola vita est obedientia, imò creatura vivens sine inferenda querela. Nam de quo reprehendi potest, qui summo creatori obedit? Quam adversus eum quis habebit querelam, qui divinis legibus servit? Erit immaculatum opus artificis, cum perficit voluntatem actōis, & absolvitur à legibus motus, adhærens ei, qui nunquam est motus. Ut referam obedientiam in amorem, imò dico obedientiam & charitatem, prout ab ipso Deo primo instituitur, nulla ratione disferre. Nam amor amato obsequitur, & subjicitur, & tanto subjicitur verius, quanto amar ardentius, & inhaeret strictius, cum obedit attentius. Ut amodo obedientiam ultimo dicam, obedientia infinita est charitas, quæ negligentiam ignorat, inculpate obedit, possibilia omnia suscipit, cui nihil impossibile imponitur, virtutes omnes disponit, quæ jugum suaviter portat, inhaeret tenaciter, suscipit affectus immobilitatem, desicena variari, per multa diligens unum, quamvis multa perficiat propter unum, & diversa inuncta reputat unum, & diversos præceptores, quæ Dei sunt præcipientes, exultimat dominum unum, & omnia reducit in unum, & passiones innumeras unam reputat propter unum, desideria coærcerat in unum, homini uni vel pluribus se subjicit propter unum, præcepta decem aut duo reducit in unum, quia obedire solum esse circumsum officium in unum, quia una est cum uno, una cum uno, ut in æternum fruatur uno, & omnibus beatis uno.

U 2

Ad

Luc. 2.

Ad cuius ampliorem differtionem pro nostra forma vivendi, qualiter sit facta Christi obedientia, oculo fidei videamus. *Descendit cum illis Iesus Nazareth, & erat subditus illis.* Descensus est in obedientia, nam nisi animus ad ima descendat, omnino reluctabit obediens. Hic descensus ab arce mentis sit, ab omni altitudine cordis, ab omni tumore mentis, ab omni iudicio elationis, ab omni proposito contrañtionis, & ab omni reputatione propriæ cognitionis. Usquequo erit descensus? Nazareth est terminus. Ecclesia Christi monasterium: Ecclesia Christi, cœnobium: Ecclesia Christi, collegium, ubi Christus Dei Filius, ab omni mundo visibili monachus abdicatus, incomprehensibilem obedientiam agit. Sed decebat locus actioni, decebat personæ obedienti. Nazareth flos est. Florida in odoribus, florida in aspectibus debet esse obedientia. Flos medius est inter gemmam & fructum. Præcedet gemma florem, sequitur florem fructus. Gemma desiderium est sine voluntas ordinatæ vivendi ante conspectum Dei: Flos verò irreprehensibilis est & delectabilis in virtutibus vita. Fructus in quem flos desinet, vita æterna. Et amore capta sponsa videre affectabat, si vineæ, scilicet animæ gemmis desideriorum bonorum tumide in bonis operibus atque virtutibus floruisent, & si qui fructus ex virtutum floribus carperentur. Verè flos est obedientia, in virtutum floribus agitur in fructum infallibiliter desinens, quod est superum regnum. Nazareth est virgultum, & sine virga correptionis & disciplinæ obedientia perfectè

Can. 7.

non agitur. Qui parit Virgæ odit filium, dicit scriptura de carnali filio, verum sic experientia docet de spiritali filio atque patre. Luce clarius patet, quod pater spiritalis non corrigens subditum, usque ad æternam mortem odit eum. Huiuscemodi odium carnalis patris in filium, sæpe temporalia sive corporalia damna causat, sed spiritalis patris negligentia corrigendi, quæ odium dicitur, ad gehennam compendium facit. Sit ergo in Nazareth obedientia, & accipiat qui præest omnino virgultum, & corrigat, quem assumpsit in filium. Sanctitas interpretatur Nazareth, sanctitas certè à sanguinis trachura sumpsit initium. Ex sanctus sanguine tinctus dicitur, ut usque ad sanguinem sine intermissione oporteat obedire, nam & Christus in Nazareth subditus factus est obediens usque ad mortem, & omnem sanguinis effusionem. Appellatur consecratio Nazareth. Consecratio est alicuius rei ad Deum. Consecratus est & esse debet Deo verus obediens, & ad nil aliud debet ostendere aptitudinem, nisi ad ea, quæ Dei sunt, velut vas solum divinis cultibus consecratum. Sed qui erant huic monacho, huic formæ obedientiæ praesidentes, quibus subditus erat, qui omnium dominus erat? Maria & Joseph, veritas & charitas. His ductibus & his prælati sine intermissione obediamus. Si qui autem præcipiunt, Mariam illuminatorem, Joseph augmentum, à suis lateribus habeant, & præter veritatem & charitatem subiectis nullo modo præcipiant, & præter ipsas subditos alia scire non doceant neque cogant.

Prov. 13.

Cap. II.

De occulta vita Jesu.

INter cætera quæ menti vitam JESU consideranti attestantur ad miraculum, atque in contemplatione suspendium, est occultatio vitæ suæ: Non tamen personæ per decem & octo annos jugiter celebrata, de qua nullus quatuor Evangelistarum aliquid retulit, quæ occultatio atque silentium magnum nobis innuit agendorum morum mysterium. Deitas in humanitate celata erat, & occulta oculis, & ab omnibus præterquam, à fidelibus intellectibus, quæ, quod non videbant credebant, & quod ratione non percipiebant, fidei tradebant. Ille siquidem Deus homo, submisit deitatem atque virtutem isto in tempore, ut nec per opera mira crederetur Deus, nec per alia exer-

citia probitatem atque virtutem habere crederetur, ut ex suis gestibus aliquos traheret in admirationem, aliquos in stuporem, aliquos in considerationem, aliquos in derisionem. Cognoscebatur ab hominibus Nazarenis, quia nec celabatur persona, ne alius crederetur, quam credi volebat, si apparuisset extemplo. Credi sanè volebat Deus homo, inter homines conversatus ut homo, peccati macula procul pulsa, cum carne tamen similiter peccatrice. Erat sanè stupendum, hominem invenire videre præ cæteris insignem, moribus gravem incedentem honesto & placido vultu, proclivis oculis, retractis manibus, sermonem ratiorem habentem, & nihil impertinens in sermone, loquebatur voce submissa, omni projecto

projecto clamore, disertissimus in verbo Verbo existens, vestitus modestè, nihil perperam in vestibus habens, commensurandè pedes movens, quiescens ad tempus, ut nulla levitas notaretur in motu, egregiam corporis formam hominis, qualis nunquam apparuit in natura: non gyganteam aut remissam, sed talem; qualem habere decebat, qui omnia fecit in pondere, & numero, & mensura: qui nec reprehendi debeat, nec iussè poterat in omnibus, quæ sunt à moribus, aut insurgunt ab ipsa natura, nec secundùm phylogoniam de moribus hominum, & interiora per exteriora falso iudicantes illi homini DEO ex defectu naturæ aliquid posset adscribi: nullam tamen humanam atque mundanam aptitudinem ostendebat, prout assolet ætas illa. Erat enim aptus rebus divinis, imo totus divinus erat, quævis ex dono naturæ indicia multa faceret, quod iure omnibus aptus esset. Et mirum erat credere, quod pauperculus duobus talis Filius esset natæ, iudicabatur magis dignitati regie convenire, quàm Ioseph atque Mariæ. Sed quinimo. Ignorabant enim arcana. Ex alio autem insurgebant detractionis indicia, & habebatur ignavus, sæpe reputatus & stultus, ubi jam clarescere incipit humilitas magna ejus. Hic non studebat militiæ, nec satagebat pro corporis virtute pandenda, ut se minus fortem aut magis inter suos ceccos ostenderet. Etsi la-cellitus interdu in iuriâ, non manu aut lingua respondebat alicui vocem, unde fugax & pusillanimis habitus est. Artem nullam discerebat, unde captaret necessaria vitæ: sed aut maternis aut paternis lucris, & interdum quæstu, vita frugali & parva humiliter fovebatur. Erenim cum edebat & bibeat & digerebat & emitebat ut homo, nihil, quia DEUS, simulatum agens. Alienus erat à conviviis, spectacula nulla videbat. In sceminam non figebat oculum nec animum fixum, non ad suam expedientem cautelam (nam DEUS & homo erat) sed ne notaretur propter secretum & apertum mysterium. Illa pulchritudo appeti non poterat ab ulla muliere, magis verò alios ejus sanctificabat aspectus: nec propter eximiam effigiem ejus alicui exorta est aliquando tentatio: venerat enim depellere, non excitare. Pecuniam non ferebat, procul fecerat largitatem juvenum, nec enim habebat unde, minus autem decebat deificos mores. Frequentabat synagogam Iudeorum more, statuis autem temporibus veniebat in templum. Cognoscebat

ex persona, ex virtute omnibus occultus erat, non enim advenerat hora innotescendi. Literas nullas didicit suorum more coactorum, ut etiam post tempus diceretur: Quomodo hic literas scit, cum non diceretur? Ostendebat sine doctrina vivendi normam, & regulationem omnium sensuum supra omnem sensum. Operari erat oratio & subleatio ineffabilis. Tota deifica erat vita ejus, hoc folium retinens in humanis, quod mutationes ætatum perpeti voluit, & augmentum corporalis molis usque ad terminum ordinatissime quantitas, & veritatem humanitatis ostendere per cibos & potus & egessiones & somnos. Almisicet almisica operans incomprehensibiliter ab omnibus, etiam ab his, quibus ex humilitate subiegebatur, ut ipsi mirarentur & obstupescerent super gestis ejus, fide indubitata tencentes, quod non non falleret neque falleretur in operibus ejus. Erat extra omnium usus & mores, quod tanto tempore occultavit semetipsum mundo, & virtutem infernam. Sed in omnibus gestis ejus componebat sequentium & adherentium mores, ut vivamus occultè in conspectu ejus cui nihil potest esse occultum. Nec quæramus palam fieri mundo, qui revelationem expectamus gloriæ invisibilium angelorum, qui non ex visis corporeo sensu, sed invisibiliter altissimo placeverunt. Vivere in hominum fama, fascinationem mentis ostendit, extra notum fieri, recessus est à mente: qui recessus à mente, oblitus est imaginis quàm accepit, & parvipendit, quod exercebat in eo, & lucem pro tenebris commutavit. Occulta vita, privato vanæ gloriæ, qui verò fieri voluit sponte notus, eam accepit uxorem. In latibulis degens ventos non timuit, in montibus posuit damna venitorum plerumque portavit. Monstrata oculis vita præcicipavit famam, fama prælata virtutibus pervertit ordinem sanctitatis. Operter servum DEI omni studio famam virtutibus vincere. Monstratus digito congregate in corde, quo concussu turbabatur requies. Non est sapientis, sed stulti vivere opinatè. Ad veritatem oportet ambulare credentes, semper in insidiis sunt latrones, spoliabitur vestibus vestitus incidens in eos. Difficile sit alienum fieri ab omni consorte naturæ, sed consortium sæpe separavit à Deo. Periculosa est congregio certare cum laudibus, vincere virtutibus famam pugna est verorum. Non vivit sibi, quod nequius est, nec Christo, qui edificavit in cordibus aliorum. Vivere in defecta prudentia, redemptio est à contrariis, & augmentum

tum contemplationis. Impossibile fit, quod omnes habeant corporale secretum, sed mentis oportet prætaxisse velamen, exteriores tenebræ, atque poenales exteriora querentibus asilicuntur. Confidunt multi non cadere in offensione virtutis, sed si aliquando ita cedit, admiror: non dans tamen de offensione præceptum, magis verò asseverans tutius esse secretum, igitur omnia celabuntur? Responderim: Oportet solum necessitatem, non voluntatem ad offensionem in causa supponere. Ad occultandam vitam, similiter & virtutem adinventum est peregrinatio & solitudo deserti. Sed ignorantes multi peregrinationis directionem, in illa naufragum pertrulerunt ex offensione inhærentis boni, cives effecti, ubi debuerunt esse peregrini. Perrexerunt quàm plures ad interiora deserti, agentes ignorant hominibus vitam, scientes cœlestibus civibus esse notam. Multi verò aliter occultari non valentes, fatuitatem moribus ostenderunt, Christianam meditantes sapientiam. Aliqui per silentium abnuentur substantiam cœlestium morum, erat enim eis, & omnibus esse debet gloria vitæ agendæ testimonium conscientie. Quamvis dirigatur à Domino virtutis offensus, ut opera nostra coram hominibus luceant, ad eos tamen directus est sermo, quos non solum sibi, sed etiam aliis omnino vivere oportebit, qui sunt in culmine dignitatis, aut officii constituti. Occulta ergo Christianitas manifestata per tempus, animabus nostris insinuat, non devenire in publicum ante tempus à Domino præfinitum: quia omnia tempus habent, suisque dispositionibus currunt univèrsa sub sole. Hoc enim & Joannes Baptista fecit, qui non dimisit desertum, veniens in omnem regionem Jordanis, quousque super eum Verbum Domini fieret in deserto. Maxime verò sic dejecta prudentia & potentia, operum & sermonum Christi cavere hominum complacentiam docet, ut nihil propter eorum placitum fiat. Ac etiam veritas est silenda, ne sine proferatur, quo placeatur hominibus. Et juvenes ad interiora transmittit atque secreta, quos facile gloria vana deludet, & à quibus saltem si non queritur, sed offertur, difficile devitantur. Et regulatur vita hominum inter homines, quomodo vivant in offensione personæ sine denudatione virtutis. Non omnis est fieri corpore nemorosum, & à turbis remotum fieri per recessum, sed omnium est se coaptantium ad virtutem absconditè operari, & hominum devitare conspectum. Eni aliquando surrepat propter aliorum

utile, ad imitationis exemplum velle videri, & omnino à xenodochæ jaculis se loriatum, & scuto bonæ voluntatis protectum se videat, non damno, quod intendit, sed de portu profilit in pelagus, & exposuit se ventis, qui finitimo pede pergebat. Bona & magna sunt lucra cum navibus, securiora dixerim, quæ non sunt exposta ventis excitantibus undas, submergentes suis fluctibus naves. Acquirere animas exemplo & doctrina omnium regi Christo magni est meriti, sed non professionis omnium, acquirere seipsum tota est omnium Christiana professio. Quod est necessitatis præfertur electionibus voluntariis: & ad quod obligatur ad rationem reddendam in examine judicis infallibilis oportet præintendere, quàm quod propria directione suscipitur. De se ipse oportebit reddere rationem, de aliis autem non, nisi qui aliorum directionem per Domini obedientiam susceperunt, aut ipsi voluntarie acceperunt. Occultus erat originali mundo Noë, quod tanta insigniretur virtute, atque per artificium ejus apud eum omnium delendorum fervaretur vitale semen: sed cum placuit ei, cui omne, quod placet, Domino est, post quingentos annos toti mundo voluit palam fieri, & in centeno navalis ædificii tempore toti mundo per relationem factus est notus. Et post deletum ex diluvio mundum, centum adhuc annis supervixit orbi, ut sicut notus fuerat veteribus jam delens, ita fieret nascentibus novis, qui utique peccassent, si curam à Domino impositam non sumpsissent. Nesciebatur quantæ virtutis esset Abraham, nisi à Domino fuisset ante vocatus, & in eo facta prima distinctio per circumcisionem in sanguine populi, per unius DEI cultum Domino placituri. Latebat virtus in Joseph, quousque Deus sibi tempus & opportunitatem preparavit exercecendæ virtutis. Ignorabatur ab hominibus Moyses in occulta virtute, nec erat singulariter notus Aaron: sed Deus ostendit eos suo populo flagellato, & Pharaoni, & toti Egypto, & multis populis nationum, & magnificavit in conspectu regum, qui Domino fuissent rebelles, si populi gubernacula pertinaciter reculascent. Joke occultus erat (& utrum in eo virtus foret ducalis prævium jam non erat) notificatus est à DEO Moyli, per Deum & Moysen notificatus est Israël, & quos debellavit adversis. Pastor adolefcens erat David, & sequebatur fectantes, nulla fama elamabatur de illo pro virtute regali. & à Domino est ostensus, qui erat humo secundum cor suum, & univèrso Israël factus est rex

&

& Prelatus. Deliquisset si non accepisset ordinationem DEL. Proinde si qui mittuntur à Deo in aliorum salutem, aut hominibus muniendi habentibus potestatem: seu, nescio, qui charitate aut presumptione aliorum curam suscipiunt, recta intentione ad DEUM exemplo & doctrina subditis innotescant, secretum placendi magis Domino in anima reservantes. Velle verbò ad exteriora propter inhaerentem virtutem per propriæ voluntatis placitum notum fieri, privabit propriis muneribus ipsam virtutem, quamvis laus videns Do-

mini voluntatem, propter obedientiam dixerit: Domine mitte me. Moyse recubabat allegans linguæ defectum. Jeremias autem omnino factus humilis, animo retulabat dicens: A, &c, ecce Domine nescio loqui. Inter charitatem, quæ nos inclinat ad utile proximi, & voluntatem, quæ presumptuosè aut virtuosè ad palam fieri agit, & humilitatem quæ refrinat rutilius dixerim superionis aut alicujus jure mandantis expectare decretum, quàm per seipsum quomodolibet agitarum exire in publicum, nisi certum eiset interius à Deo possum verbum.

Exodi 5.
Jerem. 4.

Cap. III.

De baptismo Christi moraliter.

FActum aliud mirabile, ad credendum difficile, cum enarratur, quòd summa puritas mox impurorum se fluxibili subiceret elemento, etenim nihil habebat purgabile, imò purgationem venerat facere peccatorum. Sed prætermisso quòd sanctificavit aquas, nec ab eis more successorum ablatus est, quòd instituit sacramentum, quòd per omnia voluit assimilari fratribus suis excepto peccato, quid nobis tam humilis actio innuat, audiamus ad informationem agendæ vitæ in moribus Christianis. Si tota perfectà & supernaturalis munditia, quasi peccato teneatur obnoxia, baptizari & lavari voluit, sordibus baptismi non effugiat, quamvis Christus ad se nil reuterit agendorum, sed nos ut instruxit ad salutem, opere atque sermone aut potestare perfecit. Tinctus igitur est aquis Salvator in ætate perfectà, jam trigésimum annum attingens, omnem sequentem ipsum exemplo ad subjectionem necessariæ purgationis invitans, quæ primò & potissimè necessaria luridis est, si ve contraxerint aut commiserint quod deturpat, nec possunt suscipere ornamenta virtutum, nisi abjecerint, qui à sordibus detinentur. Purgatio verò virtutem nullatenus con-

telo. Abrasio tabulæ non fecit imaginem multicolorem, sed ad colorum susceptionem aptavit. Nec novacula scripturam fecit in charta, cum quis cum ipsa radabat: aliis instrumentis opus erat ad faciendam imaginem & scripturam. Dixerim hæc duntaxat de purgatione, quæ Sacramentis agitur, circa quam nostra non versatur intentio: sed alia est purgatio, cui subijci cogitur, qui primæ puritati expectat alficci. Virtus omnis purgationem contrarij facit, cui nihil nisi vitium adversatur, quæ suæ bonitatis effectum ad corpora non extendit. Non enim habet ipsa contactum, ut tangat, aut tangatur à corpore, invisibilibus ad invisibile fit actio ejus, quæ si aderit tota, totum purgabit adversum: si verò de adverso remanent quippiam, virtus perfectè non aderit. Totus & primus aspectus virtutis est ad abolitionem adversi, aliter namque suum regnum in anima non stabili-ret. Et semper innitetur suæ potentia, ut contrarium totum adimat: quod si non fecerit, fit implacabile bellum. Sicutem vitio pronexerit ipsa confectum, stabili-etur procul dubio regnum ejus propter impediens abjectionem cum ejus secundus aspectus sit esse quod est, & ubi debet, & quomodo, ut statim exurgat in actum propter omnium beatificum finem. Nec pro tanto est purgatio, si purgetur animus ab avaritia, & ruperet facie luxurie, aut si ab hac mundabitur quispiam, & in dominandi libidine delectetur, aut si dominandi fuerit abjecta libido, & detineatur à voragine gula. Igitur Deus per scopas virtutis vitia quæque purgat, purgationum cujus dulcissimum est, & nihil sensit amari, cui tandiu debemus esse subiecti, quousque virtus dici possit non purgatorie, sed animæ jam purgæ. Con-

certant

Matth. 1.
Marc. 1.
Luc. 12.
Joan. 6.

ram doctrinam. Putat doctor in scholis discipulos, quos novit ignaros, & ipse animus addiscitur cognoscit, cum se videt purgari à tenebris ignorantie per lucem sanæ doctrinæ: Sic disciplina divinorum flagellorum hic erudit, ut finem optimum, quem optamus, pacem & quietem, quam volumus, non in idundo illo, sic flagellato, sed alibi queramus. Purgationem certe maximam accepit in animo, qui divinitatem regionum, umbræ mortis & vitæ aspexit, atque cognovit, & ediens tenebras suspiravit in lucem. Passiones etiam eo ipso non purgant, quò pro terrenis còimmodis tolerantur: Verum si pro æternis sustinentur, contritionum adijciunt purgationem. Ab hominibus, aut à demonibus mala interrogata non mudent eos, qui patientia carent: Et licet aliqui videantur auferre, quæ non sunt necessaria, sive conferentia vitæ, non pro tanto purgatio sequitur, quia ira & odium in animo perdendum reservantur, & ubi vitium remanet, purgatio facta non est: Purgabitur verò, si patientia non fœda tolerantur illata. Malum à natura corrupta insurgens, quamvis refragret à multis, purgatione saluberrima purgatur nullis: Sic donum Dei non existimat ille, qui ferat, purgaret sanè, si conditoris & patientis concors esset voluntas. Proinde frustra constat confessor per ignem tribulationis, aut per doctrinam veritatis, quæ dirigit, minatur atque promittit, si hominum malitiae, atque ne-

quite non consumuntur. Sed velut argenteum, quod in confatorio non purgatur, dicitur reprobum: Sic qui per doctrinam sacram, & tribulationem à Deo immisiam aut permisiam non corriguntur, reprobantur. Nullum sanè reprobationis signum certius, quàm purgationis per Deum ordinatis nolle purgari. Id profecto, quod salvator agit, & loquitur, hoc intendit, ut à malis purgemur, & secundum ejus justitiam nostra opera faciamus. Hinc per Malachiam prophetam dicitur: Ipse est quasi ignis conflans, & quasi herba fulsumum. Et sedebit conflans & emundans argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum & quasi argentum, & erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Nam sacrificia in Christiana iustitia offerre non potest, qui ab immunditiis voluntariis purgatus non est, sed qui non purgatur, argentum reprobum vocantur. Ideo per Jeremiam dicitur: Quia dominus projecit illos. Sed bonus Deus non projicit, pro quibus superna preparavit: Sed reprobatio est causa projectionis, & projectio est testimonium reprobationis. Igitur dum in hac urabrosa vita persistimus, omni rei purgativam intellectualiter virtutem habemus humiliter colla subdamus: ne talis reprobatio veniat, cui approbatio nulla succedat, exemplo Jesu dulcis & humilis, qui se subdidit velut purgationis amicus.

Malach. 3.

Jeremia, 5.

Cap. IV.

De deserto Jesu, atque morali vita deserti.

Math. 4.
Marci 1.
Lucæ, 4.

Christus post aquas abiit in desertum à Spiritu Sancto ductus, ut & à propria voluntate, quæ spiritus vehens hominem est, incipit innotescere, qui manserat in virtute occultus. Sed videnda sunt insignia probitatis, & innotescere mirabiles actiones. Quid enim est, quod ad quem nullus in coelo & in terra existimatus est, cum passim fieri voluit, aquas petiit, post quas desertum per denarium quærendum habiturus intravit? Sunt ne ista insignia magni regis, sunt ista, quæ decebat primo in probitate peragere, regem regum subijci? Istud firmum teneamus in corde, ut nulla ima oratio ejus derogaverit magnitudinem ejus, sed eo quælibet ejus actio magna fuit, quod ipsum mundi dominus & salvator exerevit. Verumtamen quia non agimus de robore corporum atque virilitate membrorum, in-

quibus nobis plurimæ bestiae atque animalia præferuntur, sed de invisibilibus virtutibus, quæ regnant in sedibus animorum, & disponunt & ordinant mores corporum. Proinde ad virtutum insignia nostra verba derivamus. Præmagis virtutis insignia, in quolibet possessore virtutum sunt ad seipsum, & omnis virtutis actus primò reciprocatur quàm nascatur, se primò subiectum perficit, proinde quàm deriverit in alium. Stenilis enim esset virtus habenti, si non sibi propagaretur ad alios, ac per hoc opus grande virtutis in seipso possit humilari. Ex si quisquam sibi subiecit barbaras nationes, nihil fecisse dixerim sibi stans elatus in animo. Esti amonente verborum diserta lingua perorans doctrina humillaverit audientes, nihil ad eum referam vellem, nisi mentis fuerit humilitate dejectus. Magnam ergo virtutis in Chri-

162

B. Sim. de Cypria Com. in IV. Evang.

X

flo

sto præconium, cum se velut egentem subdidit aquis. Et cum inter cætera data naturæ humanæ hoc sit præcipuum delectabile, suæ speciei delectari consimili, ac suæ naturæ semper secum habere confortem (habent enim animalia similibus copulari) tamen præter ab eis cognitam rationem, quamvis hoc exigat ratio ipsa naturæ, homo autem cum cognita ratione in ratione naturæ. Proinde homines personaliter devitare, appellaverim quid insignis virtutis, & abstinentiæ magnæ hac consolatione privari, & segregari fieri ab hominibus, ut contemplantionis oculus impædite dirigatur, atque attentius in auctorem altiores partem dixerim occultæ virtutis. Segregatur profectò dominus noster Iesus Christus auctor supernæ gloriæ moraliæ vitæ dux atque magister, & relinquens homines in locum fecit desertum. Verè desertum ab hominibus in desertum vadit, desiderans homines loca deserti peti. Sed, quid nobis Christi mora deserti aperiat, intendamus, quamvis non omnium sit habitare solitudinem atque posse: Nam si possibile omnibus fieret, desertum civitas esset. Quasi desertum accepit Adam delectabilem paradysum, in quo quamdiu desertus mansit à similitudine speciei, delectavit auctorem, solam sibi consolationem in animo accipiens, & angelorum quos mente noverat, cum quibus se faciundum agnoverat, creaturas cæteras ratione carentes, ad usum acceperat atque dominum, & mansit de Deo dilectus, quamdiu stetit humana societas desertis. Vbi verò humana societas affuit, quod sequitur taceatur. Bonum est igitur solum ab hominibus fieri, societatem in animo gerere creatoris, & incorruptibilem civium supernorum. Sociatum verò humanè humanis, si non semper, sæpe videtur delusum. Lachrymæ nostræ acceptabile sacrificium sunt altissimo, quæ profundius & acceptius inveniuntur in locis solitariis, moronibus aptis. Legitur in libro Genesis, quòd Anan filius Sebeon, cum pasceret alinos sui patris in solitudine, invenit aquas calidas. Anan verò iste, qui pascit alinos patris in solitudine est, qui alinos, beliales scilicet alinos & quinque corporis sensus in solitudine pascit, eos ab amoenitatibus civitatum humanæ conversationis avertens, ne illiciantur, & à creatore omnium avertantur & Domino. Timebat enim David propter peccata sua Dei aversionem, quamvis suam faciem averti peteret à peccatis. Sed cum in deserto quis pascit sensus suos, ab amoenis avertit, & motus animalia retinet in deserto,

invenit aquas calidas, lachrymas Deo acceptas, in corde igne charitatis decoctas. Si autem hujus patris aut filii nomina interpretarentur, eandem sententiam moraliter resonarent. Vellent communiter homines invenire vitæ refugium in mortis ardulo consiliis, & gaudium sit majus quam ante eum invenerint. Joseph namque filius Jacob, ex subortis causis odiosus erat fratribus suis, in quorum manus cum in patris absentia devenisset, ab aliquibus eorum est adjudicatus ad mortem, & vix aliquo eorum renitente mortis evasit imperium, cui cisterna, quæ in solitudine fossa erat absque aqua, vitæ remedium fuit. Quippe mundus multos spiritualiter occideret, qui propter fragilitatem non habent potentiam resistendi, quibus expedit propter infirmitatem prælegere fugam, & projici voluntariè pro refugio justæ vitæ in solitudinis cisternam. Cisterna sine aqua est nostræ vitæ secretum, carens periculo submergente. Defossa enim erat. Consideratio sepulcræ multos avertit à malo. Sed erat in solitudine. Desertum siquidem locus vitæ secretam habet, sine abundantia rerum, quæ signantur in aqua. Nam si abundaret desertum, non desertum, sed delicias dicerentur. Et mortis & sepulcræ memoria pro fuga malorum magis sedulo agitur in deserto, quod signat in terra defossa cisterna. Vidi hominem solum ob aspectum terræ defossæ, pro sepeliendo cadavere tactum ex dolore in corde, aversum à malo mutasse pristinos mores. Indubitanter quilibet teneat, qui si cisternam, id est, sepulcrum in terra defossam, in qua communiter humana corpora resolvenda clauduntur, semper per memoriam secum ferret, & consideratione intenta ingrederetur in illam, antequam insensibiliter misceretur in ipsa cadaver, æternæ damnationis devitaret exitium. Sed inter obstruentes hominum voces, & turbas talis memoria defuit, cujus præsentis causa locus desertus existit. Inter cætera, præter ultimam Dei visionem, quæ in hac vita minimè appetatur, aliqui virtute pollentes, Dei aliqualem visionem, notitiam, consolationem, revelationem, certam allocationem, pro certitudine vitæ agendæ desiderant: Sed Moyses cum ingrederetur ad interiora deserti, vidit Dominum in rubo velut ignem inflammantem, consolationem accepit in animo, quam ante nunquam legitur suscepisse, notitiam habuit divinorum, & revelationem secretorum Dei, & alloquium ejus de his, ad quæ à Deo præordinatus erat. Non viderat Dominum in Ægypto, neque per subjectam crea-

Gen. 37.

Gen. 30.

Ezod. 3.

crea-

creaturam audire vocem ejus. Deferus enim locus divinis est oculis aptus, nec afflunt stolidi laudatores, qui suis laudibus bona nostra dispergant. Et orare fervide volentem, oportet esse invisum, imo tam à turbare motum, ut non cogiret hominum titillationes, ad cellam, pro incommoditate adeundi, nec ipse persisteret intentus, ne à proximo expectetur: Excepto eo, qui obedientie patris in solitudine subest, qui ad ipsius imperium tenetur ab actuali oratione recedere. Aliiter autem expectans & expectatus quietem, & servidam orationem raro fudit aliquando. Quærent mundi principes, atque omnes, qui gerunt in orbe terrarum aliquam perfecturam, habere suos vernaculos, expeditos ministris, in eorum obsequio explicatos: Implicitos verò servos in aliis parvipendunt, pterque de suis habitatoribus procul pellunt. Fas enim non est Domini servum, præterquam in Domini servitio implicari. Populus autem Dei à Pharaone in Ægypto pro suo servitio implicabatur. Voluit ergo Dominus populum suum explicari ab Ægyptiaco servitio, & ad sacrificandum sibi fieri liberum in deserto. Proinde misit Dominus Moysen & Aaron ad Pharaonem, ut dimitteret populum suum, ut sacrificaret ei in deserto, ubi expeditior erat quàm in Ægypto, & in solitudine sacrificabit melius, quàm in civitatibus residents. Et solerti mente intueudum est, quod est sacrificium, quod à nobis Deus exquirat, & expeditius redditur in deserto. Quia mores eligimus, literalia sacrificia, & Israelitici populi dimittimus. Sacrificium dixerim esse, quod sanctitatem in anima, aut in moribus sonat, seu sacrum animæ aut corporis factum. Proinde omne quod Deo redditur acceptum, sacrificium est. Nihilominus tamen oportet singulari dissectione intendere. Sacrificium Deo gratum David in Psal. explicat, cum ad sacrificandum omnes invitat, dicens: Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino. Sacrificium justitiæ universale in virtutibus noscitur esse bonum, ut reddamus Deo bonum omne, quod possumus, & sibi convenire cognovimus. Ex hoc namque dicto nullum excluditur bonum, quod non sit Deo reddendum, aut dilectione animæ, aut opere corporali: Quamvis omnia bona non sint omnibus apta, magis verò nec ab omnibus singulis sint exacta. Nam matrimonii bonum non exigitur à professore calibus vite. Convertitur certe, quod dicitur. Nec elemosynæ bonum ab eo, qui à se omnia sequestravit. Et sæpe con-

ditiones & status impediunt, & servus diversitas non consentit. Valendo & infirmitas & his similia contradicunt, ut non omnibus activè conveniant, sed non obstant, quin omne bonum regi superogratum, secundum aptitudinem, professionem & decentiam in se, atque in omnibus diligatur, quamvis omne bonum non reddatur Deo actu corporis, nec sit reddendum à singulis. Erit igitur sacrificium justitiæ, quod sacrificabitur Domino, omnem suam consistentiam animæ & corporis usibus mancipasse divinis, ut totum se dedit in ejus servitio, à quo id esse, quod habet, accept, & solum vacare divinum est sacrificium perfecte justitiæ, quod maxime peragitur in deserto, ad quem locum omnipotens suum populum ad sacrificium invitabat. Lectio, meditatio, intellectualis seu vocalis oratio, contemplatio, inquisitio sui, custodia sui, silentii profundum, quies mentis, frugalitas vitiæ, carnis maceratio, abstinentia novorum, agon rectus, quæ omnia sacrificia sunt justitiæ, quod in deserto magis imprædite peragitur. Sed nemo credat, quod à nobis in Christianam vitam vocatis sacrificium mactati pecoris exquirat, aut effusi sanguinis, neque rei visibiles sine sacrificio mentis. Uode per Psalmistam dicitur: Non in sacrificiis arguam te. Non accipiem de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos, neque manducabo carnes raurorum, aut sanguinem hircorum potabo. Ac si Dominus per Prophetam dicit aperire: Non sunt ista sacrificia quæ requiro. Jam enim David intendebat in novam vitam, & extremum sacrificium cognoscebat. Subdit enim: Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua. Et Paulo post se curus adjunxit: Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostendam illi salutem Dei. Laudis verò sacrificium est ipsa gratiarum actio de acceptis. Laudis sacrificium est in adversitatibus & prosperitatibus laudare Dominum. Dicebat sane ipse David: Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo: Ut si pariter, si affligar, si maledicam, si reprobus habear, si omnia mundi mala contra me consenserint in unum, semper laus ejus in corde, atque ore meo. Si mihi adsint prospera cuncta, semper laus ejus erit in animo, & nec lingua tacebit. Hinc & Dominus per Prophetam dicebat: Infrinabo te laude mea. Quiriterum gestat in ore, progreditur, & sistitur, ad dextram & sinistram, gyratur & voluitur ductu ejus. Ac per hoc sacrificium laudis immolat, qui de omnibus, & in loco, & tempore

Exod. 5.

Psalm. 4.

Psalm. 43.

Psalm. 33.

Psalm. 43.

- Pſalm. 145.** Dominum laudat. Hinc etiam Pſalmiſta dicebat : Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea, Pſallam Deo meo quamdiu fuero. Necnon in occultis iudiciis ejus ſacrificium laudis tenemur offerre, nam quanto ipſe operatur occultius, tanto ſapientius. In Eccleſiaſtico enim dicitur : Sapientia Domini aſtabit laus. Et ab omnibus laus divina exquiritur, quod ultimi Pſalmi David inſinunt. Offert etiam ſacrificium laudis, qui de Dei providentia in nullo murmurat. Et hoc eſt ſacrificium laudis, quod Deum honorificat, cum in omnibus Dei potentiam, ſapientiam & bonitatem adoramus, atque laudamus. Proinde illic eſt iter ad ſalutem Dei. Divina enim laus animo geſta, ore digeſta, opere perducit ad ſalutem Dei. Quæ ratio ſtudioſior in ſolitudine agitur, quanto conſiſtentia hominis a nemine impeditur. Eſt & ſacrificium, quod maximè convenit offerre his, qui deliquiſſunt, & qui non ſervaverunt pacta divina, nec aliud munus occiſi pecoris, ſeu frugum & arboris, ſive ſignati nummiſſis ita placat Deum offeſſum, quod & David pro ſe obtulit in remedium adulterii, pròditionis & homicidii. Inquit enim : Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies. Quomodo erit ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cum alia ſcriptura dicat : Animus gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus triſtis deſecrat oſſa ? Reprobatur à Deo triſtitia ſpiritus, ſed non omnis triſtitia bona, nec omnis triſtitia mala. Spiritus tamen contribulatus, eſt voluntas eo ſenſu dolens, quo deſectata fuit in malo, ut tandem quotidie tribulatur, donec dolor commiſſi criminis ad æqualitatem perveniat, aut excedat perverſe deſectationis, ut tanta vel excedens tribulatio fiat in anima, quantum deſectatio fuit in culpa. Et alibi Propheta dicebat : Anxiatus eſt in me Spiritus meus, in me turbatum eſt cor meum. Anxietas Spiritus, eſt triſtitia pro peccatis, & turbatio cordis pro fractiōe divinatorum pactorum. Nihil eſt, ſuper quo fit inducenda triſtitia & anxietas, niſi ſuper peccatum : Et in nullo cadere debet turbatio, niſi cum offendimus creatorem. Iſtis remotis omnia ſecula manent, neque ſuper eſt quod fleatur, ſed anxietas pro malo commiſſo, utique bonum eſt. Sequitur enim exaltatio ſuper Chriſtum, hoc dicebat David : Dum anxietaret cor meum, in petra exaltaſti me. Secundum Apoſtol. Petra autem erat Chriſtus. Ad hoc verò ſacrificium offerendum exquiratur ſæpe deſertum, nam innumera multitudo loca ſemper quaſivit apta moribus, nec quaerere deſiſſunt, qui pro-

pter delicta & peccata tribulari ſedulo quaerunt. Habet etiam ſæpe mundus lætities ſuas, quas obijcit volentibus pro peccatis & divinis offeſſionibus contriſtari, nec ſuis implicationibus permittit aliquem ad ſe ingredi, ut introſus ſuas morboſas rationabiles cauſas inveniat, cum unuſquiſque non ſolum Dei offeſſor, ſed etiam qui videtur juſtus, dolendi cauſas poſſideat, diſſipat tamen ratione atque intentione penitus inæquali : Peccator, quia offeſſit ; Juſtus, quia offeſſere poteſt, & prolongatur ejus cum periculo incolatus, & habitat ſemper Cedar cum filiis Iſmaelis. Ac per hoc omnium creator & Dominus, peculiarem populum in manu Moyſi & Aaron, ut iſti ſacrificaret, voluit inducere in deſertum, commonefaciens nos ut ſacrificia ſpiritalia offeramus, & in præſinito tempore hominatus per actus nos docens deſerti eſt incola factus. Sed nec in talibus laudamus ita deſertum, ut aliis vivendi modis Chriſtianis quomodolibet derogemus poſſe perſic per virtutem : Sed deſerti commoditates pro diverſitate temporum atque locorum conditionis hominum atque virorum edicimus. Bnum igitur eſt deſertum, ſed habet & pugnas, habet ſimiles & victorias, & orationibus vincitur potius quam enſibus Amalech : Habet ſerpentes innumeros, morbiſus mortem inferentes : Habet & ſerpentem æneum, ſolo aſpectu ſanantem patientes : Habet amaras oſſa, habet quod dulcorat : Habet adverſa, habet & propitia. Sed vix hodie, quia ſpecioſa deſerti combuſſit ignis. Ubi Dei populus in deſerto ? Ubi Elias ? Ubi Eliſæus ? Ubi diſcipuli prophetarum ? Ubi Joannes Baptiſta, qui deſertum ab infantia tenerimus habitavit : Ubi deſertum Ægypti habitatores ? Ubi Thebaidæ ? Ubi Sichæ ? Ubi montis Nitriæ ? Ubi montis Syriæ ? Ubi Raychu ? Ubi Armeniæ ? Ubi aliorum Græciæ ? Sed Vix ! huic generationi, quia deſerta ſunt ab hominibus facta deſerta, & quæ remanſerunt ſunt deliciatum loca, ſenſuali deſervitur vitæ : Nec (ut aſſolet) vira hominum, monachorum aſpera & agreſtis. Deviant cultores Chriſti loca deſerta, quæ ſunt amica moribus, & facti ſunt quaſi cives in medio civitatum, & facta eſt cum ſecularibus tanta civilitas, ut plerumque turpetur honeſtas. Sed ad Dominum Jeſum incolam deſerti factum oculis interior dirigatur, & multo intuitu ipſum abſentem, tanquam præſentem ſedulo contemplerur, & moveatur affectibus anima, contrahatur morore atque turbetur, ſuſpendatur in admiratione, cum Chriſtum inveniat in deſerto. Soluti

Pſalm. 60.
1. Cor. 10.

etia est sapientibus mundi, derisio delicatis, incredulis fabula, quod Christus steterit in deserto. Quid enim est videre juvenem delicatum, immaculatum, & absque peccato esse cum bestiis in deserto? Quid faciebat Rex regum, & Dominus dominantium sacus incola in deserto, humana consolatione privatus, squalida facie, ab inedia & jejuniis cruciatus? Non secum patrem, non matrem, non aliquem habens in illo deserto sodalem, sed angelorum non carebat consortio, qui hominum confortia devitabat. Non fovebatur ut homo, supra hominum naturam agebat: Carebat lectulo, nec pulvinar supponebatur divino capiti humanius quiescenti. Sedile non erat ei: Terra verò stratum erat & sella, non openiebatur nocturno tempore pennis: Carebat tugurio, nullas habebat adieculas, nec aliquo tecto regebatur ab intemperie aeris. Hyems nempe frigoribus algens erat, cum in deserto squalido versabatur. Locus deserti, aut arboribus infrondosis præditus erat, prohubebat certe hyems in plantis viriditatem atque amenitatem foliorum, aut totus squalidus erat locus, aut bipartitus erat, ut sibi esset quædam peregrinandi varietas in deserto. Habituaculum fecisse non legimus, ubi steterit firmi penitus pedes ejus, & omnino sibi potnam dabat locus & tempus, cum à quinta Januarii die, usque ad quartam decimam Februarii in deserto fuerit mora ejus, quod tempus, aut imbribus, aut est frigoribus aptum. Nihil verò ad remedium de civitatibus rursus, aut quicquam postulavit à matre, pauperes enim erant. Pauper accersit, pauperque moratus, nec igne aliquando calefactus est. Ubi mundi reges? Ubi quos ambit multitudo populorum? Ubi delicati? Veniant & contemplantur omnium regem, ab animalibus sociatum, & humana dignitate pallentem? Quid faciebat hic singularis homo, singulariter vivens, singulariter degens? Orabat quotidie? Noctes ducebat infomes. Legebatur? Non enim portaverat codices, thesaurus sapientie plenus. Contemplabatur incessanter, erat mens insulpenis fixa celo. Plorabat interdum, ludebat fortè cum bestiis, noverat enim eas, & vocata venissent, obediissent, hoc enim primus homo, in delicato deserto, suscepit in dono. Quid ergo faciebat tam nobilis heros, omnino irreprehensibilis in moribus & actibus suis? Non enim poterat errare, nec noverat. Quid igitur faciebat? Fortè dormiebat interdum. Quid faciebat, qui non præbebat

hominibus tunc exemplum, quia nec ab hominibus videbatur: sed videbatur ab angelis, quibus non oportebat temporaria exempla virtutis inferre. Bæliæ exemplificari non noverant. Quid faciebat? Temerarium est diffinire, quod celici novarii non scripserunt, sed illud faciebat quod facere decebat hominem divinum, humana diuine divina humanè operantem, nihilque sine causa & ratione aut steriliter agentem. Et acta ejus intellecta sive ignorata, digna sunt adorari, & eo magis, quo non possunt investigari. Sed incunctanter credamus, quod in omnibus agebat & intendebat salutem omnium nostrum per exemplum, documentum, & per affectum præstendens prius debere hominem esse suipius quàm alterius, & ante ad se ipsum, quàm ad alium fieri, & per orationem & contemplationem quærere, quod debet docere, quod & monstrat aptitudo deserti. Sed quod nec visitavit quispiam hominum Dominum Jesum, hoc maximum testimonium erat, quia nondum discipulos fecerat, visitasset enim eum atque requisissent. Sed pia Mater ejus cur sustinebat absentiam ejus? Noverat ipsa Filii voluntatem, & ejus infallibilem actionem, & amodo subjicienda erat in regimine Filio, quem usque modo more humano habuerat ipsa subiectum, & cognoscebat in eo æternum propositum voluntans pro salvatione humani generis, quantum permittebat sibi cognoscere, quem portavit in ergastulo mortis, & lactavit mammillis, & nunc morabatur in deserto cum bestiis, carens potibus atque cibis. Sed beatus, qui te fideliter in charitate visitasset, & attulisset de naturæ bonis, quæ tu Deus factus homo creasti, & tua fuisset allocutione potius. Veruntamen nemo attulit sibi cibum, nec aliunde venire fecit. *Jejunavit enim quadraginta diebus & noctibus, postea esurivit.* Manh. 4. Jejunium Christi potna est sui corporis, sed totius humani generis est resectio: & sibi est ad supplicium, nobis ad beneficium. Jejunium Christi suum est, & nostrum: suum, per actualem potnam corporis: nostrum, per exemplum: nostrum, per doctrinam: nostrum, per diazam, quæ fiebat in capite pro liberatione membrorum: Christus est caput nostrum, nosquæ membra ejus. Si autem per exemplum nostrum est jejunium, almico prærogato exemplo, protinus jejunemus. Et cum multa viderint atque legerint de jejunio distincta, sermo angustabitur parum, quid de ipso edicere volens. Jejunium, est vir-

ginitas instrumentorum vocis, ut purior emittatur oratio, & mundior sit palmodia, & sermo aliquid postulans ante Deum. Jejunium est ventris tenuitas, quo attenuato, adest in orando aut legendo libertas. Jejunium est vigilatio, & solertia sensuum, est & liberatio quædam à phantasmaribus malis. Jejunium applicavit menti quieti, & serenavit supra mentem divina meditari volentem, & subiecta membra corporis rationi, cujus veritas, & acceptio in ratione fundatur. Nam jejunium sociatum vitio cruciat, non meretur: supplicium habet certum, præmium nullum. Virtus & vitium semper habent divorcium. Impius jejunans animam torquet & corpus: avarus jejunans facit similiter: iracundus verò copulatur eisdem. Hypocrita abstinentis cibis & divinis muneribus pariter se privavit, & fit omnino duplici contritione contritus, ut in anima lædatur, & corpore. Jejunium corporis non est virtus, sed actus est virtutis. Quod corpore agitur, non est virtus, sed actus ab ipsa procedens. Virtus enim generans temperantia est: sed hoc est fieri etiam in moribus paganorum. In Christianis verò, etiam jejunium corporis, non est virtus mentis, sed virtutis actus, per corpus monstratus. Virtus jejuni non in corpore, sed in anima verè persistit. Erit igitur jejunium de Christianis actus charitatis, qui fertur in Deum. Nam homo ex charitate diligit Deum, quæ si ultra progreditur, plus diligit, quam seipsum: multò magis facta propter seipsum despiciet, proinde despiciet eam propter Deum, ut non videatur ad eas affici propter Deum, excepto sustinimento naturæ, quod omnibus inculpate concedit, qui creator est omnium. Igitur jejunium probatio est amoris ad Deum, in abstinentia delectabilium ciborum propter Deum: quia nec à cibis abstinendum est, velut à re damnata in natura, quia nulla natura mala, nec à re damnata per culpam: quia quòd virtutem non recipit, nec vitium potest admittere. Et Apostolus dicit, nihil prohibitum esse, quod cum gratiarum actione percipitur. Sed abstinentia fiet à bono creato, propter bonum increatum, cum divinum cognoscitur placitum. Igitur jejunium, quædam probatio est potioris amoris in DEUM, minoris ad eas, & ipsum est signum negati amoris ad corpus proprium, propter Christum: & compassio tanta discederat cum corpore Christum acquisivit in ferdere. Nisi verò tanta corporis amicitia, & compassio dissolvantur, & invisibilibus compassionibus &

divinis muneribus privabatur anima, & forte celestibus cum à corpore dissolveretur. Nec per hoc agatur, aut tale fiat jejunium, ut infirmum aut debilitatum corpore subsequatur, maxime in divino servitio constanter participanti. Non enim Deus fecit hominem debilem, sed fortem: & qualem fecit, talem voluit permanere: ut fortis esset in animo, virilis in corpore ad operandum divina mandata. Christianum ergo jejunium semper tenebit modum, ne jejunans deficiat, & ne comedens effluat. Jejunans cum læditur, multipliciter probet seipsum: nec primis debilitatibus cedit & secundis & tertiis. Habent enim demones plerumque debilitare abstinentes, ut pusillanimes fiant: & nutrant plus debito corpora, quæ novèrunt ex jejunio infirmari, & fiet colluvio & illusio ex sumptione ciborum. Plerumque verò jejunantes patientur in nocte aut somnis plurimas turpitudines: & ascribentur debilitati naturæ, ut fiat recidivum ad eam. Cum verò diversa diversimode corporum experientia facta fuerit, serenus judicabit de seipso, qui patitur, aut alium discretiorem inquiret. Non omnium jejunia sunt æqualia, nec ejusdem menti apud Deum: nec in jejunio pensatur abstinentia, sed passio jejunantis. Et diversitatem possident humana corpora, sicut diversitatem habent ligna, lapides & metalla, quorum aliqua mollioris, aliqua verò sunt materis durioris. Jejunans sæpè lapideus in oratione, post cibum verò lachrymas videtur effundere? quod aut deceptio est maligni, aut passio colligata. Jejunium, exultis multis præparatio gulæ, cum effusus in eam effunditur, cum resolvitur. Iracundus videbitur quis antequam edat, post alium corporis sedabitur iræ procella: sed certè, quòd hic non accepit mentis dominium ex virtute. Bonum est jejunium à delicatis, bonum ab accuratis, bonum à pretiosis: sed melius à sumptuosius & delectabilibus & ab inflamantibus corpus. Jejunavit quis ab hujusmodi, sed vilioribus cibis ex multitudinem oppressit animæ sensum. Multi studuerunt vincere per jejunium passiones gulæ, sed propter indisciplinam perdidērunt orationis favum, magis verò fructum. Expedit omnino, ut ægon à majonibus & pro majonibus virtutibus dirigatur. & ex altioribus captemus premia quæ optamus. Quia verum est, jejunium non esse virtutem, sed actum ipsius: magna discretionem nempe opus est, ne sensibilibus virtutis actus, invisibilem virtutem mentis impediat. Si dixit expedit corpori humano

In infirmitate sancti, ut à noxiis caveat, multo magis & animæ cum opprimatur à varietate ciborum. Nam melius & aurius esset agonizæ fidei, quigula libellum repudiæ dedit, aliquo cibo quamvis delicato refici, quam rubico sanari obnuhilante animum, aut talem molestiam inferente, ut medicis expediret intendere, aut ab oratione seu contemplatione cessare. Autum commutavit in plumbum, qui virtutem molestavit in aliquo propter actum: sed primò seipsum in certo examine ponat, si molestia sit à cibo, aut à maligno. Conueverunt enim maligni multam molestiam immittere post cibum, ut cibi duritia, seu indigestibilis materia, non ipse accusetur. Durum profectò erit cognoscere, an à cibo, an à demonio fiat, verumtamen dabit Deus suis parvulis & fidelibus intellectum, aut per alium, aut per seipsum. Ubi agonizæ fideles hypocrisis, & simulationem, & complacentiam, & omne figmentum fictitium incitaverunt in animo, quamvis teneantur iterum ab eisdem, certum fiat, quòd in omnibus aut à Domino aut ab aliquo directore secundum Deum, & Dei timorem dabitur claritas in agendis, & serenabuntur mentes, quæ in omni fide se Domino subdiderunt, & obtulerunt ipeperit omnem suavitatis & corporis consistentiam Salvatori. Si mensura ciborum pensabitur in jejuniis, sequetur confusio, si corporum valentia & dispositio, erit directio. Nam quis ex modico cibo statim reficitur, & satietus est stomachus, nec maceratur & corpus. Alius verò multam sumit cibi quantitatem, nec reficitur, nec stomachus nausæ, sed amplius appetit & corpus arefcit. Igitur in jejuniis non quantitas cibi, sed corporum est consideranda conditio. Spiritus & caro per similitudinem seularum aguntur, quarum si una descendit altera sursum fertur: si altera sursum, reliqua petit omnino deorsum: & mirum, quòd corporale depressum spiritali faciat sursum ferri. Tenuitas corporis ex jejuniis decenter assumpta reuertem sensum causavit in anima. Pondus super pondus impositum onerifero animali, sæpe illud incurravat ad terram, & sarcina super sarcinas animalia robusta condempnit. Corpus nostrum, pondus est animæ horrendè ponderans super illam. Sapientia dicit: Corpus quod corrumpit, aggravat animam. Elcarum autem appositio iterum aggravavit, ut sub elcis & corpore sæpe anima in sua virtute frangitur. Jejunium verò non apposuit onera, sed exoneravit imposita: nam aut

extenuavit corpus, aut non permisit pinguescere. Induxerunt sæpe somnum epule aque jejuniis, sed ab illo tardius & gravius, ab hoc citius & levius evigiletur. Cura corporis propter Deum relicta in curam animæ inflexit auctorem, & corpus sustentavit sæpe aliter, quam per cibum. Alia enim est cura naturæ, alia voluptatis: illa permittitur etiam quibuscumque abstinentibus, quia natura modicis contenta est, nec accuratis intendit: hæc dissuadetur, quia recedit attentius à prima rerum natura, secundum quam originalis mundus vixit, nec delicis præstitit studium neque curam. Jejunium quotidianum proportionatum complexionis laudatur à sanctis, violentum verò & interpositum sæpe damnatur. Semperandum est in quolibet homine, quòd appetit complexio naturalis, non quòd appetit voluntas carnis. Sed cum eluritur, æque satietur, & corpus incipit agitari, difficile discernetur an naturalis, seu voluntatis sit appetitus. Non enim est jejuniis insitutum contra naturam conditam, sed ad refrinandum corruptam, & ne multitudo elcarum inalefcat super debitum ordinem, quia dum querimus reficere ventrem, sæpe inficimus mentem. Igitur abstinentia statim quousque tolerari potest sine detrimento naturæ, æque impedimento exercitationum sanctarum, visibilibus & invisibilibus, ad quas omnia verus agonista debito divino ligatur. Est jejuniis à multitudine ciborum, non autem à numerositate comedendi, & bonum est: est jejuniis à numero horarum sive dierum, sed non à cupia rerum, & etiam bonum est: sed si utrunque peragitur in corrupta maneat natura, beatificant agentem. Stetit jejunus in Paradiso Adam, comedens verò passus est exilium, non quòd rem malam comederit, sed quia præter obedientiam comedit. Jejunavit & à carnibus originalis mundus, nihil minus propter luxuriam est delentis, igitur non valent jejunia criminosis. Fannam tantummodo abstulerunt ab Ægyptiis Israël filii, carnem & vinum, & si qua lacticia non leguntur abstulisse. Ibant enim in desertum. Ad ipsorum sitim, quodumque fontes aquarum non vegetes vini pervenerunt in Helim, ut reficerentur, qui sitim patiebantur. Invenierunt semel aquas amaras, & dulcoratæ sunt ligno. Si amara est potio aquæ, ligno crucis dulcescitur. Non est jejuniis absque ratione. Quorquod verò jejunaverunt, aut supposuerunt causas,

Genes. 3.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Ecclesi. 10.

Judith, 20.

1. Reg. 7.

2. Reg. 1.

1. Reg. 12.

aut acceperunt aut posuerunt finem : Non enim agendum hoc opus est sine præeunte aut sequente causa laudabili. Jejunaverunt filii Israël in uno die, quo receperunt à Beniaminis confectum usque ad vesperam : Primo pro dolore confectus qui acciderat, & pro multitudine interfectorum, & quia credebant iuste agere, volentes vindicare tantum scelus, ut ex multitudine concumbentium, mulier moreretur. Mirabantur quòd tam felices habebant hostes, qui debebant iusta ultione puniri, quasi per jejunium à Domino expectarent decretum, quid in hac causa foret agendum. Jejuna & tu, si confectum sustines ab invisibili hoste, nam non fortitudine corporis, sed debilitate vincitur. Jejuna quasi penitentiam agens, & dolens de virtutibus interfectoris in anima invisibiliter, & visibiliter apertis moribus desolatis in numero magno, non parvo. Jejuna, & à malitia purgare ipsum. Jejuna, ut virtute Christiana hostes devincas, quos corporum ferocitate atque armorum industria non vales devincere. Filii Israël cum arguerentur à Samuele, quia adoraverant Deos alienos, Baalim & Asituroth, & vellet eos congregare in Malpharh, ad docendum eos Domini bona, pactum facientes cum Domino de non adorando idolo, & confessi sunt se peccatores, & jejunaverunt ob penitentiam, aut per amorem subiectum indebitè ad creaturas, & pro suscipienda doctrina. Sensus epulis non oppressus facile suscipit documenta vitiorum. Et viri labes jejunaverunt Septem diebus pro sepultura Saulis. Et pro mortuis in fide Christiana portanda est corporis poena, ut eorum animæ à poena releventur in charitate Christi, communicatione facta dolorum. Similiter David & qui cum eo erant, jejunaverunt usque ad vesperam super mortem Saulis, cum audirent communicantes secum in poenis : Quia credebant in fide, in alia vita passurum, ut certum in fide teneamus, animas glorificandas relevari à poenis propter poenas vivorum pro ipsis in charitate toleratas. Nec obstat, quòd Saul fuerit reprobatus, quia non est vivorum ferre certa iudicia super absolutos acta, hoc solum novit altissimus. Non enim debemus penitus officia charitatis non impendere pro his, qui nobiscum æquale sortem sunt sacramentum, nisi cum ejus negatione decesserint. Et pro filio infirmo jejunavit David, volens eum à morte avertere, qui pro peccato paterno morti prophetæ iudicio tradebatur, quamvis nequiverit. Proculdubio jejunia multa magna sunt preces in conspectu Domi-

ni, ad obtinendum quod petitur, ut si non ad placitum, saltem ad utile qui petit, exaudiantur. Achab rex Israël cum argueretur ab Elia propheta de scelere peracto in Naboth Jezebelite, & sanguis ejus lambendus esset à canibus in eodem loco, ubi Naboth fuerat lapidatus, statim scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem, & jejunavit, & dormivit in sacco, & ambulavit demisso capite, à quo propter humilitatem suam translatus est peccatum suum, & in filio reservatum ad puniendum, ut jejunium numeretur inter opera, ex quibus vindicta Dei differtur, aut ex toto auferatur. Nebemias audiens destructionem & captivitatem Jerusalem jejunavit & oravit. Jejunium meritum & acceptum orationis sociavit, insinuans ad inclinandam divinam majestatem precibus nostris animam in oratione contritam fieri oportere. Corpus verò affligi jejuniis, declaravit Judith vidua, quæ erat elegantis pulchritudinis, & jejunabat omnibus diebus vite suæ præter Sabbata & neomenias, & festa domus Israël. Ista verò prætermittebat, non propter gulam & relaxationem, sed propter familiam, cui se communicabat in consolatione atque participatione sui tempore festivitatum, ac etiam ratione cognatorum & conjunctorum, si ad eam visuram gratia in tali tempore accessissent : In aliis verò temporibus jejunii non relaxabat censuram, ut domaret juventutem, refrænaret pulchritudinem, honoraret jejuniis castitatem. Est enim jejunium castigatio juvenutis, pallor pulchritudinis, & castitatis honor, atque fomentum. Esther præmonita oppido, ut ingrederetur ad regem Astartum, virum suum amovit, nec propter firmatum decretum ausa erat ad eum ingredi pro liberatione totius suæ gentis, nisi primo omnibus Judæis, qui erant in Susis, per dies tres indixisset jejunium, ipsa similiter cum ancillis suis se jejunaturam promittens, post quæ, ingressum præsumpsit ad regem, & totius suæ gentis liberationem obtinuit, inimico Judæorum ad patibulum è regione damnato. Triduum jejunium, certum est, quia corpus attenuat, sensum evigilat. Triduum magis jejunium appellavi, quod in cultum trinitatis admittitur, & ubi cor, lingua & actus à nocivis, & ad rem non pertinentibus abstinent, Jejunium indixerat Esther liberandis, & ipsa liberare cupiens jejunabat, ut placetur Deus, ut inclinaretur Deus ad miseriam hominum, propter afflictionem corporum, & compateretur his, qui sibi non compatiebantur. Omnipotentis benignitas consuevit compati sibi non compatiente-

Nehem. 1.

Judith. 8.

Esther. 4.

tibus. Ubi hominum compassio cessat, ad seipsum divina sublequitur, duntaxat quod propter Deum in compassio fiat. Est enim jejunium in compassio quædam corporum, dum alimenta pro tempore subtrahuntur, aut non dantur, quæ à voragine gulæ apperuntur. Noverat Esther corda principum in manu Domini, & ad quæ vult illa inclinat, igitur volens inclinare in suam petitionem principem temporalem & terrenum prius studuit per jejunium inclinare cœlestem atque æternum. Porro, in omnibus tribulationibus, à quibus anima desiderat liberari, oportet Dei auxilium invocare, eum prius placare jejuniorum munimentibus. Signum est jejunium contritionis spiritus, & humilitatis cordis, ad quod Deus respicit, & secundum multiplicationem dolorum in anima & corpore Deus à nobis periculosas avertit ærumnas. Josephat vero rex Juda, cum videret adversum se multorum hostium, & potentium bella consurgere, timore perterritus totum se contulit ad rogandum Deum, sed prius prædicavit jejunium universo Juda. Credebat per jejunium placare Deum, & pericula inimicorum effugere: Magis verò spiritu cognoscebat, orationis præambulum & prævium esse jejunium. Nam jejunium corporis dispositio est mentalis atque vocalis orationis, qua rogatur atque placatur omnipotens, necnon & impulsus à lingua laudamus. Labia verò crapulis dissoluta dispersam laudem, & orationem Domino decantaverunt. Et quamvis quod in os intrat, secundum sententiam Salvatoris, non inquinat animam, nihilo minus multitudo cicarum atque varietas & viæ potentia opprimat sensum, ut fumo vaporantium ciborum magis cordis intentio sit onerata, quam ornata laus atque oratio. Esther, cum esset in Babylone, obtenta licentia de redeundo in Jerusalem, congregatis principalibus familiarum & Familiis, accepta multitudine auri, & argenti pro donariis ad honorem & decorem templi, anæquam caperet iter, seu redire cepisset, primo indicit jejunium, dicens: Prædicaveri vobis jejunium, juxta fluvium Hana, ut affligeremur coram Domino Deo nostro, & poteremus ab eo viam rectam nobis, & Filios nostris & universæ substantiæ nostræ. Erubui enim petere regis auxilium & equites, qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus Dei est super omnes, qui quarunt eum in bonitate, & imperium ejus & fortitudo ejus, & furor super omnes, qui derelinquunt illum: Jejunavimus autem & rogavimus Dominum nostrum pro hoc, & evenit nobis prosperè.

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evangelio.

Vide hominem humiliter alta sapientem, qui magis confidebat in afflictione carnis quam in auxilio regis: Magis in jejunio & pacificatione corporum, quam in apparatu militum. Patenter igitur dicit, quæ ratione prædicaverat jejunium, ut affligeretur coram Domino, & propter Dominum, noverat altissima fide afflictis propter Dominum, & coram ipso, non ad gloriam hominum ejus auxilium non deesse. Amat enim divina bonitas sibi non parentibus parcere, & diffusis de humano auxilio suum impendere: Idcirco noluerunt à sege tutelam neque subsidium, confidentes solum in Domino propter jejunium. Unde per experientiam, fidem facit Verbis, dicens: Et evenit nobis prosperè, magis propter jejunium, quam si à rege habuissetis copiam militum, quia in jejunio nobis propitium fecimus omnium verum & summum Deum, propter quem grætificandum factus est, in omni re auxilium mendicare humanum. Hunc cruciatum quare Deus voluerit in hominibus fieri, humanus intuitus non videbit, nisi per fidem, supra seipsum animus noster fiat. Fecit omnipotens Deus omnia in ordine ad seipsum, ut à quo creata sunt omnia, ad eum ordinata manerent, sed propinquè propinquissime, remotè atque remotissime: Sed sub cœlesti ordine sermo postulat intendit. Omnia quæ sub cœlo sunt, his differentiis distinguuntur, & his ordinibus ordinantur, donec in creatorem per creaturam sibi maximè proximam veniantur. Habet hic mundus cœna multa, quibus solum id quod fuit, & omni alio addito carent: Quorum aliqua sunt ad usum humanorum corporum & bestiarum, similiter & dissimiliter in sustentatione animæ cum corpore, imo corpus cum anima rationali aut vegetabili, & ista nullo modo ad seipsa, sed ad aliud sunt ordinata. Quæ tamen veniunt in usum corporum & quæ non veniunt, ad considerationem debent fieri animorum, & in omnibus laudetur magnificentia creatoris. Sensibilia irrationalia similiter mundus habet, quæ solum entibus præponuntur: Quorum aliqua veniunt in usum humanorum corporum & ipsorum similiter & dissimiliter, ista verò talia experientia plus quam eloquentia docet. Et sunt multò plura, quæ in usum corporum nulla ratione veniunt, imò plura, quæ corpora humana interamunt, sed in consideratione animarum nostrarum sunt, ut etiam in his laudetur potentia creatoris, quæ omnia facta & ordinata sunt in usum utriusque hominis: Nec ordinata sunt immediatè, neque

Y

propiti-

propinquè ad Deum, sed remotè atque remotissimè in ordine dignitatis & participationis divinæ. Corpus verò humanum ad animam ordinatur, & ipso anima in suis sensibus utitur, sed corpus anima non utitur, nec ad corpus tanquam ad suum æquale ad inferius anima ordinatur: quæ corporibus omnibus præfertur nobilitate seu dignitate naturæ. Anima igitur solum & immediatè atque propinquissimè ad Deum ordinatur. Proinde habes, quod omnia inferiora non solum situ corporis, aut in virtute considerationis ut lauderetur bonitas creatoris: Anima verò duntaxat ordinatur ad Deum, ut dum est in via, ipsum contempletur, amet, & ratione, intellectu, memoria, voluntate atque moribus quærat. Quod ut melius ipsa perficiat, noluit effundiper escam, & inquisitione diversorum appenbilium, gustusque delectabilium, ne in his occupata, pro fovendo delectabiliter corpore averteretur à creatore. Ipsa cibus non alitur, detrimentum aut incrementum non suscipit, valetudinem aut infirmitatem ex cibus non recipit. Cibus animæ, veritas & amor. Corpus verò corporalibus cibus crescit, atque decrevit, invalescit & tabet, sed modicis nutritur, gubernatur atque fovetur ad sui conservationem, & ad animæ libertatem, quam corpus ultra modum vegetum atque forum necesse sit, ut impediatur, ex quo anima sustinebit à creatore aversionem, aurnon faciet sibi debitam inhærentiam, & his qualificata contagis indurabitur quasi lapis. Corpus verò temperatè nec exquisitè nutritum, non inferet molestiam animæ, quia infra ipsum jacet inclusa, nec ipsa suis intentis curis vacabit sterilitate in se ferens causam, qua creatori & ejus theoris assistat. Fructus autem jejunii, & hujus cruciatus declarat, quanta ipsum oporteat diligentia custodire. Sanctos igitur patres mente interrogemus & respondere nobis. Moyses jejunus accepit legem & divinum alloquitum. Elias raptus est in paradysum: Daniel conclusit ora leonum, & jejunus homo, à jejunis leonibus honoratur. Experientia verò agonistarum verorum in auribus intellectualibus magis clamat, declarans jejunii bonitatem, magis verò tutam opportunitatem. Adjungebatur jejuniio mentalis & corporalis vigilia, & ad utrumque jejunium præstat fomentum. Et quævis non legatur explicite, quid in deserto fecerit Christus, tamen credendum est, quia agebat ut homo divinus, exemplum omnium factus. Vigilabat Christus corpore, quia nec habebat oppressum epulis sensum. Et oculis

intendebat in cælum, suspirans in supernas amenitates, ad quas introducturus erat sibi fide, spe, charitate coherentes: Aspiciebat supernum nidum, quem rursum factus pro nobis invenerat ad reponendum pullos, quos ab æterno præordinaverat suos. Et magnum tribuit nobis documentum vigilia Salvatoris, ne noster oculus malè sopiatur, & irrevocabiliter prætereat tempus accommodatum ad lucra superna. Vigilavit Christus carnis oculis in conspectu Domini, antequam conspectum vigilabat jugum iniquitatum nostrarum. Lamentabiliter enim prædixerat Jeremias: Vigilavit jugum iniquitatum nostrarum. Thrs. 1. Jugum à jungendo duo saltem dicitur: Jugum iniquitatis est animæ & corporis deliberata consensio in peccatum, diabolo subdita, iniquitati subiecta. Vigilabat jugum iniquitatis, quia diabolus affectum & rationem vitaverat ad arandum & sulcandam terram corporis nostri vomere perniciæ ad peragendum malum sulcis malarum, & variarum actionum delectantium præter Deum. Contra quod Christus anima & corpore vigilantibus advennerat, ut vigilia vigilia destrueretur. Jugum iniquitatis vigilabat, cum homo iniquitati voluntariè subditi non dormit, nisi malum perficiat, quod mente concepit. Contra quod jugum Christus se non dormitaturum objecerat. Vigilemus nos, si vita omnium vigilavit pro nobis. Suscipiamus in hac parte potius vigilandi exemplum, quàm discussionis officium. Vigilia corporis ultra quàm jejunium attenuavit eum. Eccli. 30 Quod & sapientia loquitur: Vigilia honestatis tabefaciet carnem. Desiccavit plerumque prurientem humorem, & sordes Sarranæ fustiter, & carnis aravit. Insuper oculis exercitavit corpus, & ad divinas actiones ordinavit eundem. Vigilia status ante peccatum, non enim somnus ante peccatum obrepserat in homines. Assimilat vigilia superna civibus, qui nunquam dormiunt. Corpori quædam dedit apertitudinem spiritus; magis verò morem. Possident absque dubio incorporei oculum insopitum. Mortui habent similitudinem membra foporis in tempore. Vigilia verò resurrectio est membrorum, & omnes sensus disposuit ad objecta. Gaudium est videre summi artificis opera, vidit vigilans oculus, igitur & mentis est facta dispersio. Sed & multi congregaverunt mentem, & ab exterioribus ad interiora, à visibili ad invisibilia processerunt. Vigilia corporis, exercitatio mentis. Aggravatum sæpe corpus, introfusa animata in seipso per suum opprestit, Non igitur

Eccli. 34.

4. Reg. 2.
Dan. ult.

tur in viris agonistis vigilia propter corpus, sed ut in vigili corpore interior sensus magis invigilet. Caret anima suo imperio in corpore dormienti, sensibus omnibus imperat, dum corpus invigilat. Sunt virtutes absque merito corpore dormiente, exercitantur verò in anima, cum illa in corpore non opprimitur. Divinas theorias atque theophasias anima oculo sopito non sentit, & si sentire videtur, aut sine merito, aut illusiones plerumque demonum sunt. A similitudine mortis fecit divorcium, qui studuit vigilare, & socium se fecit non dormienti vitæ. Magna fuit hominibus consolatio videre mundi lucem atque ornatum, & regum atque procerum maiestatem. Superexcedit omnino incomparabiliter, cum anima nocte vigilans acuto & intellectu & fideli oculo aspicit intelligibilem lucem, superiorem decorem & omnium regem regum cum assistentibus substantiis separatis, irrevelata facie contemplatur, quamvis non intueatur in lympido. Vigilans vicit naturam corruptam, & supernaturalia fortietur, affusæctus divinis. Damnum existimavit modicum somnum propter illorum carentiam. Noctu vigilans exinanivit seipsum, & omnem rationem perditorum & acquiritorum exegit, & antegradum & retrogradum sui agonis cognovit. Somno deditus nihil horum fecit, anima laboravit in vanum. Ingressum habuit in profundum abyssi mali, qui decretam & fructuosam exegit vigiliam, & paufactus revigilavit ad Dominum, & satagebat de malo liberari, desiderans cum clamoribus anxii spiritus, & turbati cordis, dicebatque ore, magis verò corde clamabat: Ne avertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum, quem vigilando mente conspexerat. Vigilia custodia est cordis. Qui cor custodit, custodit intellectualem vitam. Proinde scriptura dicit: Omni custodia serva cor tuum, quoniam ab ipso vita procedit. Sicut vigilans intellectualiter in porta cordis, & omnem cogitationem insurgentem ab intra, ingredientem per objectas sensuum forinsecas qualitates & subortas actiones, examinet, discutiet, sive volens unde venit, qua venit, quid desit, quoque tendit, & secundum rationem non naturæ aut voluntatis, sed fidei & charitatis concedet aut prohibebit egressum, similiter obstat ut permittit ingressum. Non omnes aves nificare debent in abditio cordis nostri, nec omnes sunt prohibende. Turtur & columba, passer solitarius, non prohibentur nificare volentes. Symbolicè loquor, qui legit, in-

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

telligat. Vigilet ratio sedula in porta cordis, nec sine ratione alicui permittat egressum sive ingressum. Nullum enim castrum oportet tanta diligentia custodiri. Castrametari sunt undique inimici, panter & amici: Et intus sunt ad eosdem inimici, similiter & amici: Et similes ad consimiles sperant habere colloquium, ut tradatur castrum in manibus exterorum, interiorum amicitia id agente. Est in nobis condita natura, ratio & divina imago, quæ ad virtutes extra castrametantes, invisibilem & indissolubilem ex utraque natura pulchram amicitiam habent, & collegari se appetunt ad agenda divina. Custos verò portæ, egressum & ingressum his aequè permittit. Non enim istorum erit alloquium, nisi ad placitum conditoris, & ad castri tutelam. At etiam est in nobis natura corrupta, & plerumque consuetudo antiquæ malorum, & ipsorum memoria, quæ vitis & rebus corruptibilibus sunt amice. Fiat igitur discretio non sopita, ne permittat egressum. Volunt enim egredi, ut larvales vitiorum multitudines introducant cum ducibus tenebrarum. Tu verò vigilia, portamque claudere maledicis: Perdere cuncta volunt, & funditus subvertere castrum, ut conditori & redemptori, locus non remaneat ad manendum. Vigilia expectans, si vocaris intellectuali voce, aut quid dicatur, adverte. Ante omnium conditorem nefas est insensibiliter somno premi. Nec in servis coram Dominiis panitur ordo iustitiæ: Fortè quia tibi loquetur Deus & non homo, quem sæpe homo vigilando expectat. Jacobat in tabernaculo Domini Samuel cum Heli, sed credens ab illo vocatum, sed tertio vigilans inquit: Loquere Domine, quia audit servus tuus: Et nota est ad eum in multis divina voluntas. Vigila & tu omni oculo cum Samuele & cum David, dicens: Audiam, quid loquatur in me Dominus, quoniam loquetur pacem in plebem suam. Et ad hanc vigiliam solitudinis, ut animæ aptius Dominus eloquatur, dicebat per prophetam: Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus, dum vigilat intentè, qui quærit, aut debet audire divina. Qui vigilare non didicit, difficile potuit verè compungi, nec suam investigare internorem consilientiam, nec exteriori appositum aptum modum. Habet tumultus iniquos lux diurna, & spargere magis, quàm congregare suum est proprium. Silent in nocte rationales rumores, qui magis distrahant mentem, quàm omnes ferarum & avium voces. Et in tenebris quilibet recolligitur ad seipsum.

Y 2

fum,

Psal. 142.

Prover. 4.

L. Reg. 2.

Psal. 14.

Osai. 4.

sum. Proinde nocturna vigilia in tenebris animæ lucet. Tenebræ corporales, lucem menti superinducunt, & scaturit quiete anima legem Dei, seipsam aspici stantibus tenebris super terram, ac veritatis conspensor in die sibi tenebras fecit, & ut perspicacius immeretur mente in illam, in magnis splendoribus corporis oculos clausit luci. Vagatio visivi sensus, vagari serpe animam fecit, qui non, vagatur nisi mediante luce, orbe verò tenebris obvoluto, nec vagatur anima sui causa, sed hoc cæcus quilibet habet in die, sed aurbus sentit ipse ramores. Ergo bonæ sunt tenebræ, quia in tenebris corporis oculo non videtur: Silentiū ut plurimum, quæ maximè sunt causa investigationis animæ, tenebræ scilicet & silentium. Contrarium verò faciunt lux & rumor. Portæ namque, sunt horum præceptibiles sensus, per quas multa ingrediuntur ad mentem. Ac per hoc non animæ fecit auroram, tenebræ meridiem, ut conspiceret intellectualem orbem divinorum bonorum, vanis & inenarrabilibus redimitum. Silentium verò animæ renovavit imo roboravit auditum in auditione arcanorum. Et in nocte confessio divinæ laudis, & proprii criminis ad Deum peragitur: Hoc asserbat, dicens: Media nocte surgebam, mente pariter & corpore ad consistendum tibi. Intellectualia prout perambulantur in tenebris corporis, & per vias æquitas eo tempore rectius mens percurrit, & tacentibus hominibus loquitur Deus. Ipsis non auditis audiuntur corporis voce carentes Judi & Larvæ: Hi, ut erudiant & consolentur: Illi, ut terreat & contristantur. Necnon & plerique redemptor per partes innotuit. Quod dico, non omnibus dico, sed jure vigilas exequentibus propter intellectualem & incorruptibile bonum, non propter bonum corporis corruptibile. Vigilant artifices, vigilant studentes, vigilant latrones, vigilant in insidiis milites: Ad quos nullus noster est sermo, dum non propellant somnum propter omnium creatorem, sed ut veniant in manū cordis vitia sive virtutes. Viderunt bonum vigilæ quamplures, & noctem viderunt in diem, ut imprædite silisterent coram Domino. Vidit bonum vigilæ Paulus, qui ad multas vigilas hortabatur, Vidit & Petrus, sed in oratione vigilare jubebat. Viderunt eremicolæ, qui magis cœlicolæ dici possent, quorum plurimi stabant in vigiliis per totam noctem. Vidit Dorotheus, qui ab adulta ætate nocte atque die dormire nolebat: Qui semel somno oppressus dormivit in cono: Exper-

gestus somno diabolo dixit: Si persuadebis somnum Angelis, persuadebis & mihi. Qui deinceps non dormivit, nisi somno mortis, semper vigilans ad divina. Tempus breve infallibiliter est. Væ! qui somno præterire permittunt, nisi quod non possunt negare naturæ improbe exactrici, cui probiter est negandum. Amator somni, receptaculum illusionum. Qui somnum odit, à phantasia in modico liber erit. In charta perditurum expensarum tempora somni scribe. Ad fiscales introitus districte pone vigilas. Qui novit vigilare, novit orare, & oratione percutere invisibiles inimicos: In quorum figura omnipotens Deus in vigilia matutina respexit supra castra Ægyptiorum insequentium Israelem, & omnes principes & robur Pharaonis demersit tu manū profundo. Aptum tempus venit agonistis exiit ad interficiendum demones & vitia, vigilia matutina: Nihilominus idoneum illuminationibus nostræ mentis. Hora enim talis, salutariem angelicam, responsum virginem, conceptionem divinam legimus celebratas: Et matutinali eadem hora, qua conceptus est, salvator est natus. Cujus nativitatem vigilantes pastores à separatis foetis didicerunt, & audierunt incorporeorum cantus atque ineffabiles melodias: Quia semper Angelis est congrua tam honesta vigilia exacta pro regno superno, in quo ipsi non dormiunt. Naturale ab eorum creatione fuit Angelis non dormire: Nobis verò virtute præstatur & gratia. Eadem hora celebrata novitas regni cœlestis, scilicet resurrectio voluntatis morientis, potentia propria resurgens: Ad quorum memoriam debet amabilis, imo actualis fieri vigilia matutina, ut actus sit mentis discurrens per amœnitates invisibiles paradisi, cum quiete corporis, atque debito exercitio propellens somnolentiam importunam. Astant enim nequius hiis temporibus terri. Fide certissima tenendum est, Dominum captum pro redemptione hominum, tota nocte illa non capasse soporem, sed in afflictionibus & densioribus irrogatis, poenalter cum affectu magni operis vigilasse. Conforma expedit fieri membra cum capite infopio. In luce placida est vigilantio, in tenebris virtuosa, eorum videlicet, qui pro Christo & superis agonizant, cæterorum verò, laboriosa vel turpis. Albedo habet segregare visum: aggregare nigredo. Et visus animæ à luce patitur illud idem, qui congregatur in tenebris sive nocte. Proinde Omnipotens non solum in signum magni facinoris Filius mori-

Exodi 14.

Lucæ 5.

Psalm. 118.

1. Cor. 4.

2. Petri. 4.

monēbatur in cruce, sed ut totius mundi omnium hominum mentes in admiratione atque contemplatione suspenderet, tenebras induxit in mediis splendoribus super terram, non solum Judæam, sed universam, ut adveniretur non esse sine magno mysterio, quod tam insolitum videbatur. Non fecit tunc tenebras, ut more solito homines dormitarent, sed ut non vagantibus oculis ingrederentur ad mentes. Fecit tunc noctem, non ad nocendum, unde nox appellatur, sed ad meditandum, prop-

Matth. 17. pinquis atque remotis. Proinde per omnia mundi climata illa obscuritas fuit in libris annalibus, ac temporum gesta continen-
Matth. 4. tibus, annotata. Et cum Apostolorum & discipulorum Christi predicatio, per terrarum crebresceret orbem, ex illa obscuritate multorum claruerunt mentes, cum in predicatione ipsorum, concordiam facti agnoscerent pariter & verborum. De quorum numero fuit Dionysius Aareopagita,

Actuum 17. ut ex apostolicarum actionum litera comprehendi potest, & fideles historiae narrant. Igitur non fecit Deus illas tenebras, ut tenebre diu essent, cum scriptura evangelica recitat, confestim fuisse remotas: sed ideo fecit, ut imposterum generarent hominibus claritatem. Non est nox, ut noceat, sed ut prosit ad vitam. Non est nox, ut semper ipsam homo dormiendo pertranseat, sed ut quietus non sit suspensus: non videns corporalia, spiritualia contempletur: non videns terrena intueatur coelestia: non videns homines cum angelis ehorum faciat: immotus pedibus affectibus gradiatur, quibus solum ignis atque irreverberans appropinquatur ad Deum. Ac per hoc bonæ sunt tenebre corporales, si in eis lux æterna conquiritur. Bonæ nox, & fallit regula deivantium, quia ipsi præstat aptitudinem contemplandi. Et contemplari opus Christi erat in deserto. Non est scripta literis contemplatio ejus, sed scripta est in tabulis justis cordis, & in membranulis fidei. Talia contemplantur, qualia decebat Filium Dei & hominis contemplari. Non tardemus accedere ad desertum, si non corpore, saltem mente, ad contemplandum divina tempore noctis, similiter & diei. Aut diem pro divinis quietè agendis vertamus in noctem: aut ipsum alius contemplationibus, mediocribus & infimis tanquam. Altas dixerim Trinitatem, & quæ circa ipsam sunt, pro ut se fideliter & investigatione potest noster animus ipsius adiutorio sursum ferre, ac etiam assistentes intellectuales substantias cum ipsa: mediocres, quæ nos sumus, & circa nos sunt, bonæ naturæ &

gratiæ: infimæ, ipsos damnatos & iniquitatum fasciculos deprimentes. Vigilia orationem eduxit in lucem. Nam si veri oratores (secundum Christi sententiam) sunt in Spiritu, quia DEUS est Spiritus: & tales quærit, non in monte vel templo: in nocte aprior Spiritus, in die aptius corpus. Et Jesus ductus est in desertum à Spiritu, ut in Spiritu oraret, Spiritu viveret, Spiritu ambularet ad sui veram imitationem cætera membra trahens, ut in desertum eamus ducti à Spiritu. Vigilemus Spiritu, vivamus Spiritu, ambulemus Spiritu, & desideria carnis non perficiamus, ne à somno turpiter immergamur. Sed habet nocturna vigilia timores nocturnos, similiter habet & gladios:

Joan. 4.
Matth. 4.

In Canticis dicitur: Uniuscujusque entis super formam suam, propter timores nocturnos. Timores nocturni à demonibus immituntur, ut aut homo non fugat, aut pavescit confosum quærat, qui ad securitatem erit remedium: impedimentum tamen erit divinum cultum, ob reverentiam innoteferendi, aut reverentiam conturbandi: aut sustinebit illusiones phantasmatum, strepitusque corporum sentire sibi videbitur: sæpe fiet clamor confusus, interdum distincta vox audietur: impulsiones corporumque contactus sentientur, qui à Spiritibus fieri perhibentur: & illusiones ipsorum dormientes etiam sentientur: & multisimilia cum his sæpe fiunt: Noverunt enim maligni, tempus nocturnum aptissimum divinis theoriis, quod conantur eripere per somnum aut in vigilia conturbare: quia in matutino interficiebat David omnes peccatores terre. Disponebat sane in nocte judicia, quia rex erat, ut malefici & iniqui non viverent super terram. Sed orandum est, in quiete noctis mens humana consideret, quomodo vitia propellet, revocet virtutes, castiget mala peracta, & malum impunitum in ipsa non sinant. Contra demones, peccatores lacrymis & observationibus interpellant ad Dominum. Et idem David dicebat: In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. Ex quibus irritantur demones, excitantur furæ infernales ad nocturnos inferendum sæpe timores. Sed sunt gladii contra ipsos tenendi omnino indepotere super formam, judicium divinum, ad quod inevitabiliter unus omnes, si per fragilitatem animæ nostræ timore superemur. Interrogavit quidam discipulus tactus in magno desiderio vigilandi pro christo Christiano quandam eruditum & peritum in placitis mortibus senem, dicens: Quomodo possunt bene

Rom. 17.

Cent. 2

Psalm. 100

Psalm. 49

benè vigilare & orare de nocte? Et intendebat querens aliquid corporale pro argumento suscipere. Et ait ad eum fenex: Timor divini iudicii, si fuerit firmiter tuo cordi infixus, paululum dormies, modicum dormitabis: vigilabis unique atque orabis, & velut pestem fugies gravem somnum. Ad quem discipulus: Credebam te Pater mihi corporis adhibere dietam sive medelam. Ad quem fenex: Experimento didici, nihil faceretam animum vigilem, & carnem suspirare altitudine soporis immerfam, quam timor inevitabilis iudicii, & distincte atque insubterfugibilis examinationis. Igitur timores nocturni, divinis timoribus reprimuntur: necnon si veritate virtutum Christi, quem colimus, scuto protegemur, non timebimus à timoribus nocturnis. Scriptura dicit: Scuto circumdabit te veritas ejus, non timebis à timore nocturno. Sanè Christi veritas à demonum liberat falsitatibus. Falsa sunt omnino phantasmata, & ab initio mendax mendacis decipit. Intentio est maligni, ut tempus nocturnum atque diurnum sine fructu pertranseat. Nocturnum ipsi, diurnum conturbandum hominibus derelinquit, & quod crudele auditu, quod vinis solitariis, remotis à vexationibus hominum, plerique cum luce variaverunt eorum mentes, & curvatam orationem, & tepidam contemplationem fecerunt, quamvis non ex toto dimiserunt. Legi quendam noctis & tenebrarum corporalium utilitatem aspexisse, qui de materiali sole lachrymabiliter quebatur, eo quod immaterialis solis abstulisset solamen. Fures, cum furantur, odiunt lumen solis, omnemque lucem abhorrent: & cum apparuerit, existimant mortis umbram: norunt enim ad eorum opera lucem fieri omnino impedimentum. Cœlestes nempe fures divinarum charismatum atque secretorum, ad eorum agenda mystera, tanquam impedimentum condemnarunt lucem, veruntamen non oderunt. Nihil tamen odio habendum in ordine universi, prout à divina providentia ordinatur. Ergo nulla dormitio? utinam fieri posset innocua remanente natura. Sed non ad delectationem, sed ad necessitatem inevitabilem capitur sopor & locus deus dormitioni recipiens corpus ad requiem, non retinens dormiendi suavitatem. Dormierunt sanè multi modico somno, quorum excitatio non fuit gyratione in aliam partem corporis, sed egressio à loco dormitionis. Aliqui erecti stantes, captaverunt sopores. Aliqui sedentes in cella, somnū modicum

ufum habuerunt. Aliqui post communem orationem & contemplationem egressi sunt in lectionis gradum, & liber tantum eorum facies suscipiebat, & idem semper erat dormitionis & lectionis locus. Aliqui commiserunt directionis iudicio, & nihil amplius addiderunt. Aliqui nunquam praterierunt iudicium discretionis, nihil dantes aut detrahentes, secundum mensuram infirmæ aut validæ materiæ. Hos secutiores dixerim, sed de mille difficile sit monadem reperire. Diverse sunt vigilæ & vigilantium actus: sicut intentio & remissio in amoribus divinis & timoribus agitur. Extimius Prophetarum dixit suæ vigilæ typum: Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Alta scriptura dicit in priacutis. Vigilat rex sui corporis, qui pro Christo suscepit agonem more aviculæ solitarie. Sed ubi agitur vigilia? In tecto. Tectum animæ corpus nostrum est: quo dormiente, anima oppressionem patitur, & in suis directionibus non est libera: ipso vero vigilante, animæ suæ jura subveniunt, Tectum, charitas est: quia charitas aperit multitudinem peccatorum. In amore fervido vigilandum est. Ex beatitudine dicebat David peccata sic tecta: Beati quorum tecta sunt peccata. Tectum dicitur Gog, in quo intelligitur occulta diaboli tentatio. In quo tecto vigilandum est, ne diabolus vinum virtutum similitudinibus tegat, & nos in foveam deceptionis immergat. Investigat hæc vigilia solitaria, & sicut passer solitarius sedulo invigilet Christianus, ut diaboli tectos possit intelligere dolos. Vigilandum sanè in tecto est, quod legitur fuisse à Deo mandatum, quod tectum tabernaculi tegeretur sagis cilicinis. Tabernaculum Domini est, ubi Domini steterunt pedes, de quo etiam Psalmista dicit: Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus, quod est ecclesia: & ubi steterunt pedes Domini, scilicet Christi humilitas, quos pedes Magdalena lachrymis lavit. Apostoli ejus predicatorum, qui per mundum universum cum predicando portaverunt, quos quippe hora mortis Christus propriis manibus lavit, ut mundiores & apiores essent ad Evangelium predicandum, quorum pulchritudo antequam esset à Spiritu Sancto acceptis præconium pulchritudinis atque laudis. Unde Ihsaia dicit: Quam pulchri supra montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem. Quæ pulchritudo ad Apostolos refertur, qui supra Ihsaia. 57. noctem ecclesiæ positi pedes Christi pacem annuntiantis atque facientis in toto mundo fuerunt. Pedes Domini affectus & in-

Psalm. 104.

Psalm. 90.

1. Pet. 4.

Exod. 26.

Psalm. 130.

Lucas 7.

Matth. 21. & intellectus Christi, quibus inter nos ambulat usque ad finem mundi. Propterea ipse dicit: Ecce vobiscum sum usque ad consummationem seculi: quia diligit nos, & opera dilectionis impendit, & intelligit nos, & quæ circa nos sunt, ut nihil sit absconditum ei. Tectum verò hujus tabernaculi est supereminens charitas, quæ iterum operatur signa cæcinitis: quia quanto ardentius, & altius fideles dilexerunt omnium Deum, & patrem, & Filium ejus quem misit Jesum Christum, tanto asperioribus vestibus tribulationum voluntariè sunt operiti. Interroga martyres, interroga confessores, interroga & virgines, & respondebunt tibi. De quo tecto, etiam Psalmista pro ecclesia loquitur: Extendens cælum sicut pellem, ut regis aquis superiora ejus. Cælum est ecclesia ad differentiam synagogæ procacis atque terrene. Extensæ est & dilatata est ecclesia more pellis, ubi sunt serpsæ divina mysteria. Superiora verò tecta sunt aquis, qui sunt superiores sancti, tribulationum, angustiarum, afflictionum imbribus operiti fuerunt. De quo charitatis ecclesie tecto, Salvator tribulationum tempore consulit non defendere, dicens. Et qui in tecto est, non defendat tollere aliquid de domo sua. Et gloriam Domini videbant Filii Israël super tectum foderis, dum erant in deserto solitudinis, ut omnino more solitari passeris nos oporteat vigilare in tecto, si gloriam Domini queramus contemplantari. Et ita vigilemus in tecto: ut ne credamus consores fieri consolationum, nisi fuerimus & passionum. Fiat igitur vigilia corporis, ut esse possit in consideratione horum vigilia mentis: quoniam aliter quam in tecto ecclesie non est salus. Et tribulationum signa cæcinitis assumptarum aut illatarum oportet operiti salvam voluntatem. Delicata in adultis hominibus vires, nescio, si perluxit ad Deum. Silebat in deserto Christus, nemini ore corporis loquebatur. Pax ei ab hominibus loquacibus erat, prærogavit in se usum rerum normam, & silentii sui censura nos ad silendum clamat. Pro nobis Christus omnia gessit, non cogebatur necessitate aliquid ad seipsum referre. Viator erat & comprehensor: sed novebat bonum silentii & pacis, quod ante peccatam sapientiam prædictum fuerat ex Propheta: In silentio & spe, erit fortitudo vestra. Erat enim bestis, quæ sibi non loquebatur, & ignorabatur ab eis, nisi prout animalia consueverunt proprium Dominum recognoscere quodam eis indito instinctu naturali, velut eorum

Psalm. 103. creatorem & Dominum agnovissent: ea differentia cognoscendi, qua differunt ab hominibus uterinis ratione. Faciebat hæc in sapientia Christus, & per sapientiam in deserto cum bestiis morabatur. Ad scholas deserti veniant, qui volunt nova sapientia imo æterna sapientia edoceri, & illa, scire quæ vulgaris mundus ignorat. Si quis sapiens esse cupit, hæc agat & intelligat, & sapiens erit. In moribus enim Christi, magis actione, quam lectione quisque fit sapiens. Si quis enim, cujus ratio vigeat, appetet magis silere, quam cum peccacibus loqui: & cum insignitis ratione carentibus usu ejus, nullo modo habebit alioquium. Qui cum parvulo loquitur, oportet linguam organizare pueriliter, & qui cum stulto, stultorum similiter verba. Cum ratione aversa loqui, similes expedit formare sermones. Ad quæ sapiens nullo pacto animum inclinabit, damnum exultimabit inaniter emittere verbum, silebit potius, aut interdum cum irrationalibus animalibus & avibus aliquam delectatione vacabit. Etiam aves & animalia terebrina secundum naturam agunt, & nihil reprehensibile habent. A ratione per peccatum averti contra naturam faciunt, & loquuntur, quorum consortium maxime sapiens devitabit, & captabit potius consortia bestiarum. Delectabilis est omnino animæ lucida ratione videnti, cum secundum naturam agentibus animalibus stare, quamvis per rationem incognitus sit ab eis, quam cum hominibus à ratione distortis acies, si per rationem non est cognitus eis, aut si esse non potest confabulationi rationis. Nam si sapientia dicit, ubi non est auditus, non loquitur. Effundat sermonem, multo magis informatur cum hominibus sanis, sicut equus & mulus, in quibus non est intellectus, ne habeas locutionem. In bestiis non turpatur natura. In hujusmodi hominibus ratio naturalis confunditur. Quærat igitur qui sapiens est à malis hominibus omnino secretum, etsi aliquando expedit, potius cum animalibus, quam cum sceleratis hominibus exultationis capere compendia. Ergo vitabit omnino publicum sapiens. Devitabit, ut sola necessitas apparere faciat in publico, voluntas verò eum teneat in oculo, & sapiens silebit usque ad tempus. Sed post jejuniū Christus revocavit esuriam, quam alta virtute frastaverat, ut cum jejunasset quadraginta diebus & noctibus: postea esurivit. Esuries est quædam intestina auditio ex carentia cibi, cum stomachus non habet

Matth. 24.
Numeri 24.
Job 30. quod

quod urat, in semetipso educitur. Sed hoc nobis magis veritatem humanæ naturæ ostendit, & id quod Christus pro nobis gessit, quam mores. Proinde Christianæ mentes insurgant, & incarnatum DEI Filium contemplantur in deserto juvenem egregiæ formæ hominem sine macula & peccato, attenuati jejuniis, squalidari palloribus, cum bestiis conversantem, orantem, vigilantem, tacentem, æscio, si lachrymantem, homo enim erat, & quod fecit, nam minus creditur in occulto fecisse, unde forte quod in deserto pro humana natura coram ætherio Patre lachrymis satis fecit. Videte progressum istius hominis in deserto. Ab omni corporis cura longè factus erat, & quod plus est, demonis se ad tentandum exposuit, ut causam legitimam adversus diabolum sumeret, si tentare præsumeret innocentem, & ad periculum, & expoliationem diaboli cederet, si cum Christo, iustiarum iniuste congressum, ac terrorem nobis incuteret Dei omnipotentis considerantibus larvalem exercitum, in quo juvenis est tantæ audaciæ demon, qui præsumpsit in Christum. Cujus cor formidine non terribitur, si audit à diabolo Christum fuisse tentatum? Prærogavit etiam patientiæ atque resistendi exemplum, cum ejus progressum, atque finem tentationis inspicimus. Sed qua ratione, quo tempore, qua effigie, quo gestu ad eum tentator accesserit, prout ipse ministraverit, enodamus. Rationalis diabolus est, & quantumcunque damnatus, bonæ naturæ non perdidit. Et subortis rationibus ad Christum tentaturus accessit in eremo. Luciferum verò præ omnibus, acuitate splendens, credimus huc fuisse, decebat, quoniam ab hominis prima creatione homo similis, & tantæ novitatis atque virtutis mundo usque in præsens illud non apparuerat, & terrebantur demones novitate degentis, quorum invisibili & mutua deliberatione omnium decreto ille præsumpsit adire. rationibus aliisimæ & incomprehensibilibus incitatus. Novit diabolus omnium corporum motus & actus, & nihil ei subterfugibile in corporibus, & ab eo tempore, quo Abraham atque David facta est repromissio de Christo, coetus demonum quod evenit expavit, & semper suspicatus, quod accidit. Intelligebat enim diabolus promissionem illam intelligendi claritate, qua fulget. Et cum ad Iliam factus est sermo: Ecce Virgo vel alma concipiet, semper territus mansit. Propter enim de Christo factas plenissimè

intelligebat, tempus omnino non noværat. Cum autem cognoverunt demones Virginis intumescere corpus, integritate servata, obstupuerunt. Sciebat enim, quod nec Joseph ad eam, nec alius fornicator accesserat, nec aliquid ore sumperat unde corpus tumesceret, & tunc velut solentissimi & insopiti exploratores affistebant, ut rei eventum cognitione perciperent. Cùm autem Virgo peperit, integritate servata, eorum intellectus omnino claudebatur, quia præter naturam hoc esse indubitantes sciebant, sed factum intelligebant potantia creatoris, quam ipsi sciunt finitè ingressum habere ad hanc mundi miseriam per communem naturæ portam, & purum esse hominem putaverunt, sed postea in ingressu, in egressu, post egressum clausa manente, plus quam hominem crediderunt. Audientes solitos infantum vagitus, hominem purum esse dixerunt, ab angelis novam & insolitam catenalam audientes. addiderunt stupor. Locum aliqd ostendebat humanum, novitas declarata pastoribus aliqd ostendebat divinum. Fascia comæ, involutio atque latetatio, circumcisio humanitatis erat indicium: quiddam Jesus vocaretur, præstendebat divinum. Mora in præsepio, erat humanitatis, sidus novitatis effulgens, docuam insolitum mundi regibus præbens, ipsorum adoratio prona, oblatio mystica erat specimen Deitatis. Præsentatio in templo cum oblationibus pauperum, amor ad humanam solium consideranda vergebat, Simeonis, & Annæ verborum excessus ad divina mirebat. Fuga in Ægyptum purum hominem demonstravit, simulacrorum casus, divinum ostendit auctorem. Regressus in Judæam hominem designavit, duodennis atque templaris inter doctores standi audacia præstavit excessum. Parentum quæstio arguebat pro homine: ipsius responsio Patrem ostendebat divinum. Descensus Nazareth atque subiectio, communis forma vivendi, humanitatis erat assertio, parentum reverentia, stupor in vivendo, locutio mutua, que de ipso sæpius erat, ad divina scandeat. Omnium carentia vitiorum, corporis motus ex omni ratione perfectus, Dominum membrorum, reprehensibilis nulla, sanctitatis aliisimæ imaginem præstebat. Cùm ad baptismum venit, monstratum est ut homo peccator, cùm vox paterna insonuit, & confusi sunt in suis opinionibus demones, sed derenti ab ignorantia, æstimaverunt etiam virtuosum hominem Filium Dei posse clamari, quod scripturæ sæpè commemorat. Accessus ad desertum

Math. 2.

Lucæ. 2.

Math. 2.

Jesum 7.

ad

ad hominem pertinet: abstinentia longa sanctitatem atque altam virtutem insinuat. Esuries verò ad humanæ naturæ defectum cogit regredi contemplantem. His rationibus in seipsis per omnem modum distantibus agitur diabolus, ad probandum quanam esset, non potuit amplius differre congressum. Volebat enim scire quis esset, cum omnium hominum haberet ipse scientiam, & suo juri totum genus mancipasset humanum, quamvis dispar in hominibus ejus esset sava potestas, & mirabatur, quòd eum saltem in motu corporis non poterat titillare, ut quid modicum operaretur impertinens, & usque ad corporis, præter rationem, motum non poterat inclinare. Plus erat stupendum, quod velut ad flammantem ignem non audebat approximationem facere, præter ipsam liberam voluntatem. Nunc verò unus provocatus ab ipso, ad ipsum tentator accessit volens etiam maculare si posset. Poena semper renovatur demonibus, & verecundia quædam, si vident quempiam ex virtute superna confendere, unde ipsi corruerunt, & eorum poena fuscipit jure augmentum, cum infensorem partem virtutis præpoliere cognoscunt, quam ipsi natura nobiliores præcæter abjecerunt. Erii maculare non posset, quarebat ipsius habere notitiam, ut si secundum suspicionem Deus erat, nullum sibi videbat adesse remedium: si sanctus, quòd maxime prævidebat, non tantum sibi timoris ascriberet, aut deperdenda captivitate dubitaret. Sciebat, quòd nemo sanctorum aliquem sibi violenter abstrulerat, ipse verò sanctos veteris testamenti, & duces, & reges, & patriarchas, & prophetas populi, licet non poenalter tenebat inclusos. Innumeros verò ex omni populo poenalter, nec per Christum erundos detinebat intrusos, hoc peragere antiqua & practica malitia faciens, effigiem assumpsit, qualem cognoscebat huc mystæzio convenire. Dum enim tentari fuerunt primi parentes atque decepti, procuraturum fuit à diabolo in forma serpentis, qui erat callidior cunctis animantibus, non tamen callidior homine: homo verò alius nondum erat, quem ad tentandum potuisset absumere: alterum per alterum non debebat primo congressu decipere, scilicet assumendo unius effigiem ad deceptionem alterius. Cognoscebat se munitum, & tertium deinceps sciebat hominem non esse creatum, proinde facile machinamentum diaboli fuisset directum. Sed tempore, quo diabolus Christum tentaturus advenit,

B. Sim. de Cassia Com. in PT. Evang.

orbis terrarum pollebat multitudine hominum, & famolorum in omni facultate doctrinæ. Adhuc autem & philosophantes deserta perebant & inhabitabant, ad subtiliorem speculationem eorum, quæ volebant in astris, & rerum natura conquirere. Proinde qui accessit, effigiem assumpsit humanam, sub eo respectu præminentis, quæ homo animalibus omnibus antefertur. Et erat effigies, non veterani hominis, decrepitaque ætatis, ne crederetur delirus: non adolescentis, ne sciolus aut inexpertus haberetur, sed effigiem grandævi hominis, mediocri ætatis, modestorum morum, multe peritæ, magnæ eloquentiæ: qui non statim verbum tentationis emisit, sed velut tentator verba præmisit, quæ nullus Evangelistarum ponit, & intantum in talibus præmissis sunt multa & varia verba præmissa, ut ex parte diaboli conditionalis locutio sequeretur, ut scire posset, quod per eum possumus quereretur. Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Sed ante verborum declarationem, tempus adventus diaboli prænotemus. Peracto quadrigato jejuniis, & fame advocata, quam diabolo innotescere voluit, ipse tentator advenit, cavens omnino tempus nocturnum, ne reputaretur phantasma, vel fallax aut laniulus prædo. Diurno siquidem tempore voluit inire congressum, prævidebat enim eum esse solertissimum virorum, & sciebat, quòd eum nullum adhuc poterat maculare delictum, & omne peccatum abstibat ab actibus ejus, & timebat reprehendi ab ipso in astutia sua per sapientiam ejus, nec ad tentandum multum tempus apposuit, sed qualimodico præparativo, fecit omne machinamentum ejus. Sicut primorum parentum malefactorum brevi hora perfecit exitium, sic iste credidit hunc hominem tentationis bello conficere: sed reductionem accepit, & protensa parumper mora, sed tamen eodem die trigram tentationem perfecit. Nec, ut quidam valde suspicantur, ante accesserat: aut accessit iterum in deserto, nec nisi trigram tentationem, ut Evangelistæ tradunt ingressit. Sed mirum atque stupendum hunc dialogum, audire omnem altissimum, cum omni sapientia convenisse: iniquitatem cum juditia: machinatorem mortis cum largitore vitæ: proditorem cum veritate: damnatum cum Salvatore: Belial & Christum, inter quos nulla esse conventio. Explorative diabolus loquitur, cum conditionem apposuit, Si. Hujus verò dialogi declaratio spectat, ubi de verbis agitur Salvatoris: expedit enim ordinem

Gen. 1.

servare susceptum. Sustinuit tamen passionem Dominus hostes Iesus Christus per patientiam, quia omnes expedit in tentationibus praeritari. Profecto impatentia in tentationibus est ruina tentantis, quamvis id id, de quo tentatur, non ruat. Non expedit animae tentationes impatienter suscipere. Frangit sane impatentia mentes sed velut agone coronarum combativum oportet ingredi tentationis examen, & cognoscere divinam providentiam ad nos inclinatam, ut invisibiliter ab invisibilibus hostibus invictus probati, probati vero coronamur in calnis triumphalibus magni regis. Adhibuit sapientiam in tentatione vincitida Salvator. Exemplum scripturae se tuebatur dolis non esse praestandum assensum. Ipsa quidem scriptura maxima pars est turbata: si anima in illam perfecte direxerit intuitum, voto se firmans directionibus ejus, invenitur plene in illa, unde omnis tentatio vincitur. In David autem figurabatur, qui stetit in deserto Engaddi. Engaddi oculus tentationis interpretatur. Oculatus erat Iesus adversus diabolum. Oculatum oportet esse tentatum adversus eum, qui tentat, ut perspicaciter videat, unde resistat, ne ipse velut excus ad objecta succumbat. Sed attende profundissimam humilitatem Domini Salvatoris. Scripturarum documento atque doctrina, non potentia voluit reprimere tentatorem, monestaciens nos, ut eodem schemate reluctemur. Resistit enim peltam accipientes in nullo praestavit assensum. Sed cum paternum honorem derogare diabolus aspirasset, ut ad orationem soli Deo competentem, ad se convertere niteretur: digna, quae meruerit, fuit repulsione damnata. Quo depulso, statim secutum est ministerium angelorum:

a. Reg. 14.

nobis omnino ignorantibus, in quo erat, nescimus si corporaliter ad cibum, aut aliquid aliud, aut spiritualiter ministrabant. Sed crediderim in ministerium laudum & glorificationum & adorationum & competentium omnium regi regum pro triumpho, duelli, quem de hoste tenebroso susceperat, ad nostram animationem praerogatum exemplum, ut si demones vincimus, focios angelos habeamus. Ac per hoc omnium doctor Christus, qui veram & infalibilem & sursum ferentem docet hominem scientiam, & spiritualis itineris in se, per se, à se, propter se ponere gressus novit: in isto deserto nos instruit, ad quod ducatur Sancti Spiritus, ut homo accellat, erudiens nos, ut non humano sensu, ac propria regulatione agenda feramur, sed ad lumen & directionem Spiritus Sancti, qui datus est multipliciter & variè, diversiter & mysticè unus existeris, diversimodè faciens: & extramundum & omnem amicitiam & consolationem corporis, & compassionem fieri veros sequaces docuit, cum solus abijt in desertum. In quo praerogavit nobis exemplum orationum, vagularum, meditationum, contemplationum, segregationum, pugnarum & ad tentationem praeparavit suo exemplo voluntarios sectatores. Sed nostris capitula & victoriosissima ducis tentatione inspecta, nostras prout fieri assoler, pauper investigationem infima persequemur. Nempe lux fidei nostrae universa perlustrat, & bona & mala perquirat. Illa, ut agat, ista ut caveat. Sed, mala priusquam fiant, praecipit plerumque tentatio atque deordinatio interioris hominis: idcirco mali mentalis aut actualis aditum, initium & processum ad evitandum Christiana consideratione tangamus.

Cap. V.

De diversa & multiplici tentatione.

Tentatio evenit plerumque nascensibus posteris, sicut fuit in parentibus primis, sed non est in potestate nostra cum sit, nec potest esse nostrae virtutis, quod non fiat, sed nostrum est praebere, vel non praestare consensum, quod cum sit, & resistitur, non ad culpam & poenam, sed potius ascribitur ad victoriam, & coronam. Ex quia demones est tentare, nostrum est resistere: sicut diabolus, quod in se est, & nos quod

hostium est, sciamus: qui propter suam improbitatem & impudentiam tempus ad tentationem vacuum non praetermittit, nisi ut pacem praetendat: & secus hominem incautum ex pace invadit. Aut cum quiescentem qualificaverit virum & suspecta repperit, quem tentare non oportebit, quia ille seipsum tentat: se ipsum inspuat, sibi ipsi blanditur in malum: ipse sibi laqueum parat, seipsum confodit, per seipsum ad cadendum absque impulsore sufficiens est, imò, deficiens. Sed

Sed post tentationem, si non resistitur, sequitur cogitatio cum aliquali decursu temporis, quæ leve peccatum est, aut nullum, si cogitatio fit, ut peccato adveniat. Postmodum sequitur delectatio, quæ vel erit citra consensum, & tunc erit veniale malum: Aut erit morosa etiam absque consensu, cum quis vult in cogitationibus carnalibus delectari, sed non consentire in actum, & hæc inter mortalia deputanda: Aut erit cum consensu, & tunc erit peccatum mortale, si de his insurgit & perficitur, quæ de suo genere mortalia sunt. Post consensum verò devenitur in opus, si habilitas caderet, & tempus & locus. Ergo peccatum actuale, in ordine tentationis originem trahit à libera voluntate unusquisque per suggestionem, delectationem, consensum, & operationem, secundum illud Jacobi: Unusquisque tentatur à sua concupiscentia abstractus & illeclus. Deinde cum concupiscentia carnis conceperit, parit peccatum: Peccatum autem, cum consummatum fuerit, generat mortem. Necesse est hostis antiquus de aliquo virio tentare desistit, qui non dormit, nisi supplantet. Et vices tentationum variat multipliciter, ut decipiat, quod si non in omnibus, saltem in aliquo vincat. Tentat quippe initium faciens, ut aut per aversionem à creatore ad infima convertatur: Aut per conversionem ad creaturam, ab eo, qui nos condidit, avertatur. Quod verò istorum prius, aut posterius sit in anima, durum est definire. Nos verò dicimus velut generationem & corruptionem simul fieri circa idem: Quia si confinia vitiorum sunt virtutes, virtutum autem termini aliena vitia existunt: Non ergo erit ab uno egressus, quin ipso instanti, ad alia fiet ingressus: Nec fiet ingressus ad alia, nisi ab aliis subitus sit egressus. Sed si fidei mysterium inducimus, quæ dicuntur, clarius patent: Quia sicut in eo, qui baptizatur, de Filio iræ, gratiæ perficitur Filius, eodemque momento, cum Filius efficitur gratiæ, ab ira paterna egreditur. Ac per hoc non est intelligendum, quod si virtuosus actus ex discretionem, aut ex mandato, seu necessitate interdum intermittitur, quod virtus dilata ex animo relinquatur. Nec credendum, quod per improvidam negligentiam seu trititiam, aut incautem & somnolentiam & similia, seu per incuriam venialium peccatorum egrediatur quis à Deo, & ad creaturam convertatur ipso ipso, si virtus & amor ejus teneatur in animo. Progreditur ultra tentatio, ut bonum aliquid non fiat, quam repellit mortis festinantis memoria, prompta so-

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Evang.

licitudo bonorum sanctorum, non impeditur amor. Sed succumbunt in istis improbi tentatores, aliam inferunt aciem, ut si bonum quis facere disponit, saltem minoris boni electio in agendo valeat, melioris electione abjecta, cui vera & summa discretio adversatur, & desiderium majoris approximationis ad Deum omnium regum regem, quod morali emulatione terrenos milites, ad terrenos reges videmus insilire, ut unusquisque velit esse propinquior. Quod cum in ista prævalere non possint, suggeritur ex tentatione, ut bonum fiat judicio proprio, famio consilio refutato, quam debellant timores, ut obedientia charitatis, exempla sanctorum vitam in veritate agentium Christianam, consilia & testimonia scripturarum. Cum verò agonista Christianus ex victoria superatum agonem perfecerit, ad inanem gloriam & sterilem laudem se convertunt invisibiles tentatores, & aptos actibus suis inveniunt invisibiles laudatores, ut parva in pelago, in portu laudibus mergant, & onustam ex sanctis laboribus navem, beatificando amiam omnia bene fecisse, ad profunda perditionis deducant, quam Apostoli sententia reprimunt, cum dicit: Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis tanquam ex nobis, multo minus & facere: Sed omnis sufficientia nostra, ex Deo est. Et Salvatoris sententia confundit, quando dicit: Cum omnia benefeceritis, dicite: Servi inutiles sumus. Necnon altitudo Dei & dignitas magnificentiæ suæ, cui suspirando servimus, omnino dignè servire non possumus, apud quem secundum Isaiam, velut pannus menstruatæ, sunt nostræ reputatæ justitiæ. Quod enim creatura ex condigno respondebit altissimo? Magnitudo autem promissi premii (quia secundum Apostolum non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis) virtutumque considerata proprietates, quam implere nequimus, à tali vana tentatione nos liberabit, necnon sanctorum altissimorum vita prospecta te permittet extolli de perfectione virtutum. Hofum enim consideratio sedula, quampiam animam in terminos nihilitatis, & nullius operationis includit, ut sibi nihil fecisse videatur, & quod fecit, magis iniquitas sibi quam æquitas apparebit. Tentant inquit sibi & nobis improbi demones de omni vitio spirituali, ut ad quandam infidelitatem seu dubietatem mysteriorum Christi animam inducant, scilicet incarnationis, nativitatis, conversationis, passionis, mortis, sepulture, resur-

2. Cor. 3.

Luce. 17.

Isai. 44.

Roma. 6.

surrectionis, ascensionis, repromissionis eterne, familiaris sacramentorum, maxime corporis Christi dubium interge conantur: Immoderantiam in Christo, in Virgine matre importune plerumque menti nostræ supponunt, ad blasphemandum inducunt, & inconuenientia plura circa diuina phanasmate turbati faciunt mentem nostram, & de spirituali superbia & vana gloria, & similibus mentem nefarie colaphizant, & de exterioribus vitiis à tentando propterea non quiescunt, de quibus dearticulatum doctrinalis dabitur sermo. Sed quia multoties per eorum improbatam continuam, varietatem tentationum intantum mentem afficiunt, ut aperietur in vitiis periculosa tentatio, ut viciniam faciant passioni, magis verò cuidam desperationi, ut ipsemet discernere nesciat, si peccato ex tentatione negavit, aut prestatum assensum: Idcirco tali perplexitati dignum duxi humiliter, magis verò fideliter subuenire. Cum enim tentano agitur in quocunque tentationis genere, siue trahatur per ipsam contra diuinam, siue ad humanam & temporalia tentatio ipsa descendat, si displicentia & amaritudo aduersus ea, de quibus tentatio agitur, in corde firmiter teneatur, ut potius poena eligeretur, quam consentiret, & mortis expectaretur supplicium, quam deveniret in actum: Nihil adesse periculi, nihil mali causa timeatur. Probat enim nos Deus, qui fidelis est secundum Apostolum, nec nos supra id, quod possumus, tentari permittit, sed facit cum tentatione proveniunt. Nam nec quomodo libet tentari, sed assentire peccatum est. Proinde in quacunque perplexitate propter vehementiam tentationum periculatur, non ad ipsam tentationem, aut suggesta per demones, sed ad voluntatis rectitudinem, & placitum recurratur, ut ipsa rectitudo seu ratio voluntatis placitum libramento seu æquitatis examinet, ut sciatur, quæ magis in placito sunt, spiritualia seu corporalia, virtutes, vel vitia, diuina vel humana, invisibilia siue visibilia, potiora vel minora, ut, si melius digniora placido amore amplecti-

tur, indigniora iusto iudicio dedignantur, insanam partem deflectatur iudicium, ne credatur adesse infernale peccatum, pro eo quod naturalis ordo iustitiæ, legis & gratiæ à tentato maculatum non accepit. Si autem indigniora indebito amore perflingit, pervertitque iudicio potiora contemnit, in sinistram partem declinet iudicium, & peccatum adesse in foribus proestetur, quia ordini trium legum maculatum tentatus iniecit. Proinde multa intelligentia oportet intendere, si horum cupimus habere notitiam: Sed neque possumus, nisi de primis motibus illustremur, qui, si à pura natura & condita insurgunt, peccatum non inferunt: Quia neque à bona causa causatur & malum, neque percipiendo per naturam, & sensus, obiectas extrinsecas qualitates peccatum admittimus, si naturalis ordo iustitiæ non maculatur, & lex scripta prohibens inviolata servatur, & desuper infusa & data gratia custoditur. Quis enim videndo, audiendo, gustando, olfaciendo, tangendo, loquendo, tacendo, quiescendo, operando, cogitando, imaginando, naturaliter peccavit aliquando, nisi quia ordinem naturalis iustitiæ pervertit, legem scriptam non custodivit, & gratiæ fecit despectionem? Sed plerumque insurgunt in sensualitate à natura corrupta motus illiciti, qui si statim alliduntur ad peccatum, peccatum non causant, cum nostræ potestatis non sit avertere, ne insurgant: Sed cum insurrexerint, ne procedant, nostri est arbitrii & potestatis: Qui si statim repressi non fuerint à corrupta natura & sensualitate habentes initium, etiam si non progrediatur ulterius, generant veniale peccatum: Quia non statim prohibuit malum, quod debuit prohibere liberæ voluntatis dominum: Et saltem accedit aliquantilla delectatio & causatura, unde peccatur & vilificatur anima, sicut per accessum ad Deum, & delectationem in ipso, melior facta fuisset atque nobilior: Proecedentes verò ulterius non repressi, intantum gravamur in culpa, in quantum naturæ, legis, & gratiæ confunditur debitus ordo.

Cap. VI.

Unde tentatio.

A Patre misericordiarum, gratiarum, consolationum & luminum, omnia opportuna nobis ab ejus æterno filio, & tempore fratris nostro docemur expectare, ut etiam à

tentatione custodiat. Non autem est timenda tentatio, sed casus in illam: Nec orandum est contra ipsam, ne veniat, sed ne decipiat, aut involat cum venerit. Ipse salvator, qui docuit sic orare, in seipso ante fuerat

fuerat expertus tentationes satanas: Factus jam in experientia humanorum, quibus in carne succubuit, nunquam autem animo superatus, aut per molestiam motus, excepto quod pro nobis assumpsit tristitiam. Præcæsum est in capite, quod diffundendum erat in corpora, ut fideles ejus tentationis pondera paterentur, non ad subversionem, sed ad probationem molestioris agonis, ut post victoriam pretiosior corona in victoris capite poneretur. Si verò tentatio ex vehementia quempiam subvertit, aut ante ne subverteret, humiliter non fuit oratum, aut talis superbia in anima insidebat, quæ per casum tentationis propellenda erat. Multis quidem alta sapientibus, & de se præsumptibus inducitur permissiva in tentationem profuit ad virtutem, ut dirigeret in salutem. Sæpe verò ipsa tentatio tentati, demerito cognito vel oculo deduxit in casum, & casus in æternum supplicium deduxit cadentem. Ac per hoc filius Dei divinè atque humanè homines docens edixit à patre petere, non ne tentemur, sed ne in tentationis barathrum demergamur. Inductio in tentationem, quam petimus devitare, est in illum malum seu mali finem devenire, prout improbus tentator intendit. Est autem deformibus & disformiter sæpe aut aliquando immixta tentatio: Non tamen omnis est inducitur devitanda, sed illius, qui ex principio, & medio, & fine perperam agit. Nam tentat Deus, ut probeat virtutem, probatamque coronet, ut tentavit Abraham in fide, spe, & charitate, cum offerre juberet filium in uno montium sibi ostenso in sacrificio mortuum. Intendebat quidem Deus non aliquid mali, sed in ipso probare virtutes fide: Quia cum Isaac esset filius repromissionis, in quo multiplicatio erat futura gentium, non est mente aut Verbo adversatus offerre illum juxta mandatum, nec hæsitavit quomodo multiplicationis gentium oriretur. Contraria porro erant, quia ex Isaac multiplicarentur gentes, & quia in monte mortuus litaretur. Nec obstat quia in fernine quod

erat Christus, in Figura Isaac debebantur, quin Deus voluerit Abraham in fide tentare, ita & in spe propter celestia capessenda, contemptu terrestrium, in charitate cum filium, in quem totus patrum amor diffunditur, divinæ justioni postposuit, amplius diligens Deum. At per hoc, cum Deus tentat, non est petendum, ne in illam fiat inducitur, cum tentat ad probationem virtutis, sicut scriptum est: Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum, & everserit, quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis: Non audies Verba prophetæ illius aut somniiatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum aut non in toto corde, & in tota anima vestra. Nunquam ac perperam agere vel sentire tentavit aut tentat amator omnium Deus, quod Jacobus Christi Apostolus asseverat, promittens in tentatione beatitudinem sufferentis. Beatus vir qui sustinet tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vite, quam repromittit Deus diligentibus se. Nemo enim cum tentatur dicat, quia à Deo tentatur: Deus enim intimator malorum est, ipse enim neminem tentat, videlicet ad subversionem. Unusquisque enim tentatur à sua concupiscentia abstractus & illethrus. Itaque contra inductionem in tentationem propriæ concupiscentiæ, coram æterno patre perseverandum est contra Satanam, de qua scriptum est: Nolite fraudare invicem, sed revertimini in idipsum, ne tentet vos Sathanas per incontinentiam vestram. Et Petrus Ananias dixit: Cur tentavit Sathanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto, & fraudari de pretio agri? Huic quidem contra casum in tentationem hujusmodi orandum est. Non autem permittit Deus tentari aliquem supra posse in superna: Quoniam non coronabitur, nisi qui legitime certaverit: Certamen verò, sine tentationum bello non geritur.

Cap. VII.

De vocatione discipulorum, & præcipatione Domini Jesu in Nazareth, & de ascensu in montem.

Peracta mora deserti, & pugna & victoria Salvatoris Jesu in virtute Spiritus Sancti, in cujus ducatu accesserat atque intraverat desertum:

Matth. 3.

Egressus est de deserto, & venit in Gal-

ileam, & vocavit discipulos quos elegerat, ante quorum conspectum facturus erat, atque dicturus, ut omnibus post mortem ejus & ascensionem testificarentur in orbe terrarum se vidisse & audivisse, quæ fecerat, & di-

& dixerat, Jēſus Filius Dei pro nobis in afſumpta carne docebat & prædicabat in Synagoga Galilææ. Cum verò docuiſſet in Nazareth, ibi (prima injuria ex Evangelio collecta) exiit propulſus. *Nam eſeſus eſt extra civitatem, & ad præcipitandum eum ductus eſt ſupra montem. Ipſe verò tranſiens per medium illorum ibat.* Exemplo Saluator patientiam docet, & tanto majorem, quanto à propinquis & notis, & propriis civibus injuria irrogatur: Adverſus quos Jēſus non Verbis aut actionibus pugnavit, ſed declinando eorum avertit furor. Nam adverſus impetuoſos contendere Verbis eſt excitare furorem & iram, quæ fortè quieſceret, magis excitata repenſis. Poſitus ignis agratus à ſtatu, erumpit in flammam, & ſæpe inemendabile facit incendium. Iræ ignis in corde vii à ſtatu aliorum verborum, commotus proſiliit in malum. Proinde omnino melius eſt ſilentium, quod & Saluator fecit, qui nunquam fuit niſi neceſſitate locutus; Non ſolum prudentem virum docet non contendere Verbis, ſed ſe ſubtrahere ab aſpectu irati, ut ſibi medearis & tibi: Sibi ne perſolabatur in animæ malum, tibi propter partiale periculum. Ad hoc etiam reſertur, quia audita captione Joannes, reliquit Nazareth, & ſeceſſit in Galilæam in Capharnaum maritimam, in finibus terræ Zabulon & Nephtali. In quo magno ſaceramento morum nos docuit, quòd excitata perfectione, ſi quis involvi timet fugiat, dummodo fidei periculum non relinquat. Et prærogavit exemplum eorum, quæ dicturus eſt Apoſtoliſ: Si perſecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam: Quod ipſe non timore, ſed exemplo perfecit. Et cum propter miraculorum multitudinem, & doctrinæ ſuavitatem, à turbarum multitudine circumdaretur: iterum deſerti cultor abiit in deſertum, ut etiam poſt utilitatem proximorum in id, quod orationis & contemplationis eſt, fiat non impeditus reſgreſſus. Bonum enim eſt, imo expediens agonizæ perito, redire ad ſeipſum, & frui ſeipſo, & intendere in præoccupato animo in divina, & expetens à Deo quæ ad ducatum & proſectum expediunt proximorum, & quos inſtruit in præſentiarum doctrina, juvet oratione ſecreta, ut capiant, & Verba divina non effundantur in caſum. Oratorem expedit eſſe bene docere volentem, nec expedit ſæpe videre, quos docet, aut nimia familiaritate conſtringi, ne doctrina vileſcat. Rarus fiat non ex ſuperbia, ſed ex diſpenſatione ob cauſam amplioris proſectus. Sed Vix! mihi & pluribus, qui unum cum

auditoribus facti ſumus, ut ex nimia participatione ad eos aufergeret reverentia, perverſa ſit introducta ſecunditas, & habita ſit vilis aliſſima Chriſti doctrina, ut Evangelium, quod eſt divinum, ex iſto participio tam frequenti videatur humanum. Deſertus enim locus, & in doctrina uberiores annuli fruſtus. Norma ergo ſit nobis quod fecit doctor Jēſus. Nam ex fuga deſiderium audientium auxit, ut uſque ad deſertum turbæ venirent ad requirendum. Optimum eſſet ad doctrinam requiri. Præſumptio ſapeſe ingerere non quæſitum. Et ubi Doctor requiritur, aviditas eſt audientium ſive turbarum: Cum audientes quæſerunt, præſumptio eſt doctorum: Et qui ſemper volunt docere, volunt ſemper ignorantes habere. Sed iterum tertio relictis turbis abiit in deſertum, & orabat. Anima quieta, ſemper loca quieta requirit: Et orationis auida, ſeceſſit à turbis. Quæ Deo vacare diſponit, niſi neceſſitate nunquam publicum quærit. Aves, beſtiæ, piſces, iterant vias ad loca, in quibus ex ſolito eſcas aptas inveniunt: Et animæ theſcolæ ubi orationes impredicatas mentales atque vocales emittunt. Paſtus animæ, irrecurvata oratio. Sape Deus de celo ſupernaturaliter animas paſcit. Aſſuefactæ aves ad eſcam, regrediuntur ad eam, & animæ ad orationis cibum. Proinde adhuc in montem aſcendit, *& erat pernoctans in oratione Dei.* Aſcenſus in montem, elevatio à terrenis, & approxinatio mentis ad Deum: Quamvis omnis proximitas ad Deum, non in virtute aſcendentis ſit, ſed deſcendentis benignitate peragitur. Aſcendebat Moyses in montem, ſed nec ultra poterat progredi. Sed Deus ſuo modo per ſubjectum creaturam deſcendebat, & mutuo fiebat alloquium & tractatio divinarum. Præſinitus eſt animæ terminus progreſſionis ſuæ, ultra quem non eſt conari. Deum verò proportionatur nobis. Ipſe deſcendit ultra quem terminum anima nequit aſcendere, per id quod à natura ſuſcepit, aut per id quod à natura acquiſivit. Quantum autem Deus & uſquequo poſſit animam trahere, nemo novit, niſi qui trahit. Aſcenſus montis ab impedimentis eſt elongatio. Aſcenſus montis, ſegregata in altitudine vita. Aſcenſus montis, ſuperlatus in virtutibus mos. Aſcenſus montis, gradatio ad potiora. Aſcenſus montis, diminutio prodeundi, arclantur enim in cacumine montes. Aſcenſus montis, ſupra ſeipſum fieri. Aſcenſus montis, cauſam ſupponit, participium enim lucis magis quam in valibus datur. Salomon dicit: Tripliciter ſol exurens montes: In reſceſſu

teffu aurora, meridie atque vespere. Valles in meridie atque sero non habent. Si quis in montem intellectualem, statum, scilicet virtutis ascenderit, à veritate illuminabitur in principio, medio atque fine, ut etiam omnium actuum suorum primum, consensum valeat. Oratur melius in monte, ab aequalitate vallium sive planicierum elevato, quam cum communiute multorum. Prævidit Iesus in monte pernoctabat in oratione Dei. Multi ad orandum pernoctant, sed non peragunt orationem Dei. Si quis in oratione aliud quam ipsum, quem oramus Deum postulat, non fecit orationem Dei, sed ejus, quod voluit præter Deum. Oratio Dei agitur absque medio. Per seipsum accessit, qui Deum oravit. Accessit quis ad principem, & frequentavit januas ejus, orans, ut pro eo interpellaret ad regem. Alius sumpsit audaciam, clamavit prætoribus, urgebat eum necessitas, nec apposuit medium, nisi quod ab æterno dare prænovit. Et quantum in oratione dominica multa determinata & distincta scriptura commemorat, sicut in vocibus cantat ecclesia, etiam referenda sunt omnino in voluntatem ejus. Plura enim novit, quam dixerit. Intellectualiter orans in monte intelligentiæ, septem orationis Verbareflexit in unum, & omnia extra illa revocavit ad unum, ad eilectum, scilicet inculpatum voluntatis ejus. Ista est oratio Christi, nec aliter invenimus suas conclusisse preces. Intellectualis orans communionem cum Angelis habet homo. Angelivero non vanatur in votis, huc voluit, hoc petunt, quod noscunt velle omnia iuste volentem. Pernox in oratione Dei Christus erat ut homo. In monte postius id agebat, quod hominis erat excelsi, nihil ad terrena recurvatum habens. Homo erat, & extra hominem exteriorem erat oratio. Non enim orabat ex forma visibili, sed invisibili, quamvis ad animam coaptaretur corpus. Nec orabat ex altissimo extremo & ineffabili, quod Deus erat, sed ex medio, quod animam habebat mediator: Et ex medio perficiebat orationem, quæ in omnibus & ex omnibus erat Dei. Nostra igitur invisibilis & insensibilis interior fit in omnibus Dei cunctis, ut

ab ipso gratiam orandi accipientes, oramus ipsum, petamus ipsum, ex ipso, in ipso, & propter ipsum, & decencia ipsi cum ipso, ut decessit oratio, quia ab ipso est virtus, ipse interpellatur, ipse sit bonum, quod petitur. Et hoc est ineffabile atque invisibile sacramentum, ut qui rogavit, seipsum velit dare roganti. Porro qui in omni loco & tempore, intentione, sermone & opere Deo fuerit cointuitus, pernoctavit in monte & oratione Dei: Quoniam qui ex his omnibus adhæret Deo, unus spiritus cum Deo, solum que Dei sunt amat & vult. Amorem atque voluntatum conjunctione expulso est diversorum atque contrariorum, ubi horum facta est exultatio, quod est Dei voluntas, est & hominis: Quod est hominis, similiter est Dei. Et facta est tota vigilia in oratione Dei. *Et cum audiret Herodes sanctam Iesum, ipse vero sciens, fecit secessum iterum in desertum Bethsaida.* Frequentabat desertum Iesus verbum & conversationem ab hominibus interdum averrens, nobis exemplum dans, quid agendum. Respirationis est solitudo deserti, ubi congregantur dispersiones invisibilis Israel. Et frequens Christi repetitio, quam sit bonum solitium fieri præstendit, quod Marcus hoc idem verbis periphrasationis refert pro aliori mysterio agendum. *Et cum nuntiatum fuisset Iesu de morte Joannis atque seorsum, dixit apostolis nuntiandis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite paululum.* Seorsum vocat suos Apostolos Christi mente & moribus à mundanis. Seorsum ab hominibus omnibus conceptus & natus est, quamvis homo super omnes homines erat, & discipulos suos invitavit ad vivendum à communiter male viventibus omnino seorsum. Seorsum, non in domibus civitatum, non in domibus regum, non in aulis proregum mundi, non in menis, non in muralis palatiis, cum obliquatis fenestris, & laqueariis cypressinis, non in domibus æstivalibus, aut hyemalibus cameris. Sed quo? Seorsum, in desertum videlicet locum. Cultores oportebat esse primo deserti, ac ejus amoenitate illecti, & speciositate decori, qui mundi amoenitatis debebant prædicare contraria, & male decoro mundo in perniciem animarum ad ipsum salutem obviaturi erant vita, moribus & doctrina per Spiritu Sancti audaciam ex adverso. Despectos corpore, riposa veste, illota facie, incuria cæsarie, cultores deserti, contemptores mundi esse decebat, qui delicioso mundo prævisi erant, in altitudine fidei, atque virtutum dare tempore præfinito consummum.

Mardi. 6.

Ibidem.

flitum. Non expedit hominem primo amicum fieri ejus, quem aperit debellare disponit: Nec decet rennere, quæ profanare intendit. Nullus ita despiciens, ut domum habitaret, quam ruinæ conspiceret esse vicinam, aut ipse libenter disponeret ad ruinam. Adversatari erant Apostoli toti mundo, unde non incolas mundi, sed deserti accolæ primum esse decebat. Sed ad majorem admirationem omnium subvehit, cum Salvator adjecit: *Et requiescite pusillum*. Ubi requies? In deserto. Ubi pax? In deserto. Ubi tranquillitas? In deserto. Ubi abscondi à contradictione hominum? In deserto. Ubi refugium à maledictione linguarum? In deserto. Ubi quiescit petulans oculus? Ubi acria ab ineptis clamoribus pausat? In deserto. Ubi aeris quiescit flabellum? In deserto. Ubi gustus non sollicitus redditur? In deserto. Ubi varia & sterilis ambulatio cessat? In deserto. Ubi homo cum seipso potest habere colloquium? In deserto. Requiescamus ergo nos invitate Domino paululum in deserto. Requiescere in deserto, cessare ab impertinentibus actionibus mundi est, & quietem possidere in animo, in omnibus abactionibus ejus, & gratiam hominum perdere, ascribere imperturbabilem pacem, & abdicatum fieri ab occasione malis, & ab his, quibus sensualitas allicitur atque delectabiliter præter necessitatem fovetur, est quies Sanctæ deserti. Quiescere prius volebat Dei Filius in deserto, ut Apostolos, quos in inquieto mundo missurus erat, invitaret ad requiem. Conveniens penitus erat, ut experimento sentirent, quam bona foret quies rationalis animæ, quam dulcis contemplatio divinorum, quam jucundum secretum ab hominibus & à mundi negotiis fieri, qui à mundo disponebantur avellere amenitatum amatores. Nec Christus eos præter semisist ad requiescendum pusillum in deserto, sed ad ipsam quietem simul cum ipso vocavit. Non enim esset sine Christo quies debita in deserto, cum ipso verò ubique noscitur quies. Non locus asper, non hispidus lectus, non marina procella, non terramotus, non aura corruptens, non subito fulmen, non exemplo contrarium inquietudinem dabit, si anima cum Christo quiescat. Cum Christo quiescere in deserto terminatio est amoris. Et audiantur à sponso cuncta, ut quiescat dilecta quousque ipsa velit. Fluctuat omnis amor, nisi quiescat in Christo. In tempestatibus sunt desideria, nisi terminentur in ipso. Quocumque se anima verterit pungentes sentit aculeos, la-

borat pedibus fossie, spineam portat coronam, terror semper in auribus ejus, in pace insidias patitur: Omnis regio generat sibi tempestatem, nisi cum Christo requieverit in deserto. Desertum quietis cum Christo intellige, cum inter ipsum, & animam, nullus admiscetur extraneus: Nec ad aliquid afficitur anima, nisi ad quod moveri assentire, qui ad secum quiescendum invitat. Iterum compellit transfricare discipulos post resurrectionem quinque panum, turba dimissa ascendit in montem solus orare.

Ascensus montis, invisibilem dicit profectum & arduum boni: Non ut Christus virtutibus crederet, nam ab instanti conceptionis divinorum charismatum habuit plenitudinem, sed nobis pandebat iter solus ascendens. Verè solus erat, nullus ei similis erat in cælo & in terra. Singularis erat, non enim præcellerat ejus exemplum, neque ratio factorum ejus. In turba solus erat, in solitudine solus erat, in omnibus operibus solus erat, propter ineffabiles rationes. In vita solus erat. Propheta hoc ex sua persona dixerat: Singulariter sum ego donec transeam.

In passione & morte solus ad effectum ejus pro qua patiebatur poenas & mortem. Ipse verò per Prophetam de seipso prædixerat: Torcular calcavi solus. In cælo solus est non à societate assilientium, sed nobilitate regnandi: Nunc in monte pro nobis in remedium & exemplum solus orans erat, sed nec in omnibus his à patre & Spiritu Sancto solum esse intelligas.

Hujus ascensus causam, Joannes Evangelista præsupponit, cum post miraculum quinque panum nosset Jesum ad rapiendum eum turbam esse venturam, ut ipsum faceret super se regem. Sed in hac declaratione, omisso quoddam rex erat regum & Dominus dominantium: Quid etiam aliter eorum mentes avertere poterat, etiam aliter declinare. Ad prærogandum nobis devitationis & melioris electionis exemplum iterum fugit in montem solus, in finians nobis meliorem fore altitudinem solitariae contemplationis, & non præpedite vocationis ad Deum, quam regale solium ascendere, atque regnare cum multis, & fieri turbidum inter turbines, & inter inquietudines non quietum. Querunt homines potentiam, sed nulla major in hac vita, quam per contemplationem & vacationem expeditam ad Deum sibi adherere. Nam qui adheret Deo, unus Spiritus est cum eo. Et quid est, quod posse debeat, & non possit, qui adheret ei, qui omnia potest. Multitudinem querunt homines, & circundari à turba

Marci 6.
Matth. 14.

Matth. 6.

Psalm. 104.

turba in obsequium, & in protectionem ab adversis, sed quamvis invisibiliter, circumdantur tamen ab Angelorum exercitu, qui adherent creatori domino, & Angelorum. Ipse Deus protectio est, cui assilunt millia millium, & decies centena millia ministrant ei, & adherentibus ei ad obsequium expediens, & ad protectionem à malis. Geniculant homines regibus, & Angeli honorant quos expectant concives, & Christum venerantur, & mysticum corpus ejus, & singularem omnia membra ejus. Sapientia opus est populis velle præesse, & ipsa ornatum fieri est optima virtus: Sed nulla perspicacior, quam per contemplationem placitam assilere creatori. In id enim tendit omnis veræ sapientie pulchritudo, & nititur omnis effectus, ut ipso per speculationem mentis & contemplationem & amorem fruatur in via, quousque fruatur æternaliter in superna patria. Et si sano mentis intuitu contuemur incarnati Verbi mirabiles actiones, semper eligere docuit, quod plus utilitatis nobis posset conferre, & impetrare per orationis gratiam, quod non conceditur per naturam. Fugit igitur in montem Jesus, humanam gloriam, dignitatem terrenam declinans, ut homo divinis theoriis solum vacans, præponens omnibus visibilibus interlucem, & theoricam sapientiam, quod & Salomon in libro sapientie clamat, & suo exemplo invitavit animos, dicens: Optavi, & datus est mihi sensus: Invocaui, & venit in me Spiritus Sapientie, & præposui illam regnis & sedibus, & divitias nihil esse duxi, in comparatione illius. Nec comparavi illi lapidem pretiosum, quoniam omne aurum in comparatione illius arena exigua est. Et tanquam lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam, quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerablem honestas per manus illius, & lætatus sum in omnibus, quoniam antecedeat me ista sapientia, & ignorabam, quoniam horum omnium Mater est, quam sine fictione didici, & sine invidia communico bonis illius, & honestatem non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui usi sunt, facti sunt participes amicitie Dei. Optare atque invocare ad orationem pertinent, quæ prævia est ad sapientiam contemplationis, seu ad saporum ejus ubi gustat intellectus infallibilem veritatem: Affectus ineffabilem atque amicabilem dulce-

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

dinem, ubi anima dignum judicat mori amoris, regna, dignitates, divitias, lapides pretiosi, quolibet charitas mundana quantumlibet solida, aurum, quolibet alia sapientia, argentum eloquentie, lilus corporis, & pulchritudo, nihil ad eam: Quoniam ipsa invisibiliter & inextinguibiliter lucet, omnia bona confert, servat honoris statum supra id, quod numerari possit, bonorum omnium Mater: Thesaurus, unde exhauritur numisma, quo amici efficiuntur omnium regi regum. Si quæ omnium creator produxit in esse, conflarentur in unum, posse Dei amicum fieri, plus splendescit. Ex hoc Salvatore terrena devitans, ad capefiscenda divina fugit in montem solus orans. Perspicaciori mentis intuitu illa contuentes, sunt quidam proficientium, & ascendentium gradus, non quia alii non sint, sed isti sic ordinantur. Primus anime gradus, atque status, cum in Dei via incipit ambulare, inferiorum & corporalium omnium est supergressio, & dominatio, ut anima regnet, regatque inferiora sua. Et qui carnem & omnem corporis motum lege iustitiae rexit, regnum habet, & tenet: Extra quod nullum majus virtute, quamvis quantitaris longior, & laus possit esse diffusio, & præponitur illa sapientia regnis. Secundus est quies interioris hominis, in qua sedet anima in sede infallibilis rationis circumvallata ne cadat, nec inquietudinem pariatur ab amoribus terribus. Tertius est, cum ascendit altius, & virtutum copiam obtinuerit, & amotis corporeis, solum virtutes & thesauros aperiet divitiarum. Quartus est claritas hominis utriusque, ut intus & extra sit clarus ascensor, & soliditas sit in vita, & pretium supra id, quod communiter agitur, resplendat, & lapis angularis sit in omnibus imitationis exemplum. Quintus est infrangibilis patientia, & impassibilitas animi acquisita per tonsiones, sudores atque labores, in omni fornace tribulationis, & amoris, & subtractionis divino charismatum, ut non desinat agere, quod incepit, qui ascensionem in corde disposuit. Sextus est claritas divini eloqui, & sensus pertinens, & excitatio mentis, & solertia non præpedita, cum argentea ruba clamat ad congregationem omnium virtutum ad bellum invisibile, ad invisibilia convivia, & ad divinas festivitates, quæ in sensum carnis non veniunt, maxime ut permutationes non fiant corporum & locorum & directionum, nisi sonitu & clamore eloqui, aut infusi præcepti sive consilii. Hæc quidem in Fi-

A 2

gura

gura in tubis argenteis veteris testamenti agebantur, quæ divino præcepto, buccinæ sunt factæ in directione veræ actionis & ori Sancti. Septimus, procuratio alienæ salutis. Oñavus, morum invisibilium & visibilium pulchritudo, ut nihil appareat aut exitat reprehensibile: Ascendentique videatur proprio studio aliquid addere jam non posse, ut virtus nihil habeat, neque purgabile inveniat, quamvis sentiat hostes insidiantes, adversus quos occulta lucra non desunt, & tunc tota erit speciosissima, charissima. Sed ad hoc quis idoneus? Altior tamen est nomen, quem omnibus gliscens ex animo præferebat, de quo nullus mihi sermo. Ibi perditur, quicquid est humanum, quicquid comprehensibilis rationis, ut nullus possit esse in exterioribus sermo: Nec cum talis excessus cessaverit, ostensorum potest esse offensio. Primus est in regnis, secundus in sedibus, tertius in divitiis, quartus in lapide, quintus in auro, sextus in argento, ut non attendatur metalli nobilitas, sed significatio, septimus in salute, octavus in specie, nonus in sapientia, ex cujus thesauro perfectè constituitur amicitia creatoris. Quam sapientiam, quæ ineffabilem atque incomparabilem amicitiam statuit, non incongruè processum incarnatæ sapientiæ appellamus, ante quem (quanquam multos ex scriptura veteri amicos Dei noverimus) fructualem verò nullus habuisse cognovimus. Persequere, & imitare si vales, & ascende in montem solus orare. Solum oportet esse affectum in superna conscendere volentem, & ab omnibus materialibus denudatum. Materie visibiles animam oppræsserunt, & caligaverunt oculos ejus, denudatus ab his animus apexit in lucem. Solus est affectus, qui sibi nihil temporale consociat. Temporalitas importunè se veris æternis opposuit, & recurvavit sæpe ad solita mentem. Solus, qui corporis curam omnino delicatam negavit. Solus, cui nulla palibilis assitit affectio. Solus, qui omni propinqui libellum repudiū dedit. Solus, qui hominum visitationem in bonorum acrisplit ad damnum, volens ab optimis pro melioribus relaxari. Solus, qui se incomitabilem & vilis, & secretis moribus fecit. Solus, quem mundus suis fulgonibus non irradiat. Solus, qui nihil Verbo & moribus gestat, quod mundus possit diligere. Solus, qui nullum ad se amoenis moribus trahit. Solus, qui omnem devitavit implicationis causam. Proinde solus orat & incipit, quando vult, mediat & finit, na-

hil in oratione perhorrens, nisi demonum insultus, qui huic virtuti instantissimè adversantur, sciunt enim illam quæque præncare obstantia. Et nullus ostiarii atque custodis indigeret licentia, cum æterni regis petit videre conspectum, sed solus sic factus, etiam demones non timebit. Non enim inveniunt, ad quid illum recurrant, qui ab omnibus spirituali gladio se dividit. Aut ipsorum contemplationem, & vacationem, animam trahere demones tentaverunt. Cognoscunt enim quanta sit eorum horribiluras, & quod amore & contemplatione hominum non sunt digni. Et fidem nostram sciunt, qua ipsos exultimamus abiectionis, & quod contra ipsos interpellamus ad Dominum. Sed plerumque transfigurant se, ut ait Apollolus, in Angelos lucis, & præsupponunt simulatum bonum, ut orantem animam a veris avertant, ut quod alia improbitate perficere nequeunt, falsitate periciant. Veruntamen eo merito, quo quis solum fecit affectum, ut nihil aliud velit amare intellectionem, ut nihil aliud velit intelligere præter Christum, & quæ sunt ejus: Memoriam, ad solum honesta convertis, moresque consecravit omnium regi regum, demonum deceptiones evadet omnino, nec irruent in eum illorum retialium doli, propulsabunt undique, variis explorationibus tentabunt ingressum, sed consecrate invisibiles Domino zedes ab aliis invisibilibus lucidis custodia protegentur, ne prophani ingrediantur in Sancta Sanctorum Dei. Ascendit enim Iesus in montem daturus superni regni doctrinam. Multa de moribus videntur, & valles, & plana subjiciuntur oculis eorum, qui morantur in montibus. Multa oportet scire docentem, nec vita infima competit superna docenti. Deridetur sæpe alta doctrina ex infima vita: Nec expedit docere incurvantia, sed fursum serenitia mentem. Non autem protrahantur ultra, quam possit auditorum intelligentia pervenire. Sedebat Iesus docens. Quietum animam decet habere doctorem, nec in fastu propinare doctrinam, sed humilem humilibus: Dicimus & proportionatum fieri cum auditoribus necesse sit eum, qui docet. Sedebat, nubis, excepto peccato, in omnibus accommodatus. Sedebat velut expectans eos, qui nondum ascenderant. Et sanè docens expectet, non corpora, sed radiiores mentes, nec suspendat ad non intelligibilia homines. Sedebat, quia doctrina de quiete animæ effundebatur. Nunquam verè quæsit in suis viribus anima, nisi ad Evangelicam doctrinam conspiret: Ista enim doctrina dat

L. Col. 1.

dat quietem temporalem & aeternam. Se-
debat cum fedentibus, quia veritatis stu-
dium agere nequeunt, nisi utcumque quieti.
Et in animabus audientium quarebat
invisibiles sedes. Et ipsa sapientia sedebat
cum ignavis hominibus. Prædixerat de
sapientia Salomon: Et deliciae mez esse
cum Filiis hominum. Et alibi: Cum simp-
licibus semocinatio ejus. Et sapientia
quarebat in anima hominum per justitiam
factum thronum: Quia anima iusti, sedes
est sapientie. Tota divinitas erat in illo
homine, qui sedebat in monte. Beati
assistentes superna docenti, scilicet in mon-
tibus virtutis & altitudinis vite. Pastus
turbas, ascendit in montem. Spiritualis
ecclia in montibus est. Hoc moribus ho-
minum attendebat JESUS, mentes à ter-
renis ad superna sustollere, hoc actu & the-
oria semper agebat, dum sæpe petebat alti-
tudines montium: Sed pascit in monti-
bus turbas, ut ad interiora dirigat secta-
tores. Vivit corpus ex anima, sed anima
ex corpore non vivit, imò liberior sine
corpore vivit, & habet omnino vivere
præter id, corpus verò minime præter ip-
sam. Supra corpus, & plus omnino
quam corpus est, quod ipsum vivere facit.
Aliunde non habet, unde vivat, nisi ex
eo, quod gestat, aut quod infra ipsum sin-
gulari ordinatione includitur. Hoc ipsum
anima est, quæ à nullo visibili, atque cor-
ruptibili capta vitam, magis verò grava-
men reportat, hinc per Salomonem dici-
tur: Corpus quod corrumpitur, aggra-
vat animam. Proinde aliunde anima sus-
cipit vitalem annonam, non ab inferiori,
non ab æquali, sed ab eo, quod supra ip-
sam per omnia & in omnibus est. Et
reperitur in monte ipsarum animarum pa-
stura, ad quam Salvator expectat, & expe-
ctatas pascit modo ineffabili turbas. Mons
iste deitas est, scriptura est, virtus est,
ecclesia est in superna patria. Ascendat
igitur anima de planicie & latitudine visibi-
lium in montem, & ibi pascatur in locis
uberrimis, bibat aquam de fonte supernæ
vite, & semper inhiat in superna fluenti,
& accipiat eccliam opportunam in tempore
opportuno, & contempletur divinam po-
tentiam, cui modus subveniendi non
deest, neque facultas infinita consolandi
eos, qui cum patrem consolationis & mis-
ericordiarum vocant. Vix! animabus in
imis stantibus, ima perentibus, quæ ad
montes non levant oculos, unde venit
auxilium nostrum. Sursum expedit cor
habere, non elatione, sed humili mentis
intuitu, nec animus relabatur in ima, qui
repromissiones accepit æternas. Alio

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

quidem tempore per excessum montis, fe-
cit ascensum cum tribus assumptis discipu-
lis. Transfigurationem celebravit in
monte, in qua modicum divinæ majes-
tatis apparuit, quod ab infirmis aspectu-
bus etiam tolerari non potuit. De quo
ascensu, sermo non modicus, nec facili-
ter explicabilis exurgit, fatigans ex diffi-
cultate dicentem: Audientem verò exci-
tans, & gradatim docens in superna con-
scendere viatico gradu, dum in tremendo
atque incerto agone contendimus, donec
ad illam visionem ineffabilem veniamus.
In qua transfiguratione nihil morale con-
spicio, nisi ascensum: Hoc enim my-
sterium anagogam potius clamat, quam-
vis quadam violentia literæ & mysterii pos-
set trahi ad mores hominum informandos,
ut sicut Christus transfiguratus est, ita nos
ad ambulandum in novitate vite virtuti-
bus & moribus transfiguremur. Repu-
gnat tamen paradisi societas, & de limbo
venientis aspectus, & Petri desiderium
cum tabernacula disposuit, & ubi vult esse.
Pugnare amplius renuit, proximorum ob-
staculo sibi & quinque in monte consiliatis
in posterum providebat. Nubes enim re-
culat moralia. Vox verò paterna, obei-
dientiam Sanctam dicit. Terror discipu-
lorum, infirmitatem humanam ad divina
toleranda insinuat. Sed ista transfigura-
tio allegho quadam est, & ecclia superna-
turalis in illa humanitate ostensa parum-
per, magisque velata, quæ capiantur ra-
tionales aves, non damno aut periculo
moriendi, sed necessitate beatè vivendi.
Transfiguratio illa fuit excitatio desiderii
velociter in superna conscendere, ut sem-
per petat homo mortalis in gremio im-
mortalitatis transfundi. Inviatbat JESUS
in illa transfiguratione terrenos ad cele-
stia, mortales ad immortalia, homines ad
divina, agonizantes ad requiem, laboran-
tes ad quietem, ad patriam peregrinos,
ad refugium miseros, & ad contempla-
tionem altissimam mentes hominum sus-
pendebat. Hoc etiam agebat ille Deus
homo, Deus in se, homo pro nobis, in
transfiguratione ineffabili, quam ostendit,
ut de cordibus illorum discipulorum
cæterorumque sectatorum in posterum,
scandalum, timor crucis, opprobriorum
& mortis firmiter toleretur, cum in Verbo
Dei viderent carnem assumptam tanta fe-
licitate donandam, & quod terrenum erat,
posse tanta claritate splendescere. Osten-
debatur in tempore quod futurum erat
æternum, & quod non erat ab humanita-
tis natura, supernaturaliter monstrabatur.
Excessus erat supra id, quod humanitas

Math. 17.

Prover. 8.
Prover. 9.

Sapient. 3.

A 2 2

est,

est, & visibili signo, imo in veritate signati pendebat humanitas deitati se fore conjunctam. Sed hæc, quæ in tam alta non provehant, ornitamus, monibus intendentes. Ascensor coeli & auxiliator noster est, ipse nobis ad ascensum præstet auxilium, ut ipsum sequamur in montem intimæ Patriæ, ad quem ipse ascendens, invitat salmista, dicens: Quis ascendet in montem Domini? Quasi rarus sit ab hominibus, qui ascendat. Sed quis ascensus? Qui ascendendi gradus? Quis ascensor retrogradus? Recedamus à corpore, recedamus à consuetudine sensuum, patet ascensus. Verbum est tamen corpori competens, cum de inferioribus ad superiora progreditur: Sed ad invisibilia homines referamus, nam verus ascendens ascensiones in corde disposuit. Creatus enim homo est, ut per id quo aliis præferatur invisibiliter in superiori conscendat. Corpore namque sibi animalia præferunt, potissimè volatilia pennata, quæ virtute pennarum in aera sublevantur, ut feratur aquila usque ad sphæram ignis posse se tollere, quod humanis corporibus denegatur, quocumque eis glorificatio irrogatur. Proinde aliquid est in nobis, quo illa excellimus, unde noster fiat ascensus. Ascendit hominis intellectus ad seipsum, ut si quo modo potest, seipsum intelligat, ubi gradum figens intelligentiæ quoddam oculi respicit in subjecta, ut quæ sibi nullo modo æquantur, agnoscat. Quæ cum agnovit, gloriatur in sede altitudinis, à qua poenali ter deicitur, si humiliter non recognoscit authorem: Atque retulit gratias ei, qui eum in tanta celsitudine collocavit. Ibi persistens, coæqualia intuetur, ad quæ non ascensus, sed perambulatio est. Per æqualia neque ascensus neque descensus peragitur: Supra ipsum necessarîo ponitur, ad quod ipse fiat ascensus. Virtus nempe supra intellectum hominis est, ad quam conetur intellectus ascendere, & semper intellectus superfertur, & acumen ejus effugit: Neque ad apicem hujus montis pervenit aliquando, ut eum sibi subiceret intellectus, & subjaceret pedibus ejus. Comitatus à fide appropinquavit interdum. In veritatis montem, si subit intellectus, ab erroribus & phantasmatibus liber fuit, & detexit dæmonum falsitates, & quæ circa sensum illusiones ab eis fiunt. Altissimus enim est, nec recepti aëreas scilicet tetras impressiones. Qui fixit tabernacula in altitudine veritatis, cognovit serenitatem dilectionis à caligine libidinis: Nec eum tanis scatebra sensualis, & animalis inno-

uit inclinatio, & ad quæ impetu carnis, aut impetu Spiritus inducimur. Ex hujus altitudine videmus per infimas rerum valles decurrentia flumina in mare damnationis, quæ sunt amores fluxibiles, qui stabiles in stabili Deo non sunt, & velut Olympus subjectas habet pluvias, & aëreas tempestates, & nubes canis, & labentium rerum hinc ascendenti non impediunt lumen solis justitiæ, intellectualiter enim superfluitus est eis. Existens in monte viarum rectitudinem & obliquitatem aspexit in subjecta planicie, ut si descendens urgeretur ad ambulandum, cautior esset in eis. Constitutus in monte veritatis vias actionis nostræ cognovit obliquas, & rectas, & in prudentia factus est in opportunis actionibus propter regnum. Qui montem altiores conscendit, ortum solis & occalum in horizonte suo novit melius prænotare. Qui ad montem veritatis pervenit, ex animo de intellectuali sole fecit hoc idem: Sed frustra intellectus, quocumque ductu in tam alta se tollit, nisi eum cometer affectus. Evanescit bonorum cognitio, nisi vires amor accendat. Comitetur, inquam, affectus intellectum ad illa bona, quæ ascendendo noverit: Quamvis plura & efficacius possit affectus diligere, quàm plene intelligere intellectus. Purificet semper cognitionem amor, & quamvis non diligitur ut bonum, nisi præcognitum, verus tamen sæpe diligitur, quàm noscitur: Ex interdum minus, aliquando nihil. Terminatus est intellectus usquequo possit ascendere, finitus enim est. Supra naturam autem multi ad ascensum invisibilem sunt vocati, Prophetæ liquidem, & quibus illuxit claritas Spiritus Sancti. Non tamen curiositate ascendendum est aliqua intelligendi virtute, nam in Exodo dicitur: Bestia, quæ tetigerit montem, lapidabitur. Bestialis & animalis est intellectus, lapidandus dignus, si aliquid divinum curiose aut volenter intelligere præsumit. Et Proverbiorum libro dicitur: Scrutator majestatis, opprimitur à gloria. Ecclesiasticus etiam non tacuit prohibere, ne intellectus suos velit excedere terminos, dicens: Altiora te ne quaesieris. Satiat semper, tamen ut in suis viribus non remaneat otiosus, magis verò, ne ascendendo curiosus fiat live superbus. Damnabilis est enim curiosus atque superbe inquirere, quàm intellectum habere remissum, quamvis hoc sit malum. Ascender sane intellectus hominis aique affectus conferta manu ad invicem, ut unus alterum non dimittat, velut collega, qui naturali

Exodi. 17

naturali amore ab eorum ineunte puerili ætate juncti in domo una, atque aliti sunt, quorum sit primus ascensus, ut à plano nature ad montem gratiæ subeant, & ibi expolientur veteri veste peccatorum, & malorum consuetudinum. Et alio gradu, ascendendo proficiant à visibilibus ad invisibilia, à corporalibus ad spiritualia confcendentes. Concitu gradu adhuc progredientes à causis recurvantibus ac irremotis, ad illas, quæ proficiendi præstant subsidium, ascendant. Deinde fiat ascensus de virtute in virtutem, ut semper intellectus atque affectus ad potentiora festinent. Retradario horum ubi potest esse profectus, non est mora, sed casus, & tanto recurantur ad infima, quanto ad altiora eorum posset esse ascensus. Sed ad eum terminum dum militamus, sit omnino studium & seclinatorio ascendendi, ut omnium etiam sui propter Deum obliuiscatur affectus, & nihil aliud præter ipsum kire appetat intellectus. Nec curer si in Deum totus transiit affectus, ad proximos paratum fieri, nisi quando licentiam dederit, qui ad seipsum tenebat abstractum. Non enim sunt diu durabiles mentis excessus, quando nubes permittitur interponi ad seipsum & ad proximos, iusta lege revertatur affectus, sapienter ab implicatione se tuens, ne laqueo hæreat, cum ad id, in quo ante fuerat, iterum fuerit revocatus. Intellectus in ipsum ascendere non potest, ut capiat, sed in aliquid illorum, quæ ipsius sunt. Fidelis existens, totum credat, intelligere nequens: nec aliunde velit sapiens fieri, nisi ex eo, qui omnem sapientiam tribuit ad mensuram. Omnia diligenda dilexit affectus, si totus & tote in omnium ascendit auctorem. Omnia novit similiter intellectus, si solum divinis theoriis vacabit. Melius in DEI sapientia homo & angelus omnia novit: quæ si ad serpsos & ad extra posita reflectantur. Ascensus initium, consuetudo à sensibus recedendi: magis verò replicatio animæ à relationibus ministrorum ejus. Invisibiliter enim graditur, qui à visibilibus non renetur. Medium ejus est gradi absque memoria relictorum graduum, ut non quod peractum est de innere montis, sed quod restat solum innueatur ascensor cum festinantia, quod transeat in præteritum, quod aspiciat futurum, & cessantibus his duobus, solum sit gaudium de præfenti. Sed impossibile sit, quod creatura præteritum non habeat & futurum: sed cui assitit DEUS tantum habet præfens, quod præterire non potest, quod animæ futurum ostenditur. Ad præfentiam inevitabilem

potest adducere finis ascensionis, quæ libertas cum Domino incontradictio omnium inferiorum. Et hujusmodi finis experimentum est reacquisiti Domini, quod in protoplasto perdidimus. Finis ascensionis, libertas non solum ab inferioribus, sed in superioribus demulatio libera in conspectu illius, qui tibi permittit ascensum, & progredi & sisti in aula invisibilis & imperturbabilis pacis, prout haberi decrevit in agonistica vita ille, qui quando vult, & qui bus vult, & quomodo vult, novit terminare agones hominis utriusque atque processus. Ascensorem verò oportet fieri moribus innocentem, puritatem animi possidere, constantiam mentis, ne feratur in vana, dolis omnibus privari ad proximum. Hæc quatuor brevi sententia consilavit David, Psalms. 17. dicens: Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto ejus, Et per responsum accipit: Innocens manibus & mundo corde, qui non accepit in vano animam suam, nec juravit in dolo proximo suo. Ascensionis typus, his qui contendunt subvehi à terrenis, sit aquila quæ interdum sphaeram ignis ascendendo attingit. Deus ignis consumens est, non ardens nocivè, sed dulciter urens, usque ad quem anime potest celebrari ascensus vehiculo fidei & amoris. Sed accedit homo ad cor altum, & exaltabitur Deus, ut non intelligatur comprehensio posse fieri Deitatis, neque usque ad DEI substantiam, animam trabea carnis indutam posse pertingere, lucem enim secundum Apostolum habitat inaccessibilem, quamvis multa supra id, quod intelligimus, possit operari divinitas. Proinde ascensus pervenit ad aliquid secretorum, videlicet cor secretum. Cor secretum Deus non est, sed aliquid eorum, quæ circa ipsum sunt. Verumtamen aliter exordientes videbimus citius consilientiam invisibilis ascensionis. Cur altum, est dogmatum altitudo, scripturarumque profunditas. Accessit homo ad cor altum, scilicet ad altitudinem dogmatum, accessit ad profunditatem scripturarum. Sed exaltatus est Deus, nam supra id quod dogmatum altitudo demonstrat, & scripturarum profunditas loquitur, exaltatus est à menibus Deus. Cor altum profundum judiciorum Dei: cor altum, altitudo misericordiæ DEI. Ad hæc accessit homo, & amplius elevatus est DEUS. Cor altum, secretum Sacramentorum: ad hoc accessit homo, & exaltatus est Deus. Cor altum, est omne quod supra se aspiciat in virtutibus & sanctus intellectus: accessit homo, exaltatus per omnia Deus. Cor altum, oratio, cor altum meditatio, cor altum

altum contemplatio. Accessit ad omnia hæc pro modulo suo in virtutibus homo, & exaltatus est super omnem intelligentiam Deus. Incomprehensibilis est Deus, etiam si ad ipsum fiat invisibilis & mentalis ascensus. Et quanto magis animus per invisibiles virtutes & contemplationis gradus ascendit, tanto magis exaltatur Deus: non de novo, quia mutabilis non est, sed hoc ascensionibus magis apparet. Vidit quis à longè montem, quamquam magnum, & ad ipsum, facilem exultavit ascensum. Accessit proprius, altior apparuit, de prope quàm de longè. Si stella quædam fixa, & omnino immobilis in parte cæli orientali sineretur, quàm prospicere posses in partibus occidentis, quasi per æquale Zenith tui capitis videretur, nec oculos ad ejus aspectum oportet ad superius circumferri, aut obliquari nec caput agitari ad aptitudinem visionis, solum versa facie, apertisque oculis quasi linealiter visus inverteretur. Sol etiam cum oritur, & in horizonte usque quem visus protenditur oculorum, ex æquali planicie radiorum, resultat in oculis existentium in lateribus occidentis, & per eandem planiciem revidetur. Quis divina potentia firmaretur, movereturque quispiam de oppositis partibus ad ambulandum linealiter, versus stellam aut solem: quanto magis appropinquatio fieret, tanto magis videretur stella vel in altiora sustolli, cum in se immutabilitatem omnino servarent. Sic humanis mentibus appropinquantibus per occultos ascensionis gradus ad Deum, alius exaltatus apparet. Ipsa enim veritas ostendit de prope, quod à longè impossibile fuerat omnino videre. Supremi namque cives, qui mundo in isto jam peregrini fuerunt, illam exaltationem exaltatus, quàm hic contemplati fuerant, contemplantur. Sententia omnino infallibilis manet, quòd accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus. Cor altum, incarnatio Verbi est, nativitas, educatio, conversatio, passio, mors, sepultura Christi est. Accessit ad hæc homo, & in omnibus exaltatum reperit Deum: tam ut in his non esset minorata divinitas, neque ab intellectu hominum cum humanitate apprehensa foret unita majestas. Accedat homo ad cor altum, & super exaltabitur Deus. Cor altum, altitudo humanæ intelligentiæ dicitur, & traditæ rationis. Cor bestiarum, cor est, sed altum non est: non enim potest in superiora cogitando subeolli. Angeli cor habent, sunt namque intelligentiæ separata. Cor altum

solum hominis est. Accessit homo ad cor altum. Ascendit ad seipsum, ascendit in superiora intelligentiæ atque rationis, Ascendit ad cor altum, elevatum naturaliter super omnia supercoelestia. Sed in corde alto, altas disposuit ascensiones, ut in illud altius ascenderet supra quo nihil altius est, quod omnimode præmeret. Et per gradus proprios unusquisque fecit ascensum. Non enim omnibus una scala & gradano præfigitur ascendendi. Alius quidem sic, alius verò sic. Non est volentium ascendere, gradus ascensionis eligere: sed ejus solum est ostendere ascensionis iter, qui de cælo descendens in terris recte vivendi atque ambulandi factus est iter. Doctrinam ascensionis velle firmare omnibus per omnia similem tale nescitur, ac si quis omnes vias, quibus mundus iste ambulando peragitur, vellet eoarctare in unum, cum labores sint spirituales spiritualiter ipse agribiles campi, quàm terra, quæ pedibus hominum & bestiarum subjecta, calcatur. Ascensus animalium, ascensus est supra naturam corporalium atque carnalium motuum. Habet rationalis homo id, quod ascendit, quod est; quod in ipso præcellit: habet super quod ascendat, quod est corporeitas animata vetus asina, & appetit lascivum, scilicet indomium pullum ejus: habet aut quod ascendat, quod est Dominus gratæ & virtutum & rex gloriæ, atque universorum Dominus. Non autem ratio infra montes carnales inclusa tenebitur, aut ascendet aut revelabitur super eas. Sed tenebitur inclusa, aut descedere infra carnales & corporeas volutates, & ab eis se pessundari permittit, nec celebrabit super ascensum, nihil est quod hominis bonitati ascendas, aut eum possit verum hominem iuste censere. Nam ut omnibus hominibus, velut uni loquar, inquam: Quid gloriaris homo ratione deflexa, si super tuum esse corporeum, & super ejus obiectum appetibile, imo super appetitum carnis proprium ascendere neglexisti? Cum figura & nomine hominum de humero te censeo bestiarum, nec non infra multas te decerno expressum. Nam si corpus habes, habent & lapides: si erecis, crescunt & arbores: si magnus es, majores sunt equi, elephantes, & grandia cete: si fortis es, fortiores sunt leones: si velox es, velociores sunt pardi: si pulcher es, pulchrioribus sunt pavones: si vocem habes, numquid majorem ut tauri? numquid clariorem ut canes? numquid dulciorem ut philomela? Si visum habes,

habes, numquid acutior, ut aquila, quæ irreverberatis oculis solis radios intraret? Numquid penetrabilior, ut linceus, qui multa suo visu obstantia penetrat? Si ceteros sensus habes, & animalia multa bruta. Si providus es in tempora, & formica. Si sapiens in domesticis construendis, & aves aëreæ. Si desiderium conservandi te habes, & choncha marina. Si infusus ingenio ambus, apes & multa talium non excedas. Si filios generas, & terrena & aquatica multitudo animalium atque piscium, Domini præcepto, terram mareque ornam. Si colores varios, naturam penitus non adæquas. Si loquela lingue disertæ, de articulata voce te aliis præfers, & aellam Balæ disertè legimus fuisse locutam. Et serpenteis primis parentibus legimus disertum protulisse sermonem, virtute diaboli organizatum, & multæ aves aliqualem hominum didicerunt loquelam. Sed, inquit, nec continuare potuisti pertempora, vel multa verba valuisse proferre. Sed si infra bestias redactus es, nec ascendisti corpoream entitatem, atque voluntatem: eo magis dico te miserum, quo per unam loquelam tuum patet opprobrium. Si corpus habes erectum, sed nec in altum elevatur ut aves. Profectò nihil est, quod à bestiis, atque avibus, aut ab aliis entibus eximat, nisi ratio, quæ potest ascendere virtute propria super corpus, ac ejus regere ascendens desuper appetitum: magis autem, cum sibi adjuncta fuerit gratia Christiana. Si autem ratio super appetitum sensualem ascenderit, velut à pondere libera, poterit ad sua superiora conscendere. Sed iste ascensus Sessionem accipit. Sedit enim more hominis equitantis super animalia Christus, Ascende & sede, superior factus, rege in quiete, quod noveris tibi esse subiectum, & à tua putestate regendum. Ut molliter sedes, interpone Apostolorum vestes, ipsorum exempla te sedentem docebunt, & circumquaque assistent ad directionem indifferantissimi animalis. Ipsorum Doctrina non permittit exorbitationem fieri. Erunt laudes, voces, palmæ atque olivæ in signum victoriæ atque pacis. Nullus enim dignus est laude, vel palma, qui primò de seipso non fecit plenè triumphum, & subactum corpus tenuit rationi. Superasse Barbaros & indomitas gentes magis est vituperii quàm honoris, si quis à sensualitate vincitur. Major verò de hoste aliquo non potest esse victoria, quàm de seipso reportasse triumphum. Ascendit sepe in naviculam Christus, & multa mysteria est

in navicula operatus, sed solum videamus ascensum mysteriis prætermisiss. Transiit vado modicum flumen, excedens verò per pontem, mare verò per navem. Marina est operatio navis, à qua dejectus Jonas devoratur à cæto, in qua, in generali diluvio omnium vitalium specierum reservata est vita. Instrumentum est, quo secretum fulcatur elementum, & acceditur ad divinis atque remotissimas regiones. Domus est, in qua statuer abique stabili Fundamento, & agitata vento aut remigandi arte movetur. Non propter peragendam stabilem terram, sed propter fluidam aquam est adinventæ Ars est, qua mare transitur. Mare procellosus & amarus est mundus. Præinde artem transeundi per mundi discrimina, conficimus. Ars vivendi cautè atque irreprehensibiliter super terram nobilissima est, & perveniendi ad portum. Hæc enim peroptatur, qui navigant, ut ad cupitum portum perveniant, & tota peritia nautica id intendit, ut in portum salvis deveniat. Ars artium est evadere posse, cum turbant atque tempestatibus mundi incipit inhorrescere. Ars artium est onustam spiritalibus mercibus navem liberare de pelago, & à piratis visibilibus & invisibilibus evasisse, magna est peritia navigandi. Vita enim nostra quoddam navigium est, undique à revolutionibus & tempestatibus agitur. Multi enim scopuli sunt in pelago hujus mundi, in quos sæpe incidit navis incauta, & propter providentiam naufragium patitur. Christiana fides est Christianæ vitæ navigium, quæ sola tranquillitate turbatur, & agitationibus cælis venit in portum, nec nisi à navigante potest pari naufragio seu contrarium ventum. Omne malum navis rationalis ab interioribus ejus insurgit. Nihil enim demergit, hominem in pelago mundi hujus, nisi quod ab ejus voluntate procedit. Fides navis est, quæ Christum habet agilem ascensorem, quæ ab ardentibus procellis concuti potest, submergi minimè. Cujus gubernator pater, prorsus Filius, ventus vela implens Sanctus quoque Spiritus, velum charitas, arbor spes, victus divinum Verbum. Navis est domus virtutum, fabricata in campo naturæ seu in altitudine gratiæ, ex tabulis solanis atque contextis & levigatis, deductus in compositione ad regulam terrenam, & stabili Fundamento carens, nihil enim in terris stabile habet virtus. Ad Spirituale compositum sui modo debet omnes convenire virtutes, quo navigabimus mare magnum, plenum magnis demonibus, quo-
rum

rum non est numerus. Ipsum enim navigium nos liberat, ne abyssalia profunda petamus. Quod qui non ascendit, non pertransibit ad requiem: Aut si tentavit incedere isto relictio navigio, eum marini vortices submerferunt. Operationes multas ad placitum creatoris, & ad tutelam à non quiescentibus undis oportet facere in aquis multis cum navibus Christianæ virtutis, & eo mirabiliores, quo à multis aquis peccatorum fluxibilibus rerum evasimus: Eo clariore, quo abyssum non petivimus, quasi lapis, & à vehementia aquarum multarum more plumbi non descendimus in profundum, ut beatiore

appareamus cum Angelis in excelsis, quo præclara virtutum opera fecimus in aquis inundantibus ad contraria multis. Navis Noë altior fiebat nimietate aquarum, & elevata est super omnes montes, qui erant sub universo cælo. Aptæ enim erant sic superferri. In aquis crescentibus extollebatur in altum. Et illius navis mirabilis operatio fiebat in aquis multis. Et tu navem ascende virtutis. Adhuc sunt, & usque ad finem sæculi erunt aquæ peccatorum, tentationum, tribulationum, rerum fluxibilibus super terram te, si non ascenderis, submergentes.

Genes 7.

Cap. VIII.

De diversis ascensionibus.

IN Jerusalem ascendit Iesus. In pacem fit totalis ascensus ejus. Pax erat, & ad Jerusalem pacis visionem ascendebat: Hoc enim ipse erat, ad quod accendebat. Sed trahit nos post se, nosque curramus in suaveolentes sanctissimos mores ejus, & ascendamus ad pacem. Sed quid pax? Quid ascensus ejus? Quid ascensionis fructus? Multiplex cum sit pax, non ad omnem dirigendus ascensus. Aliqua enim est, quæ utilis in discordiam verteretur, videlicet animæ ad corpus, & hominum iniquorum, qui ad mala paranda pacis fœdera tenent, & malè concorditer sentiunt contra regulas veritatis, aut agentium contra iustitiam iusti moris. Pax cum vitis atque peccatis iustis verteretur in bellum. Pax verò, ad quam est ordinandus ascensus, prima est corporis ad animam, non animæ ad corpus. Expedit omnino non animam corpori condescendere in fœderibus iniustæ pacis, sed corpus cum anima in lege deisera concordare. Non enim est pax, si iustus concordiam cum iniquo habeat, quia eo ipso iustus iniquus efficitur, si cum iniquo pacis fœdere colligatur. Proinde non anima corpori condescendat in fœderibus & animalitatibus atque sensualitatibus ejus, sed corpus à potestativa virtute animæ subtrahatur, & dirigatur rationalibus directionibus ejus. Non celebratur pax inter corpus & animam, velut inter æquales & æqualiter rationem habentes, sed eo modo quo inter fessorem & equum concordia equitandi peragitur. Non fessor ab equo, sed equus à fessore dirigitur, frenatur atque calcitrans percurgetur: Et tunc agitur pax, cum dirigente manu se commodat &

frenanti se donat in dexteram vel in sinistram, & si expedit, faciem reconvertit ad tergum, & repente se aperit, per quod semel incessebat: Non devitat montium & collium altitudinem, planiciem, neque valles, cœcum ingreditur atque transvadabile flumen, neque paucifactus retardat incessum, calcitrans urgentibus non resistit, & se totum colligit ad imperium insidentis. Sic cum corpus dirigi se permittit ab anima, frenari, atque vagari per omnem similitudinem, qua equus à fessore deducitur. Est igitur pax corporis atque animæ ordinata subiectio corporis ad animam, ipsum in ratione ducentem, ad quam pacem est ordinandus & perficiendus ascensus. Alia siquidem pax est ipsius consentientia spiritalis, scilicet intellectualis animæ, quæ agitur in agonistica vita & milita spiritali, cum appetitur quod animam perficit, nec quæritur quod deiecit in defectum. Pax animæ rationalis est imperturbabilis voluntas, & ratio eorum quæ a conditore aguntur. Pax animæ, purgatio affectus, & intelligentia non curiosa. Alia pax est ad proximum. Pax verò ad proximum, est in actionibus & passionibus nulla querela. Pax ad Deum, dum in isto mundo tot periculis militamus, est ex omnibus prompta susceptio, atque obedientia eorum, quæ in divina lege mandantur, usque ad sanguinem, poenas quaslibet atque mortem. Ad hanc pacem, omnium in hac vita degenerium debet festinare intentio, & prosperare ascensus. Quotiescunque verò Dominus noster Iesus Christus ascendebat Jerusalem, ingrediebatur templum: Nam in pace solida est orationis & postulationis & exauditionis

ditionis & contemplationis locus. Et veritatem doctrinae magis & melius orando quam legendo intellexerunt homines Sancti Dei. In Jerusalem erat templum. In pace sunt omnia divina mysteria, & revelationes, & Cherubim scientiarum, & gloria & propitius pro peccatis & abluiones à foribus. Ad pacem istam ascendamus, istamque sectemur, & Deus pacis erit omnino nobiscum. Montis olivarum ascensum etiam fecit divinus montanus, qui à montibus aeternis illuminat omnem animam illuminari dignam: Ut semper ad ascensum animas provocaret, quas ad hoc creavit, ut non remanerent in imis, sed ut collocarentur in superioribus supernis. Ad luminis fomentum, per hunc ascensum nos Salvator invitat. Non est oleum lumen, sed ipse fomentum. Oleum discretio est, habet enim condire multa cibaria, & amara in suavitatem convertere. Discretio condimentum agendae vitae est, atque motum expectantium ad salutem. Oleum miscere aspera plura facit. Loquendi suavis multos duros fecit à feritate cessare: Oleum nempe suavitatem linguae importat. Oleum omnibus liquoribus supernatat, ac etiam eis nisi artificiosa argumentis penitus non miscetur. Super infusum supernat. Si super ipsum liquor alius infundatur, oleum supernat: Sui enim natura non patitur alii liquoribus commisceri prima conjunctione. Anima verò suae naturae altitudinem servans, & intellectualem levitatem, quam à Deo in creatione accepit, cum terrenis aliquam commixtionem non fortitur: Oliva viriditatem in foliis servat, & folium verborum tuorum non cadat in vanum, neque defuit in perditionem. Oliva signum est victoriae atque novae vitae. Innovantur in nobis quotidie demonum bella, & pugnae visionum interius non quiescunt. Exterius verò mundus & homines perstreperantes adversus animam inter certamina non desunt, & inter occultam hostem & pugnam apertam vix licet animae respirare. Sed ad montem Oliveti per Christum ascendentes invitamur ascendere, ut per signa victoriae victoriam de oculis hostibus faciamus, & de palam nobiscum congregantibus ad inferendum invisibilia damna signum, imo effectum victoriae reportemus: Non ad corpora, velut inimici carnis dantes conflicimus, sed à malis suasionibus omnino inculpata tutelam ad castra Christianae militiae reportantes. In signum pacis, primo ramus olivae ab aue pacifica Noë fertur reportatus ad

vesperam, ut ostenderetur, quod Dei deserviens ira quieverat, qui omnem viventem animam deleverat super terram, his dimittat exceptis, quae in arca Noëtica sunt repositae. Igitur oliva signum nostrum pacis. Promde Festina cum Christo in montem ascendere Oliveti, ut in virtutibus Spiritualibus ex talibus similitudinem sumptis degas. Ascendit animalia Iesus inter allegorica mores cudent, ut super omnem animalitatem rationis imperio & loro regimini ascendamus. Ascendit crucem Iesus voluntarie, non invitus, perficiens vituperio suo nostrum honorem, ignominia gloriam, poena beatitudinem, morte vitam: In ordine vitae agende ad omnia humanitati contraria suos animas sectatores. Non creditur à vulgaribus, quod sit ascensus, sed descensus ad poenam: Sed veritas Christiana magnum credit ascensum pro nobis voluntarie pati. Habet voluntarius ascensus ad praeviam poenam mirabilem actionem, sit enim supra se seipso penitus maior, qui voluntarie affligitur poenis. Habet professio asperum sentium, quem nostra tenella natura semper reputavit adversum. Contrarias poenalisibus & afflictivis naturam se tradere, victorem suae naturae se monstrat, & se ipsum calcat seipso superior, & vict omnino domesticum hostem, cum quo dormit, & pabulatur, cum quo pergit & sistit, cum quo quiescit, & loquitur: Qui potest, atque potatur, qui nisi per momentis nullis dividitur & modis, quem devincere, maiorem quam innumeris extra se vicisse dixi victoriam. Majoritatem insignem habet talis ascensus, non transitiva, sed comparatione reciproca: Et tanto digniorem, quanto primo secum verus & Christianus agonista dualat, quo se primo devicto nihil invincibile manet. Quid enim est, quod non vincat, qui se voluntarie obicit poenis, si expedit: Aut libera expectat, si eum tortor inquit? A nemine potest devinci, qui est à seipso victor devictus. Non vincit eum poena, quam libens amplectitur. Non deicit eum dolor, cui appetit subiacere. Non tortor cum necantibus instrumentis, qui secum concordat in votis: Nam quaerit tortor percutere, ille desiderat tolerare. Si ille occidere, hic anhelat exire. Si ille corpus perimere, ille corpus relinquere: Si tortor vult, ut amplius non vivat in mundo, ille verò semper optat libertatem à mundo. Non terrentur tyrannorum terrore, qui inter animam & corpus gladium inimicitiae possident. Habet ascensus spontaneus, factus ad crucem, promi-

Gen. l.

B. Jim. de Cysla Com. in PL. l. c. 10. 11.

B b

prudenti-

peritiam exquirit virtutis. Promptitudo virtutis penitus illa est, quæ marcescere non timet: Quæ semper affectus habere cum inimico congressum, quietem ignaviam dicit, & non probari torporem. Coronari renuit sine bello, vivere in deliciis refugio, semper parata reddere. Nihil excipit in eventibus. Novitatem eventuum æstimat quid antiquum, præviderat enim ante, sequæ paraverat ad esse futurum. Animosior redditur post labores, cum opportunitas certaminis adest, non dicit: expecta. Nihil promptitudo virtutis imperatum habet. Arma sibi non desunt. Semper habet, ubi quas appetit, possit perpetui pœnas, aut unde solvat, quod cupit debitum mortis. Promptitudo virtutis supplicium deputat, si quod suum est non fecit, & si omnes non posuit in experientia vires. Ignes voluntariè Christus ascendens in crucem virtutis, promptitudinem præmonstravit, & animavit ad ascensum vendicosos sectatores. Ascensus crucis omnem complectitur ignominiam, erat enim tunc temporis turpius supplicii genus, ut in sequela Christi quispiam factus in ignominiam, non exprobraret. malum pudoris, nec absterret metu horribilis crucians, cum sic præcessit inspicere caput quantum nostrum. Supra naturam est gradus ascensus potestatem, & sensum nostrum repugnant, cum tam acriter cum ipso duellamur: Sed hoc fecit & fecit in Sanctis gratia, non natura. Nec enim per naturam supernam capimus, supra naturam ergo fieri expedire, qui corde anxio inhiat in supernam. Non autem est ad omne quod crucis ascendendum: Multi enim alii quo merito feruntur esse cruciatus. Habet enim diabolus, & mundus visibiles cruces suas, ad quas ascensos, ad infernum descendens peragitur, ut pœna, non gloria subsequatur ad pœnam. Quod contigit in Sanctis Christianis agitur, ut post præmium gloria subsequatur. Crux est, cum aliquid apponitur, & non habetur, aut si habetur, non ita perfecte, ut quæritur. Ascendit animus summo Sancto punctus ad invisibilem terram, & desiderabat virtutem legitimè in animo possidere, nec enim poterat sicut volebat, & hoc crucians erat illi. Volebat enim orationem intercurvatam possidere, intererat ab immundis caltatem, humilitatem invisibilem, & impatiam patientiam habere quærebat. Et sicut ignis, qui quodlibet elementum secundum suas proprietates habetur, sic quærit animus habere virtutes, & applicare ad opus, sicut applicatur instrumenta fabri,

ita seu cataplasmata super vulnus, sed sine iuxta votum subsequatur effectus, & hoc crux erat interioris hominis. Meritum tamen habet desiderium Sanctum, etiam si non sequatur ex toto quod quæritur; dummodo de negligentia nostra animus non causetur. Quærit anima iuxta divinum præceptum Deum tota diligere, proximum autem iuxta mensuram suam à Domino præstitam: Sed nequit implere omnino indefectibiliter quod præcipitur, & cruciat crucians, nihilominus est tamen virtuosus ascensus. Ascendere voluit intellectus, & intelligere: Quod autem quærebat, aut ex toto, aut ex parte habebat velamen. In cruce configitur intellectus, si non plene intelligatur: Asperius affligitur, si omnino nihil intelligat, sed non demeritum, imo meritum habet, si ignorat, ut credit. Actualiter ad pœnas corporales ab aliis irrogatas ascendere, si non est meritum, ad superbiam posset adscribi, æquæ autem ad tentationem Dei, nisi à Spiritu fuisset præmonitiones: Sed hunc retardat ascensum, interiorum asserens debere semper esse paratum. Ascendamus tamen crucem electivam pœnarum, ut unusquisque propemodum coram Deo in ejus aram se machet. Ascendamus crucem impropiorum & sublationum, & omnem acerbiteriam & demeritum, & potestatem amarum sustineamus. Neque ascensus gloriæ celebrabitur, nisi prius ascensus hujus crucis veritatis celebratur. Non consideremus materiam crucis, quam corporanter & pœnaliter Christus ascendit: Ligna enim fuit: Non figuram, tria solum brachia habuit, excepto triumphali titulo superposito, quamvis hodie non sine mysterio brachiis quatuor figuretur, sed potius, quam ascendens sustinuit. Nec sine causa pronuntiaverat ante Salvator: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Precessit, qui non abhoruit pro nobis sustinere acerbissimas pœnas: Te verò, ad hunc expectat ascensum. Si appetis imitari Jesum ad suum pœnalem ascensum, deinde ad celestem gloriam te vocantem, abnega semetipsum, scilicet illam primas voluntatem, quæ repugnat sensibilibus asperis, & quæ privati renuit affectibus. Abnega semetipsum in flumine divinis Amoris, in gurgite humilitatis, tibi dona libellum repudi. Noli velle tuas esse, vel fieri, tua potestate non gaudes, accede per fidem cum humilitate ad crucem. Crux palma est, fructus habet preciosos, licet sit asper ascensus. Inquit,

Matth. 16.

3. 113

Cantic. 7.

ſponſa legitima : Aſcendam ad palmam, & apprehendam fructus ejus. Juxta trun- cum aut ſtipitem aſſiſtens non accipiebat fructus, niſi aſcendiſſet. Non marceſcunt fructus ejus in arbore, neque decidunt, non agitantur à vento, neque cadunt. Semper in cruce ſunt fructus, aſcendentes oportet denudari, & nudos nudam aſcendere crucem, ad nudum in ipſa penden- tem. Crux aliter intellectualibus oculis apparebit. Crux generalis eſt virtus, magis verò crux conſummatio eſt virtu- tum, & in ipſa clamatum eſt : Conſum- matum eſt. Aſcenſus crucis diſponetur in corde humilitatis, quæ appetit paſſionibus fieri omnino conſortem. In corde legitimi amoris diſponatur aſcenſio crucis. Profecto uſque ad montem animarum ſocietate amor, & cum conſummatione in- deſeſſo omnia conſummante appetit conſum- mationem. Amor id habet abjectum, quòd homo non abiecit mente atque corpore in amato. Velle æquari in cruciſtibus verus amor, quævis in cauſa non poſſis. Aſcen- ſus crucis, eſt ereſcitio à terrenis. Aſcen- ſus crucis, initium, medium & perfectio paupertatis. Nihil habet intellectualis crucis aſcenſor, & non curat, ſi dividatur inter homines boni mundi, & quæ de jure videntur ſua, ſolùm ſuum reputat, opera facere aut feciſſe virtutis, etiam ſi ſuper ſortem bona ſua in alios quandoque perve- niant, non ſeruit in animo paſſiones. Solùm hæc paſſio in animo figitur, quocun- que perſiciatur divina voluntas, & tota virtutis juſtitia compleatur. Tunc enim ab homine fit completa juſtitia, cùm nihil novit quid interius aut exterius addat per potentiam, neque per voluntatem. Plura enim poteſt velle voluntas, quàm homo poſſit efficerè. Proinde nudum oportet fieri aſcenſorem, & impaſſibilem animo ad perditam, & ad illas, quas patitur paſſio- nes, ac etiam ad poenarum miniſtros, impaſſibiliter pendet in poenis in animo Chriſtus, excepto, quod pro nobis dolet, ſed non de poenis in anima dolet. Amor ſuus inſeparabilis non permittebat animam dolere de poenis. Nos verò crucem im- paſſibiliter aſcendamus, ut ad omnia ma- terialia non ſit, at impaſſibilis ſit affectio. Qui ad impaſſibilitatem pervenit, accipit in animo divinam & claram imaginem at- que virtutem, non corporis, ſed animæ impaſſibilitatem pronuncio. Alioquin ſi corpus iſtam in hoc mundo fortiteretur, præmio martyrum privaretur, quod in eo conſiliatur atque reponitur, quia natura paſſibilis ſubſtinet aſperum ſentire, ut ex eo in plerique martyrum à corpore ani-

ma pateretur exitium. Impaſſibilis ani- mæ ſola eſt ſub coelo libertas. Impaſſibi- litas animæ quædam ipſius inſtantiſſima- bilis eſt, ut in honore & ignominia, in benedictionibus & maledictionibus, in opprobriis & laudibus, in doloribus cor- poris, atque ſanctis, in dilectionibus, & odii, & aliis irrogatis viciliſſimè, obumbrationem atque tranſmutationem, neque varietatem ipſa ſuſcipiat per ſtadium gratiæ, non poteſtate naturæ, quod ſolius Dei eſt. Studebit anima in retardandis vir- tibus ad hanc virtutem aſcendere, ut etiam adverſus ea, quæ à natura inſurgunt paſſi- biliter impaſſibilis maneat. Et adverſus diabolum oportet in illam arborem aſcen- dere, adverſus quem, occultam & in- deſicientem luſtrum habemus. Chriſtus namque de terris exercitiis triumphavit in ſemeteipſo, in effectum noſtræ redem- ptionis & imitationis exemplum, per ma- num affixam cruci, non ad reſpectuen- dum extenſam, in nullo motus in anima, impaſſibilis animæ firmiter noſcitur ſuſ- ta, ſi omnino ad vitam patentia ingredi ma- net immobilis. Impaſſibilis, conſum- matio eſt virtutum naturalium, atque per gratiam acquiſitarum, ut in nullo cedat vi- tui vel adverſis : Nec laſſitudinem patitur in actione virtutum, nec ipſam, expedit quieſcere, quia libertatem ſortitur : Sed omnem exercitare virtutem ſecundum in- herentem ipſarum proprietatem & varie- tatem temporum & locorum & aſſiſten- tium hominum atque rerum, & inſurgen- tium motionum in anima, & immuſi- onum factarum ab Angelis, aut à ſuprema virtute. Per comparationem ipſum aſcen- dentem oportet inſpicere, ut ſciamus, quantum nobis ad verum aſcenſum deſit, & ſive retardatione accedamus, ad quod agendum proponitur nobis. Sic enim

et ubi 13

et ubi 13

Hebræi, 11.

Apoſtolus ad Hebræos ſcribit : Deponen- tes omne pondus, & circumſtans nos pec- catorum, per patientiam curramus ad pro- poſitum nobis certamen, aſpicientes in Authorem fidei, & conſummatores JE- ſum, qui propoſito ſibi gaudio ſuſtinuit crucem omni conſuſione contempta. Recognite igitur eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus contradictionem, ut non fatigimini animis veſtris deficientes, noſ- tum enim uſque ad ſanguinem teſtimia adverſus peccatum repugnantes. Verbo multa complectenti Apoſtolus locutus eſt, dicens : Deponentes omne pondus. Pon- dus eſt lex non deponenda. Pondus ti- mor non deponendus. Pondus amor non deponendus. Quid eſt quod dicit : Deponentes omne poſſum, ut curramus

¶ Sim. de Caſſia Com. in 11^{am} Evang.

B b 2

ad

ad certamen? Multa sunt pondera, sed bona & mala: Hoc verò ad id refertur, quod ad Corinthios scribit Apostolus: Omnis enim qui in agone contendit, ab omnibus se abstinere. Si ab omnibus, ergo à contendendo; ergo ab equitando. Quomodo ab omnibus se abstinere? Scilicet quæ impedimentum præstant ad contentionem, quæ agitur in agone. Hic autem omne pondus monemur deponere, non illud, quo virtuosè anima ponderatur, sed quo anima impeditur pondus deponendum est. Pondus contrarium, scilicet originale peccatum, quod nisi abluatur, demergit ad infernum. Pondus natura corrupta. Pondus est amor inficiens & infectus. Pondus animæ est omne visibile & corruptibile: Quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Sed nec deponendum corpus, nisi cum per inevitabile mortis imperium à corpore anima segregatur, deponendum tamen pondus est accurate sollicitudinis. Omnes animæ vocantur ad Sabbatum virtutis, ut ad Sabbatum æternæ beatitudinis perveniant. Sabbatum celebrantes prohibentur portare deprimentia pondera & onera, quæ animam à divinis impediunt. Jeremias dicit: 'Si autem non audieritis me, ut sanctificetis diem Sabbati, & ne portetis onus, & ne inferatis per portas Jerusalem in die Sabbati, succendam ignem in portis ejus, & devorabis portas Jerusalem, & non exstinguetur. Peccatum verò circumlitans oportet deponere, ut curramus ad certamen, quod nobis à sanctorum agnitione positore Christo Iesu in cruce nobis proponitur, ut inspicimus fidem, quam nobis per crucem fecit. Ex Fide namque Christi feræ crucis poena malorum conversa est in arma virtutum: hæc quod est iniqui supplicium, in veri agnitionis meritum est conversum. Et quod fuit poena primi hominis delinquentis, triumphus efficitur cætoris, pro Christo hominis subsequens. Et mors suam servando vocabulo & actione malitiam, pietatis tolerantiam gloriæ acquirit æternam. Et si quid sensui delicato nocitur horridum, si pro Christo pendatur, nascitur præmiium. Assumpe per voluntatem afflictiones in corpore, atque irrogatæ ab improbis, consecrantur ad gloriam per Fidei meritum sanctæ crucis. Enam ipsa mors, quæ tanto studio ab hujus vitæ amariis devitatur, pro Christo suscepta consecratur ad præmiium, quamvis cum tanto dolore hominum adimatur sensum. Fecit enim nobis hæc in cruce Fidem ille Iesus,

qui pro nobis sustinuit mortem. Nec ista sensibus percipienda seu comprehendenda rationibus subjacent, nisi hujus Fidei auctorem, potius verò auctam ab ipso Fidem aspicimus. Ipsa enim Fides hoc gratæ privilegium à Christo suscipit, ut omnia mala poenalia, dum vivitur, transferre possit in arma virtutis. Et si qua humanæ vitæ propter asperum sensum, aut per privationem delectationis nascuntur adversa, pontes, & viæ fiant ad æternam vitam pro Fidei auctore suscepta. Appropinquemus in alacritudinem nostræ mentis ad crucem, & aspiamus consummatorem Iesum. In illa facta est consummatio perfecta nostræ redemptionis, in nullo sortis defectum. Sanguis enim divinus in illa effusus est, & solutum est debitum, quo tenebamur obnoxii. Nec consummationem fecit illa virtutum, sed velut signum sive sigillum instrumento atque chirographo vitæ atque doctrinæ in consummatam perfectionem apposuit, & per signum monstratæ sunt in illa in animo habitæ atque dilectæ virtutes & excessus amoris, ad creaturam de horrendis periculis eruentiam. Omnes hominum ratio in cruce est consummata mysterio, Ad spem superne vitæ commota est, quoniam propter æternam vitam temporalibus concedendam, temporalem mortem toleravit æternus. Proinde spes omnium nostrum de altissimis est deitæ radicibus, ostensa est per mortem charitas. Ad ipsam verò ascendere volentes invitatur ad crucem, pendet enim ibi repensationem ab omnibus querens. Omnis humilitas dejecta est in tabula sanctæ crucis, nulla deest in cruce imago virtutis, imò nulla deest virtutum proprietas, virtutumque perfectio. Etiam ibi paupertas rerum, amicorum & humanæ potentis patientia. Nulla querela ibi auditur, nisi orationes ad patrem, & benedictiones pro maledictionibus. Summa malorum & ignominiarum susceptio, expositio corporis & animæ ad opprobria, abstinentia & afflictio gustus, caligatio corporis, caritas, vilitas atque dejectio. Verè consummator honorum Iesus omnem virtutem consummavit. Ascendamus ad illas passiones, videlicet consummatæ à Christo virtutes, nec ascendendo unquam nobis deest ascensus, semper superest quo ascendamus fido. Ascendamus amore, & imitari velimus in passionibus in omni exemplo virtutibus eum, à quo penitus coronam. Volens attingere palmiferum culmen, istam arborem ascendere non debuit. Aspicimus hæc claret impassibilitas. Ipsa enim est

virtus

virtus & summa dispositio ad omne applicabile animo, & corpore per virtutem. Ipsa est, quæ nihil determinatum aut propostum habet ad bene agere, atque pro iustitia pati. Intendit enim bonis, gaudet pro iustitia & passionibus omnibus. In aula impassibilitatis nihil est triste; virtutes lætificantes non desunt, nec ingrediuntur conturbantia mala; summè se protegit à malis; æquè à vitis parvis, & nique ad sanguinem, imò uique ad mortem incurrendam; & repugnans adversus vitia resistentiam facit, & non patitur ex probitate certandi, ut sibi adscribatur ignavia. Quærit ista probissima virtus semper in agonibus esse. Agonizare verò quietem suam dicit & pacem. Ut verò triumphando possit inire certamen, querit sæpe ducem, cui se summè supponit in directione viæ ejus: Suspendit semper ad tubarum excitationis ejus, impassibiliter suscipit onus belli. Ipsa nempe nunquam adveniet, nisi recesserit ab homine suus hostis. Impassibilis hostis ejus & proprius amor, confederatus corpori per amorem. Etiam hanc umbrosam partem diligens vitam, aut tenuiter appetens vivere in cordibus aliorum, nunquam ad istam virtutem pervenit. Non quia corpus corpus pericula non timebit, exponit enim illud velut sive extremum bellum ad affligentia mala. Non dicitur aliquid perdere, qui non dolet de perditis, neque dicendus est pati periculum, qui prompto animo incedit in illud. Abhorrere vitam, non patietur à morte. Cui equis inimica est vita, seu in amore ipsa non est, mors est amica. Nemo enim se dicit pati ab amico, si sibi servit in placitis. Cupiebat dissolvi Apollonius, & esse cum Christo. Dissolvens ergo mors sibi erat amica, quia sibi serviebat in placitis. Ferperat magnum quandam agonistam, tyrannum moranti & volenti eum ista vita pavare, tale dedisse responsum: Tu solus ad mea vota concordas, & gratias tibi ago innumeras, quia me ab iniquis Dominus absolutum, perversos iustis, imò regi regum. Qui non afficitur ad hanc vitam, impossibile dico affici ad aliquid visio, quo vita ista fulcitur. Proinde non patietur, si aliquid adimat. Qui verò in cordibus aliorum residet non appetit, non patietur ex nota potestatis, neque curabit conspicuum in aliquo fieri, nec privatus amicus per deducere & mortem, passionem in auxilio patietur, & Verbo in aliquo contra Deum. Impassibilitas non est ex agentia scilicet,

ut est in illis rebus, quæ omni vita & sensu privantur: Nec est in temerariis, qui ex ipsa temeritate præsumunt: Nec illam tenemus in via, quam in superna patria superni per beatitudinem possidebunt cives: Sed illam, quæ nascitur, aut gignitur de prædominante ratione. Prædominans ratio, quæ rationaliter iubet omnia fieri, sæpe non patitur aut afficiatur vinose, aut pervenit de longinquo virtutum studio multis gressibus & infinitis desideriis & orationibus habito per divinam gratiam irrogatam. Nunquam impassibilitas à natura solum habet insurgere, donum enim est celestis in homine. Qui habet diffusam gratiam à Deo in animæ & potentis ejus, proponit sibi aliquid æternum impassibilitatem quærens, quo actus, postpositis transitoriis cruciatibus, præponit celestem, ut postponat terrenum, præponit divinum, ut postulat humanum. Sustinet, quod sentitur, contemnit, si contemnitur atque deicitur, qui gaudium ineffabile appetit. Vilis est omnis poena, ubi pura & libera conscientia gaudet. Contemnitur omnis confusio, ubi menti proponitur gaudium virtutis, & veritas æternitatis. Recogitatus enim, qui consummationem fecit bonorum omnium per crucem, quam ascendimus in, affectionem fatigantium advenientium, & omnino non deficientium. Impassibilitas regi animi ostendit Abraham, & omni modum carentiam visiois affectionis, cum promissum ostendit sine animi sui passioe ad filium immolandum auditum divinum imperio, qui nec Verbo, nec animo reluctatus est. Qui carere absque dolore potest his, quæ communiter & naturaliter diliguntur, ad impassibilitatem crucis crepit alacritatem: Qui verò per legum & insolubilibus fœdera novæ sapientie in uxorem suscepit super matrem mortis consolatur, scilicet super privatione à Deo facta, sui penuria, eorum quæ à natura inlingunt, solum novis & intellectualibus amplexibus delectatus, aliter ascendit gradum. Quod Isaac legitur fecisse, cum Rebekcam amplexibus suis attritus, interpretatur enim multa patientia, aut quæ multum accepit. Multa patientia solum ibi est, ubi vera impassibilitas est, & ubi multa patientia regnat, multam sapientiam adesse nullatenus ambigamus. Et multa respicit, quæ multa summo & indefectibili largiri debet. Multa Deo modis impassibilitatis virtus, quæ non multa, sed plurima suscipit à Deo, & sapientiam

sentium excedentia, usqueque consummatio Amoris JESU impenit atque repens fecit in via ultimam impassibilitatem, & nullam nisi caelestem expectat. Est enim ipsa propter impassibilem non invitare sed voluntarie patientem virtus in anima, & actio in corpore consummata. Beatitudo est & gloria subcaelestis in agonistis agonizantibus propter Christum, & gloria degit in valle miseriae: ipsa est saltem interioris Paradisi, eandem rem habens imaginem, quam accipit: Ultra istam non novit nisi gloriosum & aeternum sperare triumphum. Si conceptio cessaret à locutionibus veritatis, & oculi rationis & Fidei absque umbrâ respicerent, omnino viderent ipsam, & perfectam charitatem, non aliter nisi solis differe nominibus. Et conveniunt sine differentia in perfectione certantis in stadio, quo cunxit ad bravium supernae vocationis. Aspicimus & ascendamus, totis viribus nitentes impassibiles

fieri: Et fiet omnino non nostro merito, sed divino dono, ut usque ad id celebretur imprætermisissæ agonizantis ascensus, à quo protoplasti incepit occasus, excepta morte, quam experimur, quam ille, si stenderet, non fuisset expectatus. Ascensus crucis ad hanc ascendere omnino invitat. Sed clauditor hujus intelligentiæ altitudo discolor, velut coruscatio instantanea, incomprehensibiliter quid ostendens, aperitur in Evangelio per Fidem ad per agones initians gradientibus iter virtutum. Claret velut aurore distinctio à præcedente termino noctis, veris & studiosis inquisitoribus occultis veritatis, velut meridiani lux immorescit, quoddam ascensus impassibilitatis est etiam ascensus crucis. Hæc siquidem de cruce prætulimus, propter Christi contrahendum ascensum in nostrum exemplum: Sed alibi cuncta mysterium differendum servamus.

Cap. IX.

De descensu Salvatoris.

A Scendit JESUS in celos, ubi nisi violento sensu moralitas non haberetur. Gloriosus surrexit, & gloriosus ascendit. Gloriosa resurrectio & ascensio Finis est morum. Mysterium altum est, non exacta moralitas. Conati sunt tamen plurimi hanc reducere ad mores, non contradicens quod bene dicitur, & vulgares pietate informat: Distorquetor, dum mores hujusmodi ineffabilia mysteria devitant. Sicut ascendit, sic & celebravit descensum, qui aut suam ineffabilem humilitatem & dignationem propter nos infuit, aut conformitatem, aut exemplares in nobis aut purissimas actiones, ut propemodum exequamur, prout ipse prærogavit exemplum, quantum habuerit absque invisibili bello virtutes ab omni labe purgatas; similiter & subjectissimas virtutibus corporis actiones, quamquam tentari voluerit & perpeti penalitates, & pro sensualitate in profunda oratione deposuerit argumenta. Descendit JESUS (ut supra prærogavimus) Nazareth in exemplum omnis dejectionis invisibilis, atque visibilis hominis: Pro obedientia, quæ reducti ad patriam exequendam. Ipse namque alicui dixit: Descendi de celo, non te meam faciam, sed voluntatem ejus, qui misit me. Primus venit

& mentis descensus in id tendit, ut non voluntatem nostram, sed voluntatem illius, qui nos in hunc mundum misit, constanter faciamus. Non enim nisi ut ad superna revocet, destinavit. Et eorum siquidem, qui dirigunt autoritate, atque scientia in superna, oportet (velut vicem gerentium) primi partis voluntatem exequi, secundum directionem almificam sursum ferentis virtutis. Qui non descendere novit voluntatem ab omni cacumine mentis & propriæ directionis, nunquam appropinquabit ad aliquam virtutum ascensionis gradum. Non in angustum includo virtutes, sic prædicans omnibus existentibus in mundo, & extra mundum fieri volentibus, atque in veritate factis extra ipsam loquor, quia nisi quis descendit ab eo, quod est per naturam corruptam, aut per voluntatem propriam, nunquam ascendet per gradus fabricatos per gratiam, divinamque iustitiam. Præter has duas arces altissimas fabricaverunt, qui sibi videntur iusti: Unam videlicet propriæ regulationis, alteram verò propriæ reprobationis. Alii primam & non reliquam, alii reliquam & non primam, alii primam & reliquam. Reputatio difficiliter reprimitur, atque ab arce deijcitur, qui ascendit. Ab arce verò propriæ regulationis neminem vidi descen-

descendere. Facilius fit ascensus, quam ab arce propria regulationis descensus. Tractavimus autem hac, ubi de visitis egimus. Sed descendere ab his oportet iustificari volentem. Descensio verb JESU de montibus ad planitiem, in exhibitione sua facta turbis & infirmis non valentibus alta conscendere, seu detentis à defidia ascendendi construit humilimos hominum mores, eorum videlicet, qui divinas susceperunt illustrationes, aut gustaverunt celestia, & ineffabilia bona, descendentes ad eos, qui involvuntur in turbis, & detinentur ab infirmitatibus spiritualibus, quos juvare copiant ex charitate diffusa in eorum cordibus, ut velint omnes dirigere ad patrem luninum, cujus charitatem cognoscentes supernaturaliter, superintelligibiliter, & æternitè diffundi in nos pro capto Fidei, super omnem rationalem creaturam, & inmeritis per fidem voluntatem ejus, qua vult omnes homines Salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, conantur eripere de operibus tenebrarum, & communicant infirmitatibus infirmorum, & omnibus omnia sunt, ut omnes lucrifaciant propter eum, qui nobis omnia factus est, ut omnes lucrificaret: Et proprias consolationes dimittunt, & recusant semper morari in montibus contemplationis, & divinæ ubertatis propter relevandos proximos, quos jacere norunt, & habitare in vallibus nebulosis. Cognoscunt sanè necessitatem descendendi propter proximos: Magis verb propter seiplos, & propter divinam iustitiam, quæ in auribus omnium hominum ratione utrumque clamat: Qui suos inferiores non adjuvat, nec ipse à sublimioribus potestatibus adjuvetur. Et qui manum non porrexerit ad jacentes, nec ipse super se sentiet omnipotentis manum releverantem atque trahentem. Proinde necesse fit quandoque descendere ad cætos, etiam consideratione communis gloriæ possidende. Respectu æternæ gloriæ proximo acquirende, devitanda: que poemari æternitatis: quicquid esse potest contemplationis, suspensionis mentis, dulcedinis ineffabilis: Si in tempore agitur, securissimè omittatur. Tunc atque gratis relinquatur quodcumque per functionem bonum pro devitando malo æterno, atque suscipiendo bono æterno etiam in presentio, iquum revertitur dulciter in seipso. Descensus ineffabilis Dei est, cum ad considerationem factorum nostrorum horum sive malorum, sed meritum inclinatur: tunc ipse omnis-ipsi

merito immutabiliter faciat, sed creatura mutabilia opera divina in se mutabiliter suscipit. Ut verb in descensionibus edificemus mores, per præta scripturæ facere aliquantulum decurramus. Cum peccasset Adam, ad eum divina potentia in voce descendit, interrogans ubi erat: Verè quidam dignatio descensionis erat, cum creator creaturam de actionibus suis exquireret, & invitabat ad confitendum, quod fecerat, ut parceret, si confiteretur humiliter: Puniret, si negaret procaciter: Aut commissum malum superbe offenderet, quod & factum est. In quo docti sumus, ut humiliter descendamus ad delinquentium delicta, ad exigendum humiliter culpam: Ut corrigamus, atque pacemur, aut eum misericordia puniamus. Etenim Deus ad istam descendens, non delevit, ut potuit: Sed punivit, ut voluit peccatricem naturam. Descendit in voce de lapsa de celo, ad præcavendum de Cain præcogitatum malum, & iterum ad exigendam consolationem humilem, ut præstaret debitam veniam. Meritorie in suis montibus habitat, qui potest in proximo præcavere delicta, ut etiam, si novit, quod in se est, faciat, quamquam sepe premunus ipse non caveat. Salvati enim (ut ipse Ezechielem dicitur) animam, etiam si proximus proximus delinquendo perdidit suam: Multum superbe ascendit, qui si potest, non revertatur ut tenet dispositum ad ruinam, ne in periculum introamur æternam. Magis verb, ne divinam offendant iustitiam. Nam si quisquam in altissimis montibus degens, quæcumque oculo conspiceret causalem patrem à quoquam offendi debere: Velut fulmen descenderet, patrem devicaret, aut impediret offensam, assumptos labores & quietem perditurum non abhorrens; male paternam oves custodiret in montibus ex præcepto patris: si summam non devicaret, cum posset injuriam, dum conspiceret esse vicinam. Excedit sanè omnem impensum atque impendendum honorem, injuriam devitare paternam. Nam ipsam sustinere, quam posses avertere, omnem excedit injuriam: Præter quam tunc male agitur inferres, & omnem confundit honoris impensionem injuria tolerata. Quando magis pro æterno patre sunt vicissitudines assumenda, ut nunc in montibus, nunc ad vallas fiat descensus, si potest caveri, ne offendantur lingua: Penitus erat Dei descensio ad Cain, ne conceptum facinus perpetraret. Tu quoque descende

Genes.

Jn. 19

Ezech. 4.

descende usque ad peccatorum consilium, & avere, si potes, injurias Dei: Et si tale malum intenditur, damnum remove proximi. Quomodo ergo diligit Deum, etiam si sibi & multis aliis serviat, si potest, & ejus injuriam non averit. Similiter ad revocandum Cain post fratricidium, in voce interrogationis ad compungendum ipsum iserum descendit amator hominum Deus. Hoc idem parabola insinuat, quod descendens pastor de montibus, in illis nonagintanovem relinquens, pereuntem unam descendit in vallibus querere: Omnino inveniens, ut hi, qui superiores sunt auctoritate, doctrina, vita, ad eos qui inferiores sunt, descendant: Juxta quod fieri potest communicabile inter eos, ad praevidendum malum, & ad revocandum post actum. Cum hominum superbis, per manifestam turrim tentaret in superna conscendere, unde primo velut primogenita mors fuerat ipsa dejecta, ad illam reprimendam postmodum confundendam suo modo ineffabili celebravit Deus ipsum descensum. Inquit enim scriptura: Descendit autem Dominus, ut videret civitatem & turrim, quam aedificabant filii Adam. Hic enim descensus ad mores relatus, certitudinem discussionis malorum praesumit: Ut malum corrigendum aut puniendum non sit in opinione, sed in certitudine. Similiter fecit cum dixit: Clamor Sodomorum multiplicatus est, descendam, & videbo, utrum opere compleverint, an non ita est, ut sciam. Humiliter & providè in omni foro judicii, ad certam scientiam malorum, quae agantur, descendat ille, qui praestitit: Ne quomodolibet incautam inferat ultionem, aut corrigendo praetereat delinquentem, & notet insaniam, vel poena puniat innocentem. Et cum videret ab opere non cessare superbos, ad impediendum & ulciscendum (ut scriptura refert) iterato descendit, dicens: Venite igitur, & descendamus, & confundamus hi linguam illorum, & videbo, utrum audiat unusquisque vocem proximi sui: Quod & factum est. Ecce divina descensio ad impediendum, ne tamen procedat, quantum fuerat ante praevidum. Providentiae noscitur esse descensio, & videbo, ne mala incepta progrediantur in amplius: Misericordiae descensio ista praenotat, ne malum initiatum ultra procedat, ne iudex aliquem inveniat, in quem puniendo deficiat. Descensus iste iustitiae fuisse non ambiguit, cum mala iustè puniantur inventio, etiam si operatio non succedat, nec enim isti, ut intendebant,

ascenderunt in coelum. Iustitia fuit ista descensio, ut mala infirmi conspirantes confusio sequeretur. Iustè igitur sit, ut qui ad mala paranda conveniunt, quod, ut ne perficiantur, dividantur. Magna etenim est divisio, ubi quod dicitur ab uno, ab alio non intelligitur. Quod si aliter fieri nequit, separantur corpore atque locis, qui ad mala sunt voluntas atque actione concordēs. Proinde quorum interest, ex his formam descensionis assumant. Ad liberandum a malo subiectos, oportet omnino descendere in aliquo culmine constitutos, exemplo conditoris, qui omnes vult liberare quos condidit. Inquit certe, ut Exodi legatur: Vidi afflictionem populi mei in Aegypto, & clamorem ejus audivi. Et subditur: Descendi liberare eum de manibus Aegyptiorum. Humili dignatione descendat in aliqua celsitudine constitutus ad eos, qui à diabolo & tenebrosi vitiorum populo affliguntur, ad eripiendum eos de manibus eorum. Et his gradibus atque modis fiat descensus, quibus opportunè liberetur malè detentus, doctrina, susceptione, remedio, virga, minis, & his quae sequuntur dispositio decemtorum. Ac per hoc, si per Christi descensum nostris moribus formam damus, tota Christi vita descensio est per humilitatis, veritatis, despectionis, paupertatis, poenitentiae gradus & per liberationis viam: Quouique inferna descendendo penetraret, & inde solum misericordia dignos extraheret. Descendamus per hos gradus: Descendamus de solio iniquitatis: Descendamus consideratione atque dolore in mala quae fecimus, & in quas meruimus poenas: Descendamus in infernum viventes, capientes exinde ad mala cavenda timorem atque terrorem, ne descendamus illud morientes, habentes vitam sine fine poenalem. Descensus Christi ad inferos non habet mores, sicut ascensus ad coelos. Libuit jure post ascensum descensum opponere: pro eo, quod omnes ex natura corrupti sumus in imis, nec nobis potest esse virtutis descensus, nisi per gratiam ad virtutem fiat primo ascensus, quousque ad actualia peccata proclivior potest esse descensus. Sunt deambulationes laboriosae Jesu, praeter ascensus atque descensus, ex quibus fatigatus fedit super fontem, cum hoc esset quasi sexta. Pro forma servi dicitur, fatigatus erat, & quod sedebat. Forma Dei omnino in fatigabilis & impassibilis est. Ex hoc innuit, quid suscepit pro nobis, & quo amore conjungat nobis, si fatigatus

Lam. 19.

Genes. 11.

Exodi. 3.

bigatur infatigabilis. Ex quo præstendit hereditarios mores nobis ex actione sua relictos, ut in laboribus & fatigationibus agamus hanc umbraticam vitam, Adam de loco quietis iustè expulsum, meo in loco miseri hujus incolam cum mora sua prole fuit passus exitium, ut nec solum pro nobis pretium ad paradisi æterni revocaret. Sed nec ad hunc quietis locum venit nos Salvator requirens: Sed ad locum miserie atque pœnæ, ut una esset pœna, non culpa redemptionis & redemptionis. Et qui tradidit homines in venium, cum illis exitium pareretur: Et vindicta iustissima peccatoris esset injussum supplicium redemptionis. At pet hoc capitis fatigatio membra fatigare iustè compellit, ut nec velimus quiescere, ubi ipse voluit laborare. Sed si requies in via interdum, antequam deveniatur ad terminum, queritur, sic fiat pro quiete sessio super fontem. Sed sicut prohibitum est desperare, sic præsumere prohibetur. Sicut nemo premia divina desperare præcogit, sic nec sibi de misericordia blanditur. Præsumperunt multi habitantes in voragine oculorum decorationis, dicentes: Ad quid necessari sunt labores, ad quid abstinentiæ atque omnes corporis afflictiones, ad quid conferuntur talia? Spiritus est enim Deus, & in Spiritu adorari vult, & amari. Si adoramus, atque amamus in Spiritu, quid nobis agendum remanebit in posterum? Vana sunt, quæ sunt, & ludibria puerorum, aut noviorum steriles passionum. Sed non advenierunt aliam Salvatoris sententiam dicentis: Qui mihi ministrat, me servatur. Et aliam: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et Petrus dicit: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Et Paulus ait: Excusamus extra castra, impropertum ejus portantes. Et Joannes in canonica sua dicit: Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ipse ambulavit, & ipse ambulare. Et oportet omnino, quod vita Christi JESU manifestetur in vestra carne mortali. Et ad Galatas Apostolus loquitur: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri JESU Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Nec unigenitus Dei Filius pro nobis in tempore factus homo voluit sustinere, quod nos diligebat: Etiam aliter, quam per pœnas & mortem redimere poterat: Nisi per corporalia signa ostenderet, ac sustineret pœnas & crudelitatem, sicut de Cassio Com. in IV. Evangelio.

mem mortem. Quo modo, quo pacto inficiabimur, non expellere corporis passionem atque labores, si membra debent capiti nostro in moribus conformari, si fatigationes atque labores sustinuit, qui nos poterat abique his omnibus liberare? Nam si unguentum capitis descendit in barbam, similiter & sanguinem capitis barba suscipiat. Eni speramus in corpore beatificari, expedit (secundum decemam juris) quod rotemus in corpore passionem, quamvis ad gloriam non sint sufficientes. Inquit enim Apostolus: Non sunt consignatæ passionem hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Et in Actibus Apostolorum legitur, per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei. Et Jacobus in Canonica sua dicit: Omne gaudium existimate fratres, cum in tentationibus variis incideritis. Et Petrus ait: Communicantes Christi passionibus gaudent. Ad idem refertur, quod Apostolus dixerat Corinthiis: scientes, quoniam sicut socii passionum esset, sic & resurrectionis eritis. Et si corpus suum castigabat Apostolus, nunquam non castigando præsumat posterum Christianum adulari. Statuit divina iustitia in homine certare coronas, sed non coronabitur, nisi legitime certaverit. Sicut enim nec in via, sic nec in patria ejusdem nature fuerit corpus & anima: Et unicuique stabit merces propria præstata. Si non requiruntur ad supernum regnum corporales labores atque dolores, ita eructus est Christus: Quod erat imperitum operatus, & egit à seipso & in seipso. Quæ fecit præter iustitiam, & rationem seu iustitiam necessitatem, & deliquit, si non expedientia sed superflua fecit: Quod credere nefas fides Catholica dicit, asserens, nihil nisi propter iustitiam & rationem, atque debitum exigentiam Christum eduxisse in actum. Multi fuerunt Apostoli, Martyres & ceteri Sancti, qui tot laboribus, & fadoribus, & fatigationibus, passionibus insudarunt, ut capterent regna coelestia, si opera corporalia, & exercitia laboriosa non exquirantur in adultis ad regnum. Ad indignationem Dei sibi blandiuntur talia machinantes, quod amantibus solum in animo, & altissimis contemplationibus insistentibus non expendant opera laboriosa. Nam nullus major Christo, nullus major Virgine, nullus major eo, qui quasi ex facie incola est factus deserti: Nullus posterior major Apostolis, qui corpora in jejuniis, laboribus, abstinentiis, & sudoribus struxerunt. Et expedit omnino

Math. 16.

2. Pet. 1.

Helwa. 17.
1. Joan. 3.

Galat. 6.

Rom. 8.

1. Joan. 4.

Cecilius.

2. 17.

C 6

omnino

omnino, animo & corpore fieri Christi-
formem : Nam ipse animo & corpore
factus est hominiformis, similiter & poeni-
formis. Et si subrogant suæ passionis ar-
gumentum, quoddammodo Christus sustinuit,
ne nos paeremur : Imo ipse sustinuit, ut
& nos imitaremur. Nec credendum est,
quoddammodo temporalibus poenis erudiendis la-
boraret æternis in tempore, sed pro æ-
ternis. Nec mutatus est Christus, aut
aliam legem dedit, aut aliud Evangelium
condidit : Sed qui heri, & ille nunc, &
ipse in sæcula sæculorum : Et Evangelium
ejus & Evangelici mores durabunt im-
mutabiliter, quousque Finali sententia vir-
ta omnium hominum terminetur. Fa-
tigatus est Dominus Jesus ex itinere, fa-
tigetur & nos itineribus mentis. Ex
nihilò venimus, & in id tendimus, nisi
conditor sisteret. Naturam infecimus,
onera ipsius corruptionis portamus, fre-
quentamus peccatorum & delictorum
vias. Jura nostra scripta sunt in inferno,
illuc pergitur motu nostro cum antiquis
peccatoribus lociandi. Lubrica & lu-
bricata sunt vestigia nostra : Nihil Deo
dignum, nihil rectum agimus, ambula-
mus vias difficiles, viam Domini ignora-
mus, non incedimus iter rectum, sed te-
nebrosas vias : Infames sunt gressus no-
stri, perverse sunt viæ nostræ, nec vice-
finitas ambulamus. Hæc & plura in-
dicibilia mala sunt in nobis. Fatigemur
igitur talibus considerationibus in itinere
nostris, fatigemur in quibuscunque vi-
tuosis. Fatigemur in sæculis memora-
tionibus eorum, quæ nobis divina boni-
tas consulit, & promittit, & infinitorum
malorum, à quibus nos misericorditer
eruit, & ad locum inevitabilis iudicii mens
fatigat incessanter accedat. Fatigemur
& corpus, Salvatoris pro posse corporea
imitando vestigia. Job pro se, ac pro
nobis animandis dicebat : Vestigia ejus
secutus est pes meus. Cum vero in via
interdum quiescere volumus, sedeamus
hora sexta sic super fontem. Fons iste
sive puteus, abundantia est, & profun-
ditas tenentorum : Fons iste, emanatio
delectationum est : Fons iste, profundi-
tas naturalium, & scientiarum humana-
rum : Fons iste, emanatio veterum scri-
pturarum atque ceremoniarum est, qua-
rum omnium potus sitim non aufert, sed
multiplicat. Sed Samaritana jera iterum
atque iterum haurire, cui fontis defe-
ctum declarat ipse Salvator : Omnis qui
bibit ex hac aqua, sitiet iterum. Su-
per quem fontem oportet superfedere,
non subjacere. Non subiciatur defectus.

bilibus amor : Non enim quiescet sub-
actus, atque agitanus calcibus equus,
superfedens verò quiescit, & tenetur. Aut
res nos deferunt, aut ipsas deferimus :
Si deferunt, in adiutorio sunt : Si deferi-
mus, corpora & corda gravant. Super
legem & Prophetas, super ceremonias
& historias veteris Testamenti, per intel-
lectum Fidei quiescimus. Omnia enim
expectabant superfedentem Jesum. Si-
qua sunt profunda & alta veteris Testa-
menti, superfedet Dominus. Jesus, ad
quem, si accesseris, profunditas legis an-
tiquæ subjacebit intelligenti Fidei. Nam
sicut velamen erat in facie Moysi, ut in Exod. 34.
eum Filii Israël aspicere firmè non possent :
Sic & nunc in cordibus omnium, sed clausa
à quibuscunque, transitur ad Christum,
aufertur velamen. Nihil ad salutem ex-
pediens later in veteri lege, sed Christus.
In illa cum corpore suo mystico intelli-
gitur figuratus, similiter & prophetatus.
Simili modo & puteus altus est, cui su-
perfedet & Christus cum corpore suo
mystico, cujus quilibet singularis Fidelis
fideliter membrum est. Superfedamus in
ambulationibus nostræ viæ super pu-
teum scripturarum per Fidem in hora
sesta, ætate sic quæta scilicet, in qua di-
vina sunt revelata mysteria. Superfe-
deamus ad piteum omnium naturalium
investigationum. Gratia penitus super-
federe facit, præfertur ipsa natura, subi-
ciuntur gratiæ creatura, & ipsa varietate de-
currentis natura. Puteus altus est, & ab
omnibus omnino imperforabilis : Fons
est, indecise suas vanas fundens aquas.
Superfedendum est, nec amplius hauri-
enda est de naturarum profunditatibus a-
qua. Christus certe non hauriebat, nec Sa-
maritanæ suæ Verba percutiens haurire :
Sed reliquit hydriam, concupiscentiam
& voluntatem, quas ex ipsa solent im-
plere, qui ab hujuscemodi concupiscentiis
vexantur : Sed evacuatur hydra, concu-
piscenciæ & voluntatis, & semper re-
veruntur ad idem. Fons iste mihi siquid
non ostendit, nisi omnino à verò esse de-
ficiens, nec perficiens quoniam in sub-
litem. Quod insinuat. Chedum non
haurisse, nec Samaritanam haurire percu-
piscenciæ, pollicentem aliam aquam sufficien-
tem. Quippe virtuosè quiescit qui non
haurit imperitiam, atque defectus : Se-
dens corpore, mente verò in sublimia,
& profunda consideranda perambulans.
Ambulabat Jesus, & ibat per civitates &
castella, & ætæ mores ordinans ad præ-
sentes similiter, & ad futuros, quos præ-
videbat esse sequaces, in nullo sibi par-

Joan. 4.

Joan. 4.

Joh. 39.

Joan. 4.

Ment. n.

Eccles.

cens, pro nobis omnia factus, non usus vehiculis aut equis. Nunquam in suis itineribus legimus equitasse Jesum, excepto, quod in designatione mysticæ, & ostendendæ humilitatis pro futuris successibus ejus in auctoritate regiminis, & pro sequacibus ejus, in imitatione virtutis semel ascendit asinam & pullum ejus. Sed prohi dolor! quod humilis Asinus factus est superbissimus Equus. Apostolorum vestimenta, quibus superpositis asinino dorso dominus & salvator superedit, facta sunt ebrietas felix, similiter deauratae ornataque margaritis : funus canabeus quo ligabatur, ducebatur, frangebatur animal subjugale, in sericas cessit habenas : & asinum caput versum est in equinum, & auro undique fulget, & fulgentibus voluitur in circulis. Dependebant pedes Jesu circa latera subjugalis, nec in aliquo præterquam in elemento levi aeris insolidi se fugebant. Ex laboriosa est atque poenalis equitatio pedibus in aliquo non firmatis. Sed vix iterum atque iterum, quod stupida facti sunt in oculis intuentium radiantes ad sustentationem pedum, & ad ostendendam in minimis utentium vanitatem. Virga, qua excitabatur pignitia subjugalis, transivit in calcidia deaurata, quibus à quiescente pede delator equus urgetur, ne labore manus virgam agitando per aera. Abhorruit illa salvator, & suis moribus iustissimis in posteris distulit, abrenuntians materiei visibili auri & argenti, ut etiam unde posset emere, non haberet. Usus est aliquando navigio super undas marinas, potens omnino aliter, & subito transiret, sed voluit similis apparere omnia fratribus suis, & peccatorum fluidas aquas docuit pertransire. Ambulavit interdum fixo vestigio siccoque pede absque navigio super mare, ut glorificationem corporis ostenderet, quam ab instanti conceptionis suæ ipse possedit, sicut æternorum supergloriosus, & super omnem creaturam comprehensor existens, quamvis voluerit pro nobis incedere ut viator. In qua etiam ambulatione fidelibus mentibus id ostendit, quantum virtus fidei & gratiæ superetur ipsi naturæ. Nam habetur per fidem, & gratiam, quod naturæ, qua vivimus, omnino negatur, eo merito quo corrupta, quamvis si manens in eo, quod condita, an hoc donum cum cæteris perditis habuisset humiliter ignoremus. Sed hæc perficiens, existit à suis discipulis & bonnavis existi-

B. Sim. de Civitate Dei, in VI. Evang.

manus phantasma. Phantasma enim est apparatus incorporeus rei sub figura corporea. Phantasma est apparatus, qui sit sensibus conturbatis, timore aut aliqua passione. Phantasma est omne vanum, quod videmus in somnis. Phantasma sit dæmonum illusione circa hominis exteriorem sensum. Phantasma est aliquid existimatum aliud, quam id, quod est, ex difficultate aut ex ignorantia discernendi. Phantasma est, quod inducit alicui ex aliquo apparenti, non autem existenti ex improvito timore. Phantasma imaginationis vanitas. Sed in nocte Christus in adiutorium veniens daturus requiem fatigatis, securitatem timentibus, creditur esse phantasma. Regnat adhuc hæc pessima existimatio super terram. Existimant Phantasma Judæi omnia mysteria Christi, hoc pagani, hoc philosophi naturales, & impossibilia, & quædam deliramenta credunt Christi humiles actiones, & velut phantasma solum Christi mysteria, vitam & doctrinam existimant fictiones. Assentunt autem his graviore delicto atque peccato Christianorum perfidi peccatores, qui si credunt inermem Christi mysteria, phantasmis ejus mores attribuant, pauperem pro Christo fieri, castratum esse propter celestia, vivere in dejecta prudentia, vilesse coram hominibus, castigare corpus, & reducere in animæ servitutem, insistere vigiliis, orationibus intendere, querere solitudines, patienter perpetui passiones, illatas iniurias quiesco animo tolerare, alienum fieri à parentibus, cognatis, & notis. Adhuc dicunt esse phantasma, & phantasticos, imo vestros reputant talium sectatores. Quædam humana ratione movebantur, qui tempore illo noctis existimaverunt corpus Christi esse phantasma, judicantes solidæ impressioni cedere debere fluxibile atque transparense elementum, nec cogitabant, quod in homine corpulentus virtus esset tante agilitatis, ut non mersus, sed rectus supereminaret aquis : nec suspicabantur aquas solidas fieri posse subitis humanis pedes. Hominem verò illum, in quo erat omnis plenitudo divinitatis, etiam corporaliter non credebant illo in tempore supra mare firmare vestigia, quousque ad eos salvator confidentia dixerit sermonem, declarantem se esse, qui erat. Quem unum ipse esset, Petrus experientiam petiit, ut ambularet solidè super aquas, qui ad imperium descen-

C c 2

dit

dit in mare deflestante navicula. Confidens pergebat, dubians mergebatur. Quo liberato de fluctibus, Christus ascendit in navem, & fluctuantia firmavit. Ubi namque in gratia efficitur, nihil dominatur adversi, ut revocet à portu salutis. Et secura est navigatio, ubi contacta est Dominus. Ipse dominatur portui maris, & motum fluctuum ejus mitigare in perpetuum potest. Circa quam obambulationem domini Salvatoris notemus & horam. Erat quippe quarta vigilia corporalis atque spiritualis; supra definisse me memini. Sed nox in sacro eloquio saepe accipitur pro peccato, juxta illud Apostoli: Qui dormiunt, nocte dormiunt: & qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt; Et cum divideret obumbrato mysterio lucem à tenebris, virtutem scilicet à peccatis, appellavit tenebras noctem. Et suo vocabulo id insinuat, videlicet peccatum. A nocendo nox penitus dicitur, quia viatoribus nocet. Nihil enim adeo viatoribus ad superna, ut peccatum, intulit nocumenta. Non enim peccator antiquus atque invisibilis hostis, sicut peccatum viatoribus nocet. Cujus noctis opacæ, quatuor sunt vigilæ. Prima circa quantitatem ejus, quam magno animo, & affectu sit in actum ab agente deductum, quantum id proximum fecerit læsionis, quantæ verò prohibitionis exierit, quantæque durationis. Multa enim sunt augmentantia quantitatem peccati, quæ præsentis differtionis non sunt. Circa quam prima vigilia sirauthorum malorum: secunda circa novitatem ejus: tertia circa enormitatem ejus: quarta circa disciplinam ejus. Cum enim peccatum incipit displicere, & Dominus incipit apparere, daturus mentibus tranquillitatem, à ventis prohibentibus dævenire in portum. Displicentia peccati Dei complacentiam provocavit: & malum, quod displicet, penitentiam generat. Penitentia verò expectat in misericordia regnum celorum, quod secundum Evangelii sententiam appropinquat. Unilissima profectio est quarta istius mæle noctis vigilia, ut in nos veniat vera disciplina peccatorum, quæ Deum mereatur in piam atque misericordem notitiam. Unde per Ezechielem dicitur: Recordabimini viarum vestrarum & omnium scelerum vestrorum, quibus pollui estis in eis, & displicebunt vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris, quas fecistis.

Et scietis quia ego Dominus, cum benefecero vobis propter nomen meum. Ecce quarta vigilia, in qua est sedulo vigilandum, ut nobis nostra mala displiceant: quæ displicentia nobis creatoris beneficium facit habere scientiam. Nox est diabolus: nox est mundus: nox est vita præsens: nox synagoga: nox lex antiqua: nox tribulatio, quæ quatuordecim habet vigilias. Sed quoniam hic pro nostris informandis moribus, viam tractandam summum Salvatoris, harum differtionem intermittimus: quamvis hæc pauca dixerimus, ne horam apparitionis ejus, pro forma morum præterisse videamur. Dormivit etiam Salvator super cervicem, non voluit actus à somno. Dominabatur in omnibus corpori suo: nec ei somnus nisi permissus, imo vocatus obrepserat. Sed dormio illa suo modo notavit ejus nobis similitudinem in natura, & visus est capere quietem, ut fragilibus, & infirmis daret audaciam quiescendi, si necessitas exegisset. Dormio illa in navi aliquod ostendit insigne virtutis: non solum in ipso, quod summa est virtus, sed in his, quod suis actibus Salvator ad rectè vivendum informat, ut ad tantam perfectam perfectionem quis possit evenire, aut studeat evenire, ut eum inquieti non inquietem, & pericula non pavefaciant, neque revocent à quiete aut tranquillitate christianæ pacis. Inquietum erat mare, dormiebatque Salvator. Anxietas ex omni parte procellæ, & Dominus dormiebat. Iruebant in naviculum venti, & Dominus dormiebat. Proinde si in pace ipsius obdormivisti, atque obdormies, omnino in perturbationibus requiesces. Nec tribulatio, nec angustia, neque alior, neque penuria, nisi quod malum possibile deventum, non te dividunt à quiete, quam es in Christo, & cum Christo, & pro Christo sortitus. Dormio Christi est, cum permittit experiri sequaces sui, cujus animi, cujusve potentia, cujusve scientia, cujus proptitudinis sint, cujusve virtutis, ut cum seipso cognoverint à virtute deficere, de seipsis humiliter diffidentes, recurrant in eum, de quo nemo malè diffidit aliquando, qui confidentibus in eo nunquam defuit: & sperantibus in eo, nunquam defecit. Quocirca excitatus corpore, qui animo vigilabat, postulatam impendit auxilium, ventos prohibens imperio verbi sui. Imperans facta ventis, ne naviculam, quam ipse ascendit

Mare 4.

Ezech. 30.

rat conturbarent; ad ecclesiam relata catholicam maximam mysteria nuntiat. Ad singulares hominum mores aliam dat materiam differendi, ipsos eludendos sumptuosus, ipsosque pertractemus. Ventus est invisibilis status, sed omnino sensibilis. Ventus est invisibilis impetus, oblatia quandoque plura subvertens, quod Job historialiter clamat de vento, qui intrat in regione deserti, qui concussit quatuor angulos domus, ipsamque subvertit. Ventus est quedam tempestas aeris, de corde terrae proveniens. Ventus est invisibilis motor, visibiles motiones in aqua & in levibus corporibus faciens. Ventus est Spiritus insensibilis & irrationalis. Ventus à vehendo dictus, quia vehit in mare naves, & corpora movet levia super terram. Spiritualis ventus, est demonum invisibilis impetus atque insufflatio in anima, ut non, quo ipsa quandoque vellet, sed quo non vellet impellat. Ventus animarum dicitur prædominans vanitas: ventus animæ, impulsio ad contraria: ventus animæ, ad malum commotio subita, non prævisa. Ventus sæpe pulverem de terra in oculis excitat, nec unde venit aut quo iverit inventiuntur: sic sæpe diabolus insufflavit pulverem terrenorum. Venti à Salvatore prohibiti invisibiles sunt in anima tempestates, aut à diabolo excitare, aut de terra carnis nostræ infecta progredientes, aut à malis consultoribus insufflate, quas nemo, nisi Salvator secretæ potestate à fontibus nostræ mentis avertit. Vita hominis ventus est, Job dicente: Memento mei Deus, quia ventus est vita mea. Qui subjacet imperio Salvatoris, ut nullius hominis vita præter ejus providentiam & imperium remittatur in minus, aut protendatur in amplius. Ventus est vita hominibus, quia velut ventus non relinquit in suo motu vestigium, nec vita hominum post recessum. Ventus nullo potest in aere obstaculo impediri, quin aeris spatia quæque percurrat, nec refrænnari potest hominum vita, quin vergat in mortem. Posset tamen, quamvis non faciat ipse Salvator, quin omnes ventant in mortem justissimam condemnationem; cui adest potestas immensa, hunc ventum, quem dicimus vitam, potest de thesauro suis iterum revocare, quod in generali resurrectione indubitata fide perficeret. Ventus est vita nostra, ipsa quidem anima, cujus præsentia vivit & corpus, rationalis est ventus & invi-

sibilis ab apostatu corporalium oculorum, quæ velut ventus corpora, sic ipsa corpus, cui est inclusa, agit, & impellit, & sicut ventorum ignoratur origo, & in quem desinere terminus: sic animarum ignoramus originem excepto quod credimus, quod, cum corporibus infundantur, de nihilo protremunt, & ipsarum terminus, nisi quantum fide credimus, sit ignotus. Illis ventis, quibus iste mundus peragitur, & commovetur, Salvator imperat in secreto, & ex aperto evangelio præcepta iusta divulgat. Ventus est mors, quæ cum uretine & dolore omnes involvit. De quo per Job dicitur, cum de malo divite loqueretur: Tolleret enim ventus urena, & auferet, & velut turbo rapiet eum de loco suo. Mors ipsa ventus invisibilis est, horrendam athenem, imo prævaricationem faciens, cum corpora sensibili vita privat, cujus nullus apparet aspectus, velut cum corpora commovet ventus, facit tamen asperum sensum: corpora ipsa cum vitali natura conspigit, ut delectabilem interimit sensum, velut cum ventus agit corpora per validum & invisibilem, sed sensibilem impulsum, cujus mortis solus Salvator habet imperium. Claves mortis & inferni, in Apocalypsi ostendit Joanni se habere Salvator. Venti sunt invisibiles hominum amores, atque timores, de quibus per Job dicitur: Qui fecit ventis pondus. Venti qui sic sensibilia corpora movent, omnino sunt imponderabiles: sic & invisibiles animarum affectiones. Sed qui creator est omnium, cognitor & Salvator, novit infallibiliter ponderare. Pondus quidem omnium rerum est illud, quo res feruntur rursus, vel deorsum, natura vel arte: aut quo res prevalent aut devalent, in comparatione aut estimatione. Ipse fecit ventis pondus, qui lance suæ justitiæ trutinat merita & demerita subditorum, quæ amoris vigore aut pallore proveniunt. Ipse fecit, & novit quantum mereatur amor divinus, quantum toleretur humanus, & quantum demereatur carnalis atque mundanus: qui etiam timoribus per simile fecit & pondus. Ipse fecit & novit quantum ferantur amores pondere suo in divina sive suprema: quantum verò in ima mergantur, quantum accendant ad spiritalia, & virtutes, quantum ad corporalia & vitia succedant, quantum ad Deum, quantum ad proxi-

num fervent. Nemo suos, aut aliorum novit ponderare amores, unusquisque se altius diligere novit: quantum vero diligit, aut ponderet amor, omnino non novit. Scimus nos diligere Deum, sed ipsius amoris ignoramus profectò mensuram. Quamvis dolor, & sollicitudo quodam modo pondera sunt amoris: cum unusquisque pari modo doleat, quo aliquid amavit amissum: ac etiam sollicitudine agitur agendi & persequendi, quo doletur aliquid facere, vel habere. Hac enim ponderant amores honestos, & inhonestos, divinos sive humanos, quæ pondera Deus amoribus iustis posuit, ut quantum diligunt bonum; tantum deest amissum, aut non habitum inquiratur. Sollicitudo namque agendi quod iuste debetur, ponderavit anorem, ipso ponderatore dicente: Si diligis me, mandata mea servare. Et qui diligis me, sermonem meum servabit. Timores vero aqua lancea amorem ponderantur. Namque timoribus cautela atque obedientia pondera sunt appposita, ut quantum unusquisque timet separari ab omnium conditore, atque in inferno detrudi, tantum caveat separanda mala, quod in mundo criminosi non faciunt. Non cavet laico furta, nec perhorret parabula: non cavet homicidia, nec truncationem capitis odit: non cavet falsa committere, nec propter hoc ignis caveat incendium. Non cavet homo seditionem, nec timet à civitate propria exulare. Nec cavent improvidi homines peccata, dividendia nos à Deo, & in infernum mergentia: Sic separationem aut illam interuersionem afferunt se timere. Proinde divina iustitia timoribus pondera cautela apposuit, ut ita caveat, sicut timet. Nam qui timet in veritate Dominum, declinabit à malo. Scriptura dicit: Sapiens timet, & declinat à malo. Et alibi: Timor Domini odit malum. Ex qui timet poenae æternæ, non committet trahentia mala. Verè timor Domini, custodia legum. Pondus aliud timoris, obedientia est. Qui timet Dominum (dicit scriptura) nihil negligit. Bonitas timoris, obedientia iusta, ut non omittatur sanctum preceptum: & quod sancto mandato susceptum est, obedientia sancta perficiat. Propterea dicunt: Qui timoribus Dominum, credite illi, & non evacuabitur merces vestra. Illi Deo credunt, qui ejus mandata perficiunt. Et iterum: Qui timeat Dominum, diligit illum, & illuminabuntur oculos vestri. Qui verò in veritate diligit, obedit & pericula iusta discedit iterum: Qui timeat Dominum, requi-

runt quæ placita sunt illi. Profectò illi divina placita requirunt, qui ei in his quæ per sacra eloquia declarantur sibi placere sine contradictione obediunt. Hac siquidem pondera è regione Dominus amoribus & timoribus posuit, velut illa, quæ contra liberanda numismata intrinseca opponuntur. Sed perspicacius claret, quod pondera dignissima superposuit, scilicet beneficia, quod sumus, & quod sic sumus, & quod redempti suo sanguine sumus, & quod etiam æternorum accipimus reparationem. Hac nempe ita imposita sunt, velut jugum super colla istorum boum, ut nihil in amore atque timore sit ponderosius & levius sentientium. Hoc jugum, Salvator ipse suis sequacibus nitebatur duciter atque suaviter imponere, ut colla lenirentur, non frangerentur. Dicebat enim: Tollite jugum meum super vos. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve. Suavia pondera imposita amoris: levia verò timori appositæ, ut ex beneficiis susceptis atque promissis amor totum se converteret in auctorem: omnem autem honorem sibi timor inferret. Sunt & venti videlicet divinæ punitionis sive vindictæ, quæ de occultis thesauris Domini, scilicet de occultis iudiciis ejus producantur, de quibus Psalmista dicit: Qui producit ventos de thesauris suis, invisibiles vindictas atque punitiones, aut angelos tenebrarum, iustitiarum Dei ultres executores, quibus ipse imperat, ne tantum suaviat, quantum puniendi merentur, & angelos tenebrarum coërcet, ne tantum noceant, quantum cupiunt. Veni agitanter mentis nostræ naviculam, quibus Salvator imperat & coërcet, sunt varia consilia sive doctrinæ, quæ sæpè variant animam à veritatis fundamento moventes, ut gradiatur per devia, recta quæque relinquens. Ex hoc enim in Ecclesiastico dicitur: non venies te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Tanquam propriam possessionem mens hominum instabilitatem possidet, & sæpè credit omni vento doctrinæ, & verbis ventosis sub specie boni plerumque præstat assensum: & eo fit devior, quo plurius diversa loquentibus credit. Circumferri uerumque vento vicinam pronuntiat adesse mentis naufragium. Veni super terram visum vestigia non relinquunt, sed post ipsorum processum ostenduntur damna: quæ faciunt, eraditiones arborum, subversiones domorum, æquoris tempestates, ex quibus submerguntur & naves. Sic sæpè faciunt invisibiles dæ-

Math. II.

Psalm. 134.

Eccles. 1.

Prover. 14.
Ibidem 1.
Eccles. 7.
Eccles. 2.
Ibid.

mones, non relinquentes vestigia: cum incedunt, sed in posterum sentuntur mala pessima, quæ fecerunt. De quibus in canonica Iudæ Apostoli dicitur, cum ipse de perversis hominibus loqueretur: Nubes sine aqua, quæ à ventis circumferuntur. Veni siquidem nubium sunt motores, sed omnino invisibiles, ut res mora videantur, atque discernatur, dum movetur, sed penitus motorem non videat humanus aspectus. Nubes igitur sine aqua sunt sine gratia peccatores, & salutis doctrina contemptibiliter leves, qui ab invisibilibus demonibus nunquam visis moventur, quibus solus Salvator imperat, ne submergantur concitatis tempestatibus animæ navem, aut à salutibus ruerimonia faciant remanere inanem. Sunt venti vitales quatuor, à quibus imperio Dominus venit vivificans spiritus, & facit reviviscere ossa, quæ vita carebant; sed neque possunt venti vivificantem spiritum enumerare, nisi acti ab imperio summi Regis. Veni flatus sunt; sed quatuor spirituales venti flatum alium ad vitam emittunt. Insufflavit Deus in Adam, & factus est in animam viventem. Insufflavit venti ab imperio Domini, & emittunt Spiritum vivificantem. Hos prævidebat Ezechiel, cum dicebat: Hæc dicit Dominus Deus. A quatuor ventis coeli veni Spiritus, & insufflavit super interfectos istos, & revivificavit. Coelum & celatum mysterium ecclesiæ, sive virtutum & beneficiorum Dei, in cuius regionibus sunt quatuor venti, à quibus Spiritus vivificatus egreditur, & insufflavit in animas interfectas à diabolo, & reviviscunt: quorum unus est studium inquirendi sedulo creatorem. Licet enim omni viventi quærere verum Deum, & hoc nulla lex hominum unquam prohibuit; quamvis Christianum habere & Deum verum quærere, primum est in divini virtute, atque omnem virtutem, virtus illa confociat: & quo prima campum spiritualis agonis ingreditur, ultima remanet, & nunquam egreditur. Ipsa porro initiat, commatur, & sine fine finit. Igitur quærere veraciter verum Deum invisibilis & magna commotio est spiritualis venti, à quo Spiritus vivificans provenit. Cui ventus magnæ commotionis subsequitur, scilicet fides, quæ supra naturam, & intellectum animæ commovetur. Nam in hac vita Deum quærere aut invenire aliter non possumus, nisi nos impellat fides ventus. Ventus ille non est naturæ: quia nec à natura fides ipsa consurgit, nec ab humano intellectu insurgit in nubis: unde

commotio fidei, exiit omnino mirabilis. Spei ventus sine tempestate procedit de thalamo celati mysterii, & ab interioribus ad superiora, quem agitat, provehit, & impellit, ut relicta felicitate terrena, omnino speretur æterna. Charitas ventus est suavissimus, & dulciter flat inanimas virtutibus aptas, & provehit, & introducit in portum iustissimæ atque sanctissimæ voluptatis: nec infirmitatem generat, sed quod sanum est, ipsa producit. Hæ namque quatuor virtutes invisibiles & divinæ solum habent homines in insiditate atque in peccatis mortuos vivificare. Cardinales verò tantum habent disponere hominum bonos mores. Nam si vivificare homines potuissent, ædificarentur hominem posse iustificari præter fidem, spem & charitatem: & de multis philosophis esset nimis ambigendum, qui in quatuor virtutibus erant usquequaque fortes, quod credere nefas est. Ab istis quatuor ventis, suave moventibus, egreditur quedam divina & invisibilis potentia, sive virtus, seu incomprehensibilis actio invisibiliter movens, quæ vocatur vivificans Spiritus, ut ab eo quod Ezechiel perspiciebat per ostensam visionem inæceptus fieri, similitudo trahatur ad spirituales, & invisibiles, quæ fiunt in animabus sapissime actiones. Unde igitur animæ per insiditatem mortuæ reviviscunt nisi cum invisibili operatio istarum virtutum, ipsam reviviscere facit? Unde, antequam obstruat ponderibus peccatorum, ad spirituales vitam redeunt, nisi cum ab istis virtutibus minime flatu invisibiliter insufflantur? Unde à diabolo diversimodè interfecte gladiis operum iniustorum vitam gratiæ perditam recipiunt? nisi ab istis ventis virtutum insufflaretur Spiritus, qui animas mortuas ex carentia gratiæ non privatas vita naturæ, redire facit ad vitam, quæ donatur per gratiam? Sed nec credatur Spiritus tertia trinitatis persona, sed istis virtutibus quadam secreta concessa potentia. Hi venti, videlicet virtutes invisæ moventes atque sufflantes, hanc vivificantem potentiam non emittunt, nisi divino imperio excitentur. Proinde necessaria est oratio ad ventorum imperatorem, ut ipse impetret ventis his, ut Spiritum vivificantem sufflent in nos peccatorum gladius interfectos. Quatuor alios ventos coeli pugnare in mari vidit Balthasar rex Babylonis in ostensa visione. Prætermittentes tamen visionis conjecturas, & ordinem rei gestæ, ut ex conjectura innovuit, quia gesta Christi agimus, moribus intendamus. Quoniam præter

præter ætrem nequeunt esse venti: venti cœli, venti æris sunt: nam supra ætrem in sphaera ignis, & deinde venti esse non possunt, subterraneos verò penetrare non valent. Quod si aliquis vapor interdum includitur, cum exire per naturam in communem ætrem cogitur, terra concutitur: nec ingrediuntur profunda secretioris elementi, sed tantum superficiem agitationibus vexant. Cœlum igitur, unde sunt venti, humana mens est, quæ velut aer corporeas & visibiles recipit impressiones: sic & hominum recipit invisibiles affectiones. Et sicut aer natura obscurus est, nec à seipso diluere se valet, sed à corporibus superiorum orbium atque cœlorum luminis beneficia suscipit: sic mens hominum sedibus tetralibus sedet, nisi à superioribus potentius illustretur. Hujus venti, sunt quatuor affectiones in mundo isto, aut in corde hominum, velut in quodam mari magno pugnantes, de quibus aliqui antiquorum de virtutibus subtilissimi tractatores sententialiter diffinierunt cadere non posse seu debere in animo sapientis. Sed non aspexerunt in gratiam Christianam, quæ aliter quam naturaliter & humane à nature radicibus subvertit humanas hominum mentes: non quòd naturam creatam in aliud muret, sed aliter faciat affici, atque quiescere. Pugniant quatuor venti, scilicet gaudium, & dolor, spes, & timor in corde hominum: & contra diffinitionem sapientum, aut non finit animam esse felitem, sive quietam, aut illam in meliori compellunt. Nam si non gaudendum, ergo nulla sunt bona præsentia: si non dolendum, nulla sunt præsentia mala: si non sperandum, nulla bona futura: si non timendum, non possunt contingere mala. Si ex his nullo modo est variandus affectus, Invatum sacra scriptura de his affectionibus in suis locis tantum eloquitur. Nam gaudet, & ad gaudium præsens invitatur familia Christi sacro redempta sanguine ab ipsa sententia sancta ejus: Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Et quamvis gaudium non sit de presentibus bonis, tamen præsens gaudendum de futuris. Et licet gaudendum non sit de exterioribus bonis: gaudendum pariter est de in anima cœli virtutibus. Necnon in tribulationibus vult nos gaudere Apostolus Jacobus, dicens: Omne gaudium exultantem fratres, etiam in tribulationibus variis incidentis. Et Paulus Apostolus in præsentem gaudebat, cum dicebat: Gaudeo in tribulationibus meis

pro vobis. Et in Actibus Apostolorum legitur: Erant Apostoli gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habebantur, pro nomine JESU contumeliam pati. Et de animæ puritate seu virtute gaudendum admonet sententia Salomonis: Non habet amaritudinem conversario ejus, neque tedium convicius illius, sed lætitiā & gaudium: quod de sapientia, quæ venior est virtutis proficitur ista sententia. Hic enim audacter affirmo, quòd esset de virtute gaudendum non solum, quia vitam inquinamus aliam, sed etiam, si cum vita ista omnis vita finiretur. Et filius Sirach dicit: Non est oblectatio super cordis gaudium; quòd aliunde quam de puritate sive virtute in præsentem evenire non potest. Hinc incipiunt familiæ sanctæ Christi celeberrima cordis gaudia. Inquit enim ad Philippenses Apostolus: Gaudete in Domino semper: rerum dico, gaudete. In præsentem gavali sunt discipuli viso Domino. Et magi, qui sapientes humani erant, videntes, quam perdidissent stellam, gavisi sunt gaudio magno valde. In præsentem scriptura loquitur iustis: Latamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde. Et alibi: Dedisti lætitiā in corde meo. Et iterum iherabatur David, cum audivit divina oracula, dicens: Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi. Lucius clarius patet gaudium adesse istis de præsentibus virtutibus, & in præsentem gaudere de promissis cœlestibus. Similiter & doloribus angitur Dei familia. Et etiam in sapientibus iustis, aut vocatis vocabulo Christianis dolor inedit, & afficit affectione dolor ipsorum terribilissimas merces. Doluit virgo divina æterni regis filia, Christi Mater, Spiritus Sancti Sponsa, & cum suo viro verbes de absentia: Filii estis, protestata dolorem, dicens: Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. Similiter Simeon transverberando doloris gladio nuntiavit, quod & factum est tempore passionis. Ihermes Salvator virtutum auctor, & forma affectionum doloris assumpta, quam de verbis protestatus est, dicens: Nunc autem anima mea turbata est in menscipio. Et alibi: Tristis est anima mea usque ad mortem: Et Job doloribus replebatur, dicens: Si locutus fuero, non quiescat dolor meus: & si tacero, ipse non recedet à me. Et Iheremias pro Iherusalem doloribus afficiebatur, dicens: Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo. Non enim ventrem corporis sed

Cap. 2.

Ecc. 30.

Philipp. 4.
March. 3.

Ps. 32.

Ps. 4.

Ps. 118.

Luc. 2.

Ecc. 12.

March. 26.

March. 2.

Jac. 1.

sed mentis dicebat doloribus agitari. Nec intellexerunt veram sapientiam, qui ventum doloris atque tristitiae animo sapientis accidere posse aut debere negaverunt. Innuit enim scriptura divina:

Ecd. 7. Cor sapientium, ubi tristitia: & cor stultorum, ubi letitia. Etiam in presenti quantumlibet sapientes multi agunt dolores. In spe verò omnium viventium & utentium ratione tota vita peragitur non solum pro aeternis sed etiam pro temporalibus & perfunctoriis bonis. In provektoribus verò in virtute spes infidet animo melioris, scilicet intellectualis virtutis: quòd enim virtutis altitudinem cognoverunt, sperarunt boni existentes effici meliores. Ad spem verò superiorum bonorum mores, gesta verorum omnium antiquorum nos vocant, invitant propheta dicta. Et omnis ætas, omnis natio per Christum suosque doctores ad spem æternæ vitæ invitata est. Resellit illos de timore ista sententia: Initium sapientiæ timor domini. Et illa: Qui sine timore est, iustificari non potest.

Ecd. 1.
Ibid.

Prov. 14.

Et illa: Qui timer Dominum declinat à malo. Et tutor est sapientissimus pupillorum sedulus timor. Nec quis in hominibus preter consummatorem omnium bonorum Jesum ad tantam perfectionem in hac vita pervenit, ut velut ductore possit tergum sequenae, comitante à lateribus timore sancto non indigeret. Confluxerunt enim aliis nominibus insigniri: letitia, turbato, timor, cupiditas. Sed de nominibus non vertitur questio, ubi est incognitio, quod dicitur. Gaudet familia Christi de bonis operibus, deinde virtutibus animæ, de promissione superna, de proximorum profectu atque virtute. Dolet atque tristatur, si deficit in profectu vitæ agendæ, si decedit per negligentiam, si aliquando corruit per improbam voluntatem: dolet de proximo, si à virtutibus se averit. Concupiscit aut sperat in bono proficere, aggregare internas virtutes, ipsarum effectus ostendere moribus, concupiscit & sperat vitam æternam, & pro proximo similis cura crescit. Timet peccare, timet deficere, timet male placere, timet divinum divortium, expavescit consortium dæmonum, & simili timore sibi verat & proximum. Gaudet atque lætatur de virtutibus, dolet atque tristatur de peccati miseria, sperat & concupiscit misericordiam, timet horrendum Christi iustitiam. Hi venti pugnant in mari magno cordis hominum. Hi quatuor ventos contrarios mundi habent ex adverso, his

solum Christus imperat verbo sui precepti. Ista quæ predicta est imperatio facta venit, magnum nobis in imperio & in ventis innuit sacramentum, ex his quæ posita sunt: ac etiam, ut ex eis in ampliora transferatur consideratio intelligentium, sed majora considerentur, quæ nec poni poterunt. Hoc siquidem addat indagax lector, quod gaudium, dolor, spes, & timor temporalium, velut venti turbini in corde nostro intrent, atque cum suprapositis, usque ad finem vitæ nostræ sine pace atque sine intermissione pugnant, quibus solum altissimus novit imperare, atque compescere. Quem pugna delectat exterius, nunquam novit quomodo agatur intus. Actionem quandam atque mirandam nostri Salvatoris præfigurans mentibus nostris, in eo, quod ipse liber existens, imò dominus omnium, tributa mundi regibus, ad devitanda scandala solvit: cuius solutionis ordinem & causam inspiciamus. Cùm venisset **JESUS** cum discipulis suis **Capernaum**, accesserunt ei, qui pro regibus à Romanis imperatoribus constituti, didrachma capiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magister vir non solvit didrachma? **Et ait Petrus: Etiam. Et cùm intrasset in domum, prævenit eum JESUS, dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terre à quibus accipiunt tributum vel censum à filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare & mitte hamum, & cum piscem qui primo ascenderit, tolle. Et aperto ore ejus, invenies saterem, illum da eis pro me & te. Censum rei publicæ exactores credebant Salvatorem in communitate hominum debere subijci terrenis regibus in tributo: nihil aliud in eo, quàm hominem attendentes. Quod utique Salvator ipse prænoscens, anticipavit Petrum interrogatum, qui de hac re interrogaturus erat & Christum. Et determinatione facta, exiit didrachma solutum. Et filii terrenorum regum liberi sunt à censibus: multò magis filius & familia ipsius, sibi ad siquelam usque ad mortem dicata: & is maxime debet esse liber, qui nihil possidet, aut possidere intendit, quod jure aliquo, sub terrenorum Dominio regum cadit. Sed Christus voluit solvere, non velut à jure solutionis absolutus, sed ut scandalum devitaret. non in se aut in discipulis, sed in his, qui censum ab hominibus exigebant. Expedit enim Salvatoris exemplo, si qua possumus scandala in hominibus**

Id

devi-

¹ Dan. 7.

B. Sicut de Gassia Com. in 1^a Ev. an.

devitare, quousque veritatis vita sive iustitia, sive quaecunque virtus vicina esset exilio. Antequam istarum aliquid dirimatur, scandalum iustè à divina licentia permittitur evenire. Non enim aliam allegavit solutionis causam, nisi ut scandalum devitaret in proximo. Pro modica enim re solvenda, dimittenda, vel danda, seu offerenda, quantumcunque divina iura non cogant, aut condicte leges in iustitie moderamine non alstringant: cum evenus rerum evenit, non lux argumenta defensionis movenda. Temporum verborumque perditio excesserunt sapissimè censum: & melius pacem redimere, quam litigare pro re. Nec noverunt omnes libertatem iustorum. Et cum exactioris reipublice habere litigium, in præjudicium vertitur litigantium. Omnem enim sibi vendicat rationem, qui pro republica loquitur, aut certat. Poterat namque Salvator supra homines Deitatem allegare, Deus profectò erat, & omnium abdicationem inferre. Nihil enim habebat, neque familia ejus fide gentis, quod subiceret censibus regum. Poterat enim se suosque sequaces, ab omni exactiōe reddere in libertatem, sed voluit subiacere, velut reipublice, ac honeste iustitie non adversus. Et cum solvere vellet, omnino proprium peculium, unde solveret, non habebat. Humanas artes ipse non fecit, unde pecuniam colligeret atque cumularer: terrenum patrimonium aut matrimonium non habebat. Mortuus enim pater putativus Joseph, nihil sibi relinquens hereditario more, pauper enim carpentarius fuerat. Nec Christus & Virgo leguntur instrumenta carpentaria vendidisse in proprium, aut exposuisse commercio propter ipsius decessum. Mater paupercula erat, & vitam acu, & colo quæsierat, quousque Christus cepit evangelizare suprema, & suæ doctrinæ æque imitationis quæreret discipulos. Extrunc vixit secundum educatum filii atque ducatum: nec ipsa legitur dotis aliquid habuisse. Profectò Christus pauperes possibilibus rebus mobilibus voluit habere parentes: falso enim prædicasset contemptum mundi, & argueret mundi divites, si abundasset in censibus, & in dolo prædicasset superbia, terrenis opibus fultus. Et fortè quod tunc in illo collegio aliquid habebatur de sipe largita inveni pietatis. Non enim asseverat scriptura, quod semper haberet Judas pecuniam in oculis: quia, quæ dabatur, pauperum expendebatur ad usum. Mos probatissi-

mus est, quod qui de datis contribuunt, nec aliunde habent unde tribuant, nisi detur: & cum vident pauperes indigentes, largiri non differunt, quod non semper habent loculos plenos. Quod si sic volumus opinari, magis in impietatem, quam in pietatem vergit opinio. Si autem omnino in tempore aliquid habebat Christi sanctum collegium, noluit ipse convertere in proprium usum, ne subventiones pauperum defraudaret, pro quibus permittebat oblata differri: nec expectare voluit ab amico, ne perfunctoria re amicus esse alteri videretur: aut confidentiam ostendere de temporalibus & locupletibus amicis, qui de divitiarum sunt munere: non de genere paupertatis, quam ipse spendere, & fulgere voluit, quos verè appellavit amicos. Sed quoniam propter legem hominum & cogentis rationis tributum solvere disponebat, præter legem & ordinem, quibus divitiæ atque numismata conquiritur, censualem statem voluit reperiri, ut inveniretur in ore marini piscis moneta impressa stigmatibus tribuenda pro censu, ut Salvator ait: da eis pro me &c. Pro seipso quare Salvator voluit solvi, & de discipulis aliis nullam mentionem fecit, sed de Petro. Pro seipso nempe Salvator solvi voluit, ne reipublice contrarius videretur aut conturbare publicos bonos mores. Non enim spectat ad aliquem prudentem, ipsos etiam in modico conturbare. Placent nempe Christo mores publici, si sunt iusti: nec decebat eum contentioni- bus deservire in allegatione juris suæ altissimæ libertatis, cum etiam aliter potuisset frænare omnium mentes ad credendum, quod erat, & quod agebat. Sed cum mundanis & peris humanis humanum voluit habere incesum, excepto, quod divinè redemit, & supra humanitatem diffundit in hominum corda gratiam & virtutem. Pro Petro videlicet voluit quod solveretur, & pro tota familia sua scilicet Apostolorum: sed Petrum specialius nominavit, velut præordinatum totius verticem chori, & protosigniferum post Christum totius religionis Christianæ Sanctæ Trinitatis culticis & confirmandum verò ab ipso, post ipsius sanctam resurrectionem, ut quod actum est pro Petro, pro toto Christi collegio factum fuisse credatur. In huiusmodi actione totius nostræ redemptionis fulget mysterium. Nam actor Christus, piscis Christus, stater Christus: quo exhibito, liberamur a debito tartareo malè tenti. Mare sæculum, & totalium amaritudo abun-

abundantia passionum. Petrus tota ecclesia orthodoxa. Sed mores in hoc volumine præordinavimus, non mysteria,

idcirco indiscussa remaneant. Declaratio verò inventi stateris, in numero miraculorum potius ponenda censetur.

Cap. X.

Qualiter se habuerit Salvator invitatus ad convivium.

Luce 7. 19.

LEgitur Christus accessisse ad convivium invitatus, non edendi aviditate, sed ad ostendendam inopem vitam : quamvis non omnia convivia propter sustentationem inopum fiant, sed ad voracitatem divinum, & convivarum, & prætextu mutue visionis, & in ostentatione vanissimæ laudis. Sed Christus opibus, domibus, laboribus, domiciliis propriis carens, etiam in conviviis vite sumebat compendia : ea paritate, qua virtutum de cebat autorem, & forma vivendi, quam se hominibus in inferioribus fecerat incarnatus. Protendebat namque Salvator se communem ostendere, ne singularitate superbie notaretur. Et quia in convivia sæpe oculi edentium familiaris facies desiguntur, & quadam certa seriositate gestus notantur & mores, idcirca Salvator oculis talium taliter se obicit, velut qui notari volebat de sua irreprehensibili vita : non inaniter, sed pro intuitum bono. Et quia visibiliter & probabiliter comedeat, quod phantasma non erat, sed verus homo : & ex aspectu exteriori humanis mentibus ostendebat, Divinitatem verò in his & aliis gestibus reservatam fidei. Patiebatur Salvator atque volebat, quod omnis suspicio de cordibus hominum tolleretur, nec aliud crederetur, quam quod in veritate erat, ut mysterium nostræ redemptionis atque salutis crederetur in homine divini completum, ex hoc de seipso certitudinem secundum decentiam inferebat. Ibat etiam Dominus ad convivium, ne crederetur fugax : & quod hominum, qui aliquid videbantur, judicaretur devitare conspectus. Solet enim in conviviis multum conquiri, & tentari virorum prudentia, curiosi similiter & oportune. Hoc enim Salvator quærebat, ut non ad subversionem, & hypocritam, sed veraciter, qualis vita verbis, moribus erat, ab omnibus probaretur, ut probatus non reprobareretur. Accidit sæpe in conviviis multa loquendi materia, quam exlegebat doctor nobilis, ut doceret ignaros, & iusta ac necessaria quærentibus atque interrogantibus responderet. In quibus mente magis, quam corpore se palcebat, maxime

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

apud eos, & inter illos, quorum corda erant receptacula Verbi sui. Et sumebat corpore cibum, & refundebat ex ore suo in audientium corda doctrinam, & nobiliora, quam acceperat, erogabat : spiritualia pro corporalibus benignè rependens, simulque prænoscentes infiniti esse præmii eum suscepisse hospitio. Et per corporale hospitium ad cordis interiora per fidem tentabat ingressum. Volebat enim ab hominibus recipi per fidem, & diligi charitate, quam ipse paratus erat, diffundere in cordibus verè credentium. Hoc totum sibi solum existimabat ad cibum voluntatem perfecisse paternam : quæ talis erat, ut omnis, qui videbat eum, atque credebat, haberet vitam æternam : pro eo, quod qui recipiebat eum à vera credulitate atque dilectione recipiebat patrem æternum, eum in tempore ab æterno præfinito mittentem. Et in hoc tanta familiaritate invitantis, & convivis & peccatoribus condescendit, ut eum scribæ & pharisei falsa suspitione notarent, quod cum peccatoribus manducaret & biberet, ac si peccator, quia recipiebat in consortium peccatores. Mos enim est & ratio usualis, ut homo suis consimilibus delecheretur. Sed aliori sensu est de ratione virtutis, ut bonus non turpetur conversatione malorum, magis verò mali commutentur in melius, in conversatione bonorum. De divino jure omnino esse prænoscit, quod constantior sit virtus, quæ bona est, & bonum habet subiectum, quod ipse super naturam perficit & decorat, quam vitium, quod est malum, & nisi in bono non fulcipit fundamentum, quod per privationem destruit, atque turpat. Proinde, qui bonus est natura & gratia, firmior esse debet in ordine suo, quam qui natura bonus, & iniquitate turpatus in suo defectu. Igitur de ratione veridica, promior est iniquus ad bonum, quam bonus ad malum : unde morum mutatio subsequatur & alterius exemplorum. Sed qui per naturam omnino ad mala immutabilis erat, cum peccatoribus immaculose conversabatur, ut velut magnes ferrum, sic ipse in invisibili sensu ad se traheret frigidos peccatores, quos venerat

D d 2

Al-

salvare, velut medicus subiectos ægros, sub qua metaphora dese murmurantibus Saluator ipse respondit: Non est opus sanis medicus, sed ægrotis. Multa legimus Salvatorem in convivii docuisse, doctrinæ magis quàm cibis intentus, insinuans sanctis viris quid sit agendum, cum accesserunt ad mensas devotorum, ut aut pauperes accedant in Christi paupertate conformes, aut præstant honestiorem causam. Cum autem in locuti refectonis devenimus, non elegant accubitus primos aut secundos, neque deinceps à presumptionibus agitati, neque postremos à singularitate præventi, ne contentionibus deserviant in ordine locandis se ipsos, aut quos noscunt fieri commensales, sed sicut sine contradictione diffusionibus invitantis, aut ejus, qui habet ordinem convivarum disponere. Ultraque contentio periculum parit: illa presumptionis, ista singularitatis & occultæ superbæ est germen. Cum verò recumbunt, aut illeant, aut loquantur utilia. Servos Dei omnino decet etiam in convivii, si interesse contigerit, aut silere aut parce loqui, sed nec nisi quæ possint animarum audientium adificium in moribus facere. Hanc enim formam prætaxavit nobis, qui est in omnibus minoris, nec quoniam despicendum docuit, quoniam omnes natura similes sumus: quanquam ignoremus, quantum sumus gratia differentes, aut dissimiles turpitudine vitiorum. Omnem urbanitatem in convivii Saluator sedulo servabat, maxime verò illam, quæ invitabat ad regna celorum. Jure suspendebantur inveniunt mentes in consideratione urbanitatis ejus, ut inter convivas recumbens, magis ad se, quàm ad cibum eos invitabat, quorum aliqui amabiliter & ex imitatione intrinseca facta mirificè ad eum trahebantur illece: aliqui verò trahebantur ad eum ex deificis moribus, quos non intelligentes, velut protervi & murmuratores in nequitia remanserunt. Sed tamen ab utrisque laudabatur virtus altissima, & urbanitas Salvatoris, velut solis claritas, quæ à sanis oculis atque ægris laudis præconium recipit: ab illis sanis, qui delectantur solis claritate: ab infirmis, qui eorum defectu tantum fulgorem sustinere non possunt. Non tamen prætereundum est, quod ab aliquibus invitatus, apud alios se invitavit ipse Saluator, & prævenit eos, qui forte fecissent: aut si non fecissent ex possibilimitate, præstavit audaciam: aut si velut incurti aut improvidi, prærogavit & viam. Quod fecisse legimus in Zachæo,

Multi nempe invitaverunt corpore Salvatorem, & apposerunt ad esum decencia, & secum ad eandem mensam, in eodem scanno sederunt: cordis verò mensa non sibi, sed ad versariis invisibilibus & visibilibus aut indifferentibus hominibus parabantur. Hujus maximum est argumentum, quia detraxerunt, nec legimus ab eo salutis suscepisse doctrinam. Incessanter hodie in nostris lethalius moribus agitur, ut ab extra multa decencia faciamus: mensa verò cordis alios habeat assidentes, & sæpe sit dapifera pro adversis. Sed vae! qui ad mensam anteriorem non introduxerunt omnium regum regem. In cubiculum sponsa sponsum introducere festinabat, & poculum ex vino condidit, & multum malorum granatorum promiserat se daturam, ut omnis iustitiae opus cum delectatione perficeret, & sustineret illatum, & diligeret animo, cum sentiret: ac etiam omnem orationem ad sanctos martyres, & unionem ad omnes animas, vita & moribus se disponebat acturam. Aliqui etiam invitaverunt corpore apto, sed animo promptiore, ut Levi, Martha, Magdalena, Lazarus, qui facti sunt discipuli ejus, & salvifici facti sunt, cum eorum finis advenit. Gloriosum est in actibus Christiani animo & corpore acceptum fieri coram Deo, & in corde parare virtutum acceptabilem & dapiferam mensam in conspectu videntis interiora mentis. Super illius cordis mensam libenter Saluator recumbit, qui novit veraciter dicere cum David: Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, cantabo & psallam in gloria mea. Hanc proinde preparationem Saluator scilicet mensæ cordis requirit, ut solus cantus & exultatio sit in gloria nostra, quæ est testimonium conscientie nostræ: non in exteriori, qua quis delectatus mittendus est in tenebras exteriores. Aliam preparationem mensæ cordis oportet apponere, quæ sit persecutioni vicinior, quam quidem David se prætendebat habere. Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Porro ad omnia beneficia & mandata Dei manere imperturbatum perfectioris est augmentum, & in aula impassibilitatis habitant imperturbationis amici. Hanc preparationem exaudivit omnipotens, ipso dicente David: Preparationem cordis eorum audivit auris tua. Sunt sæpe nonnulli, qui corporis actionibus sunt privati, corporis prædominante languore, aut venditi corpore pro necessitate mercede, aut in mancipia civitatis man-

Cant. 4.

Psalm. 118.

Psalm. 9.

Luc. 9.

cupa.

eipati, & jugo alicujus traditi servitutis, & catena conjugalī constricti, qui tamen ignitorum desideriorum paraverunt in corde ante divinum conspectum sacram mentem, ad quam Deus recumbit placide: quia magna est magnitudine affectus, quamvis opere tripedibus non sublestat. Omnibus ratione utentibus, Salvator pulsat ad osium interius nostræ mentis, ut ingrediantur, comedatque nobiscum in mensa virtutum, nosque cum illo ex virtutibus Christoformibus epulemur, ut ex convivio ad convivium beatitudinum veniantur. Joannes in Apocalypsi refert Salvatorem sibi per visionem dixisse: Ecce sto ad osium, & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introibo ad illum, & cenabo cum illo, & ille mecum. Adhuc apud nos nobilis & divinus hæros invisibiliter in virtutibus, & sacramentaliter in signis & rebus peregrinatur. Væ! qui diu facit illum expectare ad osium, magis verò eis, qui omnino ejus crebris pulsationibus surdas aures prebent, nec præstant aditum regi regum. Qui enim negant eum, negabuntur ab eo. Qui non recipiunt eum, non recipiuntur ab eo. Qui illi mentem saltem in corde non parant, convivia æterna desperant. Qui Sacramenta repudiant, inferni facti sunt cives. Quid enim potest esse in virtutibus sanctius, quam omnium redemptorem in mensa virtutum habere convivam? Qui semper adest, cum para-

tur, cùm nihil recipit, sed impendit. Hi qui Dominum ad sacramentum & invisibilem mentem invitant, jam occurrunt à divina gratia sunt præventi. Non enim potuissent in illum pauperem & egenum pro nobis intendere, nisi eos suis inspirationibus prævenisset. Sed quoniam apud Zachæum se non invitatus invitat, excepto mysterio linguae perventionem ad peccatores ostendit. Sunt namque nonnulli, quos peccatorum gravis sarcina premit, torquet conscientia conglobatim occurrunt occulta peccata, & manifesta hostilem aciem ponunt, confundit pudor, & ex pusillanimitate fidei ad Salvatoris amicitiam ascisci posse desperant: sed desiderio vigent, & captant argumenta videndi, sed carent audacia invitandi. Hos Salvator occultè, similiter & manifestè prævenit, per inspirationes, & vivas hominum voces, quas sacris sermonibus aperit, ut denur omnibus audaciam salutis signum, quod peccator quorumlibet peccatorum mole gravatus, aut delictorum pondere pressus, si desiderio sancto viget, si querit argumenta salutis, ne in Dei amicitiam redire posse diffidat, ut etiam internum cum homine velit habere convivium. Hæ sunt deliciae Salvatoris, referentur scriptura: Deliciae meæ esse cum filiis hominum in mensa virtutum: ut peccato virtutum convivio beatitudo succedat in superis.

Proverb. 8.

Cap. XI.

De patientia Domini ad peccatrices.

Legimus Salvatorem verbo remississe peccata, & nullam adjecisse poenam ulttricem, sed futurorum cautelam, quasi tota poenitentia præteritorum in cautelam transeat futurorum: nec confessionem illorum scriptura commemorat, quibus sunt dimissa peccata. Salvator omnium Deus non appendit in lance justitiæ suæ multitudinem temporis, sed dolores: idcirco ecclesia catholica, quam ipse gubernat, poenitentiam poenitentium in arbitrio discreti sacerdotis imponit. Et hæc est hominis delinquentis verior poenitentia doluisse de peccatis, ex æquo delectationis verissima & probatissima est excessisse, quam solus novit Christus, qui suscepit offensam. Et cùm præteritorum dolor prohibet committere ampliora in posterum & præcavere, de commissis dolere veraciter est certissimum signum. Proinde Salva-

tor cùm hoc agebat, dicebat: Vade, & Joan. 8. amplius noli jam peccare. Quod idem sonat cùm Magalenæ dixit: Vade in pacem. Nullus sibi blandiatur de remissione præteritorum, si ad ampliora, seu ad aliqua minima suspirat affectus: nec credat posse evadere futura, si præteritorum figura præloferit, aut nauseam in anima non fecerint, velut corpora scatenia vermibus hominum solent inferre offuscibus. Nec prætereundum silentio, cùm vellet ad duellam in templo adulteram liberare, quodd scribebat in terra. Mirandum utique, imò miraculum, quod egit Salvator. Inclinabat se coram oculis, & ante pedes hominum iniquorum, cum digiti templi tangerent pavimento. Pavimentum sancti templi marmoreum erat, ut refert Paralipomenon historia, nec duritia marmoris ex natura cedit materiei molliori. Sed non virtute carnis, neque vir-

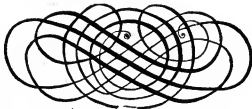
Dd 3

tute

tute lapidis, sed divina Salvator in illo pavimento scribebat, licet usitato more loquendi dicatur, quod scribebat in terra. Miraculum certe judicari poterat, quod scribebat digito carnis in lapide marmoris. Quod verò scribebat, scimus: quid autem scribebat omnino nescimus. Declarandum verò miraculum in suo ordine reservamus. Sed in omnibus gestis suis Salvator nostros præordinat mores, ut dum quempiam autoritate aut testimonio cogimur judicare, si poenitentiam veram agnoscerimus, misericordiam iustitiæ præmittamus. Ex quamvis consilii de patrato scelere, si cognoscitur poenitentia, non abnegetur misericordia: fallit tamen in regimine reipublicæ, quam misericordia periculis vulnerat, iustitia sanat. Prærogatur etiam omnibus nobis forma, ut in liberatione rei, etiam accusantium ruborem cautissimè devitemus. Non enim Salvator peccata ipsorum objecit in faciem, sed taliter dixit, & scripsit, ut confiterentur exterius, absque quod interius verecundiam paterentur, maximè autem Salvator in illa scriptiōe agebat, ut eorum corda contunderet, qui non amore iustitiæ, aut personæ, aut odio patrati sceleris, sed quodam dolo commoti sæviunt in peccantes, quod nefarium est omnino in ordine æquitatis. Secus autem est se ingerere in accusatione peccantis, secus à tribunali trahi. Si se ingerit præter liberum amorem iustitiæ, omnino delinquit: si trahitur, verum omnino non sileat. Vult etiam, & insinuat infallibilis iudex, quod, qui vult alios accusare à libera voluntate commotus, ut teneat innocentia Sacramenta, propterea ad Phariseos intulit ipse Salvator: Si quis vestrum sine peccato est, primum ille lapidem mittat: Et declinans in terram oculos, sine confusione notabili eis permittebat egressum. Mos sapientium, & bonorum virorum est non

aspicere faciem iniquorum in primo congressu, ne confundi timentes: efficiantur verbis & animo faviores, sed avertere faciem, ut in seipsis, & non coram aliis erubescant: & cum in faciem non respicitur, tergiverfandi occasio prærogatur. Ad adulteram sua benignitate oculos levans, quam homo condemnabat, absolvit: ad hoc enim venerat, non condemnare peccatores, si fuerint poenitentes. Amator omnium Christus quaerit unde possit hominibus donare peccata, & indulgentiam præstare querentibus. Ex cum à iustitia sit appellatio à peccatoribus ad aulam misericordiæ, aut omnia remittuntur, aut piè plectuntur, qui facinora commiserunt. Ipse profectò est advocatus & iudex, miris modis inquirens, unde absolvatur, qui ante tempus inventus est reus: nec cum iudicem accipi nostra iniquitas fecit, advocatum verò, nostra necessitas: utrumque tamen peccati miseriam habet germen. Quod autem bis scripsit, à præcipiti sententia cautos voluit esse rectores, ne citò proferant, quam revocare non possunt. Quando lædit infamia, seu cruciis poena sensibilis, ante discutienda sunt iura, quam sententia proferatur: prius ex certo possibili sciatur, quam ex ore iudicium exeat: nam vita hominum, per hominem non refunditur, cum aufertur, nec sine stigmatibus refarcitur caro decisa. Et abscessum membrum veram imaginem non refumit. Cum verò iudicaturus testes & accusatores interrogat, terret & monet ab improbis accusationibus improbos cessare actores. Pertinacissimum malum noscitur coram Deo contra quempiam persistere, sine causa iustitiæ improbitate nocendi. Ex his benignitatem Domini Salvatoris agnoscamus, qui ad parcendum, quam ad percutiendum est omnino proclivior, nisi hominum pertinacia in severitatem misericordiam vertat.

Joan. 8.

LIBER V.

De Miraculis Salvatoris.

Cap. I.

De Miraculis factis in aqua.

IMPEDIRE novit, qui omnia novit, miracula fieri supra naturam, supra usum, supra rationem, supra mentis capacitatem, & omnem transcendentiâ intellectum, quod aliter non caperentur, nisi per fidem : & ubi natura, & ars medicinæ deficiebat, virtus divina desuper innotece-
ret. In quibus omnibus aliis prætermis-
sis, quid viræ agendæ aut præcavendæ in
nostris Christianis moribus agitur, aut
agere, aut devitare debeatur, prout Do-
minus donabit, aperiâ, Prædicendum ta-
men, quoddam, excepto quoddam miraculose na-
tus est atque demonstratus, antequam egressum
de deserto nullo miraculum fecisse sa-
cri evangelistæ tradiderunt. Completis
in ætate Christi viginti novem annis, tre-
decimque diebus, octavo idus Januarii
baptizatus est. Et traditis molimina
nesciens, eodem die sub ducatu spiritus
sancti, ut homo abiit in desertum, ubi
quadraginta diebus & totidem noctibus
indefectis moram faciens, decimotertio
calendas Martii egressus est. Et prædi-
cans per universam Galilæam in synago-
gis, plateis, viis est domibus, elegit Ap-
ostolos atque discipulos, nullum mira-
culum illo primo anno prædicationis suæ
faciens, quo revoluta, eodem die quo
baptizatus est primum signorum suorum
fecit in aqua, cum invitatus esset ad nu-
prias. Si rationem quæremus in miracu-
la Christi, non essent miracula. Si exem-
pla, multa præcedentia haberemus in
alia virtute, quam divina factorum mira-
culorum, non essent singularia : sed si qua
facta novimus ante Christi tempora, di-
vina virtute facta omnino credamus. Ve-
runtamen de licentiâ Spiritus Sancti, om-
nia Christi miracula punctatim, nec
historiarum serie prætermisâ, ad Christia-
nos mores, quantum possumus, conver-

tamus. Fertur, & ita credimus, quod
Salvator noster secreta potestatis aquam
convertit in vinum, propter vini defe-
ctum ad supplementum nuptiarum, & ad
jocunditatem & lætitiâ convivarum, ad
ostendendam virtutem suæ secreta pote-
statis, ut latens in humanitate divinitas
crederetur. Pulsat animum nostrum, si
quidem Deus investigare permittit, cur
incepit ab aqua convertenda in vinum
dominus Jesus Christus, sive cur à liquo-
ribus inchoavit. Multa sanè mysteria le-
gimus Dominum in aqua fecisse. In
prima rerum creatione dicitur, quod Spi-
ritus Domini ferebatur super aquas, ut
omnem rerum fluxibilem materiam in-
telligamus in aquis, super quam fertur
Domini Spiritus : quia indigna est ope-
ratio ejus, nec necessitate in esse aliquid
produxit. Subjacet rebus ipsa necessitas,
ex qua, si creator omnium teneretur, non
superferretur Spiritus ejus, sed subjaceret
operatio ejus. Nec amor ejus subijcitur
rebus, indignus est enim : intellectus au-
tem supervolat omnibus à se factis ni-
hil enim subterfugit eum, igitur Spiritus
ejus ferebatur super aquas, ad id ratio-
nalem creaturam compellans, ne rebus,
quibus ipsa nobilior, imo domina eon-
sistitur, velit malè subijci per amorem.
Consuevit enim amor hominum subijci
rebus, quas diligit, qui soli Deo debet
esse subiectus. Nec subijcitur intelle-
ctus importunitate intelligendi, eum ne-
cessario subijcitur ex natura. Non enim
omnia & rationes omnium creatorum
apprehendit intellectus hominum, & in
callum conatus est philosophorum cœ-
tus : multa prætereunt philosophantes,
sed habemus unde superferatur, scilicet
fidem, cujus intellectus creatis omnibus
superfertur. Nec mirum, fide nempe
iple creator conspicitur, qui est super
omnia Deus. Quæ ergo pervenit ad sum-
mum, & id quod inferius est excessit.

Gen. 1.

Con-

- Genes. 7.** Congregavit etiam aquas in locum unum. Elementa distinxit ab invicem, sed fluidas hominum mentes voluit convenire in unum, in unanimitate scilicet voluntatum ad unum, propter unum, & propter ordinatum ab aeterno locum unum. Sed firmamentum divisit aquas ab aquis, superiores ab inferioribus, ut virtus firma divideret filios Dei, à filiis perditionis. Et tu omnem tuam fluxibilitatem ad unum locum ordina, & per firmatam virtutem cognosce cum quibus sis aggregatus, in superis aut, in imis locandis.
- Genes. 6.** Aquis diluvii delevit animam vivam non existentem in arca, obedientiam omnis creaturæ ad vindictam malorum prædicatorum. Et mundi originalis purgatio facta est per aquam, ut quia fluidæ animæ hominum, & similiter corpora fluebant ad malum, & omnis caro corrumperet viam suam, dignum iudicavit divina iustitia, ut à fluido paterentur elemento. Et quia præter Domini voluntatem amor hominum subieciatur rebus dilectis, ex quibus percipiebatur abusus, non supererebatur eis, ut Spiritus Domini super aquas, iure ipsius operientibus orbem homines peccantes subiecti, qui oclavo numero præsignati, oclavam æternitatis possidendam ostendit eis, qui non merentur deleri. Similiter Ægypti aquæ conversæ in sanguinem divinam ultionem ostendunt super eos, qui cuncta creata convertunt in sanguinem peccatorum, de quibus David dicebat: Libera me de sanguinibus. Et aquæ cessarunt Israelitis, & Ægyptios suffocaverunt. Et qui creas fluidis malè non utuntur, non ferant ultionis poenam. Qui verò maculosi in eis degunt, dignam in illis perferant ultionem. Diluvium & Ægyptiorum submersio, figuraverunt baptismum, in quo deletur iniquitas, & bonitas remanet naturatum. Invenit sunt aquæ amarissimæ in deserto, sed sunt dulcoratæ per lignum. Multa sunt in hoc squalido mundo amara & aspera decertantia contra tenerum sensum, sed fecit dulciter tolerare aspera crucis lignum. Et Christi amor hoc egit in cordibus verorum fidelium, ut pro voto susciperentur corporis passionēs, verè amor validi ligni, mundi huius induldavit amara. Et benedicitur in veteri testamento lignum per quod fiebat iustitia lignum, per quod facta est tota iustitia nostra, crux est, quæ sapientatur his quæ refugit sensus voluntas amabiliter suscipit. Necnon lignum per quod iustitia benedictum membris nostris insinuat iustitiæ sanctum opus, quod si soleretur

aspicimus, nos poena undique premit, sive nobis irrogetur in vitis, sive cum illam libenter amplectimur, cum nulla sit digna exhibitio pro futuris aut aqua recompensatio ligni crucis. Proinde huiusmodi lignum, præstat dulcedinem nostris poenis, & dulcis fit tribulatio velut aqua labens mundi sine mora labentis. Productam de petra legimus aquam per virgam, ad potandum, & ad sedandum populum murmurantem, & deinde contradictionis aqua exiit appellata, quia de Christi latere aqua nostræ salutis & sapientiæ sanctæ Dei fluxit, qua portaretur humanum genus, quod murmuraverat aut murmurantium erat in poenis. Nulla salubrior aqua, quàm quæ defluxit ex latere: nulla sapientia melior, quàm Christum noscere crucifixum. Sed hæc aqua fuit educta per virgam, quia infallibilis & recta & inflexibilis iustitia Dei suo secreto iudicio & ineffabili modo punivit, quod non peccavit in filio: & ex peccato nocentis, quod plebitur innocentis. Sed contradictionis nomen accepit, quia si ex aqua ista salus multorum, non tamen omnium constituitur, cum Christo ab ipsa ineunte infantia usque ad mundi finem ab improbis infidelibus & malè fidelibus contradicatur, quamvis Simeon cecinisset alia de Christo, quia positus esset à Deo patre in resurrectionem multorum, atque ruinam, nihilominus & in signum, quod contradicatur, adnexit. Et ab origine mundi nullus scientiæ majorem contradictionem audivimus, quàm sapientiæ Christianæ, cui verbis & moribus contradicatur etiam ab his, qui suo nomine insigniuntur. Pervenit populus in deserto in locum, in quo duodecim fontes erant aquarum, ubi refocillaverunt animas sitientes. Peregrinabatur genus humanum in Adam expulsum à paradiso, ubi qui quadrifarius fonte jugiter rigabatur, nec invenit aquam in copia, sitis copiam auferentem: præter illam sacrosanctam doctrinam duodecim apostolorum, qui mundum universum misce rigaverunt. Aquarum multa mysteria facta cognovimus, quas si Deus continet, omnia siccabuntur: si verò emiserit, subvertent terram. Gratiam divinam in his Verbis intelligimus figuram, quæ ariditate sua deficient & siccantur. Si verò de superis abundantur emittitur, terra cordis nostri subvenitur: ut dolendo puniat, quod gaudio deliquit. Nobiles commutationes in aqua factas esse prænovimus, cum in illam transiit circumcisions asperitas: ut ele-

Lucas 2.

Exod. 15.

Job. 12.

mentum

mentum sanctificetur per Verbum & sensibile corpus, insensibilem in corpore atque invisibilem gratiam capiat: & fiat celestis, qui per corruptionem huius mundi terrenus apparuit. Non resistit hoc elementum impressionibus à dantiori aut vehementiori corpore factis: & tam diu tenet impressionem, quamdiu superna net impressum. Tales animas Deus querit, ut suis divinis impressionibus non resistant nec removeant, cum ipse sit semper superfedere paratus, & gratie suae immobilitate sitare. Insuper & frigida & abscolor est aqua: sic ortivum anima, nisi saporem sapientie suae, & calorem charitatis ejus, atque colorem pulchritudinis virtualis, ipse, qui creavit, apponat. Sic & lex Moisaica erat, quam Deus in Evangelium sapientum & charitate plenum, & opus coloris suae potestate convertit. Quod circa in mysterio, & pro nostris moribus ordinandis, Christus in vinum convertit insipidam & discoloratam atque frigidam aquam, ut effectum cognoscamus virtutis ejus invisibiliter operantis in nobis, per id, quod eum fecisse foris agnovimus; Necnon & quam tractabiles & convertibiles ad sua iussa nos esse velit, ex hac commutatione demonstrat. Curiose atque superbe scrutari non debemus, quare ab aqua miracula incipit Salvator, sed laudare potentiam, & voluntatem suam iustissimam venerari. Ad ordinem verò rei gestae, ut nullus in eo exorbitet, secundum litteram primus veniamus; ut etiam in his, quae praecedunt & comitantur, & sequuntur miraculum, regulam atque formam nostrorum morum, prout possumus, assumamus, praetemitentes mysteria, praeterquam ubi ad mores, nisi tactis mysteriis, non possemus aliter pertransire. Perfecta omni tentatione deserto; atque victoria Salvator egressus de deserto in Galileam, corpi predicare, congregare discipulos, illos allicere altitudine, atque novitate doctrinae. Neque à die sui baptismatis usque ad eundem diem revolutum anno miraculum aliquod fecit, quoniam mutatio aquae in vinum fuit initium signorum, quae fecit Jesus: Nemo autem in hoc, quod dico, se fallat, quoniam auctoritas sanctae Matris ecclesiae longa consuetudine roborata hoc asserere me compellit, quod illud solum (quavis non per scripturam declaratum) in consuetudinem invariabilem profecto suscepit, quod à gestis & moribus Apostolorum, Christum in carne videntium, atque discipulorum, ipsa in suo ortu & inchoatione

B. Sim. de Cassia Com. in 1° Evang.

cognovit. Ergo igitur die, quo Salvator baptizatus est anno, revoluta ecclesia insalubriter hoc nobis tradente fecit hoc miraculum initium miraculorum. Quod si initium, caetera sunt sequentia: quia eodem die five anni revolutione baptizatus & miraculum aquae fecit, cum istam spiritus eum expulerit in desertum, & de deserto in Galileam, ubi pluries predicans & egrediens & regnans, & vocatis discipulis (sicut referunt alii Evangelistae) tertio die ab illo quo Joannes Baptista responderit Sacerdotibus, & Levitis, missis ab Hierosolymis à Judaea, ut interrogarent eum tu quis es. Nam anno illo primo, quamvis non integro, praedicaverunt Christus & Joannes, qui testificabatur de Christo, quae digna videbantur, & suos discipulos in scholam Christi mittebat, quem etiam ostendit discipulis suis, dicens: Ecce Agnus Dei; ecce qui tollit peccata mundi. Nam Christus post egressum de deserto, Joannem iterum visitavit praedicantem de baptizantem. Discipuli etiam Joannis dixerunt ei: Rabbi qui erat tecum trans Jordanem, cui

Joan. 1.

Joan. 4.

Joan. 5.

testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Et Pharisaei audierunt, quod plures discipulos faciebat, & baptizabat Jesus, quam Joannes. Haec pro tanto dixerim, quia non sic legitur in Mattheo, statim post egressum de deserto Joannes traditus est in carcerem, post quam traditionem etiam Christus congregavit discipulos coram quibus maxime illis, quos Apostolos nominavit Salvator sua miracula fecit. Nam expediebat ordini & rationi, ut omnes Apostoli congregati jam essent ad videndum Christi miracula; quae ipsi praedicaturi erant coram gentibus & regibus mundi, & per mortem & sanguinem testificaturi pro eis. Et cum omnem aggregationem Apostolorum primo anno praedicationis fecerit, hoc clarius patet, non fuisse Joannem vocatum de nuptiis, in quibus aquam in vinum secundo anno fuit praedicationis convertit. Nec quompiam moveat, quod egi ibi Miter JESU; ut velis causam suae praesentis fuisse Joannem: plures enim habebat propinquos, quorum alicujus intuitu potuisset sedere, filiosque Zebedae Jacobum & Joannem de navi piscatione, non de nuptiis legitime esse vocatos. Falsae sunt igitur nuptiae in Cana Galilaeae Nuptiarum vocabulum, quod quondam verecundiam & honestatem conjugii significabat, transivit in epulas & in mensas ornatas cibarias. Nam nuptiae ab obnoxiando id est cooperiendi vultum & caput

Joan. 2.

Ec

anti-

antiquitus dicebantur: nunc verò eodem manente vocabulo, neque tam antiqua significatione mutata, sed alia significatione adjecta, ex usitato more loquendi, nuptiæ dicuntur esse splendidi pro nuptiis comestibilium apparatus. Nuptiæ factæ in Cana Galilææ: zelotypum amorem sive amoris fervorem inter Christum, & ecclesiam signant, velut inter sponsum & sponsam, ut uterque pro utroque moretetur amoris vehementia insistente: ut Christus pro ipsa ecclesia moretetur, & ipsa ecclesia orthodoxa pro ipso mundo voluntariè moriatur. Et in martyribus suis morte corporis crudeliter sit extincta ex tyrannorum furore atque terrore, quamvis ipsa usque ad finem sæculi sit militando mansura. Cana zelus interpretatur, qui zelus est, ut placitam altissimo habeat voluntatem. Sed non ortus zelus bonus. Bonus profectus est, qui transire pernitens ab hoc mundo desiderat, aut cum homo Deo vivit nihil sibi approprians de terrenis, non certis mansionibus degens, vita indefinita potius: Nil certum cupiens, præterquam animi virtutem: nihil certum expectans, nisi mortem & Dei misericordiam & judicium, & in omnibus eventibus manens inconcussus: iratus ab omnibus præterquam ab eo, quod virtutem & Dei beneplacitum relinquit: mundum hunc visibiliter prout sit possibiliter, & invisibiliter, quia possibiliter peragrans. Hic ecclesiæ celebrantur nuptiæ, hic fidelis animæ thalami præparantur. Nam translatio mea, Galilæa interpretatur, ut unusquisque ex seipso ex hoc, & in hoc mundo transire festinet, pro sua voluntate videat, aut suo destinando periculo. Nam per Dei naturalem justitiam unusquisque de suo damnabitur vitio, non de alieno. Et per misericordiam Dei, de sua laudabili sèctione salvabitur, non de alieno profectu. Proinde in Cana Galilææ, id est in coena hujusmodi amoris celebrantur animarum nuptiæ, quibus Salvator interfuit, Mater existente procuba fidei scilicet Christianæ veritatis. Nam dicitur: *Et erat Mater JESU ibi.* Suberat causa quare Mater Jesu erat ibi. Rationabilis erat causa, quare mundi regina ibi erat. Non enim credamus alicubi absque rationabili causa ipsam interfuisse. Agebatur enim à Spiritu Dei, velut Filia Dei, Mater Dei, Sponsa Dei, nihil impertinens atque superfluum in suis modibus apparebat. At ubi postquam interfuisse illis nuptiis credimus, justam esse credentes causam, ipsam aliter non quæ-

ramus. Non enim omnium actuum à nobis investiganda sunt cause: magis verò, quæ ex eis est utilitas, capessenda. *Potens est autem JESUS & discipuli ejus ad nuptias.* Aut velut pauper, aut velut notus à sponsa, aut ex confidentia parentelæ, aut specialis notitiæ, aut suggestione matris factum est, quæ Fili sui præsentiam ubique cupiebat. Melius autem divina dispositione factum esse credamus, ut Jesus ad nuptias hujusmodi vocaretur, propter ea, quæ mirabiliter sunt secuta. Qui non justos, sed peccatores vocare venit ad poenitentiam, omnes ad fidem, omnes ad virtutes, omnes ad gloriam, quamvis non omnes responderant, nunc ipse vocatur ad nuptias, ad quas non pro pascu corporis, sed pro edulio mentis accessit. Beatus qui Dominum Christum in suis vocat agendis. Et beati, qui cum in carnalibus nuptiis testem habere volunt atque præsentem. Et blandiuntur sibiipsis quamplures, pro eo, quod Salvator nuptias voluit interesse, ut aut permissa licentia in matrimonio amplius, quam expediat delectentur, aut vix celesti prætere audiant vel æquare. Sed advertant, quoniam Christus tota sanctitas & sanctificatio est, non ergo per blandientes honestas matrimonii deturpetur. Ad omnem honestatem nuptias oportet convertere, si Christum velint habere in iudicem & in testem. Condemnatur, & testificatur contra turpitudines & immunditias Salvator omnium Christus. Nam beatiore profectus essent nuptiæ, si pro Christo voverent castitatem, etsi non omnimodam saltem ad tempus illam interponerent redolentem. Nam quanto magis communis assensu castitas inter vinum mediatur uxorem, tanto amplius in conspectu Christi nuptiæ placitæ sunt. Pulchriores atque ditiores sunt nuptiæ castitatis, quam copia Filiorum. Et quanto humana caro pia intentione ab amplexibus & concubitu remouetur, tanto ad primam illam creationis pulchritudinem propinquat. Et Christianitas, qua illabata manente conjungimur in supers, efficitur sanctior, quo hominis humanitas contaminata non turpatur. Nec curæ fiat hominibus (si non essent nuptiæ, aut castarentur propter regna caelorum) propagationem humani generis agendam: quia deficere nequit potentia & sapientia creatoris, qui omnia ex nihilo in esse produxit. Nec est hominum Dei sapientiam, & qualiter hominum successio fiat, ulla temeritate conquirere, sed exequi placitum voluntatis nostræ.

Lucæ 11.

gostre sit officium voluntatis. Nec ad confirmationem sive renovationem voluit Salvator nuptiis interesse. Non inter illas sumaverat, aut super eas induxerat versutatem, cum ipse antiquam habeant novitatem. Ad nuptias quippe nihil novi apposuit, qui virginitatem ex consilio noviter introduxit, & castitatem ejus moribus & doctrina perfecit. Ac per hoc vocent omnes Christum ad nuptias, ut aut eas ex toto castificent, aut nihil in eis agant, quam Christianam deceat sanctitatem. Vocemus Jesum in operibus nostris, & ipsam reveremur, omnia inspicientem, ut venientem judicem secura & laxa conscientia videamus. Nec discipulos ejus ab hac vocatione legimus intermissos. Nam vocatus est Jesus & discipuli ejus. Docet sane ad ordinem atque profectum vite agende, ut doctorem & discipulos, ducem & milites ad exhortationem similiter, & exemplum mentis intra viudeamus. ut nobis forma vivendi ex agonum positore, verisque sectatoribus luceat. Tu quis es, ad mentem revoca Christum, & quam humiliter incedas, adverte. Revoca & discipulos ejus, non Aristotelis aut Platonis inutilium doctrinarum, sed discipulos ab omni doctrina exclusos, mundo mortuos, repudiantes omne visibile, ipsum solum doctrina moribus & vita humiliter imitantes, solum divinis dogmatibus intendentes. Non revocemus ad ad mentem hominum negligentium vitam, habet enim inducere profectum seigniem, sed eorum, qui tardius & pigritie molimina nescierunt. Præstat namque semper audaciam plus agendi & sepe fervor unius aut plurium tempore unius aut plurium excitavit. Bonum omnino cum Christo & discipulis recumbere in mensa virutum. Veruntamen edentibus, qui recumbebant, vinum deficere nuntiatur ei, qui omnia prænovit. Et deficiente vino, dicit Mater JESU ad eum: Vinum non habent. Mirum cogitare vel dicere, ubi sufficientia omnium astat, quod vinum deficiat. Sed naturale deficit, ut supernaturaliter factum apponeretur; & supernaturaliter innouescere inciperet, qui supra naturam, & usum inevitabiliter nanus est, & deterior ab Evangelio Mosaica lex propinquaret deiectioni, ut apponeretur. Evangelium novum, in parte deficiente lege Mosaica, deficienti vine humanæ lœtitiæ apponendum erat vinum, lœtitiæ spiritualis, & ad defectum sumptus erat adventurus profectus. Cum creatura voluntariè mundo

deficit, profectus divinus advenit. Prænovit defectus Mater Jesu erat. Almisca Regina verè compatitur omnibus, & omnium vellet removere defectus, nisi DEI hominum æmula pertinacia e regione tentoria figeret. Et pro omnibus lœtitiæ sumis interpellationis officium, si a nostra protervitate non fuerit, aut si rogata humili & fida prece fuerit. Allegat proinde castissima in virginitate solis claritate lucidor, quod vinum non habent nuptiæ vel convivæ; quia vel non habent unde latentur, aut humanam lœtitiæ propiæ voluntate contemnunt, ut posse habere ad non habere reducantur. Vere omnes in hac vita degentes non habent unde gaudeant, sed unde mœstina fatientur. Penalitibus omnibus corporis subiecti sumus, mors certissima in non certo termino comminatur, undique mala visibilia & invisibilia seipsa conglomérant, obsident, & includunt, cruciant & affligunt, & omnis via præcluditur evadendi: exceptis his, qui per viam mundi asperam incedere stantierunt. Disponentem se ad futura pericula propter Deum, clades prævisa seu inopinata non lædit. Igitur unde lætatur tot castris & malorum papilionibus circumseptus? Unde lætatur invisibilibus agitur ab hostibus, quorum castra mortales oculi nequeunt intrare, neque in illa pectore lætendia? Neque cum spiritualibus oculis eorum semper advertere possumus totam fraudem, nec sentimus infidias, etiam cum fecerimus casum. Quæ lœtitiæ, quæ jucunditas esse potest in velle miseris, ubi velut regina solum ubiabit tenens, ipsa miseria omnia ferè in suam dedicationem adscripsit? Proculdubio cuncti carment unde in veritate lætentur. Idcirco pro nobis veritatem interpellans, velut pro convivæ aut nuptiis alma Maria dicit: Vinum non habent. Aut ipsam humanam quantumlibet perfunctoriam humanamque lœtitiæ inherentem tenuerit nobis voluntariè abdicamus, ut nostro merito dici possit, quod vinum humanum non habemus & nostre carentiæ redundantia illa succedat, quæ non de creatura, sed de creatore procedit. Quomodo libet igitur proferantur, ad creaturam referuntur vinum, quod deficit, ut sequatur divinum, quod deficere nescit. Ad defectum divinum referuntur legis impossibilitas, quæ neminem iustificavit ex toto. Ad miraculosum vinum prætrahitur Evangelium, cuius veritas plerumque introducit in regnum. Ad vini defectum pertinet omnis creaturæ carentia, sed admirabile culum spectat quicquid pro qualitate non merum divina

Joan. 1. natiur ei, qui omnia prænovit. Et deficiente vino, dicit Mater JESU ad eum: Vinum non habent. Mirum cogitare vel dicere, ubi sufficientia omnium astat, quod vinum deficiat. Sed naturale deficit, ut supernaturaliter factum apponeretur; & supernaturaliter innouescere inciperet, qui supra naturam, & usum inevitabiliter nanus est, & deterior ab Evangelio Mosaica lex propinquaret deiectioni, ut apponeretur. Evangelium novum, in parte deficiente lege Mosaica, deficienti vine humanæ lœtitiæ apponendum erat vinum, lœtitiæ spiritualis, & ad defectum sumptus erat adventurus profectus. Cum creatura voluntariè mundo

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

Ec 2

divina bonitate suspicimus. Ad hunc etiam vini defectum pertinere potest, cum labentium rerum defectum, cum ipsis utipossimus, sustinemus sperantes bonis aliorum muneri. Ad vinum boni servatum usque adhuc sequitur gloria stabilitas æternorum. Intentius dictum istud trahentes in mores deficiente vino, & vinum non habent, alia se parat forma loquendi, ut vini defectus atque carentia sit à libera hominis voluntate de typicis malis atque transumptis, quæ vinum bibitum supra modum facere consuevit. Legitur enim in Esdra, cum de vini fortitudine ageretur, quod vinum seducit mentem. Seductio enim mentis est à superioribus ad ima prolapsus, & separatio à tramite veritatis & lumine rationis. Unde per prophetam dicitur: Ephraim sicut columba seducta non habens cor. Nam sæpe hujusmodi avis ab altitudine aeris se detrahens, terris insidens propter eas & aquas, ad exitum capitur: Sic homo, qui à divinis doctrinis ad ima prolabitur, ad exitum peccati atque inferni plerumque occulta pedica improvisè tenetur, & suspendificat, unde pulli auferuntur. Seductio igitur mentis est, ibi suo contritus apponere, ubi operum perditio sequitur, quia scriptura dicit: Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operantur, peribit cum illo. Hinc verò malo deficiente bonorum successionem habet in præmium. Necnon ut eadem refert scriptura, regis & orphanum vinum facit mentem vanam. Nam plerumque in populi regiminis sceptra tenentes, mundi vanitatem sectantur: similiter & patre filii desolati, ut neque conditio status nobilis vel obiecta se velis, & noverit à sacculi vanitate tueri. Contra quos propheta sanctus inclamatur: Filii hominum usque quo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? Profecto vanitas est bonorum spiritualium, atque verorum firma vacuitas. Proinde vana dicitur mens, quæ delectatur caducis, quæ afferunt sæpe periculum, nostrum verò remedium. Vana est mens, quæ virtutibus vacuum peram habet, & persunctio huiusmodi penam habet amplius sitit. Et vir vanus in superbiam erigitur, & quasi pulsum onagri liberum se natum putat. Jure in altum, quo evanescat, ut futurus homo per superbiam tollitur, cuius animus non reposititur pondere iusto virtutum, quam vacuitatem facit sæculi vinum, cuius habere defectum sufficientiam maximam appellavi. Et sicut ac liberi, pauperis ac divitis & omnem mentem convertit in securitatem & jucunditatem. Ubi hu-

mana securitas, ibi cadit fragilitas: & quo securitas major, casus vicinior atque profundior. Non est securitas quiescere inter hostes, neque tutum inter insidias crudelium ambulare. Tremor & timor manent super nos contextos tenebris peccatorum. Implacabiles sunt inimici, quos invisibiliter patimur, & contra nos impascibile bellum gerunt. Pestilium est esse securum, ubi athleta Christi maximi trepidarunt. Et ingredienti terram hostilem non securitas, sed timor pro baculo subsidii opus est. Inimicus est nobis mundus, præter cuius terram nemini patet gressus. Et caro corporalis animæ adversatur, quam deponere non possumus, nisi per improvisam mortem. Quis igitur hominum dormiet aliquando securus in castris inimici mortem mirantis? Quis audacter iudis pedibus incedet super spinas? Quis securitate pernoctabit in domo mirantis ex omni parte ruinam? Quis procellis in mari sonantibus non securitas, sed ignavia est dormire. Jucundari autem in loco funeris & tristitia, atque in tempore senci ebrietas est, atque stultitia. In hac cadere vinum sæculi sæpe fecit, cuius carentia magis quam redundantia est in laude. Sed quod sequitur, amplius mala malis accumulatur, & non meminit omnem iustitiam & debitum. Qui caret iustitia, per iustitiam puniatur. Et qui non reddit debitum, penarum debitum solvet. Obliviscens iustitiae obliviscitur Deus. Et non solventem Deo debitum, & promissum iustum hominibus ordinavit ad thompeam. Ebrietas autem corruptibilium, amoris male diffusæ oblivionem induxit iustitiæ: debitumque negare creditoribus fecit, & irritare promissa. Hoc non bibere vinum, dixi maximum lucrum. Nam ut adjungitur, omnia præcordia facit honesta, & non meminit regem neque magistratum. Per eunt iudicia rationis, cum præcordia videntur. Honestas pro eo, quod multos ad malum præcipites, non Deus aut timor, sed evocavit honestas, non tamen illa christiana, sed humana, cum nonnulli non timeant turpes in conspectu Dei, sed in conspectu hominum apparere. Cum autem illa, quæ honestas non sunt, tamen, quæ cordis penetrat in intraverunt, per affectu honesta videntur, subreptuario, perit iudicium: vera honestas exilio traditur, & malum velut lecium devenit in actum. Necnon & præcipi audentia contemnitur iustitia tribunalis. Et docentium sana doctrina, & annullatur reverentia magistratum, ut sæpe memo-

a Esdras.

Osa. 7.

Eccl. 14.

Psal. 4.

Job. 12.

Euse. 3.

moriam placitis intenta ista non recolat; aut velut cæca in peccatorum foveas ruat, quamvis hic vel alibi digna poena succedat, si non exemplo, saltem in tempore à Dei providentia prefinito. Hujus vini defectus sufficientiam aliam sperat; præcedit hominem ledens malum, & omnia per talenta facit loqui. Qui per talenta loquitur, veritabilis est, & ad hoc se donat, quod largior inquirat, ut non ventas & pultia, sed placitum sit in iure. Non meminit, cum biberet, amicitiam vel fratritatem. Execrabile malum, ut pulchritudo humani generis, & defectus ratio- nis, quæ amicitia noceat, vini potione oblivioni tradatur: & quæ natura ex radice unionis conjunctæ, rejiciat potatis falerni. Sed non post multum fumens gladiosus. Ecce ad equid manum vinum sape convertit, ut ad lendum utque perimen- dum natura confortem gladius ductilis affilatur: & hujusmodi facit transire in belum, cum ad sui similem parat no- cimenta naturam. Multæ namque be- hoz odiunt & intermunt homines, qui- bus troces ipsi sunt similes. Ad hæc mala secutus hujusmodi philosophus ad jungit: Et cum à vino emerferint, atque fure- xerint, non meminerunt quæ gesserunt. Hoc enim in malis actibus ultimum est malorum, si obli- vis sequitur male facti quia nec intervenit poenitentia, sed sequitur poena damna- ti. Quod vinum, amoris sæculi meried appellavi. Unam om- nis istud vinum omnino deficiat, ut Vir- go virginum pro nobis ad filium inter- pelleret, & dicat deficiente vino: Vinum non habent, ut interpellando pro nobis obtineat, si non habent vinum, amorem videlicet secularum. Proinde quod no- vers expedire. Anima terrenis vacuata materis merito se replere charismatibus divinis initiat. Cui Salvator omnium Christus non asperit aut exprobrativè (ut liera sonare videtur) sed interrogando respondit: Quid mihi & tibi mulier? non- dum venit hora mea. Luce clarus pater, omnibus Christum sapienter ad interro- gata dedisse responsa vera, non incom- posta. Quæ igitur fuit petitio Virginis, ut ista responsio sequeretur? Dicebat al- ma mater: Vinum non habent. Respon- dit Deus homo: Quid mihi & tibi mulier? Verum virgo protulit, & Christus vere respondit. Fia virgo dixit, nec impiè Christus edixit. Non crebas raro loqua Virgo, nec Christus aliquando ipsi ex- probavit in faciem, ut coram omnibus convivia videretur habere calumniam. Sed menti humiliter ducte, per gramam

in aurum scripturarum, ipsa ductus intelli- gibilem dat splendorem. Quid mihi & tibi mulier? Nulla permixtio aut com- mixtio naturarum, unio tantummodo est naturarum, cujus thalamos tu fuisti. Quid mihi & tibi? Quid mihi Deo & homini, & tibi homini soli? Quid mihi essanti, & tibi creante materem? Quid mihi amato, & tibi ex tempore essanti? & quæ istam de- negat naturarum, non ipsam in dentu- ratione sua exquirit vel continet. Si requiris utrumque, non est unde fiat mira- culum, aut super naturam apponatur sa- ltemur. Si requiris ut Deum, aut mulier, ego Deus, nulla communis natura, utique. Stipet ex te hoc corruptibile corpus. Nondum venit hora mea, ut ipse coram pro per meritum humanum consequere & staretur genus. Quod dixit, nondum venit hora mea, ut homo loqueretur, qui per temporum momenta deducitur. Deus autem temporum momenta non habet, æternus enim est: Si summiſſe interroga- tione rejecta proferatur, aliam intelligendi formulam parat. Quid mihi, & tibi mulier. Quid mihi, & tibi omnino in placito est. Quod ego volo, & tu vis. Scimus omnia voluntate concedere. Subvenire volo, & tu vis. Redimere vo- lo, & tu hoc affectas. Quod pro salute communi facere volo, tu quoque nolla. Sed nondum venit hora mea, tempus scilicet prefinitum à patre. Quod enim tem- pus prefinitum rationis, perfinitum & mortis, Quod nondum venit, ut mor- tuos iusta morte, injusta morte laudem, & quæ rentibus vitam ex me morte resili- tuam. Argumentum agendorum, & omnis actio Christi in hoc maxime, ut hor- tam debitan reddendis debitis expecte- mus. Quod autem Christus matrem non exprobravit, ipsius sequens fiducia ma- nifestat. Dicit mater ejus ministris: Quod- cumque dixerit vobis, facite. Novem ipsa voluntatem filii sui Salvatoris, & quod non pateretur dictum suorum scripsi, quæ venerat pro omnibus eclipsi. Pro- inde instruit & informat, ut merito fan- ctus obedientium defectus vini, sufficiens Christi peccatus auferatur. At enim pro- mptus falcitra: Quodcumque dixerit vobis, facite. Quoniam in præceptis errare non novit, ut præcipiat, possibilia indicit, & mandat honesta. Nihil ergo excludit doctrinæ virgo sanctissima. Quodcumque dixerit vobis, facite. Sciebat enim suum esse omnino inprehensibile debum, Nil- ropreheensibile aut impossibile dicere posse. Si autem dixerit aliquid inpre- hensibile atque possibile, fit eo ipso quod

E c 3 dicit

- Genes. 3.** dicit. Dicitur illi Adam praeceptum, in
quoque praevaricatione tanto gravius sunt
promissum puniri, quanto ipsius obse-
rantia hominibus fuit atque facilius. Dei
lex Noë, ut faceret continentiam ex tem-
pore arant, ex omni quantitate proten-
sum, invento diluvio duraturam, in qua
salvaretur genus creaturæ rationalis & ir-
rationalis sive sensibile, quod neque af-
fectus carnis, neque solis hunc superatus, nec
tempore longo duraturum, neque dictis
tantum incredulus, nec difficultate seque-
ntis perficeret omnino, quod accepit
in mandatis. Dicit Dominus ad Abra-
ham atque mandavit, ut egredieretur de
terra sua, & egredium cito. Præcepit ut in-
molaret filium suum, & praeceptum factum est
Et hunc de progressu iussit, nihil deno-
gare efficere; immo inconstitutus.
Genes. 2. Nec ulla aut impossibile ratio, quod esse
divinam cognovimus. Haec a Deo dis-
tincta oracula non accepit, sed cum vellet
tempore famam descendere in Aegyptum,
diceret Dominus manse in Gerens, ad
omnem obedientiam dispositus præcepto-
ris. Iacob in laboribus suis gratiam
obediens voci Domini, omni effecta dila-
tatione præcepit. Joseph occulto manda-
to Dei fratres suos apud patrem crimine
infectos, accusat: eorum odis parvipen-
dens, factus in amore virtutem, venen-
datus in Aegyptum, potius voluit carceris
tolerare praesentia, & famam pudicam
perdere, quam dilectam perdere pudici-
tiam, mandato Domini parens, postquam
pro servanda castitate reliquit in manu Aeg-
ypti meretricis. Moyses divinas iustio-
nes accepit, nihil à regione allegans, nisi
proprietatē virtutem: nec ventus faciem pos-
sini Pharaonis, interdictis divina iustia
complevit, in nullo bastiano, mira facie-
bat in viaga. Mentis constantia, corpore
divinum mare transivit cum ceteris. Iustus
montem ascendere loquebatur cum Do-
mino, à quo legem dolans accepit in ta-
bula nihil agens, praequam ad imperium
Domini, desertum mansionibus calcula-
vit, castra ponens secundum voluntatem
Domini obtemperans in signo nubis. Nil im-
possibile; nil impertinens in divinis edi-
ctionibus opponeret, iustum & facile ar-
bitrari, quod de voluntate suam Domini
processisset. Josue fidelis, divina non
recusavit præcepta, non expavit pericula,
quæ consequeretur eventus generare bel-
lorum. Ad ardua munera nitens dux
novæ multitudinis dux in peregre in de-
serto, Jordanem à suis superioribus velut
in murum firmum ut pariterem equalem
& inhumilem colligens, ab inferiori-
- bui defluens, Domino præcipiente cum
omni exercitus transiret iaco veltigio,
subvertit terras atque subegit. Inter hec
reges, in deditionem adduxit rebelles,
promissum terram iaculis fute divisit.
Quod Moyses accepit, ipse perficit Domi-
ni dictum in nullo evincit. Proinde
non absque mater Christi ministris confusis
nuptiarum: Quodcumque dixerit vobis,
facite, & cetera dictum Domini ratum,
non existimavit impossibile cum recens
vires plurimum multitudinem debella-
re, cum viginti milibus ex hostibus
causis, spoliisque susceptis. In præceptis
alacritate nihil ad agendum difficile arbi-
tratus (quantum esset in corpore infir-
mitudo labore debellandi) crebat enim
Deum simul cum præcepto agendi virtu-
tem suppeditare. Multa fecit Samson præ-
cepto dominico: quo suscepto mentales,
se cum hostibus interfecit. Nam si non ius-
tus mones fecisset, de numero fuisset factus
homicidarum, nec inter electos cum no-
minaretur Apostolus. Etenim qui seipsum oc-
cidit, hominem occidit, & homicida pecca-
tor constituitur: quamvis illo in tempore
de inimicis uicisset, absque peccato remis-
teretur. Nec dispendium vitæ suæ in
aliquo tremefactus expavit, nam nihil
pondit vitam, quietem corporis mortem,
quæ præcepti virtutem, & bonitatem di-
vine præcipientis agnovit. Samuel do-
mino ter vocanti prompta obedientia
mentis sanctum & possibile afferebat esse
mandatum. David multa oracula suscepit
à Domino, in laboribus existens à ju-
venum sua, expugnans saepe à invictis
antico divina iustia complebat, patienter
tolerans inimicos, inter quos etiam per-
tulit, quem genuerat, bellorum labores
atque portans, secundum cor Domini fa-
ctus, in nullo divina iustionibus contra-
dixit: excepto, quod peccavit adulter,
necem prohi malis censuens, incauto
intuitu immaniter materiam, ex quo factus
humiliter delevit crimen sonibus lachry-
marum. Ipse enim cum virgine divina
laudando præcepta de actione concordat,
& animas in hac vita quemodolibet mi-
nistres. Inquit enim: Lex Domini
immaculata convertens animas. Quis
ergo adimplere recusat suis operibus im-
maculatum atque irreprehensibilem Do-
mini legem? Quis contumax non pos-
sitet ipsam ad Deum animas convenien-
tem, à mundo pessimo, & diabolo pes-
simo aversionem? Nulla quippe conver-
sio absque aversione, aversio nulla sine
conversione peragitur. Subjungit David
cum Virgine matre Domini, ad ipsam
pra-

Judicium 7.

Judicium 14

Reg. 1.

Reg. 11.

Ps. 11.

praecepta non animalia: iustitiae Domini recte iustificantes corda, praeceptum Domini lucidum illuminans oculos. Faciemus igitur, virgine suadente quaecunque dixerit, quoniam iusta praecipit, & iustitiae sunt mandata, quae ab ipso procedunt. Iustitiae vero Domini corda nostra iustificat. Cordis autem latuitiam omnes quaerunt, sed nulla verior in hac vita, quam quae de iustitia Domini provenit. Quem vero iustitiae Domini non latuit, aeternae tristitiae dimittuntur. Latuitiam, cum iuxta Dei consilium peragimus. Tunc sanè cordibus hominum est vera latuitia, cum iustitiae iustitiae complectitur. Obnubunt nos profectio tenebrae ignorantiae, jaceamus in tenebris speculibus peccatorum, in aërialibus obliuiscantibus involveremur, nisi praeceptum Domini lucidum propellat. Affectat omnia evadere obliuiscantiam, lumen requirit existens in aënebris. Viator nocturnus aut qui male impetit, aut improvisè incidit in lacrones, expectat lucem, & bene agere cupit. Tenebrae sunt apertae malefactionibus. Qui tenebras refugit, operatur lucem, praecepto se Domini subdat: nam praeceptum Domini lucidum illuminans oculos, illos interiores, quibus inspicitur veritas: non illos exteriores quos cum animalibus irrationalibus noscimus habere commune lapsumque inferiores. Et servus Dei, minister Dei, minister in scriptis, ubi usque ad finem saeculi altus, praesentia Christi custodit ea, quia in custodiendis illis retributio multa. Multa retributio sequitur, ubi temporaliter Domini praecepta tenenti vita aeterna tribuitur. Magno nostro auctore Christi mater loquitur: quodcumque dixerit vobis, facite. Multa consonantia sibi respondet David ex scriptis, qui operibus praecepta divina servavit. Dicit Dominus Salomoni, ut templum edificaret non sibi ejus, qui nullam reculavit faciendū, & laborem: in sapientia sibi concessa, miro modo complevit. Ex quavis deliquit, pro divina explendis mandatis alie servavit. Scripta ejus multis dissertationibus atque sermonibus sonant, quod desiderat Virgino Verbo dixerit: Quodcumque dixerit vobis facite. Praecepta varia & laboriosa Elias accepit à Domino, & sustinentia famis, quasi profundus in montibus & cavernis, non vestius facies regum, in paradiso receptus, corpore alacer expectat per sanguinem atque mortem. Pro Christo jubente verus relictus & hostia fieri, quod per obedientiam corda filio-

rum converteret à patre, ut non fiant anathema, si fuerint obsequentes. Novent enim quid boni eveniat in futuro, qui in praesenti saeculo divina iustitia compleverit, libans factus in duplici spiritu ejus divina non reculavit mandata, nec cor ejus propter comminatos reges exstabit, divinorum ditionum virtutem confidens, libi omne praeceptum facile videbitur. Prophetam vero vocem Domini non obediens laus inactit in via, nec sibi peperit divina iustitia pro eo quod alius obediverat, cum in uno deliquit, cum omnia sunt facienda, quae jubet. Nam sine exceptione dicit: Quodcumque dixerit vobis, facite. Alia non requisitis aut iustis, ultra se obulit ad divina imperia facienda uberem illorum beatitudinem praefertens esse mercedem. Et ambulavit nudus & discalceatus, sicut ei Dominus imperaverat, in signum atque portentum eorum, quae praedicaverat, atque futura erant. Nuditatem regalem purpuram cogitans, neque frigus, aut insolentiam rem, velut pudendam, suae ante oculos posuit. Nullus pudor in moribus atque rebus, ubi sit divina voluntas. Superbus est miles, qui ad regis edictum opponit opprobrium vel honorem, aut considerat qualis in horum altero sit futurus. Nam tota subiecta gloria est iustis fuisse mandatum, etiam a communibus moribus singularitatis discordes totum opprobrium neglexisse. Mons vero repugnat prociacem. Omnem aequitatem excusat, & obediendum lingua ligat, iustum regis edictum: multo magis omne, quod iustitiam atque iustitiam videtur hominibus, divina sanctio regit. Deposito calcenrum equum parabat & querat iusta ex promptitudine facientia. Nihil dicere aut facere reculavit obedientiam imponenti, quousque regis summo imperio ferra bignea sectus intravit, mercedem iustitiae obedientiae suo tempore recepturus. Jeremias ad primam iustitiam Domini humilitatem opposuit, dicens: A a Domine, ecce nescio loqui, quia puer ego sum. Sed ubi firmam agnovit Domini voluntatem, à solo suo jugum tarditatis excussit, & vincula, carceres, puteum sustinuit & catenas. Et nec talio aut tristitia obediendi affectus, pagellas scissas atque combustas iterum reparavit, reprobatum & lapidatum est imperium Domini profectus, in nullo vitam appendens, ad obedientiam desuper decedentis. Aspiciebat enim per fidem, quid contemptoribus divinorum mandatorum, quidve factionibus divina iustitia tribuat

- buar, & quod in hac cesus dedicationis aspi-
 ciat, Ezechiel in malis obediens, à Do-
 mino venientiam atque probationem est: ut
 etiam cunctis audient horrorem & terro-
 rem faciat: cum iussus fuerit centum
 nonaginta diebus ad exprobrationem do-
 mus suam dormire super unum latus, &
 ad exprobrationem domus Juda dormire
 inconvertibiliter quadraginta, & panem
 minimum concedere operum stercore ho-
 minum sive bonum, & famulus laborum in-
 sinuat & dolorem, nec tam invenimus in
 aliquo relictantem, & ne posset iussa exo-
 qui, nihil ascribatur. Hoc solum exco-
 rabile factum est, Domini non perfecte
 mandata, & ipsa nascere: lethale est man-
 da. Daniel fuit inter filios transmigra-
 tionis, & omnia divina decreta sibi facta
 complevit, ut nec conquiretur tibi
 regis: non veritus imperium, & Deum
 oculi ad occidentem versus, fenestris apertis,
 ad terram prostratus, in diebus
 visibus adorabat: & inter leones con-
 stans mansit illatus, & in nullo veritus hu-
 manam audiam, sed idolum Babylo-
 norum destruxit, & draconem intro-
 iit. Nihil est formidabile, ubi Domi-
 nus urget calcibus preceptorum. Osee
 de mandato Domini fornicariam accepit
 uxorem, & nihilipendit: Moysaem legem
 ita prohibentem: ubi à Domino
 firmum mandatum accepit, & oppro-
 bria hominum, & subterranea crudelia
 penitus non expavit, nec quod à viris
 uxoris abhorreret, abhorreret: nec pudet
 dicitur, quod magis in eis quiritur, ma-
 gnapendit, nec turpi timuit conversa-
 tione peioris. Nihil horum considerans
 perfecit mandatum Domini iuxta verbum
 Abis, quod opprobrii notam gerat, ubi
 mandat, qui creator est omnium, &
 omnis impudicia tollitur, ubi praeceptum
 pudicae iustitiae: & casum est omne, quod
 praecepto conditor castitatis: & praeceptum
 novum à veteribus praeceptis absolvit,
 etiam si eisdem in aliquo videatur adver-
 sum: Et fidelis executio preceptorum
 inter pericula suavitatem, & ab in-
 mundis praeservat intectum. Jonas christi
 dictum Domini recurrebat, parareque su-
 gam, seu bris horrendum in aequore
 tempestatem: forte deprehensum, in mare
 projectum bellus marina suscepit, & quo
 non accessit voluntarius, invitus evomitur,
 ut luce clarius pateat omnibus sine vi-
 sione non fieri transgressionem Domini
 preceptorum, Ubi autem Jonas recogno-
 vit divina virtute deductum, quo sponte
 recubabat accedere, sollicitè divina iussa
 complevit, non habens praeterire debere

preceptum, cum fuisse possumus. Mi-
 cheas perditioni numerorum regis non
 praestitit assensum, ut prae voluntatem
 Domini, felicitatem futurorum bello-
 rum pro regibus Juda & Ierusalem atque
 Samaria, cum Propheta mendacibus
 prophetaret, & exprobratus alapis cecus
 est, & ut captivus detentus est, donec
 evenus bellorum verbis suis centissimam
 fidem daret: Nam recognoscens volun-
 tatem divinam ad pergentiam nulli ho-
 minum minime debent animi perturbare.
 Omnes quidem Patriarchae, sancti reges,
 Prophetae veraces, fidem obediendum
 Domino praestiterunt: tradentes dictis,
 quam malum divina dicta continere, aut
 non exequi, quod jubetur: & quoniam
 bonum sit dicta divina complere, verbi
 & significationibus tradiderunt. Ecce quanta
 dicto Despaze alludens, ut iuxta suam
 functionem quodcumque Christus nobis
 dixerit, faciamus. Plurima & alia testi-
 monia, ut quodcumque nobis dixerit
 Christus faciamus, proxima, quam pos-
 posse vitamus, non sumus admittere. Post
 Christum vero, quanta fide verbum Vir-
 ginitatis suavitatis similiter & consilium,
 aut testimonium sit firmatum, dicat & cla-
 met sanguis effusus pro Christo, innum-
 merz martyrum passiones in considera-
 tione revelent diversis & crudelissima sup-
 plicia nobis incantant, quorum atro-
 citate admovebatur hominis sensus, & sub
 dicto mortis imperio includebatur Christi
 athletam legitimus, necnon cunctos &
 omnia insinuant, quanto sit pignore ce-
 ratum, ut quod Christus dixerat, servaretur.
 In enarrando lingua hominum
 defecerunt, atque deficiunt, per scriptu-
 ram vero tradendo memoria, manus
 etiam scriptorum exstiterunt. Quos &
 quot fuerint fide plebs, spe subvenerit,
 charitate ferventes, sine exceptione quod
 Christus dixerit, acceperunt, & quam-
 vis animo & corpore, plus temeraria
 quam corpore facientes. Amor enim
 vehementia facienti excedere vimine,
 quod in corpore potentialiter agebatur. Non
 solum ad illorum, sed ad futurorum obedi-
 entiam Christo reddendam ipsius Mater
 affectu: Quodcumque dixerit vobis, si Math. 23.
 cite. Quod non multò post Pater in voce
 ministris, in transfiguratione montis con-
 firmatus erat: Hic est Filius meus dile-
 ctus, ipsum audite. Ubi verò Christi
 praesentia, & fuit confusa voluntas
 obediens ministri docuerit, Christus
 statim illam exegit opere: ad quam illa
 verbo illos induxerat, dicens: Amen
 hydra lapide in erant sic
 fecun-

secundum purificationem Judeorum. Declarat Evangelista conditionem valorum & causam, & non absque mysterio, ut in mulam considerationem audientium atque legentium mentes inducat. Hydris dicitur ab hydros, quod est aqua, quia tamen ad continendam aquam deputate tenebantur, & ministrorum, qui serviebant in ministerio nuptiarum. Multis namque purificationibus utuntur Judæi dumtaxat in rebus corporeis secundum legem, atque suorum antiquorum traditionem, quamvis animas suas relinquant in facibus peccatorum. Sex erant, atque lapides. Atque nos, qui Christiano nomine insignimur, sex hydras habemus secundum purificationem nostram, continentis aquam misericordie in abluitionem animarum nostrarum, & in absterionem fontentium peccatorum. Clamat profecto scriptura veteris testamenti: Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis: Vocat Salvator benedictos in regnum, qui ex aqua misericordie sex laudabilium operum spiritualiter purificati sunt, velut corporaliter Judæi ex aqua sex hydrarum. Sex sunt Sacramenta in nuptis ecclesie orthodoxe, quæ usque ad summum animas usquequaque purificant: continentia invisibilis & divinæ gratiæ mundam aquam, qua peccator abluitur, qua delicta donantur, qua sacerdos reum funibus turpitudinis arretitum absolvit. Et munda efficitur anima, quæ per fidem ex aqua est: quam Ezechiel propheta multo ante prævidit, victimatus de gratia Salvatoris, quam in sex Sacramentis ipse Salvator induxit: Effundam super vos aquam mundam & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, & ab universis idolis vestris. Sacramentum verò matrimonii aquam abluivam non continet, quamvis in ipso incontinentis à magnis criminibus perservetur, de indulgentia enim non de præcepto in novo testamento permittitur. Quod ad indulgentiam pertinet, magnam aut parvulam notam criminis habet: Et quamvis hoc Sacramentum licitum sit & justum, tamen sub ipso manentibus, magis indiget ablu, quam abstergat, propter actus impertinentes & blandos, qui ferè à paucissimis viris matrimonii gesta sectantibus evitantur. Necnon seriarius numerus primam numeri perfectionem in leva existentis enuntiat. Resultat enim ex suis æqualibus partibus idem totum detrimentum non suscipiens, vel augmentum. Prima namque perfectio activæ vitæ: quæ in hujus mundi leva consistit, est mundum fieri à peccatis, & purificatum se-

pulo fieri à delictis. Hæc verò perfecta purificatio signatur in aqua contenta sex hydris. Secunda perfectio est, virtutibus inclarescere, quæ habet numerum vicesimum octavum, quod hujus speculationis non est. Deinde perfectio numero transitur in dextram. Sed adcepta studia revertamur. Lapidex erant hydræ. Non adobumbrato, sed claro fideli menti intus, quod omne mundificans, seu à qualibet invisibili contagione purificans, & si quis quempiam perfectionis gradum ascendit, virtutem habet, & pedem in: ientorem posuit in lapide angulari, qui est Christus Deus noster, à Judæis improbat, ab infidelibus non assumptus, à Christianis peccatis reprobanis. Ipse nempe dicitur lapis adjutoris, quia omne adjutorium nostrum est in nomine Domini. Proinde meritis hydræ aquam gratiæ continentes dicuntur fuisse lapides, Christo lapidi angulari connexæ. Si verò aquam illam sapientiam voluerimus appellare, satis vicinus est sensus. Qui Christus lapis angularis omnes thesauros sapientiæ in se continens, factus est nobis à Deo sapientia summa. Hydrarum verò capacitatem Evangelista non tacuit, quam dum binarum aut trinarum metretarum esse conscripsit, disparem prius dixit, sed alio sensu parem dixit & disparem. Nam trinum à bino disparitate fecernitur. Et quæ bina sunt, inter se paritatem habent, & disparitatem, quæ disparia sunt: disparitatem, ut in omni Christianorum congregatione inveniantur disparitatis morum sive virtutum. Et inter se multi pares sunt, ad suos verò superiores impares: multi dispares aliorum virtute pollescentes, ad suos inferiores non pares: quod quamvis eandem in materia rei aquam vasa contineant, sed disparia sunt, in aqua contenta disparem faciunt quantitatem. Nam binas metretas illæ animæ solum capiunt, quæ duo solum statuentes servare præcepta, ut plus virtutis capiant non dilatantur. Trinas metretas capiendi recipiunt quæ à mundo se abdicant: corpus pulchre sicut ea statuat, voluntatibus propriis omnino renuntiant, superiorum directione contentæ. Juber igitur Christus hydras implere aqua, ut Sacramenta videlicet purificativa virtute impleantur: ut animæ abluantur à sordibus peccatorum, ut primæ perfectio habeatur, ut sapientiam habeamus ipsius placitis, & nostris utilitatibus aptam. Quod per ministros agitur, sacerdotes insinuat, qui Sacramenta verbis & divina virtute conficiunt, & prædicatores, qui sapientia evangelica docendo

Lucæ 11.

Matth. 16.

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Ep. Evang.

FF

animas

animas replent. Unde ministri nuptiarum Christi dicta complentes usque ad summum aqua hydrias impleverunt. Vellet enim omnium Salvalor Christus omnem animam capere, quantum posset, & in tantum repleri virtutum moribus & beatifica gloria, ut amplius impleri non posset. Nam anima hic vivens non agnoscit, quantum dilatari potuit in captione gratia five virtutum, aut quantum hic poruit à vitiis deputari: videbit autem exempla cum à corpore fuerit, & aërialibus sedibus sita, æque dolebit de huiusmodi negligentia, ut de poena. In mansionibus verò recepta supernis sine dolore cognoscet, unde dolendum esset, nisi beata foret, & perspicue intruerebatur, ad quas cellitudines fuisset à suo redemptore sublata, si dum in hac tenebrosa vita degebat, dilataisset seipsum ad capefendas gratiam & virtutes, quantum ex eis deluper Salvalor volebat infundere, qui nunquam cessaret, nisi anima falsidiret. Longè latior esse posset nostræ mentis capacitas, quam credimus: sed ipsam in angustum sinum colligimus, cum ipsam intendimus replere caducis, & illa in ipsam intrudimus, ad quæ creata non fuit. Non autem Deus replet animam iuxta capacitatem, quam posset habere, si vellet, sed iuxta illam, quam ipsa remissa voluntate sibi fecit, & habuit. Veruntamen usque ad summum repletae sunt hydriae: ut omnino crediturus, omnem animam repleri secundum mensuram donationis Christi, ut ait Apostolus: Mensura verò donationis Christi, non est ex parte ipsius, quoniam omnino immensurabilis est ex parte animæ, pro ut ad recipiendum sua potentia divinam virtutem & gratiam se coapat, quam aquam in vinum miracissimum sua potestate convertit, asque aliquo nutu corporis & prolatione verborum. Sua enim semper est effectiva voluntas, ut ad imperium ejus, quod non est, in esse deveniat, & entia suam speciem & primam naturam mutant ipso iubente. Quod factum eo mentibus hominum plus accrescit, quo singularitate pollent: & mox, & sine aliquo temporis intervallo factum cernitur, quod natura suis oculis succedibus operatur, dum humorem terræ in vitem vididem trajicit, ex vite in botros varios matit, deinde arte hominum accedente vinum eliquatur. Omnia miracula Salvaloris ab ipso facta, & à suis sequentibus posteris tanto altiori consideratione antrullunt rudes hominum mentes, quanto rarius præter naturæ cursum facta leguntur. Et deservent remissa contemplatione majorum, quæ quotidie fiunt:

quæ, quia cursu, & ordine naturæ aguntur non interpolato successu, in animadversione nostra polleant, & multo majora, majoresque mutationes inviolabiliter facta recognoscimus, quam acta in corpore lectuimus. Fit miris & occultis modis quotidie mutatio in menibus hominum, quæ præfertur mutationi aquæ in vinum. Vinum autem mirè factum jussu Domini ad architrachelinum deferretur, ut aperte luceat, quod actum est secreta virtute. Honorem etiam deferri primatibus monstrat, cum in nuptiis architrachelino primo jubet afferri. Architrachelinum erat, cujus nutu & ordinatione omnia in nuptiis agebantur, & in primo mensarum accubitu recumbebat, qui nesciens, quod tacite gestum erat, cum gustasset, prorupit in vocem: & quod ignorabat, detexit, & extollebat vocibus vinum productionis ignorata virtute. Meretur semper laudem, quod bene gestum est, si originalis causa non pateat. Nec expediat latentes causas quarumlibet rerum inquirere, sed infra laudare virtutem. Gustavit architrachelinus aquam vinum factam, cujus plusquam ex natura fuerit sentiens bonitatem, velut admirans vocavit & sponsum. Hoc sane in miraculis factis divinitus est tenendum, quod virtutem & operationem excessere naturæ: non solum in eo, quod præter ipsam facta sunt, sed in eo, quod pluris bonitatis quam natura contulerit, possederunt. Proinde architrachelinus his verbis sponsum alloquitur: *Omnis homo primum bonum vinum non, & cum inebriati fuerint, quod deterius est, afferit. Tu autem servasti bonum vinum usque adhuc.* Sed ordine nobiliori quam homo, fecit omnia Deus homo. Versa est aqua squabida, frigida, & insipida, in vinum contrariis donibus fultum. Moisaica enim lex, Psalmi & Prophetæ in evangelium transierunt, & humana natura insigniori bono refulget, quam fuerit ante clara. Vino namque verbi præpositeravit naturam significando. In latinitatem versum est per misericordiam, quod ante per justitiam creatura humana dolebat. In æternam lætitiā omnia, quæ sunt verorum ecclesiæ nuptialium donantur præparanda. Factum est absque torcularibus vinum, ut etiam non corpore patiamur, fide tamen sumamus, participemus & sanguinem. Mentis dispositio, quæ signabatur in aqua, illam formam accepit, quam redemptor inferuit. Et sapientia salutis in cognitione divinorum hominum nostræ menti exultationem adduxit. Nulla facta est permixtio loci, nulla obvenit interpositio temporis, nullus ab

EXTRA

extra posuit est actus. Præter omnia hæc, liquidum elementum quantitate æque substantia semper eodem modo se habens diversas qualitates accepit. Argumento magno nobis etenim est, ut simplex, & eadem animarum nostrarum natura consistens, semper parata permaneat divinarum permutationem recipere qualitatibus prout aqua, dum in vinum verteretur, accepit. Vinum istud archetypum laudat, qui nomine officii, non individuato & proprio, insignitus princeps trium lectorum dicitur. Virtutes verò, ubi anima velut in lecto requiescit, tres sunt : & hæc dicuntur chirurgica, selectæ æque archetypæ : fides, spes, æque eximia charitas, in quibus cubans, archetypus est, qui non ex nomine proprio, aut ex eo, quod est, sed ex his virtutibus vinum succipit, gustat, bibit æque discit : quoniam bonum sit omne quod per gratiam & divinam virtute mutatur, & operationem gratiæ novit superferri naturæ operationi, & quod per gratiam acquiramus, quod per naturam perdidimus vel caremus. Et his virtutibus archetypis mentibus hominum suavitas evangelii claruit. Et ex his, non ex lege, aut ex quadriverio virtutum mores hominum dispositionem iustificatur homo. Quod Apostolus in peris que scripturæ lententis clamat. Quod omnis homo primo bonum vinum ponit, & quod sequitur, hoc factum est ordine per hominis. Quod autem servandus dicitur bonum in posterum, ordine divino factum esse cognoscitur, qui meliora semper suo infallibili ordine postponit, quousque perveniamus ad invariabilem finem gloriæ, vel penarum. Bonum, quod nos creavit ad imaginem & similitudinem suam. Bonum, quia creavit : melius, quod recreavit. Bona natura, melior gratia : bona lex, evangelium verò illi præfertur. Activa vita bona, sed melior contemplativa, quæ sequitur. Bona synagoga, sed ecclesia prævalet. Bonum est omne, quod in ecclesia in cursu labentis temporis agitur, sed melius, quod in æterna gloria futurum speratur. Semper enim ordine Christi Dei vinum melius servatur usque adhuc, cui humanus ordo est regione procedit. Ordo cogitationum & virium Dei ab ordine humano reversione secluditur. Inquit enim ipse per illam prophetiam : Non enim cogitationes meæ, ut cogitationes vestre, neque via meæ, ut via vestre dicit Dominus, sed sicut exaltatur cæli à terra, sic exaltate sunt via meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Quæ Verba omnino influunt, diversum

esse divinum ordinem & humanum : quamvis ad effectum misericordie Dei illas provolent. Ordo igitur divina providentiæ semper est meliora servare in posterum, sicut ex effectibus hominum & ex profectu virtutum, semper ad superiora & notiora propendit. *Hoc ipsum signorum fecit Jesus in Cana Galilee. Et manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli eius.* Sed hoc fuit initium, miracula cætera subsequuntur. Initium in aqua in vinum Christi virtute conversa, ut hoc primum, & tanquam viæ agendæ initium exigere videatur animas nostras ad meliora converti. Nam converti ad Deum, & ad optima quæque vinum derelictio est peccati, & salutis exordium. Signorum nomine miracula designantur. Factum in Cana Galilee ubi & nuptiæ, manifestavit gloriam suam, quia plus poterat deitate, quam apparet in homine : manifestans ex miraculo virtutem latentis deitatis in homine manifesto. Huius miraculi fructus præter id, quod in corpore actum est, credulitas discipulorum fuit : quia quodammodo iam crediderant, cum vocati sequerentur, sed eorum credulitas viso miraculo est facta validior. Nempe Christus doctrinam verbalem & fidem, ad quam populos invitabat, firmavit miraculis & operibus propriis. Hoc enim prout exquirat nobis, ut credamus cum effectu operum, propter quod prærogata acta signorum, & ut credentes habeamus vitam æternam. Sed nullus divinam bonitatem lasceat in aliquo, aut semetipsum fallaci admiratione suspendat, cur nunc talia miracula non elucet, nam modica nunc esset hominum velocitatis fides, si miraculis augetur. Et majora nunc invisibiliter in animabus hominum fiunt, quam tunc facta in corporibus agnoscamus : quoniam quanto anima nobilior est corpore, tanto quod in ipsa virtuosè peragitur, quam in corpore plus excedit. Nec infamula seu edentula est ecclesia, ut semper sibi expedit miraculorum lacte nutrire. Crevit ipsa virtuosè augmentis, quæ si corporalia miracula nunquam exciperet, fide non nutret, spes non concutitur, charitate non deficit in bene suis coherentibus membris. Alter nunc, quam per miracula evangelii Christianorum mentibus lucet, nec ecclesia velut novitia miraculorum corporalium recipit disciplinam. In anteriora se provehit in suis fideliter fidelibus, & proficit fidei evangelii cognitione atque virtutum. Ac per hoc credamus opera iusta fidei assistentis, si miracula legimus Salvatoris, quoniam crediderunt in

B. Sim. de Cyprian. Com. in 1^a P. Evan.

F 1 a

eum

eum viso miraculo discipuli ejus, quos omnes ante Verbo vocaverat, maxime

quos Apostolos nominavit, nunc miraculo illorum fidem magis validam fecit.

Cap. II.

De tempestate in mari orta. Christus dormiente in navicula ad Imperium ejus sedata. secundum Mattheum, Marcum & Lucam.

Miraculosum inspectio bivium ordinis facit, ut aut sensibilia sensibilibus, & insensibilia insensibilibus conjungantur, aut ordo actionis eluceat. Sensibilia quidem miracula sunt, quæ in creatura utroque sensu sensibili facta noscuntur, quod sensus exterior in meliora mutatum se videat, imo de sensibili malo insensibile bonum venisse, & interior sensus clara ratione cognoscat, sive quod animus se videat purificari a vitiis, & virtutum fulgere splendoribus. Insensibilia verò sunt, quæ in rebus sensu & ratione carentibus fiunt. Ac per hoc miraculorum nuncupatio sic emiceret, ut omne, quod in creatura supra naturam & præter naturam, rationem, usum & artem agitur, sensibile aut insensibile miraculum esse dicatur: non respectu divinæ virtutis, qua mediente agitur, aut respectu ejus, à quo divina virtus ad facienda miracula invocatur: ex his enim semper eodem modo sensibilia sunt, sed ex parte illius in quo miraculum agitur, sensibile dicitur, quamvis consideratione videntium omne miraculum sensibile vel cognoscibile iudicetur. Sed in hoc parumper actionis ordinem omittebant, prout corpore insensibilia primò sene debita pertractemus. De eo quod Salvator mare increpavit, recitatur secundum Mattheum 8. Marci 4. Lucæ 8. Cum Dominus Salvator cum discipulis suis navim ascendere solus esset motus magnus in mari, ita ut navicula operiretur fluctibus. Et erat ipse in puppi, supra cervicali dormiens. Accedentes verò ad eum discipuli excitaverunt eum dicentes: Domine, nonne ad te pertinet, quis perimus? Tunc surgens increpavit ventis & mari. Alia litera: Commotus est ventis, & dixit mari: Tace, obmutesce. Alia litera: Increpavit ventem & tempestatem, & cessavit, & facta est tranquillitas. Et dixit eis. Quid timidi estis modice fidei? Alia litera: Ibi est fides vestra? Hunc siquidem navis ascensum in montibus declaravimus Salvatoris, sed hic, prout ordo miraculorum contextitur, aliter differemus. Omnis Christi ascensus factus in corpore ad spirituales ascensum animas provocat, sed ascensus navis superiorem & transcendendi super pericula illæse penam monstrat Secretum elementum

est aqua, domicilium est piscium per naturam inditam. Hominum autem sacramentum est, itineris dubii per artem inventum. Non enim à natura homines natant, discunt & transvadunt per modum natandi, prohibente labore, aut arte carpentaria conditur, quo mare perambulant, seu transeunt etiam manentes timore. Nam semper in quietudo maris & ventus vehemens navigantibus minatur naufragium. Mare, mundus est præfens, qui nunquam plena pace quiescit, quamvis nunc levius, nunc acius suis fluctibus inhorrescat. Navis est quodlibet artificium Spiritus Sancti, quo inhorrescens tempestatibus sæculum pertransimus, & pervenimus in portum, non illum, ad quem perveniunt naves sæculi negotia deferentes, sed in illum, ubi quies & salus æterna conquiritur. Non una est operatio navis, nec differentia simplex. Primum siquidem stipatorium sensibilem, & irrationabilem, creatorum sui insensibilis venter continens insensibiliter sensibilem propagines propaginabiles in futurum, quæ à primo protoplasto prodierunt. Ipsa conservationis mater, quam Deus velut matrem uterum ab egredientibus filis occultavit, ut velut ex prohibitione nature in illam insensibilem, sicut in sententiam matrem non possit esse egressus, & in talibus requiescit montibus, ut difficilis aut impossibilis possit esse accessus. Per hanc non deveniebatur in portum spatia peragrandi, neque pro mercede ærum delatura fiebat: sed conservabat omnium semina specierum, quæ in principio distinctum habuerunt creationis initium, nullis velis aut remis aquarum spatia permittat. Solum atolebat se atolentibus aquis, & vagabatur agitantibus undis, prout divina providentia disponebat, donec in montibus Armeniæ requievit. Hanc corporaliter Dominus noster adhuc incorporeus non ascendit, sed Deus verus divinitus protexit. Hæc siquidem distinguitur contra omnes, & omnes ab ipsa clara differentia secerantur, ut ipsorum usus & experientia monstrat. Navis verò, quam Christus ascendit, pro negotiis similis cæteris, pro mysterio usque quaque dissimilis, ut ex apertis virtutibus, domum sine fundamento terreno ferentem ad cœlestia, mundi æquore transvadato

Matth. 8.
Marc. 4.
Luc. 8.

Genes. 1.

transvadato, & præservante nos à fluctibus agnoscamus: aut ecclesie sanctæ fidem, quæ semper malis motibus & variis concussionibus quatitur: quamvis Deo gubernante non possit pati naufragium, in qua Christus dormit, velut quiescens in domo virtutum, & in fide ecclesie, quam fundavit. Illa nempe dormitio fluctuum perturbatorum dormientis securitatem insinuat, & nihil pendere terrores mundi præstendit. Dormitio non mortem, sed similitudinem mortis habet: & velut mundo mortuos expedit peragere vitam istam. Et humanitatis assumptæ verum testimonium erat, quod Christus dormiebat in navi. Necnon pro eo tempore, quo fiebat illa dormitio, ad punctum & in modico derelinqui Apostoli videbantur, ut probaretur experimento sensibili, quod absque Christi adjutorio in mari latitatio hujus mundi submergitur à varietate fluctuum involuti, à vitiosa involuntione ad inferos pcenarum in posterum descendentes. Sed qui malis aguntur, perforantur doloribus & timore, hic vulnerati sagittis querunt auxilia unde possunt, & vocibus protestantur infestis, quæ sentiant. Proinde discipuli accedentes ad Jesum, excitaverunt eum dicentes: Domine, nonne ad te pertinet quia perimus? Scriptum est in Psal. de veteri populo multis flagellationibus flagellato: Et clamaverunt ad Dominum, cum tribularentur, & de tribulationibus eorum liberavit eos. Vexatio, quæ vicinum habet periculum, nescit moras innectere, & timor vexatum exagitat, ne secum quiescat, & ex hoc accedunt discipuli ad Jesum. Illi tunc mente pariter & corpore accesserunt, nobis autem non corpore, sed mentalis atque fidelis remansit accessus. In navi erant, mari undique cingebantur: alius nullus erat ad quem posuissent pro ope recurrere. Nam extra domum fidei ac virtutum non est adjutorium in nomine Domini. Non poterant in mare apostoli pro tempore descendere, comminans ex omni parte naufragium, & nemo ad inimicum pro remedio refugium facit. Mare sæviebat nitens naviculam operire fluctibus, si tenuissent solidam terram derisissent marina pericula. Qui fidei & virtutum sacramenta sumperunt, indixerunt mundo & vitis bellum: sed extra virtutes & fidem nulla sunt compendia evadendi. Extra fidem & virtutem omnia minantur animæ nostræ naufragium, & facta hostilia, pacis desperato mysterio, Existentes in virtutibus atque fide horum necesse sit sentire contraria, & esse in bello adversum adversaria

bonis. Sed qui fidei & virtutum domum invisibilem non intraverunt, habuerunt in hac vita pacatos earum hostes, quos postmodum sentirent torrores. At per hoc cupidis infallibilium & delectabilium æternorum est potius navem conscendere ad utraque bella dispositam & à diabolo & à mundo fieri non quietum, quam ad tempus pati serenitatem æterno turbine subsequente. Navigium vite nostræ tranquillitate non gaudet. Quisquis turbare serenitatis maris horret blanditias; aut remis & sudoribus remigentium, aut ventis agitantibus pervenit in portum. Non ergo ascensus ad fidem terreat infideles; nec ascensus ad virtutem terreat criminosos: non incipientibus in altiora conscendere pavere faciat securam tempestas, quoniam his & aliis periculis vite Christiana peragitur, deducitur & probatur, nec aliter perveniet in quærens æternæ portum. Nam per multas tribulationes introire oportet regnum Dei. Et Apostolus ait Existimo quod non sint condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Et Jacobus in Canonica sua dicit: Omne gaudium existimare fratres, cum in tentationibus varias incidentis, scientes quoniam probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia verò opus perfectum habet, ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. Proinde non timeatur virtutis ascensus, à quo in gloriam sit sublatio, etiam si omnia mundi mala in unum conflarentur ad pugnam. Sed quia Dominus refugium factus est nobis, in omnibus adversantibus nobis, dicunt apostoli: Domine nonne ad te pertinet quia perimus? Magnæ profunditatis & divinæ inclinationis est Verbum: Domine nonne ad te pertinet quia perimus. Imo ad neminem pertinet, præterquam ad te pertinet, si perimus. Tui enim ex creatione sumus, tibi ergo perimus, si tui sumus. Ad te solum liberare pertinet, ne pereamus, & reassumere de periculo, si incurrimus. Vocasti nos miris modis tui, sequimur te vestigiis nostris. Patrocina mundi dimisimus, & sub tua protectione confugimus. Ergo ad te solum pertinet si perimus, neque alium habemus, ad quem indubitata fide fugimus. Aut ergo adjuva, si ad te solum pertinet, ne pereamus: aut ostende, si ad te non pertinet, ad quem recurramus. Excitaverunt discipuli tacibus aut clamoribus Christum. Facilius excitatur, qui necessitate non dormit. Facilius excitatur, cujus claudiri tantum oculus corporeus, mentis verò insopitus est oculus. Per Salomonem

F f 3 fuerat

Cont. 5.

fuerat antepredictum: Ego dormio, & cor meum vigilat. Dormire videtur Dominus eis, qui sibi dormiunt. Nam merito se omnibus exhibet, qualem merita cuiuscunque requirunt. Vocibus verò cordis & amoribus excitatur, nec non clamoribus fervidæ orationis. Dicebat enim David: Clamavi in toto corde, exaudi me Domine. In toto corde clamat,

Psalm. 128.

excitatque Christum, qui omnem intentionem in eum dirigit atque convertit. Tachibus fortè fuit excitatus & Christus, namque & opera iustitiæ Christum ad nos evigilare fecerunt, & intendere super tribulationibus nostris, ut liberaret ab eis. Multoies Christum navem ascendisse cognovimus, sed nisi semel in illa dormivi legimus, quoniam multas operationes Salvatore divina potentia in humanitate, velut in artis instrumento, fecit in sæculo: sed tandem semel mortuus est, & semel excitatus sua potentia, qua Deus erat, velut à sanctorum precibus concitatus. In quorum persona loquebatur David, dicens: Exurge, quare obdormis Domine? exurge, ne repellas in finem.

Psalm. 49.

Et alibi: Exurge Domine adjuva nos, & libera nos propter nomen tuum. Et velut quod petebatur jam factum, gratulans dicebat: Et excitatus est tanquam dormiens Dominus, tanquam potens

Ibidem.

crapulatus à vino. Et in ipsius persona David multo ante prædixerat: Ego dormivi & sumnum cepi, & exurrexi, quia

Psalm. 77.

Domini suscepit me. Nec vercor oïcere, quod dormire dicitur tepidis, quia

Psalm. 3.

solicitis, si precibus excitatus, invigilat. Tunc surgens imperavit ventis & mari. Imperat mari Dominus maris, & mitigat mare, sine cuius imperio aura mare non

excitat, neque procella molestat. Scriptura enim dicit: Tu dominaris potestate maris, motum autem fluctuum ejus tu mitigas. Sæculum præsens diversis concitatur auris, divina providentia permanente: sed nec quiescit ejus horrenda tempestas, nisi Domino imperante: inundat undique sævè mundus, & quacunque Christianas naves concutit, submergit autem nunquam, sed concuti omnipotens dispensativè permittit. Submerguntur plurimæ, si Deus navigantium peccatis iratus concedat, sed impetum Domini sæculi ferocitatem, & malorum hominum impietatem secreta potestate refrænât, ne tantum noceat quantum affluebat iniquitas. Alia verò lieta dicit: *Comminatus est ventis & dixit mari: Tace obmutescet.* Comminatio est terror incallus ex sequente poena, ut ipsa prævisa, omnino male arceatur iniquitas. Comminatio

est prohibitio ne fiat, addita multatione, si fieret. Comminari duntaxat potest, qui post male actum justam potest inferre vindictam. Comminatio signo aut Verbo peragitur, facto autem nunquam. Signo indicitur, ne fiat aliquo membro corporis cum ostentatione instrumenti, quo fit plectenda improbitas: Verbo autem, cum expresse utriusque insinuitur. Sensibilia, rationabilia & irrationabilia comminationem superioris, aut cuiuscunque terrentis agnoscunt: illa ratione, ista verò instinctu naturæ, consuetudine. Verborum, quibus solito accerbantur. Insensibilia siquidem comminationem non sentiunt, nec præcipiunt animo, quid signo aut Verbo dicatur. Quid ergo est, quod Christum comminatus est ventis, & mari dixit, obmutescet? Nam juxta experientiam intelligentiæ literalis, ita creatura creatori obedit, ac si rationali anima intelligeret, quod profertur: qua inspecta, propensius altior sensus eliciunt. Nam venti sunt valide hominum tempestates, mundum (velut mare) undique sævius molestis concitantem, qui nullo superiore arceantur, nisi comminatione omnium Domini terreantur. Sunt namque nonnulli, qui potestativè iniquitate florentes, inter homines non habentes, quem ut superiorem timeant, insinuant aliis mala, quæ cogitant, & si habeant, quem iuste revereri debeant, animi præveritate contendunt, maxime cum iniquitas male agendi acceperit facultatem, & velut ventorum flatus humana potestate recludi non possunt, sic eorum, vexatio nequit ab hominibus prohiberi, quibus solus Dominus desuper comminatur, ut aut à malis inferendis resiliant, aut justam demum sustineant ultionem. Quod mare obmutescet ex dicto Domini Salvatoris, ad id refertur, quoniam divina providentia, non humana virtute, sive peritura interdum mundus in parte, vel in toto à vexatione quiescit. Alio loquendi genere alius evangelista Christum dixisse asseruit, dicens: *Increpans ventum & tempestatem* Increpatio est reprehensio ad improbas actiones. Est enim increpatio reusio mali acti seu malæ dispositionis, ne procedat in ædum. Increpatio est inclementia contra prohibita debita seu voluntaria actionem, quæ sit propriè ad rationabiles creaturas: sed accommodato vocabulo in non rationabiles & non sensibiles scriptura sacra sæpe reflexit. Nam Psalmista dicit: In-

Psalm. 109.

suo

fuo, duce populi sui secreta potentia & creaturæ obedientia manifesta, quod mare increpavit, & in utramque partem coarctaverit aquas, ut populus suus ex Ægypto egressus, sicco vestigio petransieret. Hic verò mare increpat & quiescit, ut in pace Apostolorum navigium fiat. Et alia scriptura: Increpans mare & edificans illud. Quod si præter mundum & ejus horrendas tempestates, per mare, cor humanum intelligere volumus, in quo Christus & Apostolorum collegium navigat per fidem, arbore spei, charitatis velo, cæterarumque rebus virtutum: nam aliter cor nostrum quam his instrumentis in hac vita Christum & Apostolos portare non possunt, non incongruè cogitamus. Spiritus Sancti licentia enim in hanc interpretationem jussit venire corda scripturas quærentium finit, quamquam nobis alia præerogatur forma loquendi. Nam quis imperare potest cordibus hominum, nisi Deus? Quis mutare potest hominum corda, nisi qui condidit? Quis odium & amorem convertere in alterutrum potest, aut ex eis inferre, nisi creator omnium Deus? Nam imperatores aut terreni Domini cum imperant multa fieri, corda non mutant (quamvis mutata videantur) cum eorum jussa complentur: quod non fit ratione præcipientis, sive præcepti, cum faciunt, sed quia omnis homo, nisi alia virtutis fortitudine vigeat, timet vel cupit sibi. Voluntas enim hominis libera facta fuit, ut à nemine præterquam à Deo, & à seipso in aliquo moveretur. Solus enim Deus super humana corda verum habet imperium, ut illa mutare possit ab uno concepto in aliud. Eripfa siquidem sunt liberæ motionis, nullo præter Deum cogente ad appetendum vel renuendum hoc vel illud. Et quamvis humana corpora multis hominum subdantur imperiis, corda verò Deus solum ab hominibus quærit, juxta illam sententiam: Fili da mihi cor tuum. Et multa experientia novimus, sanctorum corpora multis à Deo tyrannorum vexationibus derelecta, in quibus ipse omnino relevavit & corda, quæ ita ejus imperio subdebantur, ut nihil penderent corpora, in quibus tam serviliter torquebantur. Cordi etiam comminatur: quia ibi ratio & intelligentia sunt, & concupiscentia, & motus iræ, & illa, quæ reprimenda sunt, ne coalescant in eo per affectiones & placita contra voluntatem Domini creationis, & ne impressa per interminationem penarum progrediantur in reprobum actum Dei obedientia derelecta. Necnon & jure increpationes cordi

humano sunt, cum sæpè illa delectabiliter mediatur, quæ Dei displicentiam generant, & confundunt iustitiam, si patrata consistant. Nonne cor sæpè cogitat, quæ sunt objurcatione dignissima? Increpatio namque, cum ad cor hominum dirigitur, et objurcatio eorum, quæ contra iustitiam diliguntur & fiunt. Est etiam increpatio per expreessionem verborum, facta reprobatio ejus, quod malè creditur, aut erroneo intellectu percipitur. Hujuscemodi mala quàm in corde sæpè proveniant, & oriuntur improvidè, quam sæpè celeriter non increpata vel repressa in actum deveniant, calculare digitis, & resolvere per manus, & arte numerandi velle perquirere, facilius parvis numeratur arena. Ex cujus typo cor humanum merito mare vocatur. Nam invisibilium cogitationum malarum cordis, ad arenam facta proportionè proculdubio arena succumberet. Volubilitatem nempe illius nemo perfectè cognovit, nisi Deus, qui condidit. De quo Propheta dicit: Ego Deus scrutans corda. Increpat ergo Deus hominum cor, cum in alta præter divina statuta se tollit. Unde psalmista: Increpasti superbos, maledicti qui declinant à mandatis tuis. Tota hominum superbia in hoc præfigitur, cum à mandatis ejus declinatur. Et maledictio æterna apposta est superbis, qui divinis contemnunt parere mandatis. Hos Dominus increpat; cum reprimat, aut cum eos objugando convertit, aut cumpenas addit non convertis. Si quia verò de mundo, velut de mari supra diximus, ad cor hominis coarctatis sententis referuntur. Sed increpatum insensibile mare, factum increpationi obediens, homines contemptores juxta comparatione condemnat, quod irrationalia & insensibilia summo præceptori obediunt, & creatura rationalis cognitione insignita sua pravitate contemnit. Sed increpatio Domini sæpè solet esse correctio, quam contemnere præsumere noo debemus. Nam in Job dicitur: Beatus homo qui corripitur à Domino. Increpationem ergo Domini ne reprobes, quia ipse vulnerat & medetur, percussit & manus ejus sanabunt. Beatitudo quadam est corripit, antequam homo progrediatur in malum, aut cum progressus fuerit, ut resiliat, quia æterni barathri clauditur ostium, & sereno cœlestis janux removetur. Et correctio increpationem significat. Increpatio verò est ipsa correctio. Propter quod sequitur increpationem ergo Domini ne reprobes, quæ tunc reproban dicitur, cum sibi non acquieverit increpatum. Veruntamen damno

Jerem. 17.
Psalm. 138.

Job, p.

pro-

proprio non acquiescit propter vitam, quæ sedes moribus deturpatur, & propter acerbam penam, quæ vitam torpentem infestatur. Quod prophético spiritu & clara cognitione Salomon unumquemque rationis capacem tamquam filium edocebat, cum à muliere fallaci, scilicet à mundi vanitate & sensualitate propria cavere censebat dicens: Fili si mihi non credis, vereor ne fortè dicas: Cur detestatus sum disciplinam, & increpationibus non acquievit cor meum? Ineffabilia porro sunt mala, quæ hic & alibi cruciabunt increpationibus domini, & prudentium contumacem. Est etiam increpatio, cum quis in corpore proprio à Domino molestat. Proinde cum dictum sit: Increpationem Domini ne reprobas, illico secutus adiunxit, quia ipse vulnerat & medetur, percussit & manus ejus sanabunt. Unde cum quempiam vulneribus sauciat, perturbat doloribus, percussionebus cadit, increpatio Domini est, quam absque periculo nostro reprobare non licet. Quam ille reprobat, qui adversus DEI providentiam & justitiam murmurat, & corpore cæsus majores in animo patitur cruciatus. Et quia non potest remove quod extra divino judicio patitur, de divina justitia non lætatus, in mente invisibilis doloribus perforatur. Sed bene per Salomonem contra hos dicitur: Despexisti omne consilium meum, & increpationes meas neglexisti: ego quoque in interitu vestro ridebo, & subannabo vos, cum vobis quod timebatis, advenierit. Quæ verba hoc sonare videntur, quod qui negligunt increpationes divinarum verborum, hominumque prudentium, cum ipsi mala, quæ verebantur, pertulerint, à Domino derisui & subannationibus habebuntur. Necnon ad illos ista refertur sententia, qui etiam molestias corporis à Domino pro increpationibus interrogatas, per odium ipsarum, cum pariter, murmurant. Nam & per eundem Salomon dicitur: Qui increpationes odit morietur. Quod de omnibus increpationibus iustus, ex verbis & factis vera Dei desamit justitia, ut ipse odians monatur: non tantum illa morte, quæ communis est bonis & malis, sed illa duntaxat quæ debetur reprobis. Et ipsas relinquens, intellectu & moribus errat. Hinc in Proverbis dicitur: Qui increpationes relinquit, errat. Et ad ipsas in odio factus, sapientia verò privatus, insipientiæ subiacebit. Et cum absque sapientia in hanc miseriam veniamus, ad ipsam suspirare debet omnium humanorum intentio, salutem adillam, quæ ad supernam vitam du-

cet expediens. Sed nisi per disciplinam nostrā ignorantia increpetur, sapientia vera non capitur. Quamobrem ab insipientiæ tenebris obvelatus in lucem sapientiæ nostræ non aspicit aspectus, scriptura sacra dicente: Qui diligit disciplinam, diligit sapientiam: qui autem odit increpationes, insipiens est. Ecce, quod dilectio disciplinæ sapientiam generat, increpationum autem odium insipientiam parit. Ex quo aperte colligitur, quod increpatio est disciplina, per quam ad debitam sapientiam pervenitur, cujus splendore præfulgens inter sapientes irreprehensibili audacia residebit. Et hinc est quod dicitur: Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio sapientium morabitur. Quod in moribus hominum quanta veritate clarescat, ipsa experientia magis clamar. Sed ad altiora merapit secretior intellectus. Sapientes viri sunt superni cives, qui nunquam Domino peccaverunt, sive in hac vita umbratica peregrini custodes innocentie, seu resipientes à delictis & à patris sceleribus, addita penitentia priusquam vita corporis privantur. Sapientes sunt, qui reprehensibilia nulla faciunt, & servire sciunt verbo invisibili incarnato, in quorum consorcio hic residebit ex moribus, & cum beatitudine in supernis. Unum verò relatione dignum non repulsa increpatio facit, quod difficile in sanctis hominibus dixerim, & in non perfectis impossibile fieri existimavi, quod quis cor suum possit ex omnibus, & ab omnibus coarctare. Sed Scriptura Sacra de increpationibus dicit: Qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Ille verò in veritate cor suum possidet, quod in nulla diffunditur prava, & rectè omnia meditantur. Merito igitur nos velut mare arguit, si suotypo non acquiescimus increpati. Si verò juxta litteram, ventum & tempestatem dixerimus increpatos, supradicta non absontant, quin eo sensu, quo dicta sunt de mari, ad ventum & tempestatem valeant retorqueri. Nam ventus est commotor invisibilis aeris, quo primitus moto etiam corpora solida impetuntur, & minus stabilia commoventur. Sic ventus aërem nostræ mentis exagitat, est invisibilis demonum aura, & importuna cordis & non visa commotio, aut irrationalis vexatio cordis, cujus sæpè non apprehenditur causa, necnon ab extra fit concitato per improbitatem hominum, cujus non est invenire justum aut rationale vestigium. Sed ventus, mox improvisè nulla prærogata materia, inter homines male moti, etiam quicquid ab extra perturbant. Tempestas à tem-

Proverb. 1.

Proverb. 6.

Proverb. 13.

Proverb. 17.

Proverb. 10.

poris mutatione nomen accepit, cum tempus infortis & nocuis turbis in- horrescit, quod accommodato vocabulo ad illam tempestatem, quam in animo patiuntur & iniqui, aptè refertur: quam solus, qui novit abscondita cordium, inebriat, prohibet & retundit. Similiter & illam, quæ temporum lapsu provenit, cum tempora successione alternantur, & nunc quieta, & nunc inquieta, nunc magis, nunc minus secundum illam ineffabilem Dei providentiam, humana malitia capiente malè agendi audaciam, judicentur. Sed sub designatione commoti elementi declaratur hic fæva tempestas, cum alius Evangelistæ dicit. *Incepit ventum & tempestatem aquæ.* Nomine aquæ decurrentem doctrinam sæpè accipimus. Et in doctrinis variis varæ ortæ sunt pestes, in- ficientes in pluribus robur fidei, & labe- factantes mores rectè vivendi. Hanc tempestatem Christus solus abigit. Unde sequitur: *Et facta est tranquillitas magna.* Modica tranquillitas ex imperiis hominum sequitur, magna verò sequitur, cum imperat summus Dominus. Nec quisque quietem invenisse se credat orationis studio, aut auxilio patronatus humani, seu consorcio per- itorum, nisi superius homo induxerit. Pro- inde verè securà est magna tranquillitas, cùm Christus incepavit omne perturbans, & salvavit in mari ad se pertinentes. Tran- quillitas magna in viatoribus sæpè no- scitur, dumtaxat verò maxima in theatris. Magna profectò est, quæ subjectum habet adversum, aut cum virtute Chri- sti repugnare potest adverso, ut etiam undique insurgentibus malorum fra- gonibus, ipsa anima penitus non lædatur, non scuto protecta vitreo, sed divino. In- crepans verò Christi ad discipulos de mo- dicitate fidei, ad tractatum pertinet vitio- rum. Porro homines mirati sunt dicentes: *Qualis est hic, qui mare & venti obediunt ei?* Homines mirantur de divinis operibus, quia homines sunt: non mirarentur, si supra homines essent. Mirantur, quia ut homines in Christo divinam virtutem ignorant. Ignorantia sæpè admirationis est causa, Pro- veñit in admirationem quod provenit inso- litè, atque ubi non servatur usualis ordo naturæ, & quod supra illam & potentiam hominum fit in admirationem adducit. Continud admirantur, & deficit humanitas in altissimis operationibus Deitatis. Ipsa verò interrogatio sive inquisitio inter se- ipsos, incomprehensibilem super hominem qualitatem insinuat. Qualis est hic? A qua- litate inhzrente, quales & tales homines appellantur. Sed nihil Deo inhzret. Quod est, & quod habet, substantialiter est, &

habet: accidentia nulla recipit, substantia per omnia simplex. Si in ipso est, quod ab- stracta seu concerta locutione de ipso præ- fertur, substantia sua est, quod de Deo ab- stractis & concretis vocabulis nominamus. Ac per hoc huic interrogationi responsio terminata non redditur, si ad Deum qualita- tis interrogatio refertur. Sed nec creda- mus illos homines imperitos Deum inqui- rendo velle contingere. Hominem vide- bant, de quo admirabundi quærebant: si qualis erat. ad cujus imperium venti & ma- re subdebantur, quasi sub admiratione pro- fertur, incomprehensibilis qualitatis hu- jus hominis claret. Mos enim indoctæ ple- becule, quod non intelligit, plus mirari, & prout inus agitur, fors eloquei. Si verò sub interrogatione depromitur, de qualitate inquiratur hominis patris, cum virtus non adesse credatur in carne Dei latens. Obedi- entia quippe maris atque ventorum homi- nes illos ad hanc admirationem atque quæstionem adduxerat, jubentis igno- rata potentia, seu in homine visa, quæ purè noscitur esse divina. Sed quid re- sponsum fuerat, scriptura non explicat. Nam mutua interrogatio imperitorum, & omnis eorum quæritio manet insoluta. Quæstio atque interrogatio vicaria inter ho- mines sciolos vel indoctos per professio- nem ignorantie, aut per taciturnitatem melius solvitur, & hujuscemodi quæstioni- bus per hujuscemodi aptius responde- tur. Sed si omnes ab origine mundi pe- ritos interrogationibus de Christo & quæstionibus adoriemur, qualis est hic homo Christus, explicare non pos- sent, & taciturnitas, & laus bonitatis es- sent in responsionibus aptiores. Et ut dia- lecticos evitemus, non credamus sub illo verbo qualis, tantum qualitatem, quæ de decem categoriis est una, illos plebeculos quævisse. Astutias enim dialecticæ peni- tus ignorabant, sed simplici & rudi modo loquendi quærebant, quicquid posset talem hominem operantem talia diffinire. Sed ad hæc respondendi quis idoneus? Habemus tamen hac quæstionem, similiter & respon- sionem à Spiritu Sancto prædictam in Can- ticis canticorum. Nam sub disciplina Spi- ritus Sancti, velut ab ignorantibus, aut extra ecclesiam catholicam positis, quæritum est ænigmaticè de Christo sub hac forma ver- borum: Qualis est dilectus ex dilecto, & pulcherrima mulierum? Qualis est dilectus ex dilecto & pulcherrima, quia sic adjurasti nos. Pulcherrima mulierum, ecclesia ca- tholica est. Ipsa sola per alitudinem fidei qualis sit Christus, agnovit. Pulcherrima mulierum est ipsa fidelis anima, quæ omni- um terrenorum amore privata, dumtaxat vir- tu-

Cantic. 5.

Sim. de Cyprio. Com. IV. Evang.

Gg

virtutum decore perfulget. Seu pulcherrima, est ecclesia triumphans in supernis. Fit interrogatio ab extra posita, aut à minus dilectis: Qualis est dilectus ex dilecto? Dilectus ex dilecto, Christus ex Deo. Dilectus est Pater, dilectus est Filius. Dilectus ex dilecto, Filius ex Patre. Dilectus est Christus, ac ab ipso noster diligens dignatur animus. Dilectus ex dilecto, Christus dilectus ab animo, ab ipso dilecto. Qui qualis sit inquiritur, ut questio cum diligente pleno animo asclanatur. Qualis est, &c. Sed quæ novit per fidem, responderet per veritatem: Dilectus meus candidus & rubicundus, electus ex milibus. Caput ejus aurum optimum. Secundum Apostolum caput Christi Deus. Proinde si de substantia queritur, Deus est in homine latens, & homo patens Deitati unitus exi-

1. Cor. II.

Cap. III.

De miraculo quinque panum, & duorum piscium multiplicatorum, secundum Mattheum, Marcum & Joannem.

TERTIUM miraculum, quod in re sensibili operatus est Christus, de quinque panibus hordeaceis & duobus piscibus fuit. Sed ut apertius miraculum clareat, geste rei est ordo tendendus. Post curationem infirmi longi temporis ad piscinam, & longam concentrationem verborum Christi cum Judæis Ierosolymis habitam. *IESUS abiit trans mare Galilee, quod est Tyberiadis. Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super eis, qui insecrabantur.* Ambulans Iesus mare circumiens Galilee, circa quod erant plurimæ civitates, & sanabat ægrotos, ut essent habiles ad sequelam, nec possent de infirmis causam excusationis innectere, si non Dominum sequerentur. Ideo ab infirmitatibus liberat, ut sequerentur: nec sequi Christum possunt, qui ab infirmitatibus animæ detinentur, nec sanari ab alio quàm à Christo. Prærogatur igitur non deesse sanitas, ut fiat sequela ejus, qui omnem animam volentem ducit per semitas aequitatis. Sed circa mare Galilee & Tyberiadis Christus querit habere sequelam. Provincia siue regio est Galilee, sed Tyberiadis, civitas est, à Tyberio Cæsare nominata. Hæc siquidem nomina ministerio & actione conveniunt. Ratio dicitur Galilee seu transmigratione Tyberiadis verò, videns testimonium interpretatur. Aquarum congregatio est in provincia, subiacet civitati. Transineat huiusmodi mare Iesus, & eum sequitur multitudo, ut desiderio in anteriora rotandi, à posterionibus elevandi, & transmigrandi præfens sæculum, Christum sequendo animo & moribus testinemus videndo testimonia

stens. Si de qualitate, Deus in sua naturali qualitate non adveniens bonus, sapiens, immortalis, fortis, omnipotens, rex regum & dominus dominantium, totum bonum, summum bonum, omne bonum omnibus præexistens. Cæteræ descriptiones, quas ipsa subnectit, ad sensus mysticos & tropologicos referuntur. Hinc est, cum queritur, qualis est hic, cui mare & venti obediunt? palmanè responderetur: Justus, & verus, omnipotens Dominus universi ad condemnationem omnium consummationis, qui ei obedire contemnunt, cui muta & insensibilia, & stantiles aures subduntur ad imperium ejus facientia verbum illius. Est confusio nuntie nostræ cooperiet nos, cum insensibilia nobis obediuntibus in ordine obedientie præferentur, quæ naturæ ordine postponuntur.

sancta ejus, quæ resificatur potentia & bonitatem magnitudinis ejus. Sequebatur eum multitudo magna. In numero, aut virtute, aut in potentia felicitatis terrenæ. Non in virtute atque potentia, sed in numero fortè magna. Sed nec magnum professus ex omnibus dixerim, si respicimus ducentem, ad cuius ducatum omnis multitudo modica, & magnitudo parva est. Ex alta inhzrente virtute magnam appellare non possumus, quoniam propter signa Dominum sequebatur. Esset utique magna, si propter ejus doctrinam, mores & vitam præcurrentem ipsam secuta fuisset. Nam quomodo magna in fide turba illa fuit, quæ propter signa sancta super infirmos, Dominum sequebatur, eum non propter fideles, sed propter infideles data signa noscamus? Erat ne magna indocta devorione? Sed nec devotio sancta, quam vera fides non præstatur. More humano hic Evangelista distulit, apud quem parvum insolitum dicitur sæpè magnum. *Et cum esset Iesus cum discipulis suis in deserto loco Bethsaida* usque ad quem Christum turba secuta fuisset. *Excepti eor, & loquebatur illis de regno Dei.* Benigne recipit Christus omnes ad se venientes, & multa prærogat, ut sequamur, & dulcedine non fallaci allicit auditores, & ex doctrina demonstrat frustandam non esse sequelam. Loquebatur enim illis de regno Dei. Non interseruit evangelista formam verborum, qualiter de regno altissimo loquebatur, sed pia fides nostris mentibus interlucet, quod aut promittendo, aut astringendo viam cum illa gregaria multitudine de regno Dei Deus homo loqueretur. Et qui curari indigebant, sanabatur.

bat. Indigentibus necessaria liberè divina largitis donas, sed qui agrotat, præ ceteris indiget sanitate, qui privati homines ex abundantia cætorum doloribus acrioribus perforantur. Modicum prodest vallari copis rerum & carere seipso, quia nec seipsum in pace possidet, qui agrotat. Et si propter corporum languores in veritate sic esse decemimus, quàm vehementius indiget sanati, qui animæ non fruiat sospitare, sed invilibilibus languoribus dolere, æque tæfescit. Sed sanat Christus, qui eum secuti per planiciem fuerant, & quæsierant in deserto, ut etiam ad pabula montis perficiatur ascensus. Semper enim Christus ad superiora hominum mentes per desideria trahit, quousque conferat, quod infallibiliter pollicetur. Sed dies jam cœperat declinare, illa videlicet, quæ ortu solis exoritur, & ejus occasu finitur.

Matth. 14.
Marc. 6.
Lucæ 9.
Joan. 6.

Non autem timendum, ubi lux erat mundi, quid qui sequitur, tenebras nescit. *Abiit in montem Jesus, ubi sedebat cum discipulis suis.* Expectabat enim turbam, quam signis & verbis allexerat ad sequelam. *Et accedentes duodecim dixerunt illi: Dimitte turbas, ut eantes in castella villasque quæ circa sunt diverant, ut inveniant escas: quia hic in loco deserto sumus.* Præsumunt discipuli in magistrum, sapientem indocti, consiliis indigenes consilium veritari. Et modicæ adhuc sunt fidei, cum de cibo turbarum anguntur existentes cum Christo, nec non malè provident turbis, quas à Christo segregare vel saltem ad modicum tentant sub specie pietatis. Sunt enim hæc imperita consilia, in quæ, quibonit videntur, ex ignorantia seu inadvertentia sæpe cadunt, ut sub velamine boni animæ dispergantur. Sed unum est castellum, & una villa, scilicet Sancta Mater ecclesia, cuius fundamentum aëtor, & rector, & pastor est Christus. In ipsa, non extra ipsam in castellis & villis hæreticorum, philosophorum sapientum mundi, atque potentum, & divitum terrenorum, animarum querendæ sunt escæ, sed à Christo, qui in sancta ecclesia corporalem & spirituales omnium curat annonam. Nec pavore pro defectu vitæ corporalis incurat solitudo deserti: pauper enim in deserto cœlesti manna multis annis populum peregrinum. Nam etsi opoteret, tutus est cum Christo exitiale jejunium, quàm ad votum refici præter Christum. Non sunt timenda jejunia, ubi pastor est vitæ: nec efusio corporis propulanda, ubi pastor est verbi. Prædictum porro fuerat, quia non in solo pane vivit homo, sed ex omni verbo, quod procedit de ore Dei. Nondum novant Apostoli hanc in Christo adesse potentiam, nec vident præter naturæ ordinem multiplicare victum. Cùm ergo subsisteret oculus Jesus, & vidisset, quia multitudo magna. *Sim. de Cassia Com. in 1^a. Evang.*

Adm. venit ad eum, dixit ad discipulos suos ut suppleatur lina Evangelii: Vos docistis ut dimitterem turbas, iuxta vestrum consilium non dimisi. Ecce turbæ veniunt vos date illis manducare. Sed dissidentibus discipulis atque accensibus, dixit Jesus ad Philippum: *Unde enim panes, ut manducet omnes?* Ad Philippum primo prolatus est sermo velut ad hominem, qui erat patrialis, nam erat à Bethsaida illi monti vicina. Nec Christus, velut ignarus, interrogat, sed ut Evangelista refert: *Hoc autem dicebat tentans eum: Ipse enim sciebat, quid esset futurum.* Tentatio probatio est humanæ perinæ, ut clarescat eum qualibus sapientibus mundum conversurus Christus progredinatur. Non enim more damonum, aut similitudine hominum tentat Christus. Intentator penitus est ipse malo: Jacobi & rum. Sed probavit Philippi prudentiam, sicut in veteri testamento probavit obedientiam Abraham, scriptura dicens: *Tenuit autem Deus Abraham.* Philippus verò rerum agendarum ignarus, improvisè, atque inconsultè respondit non coram vultum hominum quantitas. *Ducatorum denariorum panes non sufficerent eis, ut unusquisque modicum quid accipiat.* Verum verò illa pecunia sic numerata præstò fuerit, scriptura non refert: quoniam multi amore illecebræ pecuniæ, veluti illi sancto Apostolorum collegio de pecunia facere impossitum, ut illorum exemplo in licitum mutantur convertere propriam avaritiam, & eo se credant peccato immunes, quo sanctos in exemplum vitæ morales inducunt. Et bonos sæpe infamant, ne ipsi soli deliquisse videantur. Sed aliorum turpitudine, si adesse, turpitudine propria non deleat. Verumptamen si assuisset illa pecunia, nūc ademisset Apostolorum virtuti, libera enim mente super terrena omnia ferebantur. *Thus autem alias ex discipulis, Andreas frater Simonis Petri, dixit ad Jesum: Est pauper hic unus, qui habet quinque panes vordaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?* Nec refert, quod alius Evangelista dicit: *At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes & duo pisces, vis eamus in omnem turbam escas?* Quia quod unus dixit, omnes dixisse videntur, & usitato more mulierum sæpe loquitur per unum. *At autem ad discipulos: Facite homines discumbere, per convivia quinquagenos, & ita discumbere fecerunt omnes. Erat autem sermo multum in loco. Disubnerunt ergo viri numero quinque millia. Acceptis autem panibus, & duobus piscibus respexit in caelum, & gratias agens benedixit illis. Et fregit, & distribuit discipulis suis, ut ponerent ante turbas, quantum volebant. Et manducaverunt omnes & saturati sunt. Dicit Jesus discipulis suis: Colligite*

que superaverunt fragmenta, ne pereant. Collegerant ergo & impleverunt duodecim cophi-
nos fragmentorum, ex quinque panibus hor-
descenti, & duobus piscibus, que superfuissent
his, qui manducaverant. Illi ergo homi-
nes, cum vidisset quod fecerat signum dice-
bant. Quia hic est verus propheta, qui ven-
turus est in mundum. Verè quamvis non
noti isti de signo transierunt ad signatum,
ut videntes signum intelligerent superna-
turalem authorem, & potentiam extra
usum & virtutem ostensam hominibus su-
pra sensum. Et hæc est omnium miracu-
lorum palmaris ratio, ut in cognitionem
factoria inducant, & ex hoc hominibus

ipsa panduntur. Ex signo dato ex homi-
ne, quem purum credebant, putaverunt
prophetam. Ultra naturam eis signum ta-
le produxit: quoniam non ex natura, sed
ex infusa gratia data est hominibus pro-
phetia. Sed modica erat ista credulitas,
quia non propheta magnus erat, porro
ampla fuisset, si omnium atque prophe-
tarum credidissent factorem. Sed quid
est, quod dicebatur, quia venturus erat,
qui omnino jam venerat? Et quia non
credebant totum, quod Christus erat ven-
turus, fortè ipsorum opinio asserbat: An
fortè ad secundum advenum illorum o-
pinio ferebatur.

Cap. IV.

De multiplicatione septem panum secundum Mattheum & Mar- cum.

Matth. 23.
Marc. 8.

Septem verbò panum & paucorum
pisciculorum multiplicatio, à su-
periori miraculo in virtute non dif-
fert, nisi ex annexis & numero:
sed ordo gestorum dicendi materiam dabit,
& illustrabit gratia Spiritus Sancti.
Turba multa erat cum Jesu, nec habebant
quod manducarent. Turba facile turbatur,
& turba impetu & clamoribus saepe fertur,
raro quiescit, nisi per providum ducem,
sed quæ sequebatur Jesum, turbationis cau-
sa carebat. Nihil habet unde turbetur, qui
stare didicerit cum Jesu: origo enim est,
& fons indeficientis omnis consolationis &
pacis. Sed hoc non habebant, quod man-
ducarent: quia non ex ipso, sed ex nobis
defectio est, & carentia bonorum. Non
habemus unde vivamus, sed unde moriamur
ex nobis. Non habere similiter &
deficere, de uno fonte procedit, scilicet
materia nihili. Unde per creationem in
esse devenimus, sed creatoris est servare
in esse, quod fecit. Subsistere nequaquam
nostræ noscitur potestas: defeciones
nostrum est pati, mederi est creatoria.
Hinc Jesus affectum pandit Apostolis sive
discipulis animi miserentis. Unde con-
vallis discipulis, dixit illis: *Miserere super
urbem*, quia ecce jam triduo sustinent me,
nec habent quod manducant. Pro consilio
audiendo discipulis enunciare videtur, non
velut indigens, sed ut magis redderentur
attenti ad ea, quæ facturus erat. Indicat
animi sui misericordiam, qua movetur ad
urbem: quia omnium miseretur Deus,
nihil eorum, quæ fecit, abhorrens. Et mi-
sericordiam Domini, quod non sumus con-
sumpti, nec defecerunt miserationes ejus.
Consummeremur omnino in nihilum rever-
tentes, nisi ope divinæ misericordiae tene-
remur, quæ nemini deficit, nisi homo prius

deficiat. Nemini deficit omnino, nisi
confidentibus in seipso. Nemini deficit,
quod deficere nescit, quod largitione non
minuitur, nec augetur, nullum novit ha-
bere defectum. Inexhaustibilis, imò in-
evacuabilis est divinæ misericordiae vena,
quæ nunquam in copia, nec in volunta-
te deficit. Plus abundat, quam possint
omnes angeli & homines indigere. Super-
abundat etiam danis voluntas, supra quàm
velimus recipere. Nulla voluntas ad velle
paratior, quam ad conferendum divina,
sed non omnibus nisi sustentibus eum.
Proinde adjecit: Quia ecce jam triduo
sustinent me, nec habent, quod mandu-
cent. Verum est quod caritas omnia
sustinet propter Deum, patientius verbò
ipsum sustinet. Sed nec confundi possunt,
qui Dominum sustinuerunt. Ex hoc Psalmi-
sta dicit: Universi qui sustentint, non
confundentur, quoniam est multæ mi-
sericordiae, & verax omnibus, qui sperant
in eum. Exiterum Psalmista: Expecta Do-
minum, viriliter age: confortetur cor tuum
& sustine Dominum. Exhortatur veritas
eos, qui sperant videre Domini bona in
terra viventium, ut expectent Dominum,
non effeminatè seu mollior, sed ea, quæ
ad salutem pertinent, agendo viriliter. Et
confortetur, ne afficiantur desidia, neque
infirmitur: magis verbò sustineat Domi-
num, qui non deest sustentibus eum.
Nam sive ad tolerantiam passionum, sive
ad expectationem promissorum Verbum
sustinentiæ referatur, in id redit, ut sus-
tineamus omnia propter ipsum Dominum
& fidelem exolutorem promissorum suo-
rum. Hæc siquidem differenter & mystice,
varie atque moraliter exhortans ecclesia-
sticus manifestat, cum quempiam velut
filium erudiret, dicens: *Fili accedens ad
servi-*

Psalm. 146.

Psalm. 146.

Thoma. 3.

Eccl. 2.

fervitorem Dei, sta in iustitia & timore, & prepara animam tuam ad tentationem. Deprime cor tuum & sustine. Inclina aurem tuam, & excipe verba intellectus, & ne felices in tempore obductionis. Sustine sustentationes Dei. Coniungere Deo, & sustine, ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod applicitum fuerit tibi accipe, & in dolore sustine. Et paulo post adjecit: Merentes Deum sustinere misericordiam ejus, & non desectatis ab illo, ne cadatis. Bonum est timentibus Christum sustinere misericordiam ejus, quoniam ipse dicit: Misereor super turbam, scilicet super omnes hominum nationes, etiam super animam unam. Sed illi misericordiam non consequuntur, qui eum sustinere noluerunt promittentem, aut qui propter eum sustinere noluerunt prementem persecutionem. Sed hanc turbæ sustentationem per ruidum factam commemorat, ut hæc trinitas dierum in alias trinitates mentes hominum considerando trahat, in creatricem scilicet, quæ Deus est pater & Filius & Spiritus Sanctus. Et in tertio die tridui Christus misertus est turbæ: quoniam in Spiritu Sancto miseratione fit populorum, & in sua virtute celebratur remissio peccatorum. Et in illam trinitatem virtutum, in qua reviviscimus in peccatis mortui, cum tertia intercesserit fides, spes, charitas, ista trinitas est. Et in charitate profecto fit miseratione peccatorum, quoniam charitas illorum multitudinem operit. Novit Salvator turbam indigentiam, cum miseratus dicebat Nec habent, quod manducant. Non habent homines, unde suas animas refocilient. Nec habent homines in deserto hujus mundi alimoniam spiritualis alimentum, nisi Salvator ipse contribuat. O unam annexam humanæ naturæ inopiam cognoscerent universi, quibus bonis privati sumus, quanta, priusquam Christus misereretur, genus humanum inedia permebatur: erat horrida fames, saturitas non aderat ulla, exhalabant plurimi animas suas, omnino in veritate impastæ, & turbam multitudo æternum patiebatur exitium. Venit, qui cognoscebat originalem defectum, se offerens ad sequendum, ut miserum sequentibus afferret sanæ remedium. His duntaxat, qui deferentes animo mundum desertum Christum in deserto fecerant. Nam turbam filiorum Israël in deserto à Moysse sequentem Deum, & in columna ignis & nubis celesti alimento nutritiv. Et nunc misereatur turbæ illum in deserto sequentis. Et Dominus per Jeremiam commemorat illud præteritum, quod prophetia erat in futurum.

Et factum est Verbum Domini ad Jeremiam, dicens: Vade & clama in auribus Jerusalem dicens: Hæc dicit Dominus. Recordatus sum tui, miserrans adolescentiam tuam, & charitatem deponationis tuæ, quando secuta es me in deserto, in terræ quæ non seminatur. Hæc ad Jerusalem Dominus inferebat. Prædicans turbis Christus ostendit in corporali alimonia, quod defecit ecclesiæ in spirituali gratia. Prævidit pericula Christus, quæ possunt ex jejuniis bonorum spiritualium hominibus provenire, defectum scilicet quæ homo languescit in via. Proinde subiicit: *Et si dimiseris eos jejunos in domum suam, deficient in via.* Jejunus à Christo dimittitur, qui spirituale non accipit alimentum. Sed non est paritas dantis, sed negligentia non accipientis. Effundit sed denegat imparatis. Nulla verò notiora jejunia, quam ab alimonia Christi secerni. Dimittuntur jejuni quasi plurimi redeunt in domum suam, cum unusquisque proprium placitum sequitur, Christi gratia non reffectus. Periculolum est ad propriam redire quierem, & spiritualium inedia expugnari. Etenim defectus advenit cadendi live sistendi, & quod magis istudum, sapius aberrandi. Non cogit Christus ad propria corporis & actionum temporalium non redire, sed sacramentorum gratia & mandatorum disciplina vult esse reffectos, ut sacramentalis sit vita hominum sub regula mandatorum. Etenim sic incedentes non deficient in via, non cadent, quin releventur, non fissent, quin perficiant, non aberrabunt, quin redeant. Domum verò cunctorum viventium, terram matrem nascentium etiam appellavi, seu illam coelestem patriam, in qua vult Deus omnes homines salvos fieri, ad cuius beatitudinem omnium credentium tendit intentio. Via, qua gradiendum est, Christus est, antequam revertemur ad terram, de qua sumpti sumus, & sine qua pervenire ad coelestem patriam omnino non possumus. In qua via defecerunt, qui erraverunt à fide, aut qui non pervenerunt ad fidem, qui de Christo plus aut minus debito crediderunt, qui desperaverunt quæ elegit, qui contempserunt, quæ sustinuit, qui per omnia ejus Evangelio non se subjecerunt, qui ea, quæ desuper, habere voluerunt, qui retrogradè perrexerunt, aut qui ex negligentia remanserunt. Multi autem rectè pergentes, dum aspexerunt amœnia mundi, ulterius progredi sunt oblii: sed nec hi, qui perseveranter divinis muneribus sunt refecti. *Quidam enim ex eis de longe oraverunt.* Propiores erant aut esse debebant ad sequen-

hunc Christi, qui de lege Domini erant, quàm qui gentilitèr vixerant : sed inversum est, ut qui debebant esse propinquiores, hunc remotiones : & qui longe erant, proximi facti sunt. Necnon & de longead Christum veniunt, qui exterius modis criminibus irrenti, & in mundi delictis atque divitiis plus affecti, quibus est celeritas divino edulio providendum, ne revocati à pristinis in via salutis deficiant. Dant desperationis seu difficultatis consilium imperiti, veluti divinam potentiam ignorantes. *Et responderunt ei discipuli sui : Unde poteris istos quis hic saturare panibus in solitudine ?* Concor- dat hæc exanimata responsio cum illa, quæ superius dictum est : Unde ememus panes ut manducet hi ? Sed hanc protulit Christus, sciens omnino quid erat ipse facturus : illam protulerunt discipuli, virtutem Christi Domini non cogitantes. Naturalibus progressibus assueti, nesciunt considerare divinæ virtutis potentiam, præter ipsam naturam, quam ex roto sequentes, illam ineffabilem vehementer gratiam non aspexerunt. Verè autem nullus est, qui possit panibus homines saturare in solitudine hujus mundi : semper enim post sumptum cibum comedendi debellat media, & saturatus iterum elurit. Nullus porro affectus hominum habet satis, nisi reficiatur à gratia, cujus nemo penitus hominum est largitor, nisi factus homo conditor & redemptor. Qui interrogavit eos : *Quot panes habetis ?* Et dixerunt ei : *Septem, & pisces paucos.* Et præcepit tunc, ut discubuerent super terram. Et accipiens Jesus septem panes & pisces, gratias agens, fregit & dedit discipulis suis, ut apponerent. Et discipuli dederunt populo seu apposuerunt turbe, & manducaverunt, & saturati sunt. Cum Christus legitur interrogare, nunquam velut ignorans interrogare credatur, sed more humano loquitur, & familiarem se discipulis suis monstrat, & ut clarescat evidenti quod erat ipse facturus. Noverat enim omnino quot panes habebant. Discubuit turbe super terram, ordinatio est fidelium in ecclesia : ut unusquisque in eo, ad quod ordinatus est, sacramentorum gratiamumat. Et ipsa humilitatio ad divina & ad sacramenta, quæ sunt penitus ex corruptibilibus & terrenis, figuratur in discubitu super terram. Maxima in hoc notitur humilitas hominum, cum se inclinant ex fide ad suscipienda elementa, & gratiam non videntes credunt esse sacramenta. Accepit septem panes & fregit, & dedit discipulis ut apponerent. Septem sunt quæ distribuit sacramenta. Sunt etiam septem dona Spiritus

Sancti, quæ hominibus pro sui dispositione atque capacitate partitur per manus Apostolorum. Nam hominibus à Christo traditum est determinato mysterio, ut alios homines in fide subiectos alimento sacramentalis gratiæ atque divinis sermonibus pascant : ut quorum erit una beatitudo, sit una & mutua communio inter eos. Et habebant pisces paucos, & ipse benedixit & jussit apponi. Pisciculorum additio, qui extrahuntur ex aquis trajicitur in dulcedinem, quæ de amaritudine vitæ carpitur : nam amara sunt aquæ maris, & dulces pisces generant. Et si dulces sunt, aut fluvii, aut commoventur à vento : ut etiam tribulatio semper signetur in aquis, cujus fructus est dulcis, conjunctus ei vitæ, quæ dicitur sacramentalis. Et manducaverunt de miraculose productis, & saturati sunt. Perfecto satut dicitur refectus à gratia. Et depellitur hispida fames, cum Christus ornat sui alimonis mensam. Nemo, nisi quem Christus alit, dicitur saturatus. Neque fieri potest, ut anima satietatem accipiat ab his, quæ inania sunt. Optima saturitas gratia, neque salubritas animam, sed amplioribus & luxurioribus desideris auget. Corporis nempe satietas quandoque nauseam generat, & refectum languoribus urget. Et sustulerunt, quod speraverat, septem sportas. Erant autem qui manducaverant quatuor milia hominum & dimisit eos. Sublatæ sportæ de fragmentis appositorum numero correspondent : etenim septem fuerunt panes, Et quia reservantur, id insinuant : ut usque in finem sæculi eadem perduret ministratio sacramentorum. Sed neque septem panum atque septem sportarum numerus æquatur non calculare multiplicationis factæ à divina virtute, quæ tanta multitudo refecta est. Nec ullus hominum dinumerare potuit, neque scire, in quantum numerum deveniret multiplicatio panum : nisi quod tantum rei effectus innotuit, quia omnes saturati sunt : quoniam non est mensurabilis aut numerabilis sensibilibus occulta sacramentorum virtus, quæ animas reficit, nec beatitudo, quæ venit. Nec alligatur numeris & mensuris illa dulcedo tribulationis, quæ signatur in pisciculis ex mari amaro capitis. Numerus manducantium claret, ut inclarescat miraculum. Sed quadratura ultima, sive majoris muneris soliditatem & firmitatem gratiæ, magis verò æternæ vitæ significat. In rebus enim solitis, quadra figura dicitur firmari solidius. Et quadrati sunt lapides jussu Salomonis, qui ponebantur in fundamentum templi. Et opera sunt omnia

in templo opere quadro. Et dimisit eos, scilicet à se, ut liberi abirent, ne in via deficerent. Non enim auferet Christus ex præceptis, aut ex sacramentis, aut ex quibuscunque charismatibus hominibus li-

bertatem, sed ideo talia confert, ne deficiamus, ne impediamur à latana, ut liberi operemur pro superna libertate captanda.

Cap. V.

De miraculo inventi stateris, secundum Marcum tantum.

Quoniam (sicut perspicua fidelium ratio docet) non debeat dici miraculum, quod posset evenire naturæ tempore longo vel brevi, aut mysterio artis, etiam nunquam penitus proveniret, sed illud duntaxat, ad quod vel artis non esset aut posset esse conatus, idcirco quodammodo hæsitaverim inventionem stateris in ore piscis inter miracula computari, quoniam quodam artis mysterio id agi potuisset, adjecta sententia Domini Salvatoris.

Matth. 17.

Nam stater casu quodam potuisset esse projectus, quamvis non illo fine, ut sic inveniretur & sic etiam pro tributo terrenis solveretur, aut quodam alio fortuito casu cecidisse, piscemque perquirentem eficas cum aliis vorandis voraciter assumptis, scivissetque Dominum Salvatorem, qui est omnium rerum cognitor. Similiter & de ficulnea, quam subito arefecit, quæ longo tractu temporis ex natura sive opposita incisione, aut quomodolibet aliter arefieri potuisset. Sed præ subita actione possunt inter Domini miracula computari: quamquam omnino in miraculis communis ordo naturæ convenire non debeat, neque humana studia casualia vel provisâ possint præstare juvamen, necora interposita, vel repente. Veruntamen, quia magno mysterio acta sunt ista, & mox, ut ab ore Domini processit imperium, rei obedientia monstra-

vit effectum, decrevi omnino inter miracula pertractare. Cum natura sive ars potuisset diversimode similia facere, non tamen eo modo, quo facta sunt, potuisset in æternum efficere. Unde quamvis fiat ex miraculo, quod habet naturæ, & quod facit mira potentia, posset tamen ex natura diutius sortiri effectum. Et quod fit repente, interdum fieri posset ex arte: veruntamen aliis instrumentis aliisque mediis, diversis originalibus causis potentia quæ miracula fiunt, quàm natura vel ars humana præcepit. Proinde illa inventio stateris in ore piscis miraculum fuit. Decensque fuit, ut esset miraculum, quod ad tantum mysterium parabatur. Nam cum determinaretur cum Petro liberare esse filios à solutione tributi: tamen scandalum devitavit, jubens Petrum ad mare accedere, & primum piscem tollere ascendentem, in cujus ore inventum stater regi terreno persolveret, quod Petrus Domino jubente perfecit. Mare, mundus, piscis, Christus ex undis ejus usquequaque concussus. Stater, pretium, quod humanum genus nullo urgente debito, sed gratuito ab hoste redemit. Quis enim illum præparavit piscem, ut sic eum subita piscatione inveniret Petrus, nisi qui præparaverat Jonæ alium, in quo reciperetur illatus? Quis illum signatum staterem fecit reperiri, nisi qui homines volebat male perire?

Cap. VI.

De miraculo subite arefactionis ficulneæ, secundum Matthæum & Marcum.

Similiter & illa subita ficcatio ficulneæ, quæ in admirationem aspicientes traxit, etiam inter miracula computetur. Nam scriptum est: *Mine autem revertens in civitatem, ejuravit.* Christus ejuries erat ex voluntate non enim illum illa invisâ premebat, nec præter voluntatem famis saugabat inedia. Sed per ejurium corporis ab extra ostensam, intrinsecam ejurium ostendebat, scilicet synagogæ, quæ in ficulnea, juxta quam monstravit ejurium, significabatur arefescenda subito: quia Christo vero cultori fructum virtutis ex longo

Matth. 23.
Marc. 12.

jam tempore ipsa non dederat: nec datura illis temporibus parabatur, quæ peccatis præteritis, presentibus, atque futuris ficcando illico male dicebatur in ficu, quæ aruit subito à Domino maledicta, non appposito igne, non ferro cedente, non evulsa vento, non desolata radicibus, non alio artis ingenio, sed solo Verbo illam Dominus arefecit, ut sic discipuli mirarentur, dicentes: *Quomodo confuso aruit?* Et ut miraculum crederetur, præter solitum naturæ cursum, similia & majora posse fieri à tident inhiestentem habentibus, Salvator afferuit, dicens: *Amen dico vobis*

vobis, si habueritis fidem, & non habueritis. Non solum de ficulna facietis, sed & montem dixeritis, jacta te in mare, fiet. Et quoniam hoc factum scriptura nulla contemoret, non tamen credendum hanc diffusisse fidei potestatem. Sed neque Christus, aut hi, qui ab ipso potestatem faciendi miracula susceperunt, aliquando experti sunt, utrum possent montem in mare jactare, ut vocarent ad fidem incredulos, ut darent infidelibus signa, ut miraculis moveretur indocta gentilitas, quæ demonibus illudebatur, & confunderetur hominum sapientia, quæ tantum innititur in natura. Nil per ostentationem in miraculis apostoli effecerunt, sed ad utilitatem videndum: quoniam hæc potestas, quæ à Spiritu Sancto conceditur, præterquam ad utilitatem, neipini exhibetur. Ac per hoc, si non invenimus talia facta, invenimus fortè similia. Et si nunquam, aut nusquam facta sunt.

Cap. VII.

De miraculis in Domini passione monstratis, secundum Matthæum, Marcum, Lucam & Joannem.

Matth. 27.
Marc. 15.
Luc. 23.

Illa etiam meridiana solaris eclipsis, quæ in plenissimo & in medio hemisphærio Christo moriente humanos perstrinxit oculos, ordinem miraculorum omnino non deserit: sed tanto magis auget miraculi dignitatem, quo per universum orbem illico, & in momento innouit: ut sicut lucerna accensa in domo subito per radios totam domum illuminat: eo verò celeritate, quæ extinguitur, in omni parte domus tenebræ diffunduntur: sic cum lumen mundi visibilis, scilicet radius solis subito fuit extinctus, imò ipse sol in suo corpore obscuratus, totus sensibilis mundus in omni sua parte obtenebratus est: ut tunc mundi sapientes, & studentes in motibus syderum notarent esse miraculum, præter solitum naturæ cursum & consuetum eclipsationis modum, quæ nunquam in sole agitur. nisi cum inter solem & terram in tota vel in parte luna interponitur, & tunc liberabatur in inferiori hemisphærio sub terra deorsum: sol verò in superiori hemis-

tur, tamen procul dubio fieri potuerunt, & si nunc non sunt, fieri tamen possunt. Et si nunquam fierent, fieri prodius possent, quoniam ordo miraculorum sicut exiit à divina potentia, sic per divinam providentiam agitur: ut in illo, præterquam ad opportunitatem in agendo, declinet. Quamobrem, si nunc fieri miracula opportunitas flagitaret, habet in se virtus nostræ fidei, unde posset efficere: quamvis multi causentur miracula tam magna, seu ita crebra non fieri, quod si fierent, sequeretur hominum miranda & opportuna conversio, quibus respondemus, quod melius novit divina sapientia, quod quando opportunum sit homini, quàm homo cognoscat, quid sit utile sibi: quæ si cognosceret inexhausta & indefessa Dei bonitas, desicere utilitibus hominum omnino nesciret. Alibi in hoc perstrinximus, quare non sunt crebra miracula.

phærio super terram in altioribus suæ sphæræ partibus ferebatur. Diviso veli templaris, summo usque deorsum, scissio saxorum, apertio monumentorum, astruunt omnino miraculum: quoniam opus naturæ non fuit, nec ars humana, ut hoc operaretur, accessit. Terræ motus verò qui nunc & in resurrectione concurrit, etiam miraculum fuit: quoniam quamvis ex naturæ cursu interdum proveniat, etiam tam vehemens, ut ædificia sæpè subvertat: non tamen illo in tempore opus naturæ fuit, sed natura in suis à Domino requisita morientis & resurgentis Christo servivit. Exitus aquæ atque sanguinis ex latere ad miraculum spectat, quoniam post mortem, in frigidatumque corpus jure naturæ nec sanguinis aut aquæ potest esse decursus. Hæc quoniam alibi aliter tractavimus, hic longè differere intermitimus: duntaxat ad miraculorum in rebus insensibilibus paratorum ordinem convertentes.

Cap. VIII.

De curatione hominis spiritum immundum habentis, secundum Marcum & Lucam.

Congruum fuit, & irreprehensibiliter divina formavit iustitia, ut qui divinitatem sibi concupivit adesse præter illum ordinem, quo benignitate sua visione disposuerat beatificare mortales, quod demone repleretur, & sciret homo immundus per spiritum immundum, qui veram munditiam inobedien-

do reliquit. Veruntamen, quia divina bonitas misereri non desinit, nec continet ira misericordias suas, Filium suum misit in terras, ut passionem humani generis in protoplasto damnati, quas in singularibus patiebatur hominibus, quas neque natura vel ars poterant sua virtute curare, divina & supernaturali atque superarificiali virtute depelleret,

Matth. 1.
Lucan. 4.

perlester, ut ostenderet, quid in animabus facturus erat, qui sic corpora refovebat. Et primò coprà lexu virili, qui primò creatus est, & ab expulsiōe demonis, qui primò hominem in Paradiso decepit. Unde cum esset in synagoga Capernaum civitatis Galilee, etiam in illa erat homo in spiritu immundo, & habens demonium immundum. Et exclamavit voce magna, dicens: Sine, quid nobis & tibi Jesu Nazarene? Venisti ante tempus perdere nos. Scio te, quis sis Sanctus Dei. Quod hæc infectio ad totam humanam naturam referatur, non est ambigendum. At tamen homo habens demonium immundum, est omnis, qui immundus cogitationibus delectatur. Est autem mensis immunditia, omnis delectatio præter Deum. Sed in demonio hæc immunditia possideatur, cum ipse illam suadeat, ad hocque coatur, ut animas à vera munditia, quæ Deus est, averterat ad turpia retrovertat. Perversa immunditia idololatria fuit, ad quam induxit eos, qui Deum ignoraverunt, ut inclinerentur in cultum idolorum, creaturam pro creatoris vestigiis. Spurca est omnis anima divinis honoribus veneratis creaturam. Et immunditia est incontinentia genitalium membrorum, ad quam spiritus immundus impellit, & fure invidia suasioni præstitus assensus rebellionem in illis fecit adesse, ut de nuditate in natura laudabili erubescerent. Et immundus motus est generatus in carne, ita offensionem, quod demon non natura, per aversionem ab auctore suo factus immundus, in hanc immunditiam genus humanum sua deceptione perduxit. Quærit omnis demon à Domino tentare permissus, in illam immunditiam omnem, quem tenet, inducere, in quam ipse deveniens à Deo reprobatus est. Hic homo in synagoga erat. Siquidem merito, quoniam illa repudiabat Christum, ut etiam vellent per præceptum morti tradere. Nam omnis congregatio demonum habet, quæ veritatis & iustitiæ sermonibus est adversa: & quod in uno possit ostenditur, signum erat etiam cæterorum. Veruntamen exclamavit voce magna demon in homine, quem invaserat, non in se. Carebat enim sua natura instrumentis, quibus posset in vocem formare. Dicebat auctores: Sine, quid nobis & tibi Jesu Nazarene? Venisti ante tempus torquere nos. Peilimus demon suam immunditiam cupiens ubique regnare, quam primis parentibus perierat, de Christo querimoniam facit, quem vellet finire atque permittere, quod incepit. Unde apertò verbo exprimit, ut Christus ab eorum vexatione quiescat. Quid nobis, &c. Patet demones ad malum esse concordēs, & qui in hoc nulla discordia dividuntur, cum unus non pro tantum, sed pro omnibus querulatur, &

neccesariò confiteretur, quoniam Christi ad eos nulla sit iusta conventio, hoc duntaxat excepto, quod Dominus est eorum, & quod suo imperio peraguntur. Notat iste demon per vocem jam ubiesset, quid Iesus sit paria Nazareus, & quem synagoga exhonorerat, iste tremendo veneratur, & confitetur eum esse magnæ potentie, ut eos possit torquere: quem peilima synagoga præcipio tradere prætentavit. Insinuat spiritus immundus veri mundatoris adventum, dicens: Venisti ante tempus torquere nos. Jam demones torquebantur, & erant eorum ruina æternis ignibus mancipati: quod ergo est quod iste conqueritur, quod ante tempus à Christo torqueantur? An forte iste demon erat de his, quibus iste angelus est? Sed absque tortura etiam hi esse non possunt: quoniam eo ipso, quo de celo ceciderunt, torti sunt. Ut autem huius verbi vinculum absolvamus, advertite. Velut insatiabiles ad malum & ad pœnas hominibus inferendas torturam æstuant, quia pelluntur à corporibus hominum: magis autem, quia Christo vocante homines expelluntur à sedibus animarum. Ex quod eorum præda, quam tot millibus annis tenuerant, diripiendi in brevi erat: & claudende portæ inferi, ne amplius quis in eis factus, præda descenderet, hoc sibi ad torcuram immanens torquebat. Etiam in hominibus sevis plerisque configit, quod in seipso torquebantur, si alios torqueretur non possunt. Hoc enim habet proprium obstinata crudelitas, ut pœnam panis, si pœnam non inferat. Amte tempore hoc inferri eis deplorant, quia forte adhuc Christum venire non autumabant, atque quia non credebant Dei iustitiam esse completam, ne misereri jam humano generi voluisset eis stimantes fore esse, quod sicut ipsorum, ita hominum puniatio esset æterna. Dicebat etiam hic demon per os hominis, quem vexabat: Scio te, quia sis Sanctus Dei. Sicebat demon, prout sibi Christus scire permisit, quod ipse Sanctus Dei esset. Dant demones testimonium veritatis, & inimici Christi de ipso testificantur, quod sit Sanctus Dei, ut homines increduli confundantur, Christo non credentes vera dicenti, & rara: & miraculis confirmanti suos sermones. Et increpavit illum Iesus. Et comminatus est ei, dicens: Obmutesce, & exi de homine. Increpavit auctoriam demonis Christum, etiam vera dicentis, ne ob hoc in venerationem hominum veniat, ne in mendaciam sibi fides pro veris præstare in posterum, ne ipse videatur laudibus demonum delectari. Etiam homines suo modo increpandi sunt, cum in facie laudare præsumpserint. Spectat ad hominum bonitatem, cum inferuntur, laudes publicas improbare: sed Christus increpat & comminatur & imponit si-

h h

lentium

B. Sin. de Cassia Com. in IV. Evang.

lenium, velut habens super eos proprium dominatum: quo etiam ab homine iussit egressum, tanquam ei, qui non proprium domicilium habitabat, tanquam ei, qui rem invalerat alienam. Et obedientia creature statim perficit divinum imperium: quamquam depravata, sed impotens reluctari. *Et dispersens tam spiritus immundus, illum dominum projecit in medium, scilicet hominum in synagoga sedentium. Et exclamans voce magna, exivit ab illo, nihilque ei nocuit: quoniam integra semper manet natura recedente malitia, quæ nec de bono secum potest quippiam ferre. Et mirati sunt omnes, ita ut conquirent inter seducientes: Quidnam est hoc? Quæ doctrina hæc nova? Quia in potestate est virtutis spiritibus immundis imperat, et obediunt ei.* Mirantur, quia non intelligunt divinam virtutem: quam si intelligerent, protinus non mirarentur, quoniam iure atque sine exceptione Christo Jesu subicitur omnis creatura. Sed non solum de

patrato miraculo, verum etiam de doctrina, quæ eis nova videbatur, tremendo admiran- tur. Sed nec mirum, quia protinus nova erat, excludens figuras, umbras & cæremonias Judæicæ venerationis: ex qua mundus novus erat reparandus Sacramentis, novis moribus instruendus. Protinus novus homo novam afferebat mundo doctrinam: qua mundus contemneretur, qua præfaretur indulgentia ferventi, qua super conjugum virginitas ferebatur, qua dignitatem celestem terrena vilitas mercaretur, qua per poenæ & opprobria homo posset in superna conscendere, quæ in simplicitate fidei magis, quam in prudentia humana consistit. Nova doctrina innotans vitam novam ad mortem veteris hominis, & ad induendum novum hominem, qui secundum Deum est, suos animans dociles auditores. Tam verò arduorum gestorum Christi fama divulgabatur in circumjacentis regionis civitates.

Cap. IX.

De sanatione socrus Petri febricitantis, secundum Mattheum, Marcum & Lucam.

Facta est mulier ex latere viri coporati, non vigilantis, ne Dei adiutor esse videretur, aut consiliator ad ea, quæ creator agebat, & ut scientia magnificaretur amplius post factionem cognoscens, quod ex corpore suo sumpta erat. Ad præagium etiam futurorum, quod ex latere dormientis in cruce, per aquam & sanguinem Christi orthodoxa ecclesia formaretur, quæ quamvis tum eo, de quo erat traducta, in Paradisi deliciis moraretur: primò tamen male susceptionis insulsum perpessa est: nihil verò nisi seipsam, non generis posteritatem læsisset, prioris creati hominis assensu non præbita. Igitur Eva non posteritati, sed sibi periculo fuit. Homo autem Adam sibi & cunctæ propagationi sequenti traducem maculam propinavit. Proinde Adam cunctorum hominum Patriarcha existens, produtionis prima fuit occasio. Quamobrem prius in viro, deinde in foemina generis humani est curatio celebrata: cum post expulsiorem immundi spiritus: in viro de synagoga constringens, pro sanando accessit ad foemina:

Mark. 3. cum surgens de synagoga introiit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur febris. Marcus vero sic dicit: Lucæ 4. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis & Andrea cum Jacobo & Joanne. Recumbebat autem socrus Simonis febricitans. Sanato qui primo creatus fuerat, ad sanitatem proceditur, quæ primo secunda fuerat. Veruntamen hæc mulier hic taceat ex nomine, solum ex affirmatis neceffitudine designatur, quia socrus erat Simonis. Tria officia sunt, quorum duo

speciem maternitatis habent, sed tertium veritatem, socrus, noverca, genetrix. Hæc mulier quæ patiebatur, socrus erat, quia per filiam cum ipso societatem quandam contraxerat, quæ patiebatur validas febres. Si significata conspicimus, natura est humana. Est etiam synagoga penitus Judæorum, qui ex febre patiebantur: sed nec hoc differere libet. Si verò discutimus tropos, hæc mulier fides est, quæ cum Simone societatem per dilectionem fecit: etenim dilectio filia est fidei. Et fides illa salvat, quæ per dilectionem operatur. Est igitur fides socrus Simonis, sed magnas habet febres, cum semper impugnetur à dæmone. Quod proximus passioni Petro Salvator ait: Ecce Satan expetivit te à me, ut cribraretur sicut triticum. Patiebatur febres, cum si quis Christum consideretur, extra synagogam fieret. Passa est febres in omnibus Apostolis & discipulis, cum eo relicto fugerunt, desnegantes eum velut hominem purum, in territoris tyrannorum & principum mundi patiebatur magnas febres cum vexatione, cum omnes Christum confitentem, traderentur exitio, & exilia horribilia pacerentur. cum eogerentur cultum divinum idolis exhibere: non facientes, illico exponerentur ad omnia genera tormentorum, & tandem super eos mortis sententia dictabatur. Erat tunc etiam fides vexata febribus, cum tot persecutionibus agebatur omnino fideles. Sæpe quippe febricitavit in animo, si pro non viles erant tot ferenda tormenta. Febricitavit fides in falsa assertionibus hæreticorum, sed per Dei gratiam, unique sanata est. Sed adhuc in moribus

Lucæ 23.

Mark. 3. cum surgens de synagoga introiit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur

Mark. 1. magnis febribus. Marcus vero sic dicit:

Lucæ 4. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis & Andrea cum Jacobo & Joanne. Recumbebat autem socrus Simonis febricitans. Sanato qui primo creatus fuerat, ad sanitatem proceditur, quæ primo secunda fuerat. Veruntamen hæc mulier hic taceat ex nomine, solum ex affirmatis neceffitudine designatur, quia socrus erat Simonis. Tria officia sunt, quorum duo

DE MIRACULIS SALVATORIS.

243

ribus hominum febres quotidianas patitur, quoniam mores hominum fidei Simonis non conveniunt: potius autem improbitate adversatur, ut plerumque inspecta vita regimini, subditorum fides ferè deficiat. Et cum in considerationem veniunt sapientium & doctum mores, imperitorum fides à magnis febribus & dubiis agitur. Febricitanti fidem facit in subditis, cum in præfidentibus vita regimini non concordat: & valide concurret animum auditorum, si cum doctrina non convenit vita doctorem. Socrus Simonis ipsa Christianorum generalis est virtus, quæ se hominibus faciat, cum ejus dilectio five cognitio in spirituali matrimonio copulatur, quæ frequenter magnis febribus angitur, cum indifcretè tenetur, cum prætermittitur improvisè, cum creditur atque cognoscitur: operibus verò perverfis confunditur, cum mundi delectationes, atque peccata ex omni parte adversus illam insurgunt, ut decubens lecto à febribus hujuscemodi agitata surgere non possit, neque ministrare Christo suoque collegio, nisi per Christum expulsi febribus, ipsa sanetur. Sed venit Christus in domum Simonis & Andree: quæ obedientia est. Ecclesia est, ubi Christo Apostolorum precibus supplicatur, ut ei famulentur resiliunt. Valent preces fidelium ad remissionem peccatorum, ut facilius & ocius recedatur à vitis: non tamen valent ad cumulum premiorum. Valent ad Dei gratiam promerendam, non tamen ad gloriam plus augendam. Imperaverunt spei Dei misericordiam aliorum preces, sed beatitudinis, nisi per merita propria, nunquam fuit auxilium. Et rogaverunt illum pro eis. Stans super illam elevavit eam apprehensa manu, & imperavit febri, & continuo dimisit eam febris. Et illa continuo, farges ministrabat illi. Necesse sunt preces verorum fidelium, atque exhortationum in hac vita mortali: ut quod non potest unus indigentis facultas, intercessionem plurium largiatur: & quod minus acceptus impetrare non possit, potior in fide ac amore conjunctus obtineat. Ecce Salvator voluntarius & rogatus accessit. Unde exaudibiliter rogatus, quia voluntarius: ideo voluntarius, quia rogatus. Frustra enim rogaretur, nisi de quo rogatur, vellet efficere: sed vult omnes homines salvos fieri, vult omnes sanare, vult omnibus meliora, quam petant conferre. Accedit, & stat. Accedit corpore, Deitate stat. Accedit voluntate, stat, ut quod rogatus erat, efficiat. Stat super illam infirmam inveniens, & ut eam eleveret, stareque faciat, quæ jacebat. Unde apprehensa manu elevavit eam. Magna benignitas Salvatoris, quod manum porrigit, manumque febricitantis apprehendit. Con-

feruntur manus Dei & hominis Salvatoris & salvandi. Redemptoris & redempti, justitiae Dei, & hominis peccatoris. Manus potentiam in plerisque scripturis sententias significant: juxta quod David spiritu prophetico postulabat: Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, & de manu filiorum alienorum. Ecce manus Dei expetitur contra hominum manum: scilicet, ut Dei potentia, de potentia iniquorum tripiat. Per manus etiam opera peraguntur: juxta quod de Dei manibus dicitur: Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmaverunt. Et in libro Sapientie legitur: Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creavit orbem terrarum ex materia invisibili. Sic & de manu hominum legitur: Quodcumque potest manus tua, instantè operare. Et Jeremias, cum de retributione malorum loqueretur, juxta opera manuum fieri precabatur, aut ficebat futurum: Reddes eis vicem. Domine juxta opera manuum suarum, Necnon & largitatem beneficiorum in scripturis manus super signant, sicut in Proverbiis Salomonis dicitur: Extendi manum meam, & non fuit qui aspicere. Ac si Deus conquerens hominibus loqueretur, quod multa contulerit, nec fuerit, qui grater acciperet atque rependeret. Similiter in hac significationem manus hominis venit, quod Ecclesiasticus aperte diffinit: Non sit velocis manus tua ad accipendum pro rebus, & ad dandum collecta. Ecce potentia Dei semper valida, potentia hominis semper infirma, nisi una in alteram pro relevatione conferatur. Ex quo præfulget sententia Salvatoris: Sine me nihil potestis facere. Opus Dei semper integrum, opus verò nostrum ex omni parte corruptum, nisi per confessionem, divini operis peticiatur. Et beneficium Dei, si cum eo, quod homo potest efficere, jungitur: nostrum utique revaleret. Et apprehensa manu infirma, quodam sublevari delecto, in quo febricitans inquit jacebat, febri mandavit abscissum. Quantum enim homo televenit à delectatione rerum temporalium, in quibus velat corpus in lecto agitatur undique perturbatè cubabat, quamvis respirare videatur, quamvis in superna suspiret, non tamen contractum vitium, non Satan infestans, nisi per divinum imperium à jam in vitis immergo recedit. Nam si omnis fuerit sublatà occasio peccandi in quoque genere delinquendi, nisi Dominus jubeat, vitium non abscidit. Actus & occasio vitiorum plerumque aguntur exterius. Vitium autem cum admissum fuerit, animam habet in sedem, à qua duntaxat per Dominum Christum potest expelli. Proinde ipse imperat febri, ut dimittat illam, quam

Psalm. 109.

Psalm. 118.

Sapient. 12.

Eccl. 9. Thren. 1.

Proverb. 12.

Eccl. 4.

Apost. 3.

quam prenaliter molestabat : ipse imperat vitio, ut recedat, non bonæ naturæ, ut expellat : quia nec datum est alicui naturæ bonæ, ut potestativè vitium, cui se voluntariè tradidit, possit expellere, quamvis sit ei permixtum, ut possit admittere. Ad ejus impetum continuò hostilis febris febricitantem dimisit. Et respondens Christi subitæ actioni continuò surgens ministrabat illis, Christo scilicet sanatori ejus, & sanctis Apostolis intercessoribus ejus. Non ista beneficium otiosè suscepit, nam recepta illico sanitate, consultit se ad agenda : conspiciens fore necessitatem & decantiam Christo pauperi, & ejus collegio ministrare. Non expectavit de ministratore præceptum, quoniam non sine præcepto importuna febris abisset. Videbat enim Christum super humane egentem, & pauperem, super quem intendere beatitudo erat : Videbat eum carere famulis, pedisequos & pedisequas non habere : hospitia sibi non erant in mundo, stabulum non conduxerat, videbat generum suum omnia dimisisse, omnesque Apostolos contempsisse terrena, & contententes occupare cœlestia : surgens ministrabat illis de facultatibus, & corpore circa obsequia se præstabat. Optimum in moribus est acceptæ gratiæ cooperari, & omne, quod à Deo accepimus, in dedicationem convertere creatori : sicut ista sanitatem receptam in obsequium illico statuit largitoris. Nihil erat ista mulier ad seipsam, velusaliorum intentia compediis, & præter solitum fornicarum morem, quæ cum ab infirmitatibus convalescunt, sibi de quietâ mansionē corporis blandiuntur.

Sed nec ista in aliquo sibi de quiete blandiebatur, velut infirmitatis oblata : magis autem credendum, quòd Christus sibi ampliore valetudinem mox, & miraculosè sanando dederit, quam tractu temporis opera medicinæ potuisset accipere, aut habebat, priusquam infirmata fuisset. Et in hoc quædam miraculorum est claritas, quòd melius quàm habuerat natura, tribuitur. Porior est in omnibus Spiritus Sancti potentia, quàm natura. Benè igitur ministravit, quia beneficium susceptum retorfit in largitorem. Sic igitur surgens retorfit in lecto, in quo malè delectati jacuimus, ne torpeamus susceptæ virtutis, ne marefat negligentia virtus, ne tempus otio pereat : sic ministrandum Christo, sic sancto collegio assistendum, ut ea, quæ placita novimus, faciamus. Sed ad exculabilem intelligentiam ministerii exhibendi generum hujus sanati focus perpensus audiamus. Vos 2. Petri 2. autem omnem curam subinferentes, ministrare in fide virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem. Hæc enim si nobiscum adsunt & supererent, non vacuos nec sine fructu nos constituunt in Domini nostri Jesu Christi cognitione. Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est & manutentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Ecce ministerium gratum est necessitas ministrandi : hæc sunt in quibus ministrandum est bonorum omnium largitori.

Cap. X.

De sanatione infirmorum, languidorum, energumensorum : secundum Matthæum, Marcum & Lucam.

Marc. 1.
Luc. 4.

Vespere autem facto cum sol occidisset, omnes, qui habebant infirmos, & multos demonia habentes, & variis languoribus ducebant illos ad eum. Et erant omnia civitas congregata ad januam. At ille, singulis manus imponens, curavit eos, ut ad impleretur quod dictum est per istam prophetam dicentem : Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portavit. Curationem infirmorum, & variè languentium, & energumensorum, per tempus & locum & modum evangelistæ describunt. Vespere facto, sole habente jam occasum, omnes malè habentes ad Dominum deferuntur, ut ex hoc agnoscamus post mor-

tem, imò per ipsam Christi mortem, mundo fuisse redditam sanitatem. Necnon cum adversa peracti terrena prosperitas, aut cum humana claritas obscuratur in nobis, tunc est tempus percipiendæ salutis. His splendentibus desuper malè se habentes ad Christum non veniunt. Quousque humana claritas terrenos homines circumfulget, quousque terrena prosperitas hominibus placet, ad clarum illum unicum non veniunt, qui cœlestem claritatem hominibus repropinit : nec divina quærent humanis illecti, sed cum ignominia facies hominum implet, tunc quærent nomen ejus. Tunc enim ignominia facies hominum perfunditur, cum urget in occasum terrena felicitas. Tunc liqui-

Matth. 7.

dem ad eum ducuntur infirmi, scilicet qui prout sunt ad cadendum, fragiles ad resurgendum. Infirmi sunt, à quibus viriorum ingressu omnis virtus abscissit. Tenentur variis languoribus, qui multiplicibus amoribus languent. Nihil adeo animas hominum languidas facit sicut multiplicium rerum multiplicata dilectio. Dæmonia protinus habent, quorum est desperata correctio, qui semper superbiunt, qui dæmonia per contumacem inobedientiam imitantur. *Et omnis civitas congregata est ad januum.* In domo Simonis adhuc erat Jesus, nec sanata syrochana diseessit, expectabat enim alios infirmos, quibus conferre volebat remedia sanitatis. Et bene in domo Simonis erat, scilicet in domo obedientie, in qua sanatur malè febricitans, ante hujus januam multitudo civitatis expectat, ut sanet infirmos & energuminos liberet, ut videat illa signa, quæ ante nemo hominum fecerat. Beati, qui ante domum obedientie congregantur. In obedientia Christus erat usque ad mortem crucis. In obedientia Christi protoplasti inobedientia compensantur. Ad obedientiam Christi, & ecclesiæ oportet accedere, si qui volunt consequi de inviolabilibus vulneribus sanitatem, *Et ille singulis manus imponens, curabat omnes.* Magnum secretum offertur, quòd Christus possit omnes solo Verbo aut voluntate curare, qui singulis manus imponebat. Una est Dei potentia, Dei virtus, Dei gratia, quæ omnes sanat: sed singulariter & singulariter imponitur singulis, quia propriis & singularibus infirmatur quicquid peccatis, nec omnes uno vitio languent, aut una infirmitate peccatorum laborant. Expedit ut singulis adhibeat medicamenta peccatis, protinus cum sicut infirmitatum corporalium, sic & spiritualium cura sit à contrariis. Nam aliter tumor mentis ex genere, aliter ex ære, aliter concupiscentia dominandi, aliter elatio Spiritus, aliter propria reputatio, aliter presumptio, aliter auri fames, aliter invidia, aliter indignatio, aliter dedignatio, aliter furor, aliter negligentia, aliter incompassio, aliter simulatio, aliter gula, aliter immunditia mentis, aliter cum ex ipsa lapsus est corporis, aliter appetitus, aliter appetitus mali alterius, aliter malè cogitationes, aliter mala Verba, aliter mala opera. Omnia ista & his familia, curationem diversimodè suscipiunt, cum sanantur. Nec omnium est una malorum affectio, & si plurimum hominum esset, non tamen omnium æquè intenditur. Sed ille, quem latere nihil potest, qui omnia desuper spectat, qui librat hominum vo-

luntates, qui novit figmentum nostrum, qui omnia mala trutinat in statera justitiæ, qui non fallitur in ponderibus singulorum, qui peccata videt, quomodo inhæreant, quæ causa inhæreant, quàm tenaciter inhæreant, quàm longa seu recenti consuetudine inhæreant: qui habet omnium medicaminum apothecam, singulis manus imponit, omnibus non unam, sed illam adhibens medicinam quam expèdire conspexerit: idcirco sanatur infirmos singulis manus imponit. Ubi etiam attenditur maxima dignatio Salvatoris: qui non dedignatur tangere creaturam, propter admissam malitiam. Et tangendo refovet bonam naturam, cum expulsi, quod illum infecerat: ut adimpleretur, quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras portavit. Longè ante prophetaverat Isaias, quod nunc Mattheus assumit in testimonium scilicet quòd Jesus hominum infirmitates accipit in notitiam, ut argumento medicinz propellat, & agrotationes hominum portaturus, velut qui freneticum sustinet, & quemlibet infirmum, volens adhibere salutem. Portat Christus agrotationes, cum tolerat sepe cadentes, cum expectat, ut resuscitet, cum illico non puniunt, prout iniquitas exigit. *Exibant autem dæmonia per impositionem manus Christi à multis, clamantia & dicentia: quia tu es Filius Dei. Et increpans, non sivebat ea loqui, quia sciebat ipsum esse Christum.* Quia expellebantur, exibant, non voluntarius eorum erat egressus. Insatiabiles sunt in malo. Stenisse protinus voluissent, quousque animas detraxissent ad loca tartarea. Et clamabant non per propria voces (carent etiam instrumentis, quibus vox discreta formatur) sed per voces illorum à quibus egrediebantur, quos inviti demittebant. Et dicebant, quòd erat, qui ea expellebat, Filius Dei. Hoc enim ideo conclamabant mirabilem potentiam & inevitabilem supra se sentientes, cui resistere nequibant. Et quoniam sciebant, quis esset Christus, scilicet Dei Filius, ut tacerent, Dominus increpabat, velut eorum Dominus, velut devians humanam jactantiam: quamquam nullum vitium Christum ponisset contingere. Et ne in posterum deciperent mendacis, cum assoliti fuerint connectere falsa veris, consimiliter vera falsis. Maximè coramuribus & indoctis dæmones arguit, ne crederent inter confessionem deitatis, pietatis in ea aliquid remansisse. Etiam nolebat innotescere mundo predicationem dæmonum, quibus apparebat vira, doctrina & operatione miraculorum. Ma-

Isaia 53.

ximè verò nobis salutare dogma datur, ne superbiorum & reprobiorum hominum aliqua bona modica, cum egerint, acceperimus : ne videamus simul & mala horrida eorum accepisse dignanter. Possremo, ne quempiam approbemus propter veram doctrinam, si vita nequam extiterit. Etenim dæmonia verè dicebant,

sed in omnibus reprobi erant. Heu multorum Christianorum miseranda conditio, qui familes dæmonis facti sunt, Christum confitentes, & vitam odientes, sed utinam non peiores. Nam dæmones credunt, & contremiscunt : perversi verò sæpe credunt, & non veniunt.

Cap. XI.

De leproso, quem curavit Jesus in descensu montis, secundum Matthæum, Marcum & Lucam.

Summa munditia creaturæ rationabilem immundam esse non patitur, & in utraque substantia ipsam munditiam advenit, si ab originali, & ab his contagis, quæ voluntate contraxit, vellet ipsa mundari : quantum hic omnes corporum maculas non abstergat, relinquens in electis suis in resurrectione generali penitus abstergendas ; & se dedit infirmis obvium, ut inveniri possit ab eis ad ipsorum curationem, à quacunque infirmitate tenerentur. Unde cum descendisset Jesus de monte, & turbæ eum sequerentur : ecce leprosus veniens adorabat eum, dicens : Domine, si vis, potes me mundare. Ecce occurrit homo Jesu ad hostiam humiliter descendenti : non à nomine, sed ab infirmitate notus, quia leprosus erat. Illo morbo laborans, qui erat in populo anathema, cui nisi pro stipe vivendi licitum in civitatem intrare non erat. Quem Lucas in una civitate scribit ad Dominum accessisse, non tamen advertebat Matthæo, quod ponit in montis descensu, quia post illum descensum hoc factum Evangelica scriptura commemorat. Et adorabat eum ; per quem credidit consequi posse salutem. Cultu satiræ adorabat ; in quo se purum hominem, Christum verò Deum & hominem ferebatur. Et ore profitebatur, quod Christi est potenter effectiva voluntas, ut omnia quæ velit, possit efficere, cum dicit : Domine, si vis, potes mundare. Tamen vehè dubius, utrum velit, supponit conditionem : quam protinus non præmississet, si scivisset quanto amore super homines ferebatur, & si sui causam cognovisset adventus : quoniam nihil aliud, quam amor ad terram eum de oculis eduxerat, nec ob aliud venerat, quam mundare infectos : ut omni contaminatione detergi ; in superna possit inferre mundatos, quod etiam non solum subisset. Sed ignarus hic leprosus erat, an eum Dominum mundare dignaretur, cum ipse se sentiret indignum, ita Verba suæ petitionis & affe-

ctionis submissè protinebat, dicens : Domine, si vis, potes me mundare. Si vult, potest ; si potest, vult : sua voluntas, sua potentia est : nihil enim vult, quod non possit, & nihil facit invitus, & ordinatissima est oratio, nec habet quin transeat oppositam nubem, si tamen quod Dominus velit concedere, petitur : ut nec alia importunitate satagat inflectere, concedere postulat videntem, quam ad suam voluntatem referre, quod petitur. Petitio relata in voluntate rogari nullas calumnias patitur, reprehensione caret, omnibus licita est, si non admittitur, iuste tamen porrigitur. Sic petere omnibus concessum est : Domine, si vis, potes mihi quod quero conferre. Nec non & morte jure damnandorum congruè Verbum sonat : Si vis, potes me liberare ; quoniam si Deus decrevit, quod queratur fiet : sin autem, postulatio tendit in vanum. Hoc enim modo Mardocheus pro populo suo liberando ante Dominum preces fundebat, dicens : Domine Rex omnipotens, in diuione tua cuncta sunt posita, & non est qui possit resistere tuæ voluntati : si decreveris salvare Israel, continuò liberabimur. Jesus autem videns, quod in voluntatem ejus referebatur petitio, annuit sic humiliter deprecanti. Et extendens manum Jesu, tetigit eum, dicens : Volo, mundare. Tetigit eum, qui prohibebatur à lege : quoniam ipse Dominus legis erat, nec sub lege Mosaicâ tenebatur. Et propter lepram non abhorrebat ut homo, quam ut Deus creaverat ipse naturam. Extensio manus ejus, largitatem beneficiorum iuste petentibus monstrat. Tactus verò, ad meliora est excitatio. Vult & illico efficit, cum dicit : Mundare. Imperativum est Verbum, Parent omnia impensio ejus. Et confessio mandata est lepra ejus. Reconverta locutio non ex veritate rei, sed ex usu loquendi, quoniam nullum malum purificationem suscipit : caret substantia pollutionis, sed natura bona purgatur à malo.

Non

Matth. 8.
Marc. 1.
Luc. 4.

Esther. 4.

Non enim illuminantur tenebræ, sed fignantur à luce. Non mundatur lepra. Nihil supra seipsum alterius mali habebat, à quo mundaretur: neque malum alterius est subtrata substantia. Solum quod bonum est, malo subicitur: quod bonum natura est, sine malo esse posset: malum verò, præterquam in bono, existere non habet. Quid ergo? mundatur à lepra, quæ ipsum invalerat, aut ad totam perniciem, aut ad diminutionem ejus quod bonum erat, quæ non à potestate naturæ potuit ejici. Etenim in primordio, si potuisset resistere, non concessisset ingressum: nec ab alia peritia proci pulsa est sed à conditione nature degente in carnem iusta fecit abcessum. Et ait illi Jesus: *Pi-*
de nemini dixeris, sed vade, ostende te sacer-
doti, & offer munus tuum, quod præci-
pit Moyses in testimonium illi. Prohibi-
tio de non publicando miraculum, quamvis videatur in devotionem vanæ gloriæ tendere, nihilominus tamen, ne inipientibus divulgatio divinarum per neophy-

tos, aut quocumque modo in virtute novitior fiat, prohibetur. Sed istum duntaxat prius voluit ostendi sacerdotibus, quam prædicationis officium assumpisset. In quo forma datur, ne quis propter singularem gratiam atque privatam prædicationem præsumat, nisi quod ecclesia novem communit. Protinus nulla privata gratia universali ecclesiæ præjudicium, sed ei debet esse conformis. Et zelo magno Christus zelatur ecclesiam & sacerdotum constitutum, vult cum eis sua privata beneficia convenire, atque suo testimonio approbari: ne ante fiat prædicatione privatorum, quam offensio sacerdotum. Et vult munus offerri in testimonium, quod Moyses ante mandaverat. Sacerdotale munus in lege figura erat numeris gratiæ, sed, quod legis est, auferatur, quod verò gratiæ offertur. Etiam in hoc Salvator legis Mosaicæ reverentiam servabat, ne in omnibus solvendo non legem, sed ceremonias legis ab ejus injuria incorpale videretur.

Cap. XII.

De curatione pueri Centurionis: secundum Matthæum, Lucam & Joannem.

QUAMVIS in curatione hujus pueri, pro Centurionis accessu, aliter Matthæus, aliter Lucas, quod unus per seipsum, alter per munus eum accessisse describat: curatio tamen, ad quam Evangelica versatur intentio, una esse monstratur, ante quam fidem Centurionis expedit intueri. Cum intasset Jesus Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dixit: *Puer meus jacet paralyticus in domo, & male torquetur.* Lucas verò dicit: *Centurionis quajdam servus male habens, erat moriturus, qui illi erat pretiosus. Et cum audisset de Jesu, misit ad eum seniores Judeorum, rogans ut veniret, & sanaret servum ejus. At illi cum venissent ad Jesum, rogabant eum solliciti, dicentes ei: quia dignus est, ut hoc illi præstet. Diligit enim gentem nostram, & synagogam ipse edificavit nobis.* Variis & typicis sensibus ista florescunt sed morum fructus magis carpere libet. Centurio à præminentiæ centum, militum dicebatur, sicut statum erat à Cæsare Augusto, ut universus orbis fervaretur in pace, quod essent legiones, cohortes & centuriæ distributæ. Nomen officii hoc est, non particularis hominis. Et præsagium, quod misit, aut venit ad Christum: quia jam gentilis populus erat venturus ad illum, velut centenarius numerus à leva transit

in dexteram. Cui erat puer non ætate, sed à servitute, ut alter evangelista expressit. Et hic erat male habens, quoniam paralyticus, & torquebatur, & quasi moriturus erat. Et pretiosus erat ei scilicet gravosè serviens, & fortè intellectu videbatur non parvo: quoniam acceptus est Domino minister intelligens. Servus Centurionis, activa est vita, quæ per se supernæ vitæ dextralibus servire deberet, sed male se habet, cum paralytum paritur, quæ dissolutio est membrorum. Porro mores hominum vagantur incerti, cum compage virtutum in omnibus dissoluti, cum unusquisque in agenda fortune non mandato justitiæ legis, sed placito pessimæ voluntatis. Et nulla morum major dissolutio, quam mort quod decet, sed quod libet velle perficere. Torquebatur hominum vita, cum infirma jacebat in lecto quietis humane, quæ quantumvis quies esse videtur, anxius labor est, & ex omni parte calamitatis plena, quæ in omnibus frustratur, tabescit, nisi verè pro cælestibus serviat. Afflictio spiritus in omnibus est, & tortura mentis & corporis omnibus dominatur. Et moriturus erat, quoniam ex toto cuncta hominum actio tendisset in mortem, nisi Christus sua potenti misericordia liberasset. Pretiosus est interdum servus Domino suo, sic

Matth. 8.

Lucæ 7.

Joann. 4.

Prov. 14.

fic & actio, quæ adfuit de placito voluntatis. Nihil tam in hac vita hominibus gratiosum, quam habere in placitis facilem actionem. Etiam servus paralyticus jacens, est communis hominis timor. Semper enim timor servitutem habet. Servitus quoque timoris calcariibus angitur, nisi ubi libera charitas servit, sed paralytum patitur, cum dissolvitur. Et æternum væ scriptura comminatur, qui in anima dissolvitur. Inquit enim: Væ! dissolutus corde. Corde porro dissolvitur, qui timens perdere quod delectat, committit, quod vitiat, timensque poenam corporis Dominis servit iniquis. Corpus hominum protinus animal servile est, sed paralytum sustinet, cum vitis omnibus dissolutum in peccatorum facibus jacet. Sed Centurio qui talem possidet servum, censens infimum, de alieno defixus auxilio, primum mittit ad Christum, non factum suspectum ad ipsum venire designans, cum in eadem civitate tunc esset, sed quoniam cultor idolorum erat, Christi est veritus presentiam, melius ratus ad eum Judæorum (de quorum populo Christus erat) mittere seniores rogaturos eum, ut servum ejus liberare dignaretur. Qui venientes preces posuerunt, submittentes causam, qua dicebant eum merito exaudiendum, quia diligebat gentem populi Judæorum, ac etiam edificaverat synagogam. Jam conjungi cœperat gentilitas cum populo Judæorum, jam incipiebat grata societas, jam lex Moïsa derivabatur ad gentes, jam tempus erat, ut paganismus idololatra unum Deum crederet, & ejus filium incarnatum per oracula prophetarum. Quid enim est gentem Judæorum diligere, synagogam edificare, nisi id velle diligere, quod veri Hebræi dilexerunt, quod lex per Moysen data decernit, quod continet Decalogus quæ prophetæ de Christo venturo verissima prædixerunt. Hoc est gentem diligere Judæorum, hoc est enim constituere synagogam. Non illam servam, quæ servit Christum mortis proscriptione damnavit. Nihil enim diligitur, nisi sub ratione boni, quamquam sæpe in dilectione homines falluntur. Pars est prudentiæ, se non exhibere coram eo, apud quem credit acceptum non fieri: plura enim est sos præmere, quos noverat esse acceptos, & per quos consequi gratiam optavit sperat. In hoc enim sic docemur agere coram Deo, ut nostram indignitatem firmiter agnoscentes, ad intercedendum sanctos patriæ, similiter & quos in via bonos credimus præmittimus. Juvas incupescanter bonorum oratio præmissum, seu oratio præmissa

bonorum: maxime, si in quo interceditur, invenitur aliquis iustitia, quæ submittatur in causa. Sed intercessoribus Centurionis Salvator respondit: *Ego veniam & curabo eum. Et vocat eum illis.* Quia semper Christus iustus intercessoribus adest, & sequitur, ut iusta vota perficiat. *Et cum jam non longe esset à domo, misit ad eum Centurio amicos suos, dicens: Domine noli vexari. Non enim dignus sum, ut intres sub tectum meum. Propter quod & ego meipsum non sum dignum arbitratus, ut venirem ad te. Sed tantum dic Verbum, & sanabitur puer meus.* Patet, quod Centurio non imposuerat senioribus Judæorum rogare dominum de adventu, sed illi plus petiverunt, quam illi condixerit. Postquam enim fidem Centurio de Salvatore concepit, semper eodem modo ipse retinuit, quod posset Salvator servum suum etiam in absentia liberare. Nam prænotens ipsum sua benignitate venturum præmittit amicos, ne Dominus veniendo vexetur, per eos confessus suam indignitatem & fidem, quam de ipso conceperat. Inquirent enim nunci, æsi personaliter Centurio accessisset, & ore proprio loqueretur: Domine noli vexari, non enim dignus sum, ut intres sub tectum meum: nam & sic Mathæus videtur innuere. Accessit ad eum Centurio, rogans eum. Sed quod per nuncios factum est, per eum factum merito dicitur. Sensum rei gestæ, non rem gestam Mathæus accepit, cum major fidei quam corporis sit accessus. Fide protinus prior accessit, qui seniores personaliter misit, similiter & amicos: non enim illos misisset, nisi ante per fidem ad Christum habuisset accessum. Proferretur Centurio suam indignitatem, quia gentilis erat idolorumque cultor: & nulla indignitas pejor, quam gentiliter vivere sicut gentis est, quam divinis legibus non erudiri, quam unius Dei creatoris non habere notitiam: & in hanc miseriam prolabi, & simulachris adorando prosterni. Sed nec iste Centurio suæ vitæ cognitor extitisset, nisi aspexisset in veritatem, cuius lumen ostendit hominibus, quid sint natura, quid moribus, quid affectibus, quove vigeant intellectu, quid boni, aut mali fecerint, quid verò in posterum sit legendum. Porro nemo gradum, in quo est, cognoscit, nisi ubi non est, æque cognoscit, Nemo se cognosceret in imo manere, nisi summum ante vidisset, neque in tenebris habitare, nisi cognita luce. Omnia seu per comparationem aut per oppositum in notitiam veniunt: nam bona per meliora, & per hæc optima: mala per pejora:

&

& hæc per pessima : malum per bonum, nox per diem, tenebræ per lucem, infirmitas per sanitatem, mendacium per veritatem, vinum per virtutem, turpitudine per honestatem, & si qua similia humosius agnoscuntur. Dignitatem Christi Centurio noverat, unde se Christo & sua præsentia judicabat indignum. Dignus Centurionis sermo : quem ecclesia, cum corpus Christi recipit, ante præmittit, in quo nostri vilitas & Christi dignitas nuntiatur. Et per quandam compositionem sui ad Christum ejus dignitatem differunt dicens : *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites. Et dico huic vade, & vadit : & alio veni, & venit : & sermo meo fac hoc, & facit.* Attendamus hujus humilis comparationis processum. Homo sum, & tu Deus, & homo es. Sub potestate Cæsaris sum, tu sub nullius redigeris potestate, tu omnibus dominaris, tibi omnis creatura subijcitur. Habeo sub me milites, tu supernas virtutes hominesque terrestres. Mihi sunt ab Imperatore submissi, tibi omnia naturali dominatu subduntur. Obediunt mihi, quia volunt, tibi verò nihil repugnare valet. Dico huic vade, & vadit, & alio, veni, & venit. Tibi omnia pro tua voluntate obediunt, ut nec expediat Verba formare, nec instrumenta commovere. Promptè obediunt mihi, quia sic decrevit imperatoris auctoritas, qua non decemere, non Centurio, sed unus de commilitantibus esset : tibi verò à te ipso, quia Deus es omnium, est una inseparabilisque potestas. Et sermo meo fac hoc, & facit : & tibi omnis creatura sciens & nesciens subjecta deservit. Sed quid sit inferendum ex his Verbis, evangelistæ tanquam planum habentes non exprimunt : hoc tamen loquendi ordine sequebatur. Si mihi homini obediunt mihi commissi, multo magis tibi Deo vero, & homini vero famulabuntur Angeli tui, discipuli, quos elegisti, quod si quid imposuero, poterunt in tua virtute perficere. Siquidem amplius, si Verbo mandabis absens, illico paralytica infirmitas à meo sermo recedit. *Audientem autem hoc Jesus miratus est, & sequentibus se dixit : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël.* Miratio de novis, & insolitis accidentibus est, quæ supra id, quod consuetudine naturæ vel morum agitur. Hæc siquidem non cadit in eum, apud quem nihil est novum : nihilque insolitum, sed more hominum egit, ut de novitate fidei, quam in Centurione ipse plantaverat, se ostenderet admirari. Pro-

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

terius ipse fidem dederat, nec ab alio, quam ab ipso potest inesse hominibus vera fides. Non ergo ut largitor, sed ut auditor illius fidei mirabatur, quam per comparationem fidei Israëliti populi prætulit dicens : Amen dico vobis, non inveni tantam fidem in Israël. Non de singulis personis, qui in eum veraciter crediderunt, credendus est docisse Salvator, sed de populo Judæorum, cum ipsi habuissent Moysen & Prophetas, unde potuissent ocyus credere. Centurio autem ab omnibus his alienus, ut audivit de Christo sermonem, adhibuit fidem tantam videlicet, ut crederet, quòd sicut Verbo creata sunt omnia, quoniam dixit, & facta sunt, & ita Verbo possit omnia perditata restaurare, atque Unitatem male habentibus reddere, necnon & vereretur absentiam, cujus præsentiam Judæi perdidit contemnebant. *Dico autem vobis, quòd multi ab oriente & occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob in regno celorum. Filii autem regni hujus ejicientur foras, & mittentur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium.* Quid longè fuerat ante prophetatum, nunc Salvator pro fide ultius gentilis commemorat, acti in eo fides gentium significaretur, quæ de omnibus partibus in proximo erant credituræ in Christum. Nam cum per Isaiam consolaretur Dominus populum Judæorum, appellans eos semen Jacob & Israël, inter cætera hoc quoque dixit : Ab oriente adducam semen tuum, & ab occidente congregabo te, dicam aquiloni, da : & austro, noli prohibere. Magna concordia est verborum, major sententiarum. Magna consonantia novi & veteris testamenti : quanquam hic figuræ, illic veritates appareant : hic umbra, illic ferenitates : hic velamina, illic omnia nuda lucebant. Nam à quatuor partibus mundi constituti sunt fideles ex gentibus. Ab oriente per lumen fidei, spes supernorum in omnibus, quæ noxia sunt dedit occasum, Aquilonaris tribulationis multos martyres fecit. Australis charitas operis peccata converforum & errores gentilium. Et recumbet cum Abraham, Isaac & Jacob in regno celorum. Mensa est in ecclesia omnium charissimum spiritualium, super quam recumbent quia omnia quæ de Christo sunt, incunctanter credunt : eam fidem cum Abraham, Isaac & Jacob tenentes, quam habuerunt de Christo futuro, quem vera fides nunc tenet de Christo jam factis. Mensa est in ecclesiis, ubi recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob hi, qui à qua-

Gen. 27.
Gen. 12.

quatuor mundi partibus venient illa credentes, quæ illi crediderunt, imitantes, quæ illi fecerunt: quoniam filii patriarcharum non in traduce carnis, sed in spiritu & fidei semine computantur. Porro hi tres aliquid inigne mysterii atque virtutis habuerunt, quod cæteris prætermisissimè soli nominantur, quod cum eis in regno Dei recubitus sit futurus. Equidem Abraham primus circumcisionem accepit, distinctus à cæteris populis, ad imperium Dei paternam domum, cognationem omnem derelinquens, quo iubebarur, in peregre profectus est, credens per omnia Deo, iustus, & amicus Dei appellatus est. Non diffidens de promissione propagandæ proles in filio, ipsum iubenti Domino victimam dabat. Isaac etiam fuit mirandæ virtutis, qui iubente Domino similiter & in peregre factus, & multa sunt in ipso celebrata mysteria. Quod de Jacob dicam? in quo ab eotempore, quo adhuc in materni corporis ergastulo claudebatur, usquequo diem elausit extremum, non defuerunt mysteria, non magna præstigia futurorum, non prophetiæ. Qui mortu vicinus, benedicens filios, ventura sæculo prophetavit. Si quis Belsam plenè discutiit, videbit ipsorum magna mysteria, necnon & cognoscet, quod imitatione ipsorum in moribus sit agendum. In Abraham quoque pater, in Isaac filius, in Jacob Spiritus sanctus ostenditur. In Abraham fides, in Isaac spes, in Jacob charitas designatur. His tribus patriarchis omnis status verorum fidelium reperitur, cum quibus eorum imitatores recumbent in regno celorum, qui non carnis, sed filii sunt virtutis. Filii autem regni hujus ejicientur in tenebras exteriores. Hi sunt reprobi Judæi, qui filii sunt patriarcharum traduce carnis, non imitatione virtutis: Filii sunt regni hujus, quia duntaxat hæc temporalia dilexerunt, ideo ejicientur in tenebras exteriores: sicut in exterioribus delectati, spirituali delectatione carentes. In tenebras exteriores ejicientur, quicunque intrinsicè privati lumine veritatis, affectu corruptibilibus ex divina justitia poenas positas patiuntur, ut nemini adjiciatur exterior obscuritas, nisi mentis asstiterit cæcitas: nullusque crucietur exterius, nisi qui exterioribus mente corruptus est: non tamen si corpore per modestiam usus est, ut inde quisquam suæ supplicium, unde contempta modestia quæsitivè habere solatium. Quamobrem ibi erat fletus & stridor dentium. Fletus pro temporali lætitiâ & quia

Gen. 49.

moluerunt flere per fenestras mortis ingressum, quoniam gemei æternè, qui temporaliter peccata non flevit. Stridor dentium pro his, qui superbiunt & superbiendo furiant, & indebitè innocentibus irascuntur, & in mundo sonitum jactando se faciunt. Dabunt poenalter in inferno hi sonum dentium, quoniam in hoc sæculo culpabiliter sunuerunt. Et dixit Jesus Centurioni: *Vade, & sicut tu credidisti, fiat tibi.* Sensum ita Mathæus exprimit, non tamen totam sententiam rei gestæ, cum Centurio personaliter non accessisset & nuntius tanquam sibi præsentem, Dominus loquebatur, dicens: *Vade: Cui juxta mensuram fidei Christus respondens, servum ejus restituit sanatum. Et sanatus est puer illius ex illa hora. Et reversi qui missi fuerant domum, invenerunt servum qui languerat sanum.* Ex illa hora puer sanatus est, quia Christus dixit: *Sicut credidisti fiat tibi.* Quem secundi nuntium Centurionis redeuntes invenerunt sanum, qui discesserat Christo ne veniret in domum. Sed habet in fidem hujus Centurionis intendere, quoniam fides initium est marcerque virtutum, sine qua Deo placere impossibile factum, quoniam sine operibus mortua. Libet in ejus descriptionem considerationem immutare, simulatim verò expedit ista-conquirere, Fides de invisibilibus argumentis exoritur supra naturæ usum & modum & omnem consuetudinem, supra rationem & prædictam constituitur. Hæc Centurio motus accessit ad Christum propius, quam sine ipsa corpore, ita ut tangeret, accessisset. Hæc illuminat hominem ad cognitionem suam, ut in veritate suam indignitatem agnoscat, cui omnino Christi non proportionatur dignitas. Et spem generat fides, similiter & petendi promptitudinem præstat, & utrumque in Centurione operata est. Pronunciat Centurio, quod habet esse cum hominibus in natura, & quod sibi autoritate humana concessit, Euge, cui ex virtute hujus cognitionis adesset processus. Homo sum dicit Centurio, ergo mortalis: nam sic factus est homo, & ipse se per peccatum mortuum fecit. Homo, ergo similitudo Dei in illo erat, sic enim ad similitudinem factus. Horum consideratio timorem generat, & cautelam à malis, cum adit homini necessitas moriendi parit bonorum custodiam, ne dignitatem, quam in creatione accepit amittat. Nulla major dignitas exemplaris, quam quod ad similitudinem Dei factus sit homo, quam non custodiens pecoribus similis factus est, demum daemonibus

tubus

Phil. 2.
Phil. 143.

nibus sociandus. Hominem se dicebat Centurio, & hominis Deus est memor, quod admirans Palmista ait: Quid est homo, quod memor es ejus? Amplius verò, quia homini Deus innouit. Domine quid est homo, quia innouisti ei, aut filius hominis, quia reputas eum? Et hominem Deus magnificat, considerat, visitat & probat, quod Job in se expertus asseruit: Quid est homo quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo, & subito probas illum. Vilis est homo quia moritur. Nam quis est homo qui vivit, & non videbit mortem? Quasi dicat: Nullus quia miserias patitur, hinc Job: Homo natus de muliere, brevi vivens tempore, repletur multis miseris. Qui quali flos egreditur & conteritur, & nunquam in eodem statu permanet. Et breves dies hominis sunt. Vilior, cum se visiorum servum constituit. Vilior est homo peccato, quam conditione naturæ. Ex alio autem ordine, magnæ dignitatis est homo. Similitudo & imago Dei est, fortiri potest consortium angelorum. Et Deus factus est homo. Non potest ulterius humanitas provehi, quam se poterit Deitas inclinare. Beatificans potest homo, & in repro-

missionem superna regna suscepit. Utinam ab hominibus agnosceretur, quid est homo, & præminencia quam accepit super animalia, servaretur, & expaveceret culpam, ne deveniret in poenam, magis autem se amitteret gloriam. Sub potestate hominis etiam hic homo constitutus erat, quem timebat: & nos Dei effugere non possumus dominatum, cui nobilius charitas, quam necessitas servit. Necnon & super alios habere dominium fitebatur, ut haberet milites euntes & venientes, & operantem servum. Miles vadens, intellectus inquires: miles rediens, affectus diligens: servus operans, corpus est serviens. Beatus qui hanc militiam & dominatum rationabiliter tenet, ut intellectus inquirat, non quæ corpus, sed quæ animam optimam faciant: & affectus veniat ab his, quæ malè dilexit, ad illa quæ ratio vera invenit: & corpus in illam transeat actionem, non qua caro spiritui dominetur, sed ipsi sub divina lege pefundata jaceat. Fidei verò retributio juxta mensuram ad omnes virtutes extenditur, ut sicut illarum compotes sumus, ita nostrarum iustarum petitionum assequamur effectum.

Cap. XIII.

De suscitatione adolescentis, secundum Lucam.

Fontalis vita Jesus, quia Deus, & apud quem est fons vitæ, in ipsoque vita omnium ab æterno manet: nihil sibi moritur. sibi omnia vivunt, ablaturus æternam mortem daturusque vitam, in mortali assumpta carne mundo subvenit. Et ostendens se habere super mortem imperium, quæ non ex seipso, sed invidia satanica, patratione peccati in orbem terrarum intraverat, ac etiam indefectibilis vitæ verum esse datorem, mortuos in hac vita revocavit ab inferis. Unde factum est deinceps à curatione pueri Centurionis. *Ibat JESUS in civitatem, quæ vocatur Naïm, & ibat cum eo discipuli ejus & turba copiosa.* Quo ibat, omnia continens? quo ibat, immobilis? quo ibat, qui omnia poterat voluntate perficere? quo ibat, qui omnia in præsentia tenet? quo ibat, in omni loco effectivè prædominans? Ex forma servi erat, quod iret pedibus, ostendens se hominem veraciter factum, nec subjugilibus utens, ad unam civitatem iens salvandus omnes advenerat, prænoscentes accidens affuturum pro quo ibat. *Et ibant cum eo discipuli ejus.* Non Philosophorum, non sapientum secundum carnem, sed dun-

taxat ejus, qui supra humanam prudentiam docebat: sed in tanta simplicitate, quod sensus prudentium secundum carnem corrumpebantur in illa. Remoti erant à cæteris discipuli ejus, quia ipsum sequentes solum, quæ virtutis sursum serentis & beatitudinis sunt, addiscebant. Non enim decebat alia docere Jesum, nisi ea, quæ salutis existunt. Doctor & doctrina convenientes erant. Actû & theoria perficiebat salutem. Et optimus discipulatus nihil improbabile, nihil per contentionem, nihil inutile docet. Discipulus Jesu, etiam qui videtur abjectior, professores omnes excedit alterius facultatis. *Et ibat cum eo turba copiosa.* Nontantum numero, sed comitatu JESU, qui omnium visibilium & invisibilium copiam habet. *Et appropinquans portæ civitatis, corpore, mente jam erat.* *Et ecce defunctus efferebatur,* quia per se ambulare non poterat, nec noverat portitores. Turpabatur porta ex portatione defuncti, & turpatus lectus in quo jacuerat, similiter & domus in qua ferebatur, nec honor portamentibus erat. Omnia sunt horrori, omnia dedecori ubi de morte causatur: quam si ad animam vocabulo mutato transferimus, omnia sunt culpanda ubi agitur de peccato,

cato, quod mortem animæ protidus esse cognoscimus. Nihil est laudabile in participantibus eum animæ peccatrice; nihil in corpore turpius morte. Ut autem doctus loquar; null turpius habet corpus solitum vivere, nisi cum remanet præter vitam: sic & animæ, cum peccatum commiserit, perdiditque virtutem. *Erat iste filius amicus matris sue.* Unus est hominis affectus (quamvis multiplicetur in rebus) qui ad prohibita ire deliberans, illico incurrit exitium. Ecce vita & mors, salus & infirmitas; iustus & iniquus; in porta simul obviaverunt ad magnam scientiam eorum, quæ invisibiliter aguntur: quoniam miris modis fit, ut Salvator malis deliberationibus hominum obviet, ne malè concepta progrediantur in actum. Nam & Balaam & Saulo apertè obicem fecit, ut ille Dei populum non malediceret, & ne Chrifticolas iste alligaret. Illum arguit per subjugalem, istum per vocem de cælo terrentem. Et aliud mysterium se offert ad dandam doctrinam, quòd vidua occurrit Christo, cum copia hominum filium secuta defunctum, delatum ad sepulturam. Vidua, sed honoranda, si verè vidua erat. Relicta siquidem à carnali viro per mortem, in spirituales nuptias commutanda erat, Christo desponsanda per fidem, quæ duo damna tolerabat, mariti & filii mortem. Quorum typo peccatrix anima duobus spiritualibus malis addicere, ut regentem intellectum amittat, & amorem ad prohibita sequatur ipsa defunctum. Cui aderat copia civitatis, quæ sequebatur viduam, non ut dolorem minuerent sed augerent. Multa quidem hominibus suppetunt ad mala complenda, sed qui venerat obviare periculis, fletum revocavit in gaudium. Quam (viduam) cum vidisset Dominus, misericordis motus super eam, dixit illi; *Noli flere.* Homo Christus erat, & corporaliter intusus est viduam deplorantem, sed mente plus noverat, & misericordia motus super eam. Non nova misericordia novi motus est motus, ab æterno misericors, ut ab æterno Deus est. Motus misericordiz ad ostensionem refertur. Ostendit ei ut homo, quoniam ab illa cordis affectione movebatur, & omnibus misereri cupiens, quærebat super quos illam possit effundere. Sed omnes indigent, non tamen omnes se præparant ad illam suscipiendam oportet enim misericors se ad misericordiam præparare. Omnis autem, qui misericordia indiget, miser est: & omnes indigent, igitur omnes miseri sunt, sed non omnes misericordiam consequuntur. Sed huic, super quam misericordia motus est,

dicat primo: *Noli flere.* Prohibet fletum suscitaturus mortuum. Mors quippe causa fletus erat. Et nihil fletus causa, quàm spiritualis mors. Nihil plangendum ab hominibus, quàm peccatum. Quid civitatum excidia? Quid excidia corporum? Quid cum mundi huius mala universa crebrescunt, si non incurritur in peccatum, ac si destruerentur ea, quæ vitiis sunt inimica? Solum peccatum iustam habet materiam deplorandi. Sed quare Salvator fletum prohibet, cum ex multis scripturis veteris testamenti fletum indixisse sciamus? Vult Deus fletum fieri pro spiritualibus malis, non autem pro corporalibus damnis. Sed si peccatrix animæ ista vidua typum habet, cur revocatur alleluia? Mentò propter præsentiam Salvatoris, qui etiam ex præteritis criminibus profundere lachrymas prohibet, & pie abstergit illas ab oculis hominum, cum in eum fit tota conversio, cum ipse vult adesse per gratiam, cum ad ejus perfectum incessanter accedunt, cum omnium peccatorum est indulgentia interrogata. Et si prohibet interdum doloris lachrymas, cum omnium peccatorum est facta remissio, amoris equidem lachrymas non rejicit. Cessat in vidua illico Christo jubente moestitia. *Et ipse accessit, & tetigit loculum.* Illi autem, qui portabant fletum. Corporaliter gesta sunt hæc, & sensibilem historiam habent, sed ea in alium sensum convertimus. Accessus Christi JESU, approxinatio est in infirmis nostris, maxime si quidem cum in peccato jacemus mortui; ad eum accedere non valentes, nisi prius ipse accedat ad nos. Tangit loculum, scilicet animæ insensibilitatem, in qua ferebatur. Statio fit portatorum, quoniam operante Christo sunt fluida nostra, & ea, quæ portant hominem ad humandum in humo terrenorum. Portatur corpus ex quatuor elementis ad mortem, & anima ex quatuor affectionibus malè ordinatis emoritur. *Et ait Jesus; Adolefens, tibi dico surge. Et resedit qui fuerat mortuus.* Non nomine proprio, sed ex ætate eum nominans, ab inferis revocat: innuens, quòd ætas est aliquando in culpa. Fervet in juvenibus sanguis, & animositas, cum depravantur ad omnia, est in eis ad iram, ad cædes, ad mortes, ad prædā, ad lubricitatem. Res est infirmitas juvenis, nisi à virtute aut terrore hominum fuerit coercita. Promittit aliquid signandum dari, cum iste defunctus revocatus ad vitam, ex ætate nominatur. Imperiosum est DEI Verbum, & quod præcipit statim fit, quamvis possit omnia sola voluntate petere. *Et resedit*

Num. 23
Actum 9

refedit, qui fuerat mortuus. Ad sedem rationis, & ad iudicium ejus internè reverfus est, qui obruta ratione in sceleribus actu obvivens velut insensibilis ferebatur. Prior enim actio spiritualiter fuscata est, ut revertatur ad sedem mentis, ad rationis iudicium, ad illam partem, qua eundem alius animantibus excellior factus est, qua præter illum, qui se præcellit, nihil debet inquirere; ac redire in eum, à quo rectitudinem rationis dimittendo recesserat. Hanc per Isaiam dicitur: Redite prava-

Isai 41.

nicatores ad cor. A quo recedentes homines per lubrica vel vana vel devia pergunt. Refedit igitur, qui fuerat mortuus, in sede rationis. Jam noverat quo pergebat, & quæ ab actionibus pravis, internè audiens vocem dominicam: Quæscite

Isai 1.

agere perverse. Solerti verbo Evangelista locutus est, quia, qui ad malè agendum ferebatur in præceptis, refedit ad dominicam vocem quietem mentis enunciens. Et cum Dominus dixerit: surge, non surrexit totus in corpore, sed reiecit: ad illam resurrectionem rationis introitus refertur, ubi est primò prolapsus, ubi primò est resurrectio celebranda, ubi primò est malè agens quies. Cum enim interior homo sinitur à virtute, ne ulterius prohibita appetat, exterior perverso declinat ab actu. Et caput loquit. Signum erat animæ omnino ad corpus reversæ. Sic & cum peccator revocatur ad vitam, incipit loqui, consilium scilicet mala, quæ fecit, & gratias agere, quod exiens divinæ potestati rebellis, tolerans est, expectatus est & quesitus ad vitam, non derelictus in malis, non illico factus iniquus.

Dei suam pertulit ultionem, magis verò erumpat in laudem, quod relaxans vitis supernorum bonorum pollicitationem accepit. Posthæc manū restituitur deploranti. Nam *Edisti liliam matri sue*. Quoniam maternè peccatoribus committatur, ut redeant & deplorent adversa: conversos recipit; dirigat rectè agentes, sine quo nullus rectè agere potest. Accepit autem omnes timor. & magnificabant DEUM dicentes, quia Propheta magnus surrexit in nobis, & quia DEUS visitavit plebem suam. Timor iste admirationis erat, etenim insolita intuebantur. Magnificabant autem DEUM non effectu, sed exultatione atque verbo, quia Propheta magnus & insolitus surrexit in sæculo, & per eum visitavit Deus plebem suam.

Magnus siquidem Propheta dicebatur, etatque major, quam diceretur, imò maximus omnium: qui omnia videbat, omnia noverat, nihilque subterfugit sapientiam ejus, cui non est numerus, & ejus conspectu

nullus peccat invisus. Sed utinam hoc mortales homines expavescerent, atque meditarentur, cum deliberant prosperum agere, quod si humanos deviant oculos, illius aspectum devitare non possunt, quoniam in omni loco oculi Domini con-

Proverb. 15.

4. Reg. 1.

templantur bonos & malos. Et si Giesi Elisei Propheta non posuit oculos effugere, dum contra voluntatem ejus motus à concupiscentia indebita plus habendi à Naaman velles, & munera extorsisset; quanto minus nos subterfugere poterimus malè agentes, oculos præter obicem cuncta cernentes? Numquid qui ad istam prophetiam præstat, ipse privabitur? Aut qui sinxit oculum non considerat? Nec peccatum Prophete David Prophetam potuit latere Nathan, qui per similitudinem ad eum reprehensus advenit. Et peccatum Saul factum est cognitum Samueli. Terreatur igitur hominum corda, quoniam Propheta magnus surrexit in nobis, quem nihil latere potest, qui omnia æquè præstat, præterita & futura, prævidens bona & mala, sedulam actionem bonorum, & malorum devitationem prædicando suadet. Quid excusationis iuste habere possit humanum genus, quid inquirere ad alium appellandum, ignoro: si Dei Filius in carne prophetat, si evangelizat superna, si ad inferos detrudendos denunciatur criminosos. Sed ecce retraditio ex adverso confurget. Nam si Propheta est magnus, cur sibi tota illa turba non credidit? Cur non eum secuta est? Sed timor eos apprehendit, cur non mutare vitam? Cur non sunt ad meliora conversi? Cognitio, quam de Propheta peresperant, ipsorum est condemnatio. Si- que sit, ut qui novit, cui possit adherere per doctrinæ veritatem, & negligit, quod ipse sperniatur ab eo, quem novit. Et agitur sæpe magno cognoscendum detrimentum, ut solum verbis, non imitatione velint laudare rectè docentem. Et quia visitavit Dominus plebem suam, Profectebantur illi se divinam benignitatem agnoscere, quia visitavit Dominus populum suum: sed in hoc plus erat verborum sententia, quam ipsorum cognitio. Non istam visitationem in assumptione carnis à Verbo factum esse credebant, non ad Dei Verbum, neque ad Spiritum Sanctum anolitur credulitas Judæorum. Arramen verè sic erat, quod Dominus in Filio incarnato visitaverat plebem suam, quam dixerim omne humanum genus, quantum singulariter & peculiariter creditur populus Judæorum. Sed nobis, qui credimus, & hanc in baptismo suscipimus fidem, perpetua & acerbius debemus

Psalm. 93.

2. Reg. 11.

1. Reg. 41.

Phil. 2.

tur tormenta, si contempserimus visitantem, si divinæ visitationi non coaptabitur totus homo. Quid hac visitatione dignus, ut altitudo divina ubique consistens, has inferiores partes in humano habitu visitaret? Quia & habitus inter homines, & cum hominibus est inventus ut homo. Visitavit supernus Medicus ægotantem in lecto terrene delectationis, quem mala consuetudo premebat. Et malè secum, & cum omnibus usus erat ei, & invenit in illo velut alteram factam naturam ab illa, quam dederat, quæ sibi non in substantia, sed constabat ex moribus. Et tam longevi temporis erat illa corruptio, quod ex omni parte fotebat, nec aderat potentia resurgendi. Visitans cum medicinæ argumentis interdum non agnitus: interdum agnitus, sed contemptus est. Erat adversum sensus medicum studium, sed eo laudabilius, quo plaga damnosior: & quo asperius, eo salubrius erat. Nihil secum rulerat, quod non conferret per omnia infirmanti. In omnibus autem, qui contempserunt medicam actionem, ad damnationem æternam ægotatio facta est. In his siquidem, qui se commiserunt divinæ salutem hominum operanti, æterna est subsecuta. Captivum visitavit in carcere, in omnibus membris compeditum inveniens: illis sanè compeditibus, quibus non corpora, sed hominum ligantur affectus: omnino inexplicabiles, nisi visitans explicatos absolvat. Igitur ad visitantem, carenas nos invisibiliter de-

tinentes, extendamus manus; ostendamus affectus, & omnem vinculationem pandamus ei. Novit enim, etiam si occultabimus, sed ei voluntariè pro solutione fateamur. Sed numquid visitare desistit; Nonne semper exercet visitationis officium? Tunc exercuit, cum ipse bibens mortis potum, sanavit ægotum: cum ingressus in carcerem, commonicans cum captivo, miseratus vinculati pauperis omni alia ope carens, pro ipso premium sanguinis solvit. O quam bonum obviare JESU, quàm bonum cum ipso conjungi. Revocatus ab inferis mortuus. Vidua verò carnis spirituales cum Christo in fide nuptias celebravit. Nam ejus discipula benè docta facta est, & filius ejus secutus est ab inferis revocantem. Videntes optimus timor invasit. Jam ut Propheta Salvator agnitus, Dei benignitatem coperunt fateri, quod visitaverat plebem suam. Ex hoc circuitus, propter hoc itinerarium nostræ mentis esse omnino deberet, ut esset mutua & interna obviatio inter Christum (adhuc inter nos invisè ambulantem) & nos in hujus vitæ tenebris ambulantes, & suspicientes in supernas ædes, ad quas, nisi ipse non obviet, non potest esse accessus, neque à tumulto prave consuetudinis, & obduratæ malitiæ regressus. Nec possumus ad intima nostra reverti, à quibus per inania sensitiva objecta discessimus in incerto laci, nisi Jesus iens pro utilitatibus nostris occurrat.

Cap. XIV.

De suscitatione filie Jairi archisynagogi, secundum Matthæum, Marcum & Lucam.

Vita vivens in seipsa vita, nec ab alio, vita indefectibilis, vita immortalis, omnino vita creavit in rebus creatis vitam, & unde in hominibus perpetuetur, ostendit: & interminatus est mortem, quam non fecit, ut amplius custodiretur, & amaretur vita. Paululum duravit ejus imperium, fraude immortalis maligni subintravit mortis imperium. Regnavit quoque ab Adam usque ad Christum, & à Christo usque ad sæculum, illa, quæ corporalis est, nec destruenda per aliquem ante judicium. Novissimè autem inimica destruetur mors. Vita mortem odit, mors in viam sevit. Frustra quispian facialis accederet, tractaturus concordiam inter ipsas, solum altera, altera

conflicta quiescere novit. Non habebat creata misera vita, unde posset illam profligare de sinibus, aut à suis dilectoribus ex toto depellere, nisi summa vita calamitosæ vitæ præstaret auxilium, quod & fecit: astamen mortali carne vestita, & persequebatur omnimode mortem, quæ suum regnum sævica fraude invasit. In cuius judicium jam perituros revocabat ad vitam, ut regnaret quod fecit, destrueretur, quod ipse non fecit. Unde dum Joannis discipulis responderet: *Et ecce venit vir, cui nomen Jairus, & ipse princeps synagogæ erat, & accessit & cecidit ante pedes Jesu, & adoravit, rogans eum, ut intraret in domum ejus, quia filia amica erat illi, ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur.* Alius Evangelista: *Quoniam filia mea in extremis est,*

Math. 9.
Marci 5.
Lucæ 8.

est, sed veni, impone manum tuam super eam, ut salus fiat, & vivat. Et contigit, cum iret & sanaret in via hemorrhoidis, venit quidam ad principem synagoga dicens: quia mortuus est filius tua. Quid ultra vexari iungimus? Aut noli vexare illum. Sed secundum alium evangelistam: Ipse tunc accessit (scilicet iterum) & adoravit eum di ens: Domine, filia mea modo defuncta est, sed veni, impone manum tuam super eam, & vivet. Iesus autem audito verbo quod dicebatur, aut archisynagogo (scilicet patre puelle) Noli timere, crede tantum, & salva eris. Et cum pervenisset ad domum principis, non permixti introire secum quoniam, nisi Petrum, Jacobum & Joannem fratrem Jacobi & matrem & matrem puelle. Et cum visisset tibi dicens & turbam tumultuantem stantes & ejulantes multum, dicebat ad eos: Recedite, nolite flere: non est mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum, scientes quod mortua esset. Ipse autem ejecit omnes, tenens manum puelle, ait: Tabitha cum: quod est interpretatum, tibi dico surge. Et reversus est Spiritus ejus, & continuo surrexit, & ambulabat. Et iussit illi dare manducare, & precepit, ne alicui dicerent, quod factum erat. Magna preteritur in allegorico occasione differendi, sed ab illis alia tropologia me avertit. Multiformis gratia Dei multipliciter hominibus innotuit, operans suæ virtutis artem. Et ostendit archisynagogi filia, cum ejus precibus & fide à morte revocatur ad vitam. Jarius est, cujus filia infirmatur, & moritur, & illuminatio siquidem interpretatur, & officio insignis, quia princeps in synagoga erat. Ex quo timor incutitur, ut neque lumen scientiæ, neque dignitatis sufficiant ad tantum animæ infirmitatem, neque peccatorum prolapsus declinandum. Virtute opus est, ut non peccemus: directio gratiæ fecit, ut non deveniatur ad mortem. Quid illuminatio, qualitercunque magna, cui non est illuminatio Dominus? Sed qui verè illuminatus erat, dicebat: Dominus illuminatio mea. Nullius scientiæ sermones illuminant, præter sermones Domini. Inquit enim scriptura: Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum tuum parvulis. Non enim declarati Domini sermones in animo ejus erant, ideoque infirmitas & mors in domo ejus intraverant. Quid alicui unquam profuit illuminatio, præterquam in domino? Nec enim divinorum scientia profuit Salomoni, quin præter procul pulsa virtute. Vera mentis illuminatio pronus est virtutis: non solum cognitæ, sed astantis,

illuminat sol hemisphærium nostrum, dum in sphaera sua agitur super terram: sequuntur illico tenebræ, cum fecit occultum, etiam luminis notitia remanente, quæ omnino tenebras non depellit. Sed non verè virtus illuminat, nisi cum assat in anima, & ipsa videt debitas actiones. Cum verò nostra voluntate illum propellente de sinibus, velut ex ejus occultu tenebræ subsequuntur: & erit lumen non lumen, lumen cognitionis, non lumen accepti decoris, sed tenebræ peccatorum, quæ nostram infirmant animam, cum verò densantur, operantur & mortem. Porro contra aliis quàm luminibus divinis, quàm virtutibus verè luciferis & servatis, maxima hic invectio tenderetur: sed subsequens hic diu sistere me non sinit. Principatus in hominibus, nunquid obstitit ut peccata non faciat? Non me fallit scriptura gentilium, in qua reperi, quod principes gentium publice atque occulte ruperit peccaverunt. Et quos humanus aspectus & rumor reipublice avertit à crimine, clandestinum plus infect. Sed quid mihi de his, lege Dei carentibus disputare? Ad legi deditis revertamur. Princeps Saul à deoque offensus in regem, trahente deliquit, ut ex toto ob sua demerita reprobos haberetur. David etiam deliquit, nec ex eo, quod à Deo rex ordinatus est, peccata præterit. Salomon rex multitudine perperam operatus est. Omnesque reges Juda & Samaritæ in facris voluminibus inveniuntur criminibus magnis obnoxii, nec à principatu moderati sunt: quoniam virtus non retinebat habens, ac per hoc principatus & scientia deslexa virtute à peccatis homines non avertunt. Infirmata est igitur filia Jari archisynagogi, dilectio illa videlicet, quæ generatur. Hinc Psalmista deplorabat: Infirmata est in paupertate virtus mea. Virtus siquidem in infirmitate quiescit, cum dilectio bonorum operum ob gratiæ carentiam deficit. Sed quousque facta sit in poenis finalis intrusio, non deest quærentibus recursum ad auxilia, maximè ad divina, ubi deficient humana. Proinde hic audita fama Christi, accessit ad Christum, procidit ante illum, supplicabat pro infirmitate filię, quæ unica sibi erat. Commune factum est nobis, Christo humiles preces porrigere, cum unica nostra dilectio infirmatur, & expetere manum potentis suæ superponi nobis. Similiter enim liberari possunt, qui Spiritu mentis ægrotant. Hæc filia in extremis erat, ut nihil decesset ad mortem. Ad extremas iniquitates, interdum se dilectio perversa protendit. Sed

1 Reg. 16.

2 Reg. 11.

3 Reg. 16.

Pul. 26.

Pul. 117.

Sed sunt extrema vitiorum, sunt virtutum, utraque periculosa : sed vitiorum extremas omnino inexcusabiles, omnino damnabiles est. Virtus verò extrema se interdum excusatione tuetur, Extremum in omni re dicimus, ubi nihil amplius est de ipsa. Unde extremum est, ultra quod nihil est ejus, ad quod refertur. Proinde extrema vitiorum, protinus sunt progressionem ad ultimum, ultra quòd ex inordinata voluntate non possit in vitio ulterius progredi, quamvis possit vitium multoties iterari. Sunt plerique, qui voluntate deordinata, & ratione perversa, usque ad extrema peccatorum deveniunt, ut nihil omitterent in malis concupiscentis, nihil in odio, nihil in vanitate, nihil in superbia, nihil in arrogantia : & cum adesset facultas, actione consummant. Extrema verò virtutum aut reputatione sunt noxia, cum quis opinatur illarum apicem attingisse : aut actione, cum per indifferentionem ad actus extremos ludentes omnino naturam deveniunt. Sic filia, hominum dilectio sive voluntas, aut actio, laborat ut plurimum in extremis, sicut in infirmitate satisficiens, cum in extremis vicinus est morti, ad quam extrema vitæ terminantur. Sed timentis Deum, bene erit in extremis : quoniam in illis extremis timore Dei concutitur. Nec desperandum est de extremitatibus, si divinus timor occurrat. Ubi verò Dei timor non fuerit, periculum sunt extrema. Hinc per sapientiam dicitur : Extrema gaudii luctus occupat. Et quamquam hic intelligantur extrema temporum, nihilominus intelligitur extremitas vitiorum, ut qui usque ad extrema temporum sine timore in gaudiis & temporalibus fuit, à luctu interminabili teneatur. Contra quos per Jeremiam dicitur : Quia gladius Domini devorabit ab extremo terræ, usque ad extremum ejus. Alia translatio : à termino usque ad terminum. Qui sunt hi, qui tenuerunt extrema vitiorum, ex omni extremo vitæ temporum atque pænarum desolentur. Sed nec illis philosophorum regulis involvamur, quibus extrema dicuntur per æque à medio distantia, seu quæ in medio aliquo conveniunt, seu quæ naturam medi sapiunt. Sed extrema omnium novissima sunt eorum quæ adici possunt, etiam ad virtutem & ad dignitates & ad nobiles actiones. Sed in ista puella, pro termino vitæ sumitur : in male agentibus malorum finis. Muriebatur ista duodennis puella nec CHRISTUS ante mortem voluit subvenire ut per revocationem à morte

atolleretur miraculum, & fides scientium amplius firmaretur. Igitur à CHRISTI potentia non retenta puella, mortis fecit occasum : & nuntiarum archisynagogo, ne vexaret ultra magistrum, acsi in eo non esset potentia suscitandi. Desperat natura omnino seipsam, ut cum mors viventem extinxerit, quòd ipse vivificare non possit. Nec ex natura, nec ex usu, nec ex ratione insurgit ista cognitio, quod per hominem sit ab inferis revocatio super terram. CHRISTUS reputabatur homo : & si magister, non Deus. Per omnes archisynagogi conjunctos desperabatur de vita. Monstrat hoc denuntians mortem, suadensque, ut non vexet magistrum. Sed insidit Jairus opportunè, non improbitè : fide subnixus, non hæsitans. Accedit iterum in eadem fide, adoratur simili latria, & annuncians sibi denuntiatam mortem, adhuc ejus implorat adventum & impositionem manus. Fide hic agitur, sed non plena, cum denuntiat sibi mortem quam ipse jam noverat : cum pete præsentiam ejus, quæ æque potens est absens. Ad infirmitatem fidei suæ intorquebatur quòd denuntiat, quòd quærebat adventum. Removet Salvator dubium fidei ejus. Augeret in animo fidem, spondetque in fide non hæsitanti salutem. Nam ait archisynagogo : *Non timere, tantum crede, & salva eris.* Videbatur archisynagogus timere, ne tantum valeret potentia Salvatoris in mortui, sicut in infirma valisset. Non bene noverat, quoniam Dei potentia est in parvis rebus & in magnis, & in omnibus æqua. Removet timorem, sicut in vidua senem. Hinc accipimus contingere posse timorem ex dubio futurorum : & differt ab aliis, qui ab arguta sapientia sunt vocati. Removet hunc Salvator : quoniam nihil sibi præter inconveniens impossibile. Noli timere. Ac si dicat : Omnia mihi æque possibilia sunt : Crede tantum, & salva eris. Non quod fides duntaxat sua virtute salvet, nisi creditus Salvator efficiat. Nihil potest efficere fides, neque fidelis in his, quæ supra naturam sunt, nisi Deus aut Deus homo factor & facturus accedat. Sed ideo fides exquiritur, quia solum fidelibus jam factis, aut ut fiant hujusmodi, supernaturalia sunt præstanda. Meritum fidei, sive fide usus nihil in supernaturalibus operatur, sed ex his voluntariè motus, omnipotens super naturaliter operatur. Proinde cum Salvatori Deo irremotè adsit omnipotentia operandi, ex parte indigentium fides exquiritur. Magnum munus fidei datum est,

Eccl. 1.

Provrb. 1.

Jerem. 22.

est, cum dicitur: Crede tantum, & salva erit. Itaque dubietatis depulso timore, suavis in homine fide, Jesus ad puellam exanimam facit ingressum. Invenit tibicides, eos videlicet, qui musicabilibus instrumentis utebantur in funeribus, in sono lugubri, cum lugubribus vocibus conciliatis. Mos enim tunc temporis in illis regionibus erat, ut ad provocandum luctum illis symphoniis in funeribus uteretur: sed à quibusdam tibiis appositis ori virtute status immixti, super foramina nunc appositis digitis, nunc remotis lamentabili sono fonantibus. Init turbam tumultuantem pro funere stantes & ejulantes multum pro filia, quia erat unica patri. Hi omnes sunt augentes in temporali damno dolorem. Hos Salvator removit, dicens: *Recedite, nolite flere: non est mortua puella, sed dormit.* Si peccata planxissent, non eis Dominus indixisset recessum, nec avertisset & fletum. Mortua tamen puella erat, dormiebatque sibi, unde ab ignorantibus virtutem ejus pariter derisus est. Nec mirum, non enim amplius in eo, quam quod est hominis cognoscebant. Dendent plerique in homine Deum, nec in Deo verum hominem venerantur. Non enim intelligebant hi, quo sensu Dominus loqueretur. Sed omnes Christus ejicit densores. Gerebant enim isti pro futuris pessimum typum, cum multi derisui fecerint vitam Christi, similiter & doctrinam, in qua docetur agenda vita, similiter & speranda: ex qua ex velam fide cognoscitur, quod à morte peccati revocatio sit ad vitam. Ejicit eos Christus, quia miseria aliorum deplorant: adversus autem proprias quasi beati consistunt. Et ejectionis omnibus, tribus apostolis, duobus parentibus stantibus cum Christo; mortuam puellam ipsam revocavit ad vitam: Hi testes miraculi. Hos puella: revocata de morte aperiens oculos primum debebat aspicere, nec alia objecta prius opponenda erant reddidit cognitioni. Autorem vite, destructoremque mortis, bona nature in parentibus, bona gratie in apostolis revivifica, ut facta comparatione, cognosceret qualiter videndum foret, & quibus amplius deferendum. Acti ad puellam suscitatum exhortativus & excitativus sermo diceretur: Ibi fuit & illa parentes tui, per quos in hanc vitam miseram devenisti, qui te genuerunt mortalem ipsi mortales, peccatis obnoxii ipsi peccatores. Volente Deo naturali ordine infuso, corruptibili semine te genere poterunt, sed te invadentem infirmitatem acerbam pro-

hibere nequiverunt, neque subsequam mortem, cum jacuisti exanimis, luctus erat, nullumque juvenem. Ecce vite factor & dator vocatus advenit, tibi data manu, solo Verbo te revocavit ad vitam. Inspice igitur eum, & si amatrix es vite, datori vite subdaris. Ipse solus vite atque mortis habet imperium. Nihil in hoc tibi tui profuere parentes, ad abigendam mortem & revocare vitam. Inspice filia: Expulsi sunt tui nature carnis confortes, qui te mortuam lamentabantur sterilitate. Confortes gratie tibi cum à morte revocaris adfuerunt. Vide Petrum, respice Jacobum, contemplare Joannem: hi alumni sunt gratie, hi vitam veterem omittentes, transierunt in novam, quorum similitudine sit tua vita deinceps. Obliviscere patrem tuum, matrem carnis nullo pacto sequaris. Supra naturam suscitata, super naturam vivere tanto te compellit. Vide in Petro cognitionem Christianam: in Jacobo Christianum agonem & luctum: agnosce in Joanne coadunante quomodo gratie innitatur. Ista sunt, quibus amodo oportet insistere. Isti sunt quos Salvator secum duxit: tuos verò ex natura parentes tecum invenit: Christi societati adhaereas ad vitam denovo revocata, parvipendes ea, quae tibi ad vitam prodesse nequebant. Nam necessario factum est his, qui peccatorum revocantur à morte, mutare in melius vitam: & illis assistere, qui non secundum naturam, sed secundum gratiam vivere statuerunt. Et cum talibus testibus, accessisset vita omnium Christus ad corpus exanimae, omnibus aliis ejectionis, tenens manum puellae illa significatione, in qua focus Simonis sanando manum tenuerat, ait: *Tabatha cum, quod est interpretatum, puella tibi dico surge.* Quod in Evangelio interpretatum legimus, nobis aliter interpretari non licet. Directo Verbo in puellam excitata est, revocata ut surgeret per gratiam à defectu, in quem ceciderat per naturam. Mortuis omnibus in peccatis dicitur, ut resurgant ab illis malis, in quae voluntarie ceciderunt. Audivit illico Verbum Spiritus, qui corpus reliquerat. Ubi autem, & quam longè à corpore ille Spiritus abierat solum novit qui revocavit. Sed ubicunque fuisset detentus ad horam, audivit dominicam vocem: sensit divinam virtutem, quae ubique omnipotens est, nihil habens exspatis abiens: & reversus est Spiritus ejus, & surrexit continuè. Reversus spiritus ad corruptibile corpus, & subito harmonia destituti corporis reconciliata est, & mortui & insensibiles sensus redivivi facti sunt. *Kadem imagine*

gine hæc operatio in animam transit, cum revocatur à malis. Et continuò surrexit puella ut actu exteriori appareat, quod intrinsecus actum est. Et ambulabat de virtute in virtutem, progressum insinuans in his, qui regressi sunt ab exitio peccatorum. Et iussit illi dare manducare. Et post penitentiam peccatorum, ipsi primam resurrectionem, post virtutis exitium jubetur, ut sacramenta corporis & sanguinis Christi apponantur. Ipse, qui iussit, aliàs dixit: Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Ideo anima revocatur à Christo de morte ad vitam, ut beatè vivat in æternum. Panis autem corpus est Christi, tribuens illam vitam. Proinde post virtutum exercitia jubetur apponi, ut manducet anima inceptis atque pervertis fessa laboribus, ut vivat in æternum. Etiam incomprehensibile beneficium, propter æternam

vitam omnia Christus operatur in nobis. Rectus siquidem progressus in grana, cum à morte peccati revocandus est impius, ut perveniat in salutem. Fium primo preces, apponit Deus manum potentie suæ Verbo imperat, revertitur spiritus ad ergasululum, unde discesserat, scilicet anima redit in ordinem rationis, surgitur ab omni peccato, ambulatur, fitque profectus semper ad amplius: jubetur ut apponatur cibus illarum rerum saltem in fide, sine quibus nemo potuit vivere in Joana. 6. æternum, sicut Salvator aperit monstravit, dicens: Amen amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Qui manducaverit meam carnem, & biberit meum sanguinem, habet vitam æternam. Et præcepit, ne cui dicerent, quod factum est. Opera predicabant quidem ipsum, non indigebat humanis relationibus predicari.

Cap. XV.

De suscitatione Lazari quadriduani, secundum Joannem tantum.

Mortalis à Deo factus est homo, non mortuus: à quo averfus, mortuus fuerit, & utrunque secutum est, ut averteretur & moreretur: nec erat regressus ad posse non mori, & ad mori non posse. Prævaricatio edicti æquissimi hoc efficit, & edicti parentes primi, & omnis præpagatio subsequa ei, quod Deus non fecit solvere tributum. Merito siquidem, quoniam qui, quod Deus noluit, fecit: subijciatur morti, quam ipse non fecit. Scriptura dicit, quod Deus mortem non fecit. Et qui, prætergreditur quod Deus vult, fiet ei, quod ipse non vult. Alia enim dicit scriptura: Non vult Deus mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Eri non vult mortem, quam meretur justè peccator, multo minus nec volebat mortem ejus, qui non peccaverat. Nulla mors de voluntate Dei est, quoniam ipse omnis vita, & ad se constituit omnium vitam. Sed qui sibi ipsi placet, sibi que donatur: qui sibi met datus est, moritur: non enim habet, unde de se plenè vivere possit. Jura nihil ita consistunt in homine, non entitatis. Ex nihilo enim in anima & corpore factus est homo, sed in sua creatione de nihilo spiraculum vite suscepit, ut fieret in animam viventem: non custodiens vitale pactum, in regionem mortis delectus est: sibi que subjectus, illam vitam nequit. Et necessitas facta est de eo, quod poterat esse

voluntas: & non relevatur ab illa depresso nisi ab eo, qui creavit ad vitam: qui ut non ab illa liberaret, sibi factus est subditus. Et quia homo moriebatur in humanitate nobis factus consors, illam infecutus est: non, ut non amplius interimeret, quousque hominum generatio non cessaret, sed ut non detineretur in cinere corpora, quæ de pulvere facta sunt: quanquam amicæ reorum in illa morte æterna, quæ potius dicitur infelicitissima vita, detineantur. Et præfagium fecit Christus homo nobiscum in his, quos revocavit ab inferis, quoniam solvi poterat per filium Dei & hominis impemum mortis, licet suscitaverit velut iterum morituros, quousque generalis resurrectio fiat mortuorum. Et oportebat, quod daretur intelligi, quis qualisque hæc esset, qui aliam vitam daturus advenerat. Sed gens stolidi Judæorum, signorum ostensione nutrita, non intendebat in eum, nisi esse, quod erat, signa faterentur. Proinde in majora signa per Christum devenum est, scilicet ut fœtens mortuus sua voce revocaretur ad vitam, quamvis plurimorum obstinata voluntas etiam post signa in eum noluisse intuerum credulitatis desigere, sed hostiliter insequi, velut mortis reum adversus quam deitatis potentiam ostendebat. Sed qui tanta ostensione revocatur, his modis in mortem devenerat. *Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariae & Marthe sororum ejus. Raro quidem scri-*

ptura

peura divina ubi quiddam posuit, proprium nomen adject: cum quiddam absque adfectione proprii nominis, aut aliquem inclytum aut indignum propter facinora nominet: sed omnimodo loquendi genere quid in re gesta potissimum sit, videamus. Languor mortem precedebat, ad quam inducendam cum natura corporis decertabat. Sic enim in unoquoque corpore agitur, ut aut languor intantum prevaleat, ut mortem irroget, aut natura languorem superet, mortemque devitet. Hic typus in anima generatur, ut aut affectus malus, qui languor est animæ, mortem peccati inferat, cum concertat, aut gratia vincat affectum pravum, actumque depellat. Languet hic Lazarus languore vehementi, & morti propinquabat ex ipsa potius, quam illum ex se impelleret, ut jam desperatio de salute fororum assistentium animos trillaret. Sed unde corpori languor adveniat, nobis inquirere non licet, sed magis unde anima ipsa languescat. Ex vitio siquidem, ex virtute autem interdum anima languet. Sæpe neque vitium neque virtus ipsam languere compescat, sed communis seu quædam applicata natura. Sed prout languor infirmitas est: languet, anima cum quod querit non invenit: sive intelligere, sive possidere aliquid quærat. Languet, cum invenit, si minus quam crediderit bonum fuerit, aut aliquid incommoditatis attulerit, etiam sine reprehensione dilexerit, similiter languet: & si non fertur in sibi expediens, languet. Omnis amor sine adeptione languet. Sed hæc ad rem corruptibilem referuntur: vitiosus est languor, si ad incorruptibilem virtus illum efficit. Ex neutro siquidem eum decenna non assistunt, & insistent lædencia, dentaxat quod pro carentia vitii voluntati divinæ voluntas hominum supponatur. Erat languens Lazarus languore mortali, ut ita invalesceret, ut halitus non remaneret. Et vergebat protinus in occasum, ut hominis extingueret vitam. Hoc omnis infirmitas intendit in corpore: hoc peccati languor in anima: sagaxit: & languor prolixior gravat medicum. Sic perseverans languor ab origine mundi gravavit medicum Christum, ut ipse medicum sumeret, unde languidus sanaretur: ut pateretur in corpore malum, à quo in anima & corpore expiaret infirmum. Sed in Bethania Lazarus infirmabatur, quæ castellum erat Mariæ & Marthæ fororum ejus. Ad notitiam facti Evangelista ista commemorat, scilicet locum & cognationem. Totusque mundus infirmitatis est locus, nec humana cognatio illam valet avertere: nam Deus est qui percutit, & qui sanat, & nec

B. Jm. de Cassia Com. in 11. Evang.

est qui seipsum aut alium de manu sua possit eruere. *Maria autem erat quæ unxit Dominum unguento, & capillis capitis sui tergebat.* Verba sunt Evangelistæ: contextentis historiam, qui Mariam dicit eum Marthæ castelli Bethaniæ fuisse participem, quam etiam ex officio pietatis distinguit à cæteris, quoniam & plures erant Christi discipuli, quæ hoc nomine vocabantur. Adlabant illæ sorores plenæ moestitia lætulo infirmantis, verbis exhortabantur, ut bono fieret animo suadebant, ut moris est muliercularum piarum blandiri agrotis. Et cum adverterent, quoddam evidenter in ipso natura deficeret, nec ars medica poterat asferre remedium, quid agendum foret perfectè simul consulerunt, ut ei per nuntium intimarent, qui jam multos infirmos sanaverat, & duos ad vitam revocaverat à sepulchris. Melius enim sibi dolentibus & fratri languenti providere non poterant, quam ad eum recurrere, qui supra naturam & artem potest conferre subsidia. Et multa in periculis docet necessitas, multa facit opportunitas cogitare, ut desperantes de humanis ad divina se conferant. Non tamen istæ altitudines fidei, cum miserunt ad Christum velut ad ignorantem, scientiam dabant de infirmitate germani: magis autem, si eum scire credentes hæsitabant, quod suis amatoribus ad oportuna deficeret, qui diligentes se diligit, & ipse jam experimento probaverant, quoddam amabatur à Christo, ex eo quod hospitium apud eas quadam singularitate susceperat, & quod Mariæ indulserat peccata multa, & à qua se tangi eonsensit, & in altera fluxum sanguinis deficcavit. Et invenientes nuntium domesticum domus, qui Jesum ex mutua visione cognosceret, transmiserunt legationem parvam in verbis, magnam in pondere imponentes. *Dominè, ecce quem amas, infirmat.* Jura premitunt amoris, qui nulla deneganda est justa subventio, cum dicunt: Ecce quem amas. Et ipsius sequuntur regulam, qui multa non loquitur, sed tantum, ut constitutus est in propens vel adversis, notificat diligenti: quoniam verè diligens, novit formare affectum & exhibere subsidium, secundum contingentia in dilectum. Sed in his duabus fororibus, duas vitæ cognoverim, contemplativam videlicet & activam, quæ subvenire cupiunt homini ægrotanti, mittentes amorem legatum ad Christum omnium vitam, qui nostra mala impugnaturus advenit. Aptius quidem orationem dixerim officio legationis insillere, quæ causas malè advenientes novit exponere, atque adversa indicare, quæ patitur author ejus. Hæc existens in terris, cælo se inferit. Constituta in

Kk 2

imis,

imis, alta pulsât. Sibi non obstitunt intervalla locorum. Nulla minima sibi obicem faciunt. A longè ut de propinquo loquitur. Hæc velociter currit ad exponendum mala, quæ patimur, ad denuntiandum, quæ nobis ex adverso confurgunt. Et plena est scriptura veteris testamenti huiusmodi testimoniis, quod omnes sancti, cum tribulationibus agebantur, orationem Domino præmiserunt, nec quem nuntium expeditiorem ad Dominum mitterent, invenerunt. Hæc breviter infelantia mala denuntiat. Non prosequitur Dominum multiplicatione verborum in ichu & jaculatione, quæ protestorem novis alloquitur: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Sed mira sunt verba, magisque miranda sententia. Si amas ô Christe! quomodo & qualiter infirmatur? Sinis ne tuos infirmari dilectos? Si infirmatur, ubi est quod amas? Nam à te non diligere, hæc est penitus mortalitatis infirmitas: cum neminem diligis, nisi quem diligendum agnoveris: neminem tua dilectione privas, nisi iuste decreveris. Noverat Dominus antequam sibi diceretur, quod Lazarus infirmabatur, & nihilominus ab alio nuntiante suscepit. Simili modo cunctorum miserias novit, & ad repellendum expedit, ut ei humiliter exponamus. Nam David cum sæpe orasset ad Dominum, semper suas miserias replicat, ut in psalmis pluribus legendibus claret. Populus Dei cum orabat, etiam cuncta mala, contra quæ interpellabat Dominum, replicabat, Job, Tobias, Esdras, Nehemias, cunctique Prophete, Judith, Esther, cum Dominum precibus exorabant, illa molesta, contra quæ orationibus intendebant, explicando in medium proferebant. Sic istæ sorores corpore abentes, mente præsentibus, adeuntes Dominum per nuntium ipsi molestiam animæ indicabant. Non autem orabant voce, ut venires, sed mente, proferebant tamen quod ipsarum animam aggravabat. Ecce quem amas, infirmatur. Quid subnectendum fuisset, si verbis ulterius processisset oratio: Ecce quem amas, infirmatur. Igitur autem sanitati restitue, nosque à doloribus exuas: aut si pro melioribus decedere decrevisti, sibi requiem, nobisque patientiam præsta. Equidem aliter: Ecce quem amas, infirmatur. Ergo quod melius est decerne, & de omnibus voluntas tua fiat: nosque tuam semper laudabimus bonitatem. Nunquam melius nostræ terminantur preces, quàm ut referantur in Domini voluntatem, ut in his quæ decernit sibi nostra voluntas pacata subdatur. *Audiens autem*

JESUS, dixit eis: Infirmitas hæc non est

ad mortem, sed ut glorificetur Filius Dei per eam. Ecce quare permisit infirmari quem antebat: quia non ad mortem æternam, sed ad probationem virtutis, ad examinationem bonitatis. Ut etiam in malis, quæ patimur, Dei gloria relucescat: multis nos tentari variis tribulationibus sinit. Attamen illa infirmitas ad mortem corporis erat: etenim ipsa secuta est: sed non est apud eum, qui formalis est vita, sed nec ad mortem, ut pro ejus imperio ab ipsa irrevocabilem retineret, sive ut post illam temporalem corporis infirmitatem, æterna mors in anima sequeretur, sed ut glorificaretur Filius Dei per eam. Non ad augmentum illius, quàm ab æterno possidebat, aut nova gloria, quæ caruit, sed apud discipulos ejus, & apud gentem incredulam Judæorum, quàm conabatur signis & verbis ab sua rudimenta convertere, necnon apud futuros fideles usque sæculi finem, qui Christo tribuunt gloriam, cum eum audunt & credunt supra naturam huiusmodi fecisse mysteria. Non autem in his, quæ Christus operabatur, unde glorificaretur ad seipsum velut ad indigum, aut humanæ delectatione affectum aliquid intorquebat, sed vestris utilitatibus altè consultus sic agebat. Non suscipit incrementum Filius Dei, nec homines augent sibi gloriam, cum ipsum ex miris factis extollunt, aut laudibus prædicant. Inimitabilia & immutabilia omnia sunt in DEI Filio. Sed sic agendum est nobis, ut eum glorificemus, si gloriæ ejus volumus esse participes. De nullo quidem signo sive prodigio sic gloriam suam Christus manifestari asseruit, quàm de isto: licet quoddam simile de cæco nato dixisse videretur, scilicet ut præter peccata propria & propinquorum parentum ob id cæcum fuisse natum, ut DEI opera in illo manifestarentur. Quoniam quadriduanus suscitandus erat: neminem Christus tantæ diuturnitatis extinctum revocavit ab inferis nullum tam insignem virum atque magis deploratum, ante suam passionem suscitavit à mortuis, ut spes etiam aliter utilior præstaretur, quod posset & quantumcunque in peccatis diuinis ad iustitiam revocare. *Diligebat autem JESUS Mariam & sororem ejus Mariam & Lazarum.* Hoc Evangelista denuntiat, qui noverat & mores ejus & signa dilectionis ejus, quæ ad istos monstraverat apud quos elegerat jura hospitii, sicut apud filios pacis, quos & arguit Dominum dilexisse, quia ipse diligentes se diligit. Quid autem gravis inveniri possit ignoro, quàm à Domino esse dilectum: virtutem enim præmonstrat inesse in delicto, quoniam

niam ipsum non personarum, sed virtutum credimus acceptorem. Et beatitudinem quandam insinuat, quod à creatore creatura, homo à Deo, miser à beato, mortalis à vita diligatur. Esi omnia, quæ sunt in optionem venirent: diligere Deum, & ab ipso diligì, esset præ ceteris eligendum. Nam unum est consummate virtutis, alterum verò beatitudinis est. Si verò inter ista duo compositiva electio adveniret, diligere potius suaderem, quoniam hoc magis & præsertim expedit omni viventi, ex electione nancisci, quod sui est juris & debiti adagendum. Diligere quidem Deum iustitia ipsa compellit, nostri est juris atque virtutis: diligì verò à Deo, suæ duntaxat est potestatis. Amor ad Deum est meriti, amor à Deo est præmii. Amor ad Deum retributionem acquirit, amor à Deo retribuit. Et amor Dei semper retorquetur in nostrum, noster autem non semper retorquetur in Deum. Hæc maxime à cunctis ferè mortalibus ex dilectione appetuntur, scilicet diligere & amari. Et semper quædam suspicio diligentium animos vexat, ne minus quam diligant diligantur: non autem ex suspitione laborant, ne plus diligantur, quam diligant. In iure verò aut arte dilectionis solertes atque periti semper sagunt, quam recipiant, plus inferre. Interdum verò experti sunt, qui tantum transitorio amore, non retransitivo alios dilexerunt. Esi hoc inter homines & homines quondam agitur, quantum magis cunctorum mortalium omnis deberet esse constans, ut Christum diligerent, ut ab ipso amarentur. Sed nec expediret conari in secundum, si verè præferatur & primum: quoniam diligebat Jesus Martham & Mariam sororem ejus & Lazarum: non quia hospites, non quia nobiles, non quia mulieres, non quia vir insignis & prudens, non quia divites: sed quia suos cognoverat amatores. Optima ista trinitas, quam Christus Dominus diligebat, quam si quis acutè speculari tentabit, aliquid oculi mysterii supra sensum humanum inveniet. *Ut ergo auditis quia instruebatur, tunc mansit in eodem loco duobus diebus.* Hæc mora fuit, ut in sua corporali absentia Lazarus moreretur, & quatuordecim fieret in sepulchro. *Deinde post hæc dicit discipulis suis: Venite in Judæam iterum. Dixerunt ei discipuli: Rabbi, nunc quærebant te Judei lapidare, & iterum vadis illuc.* Ordine sociali Christus cum suis discipulis agit, cum hortatur, cum agenda prædicat, non eos potestativè deducit. Et volebat ob Lazarum venire iterum in Judæam, à quo paulò ante discesserat. Sed terretur disci-

puli pro seipsis, magis autem videntur zelum præferre magistris, allegantes Judæorum velaniam, qui eum tentaverunt lapidare. Boni discipuli, qui volunt præservare magistrum, maxime docentem utilia & sursum ferentem virtutem: & illa, quæ non corpus in hac vita, sed quæ animam optimam faciunt. Pusillus iste grex erat folicius de pastore, qui eos verbis vitæ pascibat, ne à Judæorum invidia traderetur exino. Manipulus iste incernium militum, præter ducem non sperabat victoriam de congressu: tunc quia non poterant eum tueri armis, conabantur in fugam. Notebant orbi patre misericordiarum & gratiæ, qui naturales relinquerant. Quoddam simile reperitur in veteri testamento de zelo fervorum ad Dominum. Nam cum David egressus esset ad bellum contra castra Philistinorum, quidam de Philistæis nissus est signanter percutere David, qui Abisai filio Sarvix præsidio existente evasit. Tunc intraverunt viri David dicentes: Jam non egredieris nobiscum in bellum, ne exinguas lucernam in Israël. Prudenter atque prohiberè decreverunt viri David bellare bella ejus præter præsentiam ejus, ne ut assollet evenire, ipse rex interiret: quo capto vel mortuo, bellatoribus non est ultra vigor seu causa certandi. Et hæc est probata fidelitas fervorum ad Dominum, ut exponant se periculis propter ipsum, & velint in laboribus esse Domino quiescente. Timebant ne in Israël lucerna exstingueretur, quoniam ipse ordinarius à Deo illum populum regimine suæ sapientiæ gubernabat: & erat velut lucerna in domo præstans omnibus, in quam actionem declinare conveniat. Plus enim est in regno providentia regis quam bellatorum. Sic zelantes Christum discipuli, quamvis modica fide, cum credebant, quod posset invitè mori, dissuadebant ultenus cum improbitate Judæorum velle habere congressum. Excusabat tamen pius amor in eis fidei parvitatem, quoniam Christus nisi voluntantè pati non potuit. Sed nec adhuc omnia noverant Christi mysteria, necdum animabantur ad mortem, quoniam non adhuc spiritus ille divinus insulserat, qui pro vera vita corporum fecit exponere vitam. Inductione humiliter conatur celestis dux degens in terris, suos commilitones quos elegerat, suam inducere ad sequelam: quia sive absterrentur mortis metu, in seipsis aut in coelesti duce sequi remanebant. Hinc Salvator ad eos, acsi dux pro futuro bello ad suos animandos milites loqueretur. *Respondit Jesus: Nonne duxedum sunt bona dei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem brui mundi videt, Si quis*

literam & non sensum advenit, importuna videtur responsio. Sed nec aliter eis Christus respondere debuit, nisi quia duodecim sunt horæ diei, pro eo, quod in eis facile atque tantundem hominem imitari contingit, & in successione temporum sæpè fuit successio voluntatum, ad imitationem agendæ nequitie vel virtutis, nihil existentis stabile in hominibus super terram, Magis autem naturalis ordinis debito sequelam exigere videbatur, velut horæ diem, si ipsum ad omnia sequerentur. Quoniam si quis ambulaverit in die, non offendit. Multi enim in die ambulant, & offendunt, quia lucem videre non possunt, aut videre contemnant. Claudere ad lumen oculos, impingere in obicem absque duce necessitas facta est. Si verò ad spiritualem actionem referimus, universitas omnium rectè agere volentium est in horis, quæ diem inobscurabilem Christum sequi debet ad quaslibet actiones. Ambulatio diurna, offendiculum non suscipit, nocturna verò scandalum patitur, & absque disceptatione seu objectione verborum in hoc nobis sufficiat Christi patrona sententia. Sensu altiore ista penitentes, lux invisibilis & rationalis mundi est rectus amor: nox verò, amor obliquus. Lux veritas, nox falsitas est: lux timor Dei, nox timor mundi, in quo ambulans scandalum passus est. Videte quilibet rationibus atque sermonibus hortatur Jesus suos discipulos ad sequelam, & ad doctum ducem omnino statuit spectare tyrones, & discipulos ad magistrum, servos ad Dominum. Et post hæc dicit eis: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut à somno excitem illum.* More antiquo (sicut vetus scriptura narrat) Dominus loquebatur, ubi sæpè dicitur de mortuis, dormit cum patribus suis. Et Psalmista dicit: Dormierunt somnum suum, & nihil invenerunt omnes viri divitiarum in manibus suis. Et in libro Machabzorum legitur de his, qui cum pietate dormitionem acceperant, ut ex dormitione huiuscemodi mors intelligatur. Nec creditur Dominus locutus fuisse juxta intelligentiam linguæ latinæ, ut sibi dormiret propter potentiam suam facilius suscitandum, sed verè mortuum afferuit. Quod Apostoli de somni dormitione intelligentes: eum dormire fit commune morti atque quieti, adjecerunt dicentes: *Domine, si dormit, salvus erit.* Sed occultam energiam Dominus fuisse in Lazaro hic ostendit, tùm suum & totius discipulatus ejus appellat amicum; dicens: Lazarus am-

icus noster. Nihil amplius apud proceres mundi invenitur, quàm ipsos habere amicos: etenim mediatores inter amicos ad necessaria seu ad conquærenda placita non existunt: percunctatur amicus, si ignorat amici decencia: & si novit, impendit. Omnipotens & omnia sciens est Christus; beatus ergo cui extat amicus. Virtutem & misericordiam possidet, qui Christum & discipulatum ejus habet amicos. Et ad vitam agendam nihil expeditius, imò nihil majus, quàm amare Christum, diligerequæ doctrinam. Sed quæ conventio Christi ad homines, ut eos velit habere amicos? Quæ dignatio est, quæ subvectio est, quod appellatur amicus? Non tamen hominis ad Deum, esset ascensus, ut illo in amicitia frueretur, nisi dignaretur ipse ad nostra infirma inclinari. Nam Moyses qui cum Domino velut amico loquebatur, sæbatque conversio, ipse in montem Sinai ascendebat, & ad eum Dominus descendebat. Amicus pro amico non novit in necessitate recusare labores. Et ecce cœlestis amicus pro terreno se disponit ad itinera, dicens: *Eamus iterum in Judæam, & reversus vado, ut à somno excitem eum.* Insidens adhuc in cordibus discipulorum terror seu zelus ad Christum, eos ad sequelam inclinari non sinit, sed semper cum specie pietatis contendunt, dicentes: Domine, si dormit, salvus erit. Intelligebant discipuli dormitionis duntaxat alteram partem, sed ut Evangelista exponit: *Dixerat autem Jesus de morte ejus. Illi autem putaverunt, quod de dormitione somni diceret.* Nimis à justitia subjectionis sunt alieni, qui semper cum dictatore contendunt, etiam si præferant pietatem: si specie melioris boni, si prætextu periculi evadendi, si zelo dilectionis accensi, cum ex sæpe latis verbis animum noverunt dirigentis. *Tunc dixit eis Jesus manifestè: Lazarus mortuus est, sed gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi.* Aperit Jesus, quod ipsi nesciebant, & Lazarum mortuum nuntiat. Gaudium verò Christi propter apostolos id insinuat, ut ipsi credant eum omnino scire absentia ut præsentia, & nihil penitus esse quod suam scientiam fugiat. Non enim Christus sua, sed discipulorum utilitate congaudet, quæ de firma Christi credulitate nascitur: ut non aliter, sed sicut est, ita credatur. Si præsens fuisset, nil magni videretur Lazarum scivisse defunctum. Excedit porro humanam scientiam, quod absque relatore, absens agnovit. Non enim nuntium de infirmitate susceperat, & hoc adjecit: *ut credatis, quoniam non eram ibi.* In pavore atque cautela hoc Verbum corda discipulorum

¶ sal, 73

2. Mach 9.

pulorum vertere debuit, si omnium secretorum presentium & absentium parem notitiam habet, ut etiam tererentur aliquid mali agere, vel cogitare ejus scientiam vitare credentes. Quod malè infelix Justas advertit, qui in suis malefactis fortassis ejus credebatur declinare scientiam. Sed omne cor intelligebatur ab illo, & cum nihil latere potest. Et jam gaudium propter discipulos Christo erat, quod ex revocatione illius à mortuis in fide amplius firmarentur, quem fortè ab ejus foronibus rogatus devenire non permisisset in mortem, aut fieri quadriduam. Semper tamen pro majori augmento fidelium fuerunt gesta Domini Salvatoris. Attamen cum hæc dixisset, & statisset omnino relinquitur defunctum, calefecit corda tepentium, & tabescentium animos erexit, quod & Thomas ostendit, cum alios affecit. *Dicit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad discipulos: Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Impossibile factum est detineri à morte eum, qui cum vita moreretur: etenim Christus est vita. Ecce bonus comilio, qui ad probitatem socios animat, & velut ignitus carbo alios extinctos nititur, facere redivivos, & à mortis pavore jam factus extraneus, alios invitat ad portem: dignum omnino ratus omnes milites, si expedit mortem subire cum duce, maxime illam modicam cæteram post coelestis ducis mortem vita judicabat indignam. Propterea omnes hortantur ad mortem, si ipse mori decreverit ac si diceret: Quid vobis vita post ducem? Est ne pretiosior vita omnium nostrum, quam ducis & Domini omnium? Quid cum sequi cunctamur: si vult ad bella procedere, ubi non nos ante præmittit, sed ipse primus vult habere congressum? Cur illi adhaesimus, si sequi retardamur? Cur illi fidem dedimus, si erga vertiquis sine bello? Magna nobis ascriberetur ignavia, si ipso jubente nollemus præcedere non dicam sequi Dominum præeuntem. Necnon inexpressibile dedecus est omnium militum, etiam rege existente in aula, si ad imperium ejus nolent adversus hostes arma movere. Non est subjectorum ad quid eos velint exponere præcedentes. Etiam ad Thomæ eloquium pertinebat. Nonne omnia diuini propter istum, quem non propter terræ, sed propter coelestia imitatur, quem non purum hominem confitemur? Magna fidei & amoris adhesio erat in Thoma, qui timori mortis repugnans dederat, animabaturque socios hujuscemodi timorem abjicere. Sicut legimus in veteri testamento; secundo Regum de dethioquin, cum Ethai Getharus

ergo David suadenti ut remaneret in civitate, nec prosequeretur eum persecutionem à filio sustinentem: noluit acquiescere, sed hoc factum dedisse responsum: Vivit Dominus & vivit Dominus meus rex quoniam in quocunque loco fueris domine mi rex, si in morte vive in vita, ibi erit servus tuus. Et si ad terrenum dominum noscitur usque ad inclusionem mortis servata fidelitas, quid ad omnium creatorem & Dominum? In futuram martyrum eadem, Verbum istud etiam ferebatur, qui altitudine fidei, fervore charitatis, in mortem sua corpora propter Dominum tradiderunt, & in domino mortui sunt: quoniam beati mortui, qui in Domino moriuntur. Et propter eum mortui sunt primo propriis voluntatibus, & his, quæ mundus suis amatoribus offert: deinde in promptitudine spiritus ad mortem corpora tradiderunt illi, quos tyrannorum infidelis terror invenit: quam plures verò velut abdicati mundo mortui, mortem corporum non ab aliis illatam, sed ex divina providentia cum gaudio expectaverunt. Et nihil majus repertum est ex virtute in actionibus hominum, quam mori cum illo & in illo, & propter illum, qui pro omnibus mortuus in peccatis & in corpore moriturus, mortuus est & resurrexit. Omnis virtutum fervor exhalavit, cum dixit: Moriamur cum illo. Sed cum omnes mortis debito teneantur obnoxii, quid Christo ex mori cum ipso tribuitur? In quo Thomas credebatur gratificari amplius coram Christo, cur condiscipulos invitabat ad mortem, ad quam impelluntur omnes homines ex natura? Dixerim ipsa preventio temporis, quo quis mortem possit devitare, ipsa moriendi voluntas, ipsa indifferencia moriendi, desiderium conformitatis ad caput. Et ipsa Christi formam mereri homines, gloriososque martyres fecit. Et si illo in tunc cum Christo apostoli non sunt mortui, nec tempore passionis ejus, in posterum verò mortem cum Christo & in Christo promptissime perfulverunt: non decubantes in lectis, sed tyrannorum terrore in verberibus & ludibriis & in sanguine confecti. Sed ut quid subintravit Thomas; camus & moriamur cum illo, cum ipse Christus non de se morituro, sed de Lazaro suscituro loqueretur? Ad timorem discipulorum Verba pervenit, qui memores perfidie Judæorum adversus Christum etiam ipsi affligi cum ipso metuebant. Sed cum fervor fidei in cordibus hominum invalescit, nihil penditur vita, deidentur minæ, vilipenduntur terrores, furor tyrannorum, & geminus puerorum.

Verba

Verba terrentia ut clamor eorum, ministri scelorum ut manus infirmorum. Nil enim est ex inductionibus demonum, ex inventionibus hominum, ex genere suppliciorum, quod fervorem fidei possit reprimere, cum fervescit, aut charitatem extinguere, cum ardescit. *Venit itaque Jesus & invenit eum quatuor dies in monumento habentem.* Motu corporis venit, qui animo praesens erat: praesens omnino, qui inventurus erat. Invenit quod sciebat, quod ipse non prodiderat. Nec novum aut insolitum sibi videbatur hominis dissoluta compago, nec ad vitam revocatio impossibilis quatruiduanis cadaveris. Sed quatuor diebus voluit jacere humatum, ut dissoluti corporis vita recessisse probaretur, & anima revocata integram speculamum alitrueret fidem, praestaret solamen afflicti, divina gloria monstraretur in homine, & perfidorum omnino confunderetur improbus, cum sic ministrice revocaretur quatruiduanus ad vitam. Pestifera quadra illa, cum peccator jacet inclusus, ut nihil desit ad malorum efficientiam, quousque peccatum, cum consummatum fuerit, generet mortem, illam videlicet, quae non corpus anima, sed animam vita privat. Et cum in octo comminationibus & impropenis ante factis, quas diversis generibus facit Dominus per Amos prophetam, super quatuor scelibus facturum conversionem se denegat, ut sciant homines quanta sollicitudine oporteat custodiri, ne quarti diei rota subjungatur ad culpam: ut primum scelus sit delectatio mali: secundum consensus: tertium actio perversa: quartum impoenitentia. Sic & hi quatuor dies, quos iste habet in monumento, eadem serie calculentur, ut velut in corpore mortuo, nulla est surgendi potestas, nisi virtus superna perfectit: sic nulla valetudo recedendi à vitis his, quos peccata in longam consuetudinem traduxerunt: jacent sub lapidea duritia tumulati, sed omnia sunt possibilia apud Deum. *Erat autem Bethania juxta Jerusalem quasi stadiis quindecim.* Optima situatio hujus castri, quia propè Jerusalem. Semper enim domus verè obediens, juxta visionem pacis assistit. Nam si obediens non videt in anima sua pacem, frustra obedientiae subjacet in animo perturbatus. Et ad pacificam obedientiam potest fieri sukiratio in anima mortuorum. Domus obedientiae Bethania, Jerusalem pacis visio interpretatur, quae quindecim stadiorum spatio interjecto junguntur: ut in decem praecipis, in sensibus quinque obedientiae,

plena fiat. Aliter autem obedientiae & visio pacis non continuantur ad invicem nisi per hujuscemodi numerum stadiorum. Stadium quippe à stando dictum est, quia exortum à magno Hercule habuit, qui centum vigintiquinque passibus uno anhelitu absque respiratione currebat, sicque stabat. *Multis autem ex Judaeis venerant ad Mariam & Martham, ut consolarentur eas de fratre suo.* Consolatores onerosi sunt, qui nisi verborebus non possunt afferre juvamen, & praeterquam lingua non valent inferre letitiam, nec causam removere tristitiae. Nisi recompensario fiat de perditis, non consolationem adduci, sed ad patientiam potest induci privatio amantis. In antidotis duntaxat solet consolatio adhiberi, ad desperantem dimissa patientia opus est. Quae consolatio his, qui rem amaram irrecuperabiliter perdiderunt? Quam consolationem super mortuos possunt prestare mortales? Plangere simul possunt in augmentum doloris, non ipsius amovere materiam. Ad omnem rerum privationem, per antidota potest consolatio provenire, praeterquam in morte chararum & perditione membrorum. Non habet hoc humana potentia, ut vitalia possit afferre. Et ut trajiciamus in alium sensum quae consolatio his duabus fororibus, scilicet animae & carni, super affectum mortuum in peccatis, super sepulchrum interiozem hominem in terrenis, super spiritum nostrum consuetudinarium in delictis, super cor impoenitens, thesaurizans Dei iram in die ire? Ad hujuscemodi funus, nequeunt consolari mortales, sed solus, qui à tumulis valet revocare sepultos, sicut & scriptum est: Consolationes tuae scilicet Dei, non hominum, iustificaverunt animam meam. Et Apostolus ait: Benedictus Deus & pater Domini nostri Jesu Christi, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Et deplorans propheta Jerusalem, dicebat: Non est qui consoletur eam ex omnibus charis ejus. Non est verè consolatio mortuis in peccatis ab hujus saeculi charis, nisi verus consolator adveniat. Proinde Martha consolatores onerosos & humane loquentes dimisit, eum Christi novit adventum. *Martha autem, cum audiret, quia Jesus venit, occurrit.* Maria domi sedebat, quia solum novat advenisse Jesum. Dimittit Martha domum, dimittit sororem, dimittit consanguineos & amicos, dimittit qui humane venerant prestare solamina, & inconsulta venit cum superiori potentia & virtute advenire cognov-

Amos. 1.

Psalm. 99.

1. Corin. 13.

Thoma. 2.

vit. Dimittuntur bona, cum meliora proveniunt. Et ima pro summis terrena pro celestibus, humana pro divinis, dimittere ratio sic sana docet. Nec sunt experienda consilia, ubi evidentia melioris apparet. Et summa Christus est calasa, ut omnia fiant repudio, cum advenit. Et humana consolatio eieciatur, ut se promittat esse divina. Beatus igitur est, qui Christo venienti festinus occurrit, nec novit tarda molimina in occursum de superis properanti. Et cum venisset, dixit *Martha ad Jesum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Infideliter & fideliter, inirmis & altè Martha loquebatur, cum dicebat: Domine, si fuisses hic. Ibi fuerat, sed ipsa nesciebat. Secundum hominem pronunnebat in verbis, non considerans ubique presentiam Deitatis. Fortè dolor hanc considerationem ademerat, aut modica fides intellectum confuderat, ut non posset Jesus nisi præsens destruere mortis imperium. Sed fideliter & altè protulit, quod mors ipso præsente causam non fecisset in fratre. Rectè pronunnavit, quia ubi vita præsens, mors ipsa derugit. Competit hoc verbum omnibus voluntariè labentibus in peccata, quæ mortem in anima priusquam in corpore operantur. Domine si fuisses nobiscum, prolapsi non fuissimus in mortem. Protinus ubi Christus animarum vita non addit, peccatum regnat in corpore, mors perfundat ejus animam ex toto. Sed non causamur Christum, cum ipsi non habemus presentiam, nobis adscribamus malitiam, quod injustè Christum deferentes, justè ab ipso deserimur, qui nunquam desert, nisi deseratur. Attamen ad fortiora fidei se Martha convertit, cum adjecit: *Sed & nunc scio, quia quæcumque poposceris à DEO, dabit tibi DEUS.* Si purum hominem credit, magnæ potentie, magnæque sanctitatis eum autumavit apud DEUM, quod suorum precum intervenit, frater revocetur ab inferis. Si verò DEUM & hominem credit, in parte fides ejus hebescit, quod nisi porrigat preces in alto, suscitare non possit, cum nihil sit quod nequit perficere Deus Homo. Et quamvis interdum coram stantibus preces ad Patrem porrexit at homo, non ut Deus fecit, humilitate hominis, non necessitate potentie, ut afferret orandi morem, non indigentiam passus: etenim æque potentia ut Pater est Filius, nec ab illa minoratus in aliquo factus Homo. Sed huic fidei JESUS ad voca respondet & desiderio deplorantis, *B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.*

dicens: *Resurget frater tuus.* Non fuit prophetia, sed promissio, ut Lazarus sua potestate resurgeret, quia eum paulò post suscitaturus erat. Dulce verbum animæ, cum promittitur resuscitandus affectus. Sed Martha non ita præsens; sed suam fidem trahit in futurum, cum dicit: *Scio quis resurget in resurrectione in novissimo die.* Amor festinus possidendi quæsum tardum reputa quousque possideat, nec eredit factum fieri, nisi completum aspiciat, & causatur interapedine temporum promissionem, nisi consensum votum concesserit. At Jesus non illam avertem à fide ultimæ resurrectionis, agnoscit cupidus quæsi: nec pro quo facturus illico erat, ad plenitudinem fidei se totum prarogans, interrogando provocat Martham, *Ego sum resurrectio & vita.* Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet: Et omnis qui vivit & credit in me, non morietur in eternam. *Credis hoc?* Resurrectio est Christus pro mortuis, vita pro vivis: ut ad duplicem resurrectionem nostram pro duplici morte, quæ regnat in nobis, ipsius simpla resurrectio referatur. Similiter sit in virtutibus & beatitudinibus ipsa vita duntaxat in credulitate credentibus. Quamobrem interrogatur Martha, si credit, nam non credentibus, non est conferenda beata resurrectio neque vita: quanquam enim ad poenam ampliorem sint etiam impii resurrecturi. Et benè Christus noverat, si hoc Martha credebat. Sed si corde creditur ad justitiam, ore tamen sit confessio ad salutem. Ipse quidem fidem infundit, aliàs autem nemo credit, verbum hujus in auribus Marthæ sonans, justitiam fidei transfundebat in anima. Sic quoque verba credendorum per doctores sonant in auribus audientium, sed solum DEUS credulitatem immittit in cordibus. Proinde Martha sic provocata responderet: *Ego credidi, quia tu es Christum filium DEI vivi, qui in hunc mundum venisti.* Omne fidei mysterium Martha complexa est, cum in una persona DEUM & hominem confitebatur: & Filium non Patrem, non Spiritum Sanctum assensit incarnatum. Hominem confitebatur in Christi vocabulo, quoniam non DEUS, sed Homo unctus est: Filium & DEUM Patrem verum, & Spiritum Sanctum amorem, cum ipsum faretur venisse in mundum, non aliæ huius visibilem, quam per susceptam carnem. Ad ore utriusque sexus hanc confessionem Christus Dominus exquisivit, *LI* quan:

quando Petrus interrogatus cum ceteris, quem dicerent Filium Hominis, à Patre supremo doctus, respondit: Ego dico, quia tu es Christus Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Et nunc à Martha, quem aqua & simili confessione sapientus. Hec confessio meretur nobis, quicquid Christus operatur in nobis, & præter hanc confessionem omnia sunt irrita vota mortalium. Et cum hæc dixisset, abijt & vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens: Magister adest & vocat te. Non credamus Martham suo arbitrio à Domino recessisse, quamvis affectione fororis in animam teneretur, quam sequebatur visionem Magistri, sed à Christo receptisse inunctionem, aut signum, aut ipsam accessisset, aliter mentita fuisset, dicens: Magister adest, & vocat te. Etenim Dominus quamvis loqueretur cum Martha, & illam suis inquisitionibus ad confessionem veræ fidei protraxisset: quamvis eam diligeret, ut supra textus eloquitur, non suis precibus fratrem revocabat à tumultu, plus meriti & virtutis aspiciebat in Maria, quam velut dilectam discipulam expectabat, necnon quæ sita, ob abstergit faciem videretur data contempni. Sed nec acceptorem personarum Dominum judicemus, hujusmodi & omni labe carentem, cum fuerit propensior ad Mariam: sed maiorem virtutum potius inspectorem, & eos, qui peccaverunt materna charitate foventem. Et cum duas vias in his duabus mulieribus legamus esse signatas, activam & altam meditantem: plus contemplativæ, quam activæ donamus est Christus, cui activa semper prior occurrit, quæ ad magna consideranda mysteria iussa est vocare sororem, scilicet speculationem internam, quæ actioni quasi germanæ sociatur. Etenim in actionibus sensibilibus solummodo constituti non possunt inspicere alta resurrectionis mysteria, nisi revertatur intorsum in illud secretum, ubi sedes est sapientiæ, ubi est speculatio veritatis, ubi veritas ipsa resurgit, ubi absque strepitu regnat veritatis imperium, & in silentio capiuntur dogmata Deitatis. Proinde Martha silenter accessit ipsa sororem. Ac si diceret: Accessi ad Dominum exponens miseriam, querens misericordiam, alta resurrectionis mysteria percontans. Sola repulsa patior, tecum optata vota feram, non me, qui potens est, exaudit ab te, omnino te vult accersiri, mecum penitus venire festina, ipse te vocat, ut venias. Verè sic est, quod nec sine iussu Domini actio speculationem habet in sociam, & nisi DEUS vocet, ipsa non venit. Supra sensum est hominum alta contemplari. Sed cum di-

cit: Magister adest, & vocat te, Dei appropinquationem insinuat factam, electis ejus, cui possibilitas humana proxima fieri nequit, nisi prius ipse nobis approximet. Fit Dominus nobis præsens, ut sibi possimus esse nostra speculatione præsentem, à quo nunquam subterfugiendo, aut quomodolibet aliter possumus esse absentes. Adest profecto Dominus omnibus invocantibus eum in veritate vocans, ut propius accedamus, velut ad magistrum ecclesiæ & divinam docentem qui Magister verax est, viam Dei in veritate docetur per eam inoblitos gradientes, in id veniamus, à quo ipse venit ad nos. Querit ille Magister instruere ignorantes, & viam veræ sapientiæ atque immortalitatis monstrare mortalibus. Sic enim per sapientiam dicitur: Viam sapientiam monstrabo tibi, & ducam per semitas aquirantis, quas cum ingressus fueris, non coarctabuntur gressus tui: & currens non habebis offendiculum. Sed vix his, qui huic vocationi non præstant auditum. Scriptum est enim: Vocavi, & renuistis: extendi manum, & non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo & sublinnabo, cum vobis quod timebatis advenierit. Et multa liquidum, quæ ibi sequuntur in ulionem eorum, qui vocationem summi Magistri despiciunt. Manet in erroribus, qui non audit vocantem divinè Magistram, ad cujus verba, interna præstanda est auris. Corporalis enim, licet in sono à doctore verba suscipiat, quod sapient ipsa, non percipit. Unde, velut auris corporis, Martha internam ad Magistrum tam altè docentem invocatur aures mentis scilicet Mariam, quæ domi remanserat nondum mota: quia prius quod animale, deinde quod spirituale est. Festinat auris mentis ad doctrinas divinas, & abijcit tarda molimina, cum supremum audierit adesse doctorem. Hinc illa, ut auditis, surrexit cito, & venit ad eum. Cito surgit, quem Dominus vocat, & malè sedebat, qui vocatus cito surrexit: aut meliora novit esse, ad quæ vocabatur. Malè sedet speculatio mentis domi terrenorum, & cum consultiore onerosi. Malè sedet auris interior, si non assurgit audire divina, solum humanis illecta. Sed præfertur omnibus, qui adest ipse Magister. Et Maria solita erat videre JESUM, in cujus visione atque eloquiis internè jucundabatur, ut etiam ad omni actione corpus compelleret: quæ cum privabatur ad tempus, reddebatur ardentior ad videndum. Ad quem audiens advenisse, maxime, quia vocaverat,

rat,

rat, conciso gradu venit: stupens, quod ejus memoriam sic apud se servasset Magister. *Martha ergo cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, dicens: Domine si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus.* Bene cecidit ad illos venerandos pedes, quos rigans lachrymis, capillis tergens: supra quos oscula crebra deligens, perungens rotius devotionis unguento, remissionem omnium suorum receperat peccatorum, & vocem salutis audierat atque pacis æternæ. Procidit ante pedes, qui eam visitaturi advenerant, & fuscitare germanum, qui pro ipsa laboraverant, super quos ipsa gradum pravæ actionis deflexerat, ne laberentur in pejus, in quibus terminati fuerant gressus iniqui, in quibus lverat in sacramenta coelestia. Male statuit in se, ad ruinam se parat, qui stare in semetipso disposuit. Angeli magni & primi hominis casus edixerat, quàm periculosissimè in se statuit. Sed cecidisse ante dominicos pedes, obedientia promptâ, humilitate profunda, est resurrectionis initium, abolitio casus, immobilis firmatio, situatio inconcussa, debitum creaturæ, solutio debiti: quies itineris laboriosæ, prostratio ad salutem, humanitatis in Deitate humilis latræ. Sed nec Martha cecidit ad pedes Jesu, quoniam minus veneratur dilectum omnis in amore remissior: Nec honorat honorandum nesciens, sicut ille, qui novit. Excedebat Martham in amore Maria, & de Christo noverat altiora: quamquam Martha omnem fidei altitudinem in Christo confessâ fuisset. Sed primo aspectu non prostravit se ad pedes, forsan non tantum noverat, quam ducem Christo novit in posterum. Sed si hoc trajiciatur in tropos, anima plus quàm caro, spiritus quàm corpus, speculatio quàm actio, auris interna quàm exterior plus diligit atque cognoscit, & omnia divina profundius veneratur. Talia, sed non tot Maria ut Martha fatuit ad Christum: Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus. Adhuc ut mos est mulierum, sensualiter loquebantur, & ab amore proprio exordiebantur, cum utraque frater meus exprimeret, ac si nihil esset Jesu, & ante mortem intima-verant: ecce quem amas infirmatur. Inspicienda sunt hujusmodi verba, quod priusquam moretetur, erat amatus Jesu non frater nominatus, sed mortuus dicitur frater meus: nam unaqueque à proprio fodiebatur dolore, quamvis dolendi esset causa communis, velut in uno funere ubi multæ sunt personæ proprio dolore plangentes, Sed unum est funus, una causa plangendi.

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

scilicet qui decessit. Sed quia vivens erat amatus Jesu, id dixerim: quoniam Christus est vita, & qui rectè vivunt, sunt amati Jesu, etiam si aliquando spiritualiter infirmantur. Mortui non Jesu, quia Deus mortem non fecit: nec latantur in perditione morientium, & totum est hominum non Dei, quod in peccatis morimur, quod corporalis vita morte concluditur. *Jesu ergo, ut vidit eam plorantem, infrenuit spiritu, & turbavit semetipsum, & dixit: Ubi posuisti eam? Totum se CHRISTUS in humana contraxit, humanè compatiens sensibus factus est ei similis in doloribus absque peccato, non tamen in causa doloris voluntate propria fremium doloris insinuans. Et seipsum turbavit ab aliis imperturbabilis & imperturbatus existens. Non enim semetipsum turbavit ironicè, neque damnum amitte rei, aut indigentiam seu aliquid involuntariè passus, sed exhibuit se sistentibus compassivum, ostendens quia homo verus erat, & ut DEUS hunc quadrumanum fuscitaturus erat. Et præmonstravit humanam, ut altè crederetur de homine, cum divina succederent. Interrogat quod sciebat, ut ipsi proderent mortuum, quem ipse faceret redvivum, ut magis claresceret aslannum oculis, quod absque dubio agebatur, ut non posset parari calumnia, quamvis esset invidia seutura. Inquit ubi posuisti eum, velut exigens confessionem patratorem scelerum. Non enim ignorat nostra facinora, peccataque agentes subterfugere possumus ejus scientiam, sed ore vult à nobis manifestari; quæ secum, ut agnoscamus in qualem miseriam peccando prolaborimur. Sic etiam exquisivit Adam, cum fregit obedientiam: Adam ubi es, quod ipse optime novit: sed invitabat eum ad confessionem fractæ obedientiæ, nec non ut agnosceret, in quam vilitatem devenerat, qui honoris sui fastigium nesciverat custodire. Sed hinc velut si diceret: O mortales, ubi mortuum posuistis, ex quo terri debetis, quia sicut ipse fuit quod estis, sic eritis vos ipsi, quod est. Ubi posuistis eum, quæ vita privatus, ambulare non potuit? ubi est nature consors, genealogia conjunctus, conversatione domesticus, amicitia charus? O unam in cordibus mortalium teneretur, in quid mors cogit redire corpus, & ubi peccata tristem animam ponunt. Profecto dixerim, quod hæc consideratio à via iniquitatis multos averteret. Sed velut esset inexpressibile malum, dicunt: *Pent & vide. Et lachrymans est Jesus.* Ostendens mentis affectum, quanta compa-*

Genes. 3.

L. 2

compa-

compassione super miseros homines ferebatur, pro quibus divinas lachrymas fundit, quæ testimonium sunt doloris & amoris invisibilis. Sed animadvertendum est quid sit, quod rex seculorum velut mortuus illachrymatur, & creator omnium Deus suis lachrymis tristitiam protestatur, & Deus homo rigatis aqua maxillis internum pandit amorem, & plangendo præfert dolorem consolator daturus cito lætitiā. Quid est, quod hominibus similitudine tanta se sociat, ut etiam cum plangentibus plangat: Omne sæculum invitatur ad lachrymas, cum in valle lachrymarum Jesus genas & ora perfudit, cum Dei filius lachrymatur humanè, Christus homo divinè deplorat. Una pronus illarum lachrymarum pro redemptione humani generis suffocasset in pretium, si pretium ejus appenderetur in latera justitiæ, si fundendum sanguinem voluisset in lachrymas commutare. Magis ista contemplatione sunt tradenda, quam scripto. Sed nec prætereat, quod Maria sociata venit, quam sunt carnis consolatores secuti, & quod ad adventum ejus Christus prorupit in lachrymas: quoniam cum anima moveatur, seu contemplatio ad aliquid peragendum, si qua sunt corpora, trahit secum: & omnia sunt admiratione eorum, quæ supra sensum aguntur in anima. Et supernus aspector interiora nostra respicit magis, quam ea, quæ sensibus exterioribus sunt, & ad motus interiores ipse moveatur, & internè nobis se sociat: factus familiaris votis internis, fere videatur unus ex nobis. Nam ita Christus exteriori gestu plorantibus factus est similis, ut astantium animos in admiratione suspenderet, ut etiam ad invicem loquerentur. *Dixerunt ergo Judæi: Ecce quemodo amabat eum* Unde ista ostensio amoris demonstrata per dolorem, nisi quia fremens & turbatus lachrymas fudit? *Quidam autem ex ipsis: Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere ut non moreretur?* Nam ipsa consilio Judæorum confundi eos, & inexcusate accusat, si non credunt in Christum, cum sic faciantur, quod aperuit oculos cæci nati, & committantur de ipso miracula, quæ nullus hominum fecit. Iam ipsi divinæ potestatis in isto argumenta consiciunt, ut si unum supernaturale potuit facere, quod & reliquum poterat. Sed bene potuit præferre à morte, qui mortuum fecit iterum redivivum: tantum non voluit, ut ejus potentia fieret omnino potentior. Si ad calumniam protulerant hæc verba Judæi, quod Christi esset diminuta potentia, quod unum possit, alterum nequit, apparet illico quantum possit. Si ex animo

protulerunt, justa & ipsorum confusio; justa eos damnatio sæva tener, si consenserunt miraculum, quod auctorem despiciunt, quod ad Christum fide non veniunt. *Jesus iterum fremens in sensitivo, venit ad monumentum.* Ingemuit actus salvator omnium Christus, quibus ostendit amorem pariter & dolorem quibus assimilatus est nobis. Et iterat actiones exhibitæ propter nos, ut veritas ipsarum magis inclaret. *Erat autem spelunca, & lapis erat superpositus ei.* In factis concavis sic homo positus erat, & fixo desuper premebatur, ut ex omni parte cognoscamus duritiam peccatoris & obstinatum vitam, quem inferi non tenuerunt, non allegerunt superna, circumstantia non eos induxerunt in dilectionem & notitiam creatoris. Merito data est peccatori sepultura consimilis, ad cautelam & præfigium similitum futurorum. Et totum humanum genus in hoc mortuo intellexerim, quod inter lapides idololatricæ jacebat defossam, maxime gentilem populum, qui lapides sculptos sua religione colebat. *Au Jesus: Tollite lapidem.* Lapis superpositus, qui jubetur auferri, duritia est cordis humani, quæ nisi præcepto Domini auferatur, reluscatari non potest mortuus in peccatis, sicut scriptum est: In similitudinem lapides aquæ duratur, scilicet voluptates hominum, cum ad peiora semper decurrunt. Et à se ipso peccator est immobilis as capessendamque virtutem, scriptura dicente de impiis: Plantimmoles quasi lapis. Et quod impossibile dicitur apud homines, possibile est apud Deum. *Dicit ei Martha: Domine, jam sciet, quatrividuatur est.* Hanc vocem Dominus audire cupiebat, ad hoc venire distulerat, ut audiret fortentem atque quatrividuatur in monumento, ut resurrectio mirabilior sequeretur. Sed verum prænunciatur de mortuo, quod foret, quod in eadaveribus semper contingit, ut etiam ad cadavera referatur, quod istas dicit: Et erit pro suavi odore fætor. Nam quanto humana corpora delicatius nutriuntur, tanto foetidius resoluuntur. Et alibi de malitiosis interfectis pronunciat: Et de cadaveribus ipsorum ascendet fætor. Porro cunctandum non est, quod ex corporibus mortuorum huiusmodi fætor proveniat, nam astantes charissimi abhorrent charissima corpora mortuorum, ut sæpe nares comprimant, ne foetorena olfactus suscipiat, & cito humare festinant, ne fætor inficiat remanentes. Si fætor mortuorum in iniquitatibus sentiretur, conversatio mortalium omnino scinderetur, nec esset aliqua necessitudo, aut copula

Exodi 15.

Job. 38.
Martha. 19.

Istius 3.

Istius 30.

topula seu amor innectens simul conver-
sari conficientes. Sed fozor peccato-
rum, qui percipitur & sentitur, est uti-
que mala fama & detestabilis actio & ex-
emplaris infectio proximorum, cum ex-
emplo unius perperam agentis multi cor-
rumpantur. Nam isti verba Ihs traici-
antur in alium sensum, quod pro suavi
odore fozor adveniat, quid dixerim,
quod quanto magis quis ad seipsum accu-
ratus vivit, tando amplius fozet ad proxi-
mum, & infectorum in anima male vi-
vendi pestilentia inficiens pervagatur in
plurimos: & quatuordecim hic erat, ut
supra diximus. Sed omnis labis hic ape-
ritur confessio, ut velut est quadra virtu-
tum, sic & quadra vitiorum: ut contra
prudentiali imprudencia, contra iustici-
am iniusticia, contra fortitudinem imbe-
cillitas, contra temperantiam intempe-
rantia è regione consistat: & sic per
effectum malorum quatuordecim denun-
tiantur, assoluntur in peccatis. Sed quia
Martha vel timebat, ne Dominus sentiret
fretorem aut difficultatem, audivit à Do-
mino: *Nunc tibi dixi, quia si credideris vi-
debis gloriam Dei.* Hoc est quod ante præ-
dixerat: Infirmitas hæc non est ad mortem,
sed ut glorificetur filius Dei per eam. Glo-
ria Dei & resurrectio mortuorum non ad
seipsum, sed ad eos: qui credunt & beatè
resurgunt. Gloria Dei, potentia est ejus,
quam nihil subterfugere potest, quæ tali-
ter natione hominum primo demonstra-
nda erat. Porro credulitas ad omnia bona
incunctanter est prævia, sine qua nemo
in se atque in alio videre potuit resurrecti-
onem invisibilem à peccatis. Et in hac
vita quedam non modica est gloria eripi
à criminibus, resurgere à tumulis pecca-
torum. *Tulerunt ergo lapidem* malè gra-
vantem duriciem & iniquitatem. Quo-
niam sicut in sua natura lapis est gravis, sic
in suo effectù est iniquitas gravior. Hinc
David formam conversi peccatoris incipi-
ens ait: Quoniam iniquitates meæ super-
gressæ sunt caput meum, & sicut onus
grave gravatæ sunt super me. Tollitur
lapis sinuatæ duritiæ, cum per prædicato-
rum vocem auditor aut amore molliuit, aut
timore converteritur, aut cum prædica-
tæ ratio peccatoris dedecus novit, & de-
cus virtutis intelligit. *Iesus autem elevatis
oculis dixit: Pater gratias ago tibi,
quoniam audisti me.* Elevat oculos sursum
ut homo, unde cuncta bona procedunt,
sicut Jacobus dicit: Omne donum opti-
mum, & omne donum perfectum de-
sursum est. Et quia Christus homo erat,
se missum à patre, & omnia suscipere ab

ipso lingua, moribus præestatur, ad hoc
quæ fatigabat, ut sicut erat, ita credere-
tur. Et formam petitionum præbet, cum
supplices odas & gratiarum actiones facit
ad patrem. Legimus namque Salvatorem
nostrum plures suos oculos levasse in coe-
lum orando ad patrem, cum multiplicavit
quinque panes, & duos pisces ad re-
fectionem sequentium sicut tres evange-
listæ restantur: ut quicquid sit spiritualis
alimentum, & etiam quo corporaliter vivi-
mus, habemus à patre. Et cum sanavit
surdum & mutum, suspiciens in coelum
ingemuit, ut recta obedientia & auditio
veritatis, & oris confessio ad salutem, non
aliunde, quam de coelo proveniat. Et cum
panem in sui corporis substantiam secreta
potestatis convertit, ut restatur ecclesia, oculos
elevavit in coelum, in designationem
occulte virtutis, quæ non aliunde, quam
de coelo descendit, qua unum corpus su-
mus cum Christo, qua & possumus in ipsa
colorum superna confondere. Et cum
sui clarificationem expensit à patre, oculos
in coelum levavit. Sic enim scriptum est:
Et sublevis in coelum oculis, dicit: Pater
venit hora, clarifica filium tuum. Quid ad *Joan. 17.*
Christum verba ista convenient, subice-
mus, torquentes in mores, ut qui claritatem
appetunt, non terrena postulent, sed coele-
stem: & non ab hominibus, sed à Deo. Quid
enim prodest ad tempus inter homines
clarum fieri, si à Domino non approba-
mur, si non sumus supernis apti, si su-
perno lumine illustrati non sumus, si ab
æterno & coelesti Patre non discernimur?
Et cum mortuum querit ad vitam, etiam
ad celos oculos erigit, quoniam inde
resurgendi virtus. Pro coelo est resurrectio
ordinata prima sive secunda. Et
nemo à sua iniquitate resurgit, nisi men-
te feratur in coelum. *Pater, gratias ago
tibi, quoniam audisti me. Ego sciebam autem
te, quis semper me audis, sed propter
populum qui circumstant dixi, ut credant quia
tu me audisti.* Semeipsum declarat cur
gratias egerit, quia ut erat, sic credi voluit.
Hoc enim optimum omni nationi,
Iesum credere missum à DEO in nostra
carne mortali, sua impassibili servata na-
tura. Et quod verè sit Filius Dei, com-
monefaciens omnes quod in omni gra-
tiarum actione petitiones nostræ innotescant
apud Deum, & quod atqueam exaudi-
amur, gratias referamus, etiam si petitiones
nostræ contemptui traderentur. Et si ante
impetrationem docemur gratias inferre,
quid cum petitionum nostrarum sortimur
effectum? *Hec cum dixisset, voce magna cla-*
mavit: Lazare veni foras. Remoto lapide La- *Lucæ 11.*
zarus, *Li 3*

Phl. 37.

Iacobi 1

zarus, prout positus erat, ab omnibus videbatur, & idcirco in ordine rei gestæ facta est illa remotio, ne suscitandus alius, quàm Lazarus crederetur. Ne de phantastico corpore potuisset illo in tunc esse cunctamen, quanquam plurimis argumentis probandum esset, quòd ipse resuscitatus qui fuerat mortuus. Et cum ita patesceret oculis intuitum, voce magna vocatur egredi foras. Voce magna à magno. Voce magna à magno effectu, à magno mysterio, pro magno miraculo, pro magno auditu, pro divulgatione magna, pro memoria magna. Voce magna in hanc miseram vitam revocat mortuum, qui pendens in cruce clamans voce magna tradidit spiritum: quoniam æquè magnus moriens, sicut vivens. Magnus super vitam, magnus super mortem, utriusque tenens imperii potestatem. Cum magna vox ad aliquem vocandum emittitur, aut nimis distat à vocante vocatus, aut profundè soporatus est, aut circa eum aliqui alii soni perstreperant, quos vocis magnitudine oporteat superari, aut à vocante faciem habet averfam, aut intentè occupatus in aliquo, seu aliqua furditate tabescit. Hæc quidem omnia peccatoribus hujus sæculi usquequaque conveniunt, ad quos expedit, ut vox magna plus in effectu, quàm in sono emitatur. Longè distat à Domino peccatores, sicut in Job scriptum est: Vidi stultum firma radice, & maledixi pulchritudini ejus, statim longè sient filii ejus à salute. Stultus est firma radice, qui mente decepta in hac vita radicem suæ voluntatis fundavit, atque firmavit, cujus filii, desideria videlicet atque opera, longè sunt à salute, cum solum quæ sunt terrena sectantur, à salute omnium, quæ est Christus, elongantur. Et in Psalmo dicitur: Longè à peccatoribus salus, quia justificationes tuas non exquiesierunt. Etiam per Solomonem dicitur: Longè est Dominus ab impiis. Sed non aliter impii sunt, nisi quia à Deo elongantur. Nam non Deus ab hominibus, sed ab ipso homines longè per impietatem effugiunt. Et de hypocritis & fallacibus Jsaïas pronunciat: Populus hic labis me honorat, cor autem eorum longe est à me. Quod verbum contra scribas & Phariseos Dominus improprietat. Et alibi per Jsaïam Dominus clamat: Audite me duro corde, qui longè estis à justitia. Qui longè sunt à justitia, longè sunt à Christo: quoniam ipse factus est justitia à Deo. Proinde opportunè voce magna clamatur ad eos, qui tam longè in suis iniquitatibus à Domino recesserunt

Nam nulla distantia major, quàm inter Deum & homines peccatores. Sopore gravi dormiebat fugitivus Domini Jonas, ad quem excitandum in interiora navis naute descendendum. Profundè dormiunt, qui Dei obedientiam, velut Jonas, effugiant. Et ascendunt navem euntem in Tarsis, terrena gaudia explorare tentantes. Tarsis enim exploratio gaudii interpretatur. Ibi, quæ quiescunt, sed dormientes mortui sunt, De quibus Apostolus ait: Exurge qui dormis, exurge à mortuis & illuminabit te Christus. Si dormit, quomodo exurget à mortuis? Si à mortuis, quomodo dormit, aut à dormitione resurgit, nisi quia est mors dormitio, quies videlicet in peccatis? Sunt etiam nonnulli, quorum aures prurientes doctores requirunt, qui non vera, sed placita loquantur, à veritate averfi, vanitatibus sæculi delectati, qui vocem suam non audiunt, nisi in magnitudine donorum aut tormentorum inevitabilium proferatur. De quibus per Apostolum ad Timotheum dicitur: Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria concervabunt sibi magistros prurientes auribus. A veritate quidem auditum avertent ad fabulas autem convertentur. Aliquid malæ doctrinæ perstrept in auribus hominum, cum contemptui habetur sana doctrina, neque ab auditoribus sustinetur. Et qui querunt magistros humanis auribus delectantes, vocem audire nolunt sensibus adversantem, & illecti vanitatibus sæculi, à veritate auditum averunt, & convertuntur ad fabulas impertinentes, ad illas videlicet narrationes, quæ ne habent nec habere possunt aliquid DEO dignum. Hos sic superatos, expedit magna voce superari. Faciem quidem averfam habent, qui contumaci animo pacta divina servare contemnunt, de quibus per Psalmistam dicitur: Averunt se, & non servaverunt pactum quemadmodum patres eorum, conversi sunt in arcum prævum. Contemnunt plerique divina servare promissa, pessimorum viam animo & moribus imitantes, & convertuntur in arcum prævum. Prævus est arcus, à quo spicula rectè non prodeunt, & à quo in amicum velut inimicum sagitta dirigitur. Sed non hæc est arcus pravitas, sed intendentis. Qui enim percutit, quem debet protegere, eum odit, quem debet diligere. Et iusto iustitiam parat, & damnandum impium liberat à perditione, velut Iudæi, pro quibus hæc prophetata sunt, iustum Christum tradentes exilio, Barrabam impium liberantes. Contra quos etiam per Jeremiam dominus loquitur: Et revertentur ad

Jonas. 2

Ephes. 2

Tim. 4

Psal. 77.

1

Jerem. 4

ad me terga & non facies, cum docerem eos discipulo, & erudirem, & nolent audire me, ut acciperent disciplinam. Semper enim contumaces & protervi faciem, scilicet veram cognitionem à Domino avertunt, & terga vertunt, divina dogmata audire nolentes, de quibus per aliam prophetam dicitur: Et noluerunt attendere, & verterunt scapulam recedentes, aures suas aggravaverunt ne audirent. Et cor suum posuerunt ut admanentem, ne audirent legem. Proinde sic faciem avertam habentibus magna voce clamare expedit, ut faciem ad Dominum vertant, terga revertant. Et qui occupantur in magna sollicitudine negotiorum mundi magnam voce indigent, ut avellantur, à quibus velut à vinculis irretiunt. Nam occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, & à die exitus de ventre matris eorum, usque in diem sepulture in matrem omnium. Sed nec à Deo creatam credamus occupationem, quæ peccatum habet: sed ideo creatam, quia de nihilo exortam, quæ nihil aliud est, nisi quædam mentis distractio & illaqueatio animæ, suffocatio spiritus: quæ illa, quæ salutis sunt, cogitare, aut audire, non sinit, quæ aut sub specie necessitatis, aut per curiositatem, aut per damnatam cupiditatem animam implicat. Hæc super filios Adæ, scilicet super homines peccatores velut jugum grave pessondat, ab eo die, quo nascitur, quousque moriamur. Sed ideo criminosa, quia voluntate propria cum illo contrahimur, ac per hoc ad magnam occupationem ambigendam magna oportet voce clamari. Porro perniciofa furditas tabescunt, non qui non audiunt auribus corporis, sed qui mentis aurbus veritatem audire non student: sed si auribus corporis sermones percipiunt, abjecta obedientia, iussa non faciunt. Nulla furditas major, quàm inobedientia designatur, juxta illud quod dicitur: In auditu auris obedivit mihi. Et alibi: Audiam quid loquatur in me Dominus. Et Samuel domino dicebat: Loquere domine, quia audit servus tuus. Econtra de reprobis dicitur: Et non audivit populus meus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et de audientibus & non facientibus per Ezechielem dominus querelatur: Audiant sermones & non faciunt, in canonicum oris sui verterunt illos. Et per Iliam de perniciosa furditate Dominus clamat: Quis surdus, nisi ad quem missi sermones meos? Igitur in horum malorum designationem, voce magna Christi

flus clamavit ad Lazarum, hos enim criminosos magnis vocibus expedit excitare. Et siquidem vox magna, cum profundè deterret: Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, arcum suum tendit, & paravit illum. Et cum mandata Moysi diceret, pro conscriptionibus mox adiecit: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes. Et in Psalmo claret aperte vox magna ejus in comminationibus ejus: Convertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliviscuntur Deum. Pluet super peccatores laqueos, sulphur, spiritus procellarum. Vox domini confringentis cedrus. Tu verò deduces eos in punctum interitus. Et plena est scriptura de comminationibus Domini, ex quibus velut ex magna voce, oportet peccatorem sepulchrum in vitis revocari. Magna in promissionibus vox Christi, cum penitentiam agentibus regna cælestia promittuntur. Agite. penitentiam, appropinquat enim regnum celorum. Vox magna contra vitia magna, magna pro virtutibus magnis. Vox magna à magno, quia magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudo ejus non est finis, tam in peccatis, quàm in beatitudinibus magnis. Veni foras, qui malò infra vitia jacebas, Veni foras in lucem, qui tenebris obvolutus eras. Veni foras in publicum, qui occultò operaberis iniqua. Semper occulta nonnulla vitia petunt, Veni foras, qui jacebas compeditus in carcere. Liqueat de Christo prophetarum esse: Educ foras populum, ut ab omnibus malis educatur, quæ sustinebat in carcere, palam publicam Dei bonitatem aspiciat. Et statim prodit, qui fuerat mortuus, Bene statim prodit ad vocem magnam imperii magni. Nam Deus dedit ei vocem virtutis, ut quando imperat, tanta velocitate creatura obediat, ut vix ab obedientia discernatur imperium. Ligatus manus & pedes insitis, & facies ejus erat subdario ligata. Omnia hæc in miraculo auxesim faciunt, quòd statim prodit mortuus, anima revocata de oculis sedibus, quòd ligatus ambulabat, quòd velatis oculis venit in publicum, quòd victor, qui timebatur, abcessit. Quanta sunt & qualia incommoda peccatorum? ligatur manus, ne quippiam boni faciat: ligantur pedes, ne, quæ sunt bona desideret: pedes siquidem ad affectus pertinent. Velatur facie, ne quæ sunt agenda, cognoscat. Ponitur in tumulto, sepelitur in sceleribus undique lapide clauditur, ex omniverbo in animo induratur, & ex se aliquid nequit: sed possi-

Psalm. 70.

Ezod. 20.
Psalm. 90.

Psalm. 10.

Psalm. 41.

Psalm. 37.

Psalm. 119.

1. Reg. 3.

Psalm. 80.

Ezech. 33.

Psalm. 43.

possibilia sunt omnia divinæ potestati *dic-
tur eis: Solvite eum, & solute abire* aposto-
lis & discipulis dici, & mysterium abso-
lutionis hic consecratum est. Nam pri-
mo Christus peccatorem in animo suscitât,
deinde sacerdotibus traditur absolvendus.
Nam si primo non suscitaretur à Christo
in anima, sacerdotalis absolutio frustra pro-
dret. Hinc ignorantia omnes detinemur,
an, qui verbo sacerdotis absolvitur, sit susci-
tatus à Christo in anima: quod si utrumque
in id ipsum conveniât, nulla sit de absoluti-
one cunctatio. Si alterum seu, utrumque

defuerit, adhuc mortuus foret, & jactin-
tumulo quamvis ex vera penititudine ani-
mæ Christus sæpe resuscitet, ubi absolu-
tionem sacerdotum impossibilitas admittit. Ex
libro arbitrio redditur absolutus, cum fini-
tur, ut non necessitate, sed voluntate libera
se compescat à vitiis, & amator fiat posses-
sorque virtutum. *Atque ex his qui aderant,
visio miraculo crediderunt in Christum.* Mul-
ti iverunt ad narrandum Phariseis & scri-
bis, unde secutum est perniciosum consi-
lium: collegerunt ergo pontifices, &c.

Cap. XVI.

*De ejedione demonis, cui nomen Legio, secundum
Matthæum, Marcum & Lucam,*

Matth. 9.
Marc. 5.
Luc. 8.

INimicus demonum Christus non nat-
uræ, quæ spiritus sunt, sed ipsorum
perverſe voluntati, quæ se à Domino
averterunt: numdo degens sæpe obvi-
am habuit suo secreto dispensationis myste-
rio, quo eos ad se venire cogeat, ut quia
Christum evitare non poterant, tanquam
eorum Dominum, quem non tantum in
deitate, sed etiam nunc eos in humanitate
terrentem sentiebant. Nam cum perve-
niſſet ad terram Gerasenorum, quæ est
contra Galileam, & de navi egressus eſſet
ad terram occurrit illi quidam vir spiritus
immundo, qui habebat demonium. Jam
temporibus multis & vestimento non in-
ducebatur, neque in domo manebat, sed
nocte & die in monumentis erat. Et
multis temporibus dæmon arripiebat eum,
& nemo poterat illum domare, & vin-
ciebatur catenis, & compedibus custodi-
tus, & ruptis vinculis agebatur à dæmo-
niis, in deserto clamans, & concidens
se lapidibus. Interrogavit autem
illum JESUS: Quod tibi nomen est?
At ille dixit: Legio. Quia intrave-
runt multa dæmonia in eum. Ne prolixior
materia sit loquendi, quid sermo
literalis & allegoricus habeat, ſciatur.
Inſinuat ille legentibus, quales homi-
nes dæmon efficiat, cum ceperit eos
poſſidere, ac qui ſunt dæmoniæci homi-
nes, cum ipſi ſubſiſtis facti dæmones:
quoniam nullus dæmon magis impugnât
hominem quam ipſemet, cum ſuperbia
ſua in ſemipſo fuerit depravatus. Ejicit
veſtimentum à ſeipſo, concuſſus à dæ-
mone vel à ſe, ut illam habeat nudita-
tem, quam protoplaſti per inobedientiam
incurrerunt, grata Dæi expoliat, & à

fecilitate Paradisi ejecit. Sed hanc nudi-
tatem agitatione demonis factam illam
impudentiam dixerim, quæ homo pec-
care non erubescit: juxta quem ſenſum,
Jerusalem per Prophetam à Domino in-
creparur: Frons meretricis mulieris facta
eſt tibi, noluisti erubescere. Sæpe quidem
damnati homines in tantam impuden-
tiam veniunt, ut neque DEUM om-
nium inſpectorem, quem latere nihil
poſſeſt, nec propter angelum noſtræ
custodiæ deputatum intus in conſcien-
tia, nec propter homines extenus
pudeat detestanda mala committere,
cum sæpe homines Dei timore reſecto,
ne ab hominibus erubescantiam patiantur,
perperam agere reformidant. Sed cum
abjecerint pudoris habitum in eam ſcele-
rum apicem deveniunt, ut in rebus peſſi-
mis gloriuntur. De quibus per Salomo-
nem dicitur: Letantur, cum maleſerint,
& exultant in rebus peſſimis. Quid au-
tem eſt non indui veſtimento, niſi non
fratari pudore, ſpolari decore naturæ,
nudari gratia, exui honore indix rationes:
ſimilem beſtiis fieri, quæ agunt omnia ſine
rubore. Nec ille manebat in domo, ſci-
licet in ſancta eccleſia Dei, quam ſancti-
tudo decet, nec infra conſcientiam habita-
bat, ne ab ipſa interdum compungere-
tur, & reſiliret à malis. Fit protinus in-
perverſis, ut propriam conſcientiam ma-
gis effugiant, quam judicariam poteſta-
tem. Sed habitabat in monumentis, in
operibus mortuus obſervatus nocte ac
die, ut renebroſitas peccatorum & pec-
narum eum à malo non averteret, neque
dies veritatis & luminis ad meliora con-
verteret. Erat autem in monumentis,
ſcilicet

Jeremia 2.

Prover. 2.

scilicet mortuorum imitatus exempla. Semper enim depravatus homo sibi quarit exempla malorum, ut liberius agat quod male disposuit, ut sibi focios invenisse videatur, ne singularis appareat in peccatis. Quarit malus exempla malorum, quibus possit esse deterior: non bonorum, quibus posset resiliens à malis, ad meliora converti. Erat in monumentis, sed nec unde dicta sunt monumenta captabat. Et ad exaggerationem iniquitatis malorum cedit, quod sepulturas hominum cognoscentes, socios & coevos mori conspicientes, nec non saepe deferentes ad tumulos cadavera mortuorum, nec sic aliquando compunguntur, ut à nefandis operibus resipiscant. Hic vii multas temporibus ex diuturnitate temporis detentus à daemonibus erat, & multis temporibus; videlicet multis horis, sed interpolatis horis daemon arripiebat illum: quam multi sunt, qui longa consuetudine temporum à consuetudine sapientia detinetur: sed sit intercapedo temporis, ut acta semper ad mala non desinant, sed nequaquam in dispositione mala intercapedo sit, ut multis horis non exagiet perversa voluntas, & in effectum deducatur mala facultas. O quam male iudicatur de arreptitis corpore, sed quam pessime iudicatur de his, qui mente continuo à diabolo fuerat arrepti. Crudele spectaculum, videre hominem à diabolo arreptum. Grande ludibrium & incomparabile malum, videre hominem à seipso arreptum, imo excepta natura & possibilitate poenitendi, per omnia daemonem factum. Et clamans se lapidibus concidebat. Verbo confuso & duris lationibus se verberat depravatus. Ad cumulum mali mentis omnino accedit, quod homo semetipsum confodiat. Nemo enim malus ab alio, quam seipso amplius læditur. Et mira summi dispensatoris vindicta in perversis hominibus agitur, ut ex peccatis illico per poenitentiam non deletis, semper in peiora labantur, unde crudeliter cruciuntur, & plectantur poena mentis, antequam doctores cum demonibus subsequantur. Vinciebatur carnis, scilicet legalium preceptorum, & compedibus æternæ promissionis ligabatur, ne liberetur in malum. Semper fuerunt apposta humano generi divina precepta, sive in originali iustitia, sive in lege scripta, ne homo à deo dissiliens per peccata deflueret, quæ quædam carnis sunt animam invisibilibiter vincientes. Et compedes apposti sunt pedibus, scilicet affectibus nostris divinarum retributionum, quoniam in

B. Sjm. de Cassia Cum. in IP. Evang.

custodiendis illis retributionibus multa. Numquam Deus gratus mandata dedit, quibus ligaremur, ut non retributiones adiceret, quibus beatificaremur. Nec aliquando carnis æternæ damnationis nos terruit delinquentes, quin & compedibus aliz retributionis iussit viventes. Magna sunt ista, quibus redimamur à malis, custodimur in bonis: quibus diruptis, depravatus à demonibus, ad loca deserta propellitur, non ut poenitentiam agens vivat solitarius in deserto, sive ut aptus divinis contemplationibus vacet, ut multos legimus sic fecisse, sed ut liberius peccet, ut steriliat vivat, ut reprehensorem nullo modo patiatur, ut Deo relicto nec hominum vereatur aspectus. Sed potius ad ostensionem ejus quod patitur, in deserto à demonibus agebatur, ut desertus à Deo, deferens primo Deum, desertum demonum agitatione incoheret. Et mira oblatione in homine agitur, si catenas & vincula in ultione delinquentium apponantur, quod sic illa depravatus animo contumaci dirumpit atque contemnit. Et nemo poterat illum domare. Desperata perversitas, & obstinata conditio, & inferior bestialitate ferali. Nam feralissimæ bestie arte quadam placida saepe ab hominibus domantur, & ad manus hominum mansuecunt. Et homo jam in similitudine demonum factus, imo ut de Juda Christus asseruit, non spirituali natura, sed animi pravitate in diabolum commutatus, ut nullis terroribus nullisque minis, nulla Chailiana doctrina valeat ecornari. Sed nemo domat, quem Deus desepxit: neminem despicit, nisi qui diabolo factus est similis. Interrogavit autem illum Jesus: Quod tibi nomen est? Non interrogat nesciens, qui omnia novit: sed quia multa turba sequentium fretus erat, innotescere voluit quantum malo isto premebatur, ut porrectum beneficium amplius effarentur, & notum fieret non super unum demonem tantum gerere potestatem, qui poterat expellere legionem. Cui ille dixit: Legio. Quia intraverunt multa demonia in eum. Confundantur qui dicunt demonia esse corporea, cum una legio demonum unum hominem invasisset. Est enim legio, sex milia, sexcenti, sexaginta sex, ut per senarium numerum millenarius, centenarius, denarius multiplicetur, & ipse in suis unitatibus substat. Qui numerus, solus infra denarium perfectus est, in suis æqualibus partibus nil amplius vel minus residens, ut ex omnibus malis genus huma-

M m

nun

num advertamus fuisse completum, quem demones in sua deditione suscipiunt, aut quem præter demones sua se quisque voluntate depravat. Quod verò duo in alio evangelista dicantur, de uno in aliis, tanquam de famosiore sit mentio. Sed hi duo sevi erant nimis, non natura scilicet humana (quæ seva non est) sed crudelitate demonum inducunt protinus homines in sevitire, ut non solum in seipsis, sed etiam in proximos operentur iniquitatem. *Ut nemo possit transire per viam illam.* Maxima sevitia agitur, ut depravati etiam bonis præsentent impedimenta virtutis, cum quibus viam salutis peragere tentaverunt. Hoc est omnis intentio demonum in seipsis & membris, quæ possident, ut per viam veritatis nullus incedat. Hoc cum terroribus tyrannorum, hoc cum pseudopredicatorum, hoc cum aliditate tentationum efficiunt, & aliis subtilioribus argumentis, quæ illis ad scientiam nulla deficiunt. *Qui clamaverunt: Quid nobis est tibi Jeshu fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos?* Verum est, quod nulla conventio Christi ad Belial, sed est omnino Christi auctoritas super eum, à quo ante tempus à demonibus expectatum conqueruntur se tortos. Expectabant demones salvatorem venturum ex vaticiniis prophetarum, ex sanctis patribus, qui cenebantur inclusi apud inferos, in quos, juxta ipsorum servitium, penaliter deservire non poterant, etiam quos verè noverant post temporum spatia liberandos: sed tempus liberationis ipsorum, & totius generis humani ignorabant. Proinde velut de nimia temporis festinatione queruntur, quod ante sic validè torquebantur. Ad tortum protinus ipsorum deputant, cum inferre non possunt hominibus torturas. *Et adjuravit* (scilicet) *Jeshu unus illorum: Adjuro te per Deum ne me torques.* Confitebatur filium Dei esse, nihilominus tamen tanquam hominem adjurabat, ne torqueretur expulsiōe ab homine. Ac per hoc demones exire non potuerunt: quin confiterentur utraque in Christo naturam. Nam hic demoniacus adoravit ut Deum, confessus est filium Dei: nunc verò ut hominem adjurat, ne torqueat, Deum enim per Deum neque per patrem filium diabolus adjuraret. Et cum eis mandasset egredi, alias preces submisserunt, dicentes: *Si ejicis nos hinc, mitte nos in porcos, ne nos expellas extra regionem, aut mitte in abyssum.* Nolent demones separari ab hominibus, quamvis unius nequeant

humanae naturæ, sed nec ab eorum vexatione cessare, nec dimittere illam regionem seu provinciam, live animam, quam norunt eorum moribus aptam, quam suis vitis imbuerunt, nec retrudi in abyssum ante multam damnationem hominum, ubi sunt in fine sæculi perpetuo religandi. Eni propelluntur ab hominibus idololatria omnino abjecta, ac errore depulso, quod statim immundos homines carnaliterquæ viventes valeant possidere. *Quod est factum est* Non ipsorum merito exauditi, sed demerito immundè viventium ingredi eos permisit. *Quidem erat tibi non longe magnus grex porcorum posens, in quos permissione Christi demones sunt ingressi.* At ubi hoc factum est, impetu vadens grex præcipitatus est in mare. Magnus terror super capita Christianorum positus est, quod ab idolorum cultu sunt liberi, ne ob carnaliterquæ & terrenorum immunditiam à demonibus posselli, submergantur in mari damnationis eternæ. Fuit plerunque in hominibus, ut vitium pellatur à vitio: & si non à depulso poena sequatur, saltem à succedente succedat. Nam si poena non sequitur ex vino, quod aut penitendo, aut carento delectat, torquebatur tamen poena ex ipso, quod in anima supervenit. Et mirum quidem, quod hæc legio creaturam rationalem suffocare non potuit: irrationalem verò in aquarum profundo submersit. Nec submersus grex porcorum, quia legio egressa fuit ab homine, sed quia in illum ingressa. Nec merito exauditi sunt demones, quorum quamvis sit bona natura, & permissio Dei iusta, voluntas tamen semper ad mala protenditur. Sunt quidam qui remanent, non subversa ratione, & conscientia incessanter repugnante. Sunt quidam, in quibus omnis obruitur ratio, depravatur conscientia: bestiarum more semper imae respiciunt, velut porci carnalium volubris delectantur. His præcipitum iure propriæ depravationis debetur. Non autem sentiendum, quod ex libera ratione unus alteri culpa seu poena proveniat: propriis meritis atque demeritis super homines iustitia divina decernit. Siquidem à legione demonum liber confedit ad pedes Jesu, virtutem deitatis in humanitate adorans; humiliter ad obedientiam præceptorum Christi, quiescens sub eo, velut refugio mortalibus & vitiosis omnibus constituto, vestitus ornamento virtutum gratiæ, sana mente resurgens, ubi sanarum virtutum, fidei, spei, charitatis trinitas demonibus expul-

expulſis quieſcat. Proinde liber à vitis,
& demonibus alienis conſedit ante do-

minicos pedes, veſtitur pudore peccan-
di, & mentis ſanitate letatur.

Cap. XVII.

*De curatione paralytici depoſiti per teſtum ante pedes Jeſu Chri-
ſti, ſecundum Mattheum Marcum & Lucam.*

OB gratiam ſoli Chriſto cog-
nitam ipſe palam factus mun-
do civitatem Capharnaum
ſæpius viſitavit, illam illuſtrans
miraculis atque doctrinis, ut ſua ex frequen-
tis diceretur, & Nazareno ſibi improprie-
tativè dicerent: *Quia audimus de te
facta in Capharnaum, fac & hic in patria
tua.* In qua domus eſt in una domorum
ipſius civitatis. *Et converſerunt ad eum
multi, ita ut non caperent neque ad jan-
uam; Et loquebatur eis verbum.* Ubi-
cunque Chriſtus aderat fide attraherebat
devotos, & cuſoſitas & occaſio multos
impellebat ad eum; quia ſæpe in domi-
bus, cum doceret, eſſet ad invicem con-
arctatus, nec adveniendum locus capax.
Et converſerunt ad eum multi, ita ut ca-
perent, neque ad januam, & loqueba-
tur eis verbum. Sed commutato gram-
maticorum uſu hic Evangeliſta ſeu in-
terpres locutus eſt, ut actum nominis
transferret in verbum, verſa ſubintellecta
vice: Sed neque ad januam tracti deſiderio
audiendi. Et ipſe intinſecis & extrinſecis
loquebatur verbum. Eſſi non
omnes divinz viſionis, DEL Verbi tamen
poſſunt eſſe participes. Eſſi non omnes
aſpiciunt, audire ſiquidem poſſunt. Multi
protinus in domo cum Domino, multi
expeſtant ad januam. Beſpizant & cate-
cumini diſcoſcuntur in his: contemplati-
vi & activi, quieti & ſolitudinibus in-
tendentes, poenitentes & pervenire cu-
pientes. Minor ſiquidem multitudo in
domibus, ſemper cum Domino aſſitit,
quam in planitie, quam in montibus,
quam in templo, quam in viis: non ta-
men ex hoc virtutes conſecluit in arcum,
ut quiddi uſi aut pluribus pro omnibus
dixit. Sed non omnis multitudo ſic pro-
perat appropinquare Jeſu, nec ſe infra ſe-
pra pariterum continere, atque moribus
clauſtralibus vivere, faciliſi aſſione at-
que libera pluries ſunt imitantes. Et
eum protenderetur ſermo divinus,
fides adduxit homines indigentes. *Et
converſerunt ad eum, ſerentes paralyticum,
qui à quatuor ſtrebatur.* Impotentia eſt
hominis ſic infirmi, qui bajulatur ab aliis.
Diſſolutionem membrorum habet inferre
infirmis paralytica. Amplius autem mo-
rum illa inviſibilis, quam illa designat.

B. Sim. de Caſſia Com. in 1^a Evang.

Sed deſertur à quatuor ante Medicum
ſupra naturam & artem male habentes cur-
rantem. Quatuor ſunt in corpore elementa-
res qualitates, ignea, aërea, aquatica & terrea,
quibus accommodata ſimilitudine
anima inſignitur. Nam ex terra timor,
quia præ cæteris elementis gravior terra.
Præ cunctis affectionibus timor animam
gravat, quamvis & multi pondus animæ
amorem aſſerant, quibus non è regione
conſiſto. Sed timorem gravior & ampli-
us & acutius dixerim ponderare, in quo
ſinis per dona deſcendendo conſiſtitur, &
ab ipſo velut ab imo aſcendendo incipit-
ur, ſicut in Iſaia ſcriptum eſt: In con-
numeratione donorum per deſcenſum de-
ſinitur in timorem, per aſcenſum exor-
dium eſt ab ipſo. Qui teſte Placito, inci-
piat ad ſapientiam: quia initium ſapientia
timor Domini, & intellectus bonus omni-
bus facientibus eum. Ac ſi ſine timore
verus eſſe non poſſit ſapientia intellectus
velut pars vitalis panis apponitur timor
ei, qui gradi voluerit viam novam, ſi-
cut ſcriptum eſt: Cubavit illum Domi-
nus pane viæ & intellectus. Et ſine
interceſſione conneſcitur, & aqua ſapi-
entia ſalaris potavit illum, ut timor
ſapientia, velut aqua terra ſubdat. Sed
nec donorum contendendus ordo hic qua-
ritur, ſed tantum in illis quatuor delato-
ribus ipſe primus & inſimus. Cui ſecunda
mentis affectus, aut affectiva qualitas ſu-
per eſt, ut ſapientia ſit in voto ad timo-
rem ſubſequent, velut ad terram aqua.
Et cum aderit ſapientia intellectus in aqua
charitatis, bonorum contemplatio ſuper-
voluet, velut aër ſuperferatur aquæ. Cui
ſubſtantia ignei elementis ſuperponitur,
ipſa videlicet charitas, quæ omnibus ſu-
percellit: Hæ ſiquidem qualitates ſunt
paralytici, ſcilicet male educi hominis
delatantes, ſubmittentes cum ante huma-
natur DEUM, ut ipſum ſuæ potentia
Deitatis. Myſterium promiſſum non me-
diocriter ad conſiderandum aſſertur, quod
ſuper teſtum aſcendunt, ſub quo Chri-
ſtus auditoribus predicabat, JESU facti
corpore ſuperiores, quoniam ſuæ omni-
bus factus inferior, portans ſuper ſe omni-
um noſtrorum ſarcinam peccatorum, cum
DEUS poſuerit in eo iniquitatem omni-
um noſtrum, & verè languores noſtros

*Iſaia. 55.
Pſal. 116.*

Eccle. 10.

Iſaia. 53.

M m 2

ipſe

ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Nam exemplo videmus oniferum animal salino superposito subijci, nec tamen salinum ex natura detenus. Et sanctum detegere occulta est manifestasse peccata, quibus detectis, invenitur Jesus, velut Sacramentis in inferioribus partibus istis inclusus. Igne decoctas, ex luto fictas remove retegulas, ut ipsis remotis, deorsum submictatur moribus dissolutus ante conspectum Domini Salvatoris. Ex terra quippe suus tegulae, à tegendo dicitur: ex quibus superpositis domibus dicitur seculum, inferioresque intraneas partes domus tegens. Et decoquuntur igne, ne imbris coelo delapsis in lutum resolvantur. Tegulae quidem tegentes Christum igne decoctae figurae sunt & prophetiae de ipso, ab ipso igne Spiritus Sancti solidatae; quibus detectis, devenitur ad Christum. Nam & Apostolus dicit: Cum transieris ad Christum, auferetur velamen: ut si conversus locutus. Cum auferitur velamen transiit ad Christum. Et cum submissus esset paralyticus à deceptoribus ante Jesum: *Videns JESUS fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Non pro peccatis remittendis, sed pro sanitate corporis paralyticus inferebatur. Sed Christus semper bonus, & meliora exhibet petentibus, quam rogatus, & ex fide inferentium, prout sanavit animam, quam donasset corpori sanitarum, ut ex peccatis cognosceretur, adesse illa turpis infirmitas propius aut patens, & ut ostenderetur prius animarum quam corporum querendam esse salutem. Sed opprimit saepe mentem, tenet hominum sensus, ut cum conturbatus extiterit, prius sibi quam animae quærat adesse medelam. Sed amator hominum Christus confestim docet, quid in donis primò sit ab ipso petendum, cum sanitati corporis sanitarum animae prætulit, & in remissionem peccatorum. Necnon & potestatem suam ex hoc ostendere voluit populis, & illis Scribis, & qui aderant Phariseis, ut subsecuta murmuratione manifestat. Nam *Es ecce quidam de Scribis dicebant inter se: Hic blasphematur. Qui potest dimittere peccata, nisi solus DEUS?* Optimè judicant, quia nemo nisi Deus peccata dimittit, sed à vera credulitate deficiunt, quia Christum Deum esse non credunt. Et non credentes, iuste decernunt ipsum appellando blasphemum, esse enim, si peccata dimitteret, nisi Deus esset. Nam blasphemia maximè est in Deum, si quispiam homo Dei sibi arroget potentiam. Nec non comparando ad invicem

sue potestatis effectus, prius præstavit animæ sanitarum. Proinde sequitur: *Et cum vidisset Jesus cogitationes eorum, dixit eis: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, dimittantur tibi peccata tua, an dicere, surge & ambula? Videt cogitationes, atque cognoscit antequam per verba formentur: quoniam omne cor intelligitur ab illo, & malas cogitationes arguit, antequam exprimanur, ut cognoscamus etiam mala cogitando peccare. Sed nulla cogitatio prior, quam male sentire de Christo. Attamen facilius est dicere, dimittantur tibi peccata, quam impotentem hominem, membris omnibus sui corporis dissolutum ab ægritudine liberare. Et unum horum visibiliter, & aliud invisibiliter agitur: unum in anima, aliud in corpore perpetratur. Sed ut credatis, me in anima veram habere potentiam, etiam in rebus invisibilibus invisibilem potestatem, in corpore visibiliter ostendendam virtutem. At paralytico: Surge, & tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Ostendit signo visibili, quod invisibiliter potest, & difficilius est, quod homo, quem purum me creditis, ab incurabili languore sine penia medicorum sanat hominem, quam quod Deus, quem me non creditis, peccata dimittit. Et ut credatis, quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, paralyticus iste sanus coram vobis astitit, ut me Deum & hominem pariter esse credatis. Gestum in scriptura comperimus, ut ad credendam rem verè incredibilem res incredibilior prærogetur, & ad credendum id, quod divina virtute invisibiliter agitur, miraculum ut supra naturam factum visibiliter antecedit, intuitoria quodammodo sunt ad virtutem invisibilem ostendendam miracula, quas foris aguntur. Si verò majus est, quod in anima fit, quam in corpore, pro eo quod ipsa corpore melior: nihilo minus magna introductio est ad potestatem filii hominis credendam, ad dimittenda peccata hominibus super terram id quod in corpore paralytico actum est: quia hoc solus est Dei, cujus virtute sacramentales homines etiam peccata dimittere videntur, istud verò solius hominis videbatur ab his, qui eum tantum hominem existimabant. Et ista saluator in hominibus venabatur, ut Deus & homo invisibilis & visibilis crederetur. Ac per hoc invisibilem invisibilis sue potestatis effectum in anima remittendo peccata, & sue invisibilis virtutis visibilem effectum mon-*

2. Cor. 5.

DE MIRACULIS SALVATORIS.

277

monstravit in corpore. Sed nec iustis huiusmodi à mysterio vacat, quod paralyticus iubetur surgere, grabatum suum tollere, & domum suam ire. Male jacebat in humanis atque temporalibus & terrenis, qui à Domino aeterno surgere iubetur, & grabatum tollere, ut secum ferret memoriam eorum, in quibus aegre delectatus est, Dei lege contempta. In domum suam ire iubetur, ut super paternalibus legibus coelestium mandatorum, fundatis in fidei fundamentis, desuper recto charitatis impostis, firmatis portarum serie, ne ingreditur hostis: excut qui dixerit, securus consistat, & amplius non vagetur in latitudine secularium placetum. Quod cum fecisset, timore magno est admiratio & glorificatio in turbis vulgaribus subsecuta, quia supra usum & rationem, naturam & artem, vi-

debant homini potestatem divinitus esse donatam. Homo dumtaxat existimabatur Christus, ab his qui ultra hominem & hominis naturam cogitare non novant. Proinde velut si accepisset ex omni se potestatem à Deo miracula faciendi, glorificaverunt tantem Dominum Deum, cum ex hominibus talia faciendi nulla possit esse potestas. Indecens pro parte videbatur, quod ferebatur in laudem, si Christus existimabatur quod erat, videlicet Deus & homo: quia Deus pater Deo filio nihil temporaliter contulit, sed aeternè generavit. Sed si tantum credebatur homo, magnificatio usque vera erat, quia miracula supra naturam facere, à seipsa natura non obtinet, nec alicui vigore aut naturæ ordine nocitur effectuum, nam supra id, quod experimento rescitur, miracula parandi est concessa facultas.

Cap. XVIII.

De sanatione filii reguli, secundum Joannem tantum,

SPes & refugium omnium Christus sed, in quem, qui speravit, nunquam confusus est. ad quem qui refugium fecit, iusta petita pro voto, & pro utilitate reportavit. Qui ob hanc causam in hunc mundum venit, ut agnosceretur, quæreretur, amaretur, & ad ipsum pro iusta desiderio esset accessus. Omnibus omnia factus, ut omnes lucrificaret, parvos & magnos, subditos & reges, neminem volens suæ misericordiae manere expertem, nisi quem non vidit sane credentem. Ad quem cum venisset in Cana Galilææ, ubi fecit aquam vinum, indigens regulus pro filiî sanitate supplex accessit. *Nam & erat quidam, regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic, cum audisset, quod Jesus adveniret à Judæa in Galilæam, abiit ad eum & rogabat eum, ut descenderet, & sanaret filium ejus.* Quanquam istud sit secundum miraculum, quod Jesus in Galilæa fecit, & secundò debuerit pertractari: attamen alia ratio me coegit, ut ordinè præpostero miracula dominica pertractarem. Erat regulus non parvus cognitione, sed regno. Alè protinus novit, cum accessit ad Christum. Nulla sapientia potior, quam ad Christum habere accessum. Non parvus fide, sed numero subditorum. Fides enim communis animum ejus, ut ad Christum veniret, quanquam non esset ex omni parte perfecta. Hujus filius infirmabatur Capharnaum. Amore ejus ægrotaverat in pinguedine mundi. Ager quippe pinguedinis Capharnaum inter-

pretatur. In abundantia temporalium rerum habita vel quæsitâ infirmatur hominum amor, qui dum habet abundè, quod habendum est temperat, ipsa intemperantia est ægrotus. Si autem non habet, habere plus debito exoptans, affligitur & anxius. Ipsa rerum temperantia in voto vel usu sanitas est affectus. Immoderatus amor semper in laboribus est, & languoribus cruciatur. Pinguedo corporis ipsi magis gravat quam levis: sic rerum pinguedo animum curvat, & sæpe mentem avertit à Deo, juxta quod per Moysen dictum est: Incrassatus est dilectus. & recalcitravit, incrassatus est dilectus, est populus electus, aut quilibet homo creatus. Sed cum incrassatur, recalcitrat divinis mandatis atque præceptis, & inobediens coelestibus disciplinis, & derelinquit suum creatorem rerum pinguedine temporalium delectatus, & recedit ab æternæ salutis, hiè temporaliter appetens saluum esse. Nulla verb major infirmitas, quam ab æternæ salutis recedere, quam derelinquere, longeque fieri ab omnium salutari. Satis interpretatio loci competit homini spiritualiter infirmanti Proinde omnium consideratio assurgat, ubi amor hominum infirmatur, præveniens ne infirmetur. Sed ad quid, quæcunque in homine alia sanitas, ubi amor ægrotat? Et in mundi hujus pin-

Deut. 10.

Genes. 17.

pinguedine terræ Isaac colligans oculis filios benedixerit. Sed est pinguedo ecclesiar, quæ consistit in abundantia divinorum charismatum & virtutum, quæ animam lenit, perungit & sanat. Et panis Christi est pinguis, regibus delicias præbens. Et Jsaïas : Panis frugum terræ erit uberissimus & pinguis. Et Nehemias iussit comedere pinguiam. Quæ omnia gratiæ pinguedinem in sacramentis & doctus domiucis insinuant, in qua sanatur amor hominum, non ægrotat. Infirmitur proinus in pinguedine labentium rerum, cùm in ipsis extollitur, & adversus Deum & regionem concertat. De qua pinguedine amatur impius, de quo in Job scribitur : Cucurrit adversus Deum erecto collo, & in pingui cervice armatus est. Quæ pinguedo non solum in rerum opulentia consistit, sed in abundantia superbia, qua se quisque peccando excusat, & se tuetur multitudine peccantium, ut suum parvum, aut nullum videatur sibi esse peccatum. Pinguis enim cervix est, quæ abundantia rerum extollitur, valetudine corporis labitur in luxuriam : quæ se post peccatum excusando tuetur, ante peccata cumulando gloriantur.

Psalm. 21. Saepè pinguedo accipitur pro scientia terrenorum alta sapientium, de quibus per Psalmistam dicitur : Tauri pingues obederunt me. In persona Christi, spiritus propheticus loquebatur David, quod scribat & Pharisei secundum carnem alta sapientia circumdederunt Dominum Christum ad interemptionem. Quod & sepe nunc in perversis hominibus agitur, ut terrena sapientia inflati, quæ Christi sunt doctrina moribusque confundunt.

Psalm. 10. In quibus pinguibz tenuitatem se Dominus nullum per Jsaïam comminatur, dicens : Mittam in pinguibz tenuitatem, ut infirmati ex defectu virtutis, & habet vitiis, multatione divinæ justitiæ amplius infirmetur. Mala quæcunque pinguedo, unde infirmitas oritur : ac per hoc, omnibus sic malè prohiberi dicitur. Proglit quasi ex adipè iniquitas eorum, transierunt in affectum cordis. Sed regulus audiens adventum Jesu, accedit ad eum. Regulus quidem intellectus rationalis est cunctorum ratione utentium, qui regere debet amorem, tanquam filium imperium, & ab eo removere ludentia, & sibi utilia providere. Nam philosophi Græci, Latine amor, unde filius patris amor. Intellectus siquidem amoris generat. Nihil enim amatur nisi cognatum. Et ab intellectu procedit in aliquid diffusus amor, quævis amativa virtus, quæ ut intellectus

ius insit hominibus à natura. Proinde ista infirmitas est ex parte, cùm amor in aliud non feratur, præterquam in id, quod ei superior intellectus velut bonum ostendit. Nunquam errat amor, aut infirmatur, nisi ab intellectu deceptus : cùm ex se non quid, sed tantum diligere novit, cui multa non diligenda, sed ad diligendum erroneus aut perversus intellectus ostendit. Sed interdum ad bona seu ad meliora conversus, quærit à superiore sanietatem pro amore, quem infirmavit : cùm ipse in languorem tantum deducere potuerit, non sanare. Prius quidem expedit sanari errorem intellectum, ut rectè intelligat, & tunc velut regulus optimè intra regens pro hujusmodi filio sanietatem inquirat ab eo, qui quomodolibet potest sanare percussum. Et penit regulus iste Christi descensum, ut sanet filium suum. Fortè corporaliter in loco erat, à quo descensus erat ad Capharnaum, sed sensus alius plus elucet. Non potest esse nobis sanitas, nisi ad nos virtus divina descendat, cùm ad ipsam in sua celsitudine consistentem non possumus ascendere, quanquam regulus accessit quo filius inhumus nequiverit. Fit proinus, quod intellectus in sublime virtutis & rerum humanarum, acuitate intelligentiæ arque fidei, velut quibusdam penus attollitur : ad quæ amor hominum rerum visibilium pinguedine delectatus, nequit suo molimine sublevari. Optima necessariaque oratio quatenus Jesus, quod infirmi jaceamus, descendat, non necessitate videndi aut majora exhibendi effectus ratione præsentis, sed nostra opportunitate modendi, cùm ubique, absque quod corporis præsentiam præstet, cùm voluerit sua effectiva virtus infunditur. Imperfectionem tamen fidei arguebat in regulo, si credebatur Christum plus præsentialiter, quam in absentia posse conferre salutem. Instabat audacter & supplex ut descenderet & sanaret. Cujus rei causam evangelista subinfert, dicens : Incipiebat enim mori. Non potest infirmari, quod ab eo, quo invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, ex ipso quod quis incipit vivere, incipit & mori, quia nihil non vivens tendit in mortem, sed quod vivere potest, & mori debet, cùm vivere corporis, & mori penitus incipit. Et affectus aut animus noster, qui sic factus est, ut mori ejus natura non possit, tunc à vera vita inchoat mortem, cùm ab ipsa diversus ad egena convenit. Tanto quisque mortem incipit per miseriam atque culpam : quanto se ab ipsa summa vita diverit, & (quod dicitur) reconvertitur. *Jesus vero ad eum dixit, velut increpans loquens : Nisi signa & prodigia*

videri

videritis, non creditis. Hoc pro tanto sal-
vator omnium intulit, ejus quia expe-
tebat presentiam, non credens quod possit absens
efficere quod præsens, cum neque major
ex præsenti, neque minor ex absentia
virtus ipsa consistat. Et ad defectum cre-
dendum scribitur, ad credendum signa
& prodigia perquirere. Nun enim ex his
fides, sed ipsa ex fide. Nihilominus
salvator supplens quod ei deficiebat in fi-
de, alterius quod ipse in fide non meru-
it, sibi sua benignitate providit, dicens:
Vade, filius tuus vivit, scilicet ex virtute
mea, jam sibi deficiente natura, ut mori
jam inciperet, fuissetque mortuus, inva-
lescente languore, nisi revocassem, quod
necat: *Credidit verò sermone, quem dixerat
illi Jesus, & ibat.* Adhaec & huic fides
in verbo Domini, ut simpliciter crederet
non amplius exoptando presentiam. Nam
nemo sibi fidem ad plenum vindicare po-
test, nisi Deus dederit auxilium. Nec
solum sermone credidit, quia sic prolatus
erat secundum virtutem divinam, in eo
quod dixerat: Et ibat plene fidelis, magis
gaudens de fide, quam de liberata prole.
Jam eo descendente: quia sic regio sua erat,
servi occurrunt ei, dicentes: quia filius
ejus viveret. Servi solliciti circa filii lan-
guorem patrisque dolorem nuntiati filii
convalescentiam, ut patris molestia mini-
geretur. Optima servorum conditio, cum
Dominorum fatigant removere dolorem.
*Interrogabat autem horam ab eis, in qua
melius haberat*: ut apponeret horam li-
berationis, & prolari à Jesu sermonis, ad
cognoscendum experimento, sicut fide
acceperat, an tantum divina virtus, an na-
tura seu medica perina filio subvenisset.
*Et dicebant ei servi, quod veri hora septi-
ma reliquit eum febris.* Tunc aperit cogno-

vit, quia illa hora erat, qua dicit ei Jesus:
filius tuus vivit. Et virtuti divinae filii li-
berationem attribuit, non naturæ nec ali-
cui humanæ subventioni. Et credidit ipse,
& domus ejus tota, scilicet omnis familia
credendo transivit ad Christum, etiam li-
beratus à febre, cum in se cognovisset
divinum operatum esse medicum, non
humanum. Liberatus à febre filius septi-
ma hora diei, liberationem humani affectus
infirmat, ab inaequalitate rerum tempora-
lium affluatus, aut infrigidatus à perver-
sio timore, propter carentiam charitatis: fe-
bricitans siquidem, aut nimio calore aut
frigore torquente, vexatur. Septima ho-
ra hic filius relictus à febre in potestate
verbi Domini: non in terminatione sudo-
ris, aut argumento naturæ, seu medici-
nalis peritæ. Fecit salvator ineffabilis & me-
dicus supra naturam cum hora labentis tem-
poris jam convenire virtutem, ut etiam indi-
gens illius operis agnosceret, & agnitionem
fateretur. Nec tamen alligatam divinam
potentiam horæ septimæ autumamus, ac-
si in aliis potenter aliquid non effecerit.
Etenim primo mane & tertia & sexta &
nona & undecima sunt conducti & missi
operarii in vineam ad salutem. Et hora
diluculi venit ad templum; & mane
facto, presentatus est praedicti, & tertia
damnatus, & sexta crucifixus est, & no-
na expiravit in cruce, & undecima de-
positus inde, & ultima sepultus, & ma-
tutinali resurrexit. Et primo mane appar-
uit Mariæ Magdalene. Et hora tertia
missus est Spiritus Sanctus ex alto. Et
nulla dies & hora & momentum pre-
tereunt, quin pro nobis salvator aliquid
boni fecerit. Proinde non contemnendus,
cum signanter describitur numerus,

Matth. 20.
Joan. 11.
Matth. 27.

Marci 16.
Matth. 9.

Cap. XIX.

De sanatione Hemorrhoeæ, secundum Mattheum, Marcum & Lucam.

IN alio loco de sanatione hujus fuerat
differendum, cum prævenit suscita-
tione pulleam. Nam cum Jesus ar-
chisynagogum sequeretur, ut filiam
ejus excitaret à morte: *Eccæ mulier que
fluxum sanguinis patiebatur, annis duodecim
aut in profluvio sanguinis erat. Et fuerat
multa perperâ à compluribus medicis, &
erogaverat omnia sua, scilicet substantiam
suam, nec quicquam profecerat, sed ma-
gis deterius habebat, nec ab illo potuit cara-
ri.* Cum audisset de JESU, venit in

turba retro; & tetigit vestimentum ejus.
Dicebat intra se: Si tetigero tantum
subrinum vestimenti ejus, salus ero. Ex
confessum siccatus est fons sanguinis
ejus & cessavit fluxus, & sensu cor-
pore, quod sanata esset à plaga. Et
statim JESUS cognoscens in semet-
ipso virtutem que exierat de eo, con-
versus ad turbam, aiebat: Quis tetigit
vestimenta mea? Aut quis me tetigit? Ne-
gantibus autem omnibus, dixit Petrus,
& qui cum illo erant: Praceptor, turba

Matth. 9.
Marci. 5.
Lucam. 8.

re comprimunt, & affligunt, & tu dicis quis me tetigit? Dicit eis: Tetigit me aliquis, nam & ego cognovi virtutem de me exiisse. Et circumspiciebant & viderunt mulierem quæ hoc fecerat. Videns autem mulier, quod non lausit, sciens quod factum esset in se, timens & tremens venit, & prociat ante pedes illius, & ob quam causam tetigerat eum, indicavit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata est. At ipse dixit: Filia, fides tua te salvam fecit, vade in pace. Patenter Evangelica historia pandit, quod, cum Christus ad archifynagogi filiam vocaretur & iret, ista prævenit tot annis sanguinis fatigata profluvio, quot illa puella erat ætatis, ut præter comparationem populi Judaici populum ad gentilem, quorum tunc unus infirmatus est quando alter divina rudimenta suscepit, ad morale sensum eruditio animus ferretur, ut quanto se protendit puritas, tanto impunitas infirmetur. Et pro quantum virtus exiit in pretio, pro tanto vilescat & vitium, ut & quanto illa extollitur laudibus, tanto illud opprobriis laceretur. Nec non & virtute nascente, vitium è regione conflurat, aut in notitia luceſcente: suo contrario, aut in pugna cum sua æmula, quam semper conatur extinguere. Non vacat à myſterio horum proportio temporum, ut quot una ætatis, tot altera in infirmitate annos habuit. Sed fluxus sanguinis, infirmitas hujus erat, in omne genus peccatorum carnalium sine intermissione seu decisione defluere, à quibus Psalmista se liberari precabatur, dicens: Libera me de sanguinibus. Et alius propheta, horum multipliciter videns, dicebat: Sanguinem tetigit. Et quoniam per sanguinem signatur peccatum, per sanguinem in veteri testamento fiebat expiatio peccatorum: & in novo, Christus per proprium sanguinem omnes sanguines nature humane deleuit. Extirmitatem hujuscemodi malè patiens, à naturæ auxilio à medicorum argumentis distitit, in quibus omnem substantiam fuderat pro sanitate captanda, fide actûque accessit ad Christum, qui præter naturam & ætem refundebat hominibus sanitatem. Et quamquam prout textus alluquitur, re ista vera constiterint, spiritus quidem similia sæpe fiunt, ut nihil natura proficit, aut valeat quempiam retinere à vitio, nec oratores, aut sacerdotes, & quicumque causam apud Deum bene vivendi penita sunt aut creduntur adepti, in quos sæpe pro precibus fundendis ad Deum temporalia bona multa

funduntur, revocare valeant à peccatis aut obtinere, si non in fidei humilitate omni spe abjecta viventium, interversibiliter veniat ad Christum. Non quod super vacuum dixerim impendere temporalem substantiam his, quos dignos & egenos credimus: ut eorum intercessio fiat ad Deum, nec audire doctos viros, dum in veritate indigentibus prædicant & quoscunque doctores, & eis emolumenta terrena impendere pro mercede suadente necessitate. Sed nec ista fluxibilem animam curat, nisi per seipsam retro sua sequendo vestigia confideret, & humiliter accedat ad Christum. Sed anima sit sæpe deterior sub cura mortalitum, etiam optimorum, nisi corde deliberet, actûque perficiat tangere simbram salvatoris, quæ simbra Christi mores enunciat, qui tædi, non credidi tantum sanant. Est & vestimentum, est & simbra, id est, extrema pars velis ornatio atque pretiosior ad decorem vestiti confusa, quam in veteri testamento videbatur summus sacerdos habere, cum malis Punicis, atque tintinnabulis interpositis alternatim, ut in Christo sonum prædicationis enunciet Christi per simbram omnia tangi. Quis incarnationem ejus atque nativitatem, illamque unionem potuit & cetera Christi myſteria per omnia tangere atque explicare? Sed Christi mores in carne gestu tangi potuerunt quodammodo ad sequelam, quia insuſceptibiles, si non ad plenum, saltem in sua parte fuerunt. Jejunare, orare, prædicare, proximo servire, compari animo, subvenire ope, fieri siquidem potest: & patientem esse ad ludentem, humilem loco, tempore ac opportunitate & virtute, sic seipsum exhibere impossibilitate caret. Et contemplativum & segregatum fieri à non opportunis, & secedere in desertum & in quiescas partes, & ob merum cedere improbitatibus & improbis, fugam facere humilem: nec non doctos per eum mores facultas ex gratia plenè adest, & inexcusabiliter adultis. Ex hæc est simbra Christi vestimentum, quæ à scemina tangitur fluxum patientem scilicet ab ecclesia collecta de genibus, & à quacunque anima tali vino laborante. Quam, cum tetigisset, statim siccatus est fons, seu cessavit fluxus sanguinis: fons, quia fundebat: fluxus, qui fluebat, siccatus est, ut non funderetur: fluxus, ne flueret sanguis scilicet peccati ad intus ad actus exteriore turpiter defluens. Salutis effectus optima & congrua præcedentia in se habuit. Præno siquidem audivit.

Nam

Nam & auditus per Verbum DEI est. Deinde non uox ex auditu venit in turbam, nec singularis mansit, sed uoxit. Sequentium sique credentium Christum nemo sibi arroget, quod sibi communitate credentium & communi Christianorum fide, nec non & sibi sequela possibit: non in singularitate morum, sed in vera communitate cum unitate credentium falsum aliunde sibi proveniat. Accessit retro, velut Dominica securura vestigis, non ante, ne praeire videretur Dominicam voluntatem. In semetipsa sanè deliberat, quod ad vestimentorum istum sit ipsa receptura operam finitatem. Vestimentum Christi, humans caro ab ipso suscepta. Fimbria, ornamentum morum atque gestorum ejus. Nam in sua carne olim Salvator ostendit urbanitatem regni cœlorum, ad quam sequendum invitavit præsentes atque futuros audientes, dicens: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Et alibi: *Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Et alibi: *Qui mihi ministrat, me sequitur.* Sensit illa corpore, quod sanata esset à plega. Non prodibant divina miracula, etiam quæ visibilibus & in corpore agebantur, sine sensitivis cognitione illorum, qui recipiebant: quia, quod agebatur in sensu corporeo, sentiri necessarium erat corporis qualitate mutatis, & æquè sensibile corpus se sanum, ut infirmum agnoscit. Nam velut percipitur oculis, cum lux depellit tenebras, sic cum dolorem & passionem malam sanitas fugat: sic & anima sentit levamen à malis, cum sibi gratia infunditur sanitas. Ex sicut ipsa fluxum pariens sensit, cum cessavit, sic & ille DEUS homo quando de se virtutem emisit, Proinde illico dixit: *Tenigit me aliquis?* Et ignorans Petrus cum ceteris, quam ob causam Christus hoc dixerit, respondit: *Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & tu ducis, quis me tenigit?* Verò JESUS turbæ comprimebant, quia de facili turbantur & turbant, & ex peccatis turbamur compressus interit. Sed nec turbæ firmato proposito tetigerunt, sperantes inde vitam: sed mulier una, sola Ecclesia videlicet collecta de gentibus. Ex sepe in his turbis, quæ crediderunt, singularis fidei fervor obtinet, quæ multitudo nequivit, maxime dum in turbis credentium non sit semper unus, seu æqua necessitas. Nec habent opus medico sani, sed qui infirmitate detinentur. Atamen ne illi negarent, velut ignorantes, quod nec proposito tactus esset JESUS, ex effectu virtutis se tæstum omnino denuncia, nolens oculorum manere, quod tanta fide agebatur in femina,

Math. 10.
Joan. 8.
Joan. 12.

Et alibi: Qui mihi ministrat, me sequitur. Sensit illa corpore, quod sanata esset à plega. Non prodibant divina miracula, etiam quæ visibilibus & in corpore agebantur, sine sensitivis cognitione illorum, qui recipiebant: quia, quod agebatur in sensu corporeo, sentiri necessarium erat corporis qualitate mutatis, & æquè sensibile corpus se sanum, ut infirmum agnoscit. Nam velut percipitur oculis, cum lux depellit tenebras, sic cum dolorem & passionem malam sanitas fugat: sic & anima sentit levamen à malis, cum sibi gratia infunditur sanitas. Ex sicut ipsa fluxum pariens sensit, cum cessavit, sic & ille DEUS homo quando de se virtutem emisit, Proinde illico dixit: *Tenigit me aliquis?* Et ignorans Petrus cum ceteris, quam ob causam Christus hoc dixerit, respondit: *Præceptor, turbæ te comprimunt, & affligunt, & tu ducis, quis me tenigit?* Verò JESUS turbæ comprimebant, quia de facili turbantur & turbant, & ex peccatis turbamur compressus interit. Sed nec turbæ firmato proposito tetigerunt, sperantes inde vitam: sed mulier una, sola Ecclesia videlicet collecta de gentibus. Ex sepe in his turbis, quæ crediderunt, singularis fidei fervor obtinet, quæ multitudo nequivit, maxime dum in turbis credentium non sit semper unus, seu æqua necessitas. Nec habent opus medico sani, sed qui infirmitate detinentur. Atamen ne illi negarent, velut ignorantes, quod nec proposito tactus esset JESUS, ex effectu virtutis se tæstum omnino denuncia, nolens oculorum manere, quod tanta fide agebatur in femina,

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

& tanto mysterio fiebat in rem, quamquam & alibi sciamus Dominum jussisse sua occultari miracula. Sed nec ipse legibus moralibus alligatur, ut uniformiter semper faciat: cum informiter nunquam incedat. *Et circumspiciebat videre mulierem, quæ hoc fecerat.* Videbat enim illa, quoniam in omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Sed in notissimam altantium & sequentium turbam illam venire cogebat, ut fieret evidentior sique certior fides patet factio miraculo, & confirmaretur fides mulieris in amplius, & appellaretur in fide filia, quæ per legem segregatam habebat, & confiteretur ore ad salutem, quæ corde crediderat ad iustitiam. Nec non & ut turbæ cognoscerent, qualiter virtus divine largitas infunditur, ut non ore petita, sed corde verè creditis conceditur. Et si contempleri oportet, quod virtus diffusa divina semper sui ipsius diffusiva, nunc singulariter pronuntiatur emissis: nisi quia cum semper diffunditur, non tamen semper operatur, velut solaris lux obice interjecta non semper in objectis resurgit, non defectu irradiantis luminis, sed interjecti obicis. Sic & virtus divinis semper ageret supernaturalis effectus, si se objecta suis infusionibus coaptarent. Proinde Salvator assensit existisse de se virtutem, quia invenit, ubi sibi quæ fatana suum operaretur effectum. Et ipse novit, qui sunt ejus, & in quos operatur sua virtus invisibilis. *Videns igitur mulier, quia latere non poterat: in conspectu omnia cognoscentis, prociidit ante pedes ejus, timens ac tremens, nè velut indigna tangens dignissimum Christum, condemnaretur ex lege, aut ex temeritate, narrat rem coram omnibus à se gestam, adiecti & causam, scilicet recuperandæ salutis in fide tacti hominis, & quod salutem optatam fuerat consecuta.* Miratur turba mulieris fidem, quam & Salvator, ut in illam animet circumstantes, magnis laudibus esset cum filiam vocat in fide fundatam, & fidei attribuit sanitatem. *Quia fides tua te salvum fecit.* Non virtus tua, sed Medici: non ego sine fide tua, sed fides tua. Scilicet à te credita virtus mea. Hominem quidem mortalem oculis aspexisti, non ab illis in natura diversum, sed ultra hominem in illo credidisti virtutem. Quamobrem fides tua te salvam fecit. Sed quoniam nobilibus actionibus & strenuis alia præmia conceduntur, nihil in actionibus invisibilibus aliis, quam fidei directionibus regulari, nihilque desideratius, quam pax potui, ut igitur fiat retributio digna, dignè dicens: *Pax de in pace.* Sed nec pax ab hoste, nisi eo concordato, sive subacta, neque pax cum ceteris, nisi ordine custodito. Nec pax cum

N n

dell

Math. 9.

deli animæ, nisi succedat visio DEI. Ac per hoc unde ista mulier, quasi pro præmio fidei in pace dimittitur, nisi quia Deo grata facta per fidem, infirmitate depulsa recipit corporis sanitatem. Et pax quidem cor-

poris omnium sanitas est membrorum, ut ex hoc ad nostra invisibilia transeamus, & tunc credatur animæ pax, cum nulla erit infirmitas, cum omnis, quæ Christus est, ad erit sanitas.

Cap. XX.

De illuminatione duorum cecorum, secundum Mattheum tantum.

A Multis, imo fere ab omnibus horrenda est corporis cæcitas, quia non videntur visibilia DEI, per quæ ad invisibilia consideranda humanus animus rapitur. Sed plerique non dolent illam incurrisse, quia ex visis gradus ad invisibilia contemplanda non ponitur, sed quia transitiva delectatio ista ex rerum visione capitur. Sed interior cæcitas stenda amplius, cum interior animus suo privatur lumine, ut non videat illam ineffabilem pulchritudinem universi, qua turbati non possunt divinum imperium, ut in aliquo reprehendi possit à præsumptione mortalium: nec illam ineffabilem divinam prudentiam quæ omnia suis dispositionibus inculpate decurrunt. Et quod solum rationalis creatura male usa libertate concessa reprehensibile atque damnable fecit: non fortuna, non farum, non syderum cursus, non divina præscientia perperam agere rationalem creaturam aliquando coarctavit. Nec illam divinam inveniunt bonitatem puris animis semper esse præsentem. Cessaret quippe audacia hominum in DEO, & de DEO jaculari iudicia, si mentalibus oculis inspicere veritatem. Descenda & corrigenda cæcitas, non illius carentia visionis, quæ hominibus & bestiis noscitur esse communis. Sed à Christo multi curati sunt corporaliter cæci, ut eatur introitus ad posendam illuminationem invisibilium oculorum invisibiliter inveniunt. Nam transeunte JESU à loco ubi Archi-Synagogi filium à morte levaverat, *secuti sunt ei duo cæci, clamantes & dicentes: Misere nostri fili David.* Cæci corpore, jam mente videbant, quia in fide sequebantur illam lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Melius videre mentis quam corpore, ut post vitæ vadatur auctorem. Nec movetur passibus anima, sed affectibus, ut ex lumine possit pergere, quia requirit terreum corpus, aut æreum, aut igneum, etiam quacunque velocitate, aut agilitate dotatum. Implorant misericordiam, nam à miseria permebantur, à qua liberari quærebant & exigunt à filio David, quoniam sic Jesum audierant nominari. Hæc enim

fides ex auditu eis erat. *Cum autem quendam domum Salvator omnium introisset, ut eis & aliis facilius esset accessus, nam commodè commodum in locis & temporibus commoditatibus hominum semper se coaptabat. Et accesserunt ad eum cæci, ducatus hominum corpore, fide duce accesserunt. mente. Et dixit eis Jesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: utique Domine.* Ob hanc causam Jesus sic interrogat, quia filium David vocabant, si plus in ipso, quam in cæteris hominibus crederent, & si amplius in ipso, quam de communi hominis filio existimarent. Nam filius David erat ex carne longa generationis interjecta traduce, sed ex hoc sibi miracula patrare non erat, sed ex Deitate, quia filius DEI erat. At illi fide in majora subvehit, consensientur ejus potentiam divinam esse, non humanam. *Tunc Salvator tetigit oculos eorum, dicens: Secundum fidem vestram, fiat vobis.* Tangit oculos manu, visu carentes, ut confirmetur eorum assertio, quia filium David ex carne vocabant, ut scirent eum iterum corpus habere impressione manus edita super corpus. Et ex Deitate aperit oculos reformatos, trajiciens in fidem illam, qua eum posse facere non dubitabant. Et ad mensuram fidei, reddendum lumen ipse promittit, ut nec amplius credatur consequi posse Salvationis omnium beneficia, nisi quantum fidei adherent omnia receptura & divinæ opis indigens. *Et aperti sunt oculi eorum.* Insistente fide ad divinum imperium. *Et volens quodam modo latere Christus, aut fidem illorum amplius experiri, comminatus est illis, dicens: Videte ne quis sciatur.* Et mirum videtur mentibus hujusmodi prohibere, ne sciantur sua miracula, cum Hemorrhoidis ad constituendum publicè ipse compulsi. Sed nec quis de alternatione præceptorum, & omnium operum suorum, verborum, aut cogitationum altercatione contendat, novem iustis causis ipsum variasse edicta, ut nunc palam fieri, nunc occultum fieri ipse voluerit, nunc prohibere, quæ noluerit observari, nec vitandæ laudis præstare materiam, nunc ad utilitatem credentium velle laudari,

Math. 9.
& 20.

ni, & ut DEUS agnoscat: illi autem ne viderentur ingrati & condemnatione digni, si recepta beneficia siluissent, exeuntes ab eo, & de domo, *diffusaverunt eum in totam terram illam.* Diffusaverant quidem non vitio, sed almifica fama, qua supra homines in suis actionibus ferebatur, cum eorum aperuit oculos, quos ostendebant hominibus ab eo solo tactu & verbo impenso alie illuminatos, quos paulo ante ipsi aspererant cecos. Nec incurterunt criminis

notam, comminationem Domini non verentes in notificatione gestorum, cum reddendi sunt laudabiles, qui beneficia Domini divulgant, ut crescat audientium pietas, & fides multiplicet ipsi fideles. Optimum est dona predicare divina, & DEO, non sibi attribuire, quod accepit: & alios invitare ad fidem, provocare ad spem, animare ad amorem, & concionem facere, ut devotam veniatur in laudem.

Cap. XXI.

De mutis & demonium habentibus; secundum Matthæum tantum. Et de curatione multorum.

Matth. 9. **E**GRESSIS autem illis, scilicet duobus cecis, obstruxit ei hominem mutum & demonium habentem. Et ejecto demone, locutus est mutus. Et mirata sunt turbe, dicentes. Nunquam apparuit sic in Israël. Verè nunquam apparuit talis in Israël, qui talia faceret, aut posset: quia nemo nisi unus homo DEUS. Alium mutum & cecum & demonium habentem infra habebimus, ideoque hic silentio transeundum est. Et circumibat Iesus omnes civitates, & castella, docens in Synagogis eorum & predicans Evangelium regni. & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Nec otiose, nec perditè Christus agebat. Erat siquidem in laboribus opportunus, circumjens habitationes mortalium & civitates, & manufacta castella, ut eos ad celestem civitatem omnes invitaret: quia secundum Apostolum, non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Non declinabat pauciores ob multitudinem, neque ruficos propter urbanitatem, civitates & castella perquirens. Et in Synagogis in congregantibus quidem predicans Evangelium regni, non temporalis, sed æterni. Nam complectens brevi designatione san-

ctum Evangelium, nihil aliud est, nisi æternis doctrinis vocatio ad regnum æternum. Et curabat omnem languorem & infirmitatem: quia nullum malum per culpam in natura condita introductum suæ potentia resistebat. Venerat enim ipse naturam conditam liberare à malo culpabilis & peccati. Videns autem Iesus turbas, misertus est eis, quia erant vexati jacentes sicut oves non habentes pastorem. Misertus, quia miseras hominem novit, in eo, quod à demonibus minime vexabantur: ut depravatis affectibus & moribus vivant, quos secum optant in pœnis habere confortes. Et vidit jacenes inclinato animo ad terrena, sicut oves non habentes pastorem, quæ pacis nesciunt in montibus alis vitulum & divinatorum Sacramentorum, nec se tuen à luporum infernalium moribus, non assistente five gubernante pastore. Sæpe jacuerunt homines in malis voluptatibus prostrati, absque pastore neglecti non requirente rationales oves, plerumque verò in lupum converso subiectos devotantem & propulsantem ad mala. Sæpèque bonus inventus est pastor, ad cuius vocem excitationemque male ductus grex ovium non surrexit.

Cap. XXII.

De curatione hominis manum aridam habentis: secundum Matthæum, Marcum, & Lucam.

IN omni membro corporis humani naturam notamus esse militatam illius peccati merito, quo protoplastus omnes infect, ut etiam manus, in qua est hominis actio, quæ sibi ad operandum est tradita, ut operaretur & custodiret sibi commissum, etiam in sublequentibus suis, quamvis non in cunctis & linguis etiam punita est: non solum siquidem ex punitione humane ultionisque justitiæ, sed etiam puni-

tione originalis justitiæ prætermittit. Hæc in Evangelio legimus: quod, cum Iesus intrasset in Synagogam Judæorum, & ecce homo manum habens aridam. Interrogaverunt eum, dicentes: Si licet Sabbato curare? Ut accusarent eum. Sæpe legimus Iesum Synagogas intrasse Judæorum, ut doceret legem ex lege, atque aperiret clausam intelligentiam veteris legis, quæ intra litteram & sensus historicos tenebatur. Et ut interrogatus

Gen. 2.

intellectus depelleret tarditatem, interrogatus in veritate apologiam daret, & per mira opera se monstraret in lege promissum verum esse Messiam. Et ecce homo, à se ipso aut ab aliis introductus, adveniens, manum aridam habens scilicet dexteram. Arida manus, operationem sterilem aut nullam insinuat. Non autem ariditas in Scriptura Sacra aquè damnatur. Etenim iussit aquas congregari ad locum unum, ut arida videretur. Et aridam firmaverunt manus ejus. Apparitio aridæ, ut desuper ab ea defluat, fluxibile protinus elementum ab ipsa in apparentia sua, velut cessante aqua causa humida, quid fructificet arida terra, demonstrat. Non arida omni aquæ humore depulsa, sed ut terra aridum elementum in sua specie distinctè, ut factum est, apparet. Sed arida manus, ex isto prævancationis actu, in multatione facta, quod factum est vitium pomum, & vitium habet non debitiæ actionis, quia dextera ei arida erat. Dextera quippe manus operationem insinuat pro supernis, & infallibiles actiones. Nam in dextera navigii missum rete capturam magnam & infallibilem fecit. Et cùm sic ille aridus esset adductus, oritur disputatio ad calumniam ex animo Judæorum: ex Christo siquidem veram doctrinam, si quæ noscitur, verior observatio Sabbathorum. Interrogant Judæi Christum, interrogat ipse Judæos: Si licet Sabbatho curare? Illi ut assensum: ille, ut doceat & perficiat opus ejus. *Et ait homini, qui habebat manum aridam: Surge, sta in medio. Et surgens stetit.* Statuitur in medio velut judicandus, aut absolvendus, aut sanandus, vel in sua infirmitate dimittendus. Inter iniquitatem & pietatem positus est: inter falsè judicantes & rectè discernentem constitutus est. Interrogat pietas: interrogat veritas: interrogat vera decernens: si licet Sabbatho benefacere, an mali: animum salvam facere, an perdere? Et adiecit paradigma. *Quis erit ex vobis homo, qui ha-*

beat ovem unam, & si ceciderit hac Sabbathis in foveam, nonne eruebit & levabit eam: quanto magis est homo melior ovis? Itaque licet Sabbathis curare: At illi tacebant. Et circumspiciens eos omnes, cùm ira contristatus super caritatem cordis eorum: tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitas sicut altera. Sabbatho celebrare contigit Judæis in figura: nam non est Sabbathum celebrandum ab operibus bonis, sed à malis. Et ex paradigmatice convincuntur Judæi: quoniam, cùm suadet necessitas, etiam corporaliter sibiipsis in rerum perditione subveniunt: quanto magis facienda sunt bona in hominibus die Sabbathi, & impendenda indigentibus opera charitatis. Non solvitur Sabbathum ex operibus justis & piis, ex impensione bonorum & relevatione oppressorum, nec ex auxilio miserorum. Et contristatus Christus super hominum cecitatem, cùm nolumus aut nequeamus ex litera intelligentiæ carpere veritatem. Nam sepe factam Christo legimus de Sabbatho questionem, cùm miracula ipse plura operaretur in Sabbatho. Et ipse quidem vigilanter die illo sua operabatur miracula, ut questione Judæorum exorta, veritas ex sua doctrina claresceret: quoniam Sabbathum dies est quietis, & nemo sanus, nisi quiescat, nemo quiescat, nisi ad ipsum perveniat, nemo pervenit, nisi qui ab impedimentis omnino recessit. Sed verum Sabbathum nostrum erit in requiem superiorum, ubi depulsa erit omnis infirmitas, ubi ex omni parte sanitas plena erit, sanat hunc Dominus Sabbatho manum aridam in bonitate naturalis restituent, ut pro Sabbatho vitæ supernæ opera recta & competentia operetur. Et siquæ miracula fecit in Sabbatho, id astrunt meritibus hominum, ut ea membra depedita, quæ bonitate naturæ carebant, quæ instrumenta virtutum esse non poterant, restituta in illam pro æterno Sabbatho non otiosè agant debitas actiones.

Cap. XXIII.

De curatione demoniaci cæci & muti: secundum Matthæum, & Lucam.

Inter omnia mala, quæ naturam demerito protoplastorum occupaverunt, & hostiliter invaserunt humanam: hoc horrendum, quod homo possit à demone possideri & vexari, non solum in anima, in qua demoniacorum infinitus est numerus, sed etiam in corpore, ubi corporeus opprimitur sensus. Et ea justitiæ vindicta sic est in homine vindictum, quo divinitatem ap-

perit, ut demoniis etiam in corpore traderetur. Cæcitas etiam ex vindicta jure, quo in vitium ipsorum est directus aspectus. Mutitas verò, quoniam habuerunt colloquium cum serpente, in quo diabolum loquebatur, ut divina obedientia frangeretur. Sed venerat Christus ostendere hominibus mala, quæ justè passiebantur, & asserre medelam his, qui ad eum converte-

ban-

bantur, ut etiam videntes animarentur ad fidem: ad cognoscendum in homine DEUM, in creatura Creatorem, in mortali corpore immortalem: & super desperatis malis expellendis, divinam adesse virtutem. Unde *oblatus est Christo demonum habens, cecus & mutus. Et curavit eum, ita ut loqueretur & videret.* Lucas tacet cecitatem, & sic inquit: *Ecce JESUS ejiciens demonium, & illud erat mutum. Et cum ejecisset demonium, locutus est mutus, & admirante sunt turba.* Luce clarius patet, quod sensus in isto confundebatur ex demone: quo ejecto, vidit & locutus est: ut saepe in perditis moribus hominum sic credamus, quod malitia istane fiat in his, qui sibi similes facti sunt, quod sensus natura vigiles opprimantur: ut cum homo videre possit sibi natura propinquum, & audire sibi famulantes loqui, & dicit saepe, quod nequit, Cui aliunde facultas non defuit, nisi ex eo, quod à diabolo detentus, factus est similis. Oportet igitur, quod ante illam diabolicam similitudinem abrogemus, si officiis sensuum cum proximis participare contendimus. Nec non & demon, cum serpendo corda hominum penetraverit, excecatur oculos mentis, & obnubilat internam aspectum, quo veritatem & virtutem in ratione, DEUM in fide anima invenitur. Et claudis aurem obedientia, ut anima contra max fiat: & horrendam mutitatem inducit, ne laudetur & glorificetur in omnibus DEUS, & ne proximum ore fudendo ac dissidendo juvet, & ne seipsum accuset: maxime praevidens, quia corde creditur ad justitiam, ne ore fiat confessio ad salutem. Sed non ejicitur daemon ab eo, quem invalit humana potentia, nisi potentioris manus adveniat. Proinde hic oblatus est Christo, qui demonum terror & Dominus erat. Hinc Christo se offerat, qui ab hoc nefando imperio detinetur, cui se potius in dominum tradere, sed non sua potestate liberari. Divina tamen providentia homines protegit, ne ab ipso, etiam, cum evaserint, libertas arbitrii auferatur. Non enim tantum deservire possunt in homines, quantum cupiunt, nam & rationem vellem auferre, virtutem similiter, & arbitrii libertatem, qua omnino dempta semel lapsus non adjiceret, ut resurgat. Sed quamdiu in hac vita sumus, praedominante in nobis judicio rationis redire ad Christum adest plena & donata libertas. Igitur praesentis Deo demonium passus, aut concupiscentiae non natura, sed voluntate perversa demoni effectus: ut ipsum ejiciat, neque sensibus tuis plene restituit. Quod cum in homine factum esset, & vigor sensuum rediret ad sensus, stupor in tenebris nascitur, & est ad-

miratio subsecuta. Sed nec mirum. Mirum autem esset, si non mirarentur, cum viderent hominem à diabolo possessum, sensuum valetudinem delatatum, in libertatem & sanitatem ultra humanam potentiam probehi. Nec Christum supra hominem credebant attolli, ita ut dicerent: *Nome hic est filius David?* Ac si est filius David generatione traducta, plus quam homo non est, & propellere ab oblectis corporibus demones non est in hominum potestate. Sed tamen turba non denegabant huic existimato tamen homini supra hominem adesse virtutem, sed mirabantur, & stupebant, quorum intellectus non in alta ferebatur. Sed hi, qui à diabolo possidebantur in anima amplius, quam ille curatus fuisset possessus in corpore, scilicet Pharisei, hoc audientes dixerunt: *Hic non ejicit demonia, nisi in Beelzebub principe demoniorum.* Diabolici viri, non nisi diabolo eorum principi, eorum, quae sunt, inbuunt potestatem. Etenim suum Dominum honorando praeveniunt. Famosa est historia unde vocabulum Beelzebub fuerat exortum, & quam obrem attributus fuerit principatus, quam hic interferere longum esset. Sed ob hoc Christo hanc objiciebant nefandissimam aethocitatem, ut execratus à populo haberetur, non ut DEI filius, aut Propheta sanctus, cum sanctus Elias Propheta Ochoziam regem, DEI mandato arguerit, & corripuerit duos quinquagenarios ad se missos, eo quod misent ad confutandum Beelzebub Deum Accaron, ac si non esset DEUS in Israel, ut sic ille merito tradendus esset exilio, qui ad Beelzebub, non ad verum DEUM haberet in sua operatione recursum. Sed improbat JESUS, quam ipsi impropter sine locuti, & eos sua responsione confutat. *Qui scitis cognationes eorum, dixit eis? Omne regnum in seipso divisum, seu contra seipsum divisum, desolabitur. Et omnis domus divisa contra se non stabit.* Meliora sunt haec, & hominum rationis experientia usquequaque clarissima, quod divisione interjecta ruina omnia mancipantur. Et quoque modo connexa, divisa depereunt regna, provinciae, civitates, domus, familiae, aut quocunque vinculo colligata, cum in discordiam venerint, interitum faciunt. Ipsa quidem hominum & animalium corpora ex hoc intereunt, quod humores ex inaequalitate ab invicem dividuntur. Ac per hoc Salvatore contra istos intendit, quia regnum demonum per omnia unum est ad malum. Nec sic in se noscitur esse divisum, quod hominibus amici sint, ut putescunt unus alter ab homine depellatur: sed cum in se discordiam habeant, à verissima pace averti, ad nostram, & in nostra damno-

ne, nostrisque malo reperiuntur, nullo discrepante, concordēs, & invariabile perseverat regnum malignitatis ipsorum. Proinde Salvator infert: *Si satanas satanem ejicit, & adversarius se divisijs est, quomodo ergo stabit regnum ejus?* Sed regnum tenebrosū, atque satanicū sit, & in sua pertinacia perseverat, ergo satan non est divisijs. Si non divisijs, non ejicit ab homine in sua natura & in depravatione consortem. Si non ejicit satanas satanam, nec ego in nomine illius ab homine demonium depelli, sed in ea virtute, qua mihi curvatur omne genu. *Si ego in Beelzebub ejicio demonia, filii vestri in quo ejiciunt?* Ideo ipsi judices vestri erunt, Apostoli filii Judaeorum, accepti potestate, ejiciebant demones: sed nec Beelzebubinae potentiae attribuebant, sic nec sibi attribuire debebant hujuscemodi nefariam potestatem. Proinde inter caetera, quae Apostoli sunt iudicaturi in extremo judicio, cum sedebunt super sedes duodecim, judicantes duodecim tribus Israel, super hoc defantem, quod cum ipso Christo pellendi demones acceperunt potestatem, quod ipse à satana non accepit. Alioquin sequeretur, quod ipsi in potestate nefaria demones expulserint, quod de Apostolis legitur nunquam dictum. Porro *in Spiritu DEI, aut in digito DEI*, quod idem est, *ejicio demonia, profecto per vos in vos regnum DEI*. Christi responsione, contracta opinione Judaeorum pessima, regnum DEI in mundum vendisse testatur, quia in virtute divina, scilicet in digito DEI, cui magi Pharaonis in Aegypto sua falsa miracula aequare nequiverunt, in signo terio tabescentes, quae etiam legem in tabulis lapideis scripsit, demones ab obsecris hominibus procul pellit. Nam ex subiecta similitudine fortioris ad fontem arguit, quod non à satana ejectus

est satanas, sed ab eo, qui super omnia regnat, qui est Rex Regum, & Dominus Dominantium, qui per carnem venit in hanc Apoc. 19. transitoriam vitam, quarens in hominibus regnum: non quo magnificetur regnans, sed quo rectus alius sublevetur: non honore regnandi actus, sed utilitate peccatorum. Etenim ipsum fugisse legitur, cum turbæ ipsum vellent, more humano, facere sibi regem, & regnum contra Pilato se denegavit habere terrenum. Pervenit in homines DEI regnum, cum dæmonum est retrusa potestas, ut, quantum cupiunt nocere, non possunt: nec invite trahere ad loca tætare, qui hujus regis & regni Evangelicam voluerint servare justitiam. Ac etiam quos improber desinebat, ipse rex DEI regni liberaturus advenerat. Pervenit regnum DEI, cum ipse rex fortior Christus supervenit ad diabolum fontem, ad destruendum imperium ejus, & ad diverendum homines à tyrannide illius: ut qui erant vase iræ, fierent vasa misericordiae: & ipse regnaret super eos per misericordiam & gratiam, super quos rex superbie diu regnaverat per iniquitatem & culpam, ut in neminem amplius possit jure tyrannico, præterquam in eos, qui libero arbitrio male est, propria voluntate voluerint sibi subditi, obediētes immundissimis legibus ejus, sprete lege superveniēti noviter regni DEI. Regnum DEI, ubi regnat DEUS per virtutem & gratiam. Regnum DEI, Ecclesia sancta: Regnum DEI libertas à vitiis, habitusque virtutum. Regnum Dei non in ceremoniis, sed intra nos est. Regnum DEI amor est ejus. Regnum DEI promissio sancta ejus beatitudo aeterna: quod hic promittitur bonitatis regis, hic acquiritur gratia ipsius pro nobis morientes, ibi percipiunt sui largitate donantia.

Cap. XXIV.

De curatione filia Cananae à demonio vexata, secundum Mattheum, & Marcum.

Divinitatem in sexu genus humanum editum, quamvis prior vir, deinde mater omnium Eva eluxit, & ambo in prohibitum consenserunt, appetentes sicut Eloiim, supra id quod ab Eloi humana natura inesse per Creatorem devenerat. Et propter illicitum appetitum rei superioris, exarserunt in vetitum, unde graviter in eis est ultum, ut qui tunc solum rationem protoplasteorum vexaverat, nunc etiam vexat & corpora, non tamen desistens à vexationibus substantiae potioris, prout concitare potest, & invisibiliter ve-

xare: non solum firmiorem partem, ut virum, sed infirmiorē, scilicet mulierem, ut ipsa etiam, quanquam ab Apostolo seducta in illa pravicatione dicitur, non vir, tantum sed & ipsa in appetitu Deitatis pariter cum viro deliquit: quo merito & sexus femineus in passionem nefandi demonis devenit. Nam cum scisset Iesus in parces Tyris & Sidonis, & ingressus neminem voluit scire, sed non potuit latere. Ecce mulier Cananaea gentilis, Syro-Phoenissa genere, cuius filia habebat spiritum immundum: à suis-
bus illis egressa, ut audiret de eo, introivit

Apoc. 19.
Joan. 9.
Joan. 19.

Joan. 19.

Rom. 2.

Gen. 1.

a. Tim. 2.

Matth. 17.
Matth. 7.

Et proclit ante pedes ejus & clamabat, dicens: Misere mei Domine fili David, filia mea à demonio vexatur. Et rogabat eum, ut demonium ejiceret à filia sua. Antequam curatio subsequatur, præcedens ordo describitur. Secessit Christi JESU in partes Tyri & Sidonis civitatum gentilium, citò futuram approximationem per Apostolos ad gentes insinuat, ac demonstrat JESUM non esse acceptorem populorum & personarum, & fidem communicabilem factam Judæis atque gentilibus. Et quod ad fidem nullorum valentior est, sed omnibus potest esse æqua conventio: per quam non distinguuntur sexus, non populi, non aliquæ regiones, sed una exillens omnibus, eodem modo potest esse communis. Solis similitudinem habet, cujus lumen omnibus æquè diffunditur, nisi prædiant obstacula interjecta. Tyrus quidem & Sidon civitates fuerunt gentilium, de quibus multa in sacra scriptura, & in historiis enarrantur. In quarum partes Christus secessit æquali amore affectus ad salutem gentilium, sicut & Judæorum, ubi expertus est facilitatem in forma veniendi ad fidem, cum eis Evangelium innotesceret regni DEI. Et magnam aperuit sanctæ pertinaciæ viam, cum sic illam mulierem pluries exprobravit, *Et ingressus neminem voluit scire.* Modus est dicendi, ac si noluisse sciri, se habuit: quod si penitus sic & fuisset omnino. Sed non potuit latere, quia noluit. Nec simulatio culpabilis, sed ostendebat latebram, ut in illa propensius quæreretur ex fide. Ad experientiam fidei eorum gentilium, in quorum partes advenerat, latibulum finxit, sicut & post resurrectionem longius ire. Et cum multi advenissent ad eum, tanquam omnino ad novum, & eis insolitum hominem, de illa singulariter textus loquitur, eo quod ex defectu ab ea depulso facta sit famosior. *Et ecce mulier Cananæ; illum incalens patitur, quoniam Cananæa possedit exorta ex certio Noë filio, sicut Cham, cujus filius Chananus.* Et Syro-Phœnicæ, inter Syriam & Phœnicem provincias. Ex patria & ex sexu describitur, ex nomine subtricitur, ut natura, non nomen existeret in pretio, & ut omnino credatur gentilibus inferenda gratia, si ad fidem humiliari decreverint: & quod paria nemini sit præjudicio, si ex omni se aspexerit in salutem. Sed neque demeritis præcedentium subsequenibus derogant, si ex toto corde convertantur ad Dominum. Et ex iniquis proleptis oritur sapientia, qui renascitur in fide prædestinatus ad gloriam. Habebat ista filiam habentem spiritum immundum. Porro ista gentilitas rationem habebat immundam, quæ agitata demonum, creaturam pro Creatore cole-

bat, & erat sub dominatu ipsorum, ut etiam omnem immunditiam mente depravata, corruptis moribus sequeretur, in quam immunditiam propter nefarium cultum gentilitatem traditam ad Romanos testatur Apostolus. Et alibi, quod desperantes semetipsos immunditiam tradiderunt. *Et providi ad per Ephes. 4. des JESU.* Descenderat hæc de similitudine animi tumescens. Se curvans ante Dominicos pedes, citò erigenda per spem, si perseveraverit in oratione. Super sidera elevatur, qui ante Christi pedes, & humilitate atque devotione proclivum se fecit. Ex fama non docta ista mulier venit ad Christum in domum, ubi existerat, & velut debitor fidei atque devotioni latere non potuit, quia suam bonitatem petentibus & quærentibus negare non potest. Quomodo se negabit, qui ad hoc creaturam rationalem fecit, ut se sibi communicando donaret? Jam mente in fide & actu corporeque facta procliva, ut ipso inclinato, animam jam in fide prostratam ostenderet, & faceret gestu corporis renovationem interioris aspectus. Exclamat verbo dolentem animam verberante. *Adferere mei Domine fili David, filia mea melle à demonio vexatur.* Misera ad misericordiam recurrit, de sua miseria liberari desiderans, ab eo petens, qui & largiri potest. Misericordia non peteretur, si non molestare misera, quæ & si posset alter procul pelli, nec ipsa misericordia interPELLARETUR. Miser prolixus est, qui non habet, quod vult, & qui habet quod vult se lædens, & qui non vult quod sibi confert & expedit. Miser, & qui non potest adversa ultro depellere. In miseria erat mulier Cananæ, quia nec suo, nec alicujus hominis adjumento, vexatam à demonio filiam poterat liberare. Multumodò sunt miseri, ope misericordie indigentes. Sancta Judith miseram se vocabat, *Judith. 9.* dicens: Exaudi me Domine miseram deprecantem: aut ex humiliate propnos defectus conspiciens, aut quia suam civitatem ab exercitu circumdatam videbat, à quo, nisi divina potentia, nulla erat copta evadendi, & populum prospiciebat per omnia calamitosum fieri. Sive, quia cogitabat aliquid factura supra virtutem femineam, ad cujus complementum in se non videat vires suas posse suppetere, proinde Dominum precibus humilibus exorabat. Aliam novimus esse miseriam, quæ ab illusionibus & carnis infirmitate nascitur illis resistere non valentis. Quam David de seipso fatur: *Miser factus sum, & curans sum usque in finem, tota die contritus ingrediebar.* Hujus miserie subiecit & causam: Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. Et con-

Psal. 136.
Prov. 14.

confusio non illa, quæ secundum sapientiam adducit gloriam, sed naturæ rationis, justitiæ, virtutis & morum miseria, facit miseriam. Hinc scriptum est: Filia Babylonis misera. Hinc & Salomon: Milicos facit populus peccatum; ut ex hoc, omne peccatum intelligamus afferre miseriam, ut, ubi justitia non adjuvat, condemnat. Adji- ciatur protinus ad miseriam, cui non favet justitia, saltem quod derelicta non fuerit, ac per hoc nemo est nisi miser. Nemo est, qui aliqua non teneret miseriam. Nemo est, qui non indigeat ad misericordiam appella- re. Hinc intrinsecus docta mulier Cananæa deficiens à justitia, & aliis miseris pestum- data, portum misericordiæ per navem fidei quaerit: *Miserere mei Domine fili David*. Sic enim audierat Christum vocari, quod Da- vid filius diceretur. Exponit miseriam, ut misericordiam provocet: *Filia mea malè à demonio vexatur*. Ut quid malè? Semper malè, quos potest demonium vexare. Sed nunquid aliquando bene vexare quempiam vult? Minime sua intentione duntaxat, sed divina providentia, quæ bene malis uti- tur demonum & malorum hominum volun- tatibus, quæ sunt secuta coronæ. Clamat hoc Martyrum exercitus, vexantibus dæ- moniis, tyrannorum terrore & suppliciis consecratus. Hoc cœnobitarum & ana- choretarum chorus non denegat. Hoc quo- rumcunque electorum ordo propensius consuevit, quod vexantibus dæmonibus sunt meliora sortiti. Et semper divina providen- tia fatanicas vexationes, ad profectum suo- rum electorum inorsit. Sed hæc filia ma- terno iudicio malè à dæmonio vexabatur. Sic enim intentione fatanica, sed ad profe- ctum utriusque bonum vexata fuit. Nam desperata mater à cunctis, quia non poterat suum pignus à dæmonio liberare, venit ad Salvatorem prius ipsa in corde mundata per fidem ab errore gentilium, & jam in ani- ma sana pro pignore instantius salutem ex- poscit. Quæ, cum sortita fuisset, ambe in anima liberè à cultu aversæ gentilium in Christi familiam transierunt. Hoc agente vexatione dæmonum, à qua non poterat aliter liberari, venit mater ad Christum. Be- ne vexavit dæmonium huiusmodi filiam, non sua voluntate, sed executà ope, ut à vexante liberata sub Christo sanata profice- ret. Vexat quippe dæmonium filias homi- num, cum in unoquoque nititur exagitare amantissimam virtutem, ut suo motu feratur in vetitum, & ex rebus licitis, per amorem plus debito vinciat. Vexat & aliam filiam, scilicet intelligentiam, ut aut velit plus sa- pere, quam opoeret, aut involvantur errore. Vexat & aliam, ut objecta malitia & illata injuria tenaciter in memoria teneantur; ut

aut velit ultisci atrocius, aut nolit benignè remittere. Inexplicabile quidem est, qui- bus stimulis dæmon exagitat hominum volun- tates. Sed est dæmonium ulciscens in eos, qui perperam agunt, ut Afnodeus in septem viros Sara. Et est meridianum a Tob. 3. veniens à mendie claritatis, quæ mundo in mendie obcurato ex morte Salvatoris in- fulsit. Vexatio quidem non cessat, ut ho- mines averiantur à memoria Dominicæ mortis. Etenim in mendie circa horam no- nam expiravit. Autamen, cum hæc mulier sic pro suo pignore precaretur, Salvator non respondit ei verbum, ad fidem ejus amplius excitandam, & probandam constantiam & patientiam. Et egressus est domum, ad alia loca declinans. Quem mulier Canani- tidis etiam sequebatur clamans post eum, ita, ut etiam Apostoli pro ipsa intercederent. *Et accedentes ad eum discipuli ejus, rogabant eum, dicens: Domine, dimitte eam, quia cla- mat post nos*. Moventur humanitate disci- puli, & pro ista misera rogant, nescio si submissi. Magnæ fiducie animus parat intercessio electorum. Euge qui prome- ruit intercessores habere Apostolos: Sed non omnis qui interpellat, habet, nisi qui in virtutibus ipsorum est factus amicus, & unitus Domini adorat vestigia. Etenim jam ista meruerat Apostolos intercessores habere, quia de sinibus impiorum egressa, pro misericordia venerat ad Jesum. Cui di- cunt, ut exaudiatam dimittat, quia in fide post ipsos clamabat. Pro Ecclesia colligenda de gentibus ex præfatio intercedere videntur, quæ post ipsos orat ad Dominum duris vo- cibus & sonis, ex uno Spiritus sancti statu pro pressis tolerandis, vitis reprimendis, atque obtinendis promissionibus clamatura. *Ægrè siquidem illius Ecclesie milita tenderet, nisi haberet tam validos advocatos, qui incessanter rogant, ut dimittatur in pace, utputa in iustis petitionibus exaudita. Et indicium erat eorum, quæ sunt pro Ec- clesia & qualibet anima in cœlo facturi, qui sic in terra intercedunt pro Syro- Phœnissia muliere, pro qua Salvator descendens eam, non videntur dedisse responsum. Ipse autem respondens, ait: Non sum missus, nisi ad oves quæ perierant domus Israel*. Consellatio A- postoli ad Romanos requit pro utroque po- Rom. 3. pulo DEI filium in carne adventisse declarat, quid est, quod nisi ad oves Israel peruenies se missum esse denondat, cum etiam non sit acceptio personarum apud eum? Sed nonne omnes perierant? Nonne omnes peccaverunt, & egent gratia DEI? Equi- dem. Sed oves sunt, qui non averso stu- dio peccaverunt illius electi populi, propter cultum unius DEI, qui ob hanc causam debebat primo requiri. Deinde gentes, quo-

quoniam & pro ipsis moriturus advenerat. Prioritas illius populi requirendo attenditur, propter primam commissionem divinum eloquium: non illius reprobatum, si redire voluerit, propter cultum varium dolorum. At illa venit & advenit cum, dicens: Domine adjuva me. Ac si diceret: Intercessores amplius nolo, advocatos plures non praefertim: non videntur aliorum orationes sufficere, quot & quot sunt, necessarii mihi non sunt. Eum quaram, cum idibo, qui sine medio in meam potest, si vult, miserando declinare miseriam, quem solum, non idola vana & muta, non aliam creaturam, sed ipsam adoro Deum hominem super terram, à quo peto, ceteris ipsis auxiliis, adjuvari. Domine, adjuva me. Signanter ad se ipsam petit adjuvari: quia in filia sua velut in propria torquebatur. Amos quidem datorum ipsorum dolorem traiecit in patientiam. Cui salvator respondens, ait: Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus. At ibi illa similitudo differtur est. Sed panis filiorum est omne subsidium, quod debebatur vere creditibus, illius filiationis meritis, quo potestatem accipimus filios Dei fieri, sicut credentes in nomine ipsius, quia non ex hominibus, sed ex Deo nati sumus. Et quod natum est ex Deo, vincit mundum. Et haec est victoria, quae vincit mundum, fides nostra, qua ista mulier mundum vicerat super mundum iam facta, & ab ipso Christo fidei testimonium laudis accepit. Sed multos argumentis concitavit Christus, fidem ejus, in passagium multiplex commissionis, eademque subsecuta, ac in probationem quorumcumque indigne petentium, ne desistant petere, si continuo non accipiunt postulata. Haec ad majus solidae fidei experimentum cum canibus ipsam componit, ac rationis caret, aut illa, quod petebatur habebat. Sed illa optimo argumentum humilitatis se reponit, cum quam ceteris de locat: in deservendo benedictio dominoque. At illa dicit: Benedictus Domine. Nam & canes edunt de micis, quae cadunt de mensa laboratorum suorum, & humilitatem commendationem se habere praestant, quod cum israelitici sunt quasi Domini super gentes: in omnibus potest, velut habentes merita divinum verbum, & mandatorum Dei ac divinum praestitutum, sanctis patris & prophetarum dignis consensu jam factum. Talem ergo quaerit Jesus, de suis carnis velle quomodo imponat. Humilis quippe importunitas, saepe flexa, quomodo illam, & per totum

miser ad exaudiendum fecit primo negantem. Amat enim Deus in precibus ad eum jogitur assistentes, ut nec ab implorando desistant, si non acciperint vota. Vult omnipotens suas imagines à se creatas & ad se ordinatas sibi assistere: non sileo tribuens quod exigitur, ne facies avertantur à facie. Nec vult turbas aut repesceri orantem etiam exprobratum. Saepè namque videtur quod nostrae petitionis schedula in conspectu Domini lanietur, & confundatur obsecrans: & si quid exaratum erat ibrafum appareat: sed ulterius docemur ille, qui omnium corda novit, & utilitibus potentium providet: eum non exaudit extemplo, probat fidem, si desipit: aut si exaudita vel non, similiter se habeat. Exuperat patientiam, si non designat sustentem in sua opione repulsam, si minuitur amor ad pro tempore denegantem. Si intramus in illud secretum alethim providentiae suae, qui denegans exaudit & exaudiens denegat: tribuens aufert, non tribuens donans: agens causam postulat in nobis ex nobis dum tamen omnino iusta petitio sit à nobis. Haec solum ad iustitiam & humilitatem postulans habet in se inferre, non decernere, quomodo aut quando contribuat. Novit pro tempore atque loco hominem data dare filiis, si per fides sinceritatem, quo per dilectionem operatur, sumus filii ejus. Ad quam filiationem provocat Cananensem, cum dicit: Non est bonum sumere panem filiorum, & dare canibus. Ac si ipsa de filius ejus esset, acciperetur,ocius postulata: quae se ob fidem, ob importunitatem, patientiam, ob humilitatem filium Dei facit, & meretur à Christo audire: O mulier, magis est filius tuus, sis tibi fides tua. Et statim est filius ejus ex illa bona. Ecce misere exasperis misericordiam, misericordiam affectu est: quoniam de Salvatore scriptum est: Propter misericordiam inopum & geminum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. Et alibi: Nunquid obliviscetur miserum Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas: Ecce laudant fides, de alio arellitur illa quae pro toties fuerat exprobrata: ad misere cordis januam valide cordis, crebrisque clamantibus pulsari oportet: nec ipse recedere, non intermittere, donec de pane filiorum accipias. Semper ad gratiam commendabilium meritorum sedet honorum praemiorum etiam atque largitionis indignis toties quousque accipias: minime non accipias, in omni via tua bagularem postulare: cum desis: nec amo

Joan. 1.
2. Joan. 1.

Psalm. 14.
Psalm. 72.

modum his, qui ex contraria electione
furditatem cordis auriculæ induxerunt.
De quibus per prophetam dicitur: Posue-
runt cor suum abamantem, ne audirent.
Et per Psalmistam Dominus conqueritur:
Non audivit populus meus legem meam,
nec intendit mihi. Et Salomon ait: Qui
illusor est, non audit, cum arguitur. Et
alibi: Qui declinant aurem, ne audiant
legem. Voluntaria enim furditas ad di-
vina est in culpa corporis quidem præter
voluntatem: aut ex vindicta, seu ex ali-
quo occulto Dei judicio, iusto tamen,
quo in homines sape discerit, quæ non
accrescit ad culpam, nisi cum mahtiosa
provenit. Multi quidem propria in-
iquitate furdescunt, qui & venenatis fer-
pentibus comparantur. De quibus per
prophetam dicitur: Alienati sunt peccato-
res à vulva, erraverunt ab utero, locuti
sunt falsa. Furor illis secundum similitu-
dinem serpentis, sicut aspidis furdæ ob-
turantis aures suas. Alienantur pecca-
tores à vulva, quæ janua ventris id est à
fide, quæ janua est ad ecclesiam sanctam
Dei. Errant à ventre, id est, ab eccle-
sia: quæ tot in se continet secreta & occul-
ta mysteria. Erneceffario factum est, ut
proferant falsa. Non est veritas in his, qui
alienantur à fide. Nam & filii alieni
mentis sunt mihi, filii inveterati sunt, &
claudicaverunt à semitis suis. Et alieni con-
tra Dominum infurexerunt. Verum fieri
nesciunt, sed falsitatem involuntur hi,
qui ab ecclesia erraverunt. Fit in eis furor
& indignatio, fit & contemptus, ut mo-
re aspidis, cum creperit audire mesio-
nem, unam autem terræ figat, alteram
cauda fatagit obscurare. Sic & errantes
hujuscemodi peccatores ad verba divinæ
mesionis & venefici, genus humanum
& singulos homines peccatores supra om-
nem hominum sapientiam incantantis,
aure una rebus terrenis defixa, reliqua
sine male actionis obtusa omnino audire
contemnunt: velut domus exasperans,
quæ nec Dominum nec prophetam ejus
audire disposuit, fursi voluntariè facti, ne
fides proveniat ex auditu, qui est per
verbum Dei, erudiens & salvans, & ad
æternam deducens. Sibi denegant salutem,
qui verbus præhonorari nolunt, præter
quæ non salvantur: quæ aure cordis ap-
posita cum instrumento corporis audiuntur.
Sursi principes sacerdotum, sacer-
dotes, scribæ & Pharisei, qui noluerant
Christum audire verba vitæ proferentem,
diligentes mundum præsentem, quoniam
verba vitæ æternæ adversantur transitorie
vitæ. Nam signanda vita cum, in electio-
nem & delectationem venerit, vilesce-
re facit omnem perfunctoriam vitam, in-
tendens in vitam agendam ex tempore,
vitæ delectabili omnino adversam. Amore
quidem vitæ decurrentis furditatem su-
perinduxit, ne audirent nuntiatores evan-
gelicæ vitæ. Sordos se fecerunt principes
mundi, longo tractu temporis contem-
nentes audire Christum, qui per ora hu-
mana divinitus loquebatur, & intantum
intigantæ diabolo sæverunt, ut crudeli-
bus poenis exitio traderent Christi, &
æternæ vitæ verba proferentes. Hoc
sanguis martyrum clamat, qui pro præ-
dicatione regni æterni ubique prædicatur
effusus. Nondum ista furditas per uni-
versum orbem curata est. Redundat eti-
am in multos, qui rudimentis se fidei
subjecerunt: sed averterunt aures, ne mor-
ibus tenerent, quod fide juraverunt. Sed
ad mali cumulum merito accessit & mu-
tuitas, ut nec loqui possit, qui prius non
percepit auribus veritatem. Erat enim
& mutus. Multatus in lingua utitur sig-
nis, & velut mihi manu indicat, quod
displicet vel affectat. Sed lingua sana ad
explicanda cordis concepta non sufficit:
cum ipsa sola sit cordis verius instrumen-
tum, quoniam manu intima cordis pa-
tientis? Sed male effusus mutus est, qui
Deum non laudat, nec sibi gratias agit,
nec proximum, si potest, & debet ædi-
ficat, nec seipsum, cum perperam agit,
accusat. Et hinc sic male acto turbæ sub-
veniunt, cum illum sic furdum non au-
dientem verba divinæ bonitatis, sic mu-
tum, ut nec loqui possit, Christo Domi-
no humanitate quadam visis miraculis
aliis pro sanitate adduxerunt. Et de-
precabantur eum, ut imponat illi manum:
Precantur turbæ pro muto, quia lingue
carebat officio. Et illius communitatis
hoc habet imaginem, quam debent ho-
mines habere in natura, non solum in
rebus extra corpora propria positis, quæ
de jure divino nemini cedunt in propri-
um, sed in corporibus propriis, ut cum
quis aliquo membro deficiat, ab altero
habente de membro simili adjuvetur, ut
cæcus ducatum habeat à videnti, lingua
loquatur pro muto: subveniat arida sana
manus, deficiens pedibus deficiatur à vā-
lido. Et cum sumus ex una massa com-
pacti, quamvis sit quondam proprietas in
personis, ex una veritate natura sit vale-
tudo membrorum in necessitate commu-
nis. Et magno futurum præfagio sub
Christo res hujuscemodi agebantur, ut
communitas in veris fidelibus ressure-
tur in gratia: quæ per iniquitatem in

Isa. 50.
Isa. 50.

Prover. 12.

Psalm. 73.

B. Sum. de Cassia Com. in 1P. Evang.

O o 2

avari-

avaritiam in proprium cessaret. Quod factum ostendunt Christiana cœnobia, ubi est communitas rerum, similiter & membrorum. Ubi & egrotantibus qui sani sunt, ut si sibi per sana membra subveniunt. Et hospitalia edia in subventionem ubique in terris fidelium clamant patentibus januis, quod hospitalari res egenibus & sana membra exhibent pro infirmis. Deprecantur hi, ut imponant manus, sed voluntas ejus suffecisset aut verbum. Sanctitatem tantum considerant in persona, cujus tactu credunt, quod duplex hujus pellatur infirmitas, sed necdum in Christo potentiam dentatis audierunt. Habet autem quid occulti mysterii & moralis, quod manus expentur imponenda, ut eadem manus sit plasmans & liberans. Manus tuæ Domine fecerunt me, & plasmaverunt me, veteri testamento dux magnæ tubæ proclamant, Job similiter & David. Et non solum contemplativa potentia, sed suis Christus operibus nos salvavit. Et ipse operatur opera patris. Et opus dedit illi pater ut perficeret. Et voluntas ejus hæc est, ut perficiat opus ejus. Et opera nostra Christi sunt operibus conjungenda, & manus aligenda cruci expentur ad impositionem. Nam per illam cruci affixam contritiæ sunt satanica potestates, ut nostræ damnationis chirographum est deletum. Et apprehendens eum de turba feverum, misit digitos in auriculas ejus, & expuens tetigit linguam ejus. Et suspiciens in celum ingemuit, Et ait illi: Epheia, quod est adaperire. Segregat à turba hunc sanandum Dominus & salvator, non humanam, sed divinam pro sanitate daturus medelam, quoniam sæpe turbæ nostrorum phantasmatum & patratum malorum, & rerum labentium conglobatim occurrunt animæ ad Deum redeunti, & peristrepunt valide in auribus cordis nostri, ut nec possumus intelligere potiora. Providus medendi medicus, qui primo sanandum retrahit à prohibentibus sanitatem: deinde affert argumenta recuperandæ salutis. Sed hujus curationis modus promoveret infirmorum aptitudinem ad salutem. Nam convertit illum salvator ad se, ut facierum mutus esset aspectus, ac si ad notitiam invitaretur creatoris ejus, ad cujus imaginem factus est, ut consideraret, quod super homines erat, qui sibi in humanitate restituebat corporis sanitatem. Et sæpe fixo in circuitu causatur amor, & cognato beneficia largiente, si non diligebat, saltem rependit amorem. Et inspectu faciei nostræ

quam condidit, delectatur. Quod ad ecclesiam dicit: Ostende mihi faciem tuam, quia decora. Decus habet immensum cognitio salvatoris. Et per prophetam de contrario gestu conqueritur: Verterunt ad me tergum, & non faciem. Et cum sic iste sanandus consisteret ante faciem salvatoris, misit digitos, scilicet aunculares, in auriculas ejus: non omnes, sed minores utriusque manus, velut expurgans aures ab auditu malo, ab inobedientia coelestium præceptorum. Nam sæpe in scriptura pro veritate obedientie aures possumus invenimus, sicut scriptum est de obediente populo: In auditu auris obedivit mihi. Et expurgavit sinistram, ne audiret vocem dæmonis, vocem mundi, vocem carnis. Et ut audiret terrificum tonitruum æterni judicii, æterna damnationis, quo male agentibus Dominus comminatur. Expurgavit & dexteram, ut audiret agenda, & ipsa fixa cœlo divinis insisteret. Et expuens, tetigit linguam ejus. Magnum sacramentum in spūto, quo etiam & oculos cæci nati aperuit. Sapientia videlicet de superno capite defluens, ad directionem linguæ, ad eruditionem doctrinæ, ad publicationem occultorum malorum, ad odas, ad gratiarum actiones referendas influxit. Necquidem mutus creatus est homo, sed cum instrumento quo loqui possit differre. Nec voluit Christus cor sufficere ad amorem & contemplationem, si possent suppetere corporis instrumenta in actione bonorum. Proinus & ipsum corpora organum instrumentum virtutum est, in quo deperditum membrum à culpa neglectus absolvitur, & viva subjacent, si non perficiunt opus Dei. Nihil sit otiosum in corpore, quod virtutis potest esse mancipium: alioquin damnationem incurrimus, velut qui operatus non fuerit in talentis acceptis. Idcirco suspexit salvator in cælum, unde in homines bona proveniunt, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum habensum est descendens à patre luminum. Et ingemuit pro miseria conditionis humanæ, quo in Adam sic omnes multam modum, quod expectatis propnis ampliori subiacemus, quod membris debito jure non utimur, quod instrumenta vitiorum querimus: quod iste in duobus liber iterum poterat multiplicari, si virtutum non convertisset ad usum. Et ait: Epheia, quod est adaperire. Verbo monstravit potentiam, quia in sempiterno Dei verbo cuncta creata sunt, ad quod illico secutus est effectus. Nam & sanum aperte sunt

Canti. 2.
Jeremia 2.

Psalm. 118.
Job. 10.

Job. 9.

aures ejus, & solutum est vinculum linguae, & loquebatur recte. Sic quippe prophetatum erat, quod aperturus esset aures surdorum, & linguis mutorum facturus disertas. Non tamen necessitate prophetiae, sed ratione subveniendi hominum indigentiae, ac divinz potentiae ostendendae hoc fecit. Maxime autem (ut supra fati sumus) ut deperdita membra corporis fierent instrumenta virtutis. Quod & factum est, cum sequitur, quod & loquebatur recte. Quoniam nemo recte loqui potest instrumento linguae, nisi dicente virtute, sed nec testimonium auditus restitui personuit sicut & linguae, cum aliter hominem audire non clareat, nisi cum dictis assensit, iustis obedit, vel denegat, ad interrogata respondet, vel non audiens silet, vocatus praesto se assensit, vel ut silentio tacitum se praeberet: Audit protinus in regno virtutum omnis quid dicit: Loquere Domine quia audit servus tuus. Rectitudo habet aures, qui dicere potest: Audiam quid loquatur in me Dominus. *Et precepit, ne cui diceret.* Saep hujusmodi prohibitionem in evangelio legimus, & eandem habet explanandi sententiam, ut alibi factum est. *Quantum autem eis precipiebat, tanto magis plus predicabant, & eo amplius mirabantur, dicentes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.* Bene omnia fecit, qui primam creationem aspiciebat, cuncta quae fecerat, erant valde bona. Nescit ab ista potentia praeterquam bonum egredi: sed ipsa creatura trajicit se in vitium. Sine exceptione est ista prolatio, quod omnia bene fecit: sed venor est effectus, quod etiam vitata bene revocavit ad pristina. Et solum ejus est ista mala propellere, quae bonam naturam maculant voluntate hominum consentiente, aut ipso in sua providentia permittente. Bene omnia fecit, non hominum merito, sed

sua bonitate, quam rebus à se creatis communicabilem fecit. Sed laudanturque atque mirantur in hominibus divinam ostensam virtutem, eo quod surdis restitueret auditum, mutisque loquelam. Auditum scilicet illorum quae sub Hebraica littera, quae apud Hebraeos scribitur Samech inscribuntur, quae interpretatur adiutorium sententiandi. In psalmo quippe: In aeternum Domine permanet verbum tuum in caelo. Igitur hoc verbum est audiendum, quod internum in suis promissionibus permanet & in caelo, ubi omnia impraeiunctis suis vicibus alternantur. Sub hac etiam littera ex sua interpretatione dicitur in Proverbiis: Sindonem fecit & vendidit, & cingulum tradidit Cananæo. Audi furde post restitutionem auditus, quod tu sis ipse auditurus post doctrinam verbi permanentis in caelo. Sindonem facias, scilicet candorem operum tuorum, quae Christum involvas in sepulchro ponendum: quia in pace factus est locus ejus, qui tantum est in puritae intentionis operumque nostrorum. Sindon ad candorem multo labore deducitur. Et cingulum tradidit Cananæo. Christus Deus Cananæus est, quia zelotes. Et scriptum est: Ego sum Deus zelotes, in caliditate zelans animas quas redemit, cui nostrae munditiae traditum est cingulum, prout in Evangelio exigit: Sini lumbi vestri praecincti. Et sub hac littera Jeremias terrorem iudiciorum, & iram indignationum ejus ad nos audire suadet, dicens: Operuisti in furore & percussisti nos, occidisti & pepercisti: opposuisti tibi nubem, ne transeat oratio: eradicationem & abiectionem posuisti me in medio populorum. Et quid loquitur mutus, iam resumpta potestate loquendi? Ut si corde credit ad iustitiam, confessionem oris faciat ad salutem.

Psalm. 118.

Prover. 6.

Eccod. 10.

Luc. 11.
Deute. 32.

Cap. XXVI.

De ceco illuminato, ex duplici impositione manus in Bethsaida secundum Marcum tantum

Marc. 8.

Cum venisset Bethsaida, adducunt eum, & rogabant eum, ut illum tangere. Et apprehensa manu cæci, duxit eum extra vicum. Et exprensus in oculos ejus, imposuit manibus suis, interrogavit illum si aliquid videret. Et aspiciens, ait: Video homines sicut arbores ambulantes. Pius medicus & humilis

dignationis est confensus, si nulla spe mercedis visitat agrotantes, qui ad eum nequeunt habere accessum. Praevenit Dominus cæcum, cum venit ad vicum, qui vallis pecualis interpretatur, qua similitudine praevenit omne genus humanum, in valle hujus miseriae interclusum, maxime morbo cæcitatis oppressum. Sed

O o 2

addu-

adducitur hic cæcus natus ducatu videntium. Etenim legis Dei peritiam habentes, ignorantes perduxerunt ad notitiam veritatis. Sed nec tantum legendi aut audiendi sive docendi studio quis instruitur, sicut cum humilibus precibus supplicatur ad Deum, Et sæpe doctores quavis non noverint, magis orationibus quam verbis profecerunt in populo, & verbum doctrinæ orationibus adjuverunt. *Proinde ropabant ut illum tangeret.*

Quosque tactum aut corporalem præsentiam exquisierunt, sanctitatem tantum in homine, virtutemque datam desuper crediderunt, non Deum verum & hominem in assumpta natura latentem, qui ubique similiter potest, à quo cuncta æqualiter sunt propinqua, vel discant si distare ab illo fas esset, aliquid dicere, nec opus est sibi aliquid agere gestu corporis, quia omnia perfectæ solo imperio voluntatis. Sed quia homo divina operatur humanè. Nam & *apprehensa manu cæci, ducti cum extra vicum* Dux factus est cæcorum lumen æternum & manum porrigit, ut ex tactu cæcus ducem securus sequatur. Novit discrimina viarum atque voragine, in quibus posset cæcus male ductus incidere. Novit scopulos, in quibus posset impingere. Novit & diverticula, in quibus posset errare, idcirco via recta venit ad cæcum. Christus est via, securus ducit, neuter casurus in foveam. In stuporem & admirationem omnis animus audiens se deberet convertere, quod Christus factus est dux cæci, & pedagagus ejus, qui per seipsum, quo pergeret nesciebat, Duxit in nube atque in igne populum de Aegypto, velut de horrendis tenebris, à quibus, nisi per eum, non erat egressus.

Prover. 4. Et de ipso dictum est: Ducam te per semitas aquiratis, quas, cum ingressus fueris, non coarctabuntur gressus tui, & eurrens non habebis offendiculum. Cæci omnes sumus, hoc ducet pariter indigemus. Præstat ipse suam manum, porrigamus & nostram. Et opera nostra infirma, suis altissimis operibus conjungamus, neque enim nisi solum ipsum sequentes.

Deut. 34. Nam ipse Dominus solus dux noster scilicet Israelitici populi fuit, & non erat eum eo Deus alienus. Et in captivitatem & iteritum vadit, qui hujus semitas non sectatur. Et per Prophetam dicitur: Populus meus ductus est in captivitatem, quia non habuit scientiam: In captivitatem criminum & vitiorum ire necessarium factum est, qui non habuit scientiam, quam ductor supernus cæcorum & ignorantium ipse docuerit, dux

recte viæ omnes ducens in viam rectam, qua itur inter sepes virtutum, sicut scripsum: Et eduxit eos in viam rectam, ut irent in civitatem habitationis. Qui hunc ducem reliquerit, semper ibit in præceps. Et per Jeremiam Dominus querulatur inter cætera mala quæ fecerat populus ejus, quod ipsum reliquerunt ducem. Nunquid non istud factum est tibi, quia dereliquisti Dominum Deum tuum, eo tempore, quo ducebat te per viam? Nunquam derelinqui potest dux iste, nisi cum ducit per viam. Nam in patria beatitudini adherentes, electi erunt, ubi derelinqui non valent nec poterunt. Re-probi verò tunc nolentes relinqui, relinquuntur eo demerito, quo hic Dominum reliquerunt. Qualis hujus ducatus ad cæcum? Extra vicum scilicet Bethsaida, qui domus pecudum sive frugum abundantia & vallis poenarum: interpretatur. Ab æterno beatus extra miseriam per misericordiam manum suos electos ducit, quam duplicem esse solum agnovimus, culpam atque poenarum: sed una penitus aliam præcucurrit, nec secunda sequeretur nisi prima præisset: qui à prima educitur, non devenit in secundam, quamquam multis penalitatis transitoria subiaceat caro mortalis, etiam subitum mortis imperium. Sed, si rationi sequenti ducem adhererit, resurget in gloriam destructo mortis imperio nequaquam ulterius pellenda. Exeamus extra viam pecudum, ut non simus sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. Quæ majore nuseria hominum existentium ad imaginem Dei, quam more pecudum vivere, ut super se sententia onera portent, improbumque sessorem ad nefas duris calcibus perurgentem? Exeamus sequentes ducem extra vicum frugum, mundi liquida relinquentes & abundantiam, quæ contra naturam peccare disposuit Sodomitæ. Exeamus extra vicum, in quo poenam meretur cumulatione culparum. Exeamus extra castra, portantes imperium Christi, quo Moyses Aegyptiacam gloriam vilipendit. *Ducens extra vicum Jesus hunc cæcum exivit in oculos ejus.* Per supernam sapientiam, nostræ mentis excitatem illuminat. Non est vera sapientia, nisi quæ de Christi capite descendit, *Et imposuit illi manus*, ut hominem se ostenderet. Et interrogat si aliquid videt. Bene ipse noverat si videbat: sed in notitiam instantium vult devenire quod agitur. *Qui domines velat arbores ambulantes se videre respondit.* Non videbat proprium, sed commutatum non in re

vifâ,

*De curatione unius infirmi ad probaticam piscinam
secundum Joannem Cantuari.*

June 2

Et cum quodam tempore esset de
fessis Judaeorum, ascendit Jese-
us Jerosolymam. Tunc autem Jero-
solytani probantes picturas qua-
seminister Hebraicus Bethsabe, quique par-
tem habens, Jisus iacobus multitudineque
longuissimos, cecurum, claudum, et ar-
dorem, expellentes aqua potum. Cro-
bro legimus saluatum interfectum in
die festiuitatibus Iudeorum, ad effren-
dendam iram, ad inferendam doctri-
nam, non ad ostensionem ut humanum
gloriam venisset. Et si sua benignitas
se necessitatibus hominum inferebat, re-
quiescit sine inquietudine. Venit enim
pro male habentibus, quibus opus est
medicus, fed non pro fatis: quia etiam
sanus invenit, neque mercedem
capturus in languis intercedebat, bene-
tiam tamen propria faciebat. Qui Je-
rusalem tempore festiuitatis ascendens,
vult nihil minus ab his, qui tibi sine
decebat, reverens festiuitatis inten-
dentes ad male habentes: qui festiuitas
vult vacare non poterant: se converte
misericordes, misericors factus homo. Semper
Christus illis se tradidit ad solam, qui
omni saluti dispendere: aut quos ipse
mundus abstinuit, si velino se in Christi
bona transire, aut obiciere volenda-
re saltem corda secutum, aut aspectus in-
tendo, si ad gratiam deputare, quod
abjecti sunt, duntaxat Christus acceptus
Et si solus inter Dei filios computat-
ur: sicut in Sapientia legitur ex vocibus
demonstratur: Non infirmis vitam illorum
adhibuit infirmis, et sanis vitam
sine honore. Ecce quomodo compassus
fuit inter filios Dei, et inter sanctos suos
illorum: Hos enim misit Dominus
in hac vita, ut ad pietatem, que Je-
rosolytam cat. Et probatica vocabatur
ad ostiolum, non a propinquo rei, quod
statim hi overestabantur. Pictura dicit
confiteri quod plena pictus esset: sed
huc antiphrasis locutio esse non potest
ipsa curabit. Non enim nisi balnea iugit
hominum, natiuitate pictum agitur. Sicut
mysterium secretum habet pictura. Dis-
cessum vero ab agno-gratum affert. Mis-
sa congregatio aquam in apparetium fere
per terram desuper descendens in bal-
neis congregaturum, aut ex oculis vobis
prodegitum, aut ex ungue. Gratia
Dei omnibus preparata est hac, quod

credo defendere, quia omnia dicitur opti-
mum, de cunctis doctrinis profectum dicitur
fieri est. Et hoc publice et nota conclusio
fuit credituris et oculis astantis, quia
omnes hominum novis, quod Hieronymus
est, qui tunc pascua habuit immensas,
Græci divitiis stipendia non aliter nisi obli-
quiti in pace congregare aut penam
quærentibus. Et fructus julianæ in pace
feruntur. Secundo Petrus: Sapiens in
multitudine invenit in pace. Sed si sapiens
in Jerusalem: tunc nonnulli dicunt, magis
abundantiam gratiarum in ecclesiasticis
Christi pace, nec in angustum vel in
occursum inclaus est gratia, sed habet in
publicum, habet potestatem, potestatem
ad habendam in unitate sui veniente quærit
etiam, inopitabilem dispensationem, habet
et uti etiam multarum civitatis, una
per singulas. Nam de habente potestatem
nullum facit dubium est. Potes auctoritas
est gratiarum, prout de Alog habent
monita: sicut in hac vita potestatem civitas
gratiarum dedit, ut ubi dicit voluntatem
in illa gratia, et de superius dicitur: In
me omnis gratia via de veniente. Nec
filius Dei gratia vult coarctata limitibus,
conservare omnibus voluntatem est, in hoc
maxime qui in appetitu humanum sua
collocat in via de veniente gratiam. In
gratia vult homines in pacem hominibus
abundare. Et tunc si quidem abundare
vult, ut omnes viventes volentes ipsam
possint esse participes. Et sicut unusquisque
autem abundare gratia, in deum
posse ad omnes ipsam velles, facit
vivere homines in pace, et de unitate
Christiana oportet tenere consensum, qui
singulorum in vestire fortis, sicut sunt
per longitudo unius sancti manifestum
est ubi operatur deus deus, in pace
benedixit et gratia, sed deus in omni
necesse per omnes deus, et
gratia salvat de nobis Dei omnibus
apparet, vivens non. Nam enim solus
propter unum gentem aut populum, aut
quædam singulorum apparet gratia
Christi, sed omnibus hominibus deus
vult omnes homines salves fieri, sed
gratiam venientem vult. Gratia
abundantiam illa præstare potest. Sed
est in Jerusalem, quia in pace invenit
etiam, quod est hominis appetitus, nobis
in illa, ubi est amaritudo amarissima,
sed in illa, quæ datur hominibus bonæ
voluntatis.

Jacob F.

• **Petri 3.**

Elder et al.

Reci 94.

Korea, S.

Revue 54

Ad Titulum

Expans. 91

voluminis. Lambent in ovæ. Verè quidem humiles non in aliis balneis præterquam in Dei ablutionis gratia. Flumina Babylonis & Aegypti sunt omnes aque præter gratiam salvatoris. Et si qua videtur abluisse, amplius turbant, nisi aqua Jerusalem; ubi abluitur animalia munda, in domini sacramento offerenda. Atque incongruè Bethsaida Hebraicè vocabatur, scilicet domus pecudum, ut significatio rei signate congrueret. Oves enim JESUS suos sequaces & audientes appellat. Oves enim vocem meam audiunt, & sequuntur me. Circuebat quinque portibus, quinque jam decursis mundi reatibus, circumdata gratia, copiosis infirmorum scilicet ipsa egentium erat, jacentium in terrenis & peccatis propriis atque delictis. Cæcorum per ignorantiam veritatis. Claudorum scilicet hæreticorum & claudicantium in duas partes: an verum Deum unum vivum, an idola. Requi penitus debuisse, sicut Elias propheta magnus dolentis populo in optationem dedit. Ut quid claudicatis in duas partes? Si Deus est Dominus, sequimini eum, si autem Baal, sequimini illum. Multi hæserunt in fide venientis Christi, & in cultu unius veri Dei. Et cum ipse advenit, quando se passim faciens, omnia claudicatum est. Alii quidem dicebant, quia bonus est talis, quia seductor, & seducebat turbas. Et adhuc claudicantes quam plures fideles in fide Christi JESU impingentes in viam ejus. Et doctrinam suam: ut adducibus, aut sensu aliter aut quæstione, aut favoribus delectati aliter sentiendi. Et audientes, qui habebant deficiente membra, quamvis adhuc conjuncta corpori, quæ de humore corporis non habebant, nec percipiebant alimentis vitæ, velut rami deiectionis in arboribus, quamvis non potius, nihil tamen recipere de humore radiorum, ut perferere possint in flores, proinde in folia: & apertis fructus edicere in utilitatem aut delectationem. Neque enim sicque multorum erit, modoque regnat arida vita insiduum scilicet qui quamvis cum credentibus unum sint unitate nature, ab effectibus tamen immutabilis gratiæ sunt divisi. Et quod amplius monere solendum, quam plurimi fideles qui apparente recte videntur unitatem fidei, sed affectibus & moribus recedunt, & plerique male sentiendi erroribus sunt abscissi, ut humorem occulte gratiæque in corpore viget ecclesie, nullo modo percipiant, ut fructus dignos portumque faciant, regni celestis optine. Ait

St. Sim. de Cassa Com. in 17. Evang.

Israelitici hoc in deserto profestabantur dicentes: Anima nostra arida est. Arida erat anima, quæ in memoria tenebat Aegyptum, & ea, quæ in Aegypto reliquerant. Arida est omnis anima, quæ delectabiliter tenet memoriam peccatorum, & appetit in tenebris, quas reliquit, & velle appetere ignorantiam incolarum. Et oculibus aridis dicitur, ut audirent verbum Domini. Et expectabant aqua motum huiusmodi multitudo languentium, cuius motus erat per angelum, ex quo nisi unus sanari non potuit, ille dixit at qui prior oculus post motum descendit. Omnis expectatio est sanctorum, & maxime quæ differuntur. Expectatio creaturæ revelationem filiorum Dei expectat, quæ nōdum est, sed futura est, & expectatio peccatorum nostrorum, ut exaudiamur ab alio, quod desiderandum anxie patienterque si differatur. Hinc Job: Quis dei mihi ut veniat penitus mea, & quod expecto tribuat mihi Deus. Expectantur & immutatio cunctorum, Job: Cunctis debus quibus tuæ milto, expecto donec veniat immutatio mea. Expectantur & Dominus in sua plenitudine gratiarum, sed quousque veniat vultu ellegendum, semini horrentis David: Expecta Domine, & viriliter age, confortetur cor tuum, & subleve Domine. Et iterum: Expecta Domine, & custodi viam ejus. Et alibi: Pars mea Domine, dicit anima mea, propterea, expectabo eum. Sed in omni expectatione bonorum sperandum patientia opus est. Hinc Jacobus ait, sub similitudine in spe agricola, ut expectando patientiam habeamus. Patientes estote fratres, usque ad adventum Domini: Ecce enim agricola expectat præiosum fructum terre, patienter secat. Et David in expectatione sua exaudiamur gloriamur: Expectans expectavi Domine, & intendit mihi. Et cum oratione Domini & bonorum ejus, ejus expectatio fiat. Aiebat enim Dominus, profum de orans: Non confundas me ad expectationem meam. Expectabat & illa multitudo languentium aquæ motum. Quem motum non à seipsa, sed ab alia virtute habebat, atque angelus invisus visum movebat aquam. Hæretici sensui aquæ motus, quamvis motus invisibilis esset. Moveret magni consilii angelus aquam scilicet gratiæ, cum creda hominum commoveret, & invitat ad gratiam. Et quodam invitariorum erat alio motus, ut descenderetur in aquam, moveretur quidem gratia, cum ad se indigentes invitat. Non enim homines ante moverentur ad illam, nisi prius gratia ad

P p

hom-

homines moveatur. Prævenit enim gratia omnem motum cordis ad illam, omnemque bonam corporis actionem. Hinc Salvator ait: Sine me nihil potestis facere. **1. Cor. 9.** Et Apostolus: Non sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis, tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Et alibi: Gratia DEI sum id, quod sum. Nam ipsa mota per angelum magni consilii scilicet unigenitum filium Dei, Saulum ad seipsum promovit, ut præveniens à gratia operaretur in gratia, ut nihil bonum vellet, aut ageret, aut esset, nisi ex gratia. Quondam siquidem agitur motus gratiæ, sine intermissione querit sanare languentes, in quinque porticibus, id est, in quinque sensibus ægræ atque infirmæ quiescentes. Movenur aqua, descendatur in eam, sequatur sanatio, recedatur à porticibus, ut non ultra quiescat in sensibus. Brutale proximus est in sensibus quiescere, atque supra naturam fismus, quoniam ipse supra naturam est aspermanus corruptam naturam, non confundens, sed adjuvans conditam. Sed magnum sacramentum ostendit, quod tantummodo sanabatur unus. Unitas quidem hæc in unitatem trajicitur fidei, omniumque virtutum, signatque non duos, aut plures, sed unum conventum verorum fidelium. Illam porro unitatem unus sanari unitas ostendit, præter quam esse potest nemini salus, ut in unam coacturam fidem, unamque charitatem, unamque catholicam ecclesiam orthodoxam, ut cunctæ virtutes ex uno prodire credantur, & ad unum finem legis & prophetarum Jesum Christum referantur, sub unius fide Dei, qui est finis in personis, unus in substantia: quoniam de statim canitur fidelium, quam bonum est, quamque jucundum habitare fratres in unum. Et Deus habitare facit unus moris in domo. Non habitatur in unum, neque in unum concorditer convenitur, nisi habitatores unius moris existerint. Unus est mos ecclesie, una est urbanitas ejus, solum latagens in superna. Ex chæ duo sunt oculi in capite, multique capilli, solum in unitate sponsum pro amore à sponsa se vulneratum esse fateant: Vulnerati cor meum in uno oculo meo tuorum, & in uno capite colli tui. Duo sunt oculi, dexter & sinister. Duo sunt intellectus, fidei & nature. In oculis fidei amoris vulnus factum. Innumerabiles sunt capilli capitis & colli apud nos sed apud Deum omnes numerati sunt, sed in uno sponsus à sponsa gladio amoris confoditur, ut propter Christum solum impassi-

bilitas veniat. Cunctis quidem impassibilitatis habet indicium, necnon ex unitate ad aliam directionem trahitur, ut ab omnibus dissilientibus adhareamus Deo, inquit enim Apostolus: Nam qui adhæret Deo, unus Spiritus est cum eo. Sed conspicitur, & intenditur in uno longæ temporis ægro tringente octo annorum, non quod semper ab initio infirmitatis, jacuerit ad piscinam, sed tantum in eo fuerat perdurata infirmitas. Hic præteritis in infirmitate laboraverat, & omni humano deserviebatur auxilio, ad curam præveniebatur ab aliis. Nemo sibi erat auxilio ad descensum, & inter miseris inferior erat. Si tempus infirmitatis ascenditur, genus humanum est à diabolo, in possessione scriptum: sed quoniam non omnes illi divino imperio liberantur, populus gentilis in illo signatur cultu idololatriæ, jure præscriptionis diabolo mancipatus. Potius autem differendo vehit in omnem hominem peccatorem, quem satanas diuturnitate temporis possedit: multiplicatione criminum, magnitudine scelerum, jure præscriptionis, cui nunquam fuit interdicta possessio, quin velis posse, possitque velis venire ad gratiam, prout venit iste ægrotus ad piscinam. Aggravat hominum cuius temporis longuitas in peccato. Et Dominus per Jeremiam populum arguit de longuitate temporis in peccatis: Numquid possit oblivisci virgo ornamentis suis, & sponsa fasciæ pectoralis suæ? Populus autem meus oblitus est mei diebus innumeris. Nemo Dei oblitiscitur: nisi amore proprio delectatur, & præter ipsum legem ad creaturam visibilia, & ad mundi gloriam delectatione feligans, & hoc unquam est, sed hoc gravius, quod in diebus innumeris. Sed cum pontifices dierum hominum sit cito finienda, quomodo quis à Deo averti possit diebus innumeris, nisi quod quantum quis potuit, in iniquitate permansit? Quod verò ille hominem non habuit, veritas facti est quod homo diuturne peccator hominem non habet juvenem ad gratiam, & sanitatem à sua agnitudine consequendam. Et quamvis ad hoc plurimum valeant orationes sanctorum, ipsi omnino se prius peccator infidelium. Sed hoc ipse bonum etiam involuntarii atque diuturni peccantibus remanet, quod sanari expectant, verè credentes infirmiores animarum esse peccata, nullaque maiora. Hunc sic longæ infirmitatem Salvator alloquitur, si sanari cupit inextinguens: *Vitæ autem fieri? Optumè ipse novatur, nec erat*

1. Cor. 6

Jerem. 2

aliter accipiendum, quoniam tantum ob
hanc causam venerat ad piscinam. Sed
quare Jesus si vult, ut ore proficeretur
malum, quarecunque salutem. Eadem-
que imagine affatur in interiori sensu quem-
libet peccatorem: Vis sanus fieri? Quid
ista interrogatio sentire videtur, nisi, esse
infirmus ore proprio confitere peccatum?
Affectus sanantem, odire te infirmitatem
oportet. Odis illam argumentis contrariis
persequaris. Vis sanus fieri? Placere
tibi sanitas? Ergo infirmitas displiceat,
immo sanitas magis placeat. Vis sanus fieri?
Potuisti peccatum te perversi libere vo-
luntatis arbitrio? Potuisti fatanas te in
illud banthum oblationis viventem
immergere, ut tibi malum displicere non
possit, vellesque iustitiam? Magnam domi-
num collatum est homini, ut libentem
arbitrium vivens etiam quantumcumque
peccator non possit amittere. Et dispi-
cenda mali reservatur in hominibus à na-
tura, & boni & optimi appetitus, quan-
quam ipsi per inania plura depravarent.
Sed innoxius infirmus nesciens inten-
tationem, allegat impossibilitatem, pri-
vatum se fuisse humano auxilio, & à
valentioribus provenire in cura. Velut
peccator iam mundum falsitatem, asper-
natuque facinora, sanctæ ecclesiæ incre-
tur auxilium, orationesque sanctorum.
Sed nemini desperanda salus, si ex toto
condescatur facinus, quantumque salu-
tem. Ad quem salvator: Surge, tolle
grabatum tuum, & ambula. Et subito
grabatum suum, & ambulabat. Jacet, aut
sedet, cui de surgendo mandatur. Jacet,
qui cecidit in peccatis: sedet, qui à pigri-
tate detinetur. Præceptum datur diuturno,
& peccatori longum ut surgat, si malè
se cecidisse cognovit. Nam si cecideris
lignum ad austrum evasit, luxuriam,
gulae atque ire, quæ faciunt animam
astutare, ad aquilonem superbiat, ubi
hæc dispersa sunt stantes in domum suam,
sive invidia, quæ frigidam animam facit:
aut pigritas, quæ tepidat: tunc: aut in
frigidity mentis depellentem habitum
monachæ & officium charitatis, & ibi erit
jacet, ubi cecideris: non valens per se
resurgere, ut valuit cadere, nisi JESU
præceptoris potentia sublevetur. Etenim
hic languidus triginta octo annos in in-
firmiæ habebat, nequius ab illa resur-
gere, nisi salvatoris fulcisset præceptum.
At ubi factum est, succurrit continuo, &
accepit grabatum, memoriam & confu-
sionem peccati sui, quæ omnis pecca-
tor teneretur accipere: suam remem-
brat ambulationem in sanitatis testimonium.
Et. *San. de Cassia Com. in IV. Evang.*

exercitans corpus & membra, quæ olim
tanto tempore tabuerant. Peccator in-
teriori sanitatē respiciens, neque amplius
ferias in spiritualibus agit. Ambulat,
sed in lege Domini, & in præceptis al-
tissimi, & potat suæ directionis viam li-
beratus à malo. Nam & David: Notam
fac mihi viam, in qua ambulem, quia
ad te levavi animam meam. Fiet pro-
pius errabundus, nisi prius viam veritatis
invenierit, quoniam non est in homine
via ejus, neque viri ut ambulet & dirigat
gressus suos. Omnis conatus Deo place-
re voluntatem, rectaque gradi, fuit effo-
que debet in electione viarum. Ambula-
tur secarius, inceditur cautius, cum electa
fuerit via veritatis. Item David hoc in
se & in persona bonorum fecisse demon-
strat, dicens: viam veritatis elegi, judicia
tua non sum oblitus. Attamen in via qua
gradendum est, duplex est directio. Est
quidem directio ab indirecto, & directio ad
directum. Directio ab indirecto, quæ verbis
explicatur: Viam iniquitatis amove à me, &
de lege tua miserere me. Et alibi: Ab omni
via mala prohibui pedes meos, custodiam
testimonia tua. Una est via iniquitatis
& malitiae ad perditionem deducens, sed
illa per fraudes, hac molitur in nefas.
Nam est via, quæ videtur homini recta,
novissima ejus ducunt ad mortem. Est
autem directio ad directum, Sicque
postulatur: Dirige in conspectu tuo viam
meam. Nemo rectè ambulat, nisi in
conspectu Dei via hominis dirigatur. Sed
quis est, qui etiam volens ejus polle
viare conspectum? Quoniam in omni
loco oculi Domini contemplantur bonos
& malos. Sed qui animo contumaci
perperam agere cupit, divinum vellet
declinare conspectum. qui verò per iusti-
tiam agere nititur, in conspectu Dei dirigi
postulat, ut secundum suum placitum
gradiat. In spiritu ambulat, qui in con-
spectu Dei ambulat. Et spiritu ambulare,
& desideria carnis non perficiet. Sab-
bato celebrata est hujus infirmi sanitas
quoniam in sabbato æterno cuncti electi
gratiam qui turpiter peccaverunt, perfecta
poenitentia sanabuntur. Sed Judæi verum
sabbatum non habentes, calumniam infe-
runt, quod hic grabatum suum in sabba-
to dedisset. Qui optime retulit tollendi
authoritatem in lux sanitatis auctorem,
velut si minor per majora probare nit-
setur, dicens: Qui me sanum fecit, ille
mihi dixit, tolle grabatum tuum & ambula.
At si velit intendere: Majus est infirmi-
tatem triginta octo annorum spatio in infir-
mitate sublevari, inducere quæ salutem
P p a quæ

Psal. 140.

Jerem. 19.

Psal. 140.

Judeus.

Psal. 140.

Psal. 140.

Psal. 140.

Galat. 1.

Ecc. 11.

quibus iubere grabatum tollere. Sed ali-
obediuit infirmis fugiens, & veniens
sanus, nec meum erat differere de li-
centia sabbatina. Diu tabuit corpus
meum, non valens ferre incipsum, mo-
do ab eo sanatus supra autem & naturam,
ut quid ejus mandata non faciam? Non
me sanavit observantis legis sabbatiquē
custodia, sed hujus hominis virtus sanitati
me restituit. Et cum interrogaretur quis
esset, ipsum nescire respondit. Cujus
tantum ingratitudinem arguit, quod non
novit fux sanitatis medicum & ante-
quam actiones redderet gratiarum. Sed
forte perterritus novitate factorum, aut
fessitate ad iustum, aut omnino detenti-
tus de sanitatis lætitia, non curavit agnos-
cere beneficii largitorem. Sed salvat
omnium Christus; qui omnium magis
quam corporum quærebatur salutem, &
preserebat unam, ut donaret & alteram,
declinavit à turba constituta in loco.
Postea invenit eum Jesus in templo, & dixit
illi: Ecce sanus factus es, jam noli peccare,
ne deterius tibi aliquid contingat. Ricor-
tassis quod templum ille sanatus inno-
vavit ad orandum, & ad referendum vni
Deo, cui templum dicarum erat, gratiarum
actiones quod sanitatem receperat nondum
credens in Christum, ipsumque Deum esse,
in quo à Salvatore invenitur recepturus in
anima prout receperat in corpore sanationem.
Et bene magno mysterio, extra templum
corporis, in templo sanctas agitur mentis.
Nam cuncta visibilia & invisibilia corpori
conferunt. Sapientia, virtutes, mandata
sacramenta ecclesie sancte, quæ templum
verum est Dei, ad amaram instructio-
nem ipsarumque salutem ordinata sunt.
In optimo loco ad pro futuro mysterio ille
inventus est à Jesu, quod si qui ad templum
fidei nostræ non veniunt, non inveniunt
tur, ut nec inventi in anima recipiant
sanitatem. Sed quæ in templo, ubi in-
ventus est, non sunt præsentis differtio-
nis, jam differa sunt tibi. Veruntamen
interminatio huius facta inlruit ad sciendi-

um, incuit tempore, paratque causam,
ut, sciantur: ex peccatis penam
mala hominibus proveniat, non solum
in alia vita, sed in ista. Teneor quidem,
quoniam iudicem Dei esse incipiamus ve-
ritatem. Nam Deus ultionum Dominus,
ulciscens in eos, qui peccaverunt. Ex
quo cautele vestimentibus ornatus decli-
nans mala, bonaque faciens; ut David
post peccatum: Ab omni via mala prohi-
bis pedes meos, ut custodiam verba tua.
Sed cur evasione deterius comminatus?
Nam dimissa sepe in ultionem rediens,
cum peccatoribus iungitur. Crimen iure
majestatis ferre dimittit, redit ad pos-
tam, cum agendo repetitur. Et sepe in
hominibus cor impunitas generat repe-
tatio dimissorum, nihilque deterius in ve-
luntate peccantium post ultionem de
positum indulgentiam. Quæ in cordis
divina subsequuntur, quæ dum assilunt ad
permanentiæ veritatem non sunt. Quo de-
merito inducitur est cor Pharaonis, ut
semper mala malis cumularet, & populo
connecheret, funderet in populo Dei factus,
ut etiam inque signa & prodigia magis
ipsum ad pernitentiam provocaret. Sed
huc sanatus à JESU, ut eum agnovit ex
fide, prædicatur factus est epus, & in tem-
plo animo abiit ad Judæos, & nuncia-
vit eis, quia Jesus esset, qui fecit eum
sanum. Velut sententia manus esset
confessionem, quod Jesus sanus homi-
nes posset, & constitutus coram ho-
minibus, ipsum abjecto timore. Hoc
principium inter cetera servavit à suis fide-
libus querit, ut eum confiteantur, cui
confessione data sublimis pollicetur: Om-
nis qui confitetur me coram hominibus,
conterebo & ego eum coram patre meo,
qui est in celis. Et à regione dicit: Qui
autem negaverit me coram hominibus,
negabo & ego eum coram patre meo,
qui est in celis. Nihilum signum eviden-
tius dante animæ, quam Christum viam
monibus, hoc, hominum timore depoli-
to, cum necesse fuerit, constituit.

Palm. 111.

Math. 10.

11. 17

Cap. XXVIII.

De curatione lunatici, surdi & muti spiritum immundum habentis: secundum Mattheum, Marcum & Lucam.

IN videt hostis humane nature in De-
um semper usquequaque superbum,
strenuiones coelestium corporum
observavit, insidias teras in se
conferentes, ut contra infames autho-
ritatem, velut qui natum in corporibus casti-

posuerit, unde humana natura laceretur,
eo quod vicissitudine humani permittitur
lunaticus diceretur. Sed revera non
fuit, imo ipse malignus exagitans observan-
do lunæ cursum, quo soli proxima vel
longinqua sanæ defectum lunæ vel

Eph. 13

& 94

Augmen.

Matth. 17.
Luci 9.

augumentum, in his permutationibus la-
mentibus amplius vexare, ut simul cum crea-
tura creator ipse culpetur. Nam ut res evan-
gelice testantur, ut ordo deus rei gestae
non servato ordine seripsum: quidam ha-
bebat filium bonitatem, ea deoceptione,
qua supra dictum est, sed puer, *Et habebat
spiritum immundum. Et erat furus Et
mutus, qui vexaret eum, ut saepe precipi-
paret eum in aquam; aut in ignem. Et cili-
debat eum, Et spumans faciebat, Et dilace-
rare Et fridere dentibus Et arserunt Omnia
d'c' ab infantia passus erat. Quem pater
discipulis Christi attulit, ut curarent eum,
qui negaverant.* Sed discipuli pater de
discipulis, de magistro plus sperans, eum se-
sus desisset in terram, accessit ad eum *Et
genibus prostratus orabat, dicens: Domine
Et magister; attulit ad se filium meum huius-
simile, habentem spiritum mutum, Et dicit
discipulis tuis, ut curarent illum, Et non po-
tuerant. Mittere igitur filios meos; quia
lunaticus est; Et si quid potes, adjuva
nos miseris nostris. Et Jesus ait illi: Et
si potes credere; omnia possibilia sunt
credenti. Et confusus exclamans cuncti
Lazarus pater pueri; aiebat: Credo
Domine, adjuva incredulitatem meam.
Tunc increpavit Jesus discipulos, dicens:
O generatio incredula & perversa, quomodo
ero vobiscum, usquequo patiar vos? Afferte illi ad me. Et attulerunt ei.
Et cum vidisset illum: statim Spiritus con-
turbavit eum, & cecidit in terram volens
batur spumans. Et comminatus est Jesus
spiritui immundo, & increpavit eum, di-
cens illi: Surde & muto Spiritus, ego
tibi precipio; exi ab eo; & amplius ne
intreos in eum. Et exclamans, multum
deceperis eum, exiit ab eo. Et factus
est sicut mortuus, ita ut multi dicerent;
quia mortuus est: Jesus autem tenens
manum ejus, elevavit eum. Et surrexit
puer. Qui adhuc peccare non noverat
tantaeque passus, ex originali se multum
immutat. Sed in ista aetate colligitur
homo peccator, qui ex primis rudimen-
tis, & ex his primitiis se propria volun-
tate trajicit in alteram morum partem,
electioe membris improba, quam corri-
gere non curavit, consilio aut disciplina
melioris aetatis, sed velut infirmus super
equum id est super infrenis corpus incedit,
in id latens, quo malus servat, sed
carnis impetus impellebat. Sed nec dis-
ferendum, quod lunaticus esset; ne vi-
deatur cum multis credentibus infirmare
humani, similiter & auctoritatem. Sed praeter-
missa opinione falsae, solum in id
quod verum est, intendamus: non sa-*

vando licet ordinem, sed rei seriem. Puer
hic habebat spiritum immundum. Et haec
juvenibus principalis doctus immundum
spiritus, ferens per lascivias voluptatum,
& lubrica corporum, cui desiliunt resili-
tate, cum ad carnem se trahit, tanquam
sensualitatis amorem, blandie ingreditur
dulcia venena diffundens. Si vero ani-
ma disponit indecerta certamen, aut ma-
culat unde corpus, aut immunditas ido-
lolarum, & errorum infernat, & fur-
dum facit ad verbum, per quod cruditi
possit ad ea, quae Dei sunt, ut vigore
spiritus carnis illecebre superantur, ma-
lum ad prodendum latentia mala. Hic
vexabat eum, ne quiesceret. Inquirens
est omnis malignus, nec quiescit, nisi sup-
planat, & semper facit eum, quem pos-
sides inquam, fundens impossibile, ut
velis quiescere in his, quae queta esse non
possunt. Et ad precipitum aquae &
ignis ipse ducit. Poena saepe culpam
ostendit praesentem. Nam mala duo sunt
secundum Job in inferno poenalis subter-
aqua & ignis, secundum illam sententiam
am: Transibunt ab aquis vivum, ad ca-
lorem narium. Ex his poenis colligitur
culpa praesentis, ut aqua rivum ultra
det charitatis frigiditatem, calor nimium
accendit concupiscentiam ad patenda
malis prohibita, in quae ad cadendum
impellitur diabolo mancipatus. Et illud
bat. Ad terram peccator impellitur,
cum curvatur ad ima. Et spumans in libidine
nem accendit, & semper in dilacerat,
cum nihil posse retinere vestimenti ha-
nethi. A nulla parte patitur aliquid ha-
bere integrum vel consuetum. Dilacerat
vestimenta, qui destruit ornamenta sa-
nari, & gratia indumenta, qui operi-
unt turpitudinem, quam incurrit in
Adam, & illam, quam peccantes propria
voluntate contraximus. Stridebat denti-
bus. Et in inferno similis poena diverber-
at, quia ibi emulatio & stridor depri-
um. Et aiebat, ac si esset in humore
spiritus viam habentis. Et ad iuramentum
sua aetate ipse talis passus erat: velut qui
a primis aetate letania factus mancipium,
ejus durum impatium non valens effuge-
re, nisi a valentiori potentia factus liber
esset. Hic puer puer apostoli obliatus
a patre, nec ab eis exortationem accepit,
cujus tantum, si aliam investigare non
solumus, praesentem quam ab ipso cog-
noscere causam posui est, praesumptio-
nis crimine arguitur, cum incredulitas
in causam dante obiectant. Et Christa
iterum a patre praesentem est eum postu-
latoe infirmum, si qui possit. Optima

oratio, cum Christo dicitur, si quod potes, miserere mei. Sed huic in ipso typo loquitur omnibus, dicens: Si potes credere? omnia possibilia sunt credenti. Afferitur, quod miracula potius fiant in virtute credendi, quam potestate auctoris, si omnia possibilia sunt credenti. Novum enim salvator seipsum interrogat facientem & miraculorum auctorem, sed interrogat expectantem sibi per miraculum, & supra naturam deficientibus remedia, alius providi, si debet eroderet, praestendens illam credulitatis potentiam, quae ante omnino ignota hominibus erat, quod omnia possibilia sunt credenti. Auctoritas fidei Christianae infirma est, si complectitur omnia posse perficere. Potest dimittere si velle, credens secundum rationem fidei. Non enim fides per omnia, neque per singula respondit hominum voluntati, nisi raro fidei voluntarios fidelibus aliteris. Sed huius potest potest casu lacrymis exclamavit, dicens: Credo Domine, adhaere incredulitatem meam. Precedebat se habere fidem, sed si non plenam, si in aliquo deficientem, si non equiparant ad expectatum, per eum, in quem credebatur, potest adjuvari. Et secta existimatio sumer omnibus data est, ut si aliquid possidet virtutis, non ad plenam ipsam possidere se credat, sed semper auctorem aliquid desit, unde quatenus perfici, unde postulare adiuvant. Et apostoli etiam perierunt Dominum, dicens: Adauge nobis fidem. Aliud quidem est habere, aliud quidem plenum possidere. Periculum nobis est, virtutes ipsarumque augmentum, ut animae nostrae depulsa omni demonum fraude, plena sit sanitas. Sed increpantur apostoli, velis adhuc non plenè fideles. Oportet ratio incredula & perversa, quaeque quibuscumque, ut quicquid vos faciat? Hinc increpatione non de indignatione procedit, sed de compassionem, nec salvator medio affectum de mora cum apostolis se ostendit, ut mollescerendum, sed tarditatem animae illorem abhorret, cum sic ipse conversaretur eum eis adhaeret ac praesentiaque congruunt argumenta id faceret, quod in plenitudine dei decesserit, & dicit: Afferre illum ad me, verum Deum & hominem, qui à peris hominibus curari non potuit sine fide plenissima salvatoris. Et ostendit ei. Et cum vidisset illum, spiritus spiritus contrivitum. Contrivit amplius Spiritus nequam, cum expelli se conspicit, & servitorem tentationum bella movet, & dum in anima fervit amplius nequam, torquet & corpus: Unde dicit: pater & spiritus agnus in

terram volubatur spiritibus. Porro sic agebatur in corpore. Sed etiam deficiente malignus agnosceret, volubus inclinat eum hominis ad terram, revolvens in illam mortem, quatenus amore vincubatur non lunt dimittere, in quibus nova diabolum homines tenacius possidere. Spiritibus per interno labore, quatenus patiebatur. Sed vitium habet spuma ostendere scilicet, ut brevale hominum, & putida, & inconposita verba, quae profusa diabolo agnoscunt. Cui committitur Jesus increpans ut vitium ejus, magis autem refertur, quatenus ejus imperio verbi sui. Spiritus sanctus, ante, hoc est, quia illud est, ut caput, ut nec audire verbum, quod diffunderetur ad opatum, neque loqueretur quicquam gratum. Ego precipio tibi, exi ab eo, & amplius non interpres in illam. Precipit egressum, prohibuit regressum. Non enim laus depulsa malum, si neque pateretur continuè. Signum evidens receptae sanitatis in utroque homine, quia non infirmis in corpore, neque in anima & moribus non roboratur iniquitas. Et exclamans, multum disceps eum, spiritus ab eo. Infinitas potestas auctoris in deo moribus est. Ingrederentur, stantes & egredientes inferunt mala, quae possunt, ut hic puer ex potestate, quasi mortuus remaneret. Et verè sic agitur, quasi liber, rursus à diabolo; mortuus est, & vivus. Mortuus intendo & sibi, & possessione quam. Vivit autem Christo, qui tenet manum liberam ab ipso, & eum elevat, ut surgat. Equidem à spiritualibus vitiis factus liber sublevari mereatur, & pristinus mortuus, divinam manum in suum adiutorium accipit resurrexerunt ad virtutes, resurrexerunt ad vitam. Post quam curationem accesserunt discipuli ad Jesum secretis interrogant eum. Et dicitur ei: Quare & nunc non potestis eicere illum? Incepta interrogatio & praesumptionis habens imaginem, scilicet quare non potuerunt eicere demonem. Hoc potius mirandum & interrogandum si potuissent, quavis in posterum similia multa fecerunt. Unde ipsi posse debuissent, nisi ex eo, qui omnia potest? Unde hominibus potentia super demones? Unde mirandum, si homo non eicit demonem, in Eden eiecit à demone? A quo quis dicitur, hunc & servus adductus est. Quasi potestate tyrannica homo à satana premebatur. Unde capiti servi hareditatio jure peccati, quae adversus capientem in bello escludentem in carcere posset esse depellendi peccatam, nisi per alitudinem fidei filii Dei hominis facti, & potentiam virtutis ejus?

quis? ipsa igitur fides occultam energiam habet: etiam agens insignia manifestò, quæ hocceus super homines facit, & majores sapientia continet, quam humanam excedens virtutem, largitur invictè divinitatem, ut etiam super demones sine fideliū hominum feratur imperium, quæ in modum apostoli apprimè imbuti erant, atque respondendo salvator ipse testatur, *Nam dicit illis Jesus: Propter incredulitatem vestram. Ecce incredulitas adeo est ejiciendi potentiam, quæ remota, scitur, quid possit perfecta credulitas. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, transi, & transibit, & nihil impossibile erit vobis.* Non est otiosa similitudo grani sinapis ad virtutem fidei exprimendam, si dicuntur per singula: sed præmissa duntaxat in effectum fidei specullemur. Non legimus apostolos aliquando montes amovisse per fidem, quamquam potuissent, si necesse esset postulasset, cum de similia jam facta legerimus, sed in argumentum virtutis fidei dictum est, cum bona omnia de decencia fieri possint per fidem, ex eo quod adiecit: quia nihil impossibile erit vobis. Et super dixit, quod omnia

sunt possibilia credenti. Verumtamen quædam alia virgas apposuit fidei, quibus satanica potestas arceretur: & morales virtutes docuit, quibus potestativè depellitur scilicet orationem & jejunium, cum adnexis: *Hoc autem genus* (scilicet demonum) *non ejicitur, nisi oratione & jejunio.* Non quod ista præter fidem, sed fides cum istis demonum hujusmodi genus pellit. Quanta hic Spiritus nequam huic puero fecerit, supra jam diximus, à quibus liberari desiderans, orationibus vacat, dormit se jejunio, ut in oratione animus se Deo gratum exhibeat, accipiens documenta superna, & plura mereatur accipere, cum accepta cognoverit, cum de acceptis gratiarum debitas reddiderit actiones: remotè in conclavi agens causam suam cum creatore suo, ante ejus conspectum omnibus curis depositis, cunctisque rebus abjectis, se constituit assiducum. Jejunio verò fiat mens ipsa solertior, non oppressa epulis, non gravata cibis. Et corpus moderamine aptè frangitur, ne maculetur libidine, ne defluat in veritatem, ne excedat in nimium, ne obestit supra rationis consistentiam invalens.

Cap. XXIX.

De sanatione mulieris curvæ, secundam Lucam tantum.

Uterque sexus ex divina justitia pro paterna improbedientia diversis poenaliatibus subiacebat, quem in multis curaturus Salvator advenit, & omne corporis vitium quadam imagine spirituale malum existentem in anima, unde labeatur in nequam opera ostendebat. Et cum esset Jesus docens in Synagoga Judæorum sabbatis, ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Jesus, vocavit ad se, & ait illi: *Mulier, dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus, & confestim erecta est, & glorificabat Deum.* Dignè muliebris sexus infirmitates patiuntur, quæ seducta in pravicatione sunt malevola, pejusque suadens. Nemini si sola deliquisset, nec fuisset viro, qui & stetit, humana natura libera fuisset à malo. Radix quidem hinc ramos similes produxit. Non enim radix Eva mulier, sed vir Adam humanæ naturæ fuit exordium. Sed hæc, de qua Evangelista loquitur, habebat

spiritum scilicet immundum, qui eam iusta Dei permissione ligaverat, & sic inclinaverat corpus ejus, ut nec posset sursum aspiciere, annos decem & octo sic comprimens eam. Non ingredientiæ allegoriarum pelagus, infirmitatem hujus mulieris per imaginem quandam transiimus in malos hominum mores, in quos firmas cunctos libenter intrudimus. Velut sibi placens antiquus, dejectus à superis, noster aliquem in amorem supernorum, aut contemplationem, aut quantalibet cognitionem venire, ne tandem illam posciturus, & in illis beatificandus ascenderet. Quomodo enim ibidem facit, impedimenta procurat, recurvat ad terrena. Inclinator suorum affectus in nimiam curam carnis, quam gestat, quæ terra gravissima est, quam cum in affectum terrenorum transierit, aspectus supernorum reprimuntur & abolentur, aut non ingreditur in animam illa dulcedo celestis, cui terra carnis in pretium venerit. Deperit honestas in anima, cui clara est facta caro terra. Illa imago,

tinago, ad quam factus est homo, invitatus ad alta, invitatur ad DEUM; fœderis imper, ut accepta illa dignitas conservetur humana, ne infra bestias retrudatur indignitas. Sed respexit illa terram corporis sui, cui colligatur, & dilexit eam tanquam habitaculum ejus, hincens dissolutionem, diligens in illa manere tanquam in optimo suo, & ornem oculum & aspectum inflexit super eam, investigans, aucupans unde sana & vigorosa consistet, nec aspexit meliora sua, nec sursum direxit aspectum, ubi est immortalitas, affectata in concupiscentiam sensibilibus clavis, velut Salomon, qui ex concupiscentia mala inclinavit femora sua multiphas, ipse, sicut mulier mollis factus. Quid inclinata mulier ad terram, nisi illos dixerimus, qui figurantur in illa muliere aliena & extranea, quæ molliat sermones suos, & reliquit ducem putat suæ, & pacti Dei sui oblita, inclinata est ad inferos domus ejus, & ad inferos semitæ ipsius? Mulier hæc sensualitas seu delectatio sensualis est, aliena sollicitæ à bono conditionis suæ, atque bono virtutis: magis alienans hominum mentes, ut non ut conditi sunt vivant, sed prout se in bestias moribus transulerunt. Hæc mollit ex blanditis feminæ, ut decipiat citius, ducem pubertatis suæ abhorrens. Dux pubertatis Deus solus: dux altioris consilii & ætatis Deus & homo. Et pactum conditi de actione laudabilis tradidit oblivioni, velut ab alijs occupata confractione. Sed qui voluntate inclinatur ad culpam, inviti inclinabuntur ad penam: quoniam de inclinatio est ad inferos domus ejus. Imago adorationis & venerationis est inclinatio, sed laude digna: cum adoratur DEUS, sicut scriptum est: Incurtati sunt, & adoraverunt Deum. Et Abraham pronus adoravit Deum, & accepit à Domino pactum sempiternum. Et Jacob adoravit septies pronus in terram, & effugit indignationem fratris. Sed vituperium habent & penam, qui ad idola inclinantur. Nam & prophete nequam interfecti sunt, irridens illos Ebra, in invocatione Domini super sacrificia: similiter & populus, qui ob idololatriam unctus est in captivitatem, quia non habuit veram scientiam. Fiti propter aliquid insignie virtutis quis dignus habetur, carens reponatur indignus. Ex toto vero possidens & excelsus virtutis contrarium condemnatur. Condamnabatur Israeliticus populus, quia genus curabat homo: Israh, ut Ebra prophetamagnus, non tamen omnia videns, diceret

solum se esse relictum, qui Israh non adoraret. Sed audivit à Domino, qui cuncta optime novit: Reliqui mihi septem, & Reg. 19. in illa virtutum in Israh, qui non curaverunt genus ante Israh. Ex quaplant sententia vitium amplius à virtute confunditur, & ipsa virtus laudatur ex vitio. Necessè est protinus vitium vituperari à splendore virtutis, & ipsam splendens inclarescere dedecore vitiorum. Extollit lux seipsam, & tenebrarum turpitudine validius ejus decet agnoscitur, & sim propina consideratione tenebræ horrefcunt, agrius vero, cum componitur ad lucem. Dixerim sane hæc mulierem incarnatam ad terram omnem animam speciem suam in caducis & perfuntoriis deligentem, hæc terrenam vitam amantem corde, de ipsa ore pleno loquentem, & omni æschon querentem, ut pro hac terna inclinatione diceret Dominus: Terra, terra, terra, audi verbum Domini. O qui terram diligis, de terra loquens: terra negotiationem conquis, audi verbum Domini, ab istis te eximens, & ad ecclesiæ origines. Sed quod est? quod sursum non valebat aspicere, nisi quia sperans in terrenis desperaverat de supernis? Spes infirmorum inclinat, supernorum desperatio erigi non permittit. Spes supernorum duntaxat est illa, quæ animas incurvas facit erectas. Et iniquitates supergressæ hominum rationes angust non concedunt. Quod, typo agebat David: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me. Pondus superposita caputibus hominem sursum aspicere prohibent. Sic & iniquitates supergredientes hominum mentes, velut gravissimum onus comprimens & reprimens atque gravans aspicendi sursum adiungunt facultatem, nisi divina virtute talia onera dissolvantur. Sic enim per prophetam præceptum est: Solve fasciculos deprimens. Fasciculi, qui animas depriment, sunt multiplicata delicta & concepti nequitia, atque actualia mala in multis prohibitis, aut in uno prohibito iterata. Sed qui in uno offendit, factus est omnium reus: ut non solum ex diversis, sed ex uno sepe repetito congregentur & colligantur fasciculi deprimentes. nihil excludit mysterium sanctorum numerus, quibus hæc mulier curvabatur, sollicitæ decem & octo annorum. Decem quidem decalogus est, qui pertinet ad vitam agendam, octo vero ad quietem supernam percutiunt: non ex subitâ judiciorum, sed ex octava fidelium, qui numerus vitam sperandam præfigit, ac per hoc

Hebr. 1.
Gen. 17.
Gen. 33.

Jerem. 21.

Psalm. 37.

Psalm. 37.

hoc quicumque sunt in hujus mulieris imagine, hanc patiuntur infirmitatem per decem & octo annos. non agentes vitam agendam Decalogi, & sperandam in regno Dei desperantes omnino. Hanc quidem mulierem Jesus vocat ad se, quia illa in se sanari non poterat, nec bene sibi erat, & ut per eum bene sibi esset, dimittit illam ab infirmitate sua. Curvatam animam ad terram quis erigit, nisi qui spem potest porrigere de supernis? A donis, & ab his, quæ bona videntur estimatione mortalium nemo retrahitur, nisi meliora in speculatione proveniant. Quis enim ab istis terrenis abstrahere animum posset, nisi, vero intuitu supernorum? Quis potuit ad cœlestia mentes hominum sublevaré, nisi qui de cœlo descendit, cuius in utrisque plena potestas, à patre omnium Deo data in cœlo & in terra: Et post verbum effectuum etiam manus impoluit, non dignans fragilem sexum, quem considerat, non abhorrens creaturam propter culpam, non despicens, quod creaverat ad bonum converti insinuat, cum illico parens injunctis, prout consellim hæc erecta est ab infimis alta conspiciens. Et glori-

cabat Deum, quoniam regi sæculorum invisibili soli Deo honor & gloria. Esi omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum: nemo glorificandus nisi solus Deus. Etiam in partem optimam hæc mulier cessit, cum glorificavit eum, præter quem sanari non poterat: & reddidit censum, ultra quem alium nequimus impendere, nisi de moribus glorificare Deum. Sed qui hanc curvatam mulierem erexit, omnes conatur erigere: suscitans de terra inopem, & de stercore erigens pauperem. Erigit pauperem, cui non est adiutor: si erigi cupit. Pauperem dico rebus & negotiis, pauperem patientem, cui mundus insultat, pauperem Spiritu, pauperem humilem, abiectioni sibi, abiectioni mundo, omni reputatione carentem. Hunc de stercore ceremonie legalis, quam Apostolus arbitrabatur ut stercorea, erigit de stercore terrenorum, quo Tobias cecatus est, de stercore carnis, quæ animam inficit, erigit sospitare, quia beati qui lugent, ac etiam moerentes erigit quoniam ipsi consolabuntur. Omnis autem disputatio & questio subsedit, quod in Sabbato curaverat, invidiam & hypocrisis Iudæorum præterit. Sed quod in Sabbato miraculum factum est, veram legis intelligentiam, & æternam sanitatem & quietem enunciat.

Machi, 16

Cap. XXX.

De sanatione hydropici, secundum Lucam solum.

Lucæ 14.

ET factum est cum intraret JESUS domum cujusdam principis sabbato manducare panem, & ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum. Et respondens Jesus, dixit ad legislarios, & Phariseos, dicens: Sileet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum, & dimisit. Sicut unigenitus DEI filius assumpsit carnem carnis peccati similem, non tamen peccatricem: ita se conformavit quibusdam hominum moribus abique peccato, ut etiam iret ad convivia hominum peccatorum: non amore convivii, sed ratione docendi: & pauper & egenus existens, ostendebat moribus pauperatē: vitæ victum capiens apud alienas ædes invitans, aut semetipsum apud eos invitans, ut Zachæum prævenit, quod in domo sua oportebat eum manere. Judicia quædam hominum temeraria possent in his, velut in aliis, B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

Lucæ 19.

Christo inferre calumniam, quod sapius hujusmodi symplosia frequentaret, si non veniret in hominum mentes, quod querebat opportunitatem docendi nescios virtutum, & gerendis rebus captabat materiam faciendi. Sed amplius dignationis & humilitatis sibi debet adscribi, quod nullum hominem devitavit, etiam peccatorem, si voluisset secum habere colloquium, aut in quopiam honesto participium facere. Nam in hoc eum talibus accesserat ad convivium, quod ipsum ad calumniam observabant. Et ecce quidam hydropicus erat ante illum? Hydropis in firmus est aquanica, infans corporis cutem, quæ cum ingravescit, curari nequit, & potu auget ipsa sitim, exprimens omne vitium quod multiplicatur ex usu, & ex consuetudine iteratur, præferens avaritiam, quæ quanto magis auget pecuniam, & desiderium plus habendi, Consuetus hic erat ante Jesum,

Q9

ut

ut curacionem acciperet. Nil aliunde sibi poterat esse remedium, nisi stare ante Jesum. Sibi soli datum est desperatis mederi languoribus utriusque substantiæ, si ante ipsum staret fide atque confessione malorum. Sed antequam curet, interrogat quid noverat, non ut doceatur ab eis, sed ut doceat ipse illos. *Si licet sabbato curare?* Non est questio amplius repetenda de sabbato. *At illi tacerant.* Prudentia hic usi sunt tacentes, cum iusta responsione negando caruissent. Affirmare verò volebant ad veritatem per superbiam contumaces. Superbæ hominum mentes verum confiteri erubescunt, maxime, cum odijunt, sed silentio transeunt, ne improbitur respondendo consulti videantur. Non tacent ex humilitate superbi. Ordinata loquendi modestia vanè gloriofis & invidis silentium

non imponit, sed veritatem ab eorum moribus alienam fateri nolunt, contradicere non præsumunt verentes convinci, ne deterius erubescerent damna patiuntur. Attamen exequitur salvator suæ gratiæ largitatem, & effectiva potentia hydropicum sanat, & dimittit illatum. Non cogit eum ad aliquid respondendum, non aufert liberæ voluntatis arbitrium. Omnem hominem suæ rationis & voluntatis compotem esse sinit, nec aufert ex vitio nuper commissio, non ex dono noviter impenso, quod gratis creatura rationabili, cum crearet impendit. Omnis autem disputatio de sabbato subsecuta verum intellectum scripturæ demonstrat non habere Judæos, & quomodo contingebant illis omnia in figura, quam veritatem Christus venerat revelare.

Cap. XXXI.

De mundatione decem leproforum, secundum Lucam solum.

Num. 17.
& 14.

Luc. 17.

INter cæteras infirmitates, propter quas evidenter indicta discernendi penuria, & datus certus ordo signatusque curandi, & patiens incurabiliter sit segregatus à cæteris in veteri testamento est singularior lepra, quæ cum pruritu cutis habet asperitatem, variumque colorem, omne vitium cum delectatione agentis, & scandalo videntis insinuat. Nam coloris varietas ad multiplicationem vini, pruritus ad delectationem sui, cum sensualitas sit cupida scalpî: curis asperitas ad scandalum proximi congruè referuntur. Hæc infirmitate infecti aliquando Dominum adierunt, cupidi de salute, desperantes de medicina, similiter & natura. Nam dum res *Jesus in Jerusalem, & transires per mediam Samariam & Galileam. Et cum ingrederetur in quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe, & levaverunt voces suas, dicentes: Jesu præceptor, miserere nostri.* Denarius numerus mali fecit auxilium, eo quod nulla desit prævaricatio in præceptis, & mali commulatio in contrariis: non enim nisi ex contrariis prævaricatio est bonorum atque virtutum. Nunquam enim nisi per malum bonum deperit atque minuitur, neque abique vino virtus depellitur. Igitar decem viri leprosi universalitatem delictorum atque peccatorum pronunciant, dum denarius adducatur in causâ. Virilitas equidem ex sexu fortiori pensata utrumque

que malum validat, delictum sive peccatum. Decem enim virum supra femininum sexum in observandis mandatis, atque in cessandis criminibus esse per omnia fortiores. Proinde verè delinquenti aut vinuperium in hac vita, seu tormentum in alia abundantia erit, infirmitas ipsa horrore patenti & aspicientibus est, & non solum visum, sed etiam olfactum ex fœtore offendit, tactusque illam abhorret. Et quia morbus contagiosus creditur, patiens segregatur. Et non solum in veteri, sed etiam in nova lege leprosos cemimus quotidie à cæteris segregari: ut tunc extra castra, & nunc extra habitacula communia emigrantur. Et eo demento genus humanum hæc infirmitas invasit, quo & cæteræ invaserunt. Sed actum insignem in illa prævaricatione ostendit, cum ex ipsa natura multatus, videlicet quo protoplasti totos se contraxerunt in culpam, accedentes animo & corpore ad interdictum lignum, ut intra nil obediencie, foris nil remaneret humilitati. Et pertotum corpus, cum incipit & augetur, serpit hæc putrida pestis. Sed occurrerunt hi decem Domino salvatori. Bonus occursum ad eum, qui de superis, ut in terris possemus sibi occurrere, in carne natus occurrit. Occurrant omnes obviam salvatori prævio, ut mundentur à lepra, qua tenentur infecti. Nulli aut pauci sunt, quin aliqua delectatione sculptantur ex pruritu nequam, quam

Ephes. 4.

quam in anima & corpore patiuntur. Non cessamus ambulare, donec occurramus ei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Etenim ipse Salvator infirmis & indigentibus se obviavit, cum nobis ad occurrendum ei nulla posset esse facultas, nisi prævenisset. Intravit igitur castellum, ubi leprosi occurrunt. Intravit in hunc mundum, ut sibi homo leprosus & ulceribus plenus occurreret. Sed steterunt à longè in consideratione malorum, & uniuscujusque immunditia juve trepidat approximari mundissimo. Væ! autem hominibus nequam, approximatione digna præsumptibus in divina. Humiliter verò longè fieri plus approximat, & indignum se reputare, occursum velox ad Deum est. Peccati acti considerare miseriam, quod dignum operatur divortium est appropinquationis inimici. Ipsi cognito aut magis prohibuit, aut procuravit abscessum, nisi confestim patrati mali difficultia obvenisset. Quæ, cum venerit, homo peccati demerito ac indignitate longè positus est, & sic ex humili & vera consideratione se credens longè à Deo factum, propinquare conscientia intro confessus, voce cordis exclamat: Jesu præceptor, miserere nostri. Alius clamatur in aures Domini Sabaoth voce cordis, quam oris. Et hic verus est clamor, quem fecit David, facereque prædixit: Clamavi in toto corde, exaudi me Domine. Ac si meritò esset exaudiendus, qui ad eum toto clamavit ex corde, Hunc clamorem Deus exaudivit & respicit. Nam cum populus Israeliticus educeretur in manu Moysi de Aegypto, pavescentis maris transitum & sequentium feritatem, tumultuabat ore atque clamabat, Moyses verò tacebat ore, fortius corde clamans. Cui solum à Domino dictum est: Quid clamas ad me? Ipse tacebat, omnes clamabant, & sibi soli dicitur: Quid clamas ad me? quasi nullam aliorum vocem Deus audiret, nisi ejus qui valde clamabat in corde. Sed clamantibus alris vocibus his leprosis Jesus dixit: *Ite, & ostendite vos sacerdotibus.* Pro nulla infirmitate pellenda, nullis sanandis infirmis legimus salvatorem ad sacerdotes, præterquam leprosus misisse curandos. Nam cum corpus lepra occupet universum, varietque colorem, omne genus peccati ostendit confessione purgandum, & omnem immunditiam sacramentalibus decretis adversam, seu legi Dei contrariam, quæ ut pellatur, oportet cum sacramentis verum habere consensum. Et quoniam varietas lepræ varietatem intellectuum in

B. Sm. de, Cassia Com. in 1^a. Evang.

scripturis enunciat, oportet in scripturarum interpretatione cum sacerdotibus, qui habent scientiam, convenire, cum discrepatio indicat errorem. Etenim Paulus, qui à Christo immediate habuit Evangelium, qui non errabat, tamen collationem de Christi Evangelio cum aliis apostolis fecit, ne invacuum ecurrisset, nihil tamen amplius quam sciebat accipiens. Facile quidem à veritate deviat, autoritate propria scripturas interpretans, & à concentu doctorum intellectus capiens singularis. Proinde intellectum varium scripturarum, quo sunt hæreses introductæ, sacerdotibus Salvator jubet ostendunt varietas abscedat, & veritas accedat, & revocentur ab errore hominum corda, cum de fectis redierint ad ecclesie unitatem. In figura enim futurorum & sacramenti futuri lepra sacerdotibus pandebatur, cum postquam filius Dei factus est homo, in humanitate sacramenta constitutus, quod homo peccator sacramentali homini pro virtute sacramenti corde dolens, ore maculas peccatorum ostenderet, ut aliter salvari non possint, quos peccatorum sarcina premit, cum adierit ex omni parte facultas, nisi malefacta sacerdotibus ordinatis aperiant, non querentes hujus institutionis causam, sed virtutem Christi occultam in sacerdotibus fide credentes, actione venerantes. *Et factum est, dum irent, mandati sunt.* Si mandati sunt dum irent, antequam pervenirent, evidenti argumento, qui mundat peccatorem à maculis, declaratur, quod non sacerdos unctus in manibus, sed quod totus est unctio Christus. Et nisi prius peccator verè penitens suorum conficiens delictorum & criminum, à Christo de ipsa pedica liberetur, frustratur in illo absoluto sacerdotis, cum ipsius auctoritas nequit in amplius quam Christi, qui occultorum est cognitor, sine velamine videns absolvendum, & quanta contritione detentum, quem communis sacerdos ignorat, qui absolutionem super ore confessum, & fortè in corde non contritum potest inducere: non tamen nisi prius occulte divina autoritate mundatum præexistente contritione mundare. Habet sacerdos duntaxat de vocali confessione decernere, de interna contritione solum novit altissimus. Et quamquam evangelista non explicet, perfecterunt mandatum. *Unus autem ex illis, ut vidit, quia mandatus est, regressus est cum magna voce magnificans Deum, & cecidit in faciem suam ante pedes ejus, gratias agens.* Saepè agitur in moribus hominum, quod ad æqualia similiaque dona unus est præ consonibus

Qq 2

gratias,

Beator, & ingratitudo multorum vultus à datore facit averfos. Et dignus est ampliora suscipere, qui cognovit accepta, & prout ipse potuit retribuit largienti, non verò vicarium sed xenia granarum. Qui dedit solum gaudet acceptis, nec saltem in læticia faciei & verbi gratus est, etiam quod accepit, amittere meretur. Sed unus qui reversus est ad Christum cum actionibus gratiarum, ab ipso, non à sacerdotibus cognovit se accepisse virtutem. Alii fortè non à Christo, sed à sacerdotibus se crediderunt esse mundatos. Hic verò unus insigniter se convertit ad Christum, Cognovit quod acceperat, quia vidit se mundatum à mundatore Jesu. Intellexit à quo acceperat, quia regressus ad mundatorem, quem extollebat laudibus, nil ultra rependit valens, nisi voce magnificare Deum. Magna quidem vox in conspectu Dei, non est à corporalibus instrumentis, sed ex affectu magni cordis. Magnificare Deum est sibi ea, quæ sunt magna tribuere, quæ aliter quam per eum fieri nequeunt. Casus in faciem ad humilitatem pertinet, & ad orationem ejus, qui adorari duntaxat est dignus. Ante petes, ut assumpta humanitas, in assumptæ deitate cultu latræ adoretur. Agebat gratias, quia gratia acceperat. Nemo quidem tenetur gratiarum actiones impendere, nisi qui gratis accepit. Si quis enim aliquid accepit pure debito sive lege, non obligatur ad munera gratiarum. Sed hic erat Samaritanus, alienus à patria, extraneus à gente, secretus à moribus: vocationem gentium ad unitatem ecclesiæ hic insinabat. Cum alii patriæ remearent ad propria, hic extraneus mundatus rediit ad Christum. Ne non & pauci Dei memores beneficiorum, multi verò immemores extiterunt. Nam sequitur: *Et respondens JESUS ait: Nomen decem mundati sunt, & novem ubi sunt?* Noverat benefaciens beneficiarios, quem ipsi nonse amplius debuissent, & de ingratis, velut cognosci non dignis interrogabat. Nam de vena ingratitudinis exhaustus, quod

qui non rependit Deo saltem gratias de beneficiis, velut à Deo incognitus reprobetur. Reproborum siquidem & electorum soli DEO notus est numerus. Nec velut ignorans, sed velut ad ingratos iratus interrogat. Veruntamen non est numerus, sed unitas: in ingratis verò innumerabilitas reperitur, quoniam in uno solo consistit unita multitudo bonorum, malorum verò numerositas in plurima derivatur. Et unus bonus laude præfertur, etiam malorum multitudinì comparatus. *Non est inventus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge & vade, quia fides tua te salvum fecit.* Non est inventus, imo erant omnes inventi, sed qui daret gloriam DEO. Omnes protinus inveniuntur mortales, sed non omnes gratias referunt de acceptis, nec qui omnem gloriam referant regi sæculorum immortalì & invisibili Deo, cui est honor & gloria in sæcula sæculorum: Inexcusabilis est inconsideratio in hominibus, & ante mentis oculos non statuere bona, quæ divinus largitor contribuit, quasi minus obligari videamur eidem, si ad nostram recordationem non veniunt: velut si natura nos sic sine divina providentiâ produxisset, ac sic esse debemus ex debito, non ex dono: & quod gratia esset ex virtute seminaria, non gratis impenfa. Culpatissimè agunt, qui accepisse dissimulant: nec considerant quid operari teneantur ex donis, quæ Deus gratis impendit, ut non cunctilata mala, sed laudabilis actuositas sit in eis. Sed qui non sunt inventi de acceptis reddere altissimo in hac vita gratiam, ad gloriam nunquam perveniunt supernam, nec audient quod gloriæ relator audivit: *Surge & vade, quia fides tua te salvum fecit.* Non audient salutis verbum, qui divina beneficia vilipenderunt aut dissimulaverunt, nec reddiderunt saltem vicaria gratiarum, quoniam non ex natura, sed ex fide sunt dona. Fides siquidem Christi salvar, non natura, non ars, non legalis quæcunque justitia,

1. Tim. 4.

Cap. XXXII.

De illuminatione duorum cecorum prope Jericho secundum

Matthæum, aut unius tantum secundum Marcum

& Lucam,

QUoniam super modum abundavit ignorantia veritatis, quæ mentis est cæcitas per signata in corporaliter cæcis, qui sæpe Christo illuminatori utriusque, corpora-

liter sapius occurrerunt: idcirco Salvatore tanto studio super eos illuminandos intendit, insinuans quod ad depellendam mentis ignorantiam multa cura & frequentius oportebat intendere. *Et cuncti assumpti*

Marc. 7

Math. 10,
Mar. 10,
Lucan. 18.

discipulis discipulis in ultimo ascendisset Jerusalem, appropinquanti Iericho duo caeci occurrerant. Secundum Matthaeum, sed Marcum & Lucam de uno, velut de famosiore prosequuntur. Et nos, si de uno prosequimur, de ambobus prosequi videmur. Cum appropinquaret Iesus Iericho, cecus quidam filius Thomei Barthimeus sedebat secus, seu juxta viam mendicans. Privari corporis visu horrenda res his, qui delectabiliter assoliti sunt videre forisfecus corporum qualitates. Et necessitate quippe agitur defectus corporis, ipsum corpus illius aggravari doloribus, mentem ex tedio, qui nec novit nec noscere procuravit, ad quid interna delectatio potuerit pervenire. Et horrendum propterea malum utraque cecitas. Est una, quae corpus altera, quae mentem obtenebrat: una sanis, altera potius: una defectum praestendit naturae, altera gratiae. Una se objicit, ne creaturas corporeas: altera, ne creatorem & ejus bona invisibilia speculemur. Attamen hic caecus ab uno tantum evangelista, scilicet a Marcu, nominatur ex nomine, quia Barthimeus filius Thomei: quorum interpretatio nominum nihil habet mysterii: relati ad ordinem rei gelte, nisi quod notior videbatur esse in plebe. Caecus corpore privatur visibilium gaudis. Et Tobias faetet: Quale gaudium est mihi, qui in tenebris sedeo, & lumen caeli non video? Mente caecus ab invisibilium laetitia exclusus est. Proinde vehementior dolendi materia, cum prima cecitas saepe proveniat praeter propriam culpam: secunda verò in adultis usum rationis habentibus semper in vitio est. Quod est creaturarum visibilium aufert prima: secunda verò, quod Dei & virtutum est, tollit. Errat cecitas in plateis, juxta propheticum dictum, sed inter angusta non tam longè errare discursus. Et in latitudine mundi mente caeci pedibus morum oberrant, errabundi prius in affectibus existentes. Mente caecus errare intellectum facit: à vero, deinde à bono debito pervertit affectum: perversus verò affectus mores devios facit. Nam & hic caecus sedebat secus viam, velut à rectitudine alienus, & aliter nequit esse, quin sit in devio. Devius, qui non in via, sed secus viam sedet. Aufert cecitas hominibus officium exercendi atque operandi unde victum conquirent, atque vestitum: & quae sunt captanda sudoribus, mercedamine conquiruntur. Nam & hic sedebat medicans, quærens ab aliis annosum & fulcimenta vivendi, quæ suis manibus aggregare non poterat, ut

beatus esset suarum manuum labores, non aliorum manducans. Infelix propterea interioris conditio cecitatis, quæ in tot calamitatibus eum, quem cecavit, intrusit: & eo miserius, quod Iesum videre non potest, ante ipsum continuò transeuntem. Non dixerim oculo illo, quo videntur extrinseca, sed illo, quo aspiciuntur interna. Non transitum Domini appellaverim corporalem, sed illum, quo sacramentaliter & mysticè sua dona temporaliter atque transitorie peraguntur in nobis donec deveniant ad requiem. Sed adhuc huic praesto erat ille sensus, quo illuminari poterat ad salutem: auditus videlicet, qui percipit turbam coarctatam per viam plus solito praetercurrentem, unde factus curiosus in anima, ad sciendum scilicet quid esset, quod turba tumultuans vocibus & pedum streptu ab insolito pertransiret. Quamobrem interrogat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Iesus Nazarenus transiret. Et cepit clamare & dicere: *Iesu fili David miserere mei.* Non abs re hominibus exteriores sensus dantur, ut ab eo, quod est uti, deveniant ad frui. Et tunc optime sensus in usum deveniunt, cum postremo terminantur in frui. Nece enim ad hoc dasti sunt, ut sistantur in uti. Huic siquidem caeco honestè servivit auditus, qui instillatibus nuperimè defectum supplevit ex visu: quod permotus de incognitis ad interrogandum se consulit, ad scrutandum, quæ multitudine esset videns, quæ ane se cæcumi luce carentem gregatim iter perageret, & quæ causa itinerationis huius, & obtinuit audiendo, quod videndo non noverat. Audivit transitum & causam, quia dixerunt, quia Iesus transiens praetercurrentes, comitantes, subsequentes. Multi transierunt ante Iesum, non sibiipsis causa transiis existentes, sed quia sequebantur regem Dominum praecedentem. Sed cum interrogavit Barthimeus caecus, scilicet filius ruminans, id est, alitè discedentis cuncta, quæ novitate decurrunt, quamvis corpore caecus, forte corde plures videns: interrogemus & nos cur tanta turba transiit, quia & subsequitur Iesus. Cur creatus est in tanta rerum multitudine mundus? Quia inter creata creandus erit primogenitus Dei filius, ex tempore dictus Iesus. Cur transiit tantorum turba bonorum? Quia praebant post secuturum Iesum. Cur tantorum turba patriarcharum aut prophetarum? Quia figuris & enigmatibus & prophetiis praebant Iesum, ut nec ipsi praerentes causa fuissent Domini subsequents, sed

Q 3

Dominus

Tubi, 31

Dominus subsequens extitit causa praeuentium populorum. Etenim ipse qui mundo nasciturus erat, causa fuit omnium ante nascentium. Et ipse ab aeterno bonus increatus existens, ex tempore bonus carnem assumens, causa originalis atque primordialis extitit omnium bonorum antecedentium. Proinde congrua & condigna est responsio praecedentium ad interrogantem caecum, non quod ipsi sint causa transitus, sed quod transiret Jesus, qui non ex deitate, qua per omnia stabilis, sed ex humanitate, atque in ipsa gestis, & in sacramentis & ecclesia peregrinante indivisibiliter ingessit ipse transiret. Nec incongruè transire Dominus Jesus dicitur, qui cuncta transitoria in seipso tanquam in homine, in hac mortali vita celebravit, donec ad immobile regnum assumpta humanitate perveniret. Nec transire desinit in suo corpore, quod reliquit, donec consummato mundi mysterio in vitam aeternam invariabilem transferamur. Et concomitantium & sequentium una causa, sed multo prior subsequorum quam praeuentium. Urgentur amplius milites contemplatione multimoda regem sequi certissimè praevenit, quam prae dubiè subsequenter. Nam cum praevenientes regem expectant, & anxie sperant, subsequentes regem praeire omnino conspiciunt. Satis delicatus est servus, qui ob quampiam rem non sequitur Dominum praecedentem. Nam quod ipsi speraverunt futurum nos conspiciamus factum. Non tamen experientia sensuum atque gestorum, sed mente fideli processio ista invisibilem ordinem retinebat ex eo, cujus dispositione triplicata serie procedebat: in his qui praebant, in his qui à latere Domini Jesu incedebant, & in his qui sequebantur. Praecessit illa turba bonorum ab Adam usque ad Christum. Comitatus est à latere ille manipulus seu caterva modica discipulorum. Subsecuta est atque subsequitur innumerabilis multitudo fidelium. Et interroganti caeco in veritate rei ut agitur, respondetur quod Jesus Nazarenus transiret, ut id vellet asserere atque differere ista responsio. Nos nostra virtute vel causa transimus, nec nostrarum causa existimus actionum, nec causam tam magni herois nos sequentis aliquando praestimus, ut quia nos praecedimus, ipse subsequitur. Et hunc transitum attribuant omnia suaviter in sua sapientia disponenti. Quo audito, caecus suam interrogationem convertit in validam vocem, ut clamore aliter excitetur turbam & disturbium, quod interrogatione fecisset, utens sensu linguae

ad quod data erat, ut ipsam volendo impetraret naturae bonum, quo secreto iudicio, aut ex culpa multatione iudicia privabatur. *Cepit clamare & dicere: Jesu filii David miserere mei.* Non eum nominat Nazarenum, ut à turbis acceptus, sed David filium audacter inclamat, velut ejus enuncians incarnationem, quod propter miseros fuerat incarnatus, petit misericordiam, quia cecitatis miseria premebatur, & vocibus supplet, quod oculis caecis videndo non poterat. Aiebat enim iste caecus in corde: Multitudo transiit, ipsum videre non potero, nec cognoscere inter turbas, nec signanter inquirere, ut mens aspectibus ostendatur: sed clamor meus praevieniens eum, introibit in aures ejus, perveniet vox, quo visus dependitur pervenire non potest. *Et qui praebant, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Filii David, miserere mei.* Non increpabant interrogantem, sed misericordiam aliis vocibus inclamatam. Dum interrogat eruditur, dum clamat increpatur, & forte quod prout turbas successivè prodibant ante Jesum, alii erudiebant interrogantem, alii clamantem misericordiam increpabant, quoniam praeteritum ante Christum patres atque prophetae Christum praedixerunt, & scriptura servata posteros docuit. Sed qui argunt, sunt Iudei Christo coevi, omnino Dei filium & misericordiam conferre negabant. Sive Christus in processu vitae labentis agitur. Sunt qui docent, & sunt qui compriment, ne à nostris miseris liberemur. Nam saepe contingit, quod idem docent vera, & quos docent reprimunt, ne à miseria quam patiuntur, releventur. Et plerumque alii erudiunt ad iustitiam, aliqui tortuosa impedimenta praestant ad gratiam. Sed constans in bonis directionibus animus, post bona documenta susceperat, contra agentes ad pietatis cultum perseverat immobilis. Frustra doctrina suscipitur, si prohibita taceatur, si edoctus arguitur, & silet à necessariis bonis. Porro in isto caeco etiam increpato clamante valide edocemur, ne ab his prohibitionibus arceamur, & cum firmi perstiterimus, sient obsequio adversari. Factum est, ut cum opportunè atque importunè caecus alius vocibus clamaret, ad aures Domini clamor advenit, qui omnes novit antequam clament. *Qui statim praecipit eum vocari, & iussit illum adduci ad se.* Nunc stat Jesus, nunc transiit imò semper stat, & temporaliter transiit, deitate permanet, humanitate vero in gestis suis ab eo quod incarnatus est inreversibiliter, temporaliter transiit

transit. Præcepit vocari cæcum ex eo quod scit, non ex eo quod transit, & iussit adduci ad stantem, non ad transeuntem. Ad æternum & stabile atque regnum fundatissimum nos Salvatore inquiri, & pervenire jubet, non ad id quod opprobrio & poenali iudicio est subiectum quamquam ad suorum transeuntium morum provocet sequelam, ut succedat æterna beata stabilitas. Nec illuminat ex transitoris homo, sed ex æterno Deus, qui temporaliter in assumpta humanitate mirabilia operatur. Et hi qui obedierunt vocant cæcum dicentes: *Animegular esto. Surge vocat te. Qui es proiecit vestimentum suum, exiliens venit ad eum.* Vocatur cæcus, sed iussu domini. Nam inaniter quis vocatur ad veniam, nisi iussu Domini Salvatoris. Nam quomodo predicabunt nisi mittantur? Et primo exhortantur ad animi pacem, cognoscentes Domini misericordiam ad eum. Oportune ad officium evangelizantis pertinet pacem animi propter benignitatem Domini peccatoribus prædicare, ne consideratione magnorum scelerum desperatione frangantur, deinde excitare malè ex pravis quiescentes, ut oriantur lux sedentibus in tenebris, & in regione umbræ mortis. Præstosuit iste cæcus ad vocationis Verbum, neque moram contrahit in tempore, nec impedimentum passus in corpore, agilitate insulsa utens, vestimento rejecto, exiliens venit ad Jesum. Data est in homine isto forma vocari atque indigentis sanari ab infectione malorum. Vocatur? audiat vocantem. Excitatur, ut resurgatur, ne amplius in prædictis malis atque pravis consuetudinibus sedeat. Nam inquit Apostolus: *Surge qui dormis, exurge à mortuis, & illuminabit te CHRISTUS.* Etenim iste præsignat obrebratos homines peccatores, qui ad internam vocantur animi lucem, non per hominem, sed per Deum hominem refundendam. Rejicit vestimentum, quo se malè forsan excusando tegerat, aut quo se velabat, ne crimina nolcerentur, & perfidiam & consuetudinem pravam & contractam ex primis parentibus libem, juxta illam sententiam: *Spoliavi me tunica mea, quomodo induar illa.* Sive omne quod posset impedimenta præstare, accedere ad vocantem Jesum, qui venit omnibus languoribus nostris medicamenta præstare. Veniat exiliens, non temperato gressu. Periculosum protinus est, cum Dominus vocat moras innectere, aut remissè gradi ad opus & destinum hominis bonum. Et ad miraculi cumulum est adscribendum,

quod cæcus jubente Domino exilivit. *Et cum appropinquasset, interrogavit eum Jesus, dicens: Quid tibi vis faciam? Sæpe legimus Jesum interrogasse, quæ novet, ut in multis locis diximus, sed hic offert se facturum vota petentis, ut petendi præstet audaciam. Prævenit peccatorum hominum mentes promissionibus suis, & ex ipsis nostrum debitorem voluntarie se constituit, ut omnibus præstetur petendi securitas, si se voluerint ad honesta convertere. Hinc Apostolus præmonet: Adeamus cum fiducia ad thronum gloriæ ejus, ut misericordiam consequamur in auxilio opportuno. Sed data fiducia petit cæcus: Domine rabsioni, ut videam. Vocat Dominum, cui obediendum, & qui timendus ab omnibus est: & magistrum, à quo erudiendus, cujus super omnes, imo sua & non alia tenenda est doctrina, seuque de ipsa velut de originali fonte procedit. Et Jesus dixit ei: Respice, quia fides tua salvum te fecit.* Mandat Jesus, ut respiciat oculis corporis, quia oculo mentis altè conspexerat. Nam fides oculus est mentis humane, quod divina & quæ supra naturam sunt & sunt, possumus contueri, propter quem isbel non solum sanus corpore, sed mente salvus ostenditur. Fides tua te salvum fecit. Unde, huic fides? Ex auditu. Unde auditis? Per verbum Dei. Interrogaverat huc transeuntes, & audit de Domino sanum verbum, quod Jesus transiret, præstis verbo fidem, vel potius ex verbo his facta est fides. Credidit in Jesum, quem non videbat oculo, & clamabat ex verbo propriis in verbo audito. Et quem ratione humana non capiebat, ex fide David titulum, magistrum & Dominum appellavit. Promde fides eum in utroque homine salvum fecit. *Et confestim vidit, & sequebatur eum in via, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.* Incontradicibiliter illico fit verbi obedientia, per quod facta sunt omnia, & fit aut de novo in homine visus, aut deperditus reparatur, cui prætulit opem lingua interrogans & proclamans, & cor factum in credulitate verbi. Et nil obstat fieri, ubi cunctorum Dominus imperat. Et vidit, quæ ante non viderat, aut respexit insulsa. Eademque imagine aut de novo infunditur ad cognitionem ordinata scientia seu reacquiruntur in actionibus iusti, quæ fortè velut sopita latebat in innimis. Sed qui visum iustæ cognitionis accepit, largiretrem protinus sequatur in via, non declinans ad dexteram vel ad sinistram. Et magnificabat Deum, nemini alteri attribuens, quod accepit

Hebra. 3.

Rom. 10.

Eph. 5.

Canti. 5.

accepit, & illum laudibus effert, quia imperium, & omnis provenus virtutis
universalis DEO laus omnis & honor & gratia.

Cap. XXXIII.

De curatione cæci nati, secundum Joannem tantum.

Joan. 9.

Cecidit super hominum corda tenebrosa caligo, & caliginosa nubes ferè omnes involuit, ut cæca mente omnia ignorante nascamur, & in lucem corpoream respectum luminibus corporis cum obscuritate interiori prodimus, quam educa de matris ventre cæcitas manifestat. Plus menti quàm corpori ademptum est, cum pauci sine lumine corporis, omnes verò cum caligine mentis in hac valle miseræ oriantur. Et mirationem movet, stuporem generat, si præter communem naturæ legem, defalcatis luminibus corporis aut quibuscunque membris quis in hoc mundo nascatur. Sed nec admirationem facit, quod omnes more brutalis naturæ, ipsa nostra natura nos generat, ut Spiritus humanus à pecoribus in ipso primordio nascendi non discrepet, nisi ex tempore alimentis adhibitis coalescat. Et avium & animalium terrestrium in corpore nostram excedunt nascendo naturam, cum pulli eorum cuipso quod orti sunt, matrem sequuntur, alimenta suscipiunt. Sic & animalium pulli eisdem validitibus fulciuntur, proprios cognoscunt parentes, alios verò devitant. Ad magnam malorum stipitem nos ligavit celestium prima inobediens præceptum, unde omnium penalitatum spiritualium & corporalium stipendium sumimus, ut etiam absque delicto proprio in multis diminuta natura nascamur. Et natura pia hominum mater novercam agit in cunibus. Atamen in aliquibus suæ tyrannidis plus infixit, ut cæcus homo in hac vitæ nascetur in corpore. Et ad insinuationem quod omnis ex corrupto venire procedens panatur in mente, quæ validam cæcitatæ internæ caliginem nescit, ut videat semetipsam, cujus figuræ cujusque coloris, cujus proportionis, cujus mensuræ, cujus ponderis, aut quotændæ, ignorat, quamvis possit audiendo, discendo, speculando : maxime credendo cognoscere, non tamen quid sit, nisi cum fuerit excepta de corpore, quod ipsam præpedit & gravat. Preparat multa in malis hominum speculatur homo hic à nativitate cæcus, quem JESUS declinans lapides Judæorum, egressus de templo seriosa inspe-

ctione respexit. Et intendens in eum Jesus singulari aspectu, discipulos suos in seipsum & in cæcum fecit intendere. In cæcum, ut solerter inspicerent in eum, ut tanquam magistrum de ignorantis inquirerent, quod & fecerunt. Et interrogaverant eum discipuli sui, dicentes : Rabbi, quis peccavit hic aut parentes ejus ut cæcus nasceretur? Ad hoc itur ad scholam, ut ignorata importunè oportunè discantur. Ob hoc magister residet, ut ignaros doceat, & ad quaesita respondeat. Summus doctor de cæcis ad ima descendit, ut divina humanè doceret humanos, & divinit homines, instrueret de humanis. Reprehensiones sunt digni discipuli hebetes ad interrogandum rectè docentem, cui etiam omnia patent, nec scientiam ejus aliquid subterfugit. Humilitatem Confessionis, & Confessionem humilitatis ostendit, & ignorantiam profiteretur humiliter interrogans doctorem, necnon & amorem ad scientiam, cum quis interrogando quaerit fieri sapiens. Sed non supra sensum aut intellectum quaerenda sunt multa, maxime, quæ per solam fidem oportet apprehendere. Et divina justitia non sunt temerariè inquirenda. Occulta quidem sunt in pluribus sed in omnibus usquequaque justissima. Nemo enim est qui jure valeat divina judicia maculare. Abissimam tamen quaestionem apostoli à Christo apperunt enodari, sed nisi fide in illam intendant, fiat solvendo nodosior, & cum nulla justitia suadeat hominem in propria puniri persona, præterquam ex propria culpa. Ecce inquisitio, uno patet quaestio. Quid peccavit hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur? Prout diceretur. Hic non cæcus à ministris justitiæ propter culpam antequam natus, in nullo malo agebat ex proprio, justitia talis est, ut quæcunque seminaverit homo, hæc & meret. Quid Galat. 6. igitur iste mali seminavit? Et iterum : Per Sapien. 16. quæ homo peccaverit, per hæc & torquabitur. Et alibi : De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuitur ei. Etiam Jhim 24. Gravabit unus iniquitas sua & similia. Quid igitur horum in utero fecit cæcus pater? Quid parentes ejus? cum ex decreto domini dictum sit : Filius non portabit

Galat. 6.
Sapien. 16.
Prover. 16.

Jhim 24.

Eccl. 2.
tabit

habuit iniquitatem patris? Ad hanc inquisitionem responsio nulla decentior, quam Christus edixit, omnibus causis abjectis, quod solum ad ostensionem divinæ gloriæ cæcus fuisset eductus ex utero, pro eo, quod supra naturam & artem mirabiliter illuminandus esset. Sed arrogantia & tarditas intellectus humani, etiam hoc arguere non desistunt, cur ad ostensionem divinæ gloriæ, qui non deliquit, cæcus est natus, non advertentes quàm nec majores gloriæ, si fuisset ex culpa, minus autem intendentes, quòd nemini Deus ad dandum oculos aut cæteros sensus obligatus fuit ex debito. Agn libere quod ante prævident in erendis. Etenim potest ei dicere: cur ita facis? Quia sicut vas formandum in manu figuli, ita nos in manu Dei. Nec potest dicere vas auctori suo: Heu me figule, cur me fecisti sic? Igitur quod Deus potest, iuste vult, iuste operatur, nec est importunè aut molestè seu ledenter omnipotens Dominus, sed naturaliter, necessario, impassibiliter, voluntariè, iuste, utiliter, omnipotens Dominus Deus verus. Proinde nemo in altissimum cælum, scilicet divinum cælum, secretumque iudicium ponat suum, ut eum per quare interroget in actionibus ejus, velut si aliquid indebitè pècègisset, sed sileat inquirendo, & laudando divinam providentiam, alitè clamer, ut utriusque sexus exegerit, nihil enim habemus, quod non acceperimus. Si verò nihil nostri est juris, sed penitus divini est munus, si aliquid quomodolibet creatum existens seipsum non efficit, sed præstantior est, qui fecit, quid nobis inquisitionis aut quærelæ, cur Deus sic fecerit? Potestane quidem autque incomprehensibiliter omnis auctor se novit perducere in effectum, amplius omnium omnipotentissimus artifex, omnium habens à seipso virtutem infinitam, & omnium agendorum licentiam, & penes se irreprehensibilem causam, speciem habet baliphemiz de his, quæ Deus fecit, hæsitante quære. Proinde non sic, sed humiliter cum amorè sciendi, siquidem ipse permiserit, Dei sunt perquirenda iudicia, & ubi clausit ostia, ne ad illam secretorum scientiam fiat ingressus, scilicet divinorum, quæcât mens quoruncumque mortalium, non in hæsitatione præsumptuose atque curiose quærat factorum altitudinem divinorum. Decentissimum est, ut sicut placuerit, glorificetur artifex in opere suo quod ex materiis præjacentibus fecit, & maximè summus artifex, qui nulla præjacente materia

B. Sum. de Cassia Com. in IV. Evang.

omnia in esse produxit, qui sive servet communem, quem statuit ordinem, sive aliter producenda producat, & membra, quæ à principio natura negavit, postmodum ipse concedat, glorificandus est. Sed his, qui assolin sunt ordini naturali, & tardioribus ad sciendum majus videtur, quod sit præter naturæ ordinem, quàm cum ille servatur, quamvis non distet à factoris potentia, quod oculos negatos in ventre nato restituar, quàm simul cum aliis membris in ventre compingat. Adhuc etiam & alix rationes, quare Deus eum, qui non peccavit aliquando molester, aut deneger, quæ pluribus & peccatoribus dedit. Non tamen humana mens ad inquirendum curiosa existat, sed humiliter divina facta collaudet. Manifestanda erant divina opera in isto cæco nato, in eo, quod præter naturæ ordinem sibi danda erat videndi potestas, quàm non eduxit ex ventre, præterquam jam factus adulter, quæstu quærebat necessaria vitæ, Nam & aliter DEI opera manifesta erant, & culpandi sunt illi, qui præter ordinem naturæ negant aliquid posse fieri, & dicentes Deum aligan ordinem naturæ, non intelligentes quod natura in pluribus deficit, quæ post Deus subveniundo restituit. Si omnipotens est natura, cur iste oculus sive visum non accepit cum cæteris? Si verò Christus miraculose sibi reddidit, cur omnia sint tributa naturæ? Cur præter naturam DEO denegatur hujusmodi faciendi facultas? Necnon ex isto decebat ostendere Christum esse filium Dei, qui declarando subiecit: *At oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est. Penet autem nox, cum nemo potest operari.* Opportunitas hæc non implens, sed libens erat, nec ad agentem, sed ad nos relata, ut non propter eum, sed propter nos talia facerent. Missus erat Christus homo Deus à Deo patre vero. Missum quidem oportet opus inunctum operari mittentis, ut una, sicut est appareat in actione voluntas & facultas. Opera mittentis operanda hæc erant, ut Christus Dei filius ab hominibus crederetur, in ipso speraretur, ipse amaretur, per eum mundus perditus salvaretur, peccator converteretur, & ad veram invitaretur eternam non dissigeretur, vita æterna & superior quæreretur, per gratiam supernam homo vita & moribus efficeretur. Dantur quidem ad hæc inaudita miracula, ut, quod non fuit ab initio cæco nato, jam profecto per Christum restitueretur & visus. Sed hæc opera non

R. de J. de J. de J. de J.

nocte, sed in die fieri debent. Nox in quam nec opera ista fiunt, infidelitas est, & illa tetra divisionis pars in quam cedent maledicti in ignem æternum. Dies verò bonorum agendorum est vera fidelitas, & tota mora Christi in hac vita nobiscum, sicut ipse post resurrectionem suis discipulis repromisit, dicens: Ecce ego vobiscum sum usque ad consumationem sæculi. Et hic quoque declarat, cum adjecit:

March. 13. Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

Quod si solum hanc inspicimus literam, videtur duntaxat, quousque Christus vixit in carne, lucem huic mundo fuisse, post ascensionem verò ejus remansisse in tenebris. Sed altius ad intelligendum se contulit hoc, quod dicitur. Quoniam ipse Dei filius incarnatus tandiu in mundo per fidem in cordibus hominum erit, quousque ipsa fides evacuetur successione visionis, & spes adoptionis potioris. Et dum erit tempus vitæ agendæ, usquequo consummatio mundi mysterio in sperandam aut in prenalem deveniatur, & sic existens est lux animarum & morum, secundum quam in affectionibus & moribus oportet incedere viatores. Exorbitant penitus omnes contententes captare superna, si ad lumen alterius lucis ambulaverint, quam ad illius, quæ Christus, dicens: Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi. Non excluditur solis & aliarum stellarum lux ab illuminandis corporibus, sed ab illuminandis animabus omnino propellitur. Lux ista æterna est, per quam creata temporaliter eluxerunt, ad cujus lumen Adam cognovit, quod non ambulavit, sed ad retrum lumen propriæ voluntatis. Ad cujus etiam lumen in suis posteris vergente in suis ætatibus sæculo requisitus est. Ad cujus lumen agitur duplex agenda vita, & ad sperandam directè pervenitur. His dictis ad effectum doctorum Salvator se contulit, ut ostenderet, quid ex parte mittentis operaturus advenerat, & quomodo lux erat supernaturaliter operans atque lucens ad illuminationem mentium tenebris ignorantie obcurarum. *Hæc cum dixisset, exiit in terram & latum fecit ex sputo: & lavit latum super oculos ejus, & dixit ei: Vide & lavare in natatorio Siloe, quod interpretatur missus. Absit ergo & lavit, & venit videns.* Commune est atque utilitatem omnium doctorum dictum, & utique verum est, quod divina sapientia de æterno capite patreque descendens, huto nostræ carnis vitam procuravit, & fecit omnium sanctorum, & etiam illuminavit hominum ignorantiam mentes. Sed

neque futura five posteriori figuræ sunt præteritorum five priorum, sed præterita & priora sunt figuræ sequentium. Proinde quamvis mixio salivæ, cum quamdam exprimat divinæ incarnationis imaginem, non tamen figurat, cum jam facta fuerit. Et commixio est spui & lusi, sed unio duntaxat nostræ humanitatis & verbi miraculum fuit: hoc ostendens divinam virtutem in omnibus rebus, quamvis corruptibilibus ac imis huminibus posse præstari. Sed futura & posteriora non antecedentia in isto miraculo cogimur contemplari. Quia cum Christus sola voluntate, aut Verbo, aut tactu manus, & solo spuito absque luto visum ponisset restituere cæco nato, quid igitur est, quod ex saliva capitis & pulvere unguentum fecit? Posteriora dixerim potius, quam priora signari. Facta quidem erat incarnatio, sed nondum condita sacramenta, quæ sunt ex rebus imis & corruptibilibus per imperium Verbi Dei. Nam vilis & corruptibilis est aqua, tamen consecratur Verbo, in qua intincto corpore anima lavatur à sordibus, ima & marcescibilis & lingua humana, & per Verbum Domini consecratur & benedicitur, absolvitur, & ligatur, & docet utilia & divina, & dirigit in vitam æternam. Pulvis est homo, & per verbum sacerdos efficitur: divinam virtutem habens, etiam Angelos excedens, ut ex corruptibilibus atque mortalibus Christi substantiam faciat, & in illam convertantur ista per verbum. Liquor olivarum procedit ex humoribus terræ, atamen per Verbum efficitur sanctum chrisma, & oleum sanctum, ad unguendum frontes & sensus humanos & expiationem malorum. Ista quidem sunt unguenta, quæ illuminant ad dirigendos pedes nostros in viam pacis, consecrata quidem ex spuito divini verbi, & ex pulvere corruptibili atque mortali. Hæc imponenda sunt oculis nostræ mentis ex navitate cæcis, quia non ex traduce anima, sed caro: non virtus invisibilis, sed homo visibilis: non Christianitas, sed humanitas. Sumus omnes nobis tenebræ, lux autem in Domino, & omnes nascimur filii træ, misericordiam verò Dei dono consequimur. Et cum sic inungimur, videmus per gratiam, quod erat impossibile per naturam. Contemplandum autem quoddam Salvator non terminavit hujus cæci curam in unctione, adiciens, ut iret ad natatorium Siloe & lavaretur, cujus interpretatio missus ab Evangelista, non à Christo posita est. Sed non abs re hoc factum est, quoniam prius oportet hominem ignorantia cæcitatis de-

tentum

i. Joan. 2.

tentum instrui quasi per unctionem: quoniam (ut ait Joannes) unctio docebit vos de omnibus: deinde per obedientiam excitare mentem, ut per humilitatem, per exercitium corporale se subiciat elementis. Quod ubi cæcus iste fecit, confestim vidit, quoniam abiit mente credens, corporaliter se lavit, oculis apertis vidit: ut in corpore intelligatur, quantum unctio cuncta docens, & credulitas & obedientia in imis se subijciendo monstrata in nostris profectibus valcat. Cum iste abiit & lavit, & venit videns, qui nunquam ante viderat: aspiciens visum, quæ solùm auditu ante didicerat, & contemplatur oculis mundi summam, & intuetur hominum facies, ut in maiorem laudem sui conditoris exurgat: quem Salvator corporali beneficio venabatur ad aliam vitam, similiter & adstantes. Parum enim fuisset aperuisse oculos carnis, nisi mentem alia luce perfunderet, qua duceretur ad beneficia potiura. Etenim bestie, aves atque serpentes cum hominibus gaudent lumine corporali, & quam plures acutius quam homines quæcunque intuentur objecta. Sed factus est cæcus iste miraculo & stupori atque contentioni rei nescientibus veritatem. *Itaque & vident, & qui viderant eum prius, quia mendicans erat, dicebant: Nonne hic est, qui sedebat & mendicabat? Alii dicebant, quia hic est: alii autem nequaquam, sed similis est ei.* Nec mirum de hujus cæci opinione diversa rei veritate non cognita, & Salvatoris ignorata virtute, sed qui per experientiam verum novit, quæstionis opiniones terminat, & decidit. *Ille autem dicebat quia ego sum.* Videlicet cæcus natus mendicus, & nunc illuminatus. Erat enim iste cognitione sui factus optimè ad seipsum, relictis opinionibus, in quibus veritas non consistit: ediscens veritatem quam experimento cognovit, veritatis ipsius factus prædicator, illum audacter affirmans, illius amore tractus magis quam pudore tabescens, & poenalem abique culpa fatetur ad hanc vitam ingressum, quia cæcus natus & miserabilem in ista vita progressum quia mendicus, ac optimè sibi fuisse prævisum, quia illuminatus, dicens: quia ego, de quo hæsitatis, non erubescio nativitatem poenalem lumine privatam. Non confundor propter vitam mendicitate confectam, non inficior, sed confiteor beneficium quod accepi, me illuminatum esse præter naturæ potentiam. *Dicebant ergo: Quomodo aperti sunt oculi tui? Respondit: Ille homo, qui dicitur Jesus, lutum fecit, & lenivit oculos meos, & dixit mihi:*

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

Vade & lavare in natatoria Siloe: Et abiit, & lavi & vidi. Optimè & necessariz sunt aliquando quæstiones à quibuscunque fiant, sive curiositate sive calamitandi causa, sive ponantur amore sciendi, si veritas per responsiones eluceat. Ex plenique sunt perversi, qui querunt illam scire virtutem, quam nosse atque diligere saluberimum est. Ecce jam duæ inquisitiones de cæco nato, una ex discipulis ad Jesum scilicet quis peccavit hic aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur: altera fit ad cæcum jam illuminatum scilicet quomodo aperti sunt oculi ejus. Illi responsam à Christo, isti à cæco etiam male credentes accipiunt. Sciebant isti hunc esse naturæ defectum, quod cæcus natus erat: non ignorabant naturæ & artis impotentiam, quod sic natum illuminare non poterant, simile nondum viderant, neque audierant usque ad illam horam. Hoc erat mirabile supra naturam singularitè exemplum. Nesciebant tamen talem divinam virtutem in homine apparuisse, qui talia possit efficere. Ideo dicunt, quomodo aperti sunt oculi tui, quos ex materno utero clausos detraxisti? Responsum rei facta dat hic homo, quod ille, qui dicitur Jesus novo unguento confectio lenivit oculos ejus. Explicite, qui bonus est, loquitur, nec loqui trepidat, nec in verbis errat, nec palliat in aliquo veritatem. Bene moralis hominis est prout fuerit interrogatus gesta referre, nec addere nec demere verbis, ne audiens & interrogans decipiat in gestis, & compositi animi existit beneficia non silete, & ad eum referre, qui tribuit. Subiungit etiam istestiam obedientiam, qui omnia iusta perfecerit, & lavaret in natatoria Siloe, asserens se supernaturali medico per omnia fuisse subiectum. Expedit siquidem sanari volentem per omnia medico subditum fieri, de cujus non dubitatur peritia. Et sæpe hoc in moribus agitur, ut ad nostram doctrinam autememus hoc actum, ut sine contradictione celesti medico sumus subiecti sanari cupientes, ut hic cæcus abiens & lavans & videns. Magnus fructus, & supernaturalis palma, ut ex obedientia vilius recipiat, quem negavit natura. Etenim plura supra naturam ipsa facta novimus, & supra naturam finalem premium præstat. *Iterum isti interrogant scilicet ubi est ille medicus, qui præter naturam subsidium cæco nato visum tribuerat? Dicit ille: Nescio.* In omnibus hinc leno loquitur, ut nec veritatem taceat, neque falsitatem submittat. Dixit quid novum remedio sibi facto, nescire se dicit, quem

R r 2

noc

nec in veritate cognovit: tantum percepit ex auditu, quod dicebatur Jesus, sed illuminatus ad ipsum non redierat, sed ad convicinium ubi parentum habitaculum erat, velut congratulaturis cum eis, cum visum tandem negatur tam repente mirabiliter recepisset. Minus quam gratanter in hoc cæcus illuminatus egit, quod gaudens de lumine congaudere sibi alios prius voluit, quam invenire Jesum, quem illieo oculis corporeis debuit sequi, & cum ex omni corde diligere, de quo interrogatus ubi erat, scire se denegat. Alius locutus est, quam tunc forte intellexit, quoniam in circumscriptibilis est Jesus: in eo, quod est Deus, quamvis ex assumpto corpore factus ipse localis, & lucem habiter inaccessibilem, quia Deus, ut homo autem inter homines conversatus est. Sed verò in ingratitudinem trahere volumus dictum nescio, culpandus est iste cum pluribus, qui duntaxat recepto beneficio delectati, benefactorem ignorando aut dissimulando prætereunt. Et si hæc committitur erga eos, qui conferunt ea, quæ dicuntur bona fortunæ, erga eum, qui bona naturæ gratæque solus largiatur, penitus submovenda esset: quoniam ignorans huiusmodi ignorabitur, & nesciens nescietur. Veruntamen responsum est duobus questionibus de cæco nato, quia ut Dei opera manifestarentur in illo nobiliori ordine quam naturæ, quod & factum est: & quod Jesus cilem ab origine sua negatam restituit. Ad maiorem rei factæ probationem atque propalationem & confusionem incredulorum adducitur ad iudicium phariseorum: non his intentionibus in corde præhabitis, sed ob invidiam atque calumniam aut propter zelum legis, sed non secundum scientiam, quoniam Sabbatum erat quando Jesus hunc luci reddiderat. Divina providentia hoc agebatur, ut tot inquisitionibus hoc miraculum ageretur ut amplius inclaresceret. A quibus phariseis interrogatus respondit actum ut solito veritate, ex gestis ipsam commemorans. Exoritur illico schisma, mutant in aliud questiones, non in miraculum factum, sed in auctorem causæ dissolvitur. Miraculum à Jesu factum inficiari nemo potest, asseverante illo, qui accepit, dividuntur iudices ad causatum. Jesus est duplex in populo, vel in eo duplex effectus est populus. Dicebant ergo quidam ex phariseis: Non est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit. Ecce separatur à Deo Filius Dei propter illa, quæ fecit, quæ facere nemo potuisset, nisi Filius Dei.

Quamobrem non à Deo? quia sabbatum non custodivit. Ergo bene ipsi ex eorum sententia non sunt à Deo, qui eum in sabbato, & in templo lapidare voluerunt. Semper tamen Iudæi sensu improbo sabbati custodiam neglexerunt. Alii dicebant Quomodo potest homo peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. Bona sunt utrorumque iudicia, quia non est à Deo, qui Sabbatum non custodit, scilicet legi subditus, nec per meliores actiones ab illa lege solutus, aut legi rebellis effectus. Nec in hoc causari potest dator & Dominus legis, si facit aliquid melius præter scriptam aut editam legem. Dominus autem Jesus Dominus legis erat, & benefaciendo sabbatum erat ei firmiori custodia. E regione quidem pari ferebatur signa & miracula supra naturam & æternam non posse efficere peccatorem, quod utique verum est. Sed ab omnibus peccatis seclusus erat, etiam impossibilitate peccandi. Attamen optimum & malum eodem tempore schisma reddebatur, ut optimum his qui à malis de Jesu sententiis scindebantur, majus eis, qui se fecabant ab his, qui sanè de homine sentiebant. Semper enim tunc schisma, cum unam habet veram, alteram partem falsam. Dicunt ergo iterum cæco: Tu quid dicis de ipso, qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, quia propheta est. Ultra nomen officium virtutis adjecit, asserens Jesum esse prophetam. Et bene propheta videns, qui etiam non videntibus dedit lumen. Prædicat Jesum ex nomine: prædicat eum ex officio esse prophetam, sanctum videlicet, quia prophetæ spiritus consueverat sanctus dari. Nec obstat, quid Saul inter prophetas, qui nec sanctus, sed reprobatus fuit à Deo. Habentes Iudæi odio Jesum, nec volebant ipsum talia peragisse miracula, & videntes cæcum audacter affirmare de illo, quem non credebant talem accepisse de altissimis potestatem, ut negent miraculum, nolunt istum credere originale habuisse defectum. Unde sequitur: Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisse & vidisset, donec vocaverunt parentes ejus, qui viderat. Et interrogaverunt eos, dicentes: Hic est Filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Interrogant miseri non credituri etiam, cum audierint testimonium veritatis, sed illaturi calumniam cum illam negare nequiverint. Proprium quidem est invidentium peritis medicis, cum audierint magnitudinem peritis in curatione infirmorum, negare magnitudinem infirmitatis, ex cujus depultione medici

dicij perit, & medicina laudatur. Sic isti negant defectum, ut non credant Christi miraculum, ne cogantur etiam illum laudibus predicare. Attamen responderunt eis parentes ejus, & dixerunt. *Scimus quia hic est filius noster, & quia cecus natus est, quomodo autem nunc videat, nescimus. Aut quis ejus aperuit oculos, nescimus, ipsum interrogate.* Exquiritur testimonium naturæ ad operationem gratiæ, & eorum, quæ sunt secundum naturam, ad illa, quæ præter naturam, aut supra naturam fiunt. Veruntamen semper natura in sua perfectione aut defectione gratiam exaltavit, & operationem virtutis perfecit. Nam si natura perfecta perfectionem prædicat, magis in operatione gratiam, cum multa grana efficiat, quæ natura nequit. Defectus verò naturæ illud auxilium habet, cum illa restituit, quæ natura non habuit. Exempla & rationes doctorum in officio perspicaciter intelligentium sunt, si doctè aptèque scrutantur. Hinc siquidem parentes cæci nati consentiunt filium, prodentes naturam, asserunt à nativitate defectum, modum videndi, aut tam magni Medici notitiam scire incipiunt. Optumè quidem, si non ex timore fecissent, sed ideo modum & autorem miraculi denegant, ne statutum & lancium anathema parantur. Nec illorum, aut quorumcumque erat modum tam magnæ atque singularis curationis agnoscere, minus etiam & autorem. Quoniam si homo est, & quis cognoscet eum? Et generationem ejus quis enarrabit? Non tamen sic acutè intuebantur hi, cum referunt dulcessionem rei gestæ in filium, dicentes: *Ipsam interrogate, ætatem habet, ipse de se loquitur.* Nec cæcus scivit modos, quamvis scivisset lutum ex sputo & pulvere factum, & viam & natatoriam cognovisset. Ista sensibilibus facta sunt, nec ista illuminaverunt cæcum, sed virtus infinita omnino nobis invisæ, quæ agit, ubi & quando, & in quibus vult suo ineffabili atque laudabili modo à nobis in hac vita non apprehensibili ullo modo. Signa fuerunt ista, non res effectivæ miraculi, velut in sacramentis, quæ visibilibus aguntur aut sensibilibus, quæ prout fiunt extrinsecus, nil prodessent. Quamvis divinum sputum alia verbi consecratione seu sanctificatione non indiguerit, propter unionem carnis Christi ad Verbum ubi ad sanctificationem sputi nec expediebat Verbum esse prolatum. Præfertur unio Verbi prolationi Verbi, quanquam & sacerdos per Verbum efficiat corpus Christi. Hec pro tanto dixerim, quia neque parentes cæci, neque ipse cæcus illuminatus, neque quisquam adeo peritus modum cu-

nationis & divinam curationem præter illud, quod humo erat, explicare potuissent. Sed ideo parentes isti referunt in cæcum filium auctoritas, & rei actus discredendæ judicium, ne anathema pariantur, malè providentes, quoniam optimum est in muribus hominum pro Christo fieri anathema. In hac quidam vita pro Christo ab hominibus segregari, est angelorum sociari collegio, & exulem esse superna & æterna civitas. Verò nesciebant, quis esset illuminator cæci, quoniam non timuissent anathematizari pro illo. Sed nec Judæi cognitum, in mortis sententiam tradidissent, pro quo in posterum passa est exilia, segregationes & horribiles penas, & mortes innumerabiles utriusque sexus hominum multitudo. Ante namque ipse prædixerat: *Beati eritis, cum vos oderint homines, & cum separaverint vos, & exprobraverint & ejecerint nomen vestrum tanquam malum propter filium hominis, gaudete & exultate, ecce enim merces vestra multa est in cælo.* Patiuntur multa servi propter Dominos, amici propter amicos, chari propter charos, exilia, segregationes, vincula, carceres, plagas, damna rerum, nec conquiescunt, sed ne dum vivunt, militare desistant, neque usque ad intentam mortem resistunt. Et multi infeniores miseri animo pro æternis gaudiis imbecilles, pro Christo anathematizari renuunt ab hominibus, quorum plerumque conversatio perniciosa est separari pavent, rati errantes melius ad tempus hominibus sociari, à quibus necesse est separari, quam ab eis modicum excludi, & Christo in æternum uniri. Hinc parentes hujus cæci male acti hoc dixerunt, quia timebant Judæos. Jam enim conspiraverant Judæi, ut si quis cum confiteatur Christum, extra synagoga fieret. Propterea parentes ejus dixerunt: *Ætatem habet, ipsam interrogate.* Omnino pusillanimitas condemnanda nolle à synagoga ejici: & Christum publicè confiteri: quoniam qui confitebitur eum coram hominibus, & ipse confitebitur eum ante patrem. *Focaverunt ergo rursus hominem, qui fuerat cæcus, & dixerunt ei: Da gloriam Deo. Nos scimus, quis hic homo peccator est.* Convincentur perversi, ne terga vertere possunt, quin confiteantur factum esse miraculum, sed ad blasphemias se conferunt, sub specie pietatis, ut Deo detur de miraculo gloria, & justum asserunt peccatorem. Bonum est in omnibus glorificari Deum, pietas est atque justitia, iniquitas verò inexpliabilis sub gloria Dei sentire aut proferre falsæ de rebus, & ferre certum de iniquitate judicium su-

Math. 7.

Math. 10.

Julia, 5.

per certissimè iustum. De his quippe dictum est : Vx ! qui dicitis malum bonum, & bonum malum : ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. Er vx ! qui iustitiam iusti auferis ab eo, gravius autem, cum iniquitatem regunt operimento virtutis. *Dixit ergo ille : Si peccator es, nescio. Illum scio, quia cæcus cum essem, modo video.* Non poterat cæcus huic blasphemæ respondere decentius, nec aliter medici sui tueri virtutem, nisi opus supernaturalè in medium referret, quod fecerat. Ac si diceret : Non pertinet ad me de qualitatibus hominum iudicare, sed confiteri beneficium, quod accepi. Peccatum nescio, virtutem supra naturam & usum in me offensam confiteor. Cæcus eram cæcus, zquè certè ab ipso illuminatus sum. *Dixerunt ergo illi : Quid fecit tibi ? Quomodo aperuit tibi oculus ?* Non interrogant iterato, ut amplius declarentur, sed si in multa repetitione possent invenire calumniam, cum sepe contigit, quòd non eadem serie crebrius repeta narentur. Malitiosorum est simplicium verba narrando repetere, ut possint in variatione facere infortium. Sed advertens qui cæcus fuerat, respondit eis : *Dixi vobis jam quod audistis. Quid iterum vultis audire ? Nunc quid vos vultis discipuli ejus fieri ?* Merito adversus Judæos subtilomachatur cæcus, aut quia calumniosos, aut quia tardioris intellectus, aut si sciunt, cur ulterius inquirunt. Nec avidi divinarum verborum atque factorum illi credendi sunt, quos sæpius audire delectet cum maledixerint ei, cum asseruit veritatem. Sed improbatio cæci, argutio est ad multos. Si audistis veritatem, & illa, quæ habent necessitatem & utilitatem sciendi, cur non creditis ? Si credere non vultis credenda, cur audire iterum & iterum queritis ? Si verò creditis, quid ambliis vultis ? Quid amplius expetis, nisi credita in opus aptum trajicere ? An fortè si bene placet, quod dicitur, nec intellectus assurgit aliqua caligine involutus, placentque doctor. Quamobrem dicitur : Nunquid & vos vultis discipuli ejus fieri ? Interrogatio sæpe facta de homine, sequelam vel non sequelam insinuat. Proinde cæcus : Nunquid & vos vultis discipuli ejus fieri ? Placet ne vobis magisterium, placentque magister, de quo tones interrogastis ? Vultis ne doctrinam carpere ex ejus ore, cum loquitur ? *Maledixerunt ergo ei, & dixerunt : Tu discipulus illius sis, nos autem Moyse discipuli sumus. Nos scimus, quia Moyse locutus est Deus. Hunc autem nescimus unde sit.* Ex hac maledictione perspicuum est quod sæpe volentes audire non erant avi-

di divinatorum, sed ad calumniam præparari, cum Christi discipulatum pro maledictione descriperant. Sed unam omnes maledictio ista connecebat, ut esse Christi discipuli probaremur per odium sanctum & dilectionem sanctam, sicut scriptum est : Si quis venit ad me, & non odit patrem & matrem, uxorem & filios & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et alibi : In hoc cognoscet omnes, quoniam discipuli mei estis, si dilectionem ad invicem habueritis. Nos autem Moyse discipuli sumus. Eligunt isti Moylen in magistrum, discipulatumque fatentur, abjiciuntque Christum velut à doctrina sana profanum, quia iudicio proprio condemnati sunt de magisterio & doctore, sicut cum dixerunt : Non habemus regem nisi Cæsarem. Et, non hunc dimittes, sed Barraban. Et sanguis ejus super nos, & super filios nostros. In omnibus minora bona seu pejora mala Judæorum improbitate animi elegere. Sed ne bonus Moyse, quia à Deo in dispositione angelorum legem accepi, propheta magnus duxque peritissimus, ante quem nemo talis, post quem nullus in populo Judæorum similis cui locutus est Deus, quem præcelsit angelus, qui tantorum prodigiorum fuit peripetrator. Utique bonus erat, sed melior Christus. Ille homo purus, iste Deus & homo verus. Ille figurans, iste figuratus. Ille quasi umbra, iste in luce mundo apparuit. Illius lex onerosa satis, istius satis levis, Carnaliter sapient discipuli Moyse, spiritualiter sensient Christi discipuli. Velamen habuit Moyse, quo durante in cordibus Judæorum non venitur ad Christum, propterea discipulatus divisus est, cum vero velamen auferetur, transiunt ad ipsum. Hinc cæco dicitur quasi rejecto velamine, ut discipulus Christi fiat. Exordium enim erat interioris abjiciendi velaminis, miraculosa resistitio luminis. Veniant in hominum considerationes duo hi magistri doctissimi, eorum magisteria, eorum scholæ, hi duo duces clarissimi, eorum ducatus & gesta, ac eligat unusquisque onus quod dignius cognoverit eligendum. Multa hic loquendi copia, tamen relicta peritis. Sed cuius doctrina respuitur, & sequela, ac per hoc ne imitarentur Christum, alpermantur doctrinam, & se asserunt fallè discipulos Moyse, cuius non tenent in monibus legem, cuius legis non intelligunt mysticam veritatem, quam si scirent, ad quem destinant cæcum natum, ipsi transirent, Et ne videantur errare, Moylen laudibus

Lucæ, 14.

Joan, 13.

Joan, 19.

præferunt, doctrinam ejus extollunt, cui locusus est Deus, ac si ipsi in schola & in discipulatu Dei essent, cum aliter Moyses non doceretur, quam ei Deus loquendo prædixit, cum dicunt: Nos scimus, quia Moysi locusus est Deus. Unde sciunt? Quando viderunt? Quomodo cognoverunt? Non aliter, quam ex fide. Præterierant enim multi anni à Moysè, usque ad tempus illud. Aliter, quam per scripturam & narrandis patribus filiis, ex perpetua propagine fide data, scire nequiverunt. Quia fide, si non obstitisset contumacia prævæ mentis, duræque cervicis, & in Christum etiam credere potuissent. De quo dicunt: Hunc autem nescimus unde sit. Ecce quot nescientes seu inficitæ sunt de Christo. Interrogatur primo cæcus illuminatus de Christo, ubi est ille? Respondit nescio. Interrogantur & parentes, & dicunt: Quis ejus aperuit oculos? nescimus. Dicunt & nunc Judæi de ipso ipsum comparando Moysi, hunc autem nescimus, unde sit. Omnes loquuntur de inficitæ veritatis. Verum porro erat, quod ipsi nesciebant, sed aliqui ex culpa, aliqui cum culpa, aliqui cito venturi in ejus notitiam, ut cæcus illuminatus, aliqui ab ejus notitia usque in finem sæculi repellendi. Sed qui Christum nesciunt, nihil aliud utiliter sciunt: in ipso quippe sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, ipse sapientia patris, ipse sapientia qua omnis creatura in propriam formam eluxit, extra omnem veram scientiam est nesciens Jesum Christum. Quamobrem omnem scientiam aliam præter Christum, nihil pendit Apostolus, dicens: Nihil arbitratus sum scire inter vos, nisi Jesum, & hunc crucifixum. Sed vix qui nescierunt, neque intellexerunt, & in tenebris ambulant. Sed qui scit eum, & sequitur, non ambulat in tenebris. Respondit ille homo, & dixit ei: In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis unde sit, & aperuit oculos meos. Unde Judæi volunt opprimere Christum, ut asserunt ab ipso non esse factum miraculum, in hoc homo iste illuminatus extollit, prout si esset à regione contentio. Vos nescitis unde sit, ergo non potuit hoc miraculum facere. Imo in hoc est usqueque mirabile, cum à vobis incognitus sit tam operatus in solita, si non cognoscitis, desideria vestra est, non suæ virtutis defectus. Prout vestra cognitio ei non contulisset virtutem ita vestra inficitia non ademit. Quid porro curandum est hominibus de origine rerum, cum earum continuum experiantur effectum? Rerum optimæ

qualitates, non ipse substantiæ sive naturæ nobis præstatur in utrum. Ac si diceret cæcus iste: Si nescivi substantiam, si ignoravi naturam, si non apprehendi Christi originem, si non novi de qua venerat regione; quid refert, quid derogat rei factæ? Veruntamen scio, experimento probavi, aperuit oculos meos. Si non ejus origo, si non ejus quæcunque conditio, virtus tamen in notitia est, ex qua mei oculi sunt aperti. Sanctitas ex effectibus inclarescit, nulla in ipso iniquitas ex traduce, aut ex propria voluntate, aut ex actione malitiæ. Scimus autem, quia peccatores Deus non audit, sed si quis Dei cultor est, & voluntatem ejus facit, hunc exaudit. Fit prædicator cæcus ejus quem ignorat, & quem nescit per originem, prædicat per virtutem. Non mediocriter noverat cæcus iste, quoniam peccatores Deus non exaudit, sed suam cultorem suæque voluntatis actorem. CHRISTUS eximitur à peccato in assertionem cæci, quamquam ex se careret possibilitate peccandi, virtuti adjicitur, quia velut cultor & factor ejus voluntatis auditur. Absque autem quod hæc de Christo dicantur, certam habent hæc sententiæ veritatem, peccatores Deus non exaudit. Quem ergo exaudit, cum omnes exceptis paucissimis nascantur pariter peccatores? Et omnis homo mendax. Et alibi scriptum est: Omnes declinaverunt simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum nec est usque ad unum. Et Jacobus ait: In multis offendimus omnes. Et si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus, & nos ipsos seducimus. Frustra oratur, invanum preces sunt ab hominibus, si peccatoribus via clauditur imperandi. Sed aliud dixerim peccatores defluentes opere, irritos voluntate, hos Deus indubitanter non exaudit, aliud peccatores sibi metipsis in malis actibus displicentes, qui noverunt cadere per seipsos, refurgere quærent, sed nequeunt per seipsos, sed deplorant mentis mala præterita, postulant orationibus gratiam, ut possint egredi hujusmodi vinculis peccatorum, vera poenitudine agantur. Hi cum orant, pro relevatione propria impetrare consueverunt, defluentes autem & urenti ad malum cum orant, patiuntur repulsam. Et aliud orare pro virtutibus, aliud orare pro signis. Pro virtutibus poenitentes nunquam peccatores ex orationis merito legimus impetrasse, quamvis & mira facta etiam per malos facta legamus, quæ boni exsistentes impetrare nequiverunt, ut

Psalm. 139.
Psalm. 139.

Jacob. 3.

1. Corinths.
Psalm. 31.

Joan. 8.

ad faciendi miracula, non sicut Iesus qui semper orans obtinuit tanquam homo iustus, & fecit ut Deus, non ut peccatores indefinites, quia non merentur ipsimet vivere super terram. Sed plerumque boni non obtinent miraculorum gratiam quam nullus obtinet iniquus, nec obtinendo accipit, nisi iustus, qui efficiatur ex divino, cultu & actione divinæ voluntatis. DEI cultor est, qui omne studium mentis pietati dicavit, solum credens unum Deum vivum & verum, æque ante omnia, super omnia æternè existentem, aspernatur idola & omnem impietatem & impertinentem affectionem atque actionem, in divinis christianitatis filiis soli placens. Dei cultor est, qui nihil operatur in agro iniquitatis, solum ad agrum augendæ bonitatis sive virtutis intendit. Dei cultor est, qui ad ipsum ordinavit omne, quod est, & quod habet, & tempus & loca, intus & extra. Dei cultor est, qui huiusmodi cultus Deum ipsum, quem colit, querit retributionem, speratque mercedem. Voluntas verò ejus factor est, qui & cultor est, Deum colere & voluntatem ejus facere, est ad vocabulorum, ad rerum differentias non tenentur. Nam qui Deum colit, ejus pericit voluntatem Dei voluntatem perficiens, cultor est deitatis. Sed quoniam optimum est de Spiritu Sancti autoritate in mysticum seu morale sensum verba trahere, pro eo quod per Christum Dei voluntas illuxit hominibus, proinde ille censendus est Dei facere voluntatem, qui incarnatum filium Dei in fidei recipit hospitio, in quo delectatus animus contemptor factus est cæterorum, ob quem amoris officio seipsum, & sibi sensualiter apta sterconibus comparavit, nec aliud asseveravit noscere, amare, audire pro voto, præter id, quod Dei voluntate percepit mente, intelligentia, ratione, affectione, moribus & tactus est suspensus, anxius & directus in illam, exemplo Christi facientis, & disciplina docentis, & exemplo discipulorum omnium subloquentium, affectione, studio, moribus supernam vitam accipere satagentium. Facere quidem culpam voluntatem intendit & non facere contra Dei voluntatem. Omne quidem affirmativum futurum, negativum præter excessum, nequit affirmativum seu quod præcipitur fieri, si quod prohibetur in opus educitur. Ac per hoc Dei voluntas ad actionem deducta non facit, & efficit, non facit prohibendum, efficit quod jubetur: Ob huiusmodi exauditur votans, non tamen

in omnibus aut pro omnibus omnis. Sed ista sunt ad exauditionem, cum orant homines consequenda, non tamen pro omnibus petitis exauditioni expectanda. Novit enim, cum rogarur Deus, quid accipere deceat, aut oporteat oratores. Non ergo digni sunt exaudiri à DEO, Deum non colentes, nec facientes ipsius Domini voluntatem, sed agentes culturam & voluntatis Domini factionem ex quibus patrum miraculorum præstatur autoritas. Unde subdit cæcus: *Asculus non est auditus, quis quis aperuit oculos cæci nati.* Aequè dixisset, quod nec renovavit oculos excecatis, & utrumque pariter verum erat. Unde sequitur: *Nisi esset hic à Deo, non posset facere quicquam.* Omne creatum à Deo est, non tamen omnia aliquid supra naturam efficiunt. Attamen omnino sic est, quod, nisi qui à Deo regeneratus sit, baptismatum miracula non efficiat, & habeat virtutes illas vivificas, quæ vivere faciunt non per naturam, sed per gratiam apud Deum. Valida namque hujus sententia, quod à sæculo non fuit auditum, quod aperuit quis oculos cæci nati, quam in posterum ipse Dominus confirmavit, dicens: *Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Et nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam. Credebat iste cæcus Iesum esse prophetam, esse sanctum, à Deo missum, ab ipso auctoritatem habentem, non tamen credebat esse unigenitum Dei filium incarnatum. Nondum in illam credulitatem ascenderat, sed ascendit. Attamen optime noverat, quod omne bonum & opus omne laudabile supra naturam factum, præterquam à Deo esse non potest. Et ipse Deus ait, non in eo, quod homo, sed in eo quod Deus erat. Sine me nihil potestis facere. Sed depravata hominum mentes ad veritatem non assurgunt, cum audiunt, nec ipsam volunt credere, sed aures avertunt, & cum convincuntur, insilunt in pravitatem. Quam audientes Judæi, responderunt & dixerunt ei: *In peccatis natus es totus, & tu doces nos. Et ejectionem eum foras.* Constat enim isti originale peccatum, cum dicunt natum hominem in peccatis, à quibus nec ipsi liberi erant. A qua quidem erat, & est omnium conditio nascentium in traditione macule originalis. Nec repugnat ei, quod supra dictum est à salvatore, quod nec hic peccavit neque parentes ejus, scilicet ut cæcus nasceretur. Aliud autem est esse peccatorem, aliud nasci in peccatis. Unus non sit, nisi prævia voluntate, aliud in omnibus

JOHN. 14.

JOHN. 15.

omnibus agitur ex originali perpetuata & damnata propagine, nisi aliquos Spiritus Sanctus excipiat. Sed si in peccatis natus non debebat docere, aut dicere veritatem audientibus, nec ipse scriba & Pharisei, aut quisque mortales docere deberent, cum in peccatis omnes pariter orantur. Etsi ab hoc liberantur renati, nondum tamen erant illi pessimi Pharisei, qui de audita lege presumptuos, non credebant Deum aliter posse infundere in cordibus hominum veritatem, velut obliu prophetarum, qui supra & præter legem multa per inspirationem à Domino acceperunt, & contumaci atque impatienti animo hominem vera dicentem foras templum eiecerunt. Ecce anathematizatus pro vero apparet, excommunicatusque pro Christo, qui etiam pro veritate à Judæis sapius est eiechus. Nihil sceleratius in hominibus, quam ad veritatem fieri & esse rebellem, & propellere ipsius doctorem. Factum fuit hoc ad augmentum criminis Judæorum, necnon & vero & malo præfagium futurorum, quoniam hæc acta in Christo legitimus & quotidie aguntur ab iniquitate firmatis. Sed opandum est anathema fieri ab hominibus pro Christo, si eveniat, quod huic caeco contigit, qui à Judæis & ab eorum templo eiechus in Dei filii notitiam venit in cuius nullus venit, aut venit Judæorum, nisi reliquerit Judæismum & templum. Oportet egredi ab ipsorum caeremoniis, & à lapidibus diruendi templi, & ab omni cœnice literaturâ, qua Dei filii cognitionem habere decernat. Eia euge anathematizate pro Christo, qui te ad fidem suscepit, & non timuisti sicut tui parentes inaniter timerunt, & meliorem partem ratus pro Christo pati supplicium, quam remanere in amicitia cum perfidia Judæorum. Nam audisti Jesum, quod eiecerant eum foras, & cum invenisset eum, dixit ei: Tu credis in filium Dei? At ille dixit: Quis est Dominus, ut credam in eum. Et dixit ei Jesus: Et vidisti eum? Qui loquitur tecum, ipse est. Et ille ait: Credo Domine. Et prociens adoravit eum. Sevidit Jesus pro se anathematizatum sollicitè invenire, quoniam sibi cura pia est & indefessa sollicitudo super eos qui ab hominibus sui causa pelluntur, & in suum consortium trahere nititur, quos propter eum à congregatione hominum cognovit avelli, à quibus, nisi avellantur, & ab eorum perditis moribus saltem animo separentur, in Dei filii cognitionem non veniunt. Porro cognitionem divinarum merentur accipere, qui pro Christo voluntariè se ab hominibus segregant, aut

B. Sum. de Cassa Com. in IP. Evang.

qui patientiam tenentes in animo invadè pelluntur. Proinde contemplanda est hic pia dignatio Salvatoris, reddentis retributionem excessivam pro injuriis collatis. Invenit, qua quæsitæ ejectionis. Scrutatur, & interrogat, si credit in Dei filium, pro quo sciebat expulsum. Non querit ut nescius, sed interrogat, si sibi credendi adest voluntas, cum adit ipsa facultas, & hoc quoque Christus prænovarat. Sed si corde creditur ad justitiam, ore sit confessio ad salutem, ex hoc ora confessio quærebatur. Reinterrogat cæcus de tanta excellentia & altitudine dicti, si esset Dei filius, cum Judæi negent filiationem in divinis pariter & paternitatem, & si est, si conversatur cum hominibus super terram. Anceps verbum sic interrogare coegit, dulce tamen audire, quod sit Dei filius ad credendum in eum hæpè declarat eum Jesum innotescens ei, dicens: Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. Eia Domine, quid est homo, qui innotuit ei, quid filius hominis, quod tanti reputas eum, ut per fidem in via ista velis ab ipso cognosci, ut demum apertè ab ipso cognoscaris in patria. Dignatio ista est altitudo, non dignitas aut meritum hominis ini. Hoc postulandum vita, moribus, doctrina, parabolis, miraculis, intendebat Jesus, ut etiam necantes Dei filius crederetur, & volebat ab hominibus sic agnoscì, qui dignatus fuerat sub cœlis pro hominibus temporaliter nasci, & cum eis visibiliter conversari, ad æternitatem alliciens, factus in carne temporalis æternus. Cæso labore tanta magnam hæc divinum humanè, tam parva humana divinè fecisset, si non innotuisset per fidem mortalius factus mortalis æternus, non ut esset semper mortalis, sed ad tempus, destructo tandem mortis imperio nos mortales ad vitam referret aut mortuus, itaque illuminans primo corpore carum, majore nunc & invisibili luce mentem perlustrat trahens ad credulitatem sui, & asserens in carne, non per carnem filium Dei. Veruntamen cum fidem nulla virtus Deo placita præcedat: quia ut ait Apostolus: Sine fide impossibile est placere DEO: ipse qui ad credulitatem invitavit, gratiam illi, qua crederes præstitit. Sine mentio enim proprio fides ipsa tribuitur. At ille per gratiam fide tributa: ait: Credo Domine scilicet te verum esse filium DEI. Et in signum credulitatis at in protestationem excellentis crediti in ostensionem subjectionis ad laudem se convertit: quia prociens adoravit eum; credens eum esse verum unigenitum Dei

S s

filium

Joan. 9.

filium, in hunc mundum in humanitate missum pro omnium salute mortalium. Et quoniam sic credebatur cecus Jesum missum, ita sibi se venisse testatur, dicens: *In iudicium in hunc mundum veni, ut qui non vident videant, & videntes cæci fiant.* Hæc contra scribas & Pharisæos dixit, qui cæcum eiecerant, & sapientes se arbitrabantur. Considerabant in literali legis scientia, & sapientes sibi ipsa videbantur. Erant è regione in populo Judæorum simplices & in universo mundo cæci gentiles, inter quos Dei filius iudicaturus, advenerat, ut hi qui non vident, videant: videlicet simplices & parvuli malicia doceantur: quoniam cum simplicibus sermocinatio ejus, & declaratio sermonum suorum illuminat, & intellectum dat parvulis. Et ipse congratulante patri ait: *Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & revelasti ea parvulis: ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te.* Et Christum per fidem agnovit populus nationum. Et gentes cognoverunt gratiam DEI, cujus rei veritas in propatulo est, cum reprobacha maneat Synagoga, & fulgeat ecclesia collecta de gentibus. Videntes qui erant aut sibi videbantur de populo Judæorum obsecrati sunt, quoniam Isaias dicit: *Vt qui sapientes essis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes.* Et alius propheta dicit: *Sapientes sunt, ut faciant mala, bene autem facere nesciunt.* Et alibi: *Convergens sapientes retrorsum, & scientiam illorum stultam faciens.* Et alibi dicitur: *Vendam sapientiam sapientum, & intellectum prudentium reprobo.* Et petram sapientes de monte Esau. Et iterum: *Excæcavit Deus oculos eorum, & induravit cor eorum, ut non videant oculis, nec intelligant corde, & convertantur, & sanem eos.* Perspicuum est igitur Christi Jesu iudicio factum esse,

Matth. 11.

Matth. 11.

Isaias 9.

Jerem. 4.

Isaias 44.

1. Cor. 1.

Jhu. 6.

quod, qui nescire videbantur, sciunt, & sapientes sibi reprobi facti sunt. Quam sententiam audientes ex pharisæis, qui cum eo erant, dixerunt ei: *Nonquid & nos cæci sumus? dicit eis Jesus: Si cæcesteris, non habereis peccatum. Nunc verò dicis, quia videmus, peccatum vestrum manet.* Habet omnino insertam superbiam, se habentem credere, quo caret, atque præsumptio incorrigibilis est. Atque autem malum est initium vitium ætimate propulsum. Quo vitio laborabat perveritas Judæorum credentium se habere veram scientiam, verum lumen, quibus carebant, & contumaci præsumptione falsebant seiplos, credentes illam abesse cæcitatem, qua umbrino errorum montes cægaverant. Purro melius cognovit medicus infirmitatem hominis, quâna agrotus, magister imperitiam quâna ipse discipulus. Sic & omnium conditor magis novit quid perfectionis, quid imperfectionis, quidve malitiz in sua creatura latet, quàm ipsa cognoscat. Oh hoc inquit: si cæci essetis, non habereis peccatum, alia intentione respondens quàm ipsi quæsierunt. Nam ipsi credebant se habere scientiam, & credebant, illa duntaxat, quæ montes illuminat. Habebant autem & peritiam legis, quàm si non habuissent, non eorum peccatum tam grave maneret, ac si non ex ignorantia, sed ex certa scientia deliquissent. Non in eo solum, quod Christum quærebant ad mortem, quia in hoc ab ignorantia sunt derelicti, sed in eo, quod Christum ex invidia persequerentur, cujus opera irreprehensibilia erant. Et alia innumerabilia mala faciebant contra cognitam legem, firma stante sententia, quod peccatum cognoscatur per legem, ut ait Apostolus ad Romanos. Peccatum non cognovi, nisi per legem. Ac per hoc advertendum est, quod scientia peccatum exaggers, & neglecta ignorantia non excusat.

Rom. 7.

Cap. XXXIV.

De ambulatione Salvatoris & Petri supra mare, & liberatione Petri mergentis, & quibusdam miraculis factis. Quid capiatur ex typo ex his secundum Matth. Mar. & Joan.

DUO diversa in patrâione miraculi ad invicem conveniunt, corpus solidum & grave, fluxibile & magis leve: unum ferens, aliud latum, neutrum mutans sitam naturam, ut solidum & grave transferret

existeretque levius, neque fluxibile & leve in soliditatem transiret, sed utrumque servabat ex primordis insitam à Deo naturam. Corpus Christi & Petri ambulavit super aquas non quod aqua solidaretur ad solidum corpus, neque arte natura

roria incedebant, neque agilitas assumpta superferebatur aquis, neque phantasma fuerunt corpora illa, ut cogitatum est, alioquin falsitatem haberet Evangelium Sanctum, & falsum crederetur, quod carnem veram assumpserit Dei Verbum. Nam si duo ista corpora invicem sibi in sua natura celsissent, Petrus hæsitrans, neque mergi cepisset. Si agilitatem resurrectionis dotem accepissent, etiam Petrus non fuisset submersioni vicinus. Et si de Petro nulla videatur oriri cunctatio, quod miraculosum fuerit pro eo modico, quo ambulaverit supra mare, & suæ infidelitati imputandum, quod meruerit, de Christo non videtur, quod sic fecerit ad miraculum dari, cum in eo esset agilitas ex omnipotentia Verbi assumpti. Veruntamen fidenter dixerim, quod miraculosè hoc facere voluit adhuc mortalis, non ex illa dote glorificati corporis, quoniam post illam generalem resurrectionem non dicitur miraculum, sed beatum quicquid fiet in corporibus ex illis donibus, quibus per beatitudinem ipsa corpora donabuntur, ita ut ipsum beatum esse non sit miraculum, sed beata natura nunquam in aliud commutanda. Nec in significatione erit beatum esse, sed tantum id, quod beatum erit: nunc verò miracula in significatione sunt, ut aliud oculis, aliud intellectuibus inuaniat. Nam post miraculum quinque panum cum compulisset discipulos suos ascendere in naviculam, & procedere cum trans fretum, & ipse ascendisset in montem solus orare, & tenebrae jam factæ erant, & non veniat ad eos Iesus, & navis erat in medio mari, & ipse solus in terra. Mare autem magno vento flante exurgebat, & navis portabatur magnis fluctibus. Et videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis. Omnis vita hominis, quædam ars nautica est, agens quotidie imprætermisissè incertam navigationem in centesimo pelago, nesciens in quem portum sit ipsa ventura, præterquam in portum turbatum mortis, ubi est constituta domus omni viventi, quæ undique procellis flantibus quatitur. Amplius autem ipsa virtutum arx in procelloso pelago constituta est, qua dirigitur iter in cælum. Exurgit mare flante vento, quia omnis inquietudo ex tentationibus erebrius intumescit. In medio mari apostolica navis exiit, ad æquanimiter tolerandas tribulationes fides parata censetur, certè recipiens si qua sunt animæ natantia mala. Et ut omnes intueantur ecclesiam non declinare in partem, utriusque partis, si medium tenet, iactatur

B. Sum. de Cassia Com. in 1^{am} Ep. ad Rom.

ipsa fluctibus. Inevitabiliter necessarium est, quod agitat procellis undosus naviculam, mare, cum ventus irruerit, & ecclesiam seu quambet animam in veritate quiescere impossibile dixerim, cum tot sint averfiantia fides, tot, quæ obsistant proposito cuilibet animæ tendentis in cælum. Iactatur fluctibus maris marina raris, & ecclesia terrore tyrannorum persecutione infidelium, in insidiis hæreticorum, improbitate perversè viventium indefinenter iactata est, antequam deveniat in ultimum portum. Omnis anima insignita fide, suo desiderio tendit in visionem, & in illam veritatem, quam credendam accepit, sed antequam de mundi pelago eruat, varia & multiplici quatitur valitudine tempestarum, ut nunc in seipsa velit, aut velit, quod est agendæ virtutis, nunc delectetur agere, nunc tabescat, nunc lætatur, nunc radio agenda consumet, nunc hæsit, nunc confidit, nunc properat, nunc quasi desperatio torpescit, & in suis voris aut non placis ferè semetipsam deprehendit. Quid verò invisibiliter ab invisibilibus hostibus patitur, incomprehensibile protinus est. Qui nunc in illam anxiatur fidem, nunc spem, nunc ipsam ventilant charitatem, nunc ad ima deprimunt, nunc ad alta sub tollunt, nunc querunt qualificare vitis, nunc ipsas virtutes avertet, & non est, quo revertas, ubi non invenias tibi adversum. Semper & ubique stat, omnis negotiatio nostra mare sibi aptum est, quod solliciti ventorum flantibus potest. Proinde labor in remigando, quia ventus contrarius. Id enim agere nititur omnis intentio demonum, ne salutis deveniamus in portum, à quo ille navim propriæ voluntatis velo erecto majoris excellentiæ potiendæ impleto velo flante super bis vento, nunquam reversurus abscessit. Magnus labor velle superare ventos in aqua fortitudine remigandi. Non enim habet nauticum ædificium stabile fundamentum, & ventus in suis impulsibus non laborat. Latera quidem huminum in remigando ex labore lassantur. Superabantur hi à contrarietate & nimietate ventorum, nisi divinitus eis fuisset provissum. Invisibiliter ista sunt in arte nautica spiritali, ubi voluntati bonæ velut ventus contrarius adversatur ipsa voluptas, & omnis humana felicitas, & diabolica hostilitas, & laborare opus est ad vicendum. Non superantur vitia, saram, caro, mundus, minæ, terrores, tormenta, timores, prosperitates, adversitates, blandimenta, sine labore hominis utriusque.

S s 2

Sed

Sed nec sufficit labor noster adhibitus futuris, nisi superna gratia pro nobis confingat ab alio, & assiliat laboribus nostris, ut ea, quæ sunt necessaria perficiamus, velut ipse Christus prædixerat: Sine me nihil potestis facere. Nec abs re ventorum scilicet tentationum excitatio credenda est. Scriptum est enim: *Qui facit ventis pondus. Pondus venturum utilitas tribulationum est, quæ ita in pondere ferentium.* Fidelis enim Deus, qui non patietur quæpiam tentari supra id, quod possit, sed facit cum tentatione proventum, ut possimus sustinere. Et ipse producit ventos de thesauris suis. Si de suis oculis venti producantur, non ad submergendum, sed ad probandum humanas vires impellunt, neque ad interitum & damnationem, etiam si eveniant, à Deo sinuntur adversitates & tentationes hominibus evenire, sed ad probationem virtutum, & ad examinationem vitiorum nostrarum, ut agnoscerentur, quid possumus, ne superbiamus in nosipos confidentes, & ut fragilitate cognita, invocemus eum, qui potest per se non valentibus ferre juvamen. Si verò aliqui tentationum aut contrariorum submergantur altitudine, sibi adjudicent, non Deo super nos semper cum providentia & misericordia decernent parvo exemplo inferre auxilium, si non deficiunt animo in agone. *Hinc, cum remigassent stadia viginti quinque aut triginta. circa quartam noctis vigiliam, venit ad eos ambulans supra mare, & volebat eos præterire. At illi, cum viderunt ambulantem supra mare, & proximum navis fieri, timuerunt, & conterriti sunt, dicentes: Quia phantasma est. Et præ timore clamaverunt.* Ad designationem, quod modicum contra ventum profecerant, ponitur numerus stadiorum, & apparitio in quarta noctis vigilia, ostendit eos per totam noctem in laboribus extitisse, cum à sero jactari fluctibus navicula inceperat, etiam erat in medio mari, plus viginti quinque vel triginta stadiis distabat à littore, nisi largè accipitur medium, aut intelligamus retroversam navem contraria impulsione ventorum. Qua tripertita noctis vigilia, dum excubabatur in castris militibus sumpsit exordium, & hujusmodi nuncupationem accepit, & quarta vigilia non habet in successu aliam noctis partem, sed auroram & luminis claritatem, diem videlicet quo videntur, quæ celabantur in nocte. Et nisi navigatio quadriformiter turbata fuisset, non advenisset ille, qui

poterat imperare tempestatibus, & inferre quietem. Qui nec resuscitavit Lazarum, nisi quatruiduanum etiam & fœtorem. Omne humanum genus navigat in mundi aëre, in quo ventus multiplex navigio adversatur. Et in prima vigilia, in originali scilicet mundo magno labore remigatum est, cum illa ætate procedente omnis caro coarperat viam suam, ut vix octo animæ salvarentur ab aquis in illa prima rate centenarie editionis. In secunda vigilia multo labore sulatum est contra ventum angelicæ superbiz, contra ventum primæ tyrannidis, primæque idololatriæ, contra ventum sævæ persecutionis in patres, in eos, qui nati fuerant ex illis, qui ob victum descenderant in Aegyptum. In tertia contra ventum differentiz illegalium ad legales, & contra ventum firmatæ idololatriæ in orbe terrarum, per illos principes, qui undique illum tyrannica usurpatione premebant. In quarta contra incertitudinis ventum, quis mundi conditi seu creati Dominus esset, cum unus in omni orbe monarchacereretur homo. Et cum ventus validus invaluisset, ut homo pro Deo ab hominibus coleretur, in ipsa quarta vigilia Salvator mundi apparuit compescit ventum, fecit tranquillitatem in his, qui eum in fidelis navicula susceperunt. Et mutatis conditionibus mundi ex adveniente filii Dei quædam alia nox constituta est à regione novi diei, & sanctificati nobis illucescentis ex incarnatione Verbi, cujus vigiliz quatuor sunt, in quibus contra magnos impellentes ex adverso flatus in arduis laboribus remigatum est. In prima contra ventum circumscripæ incredulitatis. In secunda contra ventum idololatrici præputii agentis in autoritate terrorem tyrannicè inferentis fidelibus mortem. In tertia contra ventum subtilissimæ argutionis hæreticæ pravitatis. In quarta vigilia majori labore remigatur contra mundanæ atque multiplicatæ delectationis & sensualitatis ventum, in qua expectatur Salvator suo ineffabili modo supra mare appariturus, & daturus naviculæ suæ, atque in illa remigantibus sua benignitate tranquillum. Sed quod in apparitione ista facta discipulis volebat eos præterire, more fingendi dictum est, sicut duobus fecit post resurrectionem, fingens se longius ire. Sed illi clamaverunt, videlicet vocibus incertis & dubiis. Indistincta protinus & dubia vox timorem intrinsicum demonstrat adesse, quem habebant videntes proximum navi fieri, & cogitantes in corde adinvicem proferebant,

quia

quia phantasma est. Locus, tempus, negotium, periculum, insolita res, ignorantia, timoris cumulum faciebant. Sed dictum falsum etiam ad præfagium futurorum malorum fuit, quod Christus esset phantasma, quem paulo ante corpulentum & palpaverunt, & viderunt de illa multiplicatione panum manducare cum turbis, quanquam hoc evangelicus sermo non explicet. Attamen sic est ad ostentationem naturæ humanitatis assumptæ sine cunctatione credendum. Sed quia nesciebant esse Christum, illam formam, quam de nocte videbant accipiti visu tenebris obfidentibus hemisphærium nostrum, dicebant esse phantasma, re autem vera Christus erat. Sic à plerisque hæreticorum creditum & dogmatizarum fuit, quod Christus esset phantasma, & quod non assumpserit verum corpus. Plurimi gentilium pro phantasmate habuerunt omnem suam vitam, pro eo, quod turpiter fuit clausa per crucem. Et multorum Christianorum improbitas præsumpsit, & adhuc præsumit in phantasmam deducere vitam Christi, & coelibes mores ejus, abhorrens vitæ, humilitatem detestans, nihil pendens virginitatem, paupertatem velut rem impertinentem accutans, execrans abhinentiam, fastidians Sanctam crucem, & omne vestigium virtutum & morum ejus velut phantasmam aspiciens: nun quod in Christo ista gesta non sint, sed non expedire mortalibus nitentibus ad salutem, postquam Christus caput omnium nostrum pro nobis omnibus in se ista suscepit. Sed non adventit ista perveritas alias sententias Salvatoris: Qui mihi ministrat, me sequatur. Et alibi: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Et, qui amat animam suam, perdet eam. Et, qui non renunciaverit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Verumtamen, cum tali timore atque falsa opinione discipuli tenebantur, Salvator locutus est & dixit eis: *Confidite, ego sum, nolite timere.* Non patiebatur amplius pietas Salvatoris, quod discipuli sui in remigando amplius laborarent, aut illuderentur. Loquitur eis, ut quem non cognoverant per figuram, per loquelam agnoscerent. Et agitur hoc in experientiam rei, quod nox adimit certum visum, & notum reddit incognitum. Et notus in nocte per vocem cognoscitur, qui per speciem ignotus habebatur. Et in mysterio naturæ fidei est, quod per verba notum habemus Christum, quem in specie nunquam conspeximus, quia fides ex

auditu, auditus autem per verba. Dat loquendi confidentiam, & loquendo innotescit, quia ipse est, qui mare conturbare permittit, ipse, qui eos ascendere in naviculam jussit, ipse, qui panes multiplicavit, ipse, qui pavit, ipse, qui eos elegit, & discipulos suos fecit, ipse, qui veram carnem assumpsit, non phantasma se hominibus dedit. Loquendo auferit timorem, passionem mentis acerbè turbantem. Confidite non in vobis, sed in me. Siego sum, cur timeitis? Nolite timere, ego sum, qui tradidi vos in vexationem hanc, ut cognoscatis vestram fragilitatem, & à quo petere debeatis auxilium, non diu permittam, si in me, non in vobis, eritis confidentes. Petrus quidem recognoscens vocem Domini, adhuc hæsilians de persona, in amore tamen veniendi ad Christum factus, in seipso experiri perit, si Christus est, quem phantasma ante putabat, & nunc per vocem se ipsum esse insinuat. Proinde respondens Petrus dixit: Domine sita es, jube me ad te venire super aquas. At ille ait: Veni. Supra naturam, sensum, rationem & usum, signum de Christo Petrus exposcit, ut ad eum perveniat non vetus navigio super aquas. Et magnam jam potestatem Petrus in Christo credebat, quod imperio verbi sui posset super undas velut super solidum ambulare. Sed majori miraculo extat tota terra fundata ab exordio super aquas. Verumtamen magno judicio futurorum facta est peritio pontus & concessa. Quoniam sicut arca Noe figuram gestans ecclesiæ, lata fuit divino imperio super aquas, super omnes montes elatas: sic ecclesia super aquas persecutionum, tribulationum, hæresum, & quarumcunque impugnatum super-natus Christi imperio ambulavit, nec inter tot turbine & revolutiones hujus sæculi feri maris, nisi Christo jubente, perveniet ad ipsum. Et in argumento ad omnem fidelem animam factum est, ut aliter super tentationum aquas ad ipsum non veniat, præterquam ipse præcepit. Nam de navicula descendens Petrus ambulabat super aquas, ut veniret ad Jesum. Efficax Christi verbum, efficax fides Petri, unum in præcepto, alterum in effectu. Reciprocabatur præceptum ex ipso, cum ad hoc effet, ut Petrus ad se veniret. Et obedientia reciprocaret in Petro, ut sua utilitate perveniret ad Christum, ad quem, nisi super aquas baptismales aut sanguines in testimonium fidei effusus, seu super aquas mundas Spiritus Sancti desuper invisè dilapsus, sicut scriptum est: Effundam super vos aquam

Math. 14.

Ezech. 36.

Rom. 5. aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris: aut super aquas tentationum & tribulationum, non pervenitur ad Christum. Ambulate ecclesia fidelis, ambulat anima quolibet DEO dedita super aquas, quoniam Spiritus Domini ferebatur super aquas. Et caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Ac per hoc, si Spiritus Sanctus datus est nobis, & ferebatur super aquas, ipse idem ergo est, qui nos praecepto Jesu super aquas absque vehiculo vehit, autumatas quidem per omnem modum in typoque susceptas, quas aliter, quam per Dei auxilium Salvatoris jussu non sit possibile pertransire. Et vox Domini super aquas, ne subvertant fideles hominum mentes: quanquam per aquas multas etiam populi multi intelligantur, inter quos, cum varie inhorrescunt, nun transitur ad portum, nisi Salvator ipse coerceat. Et super aquas Dominus virtutem ostendit, cum in manu Moysi & Aaron convertit in linguinem, velut in justitiam ultionis ad terrorem Aegyptiorum, ut transire permitterent Dei populum. Necnon & divise sunt aquae jussu Domini, ut ejus populus transiret illud, & reductae ad submergendum populum insequentem. Vigilanti verbo dictum est, etiam altiori mysterio, quam pro tunc intellexit ille, qui dixit: *Domine si tu es, jube me venire ad te super aquas.* Quoniam si Christus nobis est Dominus, auxiliator & dux, si nos ipse ad exercendam virtutem, & ad meritorum auxilium dispensative agitari permittit in ipsis adversa, quae patimur, non relinquit quin manum porrigat ad iutricem. Sed si finit nostro demerito tradi occulto suo, sed iusto iudicio, finit & periclitari. Quoniam hoc interest inter electos & reprobos intrinsicis aut manifestis agitatores procellis, quod illi probantur, & liberantur ad praemium, illi ad supplicium superari sinuntur, Petrus quidem, si jussu Salvatoris in praesentia fide ambulans super mare, vidensque ventum validum timuit, *Et cum cepisset mergi, dixit: Domine salvum me fac.* Jam ipse viderat ventum validum, contra quem cum ceteris conabatur in remis, quia erat contrarius eis. Quid igitur est, quod nunc in mari ambulans ventum validum vidit? Quia quoties quis nititur in magis ardua & majora, vehementius quantur, atque impulsu demonum agitur. Nam nemo ita sentit impetus vinorum quam ille, qui eis rebellare disposuit, nec virtuti adversantia melius quis agnovit, quam ille, qui in eis statuit operari. Ante homines na-

vigant mare, non natura. Hic recessit ab arte, non natura se committens, sed fidei, ut plus in illa faceret, quam in natura vel arte. Sed merito ventum timuit validum, cum aliquando irruens in regione deserti, deiecerit domum conviviis floribus Job. Sed etiam & demerito timuit in praesentia & ad jussu Salvatoris, quia cepit mergi: ex defectu quidem fidei timor advenit. Proinde ambulavit Petrus super mare in jussu Salvatoris, in defectu vero suae fidei mergebatur. In virtute Christi superamus tentationes & vicia, & in virtutibus operamur. Et nostro quidem defectu subjacemus vitiis, & procul a virtutibus stamus. Clamat male patiens & perditioni proximus, de se dissilius, de Salvatore confusus: *Domine salvum me fac.* Sic & scriptura docet esse clamandum: Deus in nomine tuo salvum me fac, & in virtute tua libera me. Et experientia plurima factum est, quoddam, qui clamant in veritate ad Dominum, liberantur, sicut ipse pollicitus est, & effecit. Hinc David ait: Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte Sancto suo. Et alibi: Dominus exaudivit me, cum clamavero ad eum. Et iterum: Et clamaverunt ad Dominum filii Israel, cum tribularentur, & de necessitatibus liberavit eos. Sic liberavit & Petrum. *Et continuo Jesus extendens manum apprehendit eum, & ait illi: Modice fidei quare dubitasti?* Festinat ipse in auxilium oppressorum. Nam si non festinaret, ab initio existens homicida confunderet, qui nescit malefaciendo moras innectere. Sed praevenit auxiliando Salvator, antequam completus suam semper iniquam voluntatem, quam ipse ad injusto jussu in vexando convenire permisit, & manum porrexerat ad manum. Manus sua valida erat, potens & extensa, Petri autem infirma: sed in divina, cum apprehensa fuit, roborata manu. Infirma est omnia humana potentia, & deperit, cum vexatur, & agitur adversis, solidatur & adjuvatur à divina manu, cum ejus in veritate invocatur auxilium. Attamen arguitur de modicitate fidei Petrus, qua insistente mergebatur sub undis. Et meris arguendus erat, cum non potentia naturae, non arte natandi, cum homines non à natura aut alia animalia, imo ex arte narent, non sua virtute, sed tamen Salvatoris jussu, & in ejus fide de navi profluvisset in mare. Cur deficit in fide, in qua se dedit in turbamum fluctibus aequor, si non defecerat ille jubens? Habebat ipse fidem, sed modicam, & ex modica ipse dubitavit. Cur modica de tam magno? Cur dubium

Psal. 71.

Psal. 3.

Psal. 4.
Psal. 106.

dubium de experto? Cur tributio de illo, qui deficere nescit ei, qui sibi credendo non deficit? Non arguitur Petrus, quod non utitur viribus suis, intimæ quidem erant, sed arguitur, cum hæsitavit in viribus Salvatoris. Modica fides dubium timorem adduxit. Timor impellebat in submersio- nem, sed spes eum ex toto non deseruit, ex qua clamavit ad Dominum, ut servaretur ab aquis. Modica fides causa est delictorum & criminum. Omne quidem peccatum aut delictum, non tantum ab iniuria fragi- litate procedit, quantum ex defectu virtu- tum, quas si volumus, ubertim in anima numerat operatur altissimus. Omne quod non est ex fide peccatum est. Et ex modica fide timemus nobis ex mundo, non ta- men ex inferno nec à separatione à DEO. Ex modica fide negligenter ambulamus in via DEI, nec non esset retributio me- ritorum. Ubi dubitatur ex fide, omnia evanescunt. Liberato à fluctibus Petrus voluerunt illum accipere in navem, ut sicut Petrum, sic liberaret & ratem. Ipse autem Salvator ascendit in navem, & cessavit ventas. In quam animam Christus ascendit, non possunt tentationes aut quælibet retrospectas immergere. Secure incedit, qui Christum vehit in navicula cordis sui, nec timet à spiritibus procel- laram, nec retrograditur, sed in anteriora procedit, & ideo applicatur ad terminum, ad quem itur. Etenim ista navis in quam Christus ascendit, statim stat ad terram qua ibat, scilicet Genesareth. Neo du- bium, quia vehens Christum, à Christo vehementius vehebatur. Omnis anima illum vehens vehitur, quo feliciter deve- nitur in portum. Sed qui in navicula erant, venerunt & adoraverunt eum di- centes: *Petrè Filius DEI es.* Non habe- bant, quod amplius impenderent tam gu- bernatori petro, præterquam reverentiam adorationis, & confessionem veræ fidei, quod esset Filius DEI. Et hoc est primum, atque præcipuum, quod à nobis exigit Christus, ut eum credamus DEI Filium æternum in tempore incarnatum, & per adorationem latræ veneremur abjectis ido- lis & multiplicatis per homines Diis: quo- niam omnes Diæ gentium daemonia. Mi- rum valde, quod isti Hebræi genere, pa- tria Galilæi, quantum unum Deum pro- mulgatione legis audierant, sicque tene- bant; de trinitate sermo nondum eruperat manifestus, de æterna generatione scriptura tacebat, silebat & lingua: quo igitur motu confitentur isti hunc esse Filium DEI? Non- dum hanc inauditam à seculo superno- doctrinam ex ejus ore susceperant. Sed

qui præstitit in ambulatione supra mare in Petri liberatione, in venti cessatione signum, præstitit & fidei intellectum. Et quodammodo se sic exegit, ut homo confi- teretur, sic fecit, ut crederetur. Aliter non posuisset esse ex ore vera confessio, nisi prout erat in corde credulitas. Quam so- lus DEI erat infundere, non hominum erat docere. Et pia obsequantia, custodi- dia præceptorum legalium merebatur in hominibus credere DEI Filium incarna- tum. Simplex quidem & magna credu- litas, & veritate firmata, cum dicunt: *Verè Filius Dei es.* Quam confessionem, cum ab ipso interrogaretur discipuli, quem dicerent esse, homines Filium Homi- nis, Petrus pro omnibus respondit, quod esset verè Filius DEI. Nec credimus hanc confessionem adoptione aut imita- tione factam, sed in illa veritate, qua Filius Dei est. Etenim in veritate ista con- fessio facta est, quod ab æterno sit Fi- lius DEI, non aliquo semine generandi. Et plus ac magis intra se suspicant, non enim intellexerant de quinque panibus. Stupor erat ex gestis insolitis, nec aderat præteritorum memoria, quid magnum de quinque panibus & duobus piscibus fecerat. Erat enim cor illorum obcecatum, Exagitationum vehementia, quas fuerat passus, nondum ex toto ad seipsos vene- re, scilicet quin stupere ex actis. Tenebatur cor illorum quodam ignorantie velamento, ne illum agnoscerent, & forte machinamento demonis obcecaba- tur cor, eo demerito, quo sibi loquenti non credent, confidentiamque non prestant, nec intellectum scilicet memoriam habe- bant de panibus sic miraculose præcæ- die multiplicatis. Beneficiorum oblivio meretur poenam, ut intellectus ad ma- jora cognoscenda claudatur. *Cumque egressi essent de navis, continuo cognove- runt ubi loci illius.* Ac etiam ipsi disci- puli, scilicet cognitione solita, non ad- dita ampliori. Omnia in pace melius, quam in turbine cognoscuntur: propterea nemo miretur, si illanibus procellis ob- tunditur sensus, ac si nesciat, quo tendat, aut quo fine sentatio terminetur. Cum ictus multiplicatur in bello, aut militem miles impellit, & pilis pila minari non desinunt, cum signa non vergunt, cum signum non buccinant ad receptum, non est de pace conquirere, nec scire de fine, sed pugnare, ut felix finis obvieniatur. Cum vero fuerit cessatum à pugna, tunc agno- scitur quid perditum, quid adeptum, quid partum in honore, quid in spoliis, quid in corpore toleratum, quid illarum in hoste.

Semper

Matth. 16.

Semper fumus in turbato navigio, sed cum interdum quietis devenitur in portum, propellitur ignorantia, & præstatur rei notitia melior. Viri quidem regionis illius cognoscentes ex persona & ex virtute JE-UM, non tamen quod verus Deus esset. Ex fide concepta percipitur *Et tunc per universam regionem illam cuperunt in grabatis eos, qui se mali habebant circumferre, ubi audiebant eum esse* Ubique Deus, sed personam hominis ex sanctitate venerabantur. *Et quocunque introibat vicos, vel in villas, aut civitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabantur eum, ut vel fimbriam vestimenti ejus tangerent, & quotquot eum tangebant salvi fiebant.* Ista expositio infirmorum iu diversitate locorum sicut introibat Jesus, magnum fidelibus præstitit documentum, ut ibi occurramus sibi pro sanandis infirmitatibus nostris, ubi se offert cum subventionibus suis. Nec enim eum prævenire possumus nostra virtute, nisi primo ipse per gratiam suam præveniat. Ipse præingreditur vicos nostros, villas & civitates, vicinitatem & rusticitatem & civilitatem, quam cum virtutibus & cæteris & proximis nostris habemus agnoscit. Et nos detegamus de decora invisibilium infirmitatum, quamvis agnoscit ponentes infirmos animos in plateis, in illa latitudine veritatis & justitiæ, quibus sanari possumus. Est & adhuc Christus per sua membra ingrediens in omnibus locis ad nos, & in sacramentis eum habemus ubilibet, saltem humiliter requiratur ad fimbriam contingendam. Fimbria vestimenti Jesu, pars est extremior, terræque vicinior, ornatum ad vestimentum faciens, illum videlicet ex arte, non ex natura inventum, quamvis ex naturalibus rebus addita peritia humani ingenii artificiosè agens, fuerit plurima ornamenta. Bonus ornatus erat natura Filius Dei, pro hominibus factus homo, sed hoc abscondebatur à nobis, sed arte quadam innoveit, ut homo ostendit innocentie ornamentum, & irreprehensibilis vitæ, ut nihil habens aut agens impertinens, sed quod erat de regulatione virtutum, in moribus celestibus cum hominibus vivens & degens. Hæc fimbria erat aurea, sic & sponsa sibi assistens ornanda erat, & omnes animæ Dei filie factæ per gratiam, quoniam omnis gloria

ejus filiarum regis ab intus in fimbriis aureis, scilicet sapientia & charitate rubricata. Quæ præmissis precibus tangenda est, non aulæ temerario contingenda. Orationibus oportet prævenire dona virtutum, quibus languores & infirmitates nostræ sanantur. Quotquot tangebant fimbriam sanabantur. Quotquot tangimus artificium Christi ornamentum, quod arte est à Spiritu Sancto editum, qui omnium est artifex, quod Christus gessit in terris, fide, mente, opere perseverantes usque in finem, salvi erimus. Fimbria ista, ut perseverantiam sonat, ornamentum est virtutum invisibilium & visibilium acque irreprehensibilium actionum: quoniam ipsa fimbria ponebatur in fine cujuslibet vestimenti, cui erat addenda, in designationem perseverantiæ in ornamento morum, quæ sola inter inter virtutes nanciscitur premium. Quoniam non qui inceperit, sed qui perseveraverit, hæc salvus est. Ipsa est quæ sola ex agonibus portat bravium & coronam. Ipsa est omnium virtutum & bonorum ultimum ornamentum, quod quicunque retigerint salvi fient. Frustra suadatum est in actione virtutum, si non adest vel si aberit laus finis. Huius aliquando ad agenda bona intercapedo fiat, aut à bono averfus ad mala quis conversus existat, redeundum illico ad intermissam virtutem, & ad relasciendum interceptum tempus, ut optimus finis adveniat, & sit tactus fimbriæ, quod promissa salute obtenta claudatur cujuslibet ultimus dies. Sed si tangentes illam Christi fimbriam seu vestimentum salvi fiebant à quacunque infirmitate detinebantur: confidamus & nos, qui excellentius à vestimentis, & fimbria quid habemus, verum Christi corpus, quod manu puræ sinceræque fidei & morali quodidie possumus non corporum, sed animarum contingere ad salutem. Et nemini volenti denegatur, qui gratiam in veritate quærit, quin possit habere. Etiam manuductione se offert sanis pergentibus ad ædes, in quibus sacramentaliter agitur, & ad infirmos & invalidos per manus sacerdotales benigne defertur, ut non solum ad ipsum infirmum, sed ipsum ad infirmos accedat, nullis precibus tantum, quam propriis opportunis.

Psal. 41.

Math. 10.

Libri VI.

De Parabolis Salvatoris.

Prologus.

Quid sit Parabola ?

PARABOLA facilem holum parat ori, & intelligentie nostrae mentis, ut sub similitudine intelligantur, quae proprie tardus non agnoscere intellectus. Est etiam parabola comparativa similitudo, sive negotii ad negotium, sive personae ad personam, aut status ad statum, quae in designationem alterius rei, quam litera sonet, dicta cognoscitur, ut intentionem dicentis pronunciet, etiam si secundum litteram, quod refert, gestum non invenitur, quum in multis parabolis ad sensum res gesta fuerit, sicque credatur: in multis vero, quod narratur verbis, aut scribitur literis, res ad sensum gesta non fuerit, ac per hoc mendacis non causabitur dicens, si sub similitudine aliquam veritatem expressit, monuit, aut terruit, aut avertit à malo. Et quum nos oporteat literae inspicere veritatem & intentionem dicentis subalternative, omnis lector, quod legit, intelliget, ut literae veritatem intentioni supponat dicentis, non intentionem literis exaratis. Nam omnis literae veritas est illud, quod author pronuntiare intendit, sive sub similitudine, sive sub proprietate loquendi, sive parabolice, sive per expressionem, sive per exempla, sive per rationem. Habet omnis aliquid dicere tentans, literas, similitudines, proprietates, parabolae, aenigmata in obsequium; & fingendi auctoritatem, dummodo, quod fingitur, trahatur in aliquam veritatem, seu in morum utilitatem indubitanter deducatur. Necnon & parabola saepissime parat vela, ut quod dicitur non facilius, sed cum difficultate lector intelligat. Antiquorum vero sequentes sententiam, maxime Graecorum, in quorum lingua tria krypta sunt evangelia, quantum vero prius in illam fuit, quam in nostram translatum, deinde in nostram de Graeca lingua quatuor evangelia sunt transla-

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Evang.

ta, ordine dicendi alio parabolam intelligere declaramus. Nam para graeco eloquio, nostro prope seu juxta intelligitur, bole autem in graeco, in latino sententiam sonat. Erit ergo parabola, quod non proprie, sed prope appropinquabit illi sententiae, quam author intendit educere, seu quod intendit includere in audientium corda, sive legentium. Erit etiam ex hoc parabola sententiae testimonium, velut si quisquam quempiam mechanicam artem docens verbo bonus, aut figuras geometricae artis, cum ille, qui docetur, pro tarditate intellectus non percipit, exemplificat manu, quod verbo tardebat. Nam sicut artes conubernant solum in anima, non in sensibilibus aut sensibus: Sed in his solum sunt artificiales effectus, quas sepe oportet tradere per similitudines, quae subiectae sunt sensibus: sic altissime veritates & intentiones docentium atque dicentium in animabus hominum sunt, non in parabolis aut similitudinibus, quamvis per similitudines atque parabolae innoscere oporteat intellectibus rudibus, aut velare indignis, ut non intelligant, seu occultare pro tempore saepe iustis, ut semetipsos cum labore in intelligendo exercent, & intellectus noster in scriptura divina non solum manifestis, sed etiam pascatur obfuscis. Proinde non absque magno mystetio Dominus & Salvator noster locutus est in parabolis, quas per omnia ad plenum differere fit difficile, cum multa intentioni dicentis atque legentis necnon & rebus dicendis serviant globatim, quae singularim omnino non serviant, velut ad imaginem faciendam praeparati colores, quorum neuter habet futuram imaginem & ante productionem in imagine nihil significant, quamvis quilibet repraesentat seipsum: cum vero ex eis fuerit imago pictoris auctoritate de-

T t

ducta,

ducta, non ad colores singularem, sed conglobatim ad imaginem habetur aspectus. Sicque in parabolis & in quibuscunque locutionibus figuratis non expedit omnia considerare per singula, sed tantum quod ex rerum narratione concluditur, alioquin aut in difficultatem incidere omni modum differendi, aut in impertinentem expositionem penitus laboreretur. Multa enim in scriptura divina consignificant mysteria sive mores, dum symbolum faciunt, nunquam verò significant singularem, quamvis & alia multa repetantur in scriptura divina, quæ consignant atque signant, quotum exempla ponere generat prolixitatem, & maxime ab eo, quod summissum tractandum, avertit. Omnes namque artes aliquid punctale habent, quo artifices agenda perficiunt, quod punctale instrumentum multis fulcitur appositionis, ut cum illo artifex operetur. Nam terebelli acumen solum penetrat non tenetur, aliquid autem habet annexum, quo dum perforat, tenetur. Vox est, cujus instrumenta sunt plura, nullum tamen per se solum vocem valet emittere. Cum au-

tem vox insonuerit, ejus significatio tantum apprehenditur, instrumenta loquuntur. Proinde in hujusmodi locutionibus parabolicis, quid ex eis percipiatur aut concludatur est maxime advertendum. Sed quia parabolam esse quandam similitudinem dixi, profecto similitudinem parabolæ supposui: quarum differentiam & clariorem intelligentiam oportet inspicere: quoniam similitudo dici potest inter rationabilia solum, & eorum actus, inter sensibilia & eorum effectus: inter rationabiles actus & irrationabiles, cum actus creaturæ rationalis in bono vel in malo similitudinem habeat ad actum creaturæ irrationalis, inter rationabiles actus & actus rerum insensibilium, cum aliquid luci, soli, stellæ, lapidi, aut hujusmodi comparatur. Parabola verò in evangelio nunquam sumpta est, nisi rationalis personæ ad rationalem personam, seu rationalis negotii ad rationale negotium. Itaque hic parabolæ solum, alibi similitudines Salvatoris ipso adjuvante tractabimus, parum in eis mysteria, & allegoricos sensus, mores verò magis indagantes.

Cap. I.

De Parabola orandi, & impetrandi secundum Marcum, & Lucam.

AT quidem prima parabola Domini Salvatoris de petitione seu oratione fuit, in qua ostendit pertinaciam & fiduciam impetrandi. Quum enim docuisset orationem septenariæ, imo universalis petitionis, hujusmodi parabolam statim adjecit: *Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum mediis nocte, & dicat illi. Amice commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit ad me de via, & non habeo, quod ponam ante illum.* Qui omnibus creaturis rationalibus ex virtute & ex natura invisibilis amicus est, nisi propria culpa impediatur, velut amicum ab amico necessitate urgente rogari se ordinat, dicens: *Quis vestrum habebit amicum? Amicus est, qui amicum habet.* Et solitum est hominibus, & consuetudo non nova, quod homo amicum habet unum & reliquum, ut ex uno alteri serviat. Et opportunitate agitur, ut interdum pro se, interdum pro amico prematur amicus, unde cogitur subventionis capere compendia. Ecce quod suo micro

& ineffabili modo creaturis rationalibus præveniendū DEUS factus est amicus. Igitur rependendo valemus esse fidamini ejus, velut ei, à quo utriusque vitæ necessaria poterimus emolumenta sortiri, necnon nostris providere amicis, quos denegare non possumus, qui ad nos nocte veniunt, & de via lassū labore casso refici perunt, quibus quid anteponamus, nisi amicus omnibus sufficiens DEUS nobis dederit, non habemus. Premit enim omnes iusta necessitas, ut nec nobis, nec aliis simus sufficientes tempore opportuno. Ac per hoc velut nos ad perendum exagitant, parabolam ponit. *Quis vestrum habebit amicum, ut sicut inter amicos temporales peragitur, sic inter DEUM & homines fiat, quod sicut amicus amicum urgente necessitate sollicitat, sic & nos DEUM modo ineffabili amabilem.* Causa non modica nos compellit, ut pro amico minore sufficientem atque majorem requiramus amicum omnium rerum eum. Amicus noster minor, est ipsius animi appetitus, seu non sultus affectus, qui per noctem sæculi lassus de via, quia secu-

Lucæ, II.

rus est de via propriæ voluntatis atque directionis, nun satius volitis, non refectionis obtemis, ad animi januam atque rationem convertitur, quærens unde quiescat fiat, & unde satiatur. Sed cum animus inops sit & egens, Deum adeat, & impetret, quid apponat. Venit ipse affectus de hujus sæculi via, in qua erravit, in qua se credebat aliquid sufficientiæ habiturum. Venit de via, non de illa, quæ Christus est, direxisset enim in superna fluentem, & in locum pastus æterni, & in quietem imperturbabilem. Venit de via, qua tendebat ad inferos, nisi retrovertisset. Venit de via iniquitatis atque perditionis, velut cum peccator vera potuerit ductus revertitur ad iudicium rationis, & omnino malè se fecisse cognoscens rerum labentium expertus defectum, peccatorum abhorrere volutabrum, satietatem virtutum & gloriæ refectionem inquirunt. De hac via familiariter & defectu legitur in sapientia, quæ intitulatur Salomonis: Ergo erravimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Qui errant à via veritatis, falsitatis viam necessariò sunt ingressi. Nunquam nisi per falsum erratur à vero. Erratur autem à vero per falsam intelligentiam. Et hominum appetitus exorbitat, cum quietem in inquietis, pacem in bellis, satietatem in vacuis, refectionem in defectibus, stabilitatem in perfunctoris labore se credit. In qua via lumen iustitiæ non refugit, cuius esuries atque sitis Salvatore omnium afferente satietatem obtinet in supernis. Alit enim: Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, ambulavimus vias difficiles, viam autem Domini ignoravimus. Vide viam Dei, qua venit amicus, scilicet nostri animi appetitus. Vide ubi lassatus est, sed conversus est, cum eum de spina conficit. Dicebat enim David in forma hominis poenitentis: Conversus sum in ærumna mea, dum configitur spina. Via iniquitatis, via est delictorum, cum per ipsam divina iustitia complere contemnimus, quæ per iustitiam exequi deberemus. Via perditionis, via est inferorum, cum quis peccata sequitur in presenti lædencia, & auctorem in fine perdena. In his viis lassati animi appetitus, cum nulla sit quies divina iustitia spermentibus: recesserunt enim à Deo, qui solus hominibus potest dare quietem. Et cum labore paratorum fœderum etiam tenditur ad infernum, & semper famem paritur, qui peragrat viam

8. Sim. de, Cassia Com. in H. Evang.

nequam. Non sunt in illa refectioni apta hospitia, sed defectus. Ambulant peccatores vias difficiles, quoniam ad multorum malorum effectus non faciliè pervenitur. Et omnia laborant in paratione malorum, quoniam instrumenta naturæ, virtutum, & gratiæ ad actiones improprias sunt converta: in actionibus verò propriis, quas omnipotens indidit, non unquam laborant. Nihil difficile Deus imposuit creatæ naturæ. Vias verò & difficiles actiones homo peccando peregit. Viam autem Domini ignorat, qui infami graditur via, seu qui Christum intelligere neglexit. Adhuc inspicimus intentius viam, de qua venit amicus hominum scilicet lassus affectus. Quid inquit Sapientia, nobis profuit, quid divitiarum jactantia contulit nobis, dum scilicet per viam sæculi & iniquitatis & perditionis incederemus? Ipsam omnibus plena sententiis, rationibus & exemplis, propriæ suæ inquisitioni responderet: Transierunt omnia illa tanquam umbra, & tanquam nuncios præcurrens, & tanquam navis, quæ pertransit fluctuantem aquam, cuius, cum pertransierit non est vestigium invenire, neque semitam carinæ illius in fluctibus. Aut tanquam avis, quæ transvolat in aere, nullum invenitur argumentum itineris illius, sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum, & scindens per vim itineris aerem commotis alis transvolavit, & post hæc nullum invenitur signum itineris illius, aut sagittæ emissæ in locum destinatum, divilus aer continuo in se reclusus est, ut ignoretur transitus illius. Sic & nos nati continuo definimus esse, & virtutis signum nullum valuimus ostendere, in malignitate autem nostra consumpti sumus. Tanta dixerunt in inferno hi, qui peccaverunt. Ecce quam variis similitudinibus via sæculi comparatur. Ecce quam incertis successibus affectus noster in eis perambulat. Bene sibi cavit, qui resiliit, qui retrocessit, & qui non stetit in illa, beatus. Bene sibi providit in posterum, qui reversus est ad animum suum. Nam via peccatorum complantata lapidibus dicitur. Proinde amicus animus, ad quem venit de via affectus amicus, famelicus atque lassatus, surgat ea hora qua venit, & vadat ad omnipotentem Deum, qui omnibus jure volentibus est amicus. Et tres panes ab eo sibi dari petat, quos ante appetitum de via lassum venientem apponat. Nocte venit amicus minor, nocte majorem adivit. In nocte quippe sumus, quamdiu in mundo versamur, in nocte peccati, in nocte

Ecce, n.

T t a

igno-

Sapient. 3.

Matth. 5.

Psalm. 31.

Gen. 1.
Job. 30.
Ecc. 3.

Psalm. 138.

Matth. 10.
Luc. 10.

ignorantia, in nocte humanæ miserie, in nocte delectationis tenebræ. Nox à nocendo suum nomen accepit. Hæc omnia suis modulis nocent. Deus autem tenebras appellavit noctem, & ossa Job nocte perforabantur doloribus, & in nocte non inveniatur requies spon-
sus. Multa sunt in scriptura sacra nocturna mysteria bona vel mala, in quibus vi-
tutes & vitia designantur. Sed singu-
laris est nox, & interpretativum horum
habet, quæ venit amicus, & ad eum veni-
tur amicum. Nox ista parientia est, &
à sæculo in sæculo facti tenebrosi, ut
velut sæculo displicere, ut possit Christo
bene placere, & velit ladi à sæculo, ut
jovetur à Christo. Hæc enim nox sicut
dies illuminabitur : Quia sicut tenebræ
eius, sic & lumen ejus. Hæc nox vertitur
in diem, & post ejus tenebras lux in spe
firma conlurgit. Hæc nox matutinum
habet lætitiæ, cum in illa devius affectus
per devia de via venit ad animum, ani-
mus verò, ut tres postulet panes, accedit
ad Deum. Profectò tres expentii panes
amico anteposendi, mysterium trinitatis
insinuant creatricis, & ejus quæ in appro-
priatis sibi suo modo respondent : Potentia,
sapientia & voluntas bene agendi,
postulandi sunt ab amico superno, ut
anteponatur amico, qui de umbrosa via
revertitur malis laboribus hebeatus. Vir-
tutes vivificæ animam mortuam revivi-
ficere facientes, tres solummodo sunt,
quas theologicas Græco & usitato eloquio
appellamus, quæ nunquam habentur hu-
manitus, sed divinitus conferuntur, quas
postulare necessitas cogit, & in mensam
invisibili anteposere affectus, ut omnino
sibi præ cæteris sint in voto, in quibus
lassitudo cedit supervenienti virtuti, &
aboleretur fames, cum in mensa cordis as-
titerint, & quiescit in solidis, ubi præ-
rupte labebatur in labentibus, sistiturque in
bono, ubi ad malum incursum dæ-
monum impellebat incursum. Sed cum
postulat, dicit : *Amice, comoda mihi tres
panes*. Vide quam solerti verbo, & cauto
Christus hanc parabolam posuit. Dicit
enim, comoda. Liberam largitionem
petere non videntur, sed sub restitutione
tacita commodati, nam in commodato
rei dominium non transfertur, sed repe-
ritur ex integro, & sæpe restituitur cum
annexo. Sub hæc pollicitatione accipit
ille, qui petit. Restituere siquidem opor-
tet ex integro ea, quæ à creatore com-
modati accepimus, atque lucrari cum eis,
ut aliquid superaddamus, ne simus in
causa, cum iustus exactor rationem &

rem concessam exacturus adveniret. Re-
probatum atque multatum in subinferen-
dis parabolis invenimus eum, qui acce-
pitum talentum abscondit in terra, seu in-
volvitur sudario cum ipso negotiari despi-
ciens. Proinde rationalis animus, cum
accommodatione postulat, unde subveni-
at affectui per devia dissoluti, de via
perdita revertenti. Nam ad nihilum va-
let animus, nisi respiciat à malis, & ad
ipsam revertatur affectus, qui etiam pro
nihilum sibi est, nisi pro ipso ea postulando,
quæ cognovit utilis, rationalis animus ad
Dominum interpellat. Causam verò
commodationis & suæ petitionis allegat,
dicens : *Quoniam amicus meus venit ad me
de via*. Cum amicus requisivit amicum,
nomen possessivum non adiecit, sed pro
amico nempe subiecit, ut vel certitudine
fidei credamus ipsam ex se omnibus ami-
cum esse, propterea non oportet adjicere
sonans meum, aut quia incertum omnino
factum est, utrum in suam amicitiam eos
recepit, qui per hujus vitæ momenta
decurrunt, & nunc amicitiam Dei amici-
tia mundi, nunc amicitiam mundi mu-
tant amicitia Dei, quorum affectus adhuc
mundanis ardoribus æstuat, nedum re-
vivixit vita virtutis, nec alicui perfecti in
hac vita inclaruit, utrum sit dignus odio
vel amore, quamvis magis eveniat malos
odio fieri, quam bonos Dei amore teneri.
Sed de amico alio cum loqueretur, ad-
iecit quod meus, quandam certitudinem
exprimens, quod amici sunt animus &
affectus. Sed veniebat de via, quia non
semper affectus sequitur animi rationem,
sed per devia sæpe vagatur, aut viam eli-
git, quæ sibi recta videtur, cujus finis pe-
netrant ad infernum. Allegat insuffi-
cientiam pro causa sufficiente, quæ exau-
diri mereatur, cum dicit : *Et non habeo,
quod ponam ante illum*. In nulla creatura
fuit aliquando inventum, aut invenietur
in Sæcula Sæculorum, ut ante affectum
suum ex semetipsa possideat, quod ap-
ponat. Utinam omnibus esset nota im-
perfectio in hominibus latens, perfecti
aut omnino tabescerent, aut viam extol-
lentia ignorarent. Nemo sibi Deus est,
aut largitor bonorum. Sub uno curvari
oportet, qui omnibus jure præest, & ab
ipso cuncta deprecare, qui creavit digi-
tus suis. Calculat aliena numismata, qui
quod non habet, habere se credit. Sed
ne anima ocyus non audita desisteret à
petendo, petentem opportunè impor-
tunum fieri prædocuit, dicens : *Et ille
delatus respondens dicit : Noli mihi molestus
esse, quis osium clausum est, & pueri me-*

cum

dom sunt in cubili, non possum surgere & dare tibi. Et ille, si perseveraveris pulsans, dico vobis sine dubio surgens, eo quod amicus ejus sit, propter improbitatem tamen ejus surget, & dabit illi, quot habet necessarias. Hæc omnia, si singula creatori voluerimus applicare, aut dicemus aliquid impertinens, aut prolixitatem operam dabimus, quam vitamus. Sed melius est importunitatem petendi, quam hic Salvator concludit, elocere, quam ausu temerario singula velle tractare, cum solum parabola id intendat, ut sicut amicus opportunus remediò, si non aliter importunè pulsas ad osium amici, quod si non propter amicitiam, saltem propter importunitatem, quod peti, obineat. Sic animus noster, quem tanta necessitas afficit, perseveranter pulsas ad januam Dei nostri nos invitantis amici, aut quod amicitia nostra jure non obtinet, nobis sua benignitate pro nostra importunitate donetur, quamquam responsione intranea occultam Dei rationem, & interdum intus in animo nostro clarescentem non incongruè perpendamus, quia non de foris, sed deus rationis menti respondet altissimus. Recusatio molestiæ nostram indignitatem insinuat, nam qui aliqua dignitate clarescunt, sæpe molestiam refugium ab indignis. Clausum osium firmitatem pandit justitiam. In secum cubantibus pueris intelligere possumus innocentiam custoditam, quam præ ceteris virtutibus creator afficit, & obnoxius diligit in hominibus, quos creavit, hæc siquidem semper cum Domino requiescat. Impotentia verò surgendi non applicabitur creatori, sed in parentem penitus inflectatur, cum nemo mereri possit, unde audiat. Sed si perseverantia importuna orationibus, gemitibus, singulibus & lachrymis, julsisque operibus, amore vehementi, timore profundo pulsaverit ante osium, flectetur justitia, quia in misericordiam converteretur. Et surget, qui nemini, nisi malè in peccato jacentibus jacet, & dabit, quod nobis noverit necessarium & expediens. non amicitia nostræ merito, sed suo ineffabili dono. Sed nec repugnat alicui veritati ex his hujusmodi capere intellectum, ut velut amicus pro amico defecto ad alium aliquid petat amicum, ut velut mediator intercedendo subveniat, sic Christus amicum habens genus humanum de via laboriosa venientem, cujus assumpsit ipse profectò naturam, amicus factus ad eam, & Deum patrem amicum similiter tenens, cui ex jure divinitatis per omnia manet æqualis, pro

nobis omnibus de via Sæculi venientibus intercedit, & importunitate quadam, cum eum in cruce lachrymis & clamore valido propulsavit, pulsando fregit osium justitiæ, quod in nostra facie claudabatur, exaudius est ad nostram utilitatem pro sua reverentia. Et non solum tres panes, sed omnia nobis ad vitam æternam necessaria reportavit, & animabus de via Sæculi venientibus velut malè fatigatis apposuit. Fiduciam verò impetrandi continuò Salvator sine interpolatione annexit, cum ad petendum suos auditores presentes & posteros imperativo verbo pramonuit, subinfernens bonitatem paternam; quæ bona dare omnibus cuncta novit: Ait enim: *Eccæ ego dico vobis: Petite, & dabitur vobis, quæritis, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis. Omnis qui petit, accipit: Qui querit invenit: Et pulsanti aperietur:* Tria sunt mala, quæ communiter patimur, aut bona, quibus omnino caremus, quæ Deus sua bonitate vellet remove, bonagat conferre, si nostra sollicitudo subveniat. Patimur inopiam divinarum charismatum, gratiarum similiter & virtutum. Patimur quandoque vincibilem aut invincibilem ignorantiam, quam remove nemo potest, nisi qui omnem habet plenitudinem potestatis. Ad ipsum ergo oportet, quod dirigatur petitio, ut hæc beneficia, quorum inopiam patimur, conferantur. Est igitur Christiana petitio non habitorem solum expedientium in salutem. Aliarum verò ærum petitio humana, non Christiana censetur, ad eum facta, qui omnibus bonis exuberat, sed multi desideres, quæ possent superaddendo invenire utilia, non inveniunt. Inquisitio Christiana est solum illa querere studio suæ mentis & inquisitione sagaci, quæ utilia sunt Spiritui nostro in æternum victuro, non corpori continuo morituro. Exclusi nostro peccato merente à veris gaudiis & æternis, & velut Adam exulamus à paradiso, & justitia Dei nostris exigentibus meritis, ostia superne civitatis vclibus firmisissimis repagulam. Proinde Salvator ad petendum, querendum & pulsandum suos auditores animat, dicens: *Petite, quæritis, atque pulsate, ut petens accipiat, querens inveniat, & pulsans intromittatur.* Posset enim Deus omnia ista sine actione nostra conferre, sed oportet servari veram justitiam, quia desidiolis animis negantur, & rationabiliter æthiosis expedientia conceduntur. Petit igitur, qui non habet, querit, qui perdidit, aut invenit, qui ante non novit, pulsas, qui foris exclusus est, aut

Math. 7.
Lucæ. 11.

Job. 4.

qui petit, ubi nunquam fuit, includi. Sed scriptura sacra horum actum, modumque determinat, ut in his penitus non erretur, nec huiusmodi actiones casu labore frustrentur. Nam & Job hoc affectabat, ut sua petitio usque ad conspectum Domini perveniret, quam tunc pervenire credidisset, si reportasset expentum, dicebat enim: Quis det mihi, ut veniat petitio mea, & quod exspecto, tribuat mihi Deus? Adhuc dicat: Quis me docebit ita petere? Quis me instruet ita subornare sermonem? Quis meam petitionem sua interpellatione juvabit, ut ita in conspectu Dei veniat, ut quod exspecto, mihi proveniat? Studium est adhibendum, ne petitio nostra ex injustitia petendi, aut ex modo incongruo reproberetur. Sed nihil Deus in scriptura suavitatis petendum, quin vellet dare petentibus puerilem petitionem, aut utilius providens pro meliori commodo facta dilatione. Præbit autem orationem delectatio petentis in dante, antequam tribuatur expentum. Psalmista namque dicit: Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Delectari oportet omnem hominem petentem aliquid in eo, à quo petit, aliis is, à quo petitur, denegaret, si aversum petentem ab amore suo conficeret. Omnis namque delectatio in amore fundatur, & ab ipso velut à propria radice procedit, etenim absque amore delectatio nulla perficitur, prohibita vel concessa, utilis vel nociva, humana sive divina, temporanea vel æterna. Proinde perditio est, & scelus iustitiam subventionis turpans, si quidpiam quispiam dare rogatus per dilectionem in rogantem delectatione non fuerit. Igitur sancta oportunitate oportet in Domino per dilectionem delectari, si consequi voluerimus petitiones, quas facimus pertinentes, necnon & rationem, quæ delectationem suggerit ex veris in Domino expedit pro veritatis delectatione transferri. Nec ubique in ipso verior veritatis delectatio invenitur, quæ pro tanto dulcior, quo infallibilior. Delectationem non modicam percipit intellectus, cum eorum, quæ dicuntur, leguntur, & facta sunt, percipit veritatem, maxime si præcepta veritas contulerit ad salutem, atque ad illam beatitudinem, ad quam directè, aut obliquè omnium rationabilium suspirat intentio. Hanc nulla dicta, scripta, gesta quæ continent alia, quam Dei omnipotentis & Christi Domini Salvatoris. Necnon & memoria hominis cogitur fugere mel de gestis amaris Iesu Christi, & delectabiliter memorari æmifica gesta, quæ mundo re-

medium antidotis contrariis contulerunt, & animam, & corpus animæ Christi, & corpori peractualem memoriam delectabiliter sociari. Modicum aut nihil confert, cum rædio animi pro Christo passio tolerata. Ac per hoc ex omni delectetur in Domino, qui petitiones ab ipso reportare contendit. Sed oportet ingredi bonorum verborum interiora secreta, ne quis petendo exorbitet. Dicit enim: Dabit tibi petitiones cordis. Non omne quod novit, aut habere querit, est petitio cordis. Patitur sæpe corpus, angustiarum, affligitur, vellet se fovere suaviter, placibilia sensuum querit objecta forissecæ, & spe habendi delectatur in Domino, in corde verò ista versantur, ibique formatur porrigenda petitio. Et primo cordis ore, quam corporis ipsa peruntur, prius silentio, quam voce à largitore queruntur. Sed hæc petitio est carnis, non cordis, carnalis est, non spiritalis, sensualis est, non interioris hominis. Sed cordis petitiones Deum daturum scriptura ista ostendit. Multi pro sensu corporis petiverunt, nec eorum fuit admissa petitio, etiam pro sensu carnis in aures Domini Sabaoth non est ingressa petitio Domini Salvatoris, cum serius exaudita fuerit omnis petitio rationis. Petitio nempe, quam ratio format, dicitur petitio cordis, quæ non sensibilia & transitoria, sed expedita in salutem & æterna querit invenire. Veruntamen & contra sensum carnis interdum posset esse petitio, quæ tamen non esset cordis carens regula rationis. Legimus Eliam prophetam, qui petivit animæ suæ, ut moreretur. Contra sensum erat ista petitio, quæ querebat perdere corporis sensum, per mortis asperum sensum. Sed quoniam agebatur angustia, circumquaque desperatio persecutionis angebat. An forte afflictebatur rædio prophetarum & populi prævaricatoris in Deum, & nolebat videre, quæ nequibat corrigere, recusabat audire, quæ non poterat immutare? Idcirco petebat animæ suæ à Deo, ut moreretur, non illi, quæ vivit à corpore segregata, sed illi animæ, quæ cumbellia est vita communis. Sed nec exaudivit eum Dominus, aut petitiones contra sensum corporis est largitus. Non enim petitionem illam ratio vera formaverat, potius autem usque ad sæculi finem per raptum in paradysum, vitam, quæ privari petebat, credimus reservatam. Vix autem his, qui accipiunt id, quod non rationabiliter petunt. Quod si Deus irrationabilia, & non expedita vota concedit, non benignitatis, sed indignationis est signum.

Psalm. 35.

figum. Munus est divinæ misericordiæ, si denegat importuna petentibus, si verò concedit, quasi consilii iratus. Et si quid iuste petitur, potest: Aut providebit utilis, aut expectabit magis competens tempus, quod sepe prævenire cupit, & nescit noster festinus affectus. In his, quæ ab omnibus largitore queruntur, oportet, imo expedit expectare tempus, locum, donationis modum, & quantum & quale. Nec in his quandoque sunt petita nullis desideris coarctanda. Supergreditur profecto in his, & in omnibus cognitionem nostram cognitio Dei, quæ inopitè nostris profectibus vigilat. In his verò, quæ ab omnibus per iustam opportunitatem petimus, petentis magis, quam dantis deberet prævalere cognitio. Unusquisque nanque indigens & rationis capax, cautus novit sibi, quàm ille à quo aliquid queritur: Proinde cum à Deo aliquid querimus, inhaesitant, si petitio iusta est, suffineamus. Nam scriptura dicit: Desiderium suum iustus dabitur. Petivit Anna Filium & accepit, modumque addidit & intentionem rectam, ut lachrymaretur, & fieret amaro animo, & si acciperet, dedicatura illum Domino reprobis. Quod & fecit accipiens eum ablatione perfecta. Modus & intentio inclinavit aut avertunt coelestem omnium regem hunc, quæ postulamus. In iustitia petens Salomon se fundavit, ut remotionem vitiorum posceret, & divitias nullo & paupertates, sed necessaria vitæ, necnon & supra petiitum accepit. Ipse incitatus à Deo, ut eum aliquid postulat, non longitudinem dierum, non divitias, non ulionem inimicorum, nec aliud, quàm sapientiam regimini necessariam, postulavit, quam accipit præ omnibus in Jerusalem præcedentibus cæteris. Et quamvis tempus, quo aliud petimus, certum fiat ex nobis, exauditionis verò petitis non est in nobis, sed expectare oportet, qui exauditionis tempore novit. Nam scriptura sacra in omnibus vera est, in nulloque mentitur, nec dilatio temporis facit illam mendacem, si vota illico non assequitur felix nostra petitio. Infalibiliter David locutus est: Clamaverunt iusti, & Dominus exaudivit eos. Et si non ad petitionem atque clamorem statim fuit exaudito subsecuta, vera tamen scriptura consilii, quoniam divina providentia in melius fuit dilata. Nec scriptura Salomonis dicit desiderium suum illico iustis dari, sed dabitur, illo videlicet tempore, quo immutabilis Dei bonitas nobis novit utilis providere. Non enim aufert dilatio temporis, quod dare iustus

Dominus iustè petentibus reprobis. **Jur.** dieb. 10.
dih populo suadebat iustam petitionem & modum ejus, dicens. Indulgentiam ejus suis lachrymis postulemus. Iustitia divina & humana concedit indulgentiam petere delinquenti, quàmvis exaudiri non mereatur omnis, qui petit. Potest esse profecto iusta petitio, quamvis non iusta exaudicio subsequatur. Nam aliter est iusta petitio petentis, aliter iusta exaudicio presidentis. Potest namque quispian in articulo aliquo constitutus iustus petere, quod requisitum iustum est denegare. Sed hæc Judith suadebat indulgentiam petere pro delictis, quod cuilibet indigenti ratio iusta concedit. Et modum petitioni addebat, quo non frustraretur opportuna petitio. Submittebat enim & lachrymas, dicens: Indulgentiam ejus suis lachrymis postulemus. Ornamenta petitionis sunt lachrymæ, & nihil tam illam ex arte oratorum facit. Unumtur & debentur multa innotanda in aliud, ut facilius petent, & lachrymæ delibamenta sunt nostrarum petitionum. Ex hoc quid sit petendum adverte, quia indulgentia peccatorum, adjunctoque modo, quæ in profluvio lachrymarum. Et concordialis Dei omnem petitionem revocabat in unam, sed ipsa tanquam omnium Finis, omnes pariter includebat. Inquit enim: Unam peti à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ, ut videam voluntatem Domini, & visitem templum ejus. Unam petitionem se dicebat velle David, sed hæc omnium capax erat, nihilominus aliam inferebat, ut sub una forma petendi plura peterentur, ad unum finem tendentia. Quid igitur iste concors Dei petebat? Ut inhabitaret in domo Domini omnibus diebus vitæ. Si mores cædimus, suavissima est petitio, ut dum vivimus, simus in domo Domini. Domus Domini ecclesia est, fides est, quam decet sanctitudo in longitudine dierum. Domus Dei ædificium atque templum virtutis est, variis constructa lapidibus, quæ omnino inexpugnabilis est, quam peti inhabitare David toto tempore, quo vita concessa duraverit. Hæc una petitio esse debet pie in Christo vivere quærentium. Ex aliqua enim parte non possunt intrinsece doli ei, qui habitat in domo virtutum, & qui magis querit in orthodoxa ecclesia deici, quam extra ipsam quomodolibet possius supponi. Aliam porro verbum consonam, consonam sententiæ inferebat: Ut videam voluntatem Domini. Ad alia migrabat Davidica mens, quæ vol-

Jur. dieb. 10.

Rom. 14.

Rom. 14.

lun-

luntatis Dei infinitæ volebat esse inspectrix. Quis enim novit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit? Quis divinæ voluntatis prout esse cognitor? Quis illam videre novit, quæ omnino invisibilis est? Sed ad illam voluntatem referenda sunt Verba, quæ Deus nobis in vita mortali contrahitur, ut illam voluntatem scire velimus, quæ sibi caveamus implacita, & placita possibilia faciamus. Hanc eandem voluntatem est idem David se doceri petebat, dicens: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. Si autem his Verbis tendimus in superna fluente, una omnium rationabilium atque mortalium hominum debet esse petitio, ut simus in æterna vita omnibus diebus, quibus vita futura contingit, quæ habet æternitatem, quam Deus rationabilibus creaturis, non per naturam, sed per gratiam repromissit, ubi videbitur Dei voluntas, quæ sic cuncta disposuit. Et visitabimus templum corporis ejus, quod pro nobis assumpsit & solvit, & resurgendo refecit, necnon & templum illius vastissimæ regionis, ubi Christus sol & lumen indeiciens omnes perfundit visitatione inaccessibili, & visitabimus confedentes cum supernis incorporeis civibus, hic nunquam corpore peregrinis. Mentis etiam hebenudo & ignorancia petere sapientiam nos compellit. Unde Jacobus in canonica sua dicit: Qui indiget sapientia, postulet à Deo, in fide nihil hæsitans. Modus petendi ex hoc Verbo fundatur in fide, nam bonum est, quod petimus, dum in fide firma petamus. Tobias etiam Filius docebat necessaria petere: Fete à Domino, ut vias tuas dirigat. Opportuna est ista petitio, ut viæ nostræ à Domino dirigantur, quoniam Jeremias perspicuè hanc opportunitatem prævidit. Dicebat enim: Non est in homine via ejus, neque est viri, ut ambulet, & dirigat gressus suos. Si non est in homine via ejus, neque alterius via erit, qui non semetipsum nec alium dirigere novit. Proinde in nullo præterquam in Deo via recta cujuslibet hominis erit. Igitur justa necessitas nos compellit, ut vias nostras dirigî à Domino postulemus, ea sedulitate atque affectu habendi, quod pedum errores & offensus incurre devitamus. Hoc petebat David dicens: Dirige Domine Deus meus in conspectu tuo viam meam. Prænotaverat enim ab alio non posse viam suam dirigî, sed potius obliquari, præterquam à Deo. Quæ tunc recte dirigatur, cum in conspectu ejus agitur; Tunc agitur, cum nihil committitur,

quod reprehendi timeatur à conspectu ejus, quod illum offendant, quod aut ipsum alistere verecundia suffundat. Alio enim loco hoc anxie petebat. Uel nam dirigantur viæ nostræ ad custodiendas justificationes tuas. Viæ hominum sunt intentiones, affectiones, & vota, & mores, quibus ista vita peragitur, quæ aliâ directione non indigent, nisi custodia justificationum Dei. Dei autem justificationes sunt illa mandata sive consilia, quæ custodita per septennam justitiæ animam à debito divini credan, & ab obligatione omnis debiti merito divinæ passionis absolvunt. Ad querendum perdita vel non habita, etiam nos sub metaphora divinæ bonitatis animavit, ad petitionem quætionem emittens: *Querite & invenietis*. Querere est actus humani studiosus, ad aliquid non habitum, sed cognitum & mentis placitum inveniendum. Omnem inquisitionem saltem præcedit aliquota, quamvis non tota cognitio, in multis autem tota. Querit sepe homo quæpiam, quem nunquam ante oculo corporali conspexit, sed aliquid in ipso prænovit in animo, quo ad quætionem se ordinat. Caret homo sapientia, & querit illam, quam nunquam etiam præcognovit, sed utilitatem ejus omnino prævidit, & differentiam sapientiæ atque stultitiæ, quamobrem monetur sapientiam in libris, aut à Doctores querere. In perditis verò quæsis, præcedit tota cognitio. Si autem accommodato vocabulo ad spirituales intelligentiam referre tentabimus, quæsitio est mentis studiosa actio veritatis & rationabiliter diligendorum & retorquendorum in usum nostram duce lumine rationis investigans. Est etiam ipsa quæsitio animæ spiritalis actio seriosa, ut in invisibilia bona, quæ perdidit virtutis & gloriæ, ex malitia sive negligentia prævis reinvenciat per sollicitudinem & animæ probitatem. Queramus igitur requisiti, & in requirentem nos supernè supernum nostram quæsitio tendat. Nam & Psalmista dicit: Quoniam non dereliquisti quærentes te Domine. Si quærentes non dereliquit, omnino invenietur ab eis, ad quem pmo querendum omnis necessitas nos compellit. Interminatione facta in libro Paralipomenon legimus: Si quis autem non quæsierit Dominum Deum Israel, morietur. Mortem quærit omnis effugere, maxime illam, quæ malè morientibus in corpore, reservatur æterna, quam qui Dominum Deum non querit, penitus non evadet. Apud ipsum verò indeficiens

Psalm. 119.

Psalm. 119.

Psalm. 119.

Psalm. 119.

fons est vitæ, quam omnis homo rationalis exoptat. Et alibi scriptum est: Querite Dominum, & vivet anima vestra, in illa scilicet vita, propter quam & ad quam consequendam facta est. Proinde ipse primo querendus, quo invento nihil restat querendum. Qui se offert omnibus, & requisitus quæstioni, cujus etiam si inventus fuerit, finis est nullus. Qui quamvis ex omni infinitatem habeat, tempus querendi omnis præstinit, quo in præteritum verso, & corporis & anime soluta compagine, querendi atque inveniendi nullum potest esse momentum. Quocirca illas insonabat vocibus, dicens: Querite Dominum, dum inveniri potest. Ut sic sensus verborum eluceat, inveniri potest, dum queri potest, & dum non potest queri, nec potest inveniri. Ratio irrefragabilis omnino suadet, quod si ad quæstionem duntaxat sequatur intentio, quod non sequatur, si quæstio non præcedit. Quæstionis in hac vita tantum, in alia beate ipsius fructum aut separatæ calamitatis est tempus. Quæstio igitur Dei, fuga est mortis. Quantum Deum querimus, in tantum mortem devitamus. Quæstio Dei securitas vitæ. Quæstio Dei summa operatio. Quæstio Dei indefinita virtus. Quæstio Dei omnis supervacua sollicitudinis est abjectio & abdicatio impertinentis curæ. Quæstio Dei est conversio ad comprehensionem optimi & perfecti. Quæstio Dei sine sterilitate labor & sollicitudo perfecta. Quæstio Dei superexcedens opus, & ex omni parte perfecta & laudabilis actio. Ad quem quærunt nobis forma datur, quæ infallibilem inventionem exhibet inquerenti. Nam & scriptura dicit: In simplicitate cordis vestri quærite illum, quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum, apparet autem his, qui fidem habent in illum. Ingenua est ista forma, parvaque videtur, sed in brevitate prolationis longævum, imo difficilem difficultatem habet annexam. Simplicitas enim cordis, incompositio est ejus. Compositum nempe simplicitate caret, incompositum verò simplicitatem possidet, magis verò incompositibile tener illam. Nec non & quod dicitur reconvertitur, quia & simplicitas incompositum: incompositibile tamen verus habet illud. Nec illa simplicitas, in qua querendus est Deus, nec illa compositio in qua penitus non querendus, ad additionem similis carnis, aut alienius materis corruptibilibus referenda est, ut quantitatis continuæ vel discretæ credatur augmentum, sed duntaxat ad

B. Sim. de Cogita. Com. in 1^{am} Evang.

varietatem voluntatum & affectionum, quæ pervagantur sterilitate in diversa creata objecta formæ sensibus: Unius creatoris relicto aut cum eis quæsitio, qui solus quæsitus, dum solus quæritur, simplicitatem anime facit. Si quis sibi fugacem cordis affectionem in suum Dominum vendicavit, ut non componatur voluntate habendi aliquid præter Deum, aut in ipso, & cum ipso, cujus rei causa fugatur, simplicitas & incompositio ipsa generatur. Nam sicut Deus, qui ex omni seipso simplex & incompressus est, animam ad suam similitudinem & imaginem in esse produxit, & secundum illam effensam, quam Deus animabus non per naturam, sed per gratiam dedit: Sic voluit usquequaque consistere, hoc tamen excepto quod uniuntur, non componuntur corporibus: Sic voluit ac finit in affectionibus incompressibilibus permanere, ut querendo Deum adesset illa simplicitas, ut ipse solus quæreretur, & amaretur, & si qua sunt alia propter ipsum, & ad ipsum ordinabilia & ordinata per quæstionis intentionem & actum. Non enim removet cordis simplicitatem, si humana mens Deum propter seipsum quærit, & si qua sunt alia propter Deum. Nec credamus animam illam supernaturalem & ineffabilem simplicitatem atque incompressibilem possidere, quam Deus habet suo ineffabili modo, sed talem sine compositione substantiæ similis atque dissimilis, qualem Deus dedit spiritibus sive animabus à se creatis convenienti & intelligibili modo. Sed nec anima unia corpori compositionem in corpore, aut ex corpore recipit, exempta est ab ipso, ut intransmissa tuit, sic existit, nihil amplius substantiam trahens, præter quas dicitur qualitates, quæ compositionem substantiæ omnino non faciunt, etiamsi quot sunt, conflarentur in unum. Simplicitas ergo illa, in qua querendus est Deus, dupliciter intentionis, & multipliciter affectionis & inquisitionis, expellit, tantum tendens in Deum, qui finis est omnium, & in ea, quæ incunctanter diriguntur in eum. Est igitur simplicitas cordis invariabilis interno anime, invariabilem inquisitionem formans optimi & perfecti atque summi boni, quod solum Deus est. Nec non & simplicitatem dicimus quandam rectitudinem mentis, & inobliquationem consistentiam sanctæ affectionis. Unde submissiori modo loquentes, quicquid est sine plica vel ruga, simplicitatem habere censuimus, ut patet in corporibus

Uu

ia-

Philos. 64.

Matth. 33.

Sapient. 1.

Sophia, 2.

inobliquatis & protensis. Manfuetudo autem huic virtuti se sociat, cui querenti sublequitur inveniri. Unde per Sophoniam prophetam dicitur: Querite Dominum omnes mansueti terræ. Mansueti terræ invitantur ad querendum Deum, nec frustra, ne delusa fiat mansuetorum sollicitudo querentium, quoniam humilium & mansuetorum sibi semper placuit deprecatio. Sed qui invitat, aut animat ad querendum, se obrulit requisitum. Mansueti verò terræ illi sunt, qui viventes in carne io terra, seu propter terrena extolli nesciunt, itæ pestilentiam fugiunt, injuria affecti gratias agunt, rependere mala pro malis nulla ratione novere. Manfuetudo est innocentia vitæ, tolerantia irrogatorum, gratus gestus, mos verecundus, nulli gravia, placida cunctis. Hi si Dominum querunt, inveniunt: Quia nihil obstat eis, unde à questio fraudentur. Alia scriptura sub pollicitatione firmissima repromittit, quod Deus à debito modo querentibus invenitur. At enim: Cùm me querieritis in toto corde vestro, tunc inveniar à vobis. In toto enim corde Deus queritur, cùm quicquid est amoris, intelligentiæ atque memoriæ in eum refertur, & his profugatur adversum. Ac per hoc Christo suos invitante fideles queratur gratia, queratur virtus expediens, queratur illa possessio, quæ non minuitur accedente consorte, queratur cujus invenio est honesta, tentio utilis, & delectabilis usus. Queramus in via, quod teneamus in patria. Seculi quidem paternis peccatis, atque propriis, ab interna & æternis gaudiis, velut exules extra manemus. Et pullos à bonis ad pulsandum januam pietatis invitat, apertionem pollicitans, si pulsamus. Inquit enim: *Pulsate, & aperietur vobis.* Sed nec ad eandem januam, per quam sumus exclusi, est eundem. Per portam justitiæ ab incommutabili bono exules facti sumus. Et firmata prorius est feris & veebibus ferreis inexplicabilibus contra nos, nam justitia nunquam desinit à seipsa, sed è regione intranea janua misericordiz perfat, ejus repagula sunt orationibus removenda. Assidue pulsat, qui orare mente non cessat. Superfedet liminaribus hujus portæ optimi & divini custodes, pro parte illius, qui custodit, atque gubernat, timor videlicet atque amor, hi omnes pulsantes cognoscunt, scientia quamvis vanè irremota. Initiat ad sapientiam sanctus timor, sicut propheta cantabat: Initium sapientiæ, timor Domini. Sapientia verò Fidei omnem sapientiam, præterquam

Eccl, 1.

visionis excedit, cujus timor extat exordium. Hic prospicit pulsatores, qui ad divinam intrare contendunt, si pulsant inhaeserant in fide, si fideliter sunt fideles. Concurrit valide portam robur Fidei & actualitas ejus. Amor verò in liminari dextro quiescena, etiam à longè conspicit pulsatores, si amoris quanta vehementia, si quanta persistencia orationis, quanta pertinacia lachrymarum, misericordiz januam nostris meritis in facie nobis clausam pulsare contendunt, ardent obice, portæ consilungunt seras, disumpunt ferreos vectes. Si timor & amor simul unà conveniunt, hia malleis, hia aerebus misericordiz janua est cædenda. Si cùm his pulsabimus, juxta promissionem Christi parebit introitus. Verax Christus loquitur veritatem: Pulsate, & aperietur vobis. Pulsemus ad ostium veritatis, quia mundi fallacis obvelati, ab ipsa exclusi sumus. Pulsemus ad januam beneficiorum Dei & thesaurorum ejus, quia male delectati perfusionis & caducia nimis pauperea facti sumus. Si perseveranter pulsaverimus, apertietur nobis, & intrabimus in gaudium Domini nostri. Non patitur divina bonitas nos à sua bonia excludi, quamobrem docet pulsare, ut mereamur admitti. Et ne à diffidentia retardemur, obtinendi securitatem adjecit: *Omnem enim qui petit, accipit: Et qui querit, invenit: & pulsanti aperietur,* dum nec petatur aliud præter ipsum, & ad ipsum, nec queratur aliud quam ipse, & ad ipsum, nec in nostra virtute suum ostium adeamus. Ne quis autem in suis justis petitionibus falli se credat, Salvator utlem exauditionem petitionis adjecit, & comparisonem typica exauditionis hominum exauditionem patris fecit eximiam, & ad sanctam audaciam in petendo nostræ mentis intorsit, dicens: *Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? Aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si peteris ovum, nunquid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali, vobis bona data dare Filius vestris, quanto magis pater vester dabit bona petentibus se?* Alius Evangelista dicit, *Spiritus bonorum petentibus se.* Parabolica sunt hæc, magna inter Deum patrem, & nos sacramenta ferentia. Quid panis petitio, quid lapis non largitur intinuat? Prædixerat supra in oratione quam docuit, panem quotidianum petere à summo patre. Pan Græce, latine totum aut omne dicitur, Idcirco velut à quadam origine panis, à pan sumpsisse fertur tale nomen, quoniam velut cibus sustentans ab omnibus animalibus appetitur,

Gen. 3.

petitur. Panis in scriptura sacra totam vitam aut totum victum quemque signat, juxta illud Genesis: In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Vituperabiliter mensa ponitur absque pane. Et tota vita nostra Christus est, panis scilicet verus, qui de Cœlo descendit. Si quis conditionibus antedictis hunc panem accipiet, nec sibi pro pane interpellatus pater lapidem ministrabit, qui aliqua vita non vivit, nec intelligit neque sentit, qui lœdit sæpe, interdum gravat, & durus pronus est. Hæc pater petenti pro pane non infert, neque pro pisce serpentem. Piscis & serpens diversa incolunt elementa, & eorum diversa species diversaque natura. Piscis est homini aptus cibus. Serpentem verbò comedere hominum natura abhorret, quamquam ex certis medelæ causis interdum in cibum eveniat. Piscis dulcis est cibus, serpens verbò ad necem plerumque venena diffundit. Piscis assumptus ex aquis, dulcedo quæ ex amaritudine vitæ capitur. Amara est vita ista his, qui per gratiam Filii Dei sunt, quoniam aut panuntur ab aliis aut sibiipsis inferunt passionem. Hæc aquæ sunt cunctæ & redeuntes in sublime tollentes ecclesiasticam arcem. Sed hunc piscem dulcemque cibum, quem pius pater Filiis petentibus donat, non autem serpentem; scilicet necans virus, ut poenæ poenâ succedat, & passio passioni, ut Fili Dei, qui pro Christo in hoc Sæculo mala panuntur, in futuro nulla æternæ lædentia patientur. Bis in idipsum pater suos Filios cruciare non novit. Nec flagitanti ovum porrigit scorpionem. Ovum inter cibaria cibus est mundior, fetum autem calore omicis formatur in avem, & in

quo nihil vitale aut sensibile apparebat, temporis processu operatione secreta naturæ administratione animalis, volante generatur. Rogitanti siquidem animæ munditia tribuetur, per quamviden possit omnipotens. Et fiat pennatum animal & volante, ut volare possit speculando divina, tandem illis æternè fruendo. Non autem scorpio tribuetur, immunditia scilicet & Finalis deceptio, quia scorpio lædit à cauda. Non enim novit pater æternus justè petentibus, nisi bona conferre. Proinde affirmando subjecit: Si vos cum sitis mali, nostris bona dare Filiis vestris, quanto magis pater vester dabit bona seu Spiritum bonum petentibus se. Mali sunt omnes homines, non natura, sed comparatione bonitatis increata. Sed qui voluntate mali sunt, ad Filios serviant pios affectus, ut bona eis petentibus aut non petentibus largiantur, quanto magis pater vester, qui bonus est natura increata. Bonus est, qui à bonitate deficere non potest, qui vitari nequit, dabit bona, scilicet indeficientia æternæ utrimque delectantia sensum, aut bona, scilicet his, qui possunt conferre mortales penitus meliora. Sed hæc bona Lucas per scriptum bonum expressit, ut istius Verbi sensus ad superiora petita connectatur, scilicet ad panem, ad piscem, ad ovum, pro quibus petitis contraria non donantur, ut cui Spiritum bonum, voluntatem scilicet bonam, aut divini numinis Spiritum contulerit, omnia bona petita concessisse dicatur. Nam in ista sententia, quod Lucas patrem donaturum asseruit, quod Mathæus dixit, includit. Quod verbò Mathæus dixit, donum divini numinis non exclusit.

Cap. II.

De Parabola seminantis & diversitate seminis, secundum Mattheum, Mar. & Luc.

Math. 13.
Marci. 4.
Lucæ. 13.

ARS subvenit naturæ corruptæ, ut nec post peccatum gratis natura hominem pasceret, nisi juvaretur artis ingenio. Et sicut natura ad miniculo artis adjuvat jacto semine terram, sic gratia sato æterni semine Verbi nostram adjuvat animam. Proinde Salvator ad eruditionem barbarum frequentium, seminantis parabolam posuit, dicens: *Exiit qui seminat seminare semen suum.* Demonstrativè loquitur, quia ipse est, qui exiit à patre, & venit in mundum, imaginem satoris accipiens, actu & do-

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

ctrina seminans semen suum. Omnium exclusit Dominium & possessionem, dumtaxat suum esse semen asseruit. Qui seminat satis est dives, si à seipso, non aliunde semen & terram possidet. Dives est seminator æternus, & æterni verbi ab æterno possessor, nec aliunde accepit qui in corde hominum seminavit, & terram creavit ex nihilo invisibilem atque visibilem, ut per vehicula terræ visibilibus ad invisibilem semina ferrentur, quamquam posset in omnem animam sine auditu corporis suam immittere doctrinam. Verum-

U u a tamen

tamen quod per linguam statuit feminare, per aurem voluit ad animam deferri. Post imaginem fatoris, imaginem feminacionis adiecit. *Et dum feminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres Caeli comederunt illud. Aliud cecidit supra petram seu in petrosa, ubi non habebat terram multam, & continuo exorta fuit, quia non habebat altitudinem terre. Sole autem exorto, assuaverunt. Et quia non habebant radicem, aruerunt, seu natum aruit, quia non habebat humorem.* Aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. Aliud cecidit in terram bonam, & attulit fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi audiat. Et accedentes discipuli ejus, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Et cum esset singularis, interrogabant eum duodecim, qui cum eo erant, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse respondens, dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem non est datum, sed in parabolis. Qui enim habet, dabitur ei & abundabit, qui autem habet, id quod non videtur habere, auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt neque intelligunt, ut impleatur in eis prophetia Isaiæ dicentis: Auditum audietis & non intelligetis, & videntes videbitis & non videbitis. Inscrutatum est enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos suos clausurunt, ne quando oculis videant & auribus audiant & corde intelligant, & convertantur & sanentur, & dimittantur eis peccata. Vestri autem oculi beati, quia vident, & aures vestre, quia audiunt. Amen quippe dico vobis, quia multi prophetæ & justi cupierunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt: Et audire, quæ vos auditis, & non audierunt. Vos autem audite parabolam seminantis. An nescitis parabolam hanc? Quomodo omnes parabolas cognoscetis? Hæc est autem parabola: Semen est Verbum Dei. Quod autem secus viam, omnis qui audit Verbum regni & non intelligit. Deinde venit malus Sathanas diabolus, & tollit Verbum de corde eorum, ne credentes salvi fiant. Nam qui supra petram, hi sunt, qui cum audierunt, cum gaudio suscipiunt Verbum, sed & hi radicem non habent, sed & temporales sunt, quia ad tempus credunt, & in tempore temptationis recedunt. Facta autem tribulatione & persecutione propter Verbum, continuo scandalizantur,

Quod autem in spinis cecidit, hi sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus & divitiis & fallacia ipsarum, & voluptatibus vite euntes suffocantur, & sine fructu efficiuntur. Quod autem in terram bonam, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes Verbum retinent, & fructum asserunt in patientia, aliud tricesimum, aliud sexagesimum & aliud centesimum. Arrogantiam melioris additionis existimavi, si quis quod Salvator exposuit, vellet exponere, nisi fortassis expositio crederetur aut esset obscurior, ut etiam ipsa declarationibus indigeret. Sed nec expositio dici posset, si supra quod sternitur, non producit in lucem, aut supra id, quod littera continet, evidentiorem sententiam non facit. Quid igitur? Si differo Salvatoris super parabolam seminantis ipsam producit in lucem, clarescereque amplius facit, vera expositio est. Quod si expositio est, quid amplius ipsam exponere tentabimus? Si autem expositio non est, cur ad divina retulit parabolam seminantis? Audacter dixerim veram esse expositionem, nullamque meliorem. Sed nec super stramentum expositionis presumperim aliud inducendum, sed super expositionem declarationem apponere, propter tardiores intellectus non incongrue cogitavi, dum verba posita inter stramentum & expositionem prius intellectibus pateant. Cum Salvator parabolam complevisset, antequam interrogatus exponeret, dixit: *Qui habet aures audiendi audiat.* Ubique hoc Verbum in scripturis divinis ponitur, excitatio est mentis ad intelligentiam mysteriorum, quod non fit, dum Simplex est doctrina, sed dum traditur sub mystica forma. Unde qui habet aures audiendi id est animæ potentias ad intelligendum aptas, audiat, id est, taliter apponat, ut quod mysticè vel parabolicè profertur, intelligat. Nulla homini frustra est data potentia: Vx! qui quod accipit, non deducit in debitum actum. Initium dissimulari à Deo, est signum in virtutibus interioribus fieri, secundum enim ipsas ad Dei imaginem factus est homo. Hinc spiritus in intellectum veritatis velatæ à Domino excitatur. Qui habet aures audiendi audiat. Discipuli autem videntes, quod turbis in parabolis loquebatur, proprius ad Dominum accesserunt, velut qui familiaris aderant, & dixerunt ei: *Quare in parabolis loqueris eis? Assistentes turbas tardissimi intellectus neque capaces velatæ doctrinæ.* Et cum esset singularis secretus à turbis,

turbis, interrogabant eum duodecim, scilicet quos singulari privilegio Apostolos nominavit, si quæ esset hæc parabola. Unde patet ipsos simul cum turbis ab ignorantia fuisse detentos. *Quibus ipse respondens, dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris autem in parabolis.* Multa hic dubia querenda concurrunt, quamvis in evangelica scriptura nullum sit dubium, quæ præmittentes ad Salvatoris explicitam sententiam attendamus. Datum erat Apostolis cognoscere mysterium utriusque regni Dei, scilicet militantis & triumphantis ecclesiæ sive in parabolica, sive in simplici & aperta doctrina, & hoc speciali prerogativa ejus, qui Apostolos sic elegit. Subticeantur hic menta. Nullus præsumat, si accipit ab eo, qui dedit. Nullus exultet inaniter in his, quæ à seipso non habuit. Nullus desperet, si donum in hac via superrogationis non habet. Paucis siquidem datum est, & non merito recipientis, sed providentia & largitate donantis. Novit Christus quæ, quibus, quando, quamobrem velit sua dona concedere. Nemo adversus largitorem aliqua ratione cansetur, nam creditor, non debitor jure factus est nobis. Non omnes habent notitiam scripturarum, non omnibus revelata sunt mysteria Christiana. Non omnibus data est claritas intelligendi, nec omnibus differendi est tributa facultas. Nec tamen carentibus adeit ratio querendi, dum solum in dando fit ratio largiendi. Sed bona est notitia regni Dei, melior applicatio suspensus ad regnum. Bonus propter illam, sed propter istam beatior. Sed cum dicit, cæteris autem in parabolis, creditum minoris cognitionis insinuat. Cæteri sunt omnes, qui ab Apostolis, & eorum similibus sunt secreti, qui non merentur, nisi sub velamento audire divina mysteria. Et velamen semper fuit super cordibus Judæorum, quod Moyse velata facies figuravit, præterquam in his, qui fide non ficta venerunt ad Christum, ad quem cum acceditur, aufertur omne velamen. Et ipsi siquidem Apostolis qui propius accesserunt, fuit ab ipso aperta parabola. Nam & in veteri testamento omnia, quæ in tabernaculo fœderis erant, cum castra moverentur, ab Aaron, & ab his, qui in tabernaculo serviebant, involuebantur, nec videbantur à populo, etiam nec ab his, qui in propriis humeris deferabant, obvelandi ratio non modica tunc erat, scilicet ne morentur, nunc siquidem neque minor. *Qui enim habet, dabitur ei et abundabit, qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo.* Hic in parabolis loquendi

ratio videtur consistere, ut ei, qui habet, plus detur: & ei, qui non habet, & quod videtur habere auferatur. Nemo existendicitur non habere, saltem habere esse, quod est. Sed hoc, quod Salvator dicit habere, quod si sunt dona nature, sive dicata justitia atque cultui Deitatis. Nemo justè habet, quod habere videtur, nisi dirigat in positum finem, ut qui habet bonam voluntatem, dabitur ei & bene agendi facultas. Et qui habet originalem justitiam, dabitur ei & legalis. Habenti justitiam legis, addetur justitia fidei & gratia evangelii. Et qui possidet amorem sciendi, dabitur ei studium Christi. Studium exercet, datur gratia intellectus. Habenti intellectum, dabitur sapientia. Sapientiam habenti Christianam æterna gloria tribuetur. Et ut ordine perspicaciori procedam, dixerim: Qui enim habet timorem, dabitur ei pietas, & abundabit in illa supra id, quod habebat. Qui habet pietatem, dabitur ei scientia, & tripliciter abundabit. Habenti scientiam, fortitudo tribuetur, & quadrifaire abundabit. Fortitudinem possidentem, consilium tribuetur, & per quinque ditabitur. Hæditi consilium, adicietur invisibilem intellectus, & senaria perfectione gaudebit. Intellectu solus accipiet sapientie complementum, & abundabit in vera intelligentia scripturarum & divinarum rerum. Qui verò sic, & ista non habet, degradabitur ab eo, quod habere videbatur, & ut nihil amplius mereatur. Hanc profectò sententiam experientia subsequa confirmavit, nam judæis verum amorem & zelum legis habentibus & veram fidem Christo præstantibus, cum lege atque intelligentia veteris testamenti evangelica grana est tributa. Ipsi verò carentibus, omnis vera scripturarum scientia est ablata, privatique sunt dignitate sacerdotali & regia, & miro templo civitatisque sancta, ut etiam vagi & perfugi sedibus incertis ubique serantur. Mattheus verò rationem, quare in parabolis locutus sit, ponens, ista testimonio roboravit, dicens: *Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt.* Videre se credebant: & audire obedienter verba legis, sed non audiebant: & intelligere se putabant, sed non intelligebant. De seipso præter inhzrentem virtutem opinari, similitudo est primi peccatoris, cum taliter opinanti iusta debetur damnatio. More formansium imaginantur sibi divinitas, qui id, quod non habent, habere se credunt. Testimonium ista: quod hic introducit, seipso claret, quod in confusionem Judæorum fuerit

fuerit prophetatum, quamquam plangendum sit fontibus lachrymarum, quoniam ad nos Judæorum vitia tranſierunt, quoniam adiudivimus, & intellectu gratifico non intelligimus divina nobis commendata myſteria. Et nec videmus cum oculis illius prudentia, qua nobis provideamus ad intransitorium regnum, ſed ad agenda perfunctionia huius ſæculi oculis lynceis intueamur. Increſcitum eſt cor noſtrum abundantia malitia, & terrena delectatione obefum, ut præterquam terrenum nil divinum ſapiat, nil præter id, quod ſenſum demulcet, aſpiciat. Et graviter audimus verba divina, quæ noſtram perverſitatem arguunt, graviter toleramus ea, quæ nos ab hoc mundo divellunt, necnon & ingrati ſuſcipimus, quæ ſuperna promittunt; quæ, ne defendamus ad inferos, cautos efficiunt, ut ex pertinaci ignorantia, & contumaci inobedientia in hoc tempore non convertamur, ut in æternum ſanemur. Sed ad differentiam præteritorum beatos Apoſtolorum oculos appellavit, videntes quæ præfici videre nequiverunt. *Pos autem auditæ parabolam ſeminantis.* Et excitans eos ait: *Neſcitis parabolam hæc, & quomodo omnes parabolæ cognoscitis?* Aclis aperte dicat: Si hanc parabolam, quæ nimis obvelata non eſt, non cognovitis, quomodo alias cognoscetis, quæ fortè habebunt obſcuriorem in pluribus intellectum? Et ſe Dominus ad exponendum coarctat, dicens: *Hæc eſt autem parabola.* Sic intelligitur, quod per ſimilitudinem humanarum actionum dictum eſt, maxime ad hoc reſertur parabola ſeminantis. *Semen eſt Verbum DEI.* Quoniam multiplex invenitur ſemen in ſacris ſcripturis, idcirco ſemen huius ſationis diſtinxit à cæteris per antonomafiam. Nam eſt ſemen, quod evenit ex humanis membris, ut in pluribus ex concitatione libidinis, quamquam in ſanctis patribus fuſſet commotum deſiderio procreandæ prolis. De quo dicitur, quod Ona ſemen ſuum ſundeat in terram, ne liberi fratris nomine naſcerentur. Unde à Domino pecuſſus interiit: quoniam illud ſemen præterquam in conſuetudine vaſculum mediante DEI lege non eſt eficiendum. Quod ſi quis à propria malitia devictus aliter fuderit, ex multatione huius ſceleris agnoſcat quam culpam ipſe commiſſerat. Sæpe puniſſio monſtravit ſcelerum qualitatem, ſimiliter & quantitatem. De quo etiam Levitici dicitur: Vir qui patitur fluxum ſeminis, immundus erit. Et ibidem: Vir, de quo egreditur ſemen coitus, lavabit omne

corpus aqua, Et alibi: Qui ſemine fluſit, Num. 3.
pollutus eſt. Ex quo ſemine homo generatur, ſi ex nulla parte huiusmodi generationis ordo confunditur. Enam nomine ſeminis omnis hominum propagatio intelligitur. Unde dictum fuit decipienti ſerpenti: Inimicis ponam inter ſemen tuum & ſemen illius, ut per ſemen Evæ omnis hominum generatio intelligatur, cui inſidians hoſtis antiquus. Seminæ appellatione unus populus intelligi ſolet ab uno homine proſans, juxta illud Nehemix: Separatum eſt ſemen filiorum Iſrael ab omni alienigena. Et Iſaias dicit: Laudabitur omne ſemen Iſrael. Et ſpeciale unius hominis ſobolem ſcriptura ſemen appellat, juxta quod dicitur: Homo de ſemine Aaron, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium ejus. Seminis etiam nomine intelliguntur omnes, qui malos in vita & moribus imitantur, ſicut Pſalmiſta dicit: Semen impiorum peribit. Et Iſaias huiusmodi ſemini maledicit: Væ ſemini nequam. Et omne in terra jactabile, ut mortuum primo, deinde fructum proferat, ſemen eſt, ſicut Dominus: Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum juxta genus ſuum, cujus ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Sic etiam in his, quæ ſpiritualiter aguntur, ſeminis appellatio invenitur. Eſt quippe ſemen ipla juſtitia, ſecundum quam eſt omnino vivendum. De quo Salomon ſimiliter componens ait: Seminanti juſtitiam merces fidelis. Juſtitiam ille ſeminat, qui ſe vivit, ut jure reprehendi non poſſit: quoniam nihil reprehendiſſe juſtitia poſſidet, quæ de ſua diſione prava etiam recta facit, nec exorbitat ab eo, quod agendum accepit. Seminatur juſtitiam, qui rectè vivendi exempla videntibus, atque poſteris derelinquit. Et qui vivo verbo vocis alios ad ipſam intelligendam & amandam atque exercendam erudit: huiusmodi ſatori merces fidelis eſt, quoniam fidelis eſt, qui fallere non poteſt, qui juſtitie præmium ſtatuit: quoniam juſtus Dominus, juſtitiam dilexit, cujus ſatorem premiare decrevit. De quo ſicut confidenter Apoſtolus loquebatur, dicens: Scio cui credidi, & certus ſum, quia potens eſt depoſitum meum ſervare in illum diem. Et ibidem: De reſpectu repoſita eſt mihi corona juſtitie, quia juſtitiam ſeminavi, quam reddet mihi Dominus in illa die juſtus iudex. Et præmium juſtitiam ſeminantium etiam Danieli revelatum eſt. Qui ad juſtitiam egredi-

Genef. 3.

Iſaias 49.

Levit. 22.

Pſalm. 36.

Iſaias 1.

Genef. 1.

Proverb. 11.

Genef. 38.

Levit. 15.

1. Tim. 1.

erudunt multos quasi stelle in perperas aternitates. Similiter & iniquitas & omne commentum ejus, cum ab uno in alium per verba seu per actionem diffunditur, nomine feminis appellatur. Sic profectò

Proverb. 22. per Salomonem dicitur: Qui seminare iniquitatem metet mala. Nam sicut feminanti justitiam merces fidelis, sic feminanti iniquitatem poena tribuetur infallibilis. Erectione siquidem iniquitas feminari dicitur, sicut ipsa justitia feminatur. Et homo apostata in omni tempore jurgia feminat. Homo apostata, qui à virtute recellit, qui statim jur-giorum furor efficitur, ut nullo modo, ubi fuerit, quiescat. Et discordiam seminans, in odio dominico constitutus, est digna recepturus, nisi fuerit digna correptione prae-ventus. Et quaecumque feminaverit homo,

Galat. 6. hæc & metet. Et qui feminat in carne, de carne metet corruptionem. Semen autem, de quo hic Salvator intendit, est Verbum DEI, quod est veritas, quia sermo ejus veritas est. De cujus potentia feminis Psalmista proclamatur: Potens in terra erit semen ejus. Potens in terra est penitus DEI Verbum, quo elementa in Sacramenta transeunt, quo divinis humana sociantur, quo ipsa corruptibilia

Psalm. 132. divina efficiuntur. Potens in terra semen ejus, scilicet DEI Verbum, quo mutantur hominum voluntates, cujus potestate relinquuntur terrena, animo fides infunditur, effugiunt demones, & infirmitates curantur, cujus potentia & virtute sustinentur homines, ne pariantur exitiale periculum. Hinc Isaias clamat:

Isaias 54. Nisi Dominus reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuisset, & quasi Gomorra similes essemus. Et quamvis de paucis relictis in populo scriptura prophetica dicat, typicus tamen sensus canonice hoc importat. Multa & germana similitudo Verbi DEI ad semen, quod jacitur in terram, existit, sicut Marcus in sequenti similitudine manifestat, sed ita in cordibus auditorum fuit diversa feminatio verbi, sicut feminis tritici super terram. Semen, quod cecidit secus viam, conculcatum à transeuntibus extitit. In corde hominum velut in publica via transeunt humani affectus, qui sunt ad seiplos plus debito compassivi, & ad carne conjunctos & ad notos, ad quos postposita virtute Christianitatis afficiuntur. Et cum auditur verbum regni, non apprehenditur in intellectu, nec ad illud animus humanus afficitur, ab humanis affectibus conculcatum. Deinde venit malus non natura, sed vitio Satanas, videlicet adversarius DEO & hominibus diabolus animam

& corpus devorare satagens, & tollit Verbum de corde hominum, ne credentes salvi fiant. Hoc alia expositione non indiget, sed quomodo venit & tollit, differere opus est. Quls adventus diaboli ad cor nostrum. Unde venit, quia venit, quomodo tollit, cum cor nostrum non in potestate demonum, sed in DEI & ipsius hominis potestate consistat. Quòd venit, & quare venit, scilicet ut tollat, Salvator exposuit, sed quis, unde, qua, quomodo, omnino non posuit. Secretum est cor nostrum, quòd solus DEUS intuetur. Demones aut homines ipsum intuen non possunt, nisi ea, quæ in ipso sunt, cum signo vocis, & operis foris ostendimus. Quis ergo diaboli ad animam, aut cor nostrum adventus? Non credatur ipsius maligni spiritus substantiam venire ad cor aut in animam ingredi, sed cum per signum exterioris aliquem deprehenderit perperam affici, venit usque ad corporis sensus, & objecta foris infectus, ut humano placito plus debito insidente diabolus advenisse credatur, qui seipso delectatur plus debito à DEO factus est alienus. Nec aliunde venit, aut à loco movetur, qui locum non occupat, sed omnibus continuus & imprætermisus insidator existens, tempus & varietatem hominum capat, ut possit insurgere. Attamen illa via venit, in quam cognovit animam inclinari & obliquari, per recessum ab his, quæ potiora sunt. Et tollit Verbum non ad se illud trahens, aut utilitate sua, sed illud diverit ab anima, ne ab eo irrigata fecunderetur ad fructum superæ vitæ, velut si quis aquæ irriguum per invidiam ab alicujus orto diverteret ne fructificaret ad melius. Aut sic animam in humanis placitis occupat, ut verbum regni ab illa per oblivionem excludat. Intentio autem hujusmodi nequissimi prorsus in hac tota consistit, ne homines salvi fiant. Et torquentur nunc invidia, prius deiecit superbia, & agunt sæviter & insidiosè in nos, ne illas quas amiserunt sedes, Christo credentes sub ipso humiliati capiamus. Defectum feminis aliz partis, quòd non verè fructificavit, Salvator provenire posuit ex radice, & quia temporales erant. Quæ autem sit ista radix, qua deficiente jactum semen ad fructum non venit, sacra scriptura manifestat. Nam radix sapientiz est amare DEUM. Timor quidem Domini fundamentum est Verbi. Erenim Verbum DEI sapientia est. Et sapientia DEI per Verbum innotuit. Timor siquidem Domini Verbo DEI præstat humorem, ut radi-

radicetur, ut in alia confurgat, ut tribulationibus omnibus non cedatur, ut scandalum non obveniat. Temporalitas etiam defectum accumulatur, quoniam non pro æternis infundat. Temporales nempe illi sunt, qui ea, quæ tantum hujus temporis sunt, sapiunt, qui hoc mundo uti delectantur, qui pro ipsis perditis affliguntur, qui, ut acquirant, semper latagunt, & DEUM acquirendu postponunt, qui, ut ea non amittant, virtutes amittunt. Etenim temporalitas ad seipsam reflexa in verbis regni non sterit, quoniam deprimebat eam, atque æternorum promissionem turbabat. Si enim in æternitatem transire voluisset, ut erat fufusio verbi regni, seipsam contempsisset, & in omnibus fuisset æquanimis. Radicem non habere temporalitatem manere à regni verbo deficit. Defectum tertiæ partis feminis ita Salvator aperuit, ut alia declaratione nun-

egeat. Sed vae illis, qui dormire sub lenibus delicias putant, vae illis, qui voluntantur in spinis, vae! divitiis hujus sæculi, qui spinosi sunt. Coronam namque spinem pungentem caput Domini plectunt, veruntamen & ab illa in examine iusto punientur. Quartæ partis jacti feminis fructum trifarum clarè Christus edixit, ut alio non sit opus, nisi velimus appropriare tricesimos & sexagesimos atque centesimos fructus, quod relinquimus humilibus tractatoribus scripturarum. Veruntamen hoc cordibus omnium insigatur, quod sine fructu patientiæ nemo fructificat in salutem. Idcirco illam ad dissectionem hujus parabole Salvator apposuit, ut patientia, in qua fructus affertur, sit tolerantia & expectationis. Et patientia, inquit Jacobus, opus perfectum habet.

Jacobi 12

Cap. III.

De parabola tritici & zizaniorum ad comparationem bonorum & malorum, secundum Matthæum & Marcum.

Matth. 13.

Marc. 4.

Subnectit aliam parabolam feminantis & feminis in assertionem suæ bonitatis, & superinductæ malitiæ operæ prævæ voluntatis, dicens: *Simile factum est regnum caelorum homini, qui seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormiret, venit inimicus ejus nolite, & superfeminavit zizanias in medio tritici, & abiit. Cum autem crevisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt zizanias. Marcus vero seriosius hoc insinuare videtur, dicens: Simile est regnum Dei quemadmodum si jaciatur homo semen in terram & dormiat, & exurgat nocte ac die, & semen germinet & incresecat dum nescit ille. Ultra enim terra fructificat. Primum enim herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se perduxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest messis. Accedentes autem servi patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, uonem bonum semen seminasti in agro tuo? Unde ergo habet zisanias? Et ait ille: Inimicus homo hoc fecit. Servi autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea? Et ait: Non, ne forte colligentes zisanias, eradicetis simul & triticum. Simile utraque crescere usque ad messem, & in tempore messis dicam mesforibus: Colligite*

primum zisanias, & alligate in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Similitudo ista quodammodo personalis est facti, quam multi connati sunt adversus hæreticos nomine zizaniorum interpretari, sed dicentis expositio limitat, ne aliter quam ipse interpretatus est, declaremus. Quoniam discipuli ejus dimissis turbis accesserunt ad eum, dicentes: Edifere nobis parabolam tritici & zizaniorum agri. Qui respondens ait: Qui seminat bonum semen est filius hominis: ager autem est mundus: bonum verò semen hi sunt filii regni: zisanias autem filii nequam: inimicus autem, qui seminat ea, est diabolus. Adestis verò consummatio sæculi est. Messores autem angeli sunt. Sicut ergo colliguntur, & igni comburantur, sic erit in consummatione sæculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem. Et mittet eos in caminum ignis, ibi erit fectus & fridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. Non debet aliud ista similitudo transferri, nec potest servata intentione dicentis, præterquam ad quod posita est. Etenim cum omnis interpretatio sermonum, atque verborum speculat

Matth. 13.

spectat ad eum qui edidit, & interpretatio legis ad eum, qui posuit, si primo ipse interpretari voluerit. Quod si fecerit, omnia alia vocabit interpretatio, & protinus erit imperitiosa. Si verò sermonibus, verbis & legis decretis positus tacerit conditor, tunc interpretabitur lector, id singulartiter, & præcipue servans, ut in intentionem veniat primo conditoris. Omnium enim quarumcunque scripturarum facientium scripturarum hic est optimus canon, ut primo scribentium intentionem, quantum ingenii facultas potest, inveniant, non dantes scripturæ alienæ conceptum in animo, seu proprium intellectum, quod sæpe fecit errorem, sed illum à scriptura capientes quem continet. In scripturis siquidem divinis interpretator est Spiritus Sanctus in cordibus fidelium, quoniam ipse ipsarum est conditor. In scriptura etiam evangelica sic Christus interduum est locutus, ut alia interpretatione non egeat, sicut in simpliciter dictis adversus vitia, & in assertionem virtutum, & in comminatione poenæ, promissioneque gloriæ. Interduum in virtute Spiritus Sancti posteris dereliquit, interduum ea, quæ videbantur obscura, ipsa declaravit velut in istis duabus de fatione parabolis, quarum prima jam tradita, istam etiam in seculum alium non divergens, ea tamen, quæ intellectum clariorem rudibus faciant, duntaxat dicturus advinio. Creator omnium DEUS bona cuncta creavit, & creatione perfecta creatis confixit, non alio intuitu facta quam faciendi confixerat. Et scriptura dicit: Vidit DEUS cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, scilicet duplici bonitate, naturæ & naturarum. Naturæ quidem omnium æqua bonitas, eo quod sunt: naturarum verò, quia præeminetia & subalternatio est in eis. Igitur factor bonus, & ager bonus, & femina bona sunt. Quid ergo malum, unde, quæ, quomodo interaverit in creatam bonitatem, non modica questio est, nec nova, satis & acutè à doctioribus præcedentibus inquisita, ut etiam hic meritis exeat. Sed boni feminis sator est Filius Hominis, humilitatem infinuans ac etiam initians à seipso Salvator omnium Christus, qui non se à forma DEI, sed à forma servi Filium Hominis appellavit, qui cum in forma DEI erat, missus est non creare, sed seminare creatos in hoc mundo, qui satus & totus est ager, in quo semper aliquid egit ab eo, quo ipsum creavit, & agit, & ager quousque inæcognito nobis termino finitur Merito

B. Hm. de Cassia Com. in 1^a Epistolam.

ager mundus, quem ipse fecit, in quo etiam egit mirabilia magna solus. In quo etiam pater operatur & ipse. Nam testatus est: Pater meus usque modo operatur, & ego operor. Cujus bonum semen sunt filii regni, qui ex seipso semen non sunt, sed cum semen, quod est Verbum DEI, activè & contemplativè suscipiunt regni DEI femina nominantur. Proinde Salvator illam similitudinem perulit, in qua semen Verbum DEI esse prædixit. Et idè dicatur semen filii regni, quia semen recipiunt, quod est Verbum DEI, ut filii regni fiant per gratiam, non per naturam. Quos tunc Christus feminat, cum per seipsum, aut per suos prædicatores verba seminando vocat. Tunc ipsi feminae sunt, cum divina verba suscipiunt, & feminat per Verbum in agro hujus mundi facti sunt filii regni, nondum illius, in quo electi triumphant, sed illius in quo multis probationibus exercentur. Non enim inter triumphantes, sed inter militantes possunt ab homine inimico seminari zizania. Ne autem quispian dubitè moveatur homines bonum semen aut malum vocari debere, audiat scripturam dicentem: Semen autem hominum honorabitur hoc, quod timet DEUM, semen autem hoc exhonorabitur, quod præterit mandata Dei. Semen quippe quod honorabitur, filii sunt simentes DEUM, docti ex semine Verbi DEI. Quod autem exhonorabitur, sunt zizania à diabolo superata, scilicet filii nequam, qui DEI timore carentes ejus mandata præterierunt. Et ad domum Jacob per istam dicitur. Utinam! attendisses mandata mea, & fuisset quasi arena semen tuum. Ecce, quod homines semen vocantur, ecce, quod per custodiam mandatorum DEI, filii regni efficiuntur, & multiplicantur. Mandata siquidem DEI, Verba sunt DEI, quæ, qui suscipiunt femina in agro hujus mundi, sunt filii regni, militares existunt, donec in regno æterno suscipiantur, ubi fœdala nulla consistunt. De his etiam per eundem scriptum est: Si posueris pro peccato animam tuam, videbit semen longævum. Ac si aperte dicat: Si Filius Hominis, qui feminavit in hoc mundo filios regni, pro peccato humani generis voluerit vitam ponere, quod & fecit, videbit semen longævum hoc est semen suum in regno perpetuo duraturum. Et cum de suis electis Dominus loqueretur, etiam nomine feminis insignivit, dicens: Electi mei non laborabunt frustra, neque generabunt in conturbatione, quia

semen

semen benedictorum Domini est. Non laborabunt frustra electi DEI, quoniam omnia cooperantur eis in bonum, neque in conturbatione generant, quia in patientia mentis fructificant. Non laborant frustra electi Dei, quoniam certam reddet Deus mercedem laborum factorum suorum. Et per Psalmistam dicitur: Labores manuum tuarum quia

Psalm. 127.

manducabis, beatus es & bene tibi erit. Non generant in conturbatione, quoniam, si eis desuper datum est Spirituales Filios generare, hoc est gaudium & corona, quod de Filiis suis Spiritualibus dicebat Apostolus: Itaque fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudium & corona mea, sic stete in Domino. Quia semen benedictorum Domini est.

Phil. 4.
Ipsa 9.

Quod semen benedictorum nisi semen Apostolorum per quos mundus credidit, per quos semina divina suscepit, unde homines sunt semina Filii hominis facti & Filii regni Dei. Aut secundum aliam translationem, quia semen Benedictum est, ut hoc alia lingua assertio testatur: Omnes qui viderint eos,

Matth. 23.

agnoscent illos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. Sed quæ sunt Zizania inter semina Benedicta, ipse Salvator edixit: Zizania sunt Filii nequam, quorum factor diabolus inimici hominis nomine appellatus. Non derivamus explanationem in alteram partem ab intentione Salvatoris. Sed qui sunt nequam Filii videamus, magis autem ne nos ipsi simus utique caveamus. Nequam Filii dici possunt omnes, qui ad fidem Christi non veniunt. Sed quoniam Christus de ortu novellæ ecclesiæ loquebatur, quæ regnum est exercitandæ militiæ, cujus Filios seminavit novitios Apostolos per Verbum seminis ejus, qui Spiritus promittas habuerunt, & ipsi ex Christo factores etiam facti sunt, qui euntes & stantes miserunt semina sua: homines plurimos semina fecerunt, & regni Filii facti sunt, inter quos sunt à diabolo Zizania seminata, quæ à Salvatore Christo Filii nequam dicuntur, quos alios esse non dixerim nisi hæreticos, aut post fidem susceptam quomodolibet peccatores, de quibus per singula velle differere, ipsa prolixitas animos fatigaret. Unum tamen de omnibus asseram, quod omnes hi sunt Filii nequam, qui firmant sibi sermonem nequam. De quibus per Psalmistam dicitur: Firmaverunt sibi sermonem nequam.

Psalm. 49.

Firmant sibi sermonem nequam omnes credentes suggestioni gratiæ, blanditiis mundi, deliciis carnis, sensuali & humanæ doctrinæ, semperque secreti à

veritate, seu à virtute hominem avertenti, & mores proprios hujusmodi conformantes. Inimicus homo diabolus est, non quia diabolus homo, aut homo diabolus natura sit, sed officio pravo & similitudine mala. Nam & de Juda Salvator ipse dixit: Nonne duodecim vos elegi, & unus ex vobis diabolus est? ut homo diabolus, & diabolus homo, ex malitia merito dici potest. Cujus operatione, quia malus, quia Satan, quia diabolus, efficiuntur Filii nequam, non efficiendi potestate, sed astutia suggerendi. Non enim potest mutare substantiam, seu naturam, neque cuiuspiam voluntatem, quavis permittente Deo suggerendi & suadendi habeat potestatem. Non enim actione personali diabolus nequam Filios superfeminavit inter Filios regni Dei, sed cum invisibiliter fallit, saltem pro vero ministrans, aut cum timore plus opprimit, aut cum perverbo amori, ad non diligenda inflectit, aut plus accendit in minimis, aut cum extinguendo ignem amoris in magnis. Et in superioribus parabola diabolus dicitur tollere Verbum de corde, ne credentes salvi fiant. In ista verò dicitur in stationem Christi malum ferere Verbum, ut homines Filii nequam fiant. Inimicus Christi est, & conatur adversari actionibus ejus, & omnium servorum ejus importunus & infidiosus est hostis. Et plus fatagit subvertere, quos tinxit aqua baptismatis, & eos, qui Evangelico eruditi sunt Verbo, quam eos, qui nondum fidem dominicam & doctrinam Evangelicam susceperunt: Semper enim delectatur majorem posse inferre ruinam. Absorbebit enim fluvium, & non mirabitur, habet fiduciam enim quod Jordanis influit in os ejus, scilicet devorare cupiens in fide eruditos: Et sciens eorum majorem esse jacturam, & Christi majorem injuriam, si ab ipso possit eos avertere. Difficilis est ad cavendum, qui præterquam à magnis & in virtute circumspectis, nisi cum percussit, non sentitur, nec in suis processibus cognoscibilem notam facit. Tempore pacis sæpe suis pilis interficit. In cautorum nullus effugiet arcum dolosum ejus, nec declinabit sagittam pharetræ illius, nisi ab inherente virtute fuerit loricatus. Mefis consummatio est sæculi, contra eos, qui præsumperunt dicere, quod sic non finietur sæculum, quorum falsam opinionem sua sententia Salvator abegit: Nam si sæculi consummatio non esset, non sic ante consummationem omnia quæterentur, nec homini mortuo

tor infirmitates, quæ sunt mortis præambula accessissent, nisi quia omnino est morte solvendum. Superfluum est Sæculi consummationem exemplis asserere, aut ratione, super omnia cogit credere parterna sententia Salvatoris. Messores in fine Sæculi sunt angeli. Et mira divinæ providentiæ dispensatio, quod sint messores, qui nunquam fuere fautores. In agricultura sæpe contingit, quod, qui serunt, similiter & metunt. Hic siquidem sator, est Filius hominis, & Apostoli, & omnes doctores, qui venerunt in nomine Sancto ejus. Mellis tamen in fine Sæculi non eis, sed spiritibus angelicis tribuetur exercenda, qui semper cives in superis, nunquam in hoc mundo semen Verbi Dei ordine à Christo tradito severunt, ut Filios regni facerent, quantum multa & magna in hac vita perficiant jussu Domini in obsequium electorum. Sed hoc ideo fide pia fieri dixerim, ut metant in fine Sæculi bonos & malos, quorum similitudinem gesserunt in vita boni homines super terram, cum eis æternè fociandi, mali verò dissimiles facti ab eis includantur in illis terribilibus locis, in quæ apostolus Angelis merito eorum superbiæ eeciderunt. Totum verò, quod sequitur in hujus expositione parabolæ, adaptatio est ipsius. Quod verò dicit, qui habet aures audiendi, audiat: Hoc est dicere, qui audit, intelligat ad scientiam, ut adhibeat cautelam, ne cedat in partem Filiorum nequam, quorum est sic à Domino determinata damnatio, sed assumatur in sortem Filiorum regni, quorum Christo miserante certa erit cum Angelis exultatio. Sed quoniam in prima editione parabolæ plura sunt posita quæ non sunt in explanatione differta, libet comicè ad memorem reducere, ut tota parabola pateat, quæ divinam actionem & patientiam & justitiam monstrat. Nam dormire hominem (quod Salvator omisit exponere) inaduerentia est periculum & incautela, contra invisibilem hostium incursum & culpata quies in lecto intexto funibus peccatorum, & strato tapetibus ignorantie, atque vanitatum mundi depictis coloribus, & asperso illa suavitatis odorem, qui interiorem olfactum à virtute veræ discretionis averunt. Ex qua dormitione, quæ mala fuerint subsecuta, sacram scripturam, qui voluerit invenire, percurrat. Nam dormiens Noe nudatus est, acsi omnem verecundiam abiecerit: Loth soporatus commisit incestum. Dormiens Samson viribus privatus est. Dormientibus Ithobet & ancilla ostiaria domus, ipse à principibus

latronum interfectus est. Capite dormiens truncatus est Holofernes. Et nunc hæc pessimæ dominionis sunt super bona semina Zizania seminata. Et nocte hæc permixtio facta est, quia cum lux veritatis abcefferit ab hemisphærio mentium humanarum, quæ sunt divinæ voluntari contraria nobisque damnosa seminantur. Mediatio verò tritici est modestia inter utranque partem, quam diabolus nititur maculare, ut maculato medio, in quo solidæ virtutis est sedes, cætera tunc à fundamento deficient. Abire verò superfeminantis dolosi demonstrat impotentiam commorandi & efficiendi quod cupit. Non enim potest intantum homines occupare, quin eos libero arbitrio uti sinat, & quin eis potentia remaneat evadendi & exiripandi noxium semen, ac malè suadentis conscriptionis pacta confringere. Quod autem crevis herba & fructum fecit, & tunc Zizania apparuerunt, hoc affirmaverim, quia ea, quæ sunt bona, ex natura crescunt, & similiter ex studio, quæ verò mala sunt, natura non crescunt, & nunquam nascuntur, nisi comparatione bonorum, nec enim habent existere præterquam in bonitate naturarum. Supponit enim malum naturarum bonitas, non tanquam accidens proprium, sed impertinens & importunè adjectivum. Neque supponit ad perperam actionem, quamvis, cum fuerit perversa voluntas, etiam ex mala actione perveniant. Sed quia ipsum per se non habet existere, nisi in aliqua bona natura consistat, quam ad exterminium si possit adducere, ubi consisteret non habet. Si verò illam exterminare nequirit, sed minuere, non cedit in illam partem, quam demit, sed illa remanet, in quam exterminare non potuit. Ac per hoc hæc rei veritate Zizania in medio tritici herba crescente apparere ceperunt. Accessus fervorum ad patrem familias, secunda familiaritas est angelicæ naturæ sive humanæ ad patrem omnium Deum, qui servis suis ad seipsum per fidem, per charitatem, & per orationem & contemplationem benigne præstat accessum. Interrogatio verò ex ignorantia & admiratione procedit, cognoscentes omnem creaturam ab infinita bonitate completam, & nullam esse mali substantiam, sed unde irreperat scire cupientes. Et magna timendi ratio nobis datur, si id quod non est, quod est ex aliqua parte conturbat. Quod verò volebat illa colligere, zelum ad Deum & ad conservationem boni naturalis & gratiam omnino insinuat, sed intemperatum

& nec secundum scientiam, cum velint subito inferre vindictam. Præservatio patris familias ex providentia magna processit, ne servi inescientes benediscerent, cum Zizaniis extirparent & triticum. Solus novit, qui sunt ejus, & discernendi bonos à malis ipse duxat habet scientiam. Sustinet Deus in agro hujus mundi malos simul esse cum bonis propter bonorum exercitium à contrariis, ex quo lucra maxima nascuntur. Cumulantur merita rectè agentium, cum congressum habent cum pravitate malorum, & probatores fiunt ipsis ex adverso surgentibus. Necnon & ipsi mali possent interdu gratiam consequi eorum meritis, quos affligunt, & intercessione illorum, cum quibus in conversatione miscentur. Porro innumerabiles sunt conversi ad tramentem veritatis, & divinam sunt gratiam consecuti, quorum illico post crimen, si fuisset extinctio subsecuta, æterna damna subissent. De his in scripturis sacris plura sunt exempla, David, Petri, Pauli, Magdalene, & multorum similium, quorum spectabiles habemus imagines, & ex multis malis multos bonos per generationem carnis suscepit ecclesia, qui per gratiam in Dei filiationem credendo & moribus deveniunt. Divina permissio, quod usque ad messem Zizania cum tritico permittantur excrecere, respicit quæ supra posuimus, insuper & quod ab eo impossibile factum est, non omnes homines iudicari, ut si evadant tempore perfunctorie vite, non tamen finita messe ausugium evasionis habebunt. Omnes enim, qui ad tempus effugiunt humanum iudicium, includit divinum. Non enim Deus hic omnia punit, non omnia iudicio reservat extremo. Dei misericordiam & iustitiam semper apparere necessarium est, ut hic misereatur, & temporaliter puniat, alibi etiam possit misereri & æternè dammare. Nec enim instantè premiando aut puniendo misericordia Dei atque iustitia ex tempore apparebunt, sed æterna duratione manebunt, ut æterna electorum salvatio misericordiam, infinita damnatio iustitiam monstret. Collectio prima Zizaniorum à tritico, purgatio est bonorum. Boni enim purgati remanent, cum mali auferuntur ex eis. Nec obstat hoc, quod in parabola ista dicitur, quod primo fiat Zizaniorum collectio, illi sententiæ, quæ prius beneficii vocantur ad regnum, & post maledicti mittuntur in supplicium: Quoniam hic ordo est verborum, ibi verò ponitur ordo factorum. Sæpe contingit

aliter res dici, quàm fieri, & alio fieri ordine, quàm dicantur, non tamen præiudicium veritati ullo modo inferitur, velut in conditione fabricationis artis præfertur latitudo, altitudo, longitudo, magnitudo domus, aut turris, aut cujuslibet edificii, cum tamen in constructione primo fiat congregatio cæmentorum, & ad fundamenta iacienda terra fodiatur. Alligatio indictæ fasciculorum ad similitudinem culparum refertur, ut qui similem vitam cum aliis suscipiunt, similem sentiant in legibus disciplinam. Et hi more fasciculorum simul colliguntur in poena, qui malè in hoc mundo viventes uniti corpore vel divisi similes fuere in culpa. Et omnimodam inexplicabilitatem importat colligatio simulatis, cum nemo ligatus se possit explicare, nullus à nexu vinculorum liber existat, qui aliis possit ad solvendum argumenta præstare. Quod fasciculi ad comburendum traduntur & Christus exposuit, quod mittit Filius hominis, qui seminavit, Angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala, quæ nihil aliud esse videntur, nisi qui in Christo scandalizati sunt, contra quos posuerat erat Verbum: Beatus qui non fuerit scandalizatus in me. Scandalizantur quidam propter timorem humanum in fide, ut omnes Apostoli, maxime Petrus, qui se non scandalizari omnino assererat, tamen timore percussus defecit in fide, negando quem ante prædixerat esse Filium Dei. Scandalizantur aliqui in doctrina Christi, non rectè intelligentes quæ ipsa veritas docet, aut despicientes, quod contra & supra sensum humanum est: Sicut pharisæi, cum eos Salvator de transgressione mandati divini propter traditionem propriam apertè argueret. Plures etiam in Dei ecclesia scandala facti sunt, qui alios malè docendo, aut vivendo nequiter scandalizant, de quibus per prophetam dicitur: Vos autem recessistis de via, & scandalizastis plurimos in lege. Ad faciendum erat Verbum istud, qui populum erudire debebant, & vita & doctrina dirigere in salutem. Ipsi verò de via veritatis recesserunt, subiectis plebei scandalum inferentes, non servantes legem, quam aliis servandam audacissimè prædicabant. Quod post Christum in succedentibus moribus actum est, ut multi pontifices, sacerdotes atque doctores populo ex damnatis moribus præbuerunt iter ad mare submerisionis. Scandala nefanda, qui hæretici nuncupantur, plenius prædecessores nostros in hac parabola ostendere adversus eos subtilissimè dis-

Matth. 12.

Malach. 2.

Serentes, ut hic sit præterire commodius. Colligendi enim sunt omnes, qui faciunt iniquitatem, ut nullus peccator, nisi iusta præventus emenda remaneat. Facientes quippe iniquitatem, sunt omnes, qui fastu superbiæ prætereunt legem Dei, ut hoc distare videatur inter Zizania & facientes iniquitatem, quod Zizania ad hæreticos, schismaticos & malè docentes & interpretantes scripturam præter sensum proprium referatur: Qui verò iniquitatem faciunt, ad omnem peccatam actionem. Milio autem horum in caminum ignis, & fletus & stridor, perpetuitas est poenarum contra tenerum hominum sensum per ignis asperum sensum. Fletus pro bonis irrecuperabiliter perditis. Stridor pro rebus inevitabiliter applicatis. Iustorum verò fulgor per similitudinem solis excessum æternæ claritatis insinuat, qui nec sub imagine lucidioris corporis potuit designari, quoniam sub cælo nil sole lucidius in corporibus invenitur, quamquam multo amplius ab ista luce in æternum splendor iustorum erit. Nam erit lux lunæ sicut lux solis. Et lux solis erit sicut lux septem dierum, ut etiam eo amplior sit excessus, ut in ipsius explicatione lingua pariter & scriptura deficiat, quoniam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se. Quod verò Marcus posuit, non est certum diffinire, si alia, sive una est cum ista parabola. Crediderim potius esse unam quàm aliam, quamvis aliqua serius posuit Marcus enarrare, quàm Manthæus. Veruntamen Verba illa hic breviter subrogantur, ne præteritis videantur. Sator idem, qui supra Filius hominis, ejus dormitio permissio est agendorum. Nam qui dormit, incuriosus est in agendis, nec circumspectus quid agatur, neque scutatur, si quispiam adversus eum pareat insidias, si quis aggrediatur, si aliquis bella commoveat, si quis furetur, si quis quomodolibet peccatam agat. Est enim dormitio quedam mortis imago, quedam alienatio animæ, cæca extasis mentis, impotentia sensuum, quomobrem dormiens inactuosus est: Non omnino, sed rationis motu. Quo typo parabolice Filius hominis dicitur obdormire, ut permittat libere spiritalem & mysticam præcedere sationem. Exortitio nocturna atque diurna, custodia atque protheco est in adversis & prosperis, & exercitatio in utriusque. Quod semen germinat & crescit ignorante satore: similitudo est, non veritas.

Nihil enim Filius Dei ignorat, quamvis ignorantis typum sæpe demonstret. Ultro enim terra fructificat. Spontanea fructificatio terræ bonum est naturale: Quoniam habet naturale bonum per seipsum in meliora proficere, multò magis & bonum supererogare gratiæ ad ponora se trajicit. Ordo tamen & gradus in spirituali profectu existunt, ut primum geminet herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Viridis herba, quæ primo germinatur ex semine, ipsa est fides, quæ efficiuntur fideles. Nam fides est ex auditu, auditus autem per Verbum Dei, quod est semen faciens semina regni. Spica verò est charitas, quam Ephraim nominare nescientes, ab inimicis in flumine sunt submersi. Dignum est, ut submeris intereat, qui charitatem non novit, quæ virtutibus omnibus supernat. Frumentum autem plenum in spica boni operis consummatio atque perfectio est. Perfecta siquidem charitas foras emittit timorem. Exclusio timoris plenitudo est virtutis, quoniam, cum ad perditionem vitæ, rerum, & ad subeunda pericula nil timori subicitur, plenum opus atque perfectum ex charitate generatur. Necnon per herbam ipsam bonam voluntatem intelligere possumus, sed à pusillanimitate derentem seu apparentem in nobis, nescientes tamen in quam partem debeat declinare, vel videntes grani viridem herbam, ignoramus utrum fructificet, vel areseat, aut deficiat honore modico, seu grandine descendente de cælo, sive aeris aut terræ defectu, aut hostili incuria. Per spicam verò ipsam nostram bonam voluntatem, utique sic bonam, ut mala quæque declinet, tamen modica bona perficiat. Sed perfectum frumentum in spica, perfectam in bonis operibus insinuat voluntatem. Accedit etiam alius non minor utique sensus, ut herbam tempus nature ab Adam usque ad legem: Spica tempus legis usque quo devenitur ad Christum: Plenum frumentum Evangelicæ sive Christianæ gratiæ tempus quousque præsens sæculum finiatur, insinuet. Profectu etiam in his tribus gradus militantium in ecclesia construuntur, videlicet probabiliter adorientium, & gradientium de virtute ima in illam, quæ apicem habet: similiter & eorum, qui ad conforme eiæ cultum virtutum pervenerunt. Falsæ autem, quæ demum mittitur de messore in messem, ipsa est universalis ineffabilisque Dei justitia, de qua scribitur Apocalypsis XIV. Mitte falcem tuam acu-

tam & mete; quia venit hora, ut metatur, quoniam aruit messis terra. Et misit, qui sedebat super nubem falcem suam in terram, & messuit terram. Falcem acutam habebat, qui sedebat super candidam nubem, videlicet super ecclesiam omni virtute nitentem, qui similis erat filio hominis. Et qui seminat, ut ipse Salvator exposuit, est Filius hominis, ut idem sit messor, qui sator extirerat, cui a patre omne iudicium datum est, quia Filius hominis est. Et coronam auream habebat in capite suo, quia ipse est rex regum & Dominus dominantium, & in robur nostræ fidei atque spei ad coronam suscipiendam pro meritis, qui sumus in gloriam suam transformandi non ali metallo similem, nisi ei, qui super omnia metalla tenet excessum, ut supra

id, quod speramus, auream sit in capibus salvandorum impositio coronarum. Dicitur protinus filio hominis, ut falcem suam mittat, ac si veritas & ratio dicerent, ac si Spiritus Sanctus, aut pater hominis filio dicat universalem exercere iustitiam, quæ per falcem designatur acutam, à cuius incisione nihil est reservabile quin veniat in mensuram. Hora siquidem semper est exercendæ iustitiæ, ad demetendum eos, qui vitæ huius cursum iustæ aut culpabiliter expleverunt, sed una erit omnium hora, qua messis, quæ finis est sæculi, demeretur, & omnium est iudicatio extrema, cui alia non succedet. Quia messis aruit, ad id profectò pervenit, ut nil expectetur addendum, excepta messione per falcem, quod fiet omnino in termino sæculorum,

Cap. IV.

De Parabola grani sinapis sati, secundum Matthæum, Marcum & Lucam.

Matth. 13.
Marc. 4.
Luc. 13.

Post Parabolam jacti seminis, partim in perditionem, partim in trisarium fructum conversi, & post illam, qua mali cum bonis usque ad finem Sæculi dicuntur admixti, in modica re augmentum ecclesiæ designavit, ut virtus in Deum, potentia virtutis ad seipsam, & quicquid boni in ecclesia exterius agitur, ad Fidei gratiam, non ad homines referatur. Unde aliam Parabolam proposuit eis, dicens: *Simile est regnum Cælorum grano sinapis, quod accipiens homo seminat in agro suo, quod minimum quidem est omnibus seminibus, quæ sunt in terra. Quod cum seminatum fuerit, crescit, & ascendit in arborescens, & fit majus omnibus oleis, & facit ramos magnos, ita ut volucres Cæli veniant, & habitent sub umbra in ramis ejus.* Non est hic similitudo rerum, sed actionum, quoniam sicut granum sinapis videtur contemptibile inter semina: Sic Verbum Fidei videtur contemptibile inter Verba rationis humanæ, cum Verbum Fidei duntaxat sit in autoritate, dissertationes vero naturæ procedant ex quadam infra ratione. Sed cum Verbum Fidei homo Christus seminandum accepit, quod & seminavit, ut jam prænovimus, & invisibilibus crevit augmentis, & ad perfectionem arboris per similitudinem fecit ramos plurimos, status videlicet ordi-

nesque vivendi, ut homines velut aves in aere absque certa via in vanitatibus huius mundi errantes, incens sedibusque vagantes, veniant ad habitandum & quiescendum sub umbra Fidei Christianæ, velut à malis & intentis caloribus aestuati. Una porro est arbor quæ ex stipite uno confurgit, sed diffunditur, protenditur, dilatur in ramis, non tamen multiplicata stipitis unitate. Una siquidem est Fides à Christo fundata in cordibus hominum in lato & contemptibili Verbo, quæ servans in tenaci radice atque in robore unitatem, suo ineffabili crevit augmento, & ramos expandit plurimos ad receptionem omnium venire volentium, ut nulli excusatio ex tergiversatione pateat, si non venerit ad quiescendum, ut si unus ramus non placeat, alter ad habitandum in umbra ejus in placito fiat. Quamvis enim una sit Fides credentium, & una in illa sit intentio actionum, non tamen in fide omnino una est operatio rectè agentium. Nam & Apostolus novem in ecclesia distinguit Spiritus Sancti operationes, quantum & multò sunt plures, quæ velut rami existunt in arbore, sic istæ manent in Fide. Ramus est & inter ceteros primus, plena observatio mandatorum, in quo primo insidere oportet aves spirituales advenientes. Ramus est in arbore Fidei,

Fidei, quamquam abjectior, ipsa conjugalitas contracta modo debito propter prolem. Ramus omnis castrator propter regna Caelorum, sive quæ semper integritatem retinuit, aut illa quæ de altitudine procellosi maris in portum castitatis devenit. Ramus abdicatio omnis laudatæ materiæ. Ramus in proximum omnis actio cum pietate relata. Ramus anachoretica vita. Ramus cœnobitica conversatio. Ramus castigatio corporis cum discretione assumpta. Ramus est fervor ad pœnas, & electio extirpationis vitæ, ne præcidatur ab arbore. Magna numerositas est in ramis. In omnibus his magna & plurima sunt testimonia Evangelica, similiter & Apostolica, quæ velut nora saltem ex consuetudine agendi sive loquendi scrutatores scripturarum,

& parcens etiam lectoribus intermissi, ac per hoc omnes invitamus, ut aves in arbore hujusmodi Fidei quæscamus. Nemo sibi de aliquo blandiatur non posse in ramis Fidei habitare, cum in ipsis tanta sit numerositas, ut unumquemque pro sua capacitate fuscipiat. Nihil enim fides habet angustum, in ramis suis vastissima est, tantummodo unicas in fundamento servatur. Quod autem post sationem grani triticeï suo grani sinapis inducitur, rectus ordo depolcit, ut amor charitatis super opera inducatur, quoniam juxta mensuram amoris rectè agentibus retributor bonorum omnium præmia largitur. Contrarium enim granum sinapis vim eximie caliditatis ostendit. Sumptum id efficit, cerebrum commoveret, sed in hoc experientia plus elucet.

Cap. V.

De Parabola fermenti, secundum Mattheum & Lucam.

Virtutem divinatorum Salvator ostendit, cum in eo, quod tam videtur modicum, tantam operetur in transmutatione efficaciam in virtute, sicut supra granum sinapis, nunc autem fermentum. Nam ex arte pistaria noscitur, quod modicum fermenti multam massam in naturam suam convertit. Et dum pro peccato seu peccatore depellendo Apostolus loqueretur, ausus est dicere: Nescitis quia modicum fermenti totam massam corrumpit? Non tamen hic peccati habet imaginem, sed similitudinem ad ecclesiæ Sanctæ mysteria, & ad animam per bona opera sagientem. Et multis hanc parabolam in sensum allegoricum discretibus, nos in vita agenda, ut possumus includamus. Nam de natura corporis esse membra certissimum est, & unius naturæ corpus cum membris, membraque cum corpore similem declarationem fuscipiunt. Quoniam si regnum Caelorum sic assimilatum est, ut mulier fermentum accipiens sit ecclesia, quæ rationes corporis tenet, si quælibet anima, quæ in corpore cum ceteris membris membrum existit, devenire potest in similem actionem. Equidem fermentum anima accipit, cum fuscipit condientem doctrinam, nam & doctrina bona vel mala nomine fermenti signatur, cum dicitur: Cavete vobis à fermento pharisæorum. Hic verò pro doctrina sa-

na depromitur, cum assimilatur sibi actio regni Caelorum, quod talem similitudinem omnino non gereret, nisi fermentum etiam in bonam partem accipi posset. Omnis igitur anima, quæ appetit esse in regno Caelorum, accipit sanctæ scilicet Evangelicæ doctrinæ fermentum, & in tribus satis farine abscondit, ut totum hoc efficiatur fermentum, quod dici potest pro his, qui deliquerunt. Farina namque ad contritionem peccatorum refertur solet. Nam Israelitici egredientes ex Aegypto, iussi sunt portare farinam, contritionem videlicet peccatorum. Et ad Babylonem ut molar farinam, ad contritionem malorum suorum dicitur: Tolle molam & mole farinam, densa turpitudinem tuam. Cujus tria sunt sata. Tres enim potissimæ sunt contritionis cause, quas mensuras rectè appellamus. Habet unaquæque determinatam dolendi rationem. Prima siquidem, quia omnino iniquum in Dei præsens tendit offensam, cum fiat contra ejus legem æternam, quæ mala fieri semper prohibuit, nunquam committit. Secunda, quia ejus lædit auctoritatem, etiam si poena sensibilibus non sequatur, cum ejus deonestas naturam, cum manur, aut consumit, quod Author in illa placitum possidebat, & quantum in ipso exiit, peccando se abstulit à pulchritudine universi. Tertia, quia divina durante arque destante justitia, mali

mali author segregatus à DEO ejcietur in penas. Fermentum igitur Evangelicæ doctrinæ in his tribus mensuris absconditur, donec totum fermentetur, ut in seipsam hæc tria convertat, & fiat amaritudo Evangelica, quæ semper panis gaudium post mortem. Et hoc est quod Salvator parabolicè dicit: *Simile est regnum celorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum.* Et etiam accepta ipsa eadem doctrina in tribus viribus animæ absconditur, ut secundum suam proprietatem in illam convertatur, quod est memorari, & intelligere, atque velle, quoniam nihil tam dignum memoria, quàm doctrina Salvatoris, neque ad intelligendum est alia doctrina superior, quàm

velle perfectè, sensus est consummans. Non fit farina, nisi in duabus molis granum conteratur, quarum una superior, alia inferior, quæ nec jure pignoris accipiendæ sunt, caritas videlicet, quæ omnibus superferitur, & timor ne in inferioribus partibus anima detrudatur. Nec abscondi poterit in farina fermentum, nisi aqua calida conspergatur, ut totum conspersum fermenti virtute fermentetur, quam nihil aliud esse dixerim, quàm gratiam ex amore tributam, ut Christo coagulati, ejusque doctrinæ, unus panis sumus cum ipso, pro ipso amaritudinem hujus vitæ tenentes, cum ipso facti unum æternaliter regnatum. Et hoc est, quod in fermento sic absconditur intelligitur regnum DEI.

Cap. VI.

De parabola thesauri absconditi secundum Matthæum.

NOvit æterna sapientia occultare mysteria & humanos animos accendere ad querendum. Et per parabolas thesauri absconditi designavit ecclesiæ thesaurum, exercitium iustum in agenda vita statuit Christianis, dicens: *Simile est regnum celorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo abscondit, & præ gaudio illius vadit & vendit universa, quæ habet, & emit agrum illum.* Si unus & idem est abscondens & inveniens, vendens & emens, occultissimam & difficilem explanationem habet parabola. Si verò unus est absconditor, alius emptor, facilius & clarius capitur intellectus. Nam si unus esset abscondens & emens, hæc sequeretur absurditas. Quis enim inventum thesaurum, præterquam in suo agro absconderet? Quis in alieno, ut propter thesaurum ad emendum animaretur agrum? Si autem in suo, cur omnia dilaberet, & quod suum erat emit? Quis enim suæ rei sibiipsi factus est vendens & emptor? Nisi fortassis sic velimus asserere, quoddamvispiam in alieno agro ex casu thesaurum invenisset, quem, cum non potuisset extrahere aut nollet, ne furti judicio subjaceret, magis jure venditionis & emptionis voluerit possidere, sua quæque dilaberet, ut agrum habentem thesaurum abscondi-

tum possideret. Sed quoddam unus & idem sit ad quem omnes hujusmodi pertineant actiones, tarditas ingenii mei venire in hanc confidentiam omnino diffidit, Spiritus Sancti gratia prohibente. Veruntamen ad has diversas operationes, diversos authores inspicere decentius judicavi, ut alius abscondens, alius sit & emens, ad quam elucidationem singula in explanationem deveniant. Abscondens est DEUS Pater, Thesaurus est Filius Homo natus. Ager ipsa est actio agendæ vitæ. Inventor & sua vendens & emens est omnis fide sincera signatus, regnumque celorum, scilicet ecclesiæ sancta novit, habet hoc, in ipsa hujusmodi ministerium sine intermissione peragitur. Invenit Pater non temporaliter, sed æternè Filium, cum ab æterno genuit eum, quem in tempore præfinito abscondit primò in humanitate, ut postmodum in actione vitæ agendæ absconderet. Actio siquidem ipsa est omne sacramentale mysterium, in quo absconditus est Christus, sic abscondus, ut non intelligatur, sic verò, ut per fidem inveniat, nam aliunde Sacramenta non essent, si non absconditum CHRISTUM haberent. Abscondit se Adam, ne videretur à DEO, innocentie stola nudatus inobedientiæ meritis, quam ipse sub

Gen. 3. 7.

Genes. 3. sub Caelo primus incepit, sed DEUS è regione Filium in sacramentis abscondit, ut inveniretur ab homine merito fidei, quam hominibus dedit. Inventus Adam ab absconſione ſui argutus eſt, poenaeque multatus, inventus Chriſtus inventoriſus peccata remittit. Nudus abscondebatur Adam à ſtola virtutis, Filius DEI absconditur humanitate veſtibus, quam ut revivificeret prima ſtola genus humanum ſponſe ſuſcepit. Non enim in Sacramentis Fidei noſtræ Filius Dei præter humanitatem, nec præter deitatem humanitas creditur. Unio liquidem unam omnino facit eſſe perſonam. Decretum fuit æterni conſilii, ut ſic absconderetur Filius Dei, ut ſic per fidem inveniretur, ut labor inquisitionis in corruptibilibus creaturis culpam delectationis in eis prohibet per gratiam Dei ſupearet, & quaereretur in multis quæ propter multa homo reliquerat, & à multis accederetur ad unum, à quo ad multa fuerat facta digreſſio. In virtutibus enim eſt absconſio Chriſti, quoniam, cùm in actum deveniunt, actioſus ejus eſt grata, Chriſto dicente: Sine me nihil potestis facere. Necnon omnis bonæ legis ipſe appoſitus eſt Finis, velut præmiæ theſaurus in agendis, quoniam Finis legis Chriſtus ad juſticiam omni credenti, ut pro omnibus aſſeratur dectum propheticum: Verè tu es Deus absconſitus. Verè Deus absconſitus in humanitate latens in Sacramentis, ſine corporea diſenſione conſiſtens, incomprehenſus à ſenſibus, fide creditus. Latet hic theſaurus in agro virtutum, in quo inviſibiliter invenitur. Hoc enim poſitum habent virtutes vivificæ, Chriſtum ſcilicet Dei Filium in theſauris. Non enim videtur in Sacramentis, aut in virtutibus Chriſtus, ſed miro & ineffabili modo absconſitus eſt in eis, qui fide invenitur, præmio revelatur, & aperta facie cognoscitur. Hinc

1. Cor. 13. Apoſtolus ait: Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam ſicut & cognitus ſum. Quare videmus ſicut per ſpeculum in ænigmate, niſi quia in agro agendæ vitæ absconſitus eſt? Ager liquidem agendæ vitæ, ipſa eſt virtutum congregata congeries, ſecundum quam debet eſſe omnis actio Chriſtiana, nec in ipſa Chriſtus niſi in fide conſpicitur, ut omnino noſtris ſenſibus absconſidatur. Sed cùm advenit tempus præmii poſt exercitium hujus vitæ videbimus facie ad faciem, & agnoſcemus ut cogniti ſumus, ut non

B. Sim. de Caſſia Com. in IV. Evang.

absconſita amplius, ſed in omni revelatione atque aperta viſione cognoscat. Atqui non absconſit eum Deus, ut ſemper maneret absconſus, ſed ut inveniretur, & cognosceretur, & fieret manifeſtus, & eſſet præmiū inquisitionis & beatitudo inventionis. Nam theſaurus absconſitus, & ſcientia absconſita, quæ utilitas in utriſque? Si theſaurus non invenitur, & ſapientia non effundatur, proſinus eſt & nullus. Sed hoc ſine Filium æternus pater per hujusmodi formam absconſit in tempore, ut in tempore inveniretur æternus, qui factus eſt in humanitate temporalis pro omnibus. Proinde inventor ſimul factus emptor accedat. Accellit igitur homo ad alienum agrum, & aliquid ibi exit unde meruit invenire theſaurum occultatum. Amore theſauri contractus eſt, quo diſtraxit, quæ ante dilexerat, & ad commercium venit, ex quo in lucem jam factum eſt, ſuum non eſſe agrum, quem emit. Alterius erat juris, quod ſui vendicavit ex pretio non definito, ex numero, pondere vel menſura, ſed ex univerſa diſtracta ſubſtantia emit agrum illum, ut ſive magni numeri ſive parvi ponderis & menſuræ, nilque taxaretur, niſi eſſet in exceptione, ſed omnis ſubſtantia reduceretur in pretium, ut compararet agrum propter absconſum theſaurum. Si quis juxta litteram ſequitur omne, quod parabolicè dicitur, aut in ſenſu ſcripturarum erat, aut ignorat, & ignorando violentiam inferit ſcripturæ decurſus, retorquens in ſiniſtram partem, quæ violentiam omnino non patitur. Quamobrem in omnibus ſacræ ſcripturæ myſteris id conſiderare prius expedit, ut intentione ſervietur dicentis: Hic poſt theſauri absconſi negotium, qualiter in myſterio regni Dei poſſit inveniri diſcernendum eſt. Ad inveniendum velut quædam fortis mulier acceſſit eccleſia, ſeu prima ſive omnis ſubſequentis Fidelis anima, illo ſcilicet pede licitæ inquisitionis, quo unicuique licitum eſt quaerere Catholicam fidem, quæ, cùm inveniret primò agrum, quàm occultum theſaurum, conſideravit illum & emit eum. Quare conſideravit? Utrum in illo aliquid lateret. Nam prius ager, quàm theſaurus noſtris offertur obtinuiſus. Et diligenter conſiderans invenit in ipſo agro Sacramentorum atque virtutum ineffabilem latere theſaurum, ad ignoteſcentiam rectè agentium, quod virtus ducit ad Chriſtum, non Chriſtus ad virtutem, quamvis ipſe primò ad virtutem capieſſendam adiutorium præbeat, quoniam non finis Chriſti

virtus,

verus, sed Christus finis est omnino Christianæ virtutis. Et supra jam diximus, quod Apostolus dicit, quod ipse finis est legis ad iustitiam omni credenti. Inventus est thesaurus in agro, diligentii consideratione præhabita. Hæc enim fuit actio in prædio alieno, ut consideraretur quid boni contineant sacramenta sive virtutes. Ratio prior hoc laboravit in agro, • Ipsa intelligentia prior operata est, cum ingredi fuisset ipsa permissa, cum se abstraheret ab his, in quibus sensualiter & naturaliter agebatur, & niteretur, si quispiam supra naturam possit inquirere. Hoc typo Salomon ante perfecerat, dicens: Cogitavi in corde meo abstrahere à vino carnem meam, ut animum meum transferrem ad sapientiam, evitaremque stultitiam donec viderem: quid esset utile filiis hominum. Optima cogitatio humani cordis, ut abstrahatur naturalis caro, qua velut à parte totus intelligitur homo, ab ea lætitia, qua forniculæ & blandimento sensuum delectatur, & animus transferatur ad sapientiam, quæ solum in vitilibus virtutibus plenè consistit. Et stultitia videtur, quæ ipsa est, & non altera, scilicet gaudium sive solamen, atque beatitudinis requiem quærere in caducis. Hæc stultitia plena consistit his delectati, quæ alium ordinantur ad finem, non de virtutibus dixerim, sed de perfectorioribus atque terrenis, & quæ mortali carnis prudentia inquirunt. Hoc siquidem ideo fiat, donec videatur, quid sit utile filiis hominum, nihil utile porro est filiis hominum, nisi speciosus forma præ filiis hominum, qui Filius DEI existens, inventus est ut homo in habitu hominum, formam DEI non relinquens induit formam hominum, quæ non cognoverunt Filii hominum, sed excedentes naturam omnium hominum. Contra quem dilexerunt vanitatem, quæsierunt mendacium graves corde filii hominum, sine quo vani sunt filii hominum, mendaces sunt in stateris iustitiarum suarum filii hominum, sine quo damnantur omnes filii hominum, cum quo, & in quo, & per quem salvantur filii hominum. Quid ergo utile aliud potest esse filiis hominum, nisi CHRISTUS DEI Filius redemptor omnium hominum? Hæc nempe sit juxta Salomonis typum hominum cogitatio, ut quid utile filiis hominum cognoscatur. Sed hic absconditus est in agro. Si considerasti agrum, erue illum. Noq̃ est tui juris, non est tua potestas. Distant virtutes à novicia

natura, quamvis sint secundum conditionem naturam. Jure paternæ hereditatis illas hereditare non possumus. Spiritualia & corporalia mala in hereditatem à protoplastis accepimus, & perpetuantur in nobis durante propagine damnata, ut nemo ab his hereditariis malis præterquam thesaurus absconditus absolvat. Pretio penitus opus est, ut jure venditionis, & emptionis deveniatur in agrum hunc thesaurum occultantem. Unde pretium ad rem tam altè venalem? Quæ insignitæ monetæ sufficiunt? Unde copia metallorum? Quæ superscriptiones & imagines Cæsaris imprimentur? Quis vades fiet suadens venditionem domino possidenti? Qui tabelliones ad instrumenta condenda? Quæ sient in hujusmodi commercio cautiones? De his neque de similibus nemo causetur. Vade, vende omnia quæ habes, nihil retineas tibi distrahendum, ut Ananias & Sapphira, de pretio non defraudes. Affert venditori omne, quod accepisti pretium magnum vel parvum, dummodo sint omnia tua bona distracta. Omnium enim distractio, quæ quis habet, est omnibus abrenunciassè peccatis, quæ nostri sunt juris. Ista duntaxat habemus propria, peccata, consuetudines malas, rebelliones ad verum, placita sensum, voluntates proprias, & proprias regulationes, & secundum naturam corruptam ludentes & inclinationes & mores ex civilium omnium venditio fiat, & sciamus in gratia, quæ naturam excedit, & corruptam superat. Cui vendetur? Hæc enim mala quis sibi vendicabit ex pretio? Parabola est. Nam his omnibus abrenunciassè, vendidissè protinus est. Pretium enim quod ex his patrimonialibus & propriis malis sic distractis percipitur, ipsa est dispositio in alteram vitam, & propositum persistendi, recidivo omni depulso. Ipsa est firma voluntas per omnia in gratia fieri, superata, non destructa natura. Ex emitur ager sacramentorum atque virtutum, in quo semper aliquid est agendum, de quo vivendum. Ubi thesaurus est absconditus, in futuro saculo revelandus. In hoc agro meditatatur Isaac, nam egressus aliquando fuerat ad meditandum in agro. Quæ igitur est agri meditatio, nisi qualiter in illo immaculatè & non otiosè vivatur? In quo sic meditatus, vidit Rebecca sponsam novam advenientem, quam nil aliud dixerim, quam gratiam Spiritus Sancti, in ea videlicet associatione matrimonii spiritualis, quia quis semper ad meliora

Rom. 10.

Eccl. 2.

Math. 19.

Adm. 1.

Psal. 44.

Psal. 4.

Psal. 6.

Genes. 24.

se transferre nititur, eidem inseparabili
 vinculo copulatus. In hoc agro Jacob
 pergens ad orientalem plagam, vidit
 puteum fontalem, atque profundam DEI
 sapientiam, circa quem accubabant tres
 greges ovium, tres videlicet ordines sal-
 vandorum, adaquari ex illo puteo ex-
 pectantes. Non est vera sapientia neque
 profunda, nisi in agro Sacramentorum
 atque virtutum, quoniam in eis est Chri-
 stus, in quo sunt omnes thesauri sapientiae
 absconditi. Nec alibi, qui salvandi sunt,
 quam juxta hujusmodi puteum accubare
 decreverunt, adaquari aqua sapientiae saluta-
 ris, non terrena & carnali, quae bibentes in-
 reficit, expectantes, quia DEUS suos
 potavit electos. In hoc agro Ruth Moa-
 bitis de iustione focus accessit ad colli-
 gendum spicas post regum metentium,
 unde sui victus possit fulcire inopiam.
 Deficiens Ruth interpretatur. Et verè
 omnis anima in defectibus est, & per-
 ditioni proxima, nisi accedat ad agrum
 sacramentorum atque virtutum, ut col-
 ligat exempla sanctorum, & juxta novi-
 tatem conversionis illa modica verba,
 quae capi possunt ex ore doctorum.
 Ager iste ad quem Ruth Moabitis ac-
 cessit, non cujuslibet hominis, sed ho-
 minis in quo virtus & fortitudo consi-
 stit. Sic enim Booz interpretatur. De-
 eet enim agrum virtutum esse hominis
 virtuosus atque potens, quem nullus vio-
 lenter per improbitatem expugnet. Haec
 mulier a Domino agri praecognita, ne
 in alterum agrum ad legendum spicas ac-

cedat, exhortationem accepit, quoniam
 omnis ager praeterquam virtutum, hone-
 stam conversationem non habet. Nec
 sunt messores, qui exempla honestatis
 atque verba veritatis non reliquunt unde
 agenda vitae possit esse consilium, ut mo-
 destia imitatio sit post eos. Et traditur
 huic consortium puellarum, ut lociarum
 sula solatio, in virtute anima plus pro-
 ficiat, nam socialiter jucundiores sunt
 spirituales agones. Et iustum accepit
 servum, ne in hoc agro molesti essent
 huic mulieri. Non enim unius domini
 servi adinvicem debent habere molestiam.
 Et conceditur cum pueris bibendi
 licentia, cum sitis advenit. Omnium
 electorum in agro sancto, quavis dis-
 par, sapientiae atque gratiae sit una pota-
 tio & saturatio ex pane metentium. Et
 largam supra sperarum haec mulier acce-
 pit licentiam, ut, si vellet metere, posset
 fer. Nam saepe de novo conversis, dis-
 positione atque animi firmitate conspecta,
 tribuitur autoritas disferendi. Et animo
 dilatato mandatur messoribus, ut ex in-
 dustria plus apponant, cum adsunt, qui
 plus colligere valeant. Et colligebat
 haec in agro à mane usque ad vespertam,
 quoniam usque ad finem vitae actio iusta
 non debet excludi. Quid plura dixerim?
 In hoc agro facta est dispositio, ut Ruth
 Booz sancta & inseparabili lege matrimo-
 nii jungeretur, ad spem auxilii, quod
 omnipotenti Deo in aeternitate jungarum,
 perquirentes thesaurum absconditum in
 agro sacramentorum atque virtutum.

Cap. VII.

De parabola margaritarum, secundum Matthaeum
 tantum.

Incomparabiliter pretiosus pretiosa
 mysteria condidit, & in pretiosis
 mysteriis suam designavit ecclesiam,
 quoniam negotiationi margaritarum
 ipsam parabolice comparavit, dicens:
 Simile est regnum celorum homini negotiatori
 querenti bonas margaritas. Inventa autem
 una pretiosa margarita, vadit & vendit omnia
 quae erant ei. Inolevit ex antiqua consue-
 tudine inter homines negotiorum, & facta
 est inquisitio, & inventio secretarum
 partium mundi ad peragenda negotia,
 illasque partes negotiatores frequentant,
 quas suis negotiis ad commercia facienda
 noverint ex rerum copiis aptiores. Et
 B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Evang.

cum invenerint aliquid insigne pretio-
 sum, emptoria jure sibi vendicare festi-
 nant. His typicis actionibus ecclesia
 sancta deducitur, quae regnum celorum
 in sancto Evangelio saepius appellatur.
 Nam negotiatores sunt, sed pro coelestibus
 legitimi Christiani. Et qui non fuerint,
 amittuntur ad negotia pernicienda eccle-
 sia, cum talis margarita repenatur in
 regno, pretiositate cujus sunt, omnia
 mentis distrahenda. Quirunt pretiosas
 margaritas, sed una est duntaxat super
 omnes pretiosa, cujus virtus ad omnia
 valet, & omnem expedientiam habet.
 Cetera quamvis sint aliquibus insignia,
 sed una est duntaxat super omnia virtus.

virtutibus, non expellunt ad finem, ad quem negotiator est edius, nec auferunt inopiam, ad quam depellendam ipse meretur, nec illam infirmitatem depellunt, cum qua periculosus negotiator ipse decertat. Nam si de margaritis scientiarum agitur, pretiosæ quidem sunt, multa docent, erudiunt negotiatorem, attollunt in fama, eloquentem faciunt, in admiratione atque veneratione hominum sepe ponunt, ostendunt secreta nature, ad astra discernenda suscitant, rerum mensuras, & figuras aperiunt, calculando cuncta proportionantur, modulantur vocis productibilibus instrumenta, orare faciunt & acutè disputare, habentem physicam adiuncti, ne lædatur physis, & læsa curetur, chirurgiam demonstrant, ut ulcera & vulnera de corporibus depellantur, Socraticis & Athenisum & Romanorum leges ante mundi rectores fortiter garrunt, & ut perstringam, mathematicarum & mechanicarum plenus est orbis. Et in curam quatuor dispositionum hominum more multa ascenderunt, & adhuc acutè disputantur de ipsis, sed nec expediunt possessorem ex omni pretiositate, quam continent, ejus animum non quietant, beatam vitam non conferunt. In una, non in pluribus omnis est virtus, in illa videlicet Evangelica & æterna doctrina, quæ pretiositatem habet temporalem similiter & æternam, quam qui invenit, omnia distrahatur, omnia vendat, abneget semetipsum, & eruat illam, ad quam inveniendam omnium querentium vitam & salvi volentium festinare deberet intentio, quoniam de illa scriptum est: Qui me invenerit, inveniet vitam, & hauriet salutem à Domino. Si verò ad omnia mundi pretiosa volumus referre parabolam, nil pretiosius invenitur in orbe terrarum, quàm quod invenitur in agro dominico. Nil proinus pretiosius Christo, qui pretiosa est margarita in terris inventa, quoniam ipse in terra visus est, & cum hominibus conversatus est, qui non inveniretur, nisi quæreretur. Veruntamen nec hoc, nisi se offerret omnibus requisitus. Sed tempus est requirendi Dominum, cum se inveniendum exposuit. Et si non invenitur, nisi quæratur, etiam necdum quæratur, nisi se requirentibus offerat, tantum quæstioni regula præfigitur. Hinc per sapientiam regula quærendi posita, fita est: In simplicitate cordis vestri quærite illum. Invenitur autem ab his, qui non tentant illum. Apparet autem his, qui fidem habent in illum. Ecce simplicitas prævia est ad inventionem optatæ

margaritæ. Connecit autem Dominus per Jeremiam cordis totalitatem, dicens: Cum quæsis me in toto corde vestro, tunc inveniar à vobis. Maritima solitudo ad inveniendum congrua via est, tepiditas autem nunquam invenit eum. De quo in typo sapientie scriptum: Qui manet vigilans ad me inveniet me. Manet autem vigilare ad Christum, est illum omnibus cogitationibus & speculationibus anteferre, qui semper invenitur, si nihil ante illum aut præter ipsum quæritur. Sub eodem etiam sapientie typo in libro sapientie scriptum est, cum his qui facilem subventionem expedit. Facile videtur ab his, qui diligit eam, invenitur autem ab his, qui querunt illam. Præoccupat, qui se concupiscunt, ut illis se prior ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam, non laborabit, aspidem illam in foribus suis inveniet. Ecce dilectio, quæritio, concupiscentia, evigilatio de luce veritatis & fidei, præoccupantem nos & aspidem foribus voluntatum nostrarum, facile faciunt invenire. Eximus autem prophetarum, alibi audivit, & alibi invenit: Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis sylvæ. Præter id quod in Judæa Christus natus est, à quibus reprobandus, inventus est in sylvis gentilium, docere, ubi spiritu & virtute invenitur. Non igitur descendamus in secretiora maris, non montium alta subeamus, non loca commercii ad inveniendam hanc margaritam, sed campos sylvæ penetremus. Sylvæ loca sunt inculta & agrestia. In inculta & agresti via rationabiliter assumpta, Christus Dominus invenitur. Non enim in campis deliciarum, sed sylvarum, qui se obtulit requisitus. Quærantur loca remota & nemorum campi, qui sunt amici moribus, contemplationibus apertæ, à strepitu alieni, & inibi invenietur, qui inter delicias & turbas sæpe perditus est. Est inter omnes quædam via decentior, compendium habens, ut sic quæratur, ut ab Apostolo refertur inventus. Inquit enim: Et habie inventus est ut homo, indutus est DEI Filius nostræ humanitatis habitum. In quo apparere hominibus voluit, sicque inter homines conversari, ut possit à quærentibus inveniri. Quilibet moribus apparuit Christus, in talibus inquiramus. In forma hominis degens, monstravit hominibus quid in ipso invenire fatigerent. Verbo vitam agendam docuit, egit opere, etiam habitu inventus ut homo. Supra id, quod hominis est, vivebat, inspi-

Inspiciantur actiones ejus, in illis inquiratur, & invenietur ut homo, circumcissus ut homo, ad templum delatus ut homo, fugit in Aegyptum ut homo, timuit ut homo, conversus ut homo, subdus parentibus ut homo, baptizatus ut homo, jejunavit ut homo, tentatus ut homo, predicavit ut homo, laboravit ut homo, dormivit ut homo, esurivit ut homo, manducavit ut homo, sivit ut homo, bibit ut homo, ploravit ut homo, turbatus ut homo, clamavit

ut homo, reprobatus ut homo, humiliatus, traditus ut homo, ligatus ut homo, verberatus ut homo, passus ut homo, crucifixus ut homo, mortuus ut homo, sepultus ut homo, resurrexit quia homo, ascendit ut homo, erant & quia homo, in omnibus procul depulso peccato. Sic ergo invenitur ut homo, ita eum querat & inveniat homo, inventum teneat, nec dimittat homo, & introducat in tabernaculum mentis, donec ipse in aeterna tabernacula introducat.

Cap. VIII

De parabola sagene, secundum Mattheum.

Ordinavit Salvator in jam dictis parabolis exercitia hominum, & animavit corda multorum, nunc per parabolam, quae finem saeculi portat, omnium mentes absterret, & cautelam suadet, cum ad examen electionis necessarium sit venire, ad reponendum electos in parvis summis, & reprobos in poenis tetralibus aeternaliter includendum. *Iterum simile est regnum caelorum sagene misse in mari, & ex omni genere piscum congreganti, quum, cum impleta esset, educerent, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserant. Sic erit in consummatione saeculi. Exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in cinerem ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.* Hic mores evadere difficultatem habet, & timeo exorbitationem ab alveo recto sacrae scripturae, si velim illos importune inducere, nam de fine hujus mundi & ecclesiae parabola est. Et si nil aliud argueret mundi finem, utique sufficienter assentit haec adaptatio Salvatoris, nec ad alium sensum multa expositione indiget, cum ipse claresceret discipulis & auditoribus suis. Ad sodalitatem recti agentium est ista parabola, & in perverforum prolata terrorem, cum boni eligantur, perversi detrudantur in poenas. Est autem ista sagena omnis iustitia sive doctrina missa in mare praesentis saeculi ab omnium creatore ab Adam usque ad consummationem, id est in qua recte agi ponit vel peccat. Connexa quidem & reticulata mansit ab eo tempore, quo creator creaturam condidit, cum qua sub caelo loqueretur, nec intercisio facta fuit in filo, quin sub

nodis multiplicibus necleretur, ab originali iustitia per circumfisionis distinctionem & locutionem patribus factam, & per legem in monte Sina, & per eructionem prophetica, quousque Evangelium adderetur, ex quo velut ex reticulato artificio est in nodis insolubilibus perfecta sagena protensa sub undis, in qua pisces procellosi maris undique congregantur, producenda ad litus, cum piscationem hominum voluerit terminare. Ad hanc sagenam immittendam sub undis, ipse protoplastus post peravariationem piscator effectus est, velut qui prior in hominibus noverat Domini voluntatem, quam faciendam, & suae ruinae cautelam posteris praedicavit. Enoch etiam in sagena originalis iustitiae semetipsum & alios piscatus est. Noe ad hujuscemodi officium piscationis accessit, Abraham, Isaac & Jacob suis temporibus piscati sunt. Joseph, Moyses & Aaron conati sunt piscari etiam Pharaonem, Aegyptiacumque populum simul cum eis, quos de ipsorum manibus eripere cupiebant. Josue & qui tempora iudicia tenuerunt, zelatores legis in arie piscatoria shaduerunt. Samuel & reges Deo accepti, omnesque Prophetae, qui non à seipsis, sed à Domino missi sunt, autem piscatoriam exercuerunt, per quos etiam praedixit Dominus piscatores alios se esse missurum, Apostolos praetendens & subsequos, usquequo saeculum terminetur. Hinc per Jeremiam dictum est: Ecce ego mittam piscatores ad vos, *scilicet ad* dicit Dominus, & piscabuntur, non alia sagena, nisi in ea, quam ex filo aeternae legis contextam agnovimus. Et in alium ducta est sagena ista, & pro-

fundè laxata in capturam, eo sensu, quo in vocatione Apostolorum dictum est, quod à piscatione piscium essent in piscationem hominum commutandi. Ex quibus, cum fuerit impleta sagena, educitur ad litus, ubi erit finita piscatio. Et quoniam mixta est captura rationabilium piscium, sicut & ratione carentium, quia non omnes vixerunt, ut in diversitate labentium temporum susceperunt, nec omnes habuerunt reprobam sententiam, aperta fiet bonorum electio, malis etiam publicè reprobatis. Sed hi dumtaxat eliguntur, qui ab æterno prædestinati sunt, quos elegit ante mundi constitutionem sanctos esse, conformesque fieri magni Filii sui, qui electioni divinæ præstiterunt assensum, se transcentes in novitatem vitæ, ad ambulandum aptè in via Dei, non arbitrio propriæ voluntatis, sed decreto & lege vocantis. Verum tamen non obstat huic parabolæ, quæ pro consummatione sæculi dicta est, illa singularium continuata piscatio, ubi sub incertitudine militantium aliqui eliguntur adveniente corporis morte, aliqui reprobanur, quoniam hujusmodi piscatio habet judicium dubium & occultum, ultima verò certum & manifestum. Et ex hoc nobis porrigitur sub cauto timore ducere vitam nostram, ne simus de piscibus reprobatis, sicque degere sub aquis procellosi maris, ut in capturam veniamus electam, cum & sagenam etiam non immerito dixerim Dei omnipotentis inevitabilem justitiam, quæ absque alicujus

subterfugio cunctos involvet. De qua super Pharaonem regem Ægypti ab Ezechiele prophetatum est: Expandam super rete meum in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea, & projiciam te in terram. Gloriabatur hic quasi aquarum Dominus, & quod ab ipsis protegeretur. Quem Dominus per Prophetam in sagena suæ omnipotentis justitiæ capere comminatur, ut super eum decernat pomaliter, qui justè vivere recusavit. Angelorum verò ministerium & malorum tormentum, solentibus scripturarum scrutatoribus patent. More autem doctores volentis in animo audientium omnino inferre doctrinam, & præcavens, quod profertur, ne ab intelligentia elaborata interrogat: *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei: Etiam.* Incomparabilis boni peritii periculum nostrum, si deficit intelligentia, ubi veritas docet. Et non apprehendisse mores justitiæ, germanum est bellis. Sed nec intellexisse perfectum quispiam habet, si desit actio, cui tribuntur præmia. Nemini ad palmam sciencia facta est, aut acutus intellectus, si desit amor & possibilis actio. Igitur ut in predicationem & actionem veniant, Christus interrogat: *Intellexistis hæc omnia? Affirmant auditores præsto esse intelligentiam ad prolata, quæ aut ad judicium, aut ad misericordiam intelligentibus est.* Et ait illis per parabolam confirmans: Ideo omnis scriba doctus, & cætera.

Cap. IX.

De parabola scribæ periti ad patremfamilias & thesauratum, secundum Matthæum.

Cum multas parabolas sine interpolatione Dominus posuisset, tandem quod protulerat ad cujus similitudinem faceret, declarat. *Idcirco omnis scriba doctus in regno celorum similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo nova & vetera.* Habet paterfamilias thesauros ex rebus veteribus aut antiquis, tam transmutabilium rerum & ex usu deficientium, quam ipsi persistentium. Et omne dixerim esse thesaurum, quod appositione quarumlibet rerum sumit augmentum, ut vetera nova suscipiant, & nova veteribus apponantur. Aut auro & argento, aut vestibus & lapidibus prenois, aut ex novallibus appositione facta thesaurus insurgit, ex quo paterfamilias secundum exigentiam nova & vetera profert ad domesticam curam similiter, & cum vult ex manifestis

dona largiri. Non autem thesaurus esset ex veteribus, si non sulcirentur ex fideis, neque fidei & novalia præstarent auxilium, si nihil in veteribus haberetur. Utraque oportet inesse, aliqui evanesceret ex his, quæ proferuntur. Sic scriba peritus, qui ad alios habet proferre sermonem, in thesauris sapiencie hujusmodi patrifamilias factus est similis, quem veterum atque novorum oportet habere periciam, ut de utriusque ad auditores possit plena documenta præstare. Peritus per omnia & in omnibus, & super omnibus scriba est ipse, qui parabolice factus, in quo thesauri omnes sapientie absconditi sunt, qui vetera & nova docendo protulit, cum derivat de originali justitia. Quæcumque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis, cum dixerit de lege Moisaica, quam non venit solvere.

re, sed adimplere. Similiter & nova eduxit de thesauris sapientiz suæ, cum nova mundo contulit Sacramenta, cum vocavit in vitæ novitatem, cum ad præcepta superaddiderit nova consilia. Produxit vetera, cum infernales pœnas aperuit, ad quas descendit peccatis veteribus veteratus. Nova protulit, cum novitatem resurrectionis & gloriæ verbè credentibus repromisit. Ad hanc imaginem omnis scriba doctus in regno Cœlorum instruitur, ut noscat veterem novamque legem, ut possit ex eis parabolæ formare sermonem. Et sponia sponso gratulabunda dicit: Omnia poma nova & vetera dilecte mi servavi tibi. Poma nova, fructus ex Evangelica doctrina: Vetera, fructus ex lege. Una quidem est ecclesia salvandorum ex fructibus iustitiæ utriusque testamenti. Necnon & in doctonibus & peritis scribis vetera & nova poma servat, cum in prolata doctrina utriusque testamenti censura servatur. Vetera servat Christo, cum veterem mundum creatum, & novum per recreationem piæ atque inhesitanter credit, cum patres veteris testamenti, & novi una fide collaudat, & originalem iustitiam in primordio conditionis humanæ in cordibus hominum scriptam similiter & Evangelicum assensum præstare in fide venerari. Scriba siquidem doctus in regno Cœlorum, qui patrifamilias in thesauris similis esse debet, omnem doctorem designat, ex autoritate Catholica

docentem, quem oportet in utroque testamento esse peritum, ut illius figuras, istius veritates agnoscat. Omnia enim in figura contingebant illis, qui degerebant sub veteri testamento, nobis autem sub novo militantibus, veritates explicite apponuntur. Sub velamine verus testamentum erat, ad cuius ostensionem Moyses velamen gestabat in facie, à nobis verò velamen ablatum est, quoniam transivimus ad Christum. Apostolus siquidem dicit: Cum transierit ad Christum, auferetur velamen. Expedit siquidem scribæ solerti ex novo & veteri in auditoribus fidem astruere, velut si sic eorum celebraretur inductio, ex signo ad signatum, ex cortice ad medullam, ex umbra ad soliditatem, ex figura ad veritatem, ex sermone ad sensum, ex litera ad intelligentiam claritatis. Hæc imperitus scriba non novit. Quamobrem, si enim stet in regno Dei, scilicet militantis ecclesie, non agit, sed agitur, non instruit, sed docetur. Doctus verò rem regni Dei agit, instruit & astruit. Proferit vix novitatem, ut in ejus novitate ambulemus, similiter & vetustatem, ut deservamus. Omnia nova ex Christo, cuncta vetera ex Adam. Vetera transire cogantur, omnia ex Christo nova in nobis hant. Hoc proferat, hoc suadet scriba doctus in regno Cœlorum, ut novis superveniens in vigore gratiæ, vetera projiciantur, quæ sunt ex origine culpæ.

Cap. X.

De Parabola introducta de illo, qui incidit in latrones, & responsione de proximo, secundum Lucam.

Interrogatus Dominus noster JESUS à quodam Phariseo tentante, si quis ad diligendum est proximus, parabolice respondit non explicans, quis ei proximus esset, sed cui ipse proximus esse deberet, quoniam primo indigentibus ad impletionem iusti mandati proximi esse debemus. At enim: Homo quidem descendebat à Jerusalem in Jerico, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt semivivo relicto. In tractatu, quem nuper edidimus de processu peccatoris, abunde ista parabola tractata est, sed, quamvis succinctè, hic præterire non licet. Descensus ab Jerusalem, aversio est à pace, à

virtute, à quiete, à templo sacramentorum Dei, ab eo, quod auctoritatem habet, & veritatis rationem. Etenim ista civitas regia & prophetalis erat. Descensus ab Jerusalem est ommissio honestatis, prætermissio Sanctitatis ab obedientia legis æternæ, in qua stantes in pacem sumus ad Deum, cui animo rebellantes, prætermittitur pax, & causatur damnosa discordia. Nihil amariius, nihilque damnosius, quam, si pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, non custodit corda & intelligentias hominum, qua dissoluta, obedientia legis Dei omnino deperditur, quæ nisi per huiusmodi obedientiam non maneat. Male sibi providit, & ad gehennam

hennam se parat, qui à pace fecit abscisum. Sibi omnino non conveniet, si à Deo dissidium fecit, & intestinum portabit continuò bellum. Nam mortis habet imaginem, qui dividitur in seipso. Videbuntur etiam sibi alii adversarii, quamvis afficiantur ei, qui perdidit Dei pacem, quoniam nemo securus in regno, si cum rege agitur bellum. Suspiciabitur enim invidias, existens etiam cum amicis. Erit more Cain vagus & profugus super terram, timens occidi, qui occidens fratrem, perdidit pacem Dei. Et Semei, qui maledixerat David, cum fugeretur à facie Absolon, à Salomone regente paternæ injunx sub fœdere, ut habitaret in Jerusalem, remissionem accepit sub interminatione mortis, si aliquando ab illa discederet, quod & factum est, cum discessit. Magnum est bonum divinæ pacis, in qua existens à Christo indulgentiam suscipit, etiam si æternum Deum & patrem ejus, & omnium in aliquo maledixit, à qua recedens merito mortis gladium non evadit, non solum dixerit temporalis, sed mortis æternæ. Jerusalem duntaxat elegit Dominus, ut esset nomen ejus in ea, quia præterquam in pace non habitat nomen Dei. Et in ea templum est Dei, quoniam pacifici templum vivum sunt Dei vivi. Et adversus se interpretabatur David in persona eorum, qui detinebantur in Babylone captivi. Si non proponeret Jerusalem in principio lætitiæ suæ. Cum nulla sit vera lætitia, potius omne gaudium tristitia dici potest, nisi in pace Dei funderetur. Esi Jerusalem pax Evangelica datur, Jericho datur excidium, & maledictio reädicatoribus ejus. Igitur o! non quidam merito nominari non dignus, unde abscidebas, quove descendeabas, advertere debuisti. Ut quid in mentem venit quietis regionem dimittere, abireque in civitatem lunarem, quæ nunquam in eodem statu permanet, & nunquam ex aliqua sui parte tranquilla est? Mirandis permissionibus agitur, ut existens in Domo virtutum apostasiam medietur, sed aut non cognoscit, quod habet, aut majori fraude præventus, ab illa recedens æstimavit se aliquid melius habiturum. Sic agitur hominis interius malum, quoniam neque interius aut exterius invenitur existens malum. Unde oritur magna deceptio, cum non sit appenibile malum, semper enim itur de bonis ad bona, quamvis disparia sint. Igitur non substantialiter, sed cum in majore aut electione præponuntur minora majoribus, causatur hominis malum, & fit abscisus

à Jerusalem, & descensus à Jericho. Utraque bona civitas, sed una in omnibus alteri superferebatur, quæ melior erat jam facta fuerat fastidio deliberanti abscisum, quæ verò minorabatur, in delectationem obvenerat. Ad hanc imaginem omne peccatum committitur ab hominibus in universitate bonorum, etenim semper ad minora & infirma descendendo peccatur. Sed antequam veniatur ad terminum malè presumptum, in periculum non opinatum incurritur. Nam & latrones ei superveniunt, qui pacificam credebatur agere viam, qui spoliati & vulnerati, privant scilicet honestate bonorum, & mala infirmitatis adiungunt. Funt malè dispositi incipientes apostasiam invisibiliter demonum præda, qui stolam innocentie auferunt, & vulnerant cor & sensus, per quos ac per fenestras culpabilis mors ingreditur. Et debilis tanta subsequitur, ut ad semissem redigatur vita vulnerati. Sed nec tota vita totam cedit in mortem, nec sibi tota constabat fœvo perverante duello, ut alteram altera ex toto confingeret, sed alter neutra cedebat, ut amarus esset bellum, & sic homo causatus, æqua siquidem ab utraque vendicabatur in sorte, nam sicut semivivus, sic & semimortuus diceretur. Ad semissem mortis omnia spiritalia mala, sive quodlibet exitiale peccatum dixerim pertinere, ad vitæ verò semissem plenam libertatem voluntatis propæz cum judicio rationis; quam omnia exitialia mala rationis durante judicio in mortis sortem transferre non possent, ut totus homo in carne vivens mortuus diceretur. Absunt seminece inflicta, infligere amplius non valentes. Abire nanque invisibilium prædonum est, hominem relinquere in ea, quam accepit animi libertate, cum omnes eorum conatus frangantur in illam. Non enim separabiliter ipsam creator donavit hominibus, quanquam depredari possit in iuste damnatis, & confirmari à Deo in suis beatis, ut hi, nisi malum velle non possint, illi verò nec aliud præter bonum. Sic verò jacente vulnerato, qui pacis monumenta reliquerat. *Accidit ut sacerdos quidam descenderet eadem via, & viso illo præterit. Similiter & levita, cum esset stans locum, & videret eum, pertransiit.* Omnia quæ sunt in mundo accidentia sunt, solus Deus accidentibus caret. Sacerdos & Levita viderunt proximum indigentem, cui debebant & ipsi proximi fieri. Ubi proximus jacet indigens aliena ope, sed non omnis agnoscens efficiatur proximus. Nec sacerdos ex officio, nec

Genes. 4.

1. Reg. 16.

1. Reg. 2.

1. Reg. 9.

Psalm. 134.

Josue 6.

nec levitas ex scientia proximi existebant : Nam non ex officio aut ex scientia, sed ex virtutibus homo Dei legem implet in proximo, & se proximo proximum facit. Sed saepe qui majoribus dignitatibus potantur, & amplioribus scientiis fulgent, pertereant officia charitatis. Quid autem mali adiciat non proximari proximo indigenti, Joannem audi dicentem : Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clausent viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo ? In quo non manet charitas, neque Deus, quoniam Deus est charitas. Privatus Deo, vita privatus est, quoniam apud eum est fons vitae. Inter mortem & vitam in his, quae vivere vel mori habent, mediari nequit. Pejora posse inveniri tormenta, quam Deo vivo & vero privari, cogitationem & credulitatem hominum subterfugit. Et qui praeterit aut pertransit proximum indigentem, praeterit eum Deus. Et qui non compatitur proximo, praeter compassionem Deum judicem subnebit. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum, & videns misericordia motus est. Et appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Et imponens illum in jumentum suum duxit in stabulum & curam ejus egit. Omnia haec allegoriam habent. Constanti vero in unum, activam charitatem ostendunt in proximum ex omnibus quibus possit male patiens relevari, ut nil desit ad curam hominis utriusque, si in utroque aut in altero cognoverit adesse defectum. Et qui proximus secundum rationem virtutis ad alium fieri cupit, primo ad indigentiam proximi, quod est suae possibilitatis impendat. Deinde si plus ad indigentem pertinet habere subsidii, & ob causam defuerit jam praestanti facultas, per alium tamen proximum suasionibus & notitia peragat officia charita-

ris. Et hic proximus esse propriè dicitur indigenti. Qui ergo salvari desiderat similiter faciat. In hoc enim Salvator tentatorem sibi respondendo conclusit. Et omnino responsio ad interrogationem videtur impertinens, cum ille quaereret quis sibi proximus esset, Christus verò respondit, cui proximus esse deberet. Decebat enim sapientiam aeternam, quae in carne velata venerat hominibus docere scientiam, aliter ac perfectius respondere, quam interrogaverat ille, qui solum terrena sapiebat. Et Salvator omnium Christus more tradentium in scholis doctrinam uni respondens plurimos instruxit, nemini unum praefigens proximum, sed omnem creaturam ratione utentem, quae recipere similiter & impendere dilectionem rationabiliter potest, dum actuale beneficium charitatis ei potius impendatur, quem in tua scientia validius pondus indigentiae & calamitatis opprimit. Ac per hoc in hac responsione unusquisque docetur à Christo, cui debeat proximus fieri, non quem ipse debeat per se proximum invenire. Nam neque meritum est apud Deum diligere, sed amare : Non recipere, sed tribuere : Non serviri, sed servitum exhibere : Non charitas retransitiva, sed transitiva nanciscitur primum. Et, quod virtutis est propriae omnibus, non alienae, docet ipse magister. Igitur sagendum est, non quomodo recipiatur, sed quomodo impendatur dilectio. Nam unum est suum, reliquum est alienum : Et de sua, non de aliena virtute placatur altissimus. Et sicut nil tam necessarium, quam propria salus, sic nil tam expediens quam propria virtus. Et sicut nemo ex peccato alieno damnatus divina justitia patitur, sic ex aliena virtute nemo Salvatur. Pro se unusquisque reddet rationem, ponam vel primum suscepturus,

Cap. XI.

De parabola divitis perverse cogitantis ad improvidam sollicitudinem, secundum Lucam.

Creator omnium Deus nihil in mundo eorum, quae ad usum humanae naturae sunt condita, proprium fecit, quoniam hominem non perpetuavit in mundo, sed sicut ex traduce nascitur, sic mors primorum parentum merito in omnibus dominatur. Non ergo debet esse aliquid proprium, ubi mors invinci-

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

bile tenet imperium. Proprium factum est homini mori, non in hoc Saeculo quicquam aliud vendicare privatum, etiam si proeoplasti culpa non fuisset, nec invidia diaboli mors ingressa orbem terrarum, homines aliter in alias regionis translati fuissent, nec decreto creatoris in terrarum orbe rerum fuisset proprietas, quae cum af-

Z z

fiut

fuit inter homines, pervenit de lege peccati, quam introduxit iniquitas. Erit Deus aliquando permisit homines in rebus creatis proprium vendicare, sic non abolevit imperatorum leges, quæ proprium hominibus concesserunt, ne rempublicam omnino perverfionem ingrassantium turbaret improbitas, avaritiam nunquam concessit, ubique diffusit & semper. Proinde Salvator ad renovationem vite hominum prædicans omnibus palam dicit: *Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his, quæ possidet.* Ad cujus sententiæ declarationem, expressiorem parabolam ex usu prolatam adjecit. *Homines cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quod non habeo, quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam, Destruiam horrea mea, & majora faciam, & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea.* Et ducam anime mee: *Anima, habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare.* Dixit autem illi Deus: *Stulte hoc nocte animam tuam repetent à te, quæ autem parasti cujus erunt? Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum dives.* Criminosæ sunt cunctæ divitiæ, damnationem extremam expectantes in sortem, si non referuntur ad Deum, si exsunt penitus præter Deum, si plus appetantur, quam divites florere divitiis. Non ager in culpa, qui pæta semina suscipit, suscepta mortificat, & administrat virtute naturæ plus, quam recipit à ferente. Non ars latoria culpam habet, sed ex Spiritu Sancto, qui est omnium artifex, non ubertas insolita, non fertilitas improvisa, non enim seque in facis agris natura respondet, sed cogitatio congregandi ultra legem, quam necessitas posuit. Tenacitas animi nolle conferte in usus egenium, criminosum divitem facit. Non enim Deus naturæ fræna relaxat, ut in cuiuspiam agro uberiores fructus adveniant, ut recludantur, sed ut dispergantur in usus. Ideo fit interitum naturæ uberior, ut profusior fiat dispensatio ad egenos. Nihil enim proprium in multiplicationis processu iustus ordo naturæ prærendit. Omnino à natura & à lege originalis iustitiae discrepat, qui destruit horrea necessitatis, & cupiditatis horrea condit. Cum quis sibi providus fuit in mensura naturæ & necessitatis iustitia, non amplius apothecaria, in quibus reponat, sed meatus adveniat dispergendi. Proinde intendamus per singula in parabolam Salvatoris. Animadverte quid dives cogitabat, qui ex agro plus solito uberiores receperat fru-

ctus, & inde implicabatur in animo, unde poterat ocysus explicari. Cogitabat intra se dicens: *Quid faciam, non habeo, quo congregem fructus meos?* Importuna erat ista cogitatio. Si non habebat, quo congregaret, erat paratior occasio tribuendi. Qui non habet, quo congreget, despero, ni obnoxius necessitatis subiacebit. Frustra igitur cogitatur, quid aliud fiat, cum ad actiones iustitiæ causa concludit. Dispergat igitur, qui non habet, quo congreget, inquit fortassis: Premet necessitas. Opportuna erit annona, si fuerit vita prolixior. Sunt nati & nati, sunt connubia celebranda, multiplicabitur proles, ecce hic infantulus ad ubera pendet, forte prorogabit ætatem, graveletur uxor, partui vicina est, aut daturus dotem, aut recepturus ero. Utrobique sunt amplianda fomenta. Concesserim liquidem, sed tu in vita opinionem excludere. Non transgrediaris terminos, quos tibi necessitas posuit. Non intendebat Salvator per parabolam istam in eos, qui propter exigentiam duntaxat necessitatis alimenta procurant, reponunt atque conservant. Nam iste habebat horrea, de quibus cum fructibus exuberarent, dixit: *Destruiam horrea mea, & majora his faciam.* Ecce transgressio necessitatis, ecce amplificatio cupiditatis. Non erat in culpa dives, quia horrea secundum exigentiam iustitiæ possidebat: Nam ex debito naturæ omnibus alimenta debentur, sed ex eo, quod ad exuberantiam agrorum horrea necessitatis destruere, & tenacis avaritiæ condere disponebat. Dives & fertilis mundus in administratione naturæ, quam habet utentes multo plures, aleret, & nulla esset querela super terram, si tantum horrea necessitatis, non avaritiæ conderentur. Stent apothecæ, quæ modo destit sufficunt ad fructuum exuberantiam, ampliores non fiant, pauperum horrea vacua repleantur: Sic enim ex avaritia non erit exorbitatio in natura. Ecce adhuc divitis mali detestanda perversitas, quod in majoribus horreis volebat omnia congregare, & omnia nata sua, & bona sua, ut præterquam sibi nulli provenire de congregatis posset utilitas. Volebat redigere omnia in privatum, quæ Deus ex natura concesserat ad commune. Fraudabat pauperes, rapiebat egenis, privabat omnes dono naturæ, cum congregare omnia præ seipso fuerat meditatus. Ad seipsum aspiciens parvipendebat omnium vitam. Sibi compatiens, incompassivus omnibus erat, vita, quæ Deus est, iuste privandus, quia per eum id fiebat, ut omnes pararentur ad necem. Ex alio quippe improbanda cogit-

gitatione hujus divitis censebatur, quoniam præintendens accumulare divitias, virtutes abiecerat, nec congregabat illa, quæ post mortem eriam hominem comitantur, sed illa perfufloria, quæ raro ufque ad exitum hujus vitæ afficiant poffefforem: poffidere divinas, & Deum, interdum poffibile factum eft, congregaffe tenaciter verò nunquam. Sed hoc eft quod plus accrefcit ad culpam, ad acerbiora tormenta difponit, allocutio, quam fux ratus erat animæ facere, fpondens annos incertæ vitæ, quæ fub noflra poteflate non agitur, quæ præveniri potefl, prorogari non potefl. Sic enim dicere meditabatur: Et dicam animæ meæ, Anima habes multa bona pofita in annos plurimos. Multa funt bona hominibus pofita, fed plerumque anni crediti evanefcunt. Et eripitur fepe à Sæculo in numero dierum, qui numerum fibi fabricavit annorum. Nec anni multi fuccedunt, ut multorum congregatorum ex ufu poffit effe confumptio. Hæc enim decepit homines innumeros, cùm dilecti vivere fuper terram, procul pepulerunt mortis meditationem, longam inhiantes vitam, quæ dum creditur, aufugit: Et tunc terminum fumat, cùm fperatur effe longæva. Et, quod plus amatur à miferis, amplius eos cruciat, cùm tranfit in Dominum mortis. Arguendus in fuis cogitationibus dives hic perverfo errore decipitur, quoniam in inquietis quiefcere autumabat, & famem auferre, unde amplius crefcit, & depellere fitim unde fumat augmentum, & epulari accuratè atque fodaliter ad augenda incenfa libidinis, & ad dehoneflanda fœdera fodalitatis. Advertendum eft quale foliloquium cum anima fua eft peracturus, requiefce, comede, bibe, epulare. Promittebat fibi requiem ubi non datur quærentibus eam. Quomodo requies, ubi omnia funt in motu? Unde in mari requies, agitantibus mare ventis? Quomodo requies, ex quibus perditur verà requies? Hic mentes hominum vexat error, ut, ubi animorum & corporum effl tota vexatio, quaefita requies adeffe credatur. Si totus mundus in maligno pofitus eft, unde mundum diligentibus requies effe potefl? Si quis amicus voluerit effe hujus Sæculi, inimicus conftituitur Dei. Ex Dei inimicitia nemini falus, nemini quies adventit: Eft enim Dominus univerfi. Quis tutus in regno, fi rex exiterit hoftis? Nemo habebit requiem, fi fibi adverfarietur heros. Fortaffis mundus his requiem præftabit ad tempus, qui unde perfunctorie delectentur inveniunt, velut corvus emiffus de arca

B. Sin. de Caffa Com. in 17. Evang.

Noe infedit corporibus mortuorum. Invenerat enim, quo ejus aviditas repleretur, in cujus imagine omnes requiem habere videntur, qui mortuis operibus delectantur. Sed cùm ab eadem arca emitteretur columba, non invenit ubi requiefceret pes ejus, videlicet affectus, in quo quis vexationem obtinuit, vel quietem, nifi revertatur ad arcam, typum eorum bonorum præfagiens, qui extra ecclefiam orthodoxam, & ambitum legum ejus non arbitrantur effe quietem. Turpis eft requies divitum, audituque deteflabilis, contra quos de Moab per Jeremum Dominus dicit: Ferrilis fuit Moab ab adolefcentia fua, requievit in facibus fuis, Moab populus fuit ex primo Moab defcendens, qui de inceffu per Filiam ex patre natus eft, qui dives factus & potens Dei populo adverfaturus. Sed ubi requievit? Ut propheta tellatur in facibus fuis. Facies fiquidem funt egelliones. & farnata corporum. Facies funt eliquationes liquorum inferius defcendentes, in fummo liquibus remanentibus depuratis. Omnia temporalia facies funt egellæ à perfeflu ecclefie corpore, quæ incautè ex hirundinibus egellæ cecavere Tobiam. Facies funt omnia inferiora, puritas verò in fupernis eft. Quàm vilis, quàm abominabilis requies divitis, quæ fux animæ repromittit. Solùm pauperes Spiritu fideliter requiefcent, cùm raro, vel nunquam divitiæ fine infidelitate confiftant, quoniam aut per infidelitatem acquiruntur, aut fide ad proximum denegata poffidentur. Fallò fibi divites requiem promittunt, nam aut laborant, ut congregent, aut fepe terrentur, ne invictè perdant. Nulla divitibus requies, cùm femper nituntur addere, fortaffis requiefcerent, fi plura non vellent. Ex cupidine infatiabilis, ex fudoribus acquirendi, ex ipsis rebus divitiibus nulla quies. Comelfio fiquidem mitigare famem potefl, auferre non valet. Similiter eft judicandum de fimi, quod bene per Aggæum prophetam dicitur: Comediffis, & non eftis faturati, bibiffis, & non eftis ebrjati, operuiffis vos, & non eftis calefacti, & qui mercedes congregat, miffit eos in fæculum pertuflum. Epulatio ad lautiorẽ vitam pertinet, & ad accuratiorẽ, necnon ad deteflanda convivia: Ad quam contemplandam nemora vexantur, agitantur fylvæ, cum arcu, faginis, canibus animalia fylveflria impetuntur. Aves rapaces ex natura, rapaciores ex arte dimittuntur ad volucres mites, ut venarum aliquid in prædam deveniat, ut eo fit epu-

Z z z

lato

latio gravior, quo major extitit labor ipse venantium. Maria, fumina, locus exquiruntur in abditis submissis hamis, lineis clausis, nallis atque sagentis, ut prospulatione pikes veniant in capturam. Capiferi & dapiferi solentissimi exquiruntur. Loca expositionis rerum venalium visitantur diluculo, considerantur epulonibus apta, quibus inventis cessat emendi litigium, pretium est in voto vendentis, fit rumor varius in varietate rerum, ut accuratè proveniant, & talis est strepitus, acsi adhortatio disponderetur ad bellum. Eriguntur mensæ, protenduntur desuper gulapa, sine timore Dei discutibus ordinatur. Excitantur saporibus fauces, varia vina funduntur. Edendi aviditas etiam in multitudine in primo congressu silentium facit, & cum ventres vino humidi, uretes repletioni sunt proximi, cum incallescunt capicia mero, excitatur in mensis velut rumor in castris. Ibi proferuntur inania opprobria in absentes, omnia inhonesta, omnia digna risu licita tunc temulentia facit, inde somni, inde gravedo, inde obliquo bonorum, inde chori, inde luxuriz, inde omnis infirmitas ad prohibita. Ecce qualis est epulatio divitis, quam suæ vitæ misere reprobmit. Sed advertendum est, quod sequitur. *Dixit autem illi Deus stulte hac nocte repetent animam tuam à te.* Per omnia est ista horrenda responsio, quam diviti Salvator opposuit, quoniam stultus dicitur dives ex eo, quod peritura congregat, non servanda reponit, & communia redigit in privatum. Credit requiescere ubi vexatio, comedere, bibere, epulari per tempora, & per multos annorum orbes. Et quandam beatitudinem sibi velut somnando parat, ubi etiam misera vita non durat. Hac nocte, velut ipso die fuerit facta cogitatio, repetent animam tuam à te. Qui repetent? Maligni scilicet Spiritus. Sed quomodo repetent, cum ipsi non mutaverint? Nam repetitio est eorum, quæ dantur mutuo. Et iusta repetitio iustum habet Dominium, & semper est rei, cuius Dominium non transfertur. Est ne anima alicujus sub malignorum Spirituum Dominio constituta, ut iure debito repetere censentur? Nonne omnes animas creavit omnipotens. Nonne ipse universorum est Dominus? Quid sibi hoc vult, quod dixit, repetent: Ac si animam divitis maligni Spiritus ad tempus præstiterint divini, quam ab ipso repetant ratione non translati Domini? Modica est quaestio, sed terrore animas divitum quatit, quæ apostolica sententia enodatur.

Inquit enim Apostolus: Omnes qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli. Jam enim ex ipsa voluntate ditandi, teneri videntur intra retia diaboli, & sibi sunt transcipati, eo ipso, quo divitias ex avaritia querunt, & in ipsis, non in Domino gaudia sua ponunt. Quo jure in hora mortis repetunt divitis animam, velut dum viveret, eis Dominio ex iniquitate jam traditam. Nec per hoc Dei Dominio derogatur, si anima voluntariè peccando fatente se tradidit potestati, cum nihil ejus possit dehonestare imperium, ut non subiaceant omnia suæ jurisdictioni. Repetunt igitur maligni Spiritus animam in morte ad æternam poenam eo jure, quo eis se obligaverat per temporalem culpam. Nam qui facit peccatum, servus est peccati. Super quibus iuste diabolus sibi vendicari dominatum, & repetit animam in termino mortis velut emptum mancipium. Quæ autem parasti, cuius erunt? Non divitis, quia secum ferre non potest. Non enim copiam huius sæculi trahi possunt ad æternam vitam. Sed ad inferos anima divitis detrahetur, nihil secum horum portabit, quæ hic congregaverat ad requiem sive ad satietatem. Nam ibi lassus non præstabitur requies, nihil apponetur ad elum, nihil ad refrigerium sitis, solum poenarum erit satietas, quas semper oportebit sumere, nec ab eis abstinere poterit anima fastidita. Et fomes involuntariè atque incessanter id, quod suam naturam accendit cruciat, pro eo, quod sumpsit voluntariè, quod divinam habebat offensam. Proinde divitem divitiarum non sequentur, Cujus autem erunt? Fortassis ad usum inopum dispergentur, Egeni sua jura recipient, & fraudati pauperes in illis debitam iustitiam consequentur. Fortassis hereditabit genus hæres, qui fortè usu probato gaudebit de mammona iniquitatis, aut fortè simul cum paternis divinis vitis astringetur paternis. Et sic sæpe iustis modis, ut eadem porca mulctetur hæres, sicut ille, qui heredem instituit. Necnon plerumque factum est, ut qui fuit hostis, fiat hæres in bonis. De quo divite per omnia in Sapiencia dicitur: Est qui locupletatur parca agendo. Hac est pars mercedis illius in eo, quod dicit: Inveni requiem, & nunc manducabo de bonis meis solus, & nescit, quod tempus prætereat, & mors oppropinquet, & relinquet omnia alienis, & morietur. Sæpe remanent bona divitis apud alienos, & ejus possessio devolvitur ad extraneos. Sic est qui thesaurizat, & non est in Deum di-

Joan. 8.

Rom. 11.

365.

ves. Thesaurizat quis sibi, & nescit cui congregabit ea. Sed qui ad Deum pertinet, dicit: Et nunc quæ est expectatio mea? Nonne tu domine? Et substantia mea apud te est. Culpabiliter & miserimè omnis est pauper, etiamsi omnibus terrenis gazis refulgeat, si in Deum dives non fuerit, in quo divitem fieri duntaxat ex copiis invisibilibus est, quarum possessio non deficit, neque minuitur ex consorte, neque cresceret, etiam si con-

fors nullus adesset. Divitiz Fidelium solus est Christus, in quo si verè sui fuerimus, omnia possidebimus. Quamobrem Apostolus pro talibus ditatis in Christo gratias agit, dicens: Gratas ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu, quia omnes divites facti estis in illo, in omni Verbo, & in omni scientia, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia.

Cap. XII.

De parabola divitis epulonis, & Lazari pauperis ulcerati, secundum Lucam tantum.

MAlui consimilem parabolam consimili necesse, quam doctorum ordinem sequi. Proinde parabola divitis malè cogitantis vel congregantis ex ubertate fructuum, parabolam divitis impii, & bonis suis lubricè utentis annexi: Quoniam ex divite impio & delizioso, & ex paupere infirmo atque egene invariabiles fines hominum voluit insinuare Salvator, ut divites terrore perculsi converterentur ad decens, pauperes verò ne impatientia vexarentur. *Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, capiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat. Sed & canes veniebant & lingebant ulcera ejus.* Nomen divitis subtrahitur, velut iniqui hominis. Omnis enim ad seipsum dives iniquus est. Neque in divitiis alia est iniquitas, nisi cum sunt malè partæ, aut cum detinentur non per justitiam erogatz, seu cum per lasciviam sunt exhaustæ. Perperam nempe iste dives suis divitiis utebatur, nam induebatur purpura, & bysso & epulabatur quotidie splendide. Culpar pretiositas vestium, magis autem jactantia, vanitas, superbia, quæ ab ipsa pretiositate procedunt. Multa in seipsis inculpatæ manent, culparum verò causæ maxime sunt. Toleraretur interdum pretiositas in divitiis, si viliora pauperibus erogarent, si non jactantia vexarentur, si superbia non tumescerent. Etiam epulatio splendida huic erat in culpa. Et si excusaretur, quia interdum dives velicitur epulis accuratus, quotidie tamen splendide epulari per ingluviem damnati criminis

notam habet. Et quanquam nihil sit prohibitum, quod cum gratiarum actione percipitur, veruntamen omne superfluum est in culpa, & oblivionem Dei facit, atque virtutum epulatio quotidie accurata. Semper consuevit gula annexa esse divitiis. Nam sicut habitus furandi facit furem, qui furan antea non meditabatur, & moechandi facilitas occasiones proposita moechum facit, etiam talia non præcogitantem: Sic humanæ divitiæ voraces atque comestores plurimos perfece-
runt, exceptis interdum his, quos avaritia plus pessundat. Sed ecce contraria conditio destituti hominis, ad condemnationem supati divitis insurgens. *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus ulceribus plenus, capiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo dabat illi.* Non ad condemnationem divitis factus est pauper, ut per pauperem divitem Deus velit involvere, sed sæpe pauperes esse permisit, ut per eos posset divites relevare, si velint habere in rebus, sicut habent, velint nolint, in natura consortes. Sed ipsi velut immisericordes pauperes contra seipsos in judicium statuerunt, ut per pauperem acculeretur magis dives, qui naturali consorti manifestè indigenti subvenire contempsit. Erat quidam mendicus nihil ex propria habens, absolutus à civibus nempe causis, qui nihil vendicabat in proprio, quamobrem aliena mendicare cogebatur. Huic suppetebat in jure natura, quæ omnes debet alere pro capto, necessitas & indigentia quibus premebatur, sibi prolegibus erant. Ex istis exorta occasio depellebat pudorem, ut peteret aliena velut naturæ debitum, patris hæreditatibus & lucris propriis non sufful-

tar mendicis, & portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem dives, & sepultus est in inferno. Videte ingressum hominum in hanc miseriam similem dissimilemque progressum, & egressum, & disparemque terminum. Nam unus est omnium ex Adam descendentium ingressus ad vitam, similiter & unus est exitus per mortis decretum. Sic enim in Sapiaientia scriptum est: Unus ergo introitus est omnibus ad vitam, similis & exitus. Omnes qui ex traduce nascuntur, concipiuntur ex semine, coagulantur in lacte, commutantur in sanguinem, ventur in oculis in membra formantur, & cum coagulati fuerint, egrediuntur per portam portam cum flebili voce in hanc incipientem vitam. Ab hoc naturæ ordine nullus excipitur, siue futurus sit dives, siue in multis sapiens, siue rex. Et cum hanc nascendi seriem Salomon contempleret, adjecit: Ex nemo enim ex regibus aliud habuit natiuitatis initium. Cum verò finis mortis adveniret, quibuscunque poenis corpus afficiatur, unus est exitus, videlicet cum à corpore anima separatur. Non enim attenditur exitus in multiplicitate dolorum atque poenarum, quibus corpora humana verantur, sed in eo quod à vexato corpore anima exire compellitur. Nam si omnes dolores uno conflarentur in corpore, finis aut exitus non diceretur nisi anima egrediretur. Ac per hoc in ingressu flebili, & in exitu lethali, omnium hominum similis & est una conditio, progressus verò aut ex divinis dispositionibus, aut ex electionibus hominum, aut ex fortuitis, aut ex communiter accidentibus consuevit esse dissimilis, & in experientia quàm eloquentia plus elucet, nec opus est ad declarationem hujusmodi detinere lectorem. Claret enim omnibus apparenter ipsa in hominibus continè inventa diversitas, prout in hac parabola dives delicatus & pauper derelictus insinuant. Veruntamen terminorum immutabilitatem atque invariabilitatem contrarietas non ex rebus, quas vulgus fortionales appellat, aut ex stellarum dispositione, aut à communiter accidentibus, sed à voluntariis electionibus hominum provenit. Nec iste mendicis sublatu est in sinum Abrahe, quia sic exterioribus malis oblitus erat, nec dives ad inferna demersus, quia tantis bonis circumdatus erat, aliquin ex rebus exterioribus & corporalibus salus esset siue damnatio, sed quia dives sic elegit gaudere cum seculo, non dare superflua

mendicanti, quia despectu naturæ confortem. Mendicis verò est illam non expetivit à DEO miseriam, tamen patienter pro DEO elegit sustinere innatum, cum enim multi reperiantur, qui molestias sibiipsis imponunt, illas ferunt, & ob virtutem, qua DEO se placere credunt, non abhorrent innatas, & si sensus refugit, ratio his assentit. Ecce finis toleratæ pro DEO in hac vita miseræ, ut post hanc ærumnosam vitam illi spiritus coelestes adveniant, & obsecudentur ei angeli, quem mundus abhorrui, & deserant in sinum veræ quietis, non Abraham, sed in æternum regnum, quod Christus in suo sanguine nobis emit. Frustra igitur omnis malè patiens anxius, turbatur, & querulatur, cum abjectorum mundi sint regna coelestia. Quæ poterit esse illa calamitas, quæ tribulatio animam doloribus perforans, si angeli deferant ad superna? Eja his qui sunt perisphema mundi, euge qui afflicti & angustiani sunt, qui sustinere mala propolui, qui passi sunt omnia genera tormentorum, qui semetipsos nec tyrannorum aut æmulatorum violentia, sed propria voluntate se tradiderunt in poenas, quoniam in beatas & perpetuas æternitates ab angelis transferuntur. Quid his, qui mundi abjectissima facti sunt, si patiuntur in tenero sensu ea, quæ hauriant asperum sensum? Quid si moriuntur invis, si jaceant insensu, si fixi in fluminibus præfocati, aut in mare submersi, quid si à bestis devorati, si angeli Dei deferunt in superna? O reprehensibilis cogitatio mortalium. O dissidentia hominum. Si credimus evangelio, si speramus resurgere, atque in melius immutari, cur in animo à tantis molestiis accidentibus circumferimur, si DEUS desuper spectat, si personas non accipit, cum immittit coelestes exercitus ad castra hominum abjectorum? O igitur quàm bene perituris omnibus propter Christum. Quid autem dixerim de divite, quid habebat multa bona, qui post mortem corporis æternam mortem incurrit, & per gravem in graviorem, & de perfunctoria sede honorum ad inferna penetravit. Divitiis temporalibus poenarum abundantia, purpuræ indumento tenebra, epulationi focus ad pabulum, quotidianitati æternitas, splendori cognitorum & sensorum horror, divina dictante iustitia commutatis meritis succedere. Quid sibi divitiarum, quid purpuræ, quid epulæ, quid quotidiana & accurata refectio, quid convivia, quid famulorum copia, quid

Sapiaentia, 7.

1. Tim. 4.

quid omnia, quibus ipse divitiæ crescunt, si possessor abutens ad inferna detraha-
tur? Audacter affirmem, nedum melius
cervicis divitiis, sed etiam non nasci sibi
fuisse decentius, quem viventem non
absterret penarum metus, sed divina ju-
stitia inferna constituit, à quibus nulla
est revocatio ad alias mansiones. Sed
unde sepultus est inferno? Non quia di-
ves, sed quia compassivus exiit ad men-
dicum, quia supra exigentiam naturæ di-
vitiis abutebatur, quia impinguatus, dila-
tatus recalcitravit, nec gratus egit crea-
tori suo, & ad fastum convenerant, unde
Deo debebat esse proclivior. Sed verè
sepultus in inferno post mortem, ratio,
quia dum vivebat, in divitiis & corporis
deliciis obruebatur. Nec de rapina, seu
furto, aut de impotentium expoliatione
seu devaluatione terrarum, aut quod gra-
faretur ex præda, accusatus est dives,
nec sibi homicidia seu incendia opponun-
tur, sed solum incompassio & abusus, ut
à minoribus malis ad majora formatus
progressus ostendat quantum sit majoris
culpæ esse criminofum, quam delinquen-
tem, & nequiter operari, quam negligere,
aut aliena nequiter extorsisse ab eo, quod
est propria non largiri. Sed quamquam
in inferno non sit vera confessio juxta
prophetiam sententiam: In inferno au-
tem quis confitebitur tibi? Ut nullus su-
binelligatur, & alibi: Non mortui lau-
dabunt te Domine, neque omnes qui de-
scendunt in infernum: Attamen honorum
& malorum est vera cognitio, illorum
per carentiam, istorum per experientiam
cum natura invictè certantem. Proinde
sequitur: *Elevans autem oculos, cum esset
in tormentis, vidit Abraham à longe, & La-
zarum in sinu ejus. Et ipse clamans, dixit:
Pater Abraham, misereri mei.* Ex hinc
moralia silent. Quomodo positus in tor-
mentis vidit receptaculum beatorum?
Quomodo in inferno sepultus vidit Abra-
ham, & in sinu ejus Lazarum recumben-
tem? Si parabola est, questio est soluta.
Si verò rei veritas sic existit, illa oculo-
rum elevatio, illa prope visio non re-
fertur ad corporis actum, sed ad illam
internam cognitionem, ubi veritas rei in
luce rationis cognoscitur, qua damnatus
etiam non privatur, ut illa poena eum in-
cessanter diverberet, qua facienda præter-
mittens, prohibita verò committens agno-
vit, qua bona, quæ perdidit, mala, quæ
paritur, experimento cognoscit. Elevans
igitur oculos, scilicet interioris hominis
cognitionem, vidit Abraham partem Fidei

Salvandorum, qui credendo factus est ju-
stus. Cognovit proinus unde salvari
poterat, sed contempsit, & Lazarum quem
despexerat, recognovit in sinu, in quem
videlicet, quam electi post hanc vitam
fortiuntur. Clamor ejus ad misericor-
diam consequendam prodis immanitatem
dolorum, & desperans loquitur interiorus
dictante justitia, quoniam justè irreme-
diabiliter damnatus est. *Et mitte Lazarum
ut intingat extremum digiti sui in aqua, ut
refrigeret linguam meam, quia crucior in hac
flamma.* Ad exaggerationem tormento-
rum, quem se inferiorem in hac vita per-
sensit, scit in alto consistere, atque que-
scere, qui vivens quotidie ab inedia ex-
pugnabatur, & petit auxilium aquæ in
extremo digiti, ut indicet quoniam etiam
minimo reingierio privatus est, & petit
per eum, quem omnino despexerat, ut
crescat poena sumendi. Sublimitas ad in-
ferna detruditur, & ejus abjectio ad su-
perna levatur. Refrigerium in lingua
duntaxat exquirat, ac si nihil in membris
aliis pateretur. Sed lingua sit confessio
ad salutem, cum corde credatur ad ju-
sticiam. Et justu linguæ potuisset hic dives
illum pauperem sustentare, circumdatus
copiâ famulorum. Digitum petit ad lin-
guam, quia etiam opus minimum non
perficit alienæ linguæ audiendo doctri-
nam. Cruciabatur in flamma pro vita
deliciosa, sed non erat tunc tempus mi-
serendi ejus, quia tempus despexit, cum
potuit alterius esse miserus. Unde dixit
illi Abraham: *Fili recordare, quia recepisti
bona in vita tua, & Lazarus similiter mala,
nunc verò hic consolatur, tu verò cruci-
aris.* Non amore aut compassione
Filium nominat, sed quia esse debuit,
aut quia eum despectum à DEO per
justitiam despexit. Magis autem il-
lid exultimo, quamvis scriptura non
explicat quod diaboli Filium appella-
verit, secundum illam sententiam, qua
de reprobis dicitur: Vos ex patre dia-
bolo estis. Hominum conditiones & *Joan. 8.*
status mutantur omnino post hanc mi-
seram vitam, ut aut plena felicitas, aut
sequatur omnino miseria. Nec jucun-
dis jucunda, nec adversis adversa, sed
adversa jucundis, & adversis jucunda suc-
cedunt. Nec omnis in throno hic resi-
dens ibi regnabit, nec de sterquilinio,
ad sterquilinium est accessus, nec hic o-
mnibus abundans ad votum, ibi pro voto
refugebit, & hic destitutus, ibi semper
inopiam patietur, quoniam in alia vita
consolabitur, qui multa mala fuerit in vita
per-

Psalm. 4.
Psalm. 139.

perpeffus, fi tenuerit in anima & aétione virtutem. Et qui omnibus hic floruit, fi abiecerit illam, æterna damna omnino patietur. Hanc Abraham ferè remedia inquirenti refpondet: Bona recepifti in vita tua, fed fimiliter mala perpeffus eft. Nunc verò divina juftitia fingulorum menta abfque acceptuone perfonarum infallibiliter trutinans, fupplicia æterna nequitur in hoc mundo florentibus, & abiectis piis æterna bona largitur. Et orbem cunctorum jufta lege revolvit, & ima fufum, & fuperna deorfum jufto moderamine vertit. Et fic nec in aquæ gutta exauditus eft dives, quoniam qui obturat aurem fuam ad clamorem pauperum, & ipfe clamabit, & non exaudietur. *Et in his omnibus inquit nos, & vos chaos magnam firmatum eft, ut hi, qui volunt hunc ad vos tranfire, non poffint, nec inde huc aliquis tranfire.* Chaos firmatum protinus dixerim impoffibilem compaffionem beatorum ad æternè damnatos, & nullam poffe eis contingere lætitiàm de gloria beatorum. Nam ftabant jufti in magna confantia, ita ut in nullo modo compati poffint adverfùs eos, qui fe anguftiaverunt. Non enim vera effer beatus, fi in eis poffet effer compaffio. Quamvis enim in viatoribus compati fit virtus, effer defectus protinus in beatis, qui per moleftiam affici non poterunt. Et divinæ juftitiæ opus apertè videntes lætabuntur utique de damnatis, refpicientes in eum, qui neminem per juftitiam, fed per mifericordiam falvat. Quomodo igitur compati poterunt fuper his, quos Dominus impeturbatè damnavit? Fulgebunt omnino æqualiter ad gaudium beatorum ifte divinæ lilex, mifericordia & juftitia Dei, ita, ut refplendeat juftitia in damnatis, ficut mifericordia in beatis. Compati nihil aliud eft, quàm de invariabili judicio conturbari. Sed necdum beatis, qui non poterunt, etiam viatoribus interdicitur, ne damnatis æternè compatiantur, quamvis peccatoribus & afflictis in hac vita in carne degentibus, & ardendensibus ad purgationem compati fit charitatis officium, fit etiam debitum pro ipsis orare, ut revocentur à malis, ut liberentur à poenis. Non enim erit in fuperis propinquitas genens, non habita in mundo copula conjugalis, non amicitia, Non fiqua neceffitudo præhabita compaffionem adducet, fi hujusmodi damnatum cognoverit fuiffe confortem. Sed nec minus ad admirationem adducit, quod ad Abraham fubmulta incola infernalis. *Et ait: Rogo ergo te Pater, ut miftras eum in domum patris mei, habeo enim quinque fratres, ut refertur illis, ne & ipfi veniant in hunc locum tormentorum.* Sicut beati non

J. Sim. de Caffia Com. in LV. Rom.

poffunt ad damnatos hujuscemodi mifericordis affici, fic & in inferno feputi nequeunt ad eos, qui adhuc in carne degunt, ullis cautionibus commoveri. Extinétus protinus eft in eis omnis amor in proximum, & omnis virtus adempta, necnon & exquirunt in poenis habere confortes, quamvis ex confortibus nullum eis poffet effer levamen. *Æternè damnatorum omnis eft depravata conditio, excepta bonitate naturarum, quæ integra femper manet, quoniam, nifi etiam in damnatis naturarum bonitas fervaretur, non effer cum quo poena confligeret, fed compaffio & appetitus bonorum eis omnino non adfuit.* Quid ergo eft, quòd æternè confutatus in poenis rogare videtur pro fratribus fuis vivis, ne fimiliter patiantur? Refponderim, quoniam hoc falvator parabolice protulit. Etiamfi veritas rei, non parabola exiit fiet. non ifam rem geflam, fed quid auditoribus velit edicere videamus. Si cum fubftantiali bonitate naturarum affectio recta, & compaffio ad proximum in inferno vigerent, omnes providere deberent, ne quinque fratres, fcilicet hominis in natura infimul omnes in quinque fenfibus confutati, viuentes in carne poft mortem ad inferna defcenderent, cum in inferno augeatur poena, non nominatur ex multitudine afflictorum. Sed quod effer debuit, non qualiter geflum fit, advertamus. *Cui refpondens Abraham, ait: Habent Moysen & Prophetas, audiant illos.* Sufficit ad cavenda peccata lex divina. At fani funt etiam & Prophetæ, abfque quod aliquis vobis prædicaturus refurgat à mortuis. Infiftit damnatus improbiter, propter mala, quæ fenit, propter tormenta, quæ patitur, quoniam fi accideret per experientiam, fateretur differendo, quæ fuftinet, ut eos ad poenitentiam provocaret. *At ille dixit: Non Pater Abraham, fed fiquis ex mortuis iterit ad eos, poenitentiam agent.* Cupit effer doctior, qui mala tolerans factus eft fapiens, qui bonis abutens, Dei fapieniam habuit in derifum. *Æftimavit fe oratorem strenuè factum, & referendo, quæ patitur, faciliter fuadere fe credit.* Videtur nunc frunliter compati fratribus confutatus in poenis, qui contempnit utiliter compati ulcerofò, dum refarcinaretur fplendidis epulis. Sed aliorum cupit effer Magifter, fruflra credit aliis fuadere cautellam, qui ad femetipfum factus infapiens dixit in corde fuo: non eft Deus, qui poffit aut velle inferre pro delictis hominibus ultionem, & fibi exiftens incautus; ad tartarea loca defcendit. Sentire hic damnatus videtur cum multis, dum qui male vivunt, optant quempiam ex mortuis refurgere, ut annunciet, fi quid boni

A 2 a

vel

Sapient. f.

vel mali post hanc vitam erit, & quid erit, quod & quando vita ista non erit. Afferunt se ad meliora converti, si ex mortuis jam notis audierint vera esse, quæ per fidem sancta Ecclesia docet, si verò est beatitudinis atque poenarum æternitas, si sic est potius acerbitas, si humilitas decemorum, si qualis infirmitas civium supernorum. Sed in reprobum sensum hujuscemodi optatores dati sunt, ut magis velint in meliora mutari ex uno resurgente à mortuis, quàm universalis Ecclesie, quæ credit omnes ex mortuis in fine sæculi surrecturos. Quæ-runt isti fortitudinem nostræ fidei dirimere, per mortuum ex mortuis alterius sæculi certitudinem inquirentes. Quis ex mortuis veniens melius posset dissuadere peccata, & homines ad meliora convertere, quàm Moysæica lex, quàm scriptura prophetarum, quàm ipsa veritas, quæ humanis mentibus interlucet, quàm illa originalis justitia in cordibus hominum scripta? Quis ex mortuis apertior alterius sæculi bona & mala prædicere? Quis ad poenitentiam caucior invitator, quàm ipse Christus factus inter mortuos liber, per quem facta sunt sæcula, qui docuit sæculum, qui verè infernum novit & Cælum? Proinde quod Abraham adjecit, ad tempora etiam Christiana devolvitur. Si Moysen & Prophetas non audimus, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei. Habebant illa tempora Moysen & Prophetas, Habent tempora Christiana & hos, & Christum, & Apostolos. Si Christo & Apostolis homines perversi non credunt, quomodo credent homini ex mortuis venienti? Christus homines suscitavit à mortuis, & ipse sua potestate à mortuis resurrexit. Ipse in fine sæculorum potenter mortuos suscitabit. In ejus virtute Apostoli defunctos revocave-

runt à tumulis. Cui ergo rectius præstabitur de alia vita creditus? Porro si ad mortuum correctionem Evangelio Christi non creditur, desperandum est, cui alteri melius credatur. Quætere hominem ex mortuis, ut vobis, quid sit post hanc vitam annuntiet, qui monefaciat ad virtutes, qui retrahat à peccatis, subterfugia sunt, excusationes sunt. Causatio est veritatis, dubium est in fide, nolle simpliciter fervare promissa, nolle à criminibus explicari. Ac per hoc si in Christo & Apostolis non creditur, neque si surrexissent centum millia mortuorum. Nam si angelice virtutes evangelizarent, si spiritus immundi in linguis humanis prædicarent, si omnes mortui revocarentur ad vitam cum scientia & potestate loquendi, si ostenderentur oculis humanis bona superna, si possemus, ut sunt tormenta & loca tartarea mente seu corporaliter inveni, etiam ad hæc omnia plus est Christus, cui pax omnibus est adhibenda fides. Ipse detestatur est vitia, prædicavit poenitentiam, dixit appropinquasse regnum celorum, & poenas æternas interminatus est. Igitur qui sint sine poenitentia atque impietate, inquirite, præstate de his fidem, notate parabolam, à vitiis explicari satagite, date virtutibus animam, ex quarum ordine cudantur & mores. Non te inaniter extollant divitiæ, quarum possessor sempiternus inferni factus est civis. Non te deleat ciborum accuratum edulium, non inter convivas vana loquacitas, cum gustus & lingua pariter igne inextinguibili terreantur. Pauperes non te contristet, non corporalis angustia, non inflicta vulnera, non ulcera innata, non derelicta seu incognita vita, cum his patienter toleratis, æternus collega fiat civium supernorum.

Cap. XIII.

De parabola divitis cum villico iniquitatis, secundum Lucam tantum.

LUCÆ 16.

AD honestam providentiam agendum pro spe futurorum bonorum nos Salvator exhortans de villico iniquitatis agente sub divite parabolam posuit, dicens: *Homine quidam erat dives, qui habebat villicum, & hic dissimulatus est apud eum, quasi dissipasset bona sua. Divitiz non solum possidenti, sed etiam dispensatori facta sunt causa peccati, ut raro & difficulter factum sit possidere divitias, quin inducant in animarum pericula contractatores. Hinc dissimulatur villicus divitis, pauperis liquidem nunquam reperimus villicum dissimulatum. Non est sub-*

stantia multa, ut dispensatore indigeat. Qui parum habet, unde pauperis nomen exortum est, sibi ipsi sufficit ad curam & modicam gubernare substantiam, non requirit œconomum, occasionem furandi non parat, nemo alius de sua substantia dissimulatur. Si autem eger, expeditor factus est, ut tantum ipse caveat, ne furetur, nam fures alii domum ejus ignorant, non habent aliquid dissipabile. Litigandi causa pauperibus, & egenis sublati est, est pauperi modica, egenis verò protinus nulla subest. Verumtamen multumodo divinarum non excusat raptores, neque dissipatores.

aut quomolibet contrectatores præter voluntatem possidentium : ut quia multe sunt, ergo licentia sit perperam perpetrare vel pertractandi. Nemini licet, quod suum non est redigere ad se ipsum, aut aliter effundere, quam decreverit Dominus æternum. Quomobrem *Et vocavit eum Dominus ejus, & ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem villificationis tue, jam enim non poteris villicare.* Vera suspicio de actione iniqua aures divinas fortassis aliorum relatione pulsaverat, aut res non inventa in suo pondere solito & mensura, divitis animum concitaverat, ut de villico suo inquireret, unde ab inquisitis ut dissipator accusatus est. Nemo igitur male agens dicat: quis me videt, Raro inter homines actio mala regitur, quin in publicum veniat, apud Deum autem nunquam. Et necessarium factum est erratum omne in judicium devenire. Non est omnino malorum operimentum. Nihil enim occultum, quod non reveletur. Ecce Dominus villici assumpsit officium judicis. Laudabili autem, & probato more formam juridicam sequitur. Non enim more fulguris aut torrentis inreversibilis etiam innoxios decernendum, etiam si accusatio, & diffamatio multa conclamet. Inquirendum est à diffamato, si culpa eum accusat, qualiter & quantum. Nam justitiae ratio plus causas actionum, quam ipsas actiones considerat, & oportet suspendere judicium, si constituto in causa excusationi justae aditus patet. Non levitate, non violentia, non ira, sed ratione agendum est. Unde vocavit eum interrogans: Quid hoc audio de te? Ac si diceret: Accusatus es, in causa te habeo, est ne verum, quod audio de te? Tuis accusationibus plenam non præsto fidem, forte invidi, aut æmuli sunt, aut fallere possunt, & fallere vultunt. Excusationi etiam tuæ minimæ dabo locum, terminabit veritas litam, ut egeris, ita recipies, non ut diffamatus es. Proinde *Redde rationem villificationis tue.* Poneret te comprimere nullo, violentia non viat, veritas sit in causa. Ratio factorum duntaxat aut te absolvet, aut te condemnabit. Sed quousque rationem reddideris, villicare non poteris. Non enim decet reum agere, pro quibus constitutus est in causa, nisi ab illa recesseris inculpatus. Etiam jam non poteris villicare, si ratio te culpabilem monstrat. Optimus causarum civilium & criminalium cognitor est iudex, qui ex veritate, non ex opinione aut alia susatione vult proferre judicium, & læsus in propriis præter rationem justitiae non querit ulcisci, nec ab ira concitatus ad judicandum fertur in præceptis, sed ra-

tionis investigandæ ac promulgandæ activam & inquirentem subijci rationem, ne lingua labatur. Causarum protinus ordinata & morosa discussio, etiam si adjudicetur innocens, si repertus fuerit investigando nocens, inculpabilem judicem reddit, duntaxat quod aliunde non adit sibi certa cognitio. Sed à nullo potior est convictio, quam à ratione devinci. Improbatur sæpe falsitas, si aliquando quempiam in judicio per falsidicos prostravisset, veritas autem nunquam. Prætermitti veritas, & ratio potest, improbari verò non potest rationabilis & improfugabilis terror, quin rei veritas investigata cum ratione devincit. Hinc cum villicus de reddenda ratione compenisset, attentus factus ad lemetipsum reverterus est, si quo modo sibi adesset copia evadendi, quoniam à ratione vincebatur, adversus quam sibi non erat auxilium, nequiter se fecisse cognoverat, tergiversari non poterat in judicio constitutus, devitabat credere rationem, qua redita, ex fraudibus debebat subire poenale judicium, non fuisse in malo iterum ex iniquo sibi comparavit refugium. *Ait autem villicus intra se: Quid faciam, quia Dominus meus auferre è me villificationem? Fodere non valeo. mendicare erubescio. Scio, quid faciam, ut, cum amicus fuero à villificatione, recipiant me in domos suas.* Assoluit ex alieno perperam vivere, artes omnino desperat, & ex moribus delicatis per temporum augmenta coalescens, etiam in necessitate artibus licitis valedixit, sed laboriosis magis semper ad iniqua regrediens. Facilius videntur his, qui vivere nequiter ex alienis opibus didicerunt, illa furta laboriosa comminere, quibus iusta poena daretur, quare ex arte, quæ non reprehenditur, nec meretur supplicium. Sæpe reprobis accidit, ut ea, quæ sunt licita, eis diffidenda videantur, quæ verò illicita sunt, possint sine labore perficere. Necnon, & qui malè agere vult, ea, quæ sunt graviora in bona vita, producit in causam. Poterat enim iste alias artes habiliores exercere, quam terra fissionem, & alios mores vivendi, quam esse mendicium. Et si omnino contingeret, non est pudori mendicatas, ubi adest necessitas, quæ ubi est rationalis, non est, cur erubescencia sit horron. Cur hic villicus nequam laboriosam artem mendicatis ruborem meditatus est? Multæ sibi alie poterant esse artes, multi modi aliter vivendi, sed pro his cavendis tendebat in solita mala. Et quod in moribus hominum summè damnatur, nullius requisito consilio apud semetipsum sibi providit in posterum. *Dixit enim, scio, quid faciam.* Non prudentem exquisivit consilia, non hominum in

periculis expertorum, non sapientum, sane ipse sibi factus est consiliarius, & consulator. Veruntamen cum in mente hominis pro iniquitate patrandi diffinitum est non consulere quempiam temperantioris est moris, cum minus malum sit in male agente non consuluisse fidelem amicum quam contra fidelis amici consilia peregrilesse. Quendam habet speciem honestatis, cum neminem consulit, qui omnino teodit in nefas, saltem in se ipso corruptus, aliorum auriculas non sedavit. In aliis siquidem consuleat agere canonica scriptura nos docet: Omnia cum consilio fac, & post factum non poenitebis. Cum vero ille dixit: Scio, quid faciam, ad seipsum totaliter relatus est, ut de injusto viveret apud eos, quibus injuste credita sui Domini cogitaverat relaxare, scilicet, cum esset amonus à villicatione, quod recipitur in dominus debitorum, & eorum, quibus sui Domini bona emphytehcando, ad culturam fructiferam commendaverat. Ut autem recipitur convocatis itaque singulis debitoribus Domini sui, dicebat primo: *Quantum debes Domino meo?* At ille dixit: *Centum cadus olei.* Dixitque illi: *Accipe cautionem meam.* *Et scribe quinquaginta.* Opuma inquisitio, sed executio nequam. Interrogabat siquidem quantum deberetur Domino suo: Non sibi, quoniam omnia Domini sui erant. Ipse vero oeconomus erat, administrans et curam habens, non proprium Domini rerum. Sed agebat nequiter, quod bona Domini sui praefer justum, & Domini sui voluntatem debitoribus relaxabat, ut totam debiti summam reduceret ad dimidiam, centum ad quinquaginta. Penitus oeconomus agit in fraudem Domini, si relaxat debitoribus praefer Domini voluntatem, & praesumit illud diminuire, quod verisimiliter de Domino non posset esse praesumptum. Nec ille hoc fecit, ut pius in pauperes velut pauperibus reddidit annuus remittens, sed in illis sibi parans expulso ab officio agilitioris vitae compendia, de alieno sibi gratiam hominum comparabat. Sed necdum divitiis, aut mediocribus, seu suiipsum consideratione praehabita, sed etiam intuitu pauperum non licet de alieno fieri largitionem, illa duntaxat excepta necessitate, quae à decretis absolvit. Sed reprobi quidem homines contrarium faciunt, quod ratione decernunt. Sciebat enim hic villicus, quia omnia, quae ad justam dispensationem acceperat, erant Domini sui, proinde interrogat debitores, quantum debes Domino meo? Sed tanquam propria donabat contra voluntatem proprii possessoris, cum

summam debiti defalcabat. Multipliciter rei sunt alienarum rerum praefer voluntatem Dominorum spontanei largiores. Nam semetipsos & recipientes obnoxios in debitis faciunt, quoniam, quod justè non possidet, neque justè in malum vendendo vel largiendo potest transferre dominium. Nec esse potest excusationis suffugium ex dispensatione commissa, si aliter facit, quod verisimiliter praesumit dominum non fecisse, maxime autem, cum fraus & astutia mentem dispensatoris inficiunt. Es qui rem accipis à dispensatore injusto ex certa scientia, nil tibi vendicavit ex jure, sed obligavit semetipsum donec restituat, nec sibi ad excusationem divinæ justitiae desuper decernentis, si cautiones accepit. *Deinde alio dixit: Tu vero quantum debes? Qui ait: Centum coros tritici.* At illi: *Accipe litteras tuas, & scribe octoginta.* Et laudavit Dominus villicum iniquitatis, quia prudenter fecerat. Remissio tritici, sive olei, villici actionem infirmat, & quod minus remisit de tritico, quam de oleo, etiam quandam advertentiam providam arguit, quoniam plus ex tritico, quam ex oleo usus hominum sumit. Et facilius deprehendi potuisset à Domino in tritici paucitate, quam olei. Omnibus autem tradita litteras ad cautelam, ut si Dominus comperta fraude villici, repetere perperam remissa debitoribus decrevisset, oeconomi literis se in judicio tuerentur. Veruntamen Dominus villicum iniquitatis laudibus essent, non latus de damno, sed miratur cautelam. Non quia fraudulentum, sed quia providum in futurum. Non actum virtutis, sed ipsam virtutem commendat. Et mirum valde, quod saepe actus est in reprehensione, virtus in laude, ut à curtu quatuor virtutum turpis sonus edatur. Insonuit enim hic iniquitas, & villicus iniquitatis dicitur propter fraudem, & remanet in laude prudentia in futuris emergentibus malis, ut possit esse refugium. Sed hoc ininteress inter virtutes veritatis, & morales, quod à nulla illarum, dum in veritate in animo insidetur, reprehensibilis actus egreditur, à moralibus vero etiam in quantalibet veritate retentis detestabilia multa sunt. Et ut apertionibus sermonibus eloquamur, in virtutibus vivificis duntaxat in veritate inhaerentibus, nemo aliquando male processit in actum, in aliis vero saepe delictum est. Dominus autem villici laudatur, cum laudatur ex eo, quod propter fraudem ejus non derogavit providentia ipsius. Bene constituit mentis est ob fraudem, aut propter damnum commune vel prognum, & propter agentem improbe non

Deuter. 32.

non derogare virtutibus, sed semper illas extollere, quamvis actus condemnet iniquitas. Coegebat homo rationis compos ab ipsa laudare virtutem, & hominem ex ipsa regulatum non malum, quod ex humana prudentia perficitur. Quare igitur laudavit? Quia prudenter fecisset, non quia donavit alienum. Fecit prudenter, quia sibi providit in posterum. Pars enim prudentiae ipsa providentia dicitur, de qua optativè Moyses in suo cantico loquebatur: Utinam novissima providerent, Novissima providet, qui se parat ad ultimum finem, aut ad devitanda supplicia, quae possent contingere, aut ad capefanda praemia, quae debent pugilibus provenire. Hanc providentiam villeniam umò terrenam, Christus cum appetitoribus alterius vitæ composuit, dicens: *Dico enim vobis, quod filii hujus saeculi prudentiores, quam filii lucis in generatione sua sunt.* Vigilanti verbo Salvator locutus est, cum dixit in generatione sua. Non enim saecularem prudentiam Christianae prudentiae praetulit, quoniam saecularis prudentia inimica est Deo, sed prudentia carnis mors est, & facit omnino filios agarenos, quia filii Agar exquisierunt prudentiam, quae de terra est. Non est comparatio terrenae scientiae, quae tantum perfunctoria captare contendit, ad aemulandam, quae superna nanciscitur, quae Christo tradente serpentina est, columbinæ simplicitati fociata. Prudentia filiorum lucis, stultitia est saeculi. Prudentia filiorum saeculi, stultitia est in conspectu Dei. Prudentia filiorum lucis prudentiam saecularem devorat, nam & serpens Moysaicus devorat serpentes magorum Pharaonis, prudentia filiorum saeculi illam in aliquo evicare non potest. Ut alio proloquere ordine, saecularis prudentia requirit divitias, sed illa contemnit. Illa se ponderibus onetat, illa verò sarcinas abiecit. Illa in compedibus est, illa retia mundi frangit. Illa se implicat, illa se explicare concertat. Illa timet explicari, illa renuit implicari, illa dolet dissolvi à vinculis quibus inretita tenetur, illa gaudet, cum se videt exceptam. Illa poenas refugit, illa se in illis immergit, illa omnino abhorret corporis mortem, hac cupit dissolvi, & esse cum Christo. Illa morte intentata omnia exponit, ut vivat, illa juvenia vitam, & ipsa pariter pro Christo parvi pendit. Sed quamquam superferat omnibus prudentia Christiana, quid est, quod filii saeculi filii lucis in sua generatione dicuntur esse prudentiores? Quare Salvator omnium Christus hanc comparationem suis auditoribus posuit? Propemodum locutus est, ne saecularem prudentiam Christianae praefere videretur, quam si quis vellet inspicere,

ex rerum experientia reduceret. Et si aliqui de prudentibus hujus saeculi deducere nit in medium, quorum adhuc in locis pluribus fama per scripturarum memorias reboar, & multorum, qui nondum à saeculo migraverunt, claresceret amplius. Sed ne videamur hominum saecularium gesta ceteris, aliis assentionibus Salvatoris sententiam declaremus. Aut humana saecularisque prudentia quaerit devitare molestum, & quod adversum videatur proprio placito vel naturae, aut aliquid ad votum, & sibi proprium quaerit, aut cum amico & inimico habet causam, aut pro praesentibus, aut pro futuris est anxius, aut propriam patriam, aut incolit alienam, aut subijcitur, aut superferetur, aut aequatur hominibus, aut vendit, aut emit, & multorum similitudinem, in quibus sic strenuè agit, ut cogantur videntes, aut audientes velut de coelesti virtute mirari, & vilesceant videntur filii lucis in his, quae per prudentiam agunt, cum in filiorum hujus saeculi comparationem deveniunt. Sed ideo Salvator hanc comparationem suis auditoribus tradidit, ut prudentes fiant ad futura bona caelestia, & aeterna, cum viderint saeculares pro terrenis, aique caducis tanto prudentem acuminem resurgentes. Actionem ex similitudine, opus in re tentat Salvator inducere. *Et ego vobis dico: Pacite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum descenderit, recipiant vos in aeterna tabernacula.* Omnem prudentiam Salvator hic edixit, ne superhis privaremur. Etenim homines ad hoc ipse creaverat, cum ex iniquo mammona voluit nos amicos conquerere, quibus factis nobis praesidio reciperemur in illa. Non de furto atque rapinis, aut quomodo habet malè partis docuit elemosynas facere. Sed quia tardè, vel nunquam divitiis sine crimine acquiruntur, ideo illas iniquitatis mammonam appellavit, praesentem cum infra diaboli retia teneantur cupientes ditari. Hinc Apostolus ad Thimotheum ait: Volentes divites fieri incidunt in laqueum & in tentationem Diaboli. Quae aulem major iniquitas, quam aufferre se Deo, & Diaboli se mancipium facere? quae major iniquitas, quam ei se aufferre, qui condidit, & se tradere, qui peremit? De jure creatoris omnis creatura. Etenim quia bonus bona cum cuncta creavit, ejus adversarium hominum iniquitas fecit Dominum. Proinde divites fieri cupientes sunt infra septa Diaboli, quia in laqueum ejus voluntariè injicientes pedem ejus facti sunt servi. Nam à quo quis devictus est, ejus quoque servus addictus est. Assentit Salvator ad aeternam requiem posse valere temporalem actionem, non tamen semper ex

3. Thim. 6.

his, à quibus impenditur, si amici ex tribus fiant, cum amicos Dei ac inimicos Dei possumus in amicitiam trahere largitione bonorum. Sed ipsa charitate, atque providentia in aeterna tabernacula possumus introferri. Neque quicumque datarii

quantumlibet efficiantur amici, ad superna præterquam amare non possunt, sed hoc modo in aeterna tabernacula suos benefactores recipiunt, velut, qui de infinita virtute testificantur apud Deum, ut recipiantur,

Cap. XIV.

De parabola perditæ reinventæque ovis secundum Marcum & Lucam.

Construxit Salvator peccatoribus misericordix portum, & ne despici omnino ab ipso se crederent, quam habet sollicitudinem circa eos, sub parabolis introduxit. Ac etiam, ut redirent ad justitiam, exultationem asseruit Angelorum, confutans ex hoc atque reprensens superbiam Judæorum justitiam, & Phariseorum murmuratorem elidens. Nam cum essent publicani & peccatores appropinquantes ad Jesum, ut audirent illum, murmurabant scribae & Pharisei, dicentes, quia hic peccatores recipit, & manducat cum eis. Opportuna peccatorum actio, importuna verò murmuratio Judæorum, benigna interjectio Salvatoris. Nil tam peccatoribus opportunum, quam appropinquare ad Christum, qui non vult peccatoris mortem, sed ut convertatur & vivat. Expedit infirmis medico esse propinquos, aliter invadens infirmitas infert exitum. Nulla major infirmitas, quam fieri peccatores, ad quam depellendam solus Christus est medicus, quia languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit. Et in mortem tendentibus seu jam mortuis in peccatis esse prope vitæ fontem suadet necessitas. Etenim Christus est vita, & mortui sunt in anima peccatores. Sed cum ratio, quæ in hominibus non extrinquitur, etiam in criminosis, cum revigilare incipit, appropinquat ad vitæ fontem. Signum porro excitate rationis est in his, qui deliquerunt, Christo proximum fieri fide atque obedientia in his, quæ mandaverit. Et quoniam insipientes, injusti, immundi, & diabolo sunt obligati homines, peccatores, opportunitas angit omnino ad Christum appropinquare, qui est nobis factus à Deo sapiens, iustus, sanctificatio & redemptio. Et cum sibi appropinquamus, & ipse nobis appropinquat. Scitpe enim dicitur: Appropinquate Deo, & ipse appropinquabit vobis. In veritate si quidem appropinquatio ista fiat, ne prophetarum dictum improbet appropinquantes. Dicit Dominus: Eo quod appropin-

quat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me, cor autem ejus longè est à me: ideo ecce ego addam, ut admirationem faciam populo huic miraculo grandis & stupendi. In veritate ad Christum appropinquatio fiat, alioquin condemnabitur magis appropinquans. Initium tamen appropinquationis ejus est, per omnem modum longè fieri à peccatis. Medium verò explicari ab his, à quibus sub vellamento necessitatis plus debita colligamur. Perfectum quidem, cum virtutum velocissimos ascendimus equos, & ipsis ornati erimus placentes ei, qui tales nos querit, ut appropinquet nobis. Importunitatem habebat Phariseorum & scribarum superba justitia, quæ de benignitate Domini murmurabat, qui recipiebat publicanos & peccatores, commodans se illis, nec dedignans eos in mensa ciborum, ut posset cum eis epulari in mensa virtutum. Non noverant scribæ & Pharisei, quanta eos gravabat iniquitas, nec eis videbatur venia indigere. Iusti sibi apparebant, zelo perverso accendebantur, ut viderentur honestæ vitæ sectatores, adversus Christum murmuratibus imprægnant. Moris est hypocritali vitio servientium, ut ipsi potiores appareant, alios infamare, magis quidem gaudentes, si bonis possent notam applicare malorum. Dicebant, quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Nesciebant causam adventus domini, qui venerat duntaxat filios facere peccatores. Idcirco præstabat eis gratiam, ut venirent, venientes verò piè recipiebat manducans cum illis, non ad inclusivum, sed ad ostendendam benignitatem, & nimiam charitatem. Quibus murmurantibus, parabolam aptam, qua frenarentur, Salvator apposuit dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, et si perdidit unam ex illis, nonne relinquit novaginta novem in montibus aut in deserto, & vadit ad illam, quæ perierat, querere eam, donec inveniat illam? Esi contingat, ut inveniat illam, amen dico vobis: quia gaudetis

Luc. 13.

Matth. 18.

Ezec. 18.

1. Cor.

Jacob. 4.

Isa. 29.

gaudebit super eam magis, quam super novaginta ovem, quae non erraverunt. Comparativa parabola ista est, nec potest in alium sensum decenter converti. Ut si moris est hominum, propter unam perditam ovem ad horam totum dimittere gregem, ut illam reperiat quærens ad inveniendam, relicto in montibus grege, à quo sua voluntate discesserat, cur non liceat omnium conditori humanum genus quærere, atque unire cœtibus Angelorum? Non enim aliter, quam ad veniam peccatorem Dominus requirebat. Sed quamquam sit bene majus gaudium super uno peccatore converso, quam super novaginta ovem à Domino non averis, nunquam est credendum, quod in conspectu Domini multitudini justorum, converforum paucitas præferatur, alioquin personarum acceptor, non virtutum esset omnipotens. Sed quia semper dicitur majus gaudium post dolorem, qui ex re perditâ ortum habet, & consona est moribus hominum ista locutio, qui de modica re perditâ exultant amplius, cum illam invenerunt, quam de plurima re servata. Et hoc quare? Quia non præcesserat dolor in illa, qui subsequens gaudium facit amplius apparere. Omnia verò similitudo introducta quales esse debeant fideles ostendit, videlicet sine læsione ad proximum, mansueti, mites, fructum ferentes bonorum operum, ad utilitatem etiam proximorum, nulli malum pro malo reddentes, nec semetipsos defendentes, sed dantes locum itæ, ne per improbitatem, sed per patientiam convincantur improbitas. Quærit oves errantes Salvator, ut reducat in gregem. Et nos omnes sicut oves erravimus non habentes pastorem, non pastoris defectu, sed ovium subterfugientium curam ejus. Pius enim Pastor noster est, & insopium oculum habet, non patitur ignaviâ: Oves sunt in causâ, dum errant. Hoc ferebatur David: Erravi sicut ovis, quæ perit. Proprium fœtur delictum, cum propria erraverat voluntate, sicut ovis, quæ sua deviatione perit, non quod eam verus pastor abiecerat. Inventio autem perditæ ovis est, quod quærens, in quod quærebatur, devenit. Sed nemo potest sui conditoris manus aut scientiam effugere, quin, cum volet inveniat, nec expedit actuosum aut otiosum laborem inducere, cum sibi ad nutum omnia pareant. Sed in voluntate quæsitum possum est, quod se non ad poenam sed ad gratiam inveniri permittat, quoniam, si non ad gratiam, ad poenam omnino invenietur, atque tradetur in vitæ: ut sicut propria voluntate perire decrevit, sic se offerat requisitus. Tunc enim Salvator

quærens, quod perierat, invenit: cum peccator à malis averfus se ad optima quæque convertit, non sibi aut suo placito vivens, sed ei, qui non indigens ipsum ipso indigentem quæsit. Impositio super humeros facta de ove, ad Christi bacularionem, & nostram infirmitatem pertinet. Nam peccatores & devii facti à nobis, quales Deus non fecit, ambulare non possumus, sicut si in eo, quod facti sumus, stetitsemus. Nulla major infirmitas hominem gravat, quam recessus à Deo. Fit omnibus modis, quod dissolvatur, qui à virtute recedit, & cerret, qui recti iter reliquerit. Contra quos dicitur: Reliquerunt iter rectum, & ambulant per vias tenebrosas, & ad luminosas redire nequeunt, nisi à divina grana reportentur. Convocatio amicorum ad gaudium inventa ove, non refertur ad ovem, sed ad Dominum requirerentem ac invenientem, quod ejus labor non fuit delusus, quod sua est facta in inventa ove voluntas. Nam sicut majus est malum Dei offensâ, quam quæcunque multatio offendenti, sic majus est gaudium, cum per peccatoris poenitentiam ejus abrogatur injuria, quam deliberatione peccatoris. Necnon & congaudendum est poenitenti ab electis civibus, in quorum est revocatus consortium, ne videretur haberi contemptui, quia pro tempore in veritate non stetit. Magno documento facta est nobis ista parabola, ut nemo, qui steterit isto iustitia, nemo innocens abhorreat delinquentem, cum revertitur inventus ad gratiam, cum viderit Dominum gaudere in conversionibus peccatorum. Nam etsi non fuit culpa communis, non tamen facta est natura dissimilis, & ea gratia, quæ tenet innocentem & justum, revocavit errorem. Ostendenda sunt converfis gaudia, imo habenda plus, quam si semper in virtute mansissent. Habet enim communis usus hominum, ut plus de inventis, quam de non perditis, cum retinuerint, gaudeant. Sufficiat in hac parte Salvatoris patrona sententia. Et peccatores continuo convertantur, si nullum bonum amplius sequerentur, quam quod ex ipsorum conversione in cœlo possunt inferre lætitiâ, cum per justos multos Angelos pro uno peccatore converso afferat granulari. Alius verò Evangelista non tantum Angelorum. Sed Domini affirmat adesse lætitiâ, cum non sit voluntas apud Patrem, qui in cœlis est, ut pereat unus de pusillis istis. Quiper Eze- Ezech. 18. chielem multo ante prædixerat. Nolo mortem peccatoris, sed ut magis convertatur, & vivat. Porro non est divinæ voluntatis, quod aliquis pereat. Nemo causetur adversus Dominum, cur omnium præ-

Prov. 3.

Mat. 53.

Psal. 118.

sciis, quem persciebat, creavit ad dam-
nandum. Non enim creavit, ut damna-
retur, sed ut salvaretur hanc productus in lu-
cem. Nec voluit in homines ita prevalere
peccata, ut sponte egressus ab eis, æter-
nam traderetur in mortem, ad quam pro-
pellendam factus homo subire voluit tem-
poralem. Sibi non Domino imputet, qui-

cunque damnatur. Fecit enim ipse que-
quid faciendum est pro salute. Igitur festi-
nemus in illam, ad quam consequendam
nobis prerogata sunt omnia. Et salutis au-
thor ab illa divertentium factus est requi-
sitor, ostensor & dux, planator interior,
per quod gradiatur morbida ovis.

Cap. XV.

*De parabola drachmæ perditæ & reinventæ, ut ad penitentiam
revocet peccatores, secundum Lucam tantum.*

LUC. 15. **P**Retulit in ove humilitatem hominum,
& pacificos mores, in drachma verò
reformationem turpatis imaginis de-
monstravit. Habet enim drachma regis at-
que proceris ejusque imaginem, & su-
percriptionem, quatenus sit in pretio, qui
pro placito aut necessitate res ad invicem
alternant. Sed incuria, & incautela drach-
ma deperditur, quam cum notum fuerit,
accensis luminibus diligenter inquiri mul-
lier, quæ amisit. Quidquid possidendo
diligitur, sollicitudine queritur, si defue-
rit, sit semper animus manet impatiens,
quousque rem amatam invenerit, maxime,
si ex solito in illa letatus extierat. Quod fa-
ctus sit homo ad imaginem & similitudi-
nem Dei, & quod signatum sit super nos
lumen vultus ejus, & quod circa nos
inscriptionem accepimus mandatorum,
scripturæ sacræ declarant, sed inutilis ima-
go per peccatum est voluntariè, non com-
pulsâ in minus bona ab illis summis bonis
aversa, sed davit seipsum terreno stercore
voluntas se suino more in cæno rerum
corruptibilium dehonestans in se omnem
ornatum substantiæ superinductum sibi na-
turæ conservata substantia, quam malum
voluntarium totam expugnare non potuit,
& supercriptionem abolevit cœlestium
præceptorum, ut non ab eis, sed à volun-
tate propria, malè suo placito ageretur,
magis verò ageret, à quibus prohibebatur.
Et facies cognitionis ejus & præsentis bon-
næ, quam auctor exquirebat, ab illo su-
per carbonem denigrata est. Inter lapides,
sculptos & fusa metalla & ligna dolata de-
perditæ est, adorans imagines manufactas
extra se, quoniam in se imaginem divinam
non agnovit, & si cognovit, non secun-
dum decens venerationem & custodiam
exhibuit. Una enim causarum, cur imagi-
bus divinus cultus exhibitus est, quia imago
in hominibus non cognita seu custodita est.
Ac per hoc est drachmæ tota perditio, ad
quam deitas, quia sua imago erat, more
mulieris sedula requisitura festinat cum lu-

cerna filii sui, quem lucem mundi ipso
dicente constituit. Ego sum lux mundi
Et cum verbo revocationis & directionis
ejus, quia lucerna pedibus hominum ver-
bum ejus. Hinc Psalmista ait: Lucerna
pedibus meis verbum tuum, & lumen
semitis meis. Hanc verbi lucernam deita-
tis accendit, cum luciferum filium produ-
xit in tempore, cum illum voluit in nostra
carne visibilem reddere, cum voluntatem
suam per os filii sui mundo aperuit. Accensa
lucerna Evangelium ejus, quo inveniuntur
drachmæ deperditæ, scilicet animæ ad
Dei imaginem insignitæ, & in dominicos
thesauros reportantur. Nec alius præxi-
sit modus, aut est, aut erit reinventio-
nis, nisi accensa lucerna evangelii æterni,
cujus lumine omnia declarantur, sine quo
cuncta tenebescunt. Accessio siquidem
in cordibus sit hominum. Est enim cor
humanum æterni Dei quædam invisibilis
domus, ubi ista lucerna resplendet. Do-
mus verò visibilis, quæ totus est mundus,
ab isto sole materiali suscipit lumen. Vi-
sibilis à visibili sed invisibilis ab invisibili or-
dine suo illuminari decretum est. & cum
lumine hujuscemodi domus invisa eventit-
tur, donec imago perditæ reformetur, ve-
lut si res amissa in possessionem redeat am-
itentis. Siqua verò sunt in superdicta pa-
rabola, & in ista est similiter differere, præ-
terquam similitudo ovis & drachmæ. Nam
parabola perditæ ovis in humilitatem & op-
portunitatem vivendi quæsitæ posita est,
drachmæ verò in reparationem primi col-
lati boni, quod Dei similitudinem in crea-
tione accepimus, & divina decreta velut
supercriptionem in gyro. In utraque ta-
men parabola commendatur labor & soli-
circu querentis, & dignitas hominis sic
quæsitæ, sicque dilecti, necnon & impos-
sibilitas redeundi per nos in id, à quo per
nos ad inaniam defluxeramus. Et si ligatu-
ra nodolor quæsitæ ad querentem ex eo,
quod quæsitus est, quam ex eo, quod
sic creatus est,

Cap. XVI.

Cap. XVI

*De filio prodigo parabola in designatione divinae misericordiae.
nostraeque fidei, secundum Lucam tantum.*

Luc. 15.

Habet Pater filios, qui creatione, ut creata sint, & ut maneant omnium est pater. Habet hereditatem & substantiam, qua filii omnes stantur & de substantia vivant, quae nisi dividatur, est omnibus communis pro debito capite, & nulli deficit, nisi dum vendicatur in proprium. Petit adolescentior sensu, non tempore de paterna substantia portionem, quae ipsum iure cuiuscunque donationis contingit, non emptionis, cum filius familiaribus educatur paternis, non habeat, unde aliquid emat à patre, sed petit dono, cum ex iure non posset compellere aut sistere in iudicio patrem. Et postulat patrem, qui totum habebat in toto. Et pars deficiet, cum separatur à toto, velut rivus interruptus à fonte, velut ramus ab arbore, & velut radius à sole praecisus. Non pater filium invitavit ad sortem, nec à se illum emancipare tentavit, praecavens in filio pauperem futurum, si non sano regimine, sed suo, non decreto paterno vixisset. Ipse sibi sufficiens vixit, cum quæsitivum à patre divortium. Omne nostrum esse, omnis consistentia nostra est paterna substantia. In ipso enim vivimus, movemur & sumus. Nec aliunde nobis est aliquid, quam ab ipso excepto vitio positione carente. Divisit pater substantiam, cum unumquemque in suis singulis concessis suo relaxavit arbitrio. Congregat in unum omnia filius adolescens, cum homo considerat, quae accepit, & accepisse se gaudet, & ad semet ipsum omnia convertit, & novis optinet, quid accepit, & à quo accepit, & quare accepit, sed ad quid accepit à consideratione subvertit: Ideo peregre profectus est, non locis & spatiis, sed affectibus segregantur à Deo homines. Et electione contraria, potestate privata, propria directione vivendi à Deo petiti nati mente homines avertuntur, in regionem longinquam peregre profectus est, ut dissimiliter viveret ab illis, qui in domo paterna patri subditi versabantur. Non Deus ab hominibus elongatur, qui sine situ ubique praesens assit. Sed sibi, non Deo placentes in his, quae ab ipso suscipiunt, secesserunt in remotissimam regionem. Nil tam longè à Domo Dei, ubi est erudiens disciplina, quam vivere indisciplinatè. Nil tam longè à lege quam vivere praeter legem. Nil

Id. Sim. de Cassia Com. in 14. Evang.

tam longè à virtute, quam ab ipsa in regionem vidiorum animo & moribus secessisse. *Psalm. 118.* Misisti inquit: Appropinquaverunt perfectiores me iniquitati, à lege autem tua longè facti sunt. Patitur perfectionem in animo pater, etiam si ab extra quiescat. cum videt filium indisciplinatum, cum videt labefacti vitia, quem virtutibus splendere cupiebat, prout est in filia sceleratis. Quotquot quotiesque peccamus, quotquot & quoties sine lege quippiam agimus, prosequemur Deum patrem, appropinquantes iniquitati, quae subvertitur omnis ordo iustitiae, longè facti ab illa divina lege voluntatis aeternae, quae iubetur hominibus quaeque turpia devitare, seclari honesta, ut sine reprehensione consilii in nobis divina imago, quam in nobis signavit omnipotens, ne tritum insuper faciamus sanguinis premium, ne Spiritus sancti gratia contumeliam inferamus. In regionem longinquam peregrinatus est filius adolescens, tanquam si crederet oculos posse deviare paternos, & agere enormiter non argutus. Sed mentitur hominibus iniquitas, cui appropinquaverunt, ut qui videntes in longinquam regionem DEO è regione viventes, ipsam sentiant super eos ultorem, quem noluerunt habere passim patrem. Sed semper in luxu vivunt absque refrigente Deo. Et omnia male fluunt, omnia mancipantur perditioni, omnia dissipantur, ubi verus ordo defecit. Nam & hic (*dissipavit omnem substantiam suam vivendo luxuriose.*) Defecit omnino, qui sibi sufficere videbatur. Nec sinit tenere gubernacula vitae sua providentia, qui recessit à patre. *Jerem. 5.* Praeter Dei scientiam stultus est factus omnis homo à scientia sua. Et si quis consummatus fuerit inter filios hominum, si abfuerit ab illo sapientia sua, quasi in nihilum reputabitur. Luxuriosus animus lubriciter omnia bona dispergit. Ornatus nimis corporis, voracitas, & coitus à luxuria participantur, & rursum ipsam in sua laribus fovent. Sed cum hic meretricibus applicatur, luxuriam liberam, seu perniciolosam insaniam in mulieres insinuat, seu vanarum scientiarum aut omnium illarum rerum, quae animam à cultu veri Creatoris avertunt, & illas delectationes sensuales, & steriles, ex quibus turpis dulcedo carpiunt, nullusque fructus in quibus amaritudo subsequens obve-

B b b

obve-

obvelatur. (*Et postquam omnia consumpisset, facta est fames valida in regione illa.*) Prout in Deo vivimus, movemur & sumus, & prout immortales in anima facti sumus, hæc consumere non valemus. Sed quoniam parabola est, trahitur in alium sensum, ut cum omnem nostram in delectationibus perfunderis perfecterimus voluntatem, è regione Deo in regione longinqua viventes, valida fames adveniat, non illa, quæ pro desiderio ponitur, sed illa, quæ patiens cruciatur. Semper enim est fames, ubi non apponitur panis vite. Omnis alius passus deficit, ubique inedia famis expugnat, nisi substantiæ immortalis homo refectione pascatur, quæ aibi non apponitur præterquam in domo paterna, quam luteus dereliquit. (*Et cepit egere.*) Insatiabilis est mala voluntas, & semper egestantibus subiacet ad egena conversis, quibus non repletur, nisi cum capax facta fuerit deitas. Nobilitas & latitudo animi est, quod rerum visibilibus, & corruptibilibus appositione satiari non potest: perversitas: quod ex his satiari concertat: damnosâ pertinacia, cum se non ad meliorem convertit, sed tentat ulterius experiri. Unde iste ait: *Et subiecit uni civium regionis illius.* Cum malus, & inordinatus animus velit ex omnibus carpere voluptatem, actu nequit continuò, singulari vitio se connectit, quo suum lubricale oblectetur, à quo subjugatus animus ad faciendam turpia destinatur. Hinc est, quod misit illum in villam suam, ut posceret porcos. Cum homo recedit ab urbanitate coelesti, merito villanus in terrenis efficitur. Et mittitur velut mancipium à vitio nequienti relictari, ut illa extra perficiat, quæ genit in animo, ut iam factus porcus, porcos pascat exterius, in quos Salvator misit demonum legionem. Porcus in animo, qui in terreno cœno libenter involvitur velut sus in lutabro luti. Et sic porcinos sensus exterius turpiet pascit, & præter Dei legem singulis singula objecta proponens. *Et cupiscus implere ventrem suum de filiquis, quas porci manducabant, Et nemo illi dabat.* Cupit voluntatis segregatus à bonis præcipuus, satiare de infimis voluntatem, & de porcinis cibis implere rationabilem mentem & ordinem divine dispositionis subvenire, cum spiritum corporeis satiare concertat. Sed nemo illi dabat. Sed quomodo nemo illi dabat, in cuius potestate penitus erat accipere de illis filiquis, scilicet leguminibus, aut de ipsorum foliis, quæ porci, more porcino pascebant? Sed nemo illi dabat, quia nec ex eis satiare se putaret. Iusto Dei iudicio agitur, ut recedens à satiabilibus impotentia saturandi

multetur, & quod semper eget inordinata voluntas, quæ in potestate habuit, unde egere non posset. Cupiscus inordinatæ mentes ab optimis bonis averte de his satiari, quæ animalitati, non rationi conveniunt, & replere de vacuis, & non finuntur, quoniam nec dissipatio divina rerum naturas pro hominum inordinata voluntate alternat: ut nec spiritus corporeis, nec corpora spiritualibus satientur. *Ipsi autem in se reversus dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, Et ego hic fame pereco.* Quo iverat, quo recesserat, ubi se reliquerat, in quem locum cuiuspiam se relicto potest esse recessus? Porro si reverso ad seipsum, aliquo præter seipsum accessisse insinuat. Sed corpore nemo pergit seipso relicto. Sed more extatis patientis ex infirmitate Salvator parabolam ponit, quæ recta caret sensuum adione, sicut ejus, qui aliena loquitur, qui lucido habito in intervallo recta pronuntiat, & extasi terminata sensus reddit ad sensus. Et profundè dormiens ad se ipsum redire dicitur, cum evigilat. Peccator à se recedisse dicitur, velut qui ratione perperda irrationabilia operatur. In se vero revertitur, cum inditæ rationis est compos, Quo sensu in se ille reversus mente occulta processum rationis exequitur, recognoscens, quid reliquerit, & mala, quæ patitur, faciem scilicet cruciantem, non famem, quæ desiderium notat. Mercenarii vero abundantes in domo paterna, illos insinuant, qui non filiali amore, sed mercede quadam rerum labentium & futurorum bonorum Deo serviunt. Et omnes abundant panibus. Sed pane melius inulisset, illo videlicet vivo, qui de cœlo descendit. Post meditationem relicti boni & mali afficiens, quid iste in se reversus decreverit, atque perfecerit, audiamus. *Surgam, Et ibo ad patrem meum.* Profectò se cecidisse cognoverat, qui surrectioni se aptus, & remotum abscissum cognoscit, qui reditum parat, sub impio tyranno tabuerat, qui redit ad patrem. Et orationem in mente perordinat, quæ credit alloqui patrem. *Et dicam illi: Pater peccavi in cœlum, Et coram te, Et non sum dignus vocari filius tuus.* Rectè perorat offensum, qui ostendit, si humiliter in principio profitetur offensam. Et ad iustitiam spectat se facere coram Deo & hominibus criminofum. Prov. 18. Nam iustus in principio accusator est sui. Et indignitatem, quam sortitur homo ex vitio, habere præ oculis, & confitens orando ad peremptionem arcendam, initium est gratiæ potende. Peccat qui in cœlum, supernorum deferendo conven-

tuna

rum, similiter & concentum, cum intellectu & affectu rerum corruptibilium discrepat. Peccat in celum, qui peccat deserendo iustitiam, ceterasque virtutes. Peccat in celum, qui contemnit Ecclesiastam, qui sedat in se Sacramenta caelestia, qui incipit sacram despiciat, aut exponendo pervertit. Et coram Deo, cum ipsum desuper omnia prospectantem procaciter ab ipso se avertendo vilipendit. Ex illico sua paternitate indignus factus est filius ab ipso averfus ad egena & infirma conversus. Et de semetipso iudicando pronuntiat, quod iustus non sit censendus de numero filiorum, qui sponte recessit à patre, sed inter servos mercenarios se appetit deputandum. *Et surgens venit ad patrem suum.* Duos permissos recessus se fecisse cognoverat: duosque reditus fecit. A se recesserat, proinde in se reversus in optima quoque deliberat, nec non à patre, cum ivit in regionem longinquam, in qua nunc surgens venit ad patrem. Sed nec audacter protulerim, quid horum precedat, an à seipso ratione deserta prius, an à Deo per averfionem celebratur divortium, velut si alia occurrat quaestio, scilicet quid horum praeat, an averfus à Deo, an ad creaturam conversio. Dixerim tamen prioritate atque posteritate temporis omnino postposita, eodem momento illa duo pariter celebrari. De duplici quidem reditu similiter prohibeo assentione firma dissidere, si ad Deum, an ad seipsum alter altero prior exiit, cum nemo ad Deum nisi ratione pravia redeat, nemo verò, nisi ipso duce revertatur ad cor, & in minimis se male fecisse cognoscat. Sed dixerim, quia, si uterque in veritate agitur eodem tempore uterque celebratur. Redit ad patrem filius undique maleactus, non inveniens inter cupita requiem, meliorem partem ratus existeret apud patrem. Quod utinam omnes in hoc solum parabola ista consoderet, qualiter, aut quomodo à Deo desilientes manemus sub principe tenebrarum, ocius profecto reverteremur ad Deum, qui prout parabolicè tradit, non tam paternè, quam etiam nos divinè susceperet. Hinc sequitur: Cum autem adhuc longè esset, vidit illum pater suus, & misericordia motus est. Et occurrens cecidit super collum ejus, & osculatus est eum. Longè erat adhuc impotentia redeundi. Abundat in nobis mala facultas ad opera pravitatis, ad redeundum verò in bonum, à quo averfus sumus, etiam cum voluntas aderit, nisi occurreret coadiuvans gratia, valetudo non suppetit. Proinde pius pater misericordiarum longè adhuc per impotentiam nos peccatores ilare conspiciens, non affectu no-

vo in ipso generato, sed noviter offenso, misericordia motus de infelici peregrinatione filio revertenti occurrit praebiturus auxilia, prohibebiturus adversa, & paternam pietatem oportuno tempore ostensurus: irrumpens super collum ejus, super illum videlicet fidem, qua revectebatur ad patrem. Equidem velut collum corpus capiti copulatur, sic hominem Deo fides. Collum quidem amplexatus est, sed ore osculum tradidit, ut indubitata fide sibi arctius consingamur. Ori consueti delictum reddatur osculum pacis, quia, si corde creduntur ad iustitiam, ore autem sit confessio ad salutem. Cui ore competit Pacis osculum, ut peccator ex vera confessione se Deo reconciliatum agnoscat. Os verò, quo à se aversos osculatur, cum revertemur, verbum est ejus. Unde in canticis dicitur: Osculetur me osculo oris sui. Os suum Filius est Dei, per quem osculatus est humanam in incarnatione naturam. Et Prophetae veraces cunctisque Doctores in lege Domini in veritate docti, os sunt Domini. Juxta quem sensum Jerusalem & Juda per Prophetiam à Domino arguuntur, cum pro auxilio descenderent in Aegyptum, & os Domini sui Prophetas Domini non interrogaverunt. *Mat. 10.* In quo quidem ore orthodoxa Ecclesia & in Apostolis ceterisque doctioribus in illis perficis vanbus figuratis, in signum pacis se osculatum agnoscit. Sic & omnis anima, si ad misericordiarum patrem revertitur in veritate, sibi sciat à Deo redditam pacem. Antamen hic filius adolescens, cum pervenisset ad patrem, & amplexus, & oscula suscepisset, deliberata praecepit in verba. dicens: Pater peccavi in celum, & coram te, & non sum dignus vocari filius. *Galat. 4.* Quoniam misit Deus spiritum Filii sui in corda nostra, in quo clamamus Abba Pater, ut, quod non habent homines per naturam, habeant per gratiam, per quam adoptati Deum Patrem nostrum liceat nominare, per quam peccatores conversi audeant dicere creatorem omnium Patrem suum. Nam & Filius pro peccatoribus poscens, dedit potestatem filios Dei fieri his, qui credunt in nomine ejus, quod si fieri, similiter & clamare concessit. Resumpta igitur bonae spei fiducia peccator in se ad Deum reverfus dicit: Peccavi. Jam traditum osculum ori filii delinquens illum confortavit, ut confiteretur patrem, quem propria potestate delictans relquerat, necnon & peccatum, quod relinquendo compleverat, ut ex ore pleno confessio fiat ad salutem. Peccavi ait, in celum & coram te, id est, cretesses deserendus virtutes atque promissiones. Peccavi quis in celum, cum tetra terra coelo

Rom. 10

Cant. 1.

Mat. 10.

Galat. 4.

Joan. 1.

præponit, ad quod homo, ut aspiceret rectus factus est, ipse verò deorsum inclinavit aspectum. Peccant in cœlum per penitentiam promissum hominibus, qui semper penitenda committunt. Peccant in cœlum spiritu pauperibus refractum, qui divites in mundo fieri usquequaque concertant, quoniam, ut ait Apostolus: 1. Tim. 6. qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum & tentationem Diaboli. Peccant in cœlum, qui sanctos viros contemnunt, quoniam species cœli est gloria stellarum. Eccl. 43. Sæpe quidem in scripturis factis per stellas sanctos homines intelligimus. Peccant, quid peccant homines coram Deo? Nihil enim super-fugit oculos ejus, qui in omni loco contemplatur bonos & malos. Et hæc est hominum alitudo superbia, quod ipsum Deum æternum omnia videntem peccando contemnunt, & temporalem præsentem inspectorem judicem formidamus. Indignitatem filiationis confiteri, non servato immaculatè honore paterno, ad indulgendum paternam viscera plus inclinat. Proinde pater antequam de optione mercenaria verba proferat, ut totus in compa-sione misericordia ad filium, nudatum viden- velle gratulatorum bonorum & tegu- mento veræ honestatis exutum, videns, quod signum nobilis herilis non gestabat in manu, nulla sua opera, quæ ex fide præcedunt, aspiciens deorsum, discalceatum ap- pectum, pellicibus mortuis sanctorum præ- sentiorum scilicet projectis exemplis. In facie maciem suam inverecundam frontem, & sanctam propulsum audaciam, corpus- que cognoscens effectum, famis inedia expugnatum, videlicet omnibus bonis vacuum, oculo paterno filium ex omni parte contemplant, dicit pater ad servos suos: *Cito proferte stolam primam, & induite il- lum*: quia ferè nudus est, ut solida gau- deat dignitate, procedens communi tegu- mento cum cæteris. *Et date annulum in ma- nu ejus*. Ut velut filius herois secernatur à servis, ut suum signaculum fidei teneat & operetur in fide. *Et calceamenta in pe- dibus ejus*. Ut protectus à sentibus terre- norum securè incedat. *Et educite vitulum saginatum, & occidite, ut manducemus & epulemur*. Quia ferè fame perit, etiam insaturatus ex siliquis. Et rationabili- um hominum societate congaudeat, qui conversabatur in longinqua regi- ne cum porcis. Quàm piè, quàm mi- sericorditer paternam providentia tendit ad filium, ut singulos toleratos defectus bo- norum contrariorum appositione depellat. Si solum stolam dixisset, non addendo pri- mam, nulla ambiguitas esset, nam pecca- tor pœnitens ut nudus induendus est, Sed

quomodo de stola prima claret, ut quis no- ceas in primam innocentiam redeat? Nisi forte id affirmaverimus, quod Dominus ita liberè peccatoribus parcat, ut ita secuti & sine rubore inter istos existant ante con- spectum ejus, ac si eos nulla macula detur- passet. Annulus in manu fides est cum: operibus, quia fides sine operibus mortua est. Nec decet conversum peccatorem, cui gratis est indulgum, à pignora detineri, magis autem operari adertentis, quo sce- leratus se fadavit. Calceamentum ex mortuis rebus monitis humanorum affe- ctum sunt, quibus mortis infixa memo- ria revocantur à turpibus, & ejus metu à malis voluptatibus absterrentur. Vitulum sa- ginatum omni pinguedine gratiarum Christus, est occisus in cruce, qui considerandus at- tentè nobis apponitur. Et etiam in Sacra- mento, & in re Sacramenti sumendus ve- re pœnitentibus traditur. Causam subjecit pater, cur talia beneficia filio malè peregrino conferret, *quia erat mortuus & reviv- scit, perierat & invenit est*. Jam ipse Salvator ad Patrem Deum videtur aptare parabolam, cum mortem pronuntiavit in filio, quia nemo filius mortuus temporali patri aliquando reviviscit. Et vivus erat ex parabola iste filius corpore, sed mente in peccato decesserat, quod Sacramentum in- ter Deum & peccatores agitur, omni pa- rabola depulso velamine. *Et exuperant epi- lani*. Non sibi soli fuit apposta mensa, pro- ut cum recessit à patre, omnia in propie- tum vendicare tentavit, sed omnes patres secum epulantur, & ipse cum cæteris, ut communem mensam Sacramentorum om- nibus esse cognoscat. & ut novetis, ni- hil sibi quisquam debere vendicare in propie- tum in hac vita, ubi nihil potest esse per- petuum. Et epulatio vituli occisi, scilicet Salvatoris verbi Dei non cedit in privatam partem hominibus, sed est omnium & singulorum, sed non ita singulorum, quin ipsa sit omnium. *Erat autem filius senior in agro*. Si pro allegoria esses, dissensio tota hæc in istis duobus filiis gentilem, & judai- cum populum loquitur, sed deviamus, si derelicto allegorico sensu aliunde pater in- gressus ad mores, Hinc statuamus duos hominum status, unum in iustitia bono- rum operum, & alterum perveris agen- tium, unum saginatum in seniore filio, qui sub paternis legibus mansit, alterum in ju- niore, qui à paternis lege refuga factus est. Filius senior in agro illos infirmos, qui semper in agro dominici aliquid boni agunt, filius junior peccatores ad domi- nium revertentes, qui sic à Domino reso- ventur. Veniunt de agro iusti, in consi- derationem eorum, quæ aguntur in do- mo

mo Domini, scilicet in Ecclesia sancta Dei. Et cum appropinquaret domui, *auditis symphoniam & chorum.* Concordiam videlicet vocum cantantium canonicum novum, & odas reddentes Domino de conversione peccatorum, magis quia Dei non amplius in illis conversis agebatur offensio. Et chorus erat ex inferis manibus unius ad alterum, & circulari motu agebatur in gyro, velut communicatis adinvicem operibus, bonum unius jungebatur alteri adjuvamen & gaudium. Et filius inventus erat in choro sancto ludentium, sicut repertus in communitate bonorum, aggregatis fidelibus ad fortiendum in superna parte letitiam. Et cum illis parabolis ovis & drachmæ perditurum se parabola ista conlociat, quod majus gaudium sit Deo, Angelisque suis super uno peccatore penitentiam agente, quam super nonaginta novem iustos. Unde post mensam positam symphonia sonitum dabat, & chorus iustorum & Angelorum ad plenitudinem gaudiiolvebatur in gyro. Esti filius adhuc cum epulantibus epulabatur, & chorus ad symphoniz sonitum motibus se agebat legitime, non te epoveat ad sinistram, sed plus te ad bonum irradiet, ut duplex sit letitia occasione peccatoris refugæ redeuntis, eorū videlicet, qui sunt in Ecclesia, quos adhuc necessarium sedere oportet ad mensam Sacramentorum, dum viatores existunt, aut qui, cum male peregre redeunte letantur, velut si ipsi fuissent ad tempus ab eadem iniquitate detenti, aut humiliter considerantes: quia in talibus, aut peioribus esse poterunt. Alia quidem ostenditur coram peccatore penitentiam agente leta festivitas Angelorum videlicet in choro æterno ludentium inenarrabili letitia pro beneficio converforum, aspicientium Dei placitum super eos, & divinam voluntatem fieri, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, & vult omnes homines salvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Interrogio autem filii senioris de agro venientis ignorantiam mirabilium factorum DEI ostendit, quæ continuò aguntur in Domo DEI. Audiri tamen à doctōibus possunt, similiter & inspicere in scripturis, intelligi autem præterquam speciali gratia nequeunt. Responsio servi est narratio rei gestæ non tota declaratione rationis, cum scilicet reverentia luxurioso adderetur tanta solemnitas, quæ stanti apud patrem nunquam fuit exhibita. Quamobrem super hoc Dei voluntate incognita, & presumptione ingesta de non lubricali malo, & de mansione cum patre senior filius indignatur. Quo typo iusti existentes apud Deum per innocentiam

custodiam videntur quodammodo indignari super larga benignitate Dei in conversione malorum, non quia eos tædeat Deum propitium peccatoribus fieri, cum & ipsi possint esse peccatores, sed quod non ita continuò recipiant illa magna dona, quæ conversis peccatoribus donari conspiciunt, ignorantes aliquando Dei providam charitatem, quæ non merito diligendi, sed necessitate succurrendi, suarum legum refugas redeuntis amplius, quàm persistentes in suis legibus præhonorat. Sed hæc indignatio non defectu damnofo est retorquenda in iustos, qui, si invidi essent, iusti non essent: sed nec omnes, qui sequuntur iustitiam sunt usquequaque perfecti, qui de oculis iudicii Dei velut in nocte cæca tenebantur. Hinc iste filius senior noluit intrare, ex ignorantia indignatus in illud videlicet secretum Dei considerandum, quod derelictus requirit, negatus vocat, & aberrantem revocat, contemptus indulget, vilipensus honorat, provocatus dissimulat, irritatus tolerat, derisus rider, male dictus benedicit, & gratis multa largitur ingratis, blasphematus tacet, à se voluntariè recedentes recipit, ut homo habitus divinitatem offent, ut mortalis despectus immortalitatem largitur, ut terreus ælimatus celestia repromittit. Sed ad hunc filium egreditur pater, quia ad talia desideranda introitus nolebat, & alloquitur iusta & irreprehensibili ratione filium, rogans ingressum ad festivitatem filii per diem jam reversi. Magnum quidem protinus, quod pater filium rogat, cui compelli imperare. Profundum impenetrabile, quod Deus orem hominem pro salute, quod omnis via, mors, doctrina, expansio brachiorum in cruce, hoc ab omnibus flagitat, ut ingrediamur in gaudium sanctum ejus. Sed advertendum, quid responderet patri hæc roganti filius indignatus: *Eccæ tot annis servio tibi, & nunquam mandatum tuum præterivi, & nunquam dedisti mihi budum, ut cum amiceis meis epularet.* Numerum non distinguat annorum, ac si semper servierit, & indefinabilem à iustitia se pronunciat, cum sic inculpate vixerit apud eum, hæcūm etiam non accepit, ut sibi cum amicis posset esse refectio. Quæ paratæ projecta in alium sensum, alium paratæ ordinem dissolvendi. Quis hominum potest seipsum extollere apud Deum, quod ei semper constanter servierit, & quod omnem ejus impleverit iustionem? Horrendè perframat iustus, si de seipso talia sentit. Sed nemo iustus ex lege. Nullus iustus, nisi qui criminibus non servivit. Nemo sibi aliquid perfectionis arrogat, etiam si mandata com-

- pleverit. Inquit enim Job: Non reprehendis cor meum in omni vita mea. Sed nec concedebat ex hoc se esse perfectum. Apostolos etiam inquit: Nihil mihi conficius sum, sed in hoc iustificatus non sum. Et Salvator Christus: Cum omnia bene feceritis, inquit, & fecistis, quod debuistis, dicite tamen: servi inutiles sumus. Quis igitur his consideratis sententis sibi plenam iustitiam deputet, reputet se perfectum, insultet adversus alios, se praeferat ad conversos? De quadam imperfectioe procedit, & de inconsideratione divinae benignitatis, cum indignatio nascitur adversus eos, qui juvante Domino convertuntur. Sed quem hoc dum denuuntio filio seniori mente contempletur? illum videlicet, quo peccata designantur, nam in iudicio hodi erunt à sinistris, damnationis sententiam accepturi. Quem volebat forte cum suis amicis atque solabibus epulari, scilicet aliquam delectationem suscipere cum sensibus sui corporis, qui cuique sunt proximiores amici, sed utinam non dulces inimici & amici amari. Ac si tenderet in id ista conspectio filii, derivata in aliquos iustos, non tamen perfectos, quod eis aliquando voluissent concedi licentiam perfundioris delectationibus saeculi abutendi. Sic nec fuit unquam, nec erit, quod propter quancunque bona facta & omnimodam observantiam mandatorum, ab aula iustissimi Dei egrediantur licentia delinquendi, aut perperam quid agendi, nec mala cognitio de divina concessione, quamvis Dei permissione procedat. Alioquin videtur divina iustitia ex donis aut placitis posse corrumpi, quod iam nefas est credere, quam Deum non esse, ut ex bene actis praemissis aliquando etiam ad modicum aliquis mali usus praestaretur aulacia, quamvis multa mala permittat fieri sapientia ipsa divina. Ex compositione ad fratrem videtur ista filius de patre amplius indignari, ut ex verbis plene pronuntiat adiciens adquerelam. Sed postquam hic filius suus, qui devoravit substantiam suam cum meretricibus omnis, desisti ei vitulum saginatum. Ac si arguat de improvidentia patrem, & de iniustitia imbuendi, quod si non dedit sibi hoc dum, nec isti dare debuit vitulum saginatum. Ut si iustus non habet perperam agendi licentiam, nec peccator conversus sic cibo debuit huiusmodi fortiter annuam. Necnon, est meretricius peccator sic pascitur, quid apponendum est in iustitia perseveranti? Ac si de reversione à male sic iste alius est, quo cibo alendus sum, qui tua mandata usquequaque servavi? ut etiam cum parabola de operariis missis in vineam, indignantibus de aequa retributione similitudo ista concurrat, quasi non sit licium patri decernere in filios pro placito voluntatis, & Dominus servis non possit propria auctoritate providere. Sed nec pater filii legibus subjacet, nec Dominus angitur regulatione servorum. Non est filiorum auctoritas in parentes. Servi nullo pacto Domini praeferruntur. Nulla nobis iura cum Deo, ut ipse nobis obligatione subjacet, Quod nobis consent, sui est muneris, non nostri iuris. Quod praeripit iustos, ne peccent, est sui doni gratum, non hominum meriti. Quod peccatores recipit, quod illico poenitentibus indulgentiam donat, quod eos admittit ad Sacramenta ecclesiae, quod dulciter fovet, suae benignitatis est, non nostrae praeventionis. Nulla nobis materia causandi adversus Deum, arbitri sunt omnia sui, reprehendi nequit. Nihil per iniustitiam aut per calumniam facit, suboccare tantum nobis est, non discutere suas insalubiles & iustissimas leges. Nihilominus tamen quali debitor dulci verbo refovens ait pater ad filium: *Fili tu semper meum es, & omnia mea tua sunt. Epulari autem es gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus fuerat, & reversus, perierat, & invenitus est. Semper iustus est cum Deo, dum iustitiam servat, & cum ipso esse plena est iustitia, & iustitia.* 64.
- etiam nos facit esse cum Deo. Et omnia Dei bona sunt in appositione iustorum, non tamen ita unus, quin plenum: non ita plenum, quin unus, sed ita singulorum, quod omnium, ut omnium. quod singulorum, quamvis hic illa inestabilia bona conveni non possint. Quia nec oculus vidit, nec auris audivit, neque in corda hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se. Qui velut confidens de fortitudine iustorum, vult pater de provectus filii, non eis blanditur, ut mater suis lactentibus facit, sed peccatores in gaudio recipit, mentem suam largitionum apponit, ne memores delectationum iustis inspectis desperatione frangantur. Non autemandum Deum amplius quam innocentes, conversos diligere peccatores, sed sic se habet ad eos pro majori spe indulgentiae prerogativa, velut si non deliquissent. Possertamen nuper peccator conversus in tantum post lamenta poenitentiae in charitate proficere, ut etiam iustus quam plures praecederet, ut Magdalena Martham ceterisque coepistolos Petrus, Stephanus Paulus, sed de his & de similibus non nobis sermo. Verumtamen quoniam dubitari merito possit, si in seniori filio chorum iustorum intelligimus, etiam non perfectorum, cur in huiusmodi invidiā prolaborum? Id docemus, quod aut

id sic fieri posset, quamquam factum non sit, aut illos intelligamus, qui sibi iusti videntur & non sunt, imo eo ipso à justitia cadunt, quod sibi iusti videntur, & peccatoribus indignantur, ut pharisæus præsentem Domino Magdalenæ, qui recipientem, atque parcentem Dominum, & indignam misericordia judicabat, Salvatorem

de ignorantia, Magdalenam de immunditia. Sed Deus pius neminem perire volens, dissimulans peccata hominum, omnibus apponit, unde curentur, & peccatoribus præstat redeundi gratiam, & benigne recipit revertentes, & iustus tradit virtutem persistendi, & intellectum aperit de ordine subveniendi.

Cap. XVII.

Parabola de remittenda offensa, & præstando poenitentibus veniam, secundam Matthæum tantum.

Pater misericordiarum DEUS & indulgentiæ libens dator, filium suum misit in terris, ut generi humano monstraret, quod antiquam dimittat offensam, gratis tamen, nullis hominum præcedentibus meritis, nullis datis satisfactionum obsequiis, qui prout fecit nobis, facere nos adinvicem docuit, atque monstravit, scilicet remittere injuriam, & dare petentibus veniam. Nec aliter voluit homines invicem vivere in retenta injuria, in erecta iustitia, quam ut ipse ad nos factus est, qui dimittit injuriam, & petentibus veniam præstat. Proinde, cum Petrus ignoraret, si quodles foret hominibus dimittendum, cum dato responso Salvator parabolam posuit, dicens: *Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi, qui voluit racemem ponere cum servis suis.* Similitudo est ista negotii, non personæ, quæ appropriatè disserta patebit communi. Omnis homo servus Dei, & velit nolit sibi subditus est, aut in lege justæ factionis, aut in lege justæ punitionis. Sed servus habet, non quibus indigeat, sed quia indigent eo servi, ea indigentia necessitatis, quæ nihil sine ipso subsistat, sicut sine ipso nihil productum est, & ea indigentia, quæ nihil potest sine ipso beate consistere. Bonorum nostrorum ipse penitus non indiget. Et in prosecutione rationis exigenda decem millium talentorum debitor venit. Ex pondere debitum erat, non numeratæ pecuniæ. Nam talentum pondus est, sed diversum, sicut diversæ sunt regiones, ut alibi plus, alibi minus imponet. Et magna est debiti summa, cum denarii numerus toties multiplicatur, ut ascendat ad summam decem millium talentorum. Hinc summa colligitur bonorum omnium, quæ ab omnium creatore accipimus, ut numerari nequeant, cum major numerus, qui est mille, sit per denarium calculatus pro omnibus & ex omnibus obligati, nec summam debiti pos-

sumus nostris viribus vacuare. Unde iustus est debitor veniendi & uxor & filii pro mancipiis ementium, & omnia iusta sunt distrahi, ut debiti solvatur pacta condicio. Quis hujus debitoris emptor? Quis uxorem & filios jure emptionis sibi vendicabit in proprium? Quis omnia bona illius emet? Quis parabit hanc talentorum summam? quis se vadem dabit pro debitore Dei? quis hic veniendus, nisi qui dona divina suscepit? Quis uxor, nisi unicuiqueque propria & à se ipsa regulata voluntas? Qui filii, nisi opera mala seu affectus illiciti? Quæ talia omnia hominis hujus, quæ distrahi jubentur, nisi ea, quæ extra seipsum in proprium usum à Deo donata recepit. Porro tallum non habebit emptorem, etiam si omnia venalia faceret, prius factus ipse venalis. Sed quia parabola est, ad differendum alius sensus est, scilicet ut ex locutione parabolica in illum finem veniamus, quem de dimittendo Dominus Petro respondit, & quæ per parabolam Dominus terminavit, scilicet dimittere fratribus de puris cordibus nostris. Nec hic planè cadit ille allegoricus sensus, ut in istis duobus debitoribus intelligatur populus Judæus & gentilis, cum solum ad remissionem faciendam fratribus hanc parabolam Salvator adiecit. Proinde, cum non haberet, unde debitum redderet, debitor sic actus ad orandum necessariè se convertit. Nulla melior est in jure deficientibus via, quam ad preces humiles se convertere, quibus possit inspicere creditorem. Eadem imagine agitur inter Deum, & nos ab ipso jure redditionis exactos. Sed cum omnia sint ejus, nihil præter peccatum nostræ proprietatis existat, caremus unde nostra debita evacuerentur. Sed nunquid exigit, quæ donavit? Sed non à ingratis, quæ gratis ipse concesserat. Ergo totum esse nostrum ipse postulat. Sed nunquid ut ad nihilum redigat? minime. Quod igitur

Math. 18.

Psalm. 11.

tur illa exactio? cogitatio eorum, quæ gratis accepimus, operatio, ad quid accepimus, gratiarum actio, hæc, meditatio, custodia impolluta doctorum, observatio mandatorum ejus, dilectio ejus, & proximorum debitus amor, & cordiale atque indeficiens odium vitiorum. Ista sunt talenta; quæ concessit & exigit, sed deficientibus viribus implere nequimus. Sed iuste decernitur super nos, ut tetræ temporibus venditionis jure tradamur, & si qua nostri sunt juris, & iusta poena contorqueat, quos iniquitas & ingratitude delusa. Igitur cum sic in nostris conscientiis ex scriptura tradente decernitur super nos, cum tergiversandi possibilitas sit adempta, nec ad alium possit esse refugium, omnis deficiat copia evadendi: porro ad preces humiles convertendam, petere dilationem, & aliunde promittere solutionem. Sic providens servus ille rogabat eum, dicens: *Patientiam habet in me, & omnia reddam tibi.* Magnæ sublevationis est initium procidere ante Deum, ante quem omnis erectus deprimitur, prostratus voluntate in alta suscitatur. Datio petita in meliorem deliberationem se consulit. Nam & patientia Dei ad penitentiam & ad satisfactionem vocat, & ob hoc se prærgat, quæ malè uentes acerbiora tormenta suspiciunt? Sed unde omnia reddere repromittit? Quæ nobis potest prævenire fiscalis pecunia, unde suppetat nobis debiti evacuandi facultas? Una duntaxat ex pretio sanguinis filii ejus, ex quo omnis debiti nostri summa vacuatur, ex quo paterna debita & propria quæque solvuntur, nec non & chirographum diaboli decreti, quod adversus nos erat ex peccato proprio vel paterno, reddita summa debiti divino scapello destruitur. Hanc stipulationem de solvendo nemo sibi arrogat, nec alicui Angelorum sive Sanctorum appropriet, nisi ei, qui peccatum non fecit, & pro peccatis nostris talia sustinuit tormenta, qui totius nostri debiti summam in se patri pro nobis soluturos in crucis ara suscepit. Sed attende, quantum valuit oratio humilis, ut ipse debitor dimitteretur, & debium. *Nam miserum Dominum servum istius dimissi eum, & debitum dimissi ei.* Optimus & dives in bonis Deus omnibus preteritis veniam, meliora exhibuit, quam rogatus, amplius miseratus, quam velint homines miseri à miseria liberari. Sed ingratus servus nec exemplo Domini sui didicit misericordiam, nec recordatus, aut dissimulans, quod accepit, in conservum crudelitatem exequit, ex minori credito afficiens sine remissione conservum, quamquam ipse remissionem à Domino suscepisset. Modicitas

debiti, conservitas, exigendi modus, inclinabilitas ad preces, & interitio ad carcerem, inexcusate acculant eum, qui ex magnis debitis solum misericordiam liberatus erat. Hinc advertant malignantes in proximos, quibus misericorditer est provifum, & in malignis obnoxii Domino existentes, dimittere parva proximis omnino decretaut, quantum à veritate, atque ab omni virtute deficiant. Quid enim est, quod proximis nostris parva non dimittimus, qui maxima & horrenda nobis dimittit à Domino postulamus? infallibilis namque conditio inter Deum & nos apponita est, ut qui pleno animo non dimittit proximo, nec sibi dimittatur à Deo. Nam iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecit misericordiam. Hinc ex magnitudine crudelitatis sunt exorta tristitia in conservis. *Videntes autem conservi rias, quæ fiebant? contristati sunt.* Non solum misericordiarum Pater, sed homines, qui non sunt omni humanitate destituti, abhorrent ingratitudinem, damnant crudelitatem, tristantur, quod se fecit iniquitas, & quod infra bestias reducatur humanitas. Feralis hominum sanguis consimilis in natura immati dente decerpens. Indisciplinabile tor, cum non dicit impendere, quæ suscepit, sed potius depravat, tenens meminerit formam, qualem unusquisque se debeat proximo exhibere, contraria electione peregit. Sed hi conservi hoc facinus exhorrentes venerunt & narraverunt Domino suo omnia, quæ facta fuerant. Non iudicant conservi perperam agentem conservum, nam unusquisque Domino suo stat. Nec quisquam præterquam à proprio iudice iudicandus, quamvis sit agens nequit commonendus. Esti per excessum deservet, utique prohibendus. Nemo autem sibi arroget iudiciariam potestatem, etiam inter homines, quamvis omnino invaldefcat iniquitas, nisi cui est à superiore concessum, aut à jure permiffum. Sed ubi tribunal desuerit iudicantis, id ab hominibus agatur, quo inculpatus innocentia vitæ consistat, & mala facultas à se, atque à proximo non libidine ulciscendi, sed quiete vivendi à pacem diligentibus arceatur. Igitur servaverunt hi conservi modestiam, & publicæ justitiæ denulerunt, accusantes reum Domino suo, nec in eum aliter decernentes. Et iuste accusatur iniustus, piè impius ad iudicium sistitur. Non enim peccat delator odii felle carens, amans servari publicæ justitiæ honestatem. Et abunde miseros revelat, qui peccatores ad iudicium trahit. Porro manus valentibus miseretur, qui potestatem habentem per iudicium excitat

Jacob. 1.

contra

contrā malos, zelator est iustitiæ, amator misericordiæ, tutor est innocentie; qui opprimentem pauperes iusta delatione prosequitur. Nam fuisse, cum indebitè irrogatur oppressio, malignitatem arguit aut pavorem. Sed nec infallibili Domino desuper omnia speculanti opus est delatori- bus, nisi velimus credere ad exaggerationem criminum & detestationem malorum & Angelos delatores, aut istam narra- tionem de oppressione minoris in clamorem, & dolorem internum eorum, qui miseri- cordiam diligunt, referamus. Nam com- passionem hominum mentes semper dolens, cum immisercores vident fieri actiones. Et quia rueri oppressos nequeunt, clamant ad Dominum, ut iaceatur miseros, ut reprimat ipse sævos. Psa erat istorum conser- vatorum tristitia super eo, qui oppressus erat. Habent hoc proprium zelatores virtu- tum, ut pro Deo, qui à malis malè agendo contemnitur, & pro calamitate

Psal. 118 pauperum constituantur. De quibus Psal- mista in se ipso pronuntiat, dicens: Dese- ctio tenuit me pro peccatoribus derelin- quentibus legem tuam. Et vidi pravari- cantes, & tabescebam, quia eloquia tua non tultodierunt. Et Job letatur defensionem impotentium oppressorum exercuisse, quia potens erat. Auris audiens beatis- ficabat me, & oculus videns testimonium red- debat mihi, quòd liberafsem pauperem vociferantem, & pupillum, cui non es- set adiutor, & conterebam molas iniqui, & de dentibus illius aufereram prædam. Ecce Job fecit, quod potuit in relevatione oppressorum. Faciat unusquisque, quod iuste potest, nec amplius, ex amore iustitiæ ad liberationem fatigari recusat ad iudicem, velut illi conservi malè acta con- servi Domino retulerunt. Quisne voca- vit illum, & ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me. Numme ergo oportuit te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum? Iuste incre- pat Dominus servum, qui noluit misere- ri. Nam eo ipso qui acerbè tristitiæ sub- jacer, quo impie misericordiam denegavit, sicut scriptum est: iudicium sine misericor- dia fiet ei, qui non facit misericordiam. Nequam est servus sævus, cui benignus est Dominus, cui dimisit & ob solum sui ro- gatam debitum relaxavit. Non adhibuit

B. Sim. de Cassia Cem. in IV. Evang.

iste advocatus, non interposuit rogatio- nes tantum per se ipsum Domino suppli- cavit, cojus Dominus humilitatem respi- ciens misertus est. Qui, ut acceperat de- buit erogare. Inexpiables est iniquitas apud Deum, si non misereamur aliis ac propitii fuerimus, prout querimus nobis Deum habere propitium. Hinc alibi scriptum est: Estote misericordes, sicut Pater vester coe- lestis misericors est. Et nisi fiamus benigni ad proximos, & ad naturæ confortes & ad con- sones gratiæ & Sacramentorum, & sanguinis effusi pro omnibus, & dimissi mala in opprobrium nostrum redibunt ad cumu- lum tormentorum, ut etiam retroacta, quæ remissionem Sacramentalibus mysteriis ac- ceperunt, in culpam aut in poenam, aut in unumque redire credantur. Ac per hoc status Dominus ejus tradidit eum tortori- bus, quousque redderet universum debitum. Sed quomodo reddet in carcere, qui li- ber existens omnino debitum solvendo evacuare non poterat? Quomodo tortus, quod non poterat sanus? sed quia de red- dendo non aderat facultas, eum poenarum æternitas torqueat, ut si, donec non sus- cepit terminum, sine termino poena diver- beret. Et ex illatione sequentium, Salva- tor asseruit, quid nos facturos admoneat. Sic Pater meus celestis facit vobis, si non remisistis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. Omnino decernens, quòd ex opere, aut ex signo, aut ex opere anne- xo non sufficit illatas injurias fratribus di- misisse, nisi protinus interna remissio suble- quatur. Non sufficit concordie signum, non satis est osculum pacis, non demul- centia verba proferre, si odium regnat in corde, si compassione privatur ad proxi- mum, si ad ruinam ejus quandoque letatur, si congaudet ludentibus, quamvis ipse non ladat, si tacet in conjuratione proximi, si non prohibet mala à proximo, si potest, si non juvat, valens cum existit, in necessitatis articulo, si conqueritur, cum indulget, si famam non bonam querulan- do super eum inducit, si non amat ad glo- riam, si non congaudet, quòd sibi Deus indulgeat. Ubi verò ista adesse noscuntur, ex corde iudicanda est facta fuisse remis- sio, etiam si amoris suavitatis & dulcedo non adsit, sicut usquequaque conjun- ctus,

Luc. 6

Job. 29.

Jac. 2.

Cap. XVIII.

*De parabola pro humilitate in hominum conversatione servanda,
& de fine actionis, & beatitudine regni Dei, secundum
Lucam tantum.*

Cum quidem in convivio Salvator curasset hydropicum, ad invitos, ne inter homines superbiarent, ut humilitatem totum visum molientem in cœlum in conversatione servarent, innuit talem parabolum sic. Dicebat autem *Et ad invitatos parabolam, intendens quomodo primum accubitus elegeret, dicens ad illos* Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit invitatus ab eo: *Et veniens ex, qui te Et alium vocavit, Et dicit tibi: Da bene locum. Et tunc discipulis cum calore morosissimi locum tenere.* Morale publicum est, quod in conviviis distributio locorum pertinet ad autorem, & reprehensione digni esset presumptio, sua electione putorem arrogans sibi locum, quam sibi vendicaret ex merito aliorum condito invitati, & jussu discretio invitantis impenderet. Videtur hic Christus ex monibus homines reddere velle factos, cum presumptionem in convivis arceret. Sed si me non fallit credulitas, nihil moribus atque urbanis ab initio mundi usque ad finem hujus habentis temporis à quoquam ex doctrina seu ex actibus prodit, quam ex Evangelio Salvatoris infundit sapientia. Eam utramque urbanitatem docuit, qualiter pulchre viveretur inter homines & spūs, necnon & qualiter captarentur regna cœlorum. Esi à judicis hominis hominum non avellatur ratio judicandi, reprehensione caret ex Evangelio bene factus. Nemini gravis, nemini dispendiosus emisit, omnes honore prævenit, nihil sibi arrogat in honore. Non solum alioribus, sed etiam aequalibus sique minoribus cedit. Magis autem homines supra se existimans animo, & moribus veneratur. Nihil ita verecundum & doctum in politis hominum aliquando repertum est, exceptione seu reprehensione carens, præterquam Evangelium Christi Dei, etiam in ea vivendi lege, prout humana vita decurrit, non solum quod ex eo supremam concernatur ad vitam. Hinc Salvator ad considerationem suæ conditionis & aliorum utrumque remittit, ne quis inconsideratis conditionibus posterioribus cæterorum de seipso præsumat, & sibi arroget, quod autem de morali censura debeat, cum

justitia pro personarum conditione servatur in moribus, confundatur arrogans. & in ruborem deveniat, & dignè digno deferatur à provido, cui ab inadvertente improvido delatum non fuerat. Ignis iusta pœna consequitur arrogantem, & inadvertentem confusio. Sed hunc adversa æstimatio tantè lapsi, ut in conditionibus hominum is locus testimetur ad capsum, à quo quis possit ad superiora subvehī, non ad inferiora demergi, & in conspectu adstantium gloria ex humilitate proveniat: quoniam ex superbia nemo tandem nisi confusus abscessit. Sed ad hanc parabolam aliter sibi provehor differendam. Factæ sunt nuptiæ in thalmo virginali nature incretae, atque cretae, ad quas invitantur omnes mortales ratione ingentes. Sed cum accedit, nemo sibi vendet in his alioem intelligentie locum, ne velit ratione comprehendere, quod tantum fide perceptibile factum est. Et in omnibus, quæ ad capiendum duxerit fide sunt communi mortalibus, arcetur humanæ mentis sudicia, ne rationabili deductione aut ingenua accurate intra claustra intelligentie includatur. Etenim deiciatur, & honoratior invitatus in sola fidei puritate accipiet locum ejus, non eo demento, quo ille amotus, sed eo merito, quo ipse omnem suum intellectum in fidei obsequium captivavit. Factæ sunt & sanctarum scripturarum nuptiæ, ad quas invitantur intellectuales humanorum acuminis, in quibus mysticæ varizque appositiones sunt, & sensus plurimi, unitatem quidem in veritate atque in Spiritu sancto earum conditore habentes. Ad quarum mensam pro animarum refecutione residentes, de loco capiendi provideant, ne quis humano sensu vel ex ipsis intellectum veritatis capere, aut suo sensui coaptatæ scripturas, & suis denubus frangere, divinamque glorie scientiam, cum ex scripturis oporteat accipere, non dare intelligentiam. Nam eo spiritu fit vera interpretatio scripturarum, quo eum facta est traditio. Hoc maxime Petrus Apostolus præmonet dicens: Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando pro-

2. Pet. 1.

Interjectio

De Fine Actionis.

propheta, sed Spiritu sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei. Homines in errorem infallibiliter prolapsi sunt, & multos alios induxerunt, qui scripturam sensui proprio coaptarunt. Non secundum voluntatem, sed secundum illam, quam continet veritatem, est intelligenda scriptura, & tradenda simplicibus. Humilitas opus est ad ipsius intelligentiam capiendam, & superbus lector deicitur, humilis exaltatur. Nam qui primo loco in mensa scripturarum sanctarum recumbit, propria auctoritate recumbit, non capit, quod credit, perdit, quod jam percepit, & ipse deicitur, & qui videbatur nescire literas, processu intellectus humilis sublevarur. Et ipsa se pandit humilibus, quae se à superbis saepe dicit. Superbis Deus resistit, ne intelligant, humilibus autem intelligendi dat gratiam. Sunt & nuptiae Sacramento-rum, ad quas quisque dignè se credat accedere, indignissimus factus est, & qui se magis exultavit indignum, dignior est habitus in conspectu invitantis omnia cognoscens. Sunt & nuptiae divinarum praeceptorum aequae virtutum, in quibus semetipsum praeponens ex loco completa impletionis exultans rectè divina perfecisse mandata, virtutes deduxisse in actum, totam apprehendisse dilectionis & operationis iustitiam, ad beatitudinem suam minus se paratum apexit, supprimeitur, quoniam veritas ait: cum omnia bene feceris, fecisti, quòd debuisti, dicite; servi inuites sumus. Et Elias, quin se solum exultabat divina servasse mandata, nec ad idolatriam accessisse, audivit à Domino in reprobationem aëthmationis ejus: Reliqui mihi septem milia virorum in Israël, qui non curvaverunt genua ante Baal. Nemo huius atroxet majorem inter homines sanctitatem. Nemo credat prae ceteris melius divina servare mandata. Nemo prius ab aliis custodire veritatem, aut exerceat iustitiam. Nemo prae aliis quippiam boni habere se credat. Nemo decernat in aliis de peccatis, quòd alios deprimant, seipsum in parte saltem aliquam non inficiant. Nullus sibi appropriet in talibus dignitatem. Solus cognitor electorū servatur hominum corda, & merita & demerita plenè cognoscit. Ille dignior, qui humilior. Ille honoratur, qui prout in se agit, totam iustitiam perficit, & se perfecisse non novit, seque facit abjectum indignum reputans etiam corporis sui vicia. Hunc invitator ad alta provehit, hunc appellat amicum, huic indicit ascensum, hunc prae-honorat, dejecto, qui arrogaverat, de-super stante divina sententia: *Quis omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.*

ET ex verbis suis coercita superbia, & humilitate commendata prae fructibus, illico finem & intentionem nostrarum operationum appositus loquens invitans, velut de corporali convivio spirituales rependens ex doctrina mercedem. *Dicbat enim ei, qui se invitaverat: Cùm facis prandium, aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites, ne forte & ipsi te reinvitent, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, clandulos, debiles, & cecos, & beatus eris, quia non habent, unde retribuunt tibi. Retribuet enim tibi in retributione iustorum.* Mos egregiorum animorum fuit agere se-eundum virtutis officium, non negotari ex virtute. Nam intentio artis est fecisse, non negotiari, quamvis artificis sit ex illa nan-cisci mercedem: virtutis solum est fecisse decentia sibi. Qui verò quippiam ex illa prae hoc quærit, mercatur in illa. Lar-gitatis virtus, cùm facit, quod suum est, transivum tantum non retransivum habet aspectum, ut sibi solum sufficere fecisse pro premio, absque quod reparationem accipiat. Igitur si moralis humanè homi-num egregiorum virtus hoc egit, quid Christiana virtus operari deberet, ut sit liberalitas in largitate donandi, abjecta penitus retransiva mercede in perfectoris, maxime cùm ipsa virtus retributionum promissionem habeat in supremis, inter illos iustos, qui sectati sunt iustitiam, non mercedem. Ac per hoc commonefacit Salva-tor omnium Christus, ut non expectetur humana merces ex actione virtutis, nec Deo & hominibus velimus vendere, quae donamus. Et non solum intentionem mer-cenariam damnat, sed impossibilitatem in-terponit, ut illis duntaxat fiat largitio mu-nusum, qui rependere non possint, etiam si velint vicarium. Prohibet vocari amicos, quoniam ipsa protinus amicitia quaedam merces est favoris humani, necnon & mercedem habet praesentiam vel futuram. Prohibet fratres, & cognatos, quoniam ipsa copula sanguinis, non virtus induxit. Prohibet & vicinos, quoniam non ex vir-tute, sed ex quadam consuetudine agitur, ut inter vicinos vice vicaria convivia cele-brentur, maxime inter divites, quos maxi-mè à convivio ex pietate factis divertit, ne retributio fiat, & virtus largitatis suum inquinet officium, ne retributionem per-dat in retributione iustorum. Sed vocan-di sunt indigentes, etiam si velint retribuere non valentes, & virtus suum regat im-

Jac. 4.

1. Pet. 5.

Luc. 17.

3. Reg. 19.

maculati officium, & cum iustis debitum premium formatur. Proinde in omnibus praevidendum oportet actionis finem & intentionem inobliquatam habere ad id, quod rectum est, neque spiritus alia corporalibus, neque divina humanis immutare, neque instrumenta virtutum, quibus beatitudo aeterna consequitur, in ulla retransfusione humana fiant. Ut quid aurum blumbo, argentum ferro aequiponderibus compensantur? Omni virtuti sua danda est actio, tempori compensatio, personis & modo: nec ei statatur obliquata intentione temporanea aut transitorius finis, cui ex aeterna veraque sollicitudine beate debetur aeternus. Recto fine propositio est agendum, sed actionibus rectis. Non enim ex recto fine approbantur indebitae actiones, cum ex malo etiam debite reprobantur. Actio fini, & finis actioni omnirationabili censura consentiat. Apti igitur in hac commotione Salvatoris edicta invitant largitionis, & mensae est forma data, ut nec humano saltu, nec vice redita praesenter, aut expectata futurae alicui fiat. Dei sunt omnia, suum est aurum & argentum. Ut quid vendimus hominibus dona Dei, cum & ipsorum ipse sit etiam factus emptor, pollicens retributionem, si distributionem iustam riceverimus indigentibus super terram. Ad horrendum se paret iudicium, qui de donis Dei aliter decrevit facere, quam ille decreverat, vel consulerat. Misericordiarum cumulum fecit, qui misericordiarum opera in lancee iustitiae noluit egenis impari. Sancivit semper divina iustitia, ut superflua non habentibus necessaria ministrarent, non his, qui habent copias emendi. Nec vult cadere sub humana mercede, quod est de sanctione iustitiae. Placita & grata debebant esse audientibus eloquia Salvatoris, iuxta Psalmistae sententiam. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel in ore meo. Et alibi: Dilexi testimonia tua super aurum & topazion. Sed aliqui nullo quidem haustu afficiuntur ad illa, parum quidem ple-

rique, multum quidem plurimi, ut etiam affectus interior cogit exclamare per verba sonantis. Ebullire penitus mentem facit verè suscipium divinum eloquium. Quamobrem rem quidam de assantibus seu discipulis animo motus ad verba dominica, de Luca, 14. sectatus in illis, servefactus ab eis, cum haec à Salvatore audisset, dixit illi: *Beatus, qui manducabit panem in regno tuo.* ad credulitatem iam hic ex verbis dominicis motus erat, ut aliud in illo & de illo crederet, quam quod oculis videbatur, aut auribus audiebatur, cum crediturum habere id regnum, quod & habebat, ut coram Pilato testans est, quod regnum suum de hoc mundo non erat. Et latro iuxta pendens huic consentaneus factus est, dicens: *Memento mei, dum veneris in regnum tuum.* Alitè posset iste beatitudinem transferens ab hoc mundo in regnum Dei. Non enim sine fame reditura hic saturatus erat ad humanam & persunctoriam mensam hominis. Iterum futurum erat inier ipsum & famem duellum, in quo suum iam scire habere consiliatum. Proinus terrena ista non faciant, ad horam sunt quaedam lenimenta malorum, expellere nequeunt inedium reverentiam. Sed in regno Christi plena est, & perfecta satisfactio, quam praeter ceteris aliis novavit hic convivium, ex verbis Salvatoris se maior factus in fide, velut aspernatus, imo aspernans humana convivium, & quicquid provenire posset ex transitorio atque vasilibus rebus, solum se consilium in regnum ducit, ibi beatificari credens commedentem aeternum panem atque vivum, qui ad homines de caelo descendit, non donibus corporis, sed illo mentis haustu, quo anima Deum revelata facie contemplantur. Cui Iesus pro se omnibus subsequens in eadem anhelantes gloria, ne desperatione illam posse consequi frangerentur, ad solidandam fidem, erigendam spem, & permovendam audientium voluntatem, parabolam subsequens adiecit.

Psalm. 118.

Ibidem.

Cap. XIX.

De Parabola magae cenae pro preparatione regni Dei secundum Lucam tantum.

Salvatore nostrum saepe legimus invitatum, ac cunctum non ratione convivi, sed occasione differendi. Nunc, cum in quodam convivio alitè pro virtute differisset quidam de assantibus in magni convivii desiderio factus, aut forte praesentans, quid Salvator esset dicturus, in-

quit ad eum? *Beatus, qui manducabit panem in regno tuo.* Beatitudinem, si recta intentione locutus est: & aliud regnum, quam ex mundo procellatus est ex Christo, si perversa, Christum in utroque duxit. Cui Salvator parabolice respondit: quod in regno suo manducare panem, &

LUC. 14

beatus

Psal. 144.

Psal. 146.

Baruch. 3.

Mal. 30.

1. Cor. 1.

beatæ vitæ fulcimenta suscipere, nemini volenti accedere negabatur, cum ad illius regni annonam ex parte præsidens esset invitatio generalis, si dignarentur accedere in vitam, quod & subjecta parabola manifestat: *Homo quidam fecit cenam magnam, & vocavit multos.* Homo quidam, quasi sit inominabilis Deus infinitate sua, cenam fecit magnam in die suo, in quo non est successio posteræ comestionis, velut cum parabolam de prandio posuit. Cœna magna ex magno factore, quia magnus Dominus & laudabilis valde, & magnitudinis ejus non est finis. Et magnus Dominus & magna virtus ejus. Magna expositio magna, æternorum suorum ineffabilem bonorum, ut nullus illorum apprehenderet pondus, numerum & mensuram, sicut æternis positionibus contributa. Magna ex domo magna, sicut scriptum est: *O quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejus.* Magna ex dulcedine magne. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te. Et si ad convivium, quod in ecclesia quotidie agitur, referatur, eisdem sententis magnitudine divina grandescit. Sunt enim in ecclesiastico convivio charismatum omnium appositiones, ad quod Salvator invitatur, ubi inter cetera sui corporis & sanguinis appositio est ex manifestantiva virtute. Necnon & calix benedictionis ejus omnibus offertur, ut de uno pane & calice omnes participemus, ut panis vivus, qui de celo descendit, possit manducari in isto militante, atque sub celo ecclesiastico regno Dei, ut hac temporali participatione finis, transformetur in Christo aliud æternum introducamur in regnum. Sed *hora cœnæ mittit servos suos dicere invitatis, ut veniant.* Nam semper ad ista convivia per ænigmata, & figuras, & parabolicos sensus, atque propheticos invitatio facta est, dumtaxat in populo Dei, ubi talia splenduerunt. Nunc verò in novissimis diebus ubique jarque invitatio facta est, & omnia decencia preparata, ut aliud non fit opus; quam invitatos ad cenam hujusmodi festinare. Rerum evidentia claret ex fide, quoniam omnia salutis nostra atque refectiois animæ necessaria in regno ecclesie sunt parata. De quo gratias refert Apostolus, ad Corinthios scribens: Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Jesu, quia in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo & in omni scientia: sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis, ita ut nihil vobis desit in ulla gratia. Sed paratis omnia bona divina bonitas ad illa invenit homines imparatos. Sed nescio, quæ major pervertitas, quam ad preparationes di-

vinas se reddere imparatum. Hinc invitati se excusare coeperunt, plus intendentes preparationibus & directionibus propriis, quam divinis. Sed accusatio irreprobabilis est, ubi cunctorum Dominus vocat ad vitam. Deneganda & nihil pendenda sunt omnia, ubi adest preparatio æternorum, & divinorum magnatum. *Sed primus dixit illi: Villam emi, necesse habeo exire, & videre illam, rogo te, habere excusatum.* Emit homo villam, cum se in interiore homine donat, ut exteriora conquiret. Qui cum acquiescit, voluntatem in necessitatem convertit, ut placitum necessarium dicat, non necessarium placitum facit. Et naturæ, legis, atque gratiæ ordo pervertitur, si placitum pro necessitate suscipitur, necnon quod necessarium est, à voluntate rejicitur. Necessitas etiam hæc multis adest in perverso animi appetitu, cum fingitur à voluntate, non à ratione. Sed accusatio potius, quam excusatio dici potest, ubi agitur, quod voluptas elegit, non quod veritas ipsa dictaverit. quoniam quid ea necesse videre, quorum contemptu beatificamur promissione regni celorum? Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum celorum. Quid necesse videre terrena, quorum contemptu coelestia imbutur? Quid necesse videre temporalia, quorum contemptu æterna præstantur? Quid necesse videre illa, quorum contemptu cum Angelis portio nostra statuitur, quid necesse videre quippiam, aut velle quomodolibet impleri, cum creator omnium vocat? Quid necesse videre, quæ nunquam plenè habentur, aut ex tota copia, seu ex modica mora, nec habita fiant, imo sæpe fastidiunt, cum paterfamilias omnium magnam vocat ad cenam? Ad abundantiam per omnia pertinet, quod hic emerit villam, cœm modicis parvisque rebus ipsa hominum natura fulciatur. Rogat, ut habeatur excusatus à servo, & consequenter excusetur à Domino. Sed ipsa rogatio eum accusat: quoniam nulla ratione protegitur. Quæ si ei favori assisteret, nullis precibus esset opus. Nam ubi veritas & ratio coram justo iudice pro aliquo se ingerunt absque precibus iustitia tota patet. Alius dixit: *Juga boum emi quinque, sed eo probare illa, rogo te, habere excusatum.* Emit homo juga boum, duplicatos scilicet quinque corporis sensus pretio inflixit rationis, cum exterioribus sensibus vivere delectatus decernat, & id probare, cum experiri vult, quid unusquisque de hoc nequam sæculo percipere possit in voto, ac si frustra essent sensus corporis, nisi eis homo culpam uteretur. Quibus ut homo inculpatus un sciat, possit & velit, lex posita est

Jerem. 9.

est, tribus temperantiae virtus, bonorum memorum adjecta promissio. Ad rationabilia lamenta se parat, necnon & se prestat in moriem, qui pro voto sensualitatis sensus corporis experitur. Quod Jeremias prophético spiritu dixit: Audite ergo mulieres verbum Domini, & assumant aures vestras sermonem oris ejus, & docete filias vestras lamentum, & unusquisque proximam suam planctum, quia ascendit mors per fenestras vestras, ingressa est in domos vestras. Quod & pro Jerusalem defunctione ista dicta sunt, nullus, qui historiam & prophetiam legit, ignorat. Sed topologicè verba transumpta iustam lamentationem, & rationabilis planctum indicant, quod per fenestras quinquè sensuum, dum eis male usus est animus, mors animæ sit ingressa. Et nulla rationabilior causa plangendi, quàm causa peccandi. Et nihil meritoribus, & maius dignum, quàm peccatum. Quod sapiebat, dum iugum nostrorum sensum largiunt expere dulcedinem objectionum divinarum præceptorum, & modestæ lege exempta in brutorum legem repositus est, qui ad forniceras obiectas sensibus qualitates propter legem positam probando se conculcat: tabefacta ratione, imo sine ipsa est inter animalia irrationabilia deputandus, qui tantum sensibus sentit in placina, sed nec ejus excusatio suscipitur, ubi de ratione voluntariè transiit in bellum, quæ tantum sensibus non ratione, quæ caret, sentit in placina. Et alius dixit: Uxorem duxi. Et ideo non possum tenere. Aliquum est vinculum hominibus uxor ad divina convivia, etiam si bona consistat, si nolit celebrare divitum propter Christum, & vacare ad tempus, & ab amplexibus cessare mariti. Propterea sanxerunt sapientes antiqui, quod sapienter vacare volentibus non conveniat uxor, minus autem cum aliis luxurie sævæ laxare. Quod si ad terrenam scientiam capessendam, atque ut sapiens sapientie pulsus intendere, abigenda est uxor, quando magis ad veram contemplationem celestium non sunt conjugia facienda. Ne quis ad resuscitandum, quod dicitur, vetera testamenti in medium proferat magnos patres, cum nostrum non sit discedere, quid habuerit illa ætas, sed quid in novo consilii veritas, cum castrato propter regni colorum præcellat conjugalis effectum, non tamen compositione alterutra in interitum damnet. Contumaciori animo iste respondit, qui procaciter allegavit impotentiam, nec adiunxit preces, ut excusatus haberetur. Sed nulla impotentia major in divinis mandatis exequendis, quàm nolle obedire, & tyrannidem patri à propria vo-

luntate, quæ sibi subditi ita suis loris fracturæ & angustæ: ut impossibile deat, quid à sua voluntate discordat. Sed male ducit quispiam uxorem, cum propriam sequitur voluntatem, quæ uxore nulla damnosior, cum quis propria voluntate delectatur, ad cuius obedientiam sæpe confringitur. Quæ delectatus Adam & in obedientia ei assensuens, à Deo maledictiones accepit, ut sacerdotis scripturæ eloquitur: Quia obedisti voci uxoris tuæ, & comediti ut ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vite tuæ, spinas & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ. In sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec revertaris in terram, de qua sumptus es, quia pulvis es, & in pulverem revertaris. Væ qui uxorem duxit propriam voluntatem: cum illa voluptuosè delectans, ipsiusque suo amplectens in placito: quoniam lex velut primus parens accipiet maledictiones. Et nil tam adversum Deo, demonibusque proximum, quàm propria voluntate delectari. Nec enim Adam aliud expulit de paradiso, quàm quia consensit uxori velut proxime voluntati divinam inobedientiam luadendi. Quamobrem primum maledicta fuit terra corporis in opere suo. Terra in opere maledicta, cum opus sterile in illa confurget, & quantum plus operationis impenditur, ex ea minor aut nullus, imo sæpe fructus corruptus excipitur. Talis est huiusmodi corporis nostri terra, inquit enim Apostolus: Qui ferminat in carne, meret corruptionem. Et alibi: Qui in carne sunt, Deo placere non possunt. Et caro & sanguis revellat, quod divinum est & arcanum. Et nil nequius, quàm quod excogitavit caro & sanguis. Et caro & sanguis regnum Dei non possidebunt. Et filii Dei ex voluntate carnis in ecclesia non nascuntur. Adiciunt maledictio secunda, ut in laboribus commedatur ex ea cunctis diebus vite mortalis. In magnis arduisque laboribus ex carne nostra commedatur hoc, est, si aliquando ex ea fructus boni operis capiantur. Quamvis laboriosum ejus tentationibus resistere, ipsa a divino cultui mancipare, ut orationi insulas, ut jejuniis, ut vigiliis, ut servit, ut incedat rectissimos morum calles, solum, qui cum ea centies disposuit, novit. Et in illa verificatum est, quod per Salomonem dicitur: Qui addit scientiam, addit laborem. Scientiam quidem addere dicitur, qui nititur cognoscere devitanda similiter & agenda. Sed labor immensus istam exoritur, cum jubetur declinare, quod nefas, & exercere, quod fas. Maledictus terra inferus in ger-

Gen. 3.

Galat. 6. Rom. 1.

Math. 23.

Eccl. 17.

1. Cor. 15.

Joan. 8.

Gen. 3.

Eccl. 1.

Gen. 8.

mva.

minat, non ut ex eis ipsa caro fodiat, quamvis sepe puncturas asperas sentiat, sed unde perforetur spiritus interior ex male actis, dicantur ratione sententiam, & in occultis carnis animam conscientia perforante, ut quo plures delectationes caro exra suscepit, ampliores in anima pungentes spinas & tribulos germinet. Confodiunt enim peccata conscientiam, & ipsa animam ex omni parte diverberant, etiam si non illi eo sequatur cum terribilibus daemonibus pœna larvalis, ut peccatum non transeat impunum, etiam ad momentum, quin laceatur a peccatorum sensibus spiritus. antequam iusta pœna plectatur & corpus. Quarta maledictio peccatam quandam habet imaginem, ut homo rationalis naturæ comedit herbas terræ. Sed parum est hoc, nec notam turpitudinis habet, si pastus hominis cum pecoribus & animalibus est communis, cum ipsum frumentum surgat ex terra in herbas antequam fiat granum convertendum in cibum. Sed sensus alius sit horrore: Cum homo in honore maxime factus esset cœlestibus aptus ad Dei imaginem, cum Angelis deputandus, bonis ætemis fruendus æterni, non intellexit, cum effectu debuit actionis, à quo factus erat, ad quid factus erat, propter quid factus erat, quid factus erat, quid habiturus erat. Comparatus est iuvenis insipientibus, & similis factus est illis. Hoc enim est herbas terræ comedere, electio contraria relicto honore divinæ imaginis transire in similitudinem pecoris, & relicta cœlestibus ad terrena & perfunctione rationali animum inclinare. Hæc maledictio non impellit hominum mentes, ut sic necessarii fiat, sed occulto demerito merentur hic homines ea mala pericere, quibus alibi eos sæva pœna contorqueat. Quinta maledictio, si ad corpus refertur, quid ante obedientiam uxoris homo habuisset, & quid incurreret, insinuat. Quis in homine fuisset imperturbabilis, nisi prius ipse ordinem naturæ iustitiae perturbasset, non Deo, sed uxori factus obediens. Et sustentativum corporis bumant fuisset ex nascensibus terræ aut ex arboribus, absque quod homo pro ipso laborando sudasset. Et sponte sine artificio terra geminasset, & produxissent arbores fructus suos ex virtute ipsius inista naturali. Nam absque alicuius hominis artificio fructus produxerunt arbores in paradiso, de quarum una verita Eva male sua comedit. Et aliz arbores fructu repletæ jam erant, de quibus comedendi licentiam, absque quod peterent divina largiente bonitate primi homines acceperunt. Sed post uxoris obedientiam in sudorem mutatus est pacificus usus edendi.

Si verò tropologicum sensum sequimur, difficilior erit aique angustior materia differendi. Nam panis noster Christus est, qui vivus de cœlo descendit, quem quotidianum quondam monemur expetere, sed sudore opus est. Sudor quidem in corpore procedit ex intus seu interioribus in exteriores partes cum fatigatione hominis utriusque, qui aut ex magno & continuo motu corporis oritur, aut ex debilitate, aut ex aliqua infirmitate corpus opprimente, aut ex nimio calore, corporis poros aperiente, aut ex timore, aut ex contactu, aut ex verecundia, aut ex intenta meditatione, seu speculatione alicuius veritatis non subito menti apparentis. Sed quoquo modo res se habeat, ex interioribus ad exra progreditur. Ac per hoc, cum Christus in Sacramentis verus panis vivus & noster credendus hominibus proponatur, sudat in interioribus anima, priusquam capivare possit intellectum, ut Christum in elementis aut rebus elementaris credat existeret. Si qua etiam dicta sunt de isto pane nostro prout ad nos dignanter de cœlo descendit, & de progressu ejus quoqueque resurgens ex mortuis superiora in assumpta carne penetravit, ita sunt nostrum excedentia sensum, ut sine magno sudore anima nostra vix credat. Sed nec de hoc credere maledictio est, sed benedictio sancta nimis, etiam si cum sudore atque labore accedat ipsa credulitas. Sed in hoc maledictio est, quia ipse per omnia benedictus maledicta nostra suscepit, factus pro nobis maledictum. Et quod admittentes Deum pro creaturis in creatis rebus, ipsum coacti sumus exquirere, non ingeni aut intellectus naturali apprehensione, sed fidei veritate. Ad ultimum terribilium sexta maledictio tota trajicitur, ut experiamur mortem, quam ipse Deus non fecit, & in illam primam materiam nostræ corpora revertantur, unde transumpta: Quia pulvis es, & in pulverem revertaris, obediens uxori homini dictum est, qui noluit manere, quod factus erat, incurrit mortem, quam Deus non fecerat, obediens uxori scilicet propriæ voluntati, secundum quam sibi vivendum non erat, ex data similitudine in vindicta puniri Angeli, qui non secundum Deum, sed secundum seipsum insitit vivere. Proposuit sunt nobis tres conditiones malorum, qui divina cœna se reddiderunt indigno, quos cœnæ actor invitacione, vocatione, requisitione, si venire assensissent, volebat facere dignos. Renunciat ingratos, indignosque convivio se improbitate excubantes servus, qui fuerat missus, & accusantur eorum excusationes denunciat. Quamobrem Demetrius

Gene. 3.

tas scilicet pater familias, ait iterum servos: *Exi civis in plateas & vici civitatis, & pauperes, ac debiles, cecos & claudos introde huc.* Non est acceptio personarum apud altissimum, ut illos quodam modo insignitos ante inviterit, & requisierit, ut properarent ad cenam, quibus venire contendentibus, adibus humanè missos legationem fecerit, ut unius reprobatio alienus sit vocatio, sed etiam post illos, & hos vocaturus erat. Attamen, quia propter peccatores Deus homo factus est, illos primò visus est querere, quos novit actius terrenis & carnalibus actibus implicari, atque voluntatibus propriis deservire. Unde verò humani hi miseri deducantur ad cenam, solerti discussione opus est, quia de plateis & vicis civitatis. Sunt quidam, qui suas penalitates pandunt & scire volunt ab aliis mala, quæ perferunt. ut quia per se ipsos victum & vestitum nancisci nequeunt, ab aliis valentibus adjuvantur. Et hi sedere confueverunt in publicis locis scilicet plateis, ut clamoribus & visu homines ad se traherent, quorum humanitate in bonorum largitione sustententur. Et jam ex publico visio per decretum sic afflictis novimus esse provium, ita ut multi fierent voluntati sic miseri & noti, ut ex publico sumptu possent sustentari. Quamobrem cautiora facta sunt decreta, quod miseria esset alenda, non emenda, & sunt quidam, qui à quadam erubescencia detinentur aut mentali superbia, qui huiusmodi malis affectu ad publicum venire devitant. & hi civitatum morantur in vicis. Et ex his peccatorum trahentes imagines, aliquos publicos novimus, & privatos. Occultos aliquos autumamus, quos & amator hominum Deus secum quærit ad cenam, scilicet pauperes in virtutibus. Non de illis pauperibus dicit, qui spiritu pauperes, ipsorum est regnum coelorum, sed de his, qui parum in bonis spiritualibus habent, debiles ad cadendum, atque ad Diabolo resistendum, cecos ad veritatem, claudos ad fidem. Et hac iussione perfecta inquit iterum Servus: *Domine saltem est, ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait Dominus servus: Exi civis & in vias & sepes, & compelle intrare, ne impleatur domus mea.* Adhuc locus est, quia nondum completus est numerus electorum. Etr magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejus. In vias mitti servus, non in viam, quia una via recta, qua devenitur in æternam requiem, solus est Christus, dicens: Ego sum via. Omnes alia siquidem pravæcationis sunt, & erroris præter istam. Iur in vias pleni-

mas, in malos terminos desinentes, ut reductio male gradientium sit ad unam. Hinc per Jeremiam dicitur: *Hec dixit Dominus Deus: staret super vias vestras & videre, & interrogare de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulare in ea, & invenietis refrigerium animabus vestris.* Quæ sunt istæ viæ, nisi in quibus errant, cum unusquisque sic viam & proprium placitum sequitur. Sicut per Isaiam dicitur: *Isaie 33.* Omnes nos quasi oves erravimus, unusquisque in viam suam declinavit. Erravimus scilicet à via veritatis, dum vias plurimas ingrederemur. Et unusquisque in viam suam declinavit, cum secutus est suam animi pravitatem, Iur & in sepes & solitudines, videlicet in nationes aut personas incultas ex scientia, ex moribus, ex omnibus, quibus contra posset esse civitas, quas Deus Pater nun respuit, sed requirit. Aut in sepes, scilicet ad requirendum illos, qui omnimoda inedia premebantur. De quibus per Job dicitur: *Qui rodebant in Job. 30.* solitudine squalentes calamitate, & miseria, & mandebant herbas & arborum cortices, & radix juniperorum erat cibus eorum. Qui de convulvis ista rapientes, cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium, & in cavernis terre, vel super glaream, qui inter huiusmodi latabantur, & esse sub sensibus delicias computabant. In his utique verbis designatur, quæ ex sepibus requiruntur, per singula vellet difficere prolixitas esset & tædium. Satis quippe sit, quæ lectoribus parata est materia differtendi, sed hi ex viis & sepibus jubentur compelli, ut etiam intelligamus divinam tantum ad nos inclinare, & amore constringi clementiam, ut non solum velit ad æternam cenam illos habere consores, quos movet charitas, & libera terrenorum abdicacionis voluntas, sed etiam illos, quos impellit ipsa necessitas, scilicet quos mundum volentes mundus abhorret. Compelluntur de viis, compelluntur de sepibus, ut operante divina providentia suis turbinalibus successibus à se abdicet mundus, qui possident ipsum omnimode satagebant. Aut illi dicantur compulsi, qui subipsis vim in volutis & moribus facientes velut violentati capiunt regna coelorum, sicut dictum est. A diebus Joannis Baptiste regnum coelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et sententia ferretur irrevocabilis super eos, qui primò invitati, deinde requisiti, ad propria conversi detrectaverunt cenam, cum adjecit: *Dico vobis, quid nemo illorum vorarum gustabit cenam meam.* Scilicet qui curis propriis intenti, & propriis delectati propter Deum placitis

Matth. 5.

Baruch. 2.

Joan. 14.

Matth. 11.

Mat. 33.

placitis, cenam non gustabunt æternam. Timendus atque horrendus sermo, maxime ad negligentes, atque spermentes. Nam nonne, qui spernis, & tuipie sperneris? Quid sperimus, nisi vocentem Deum, non ad labores, non ad penas, non ad dolores, non ad sarcinas deferendas, non ad bella, ubi victor est victus, ubi victus nunquam censetur invictus, non ad mercenarias seu vicinas mercedis, non ad aliquid perfuncterium, sed tantum ad id, ad quod creati & præ ordinati sumus, cui vocationi dissentientibus dicitur, quod non gustabunt cenam æternam videlicet beatitudinem, cui vanis anxietatibus humana suspensio intentio. Et retunditur illorum pervercia, qui ut libenter malefiant, æternam aversionem à Deo deneant, quæ penitus adveniet non respondentibus sapientie infirmis ad æterna vo-

canti. Hinc per Salomonem iusta ira, & vindicta in exprobratione contemptorum dicitur: Vocavi & renuistis, extendi manum meam, & non fuit, qui aspiceret. Desperxistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in infernum vestro ridebo, & sublababo, cum vobis, quod timebatis, adveniat, cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio & angustia. Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane confurgent, & non invenient me, eò quod exolum habuerint disciplinam, & motum Domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, & detraxerint universæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus viæ suæ, suisque saturabuntur consiliis. Prov. 1;

Cap. XX.

De duabus parabolis adjectis ad fieri Christi discipulum, scilicet de edificatione turris, & occursione regis ad regem, secundum Lucam tantum.

SUMMÆ veritatis & viæ moralis pro capiendo cœlestibus infallibilis, & irreprehensibilis doctus & dux divinz probitatis anceps bellum pro suis sequacibus omnino devotus, instituit ad veram sequentem exercitum, & ad secura bella committit. Nihilque in bello securus, ubi bellum nihil amittere potest: ubi de subiectis hostibus honor, de perditione temporalium gloria, de corporis morte vita vera consequitur. Hinc, cum Salvator turbas multas eum sequentes inspiceret, conversus docuit ad illas: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, autem autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Duo docet magister & dux, verius autem ad duo præmonet in discipulatum ejus transire cupientes, nec ista docet discipulos, sed his præbuit, qui fieri gestiunt veri discipuli ejus, ac si jam factos discipulos vellet ad aliorum provehere. Sed unam & nos in his primis rudimentis esse, aut forte, si quis discipulus ejus sic factus est, ampliora discere non cogetur. An hoc solum est discipulum Christi esse, propinquo carnis odisse, bajulareque crucem? Sed certum est, quod, qui hæc theoria vera & necessaria esse ignorat, & actu non sequitur, à discipulatu Christi abrogatus

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Epistolam.

est, quamquam & alia docenda superint aliorum contemplationis, atque dux edinis hujusmodi Jesu factis discipulis. Duo quidem ista sunt, ut conjunctio carnis, & cujusque necessitudinis veniat in sanctum odium, & quod viæ hujus penalis assumatur in cruciatum, aut si omnino innascitur, aut inferitur, æquo animo tolleretur. Odium quidem non de crudelitate, aut de immuni corde, seu de aliqua nequitia consilii emanare Salvator ad eos, qui talibus necessitudinibus cederantur, sed ab eo, quod quis ex his induceretur ad nefas, seu ad bonorum actionem obicem pateretur. Crucem verò bajulare consilii indeclinatæ propositæ ad negationem fidei, & virtutis, aut ad tolerantiam passionis seu assumendam suadente gratia ex placito voluntatis, velut plerique fecerunt, sua corpora in pœnis, & abstinentiis asperis confingentes. Crux quidem multiplex, sed una, quæ potest omnibus esse communis, dum vivitur secundum Evangelium pœnali cruce in fine viæ Christi signata. Ad hunc biformem Christi discipulatum duas parabolæ ipse Christus apposuit, unam ad odium sanctum, alteram ad voluntarium cruciatum. Unam in edificatione turris, alteram in occursione regis, ut turris edificatio ad id referatur, quo quis fit Christi discipulus per Evangelicum odium, & occursio regis ad regem ad Evangelicum

D d d

crucia-

cruciatum. Et quævis videantur hæ parabolæ ad propositum diffonæ, non tamen cunctari oportet, quoniam Salvator ad biforem discipulatum adjectis parabolis sic conclusit, dicens: *Sic ergo omnis, qui non renunciat omnibus, quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Ubi odium & cruciatus pariter includuntur. Ait quidem: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, nonne prius sedens computat sumptus, qui necessarii sunt, si habet ad perficiendum, ne postquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes, qui vident, incipiunt illudere ei, dicentes: quod hic homo currit ædificare, & non potuit consummare?* Ex humano more Christus parabolam protulit, quanta providentia opus sit Christi velle discipulum fieri, & in superna descendere, atque, quod corporaliter agitur, spiritualem trajicit in sensum. Turris siue à tuendo, siue à terribilitate dicatur, in alta ædificando tollitur. Nil altius in hac vita fide cognoscimus, quæ nomen Christi laudabili, & constanti audacia confitemur. Et turris fortissima nomen ejus, ad quam confugiet iustus, & salvabitur. Et ad sponsum Ecclesiam dicitur: Sicut turris David collum tuum. Collum corpus capiti nectit, sic fides corpus ecclesiæ Christo capiti suo conjungit. Ex turris altitudinem virtutum, & spiritualium consilientiarum insinuat. Nam & Josias ædificavit turres in Jerusalem, & in solitudine. Turres in Jerusalem altitudines virtutum in ecclesia, fidei, spei, charitatis, humilitatis, obedientie, castitatis, providentie, predicationis, orationis, & contemplationis, & similium. Turres in solitudine, in abdicatione omnium delectabilium hujus mundi, & in decessu à tumultu barbarum impediendum, & adversantium ad salutem. Quæ turres non publicis, sed privatis sumptibus ædificantur, cum odio Evangelico eorum, quæ possent animam humanam à divinis avertere. Prius ergo sedet, & computet, qui vult hujusmodi turres ædificare, in quibus disciplinatus est Christi, si potest hujusmodi

terrena contemnere, quoniam simul ipsa non possumus, & cœlestia contemplari similiter, & amare. Prævideat, si potest humana propter divina despiciere, si divina potest in illa humanitate diligere, si spiritualia corporalibus antepondere, si se transferre in vitam regnis cœlestibus aptam, si taliter Christi discipulus fieri, quod non circumferatur alio vento doctrine. Sicque, cum coeperit, & consummare non poterit, illusionem à demonibus insidiosè, imo invidiosè videntibus patitur. Quoniam non qui inceperit, sed qui perseveraverit, salvus erit. Aliam verò subjecit parabolam: *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, nonne prius cogitat, si possit cum decem milibus occurrere ei, qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc longè agente, legationem mittens rogat ea, quæ pacis sunt.* Bellum habet omnis homo cum Deo æterno rege, cum æternam vitam ex tempore captare conentat, cum in terra more animalium natus, in vita cum Angelis totis rationabilibus satagit se transferre: cum audit sermonem omnino naturæ, atque nostræ sensuilitati adversum. Cui cum viginti milibus venienti scilicet binaria in decem dote corporis & animæ nec quidem perfectè cum observantia decem mandatorum occurrimus, cum quo seivum est bellum, si eorum iustitia non impletur. Et si ex toto in omnibus, aut in quoquam mandatorum esset perfecta iustitia, servi inutiles sumus, fecimus, quod debuimus. Etiam Dei misericordia opus est, cum nemo ex sua iustitia salvus fiat. Legationem mittere oportet pro argumento pacis, quo nullum efficacius, quam bajulare crucem, sequi & theoria & actu omnium redemptorem. Sicque sit Christi discipulus ex odio domesticorum, non de crudelitate aut impietate, sed de charitate, & ex desiderio superorum ex divino beneficio venienti, cui ædificatio turris in parabola sanctæ favet. Fit etiam ex bajulatione crucis, quæ pacem firmam habet ad regem, cum quo ex æquo bellare non possumus.

Cant. 4.

Cap. XXI

De parabola operariorum missorum in vineam pro vocatione atque retributione iustorum, & paucitate salvandorum, secundum Lucam tantum.

CREAVIT Deus hominem non otiosè debentem existerè, sed positus fuit in delictuarum hortu, ut operaretur. Et Deus operatus est creationem universorum, nil otiosum ad se habens. Et incar-

nationem sui operatus est, & multa bona in carnem assumpta. Sed nec sterneret ad verum finem boni, & ad utilitatem creatorum rationabilium operatus est omnia. Et ad operationem pro superis homines invi-

invi-

Math. 10.

invitavit, ne virtus indita hominibus à natura otio torpesceret, atque prout non esset, destitueretur. Nec ad seipsum opera nostra querit, bonorum enim nostrorum ipse non indiget, sed pro nobis ipse vult nos esse sollicitos. Justitia enim sua primum iustis operibus apposuit, & qui non operantur secundum virtutem, condemnantur. Nulla ætas, nullus sexus, si velle, ab operatione iustitiae exclusus est. Et per parabolam Dominus clarescit, quod ad operationem in vinea iustitiae seu ecclesiae generalis vocatio facta est. Nam simile est regnum colorum homini parrifamiliari, qui exit primo mane conducere operarios in vineam suam. Tempora vocationum in hac parabola distinguuntur, ut nec seculo decurrenti defuerit, quin in omni ætate ad opera iustitiae mortales homines vocarentur, ac etiam in omni ætate ad opus iustitiae homo singulari invitatur, & omnibus excusationis via præclusa est, si recte non agunt, si in vinea iustitiae non laborant, illam excolendo, maxime vitam sibi ad regnum aptam. Hinc vineam sive dicamus esse iustitiam, sive sanctam fidem, & ecclesiam sancti credentem, vult, qui plantavit, ut iustis operibus excolatur. Qui primo mane in illam operarios mittit, diurni denarii pacto conductos. Primum mane scilicet summum, quando dilucescere incipit dissurgensque tenebris, quod fuit quando primo intellectus rationalis emicuit in prima creatione naturæ moralis, illico factus capax vitii & virtutis. Et etiam in unoquoque sic agitur, ut in primo suo mane illius vocetur ad vineam, quod tunc est, quando ad utramque partem discretio & numerus illustratur, cum demereri potest, atque mereri, & adhuc innocentia in suis radicibus vinct, cum qua ex pacto agitur & merito, si turpi refugit, si operari affert, atque operari concertat in vinea pro communi hominum salute plantata. Cæteris vocatis non est oblata conventio, sed ad distributionem iustitiae sunt servati, quia jam hora tertia stantes in foro invenierit otiosos, qui mittuntur in spe iustitiae providens, quæ in sua provisione non fallitur. quibus dicitur: *Ite & vos in vineam meam, & quidquam furris, dabo vobis.* In foro vagantes non sunt infantes à crimine. Innumera mala committuntur in foro, & incubabatur sine offensa statum ab his, qui circumstanti esse disceperunt. Et otium notum pessimum augeat, eum inertia sit in voto, & tabescat segnitie animus, & confundatur corpus. Igitur peccatum in foro, delictum ex otio. Egredi ergo penitus opus est, ut iusto exercitio posito eatur in vineam, ad laborandum amore virtutis

exercendæ, dulcedine præmii, in spe retributionis iustitiae. Argui quidem sunt, cum dictum est. *Ite quid stans in foro tota die spisi?* velunt palantes & indisciplinati nescientes, quæ Dei sunt, neque quod vobis expediat agnoscere. Et ad illam increpationem hæc refertur, quæ in Psalmo facta est. Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligis vanitatem, & queris mendacium? Vanitas quidem est aspicere, & audire illa, quæ aguntur in foro. Et mendacium est omnis quies nostra in tempore isto sine quiete labenti. Et ad illam redargutionem etiam pertinet, quæ per Salomonem facta est. Usquequo parvuli diligis infantiam, & ea, quæ noxia sunt cupitis? Et ad illam Jeremias. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiæ? Et illa Jeremias 17. Usquequo delitiis dissolveris? Sed videntur hi ad excusationem intendere, cum dicunt: *Quia nemo nos conduxit.* Quod si in monibus hominum sæpe hoc habeat veritatem, in conspectu Dei excusatione caret, cum semper ad operandum conducere voluerit, & iustitiae vinea existeret apte plantata, & Deus exierit multis, multisque modis loquens olim in patribus & prophetis, vocans, denuntians & contestans, & sub indeterminatione, atque bona pollicitatione monestans, ut in vinea iustitiae laboraret. Novissime verò locutus est nobis in Filio, ut inexcusati eatur in vineam, & laboretur, ut fructus dignæ poenitentiae capiantur. Laboravit & exercuit in tempore suo Abel iustus iustitiae, patientiae & innocentiae vites. Vitem munditiæ & divitiarum inharrentiæ coluit Enoch, vitem laboris & exercitii iusti, & tolerantiae in cultu accepit Noe, peregrinationis & abdicationis & obedientiae, largitatis & elemosynarum, aliarum contemplationis & adorationis iustitiarum, & humilitatis profunde vites, in sorte sui cultus accepit Abraham, Isaac conjugalium castimoniarum & pacis & celsitudinis eum improbis vites accepit. Jacob quietis & lenitatis & exercitii laboriosi, & orationis indefinens vites amavit, Joseph patientiae, zeli boni, sanctæ custodiæ suisque inter improbos, & repensionis boni pro susceptis malis in fratres vites elaboravit. Aaron iusti sacerdotii vitem, Moyses fidelitatis & patientiae ducatus, Josue iustitiae commissionis & laboriosae plenae periculis, Gedeon audacis sanctæ in exprobratione & deviatione malorum. Samuel totius dedicationis ad Deum, David totius mansuetudinis & humilitatis & vilitatis in regio apparatu, Josias veritatis deiectione cultus & destructionis idololatram habentis vites in exercitio suscepit. Et ut

Psal. 4.

Prov. 1.

& Hebr. 1)

Gene. 4.

Gene. 5.

Gene. 6.

petitlingam originalis mundi tempore Noe & Abrahæ, & ab his in decurrentibus temporibus non defuerunt homines ignoti & cogniti usque ad Christum, maxime in populo Judæorum, vocati vocibus aliorum, & miris & oculis modis operante invisibiliter Spiritu sancto, qui in vinea justitiæ debitas vitas excolerent, atque purgarent. Et qui conducti non fuerunt, aut à proptia malitia, aut segnitie propria detenti sunt eorum oculo demento, non Dei beneficio, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad cognitionem veritatis venire. Nemo enim jule condemnatur, aut à Deo reprehenditur, nisi benigne vocatus publicè vel privatè contemneret. Sanxerit justitia, ut fiat retributio post labores, & post opera facta præmia tribuantur. Nec tamen cupiditibus hominum divina largitas alligatur, nec submittitur infra merita operantium, sed justitiam servat, & stipulationem ex pacto conductis, & cæteris tribuit supra spem. Nam cum *servatum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis usque ad primos.* Sed finis est sæculi & diei, qui ex corporali luce illustratur: Dominus vineæ idem, qui plantavit, scilicet rerum omnium creator, & amans Pater, qui procuratorem idoneum super omnia bona sua constituit Jesum Christum: quoniam Pater omne judicium dedit Filio, & potestatem dedit ei judicium facere, quia Filius hominis est. Et ipse assensit: data est mahi omnis potestas in coelo

Joan. 8.

Math. 28. & in terra. Cui Pater Dominus dicit: Voca operarios, & redde illis mercedem. Jubetur vocare operarios, scilicet ad mercedem, non otiosos, aut agentes perperam, qui jam judicati sunt. Et impij in judicio non resurgunt. Et temperato verbo locutus est Dominus, cum non addit suam, quia nemo meretur præmia ex assumptis operibus, neque summam mercedem, idcirco non addit suam, sed mercedem tantum, illam videlicet, quam ab æterno justis operariis ipse donare disposuit. Invertit ordinem in retribuendo, cum dicit, quodd novissimus prior, quàm primus acciperet, & postea esset in munere, qui ad opus prior accesserat, incipiens inquit à novissimis usque ad primos. Cum venissent, qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem primi, arbitrari sunt, quodd plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et murmurabant adversus patremfamilias, dicentes, hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei & æstus. Ordo præposterus, sed ad magnum mysterium &

documentum permixtus est, ut in rebus agendis non illum esse verum ordinem credamus, quem homines ordinant, sed quem divina providentia indidit, quæ nullo modo non suis directionibus seu ordinationibus alligatur, apud quam non est prius atque posterius, & eodem modo atque præsentia est primus sine novissimis. Apud quam posterior, si amplius bonis operibus fervet, excedit eum, qui tempore antecessit. Affectuum vehementiam magis quàm temporis ipse pater plus pendit. Et quid si novissimi quàm primi se in opere serventius habuerunt? Ostendit cognitor occultorum, quodd non ex tempore, sed virtutis sint merita. Et ne videretur magis tempori detulisse, quàm operi, ordinem temporis alternavit. Et idcirco fortè fecit prætere novissimos, ne crederetur ex tempore in superna patria glorandum, cum ibi omni ex eo, quodd præcedit, est gloria, sed ex eo, quodd infinitè post sequitur. Non componitur millenarius in superna patria, cum eo, qui hodie est egressus. Quid ad eum, qui jam fuit, cum ex hodie semper erit? Quid amplius ei, qui per mille præcessit, cum utriusque sit ex æternitate una & æqua felicitas, quamvis stella in claritate ab altera differat? Necnon & spei erigende omnibus prætulit argumentum, ne ob dilatum tempus redire ad veniam seu justitiam desperatione homines frangerentur, cum novissimis primis præpositi ad munus. Sed plus auget questionis materiam, cum tantundem utraque contribuit, ut acciperent novissimi sicut primi. Unde primis videtur esse indignatio satis justa: quæ usque ad murmurationem contra patremfamilias irumpunt. Sed quo magis justa videretur hominibus, injustior est apud Deum. Etenim pacto conductis stipulationem dedit. Amplius petere non habebant, nisi ex improbitate invidia erga novissimos jam exortæ, qui ut ipsi tantundem acceperant. Et largitatem donantis videbantur velle restringere, ne sua benignitate supra merita hominum sua deberet dona conferre, aut ampliare, ut ultra stipulationem donaretur & ipsis. Quod si in allegoriam verba transferimus, alternationem novimus Judaici populi cum gentili. Sed nec ita sumptimus differendum. Comparant homines tempori temporum quantitatem, sed omnium Creator & Dominus intentionem affectuum & charitatis vehementiam adinvicem componit, ut sua retributio fiat non humano judicio, sed divino, & quodd fux largitatis est, & sui muneris, quodd largitur, non humani, seu nostri meriti, quodd accepimus. Quamobrem justam apologiam facit: *Qui respondens*

Spondens uni eorum, dixit: Amice non facio tibi injuriam. Nonne ex denario diurno convenisti mecum? Tolle, quod tuum est, & vade. Volo autem & huic novissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi, quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Nemo, nemini alligatus ex debito, si non largitur, facit injuriam, beneficis tamen utique dicendus est, si sua gratis impendit. Et si ex pacto donatorem se fecit, perfectio fœdere non opprobrium infert, si ampliora non erogat. Neque mali quippiam infert, si aliquid immerito alicui elargitur. Deus nobiscum nullo pacto confringitur, nullum chirographum donationis ex debito producere possumus cum ipso in judicio, hoc donatæ excepto, quod dignatus est promissionibus suis verè fidelibus & amatoribus suis debitor fieri. Quid enim adversus eum causari possumus, cum ipse sui sit juris, cum bonorum nostrorum ipse non egeat, ut exhibitionem ipse retribuat? aut quis dedit illi, & retribueretur ei? Quo se protendit humana præsumptio, ut de Domino querens, si non accepit, quod affectat, si, cui vult, infert, si denegat, cui placet? Unde damnata judicia, quare illi & non mihi? Quare in afflictiis sensum mihi, & non illi? Quare plus mihi quam illi? Quare quod illi, non mihi? Quare mihi, quod non illi? Et hujusmodi querelis humana non cessat præsumptio Deum lacessere. Nonne terrens Rex potest unum malefactorem similem de misericordia liberare? Quare ergo injuria ei facta est, qui est de iustitia interemptus, si alter de misericordia sit liberatus? Nonne legimus terrenarum rerum Dominus potest sua jura retinere neminique tradere, atque de sua largitate, cui placuerit, elargiri? Quare ergo injuria ei, cui habens non dedit, quod voluit, si cui alteri quod voluit dedit? liber in suis bonis nemini derogat, si quomodo vult, & cui vult, denegat, vel impendit. Quando magis creator omnium Deus, à quo, quidquid habemus, accepimus, non merito nostri operis, sed sui largitate doni, à quo creando processit donatarius & donatus, recipiens & receptum. Proinde quoddam hujusmodi querelæ ab oculo nequam, id est, ab animo & intellectu & affectu perverso, siquidem ex judicio matulato, & ex invidia damnata procedunt. Patet ex his, quæ inferuntur: Amice non facio tibi injuriam. Amice scilicet ex debito ad amicitiam obligatus, quamquam ex verbis non esset censendus amicus, non facio tibi injuriam, denarium ex fœdere tribuens, quia tu mecum

ex denario convenisti, pro vita scilicet æterna in vinea justitiæ laborantium respondens. Proinde tolle, quod tuum est, ex tuis laboribus partum, & vade. Quo? In perditionem. Quia omne, quod nostrum est, de jure damnationis est, cum nihil ex nobis, præterquam id, quod damnationem habet annexam. Si verò ad retributionem sententia ista refertur, modicum est, quod meremur. Proinde à Deo abibimus potius, quam sibi inhæreamus. Imperiosam, justam, sanctam, irreprehensibilem suipius auctoritatem alligans: *Volo huic novissimo dare, sicut & tibi. Volo. Cujus voluntas si larga, non prodiga: si libera non injusta. An non licet mihi facere, quod volo, qui omnibus creditor, nemini debitor sum? Cujus voluntas super omnes, super quam nulla, qui nullius agere imperio, mihi quoque omnia sunt subjecta. Cujus voluntas si ocula, semper tamen iustissima, à quo cuncta, qui à nullo, qui omnia potest, præter quem nullus potest, qui omnia discernere habet, sub nullo protinus decernari, à quo nihil injustum, sine quo cuncta in perperam vadunt, qui nullis legibus alligatur, qui omnia suis legibus figat, quas qui præterit, semetipsum amittit. Proinde nil à me processit injustè. Sed oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum, tibi dans stipulationem secundum iustitiam, & huic adjiciens per misericordiam. Porro nequam est oculus, scilicet intellectus, arguens eum, qui male, aut nequiter agere nihil potest. Qui bonus ex natura, nihil sibi prevalere potest malitiæ notam habens. Nam Deus fidelis est absque ulla iniquitate, cui peccant in foribus, sed non filii sui. Et Job quidem: Ipse enim solus est, & nemo potest avertere cogitationem ejus, & anima ejus quodcumque voluerit, hoc facit: Nec acceptor personarum est Deus, ut ex hoc sua bona distribuat, sicut etiam Petrus ait: In veritate comperi, quoniam non est acceptor personarum Deus. Et ad Galatas: Deus personam hominis non accipit. Et ad Romanos: Non est acceptor personarum apud Deum. Ac per hoc si probatur, quia personarum acceptio apud Deum non est, cur in eum murmuratio audet humana, ut eum dicat alicui fecisse injuriam, cum nemini, quod iustum est, deneger, & pluribus per misericordiam supra debitum largiatur? Sed oculus hominum nequam est, quia ipse solus est bonus, utique per naturam, à qua variari sic impossibile factum est, sicut non esse, quod est. Verumtamen assertiva sententia claudis ora cunctorum, adjiciens in retri-*

Deuter. 32.

Acto. 10.

Gal. 2.

Rom. 2.

bucone ordinem praposterum. Sic etiam novissimi primi, primi novissimi. Acti dicat: Ex ista prapositione, quam parabolice intellexistis, capite, quod sic erit in retributione illa, quam expectat Christiana credulitas, sive ad perpositionem duorum populorum, sive ad ordinem la beatitudine permanendi referatur. Sed si frequentem sententiam cum ista in consensu connectimus, intellectus alius utique timendus capitur, scilicet quod multi sunt vocati, pauci vero electi. Ut istarum sententiarum fiat ista connexio. Sic multi sunt vocati, pauci vero electi. Quia multi sunt primi vocatione, accedentes in id, quod vocati sunt, sed nescio, quo Dei occulto iudicio, sunt novissimi in operatione, necnon & quod stendum est, retrocedunt ab eo, quod acceperunt sancto mandato in perditos mores. Et qui videbantur novissimi & indigni & peccatores, sunt primi praecepta divina impravacitate servantes. Proinde apte adjungitur: *Quia multi sunt vocati, pauci vero electi.* Hoc etiam ipse Salvator infra declarat dicens: Amen dico vobis, qui publicani & meretrices praecedunt vos in regnum Dei. Hoc etiam sagax experientia & fide claret, quam eloquentia differendi. Attamen in compositione proficientium aequae lucet, quod sunt novissimi primi, & primi novissimi. Nam novissimae tanquam abortivo Christus apparuit Paulo, ut ipse testatur, sed ipse plus omnibus laboravit. Et

1. Cor. 15. ante ipsum in vocatione Christi fuerunt septuaginta duo discipuli, quos ipse merito & operatione praefecit. Et cum Stephanus esset inter grandines lapidum, Paulus tunc Saulus lapidantium vestimenta servabat, in eum plus ceteris serviens. Et prosequens ecclesiam Dei, divinitus vocatus, Stephano, quem persecutus fuerat, Anania, quem a Christo vocante in magistrum suarum actionum acceperat, sic factus superior, ut ipse primus in dignitate, illi loca posteriora tenerent. Et novissimus latro Christi vocatione antequam exspiraret, priusquam Petrus aut alii discipuli aeternae vitae praemium sumpserit. Sed nec in compositione proficientium & meritorum, sic novissimorum intelligatur posui, sicut in ordine suavandi, ut qui novissimus, ille ultimus, sed sicut prius & posterius, ante & post, magis & minus, praehabens & minus habens, praehonoratus & honoratus. Etenim multi primi ratione posteriorum, qui & ipsi post sunt ratione priorum. Aperte quidem dixerim contemplari sub hac imagine processionem beatorum procedentem coronantem, ubi primi sunt novissimi & novissimi primi. Verumta-

men nimis terret ista sententia, quod multi sunt vocati, pauci vero electi. Sed nec in vocationem culpa jaculetur, sed in eos, qui reuenerunt, iuxta Salomonis verbum: Vocavi, & renuistis. Necnon & illos, qui ad fidem venerunt, sed non ambulaverunt digne ad vocationem coelestem, neque suos mores sancto Evangelio coaptaverunt, quae sua sunt querentes, non quae Jesu Christi, non renovantes se in spiritu interiori, aut plenè hominem veterem expolantes & induentes novum, qui secundum Deum creatus est in iustitia & veritate & sanctitate, nec carnem suam cum vitio & concupiscentiis crucifixerunt, fructus dignos penitentiae facientes, aptos vocacioni deferre. Quam pauci? audi in figura Prophetas dicentes: Attenuabitur gloria Jacob, & pinguedo carnis ejus emarefcet. Et erit sicut congregans in missis quod restiterat, & brachium ejus spicas liget. Et erit quasi quarens spicas in valle Raphaim, & reliquerit in eo sicut racemus, & sicut excussio oleae duarum aut trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque racuminibus ejus. Et alibi: Quomodo si paucae olivae, quae remanserunt, excutiantur ex olea, & recem, cum fuerint finita videmus, hi levabunt vocem suam, atque laudabunt. Et alius Propheta in Christi persona & predicatorum ejus exclamat: Vix mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumnu racemos videmus. Nam haec similitudines spiritu prophetico editae sunt, & pro veritate sanctorum, quae populo Israelitico & Jerusalem incomparabiliter acciderunt, hoc praesigentes atque figurantes, quod sicut ex oleis & de olivae studio possidentis paucae remanent, quae excuti possint, & ex vindemiis factis pauci sunt racemi, qui remanent: sic erit paucitas salvandorum respectu eorum, qui supplicium sustinebunt aeternum. Multos terret hetera ista, dum legitur, sed plures & amplius tertere deberet, quoniam judicium Dei est secundum veritatem, cuius irrefragabilis est sententia, qui dicit, quod multi sint vocati, pauci vero electi, quorum numerus solum sibi est cognitus, ut etiam inter mortales nemo possit dicere, ad electionem pertinere, & alius ad reprobationem deducere est. Sed saepe agitur, ut qui apud vulgare fallibile iudicium habetur electus, in conspectu Dei factus sit reprobis. Necnon & electus sit apud Deum, quem opinio humana condemnat, Electio & reprobatio non humano, sed divino sunt librandae iudicio, quia inter iudicia divina & humana compositio nulla cadit. Verumtamen electi Dei quosdam imagines cum coelestibus habent, & via regia

Prov. 1.

Ista 17.

Ista 14.

Micha. 7.

- regia gradiuntur, non exorbitantes in alteram partem, & conditionatam prædeterminationem adiuvant ordinem aique appositum argumentis. Non enim prædeterminatio aut electio simpliciter deofactæ sunt, ut nullo additamento electio & prædeterminatio tendant in gloriam, sed auxilia plurima sunt pro eis, scilicet pura observatio mandatorum, sicut & Salvator ait: Si vis ad vitam ingredi, serva mandata. Et repurgationes interiores post lapsus. Sic enim scriptum est: Lava à malina cor tuum Jerusalem, ut salva fias. Et operationes pertinentes ad vitam. Sic quidem ipse præmonuit: Operamini non cibum, qui perit, sed qui permanet in vitam æternam. Et de abundantia iustitiæ super Judæos dictum est: Nisi abundaverit iustitia vestra, quam scribarum & phariseorum, non introibitis in regnum cælorum. Et inculcata factio divinæ voluntatis. Nam scriptum est: Qui facit voluntatem patris
- Math. 19.
Jere. 4.
Joan. 6.
Marc. 5.
Math. 7.

mei, qui in cælis est, hic intrabit in regnum cælorum. Et cordialis remissio ad lædentes, Dimitte inquit, & dimitteur vobis. Et pura humilitas. Committatur est Salvator: Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvulus iste, non introibitis in regnum cælorum. Et Sacramentorum ablutiones. Et decorationes virtutum. Et neminem Christo in amore præferre. In omnibus autem perseverantia, qua, non qui intorperit, sed qui perseveraverit, salvus erit. Et hæc & similia sunt ad electionis seu prædeterminationis testimonium, & juvenem appositæ & inventæ. Ac per hoc nemo præsumat Deum de vocatione aut de electione causari, aut sibi de prædeterminatione inferre. Nam non sive prædeterminationis est, quod salvatur, si illam adjuvemus appositis, & non sive præsciencie est, quod damnatur, sed non sive demeriti proprii.

Lucæ 6.

Math. 18.

Cap. XXII.

De parabola duorum filiorum missorum in vineam, secundum Mattheum.

- Quoniam antelata parabola est de vinea in designationem operationis in iustitia faciendæ, alias parabolas de vinea sine interpositione jungimus. Et primò illam, qua Salvator conatus est Judæorum populum ostendere negligentem, & præferendum esse in bona operatione gentilem. Conatu ordinato Salvator id agebat, ut homines redirent introsum ad cognoscendum semetipsos, & discernere differentiam inter activos & inertes, & qui divina jussa perficiunt, quive despiciunt, ut in sua retributione commenderetur divina iustitia, non sibi hominum placidè derogeretur. Et interrogativè loquens ad confusionem malè sentientium ait: Quid autem vobis videtur? Ille autem respondens ait: Nollo. Postea autem pariter illa motus abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens ait: Eo Domine. Et novit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicitur ei: Primus. Dicit illi Jesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretricies præcedent vos in regnum Dei. Ab exordio creaturæ rationalis creaturæ duos filios, scilicet duos populos creator omnium habuit, scilicet & obedientem & consummatum. Et etiam in illis intelligentis separa-
- Math. 21.

tis reperta est ista distinctio, ut in uno repeteretur adhesionem, in altero aversionis inveniretur pravitatem. Et in hominibus primis totum, si populus dei posset, insectum invenit. Et tunc ambo protoplasti prævaricati sunt. Sed cum succederet propagatio filiorum, virtutibus aliter fecerunt divisi, ut unus iustus, alter reprobus haberetur. Et hoc siquidem, quod cultus iustitiæ in vinea dispariter sit repertus, & ab ipsis usque ad Christum, & à Christo usque ad finem sæculi, certis distinctionibus Sacramentorum & morum sit procurfus hujusmodi populorum. Sed gentilis à tempore Noe velut unus duorum filiorum, requisitus est in vineam accedere iustitiæ, ad excolendam rectitatis, aique virtutis vitem, quamquam vera dici non possit distinctio populorum usque ad ulticem divisionem linguarum. Erat enim usque ad superbiam illam ædificandæ turris, superbe molientis in cælum, lingua una & populus unus. Et usque ad signum circumcissionis datum magno patriarchæ Abraham, quæ non fuit mutatio, sed electio, non aperta cognoscitur varietas populorum. Sed qui populus Judæus dicitur, per ipsam circumcissionem in Abraham requisitus est, ut in vineam veræ iustitiæ inculpatè observaturus præcepta dominicæ, & spondit, & in Moysè, & spondit,

Gene. 11.

Philipp. 3.

pondit, & in prophetis, & spondit. Sed non ivit in illam iustitiam vineam, quæ ex promissione est, & ex fide, credens per circumcisions, & legis iustitiam salvum fieri, quam nunquam implevit, ut in actionibus Apostolorum Petrum dixisse Judæis, Lucas Theophilo testatur. Et Paulus ad Philippienses, non querit iustitiam legis, sed fidei. Quam vitem in vinea Domini Sabaoth nunquam excoluit populus Judæorum, neque quod promissit, executioni mandavit. Sed tandem ductus poenitentia populus nationum requisitus ab Apostolis, cæterisque subsequens evangelizantibus regnum Dei, per fidem venit ad Christum, & ivit in vineam, scilicet in iustitiam fidei, captivans intellectum in obsequium ejus, Christo factus obediens sub decreto paterno, qui ad hujusmodi operandum in vineam duos populos velut duos filios mittebat, ut sibi crederetur, & per eum, in eum & ad eum referrentur actiones cunctæ mortalium. Et Judæicis Pharisæis, quod primus filius, quamvis primo contumax, deinde ductus poenitentia, paternam perfecterat voluntatem, non ille, qui promissit dissimulans, quasi semen ipsos ignotæ, sed ductus condemnans bus illico Dominus inquit: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei. Venit enim Joannes ad vos in via justitiæ, & non credidistis, publicani autem & meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes, nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei. Ex his luce clarius reprobatur Judæici populi & gentilis electio patefuit. Illius per incredulitatem & inobedientiam fidei, illius dumtaxat per fidei iustitiam emundati. Et ad exegregationem culpæ addidit, quod à publicanis & meretricibus creditum sit Joanni, qui præter viam iustitiæ, quam prædicavit & tenuit, nulla signa & macula fecit, & non credebatur sibi, quæ tam magnis operibus atque signis suam validabat doctrinam. Et quod amplius ad cumulum malorum accessit, cum publicanos & meretrices haberent prævios in credulitate, nec ipsi postea sunt secuti. Et tunc Judæi non credentes, rationabilibus & deterius condemnantur, cum præeuntes vident populos nationum, sicque sanctam ecclesiam roboratam, sic late aléque diffusam, in sua pertinacia perdurantes. Si ad moras parabolam istam trajiciamus, oportet omnes credere peccatores egerit misericordia Dei. Sed poenitentia

& impoenitentia dispares faciunt, cum unus malorum suorum poenitentia ductus, respicit à malis, & ad viam veritatis revertitur: alter verò cor impoenitens sibi commutatus thesaurizat, ut iram divini judicii non possit evadere. Necnon & potius credamus in conspectu altissimi hominem diffusum in malis omnibus peccatorem, reversum tamen ad iustitiam fidei, quam quemquam immaculatè viventem, fidei iustitiam non habentem, ut postquam mundo Christus inclarus, nullius iustitia etiam originalis utique custodita, & per omnia lex observata Mosaica ab æterna damnatione non liberet, nisi ei verè insulserit iustitia fidei & misericordia Salvatoris. Compone quidem fas est secundam istam parabolam etiam inter se omnes, qui Christiani fidei regulam susceperunt, secundam prohibitionem vitiorum, aut affirmationem virtutum. Etenim vitiis prohibitionem, affirmationem propius ipsæ virtutes habent. Ecce pater habet duos filios; quorum unus dicit: Ne facias tale crimen. Respondit filius: Non faciam, tuam volens adimplere prohibitionem. Sed egressus à facie ejus statim facit. Hoc idem & alteri prohibet. Qui respondit: Non obediam, sed omni non factum, & perfecit maculationem. Sed poenitentia ductus, vocatus detestatur, quod fecerat, pro misericordia illico adit patrem, confitetur culpam, precatur & veniam, alter verò in obitinatione perseverat. Quis horum paternæ voluntati magis consensaneus factus est? Nonne posterior? Ad affirmationem verò suadet & præcipit Pater: Filii hoc in virtutibus est agendum. Præsumit autem: Egressus dissimulat. Hoc idem & alteri. Respondit: Nequaquam faciam. Et persistens sic aliquandiu juxta negationem, quam fecerat, tandem poenitentia ductus, malè se respondisse cognoscens agit, prout sibi fuerat imperatum. Quis in hac jussione seu affirmatione obedientior Patri fuit? Nonne qui ad exercitium virtuosæ assentionis accessit etiam post neglectum? Sic quidem similitudine parabole mutata, præter id, quod allegoriam habet, differunt & assentiunt inter eos, qui per rudimenta verè fidel proficere decreverunt, quæ in moribus à quibusdam ex toto despicuntur, à quibusdam verò interdum despicuntur, & aliquando tenentur à multis, licet à paucis omnino per mores irreprehensibiles custodia est.

Cap. XXIII.

De parabola plantatæ locatæque vineæ malis, in designatione reprobatorum Judæorum caterorumque reproborum, secundum Matth. Marc. & Lucam.

EX parabolis velut ex incontradictibilibus sententis Salvator ostendebat perfidiam Judæorum, & cogebat eos ex subjectis exemplis veram proferre sententiam eis adversam, ex qua judicabant semetipsos reos, ignari, quod contra seipsum, sed in judicio iusto apprimēdo ēti erant. Et cum contra seipsum in superiori parabola iudicium protulissent, aliam parabolam subiecit, ex qua seipsum amplius respondendo damnaverunt. Et magno, sed horrendo documento instrumur, quod neminem Deus damnabit, nisi quem propria conscientia inculpabit. Quoniam sic sunt iusta divina iudicia, ut unusquisque de se pronuntiet iustam perpetuam vinonem, cum plenè cognoverit à seipso derelictam iustitiam, & iniquitatem animam, & membra corporis tradidisse. Subiuncta parabola satis ostendit, quomodo damnetur meritis, qui deliquit. *Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, & sepe circumdedit eam, & sedes in ea torcular fove lacum, & edificavit turrim in medio ejus, & locavit eam agricolis, & peregris præfatus est multis temporibus. Paterfamilias, qui & omnium plantavit vineam synagogam, quem transtulit ex Ægypto, eam primo omnium originalem iustitiam, quam locavit agricolis originalis mundi, qui destruxerant illam, quia cuncta cogitatio hominum prona erant ad malum, & omnis caro corrumperat viam suam. Et Noe post diluvium plantavit vineam, de cuius vino inebriatus est, ut à tertio derideretur filio. Quæ figura, pro veritate ordinabatur ad Christum, qui novellam ecclesiæ plantationem fecit in aleutimis suorum mysteriorum monibus, cuius amore crucifixus & nudatus est & derisus à genibus, & à perfidia Judæorum. Plantavit vineam novam, ut ait Apostolus: initiavit nobis vineam novam. Et vinea à vi & neos dicitur, quia vi renovatur. Vineam quidem novam est, quam nobis Salvator ostendit, ut renovati à vitis & in virtutibus innovati, æterno regno noviter promisso præparemur. Nam iuxta prophetiam Davidicam ipsam transtulit de Ægyptiaca servitute, scilicet de tenebrositate peccati, sub qua male subacti per immunditias serviebamur*

B. Sep. de Cassia Com. in IV. Evang.

principi tenebrarum. Sed nec in hominibus plantari potest vinea Domini sabaoth, nisi relinquamus illum terribilissimum incolatum. Abjicienda sunt opera tenebrarum, ut vinea plantata simus à Domino. Et gentes ejiciantur, opera ipsa gentilium, quæ tantum sunt ex corrupta natura, prout ipsi nati sunt, nullis legibus alligati, nullo moderamine morum instructi, nulla gratia informati. Et vinea Domini sabaoth domus Israel est, non adhuc Jacob fraudulenter surripientis fratrem benedictionem. Et quamquam mysterium ibi magnum præsignatum extiterit, mos tamen reprehensibilis fuit: Non Jacob adhuc servientes pro uxore, qui bigamus imo trigamus & quadrigamus fuit, non despicientis socerum in decorticatione virgarum. Quæ omnia quamvis fuerint præfigia futurorum, non tamen iudicata sunt à pluribus habere publice iustitiae honestatem. Sed non condemnantes tantum patriarcham, quem Deus dilexit, odio habens fratrem, sed in meliora gesta trahentes sua, quia Angelum vicit, Dominumque videri, fortius est altioris nominis dignitatem, ut Israel vocaretur, velut à mundo alienus, carni prædominans per orationem vehementem, usque ad benedictionem detinens angelicas potestates, una pontus benedictione, cum eis animo totus factus in speculatione celestium, ut Israel quasi homo ex omni suo dicatus Deo penitus diceretur. Domus ergo similium & talium concio vinea Domini merito appellatur, ex prophetico spiritu auctoritate firmata, quod vinea Domini sabaoth domus Israel sit, quæ plantata est plantatione fidei & electi lapides offensionis ex illa. Cui spes in circuitu adjecta est, scilicet sancta & immaculata lex animas convertens, quam qui dissipat, à serpente ledetur, sicut scriptum est: Qui dissipat seipsum, mordebit eum coluber. Ecce, 16. Semper enim sub dissipatione legis divine diabolus invenitur in poena & horrenda tortura. Sæpe quidem in seipsum flores fructus inveniuntur & spinæ. Et in lege odorifera bonæ famæ floresque virtutum & odoramenta & promissiones, videlicet supernorum, & fructus penitentium digni super celestia se tollentes. Spinæ interminationes peccatorum interminabilium ad eos,

Ecc

qui

Matth. 22.

Marc. 12.

Lucæ. 10.

Gene. 6.

Gene. 9.

Hebr. 10.

Plal. 79.

Eccl. 28. qui perperam agunt. De quibus dicitur: Sepi aures tuas spinis. Spinis quidem aures suas sepi, qui timore illarum poenarum à malis voluptatibus absterretur, & à suasionibus demonum hominumque malorum aures cordis avertit, ne audiat serpenterem, ut protoplasti non absterrei audierunt. Et ubi non est sepes, diripitur possessio. Ubi divina fuerit lex, possessio bonorum naturalium intellectualium & corporum in dirreptionem demonum datur. Et vindemiant eam omnes, qui prætergrediuntur viam. Illi larvæ leones, qui viam nostram transgrediuntur invis. Torcularia facta in vinea, experimenta passionis, tentationis & tribulationis, & omnis adversitatis apposita sunt. Nam & quot Psalmi de torcularibus inscribuntur, ad passionem Domini referuntur, & ad corpus ejus, quod est ecclesia, prout in tribulationibus probata est. In quibus boni à malis, electi à reprobis, velut vinum à viniciis, & oleum ab amurca secernuntur. Et ipse torcular calcavit Dominus virgini filiz Judæ Solus quidem Christus crucem ascendit, & perfecti vinum sanguinis ejus, in quo abluuntur sordes humani generis, in quo luant stolas suas omnes, qui in superna ascendere contendunt. Calcavit virgini filiz Judæ. Nam virgo est ecclesia, & filia synagogæ in Christo Jesu secundum carnem, & in Apostolis ex ipsa progrediens, & ipsa veterascens est mortua. Virgo filia ejus ecclesia est, usque in finem sæculi duratura. Et abhi ibidem scriptum est: Torcular calcavi solus, & de genibus non est vir mecum. Non enim adhuc ingressæ fuerant gentes sanctuarium fidei, quando Christus solus pasciebatur in cruce, calcans mortem, calcatus à morte. Crux

1. Cor. 2. Christi est torcular, in qua, & per quam electi à reprobis segregantur. Mysternum quidem crucis Judæis scandalum, genibus autem sustinuit, vocatis autem & electis vinus Dei est, sapientia Dei est. Ac per hoc torcular est secernens affectu, vita, moribus, antequam irrevocabile Dei iudicium in homines decernatur. Ex hoc vinum æternæ vite defluit, quamvis nocerem habeat in præsentia. Et oleum scilicet soluminum interminabilis est ex cruce. Turris etiam in medio vineæ posita est ad prospectandum incurantes, ne invisi diripiant, & ad tuendum, si quispiam violentiam vellet inferre. Sed altæ contemplationis virtutem in turri conspicimus, si scripturam veterem perscrutemur, sicut turris David, quæ respicit contra Damascum. In altitudinem oportet ascendere, qui multa inveni concertat. Et

non solum ad tuendum, sed etiam ad contemplandum sæpe turris construitur. Sed est turris David, scilicet Christi manufactis altitudo subvecta fidei Christianæ, in quam omnium veterum fidelium sit ascensus ad recipiendum Damascum, quæ est civitas in provincia Syriæ, & caput, ab eo denominata, quod fuerit condita, seu ibi aliquid initiatum à servo Abraham sit nominato. Cujus interpretatio non incongruè in utramque partem trahitur, & utraque ad contemplandum aspectui nostræ mentis obijciuntur. Interpretatur enim sanguinem bibens, sanguinem propinans, sanguinis oculum. Sanguinem bibit hostis antiquus, qui suo desiderio implicabiliter malo homines incitavit ad effundendum humanum sanguinem, ut primum fratricidam ceterosque sequentes. Et tantum delusit hominum mentes, ut sanguinem eorum in sacrificio accepisset. Qui sanguinem Christi fecit effundere, sed præneiciens, quod ad suæ potestatis excidium. Et in Martyribus fluere flumina fecit ex sanguine. Sanguinem propinat, scilicet peccati deletionem hominibus. Et osculatur in sanguine, volens mortem inferre, prærogat primo pacem. Cujus membrum Judas ad exitum Christi osculum præbuit. Igitur ascende turrim David fidei Jesu Christi, contemplare Damascum scilicet sanguinem malum, sanguinis periculum, ut effugas, ut devites, ut non te in sanguine capiat, qui tot mala fecit in sanguine, quamvis divina sapientia in bonum sanguinis infusionem intorserit. Sanguis peccata hominum designat. Quomorem exiens in turre David, exclama contra Damascum, similia cum David: Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis meæ, & exultabit lingua mea iustitiam tuam. Si verò in alteram partem interpretationem investimus, quid Damascus nisi Christus, qui bibit desiderio moriendi sanguinem, quem velut anxietate sitis pro nobis effudit. Qui bibit sanguinem, nostra peccata videlicet velut potum absorbent, quæ in suo corpore pertulit super lignum. Qui propinavit omnibus sanguinem, invitans ad passionem: Qui vult venire post me, Luc. 9. abneget seipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Propinavit sanguinem in nostræ redemptionis pretium. Nam per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa. Et Petrus dicit quasi ad hanc contemplationem invitans: Scientes, quod non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni in-

Psalm. 50.

Hebr. 9.

2. Pet. 2.

incontaminati & immaculati Christi Jesu, Propinavit sanguinem in ablutionem. Nam lavavit nos à peccatis nostris in sanguine suo. Propinavit & sanguinem in potum sacramentalem, cum dedit in cena discipulis, dicens accipite calice: Ascipite, & bibite ex hoc omnes, hic est enim sanguis meus novi testamenti. Et alibi sic propinat, ut intermineretur, nisi bibatur: Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et è regione altissima propinando pollicetur: Qui manducat carnem meam & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die, quia sanguis meus verè est potus. Et ipse sanguinis osculum. Instrumentum live pignus live signum pacis est osculum. Pater æternus omnia sibi & in se pacificavit in ejus sanguine. Sic enim dicit Apostolus: Omnia in Christo pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in cælis, sive quæ in terris sunt. Proinde hanc Davidicam turrim nitamur ascendere hujuscemodi alta mente contemplaturi Damascum. Plantata est vinea & instructa locatur agricolis, Judæis siquidem primo, deinde gentibus singulisque fidelibus in emphyteosin & annuum fructum. Et peregrè proficiscitur Dominus. Qui peregrè proficiscitur, fit notus innotis, & apud innotos innotus incedit, & peragrat sibi extraneas nationes. Sed quo peregrinatur, qui nusquam deest, nisi quod ignotus à nobis omnia faciat? & nec est, qui scire possit consilium ejus, & investigare vias illius, qui posuit tenebras latibulum suum, qui ambulat super pennas veniorum, qui verè est Deus absconditus, qui & homo est, & quis cognosceret eum? Pro quibus omnibus exclamat Apostolus: O altitudo divitarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus. Sed tempore fructus exigendi ex cultu sub censu ex stipulatione interjecta, servos suos mitit exigere. Pronus justitia inevitabilis omnes angit, ut reddant debitum censum de his, quæ acceperunt. Et nihil ab ipso creatore cunctarum accepimus, de quo non cogamur sub emphyteotica pæbitione atque stipulatione præhabita censuali coram justissimo judice reddere rationem. Hac enim lege sunt cuncta largita hominibus. Sed quod sequitur de occisione atque verberatione servorum, & filii, duntaxat ostendit Judaicam pravitatem in præteritis prophetas, & in Jesum filium Dei unigenitum. Qui, ut possint in libertate perniciose regnare, quicquid in eis à divina

bonitate actum est, detruferunt. Nec potest omnis illa occisio & vulpulario in alios ex typica locutione transferri. Nam deinceps à Christi morte nemo non recipiens verbum in prædicantibus alium interfecit aut verberat nisi Christum. Quoniam si qui Christi verba receperunt ab evangelizantibus, & propter illa expronaverunt aut occiderunt illos, Christum repronaverunt, quem si tacuissent aut negassent, nullo modo fuissent illa mala perpessi. Et Salvator disputans cum Judæis, ab eis exigit de hac crudeli actione judicium dicens: Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Ajunt ei: Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis. Contra se Judæi scientes, vel nescientes iustum judicium protulerunt. Sic unusquisque à propria cognitione suadente veritate damnabitur. Ac etiam prædixerunt, quod ad cultum hujus vineæ ipsi reprobatos atque multis subintraturus esset populus nationum, ex eo, quod vineam suam aliis locabat agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis. Atqui Salvator ipsoorum audita sententia, pro eo, quod reprobandus & occidendus esset ab eis, subjecit typum prophetarum quidem, sed nec scriptum qualiter gestum. Dicit illis Jesus: Nunquam legistis in scripturis? Lapidem, quem reproba-verunt edificantes, hic factus est in caput anguli. Lapis quidem reprobatur in ædificio, locum non inveniens in extenso per directum pariete, sed cum perventum esset ad angulum, ubi alius paries cum alio extraverso jubebatur, ita ut angulus strueretur? lapis reprobatus in uno pariete, acceptus factus est in capite duorum, ut illos dispositione fabricatoris posuit simul in pariete illa connecteret, deinde vocatus lapis angularis. Siquæ Salvator reprobatus in pariete Judæorum, factus est in caput anguli, duos populos, Judaicum atque gentilem velut duos parietes in edificatione spiritalis ædificii unus domus, quæ est ecclesia, in unam domum coelestem consummato mysterio transferenda copulans & connectens. Ex his enim constat ecclesia, quamvis ad tempus consistat Judaicus populus reprobatus. Sed à Domino factum est istud, non provisione humana, & est mirabile in oculis nostris. Et pronuntiat esse futurum, secundum sententiam, quam ipsi protulerunt. Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei: & dabitur genti facienti fructus ejus. Regnum Dei multiplex est, sed illud auferendum Judæis, dandumque gentilibus est, viæ ægendæ, vitæque significandæ: unum in actione, alterum in promissione. Unum scriptum.

Plal. 117;

scripturarum intelligentia, quam nunquam meruerunt habere Judæi, & est omne sacramentale mysterium, quo abluuntur animæ in salutem: & alterum scilicet æternum, quod ipsi per figuras & prophetas in promissione acceperunt. Est etiam ab eis ablatum ab eo, quod ab eis Christus reprobatum est, & Apostoli transferunt ad gentes. Datum ipsi gentibus, quæ crederent, & reddunt in Christianissimum translate fructum dignum penitentis temporibus, quibus exigere placuit plantatori. Et quamquam multi sint vocati, pauci verò electi, firmissima tamen in electis suis manet ecclesia, quæ ab exordio suæ constitutionis reddidit fructum in martyribus, in doctoribus, in confessionibus, in virginibus, in continentibus, in conjugatis, in pueris, in juvenibus, in senibus, in omni ætate atque conditione sexus, ex observatione mandatorum & consiliorum Christi, sub exercitatione virtutum, & sub purificatione & remedio Sacramentorum. *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringatur: super quem verò ceciderit, conietretur eum.* Cadi super lapidem, qui peccat, eadit lapis super eum, quem ex iustitia damnat. Ille confringitur, quia & reparari potest. Sed si reparari negligit, conteretur velut lagenæ figuli contritione valida, ut

non inveniatur de fragmentis ejus testis, in qua portetur igniculus de incendio, in qua haunatur parum aquæ de fovea. Non tamen misericordia erit & charitas ad juvenem his, qui damnationis sententiam suis demeritis acceperunt. *Et cum audisset principes sacerdotum & pharisæi parabolas ejus, cognoverunt, quia de ipso diceret. Et quotiens cum tenere, timerunt turbas, quia sciebant prophetam eum habere.* Hoc habet malum infernum omnis anima sibi visa sapiens, proprio corpori & terrenis rebus affecta tenaciter, & propriis subjugata votis, quod veritatem odit, deviat corrigi, verum convenit in falsum, aut audire dissimulat, aut intelligere, si auditum non potuit avertere. Cumque omnino ex ratione convincitur, vellet ulcisci, crudelitate pro ratione uti. Proinus & inferret exitium sive jacturam, nisi aliquo timore arceretur. Hujusmodi erat sacerdotum & pharisæorum anima, qui timore, non veritatis amore, ne Christum caperent, absterrebantur. Nihil habent meritum coram Deo in declinatione malorum, aut actione bonorum, qui non Deum, sed homines verentur, aut pœnas horrescunt.

Cap. XXIV.

De parabola regis, qui fecit nuptias filio suo, secundum Matthæum tantum.

Matth. 22. *Simile factum est regnum celorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & noluerunt venire. Prohibet exponere, quod hic regnum celorum æternum sit atque supernum, hoc, quod sequitur, quod ejectus est quidam non habens nuptialem vestem, cum exinde, si quis fuerit interrogatus, nunquam legatur exclusus. Impermutabilitas est in superno regno, nec quis potest ingredi, quin summo principi Deo & toti assenti curæ placeat, nec inferre, unde displicere possit, & ejci mereatur, nec aliquid ibi perperam committere, propter quod ejciatur. Alioquin ibi ut hic semper essemus in fluctibus, nec portus esset quietis atque salutis. Sed hanc peregrinantem ecclesiam per regnum celorum intelligo, quia ipsa de coelo descendit, quia ista est civitas sancta nova Jerusalem, descendens de coelo à Deo parata, sicut sponsa ornata viro suo. Cœlestis est ille, qui condidit, & de coelo descendit huc veniens, cœlestis*

non relinquens. Et in coelo est, quo ascendit, & nobiscum est usque ad consummationem sæculi, gubernans ecclesiam verbo doctrinæ suæ. Rex verò, qui omnia regit, Deus pater est, qui sponsam filio suo prius incarnato velut legitimo fidei fecdere, atque amulo copulavit, qui ante illam lavit & dealbavit in sanguine, quam sibi conjungeretur in munere. Nuptis sibi humana natura: mortalis immortalis factio pro nobis ad tempus in assumpta carne mortali, ut per id, quod factus mortalitatis, esset lux sponsæ similis: per id, quod immortalis semetipsum & ipsam revelaret ex mortuis. Talamus nuptiarum alius quam virginis uter, quam creavit invirginata atque altissima puritate, quæ ad illud primum revocanda erat, ut conservaretur incorruptis & repararetur in violatis, & si non integritate carnis, saltem integritate virtutis. Quamquam consummato mundi mysterio in utraque sub-

Matth. 22.

Apoc. 21.

stantia incorruptionis & integritatis sit sponsa legitimè donanda felicitas. Sed amplioribus argumentis hæ nuptiæ perficiendæ disponebantur, si corde, verbo sponsa jam electa, jam placita consentiret immortalis, jam facta mortali, non ut semper esset mortalis, sed ut sponsa una cum illo virtute suæ immortalitatis fieret immortalis, ut corde ipsam credens & capiens fieret iusta, verbo confitens fieret salva. Et ad hæc ipse ipsam factis, verbis, vita, moribus invitavit. Ulterius amonibus alioribus ipsam alliciens, antequam consummaretur honesta conjunctio, convivium sibi de celestibus pabulis fecit, suam sibi tradens carnem & sanguinem verum animæ cibum, & potum. His non contentus amore captus sponsus, quia ipsam sciebat debitis paternis & propriis alligatam, cui non erat copia de solvendo, non auro aut argento ipsam voluit ab exaethere redimere, sed ut ipsam sibi glutino amoris insolubilis alligaret, fuso sui corporis sanguine ab omni debito, quo tenebatur, absolvit. Proceffit ulterius hujus sponsi amor impatiens, quod sponsa morti obnoxia subiacebat, cum aliter posset, noluit sibi prætereque per mortem propriam vitam dare. Nam & pro ipsa mortuus est, & ipsi copulatus tenacius, Territa in morte sponsa, quod, quem per per omnia patri confessa fuerat esse æqualem, hunc quem acceperat filium Dei vivi, mortuum aspicebat, desperabat tam confesum viduatæ marito, & malè se nuptam existimabat in homine, quem ut Dei filium acceperat adorare. Cui prope re providi, ne desperatione atque diffidentia ex toto deficeret, semetipsum resuscitans apparet illi sponsæ, quæ jam congregabatur in paucis, gloriosus ex mortuis, & per multa argumenta omne vulnus dubii & desperationis absterisit. Non quiescit validus amor, nec lassatur ex factis, Cælum pro illa penetrauit, vadens sibi parare tutissimum locum in mansionibus diversis, juxta decentiam meritorum. Solicitus est amor quousque beneficia largiri ordinata perficiat. Nec novit tarda molimina, nec patitur aliquid magni retinere in thesauris oculis, quod possit in participium devenire cum sponsa. Spiritum sanctum mitti de superis, ut sit sancta, immaculata, impavida, dotata, ornata, sapientis, intelligens, bene consultæ, fortis in omnibus adversis, sciens placitum & implacitum, bonum & malum, falsum & verum, pia ipsam solum colens fide, spe amore, virtutibus, donis, Sacramentis, ipsiusque solum timens, qui, & non alius emendus, solus valens enperere de tyrannide tenebrarum & portas aperire supernas.

Prærogatis omnibus his ex sponso sub decreto paterno, qui tales nuptias pro filio celebravit, sponsa consensit & sponso respondit, primum in sanguine Stephano lapidato, deinde per mortem & sanguinem & omne virtutum genus, sponso & patri regi gratissima facta est, & decora nimis in regnum proficiscens sempiternum. Ad has nuptias homines invitavit, invitati vocantur, ut veniant. Sed plurimi venire nolebant, aspicientes mortis asperitatem, & mundi vilitatem impositam super sponsam, non considerantes, quod dona jucundissima & ineffabilia sequeantur, contenti præsentibus visis, desperantes animo de futuris. Nolle venire vocatum non est virium ignorantie, aut fragilitas deprementis, sed obliuiscit malum, & voluntatis rebellis, sicut in Job de contumacibus & obliuiscit dicitur, quod fuerunt rebelles lumini. *Item nuptiæ alios servos dicitur invitatis: Ecce prandium meum paravi, tauri mei, & altilia occisa, & omnia parata sunt venire ad nuptias.* Non definit summa bonitas propter contemptores agere bonitatem, & sæpe requirere, qui prima vocatione non veniunt, & propter aliquos neglectores alios experiri, si velint ad mensam venire charismatum. Et ut alliciat, quæ sunt parata, denunat. Prandium est paratum, cui æterna cæna succedat. In ecclesia est prandium, in cælo cæna, ubi nihil occisum est, sed omnia æterna vita vivunt. His occisi tauri vidi fortes in fide, quos mundus domare non potuit. Hic occisa sunt altilia viri contemplativi atque saginati virtutibus à terrenis elevati, amore supernorum in altum subvesti. Et omnia parata sunt, ut nihil deficiat apponendum in mensa ecclesiastici pabuli. Nihil est, quod prærogatum non sit, atque paratum pro communi salute mortalium. Nostrium est, quod spirituali fame perimus, non accedentes repetitis vocibus, cum vocamur. Non ejus est culpa, qui nuptias fecit, qui omnia paravit in nuptis, *Psal. 67.*

qui vocare invitatos non definit. Paravit in dulcedine pauperi Deus. Porro genus humanum paupertate nimia premebatur, nec sibi erat adiutor. Sed paravit Deus omnia in nuptiis, & in dulcedine sensus hominum excedente paravit pauperi. Sed qui volunt divites fieri, incidunt in laqueum & in tentationem diaboli. Proinde venire nolunt, in mundo quærentes fieri divites, non in Christo. De quibus *1. Tim. 6.* Apostolus: In omnibus divites facti estis in illo. Et alibi: In Christo Jesu in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus. Et alibi: Nonne nobis omnia cum illo donavit? Sed mundi di- *1. Cor. 1.* *Ephes. 2.* *Rom. 8.*

vites intra diaboli cetia existentes, venire contemnunt & negligunt: *alius vadens in vallam suam ad male delectandū cum porcis: alius ad negotiationem suam, inhians acquirendis: aliqui à diabolica tentatione præventi, quia divites fieri volentes tenebantur denuo inclusi, peiores prioribus pejora perfecerunt. Qui tenuerunt servos ejus, & contumelios affectos occiderunt.* Sic factum est à Judæis, sicque factum est à paganis, sicque factum est ab hæreticis, sic à tyrannis, sic à perversis & ab atrocibus Christianis, sic à mundi amatoribus, qui si non corpore. attamen mente odio, contemptu, duplicentia interficiunt servos Dei & prædicatorum verba confundunt, subvertuntque veritatis & cœlestis vocationis doctrinam, quæ spiritalis est interfectio divinæ vocationis. *Sed iratus rex in ultionem homicidarum exercitus suos mittit ad perdendum illos civitatesque succendendas, quia Deus ulcionum Dominus, Deus ulcionum liberè egit, reddens retributionem superbis, in promptu habens ulcisci omnem inobedientiam, scilicet eorum, qui vocantur & renouunt, & eorum, qui Dei servos & sui verbi ministros corporaliter & spiritaliter ad bonorum & divinorum charitatumque cœlestium gaudiorum vocationem interficiunt. Habet exercitus lucidos & larvae, quibus in hostes ulciscitur, quia Dominus æmulator & ulciscens Deus ulciscens Dominus, & habens suorum, ulciscens Dominus in hostes suos. Et civitates eorum igne succendit, ut habitatio eorum fiat cum demonibus in igne, qui paratus est eis ob culpam. Tunc ait servus suis: *Nuptie quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Itæ ergo ad exitum varium, & quoscunque invenieritis, vocatæ ad nuptias.* Parabola ista cum prædictis de reprobatione Judæorum & vocatione gentilium posita est, cum illi venire nolentibus, imo interficientibus servos mittitur ad exitum varium, videlicet ad vocationem gentilium, qui à via veritatis exierant, idola ex lapide, ex ligno ex metallo condita venerantes. Non quoddam reprobatio Judæorum sit causa vocationis gentilium: neque gentilium vocationis Judæorum reprobationem perfecit, sed vult rerum omnium conditor, ut participent bona, quæ fecit, imo ipsum summum bonum, quod ipse est, in nostrum vult participium devenire. Sed perversi transiunt in inherentes, cum ad hæc vocantur, renouunt: per illam viam, qua vocantur, omnino venire contemnunt: quia fortè venient, si aliter vocarentur. Nemo enim est, qui in superioribus nollet esse cum Deo, & quin præstata facultate vocatus*

libenter accederet. Sed ad istas nuptias in quibus invitatos primo necesse factum est epulari, venire desistunt, imo contumaciter resistunt invitanti propter abjectionem humanationis divinæ, quam superbi homines naturalibus operationibus iniungentes non capiunt. Nesciunt, imo nolunt homines descendere ab illa altitudine appetitus, quo voluerunt esse primi homines sicut Dñ, credentes difficulter aliqui, nullatenus plurimi, quoddam Deus homo fieret, cum appetitum sit ab hominibus Deos esse. Ille hominum appetitus deitatis perverfus est quasi quoddam originale demeritum, ne ad humanationis divinæ nuptias veniant. Cætera verò etiam abjecta videntur in sponso, quousque resurrexit & gloriosus ascendit. Sed ea perfidia, qua non creditur abjectus, despectus, & passus, denegatur, quoddam ascenderit gloriosus. In sponsa verò cuncta videntur esse despectui atque dedecori. Nec omnes aspiciunt, quod ipsa de se prohibet conspici. Nolite considerare, quoddam fusca sim, quia decoloravit me sol. Fusca videntur in martyribus, in mundo quomodolibet, aut austeritate vitæ, aut paupertate confectis. Terrentur homines videre hanc sponsum habentem vestem aspersam sanguine, ignorantes, quoddam nomen ejus vocetur Verbum Dei. Horrent in sponsa horridas vestes, & quoddam delectatione sensibilibus ipsa privetur. Non speculantur, quoddam his nuptias ad cœlestes & æternas nuptias sit furura translatio. Ac per hoc ipse modus vocationis renouitur ab his, qui pravitate animi detinentur. Veruntamen penitus vult Dominus omnium suilipsum suorumque bonorum homines mortales immortalis esse participes. Idcirco vocat & iterum atque iterum vocat, & denuntiare non cessat, ut veniant ad nuptias, donec inveniat voluntarie accedentes, aut ex necessitate demum in voluntatem conversi, non invitans nostro placito modo, sed suo ineffabili & meliori decreto. Mittitur igitur ad exitum varium, scilicet ad eos, qui à Dei misericordia exierunt, & à veritate sua ineffabili averfi sunt, seu misericordiam Dei desperant & fugiunt & veritatem Dei in creaturam corruptibilem transulerunt, seu ad eos, qui misericordiam in seipsis & proximis non exercent, & à veritate alieni, per falsitatem unumquemque confundunt. Hi sunt, qui in exitu sunt varium, quoniam universæ viæ Domini misericordia & veritas, à quibus multipliciter homines erraverunt. Et jubetur, ut quoscunque invenerint, ad nuptias introducant, duntaxat venire volentes. Nam quamquam velit omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis

Psal. 91.

Cant. 1.

Nahum. 1.

Psal. 24.

ritatis venire, tamen hac conditione, si vocationi assentiant. Nullus enim à Domino salvatur invitus, nisi propria fide aut aliena voluntarius veniat, ut etiam is, qui in aliena venit, cum coaleverit, verat in propriam alienam. Nec enim ad plene alius aliter salvaretur. Nec obstat, quod alibi scriptum est: Compelle intrare, ut intelligatur dominus violentiam intulisse salvandis. Alium protinus sensum habet illa compulsio. Sed hoc maxime terere debet hominum mentes, quod, qui erant invitati, non erant digni, sed nec hi posteri, qui venerunt. Nullus enim dignus est vocatione celestis. Sed predestinationem includit illa sententia, quia predestinati non sunt, nec digni ad illas nuptias dominicas introire, quia ut ait Apostolus: Quos predestinavit, hos & vocavit, & quos vocavit, hos & justificavit, quos autem justificavit, hos magnificavit. Occultum est demeritum, quo à vocatione dissentire aut non assentire meremur. *Egressi servi ejus in vias congregaverunt omnes, quos invenerunt malos & bonos, & impleta sunt nuptie discumbentibus.* Quia ex omnibus nationibus crediderunt homines, ex quibus ecclesia impleta est, & ex bonis & malis constat ecclesia, & mixtum est ecclesie Christi corpus, quamquam ipse velit ipsam exhibere gloriosam, non habentem maculam neque rugam. Sed in area negotium agitur, ubi placeat sunt & tritum. Nondum enim ventilabrum unum excussit ab altero. Sed boni & mali discumbunt in nuptiis ecclesie militantis dispari vita, dispari cultu, disparibus moribus, atque meritis, quousque discernat super utrosque rex, qui novit non perperam, sed in veritate proferre judicium, qui excludit meritis excludendos, & iuste absque macula super mensam ecclesie epulantes in pace dimittet. Nam & sequitur: *Intravit autem rex, ut videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi: Amice quomodo hic intrasti, non habens vestem nuptialem?* In hoc seculo sunt divina judicia, & iustitiam suam hic Salvator exercet, qui est rex regum & Dominus dominantium, qui quotidie mirat in hanc peregrinantem ecclesiam per occulta judicia decernens super bonos & malos, iustos & iniustos. Vidit omnes discumbentes super mensam fidei ecclesiasticæ Sacramenta fumentes, atque alios ministrantes, Inter quos cognoscit ineptos tanto mysterio, dum quandam signanter respicit non vestitum veste nuptiali, in quo coetus deprehenditur talium ineptorum. Sed despectivè vocatur amicus, aut quia ut amicus est vocatus, sed nec ut amicus venit, qui cum ceteris

non intravit honoratus ad nuptias, aut quis amicus esse poterat, si competere venisset. Nuptialis proximus vestis ad operimentum & ad ornamentum corporis erat, maxime ad illud, qui in nuptiis honoratorum exquiritur, habens pulchram aptitudinem ad induendum, & ut convivarum non offendar, imo delectet aspectum. Sed nulle nuptie honorabiliores, quam Christi & ecclesie, quoniam sibi quaten non habentem maculam neque rugam. Omnes nuptie quidem eo nobiliores & digniores honore, quo puriores existunt, in quibus non corporis, sed mentis & morum ornatu exquirunt, ubi nuptialis vestis est innocentia, & si non custodia saltem recuperata illa intentione vivendi, qua nec seipsum turpitudine peccatorum maculare velit, nec proximis inferre iacturam. Et est illa prima stolula, quæ prodigo filio revertenti exhiberi jubetur à patre, & est illa tunica inconsutilis, quæ indivisibilem unitatem fidei, & charitatis & iustæ unionis habet, qua, qui caret, à nuptiis militantis ecclesie, si non corpore, spiritu tamen repellitur, non admittendus ad superas, nisi per debitam poenitentiam ad illas prius vivens fuerit revocatus. Quia quis indotus permittitur in ipsis residere nuptiis, transferendus postmodum in æternas. Sed cum hanc vestem non habens argueretur, obmeruit, velut excusationem non habens de carentia, cum intus à conscientia moderetur, quod hanc vestem habere potuisset, & extra clamaret contra Deum. Est sanæ mentis excusationem non querere in peccatis, quod exorabat David: Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis. Et accusatio potius, quam excusatio diceretur, ubi mandati apparet transgressio manifesta, & peccati & criminis certa commissio, nec boni latet aperta derelictio. Sed nec iste obmutuit ex virtute, nam & sic veniam postulasset, promittens errata corrigere, non enim tam favè multari à Domino juberetur. Sed pertinax inanimo iustus est à ministris tradi in tenebras exteriores. Nam tunc dixit rex ministris: *Ligatis pedibus ejus & manibus mittite eum in tenebras exteriores.* Sunt plerique, qui arguti non erubescunt, sed semetipsos excusant, & falsitate tuerentur, ut Cain, qui odio fraterno innocentem fratrem venabatur, qui antiquam perficeret, & postparati fraticidii vocatus à Domino non erubuit, sed potius conabatur falsam excusationem assumere. Necnon & parentes sui à tali perversitate non fuerunt exortes, qui exilientes omnium peremptores in peccato, & in delicto per inobedientiam deprehensi excusaverunt se in auctorem eorum, & unus in alterum, & in seipsum.

Lucæ 14.

Rom. 3.

Luc. 14.

Psalm. 140.

Gen. 4.

Gen. 3.

penem.

Marc. 6.

pentem crimina refundentes. Sunt & alii, qui argui ad peiora labuntur, ut Herodes & Herodias, cum arguerentur à Joanne Baptista, post incestum homicidium comiserunt, & quod gravius est, in eum, qui barathro damnationis conabatur eripere. Multi verò argui silent non inveniunt, quid objiciant veritati, velut hic, qui obmutui redargutus, non tamen in animo correctus, aut tactus vera poenitentia, ut veniam postularet. Jubenitur ligari pedes, ne sibi affectus boni & intellectus veritatis subveniant. Similiter & manus, ne operatio bonorum foveat futurorum. Aut pedibus compeditur, ne poenas possit effugere, & manibus ligatus, ne valeat compedes à pedibus removere, ut ex omni parte deficiat copia evadendi, & omnino à libertate possibilitatis propellatur. Exteriores tenebræ

poenæ sensibiles sunt, quoniam interiores sunt, quas pertulit homo interior, dum peccaret, necnon & tenebræ exteriores, & interiores etiam distinguuntur: ut exteriores sint in voluntarie culpæ. *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Fletus pro vano mundi gaudulo, stridor dentium pro vario corporis cultu, Fletus refertur ad calorem nimium, stridor dentium ad frigus nimium. Fletus torquet pro omnis, stridor dentium cruciat pro commissa. Pro bonis æternis perditis fletus æternus erit, pro insuetis æternæ inevitabiliter poenis dentium erit stridor continuus, flebit ibi, qui non flevit hic, stridebit ibi, qui hic ad Deum corde valido non clamavit. Flebit ibi oculus, qui hic secutus est concupiscentiam oculorum, stridebit & dentibus, qui sibi prohibita velut mandens dentibus incorporavit.

Cap. XXV.

De Parabola Pharisei, contra illos, qui de se presumunt, & Publicani pro his, qui se reputant Peccatores. Secundum Lucam tantum.

Lucæ 18.

Destitatur Dominus de se presumens, & eos, qui sibi iusti videntur, confidentes in operibus bonis, mentis iustitiam non querentes, maxime, cum se cæteris præferunt, etiam incognitas hominibus animas velut eis inæquales, aut maculosas despiciunt, contra quos Christus subiecit parabolam insulæ. *Dixit autem ad quosdam, qui in se confidebant tanquam iusti & aspernabantur ceteros, parabolam istam.* Qui sunt, qui in se confidunt, nisi à seipsis exultantes esse virtutes & de propria virtute glorianter, ac si eis oportuna non esset misericordia Dei, confidentes in propria iustitia actionum. qui Christi mysteria, incarnationem, ælivam vitam, & contemplativam, ejus conservationem, & doctrinam, signa & opprobria, poenas & crucem, mortem, & sepulturam, resurrectionem & ascensionem, confirmationem ex patre, auctoritatem clavium, effectum Sacramentorum nihil pendentes à complacentia suarum directionum distorti sunt. Sed maledictus homo, qui confidit in homine. & qui confidit in seipso, nonne in homine confidit? Quoniam unusquisque ad seipsum tantum est homo, sed peior adjecta condito, quoniam confidentia ex iustitia sumit exordium, cum omnes iustitiae nostræ sint quasi panis menstruæ. Etiam assensu ipse Salvator: cum omnia benefeceris, dicite: servi inuiles sumus, fecistis, quod debuistis. Et Apostolus: quid habes, quod non accepisti? & si accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? & alibi: Non

sumus sufficientes aliquid cogitare ex nobis tanquam ex nobis, sed omnis nostra sufficientia ex Deo est. Et qui gloriatur, non in seipso, sed in Domino gloriatur. Unde igitur confidentia ex propria iustitia exoritur in hominibus? Execrabilis est omnis homo deiciendus à Deo, ut spiritus ille lucifer de cælo, si confidat in seipso, iustum se reputans ex actionibus legis. Sed necdum lex Mosaica, sed etiam evangelica per omnia deducta in actum non sufficeret ad iustitiam, nisi iustificati essemus in sanguine redemptionis. Severius quidem decernendum est in eum, qui à seipso se reputat iustum, se venisime protinus in eum, qui in sua & propter suas iustitias alios aspernatur, semetipsum superiorem ad alios comparativè aut despectivè constituentem, aut præter compositionem alios iniquos, seipsum duntaxat iustum fuerit arbitrans. In hoc redargutus Elias fuit, cum audiv, reliqui mihi septem milia virorum in Israel, qui non curvaverunt genua sua ante Baal, qui non typo superbix, sed defectu ignorantix bonorum cæteris depravatis, solum se iuste credentem, atque agentem opinabatur esse relictum. Quamobrem adiecit Salvator parabolam, qua talis confunderetur non vera, sed præsumpta iustitia, & elideretur confidentia ex sententia divina damnata, & omnibus necessaria exaltaretur humilitas. *Deo homines ascenderunt in templum, ut orarent.* Bona duorum societas, sed & plurium in pari cultu & in virtutum connexion ligata in eadem intentione placendi ei, cui

Mat. 64.

Lucæ 17.

1. Cor. 4.

1. Reg. 19.

Psal. 133.

tui bona cuncta placent, & displicent inimici virtutibus. Erant isti duo, sed neque voluntate, aut intentione coarctati in unum alter sibi placens, alter sibi per omnia displicens. Sed sibi placens, Deo displicens factus erat, sed sibi displicens, Deo in humilitate placebat. Ascenderunt in templum, Laudatur ascensus, si non agitur fumo superbie, si fiat ab imis ad potentia, si à carnis ad spiritum, si à spiritu ad Deum, si de mundana conversione in orationis, & contemplationis locum. & beatus, qui ascensionis in corde suo disposuit in valle lachrymarum, ut ascenderet in latitudine divinarum charitatum. Ascensus in templum dimens longitudine, altitudine virtutum vastitudo & vivificantium rationales animarum hominum denorat. Et templum Domini Sacramentorum est locus, quo adorandi fiat ascensus. Opportuna est occasio hujus ascensionis, & expedita moribus contendentium capere coelestia: ut oratio fiat, sine qua proventus deficient jam insistentes virtutes, & non habita in possessionem non veniunt. Absque ipsa non pelluntur molestantia, neque prohibentur eorum beata, quæ postea de novo confurgere. Recta est in hominibus ipsa societas, si ad orandum concur in templum Dei. Sed quoniam spiritus est Deus, & Veritatem amat, neque templum, neque desertum, neque solitudo, neque cubiculum manufactum sufficiunt, ut oratio in conspectu Domini datur. Sed spiritus & veritas orationem deducit ante Thronum Dei, propulsantem valide aures ejus, ut reperit fructum directionis ipsius. Non autem illorum unus orationis est modus, nec similis fuit conditio orandi, nec eadem imagine coram Deo alluerunt. Nam unus elevabatur in animo, exultabat de suis operibus in semetipso, ore quidem semetipsum coram Domino ex laudibus extollebat. Alter vero in animo pondere gravabatur, et ubi sententiam patiens totum in sumptibus confusione manebat. Manifestant hæc istorum dissimiles actiones. Quoniam Pharisæus stans hæc apud se orabat: *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri homines, raptores, iniqui, adulteri, veluti etiam hic Publicanus.* Solum initium orationis laudandum, reprehensione carens, cum gratias agimus altissimo. Sic expedit fieri omnis orationis exortum, ut de omnibus gratias agamus Domino Deo nostro, alias quæ orando sequuntur, penitus evanescent. Sed nec iste Pharisæus medium & orationis finem recta directione persequitur, in spiritu & veritate consistens, sed illam omnino discessit in pravum, cum se non

esse sicut cæteri facebat. Ergo pro isto locus singularior, si salvandus, & si dandus, pena distinctior, si non habebat tum cæteris portionem. Et se præferebat cæteros judicabat, denuntiavit raptores, iniquos, adulteros in agendis. Inspectum alienis ista perveritas, & confidentia mala de iustitia præsumpta proveiens, quod veniens hic ante Dei tribunal in suo tribunal se posuit, ut semetipsum judicet, à criminibus autoritate propria in abolitionem proficiens, qui non erat ut cæteri, alios condemnans, quid esset unque rei, in autoritate sua tactus est audax, non in divina subiectus. Ad judicandum alios venit injuste, non ipse judicandus utique iuste. Non pectus suum percutiebat in contritione factus pro culpa, sed omnium & socii pectora velut culpabilia fenebat. Suetum obitus criminum aur ignarus bonorum, sua bona super omnia præferebat. Et quem habebat in templo & in oratione socium, adverso animo condemnabat ex vino, annexens ad sui laudem, aliorum condemnationem, augmentum ad crimen, velut etiam hic Publicanus. Sed ad quid orantem pro se oportet aliorum peccata perquirere? Nam si orat pro se, ut quid decernit in alios? Si orat pro aliis, cur judicat, & non misereatur, cum in partem misericordie, non iustitiae tendat oratio? Non iustitiam, non iudicium, sed misericordiam oratio deprecatur, sive pro se, sive pro proximis effundatur, & omnino iudicium devitat, dicens, Non intres in iudicium cum servo tuo Domine, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Alium, sed ad calum thronum conscendit, qui temerarie de aliis judicat, semetipsum vero velut immaculatum & immunem à delictis absolvit. Non est ista oratio, sed iudicium, non supplicatio, sed superlatio pro præsumptis iustis, & in proximis ignoranter vitis exilimatis. Ad profundam ruinam se confert, qui ascendit assidue cæterorum, imò & unus, prout iste decernebat in suum in oratione socium publicanum. Ignare orare volens tempus & locum capiat, semetipsum cum suis iniquitatibus statuens coram Domino, cunctas suas iustitias prætermittens, nil memorans boni suarum actuum. Etenim, si bona sunt, commendatore non indigent, nec expedit ad memoriam ejus reducere, qui cuncta novit antequam fiant. Ex quo facta sunt bona, oratione non indigent, sed orare expedit, ut futura bona proveniant. Non veniant in orantis iudicium animæ delinquentes, quamquam & peum sit orationibus humilibus

Psal. 143.

bus juvare omnes peccatores. Cuncta sunt abicienda post tergum, ubi ante divinum conspectum se statuit verus orans. Quid hic male orans habebat tractare de ceteris, nisi eos iustus & humilibus precibus adjuvare? Sed si volebat orando prodesse, judicare protinus non debebat. igitur aut orat pro se, aut pro quibuscunque indigentibus, qui eorum Deo in fidei templo se astruit, aut pro se tantum in alios nec memoria seu aliquibus investitis præsumpuosi decernens. Non orat, sed iudicat, non laudat, sed blasphematur, non commendat altissimo vota sua, sed vinuperat aliena, qui detrahit actionibus proximorum. Nefas aliud suæ perverſitatis annectebat ad cumulum, cum suam iustitiam in orationis iudicium deduxisset. *Jejunio his in sabbato, decimas de omniâ, quas possido.* Non apud iste memor erat verbi prophetici, quod omnes iustitiae nostrae quasi panis mensuratur. Nec jam evangelicus factus erat, ut nosceret, quid enam ex benefactis servi inutiles sumus, debitum nobis positum facientes. Non enim se jactasset ex opere, nec donorum commemoratio sibi fuisset ad culpam, si ex humilitate fecisset. Hoc enim fecit Zacharias, similiter & Paulus fecit. Ille, ut adversus Christum ammuranter reprimere, quod ad hominem peccatorem divertisset. Paulus verò, ut innuere gloriantes humiliaret. Hic autem Phariseus, ut se super omnes extolleret, & exaltaret, seipsum præparans ad ruinam. Scriptum enim est:

Isaie 64.

Luce 17.

Prov. 16.

Ecd. 23.

Osee 13.

1. Cor. 3.

1. Cor. 10.

Anc ruinam exaltatur cor. Sed sapiens orabat: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Orare adversus cordis superbiam expedit, quoniam facile humanus animus exardescit ad eam, ex qua demum exaltatus deſcinit. Ex extollentia intellectum devitanda, ne nobis aliud videamur esse, quam sumus. Et qui præsumendo elevat cor suum, Domini Dei obliviscitur, ac si à se ipsis, non à Deo bona possiderent & facerent. De quibus per Prophetam dictum est: Elevaverunt cor suum, & oblii sunt mei. Seipsum, non Deum sufficientem à seipso aspici, qui bona sua laudibus effert, cum non sumus sufficientes aliquid à nobis tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Quam male gloriando se jactat, quem infallibilis iudex non approbat. Proinde inquit Apostolus: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Nemo iudex & testis & laudator esse debet operum suorum. Pauci enim sunt, qui suæ propria non de-

ciantur in causa. Proprium placitum in hominibus dominatur, aliorum discretionibus est committenda iudicia. Quæ propter Deum aguntur, ipsius sunt committenda iudicio, an laude, an vituperio digna sint. Probatus à seipso aut ab hominibus, eorum Deo reprobus est, nisi commendatus ab ipso, qui opus quale sit, & intensionem, quo tendat & affectionem, quantum invaleat, præcognoscit qui etiam plus magnis affectibus, quam operibus tribuit. A Phariseo Pharisaica processit oratio, ut divisus à ceteris orationem suam à virtutibus sequestraret. Vocalis quidem oratio non oratio vera, sed opus virtutis est. Virtus in habitu mentis, opus ejus ad exercitium corporis spectat. Dividitur plerumque opus à virtute, ut nec à virtute præcedat, & opus virtutis appareat. Ex intensione agentium opera iudicantur. Intensio interna pondus operibus facit. Oratur sæpe, sed non ex illa virtute orandi, qua solum in Deum intenditur. Magis autem intensione placendi his, qui fors sunt: similiter & jejunium agitur à plerisque. E regione siquidem ex Publicano humilis orandi forma obicitur, qui velut Phariseus ingressus in templum ad propitiatorium non appropinquavit, neque ad secreta velamina & ad sancta sanctorum. *Sed si longe stans, mollebat oculos ad caelum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Domine, propitius esto mihi peccatori.* Aut iste publicanus ex iudeis erat publicis iudicis deputatus, sicut & Mathæus, aut ex gentilibus, ad hoc per senatores Romanos reipublice ordinatus. Quoquo modo se haberet ordo rei, officium videbatur in crimine. Aut sola parabola est sine veritate gestorum, quamvis seriem acceperimus, in idem redit secundum intensionem & sententiam Salvatoris, qui volebat ordinare humiles, & humiliter superbos. Ingreſſus ille templum scilicet Salomonis ex licentia, qua cunctis ad orandum patebat introitus, ut ipse dicitur templo à Domino postulavit. Ingreſſus quis orare patrem volens catholicæ fidei templum de communi Dei licentia, qua omnes invitantur ad fidem, & typum portet in anima & corpore publicani. Stet à longè consideratione humili, & in seipso propria reputatione vilesceat, quia longe sumus à Deo infinito interſecto spatio naturarum. Ille Deus, nos homines: Ille immortalis, nos mortales: Ille iustus, nos iniusti: Ille pius, nos iniqui: Ille beatus, nos miser: à natura aut voluntate consilimus, quamvis ex unione naturarum sit facta quardam propinquitas. Sed nec ille deſti-

tu

ut esse, quod est, nos delivimus esse, quod sumus. Longe standum, quia peccata nostra sunt, quae dividerunt inter nos & Deum. Longè quia à lege ejus longè facti sumus, quando per impietatem à Deo recessimus, converti ad nos & ad delectantia forinsecum sensum, recedentes ab ipso in terra senps sumus, & ad illam inclinati, pressi desuper pondere peccatorum. O quantà magnitudo invisibilis spatii nos ab ipso fecerit, si mente nimirum indignitatem nostram, in quam nos culpa trajecit. O quam ineffabilis longitudo, ubi nulla convenio lucis ad tenebras, Christus ad Belial, virtutis cum iniquitate. Ubi quae nobis aequae Deus adest, nos autem ab eo moribus & affectionibus elongamur, non terrenis spaciis, neque marinis distantis. Ac per hoc longè se mente statuat ille, qui pro suis abrogandis criminibus orat, & in misericordiam precatur, in profunda contemplatione factus suisipsum, quis ex natura, qualis ex culpa & affectione consistat. Aramen ista elongatio humilis propinquitatem facit ad Deum, virtute quidem, quae majorem vim, quàm corpora connexionis & conjunctionis habet. Beatus ergo, qui novit cum odio facti quantum à Deo recessit in regione longinquam, nullam imaginem bonorum habentem, solum tales recipientem, tenentemque in colosso nium beatorum animalium in similitudine conviventes. Initium redeundi ad patham dulcem, si quis cognoverit, quàm in amaram & remotam recesserit. Sequitur: *Stans iste sic à tempore nec volebat oculos ad caelum levare.* Mos antiquorum oratorum fuit, & Christus aliquando servavit, urorantes oculos levarent in caelum, velut in alium locum, ubi sedere deceret altissimam maiestatem. Fecerunt hoc quamplures sancti patres veteris testamenti, etiam gentiles ad caelum levabant oculos, cum suos Deos, deisque in suis opportunitatibus precarentur. Ersimumm Deum esse in caelis, imò super caelos ab omnibus nationibus credendum est. Et David aperit d'sseruit: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelis. Et Jeremias tremens ait: Levemus corda vestra cum manibus ad Dominum in caelo. Ex multis in multis perspicue offensum est ad caelum veros: suscipere oratores, in designatione, quod quamvis Deus ubique sit, ibi maxime ob excellentiam loci, quo minime indiget, ob ostensionem, quod in altissimis habitat, & ad illa humanis invisibilia loca homines inviat. Sic ex infusione atque doctrina cordibus hominum infusum est, & ut quodam praesagio avelli quærant

homines à terrenis. Quia caelum coeli domino, terram autem dedit filius hominum. Sed vera humilitas arceat, & proprium facinorum consideratio vetat, ut nec oculos levemus in caelum ad illam scilicet regionem, quæ nobis aliquo naturali aut civili jure non competat. Ut quid mortalibus & miseris lares immortalium & beatorum oculos fatigare? Ignoro quid magni novetur iste publicanus, quod nec oculos voluerit ad caelum levare, quod non solum homines, sed etiam incurvata in terram animalia intuentur. Edidit & reliquit oratoribus posteris ipse doctrinam, quæ humilitate, cum adorationem accedimus, reprimamur: cum nec voluit oculos ad caelum levare. Legimus etiam anachoretas & quamplurimos cenobitas orantes, nec ad caelos ob confusionem facerum, ob indignitatem, ob humilitatem, nec oculos levantes in caelum velut illius patris offensores & indigni existentes aspicere lares mundorum & immaculatum spirituum, qui altissimo ab initio inculpate servierunt, neque Dei voluntatem facientes in terris sicut in caelis agitur & impletur. Sed quanto magis oculos corporis ex humilitate submittabant, tantò amplius interiores oculi levabantur. Et quamquam Psalmista decantet: Ad te levavi oculos meos, qui habitas in caelis, sic intelligendum est, quod auxilium & omne beneficium nostrum aliunde nobis provenire non possit, neque postulandum sit ab aliis diis præterquam ab eo, qui habitat in caelis, non situ corporis, sed in plenitudine offensus animæ qualitates. Attamen parùm aut nihil videtur alta sapientibus & humanis curiosis actus corporales ad divinum cultum exhibiti, non advertentes, quod mentis qualitas qualificavit & corpus, & sicut ipsa consistit ipsum consistere fecit, & pro signis sunt ostensiones qualescunque formæque, cujuscemodi existant invisibiles animæ qualitates. Et corporaliter virtuosus actibus collendus est Deus: etenim ipse ad nos non solum studio mentis, sed corporis exercitio factus est. Apertè igitur iste publicanus mentem jam ex malis actibus contritus, oculos non levabat ad caelum, cujus habitatores summum, & sibi assilentes in terra offenderat. Proinde discrepans à legibus cæli, cur aspicit caelum, in quo veterem posita servant sidera legem nulla inobedientia irritatam, super quod Angelorum cætus coram æthero Deo inoffensibiliter gratulatur. Quæ jura caelum aspiciendi hominibus competunt creatione, conversatione atque affectione terrenis? Summe solute inimicicia,

Psal. 122.

Thren. 3.

bus juvare omnes peccatores. Cuncta sunt abicienda post tergum, ubi ante divinum conspectum se statuit verus orans. Quid hic male orans habebat tractare de ceteris, nisi eos iustis & humilibus precibus adjuvare? Sed si volebat orando prodesse, judicare protinus non debebat. Igitur aut orat pro se, aut pro quibuscunque indigentibus, qui coram Deo in fidei templo se astitit, aut pro se tantum in alios nec memoria seu aliquibus invektivis presumptuosè decernens. Non orat, sed iudicat, non laudat, sed blasphematur, non commendat altissimo vota sua, sed vituperat aliena, qui deperit actionibus prodromorum. Nefas aliud suæ perversitatis annexerat ad cumulum, cum suas iustitias in orationis iudicium deduxisset. *Jejuno hic in sabbato, decimas do omniam, que possideo.* Non aptè ille memor erat verbi prophetici, quod omnes iustitiæ nostræ quasi panis mensurae. Nec jam evangelicus factus erat, ut nosceret, quod etiam ex beneficiis servi inuites sumus, debitum nobis possum facientes. Non enim se iactasset ex opere, nec bonorum commemoratio sibi fuisset ad culpam, si ex humilitate fecisset. Hoc enim fecit Zachæus, similiter & Paulus fecit. Ille, ut adversus Christum murrantes reprimeret, quod ad hominem peccatorem divertisset. Paulus verò, ut immaniter gloriantes humiliaret. Hic autem Pharisæus, ut se super omnes extolleret, & exaltaret, seipsum præparans ad ruinam. Scriptum enim est:

Isaie 64.

Luce 17.

Prov. 16.

Eccl. 23.

Osce 23.

1. Cor. 3.

1. Cor. 10.

Ante ruinam exaltatur cor. Sed sapiens orabat: Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi. Orare adversus cordis superbiam expedit, quoniam facile humanus animus exardescit ad eam, ex qua demum exaltatus deprimatur. Ex extollentia intellectum devivanda, ne nobis aliud videamur esse, quam sumus. Ex qui præsumendo elevat cor suum, Domini Dei obliviscimur, ac si à se ipsis, non à Deo bona possiderent & facerent. De quibus per Prophetam dictum est: Elevaverunt cor suum, & oblii sunt mei. Seipsum, non Deum sufficientem à seipso aspexit, qui bona sua laudibus effert, cum non sit minus sufficientes aliquid à nobis tanquam ex nobis, sed omnis sufficientia nostra ex Deo est. Quam male gloriando se iactat, quem infallibilis iudex non approbat. Proinde inquit Apostolus: Qui gloriatur, in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Nemo iudex & testis & laudator esse debet operum suorum. Pauci enim sunt, qui suæ propria non de-

ciantur in causa. Proprium placitum in hominibus dominatur, aliorum discretioribus est committenda iudiciis. Quæ propter Deum aguntur, ipsius sunt committenda iudicio, an laude, an vituperio digna sint. Probatum à seipso aut ab hominibus, coram Deo reprobatum est, nisi commendatus ab ipso, qui opus quale sit, & intentionem, quo tendat & affectionem, quantum invaleat, præcognoscit qui etiam plus magnis affectibus, quam operibus tribuit. A Pharisæo Pharisæica processit oratio, ut divisus à ceteris orationem suam à virtutibus sequestraret. Vocalis quidem oratio non oratio vera, sed opus virtutis est. Virtus in habitu mentis, opus ejus ad exercitium corporis spectat. Dividitur plerumque opus à virtute, ut nec à virtute præcedat, & opus virtutis appareat. Ex intentione agentium opera iudicantur. Intendo interna pondus operibus facit. Oratur sæpe, sed non ex illa virtute orandi, qua solum in Deum intenditur. Magis autem intentione placendi his, qui foris sunt: similiter & jejunium agitur à plerisque. E regione siquidem ex Publicano humilis orandi forma obijciunt, qui velut Pharisæus ingressus in templum ad propitiatorium non appropinquavit, neque ad secreta velamina & ad sancta sanctorum. *Sed à longe stans, noltebat oculos ad caelum levare, sed percutiebat pectus suum, dicens: Domine, propitius esto mihi peccatori.* Aut ille publicanus ex Judæis erat publicis iudicis deputatus, sicut & Marthæus, aut ex gentilibus, ad hoc per senatores Romanos reipublicæ ordinatus. Quoquo modo se haberet ordo rei, officium videbatur in crimine. Aut sola parabola est sine veritate gestorum, quamvis seriem acceperimus, in idem redit secundum intentionem & sententiam Salvatoris, qui volebat ordinare humiles, & humiliate superbos. Ingreditur ille templum scilicet Salomonis ex licentia, qua cunctis ad orandum patebat introitus, ut ipse dicat templo à Domino postulavit. Ingredietur quis orare patrem volens catholicæ fidei templum de communi Dei licentia, qua omnes invitantur ad fidem, & typum porret in anima & corpore publicani. Sæpius à longè consideratione humili, & in seipso propria reputatione vitæscit, quia longe sumus à Deo infinito interjecto spatio naturarum. Ille Deus, nos homines: ille immortalis, nos mortales: ille iustus, nos iniusti: ille pius, nos iniqui: ille beatus, nos miseri à natura aut voluntate confisimus, quamvis ex unione naturarum sit facta quædam propinquitas. Sed nec ille desti-

est esse, quod est, nos delivimus esse, quod sumus. Longe standum, quia peccata nostra sunt, quæ dividerunt inter nos & Deum. Longè quia à lege ejus longè facti sumus, quando per impietatem à Deo recessimus, conversi ad nos & ad delectantiam fornicum sensum, recedentes ab ipso in terra senpi sumus, & ad illam inclinati, pressi desuper pondere peccatorum. O quanta magnitudo invisibilis spatii nos ab ipso fecerit, si mente rimamur indignitatem nostram, in quam nos culpa trajecit. O quam ineffabilis longitudo, ubi nulla conventio lucis ad tenebras, Christi ad Belial, virtutis cum iniquitate. Ubi que nobis æque Deus adest, nos autem ab eo moribus & affectionibus elongamur, non terrenis spatiis, neque manibus distantis. Ac per hoc longè se mente statuat ille, qui profusus abrogandis criminibus orat, & in senecordiam precatur, in profunda contemplatione factus suppius, quis ex natura, qualis ex culpa & affectione consistat. Attamen ista elongatio humilis propinquitatem facit ad Deum, virtute quidem, quæ majorem vim, quàm corpora connexionis & conjunctionis habet. Beatus ergo, qui novit cum odio facti quantum à Deo recessit in regionem longinquam, nullam imaginem bonorum habentem, solum tales recipientem, tenentemque incolas omnium brutorum animalium in similitudine conviventes. Initium redeundi ad patriam dulcem, siquis cognoverit, quàm in amaram & remotam recesserit. Sequitur : *Stans ipse sic à longè nec volebat oculos ad cælum levare.* Mos antiquorum oratorum fuit, & Christus aliquando servavit, ut orantes oculos levarent in cælum, velut in alium locum, ubi sedere deceret altissimam majestatem. Fecerunt hoc quamplures sancti patres veteris testamenti, etiam gentiles ad cælum levabant oculos, cum suos Deos, deasque in suis opportunitatibus precarentur. Ex summum Deum esse in cælis, imò super cælos ab omnibus nationibus credium est. Et David sperè dixerit : Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis. Et Jeremias tremens ait : Levemus corda vòstra cum manibus ad Dominum in cælo. Ex multis in multis perspicuè offensum est ad cælum veros suspicere oratores, in designatione, quod quamvis Deus ubique sit, ibi maxime ob excellentiam loci, quo minime indiget, ob ostensionem, quod in altissimis habitet, & ad illa humanis invisibilia loca homines invitat. Sic ex infusione atque doctrina cordibus hominum infusum est, & ut quodam præfagio avelli querant

homines à terrenis. Quia cælum cœli domino, terram autem dedit filius hominum. Sed vera humilitas arceat, & propiorum facinorum consideratio vetat, ut nec oculos levemus in cælum ad illam scilicet regionem, quæ nobis aliquo naturali aut civili jure non competat. Ut quid mortalibus & miseris lares immortalium & beatorum oculis fatigare? Ignoro quid magni novetur iste publicanus, quod nec oculos voluerit ad cælum levare, quod non solum homines, sed etiam incurvata in terram animalia intuerent. Edidit & reliquit orationibus posteris ipse doctrinam, quæ humilitate, cum ad orationem accedimus, reprimamur : cum nec voluit oculos ad cælum levare. Legimus etiam anachoretas & quamplurimos cœnobitas orantes, nec ad cælos ob confusionem scelorum, ob indignitatem, ob humilitatem, nec oculos levantes in cælum velut illius patriæ offensores & indigni existentes aspicerè lares mundorum & immaculatum spirituum, qui altissimo ab initio inculpate servierunt, neque Dei voluntatem facientes in terris sicut in cælis agitur & impletur. Sed quanto magis oculos corporis ex humilitate submittent, tantò amplius interiores oculi levabantur. Et quamquam Psalmista decantet : Ad te levavi oculos meos, qui habitas in cælis, sic intelligendum est, quod suculum & omne beneficium nostrum aliunde nobis provenire non possit, neque postulandum sit ab aliis diis præterquam ab eo, qui habitat in cælis, non seu corporis, sed in plenitudine ostensæ majestatis. Attamen parum aut nihil videtur alta sapientibus & hominibus curiosis actus corporales ad divinum cultum exhibiti, non advertentes, quod mentis qualitas qualificavit & corpus, & sicut ipsa consultit ipsum consultare fecit, & pro signis sunt ostensiones qualescunque forissec, cujuscemodi existant invisibiles animæ qualitates. Et corporaliter virtutis actibus collendus est Deus : etenim ipse ad nos non solum studio mentis, sed corporis exercitio factus est. Apertigitur iste publicanus mentem jam ex malis actibus contritus, oculos non levabat ad cælum, cujus habitatores summum, & sibi assistentes in terra offenderat. Proinde discrepans à legibus cœli, tur apicet cælum, in quo veserem posita servant sidera legem nulla inobedientia irritatam, super quod Angelorum cœtus coram æterno Deo inoffensibiliter gratulatur. Quæ jura cælum aspiciendi hominibus competunt creatione, conversatione atque affectione terrenis ! Summe solute inimicæ,

Ella

quæ

Psal. 122.

Thren. 3.

quas cùm Deo supernisque civibus nostra pravitatis contraximus? Multam moderationis materiam polteris præbuit publicanus, magis verbò Jesus suo commendans ore ipsius humilem actionem, Qui longè stans, oculos nec levans, percutiebat pectus suum: dicens: Domine propitius esto mihi peccatori. Percutiebat pectus, non ut exteriorem corporis aliquam partem magis delinquentem, sed velut sub quo quiescit inquietum ad mala hominis cor. omnium malorum actionum fontale principium, à quo exeunt, quæ hominica natura bonos inquinant. Et mos contractus est apud fideles in ecclesia sancta Dei, quod poenitentes pectora sua tundant, in seipsum culpam, non in alios transficientes, & punientes quodam modo quod animo deliquerunt. Et sole mi verbo dictum est, quod percutiebat pectus suum, non alienum, non in alium reitundens culpam, non causam, non occasionem, non suggestionem satanicam, sed se ipsum emendans, qui, si nollet, nullo pacto peccasset. Multi enim sumunt sevitum peccatorum parentum excusationis impropræ suspitiones ad colium, allegantes excusationes in peccatis, quas à se declinati peribat David: Nun declina cor meum in verba malitiæ: ad excusandas excusationes in peccatis. In Deum, quod sic voluit, atque permisit sic naturam fragilem fecit. in tarum, in tellus, in proximum, in necessitatem, in consuetudinem, in exempla malorum culpam, quod malefeceris, miserentes, nec suum pectus percutiunt, sed suffragum indecentis exultant iniquitatis. Sed mentitur iniquitas eis duplici baculo percussis, ut nec excusationis in peccatis locum habeant, quæ sola voluntate delectante aut consentiente sunt, quæ nulla legum, aut imperio, nisi divinis alligantur. Nec poenitentes dum excusant, misericordiam consequuntur. Apud terrenos quidem j. dices, qui plerumque ab ignorantia demerentur, in aliorum causis dijudicandis, sæpe opportuna est excusatio aliena vel propria: ne innocens poenalis sententia involvatur, sed apud Deum infallibiliter omnia cognoscentem nulla excusatio expedit, nulla tergiversatio congrua, nulla in excusatione verborum urbanitas opportuna, quoniam alia scientia sibi non potest inferri de rebus, quàm ab ætherio habuerit. qui novit omnia sicut futura erant, antequam fierent. Neque ut homo iudicat verus Deus, qui quæ falli & fallere nequit. Igitur si mala commiseris, quid excusas? Quid autem trepidas, si non feceris? Ad hujus peccatoris publicani imaginem unusquisque percutiat pectus suum, conterrens in animo semetipsum, solum se afferens suorum malorum

actorem sine admixtione confortii sui excusationis impropræ. Veruntamen multa sua pectora tundentes mole contrid præcordiorum malorum, sed nec submoven-tes occasiones & causas, nec cautelas præparantes ad postera, nec semetipsos ad optima disponentes, continentur functionibus peccatis, non removens. Expediat autem ad removenda peccata, & ad pro male factis misericordiam consequendam, cum mentali premensura atque tunctione pectoris occasiones & causas removere malorum. & in cautella maxime fieri pro futuris, & opere susceptibilem fieri antodon virtuosum. Adiecit etiam ille publicanus ad tres corporeas actiones supplex verbum, dicens: Domine propitius esto mihi peccatori. Confiteatur Dominum omnium creatorem, confiteatur creaturam se esse, quam fecit dicens, mihi: confiteatur malum, quod ipse apposuit, adjiciens peccatori. Ac si diceret: O nunc Deum verum Dominum meum voco & peto esse propitium. Propono, quid fecisti, & quid feci. Tu me fecisti. ego me peccatorem feci. Ergo per te remitte, quod feci, propter id, quod creando fecisti. Si peccatorem solum aspicis, quem ego feci, damna-beris. Si me verò, qui in tu creando fecisti consideras, propitius eris in quantum meæ, ne deroges creaturæ tuæ. Non solum allego, quod feceris, quia culpa ex factione caret, nihil enim maculatum facere potuisti. Propinatione non indiget, quod culpam non habet. Nec duntaxat allego, quod feci, quia dignum est à propinatione repelli. Utrumque connecto peiens, mihi peccatori Domine propitius esto. Fideles ille sermo & omnia acceptione dignus, veritatem confitenti, existentem scilicet creatum & peccatum, creatum Dei, & peccatum hominis, creatum mihi, peccatum peccatori, ut ex humili confessione veritatis gratia exauditionis obveniat. Quid enim est homo, nisi creatura quædam digna facta, summe donata, pro eo, quod in sua editione imaginem sui creatoris accepit, non in visibili, sed in invisibili parte, ut esset spiritus incorruptibilis, immortalis, libera in arbitrio, quædam lux divinæ bonitatis in temis, prout separata substantia erat in cælis, apta uni divinæ, quam in fine sæculorum accepit, receptaculum divinarum charitatum, cui demones ad exercitum, Angeli ad custodiam deputati sunt, susceptibilis ex demeritis poenæ, pro merito gloriæ, tantumque à Deo deligipotuit, ut pro sua redemptione illum ascriperet sævæ poenæ. Quid autem peccator, nisi omnium horum, ut est in se destructor & dissipator, avertens se à potioribus, sed ad minora converrens propria delecta-

Psalm. 140.

lectatus potestare. sui obiciens legem Dei, propter se conemniens Deum, propter quem conemneri debet seipsum. Proinde vide me factum tam dignum à te, & peccatorem iam malum à me, pro quo ædò precor: Propitius es homini peccatori. Remove additum, conserva creatum. Procul dubio, misericordiam accipit miser, si suam misericordiam cognoscendo etiam in Dei bonitate confidit. & exposcit humiliter, quod necessarium non ventuiter, quoniam non obliviscitur misericordiam Deum, neque continebit in iram misericordias suas, secundum quas David petivit sibi veniam dari, & obtinuit, cum dixisset: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Magnam porro confitebatur misericordiam, qui Dei precabatur misericordiam magnam. Super infirmitate magna, magna medicina depokatur, & medicina magna multitudinem infirmis sanis. **2 Reg. 12.** arguit. Et cum ipse David dicit coram Nathan, peccavi, audit exemplo, transiit Deus peccatum tuum à te. Et, non vult Deus in ortem peccatorum, sed ut convertatur, & vivat. Et de ipso scriptura dicit: Miserere omnium Domine, & nihil odisti eorum. quæ fecisti, & stimulas peccata hominum propter poenitentiam. Manifestorum autem & humilium semper tibi placuit deprecatio. Quamobrem Salvator parabolam coarptavit, iuxta, & in se confidentes, aspernatoresque aliorum refellens. & humiles in virtute firmavit: dicens: *Amen dico vobis, descendet hic ab illo justificatus in domum suam, scilicet publicanus humilis à pharisæo superbo. Unde justificatus? Quia se cognovit inexcusate peccatorem, non seipsum aspernans, non in se confidens, & solam misericordiam Dei implorabat, quem Deus justificavit ex misericordia, non in specie peccati miseria, ab illo pharisæo remanente in altitudine cordis sui. Ratio autem irrefragabilis subinfertur: Quia omnis, qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat,*

exaltabitur. Exaltatio à seipso ad casum fit & id profundius, quo exaltatus affectata sublimitas. Nemo à seipso assumens honorem, dignus est illo, magis verò per vandum. Si bonus est homo, cur sublimitas petat? Si autem malus, deprimi, non exaltari, meretur. Si bonus est, virtute quis bonus est. Virtus nil extra seipsam querit, raum tenens unum esse positorem ejus, & retributorem infallibilem acti omnibus ejus. Ac per hoc apud homines nihil querit, qui ex virtutum actionibus sperat à Deo. Nec dicenda est virtus digna celestibus exaltationem apud homines querens, & de propria virtute presumere non est pro virtute, sed pro vitio judicandum. Quo igitur te & ex quo & ante quem o homo te exaltando protendis? utique quo? ignoro. Ex quo? ex natura sublimitas propria, copiarerum, ex adjectis qualitatibus. Horum nihil à te, hæc penitus ab alio accepisti. Ante quem vero? Si ante homines, virtutem perdidisti, & præmium, cum virtus non sit ad homines, sed ad Deum, & fallunt & fallunt humana iudicia, Deus autem impassibiliter te habet ad hæc. Si ante Deum, in vacuum laborasti, novit enim infallibiliter oñem de perditione aut exaltatione dignum, in iustitia judicabit, nec ex dilatione præterbit ipsi iustitia, nisi mutatione illam prævenire in alteram partem. Cur igitur in conspectu Dum te exaltas, quoniam minem magnificat, nisi id gaudium, neminem à se repellit, nisi indignum, ex voluntate propria impetens ad sublimitas exollere, non impatienti animo jam depressus. Aliud enim est ab alio humiliari, aliud humiliter seipsum. Primum dupliciter laedit, si defuerit voluntaria patientia virtus, secundum verò semper ad præmium reservatur. Ipsa penitus Salvatoris hic & alibi nobis est patrona sententia, qua, qui se exaltat, humiliabitur, qui vero se humiliat, exaltabitur.

Cap. XXVI.

De parabola posita pro orationis instantia, secundum Lucam.

Certum est, quod natura homines facti sumus in voluntate nostra mali, gratia Dei iusti, divina ope indigni, nullam ex nobis sufficientiam, sed defectum habentes. Et nisi abstergeremus, quod prava voluntate contraximus, iusta in nos poena deferretur. Ignit, ut, quod sumus natura, fervetur, & quod mala voluntate additum est, depellatur: & ut iusti ex gratia simus, Dei misericordia & adiutorio indigemus. Et ut defectum in partem alteram transferamus, oratione penitus opus est,

ex qua magna nobis conferuntur auctoritas, ut nobis faciales alii necessarij non sint, si reconciliari petimus apud Deum. Unusquisque pro seipsum post illam summam mediatoris æterni atque facialis in humanitate per crucem tractatam concordiam, per orationem valet inimicitias inter nos & Deum tollere, prohibere contrarium, & obtinere, quod expedit, veritatem si perseveranter oraverit, & si non defuerit etiam non auditis, inhaerenter menti præfigens, quod aut suum votum, aut melius in tem-

pore, in loco, in facto pro ipso accipiet ab æterno Deo æternæ decretum. Sæpe quidem in hoc opere de oratione tacitum est, quod Salvator videntur intendere, scilicet orationis instantiam inquiremus. *Quia oportet semper orare, & non deficere.* Oratio, si ad quem fiat, orantis defectum arguit, aut quia patitur, quod molestat, aut quia non habet, quod expedit, nec non & copiam ejus, cui exhibetur, quod possit utrumque depellere. Quæ tam diu est agenda, donec mala passio depellatur, & præstetur expeditum. Et quoniam indeficienter externus & internus nos undique mala premunt, indeficientem orationem expedit exhibere. Nec adhuc degentes penialiter in hac vita mortali accepimus remunerationem votorum, neque aliquid ultra velimus, imo nec velle possumus præter illud summum bonum, quod velle hominem terminat, non fallit, quin semper habere velit. Innumerabilia quidem sunt prementia mala, maxime illa invisibilia, quæ inest invisus hostis antiquus, satigans animam suis fallacis avertere à vero & summo Deo, impellens in illam superbiam, ut non elevetur, unde & quæ ipse deest est. Nunquid ab hac vexatione quiescit studens animas hominum illa sagitta confodere, quæ ipse non ab alio, quam à seipso confusus est. Et pharynx laqueis irretire conatur, & intemperantia fumentorum & lubricitate brutalis inquinat visibile & invisibile nostrum. Succendi ignem furentem in naturæ consortem, & terra caligine videndi radio proximum, æque fratrem, totum esse nostrum involvit, ad cupiditatem & negligentiam inclinans virilitatem nostram. Et nos ipsi etiam sine demonibus facti sumus demones, seducētes, imo inducentes nosmetipsos in cogitationes & actiones iræ dignas. Obicit se nostris sensibus cum suis amantibus mundus, trahens eos in concupiscentias suas, quos anima male cauta sequitur. Et sociata cum eis, sed & delectata in eis cum mundo posita in maligno dulcia pacta trahit, futuras & horrendas amaritudines paritura. Sæviorem verb, sed apparentem amicum præ cæteris seipsum unusquisque patitur hostem, à quo quis erutus, unde alios timeat visibiles seu invisibiles non habebit. Multa etiam molesta mundus habet & inest, & caro nostra vanè lauciat, ut sepe faciat exorbitare à via in superna tendentes. Hæc interfester sunt ad nos, ut nec sine bello spatium vite prætereat, nec dormiens requiem accipiat agonista. N inquit & nusquam in sæculo pax est ab his rebus hominibus super terram. Ergo

bella insunt, pax abest, hostes prohibere non possumus, imponunt sunt aliqui visi & cogniti, aliqui nec visi nec cogniti, & quæ parte insistant ignorari, aliqui mui, solum ex aspectu lædentes, aliqui amant & dulces, nos ipsi existentes. Quos omnes nec valemus aliquando nostra virtute subjugare, non cessantes nobiscum è regione habere congruissimum. Promde oportet orare ad illum, & non deficere, qui de celo solus præstat auxilium ad tuendum. Paucis aut nullis dedit de tam multiplici hoste victoriam, cum usquequo animæ excludatur à corpore, non quiescat à spiritualibus bellis, sed hostium reprimat vires, ne vincant, nobis virtutem resistendi tribuens, ne vincamur. Totâ vitâ hominis est milita super terram, ut semper orare oporteat, non ut tales hostes coram nobis intereat, sed ne super nos suis viribus invaleant. Nec invicti divina virtute ab hostibus hujuscemodi existentes sic superna concedimus, sed inclinatione virtutum, quæ non conceduntur exemplo, nisi quæ orando datorem exposuisset. Omnis enim est oportuna oratio incessabiliter importuna. Nec sic intelligendum est, ut nulla sit intercapedo temporis ab orando, cum & sopor interdum opprimat, & assumentus cibis sit ad valetudinem, & spatium expedit ad quietem, & plures cogantur inevitabiliter ad laborem, sed quod intentio nostra sit ad illum in omni vita nostra, & tempus lucis, æque tenebrarum non prætereant, quin in aliquo sui spatio coram altissimo animo & corpore assistatur ad orandum illum pro expeditis nobis in miserationibus suis. Et omne virtutis opus factum à nobis, orat pro nobis quo peragendo oportet indeficienter intendere in animo ex immoto amore, in corpore, ut se possibilitas offert. Nec est defectus orationis aut operis, ubi non est defectus valde voluntatis. Hac necessitate orandi perspecta, in exhortatione facti ad explanationem rei Salvator parabolam posuit, dicens: *Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, & bonum non verebatur. Vidua autem quædam erat in civitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindicabo me de adversario meo. Et non habebat per multum tempus, & post hæc autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec homines vercor, tamen quia molestus est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ut in novissimo veniens succurreret mihi. Ait Dominus: Audite, quid judex iniquitatis dixit. Auger parabola fidem & exercitationem orandi, ut is, cui precario porrigitur, saltem importunitate & assidue vincatur.*

vin.

vincatur, facturus petiitum deprecans. Nec ad aliud parabola se videtur extendere, quàm ut indeficientem orationem pro votis seu expeditivis obtinendis faciat. Atamen mirum, quòd sub iudice in quo exaudito viduâ importunam, Deum bonum petentes exauditorum insinuat. Horrendum, nisi positionem negotii ad negotium, non personam, aut ad personam assumamus. In similem horritatem trajicitur, quod orans petierit ultionem, quam Deus omnimodè sibi reservavit, secundùm illam sententiam: *Mihi vindictam, & ego retribuam.* Magis autem, qui exauditione data horrendam locutionem, imò sententiam facit. Nec inducitur à Salvatore ultionem petere, qui & à quo jubemur omnia nobis illate dimittere, ut nisi dimiserimus proximis nostris ex corde, nec dimittatur & nobis. Et Salvatoris sententia in plerisque scripturæ sententiis explicita, & implicitis mandata, & innuit, quòd nisi aliena mala dimiserimus, nostra penitus non dimittit. Admirationem facit & teneum, quod ideo

exaudivit viduam illam in petitionibus illius, ne suggillaretur ab ea in finibus ejus, cum nec res hujuscemodi adfuit Domino, neque possint. In solita ista praterant. Solum id decematur, quod orationem indeficientem ex hac parabola Christus astruit, ut importuna oratione inclinatus est exauditioni iudex iniquus, quanto magis inclinabitur verus & bonus Deus. Et terrere voluisse videureos, qui alios comprimunt & arcere ne alios comprimant: quoniam sicut iudex fecit viduæ petenti vindictam, ipse faciet electis suis. Unde subiecit: *Deus autem non faciet vindictam electorum clamantium ad se die æternæ, & patientiam habebitis in illis?* Dico autem vobis, quia etiam faciet vindictam illorum, scilicet indeficientes ad se clamantium. *Perantamen Filius hominis veniens, putas inverteret fidem in terra?* Quia secundùm fidem operibus suam propriam vel alienam fiet, & retribuentur cuiusque mortaliū. Quærit filius hominis invenire fidem, imò fidelitatem. Fides multis, sed fidelitas paucis inest.

Deut. 32.

Rom. 12.

Cap. XXVII.

De parabola ficulneæ ad dignoscendam futurorum, secundum Matth. Marc. & Luc.

Signa quamvis non semper nec omnibus tamen interdum & aliquibus, petentibus data sunt. Ex scriptum etiam ab intentione petentium, ut Iudei sublimitatis signum querentes, infirmitatis acceperunt, recommendando Jonæ præteritum capificium pro Christi humanatione futura. Iustè quidem signa denegantur optata, oportune atque utiliter petita conceduntur. Hinc, cum multa pericula futura denunciarentur à Christo, signum expressum & tacitum expetitur est, si quando talia evenirent. Et inter cætera de ficulnea similitudinem seu parabolam posuit. Atamen potius inter similitudines hæc ponende erat, sed sic dictum est: *Ab arbore sci discite parabolam.* Ficus absque flore in fructus prodit. Nec ejus gemæ prius in flores, quàm in fructus erumpunt, imò sic in fructus, quod in flores nunquam. Et inter cæteras arbores fructus edit dulciores, ut, cum ad maturitatem perveniunt, interior & exterior manditi possint. Succus ejus lacteus est, pruritum incedendum & incendium facit. Parum durabilis fructus ejus, nisi decoquatur ad solem. Ex hujuscemodi foliis malè se tenet Adam, ac si de illa commedisset arbore

interdicta. Fecerunt enim primi parentes post peccatum perizonata ficus, excutiones quidem & tegumenta verborum, non de his, quæ non fecerunt, sed de his, quæ fecerunt. Nemo de eo, quod non fecit, nisi calumnia ingeratur, sed de eo, quod patrat timens poenam, suffugium excusationis inquit. Ac per hoc in argumentum trahitur, quod sic vocata fuerit ab impositione Adæ vetita illa frutex, sed post peccatum nomen scientiæ boni & mali in perpetuum acceptura. A qua Salvator voluit parabolam trahere ad ea, quæ futura erant, ut sicut pronuncia est ætatis, sic malorum tantorum crebrositas regnum Dei, finemque mundi denunciet esse vicinum. Nam sicut res Evangelistæ referunt, multa prætere pericula dicta sunt ante ultimum Salvatoris adventum, ut non solum rei veritate credantur ista fieri, sed etiam innuancieb post sequi adventum Filii Dei, de omni actione mortalium sententiam prolaturi. *Ab arbore, inquit, sci discite parabolam.* Cum ramus ejus tener fuerit, & folia ejus nuda, scitis, quia prope est æstas. Ita & vos, cum videtis hæc omnia fieri, scitote, quia prope est & in manus seu in oſſibus. Alius autem Evangelistæ plus expressit. *Videte ficulnæ*

Gen. 3.

Matth. 24.

Marci 13.

Luc. 21.

ficalem & omnes arbores, cum producantur jam ex se fructus, scitis, quia prope est aestas. Ita & vos, cum videritis haec omnia fieri, scitate, quia prope est regnum Dei. Quamvis omnes addant arbores fructificantes ad aetatis praesagium, tamen arbor fici praefertur in ea designatio, quoniam praetula Libcas. *Levate capita vestra*, quoniam appropinquat redemptio vestra, ut alia laetique consideratione filii Dei expectentur adveniens, ab his dumtaxat, qui ejus redemptionis per sanguinem meruerunt esse participes. Et hi, qui satagunt fieri non in repositione apparentis velut florum, sed illico sicut in bonorum operum fructu. Nec anitis amato sint in agendis, sed fecerant omnia dulciter pro sperandis. Et mature omnia fiant, ut ex recta intentione atque laetitia testimonio digna reddantur, ut maturus fici fructus intus & exterius placeat. Quod si servandus in longum, de quo si fore oportet: sic & opera naturalia, si ad aeternitatem in beatitudinem tentamus inducere, sub sole iustitiae Christo supponimus, ut ipse sua virtute perficiat imperfectiorem imperitum. Non enim oportet nos quibus digna, quia in tempore & temporibus & moribus facta aeternam beatitudinem foris erant, nisi Christus aeternus Dei filius sua potestatem charitatis sollasset, & induxisset in beatitudinem illam. Succus lactis ad puritatem trahit purum & insensibilem, ut quidam impenitentia semper in meliora tendamus, si iam ex vicino Dei filii peristolamur ultimum adventum, & si sic prope factum est regnum Dei. Veritatem sane intelligere nobis periculum est, quod alia contemplatione arbor fici modo proponitur in futurorum parabola, pro eo, quod protoplasti post inficiabile malum ex ejus foliis perizomata texuerunt. Non enim illorum inobedientia tot malis spiritualibus & corporalibus illos & totum futurum genus humanum adscripsit, sed quod texuerunt perizomata fici, scilicet excusationes in manifestis peccatis agentes, ut unus alteri, alter serpenti crimen immineret ut tandem culpa refunderetur in Deum, qui tale animal edidisset. Poro seipsum & posteritatem ipsorum, si inexcusate petivissent veniam, à tot malis, atque periculis absolvisset, sine cunctatione humiliter supplicantibus indulgisset illis Deus, ut

saltem ex translatione culpa non esset quavis quilibet ponat suo arbitrio merere. Damnabitur fuit illa excusationis superbia, quam inobedientia prima crediderunt enim se tegere summo Deo, & se ab ipso arborum foliis obvelare, cui nihil obtegere possit. Ficus igitur in parabola, ut scimus, unde mala, unde horrenda futura iudicia, unde Christi ad iudicium timetur adventus, & moveamus perizomata, quia omnia nuda sunt & aperta oculis ejus. Itaque nolite ante tempus iudicare fratres, quousque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordis. Submovenus omnino perizomata fici in futuro iudicio. Necnon & aliud intellegendum ex parabola fici, dulces fructus, perducens, quoniam ex dulcedine mundi & carnis, cum excusatur, amantidum magna exornatur: ex dulcedine vero virtutum beatitudo gignitur, ut illa dulcedo fici fructus ad utramque virtutum atque virtutum per parabolam velia dulcedinem, prope credamus regnum Dei, etiam in januis ejus Christi adventum, qui de omnibus iustis iudicabit actionibus virtutum atque virtutum, illis infernum poenale supplicium, aliis tribuens aeternum, ac beatificum regnum. Unde discamus ab arbor fici parabolam, non tamen futurorum, sed etiam corrigendorum morum, atque corrigendorum. Magis nos Christus voluit ex parabola ejus bonis moribus esse instructos, quam praescios futurorum. Quid enim rerum venturarum, praesentia valet, si bonorum morum integritas desit? Non enim scientia salva, sed virtus. Itaque transiit omnis divina scriptura quomodolibet edita, malorum cautellam & bonorum actionem insinuat. Alter autem & rarus tener, & folia nata, & fructus, producti fici seu alterius arboris, ex quibus aetas vicina cognoscitur, hoc innuntiat, quod dispositio prima mentis folia confessionis, edificationis & laudis, fructus boni operis adesse aeternam claritatem, & dilectionis ardorem, atque talem aeternam praeparant. Et ea similitudine multitudo malorum destruentium multitudinem, alia novitate domandam, Dei regnum proximum, adventum Christi irremotum enuntiant, ut affectus & mores moneantur in aeternum, & aha vita requirantur ardenter.

*De parabola decem differentium Virginum pro diverso fine
omnium electorum five reproborum, secundum Mattheum
tantum.*

Hæc parabola non sic in rei factio, prout sonat littera, gesta est, sed fictionem Sanctam Salvator innouit, ut cautum faceret omne humanum genus ad futuram sententiam audiendam, qua pars hominum quasi ex portionibus æquis admittebatur ad præmium, reliqua verò exclusionem patietur æternam. Sub virtute virginutatis à Salvatore parabola posita est, & pro consummatione Sæculi, quoniam Virginem fecit Deus humanam naturam in parentibus primis, sicque servatur ex corruptis genitoribus in nascentibus cæteris. Nec hoc corporale naturæ donum ex propagatione, quæ agitur ex corruptione, propter peccatum ablatum est. Quod etiam in advenu in carnem supra communem naturæ propagationis ulum singulariter & miraculose in sua incarnatione munstravit, & ex Virgine natus in se, suæque genitricis servavit. Grandis factus docuit post missionem Spiritus Sancti, innumerabiles personas utriusque sexus usque ad mortem animavit ad illam. Sed nec credendum est, quod sub illa virginitate corporea in decem calculata Virginitus, omnis cæteris salvandorum atque reproborum sit inclusus. Sub alia quippe virginute in denario numero Christus parabolam posuit, sub illa videlicet, qua integritate Fidei apud omnes gentes unus summus & æternus tenetur, & creditur verus Deus. Præsertim illi intelligendi sunt sub ista parabola, qui Christianæ Fidei signaculum acceperunt, qui regnum cælorum, quod est ecclesia militans, dicuntur, qui sponso Christo & ecclesie sponse, scilicet triumphanti, pro suscepta fide venire obviam possunt. Nunquam & nusquam aliquis fecit obvium sponso & sponse Christo, & ecclesie in hoc Sæculo, præterquam in signaculo Fidei, nisi obviationem ad impedimentum, aut acceperimus in contrariam actionem, quod hic nequit intelligi, cum omnes pulsaverunt, jamiam sponsi aperiri eis obnixè postulant: Sed concionem illorum qui ex fide sunt tanquam modo capiamus, pro quibus sic parabola posita est. Tunc (scilicet in fine Sæculi) simile est regnum cælorum decem Virginitus, qui accipientes lampades suas exierant obviam sponso & sponse.

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

Quinque autem ex eis erant satue, & quinque prudentes. Regnum cælorum est ecclesia peregrina, merito vocata regnum cælorum, quoniam cælestis est, qui illam condidit, & ad cælestia præordinavit, atque vocavit, cælestibus illam disciplinis instruxit, terrenis propter cælestia contemnere docuit, cælestibus illam virtutibus decoravit, sibi regna cælestia repromisit. Necnon & regnum cælorum præsentis transitus ecclesia dicitur, propter celata mysteria, in qua si facta creduntur, factorum omnium modi à mente celantur. Et propter sublimitatem, quam possidet à Synagoga, quæ sicut ipsa in compositionem ducatur, terra est ipsa cælum, ac omnes aliæ conciones, in quibus apparere potuit aliqua religio bonitatis. Denarius verò numerus ad eos, qui acceperunt divina præcepta tili numero prætaxata, quorum aliqui quinque sensibus doctissimi illa facere contempserunt, solum nomen virginis Fidei reservantes, alique cohibentes à perhibitis quinque sensibus animo & moribus servavere. Omnes tamen acceperunt lampades suas, scilicet se paraverunt, prout in eis erat, ad recipiendas divinas repositiones. Sed quinque ex eis erant satue, quia se à forinsecis sensibus decipi permiserunt. Nihil stultius, quam se permitti suo damno ab inferiore devinci, cui potest resisti. Quid ad majorem satietatem hominibus adscribi potest, quam quod à quinquariis sensuum illecebra pessundentur? Merito scriptum est: Cor satui vas contractum, & omnem sapientiam non tenebit. Vas contractum liquores non retinet, nec cor satui scientiam agendorum, nec novit cavere, qui sibi possunt inferre jacturam. Nulla sapientia satuo adest, qua se preparat in futurum. Quinque igitur satue, quia sumentes lampades (ad obvium sponso & sponse) oleum (sumentes lampades) non sumpserunt. Non consideraverunt Dei beneficia in oleo misericordie designata, gratis impena moribus, ex quibus sapientes fierent, & scirent, quid agendum esset pro receptis in merito retributionis, velut unus de sapientibus scire cupiebat, inquirens & dicens: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi? Consideratio benefici-

G g g

rum

rum ad gratitudinem sapientem animam facit. Oleum non fumere in hanc considerationem non venire penitus est. Sapientes sive prudentes acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Prudentes futurum è regione constituunt, ut quod illis defuit, illis adfit. Quinque ut prudentes describuntur, quoniam quinque corporis sensus debita sapientia rationabiliter frastaverunt. Et obviam sponso & sponse venientes in fide suscepta, oleum in vasis suis cum lampadibus acceperunt. Hic lampades non pro vasis, sed pro luminiosis flammis accipiuntur. Nam si hic ut supra de fatuis pro vasis acciperentur, superfluum esset hic his vasa replicare. Quis intellectus clarus hic extrahi posset, acceperunt oleum in vasis cum vasis, si lampades pro vasis acciperentur, quamquam & in aliis locutionibus in ista serie textus Evangelici etiam pro vasis intelligantur. Sed si me non fallit ista locutio, sensus huiusmodi est habendus,

Barth. 1.

Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum luminibus. Nam: Et lampades vix sunt in monte Sina dum lex daretur, & aspectus quatuor animalium quasi aspectus lampadum. Nam lampades in monte luminose flammæ. Et quatuor animalium aspectus ut aspectus lampadum, videlicet luminosorum flammarum, quoniam illa lex ignea fuit & luminosa præ cæteris aliis, quousque quatuor animalium appareret aspectus. Et quoniam calorem habet ignea flamma, Dei charitatem ostendit, qua dedit legem retinentem populum, ne ab ipso deflueret. Et lumen & charitas est in quatuor animalibus. Et luminose flammæ sunt in vasis prudentium, & oleum, quod lumen est fomentum, ut intelligantur in vasis animæ, quæ receptacula sunt divinorum beneficiorum. Et omnes nascimur vasa iuxta, sed efficimur vasa misericordie. Oleum est ipsa pia consideratio acceptorum, similiter & promissorum. Lampades flammæ bonæ intelligentiæ & charitatis sursum tendentes sunt, lumen, quo rectè gradiamur, calor, ne tepescamus. Moram autem faciente sponso dormitaverunt omnes & dormierunt. Mora sponsi in id, quod ad iudicium futurum pertinet, & in cunctorum mortem & in resurrectionem trajicitur, quod post vocationem suam & post acceptam ab hominibus fidem omnes dormiunt & acquiescunt in voluptatibus propriis, & actionibus voluntariis, & tandem penali morte sopiuntur. Et ipse sponsus moratur expectans emendationem, daturus mortem, & demum iudicium peracturus. *Meditans autem nocte clamor factus est, ecce sponsus venit, exite obviam ei à prima obviatio-*

Fidel. Nec amplius sponsa memoratur, sed solum sponsus in actionibus mysterii huius: Quoniam non ad sponsum, sed ad sponsum spectat sententiæ ferendæ iudicium. Nec sponsa beata iudicabit, sponsa verò militans in his decem signata Virginitas, ad iudicium est ventura. Media nox profunda & omnimodam ignorantiam arguit futurorum, maxime temporis, quo iudicaturus adveniet, quia de die illa nemo scit, neque Angeli ejus in Cælo, neque Filius, nisi pater: Et tanquam fur in nocte ita veniet. Similitudo Christi ad furem non est personæ ad personam, neque negotii ad negotium, sed tantum temporis ad tempus, ut, sicut fur noctem in furando, ut nesciatur, expectat, sic. Christus iudicis tempus per ignorantiam à mentibus omnium abolebit. Clamor factus in evagationem auditionis ostendit, quod tam validus erit in tubicinio Angelorum, quod ab omnibus inevitabiliter audietur, denuncians sponsum repente venturum. Et tria hæc sic conjunctim obvenient, ut neutrum ab altero ex differentia temporis discernatur. Scilicet clamor, & resurrectio corporum, & adventus peracturi iudicium. *Tunc surrexerunt omnes Virgines ille (bonæ & malæ) & ornaverunt lampades suas.* Surgent potestate tonantis in sua virtute mirabiliter. Ornaverunt se ipsas velut vasa parantes recipere non merito præmia, imò divina bonitate atque largitate donanda. *Sed factæ (videntes se vacuas oleo, privatas lumine) sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostre extinguuntur.* Merito factæ, quia quod eis futurum erat providere nescierunt illecebre terrenis illecebris: Sed tardè sibi providere voluerunt, quoniam amplius tempus non erit. Magis autem præter omnem rationem, si de alienis bonis se fuisse satagebant. Favitas est tempus non prævenire per tempus, ut possibilitas ipsa permittit. Favitas est de aliena iustitia in conspectu Dei patrociniū querere, qui solum iudicabit ex propriis, ut nemo ex aliena, sed ex sua damnetur nequitia, nullus de alterius, sed per misericordiam Dei de propria iustitia coronetur. Esti per seipsum coeget unusquisque reddere rationem, jus in parte vel totum aliorum aliquis non accipiet, nec quisquam transferre valet, aut poterit ut alterum jura sua. Date nobis fatuis nunc factis sapientibus & cognoscentibus favitatem nostram de oleo vestro. Oramus vestris meritis adjuvari, quibus propina defuerunt, quibus nulla suppetit alia copia evadendi, quia lampades nostræ extinguuntur, oleum misericordie & considerationis bonorum fomentum

mentum luminis non habentes. Lampades hac vasa seu flammæ intelligi possunt, ut vasa privantur lumine, aut ipse flammæ veritatis & charitatis in nobis penitus sunt extinctæ. *Respondunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes & emite vobis.* Ideo prudentes, quia providere sibi noverant optimè in futurum. Et nunc in sapientia dant responsum. Nullius hominis iustitia, excepta iustitia Christi sufficit, nisi sibi, alioquin ex hominibus hominum potuisset esse redemptio. Acti sic responso inferretur: Bona nostra non sufficiunt nobis & vobis, imò deficerent proinus nobis, nisi Dei misericordia per pretium sanguinis subveniret, suppleretque defectum, ite nihil expectantes à nobis, sed ad vendentes potius, & emite vobis. Dono non invenitis suffragium, experimini si saltem commercio invenire valeatis. Non instruunt nec exprobrant, quia tunc nulla doctrina utiliter instruit, nec electorum est ex superbia infra se positis exprobare. Sed, quod sicut dicendum esset, sic à Salvatore dictum in parabola est ad cautelam presentium hominum & posterorum, in ademptione bonorum, devitatione futurorum malorum. Nec in illo extremo iudicio erunt commercia rerum, sed vendentes hi sunt intelligendi, qui malè in ista vita consulant, malè ducunt, malè sociantur, nequaquam laudant vitam malè agentium. *Domine autem eunt emere, venis sponsus, & quæ paratæ erant intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua.* Quomodo igitur ire ad emendum dicuntur, si tunc commercia nulla erunt, nisi quod reprobandæ animæ in considerationem tunc venient, si poterunt habere aliena subsidia, quæ divinis atque propriis caruerunt? Paratæ intrant ad nuptias paratæ in supernis, quoniam illæ supernæ non sunt paratæ, nisi in hac vita ante paratis. Clauditur janua, quia impermutabilis est iudex, cum diffinitivam sententiam dederit, neque ab ea potest haberi appellatio suffragium. Clauditur quidem janua juxta illam sententiam: Quoniam confortavit feras potarum suarum, benedixit Filiis tuis in te. Firmabuntur prævalidæ fere supernæ evitatis, ut ab ea ex eis non possit aut velit egredi, per Dei misericordiam & per accensam iustitiæ lampadem interomissus, nec quisquam intrare possit, etiamsi velit indignus, quoniam sic in illa benedicti atque confirmati sunt Filii, ut non possint exire futuri ab ea iterum peregrini, nec ad eos intrare dissi-

miles. Et hoc manifestat, quod sequitur: *Novissimè verò veniunt & reliquæ Virgines dicentes: Domine, domine aperi nobis.* At ille respondens ait: *Amen dico vobis, nescio vos.* Quæ nuper veniunt non recipiuntur, quoniam eo tempore, quo invitabantur ad nuptias, non ingredi velut imparatæ meruerunt, non habentes propria merita; declinantes ad aliena, maxime ad illorum, in quibus deceperunt. Applaudunt Verbis, ingeminant Dominum vocant, aperiri perunt ingressum, velut omnem locum credentes inscientes habere pœnalem, nisi à sponso ad nuptiarum sedilia intromittantur. Negatur eis introitus, ut ignorent à cognitore omnium repelluntur, eo demerito, quo fomentum luminis, id est, cognitionis & charitatis oleum habere noluerunt, quoniam ignorans ignorabitur, & nesciens nescietur. Nec ista gesta corporum atque morum sic accipienda sunt facta vel fieri, in multis enim repugnantia est à litera ad rei veritatem, & à rei veritate ad litteram, si prout littera prodit, facta credamus. Sed parabola est à Christo Salvatore inventa pro his, qui in divino iudicio celeritate iudicis, & ex apprehensione subita intellectuum exvelatorum, ista approbatione bonorum, & malorum reprobatione confestim, & sine mora quasi temporis fient. Esti aliquid interjaciatur tempus ratione creaturæ, quæ non agit, aut patitur nisi in tempore, quamvis Deus faciat sine tempore, modicum tamen erit. Vigiles & prudentes omnes vult esse omnium salutis author. Proinde parabolam solentis providentiæ atque admonitionis Verbo includit dicens: *Videte itaque, vigilate & orate, quis nescitis diem, neque horam quoniam tempus sit.* Non vult percutere, præcavere monens, non odit, sed diligit, qui instruit ad evitanda pericula. Pius est iudex, habens in manu iustitiæ romphæam, qui non vult invenire, quem punit, omnimode nitens sic solentes esse subjectos, ut nemini romphæa sit ad pœnem. Hinc pius omnium iudex permonet ante videre, vigilare mentem, orare adversus invisibilia mala, & pro his, qui ad cavendum expeditur iram iudicis & ad intrandum ad nuptias regni Dei: Quia nescimus diem neque punctalem horam illius ultimi temporis, quoniam amplius tempus non erit, quoniam tempus non sit, post quod æterna beatitudo vel sæva pœna erit,

Psal. 147.

*De parabola proficiscientis accipere sibi regnum, tradentisque
talenta sive mnas in exactione meritorum, secundum Mat-
theum & Lucam.*

Nihil Deus otiosum dedit hominibus aut imperinens, aut inordinatum ad debitum finem. Nec ex ratione factus est homo, quia & animalia ratione carentia. Et cum primus homo in paradiso Eden positus esset, in fodere quidem, ut operaretur & custodiret. Agunt supercoelestia, coelestia, subcoelestia & terrestria naturaliter operationes suas, etiam illa, quibus nullus sensus inest, sic & natura faciunt habentia sensum. Homines verò natura & arte operantur. Sed in eo, quod supercoelestibus similes sunt, & ad imaginem Dei facti, operatio ab eis exigitur in natura cum arte illa, quam exate coeunte percipiunt desuper infusivè seutradente homine, descendente doctrina, illam quidem dixerim artem virtutum agendam, qua possumus in suprema concendere visuri creatorem, nostrosque consimiles, non illam, qua mechanicè pro vivendi aptitudine in hac vira homines operantur. Ad quam operandam Dominus omnium cuncta expedientia hominibus contulit, ut non sit occasio feriendi usquequo verum sabbatum erit. Et dirè, atque inevitabiliter ab omnibus exigetur, quod acceperunt, quid verò fuerunt operati, ac si addiderunt lucrativo commercio ad dona suscepta. Nec iuste ab hominibus fieret exactione operum, nisi credita suscepissent. Ex creditis quidem nobis in opus deductis, aut otiosè retentis, rationem reddere compellemur, ut, si sic operati fuerimus cum danis & acceptis, ampliora recipere mereamur, aut auferri data & inutiliter accepta. Poterat enim omnipotens Deus hominem sicut & Angelum facere, ut absque talibus actionibus fieret beatus & divinitatis inspector, sed Angelus laboravit in illa conversione, qua se irconvertibiliter convertit ad Deum, alio sic non operante, sed descendente in barathrum. Non autem nostrum est perquirere, cur sic Deus non fecit, sed operari ut iussit non sua, sed utilitate nostra, cum bonorum nostrorum ipse non egeat. Voluit penitus nobis sui participium dare, imò totum iuxta capacitaris mensuram. Sed præordinavit quandam operationis iustitiam, ut operemur in his, quæ gratis dedit, ne illam beatitudinem habeamus omnino gratis. Gratiâ

quidem data sunt dona, non tamen gratis dabitur in patria. Sed quoniam operibus nostris quantumlibet magnis illam mereri nequiveramus, ipse unigenitus Filius Dei in humanitate assumpta voluit mereri pro nobis, qui cooperatores secum inquit, largitus etiam illa supra naturam charismata, quibus ei cooperemur, ut ex donis datis gratis agamus, ne auferantur à nobis ingratis. Et ut ista operandi dilectio cordibus audientium tenacius imprimeretur, posuit Salvator ipse parabolas, quæ simplici est aut dupli, cum aliter ipsam Matthæus, quo ad tempus & ad negotia, & quo ad ipsa vocabula diversè Lucas recitare videatur. Attamen si simplici est live dupli, una expositione claudetur. Dixit ergo: *Homo quidam nobilis peregre proficiscens, abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum & reverti. Vocavit servos suos, & tradidit illis bona sua. Et uni quidem dedit quinque talenta, alii duo, alii verò unum. Aliter Lucas: Vocatis decem servis suis dedit illis mnas, unicuique secundum propriam virtutem. Et ait ad illos: Negotiamini dum venio. Et profectus est statim. Cives autem ejus oderunt illum, & miserrunt legationem post illum, dicentes: Nolimus hunc regnare super nos. Homo nobilis est Dei Filius factus pro nobis homo, cujus nobilitas ineffabilis est ex utraque natura, quia ex divina & æterna, & ex humana incorrupta, & immaculata, ex hoc nobilis etiam, quia ipse humanæ naturæ decor natus ex Virgine. Insigne quidem singularis nobilitatis, & singularitatis nobilis fuit, quod quis in humanis ortus sit ex Virgine matre. Sed hic tam singulariter nobilis, & tam nobiliter singularis peregre proficisci voluit, dum abstractus à mortalitate communi, per veram resurrectionem, ut iterum non moriatur, nec mors sibi ulterius dominetur, cum per ascensionem à mortalibus separatus, dum cretibus substantiarum separatarum atque beatarum sociatus est. Sed hoc actum est in regione longinqua. Distant ista altissimas differentias magis, quam specialia quæque loca intervallorem sparis, quod beatus recessit à miseris, immortalis à mortalibus, iustus ab impiis, homo Deus ab hominibus puris, quamquam virtute,*

zute, potestate, defensione, sacramento, usque in finem sæculi nobiscum in hac vita etiam sit mansurus. Longè sunt ista, magis dignitate, quàm locis, cùm etiam loca immensurabiliter distent. Abiit quidem in illam longinquam regionem accipere sibi regnum, quoniam mors illi ultra non dominabitur, & destructo mortis imperio, regnum relinquitur vitæ. Et ipse nobilis vita est. Et omni defectione deposita, perfectum omnium perfectionum statutum est regnum. Et regnum ipsius regnum omnium sæculorum est. Et accepit regnum æternum, qui in temporali regno à temporali domino iudicatus est, & crucifixus ut rex, sicut monstrat non muratus ad positionem Iudæorum titulus triumphalis, JESUS Nazareus Rex Iudæorum. Sed nec sic ibat accipere regnum, ut non reverteretur ad eos, quos reliquerat, quoniam eo pacto Christus penetravit cœlos, conficiens cœlum empyreum, ubi æternum possidet beatificum regnum, ut etiam reversurus sit ad iudicandum iusto iudicio actiones bonorum, atque malorum, sicut angeli testificantur Apostolis, dicentes: Hic JESUS, qui assumptus est à vobis in cœlum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. Abiens tradidit dona servis. Indistinctè Mathæus, distinctè Lucas sub denario numero data dinumerans. In decem servis omnes intelliguntur, qui servant in decalogo, aut qui servire tenentur. Decem verò mnas distributæ secundum propriam virtutem, universa dona Dei significant, quia denarius numerus universalis & major irreplicatus est, & omnis multitudo aut aggregatio numerorum in istius radice cum replicatione consistit. Quæ dona secundum propriam virtutem, scilicet recipientium distributa sunt, quoniam non omnes eandem capacitatem habuerunt. Divina bonitas pro capacitatis mensura replet universa, ut aqua decurrens, quæ juxta captum replet foveas magnas, aut parvas, quas reperit. Donum quinque talentorum, concessio est quinque sensuum cum potentia usuâli. Lucrum cum eis de tantundem factum est, quod innocenter & sine macula custodiri sunt, ordinati, ut essent instrumenta virtutis. Donum duorum talentorum est, quod quis accepit ex actione & contemplatione posse lucrari in se bene ordinato, & in proximo in necessitate constituto. Unius verò talenti donum, affectus ab intellectu directus est, qui ad diligenda cœlestia & illa, quæ Dei sunt, est datus, & ad coelitarum corporum pro-

sequendum, & virtutum invisibilium argumentum. Sed hoc talenti donum abiconsum est ab improbo acceptore, ita ut nullum lucrum ferretur ex eo. Abiconsum talenti facta in terra defossa prodiit affectum terrenis rebus amabiliter implicatum, aut intellectum terrena solum sapientem, qui suadet affectui, quod novit diligere affectus, effectui, quod diligit facere. Potest autem esse & unius talenti donum intellectus & ingenii humani acumen, quod cùm potuisset se in alta sustollere, declinavit in ima. Et cùm potuisset cœlestia cognoscere, scire terrena procuravit. Et ex dono gratis impenso datum erat agere atque proficere in gratia. In natura illud abicondit, ut ex gratia amplius scire nollet, quàm quod natura suggeret. Magna propterea unius talenti donum, unius scilicet fidei, quæ colitur unus Deus, quæ sine operibus mortua est, in qua servus piger desit operari, abicondens fidem solum in terra sui cordis, non operans in ea in virtute confessionis, ut confiteretur Christum coram hominibus in bonis operibus, ac etiam in suppliciis, si esset pro fide ab æmulis fidei comprehensus. Veruntamen qui fuit talentorum dator suo tempore sit exactor, præmia tribuens operantibus sollicitis, ut essent potiores in bonis Domini sui, & intrarent in gaudium ejus, ut sua visione perpetuò fruerentur. Exactus servus piger in his, in quibus querit excusationis suffugium, semetipsum illaqueat, in quo se ergiverat querit, includitur. Et causæ, quas submitit ad suam pigritiam expiandam, illam potius propellere debuerunt, & sollicitum in actionibus facere, si durus & justus exactor est Dominus. Propterea huic servo dicitur: *De ore tuo te iudico servo æquam.* Quoniam non minus reus est, si in eo lucratus non fuit, quàm si prodigisset. Non enim excusatur servus accipiens ad feminandum semen ut multiplicetur, si ex integro servat, & illud domino suo restituit, damnificatus est dominus in spe sua, sperans messem ex semine. Quid igitur lucrari possumus cum acceptis, non Domini, sed nostræ utilitate unusquisque consideret. Ac per hoc nulli excusatio iusta erit, & ex quibus credimus iram Dei avertere, promeremur. Tollitur talentum à pigro, & bene operantibus datur. Non tamen eo intellectus ista sententia capitur, quod demeritum reproborum transeat in cumulum iustitiae electorum, ut unius poena gloriæ alterius augeat: quoniam sicut per proprium peccatum unusquisque damnatur, sic per

proprium iustitiam unusquisque sortiatur salutem, cooperante misericordia Salvatoris, cum merita nullius sufficiunt ad salvandum, nec augetur salus ex demerito, aut ex supplicio damnatorum. Ex propriis bonis operibus est auxes, non ex reorum suppliciis. Alioquin negativè, aut privativè, non affirmativè & positivè acquireretur, aut daretur beatitudo coelestis. Et qui fulgentior esset non de suo, sed de illo, quod sibi daretur ablatum ab alio. Sed eo sensu dictum est, quo nulla bona depereunt apud Deum, qui novit dignos esse bonorum, ex quo bene operans illam gloriam habear, quam & segnis, si fuisset solers, potuisset habere. Vera & substantialis beatitudo non augetur paucitate, nec minuitur multitudine sociorum. Parabolice quidem dictum est, sed Salvator exponit: *Omni enim habenti dabitur, & abundabit ei autem qui non habet, & id quod videtur habere, auferetur.* Ut id quod dictum est de auferendo talento, & alteri concedendo, non tantum intendat, quod dabantur habenti, quam quod piger illo privetur. Hinc adiectum est: *Omni habenti virtutem & bonam operationem dabitur gloria, ut abundet indefectè in æternum in ea.* Et qui non habet virtutem & debitam actionem, & id quod videtur habere auferetur. Solers verum. Non assensit qui habeat, sed quod videtur habere. Quoniam qui virtute & bonis operibus caret, nil boni habet, videtur tamen habere. Habent quidem esse & naturalia dona, & plurimi videntur fidem habere, sed quod habent infelicitate atque peccatitè erit, & fides ociosa non prodest. Sicquè sententia est: *Et inutilem servum efficit in tenebras exteriores, illic eris fletus & stridor dentium.* Saepe dictum est verbum istud. Exhortatur ad vigiliam Salvator, edisserens cur huiusmodi parabolam posuit, *Vigilate itaque omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere à ventura ira, & stare ante Filium hominis.* In orationibus vigilandum est,

sic & Petrus admonet: *Estote prudentes, & vigilate in orationibus ad præcavendam iram, scilicet iusti iudicii.* Et stare cum securitate innocentie, lata & jucunda facie, conscientia non rodente seu accusante de malis, sed testificante pro nobis ante filium hominis, cum iuste iudicaturus advenerit. Nam criminofus vultu proclivo ex crubescencia, & timore stat ante iudicem. Sed à delicto & peccato immunes, & si timeat iratum malis, tamen audet illum in facie intueri. Quod autem post factam collationem talentorum, & peregrinationem cives ejus, qui oderant illum, miserunt legationem post illum, dicentes: *Nolumus hunc regnare super nos, ad Judæos pertinet & ad Christianos fallaces.* Dixerunt Plato Judæi: *Non habemus regem, nisi Cæsarem, Christum reproban- tes, ne regnaret super eos.* Et triumphalem titulum conati sunt infringere, ne scriberetur rex Judæorum. Et postulaverunt dimitti latronem, & crucifigi Christum regem, adhuc in illa pertinacia perdurantes, quod Christus non sit Filius Dei, rex & Dominus universi, in cuius favore scriptum est, quod ipse est rex regum, & dominus dominantium. Perversi & fallaces etiam Christiani, terrenis rebus illecti, hujus vite labentis amenitatibus delectati, nolunt regi à crucifixo rege, ne motus carnis cruci penalitatis affligat, & cruce pauperum divitias tollat, & auferat honores parabulo vitiosis, & cogat patienter omnia mala ferre, usque ad ignominiam mortis. Legatio inissa nulla verior, quam perversa voluntas, quam ex alto Christus cognoscit. Ecce culpa, inspicie ultionem. *Veruntamen inimicos meos illos, qui noluerunt me regnare super se, adinverte hic, & interfi ite ante me.* Quotquot respuunt regi legibus Christi, ipso iudicante in æternum interituri sunt. Cætera de numis & servis una est expositio cum talentis.

Joan. 19.

Petr. 1.

Cap. XXX.

De parabolis simul connexis vigilantium servorum, & fidelis & prudentis dispensatoris, & janitoris, ad inducendam cautelam pro futuro iudicio & debitam actionem pro præmio, secundum Matthæum, Marcum & Lucam.

Sæpe querunt mundi principes esse terrori subjectis, nec præmonent eos, ne per cautelam delinquant: sed ad punitionem avidi, ad fœvitiam faciles, plus debito & præter iustitiam inter- dum militant. Et acti superbia magna, suorum voluntatum suos servos voluit esse

ante Prophetas, querentes calumnias involvendi, si placita etiam non prolata non perfecerint. Eni aliquando cum principatu utuntur doctrinalibus verbis, magis expedi- enda vota, quam subditorum atque servo- rum utilitates aspicunt, non facti amore ad servos, quibus omnino indigent, sine quibus

tur-

turpis & vilis aut nullus esset principatus, sed ita truces plerumque ad eos sunt, ac si servi inevitabili opportunitate ipsis dominis indigerent. Sed omnium creator, Salvator & Dominus, qui servis non indiget, nec aliquo extra seipsum eget, & à quo quilibet creatura, ut sit & rationalis, ut bene sit, opus habet, non suis, quasi indigus, sed nostris utilitatibus consulit, non tantum temporalibus, sed & æternis, sub parabola omnes discipulos, quos habebat præsentis & futuros, tali doctrina præmonuit. *Attendite ne graventur corda vestra crapula, & ebrietate, & carnis hujus vite, & superveniat in vos repentina dies illa. Tanquam enim laqueus superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate, quia nescitis, qua hora Dominus vestrum venturus sit.* Præmonuit servari ex integro corda, non corpora, quia ipsa receptacula sunt virtutum & divinarum infusionum, similiter & vitiorum. Et corda, non corpora in nostris actionibus respicit, & affectum cordis, non corporis sensum pensat. Cordi loquitur omnis scientia scripturarum. Ex ipso nostra bona & mala exeunt, & omni custodia servari jubetur. *Omni custodia serva cor, quoniam ex ipso vita procedit.* Hinc Salvator maxime servari suadet à crapula. Opprimunt enim elæx voluptuose sumptus hominum corda, ut nec vigilant ad verum, nec caveant detrimentum. Et optimum est gratia stabilire cor, non elcis, quæ non profuerunt ambulanti in eis. Et ab ebrietate removenda sunt corda. Inebriat namque vinum nimietate potatum, & à veritate avertit hominum corda. Quoniam fornicatio, vinum, & ebrietas auferunt cor. Cui non est solers cor, neque DEUS cum eo. In corde charitas, qua nobiscum DEUS moratur, moramurque cum illo. Equidem autem & hujus vite curæ sic humana corda gravant, ut nisi summotis ad verum futurum DEI judicium propinquum sive remotum non possit esse aspectus. Pondera sunt deprimentia, ne ad Deum erigamur, & obvelamenta impediunt lumen. Non expedit aliquem præpeditum esse, cui consilium contemplari futura & separari ad magni regis, seu imperatoris adventum, maxime si, cum non speratur, adveniet. Proinde cavendum est à crapula & ebrietate & à cura, ne superveniat repentina dies illa. Repentina quidem à subitanea insperata tanquam laqueus superveniens. Absconsus quid enunciat laqueus & inexplicabilem involutionem, & illaqueationem cunctorum, cum desuper veniet ad capiendum sedentes in terra deorsum. De cuncto capiuntur ubi ob-

viare non poterunt super terræ faciem habitantes. Proinde vigilandum, ad quod hortatur: *Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vestrum venturus sit.* Ubi certus rerum eventus ex tempore incertus, ad expectationem suspendit continuò mentes. *Sicut enim homo, qui peregrè profectus reliquit domum suam, & dedit servis suis potestatem cujuscuque operis, & janitori præcepit, ut vigilaret.* Parabolicè loquitur Christus de humanis & moralibus actionibus hominum, ut ex his bene agendi viam informet. Proficiscitur aliquis Dominus derelinquens bona sua in servorum custodia cum auctoritate agendorum semper tamen vigilas præcipiens ad suum sibi determinatum adventum, servis suis seu janitori omnino incertum. Ex hujusmodi typo se Salvator ingessit, qui peregrè ab hac vita in aliam in assumpta carne proficiscens, hujus sæculi visibilis, ac etiam sacramentalis ecclesiæ donum suis fidelibus dereliquit, tribuens omnibus arbitrii libertatem. Sicut enim in creatione angelis & hominibus data est voluntas libera, quod liberis, id agendi, sic in creatione non est ablata, sed iterum concessa potestas, ut quod placuerit, exerceant in domo utraque Salvatoris nostri DEI. Ad quam domum liberum & libitum sibi reservans adventum, sibi cognitum, servis insperatum, menti nostræ velut custodi pervigili & sollicito janitori præcepit, ut vigilaret, ea condicione, ut adveniēti Domino non ut imparatus, sed ut paratus aperiat. Necessarius est & utilis ad tam magnum adventum Domini mentis oculus non sopitus, etiam si necessitate urgente oculus corporalis obdormiat. Sed si nocte Dominus venerit, ne sibi occurrentem sit corpore præpedito aut hora pallente, hinc subinfertur: *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Et vos similes hominibus expectantibus Dominum suum, quando revertatur à nuptiis. Expectant dominum boni servi præcincti ad obsequendum, gestantes lucernas in manibus, ne obsequendo errent, si nocte Domini esset adventus. Ad cujus similitudinem Salvator suos monet esse discipulos, ut præcincti sint & lucina defertentes. Præcinctio quidem lumborum præter id, quod castitatem sonat, & adjicit ad præparationem fortitudinis, docet ad validas & arduas actiones. Delatio lucernarum, ut omnia in veritate fiant, & in luce, quoniam arguuntur opera, quæ in luce non fiunt. Et omnis qui mala agit, odit lucem, & ad eam non venit, ne arguantur opera ejus. Igitur lucerna in manibus, opera bona sunt accensa igne veritatis & charitatis. Septem lucernæ in candelabro

Favens.

Omn. 4.

Luc. 11.

Luc. 11.

Luc. 11.

Mat. 24.

Luc. 11.

erant, ut ex donis septem opera nostra luceant. Et David paravit lucernam Christo suo. Parat quippe Christo lucernam, qui nihil in conspectu ejus agit incautum, nihil tenebris ignorantia obvelatum. Sed lumen lucernæ non ad seipsum, sed ad Dominum referebat, dicens: Quoniam tu illuminas lucernam meam Domine. Non enim ex nobis est lumen, sed à DEO, igitur ab ipso petendum est veræ sapientiæ & scientiæ lumen. Sicque orationem legimus: Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte. Et alibi: Mitte illam, scilicet sapientiam de sanctis cælis tuis & à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam, quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia & intelligit, & deducit me in operibus meis sobriè & custodiet me in sua potentia. Et affectibus & directionibus nostris lucerna est DEI Verbum. David dicit: Lucerna pedibus meis. Proinde à divinis verbis illuminatur lucerna, cujus luce dirigimur, Sicque præcedentem expectemus Dominum, quia cessit ad nuptias regni cælorum, quando Apostolis videntibus ascendit in cælum, indeque venturus judicaturus est mundum, in quo judicatus est, ut, cum venerit, & pullaverit, confestim aperiant ei. Veniet personaliter, & pulsabit corda mortalium, si sint apta receptui, cui tunc aperientur, si in bonis operibus ante fuerit vigilatum. Sitque procul, ne Domino dicatur, expecta: sed ex præacta vigilia janitor nostræ mentis confestim aperiat. Ac per hoc beatitudo promittitur vigilantibus, cum dicitur: *Beati servi illi, quos cum venerit Dominus, invenerit vigilantes.* Verè beati sunt servi summi ac immortalis imperatoris, qui non retribuit temporaliter, sed de æternis æternè, quos in suis ministris, non in terrenis rebus invenit occupatos, sed vigilantes ad ejus adventum, parati semper ex corde suscipere à Deo factas inspirationes, & ab hominibus disciplinas ecclestiales. Unde tamen, & de quo beatitudo. *Amen dico vobis, quod præcipiet se, & faciet illos discumbere. & transiet ministrabit illis.* Verè vice videtur Salvator pendere servis suis ex actu obsequendi, quamvis amplius ex æterno. Hortatus erat, dicens: Sint lumbi vestri præcincti. Nunc ad præcinctos se præcinctum ad obsequendum ostendit: cum dicit quod præcinget se. Ac si sensus capianur: Paratus paratus ero, non præpeditis expeditus ero. Sicut præcincti & habiles fuerunt in actione bonorum: sic illis ero in retributione præmiorum. Præcinxit se Salvator in abluendo pedes, se aptans ad obsequia more servulorum ex

illa, quam acceperat forma servili. Et ut dominorum lavit & abstergit apostolicos pedes, & hoc in mundatione à maculis sordium, & in præludio futurorum, quoniam & iterum se præcincturum assenuit, ut discumbere faciat super æterni regni mensam in frustione divinorum. Et ipse transiens ministrabit illis, non eo transitu quo sæpe transivit existens mortalibus in terris, nec illo transitu mortis, & ascensionis, quo transivit de hoc mundo ad patrem, quo non rediit in priora, sed transitu, quo transit hospes live minister serviens mensis, & intendens discumbentibus, quid removendum, aut apponendum sit pro voto edentium, aut quid velint, & petant singuli discumbentes. Ista imagine Dominus per fervorem vigiliam expectatur, Præcinctis lumbis in hac vita præcinctus in patria obsequetur, ut ipse duntaxat sit beatitudo civium supernorum sedentium ad æternam mensam. Et transiet non passibus aut mutatione locorum, sed singulis gradibus, & statibus beatorum sic se dabit, & ostendet, sicut muerunt. Et unus idem existens per omnes cælicos cives varia claritate fulgebis, sicut stella per claritatem ab alia differt. *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.* Stationes noctis nominat ad vigiliam ordinatos, ut nulla hora per otium & somnolentiam transigatur. Et iterum per parabolam dicta confirmat. *Hoc autem scitote, quoniam si sciret Paterfamilias, quia hora fur veniret, vigilaret utique non fuisset perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia nescitis, quia hora Filius hominis venturus est, serò, an media nocte, an gallicantu, an mane, ne, dum venerit repente, inveniat vos dormientes.* Vide similitudinem, Venturus est fur, ignorat paterfamilias adventum & tempus. Si sciret adventum, vigilaret in tempore. Si sciret tempus, vigilaret in adventu. Si sciret utrumque, non ad furem, sed ad hostem manifestum oportere occurrere. Neutrum sciens sæpe rerum ablatarum paritur damna furis, attamen ad scientiam vigiliam adderet utique ne domus perfoderetur à fure. Sed nos ignorantes horam ex fide tam comminatione multiplici veniendi ab eo, qui mentiri nescit, scimus adventum. Quamobrem necessitas urget esse paratos animo sincero, emendatione morum, qualificatione virtutum, certum tenentes adventum omni ex tempore ignoratum, scilicet in qua sone quatuor stantionalium vigiliarum sit ipse venturus, ne nos inveniat in mundi delectatione dormientes, & à bonis operibus feri-

antes.

antes. Quandoquidem parabolicè loquitur non est de tempore quatuor vigiliarum acutè differendum, nisi prout ipsa similitudo deducitur, quod nullum temporis momentum prætereat, quin simus mente suspensi, corde pavidi, purgationem nefandorum, additionem bonorum agentes, & hanc vitam exosam, quia eaduca est, habentes, amatores futuræ jam facti, simul cum pavore Domini diligamus adventum futurum, quia non putaverimus hora. Petrus quidem auditis parabolis, quæsit usque ad quos aut ad quot ipsa diffunderetur, & ait ad Salvatorem: *Domine an ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes?* Salvator respondit. *Quod uni dico, omnibus dico. Vigilate: Quis putas est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam?* Quæsit Petrus non ad suam solùm, sed ad utilitatem & eruditionem etiam cæterorum presentium & futurorum, Nihil Christus dixit in proprium sed commune pro omnibus, quoniam non pro uno, sed pro omnibus salvaturus advenerat. Non solùm illos discipulos, quos elegerat, & Apostolos, quos prærogativa speciali nominaverat, cautos reddebat ab ira futura, & vigiles ad adventum, ac si tantum ipsos salvare niteretur, cæteris omnibus abdicatis, sed omnes, qui ad imaginem DEI facti sunt, suæ fidei lumine insignitos vigiles ad adventum, paratos ad regnum, salvos esse ab ira præmonuit. Sicquæ Petro responsum est: *Quod uni dico, omnibus dico. Vigilate: Ut unusquisque per seipsum & pro seipso inveniat prudens & fidelis.* Et hoc est quod Salvator adjecit: *Quis putas est fidelis dispensator & prudens? Per parabolam humanorum morum loquitur. Servus fidelis in dispensatione commissorum & prudens in regimine familie super quam constitutus est, dignus est præmio, ut det illi Dominus in tempore suæ revisionis, tritici mensuram sive cibum. Pauci quidem sunt. Sed beatus ille servus, quem, cum venerit Dominus ejus, invenerit ita facientem: *Però dico vobis, quia super omnia bona sua, quæ possidet, constituet illum.* Sicquæ deducta parabola fideles suos tales vult esse Salvator. Servus fidelis est Christi, qui bona sibi tradita non dissipat, sed aptè pro tempore atque loco dispensat. Multa quidem per naturam & gratiam à DEO donata sunt nobis, & ad dispensandum, non ad dissipandum commissa. Sed heu! multi audaci conatu dissipant non dispensant. Prudens vero intendit prævidere subjæctæ familie propter Christum, si præintendere per auctoritatem habet. Sic verò, si aliter*

B. Sm. de Cassis Com. in IV. Evang.

se superiorem agnoscit, ut utilem se possit præstare indigentæ proximorum, ac si constitutum agnosceret super familiam Domini sui. Beatus quidem hic in ultimâ retributione fiet, quia super omnia bona sua constituet eum Dominus, quia sic & ea securitate bona æterna, si qua sunt, participando possidebit, ac si superponeretur, non subiceretur eisdem. Et præfatio hujusmodi retributionis Joseph fuelis & prudens inventus in dispensatione frumenti ad indigentes, Aegypti pectus Dominus constitutus est. Velut agens rectè possidebit beare. Quoniam de iructu onis sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei. Et alia scriptura dicit: Et retribuet mihi Dominus secundum justitiam meam, & secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quæ retributio? Mensura tritici in tempore sive cibum. Mensura porro juxta illam sententiam qua dictum est: Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Triticum Christus secundum mensuram virtutum & actionum bonorum participatio dabitur in tempore, quo Decretum egredietur immutabile de ore judicis cuncta justissimè decernentis. Cibum ad idem refertur, quia Christus dixit: Caro mea verè est cibus, quo æternè fidelis cibandus est servus. Pericit parabolam ex mala cogitatione atque actione fervorum, ut periciat, quam cepit dare de fidelitudo vigilandi doctrinam. Quod si dixerit servus in corde suo, moram facit Dominus meus venire, & ceperit percutere pueros & ancillas, & edere & bibere & inebriari: veniet Dominus servi illius in die, quæ non sperat, & hora, quæ nescit, & dividet eum, partemque illius cum infidelibus ponet, illic erit fletus & stridor dentium. Servus eo malus, quod moram Domini meditatur, cum moram & propter operationem æque scit vel nesciat. Meditatur autem moram ratus perperam agere in duas se partiens iniquissimas actiones, aut proximum lædere, aut turpiter aut impudicè delectationes in semetipso suscipere. Omnis animæ deordinatio & actio culpabilis digna poenis ad seipsam est præter Dei legem, mundi & illecebri carnis oblectando perquirere, aut proximus in perisum & rebus inferre jacturam. Hæc agit iniquus homo, qui futurum Christi non contemplantur adventum, magisque moram, amplius autem, ut nunquam veniret, exoptat, ne aliquando ex suis criminibus vindicaretur in eum. Sed omnino veniet Dominus, Nam, ut ait Apostolus, est autem judicium Dei secundum veritatem, quia sicut promissit

H h h

missit

misit, veniet non mentitus, nec iudicando fallens, ut inficius. Et veniet in tempore non separatus, cuius horæ omnis est nescius. Facietque in pondere rationis iudicium, dividens malum servum à bonis, ea ultione iustitiae, qua se ipse divisit à moribus optimis. Sociandus quidem erit infidelibus servus, quibus se sociavit in operibus malis, ut ab his separetur in beatitudine, à quibus vivens separatus extitit, non inhaerente virtute, magis autem vitio dividente, & his afflicatur in poena, quibus similis fuit in culpa. Sed ubi tradentur in infidelitate fontes? Ubi stertus erit & stridor dentium: stertus, quia divisi à bonis: stridor dentium, quia sociati malis. *Ille autem servus qui cognovit voluntatem Domini sui & non separavit, & non fecit secundum voluntatem eius, plagis vapulabit multis. Qui autem non cognovit, & fecit digna plagis vapulabit paucis.* Post malas actiones & post peccata trajicit Salvator fervorum parabolam in eos, qui negligunt agenda perficere. Culparum atque poenarum facit auxilium non perficere cognitam Domini sui voluntatem. Ad hoc enim est obsequiosa servitus ordinata, ut servus Domini sui perficiat cognitam voluntatem. Quod si non fecerit, juxta delicta plagarum pondus erit. Nesciens verò & si voluntatem non perficit quam nescivit, aut ignoranter adversum aliquid egerit, sustinebit quidem poenam cum mitigatione plagarum. Utrobique divina servatur iustitia, in exhibitione poenarum, secundum exigentiam delictorum. Nam & potentes potenter tormenta cruciabunt, ut poena cum acerbius afficiat qui sceleratius comprehenditur deliquisse: illum verò confodiat poena minor qui non tam deliquit adversaria voluntate. Nam in coelo differentia est stellarum, & in gloria beatorum sicut merita propria exegerunt. Sic & in inferno inaequatur poena, sicut

inaequalitas in culpa fuerit iudicata. *Quoniam omni, cui multum datum est, multum quæretur ab eo.* Unusquisque consideret, quid, quantum, qualeque ad quid, & à quo accipit. Secundum hæc enim considerata, vel non confecta, unusquisque ab omnium datore tempore iudicii examen accipiet. Et qui potior fuit in datis acceptisque donis ab eo iuste operis plus quæretur, & minus ab eo, qui nec inventus est plus præhabere. *Et cui commendaverant multum, plus quærent ab eo.* Fit obligatio in datis, & acceptis potior atque minor secundum quantitatem donorum, ut, qui minus accepit, in exigenda ratione levius ab exactoribus exquiratur, qui verò plus, amplius apponet ad cor bonam. Providos omnes in hoc voluit esse Apostolus: Nos non spiritum huius mundi accepimus, sed Spiritum qui à Deo est, ut sciamus, quæ à Deo donata sunt nobis. Qui Dei dona cognovit, prænovit futuram exactorem, & ad reddendam rationem se vigilem fecit, lance mentis prærutinans, quantum ab eo à iusto exactore fuerit exigendum, ut antequam exigatur, præparet, quid reddendum ei, qui neminem per calumniam involvit, à nullo plus debito exigit, ab aliquo nec petit plusquam dedit, ultra facultatem reddere non compellit. Et in hoc quidem cunctorum culpa damnableior extrit, non in eo, quod per fragilitatem dereliquit, quoniam ipse cognovit figmentum nostrum, sed in eo, quod quis juxta datum & acceptum datori penitus non respondit, qui sua utilitate nil exigit, semper eodem modo existens sumum bonum, non alio bono bonum nisi à seipso, & per ipsum, in nulla dependencia factus, nostris duntaxat utilitatibus providet, dum exigit à nobis, sed non rependeribus vix! utique nobis.

Cap. XXXI.

De parabola adversarii in via ad divinum verbum ad habendam concordiam, secundum Matthæum & Lucam.

Videns DEUS humanam naturam à summis bonis averfam, & ad ima bona conversam, in quibus delusa, delectata plus debito felicem se credebat, si harum infirmarum rerum copiam habuisset, & quoniam semper erat in via, tendens in alias regiones, aut terram, aut lucidam, ad quas per portam mortis est ordinatus ingressus, cum ab isto mundo necessarii celebratur egressus, ubi verax & infallibilis constitutus est iudex, ante quem omnes cogentur de omnibus prout gesserunt, reddere rationem, qui

decipi nequit, à quo tergiversari non potest, qui nemini tunc parcat, neminem, nisi iuste damnat, nullum nisi ex misericordia salvat, proinde ad declinandam illarum culpabilem delectationem, adversarium constituit adversantem animalitibus hominum, dissuadentem quæ sensus appetit, suadentem omnino quæ refugit, ut quia non potest devitari iudicium, saltem supplicium devitetur. Inquit enim: *Esse confitearis adversario tuo citò, dum es in via cuncto, ne forte tradat te ministro, & in carcerem mittat.*

Cap. 31.

Matth. 23.

Luc. 16. *cerem mittatis. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem.*

1. Cor. 13. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, etiam pater & creator omnium, qui non appetit delinquentium Filiorum poenam, nolens in hominibus invenire multabile, premia-
1. Pet. 3. bile potius in illis inquirens, lites & controversas sedari vult anrequam ad iudicium veniatur, ubi duntaxat per iustitiam erit examen, ubi misericordia depulsa tacebit. Unde dicit: Esto consentiens adversario tuo. Quis hic adversarius, cui consentire jubemur in via? Est ne adversarius noster diabolus, qui tanquam leo rugiens circuit querens quem devoret? Cum isto nullus consensus. Quoniam si Christi sumus, nulla conventio Christi ad Belial. An homo adversarius querens adversus hominem aliquid habens, cui ante oblationem nostram reconciliari oporteat? Hunc sensum littera importare videtur, si eam ad precedentia coaptamus. Sed satis disertum videtur in reconciliandis futura priusquam munus offeratur. Qui si reconciliatus est, adversarius penitus non est. Si vero reconciliatus non est ex animo pertinaci, non reflexus ad reconciliatorem ex grata, tamen reconciliator adversus quem erat actio factus est liber, si omne, quod in se tenebatur, effecit. Nihil huic amplius cum adversario contumace vel protervo. Si vero ad maiorem expressionem pacis atque concordie post iustum reconciliationis etiam consensus factum est Verbum, liquido sententia daret, cum una amplius alteram manifestet. Sed præter hoc omnino mihi parabolice sensus ad discernendum occurrit, cum adversarius homo alium hominem non possit tradere iudici divino, quamvis possit adversantibus causis sistere coram terreno. Ac per hoc ex ista similitudine, qua subeunte causa trahit adversarius reum, nisi pacificantur in via, citò ad iudicem terrenum, sic Verbum veritatis, nisi omnino sibi consenserimus, trahit ad divinum. Adversarius quidem est Verbum veritatis omnibus hominibus, quia omnis homo mendax. Nullæ inimicitie, adversariæ nullæ majores, quam inter verum & falsum, quam inter veridicum hominem & mendacem. Omnis homo mendax, omne Verbum Christi verax. Verbum veritatis mendaci homini adversatur. Inde omnis homo mendax, quia ei credidit, qui in veritate non stetit, qui mendax est & pater ejus.

1. Pet. 3. *Inde mendax sicut scripsum est. Filii hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?*

1. Cor. 6. *A mendacio mendax dictus est homo. In-*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

1. Pet. 3. *B. Sim. de Cassia Com. in 1P. Evang.*

de homo mendax, cum se non tenuit ad veritatem, cum sibi factus rebellis declinavit in aliam partem. Etiam inde mendax, cum falsitatem adhaesit. Inter veritatem & falsitatem porro nulla sunt media, in alteram istarum homo cognitur cedere. Igitur mendacium est, cum dicitur, quod non est, & quod non est, dicitur omnino quod est, aut cum aliquid dicitur non sicut est, aut cum creditur, quod nunquam fuit, nec est, nec erit, seu cum aliquid apparet, & non existat. Et his homo constitutus est mendax, in his homo sæpe devolvitur, in his pro suis voluntatibus obversatur. Cui è regione sermo veritatis contradicendo confurgit, expetens sibi non mendacium præstari consensum, quia dicit, quod est, & quemadmodum est, credendum offert, quod fuit, est & omnino erit, & nihil propter existentiam habet apparens. Differtione multa in talibus opus esset. Veruntamen sit omnis homo viator, existens adversario suo consentiens. In eo si quidem sermo veritatis hominibus adversarius est, quia eos ab his, quæ diligunt, & inquirent, avertit: Diligunt vanitatem, & querunt mendacium. Omnia persunt etia vana sunt. Hinc Salomon dicit: Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum & omnia vanitas. Hinc apertè comprehensum est, quod etiam est ex vanitate mendacium. Verè in rebus transitoriis vanitas est, & mendacium cui veritas adversatur. Recommemorat Salomon ad veritatem conversus, quod in omnibus operibus hominum repetatur vanitas. Dixi ergo in corde meo: Vadam, & assuum delicias, & fruar bonis, & vidi, quod hoc quoque esset vanitas. Ecce in cogitationibus vanitas, ecce similiter & mendacium, si deliberatio cordis ad perfunderia se convertit. Cum verò ab hominibus facta conspiciuntur, vanitas & mendacium omnino non desunt. Semper vanitas mendacium: lecum desert. Inquit autem: Cum me convertissem ad universa opera, quæ fecerunt manus meæ, & ad labores in quibus frustra sudaveram, vidi in omnibus vanitatem, & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Ad mendacium omnino pertinet quod permanere dicitur, & non permanet, & quod inquiretur sub ratione optimi, tamen invenitur in termino imperfecti subsistere. Quoniam apertè contra reprobos per Isaiam dicitur, qui possuerant mendacium spem suam. Percussimus scedus cum morte, & cum inferno fecimus pactum. Flagellum inundans, cum transierit, non venit super nos, quia possimus mendacium spem nostram, & men-

dacio proteſti ſumus. Illi ſiquid mendacium ſpem ponunt, qui in aliquo temporalis conſidunt, & mortem, ubi omni viventi domus eſt conſtituta, conantur eſſugere. Illi mendacio proteguntur, qui temporalis potentia ſulti omnino permanere ſic credunt. Sed ſit, ut veniant in illam cognitionem, qua omnia temporalia prout exiſtunt, appareant: Et inde confundantur, unde conſidebant. Ac per hoc ſoleret inſpiciendum eſt, quomodo ſermo veritatis nobis in rebus huiusmodi adverſatur. Et ut breviter omnem ſermonem adverſarium clauſulis duabus concludam, dixerim: Omnis ſermo placitas ſenſuum impertuoſitates, & irrationabiles motus animorum, & objecta ſæculi, ſuſſiones diaboli quoquo modo prohibens, adverſarius eſt anime male concupiſcenti, & animalitati turpiter delectanti, necnon & ſermo ſuadens, quod tener reſugi ſenſus, aut quod arduum in virtutibus habet aſpectum, ſimiliter adverſatur. Porro hominibus adverſarius factus eſt ſermo veritatis, velut biſſons, biſaux, biceps, biſinguis, ut gladius biceps, aut cum prohibet quod appetimus, aut cum jubet ea, quæ ſuper naturam, & præter naturam, non tamen contra naturam facta ſunt, ſunt, ſientque quoque ad pacata vel turbulenta regna ſine fine veniant. Adverſari quidem dicitur, quod non eſt ſecundum ſe, magis autem præter ſe. Nam, quod intellectus non capit, ratio ignorat, uſus caret, nec ordo naturæ ſuis regulis alligavit, eis videtur adverſum. In lege naturæ eſt aliquid prohibens, & aliquid jubens, & in omni lege Moſaica. In Pauliſ & Prophetiis id idem eſt reperire. Doctrina Evangelica prohibet delectantia ſenſum, jubet & conſulit, quæ adverſa videntur. Magnus autem Evangelii gloſſator & totius ſacrae ſcripturae Doctör ſermonem adverſarium prohibendo depremit. Carnis curam ne feceritis in deſideriis. Ex multa huiusmodi, & jubenſia plurima, quæ vitæ auſteritatem habent. Quæ omnia hoc reſiſcantia per ſingula inducere in majori parte ſcriptura evacuetur, ut etiam plurima volumina cuderentur. Indagavi forſes inveniet pro ſeipſis, ad denuntiandum his, qui has virtutes inquirunt. Sermones verò adverſarii fidem vivificam ſuadentes

eorum, quorum nulla eſt aperta per naturam traditio, utique plurimi ſunt. Ex his omnibus ortus eſt adverſarius ſermo divinus, cui jubetur conſentire viator. Viator eſt omnis, qui per mortem corporis nun eſt depulſus à vita. Via ſæculum præſens eſt, quod principium habet & finem. Via eſt hominum vita, in qua dum homo eſt, ceterò adverſario ſuo contentiatur, concordiam juſtam faciens, ſi homo eſt, omnino ſecundum ipſum ſe regulans, ſi ſermo divinus eſt. Ne forſe adverſarius tradat re judici Chriſto, videlicet cui pater omne iudicium dedit, & poteſtatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis eſt. Et ipſe conſtitutus eſt iudex vivorum & mortuorum, & conjunctione tantum eſt iſta traditio, cum homo reus à ſermone veritatis convincitur, cum quo neque cavendo prohibita, neque agendo mandata, neque credendo credenda voluit habere conſenſum. Iudex verò convictum traderet in iuſtro, ſcilicet tormentorum, qui detruderet in carcerem, ut nulla ſit copia evadendi. Nec inde fiet egreſſus, donec reddatur noviffimus quadrans. Quadrans genus eſt monete, à quarta parte uncialis ponderis trahens originem. Quem niſi reus carceri mancipatus reddiderit, de carcere non exibat. Et cum reddere nunquam poſſit, fiet æternitas tormentorum. Non enim carere poterit carcere. Ibi nihil inveniet, unde poſſit quidpiam promereri. Aliorum merita non ſubvenient. Nemo aliorum merito liberabitur ab illa gente tartarea, neque aliorum ſuffragio vitam confequetur æternam. Lucas autem hanc eandem parabolam, ſi parabola dici debeat, in aliquibus ſuo loquendi genere variavit dicens: Cum autem vadis cum adverſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo. Omnes imus ad principem omnium Chriſtum, qui princeps eſt regum terræ, qui princeps eſt pacis, ſuper cuius humerum principatus exiſtit. Sed adverſarius noſter penitus eſt nobiſcum. Ita faciendum eſt, ut ab ipſo liberemur in via. Sed qui poteſt eſſe liberatus à Verbo divino, niſi aſſentire illi, dum vivimus, ne in morte truci exactori tradamur, qui detruderet in carcerem, ubi exactor ſemper exigit, ubi exactus nunquam reddit. Et exire inde non poterit quonſque noviffimum minutum reddiderit exactori. Hæc enim reſtitutio impoſſibilis eſt, ut in penis detentio tota & æterna ſubſiſtat, ut noviffimus quadrans & noviffimum minutum ubiſcitatem pernarum inſinuent, à quibus nulla poſſit eſſe libertas in illis, qui ab adverſario in via liberari operam non dederunt. Ad contumaces Verbi Dei & cognitz veritatis factum eſt Verbum iſtud de dura.

duracione peccatorum, secundum divinum iudicium, quod est secundum omnimodam veritatem. Proinde ad concordiam abique dilatione cum tam utili adversario veniamus, dum sumus in via, quoniam post hanc vitam spatium penitentiae non conceditur, locus emendae non invenitur, retributionis duntaxat protinus tempus erit, & locus gaudi vel mœroris. Sunt quamplures aliae similitudines, atque parabolae in Evange-

lio, quae ita sunt connexae cum sententiis praecedentibus atque sequentibus, & sicut virtus Verborum praecedentium in ipsas conjunctim infunditur, sic ipsarum sententiarum in Verba subsequenter derivatur, ut non possint singulatim decenti assertionem tractari, sed conjunctim cum ceteris sententiis, quae praecedunt sive sequuntur, sunt diserte.

Cap. XXXII.

De parabola infructuose arboris contra eos, qui juxta istam virtutem desunt operari, secundum Lucam.

OMNIS creatura quamdam exprimit trinitatem ad infinitationem trinitatis creatricis, & increatae, scilicet quia est, quia sic est, quia ad aliquid est. Hic pater & Filius & Spiritus Sanctus, hic fides, spes & charitas. Sed in eo, quod ad aliquid est, exquiritur actio secundum insitam à Deo virtutem, ut à Caelo disponens hae infenora motus, non tamen voluntarius hominem mores. A stellis lumen, & ea, qui sunt earum. Ab elementis data proprietates. A carentibus vegetatione aptitudo quaedam. Ab arboribus & plantis fructus secundum inhærentem à natura virtutem. Ab animalibus id, ad quod facta sunt. Ab Angelis administratio sine labore divinae justitiae & placati. Ab homine fructus originalis justitiae, atque legis scriptae in corde, similiter & Moysae tempore suo, necnon & Evangelicae in his qui crediderunt. Et ceteris creaturis reddentibus suae proprietatis officia, post reprobos Spiritus fructum reddere solum neglexit humana natura, ut in triplici justitia omnino deliquerit non reddens debitum fructum. Et quamvis in paucis reddiderit, in pluribus invenitur obnoxia. Sed infallibilis est ordo divinae justitiae, cui aut cum exigat redditur, aut multat sevitè contumacem. Hinc ad animandum & terrendum homines parabolam posuit, dicens: *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua. Et venit querens fructum in illa, & non invenit. Dixit autem ad cultorem vineae: Ecce tres anni sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac, & non invenio. Succide ergo illam. Ut quid etiam terram occupas? At ille respondens, dixit illi: Domine dimitte illam & hoc anno usque dum fossio circa illam & mittam stercorea. Et si post, deus fecerit fructum, sin autem, in fructum succides eam.* Ad Synagogam obicitur parabolicum Verbum, hujusmodi enim erat. Sed sententia inclusa etiam plura includit,

contumaciam videlicet totius humanae naturae, necnon & ecclesiae in his qui vota divina non reddunt, necnon & singulariter diverberat singulares. Prætermittamus multa sensum Verborum omnimode perstringentes. Creator omnium Deus est ille quidam qui habet arborem fici plantatam inter vites. Nam vinea in hoc mundo plantata universalis est justitia, in qua vites sunt plurimae fructum justitiae porrigentes, de quibus in hac parabola nulla est querela. Inter quas etiam erat arbor fici plantata. Mos enim agriculturæ hoc habet, ut arbor fici plantetur aliquando inter vites, quæ inter omnes arbores fructum videtur producere dulciorem. Hæc supergreditur vites altitudine ex industria cultoris, quæ vites in vinea prout statuta infunderet, non permittere ascendere, quæ omnem laborem supergrederebantur, si cui inniterentur, haberent. Arbor ista illos insinuat, qui statum altiore in ecclesia gerunt, qui fructum, ad quod ordinati sunt, non referunt quorum omnino est damnanda sterilitas, & eo amplius quo fructificare uberius possent. Et Dominus per Jeremiam prophetam conqueritur, quod peiores invenerit optimates populi, quam vulgares, & illos, qui videbantur legem scire, quam eos, qui videbantur ignorare. Si verò genus omne humanum sub arbore ista colligamus, facilius est dissertere. In quo ex tribus annis creator ipsius veniens fructum debitum non invenit, in anno primitivæ justitiae, in secundo legis scriptæ, in tertio, quo gratia divinae incarnationis effulsi. Fructus quæsitus non ad querentem pertinet, sed ad proferentem. Bonorum nostrorum etenim non indiget. Et quidem fructus quem Deus querit ab homine, id bonum opus, quod ex virtute naturæ, doneque gratiæ sub decreto legis, aut occultæ ostensionis ipse potest efficere, quo non reddito, velut res impertinens humana pe-

H h h 3 nitus

Rom. 5.

nitus arbor eradicanda est. Hinc per Salomonem dicitur : Quodcunque manus tua potest facere, instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec scientia, nec sapientia erunt apud inferos, quo tu properas. Potest omnis adulter conditam naturam sequi, & secundum illam agere. Potest refrénare corruptam ejusque opera declinare, non virtute propria, sed divina. Potest dare gratiæ cooperari, aliter autem sine causa daretur. Potest vivere sub decreto legis, aliàs homo delinquens excusaretur. Si verò mente incapax, adhuc impotens corpore ab hac vita discesserit, si aliorum fides illum obtulit sacramenti, in illa salvabitur. Si verò fides aliena sibi non subvenit aut propria, excludetur à bonis illis, includendus in malis ubi originalis culpa promeruit, aut propria iniquitas acquisivit. Propterea omnibus dicitur : Quodcunque potest manus tua facere, instanter operare. Periculosa est in omnibus operibus mora. Præsent enim semper irrevocabile tempus, & ad inferos sine operibus justitiæ properamus, ubi ratio, scientia & sapientia remedium afferre non possunt. Necnon & per prophetam fructus, quem Dominus ab humana arbore querit, edicatur. Indicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te. Unque facere judicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare coram Deo tuo. In se & ad se intorsisse judicium est evasisse divinum, quo steriles arbores succiduntur. Inquit enim Apostolus : Si nosmetipsos judicaremus, non unque judicaremur. Optimus fructus est justitiæ, se judicasse de malis, & se à criminibus avernisse, atque in se punire penaliter, quod deliquit suaviter, fructum protendit in altum. Misericordia derivatur in proximos, quam, qui perfecit, est etiam ipse misericordiam consecutus. Sic Salvator ait : Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Et alibi contraria & severa est expressa sententia : Judicium sine misericordia fiet ei, qui non facit misericordiam. Exquiritur fructus misericordiae ab eo, qui vult omnibus misereri, qui velut fœnus excrevit. Nam qui facit misericordiam, faceratur proximo suo. Sollicitè ambulare coram Domino in id refertur, quo impræmissa cautela turpia, & iniqua declinantur, ne Dei offendatur aspectus, & cum omni prudentia propulsæ pigritiæ placida Dei sunt, & itur de virtute in virtutem, & fructificatur in operibus bonis, sicut dicit Apostolus : In omni opere bono fructificantes. Hanc siquidem so-

licitudinem ambulandi coram Domino, quæ habet annexam cautelam atque prudentiam, ad Ephesios Paulus expressit. Videte itaque quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Ed ad Thessalonicenses etiam ait : Rogamus vos, & obsecramus in Domino Jesu, utquemadmodum accepistis à nobis, quomodo vos oporteat ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, ut abundetis magis. Sic enim sollicitè ambulandum est coram Domino, ut in virtutibus semper amplior sit profectus, & abundantia laboris, & fructus uberior. Necnon & ad Galatas similiter ita commemorat : Spiritu ambulate, & desideria carnis non persequimini. Et alibi : Si Spiritu vivimus, Spiritu & ambulemus. Hæc porro est sollicitudo ad ambulandum placitè coram Domino, quæ inter fructus, quos Dominus exquirat à rationali arbore, numeratur. Sagittant igitur arbores rationales fructum expectatum à Domino reddere, qui eas in hac vita plantavit, quoniam de fructu oris sui uniusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei. Et sub metaphora mulieris fortis ad totam ecclesiam, & ad omnem animam dicitur : Date ei fructum manuum suarum, & laudent eam in portis opera ejus. Ecce, quod aliud non datur retributio, aliorum bona in meritum gloriæ nemini accedunt, sed unicuique datur de fructu manuum suarum. Et qui non laudatur ex propriis, ex alienis fordescit. Quod beatus est, qui fructum queritum à Domino exhibet, Psalmista declarat : Beatus vir, qui non abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentie non sedit. Sed in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditabitur die ac nocte. Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo. Tria devitanda, duo facienda denuntiat, ut ex arbore humana fructus obveniat. Prava non inferre consilia, nec perversis consultoribus sociari, nec secisse juxta perversa, in via malorum non stesisse, dispositio est ad bonum, etiam post delictum. Et cum semper sit ad malum proxima mortalis infirmitas, cum taceat, statim adjiciat, ut resurgat. Et citò redeundum est à peccatis. Non dogmata dedisse secundum prava quæ sentit, temperantiam sanctam habet, quoniam sæpe plures inficit dogma perversum, quam actio nequam. Voluntas hominis in lege DEI est, perfecisse voluntatem DEI, & illam meditari.

1. Thes. 4.

Galat. 5.

Galat. 6.

Proverb. 6.

Ibidem.

Psalm. 1.

Matth. 6.

1. Cor. 13.

Matth. 23.

Jacob. 1.

Eccl. 31.

Col. 3.

Ephes. 5.

ditari die, erudit in prosperis, meditari nocte, solidat animam in adversis. Jugu debet esse meditatio legis DEI, cum die ac nocte in illam defixisse aspectum beatitudinem habeat. Meditatio legis Dei assidua invenit certitudinem, quid vitandum, quid agendum hominibus propositum est, & quoniam omnium est honestissima, sua pulchritudine ad se homines trahit. Invenit etiam in lege Dei occultam meditationem ejus, quid per justitiam debetur reprobis, quid per misericordiam promittatur electis. Necnon & animus sedulo illa meditans, reperit infirmitatem ejus, qua in prohibita decidit, & ad ejus justitiam non refurgit, quam implere satagens propter pulchritudinem ejus, & propter premium ipsius gratiam postulat, qua possit devenire in fructum, & ex hoc est tanquam arbor planera secus aquas, dans fructum in exigentia temporis. Sic homo ille factus est sentiens juxta se Dei gratiam decurrentem, cujus virtute fructum quæsitum domino quærenti ministrat. Sed si arbor evanescit in fructibus, cujus natura existit fructus educere, frustra permittitur supra terram in occupatione ipsius, maxime, si est in vinea, cum vitibus subjacentibus noceat, nec calore solis uvæ perficiantur. Illam abscindere agriculturæ ratio exigit, si sterilis existens, & aliis causa sterilitatis aut incommoditatis existit. Sæpe factum reperimus, ut unus homo in bonis operibus sterilis, in alios aut impedimenti aut exempli mali damna transfundat. Ait Dominus: *Succidite eam. Ut quid etiam terram occupat.* Ex rigore justitiæ sententia fructificationis egreditur, pro eo, quod ad aliquid omnia facta sunt. Sed si ab arbore sibi terra sterilitate occupatur, succisioni obnoxia subjaceat. Cum nihil in terra Deus fecerit sine causa, frustra vivit, qui sibi ordinem positum prætermittit. Quid arbor in agro, vel horto, si id, quod est suæ naturæ, non reddit? Nulla causatio adversus sylvestres arbores, si dulcem fructum non exhibent, non enim eis natura suadet. Adversus fici arborem est querela, competebat enim ei hujusmodi fructum reddere. Non enim exigit Deus à rebus à se creatis, quod in earum natura non posuit, sed in hereditate ejus est exactio, alias injustus haberetur exactor. Humana igitur videat arbor, quid sibi credendum est ex natura, quid ex gratia, & quantum sua valetudo protendatur, & in his duntaxat se agnoscit ob-

noxiam exactori. Reddat, quod ab ea exigitur, ad impossibilia non cogitur, per injustitiam non gravatur. In ea secundum jura divina decernitur, secundum quæ continentens paratur ad rhomphæam. Quoniam frustra vivit, qui nequit vivere, & mori melius, quam perperam agere. Ut quid igitur homo sterilis vivit? Amplius & male operans cur existit? Cur terram & loca terrarum occupat, qui debita naturæ atque gratiæ non persolvit? Fructum poenitentiae Salvator ex illa parabola inquirerebat, cum ipsam his, qui mortem Galilæorum occisorum à Pilato, & à casu turris nuntiaverant, pronulisset, adjiciens, si non poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis. Et illico parabola subdidit. Sed cultor vineæ pro arbore intercedit, ut quamvis digna sit succisione, tamen cultoris intercessionem fervetur, eo pacto, quoddam arte natura juvatur. Hunc autem ille respondens, dixit illi: *Domine dimitte illam & hoc anno, & usque dum fodiam circa illam, & mittam stercore, & quidem faciet fructum, sin autem, in futurum jaceat illam.* Cultor vineæ Christus homo est, qui suam colit ecclesiam, apud patrem pro sterilibus intercedens, ne post delictum subito tollantur à vita, ne sit omnino desperanda correctio, quoniam si mox post delictum eradicans à vita multatio sequeretur, paucorum esset salvatio, & de correctione nullus sermo texendus, desperatio in delinquentibus adderetur, quorum, quoniam quàm plurimi tolerati ad tempus, ad justitiam revertuntur. Hinc Petrus dicit: Non tradat Deus promissionem suam, sicut quidam existimant, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. Promittit optimus cultor circa arborem fossionem, terrere scilicet delinquentem per verba doctorum, donec compungatur, similiter & stercore apponere vilitatis, peccati atque pœnarum dare notitiam. Quod si ex hujusmodi adhibitibus arbor non fructificat sterilitate deposita, ferrum divinæ justitiæ illam succidens adveniat. Terror ex hoc omnibus factus est. Nam si non fructificans justitiæ, atque non faciens fructus dignos poenitentiae, justè succiditur: iniquitati deserviens, quibus pœnis multabitur? Confirmat enim hoc ad aliud dicta Petri, 2. quædam magis acerba Petri sententia: Et si justus quidem vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?

Epilogus quidam de parabolis tribus proximè supradictis.

Volens Salvator noster propter sui secundi adventus incertitudinem servos esse paratos, adversus imparatos simpliciter docens & terrens, & parabolicè suo modo differuit. Omnis servus, qui aliquid agere commissum accepit, si malus est, in absentia Domini segniter operatur. Et moram facere Dominum in corde causat, ut conceptæ malitiæ opus adjiciat, sibi nequiter impunitatem promittens, si tardaverit Dominus. Est & aliorum malorum servorum perversitas, quæ bipartitè committitur. Ut aliquis Domini voluntatem nolit intelligere, ne quod intellexerit teneatur implere, sciens veram & infallibilem esse sententiam: Quia servus sciens voluntatem Domini & non faciens, plagis vapulabit multis. Et servus nesciens voluntatem Domini sui, neque perficiens, plagis vapulabit paucis. Sed scientem & nescientem sequitur vapulatio secundum trutinam divinæ justitiæ. Est & alius malus servus, qui conservis & ancillis infert injuriam, Dominum in absentia non veritus. Et participium habet cum consimilibus malis, cum eis in abutrum deducens Domini sui bona, in familia Domini Dei nostri talium servorum reprobam consistentiam adesse certissimum est. Sed certissimus erit improvisus adventus, certissimam provisionem faciens non prævius. Ideo paterno affectu diligens, quos condidit, & redemit, venire se improvise minatur, ne cogatur ex justitia inevitabili percutere, quos monet ante cavere. Ferire penitus volens ex justitia sive odio, cautelam non predicat, sed velut immobile signum expositum ad sagittam querit inevitabiliter, quem transfigat. Cautum ergo fiat omnibus in Domini servitio recensitis, quod veniet, sed certissimè, cum non speramus, adveniet. Et si ultima omnium dies, æque communis à remotis conspicitur, uniuscujusque finalis est in infidis, multis verò in januis est. Sed nemo adversus Dominum moveatur, quare omnes hujusmodi ignorantie voluerit subjacere, utilis fortè arbitratus, si scientia largiretur in multis, qui ad hanc utilitatem excoGITARI possunt, jaciens fundamentum. Magis autem talis arbitratio peccatum gravat, quia Dominum tanquam defectuoso agentem nostram salutem accusat, quia nihil ad ipsam expediens in aliquo retardavit, seipsum

autem nobis in omnibus dedit, atque promisit, quodd illius scientiæ majoris est munus. Quam scientiam tanquam non utilem, ut in Actibus Apostolorum legitur, ipsis petentibus contempsit. Scire nanque futura non est virtus, quamvis signum possit esse virtutis, se autem ad futura vita & moribus & animo preparare, plenam dico esse virtutem. Majori verò sum contemplatus intuitu periculum magnum generi humano adesse, si talem ignorantiam in scientiam convertisset. Nam homines non conversti, & si qui fuerunt jam facti aversti, usque ad ultimum ferè terminum mundi hujus amoenitatibus delectati, atque illecti, redire ad Dominum diluissent. Et ex eo firmatur ista sententia, quodd experientia docet: Nam si finis proximi atque remoti hujus, & omnium ignorantia homines à mundi amoenitate non eximit, certum, quodd scientia non eximeret, potius temporis faceret paritiores, si haberetur temporis certa mensura, ut partem primam floridæ inventus pulchriorem atque majorem divinis laboribus aptam, magis acceptam omnium conditoris, cum mundo abusive in dulcedine vanæ confunderent, & reliquam à minore senilem, & gravescentem ineptam studiis alia vite, velut putridam fecem inaniter claro vino consumpto reservarent. Igaur imparatum & malum servum, qui Domini non cogitabat adventum, sententia justitiæ dividet Dominus à paratis, & partem ejus ponet cum hypocritis, cum quibus similem vitam habuit. Et mancipabit æternis fletibus, qui pro peccato flere noluit, & stidoribus dentium, cum quibus malè comedit, & risit. Amplius autem suos cautos facere volens, & improbare adversos, decem Virginum adjecit parabolam, quinque prudentium pertinentium ad paratos, & quinque fatuarum signantium multitudinem omnium imparatorum, qui delectati sensuum quinque objectis, forinsecus in corporali lumine pervagantes, non accipiunt vasa plena, parulum cor ad Deum non habent, nec se constituunt vasa charismatibus replenda divinis, nec oleum misericordiz internæ lœtitiæ tomentum luminis in seipsis velut in vasis Domini ponunt, nec lampadem faciunt in seipsis lumen infallibilis veritatis sursum sereniss & dirigentis, habentem sed ad portam divinæ julitiæ audient vocem divinæ sententiæ:

Act. 4.

Matth. 12.

Ibidem.

Athen.

Amen dico vobis, nescio vos. Quid est, nescio vos? Quid est, quod nesciat, qui omnia creat? Quid est, quod nesciat, qui omnia fecit? Quid est, quod ignoret, qui omnia novit antequam fierent, nec aliter novit facta quam futura? Invariabilis enim est scientia ejus. Sed nescio vos, non approbo vos. Nescio vos, reprobos vos. Ut qui me non probastis, nec ad me vigilastis in cordibus vestris, reprobos vos in januis meis. Et servum non operantem cum accepto talento iustissime condemnavit. Quotquot zetatem capacem vini & virtutis attingimus, talentum accipimus rationis super quam fundatur liberum arbitrium voluntatis, cum quo demereri possumus, & mereri. Sed plerique donum acceptum à Deo abscondunt, qui publicum ex actibus virtutum non faciunt, quod ratione intrinseca cognoverunt. Sed ubi abscondunt? In terra. Quomodo in terra? Fodit. Bonum est id, quod absconditur, quia donum quod divina largitur bonitas. Malum, quia nulla in absconitione utilitas. Ecclesiasticus dicit: Sapientia abscondita & thesaurus absconditus, quæ utilitas in utroque? Malum ubi abscondunt, quia in terra. Terra maledictionem accepit in operibus peccatorum. Malum modus, quo abscondunt, quia fodiunt. Fodiens enim laborat. In laboribus fossionis est mali auctor, & novitatis inventor. Sed ad prælibatam extensius revertamur. Bonum absconditur. Quod bonum? Quod placere potest Deo, quo mereri nobis aliquid supra datum possumus, ut bonum mereatur amplius bonum. Quod bonum? Quod novis esse auctorem. Quod bonum? Quod non discrepat à consimili. Quod bonum? Quod consonat universo. Quod bonum? Quod destrui ex toto ipse auctor non sinit. Quod bonum? Quod non habet ex natura contrarium. Quod bonum? Naturale ingenium. Quod bonum? Rationis donum. Quod bonum? Libera voluntatis arbitrium. Quod bonum? Esse in conventu. Quod bonum? Morale quadripartitum. Hæc omnia, & similia ex radicibus nature fecit, atque dedit consurgere, qui naturam fecit & dona. Et hæc omnia talentum unum perficiunt, quod summum pondus designat. Quod si ad hoc pondus adderem gratiam Chnistanam, quasi arena maris gravior appareret. Vide igitur talentum concessum, vide donum acceptum, vide pondus supremum, vide bonum ex multis bonis consilium. Sed vide bonum absconditum. Sed hoc damnable malum, quoddam Dei abscondunt donum. Operesque

B. Sim. de Cassia Com. in 1^a Rom.

cum donis acceptis, & ad sibi conveniens unumquodque ordinemus, nec sint sopite virtutes, quas natura voluit palam fieri, & ipse omnium largitor bonorum ad hoc deferat, ut ordinarentur ad opus relatum ad largitorem, & redimeremus nos ab his, quibus nos tradiderat primogenita mors, & relevaremus ab imitantibus, in quas deiecerat noverca natura, & ipsi compulsi ad finem ordinatis, velut exules revocaremur in patriam. Viruperat ecclesiasticus bona abscondita, dicens: Bona abscondita in ore clauso, quasi appositiones epularum circumpositæ sepulchro. Ut ista similitudo aliis deducatur, sensus à littera reconvertitur. Mortuus autem, cadaver in sepulchro existens, comestibiles appositiones non comedit neque sentit. Ita velut cadaver in sepulchro stertens jacens reputandus est, qui talenta Domini apposita, & varia dona Dei non mancipat invisibili aut visibili operi ad largiens honorem propriamque salutem, & ad adificationem proximi. Et maledictus, qui abscondit frumenta in populis, sapientia clamat, ut æternis subiaceat poenis, qui dona Dei abscondit à proximis. Et multabitur talione pigrorum absconfor operum. Abscondit piger manus suas sub ascella sua, & laborat si ad os suum eas convertit. Quid ergo per manus nisi potentia & actus? Quid absconio sub ascella, nisi sub modico calore occultæ delectationes detineat? Quid quod non applicat ad os, nisi quod taliter non agit, ut debito modo fiat? Sed malum est locus ubi abscondit, quia terra. Terra cibus est serpentis, terra gravis est, terra terrenos facit. Væ igitur, qui interrenis rebus divinum abscondit talentum, quod ideo datum erat, ut cum illo mercaretur regnum æternum. Reprobos est mercator, qui aurum in ferrum, argentum in plumbum, margaritas in lapides alvei æquali quantitate commutat. Nulla tam grandis sufficit poena ei, qui dona invisibilia pro visibilibus, incorruptibilia pro corruptibilibus tradit in commercium. Absconionis autem modus culpam magis aggravat, si quis rectè considerat. Primo fodit, deinde abscondit. Fodere laborem insinuat, quem ferre malus villicus recusat, dicens intra se: Fodere non valeo. Quis autem infructuosior labor, quàm de quo vitæ privatio carpitur? Quis periculosior, quàm quem nulla sequitur requies? Quis inutilior, quàm cui stipendium mortis offertur? O male fodiens, velut equus ungulat terram, O qui conaris in verum propulsa virtute, O qui superba donatæ ima defodis. O qui adveniens unde

Bilem.

Ecol. 10.

Ecol. 10.

Proverb. 10.

Proverb. 10.

Ecol. 10.

Ecol. 10.

Ecol. 10.

Ecol. 10.

Luc. 16.

mittaris in antrum, fodis, ut abscondas arte atque violentia facis, Væ igitur qui conantur in malum. Væ qui adinventiones persequuntur in peccatis. Visitabo vos dicit Dominus in adinventionibus vestris. Malum est malum facere, sed peius est cum labore, sicut propheta exaggerando loquitur: Ut inique agerent, laboraverunt, Malum est quod Deo non placet, sed gravius peccat, qui adinvenit, quod sibi maxime displicet, quia ibunt per damnationem in adinventionibus suis. An ideo fodit, quia male credebat facere invisus? Sed oculi Domini in omni loco contemplantur bonos & malos, & nec est qui se abscondit à calore iustitiæ ejus. Et si nostra substantia occultaretur in inferioribus terræ, à Dei oculis non esset effugium. An fodit, ut in profundum malorum descenderet? An fodit ut plantaret aut propaginaret plantatum? Ad quid fodit? Ad nihil utile fodit. Sed ad finem perversum fodit, & foveam fecit, ut absconderet. Quid? Pecuniam Domini sui, non partem, sed totum talentum quod acceperat, ut nihil remaneret ad usum, quod totum ad fructum fuerat erogatum. Ecce labor in damno, ecce operis perditio certa, ecce fatigatio, ut deveniant in poenam: Sic Dei ultione agitur, quod peccator incidit in foveam, quam fecit. Et alibi: Foderunt ante faciem meam foveam, & inciderunt in eam: Dixerat olim Job: Traxerunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descenderunt. Ego contrarium dico: Trahunt & ducunt, peragunt, & faciunt in laboribus, sudoribus & anxietatibus dies suos, & in puncto, imo in temporis inomento parvissimo ad gehennalia loca merguntur. Qui fodit, corpus rectum incurvat, & terram percussit saculo ditioni, & amplo ligone sursum terram trahit ab infimis. Fovea verò facta fundis jactato talento, terram in infimis ut abscondat, iterum reconvertit. Nonne hoc labor & afflictio Spiritus? Ecce excitis hominum mentes, qui labores quietes amaritudines dulcedines, punitiones unctiones appellat. Ad peragendum malum, quam bonum amarius defodatur, & toleratum ex tempore malum preparat ad æternum. Quæ perversio ad labores à laboribus pergere? Accedere ad quietem expediebat potius laboranti. Veruntamen, si pro DEO, non pro mundo aut carne fuissent tolerati labores, non labor, sed causa quietem adjecit vel laborem. Quid ergo est fodere, nisi præter Domini voluntatem in terrenis animo, & corpore laborare, atque desu-

dare in his, in quibus divina bonitas nobis in carne facta magistra defudandum contempsit, & ad terrena omnem suam incurvare virtutem, velut illi, qui oculos suos statuerunt declinare in terram fœdum ab istis, dicente Job: Lux vultus mei non cadebat in terram. Quid est fodere, nisi cum insensibilibus gerere bellum durum? Nonne cum terra pugnat fodiens duro ligone? Percutit & artus, simul & brachia tremunt, & qualem dedit ictum pertulit terræ fossor. Quid autem est abscondere in humo fossa talentum, nisi omne à summo Deo acceptum beneficium, & donum, ita in rebus visibilibus & mortalibus implicare atque immergere: Ut in Dei servitio nihil suum appareat ante conspectum? Absconditum est enim quod ante Deum obsequendo non venit, id finaliter agens, ut faciem misericordiae suæ ipse abscondat à nobis. Sereuus miles tempore belli vires corporis bellandi penitiam non abscondit. Sapiens sapienter necessitate declinante, quod noverit expedire, non celat. Si quis super naturam doctus querit materiam rebus gerendis, delitescere appellat inertiam, Qui diligit non occultat amorem, sed signo & operibus pandit. Infanti fugere postulant mater aut nutrix ubera non subpannas, & lamina nudant mammae, & lactant catulos suos. Aves & animalia non abscondunt eorum expedientia natis. Non obtegunt plantæ virtutem insitam à natura, sed ornant foliis, floribus & fructibus orbem. Quatuor elementa eorum proprietatem naturæ non obnubunt. Lux seipsum non operit. Nihil est ordinem rerum sequens regulamque iustitiæ, quod non obtendat loco & tempore, necessitate aut eventu rerum opportune manifestari expediens ad proventum sui, aut ad retentionem contrarii. Quid est, quod sola iniquitas hominis, quod à Deo accipit, abscondit? Exagitat te forte sermo uteri tui, ut ad excusandum aut te protegendum inferas Verba tua, ut quod est vitii, velis adscribere ad virtutem, dicens: Præceptum accepi à Christo, ut abscondam opera bona, orationes & munera. Sed aliud est abscondere iustitiæ opera, ne inventionem supposita temporalem atque ventosam gloriam capiamus, & hoc est quod prohibet Christus. Aliud est instrumenta bonorum operum atque virtutum in terrena delectatione defodere, ne cum illis Domini placitum faciamus, & talentum absconforem iustum est à Domino multum in tenebras exteriores, quia in exterioribus fuerat delectatus, & solum & stridorem

dorem dentium patetur, qui flebilem vitam dilexit, & pro ipsa dentibus multa corripit. Omnes quidem parabolæ supra proximè memoratæ de decem Virginibus, de servis prudentibus, de vigilia janitoris, de rege peregrinante dona tradente, rationem exigente cum redierit, in vigilia terminantur, & prudentiam persuadent,

& sollicitudinem agendorum, non quod semper corpore vigilemus, sed mente fore, & provideamus nobis, & operemur pro nobis, ne inveniamur in die ultimæ exactionis futuræ à Domino imparati, sed parati ad ejus regnum ab ipso nobis paratum æternum.

Cap. XXXIV.

De parabola mulieris in partu tristitiam habentis, ad depellendam in agnibus tristitiam electorum, secundum Joannem tantum.

Altos agones Saluator in mundo imposuit, cum ex Verbo & auditu fidem trinitatis, incarnationis, lux, cæterorumque factorum suorum, & resurrectionis omnium, æternæ poenaltatis, & gloriæ humano cordi per suos discipulos disposuit conjugare, atque mundum subjungere cruce, quæ Judæis scandalum, gentibus stultitia est. Hinc talia suadentibus, persecutiones, pericula, gladii, exilis, & omnia tormentorum genera parabantur, etiam omne horrendum moriendi genus. Ratione atque demonstratione ista insinuanda carebant, nec aliter, quam per fidem poterant in cordibus hominum mitti. Magna porro distantia inter cor humanum & talium, atque invisibilium & futurorum fidem. Proinde JESUS pronuntiat futura pericula, & ex eis cauendam tristitiam, quam & per adjectam parabolam mitigat, & pollicetur in lætitiâ convertendam, dicens: Amen amen dico vobis: Quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudet, vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Unde fletus, atque ploratus? Quia ex his, quæ predicabitis, contumeliis afficiemini atque tormentis. Et quoniam segregatos à delectoribus mundi moribus, etiam à societate & conversatione separabunt. Gaudet mundanus homo, cum se viderit superiorem subactis suafonibus fidei, cum crucifixus suos non tuebitur cruciatus, cum exemplo non fuerit in eis vindictam ex jacturis, & contumeliis irrogatis. Gaudet quippe, cum viderit novos Christi præcones atque sequaces squalidos, pressos inedia, nudatos rebus, abdicatos à domesticis, seiunctos à charis, nulla substantia mundi refugientes, seipsum autem afficiens florere placitis, abundare cupitis, & mundum sibi aridere ad votum, ignorans quanta sit infelicitate claudendus. Vos autem contristabimini corpore, sed non mente. Non enim oportet mente tristi eum, qui pro Christo

agonizare disposuit, & certare ad captanda cœlestia, quamvis etiam corpus teneatur in poena. Etsi aliquando in anima irrepserit ipsa tristitia, si pro re corruptibili fuerit, illico avellatur, si verò pro injuria Salvatoris, pro defectu virtutis, pro delinquentibus legem Dei, pro patratione facinorum; oportet, ut teneatur. Etenim David in his tristitiis angebatur, dicens: Vidi prævarcantes, & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt. Laudabilis miserabiliter, & misera laudabiliter est ista tristitia de perditione boni honesti, & cum committitur, quod summa iustitia vetat, sed talium tristitia vertetur in gaudium, non perfunctorum, sed æternum. Ad hoc melius cordibus infigendum, subiecit de parturiente parabolam, in qua statum militantis ecclesiæ & cujuslibet agonizantis animæ Saluator edocuit: *Mulier, eum parit, tristitiam habet, quia venit hora ejus. Cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Sub typo mulieris parturientis describitur ecclesia orthodoxa, & quolibet anima Fidei anulo desponsata Christo, quæ præhabet tristitiam ad gaudium: Ex quod est causa tristitiæ ab incerto, sit causa lætitiæ, cum votum aut speratum possideretur ex certo. Tristatur mulier pariens ex doloribus, tristatur ex incertitudine partus, an masculinus aut foemininus existat. Tristatur, nesciens an partus, an ipsa pariens moriatur. Tristatur, ne abortivum habeat, aut edium illico mortuum audiat, & ne aliquid sit demptum, unde pudor sit in pariente, & coalescente prole tristatur, ne quod timeret, eveniat, & ne veniat, quod sperat. Inter spem & metum impossibile sit non adesse tristitiam. Hujus mulieris typo laborat ecclesiâ, & omnis fidelis anima. In partu continuus ecclesiâ est, quid sit nesciens paritura. Multos habet ipsa conceptus ex semine Fidei, ex semine Verbi Dei, nescit tamen quales partus omnium sit futurus,

Joan. 16.

A. Sim. de Cassia Com. in 17. Evang.

lii a

quo-

Matth. 20. quoniam multi sunt vocati, pauci verò electi. Habet, cum parit ipsa tristitiam, quia venit hora ejus, scilicet partus, quæ dolorem parientibus infert & hora discernendi quid sit gestatum in ventre, an validum an infirmum, an cum omni decore, an cum aliquo naturæ dedecore. Attendendum qui ab homine nun satis in virgine supra naturam partus à virgine, qui tristitiam primæ mulieri ex vindicta parienti apposuit, & de muliere natus, omnium tristitiam, quantum in ipso erat, conabatur auferre, etiam per mulieris similitudinem parientis, tristitiam suorum discipulorum ex mundi variis eventibus venientem, & tunc de absentia sua in illorum cordibus jam exortam consolari dignatus, inferens parabolam parientis in tristitia, post partum in lætitia exultantis. Præcesserant hujus tristitiæ testimonia in scriptura sacra. Nam Evæ post peccatum dictum est: In tristitia paries Filios. Et ecclesia, cum suos parit, tristitiam habet, cujus figuram Eva gessit, sed illa propter peccatum, ista propter poenam peccati. Demerito quidem illius primi delicti tot agonibus angimur, tot tentationibus agitantur, ut vix possimus palmam virtutis attingere, aut pertinere, quo vocamur.

Genes. 3. Rebecca in tristitia peperit, cum ante partum geminos belantes agnosceret, ex quo stupens præ tristitia, dixit: Si sic futurum erat, quid fuit necesse concipere? Duos populos gestat ecclesia in utero fidei bella gerentes, dissimilitudine morum & differentia sentendi: Quamobrem tristatur nesciens quid futurum, tristatur ex bellis adversis quæ paritur. Thamar tristis in tristitia geminos parturivit, ut ex passione contingentis doloris & prælagi ad futura lamentaretur, quod propter eam divisa esset materia. Talia prælagia in veritate in ecclesia incessanter aguntur, unde velut pariens mulier sæpe tristatur. Cujus tristitiam & causam, processum & pugnam Joannes in Apocalypsi descripsit de muliere, quæ cruciabatur, ut pareret, & draco partui parabat insidias, & ex emissio tribulationum & hæresium, & omnium adversitatum flumine ab ore suo, ut partus & pariens ambo necarentur, nisi terra juvisset absorbeo fluminis, tristandi & timendi materia data erat. Sed perfunctoria est omnis humana conditio, etiam si utranque partem ipsa contineat, & alternantur vices hominum, ut nunc tristandi, nunc gaudendi habeatur occasio. Proinde non tristitiam, sed causam oportet inspicere, & ejus intuitu tolerare adversum, non quod patitur contemplationem inducat. Sæpe quidem

mundi tristitia in æternam trajecit habentem, sæpe quidem transivit in gaudium. Quod tristitia tristitiam nascitur, & tristitia in gaudium terminetur, non hæc tristitia seu illata tentatio, aut adversitas tolerata facit, sed causa. Suppositivas omnium causas oportet inspicere, sicque de fine dare judicium. Si rerum labentium conditio tristitiam fecit in sæculo, faciet illam æternè succedere: Si verò Christus est causa, terminabit ad gaudium. Et hoc ipse discipulis loquitur: Tristitia vestra, qui propter me assilimini, non omnium vertetur in gaudium. Quia, cum ecclesia orthodoxa seu fidelis anima, longo tentationum & tribulationum cruciata partu, cum emiserit bonorum operum partum in omnibus servata constanter, cum fructum virilem, non effeminatum fecerit, ut non sit filia mollis & tenera, fragilis & caduca, sed Filius accrescens viribus, sapiens in moribus, lætificans patrem, non stultus inferens matri tristitiam, sit Filius de numero Filiorum, qui in ecclesia benedicuntur, sit Filius dextræ, scilicet operans aptum beatitudini regni Dei, non recordabitur tristitiæ atque pressuræ illa æterna, & supra auditum & visum & intellectum inventa lætitia. Verè non omnium tristitia vertetur in gaudium, sed illorum duntaxat, qui propter Christum patiuntur. Unde tristitentur? Sive quia dolent absentiam & prolongationem, ex hoc istius incolatus deplorant dicentes, ut Propheta: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est. Seu, qui ob confessionem sui nominis illa tolerant mala, quæ suadet inferre primo ad se crudelis hostilitas, & hominum excogitat depravata crudelitas, aut quia illum offendere in lege sua, & leniunt eum in poena sua purgatoria, non æterna. Purgativam etiam habet virtutem tristitia post peccatum, & ipsum solum in hac vita dignè sortitur tristitiam: Quæ si prævenit ut sit ex culpa potius, quam ex poena, nil decentius reperitur ad diluenda peccata. Oportet veram & salutiferam oriri tristitiam ex displicentia culpæ, non ex displicentia poenæ. Illa displicentia exoritur, quia displicuisti Deo ex vino interdicto: Illa, quia displices tibi ex poena quam patieris. Displicere sibi panem ex poena, proprium est omnium sensibilem, etiam ratione carentium. Displicere sibi ex culpa, tantum est verè ratione utentium, maxime autem omnium verorum fidelium, ac per hæc incunctanter tristitia de peccato, non de supplicio vertetur in gaudium. Et parabola parientis mulieris elucidat: Parit in tristitia mulier, quia venit hora partus.

Psalm. 119

A. 119.

partus, qui ex mutatione divina in doloribus agitur, peperit puerum, non meminit pressuræ propter gaudium. Non dicit, non meminit tristitiæ, sed pressuræ. Pressura causa est tristitiæ, non tristitia causa pressuræ. Quoniam, dum dolor cum corporis natura configit, adest tristitia parienti: Cum verò dolor tanquam à potentiori bono victus abcesserit, & tristitia desinit. Ubi ad memoriam dolor corporis & animi tristitia revocatur, non tenet memoria quanta fuerit ipsa pressura, sed tenet quanta tristitia ipsa confoderit. Facilius recordatur ejus, quod passus est animus, quam ejus, quod sustinuit corpus. Quamvis enim unum consistit in altero, & unum præter alterum habet existere potestus, sed non prius. Non existit anima priusquam tradatur corpus, sed creatur, cum traditur, & traditur, cum creatur. Habet autem post existere, vivere & intelligere præter corpus. Sic quidem anima solum sentit tristitiam sive dolorem, cum poena infligitur, corpus verò poenam nesciens, quid, & quæ, & quales sunt animi passionis. Recordabitur igitur animus passionis suæ naturæ potius, quam alterius cujus est corpus. Diverfa quidem natura per omnem modum est animorum

leu Spirituum & corruptibilium corporum, tristitia in anima, pressura in corpore agitur. Non meminit ergo anima pressuræ actæ in corpore, recordabitur tamen tristitiæ quam ipsa perpessa est. Non tamen memoria tristitiæ tristitiam dabit his, quibus verum successit gaudium, sicut memoria se fuisse aliquando lætatum, non dabit lætitiæ his, qui in æternum supplicium incurrerunt. Nam ex magna infirmitate redditus sanitati, illius recordabitur non tristatus, & ex magna sanitate redditus infirmitati, tenebit illam memoriter non lætatus. Unde non meminit mulier pariens pressuræ propter gaudium. Quare? Quia natus est homo in mundum. Sic est exemplificans. In exemplificatum igitur venamus. *Et vos igitur nunc tristitiam habetis.* Ac si diceret Christus, quia nunc recedo à vobis corpore actu peregrinandi, non officio diligendi atque subveniendi: Sed id, quod est causa tristitiæ, sit & veræ lætitiæ. *Ite, et gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Temporalis absentia temporalem tristitiam generabit, & præsentia visionis æternæ inauscibile gaudium præstabit æternum.

Libor VII.

De similitudinibus à Salvatore positis & assumptis.

Cap. I.

De similitudine salis, secundum Mattheum, Marcum & Lucam.

Differentiam similitudinum & parabolarum in libro prædiximus de parabolis, hic silentio tradentes. Sed cum in prima & generali prædicatione Christus in monte turbis & discipulis loqueretur, ad discipulos solum sermonem intorfit, præostendens quantum primarius, quantumve fructus super alios & in alios acceperant, non solum eos, sed futuros similes in suis similitudinibus præmonens, instruens & exhortans. Ex primò omnium exitit similitudo salis, sub qua præfigiebat Apostolos ceterosque in illa sorte futuros, dicens: *For estis sal terre, quod si sal evanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet altera, nisi sit immixtum fori. & concietur ab hominibus.* Vigilans est similitudo ex natura introductæ

rei, ex Christo clarescit amplius. Nec immerito in omnibus tenet ista primatum, ut velut in rebus esalilibus sal: Sic inter eos qui reguntur, aut opportunè docentur & diriguntur, debeant esse, qui præfunt, instruunt, sive ducunt. Nihil proptius operatur in his, quæ usu capiuntur, sal, quod similitudine sumpta non conveniat his, qui sumperunt ducatum. Et in omni quod deficit aut evanescit in his, quibus usu apponitur, aut applicatur, insulitas aut putredo exortitur. Sic in his quæ aguntur in hominibus secundum rationem Fidei, moresque & spirituales doctores, duces, si evanescent, sive deficient, damna similia provenire credantur. Sed quis comedere potest insulsum, si debuit sale penitus esse conditum? Aut quis tanget putridum, aut sumet in cium, seu renebit ad usum, si applicatio-

Matth. 5.

ne falsi debuit præservari? Proprietates siquidem falsi solemus indagatoribus relinquimus, ne plus debito sermo trahatur in longum. Quod, cum fecerint, nihil invenient inapplicabile in profectibus, nisi defectibus ad Doctores spirituales, si aderit eis in similitudine bonitas falsi, aut si aberit eis proprietas opportuna. Sed si sacram scripturam volumus percontari, clarius apparebit cur Doctores Christiani exercitus falsi fuerit à Christo similitudo tributa. Sale quippe ipsam charitatem in agendis opportunam merito intelligimus, sine qua nemo aliquid Deo acceptum fecit, quæ in fœdus sempiternum posita est inter nos & Deum. Ac per hoc Dominus in veteri testamento omne sacrificium condire sale mandavit, dicens: Quicquid obtuleris sacrificii sale condies, nec auferas sal fœderis DEI tui de sacrificio tuo, in oblatione offeres sal. Sacrificia fidelium Christianorum porro illa noscuntur, quæ in corporibus hominum respectu supernæ patris per carnis macerationem, virilitatem & abjectionem aguntur, in quibus nulla utilitas, si defuerit charitas. Nec tale sacrificium erit acceptum, si omnino fuerit insulsum. Sunt enim sacrificia nostra excitationes in orationibus & indagacionibus scripturarum sanctarum, & in intimis meditationibus cordis, ac etiam in illis doctrinis, quando supra seipsum, & supra cuncta sensibilia noster animus conatur extolli. Sunt & si qua peragimus in subventionibus proximorum, quæ omnia inepta reddentur, nisi sale charitatis condiantur. Hinc enim est, quod Apostolus ad Corinthios scribit nihil esse, nihil prodesse, si sine charitate, dicens: Si linguis hominum loquar, & angelorum, & cætera, quæ annectuntur. Est proinus ipsa charitas fœdus inter nos & Deum, ut si diligimus, diligemur, sicut sapientia clamat: Ego diligentes me diligo. Est & fœdus, quod si diligimus Deum, diligamus & proximum, sicut Joannes in sua Canonica commemorat. Est & fœdus ad mandata servanda, ut si diligimus præceptorem ejus præcepta opere compleamus. Etenim Christus dicit: Si quis habet mandata mea & servat ea, ille est, qui me diligit. Ille habet mandata mea, qui novit, qui tenet ea memoriter, sed tunc servat, cum deduct in actum. Est & fœdus ad beatitudinem obtinendam. Sola enim charitas facit patere cælum, ipsa sola introducitur in regnum. Proinde auferri de sacrificio prohibetur. Nec auferes sal fœderis DEI tui de sacrificio tuo, imo in omni oblatione tua offeres sal

Tunc enim in omni oblatione sal offertur, cum omne quod agimus, ipsa charitate fulcitur. Necnon & ordinem tenendum in moribus aperte conspicimus, si præceptum de sale factum subtiliter indagamus. Præceptum factum, ut omne sacrificium sale condatur. Ex quo protinus indicitur, ut in omnibus ordo servetur, sicut Apostolus ait: Omnia quidem honeste & secundum ordinem fiant in vobis. Nam ubicunque ordo deferitur, in positum finem non erit accessus. Nihil fiet impertiens, aut frustra, si in rebus diligendis ordo servatur. Omnia enim DEUS legibus ordinis alligavit, ut etiam in his quæ tradita sunt, ut perveniamus ad Deum, servatus ordo perducatur. Et nullum sacrificium gratius, quam illa diligere, atque peragere, quæ tendunt in Deum, ubi sal ordinis penitus est ponendum tanquam fœdus ad Deum. Ipsam porro scientiam nomine falsi arbitror estimari. Fit enim sal ex coctis aquis à sole aut ab igne. Et aqua sapientie potavit Dominus sanctos suos. Et in omni sacrificio nostro necessaria est scientia, maxime in zelo, quo in Deum accendamus ad evitandam illam sententiam, quam dixit Apostolus: Habent zelum Dei, sed non secundum scientiam. Nam sicut sal spidum reddit, ubi apponitur, sic charitas, ordo & scientia cuncta, quæ visibiliter & invisibiliter aguntur, grata faciunt Deo, ut non sint insulsa, sed sapida, quæ sunt mandato celestis sive terreni agonum positoris. Ipsi siquidem agenti aliquid in utraque substantia sua facta non insulsa sed sapida erunt, si sale charitatis & ordinis atque scientie condiantur; In his pactum nobis cum Deo constituitur sempiternum, de quo Dominus sacerdotem veteris testamenti diligenter commoovit. Pactum falsi est sempiternum coram Domino tibi, ac filiis tuis. Pactum hujusmodi falsi ideo sempiternum, ut nullo tempore violetur. Pactum sempiternum, ut ex ipso inviolabiliter custodito æterna gaudia capiamus. Hoc falsi pactum commemoravit Abia rex Juda Jeroboam regi Israel, cum in prælium conveniret. Stans Abia super montem Semeron, qui erat in Ephraim, ait: Audi Jeroboam, & omnis Israel. Num ignoratis quod Dominus Deus Israel dedit regnum David super Israel in sempiternum, ipsi & filiis ejus in pactum falsi? Quid est pactum falsi, in quo regnum David datum commemorat, nisi pactum illarum virtutum, quæ potissimè in agendis omnibus exiguntur, quæ falsi similitudine designantur. In pactum falsi regnum dicitur datum David, in condimento

2. Cor. 14.

Rom. 10.

Num. 28.

2. Paral. 13.

dimento sacrificii, quod tunc temporis agebatur, quando ipse rex fuerat à domino constitutus in manu Samuelis tunc sacerdotis, atque videntis, qui sacrificium sub censura salis ante constituta offerebat. Ex quo typico mysterio insinuatum est sub pacto salis sacrificii vera regna constitui, & jura regalia hominum sine praefato sale ad perfectum non posse deduci. Arguit Abia rex Juda Jeroboam regem Israel, qui ad impugnandum ipsum & regnum ejus arma commoverat, quod iniuste hujusmodi rem fecisset, quod in sempiternum concessum sit regnum occasione salis in pactum. Ex hoc ad demones removens magna jurisdictione nobis efficitur, si stabit intactum proutus salis pactum. Necnon ipsam justitiam in similitudinem salis accipimus, sine qua nihil rectum agitur, cum ipsa universitate praefulgeat, & condire habeat prae ceteris moralem hominum vitam, & dum sub sua censura omnia disponuntur, nihil est quod de obliquitate causetur. Ipse siquidem David, qui regnum acceperat in salis pactum, justitiam operabatur, regum scriptura dicente: Et regnavit super omnem Israel. Faciebat quoque David iudicium & justitiam omni populo. Et de justitia plenè confidens in Psalmo dicebat: Et retribuet mihi dominus secundum justitiam meam. Nempe sicut sine sale insulae sunt esubilia plurima, praeter panem parum delectantia gustum & sicut sine sale verbis carnes scaturiunt, sic sine justitia nihil in moribus hominum delectabile, necnon & humana vita corruptur in solertia pessimorum. Circa quam David magna diligentia intendebat, ne praetermissa justitia subiecta sibi res populi turbaretur, cum, prout Psalmus eloquitur, faciebat: In matutino interficiebam omnes peccatores terre, ut disperderem de civitate domini omnes, qui operantur iniquitatem. Quamobrem pro seipso interpellabat ad dominum: Feci iudicium & justitiam, non tradas me calumniaribus meis. Ipsam etiam sapientiam evangelicam salis nomine non immerito dicimus esse censendam, quae omnium conditrix hominum vitam, & sanavit steriles hominum nationes. Et humani mores & leges vivendi per ipsam conduntur. Et ne putescant sua virtute servantur, & sanantur sicut populi defluentes. Quod in libro regum multis ante temporibus legitur figuratum. Nam viri civitatis Jericho dixerunt ad Eliseum: Ecce hujus civitatis habitatio optima est, sicut tuipse domine prospicis, sed aquae pessimae & terra sterilis. At ille ait: Afferte mihi vas novum, & mittite in illud sal. Qui, cum

attulissent, egressus ad fontem aquarum, misit in eum sal, & ait: Haec dicit dominus, Sanavi aquas has, & non erit in eis ultra mors neque sterilitas. Sanatae sunt aquae usque in hanc diem, juxta verbum Elisei, quod locutus est. Eliseus interpretatio nominis, quae Deus meus Salvator est, sive re gesta Deum significat, cui humana natura defectum quasi lunarem pariens loquitur suo sensu, dicens, quod mundi hujus habitatio bona est, quia omne, quod est bonum, est natura, & in ordine suo defectu omnimode caret, sicut Deus plenè cognovit. Nam vidit Deus cuncta, quae fecerat, & erant valde bona. Sed hujus mundi sensu quodammodo carentis aquae pessimae sunt. Quod nomine aquarum intelligitur, nisi numerositas populorum, juxta Joannis in Apocalypsi sententiam: Aquae multae, populi multi. Populi quidem hominum non natura, sed voluntate pessimi facti erant, dum de incultibus idololorum, Deum verum & ipsius sapientiam ignorabant, & vivebant insulsi, sale divinae sapientiae non conditi, & corrumpébantur, velut putridae carnes foetentis luxuriae, aliarumque iniquitatum veribus bullientes. Et terra sterilis erat, quia terra humanorum corpororum usum bonorum operum non habebat. Sed Deus omnipotens in plenitudine temporis vas novum iussit afferri, cum alman virginem iussit mundo preparari, quae verè dicitur vas novum, ab antiquitate paterna discrepans, disciplina caelestium innovata virtutum, in quo vase posuit sal aeternam sapientiam, scilicet incunatum filium ejus. Aut vas novum ipsum Verbum incarnatum sentiamus, qui novus dicitur novitate incarnandi, novitate nascendi & convertendi, qui novam doctrinam attulit, noviter mundo vixit, sicque mortuus & sepultus, & regressus ab inferis ad caelestia penetravit. In quo posuit sapientiam suam nomine salis signatam, sicut ipse praedicando saepe dicebat: Doctrina mea non est mea, sed ejus qui misit me patris. Et alibi: Sermonem, quem audistis non est meus, sed ejus qui misit me patris. Et iterum: Quae loquor vobis à meipso non loquor. Penitus prout novus homo erat, sapientiam à patre accepisse testatur. Quod sal, scilicet incarnatum Verbum, effudit in Apostolos per virginis partum, sed sapientiam per praedicantem filium, & filius per Apostolos post missum Spiritum Sanctum sanavit, qui recipere voluerunt populos nationum. Ut virtute salis, scilicet evangelicae sapientiae non esset sterilitas, sed sanitas, nisi adhuc libens hominum repugnaret iniquitas. Sanavit aquas evangelicae

4. Reg. 2.

Psal. 17.

Psal. 100.

Psal. 99.

4. Reg. 2.

Joan. 7.

Matth. 19.

8. 2. 8.

ca, & superna doctrina, quia populos recipientes illam condidit & erudit, & docuit, quæ nesciebat mundus, non habebat usus, ignorabat hominum intellectus. Saporis hujus effectum refugiebat carnis sensus. Et inter initia eorum, quæ vitæ hominum necessaria dignoscuntur, Ecclesiasticus saltem esse commemorat. Et tamen ex mandato Domini Ezechiel Jerusalem inter cætera objecit, quod in die natiuitatis ejus non esset sal saluta, scilicet illam discretionem non habuit, quæ bene omnia disponuntur. Nam, cum renascimur Sacramentis, discretionem Christiana opus est inter ea, quæ cogimur eligere, atque inter illa, quæ agere obligamur. Optima inter virtutes nolitur esse discretio, quæ gradiens inter bonum, & malum, inter bonum & bonum, inter malum & malum, inter opinionem & verum,

inter voluptatem & necessitatem, inter virtutem & famam, inter competentia corpori & spiritui semper ad tutiora declinat, devitatque peiora. Exsermonem nostrum tali sale condiri decrevit Paulus Apostolus Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. Igitur, cum supra memoratas virtutes habere, atque docere oporteat eos, qui autoritate atque doctrina populis præferuntur, merito Christus dixit Apostolis: Vos estis sal terræ. Quibus pro seipsis & pro successoribus dictum est: Sed si sal evanuerit, in quo salietur? Si virtus deficit in doctore, si doctor deficit ipsi virtuti, quid boni periclitet? Cum ad nihilum valeas, dignum sit, ut his fiat in ridiculum, atque derisum, quos erudire debuit per doctrinam, monebatur per exemplum, & fiat utilitate conspectus inferior, qui vitæ & doctrinæ debuit præesse.

Cap. II.

De similitudine lucis secundum Mattheum.

QUoniam Christus unigenitus DEI Filius erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, voluit quos elegerat hujus lucis esse participes, per quam illuminaretur orbis terrarum, qui tenebris peccatorum ubique in hominibus jacebat obscurus. Et quia quadam novæ intelligentiæ luce illos perfuderat, & amplius persufusus erat, ut lucis sequeretur affectus, sine interpositione Verborum suos Apostolos & similes posteros luci comparavit, dicens: *Vos estis lux mundi.* Jussu Dei facta est lux, nec aliquid pulchius in corporibus diaphanis, & ejus virtute cognoscuntur objecta omnia oculorum, & fertur inobliquè in receptacula sua. Et per ipsam fit accessus atque recessus, & contrarium declinatio. Secundum hanc proprietatem Apostolos & ipsis similes Salvator per similitudinem mundo præfecit, non visibili atque sensibili, sed ei, qui cæpax est divinorum & susceptivus doctrinam supernarum. Et sermo dignus est, quod sibi Salvator in hac similitudine homines hujuscemodi ascribit, cum de seipso dixisset: *Ego sum lux mundi.* Illuminaverat exteriorum mundum quæ creatæ lucis, illuminat interiorum luce veritatis. Et humanarum mentium he cum Apostolis & ipsis similibus lucem facit. Et nihil in spiritibus rebus pulchius veritate, cujus splendore, si quæ obijci possunt humanis intellectibus, cognoscuntur: Et inobliquè irradiat super humanas mentes, & receptum coaptantes, ut possit esse accessus ad in-

commutabile bonum. Hanc lucem petebat David, ut ad finem positum certus possit esse accessus: Emitte lucem tuam, & veritatem tuam, ipsa me deduxerunt, & adduxerunt in monem sanctum tuum, & in tabernacula tua. Et recessus fit per eam ab eo, quo culpabiliter & noxiè tenebris involvitur. Unde Apostolus: Eratis aliquando tenebre, nunc autem lux in Domino. Per lucem siquidem veritatis recessus fit à tenebris peccatorum. Declinatio contrariorum ad destinatum finem istius lucis veritate peragitur. Propterea Salvator ait: *Qui ambulat in die non offendit, quia lucem hujus mundi videt.* Hanc lucem Dominus Apostolos esse voluit per exemplum, atque doctrinam, quam in-tinentes in ipsis Apostolis & Apostolicis viris non exorbitent, per agones superna captantes. Lux viva est exemplum rationis animalis, ex virtute confluentis, ab oriente Fidei ortum habens. Suffragatur sana doctrina in ordine suo lucens, & exemplari luci præstat augmentum. Eadem præstat, ipsa etiam suscipit incrementum, & adinvicem incrementa suscipientes splendidissimam lucem faciunt. Suum proprium lucere oportet prætere, alioquin à tenebris non differret. Primum siquidem sui officii est insistentes tenebras effugare, deinde ostendere, quomodo leventur oculi ad directum. Sicque cum Apostolis dicitur per similitudinem quid sunt, quid sint facturi, ex tacito mandato suscipiunt, ne sit otiosa lucis appellatio, quæ tanto dictatore indicitur.

Cap.

Cap. III.

De similitudine civitatis, secundum Matthaeum tantum.

Qui terrenam civitatem ordinavit ad exercitium & agones hominum, supernam verò condidit ad gloriam angelorum, & hominum re-

stis agentium in terrena, ut ad supernam à terrena esset ascensus ab eo, qui in ista esset virtute probatus. Proinde per similitudinem civitatis docuit, quid mundo Apostoli, & conformes unitatis conferre reneantur, cum sine interpositione dicit:

Matth. 5.

Non potest abscondi civitas supra montem posita. In veteri testamento legimus mandatum Domini, ordinatione Moysi complemento Josue, civitates plures factas fuisse refugii, ne ad eas confugiens malefactor subito judicaretur sine magna examinatione iudicii. Etenim Apostoli, & eorum loca tenentes, penitus sunt refugium peccatorum, esseque debent in patulo, non abscondi, quoniam positi sunt supra montem.

Daniel 2.

Mons verò summus super omnes Christus est Dei Filius, quem Daniel praevidit velut lapidem praescidi de monte sine manibus, & in montem magnum erigi, super quo Apostoli, & viri Apostolici sunt fundati. Non ergo debent abscondi, quin ad eos possit esse refugium, cum hostile ingruerit bellum. Civitas siquidem primo conventionis localis situs constituitur, deinde firmatur lege vivendi, & ne incursumus non retentis damna patiatur, circumcingitur muro vel vallo.

1. Cor. 3.

Apostolica civitas conventio est Fidelium. Fundatur autem in monte, qui est Christus, quoniam, ut ait Apostolus, fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. Lex, qua vivendum Evangelica, de superis declarata doctrina, cinctis muro inexpugnabili virtutum, & vallo timoris Domini. Haec civitas abscondi non potest, magis verò non debet, quia sicut Christus, quod non debet, non potest: Et quod non potest, non debetur. Sic civitas Apostolica & Fidelium supra ipsum montem posita, non debet abscondi. Nam impossibile factum erat eidem regi aliquo diabolico aut hominum velamento. Nec impossibilitas absconcionis erat ex civitate, quae fundabatur, sed virtute montis, ex quo civitas ipsa surgebat. Etenim Petrus fundabatur in petra, non petra in Petro, petra autem erat Christus. Sed in ipsis Apostolis civitas militans consurgebat, ipsique in monte altissimo, atque immobili fundati erant, qui Verbo praedicationis Evangelicae per signa Verba frequentia, per sanguinem &

2. Cor. 10.

mortem, per universum orbem illam fundaturi à Domino parabantur. Hanc etiam civitatem, quae non debet abscondi de caelo descendisse cognovimus, ut & ipsa in caeli monte consistat, quamvis descendisse dicatur. Non enim terrenum aut humanum, sed caeleste atque divinum habet ista civitas fundamentum. Hinc Joannes ait: Vidi civitatem Sanctam Jerusalem novam, descendentem de caelo, à Deo paratam, sicut sponsam ornata viro suo. Descendit civitas de caelo, terrenum non querens, neque caeleste relinquens fundamentum. Nam sicut Christus in terra carne degebat, in caelo deitate: Sic civitas Sancta in terra militat, in caelo virtute consistit. Quae tunc absconderetur, si non praedicaretur: Tunc occurreretur, si recte in illa non viveretur. Absconsa siquidem diceretur, quoniam in Christo monte fundata, nisi praedicationis altitudine, vita, miraculis per orbem universum propensus reboasset. Proinde in omnem terram exivit sonus eorum, & in fines orbis terrae Verba eorum. Sonus videlicet, quo in ore dicentium & in cordibus audientium miro modo resonabat, siquae innocuitabilis erat civitas in divino monte constituta. De hoc monte dixerat Isaias: Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Jacob. Erat quidam mutua invitatio, ut ad Christum, qui est mons Domini, veniretur. Et civitas nutritabatur sub nomine domus Dei, & gloriosa dicta sunt de civitate Dei. Sed nunquam gloriosa nisi ex fama, nunquam vera fama, nisi ex his, ex quibus vera fama confurgit. Sed altiori & perspicaciori sensu hanc similitudinem pertractantes. Christus in hoc suos Apostolos & discipulos commonebat, ut tales in virtutibus essent, ut civitatem inabsconsibilem & supernam digni fierent nuntiare, ut intelligatur, quanta debeant esse virtutis, qui constituti sunt, ut civitatem in superno monte constitutam, non abscondendam, sed manifestandam subjustis iudiciis debeant propagare. Ac per hoc, cum Salvator dicit: Non potest civitas abscondi supra montem posita, in id verus hujus scripturae intellectus trajicitur, ut, si ecclesia orthodoxa nunc fundanda, si supernae patris civitas non potest abscondi, congruè factum est, ut per vos, quos elegi inclarekant. Igitur tales estote, ut illas aperte praedicare possitis, & inveniamini digni mysterio hujus civitatis.

Apo. 21.

Phil. 2.

1. Tim. 3.

1. Cor. 1.

1. Cor. 1.

B. Sim. de Cassio Cum. in 1P. Evang.

K k k

Cap.

De similitudine lucernæ, secundum Matthæum & Lucam.

Immensa bonitas & omnibus pro capto recipientium æque liberaliterque se præstans supernamque promerentibus datura mercedem, noluit Evangelii gratiam mercede conducere, quamobrem futuris mundi doctoribus non occultandæ lucernæ similitudinem apposuit, dicens: *Nemo accendit lucernam, & ponit eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Lucerna siquidem sub modio non ponenda, prima insinuatione sensum innoculationis habet, sed discussa similitudo propensius terrenam mercedem in Evangelica prædicatione condemnat. Similitudo hujus propemodum infimi actus ad divinas actiones amollitur, ut non personales, sed actionales similitudo ipsa esse monstratur. Lucerna, quæ accensa sub modio ponenda negatur, est ipsa Evangelica lex. Nam fuit ab æterno lex æta, quia æternum est Evangelium, quamvis in tempore promulgatum, sed tunc accensa est ista lucerna, cum Salvator mundo prædicaturus apparuit, cum exemplo vivendi, auctoritate docendi, signis supra naturam sequentibus clarescere fecit. Hæc lucerna lumen habet inextinguibile in ecclesia Sancta Dei. Nam præceptum erat in veteri testamento: Ardeat lucerna semper in tabernaculo. Quæ Figura in veritate hunc terminata est in ecclesia, quoniam non exstinguitur, nec exstingui potest lumen ejus. Et Job suam prosperitatem in tribulatione commemorans, ænigmatice lumen istud se habuisse dicebat. Quando splendebat lucerna super caput meum, & ad lumen ejus ambulabam. Nullus splendor clarius hujus lucernæ lumine. Nullus inaccessus rectior, quam ad lumen ejus ambulare: Non enim ambulat in tenebris, quoniam lumen est vitæ. Hæc lucerna divina est sapiëntia, cui Salomon adhaesit propensius, quoniam inextinguibile est lumen ejus. Et propterea ipsa sola introductet affectibus & intellectibus nostris, & sine offensiculo gressuum nostrorum semitas dirigit. Etenim David dicebat: Lucerna pedibus meis Verbum tuum, & lumen seminis mei. Quid Verbum Dei, nisi Evangelium eructatum à Verbo Dei? Quid pedes, nisi intellectus & affectus, quibus anima invise movetur? Quid seminis, nisi compendia, quæ capiamus ad aliam vitam? Mandatum Dei lucernam animarum scripturæ sacræ distinguunt, ut inoffenso po-

de in valle ista miseræ ambulemus. Inquit enim Salomon in moralibus instructionibus: Mandatum lucerna est, & lex & lux, & via vitæ & interpretatio disciplinæ. Quod mandatum splendidius, quam mandatum novum, quod dedit, ut diligamus invicem? Hæc lucerna innocens lucet, & ardet, quousque in superna fuerit ascensus, ubi lumen ejus erit splendidius. Hanc lucernam Evangelicam videre non possunt interiores oculi, qui caligant, & homines, qui cum mundo senescente senescunt. Nam in libro Regum legitur: Factum est in die quadam, tieli jacebat in loco suo, & oculi ejus caligaverant, & non poterat videre lucernam Dei antequam exstingueretur. Si allegorias respicimus, defectum synagogæ in isto homine cognoscimus, si mores, alius offertur ordo loquendi. Senex erat Heli, & præ senectute oculi ejus caligaverant. Qui sunt, qui senescunt, nisi qui mundum diligunt inveteratum? Qui quantalibet florida ætate vernantes, si mundo senescente desistant, si ejus amplexibus amplectuntur, eo ipso senescunt, & caligant interiores oculi, ut lucernam Evangelii dissuadentem hominibus mundi delectationem, & prohibentem amplexum, videre non possint, nisi prius exstinguatur. Cujus lumen, quamvis in sua natura inextinguibile maneat, tunc tamen apud unumquemque hominem exstinguitur, cum in ejus non transit affectum, & cum ad ejus lumen justis morum passibus non ambulatur. Naturam aristotelicam habet ista lucerna, quæ semel accensa nequit exstingui. Sed nec ponenda sub modio, aut vase, aut lecto. Modius ad mensuram, vas ad usum, lectus ad quietem refertur. Hæc Verba tres Evangelistæ posuerunt, ut nec propter avaritiam eorum, quæ mensurari possunt, nec propter eorum usum, quæ transeunt, aut propter quietem aliquam perfunctoriam Evangelium prædicetur. Ut à Christo suscepimus, omnibus est eadem liberalitate donandum, & cujus Finis est tota vita, rebus moralibus non subdatur. Procul dubio sub modio ponitur, si præconis cor avaritiam sequitur, & per eam ejus molimina fulcit, aut quomodolibet ejus nomine augentur opes hominum. Multa in pontificibus, & ecclesiis Christo pauperi novimus esse data, & monarcha elephantibus Christum induit in Sylvestro. Si per avaritiam possidentur, quæ sunt lar-

gitare

Ezech. 17.

Job. 22.

Psalm. 112.

Ierem. 6.

gitate collata, malus usus inclamarat. Et qui terrena tenebant, & abundabant temporalibus bonis, ad hujusmodi lumen lucernæ commoti, lucernam hanc in ore moribusque gestantibus bona innumerabilia contulerunt. Subtus quibus positum nunc in pluribus cognoscitur Evangelium, quod antea superferebatur. Posita est sub vase lucerna, quoniam contra Evangelii veritatem atque charitatem nomine suo multiplicata sunt vasa, quæ à vescendo sortita sunt nomina, ut velut philargia multiplicatur in rebus ad recondendum vasa composuit, & prout extarsit in placitum malum, ad funestum usum corporis innumera procuravit. Sed charitas Evangelica thesaurizare non novit, dispergere autem magis ipsa consentit, nec convertit aliquid in proprium usum, quod tamen indigentibus potest esse commune. Stat interdum abdita sub lecto lucerna, cum quies appetitur ex his, quæ sunt Christi Evangelio consecrata. Et magnam deliciosam quietem appositam novimus temporalem, ut nec labor in Verbo, nec sollicitudo ad præcavendum periculum animarum, nec exhortatio vel exemplum ad meliora commonens. Quiescunt corpora dilatata deliciis, & bonis innumeris vallata tabescunt, & tranquillatur super Evangelium, sub quo laborare debuerunt. Ad effectum verò divinorum lucerna candelabro superponenda est, commodis ulla temporalibus non subdenda. Injuria sit legi similiter & latroni, si ea, quæ ad æterna ordinata noscuntur, ad temporalia referantur. At tollitur siquidem candelabrum à terra stylo quodam disposito super basim, super quod posita lucerna pluribus lucet, quia nec ipse qui accendit aliter quam super candelabrum poni voluit, quam tunc accendit, quando predicavit, tunc super candelabrum posuit, quando mentes ad superna subvexit, tunc detexit à modio & à vase, quando sine faculo, pera & fulcimine flaturo vitæ temporalis suos predicatorum exposuit, in se primo perficiens, quæ alios facere docuit. Quod doctor gentium non accepit in vanum, cum penitus sine sumptu posuisset Evangelium, qui cum potestatem haberet de

Evangelio vivere, illa usus non est, nedum quod aliam vellet de Evangelio capere mercedem. Ad Corinthios inquit enim: Sed non uti sumus hac potestate, sed omnia consumemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. Nescitis, quod qui in sacro operantur, quæ de sacro sunt edunt? Qui altari serviunt, cum altari participant. Ita & Dominus ordinavit his, qui Evangelium annunciant, de Evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Bonum est mihi mori magis, quam ut gloriam meam quis evacuet. Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium predicans sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutur potestate mea in Evangelio. Cuius potero fuisset prædicatio Evangelii, si in corde aut in moribus prædicantium temporalis commoditas infudisset. Plus veritas Evangelii daruit in paupertate prædicantium, & magis ad illam conversi sunt audientes, quam in virtute miraculorum. Eo enim ipso cognitum fuit Evangelium esse divinum, quod a divinis hominibus nunciabatur, quo temporalis commoda non quærebant, nec ex ipso vanæ sunt quæsitæ mercedes. Removit à lecto quies, cum fatigatus ex itinere fessabat sic super fontem. Et Apostoli iussa ejus contes ibant & stebant, mittentes semina sua. Et in laboribus plurimis se fuisse Paulus testatur Apostolus. Super candelabrum lucerna tunc ponitur, cum Evangelium in sua libertate prædicatur. Porro candelabrum est ipsa libertas, super quam lucerna Evangelii ponenda est. Aut ipsam catholicam ecclesiam per candelabrum intelligere possumus super quam est Evangelium. Nulla enim secta vel concio præterquam ecclesia lucernam Evangelii pro veritate habet, nec ejus lumen hujus claritatis infudit. Nam & candelabrum pro tanto mysterio, similiter & magisterio, mandato Domini dispositum est in veteri testamento cum hastili, calamis, sphaerulis, navibus & scyphis infusoriis, emunctioris, catholicam ecclesiam sua ordinatione figurat, ubi Evangelii lucerna plena refulget his, qui sunt in domo, & his, qui venire decernunt.

Cap. V.

De similitudine dextri oculi, dextræque manus ad ea, quibus magis homines afficiuntur, secundum Matthæum.

Scriptum est, quoniam vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona, non solum separata substantiæ, ut angelis, sed invisibiles & unire, ut animæ, ac etiam si qua sunt in re corporea ordinata, ut ab hac bonitate naturalium nulla corpora

excludantur, quamquam multa differentia corpora ipsa distinxerit. Et ut alias differentias prætermittam, nulla præterquam humana fecit instrumenta virtutis, quibus animas creando infudit, & infundendo creavit, quæ capaces sunt virtutis & viti, sicut

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

K k k 2

etia

esse possunt poenae vel praemii & beatitudinis atque miseriae. Igitur humana membra bona sunt bonitate naturarum, seu bonitate, qua sunt in ordine enim. Possunt autem esse meliora, prout facta sunt instrumenta virtutum, ut cuiusque vita tanto sit criminiosior, quanto ipsa fecerit instrumenta virtutum, & tanto majoribus suppliciis animas fodiarur, quanto majoribus criminibus statuerit illa servire. Proinde Salvator omnium membra quae bona fecerat, ad meliora ordinaverat, & extollere super caelos decreverat, à malo usu avernit, ne gehennam, quam pro hominibus non fecerat patiantur, dicens: *Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & projice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Et de dextra manu similiter dixit. Venuntamen nec credendum, quod cuiquam mandaverit aut voluerit à seipso vindicare jure membrum ob actum crimen abscidi, aut interfici, quamvis hoc permittat iudici decernenti, & de morte inspiraverit ipsi Samsoni. Nam iudici permittit in criminosos decernere, ne conturbent Rempublicam, vitamque moralem, aut ne ledant quempiam singularem. In figura verò futuri mysterii Samsoni caeco inspiravit & mortem. Non autem concedit hominibus, ut sibi membra detruncant, etiam si male ipsis utantur, nec ut aliquid à seipsis faciant, ut moriantur, sed ut devitent, & abscidant ipsorum perperam usum, & ne subdant vitiiis instrumenta virtutum. Hoc siquidem ex superioribus pendet. Prædixerat enim, quia, qui viderit mulierem ad concupiscendam eam,

jam moechatus est eam in corde suo. Idcirco à malo visu oculum comminando dicit, ut abscidatur impudicitia visus, non ut enasur, qui bonus creatus est oculus. Similiter tollatur manus opus malum, non abscidatur ipsa, quae naturae est bonum. Quod verò dexter oculus & dextera manus dixit, ad id, quod magis in concupiscentia & in operibus diligimus plene refertur, ut in oculo concupiscentia, in manu opera nostra signentur, eo, quod incomparabiliter magis expedit amatis concupiscentis, & dilectis operibus malis in hac vita carere, quae pars est vitae, quam sine remedio in gehennam in tota futura detrudi. Scandalum verò, nisi devitetur proveniens, est omne quod Deo displicet, & animam laedit. Sed nec immerito Salvatori placuit illa, quibus magis afficimur, assimilari dextro lumini, dextraeque cibo, ni, quoniam in his etiam corporalis secundum suum proprium fornior noscitur virtus, ut si dextri & sinistri altero penitus carere contingeret, eligere potius nobis remanere, quod dextrum, etiam recipientes in donum, si inevitabilis alterius deberet esse abscisio, relicto dextro, quod sinistrum est, tolleretur. Proinde quicquid illud esse contingat, quod magis allicit, quo magis afficimur, quod praeter ceteris nos delectat, omnino privari velimus potius, quam tradi ardoribus sempiternis, dummodo scandalum parit, quoniam indeclinabilis optio est hominibus praerogata, ut aut vitae praesentis dulcedine scandalizante, aut gaudiis aeternis priventur, privatos detinente gehenna.

Cap. VI.

De similitudine oculi ad lucernam, secundum Matthaeum, Marcum & Lucam.

Lumen aeternum de aeterno lumine naturam suam contrarium non finit incognitum, & quoniam inoblique procedit in eos, quos aeternè illustrat, rectitudinem in eis infusi luminis in his, quae animo concupiscentie operibus agunt, ut non sit anfractuosis processus creati luminis, similiter & per gratiam jam infusi, omnino in hominibus quaerit, fatagens & praemonens ne praeter rationem dari luminis contrarium fiat, per similitudinem lucernae, ad cuius lumen de nocte ambulamus, oculum corporis intelligere

voluit, quem retulit ad oculum cordis, dicens: *Lucerna corporis tui est oculus tuus.* *Math. 6.* *Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus laevis, nequam fuerit, totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebrae sunt, ipse tenebrae quante erunt?* Quaecunque lucerna sit, lucet & non videt. Lucerna quae est oculus, videt, & non lucet. Lucerna fugat tenebras, oculus verò non fugat. Lucerna quae illuminat, omnino non novit, oculus verò illuminata cognoscit. Lucerna monstrat quid cognos-

cognoscatur, & quo penguatur. oculus verò cognoscit, & peragit. Quid igitur est, quod oculus corporis assimilatur lucernæ alicujus liquoris virtute lucens: cum oculus videat, & non luceat, lucerna luceat & non videat, nisi quia introrsum ista similitudo trajicitur, ubi est lucerna invisibilis, quæ videt & lucet, insita scilicet hominibus ratio, quæ corporis lucerna nomine oculi à Domino appellatur, quæ lucet in corpore dirigendo corporis actiones, & videt, atque cognoscit, quæ obijciuntur in utroque hominum sensu, unde prout ad lumen lucernæ nocturnæ ubi lucet, fugantur tenebræ, sic ad lumen rationis ignorantie depelluntur. Optimum autem rationis lumen est fides, quæ inter potentias animæ solum in ratione statuit sibi sedem, quæ reditivam facit, velut cum ad aliquod fucepeivum luminis ignis apponitur. Si qua enim fuit ab initio quorumcunque hominum ratio præter fidem, ambulavit in tenebris. Ex vani facti sunt omnes homines, in quibus non subestituentia Dei, & de his, quæ videntur bona, non potuerunt intelligere cum quæ est, neque operibus attendentes agnoverunt, quis esset artifex. Scientiam Dei propriè intelligimus fidem, quam philosophi non habentes rerum non intellexerunt artificem, quem omnino esse negaverunt, mundum absque lumine fidei diffinientes æternum. Quantalibet enim perpicuitate ad investiganda secreta nature, atque ipsius ostensibiles actiones hominum ratio vigeat, tenebrosa est, cæca est, & quo vadit ignota, nisi fidei lumine illustretur, cum quodam alio lumine naturali, differenter tamen ratio hominum soleat illustrari, quod esse suo modo lumen negare non possumus, quod oppositum fidei tenebras appellamus. Proinde Salvator adjecit: *Si lumen quod in te est, tenebræ sunt, ipse verò tenebræ quantæ erunt?* Quæ sententia duo accepimus esse genera tenebrarum. Unum quo ratio non illustratur lumine fidei, etiam si aliter ipsa resurgat, aliud quo peccatis homines involvuntur, spreto, quod natura lex & virtutis iudicium dicitur. Inter quæ genera tenebrarum hanc cooperationem Salvator apposuit. Si lumen quod in te est, quodcunque videlicet rationis acumen, sive splendor sprete fide tenebræ sunt, ipse peccatorum tenebræ quantæ erunt? Quod si comparative accipimus, pejor est peccatorum actio, quam lumen fidei non habere. Si verò causativè hanc investigamus sententiam, alium sensum parit, ut carere lumine fidei multorum sit causa malorum, & illæ tenebræ innumeras & ma-

gnas gentrent tenebras peccatorum. Porro non trahatur in dubium, quod carentia fidei aut fides suscepta & nutans, criminum & scelerum & peccatorum tenebrosam noctem inducit. Nam sine fide impossibile est Deo placere. Et fides nutans non operatur, quæ tenebras moris habet, quia fides sine operibus mortua est. Non placere Deo, & in fide non operari, magnas tenebrositates habent, quibus malorum actuum adjiciuntur profecto majores. Ad clariorem verò intellectum de oculo simplici & nequam, unde talis comparatio, seu malorum causatio sumpta est, intentionem & actionem oportet inducere, ut intentio sit oculus, actio verò corpus. Proinde si intentio hominis fuerit simplex, puta videlicet duplicitate carens, simplex simplicem duntaxat incompositum diligens & quærens, & sibi soli serviens, totum corpus, omnis scilicet actio lucida erit, & clara, & grata hominum omnium, non personarum hominum acceptori. Si verò intentio nequam fuerit, quod sequitur est manifestum, quoniam arbor mala malos fructus facit, & tenebrosa intentio tenebras operum peperit, quam summo opere oportet inquirere quid inquirat, quid velit, quove tendat, quoniam ipsa est lucerna & oculus actuum. Quæ si velut nequam peccatorum versatur in tenebris, multas & graves eorum efficit tenebrarum oculus horriditates. Ac per hoc oportet habere intentionem simplicem, ut solum ab æterno simplicem quærat, quia nemo potest duobus Dominis servire, quæ sententia statim ad istam sequitur. Necnon & fidem simplicem, quia ipsa non habet ex rebus & causis, aut ex accidentibus compositas rationes, quoniam qui compositas rationes quærit in simplici fide, cum non inveniat, non venit ad fidem. Si autem venit, velut imo hæreticus recessit ab eadem, aut hæsitans non faciet bonum, aut in tenebris versabitur peccatorum. Quam verò utilia & accepta sit D E O simplicitas intentionis & fidei, quàm verò in illa servientes Domino jure letati sunt ad animandum DEI servos, scripturarum sanctarum testimonia perquiramus. Simplici intentione Abel munera Deo obtulit, ad quem respexit Dominus & ad munera ejus. Cain autem intentione nequam, qui & reprobarus est. Ex Jacob vir simplex in tabernaculis habitans, affectus est hereditatem & primam benedictionem paternam, quam Esau in sylvis venatione vagus amisit. Ex David, cum ad edificationem plurima congregasset, Deum benedicens asseruit ipsum simpliciter diligere, sibi quæ omnia

Kkk 3

grata,

Genes. 4.

Genes. 35.

1. Per. 19.

grata, quæ in simplicitate offeruntur. Unde Paralipomenon legitur: Scio Domine Deus, quod probes corda, & simplicitatem diligas. Unde ego in simplicitate cordis mei lætus obuli munera hæc. Simplex, incompositus & benignus & largus est Deus, & tales fervos quaerit & diligit. Et tunc in simplicitate cordis munera offeruntur, cum in omnibus actionibus nil aliud, quam Dei honor & placitum quaeritur. Et Paulus adducit, quod quæ tribuantur Deo vel proximo, in simplicitate tribuantur. Ad eam carnalibus Dominus servus jubet in simplicitate cordis fervire. Ad Ephesios enim inquit: Obedire dominis carnalibus cum timore & tremore in simplicitate cordis. Alitè cogitavit Apollolus simplicis interioris oculi fructum, cum mandavit servis carnalibus dominis in cordis simplicitate fervire. Porro simplicitas interioris oculi est, non variata intentio ad diversos fines, nec præteritum unum simplicem Deum in hia, quæ agit, & diligit, in præmio quaerit, Et hæc humana absoluta commoditas, à iudiciis hominum libera, laudes & opprobria hominum neque pendens, solum Deum quaerit in testem, & iudicem & remuneratorem bonorum. In qua sapientia Deum quaerere jubet: In simplicitate cordis vestri quaerite illum. Nescit Deum tentare sancta simplicitas, idcirco ejus conspectibus DEUS quaeritur offeruntur. Propterea sequitur: Quoniam invenitur ab his, qui non tentant illum, & apparet, qui fidem simplicem habent in illum. Et hoc est, quod Apollolus præcaveat, timendo, ne à simplicitate fidei excidantur servi Christi. Timeo enim, inquit, ne sicut serpens Evam seduxit astutia sua, ita corruptantur sensus vestri, & excidant à simplicitate fidei, quæ est in Christo. A simplicitate fidei homines excidunt, cum rationes eorum, quæ per fratrem solum tenentur, inquirunt. Solum quidem hoc est de ratione fidei, humana & composita ratione carere. Necnon à simplicitate fidei excidunt, cum infamia, quæ DEUS in carne gessit, à curiosis & superbis animis desiderant, aut cum actionibus Evangelicæ, quæ nostris sensibus adversantur, in gratum mentis non veniunt, sed potius apud multos in difficultatem & odium transeunt. Optima est in virtutibus Christiana simplicitas, Nam qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter, qui autem depravat vias suas, manifestus erit. Et alibi scriptum est, quod simplicitas iustorum diriget eos, quia non est securior & directior via iustis, quam in simplicitate ambulare. Et beatus Iohannes simplex & rectus appella-

rus est. Ideo simplex, quia rectus: ideo
rectus, quia in simplicitate cordis coram
Domino ambulavit, quia DEUS simpli-
citem non projicit, magis verò cum sim-
plicibus fermocinatio ejus. Et ad ornatum
charitatis etiam simplicitatem oportet as-
sumere, ut Petrus ait: Simplici corde in-
vicem diligite. Simplicitas vera sine re-
prehensione constituit possessorem, & ta-
les habere spirituales filios DEUS querit.
Et hoc est, quod Apostolus ad Philip-
peneses admonet, dicens: Omnia autem facite
sine murmurationibus & hesitationibus,
ut suis sine querela, & simpliciter filii
Dei sine reprehensione in medio nationis
prave & perversæ. Oculis verò nequam
malis est. Quod Jesus Jerosolymita non
tacuit, dicens: Memento quoniam ma-
lus est oculus nequam. Nequius oculo
quid creatum est? Intentio nequam mala
penitus est, quia nihil nequius invenitur,
quia sæpe ad ea conatur, quæ nequit ef-
ficere, à qua cuncta mala procedunt velut
à virulenta radice. Propterea idem ex-
periri, atque cognoscere animam jubet,
In vita tua tenta animam tuam, & si fue-
rit nequam, non des illi potestatem. Ani-
mam tentare intentionem est experiri,
quæ si nequam fuerit, nunquam potesta-
tis ei præstetur effectus. Nam prius in
scantibus perquiratur intentio, antequam
in effectum operum veniamus, quoniam
bona & mala magis per intentionem re-
ctam vel nequam, quam per id, quod exterius
agitur, à domino judicantur. Et
per Iliam maledictio datur lemini nequam,
semem nanque intentio nequam, quia velut
à femine fructus, sic ab intentione
actus malus vel justus. Et contra sim-
pliciter duplices à regione confudit,
quam Scriptura prohibet & condemnat:
Ne accesseris ad Deum duplici corde. Et
iterum: Vx duplici corde. Et: Vx pec-
catori terram ingredienti duabus viis. Et
Vx duplex animo, inconstans est in omni-
bus operibus suis. Duplex corde aut ani-
mo est, & terram duabus viis ingrediens, qui
de his, quæ agit, temporalem & æternam
vult captare mercedem, & Deum querit,
& homines hujus sæculi pariter oblectare.
Duplex corde, aut animo est, qui agit
versutè cum quibus loquitur, & observatur,
Nam unum est in corde, aliud in ore,
cum ore blanditur, corde decipere tentat,
simplicitas est libertas ab omni veritatis
& astutia, quæ, quod corde gerit, ore
proferat: quæ decipi non vult, decipere
nunquam novit. Ad quæ suos servos
salvator hortatur: Estote simplices sicut
columbe.

Сэр,

Cap. VII.

De similitudine volatilium cœli, secundum Matthæum & Lucam:

QUem ad suam imaginem & similitudinem omnipotens fecerat, & ad seipsum per internam considerationem excreverat, nolebat implicari à distrahente animo sollicitudine terrenorum, ne fieret illis per terrenorum occupationem inferior, quibus per dignitatem superior factus est. Idcirco ad removendam sollicitudinem superfluum atque damnosam, similitudinem volantium cœli, & liliorum agni suo Verbo Salvator induxit. Volatilia pro victu, lilia pro ornatu connexit. Victum volatilia quæstuose inveniunt, & suscipiunt, absque quod impendant sollicitudinem ad futura. Et sentiunt sensu carnis, quo de loco ad locum, & ad suas naturales actiones moventur. Lilia verò sensu carent, & quæstu non moventur, nisi ab alio mota, & ornantur & vestiuntur decore naturali, ultra quàm ars humana possit efficere aut imitari. Quod autem est victum quærere ad conservationem sui à natura sumptus iudicium, sed nec ipsa pascit sensibilia, nisi ad pastum ipsa moveantur. Quod est ornatum esse, ipsa natura fecit, absque quod ipsa oranda per seipsa moveantur. Unum ad esse pertinet, alterum ad ornatum esse refertur, ut esse, & bene esse, bene esse, & melius esse in his duabus similitudinibus intelligatur. Sed hæc similitudo discussa propensius, intellectum in altius provehit. Quinto die à creatione mundi volatilia esse creata, ex scriptura sacra didicimus, & hominem esse productum legitimus sexto die, quo in specie nulla creatura posterior. Invenit ipse siquidem alia universa creata, cum educeretur in esse, quibus omnibus sensibilibus ipse erat superior, ut referret conditori gratias, quod in tam magnam ædem eum induxerat, rebus innumeris & variis opulentiam, ut haberet quid sumeret ad valetudinem corporis, & quid consideraret in actu speculacionis, & in aliquibus sumeret vitæ compendium, in aliquibus verò vivendi caperet exemplum, ut etiam creatura irrationalis atque insensibilis creaturæ rationali modeste vivendi tacendo magisterium daret. Quod nunc Salvator mundo novus apparens aperuit, cum volatilia ad rectè vivendum produceret in exemplum, cum superfluum sollicitudinem à cordibus & ab operibus hominum veller accere. *Respice, inquit, volatilia cœli, quoniam non serunt neque metunt, neque congregant in horrea, & pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis plaris estis illi?* Omnia quæ

possunt in ista sensibili mundo in usum utriusque hominis pervenire. Deus propter hominem, non hominem propter illa creavit. Unde si Deus rebus minoribus relatis ad aliud sine sollicitudine providet, multo amplius ei, cui referuntur. Volatilia non serunt neque metunt, neque in vasis quidpiam congregant, tam illa, quibus communis est pastus, quàm illa, quibus est omnino diversus. Gregatim siquidem vadunt ad escam, quæ pascuntur seminibus aut fructibus arborum seu terræ nascentis. Quæ verò cadaverum caribus, aut in mari vel lacubus piscibus intendentes, vivendi similitudo est una proportio. Tantum hoc est ab omnibus à natura remotum, quod artibus vivere non contendunt, ut serant semina terris, maturas segetes metant, & excussa paleis grana congregare velint in communem seu propriam dominatum. Nihil amplius quærunt, quàm quod eis natura constituit. Nec variant pastum, nisi quod eis est insitum à natura. Nec in aliam horam, aut in crastinum aliquid providere noverunt. Tempus præsens est in cura, quando est hora pascendi. De futuro non norunt etiam cogitare. Nihil sibi in rebus appropriant, nec quærunt in re aliqua velut in propria singularem dominatum. Ad horam noverunt pascere pullos suos, nec quicquam pro eis reservaverunt in tempus. Foveant illos in nidis, quousque ab eis possint avolare, deinde relinquunt, cum noverunt quærere pastum. Non eis vivendi anxia cura, cum plus quàm expediat, non requirant. Et in hoc sunt divites aves cœli, cum nil superfluum velint, cum regiones & terras, arbores & semina non diviserint ad pascendum, cum nulli sit assignata proprietas, & cum propria non vendicant, in communi divitias habent. Exemplo quorum suos sequaces Salvator ad vivendum instruit, & arguit eos, qui aliter vivunt, forma volantis derelicta. Quid igitur est, quod sollicitudo tam mordax cruciat nos mortales, quibus est tam vita modica super terram, ut providentes crastinum, in hebdomadam, in mensem & annum, ut nulla sit animæ in cogitando quies, & corpus non nisi lassitudine requiescat. Et multi providentes sibi per hebdomadam in futurum, diem crastinum non viderunt, & per mensem non impleverunt hebdomadam, & in annum plurimi ante novissimum decesserunt. Quid enim est, quod in hoc mundo proprium homines quærunt, ubi solum mori live peccare hominibus

bus factum est proprium? Nunquam vel nemini praterquam peccare potest esse proprium, ubi mortis super omnes regnat imperium. Quid tanta provisio in futurum, cum saepe mors homines ex hoc mundo ante provium tempus eripiat? In vanum & ad crimen acuta sollicitudo pro funeris instat hominibus, si munera & vivendi alimoniam in omni tempore Dominus preparat, quod omnibus fieri per p[er]modiam David enunciat, dicens: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno. Aperis tu manum tuam, & imple omne animal benedictione. Quid enim aliud queritur, quam vitæ habere fulcrum in tempore opportuno? In non opportuno criminosa est sollicitudo querentis. Verecundiores sunt hominibus aves cæli, quæ opportunitatis & naturæ contentæ limitibus, irreprehensibiliter operantur, atque quiescunt. Non enim aliunde homines in justam reprehensionem deveniunt, nisi cum opportunitatem atque naturam improbitate conantur excedere. Sed nonne Joseph in Ægypto septeno annorum numero providit in tempora? Unque dixerim, sed in sacramento magni & futuri mysterii, & quia infallibilis septena futura erat ostensa sterilitas, quam Deus ideo præstendit Domino Pharaoni, ut Joseph interpretaretur, & per eum opportune provideretur. Et multi

Sanctorum patrum habuerunt divitias reservantes in crastinum, & ad hæredes derivantes in posterum, adversus quos non possumus de jure causari. Sed nec condemnamus divitias, & res reservatas pro Filiis, pro conjugandis puellis, pro defensione Reipublicæ, quorum interest opportunè atque modestè providere in crastinum, sed superfluum sollicitudinem; criminofum quælitum, & retentionem improbam, præter id, quod modestiæ atque opportunitatis & ordinatæ naturæ regulam habet, Christus improbat, cujus autoritate suffulsi, & nos penitus improbamus. Et quod ad Adam à Domino dictum est: In Genes. 3. sudore vultus tui vesteris pane tuo, laborem & sollicitudinem sibi creator omnium posuit, sed temperavit cum dixit, vesteris pane tuo, non sollicitudinem damnans, quæ modestè conquiruntur compendia vitæ, sed illam, quæ necessitatis & naturæ jura transgreditur. Proinde si Dominus aubus cæli sine sollicitudine ipsarum providet, quæ coram eo pro modico sunt, quanto magis nobis, qui coram ipso tanta dignitate constamus, ut ad similitudinem illius nostræ sit facta creatio, & in temporis plenitudine reassumpta, & in sanguine Verbi & morte facta redemptio, & cum ipso æterna gloria expectetur. Quo sensu Salvator adjecit: Nonne vos plures estis illis.

Cap. VIII

De similitudine liliorum agri, secundum Matthæum & Lucam.

Recollimus ex scriptura Deum primos homines nudos in paradiso statuisse, nec ante peccatum necessitatem statuisse vestitus, ne sic homo implicatus à divina contemplatione vacaret. Nec postquam est appositæ necessitatis vestimenti, voluit homines involvi sollicitudine nimia, quos rectè agentes erat æterna gloria vestiturus. Et pluri est victus dissuasisse sollicitudinem, quam vestitus, cum victus sit concessus homini etiam honesta nuditate regente. Quod autem minus confert ad necessitatem inquirere, sit majus ad crimen. Excepto Christo Adam in hominibus nemo ex creatione nobilior, cui & fœdit Dominus post peccatum tunicas pelliceas fecit: etenim ante illam lethalem inobedientiam vestire non erat indignum. Sed quales vestes dedit in remedium post peccatum, talium sollicitudinem non removet. Et cum ipse amplius sic non esset daturus, prærogata forma vestitus, ut se vestiant, reliquit hominibus. Nunc

verò vestimentorum impertinentem sollicitudinem removeret, agri lilia proferens in exemplum, ut in rebus insensibilibus & terrænascentis formam veris moribus capiamus, dicens: *Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt, non laborant neque vent.* Dico enim vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex illis; *Autem frumen agri, quod hodie est, & cras in cibum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modice Fidei!* Quæstione animos hominum pulsat similitudo appositæ, & sententia seu dissuasio Salvatoris, cum post initiale hominis malum, vestiri quædam sit introducta ab hominibus necessitas, tum propter aeris intemperiem, tum propter honestatem. Nam honestas quædam est humani corporis vestimentum, postquam corpus fuit sanctis moribus deonestatum, & honesta membra obteguntur vestimento, in quibus excitata est rebellionis & inobedientiæ turpitudō. Et quam

quam Deus, unde possint fieri vestimenta, producat instrumento & ordinatione naturæ, non tamen sunt, nisi sollicitudo apponatur ex arte. Quid igitur est, quod dicit: de vestimento, quid solliciti estis, in considerationem insensibilium nos inducens, ac si vestimentorum nulla opportunitate premicremur, vel sic largiurus esset possens, sicut dedit parentibus primis, aut si peccatum esset ex arte vestiri, cum ex natura vestita in exemplum proferat lilia campi. Sed nonne ministerio artis, sollicitudine quærentis potius aut indigentis, etiam à Sanctis viris sunt vestimenta quæsitæ? Et ut de his non sileam, quæ sacra scriptura commemorat, filios patriarchæ Isaac legimus non solum vestimenta, sed

Genes. 47. duplicia habuisse. Nam Esau venatum ad imperium patris vadens, vestimenta domi reliquit, cum quibus à Jacob est in pater-
Genes. 27. na benedictione præventus. Et ipse patriarcha Jacob, Joseph fecit tunicam poly-

Genes. 37. mitam & talem. Et Joseph suis fratribus stolas in Ægypto dedit. Et de vestimentis adhibita ei non modica cura, maxi-

mè in Levitis. Et reges Juda & Israel induti sunt regio cultu. Et sacerdotes & prophete non solum vestes, sed etiam ab aliis distinctas habebant. Et Christum legimus pharisaico more vestitum, & Sanctus novi testamenti suo more vestitus, quanquam aliquos reperiamus ob vitæ austeritatem ad tempus nodos mansisse, quod nec potuerunt vestimenta ex his, quæ natura produxit, sine artis sollicitudine atque mentis studio corporibus hominum coaptari. Sed aliud est ex necessitate aut status appositione, aliud ad ornatum & ex curiositate vestiri. Primum Salvator nullo pacto condemnat, eum incumbit tempus algoris, aut cum homo vestitur ratione pudoris, seu cum status hominum est in causa, cum consuetudo antiqua hæc habeat reges & principes à subiectis populis distinctu vestimento secerni, & sacerdotes & quomodolibet insulatos, à cæteris quadam amplioritate vestium insigniri. Sed hoc quippe protinus damnat, & sollicitudinem culpam, quod ad perperam pertinet, quoniam omne vestimentum supergrediens naturæ necessitatem, conservandumque pudorem, propter quod appositum statum ipsi hominibus habet ostendere, accusationem justam iniquitatis nanciscitur. Et inexcusabile factum est Christiano, quod ne-

cessitati, & pudori, aut ex multitudine, aut ex pretio, aut ex vanitate in vestimentis superfluum quaeritur. Proinde Salvator dicit: *Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant neque nent.* Crescunt lilia sine sollicitudine, incrementum illis præstante natura, sed nec laborant, ut crescant, nec ut cibum ad augmentum inquirant. Nere non norunt, ut vestiantur, aut variant nendo colores, ut nec Salomoni in sua peritia illa potuisset excedere varietate colorum. Illarus est solus rex Salomon in exemplum, cum multi reges ornati, sapientes & purpura jam in omni populo præcelsus, quia, quibus ipse loquebatur, Salomon notior erat, & creditum ab Hebræis, quod omnes in sapientia excessisset. Idcirco ipse in comparatione liliorum submittitur, cæteris prætermis. Ac per hoc Salvator rationabili argumento concludit in mentibus hominum: *Si autem fœnus agri quod hodie est, & cras in cibum mittitur, Deus sic vestit illud, quanto magis vos modice Fidei? Juxta hominis sensum loquens, multicoloria sunt lilia, & omne fœnum agri, ut plus natura, quam arte colorata resplendant, quæ Deus sic variis coloribus vestit, quanto magis rationabiles homines, ad quorum utilitatem hujusmodi sunt creati. Et irrefragabilis ratio dicitur majori diligentia esse curandum, cui est promissa æternitas, quam quod naturam habet ephemeram, seu subito quod augmentum suscipit, evellitur, & ad usum sæpe adijcitur, pro quo fuit in esse productum. Et modice seu nullius Fidei crimen incurrit, qui accuratè multis coloribus vestitur. Et per prophetam Jerusalem improbat, quod vestimenta multicoloria sumpserit, & vestita sit eis. Et vestimentum mixtum sanguine erit in combustione, & cibis ignis. Tunc vestimentum mixtum est sanguine, cum peccato coniungitur, opportunitatem justam prægrediens. Adjicitur verò igni, cum de illo sollicitus iusta pœna plectitur. Ubique autem in sacra scriptura diffusio sollicitudinis invenitur, nun omnis sollicitudinis intelligendum est diffusionem fieri, sed anxie, timide, philargice, confusæ, infirmæ, adducentis mortorem superfluit, noxiæque curæ, prævenientis tempus in tempore non completo, prægnosticans & conjecturans illa, quorum solus Deus est cognitor.*

De similitudine festucae & trabis, ad devitanda judicia, secundum Matthaeum & Lucam.

Matth. 7.

Luc. 6.

Volens etiam Salvator temeraria hominum removere judicia, similitudinem festucae apposuit ad parvas culpas iudicari, trabis autem iudicantis. *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras? Aut quomodo dices fratri tuo, frater, sine, ejice festucam de oculo tuo, & ecce trabis est in oculo tuo. Hypocrita, ejice primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Homo alti cordis & sublimium oculorum protendit in proximum, & ad se non reciprocatur visum, & acutè considerationem nequam desigit in illum, à sui perquisitione deficiens. Arguit aliorum inspector à semetipso recedens ipsorum crimina, & parva magna, & magna maxima facit. Et quod in aliis ad similitudinem festucae leve est, velut trabem ponderat. Et pondus suorum criminum praegravans velut trabem, sicut insensibilis festucae levitatem putat, quod est iniquitas pessima, & peccatum maximum apud Deum. Omnis autem sine investigationis & dijudicationis auctor incognitum & incertam culpam nemini debet iudicare imponere, veram & certam non amplius quam fuerit aggravare, imò gravem credere levem, & ubi possit fieri sine crimine, scutum exculpationis apponere. Suam autem, quam investigare certius potest, parvam magnam, & magnam per excessum enunnet. Quoniam unicuique notior sit sua quaecunque minor iniquitas, quam cujuscunque alienius iniquitatis qualescunque majoritas. Ac ex hoc magis unusquisque non solum in magnis, sed etiam in minimis debet arguere semetipsum, quam in magnis criminibus etiam per iudicium impingat in proximum. Non enim potest iuste pronuntiare de aliis, qui in propriis deviat. Et cum iniquitas gravat propria iudicium rationis non finit rectè iudicare de ceteris. Purgatum esse oculum decet, qui clarè vult alios intueri. Et purgata ratio debet esse à tenebris, quae fugare aliorum nebulas cupit. Munda sit manus, quae alios studet abstergere. Hinc Salvator dicit: *Quid vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras? Quid armaris ad iudicandum in minimis proximum, & temetipsum non prospicias magnis sceleribus obvolutum?*

Non est hic charitas, te despecto in criminibus alios velle curare. Charitas porro esset, si corpore patiens, temporalibus minoratus fratri auxilium fieres. Non hic veritas fructuosa, si te relicto severitate iudicii tendis in alium. Nulla honestas, cum ab eo, quod quis in alio arguit, aequè vel amplius in seipso prius arguitur. Detestanda est audacia, quae modicam culpam per censuram in alio reprehendit, & magnam in seipso non sentit. Quid verò agendum culpando monet ipse Salvator, cum hoc malum ad hypocritam asservit pertinere, dicens: *Hypocrita, ejice primum trabem, quae est in oculo tuo, & tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui.* Ille quem propria iniquitas gravat, videre non debet, aut rectè non videt, quid in alio reprehendat. Sed nec impingimus in illos malos, quibus vera inest auctoritas, quam suppressere non potest omnis iniquitas, sed illa dumtaxat absque fide, seu quae inficitur haeretica pravitate. Habent in potestate aliorum juris constituti, etiam si mali sint non exoribitantes à fide, reprehendendi auctoritatem, sed nisi corrigantur per certam damnationem. Quod hypocritam Salvator induxit in causam, adversus illos intendebat, qui optimi apparere volunt, sed boni existeri nolum. Et ut appareant sicut appetunt, alios iudicando confundunt, & reprehendunt plurimos, in publico velut malos, cum ipsi multo sint in occulto peiores. Quibus dicitur, ut primum ejiciant oculorum priorum trabem, imò nubem rationis oculis obtegentem, quam superinduxerant ex propria malitia, quae remota videbunt ejicere festucam fraternam, quam fortè adduxit humana fragilitas seu ignorantia non deviata. Nec incongruè festucam dixerim subitam iram, trabem autem odium antiquatum, aut noviter perniciosè ab ira progressum. Proinde quæ ab oculo fratre festucam noviter supervenientis ira fatagit removere, perniciosè odii trabem prius ex se submoveat. Brevi temporis spatio fit in germinationibus terrae festuca, & subito coalescit atque crescit. Trabis verò multi temporis spatio humorem terrae trahens perficitur, atque in soliditatem & gravitatem augustatur. Ac per hoc omnis qualiscunque iniquitas subita, & improvisè tempestas, quae actionem perveriam, atque reprehensibilem firmato propositum

posito non suscepit, levis festucae imaginem portat, trabis quodlibet provium

vitium, aut peccatum pervacilliter antiquatum.

Cap. X.

De similitudine reproborum ad canes, secundum Matthæum.

Decebat altissimam doctrinam atque supernam causæ proferri, & præsentibus doctioribus atque futuris cautelam iustis apposuit, & impios & iniquos in canum similitudinem designavit, dicens : *Nolite Sanctum dare canibus.* Sanctum est omne sacra scripturæ Verbum instructum ad æternum regnum; maxime Evangelium, Sanctum est sacramentum, à Domino Christo institutum. Sed est Sanctum, quod dari non potest, nisi ab eo, qui cuncta bona infallibiliter potest. Hoc siquidem dicimus esse virtutem, & gratiam, & beatitudinem sempiternam. Est Sanctum, quod dari penitus potest, videlicet sacra doctrina, cujus tunc sit plena largitio, cum dans & recipiens opportune in doctrina & disciplina conveniunt, ut ille velit docere, ille discipulus fieri. Casta erit autem, si alter, aut uterque horum defuerit. Et sacramentalis Sancta donatio fiet, si auctoritatem habens præsto erit, & si non defuerit catechizandus, aut si refoveri aliter indigeat jam catechizatus, ille solutus humili fide, ille ad imposita virtute obediente. Non autem erit, si alter cesserit, aut neuter austerit. Proinde Salvator coaptans & præstans talium donatores canibus conferre prohibuit, ne divinum charismatum derogatio adderetur. Sed quamquam aliquid boni naturalis reperitur in canibus, unde possunt etiam exempla bona capiti, habent tamen aliquid, quod humanus sensus abhorret, in quo aliquorum reproborum genus simile factum est. Revertuntur canes ad vomitum, & reprobi ad ea mala, quæ aliquando reliquerunt. Et depravati sæpe repetunt illa, quæ ratione sententiaque Verborum ante damnaverunt. Unde in Proverbiis dicitur. Sicut canis qui revertitur ad vomitum suum: Sic impudens, qui iterat stultitiam suam. Nulla major stultitia, quam eum offendere,

sine quo nulla natura subsistit, & esse non potest, & præter quem boni nihil esse possit. Detestanda est stultitia ei displicere, à quo necessarium est devinci. Proinde impudens est hanc stultitiam iterans, & solidum faciens, quod in suum periculum vergit, cani factus est similis redeuntis ad vomitum, qui repetit nomine stultitiae condemnatum. Nec bonum & iustum Salvator sanxivit, panem Filiorum sumere, & canibus erogare. Panis Filiorum delicatus est cibus, scilicet ille panis vivus, qui de celo descendit, non minendus canibus, hominibus scilicet depravatis, qui rursus redeunt ad ea, quæ prius vomuerunt. Ecce Sanctum, ecce panis, neutrum donandum canibus, impudentibus hominibus absque rubore peccantibus. Impudentes porro penitus sunt canes, & quo expelluntur, amplius nisi verberentur, redeunt ocyus. Importune sæpe latrant, & furiosi, quibus assimilatur quorundam hominum procax & inhonesta conditio, qui merito privantur participatione Sancti, & communione panis coelestis, & vini, ut non sit in voluntate damnus dare, quamquam largiri contingat ex eventu & permixtione bonorum & malorum, quos fecerere non possumus, & interdum nec debemus, sicut Iudæ proditori fecisse credimus Salvatorem, quem non fecerit à cæteris, eum esset voluntate secretus, quoniam infamem & cognitum publicè notare non expedit. Sed quod interdum agitur huiusmodi more, voluntate determinata non fiat, propterea Verbo reprehensibili loquitur ipse Salvator cum dicit, nolite. Hanc eandem exprobrationem intulit Cananæ, ut gentiles canes etiam appellaret dicens: Non est bonum sumere panem Filiorum, & dare canibus. Hoc typo loquendi omnes infideles & impudicos suas scelera iterantes designans.

Cap. XI.

De similitudine diæmoniorum ad margaritas, & porcorum ad immundos, secundum Matthæum.

Sicut Salvator detestatur recidivos ad malum, & malos impudentes importune contendentes atque furentes, sic abhorret, qui sectantur im-

munditiam, & ab impudicia non recedunt, quibus prohibet etiam ea, quæ preciosa sunt elargiri, ubi duplex similitudo datur, ut divina mysteria margaritis, por-

B. Sim. de Cassio Com. in IV. Evang.

LIII 2

por. Math. 7.

cus verò immundi homines comparentur. Inquit enim: *Et nolite projicere margaritas ante porcos.* Margaritæ appellati sunt illi vivi albiſſimi relucenſque lapides, qui in conchis marinis velut in quibuſdam vaſculis ſeu venterculis reperiuntur, qui ſæpe ad ornatum ſumuntur, magis verò contra cordiale malum redacti in pulverem valere ſeruntur, quibus aſſimulantur divi-
na myſteria, quorum ornatu plus creſcit anima, quæ ſit ſupra naturam, ulum & ſenſum, illorum ſplendore fulgentior. Sed quoniam de margaritis alibi ſermo eſt, ad id, quod de porcis dicitur, tranſeamus. Immundus homines porci ſignant, illos maxime, qui more ipſorum in cœnæ rerum terrenarum animo & corpore volutantur, de quibus & ſuperioribus per Petrum dicitur: Canis reverſus ad vomitum ſuum, & ſus lota in volutabro luti. Sed ut clarius pateat, ante quales porcos Salvator inhibuit projicere margaritas, adverſus quos Petrus tale proverbium protulit, prius oportet intendere. Multam enim hominum perverſitatem atque malitiam numeravit, antequam talem ſimilitudinem contra eos ediceret. Quoniam ante dixerat: Fuerunt verò & pseudo prophete in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſcetas perditionis, & eum qui erit eos, Dominum negant, ſuperinducenſes ſibi ceſarem perditionem. Et multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur, & in avaritia ſictis Verbis de vobis negotiabuntur. Et cum interponeret punitionem, reſumpſit eorum multiplicem iniquitatem. Hi ſunt velut irrationabilia pecora naturaliter in captivum & in perniciem, in his, quæ ignorant, blaſphemantes, in corruptione ſua peribunt, percipientes mercedem inſultitæ voluptatem omnem exſultantes diei deliciis, coinquinationes & macule deliciis afluentes, in conviviis ſuis luxuriantes vobſcum, oculos plenos habentes adulterii, & inceſſabilis deſicti, pellicientes animas inſtabiles, cor exercitatum in avaritia habentes. Maledictionis filii: derelinquentes rectam viam erraverunt. Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebule turbinibus exagitatz quibus caligo tenebrarum reſervatur. Superbiam enim vanitatis loquentes, pellicunt in deſideriis carnis luxuria eos, qui paululum effluunt, qui in errore convertantur, libertatem illis promittentes, eum ipſi ſervi ſint corruptionis. His rursus impletis ſuperantur, facta ſunt eis poſteriora prioribus deteriora. Melius enim erat illis, non cognoscere viam juſtitiæ, quàm poſt agnitionem retroſum reverti ab eo,

quod illis traditum eſt ſancto mandato. Et cum omnia hæc mala uno plura velut improborum opera Petrus Apoſtolus numerallſſet, ad ipſorum exaggerationem ſigillum turpiſſimæ ſimilitudinis adverſus eos appoſuit, quod hi canes & porci, quibus Sanctum negari expedit, nec margaritas projicere, merito vocarentur, dicens: Contingit enim illis illud veri proverbii: Canis reſectus ad vomitum ſuum, & ſus lota in volutabro luti. Videte canes, videte porcos, quibus divina exhiberi negantur, qui melius per huiusmodi Petri Apoſtoli inſinuationes innotescunt, quàm ſi quæque alia Verborum ſuperfluas adderetur. Ex quod poſſet, ſi ſecus fieret, evenire periculum, illico Salvator annexit: *Ne forte concitent eas pedibus ſeis, & con-*
verſi dirumpat vos. Terrenis voluptati-
bus & deceptionibus involuti, ea quæ ſunt Sancta & divina deſpiciunt, & nihilpen-
dunt ſacra myſteria, niſi ab erroribus exu-
antur. Et inſipientibus divulgare ſecreta, eorum eſt minuire dignitatem, cum apud indignos digna indigna reputentur, & ſape reprobi ſunt, quo magis audiunt veritatem & celeſtium novitatem, & animo & opere ſerviunt in docentes. Sed nunquid timore periculi futuri non prædica-
bunt peccatoribus regnum Dei? Nunquid coram ipſis non argueret iniquitatis via? Nunquid non reprehenderentur in eis ea, quæ mancipata ſunt vicio? Nunquid quia digna indignè tractabant, veritas relinque-
tur? Nunquid argutio quam opportunè ſimiliter & importunè oportet interire, in-
meriturnitatis domibus habebat? Inquit enim Apoſtolus: Peccantes coram omnibus argue. Et alibi: Argue, obſeca, in-
crepa, inſta opportunè, importunè. Et ad Titum: Argue cum imperio. Equi-
dem dixerim, quia magiſtri & diſcipuli dicta nec invicem adverſantur. Hoc enim dicit Apoſtolus, quod & Chriſtus, hoc præco quod iudei. Sed eſt in ſcriptura ſacra unde oſtendatur conſonum, quod in voce ſæpe ſonat adverſum, nam formam diſcipuli oportet aſſumere, magis autem humilem diſcipulum fieri, ingredi volentem ſcholas Domini Salvatoris. Et accedentem ad ipſum fieri ſine contradic-
tione credentem, & cupidum fieri paſci-
pem ſacramentorum Chriſti, totum ſine exceptione dare fidei ratio Chriſtiana depoſcit. Quot & quot verò in hoc profundum non veniunt, deriſores & impij ſunt. Propterea per Salomonem dicitur: Qui erudit denſorem ipſe ſibi injuriam facit, & qui arguit impium, ſibi maculam generat. Denſiores ſunt
dri-

a. Pet. 2.

ibidem.

1. Tim. 5.

2. Tim. 4.

Titum 2.

ad Titum.

Proverb. 9.

divinorum, qui pseudo vult, terrena & corruptibilia semper querunt. Et semper homo diridet, quod jure sibi non placet, aut quod in ejus displicentiam venit. Impii verò sunt, qui simplici fidei,

non subduntur. Et alia scriptura dicit: Ubi non est auditus, non effundas sermonem. Verè sermo divinus, ubi non est auditus humilis & fidelis, non est effundendus.

Ezech. 14.

Cap. XII.

De similitudine falforum prophetarum, ad lupos, secundum Mattheum.

Non desinit unigenitus Dei Filius nostra natura in veritate vestitus, eos, qui falsè virtutibus vestiuntur, ad præcavendum edicere, ne velut improvidus doctor à posteris causaretur, quod necessariz cautionis doctrinam non dederit, & quàm mali sint peccatores, ut caveantur ocyus, lupis assimilavit, dicens: *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Prophetæ falsi non solum illi appellati sunt, qui in veteri testamento dicti sunt videntes, sed omnes qui autoritate docendi atque regendi prædident, aut sunt in ecclesia sancta Dei. Quoniam si non prophetant à Spiritu Sancto afflati ea, quæ futura sunt, illa tamen populis differere habent, quæ sancti prophetæ prædixerunt. Sed multi autoritatem sanctam non habentes veniunt, seu vadunt non missi, simulantes mores honestos, effigiantes virtutum speciem, ipsarum veritate carentes, veniunt in vestimentis ovium. Multi vestimenta ovium habent, ipsi tamen oves non sunt. Sed vestimenta ovium portare, ovemque non esse, speciem est habere virtutis, veritatem verò ejus abieciisse post tergum. Ideoque talibus se vestibus obnuunt, ideo conantur simulare virtutem, ut incautius decipiant indoctos & subvertant ex animo imperitos. Non enim potest inferri deceptio, nisi palliatione honesti, aut cum non panditur malum, quod in insidiis latet. Sed unde falsi? Quia locuti sunt falsa. Contra quos intendebat David, dicens: Alienati sunt peccatores à vulva, erraverunt ab utero, locuti sunt falsa. Vulva, id est valva janua est regni celestis, à qua facti sunt alieni homines peccatores, & ipsa est justitia, quæ nisi super scribas, & phariseos abundet in nobis, non intrabimus in regnum celorum. Uterus verò lex est veritatis, à qua causatur error, cum ab ipsa receditur. Non enim errare quis potest, nisi cum abscedit ab utero veritatis. Proinde alieni à

justitia, devii à veritate incunctanter falsa loquuntur, à quibus fucatis colore virtutum cautos nos ipsa veritas facit. De quibus per Jeremiam deprecantem lerusalem civitatis excidium dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam provocarent. Nulla damnosior doctorum, & prædientium in populo falsitas, quàm non aperire, aut ostendere peccata populi delinquentis, quoniam prægnoscium sit, ut in hominibus non appropinquet regnum celorum, pro quo humana contendit intentio. Sunt prophetæ falsi, qui à Domino non mittuntur aut ab habente mittendi potestatem, qui loquuntur in nomine illius, à quo nihil acceperunt, nec in consiliis hominum timorem futuri mali incutiunt, unde mala vitentur, sed securitatem incertam, tanquam certam populo repromittunt, ut cessetur ab actione, quam virtus indicit, & fiat omnino, quod iniquitas præcipit. Contra quos Jeremias accepisse à Domino fatebatur dicens: Et dixit Dominus ad me: Falsa prophetæ vaticinantur in nomine meo, & non misi eos, & non præcepi eis, & non sum locutus ad eos. Visionem mendacem & divinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Et quæ præcedunt, atque sequuntur hanc scripturam, qui Jeremiam in hoc loco legit, intelligat. Mores nostri temporis cuditur, non tantum pristinos rememoramus. Quæ falsitas evidentior, quàm se legatum dicere non mittentis, & illius proferre verba, quæ penitus non accepit, & in virtute illius edicere, qui dicendi non tradidit potestatem? Hi mores pestiferi hæcenus fuerunt in populis, prævidit etiam Christus assuturos, multiplicati sunt hodie super numerum. Palliant se indumento virtutum, specie humilium, quorum intentio est perverfa, quia intrinsecus sunt lupi rapaces, rapientes prædam commoda temporalis.

Thom. 2.

Jerem. 26.

ralis, & cum damnatis demonibus deceptorum animas parientes, sed qui cavere admonuit, agnoscere docuit. Difficile vicatur malus, nisi apertè, aut per indicia cognoscatur, quamobrem dicit: *A fructibus eorum cognoscetis eos: quis nemo*

de spinis colligit arvas, neque de tribulis flos. Cujus naturæ sunt arbores, tales fructus. *Matth. 7.* ex se producunt, neque aliud potest ex eis colligi, nisi quod in eis ipsa rerum natura produxit, quorum intelligentiam annexa similitudo amplius manifestat.

Cap. XIII.

De similitudine arboris ad bonos, & malos homines, secundum Matthæum tantum.

ARbor est Christus, quia ipse est vitis vera, quæ fructum mundo attulit, bona omnia excedentem & super mel & favum dulcior est fructus ejus. Est enim æterna beatitudo fructus, qui de hac vita colligitur, & tales palmites quærit, facientes saltem dignos poenitentiae fructus. Quos verò prævidet in hanc non venire concordiam cognosci voluit, ne decipiant innocentes. Et ne credatur simulata virtus nascisci posse cælestia, nec introire, nisi respiciat, viam, qua gradietur ad regnum Dei, similitudinem arboris posuit: *Sic omnis arbor bona, fructus bonus facit, mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitor ex fructibus eorum cognoscetis eos.* Qualis est arbor, talis est fructus, qualis unusquisque, talia opera ejus. Fructus arboris ex humore radices, opus hominis ex qualitate voluntatis. Radix arboris absconsa manet, voluntas hominis omnino invisibilis. Quo profundior radix, arborosior, atque fecundior. Quo voluntas hominum humilior erit, eo magis ipsi firmantur & uberiores fiunt ad boni operis fructum. Sed bona arbor fructus bonos facit, bonus homo in rectitudinem operis intendit, sic quod dicitur reconvertitur. Sed cum bonæ arbori seu malæ agendi contraria videatur adempta potestas, convenit perspicacius hunc investigare sermonem. Certum est hominibus adesse liberum arbitrium, quo nulla illata violentia liberè moveantur in placita, nec cuiquam in hac vita ex communi punitione ipsum admittitur, quanquam in vesanis, atque obessis à spiritibus immundis secreto Dei iudicio liberi arbitrii videatur adempta libertas. Quid est, quod dicitur, non potest arbor bona seu non potest arbor mala, si voluntas liberi arbitrii in hominibus regnat, quod omnibus deficientibus

argumentis, rationibus & scripturis, ex his quæ agimus, monstratur esse conspiciendum. Sed nemo bonus absque Spiritu Sancti gratia, qua cum homine stante, bona dicitur arbor, & malos fructus geminare non potest. Non quia homo bonus est bonitate naturarum, sed quia gratiam habet annexam, quæ ad meliora, & ad opera justitiæ semper hominem, cui assidit, provehit, quæ, si defereretur ab homine, ipsa eum omnino defereret, & tunc non bona, sed arbor mala esset, & fructus malos produceret. Nam sicut bona est arbor humana Dei gratia persistente, sic efficitur mala Dei gratia deferente. Sic è regione accipitur, quod si voluntas hominis ab iniquitate detinetur, quod malum est, operabitur, quæ iniquitate in homine voluntatem regente, bonum meritum non poterit operari, quæ depulsa ope divinæ gratiæ per liberum voluntatis imperium arbor bona fiet, & efficiet gratum fructum. Exemplum verò patens ad utrumque satis inducitur. Ferrum ex natura frigidum est, ignitum verò calet, igne depulso iterum revertitur in naturam, quo durante in ferro contra naturam ignis agere non potest, & quod proprium est, ignis efficit, quamquam possit ignis ab illo depelli. Quem ignem, si per similitudinem dabimus gratiæ, vel iniquitati, quod de arbore bona & mala differitur, demonstrat, Morali autem experimento hoc fidelibus magis claret. Nam sæpe vidimus homines ab iniquitate permotos sceleratissime operari, qui cum pervenissent ad gratiam, contraria perfecerunt. Et interdum vidimus in charitate gratique degentes operari decentia, & deferentes gratiam turpitudini deservisse. Legimus Saulem in regem à Deo electum, & postmodum reprobatum. Legimus David sanctum, legimus eundem factum iniquum, dum ferè simul tria mala committeret, & iterum eundem legimus ad sanctitatem reductum. Legimus Salomonem arborem bonam, & fructus

1. Reg. 9.
1. Reg. 16.
2. Reg. 11.
1. Reg. 14.
1. Reg. 15.
4. Reg. 21.

Etus bonos utique produxisse, quem depravatum ex scriptura conspicimus velut arborem malam, fructus malos impudicitiae atque idololatricae produxisse. Legimus pessimum Manassæ regem, arborem utique malam, & tandem velut bonam fructus bonos poenitentiae perfecisse. Legimus Magdalenam arborem impudicam, & tales fecisse fructus, quam conversam ad bonitatem scimus partem optimam elegerisse. Quid de multis, qui facientes similia præcesserunt? Sed unde in hominibus boni & mali operis tanta varietas, nisi quia gratia inest, aut deserta deserit, aut quia suscepta iniquitas suscipientem voluntatem exagitat, aut dimissa recedit? Sed cum sit omnino necessarium quod bonum est operari, ad quod nos invitat & exemplificat arbor vitæ: non solum fructum nequam facientem, sed etiam bonum non producentem decrevit Salvator abscondi, & tradi æternis ignibus comburendam. Nam omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, non solum illa, quæ malum, excidetur à congregatione iustorum, & mittitur cum demonibus comburenda, quorum opera dum vixit, voluit imitari. Conclusionem cognitionis malorum hominum, ut devitentur, ex fructibus Salvator appoluit: igitur ex fructibus eorum cognoscitis eos.

Clara consuevit esse causarum cognitio per effectus. Ne autem a sciolis crederetur: quod sufficeret extrinsecus ostensa forma virtutum per sanctos mores, aut per verba sonantia, bonus magister aperuit, dicens, *Non omnis, qui dicit mihi, Domine Domine introiit in regnum caelorum, sed qui facit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse intrabit in regnum caelorum.* Profitetur Dominum verbis, & sibi opere non servire, aut ab eo resiliere, quod præcepit, verius negatio potest dici, quod ad Titum scribens Apostolus omnino non tacuit: Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. Sed perfectissimè divinam voluntatem atque paternam, hoc est totum humanæ arboris bonum, & totus & nullus alius fructus: melior, cum hoc solum suæ bonæ plantæ ad nostram utilitatem in hac vita, Salvator exquirat à nobis. Cui effectui aperitur regnum caelorum, quod iniquitas cepit claudere in Adam universo humano generi, quod etiam in singulis nunc ipsa claudit. Quod verò sequitur, multi dicunt mihi in illa die, Domine, Domine & cætera, affirmatio est dictorum.

Cap. XIV.

De similitudine facientium & non facientium verba Christi, secundum Matthæum & Lucam.

Hoc exquirat doctrina moralis, ut firmiter legentibus. Et doctor, qui non docet in vanum, querit auditores in actionibus efficaces. Evangelica sanè doctrina non effundebatur à Christo, ut tantum memoriter, sed & opere teneretur, nec erat contemnenda in directionibus suis, quæ à tali doctore tradebantur. Non enim venerat Dei sapientia de altissimis in carne versatura in terram, & in carne hominibus locutura, dans præcepta sua via, commune faciens ad superna, ut ejus doctrina de moribus neglectui traderetur, quam negligere nihil aliud est, quam perire. Et coaptans verba verbis sententiisque sententiis, ut sequentia cum præcedentibus sepe dependeant. Nam prædixerat ultimum reprobationem eorum, qui dicunt & non faciunt. Nunc verò facientibus & non facientibus quid futurum sit iustis similitudinibus pandit, dicens:

Omnis igitur qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro sapienti, qui edificavit domum suam supra petram. Porius ista similitudo, quæ inter actiones sumitur rationabilium hominum inter parabolas tractanda fuit, sed ut hic differerem, me similitudinis vocabulum traxit. Fidem & actionem verborum Christi præcedit audire: quia fides ex auditu, audire autem per Verbum Dei. Unde Salvator incipit ab auditu: Omnis igitur, qui audit verba mea. Non omnes, sed multi audiunt verba Christi, sed five omnes, five multi aut pauci audiant, initium est virtutis, sed fecisse iustitia, quia non auditores legis, sed factores iustificabuntur. Et auditor verbi, & non factor, speculanti in vitro faciem factus est similis, qui nec tenere memoriter potuit, quod aspexit. Proinde verba, quæ in anima invisibiles, & in corpore indicant visibiles actionem, expe-

ex pluvia domos audivimus ruere, nisi, cum fecit illa torrentes, quibus, siue ex multiplicibus tentationibus, aut ex malis & pravis doctrinis proveniant, cum irruunt, fundamenti virtute spiritualis constructio immota consistit. Quos commemorat David: Ex torrentes iniquitatis conruerunt me. A quibus petra CHRISTUS defendit, si in ipsius foraminibus converſamur, ad quæ fidelium concionem, velut sponſam invitat. Foramina sunt plagæ, quarum autoritate defendimur, aut investigatæ intelligentiæ scripturarum, quibus malè loquentibus respondemus. Terrent sæpe flumina, scilicet tormenta crudelia tyrannorum, si ve quæcunque poenalia & contigenda mala, quæ velut defluentia flumina profusus ab initio sæculi usque ad finem non defuerunt, neque deficiunt, ut ab eo die, quo primus homo conditus fuit, usque ad consummationem sæculi maiorum intercapdo non fuerit. Inter quæ confugitur ad petram, sicut filii Benjamin in bellis persecutorum omnino deficientes ad petram Remmon in solitudine confugerunt, ubi pene sexcenti viri salvati sunt. Petra Christus, Remmon ecclesia interpretatur. Christus petra est ecclesiæ, eo quod ipsa in ipso, velut in suo fundamento consistat, ad quem quicumque confugerit, salvus erit, si non in transitoria vita, saltem in illa, quæ vocatur æterna. Flant fœvisſimi daemones fœvas tentationes, & nihil est vitii, nihil est divinæ displicentiæ, nihil vanitatis terrenæ, quod ipsi vento pestifero super homines, quantum eis permittitur, non inducant, ubi cum cor agonistici hominis angustiat, exaltatur in petra, quod sibi provenisse David in suis carminibus assererat dicens: Dum anxietur cor meum, in petra exaltasti me. Nec non Isaias insulurationem venti & profectionem petre simul disservit. Et erit vir, sicut qui absconditur à vento, & celat se à tempestate, & umbra petre prominentis in terra deserta. Mystica & moralia sunt hæc, studiosis scrutatoribus parent. Proinde si omnia mundi mala supra Christum petram fundans eveniant, non valebunt inferre iacturam. Hac fundatione securus exclamat Apostolus: Quis nos separabit à charitate CHRISTI? Tribulatio an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? Certus enim sum, quia neque mors, neque vita, neque angelus, neque princi-

patas, neque potestates, neque virtutes, neque infantia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro quia fundata est hominum consistentia spiritualis supra firmam petram. Sed qui audit & non facit, similis est viro stulto, quæ edificavit domum super arenam. Et descendit pluvius, & venerunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna. Ex hac similitudine aperte cognoscimus sapientiam & stultitiam à contrario sensu impacatè distingui, & sapientem & stultum habere oppositas qualitates. Unde divino rum auditor & non factor edificatori stulto comparatus est, cum uno fundamento soliditatis relictò, super arenam multiplicem fundans domum, multiplicatus est. Porro unum est necessarium, una scilicet petra, unumque regendum & diligendum stabile fundamentum. Et fundamentum aliud poni non potest præter id, quod positum est, quod est Christus Iesus. Stultus igitur est, qui super id, quod soliditatem non habet, innascitur. Et ei quod adversariis incurſationibus patet, adherere dementia est. Multitudo temporalium propter sterilitatem arena nuncupatur, quæ ab uno Deo mente multiplicando divertunt. Cum te multiplicatis rebus ex opere respondebit, & erit averſio ab uno per multa. Et qui unus est verus Deus, ab uno se averſum, in multis fundatum deferet propter multa desertus. Ad cujus domum, cum omnia illa pervenerint, scilicet pluvia, flumina, venti valide ab omni parte conſuſſam dabunt penitus in ruinam. Nec erit misero quies, cum subito sibi, quod non sperabat adveniet, fietque magna ruina. Proinus ruinam magnam non dixerim, ubi moenia ruunt. Ruit magna Troja, ruit Babylon lausana, ruit aurea Roma, ruerunt magnæ in orbe utique civitates, cecidit sublimitas adificiorum, prostrata est interdum altitudo turrium. Et quod præſenter oculis sæpe videmus, ruunt incessanter in mortem corpora vivencia, sed non in ruina magna. Sed illam duntaxat appellaverim magnam, quæ ruine hominum mores caduntque virtutes, quæ hominum affectus inclinatur ad infima regenda, quæ homines delectati seipſis & corruptibilibus bonis, à Deo cadendo recedunt. Hanc siquidem ruinam magnam Salvator dominus appellavit.

Psalm 124.

Psalm 60.

Isaias 32.

Rom. 8.

De similitudine sponsi & sponse ad Christum & Ecclesiam, & filiatione spirituali, secundum Marcum.

Qui de sponsa virgine noviter atque ineffabiliter natus est, qui per sanguinem & mortem & fidem & iustitiam sibi desponsavit ecclesiam, quam non vult habere maculam neque rugam, atque ipsam velut sponsam inclita corona decoravit, sponsus est. Et inde dicitur sponsus, quia promissus est ab aeterno patre catholicæ orthodoxæ. Inde sponsa, quia adhesit sibi in voto. Sibi coherentes illos appellavit, dum à discipulis Joannis de illorum jejuniis tentaretur. Unde scriptum est, quod accesserunt ad eum discipuli Joannis, dicentes: *Quare nos & Pharisæi jejunamus frequenter, discipuli autem tui non jejunant? Et ait illis Jesus: Numquid possunt filii sponsi jejunare quam diu est cum illis sponsus? Veniens autem dies in quibus auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt.* Nondum Christo adhaerant, nec plene credebant in eum, qui cum adversarii pharisæi jejunii censuram tenentes, se Christi discipulis in jejuniis præferabant. Necnon & Christo videbantur irrogare calumniam, tanquam discipulis suis vitæ laxioris licentiam indulgisset, nec eos arcebat in viâ, quæ arcta ducit in patriam. Et velut resolutæ vitæ magister, sustinet ab eis stultæ quæstionis insultum. Consuetum erat Judæis jejunare, talique abstinentia non solum ipsi, sed & gentiles sæpe dominum placaverunt. Et per prophetas legimus, indictum sæpe jejunium, quod dura cervicis populo non erat impertinens, sed tanto aptius, quanto ab eorum protervia amplius domandi erant, & minus noverant, quid existeret de perfectione virtutis, & corporalibus molestias assolvi, Deum interius precibus plerique rogare non noverant. Bonum est jejunium, sed non omnibus æquè. Bonum est jejunium, sed non omnibus una forma. Bonum est jejunium, sed eis melius, qui per id possunt, & expedit, carnis illecebras mitigare. Bonum est jejunium, sed intermittitur & agitur, intenditur & remittitur decreto & iudicio stantem. Bonum est jejunium, sed illius, qui indidit frui præsentia, superferitur. Superbia est se præferendo de alio inquirere, atque velut inexpertum insalubrem interrogare magistrum. Et se similem in iustitia dicere illi, qui summe

iustitiæ adversatur, non est recta prudentia. Idcirco Joannis discipuli merito arguentur, dicentes: *Quare nos & pharisæi jejunamus, & cætera.* Omnibus ferè patebat, quod iustitiæ summæ Christi pharisæi verbis & animo contradicebant, quos isti asciverant ad jejunandum similes in censura. Sed Christi responsio refellit opinionem, & statuit veritatem, dicens: *Numquid filii sponsi possunt jejunare, quam diu est cum eis sponsus? Sed vigilantiori verbo Marcus differuit, cum dixit: Numquid possunt filii nuptiarum, quamdiu cum illis est sponsus jejunare? quanto tempore habent secum sponsum jejunare non possunt, ut propriè nova filiatio ad Christum & ecclesiam referatur, inter quos sunt nuptiæ ineffabiles celebrata, ex quibus filii ex sponsi præsentia oriuntur, cujus affante præsentia opportunitas de jejuniis non insistit. Celebrabantur tunc in terra nuptiæ magni agni, cum per unionem sibi copulaverat humanam naturam, per doctrinam & passionem, & sanguinem & mortem, festinabat copulare ecclesiam, ex qua oriundi erant filii spirituales, & excludebatur penitus synagoga, quæ filios carnales, aluerat. Ecce sponsus, ecce sponsa, ecce, filii qui nascuntur. Sponsus ab æterno præordinatus in tempore, nova conceptione generatus, mundo ineffabiliter natus. Sponsa nova, quæ noviter de ecclo virtutibus ornata descendit. Ad quem sponsum, suamque sponsum ex voluntate per fidem integram venientibus data est, potestas filios sponsi fieri, qui non ex sanguinibus peccatorum, neque ex voluntate corruptæ delectationis & infectæ carnis, neque ex voluntate virilis intellectus seu rationis nasci potuerunt, ut coelestis sponsi ecclesies esse filii mererentur. Sed per ineffabilem Dei misericordiam ex Deo, per Spiritus sancti gratiam concipiuntur, & sine materis corruptione nascuntur, sicut ipse sponsus exiens æternæ Deus, in tempore in carne Spiritus Sancti virtutis conceptus, atque mundo ex virgine natus apparuit. Sed quoniam hæc similitudo sponsum & sponsum non respicit, sed tantum filios, qui in præsentia sponsi nec jejunare coguntur, quo circa duntaxat filiorum sponsi similitudinem pertractemus, quæ in hanc sententiam tendit,*

ut discipuli Christi typum gerant filiorum sponsi, aut ut ipse Christus dicatur per similitudinem sponsus. Ista similitudo me dubiis angit, si qua ratione in præsenti sponsi fas sit abrogare jejunium, in absentia verò illius molestia cruciari. Sponsi filii ex præterita & præmorta sunt uxore. Nam sponsus duntaxat dicitur, dum est in sponsione, aut dum in nuptiis occupatur, cum vero matrimonium consummatum fuerit, vocatur ipse maritus. Cujus filii, cum in secundis parentis nuptiis occupantur, à jejunii molestia non arcentur. Cum verò sponsus deficiat à convivii nuptiarum, filii ad jejunia relabuntur, ut illa non sit accuratio alimentorum, sed parcitas sit in potibus & in cibo, & tunc dicatur sponsus auferri, cum cessaverit accuratio. Quamobrem merito Christus discipulos sub hac similitudine ipse pertraxerat, & sponso se simidem dedit. Habebat Christus filios, scilicet discipulos ex uxore præterita, videlicet præmorta synagoga, & ecclesiæ novæ sponse nuptiæ celebrantur, quibus discipuli assistebant, & talibus sacramentorum convivii lætabantur, maxime, quia filiatio mutabatur, ut qui fuerant synagoga carnaliter filii, per gratiam sponsi novi & sponse novæ filii vocarentur, non ut hic novæ in aliquo vocarentur, velut ex uxore filius superinducta præmortuæ, sed ut transitus fieret ad gratiam de natura, ubi tanquam novitia non erat imponenda inedia jejunandi, maxime quia novæ filiationis virtus vivifica in talibus ceremoniis & austeritatibus non consistit. Boni quidem actus sunt jejunium & qualibet austeritas corporis à virtute procedentes, virtutes autem non exsunt. Virtutes verò, quibus nova fabricatio constituitur, & constituta convalescit, & exercetur fides, spes, charitas, humilitas & abjectio, patientia, pax & gaudium, & in eis, & ex eis sunt. Prounde, dum in novis nuptiis in talibus translationibus filiorum virtutes hujusmodi apponuntur, non est tanquam de re perfecta & imitante hominem ad optimum, de jejunio disputare, nec que æmiam actum corporis levem seu asperum præferre virtutibus. Protinus camale erat Joannis discipuli, & adhuc carnaliter sapiebant, & circumcisioni carnali & carnalibus legalibus subiacebant, à quibus filii sponsi novi & sponse novæ penitus solvebantur. Sed tempus, quo sponsus possit auferri, ut jejunium omnino resumatur, carnaliter

intelligere aut fieri possibile, ut possit auferri post resurrectionem, à Christo prolata sententia contradicit: Ecce vobiscum sum usque ad consummationem sæculi, ex qua nunquam creditur auferendus. Utraque tamen sunt verba Salvatoris, & quod auferetur, & quod nobiscum usque ad consummationem erit. Utraque vera, quia mentiri nescit. Adinvicem adversari videntur, nisi intellectus alius capiatur, quia, quod nobiscum erit, & quod auferetur, omnino dissonantiam faciunt. Sed est in moribus, unde ista contradictio sopiatur. Verum est, quod usque ad consummationem sæculi nobiscum erit, sed tunc auferetur, cum malis moribus vitetur. Peccata enim sunt, quæ diverferunt inter nos & Deum. In illis porro discipulis sponsique filiis tota futura fidelium congregatio tangebatur, quæ ipsum erat usque ad finem sæculi habitura, & ipsi quasi auferendus, cum essent homines peccaturi, & iterum reddendus ad penitentiam vocatis, ut illi omnino configerant acerbitate corporales jejunii, qui sumperunt prohibita pabula vinorum, & accendi sunt penitus à concessis, qui prohibita commiserunt: ut non solum jejunent, quod ablatum est sponsus, sed ut redeat jejunio & maceribus jam placatus. Veruntamen preferat hoc Salvator videtur asserere, ut novi ad novitatem vite vocati, ad dura & vite aspera non cogantur, ne nequam cogitatio surrepat, quod æquis actionibus synagoga & ecclesiæ deputentur: & ne involvantur tali errore caliginis, quod filiaris sponsi potius in externioribus, quam in interioribus pro veritate consistat. Aut ne deterreantur ad fidem sponsi venire decementes, quod essent premendi tali onere servitutis, qui vocantur in sanctam libertatem & in adoptionem filiorum Dei. Non tamen ex hoc credamus improbari, magis verò approbari jejunium, cum hac ratione in discipulis Christi ab ipso minus distinguatur, ne interior interlucens mentibus hominum virtus suis actibus in aliquo postponatur. Novitas enim vite non in corporeis actibus, sed in mentis renovatione consistit. Propterea dicebat Apostolus: Renovamini spiritu mentis vestre. Cui renovationi compensata hominum qualitate, confessio adjicitur ordinario debita moris nostri. Hoc enim amplius subsequentes similitudines manifestant.

Ephes. 4.

Cap. XVI.

De similitudine panni rudis, & veteris, pro Synagoga Filiis & Ecclesia, secundum Matthæum & Marcum.

Matth. 9.

QUoniam æternus Dei Filius de novo humanam naturam, quam creavit, induerat, & de carne nostra sibi quoddam fecerat vestimentum, cum quo degens inter homines, volebat sibi corpus taliter coaptare fidelium, ne illo modo scissura irreparabilis sequeretur. Et quos allexit sacra doctrina studuit præservare, ne impositione molesti oneris frangerentur & relaberentur in illa, quæ pro novo discipulatu reliquerant. Idcirco, cum ab ipso, cur discipuli sui non tenerent censuram jejuniæ, à Joannis discipulis quæreretur, similitudinem panni rudis & veteris respondens prudenter apposuit: *Nemo autem mittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim similitudinem ejus à vestimento, & prior scissura fit.* Pannus rudis dispositionem habet & aptitudinem ad vestimentum. Omne autem vestimentum ex rudi panno processit. Omnis autem pannus ad vestimentum usque non pervenit, ad quod semper est rudis, & se habet ad vestimenti novitatem.

Cum verò factum fuerit vestimentum, tendit in veritatem. Non igitur conjugendus est rudis & novus pannus, atque, suendus veteri vestimento: Ne vetus vestimentum perdat quod est, cum sibi confuitur, quod non decet, nam quod est, confunditur, si rei sibi non competenti foeciatur. Veteris vitæ Christi erant discipuli, & novus & rudis pannus insinuat vitam initiandam, imo initiatam per Christum. Nova igitur non sunt jungenda veteribus, nisi prius vetera renoventur. Ac per hoc Salvaror asserit rem novam esse jejunium veteribus non esse imponendum, ne quomodolibet sub ipso frangantur, cum de novo ad ecclesiam veniant. Habet autem aliter similitudo hujuscemodi planum sensum. Nam omne vestimentum vetus habuit novitatem, sed pannus novus nondum venit in veritatem, quod verò nescitur vetustati vicinum, in omni aut fere à vetustate consumptum vitæ novæ moribus nequit alicui.

Cap. XVII.

De similitudine apposita per vinum novum, & utres veteres, secundum Matthæum & Marcum.

Matth. 9.

→ 21.

SUæ deitatis capaces Deus animas hominum fecerat, similiter & virtutum, quas sic replendas præviderat, ne talium fervore rumperentur, & fieret damnosa effusio fracti vasis, quam effusorum remaneret integritas, quia non dispergitur Deus, aut virtus, cum anima ipsis suo damno vacuatur. Ne autem fiat incauta repletio vini novi, veterum utrium & novorum aptam similitudinem Christus induxit, dicens: *Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres, & vinum effunditur, & utres perunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, & ambo cōservantur.* Nova lætitia, novaque justitia erat ditanda humana conditio, & novis erat moribus reparanda. Sed nisi per Spiritum Sanctum animæ à vetustate renovarentur, & purgatae solverentur ab antiquis contagiis, novitas justitiæ similiter & lætitiæ atque morum adesse non poterat. Et cum jejunium inter lamentationes poenitentiae ab ortho-

doxis merito deputeretur, & per sponsi præsentiam omnis lamentatio auferatur, per vinum quoque censura justitiæ atque cordis lætitia censeatur, cum enquiretur de jejunio, quod pars est lamentationis; etiam asseruit de alia parte, quæ dicitur justitia & lætitia cordis. Justitia siquidem notatur in vino, cum Samaritanus illud simul cum oleo super malè vulnerati plagas infunderet. Lætitia verò, in psalmo, attestante David: *Vinum lætificat cor hominis.* Nunc per subiectas similitudines lamentationem novam, recentemque lætitiā asserit hominibus veteribus, velut antiquis vestibus non confusi, atque sicut vinum novum utribus vetustis non infundi, ne vetera vestimenta novi parvi affusione rumpantur, & utres veteres novi infusione vini frangantur, & effundatur vinum gravis novum, antiquis non competens hominibus commisceri. Sed quæ hominum novitas esse poterit, ut nova tradatur gratia, seu noviter actio virtuosa, nisi

Psalm. 103.

nisi prius per gratiam in hominibus sit innovata natura? Præcedet ne novitas novitatem? Nonne ideo novus homo dicitur, quia in vitæ ambulatione novitate, in qua nisi animo & opere gradiatur, novus esse non dicitur? Sed clarius inveniemus, quod querimus, si hanc similitudinem in aliora subvehamus, planum omnibus rationalibus factum est, utres veteres atque novos non nisi ex pellibus mortuorum animalium fieri. Ac per hoc dissuadet ratio Christiana ut nova iustitia, novaque lætitia non imponatur jam peccatis mortuis sub lege occidua constitutis, sed in gratia & pro gratia, & cum Christo & in Christo & propter Christum propriis voluntatibus & in corpore moriturs. Sed quoniam in his duobus similitudinibus novi panni, novi vini, & novorum utrium, novam vitam, vitæ antiquæ, vitam gratiæ, vitæ legali, vitam virtutis, vitæ iniquitatis, vitam Spiritus, intelligentiæ luerali, vitam spirituales, occupationi corporali superponere videtur, atque tenere cautelam, ne

impertinens & damnosa perquisitio fiat, in plerisque locis aperte & absolute sacra scriptura denuntiat. Nam per prophetam Dominus dicit: Cùm sanctificatus fuero in vobis coram eis, tollam quippe vos de gentibus, & congregabo de universis terris, & inducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis, & ab universis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor novum, & Spiritum novum ponam in medio vestri. Hic siquidem velocioribus intellectibus mysticè seu moraliter novitatem vitæ agendæ demonstrat, cui vestimentum novum absque commixtione cum veteri congruit, & virtutum novum velut utres novi sine fractione recipit & refundit. Properea consona veritate renovatus jam Apostolus dicit: Expurgare vetus sementum, ut sirs nova conspersio. Ex nova novis usquequaque conveniunt, & qui novas actiones per gratiam innovari suscipiunt, non desiciunt, neque tabescunt.

Cap. XVIII.

De quadrivaria similitudine animalium ad tolerantiam & cautelam, secundum Matthæum & Lucam.

Mansuere, pacifice, humiliter mundum Christum ingressus, cùm in id vellet suos transformare sequaces, ut non opè magnæ potentie, sed passionis testimonio, & in virtutibus Evangelicæ doctrinæ claresceret. Hinc suos designans quales velit esse Salvator, inimicos etiam per similitudinem annotavit, dicens: Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum, estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbe. Sæpe per oves Salvator suos subsequos designavit, insinuans mansuetudinem, quæ conversationem tolerabilem & amoenam eum omnibus habet, & pacem, quæ homo Deo, sibi, & proximo est quietus, & rabiem contradictionis ignorat, nec novit vacare litigiis aut contentionibus deservire. Prosterndit humilitatem, quæ quisque sibi qualis existit, apparet. Nec aliorum opinione supra se rapitur, & laudibus humanis confunditur, non levatur, forissecum iudicium omne devitans, solo conscientie testimonio tristitiam patitur vel lætatur, prout vitiorum atque virtutum adesse conspexerit alteram partem. In hac ovina similitudine Salvator ab ista prophetatus est pati. Sicut ovis ad occisio-

nem ductus est. Quasi soldani hoc sit animal, quod nekiciat vocem male querulam suæ perditionis emitte, nescia reluctari ducenti. Etiam Salvator, cùm de fure oviumque proprio pastore vellet pro rei veritate discere, illico de proprietatibus ovium intulit: Et oves vocem ejus (scilicet proprii pastoris) audiunt. Et quod oves illum sequantur, quia sciunt vocem ejus. Alienam autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo, quia non noverunt vocem ejus. Hoc proverbium dixit eis Iesus. Proverbium erat, quia quod proprium est irrationabilium animalium, hominibus dicebatur. Sed verum est, quod Christus dixit: Aliàs si hæc proprietas non esset in ovibus, ipse protinus non dixisset. Sufficit ergo absque alia experientia credere, quod creator omnium dixit. Sed omittentes proprietates ovium, ad assumptam similitudinem pro hominibus veniamus. Sequuntur rationales oves cœlestem in terra pastorem. Sequuntur si veræ oves sunt, ad agendam vitam pro vita speranda, quia sciunt vocem ejus, quia fide noverunt quid verus pastor inclamitat, quid velit à nobis, quid interpellat pro nobis, quibus alimentis nos pascere velit. Qui sciunt theoria & acta

M m m g vocem

Matth. 10.

Luc. 10.

vocem ejus, sunt de ovibus ejus. Et qui sunt de ovibus ejus, theoria & actu perficiunt vocem ejus. Escire vocem est diligere Verbum, facereque sermones. Sed sicut ovium est proprietas sequi pastorem proprium, sic & fugere alienum. Proinde, qui verè sunt Christi, alienum non sequuntur. Quisnam alienus? Qui discrepat à vita, qui est dissimilis à doctrina. Qui animam avertit à recto, qui ducit per devia, qui detestabiles & singulares graditur vias. Qui humanè docuit, qui suavit pro corpore. Alienus est omnis infidelis, alienus est omnis hæreticus. Alienus est, qui suo tempore magis timendus est, ipse, quem mundus expectat, Antichristus. Alienus est, qui ex omni suo non studet profectibus animarum. Alienus est, ab ovibus pastor, qui ad seipsum ex ovibus, non ad oves ex seipso refertur. Sed fugiunt ab eo electi Domini oves, non ab autoritate, si canonicè præsidet, sed à doctrina, si malè loquitur, à vita, si nequiter operatur, à conversatione, si maculat. Si verò non præsidet, per omnia deviare cupiunt fugientes. Ex si corpore interdum fugere nequeunt, saltem ex corde ab eis alieno recedunt. Non minus fugere saltem corde ab impropiis pastorebus expedit, quam ab his, qui nos invisibiliter persequuntur. Quare autem oves electæ fugiunt? Quia non noverunt vocem ejus. Assuetæ oves unius vocis pastoris, aliorum voces velut non intelligentes non audiunt. Nam omnes electi qui Christianis vocibus assueti sunt, evangeliumque noverunt, inciperunt æterna, & ea, quæ non videntur diligere, amoremque à visibilibus retraxerunt, aliorum vocem penitus non cognoscunt. Propterea ipsum non sequuntur, sed fugiunt. Et cum Salvator bonum se assereret pastorem, statim de ovibus intulit, in quibus suum gregem per similitudinem designavit, quas æquavit ad vitam, ut tantum diligere, ut pro eis animam esset impensurus. Alnissima res est tantum insimul fieri, ut velit quis ovibus comparari? Quoniam Christi vita ovis est pretium. At enim: *Ego sum pastor bonus, Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Hoc de Christo per proprietatem dicitur, non per similitudinem, sed de hominibus, quod sint per similitudinem, non per proprietatem. Et pastor adhuc bonus cognoscere se dicit oves. *Ego sum pastor bonus, & cognosco meas, & cognoscent me mee.* Nimio sibi arroget, si bonæ sit vitæ, quoniam solus bonus pastor agnoscit. Et nemo se jactet esse de grege dominico, si

pastorem bonum cognitione bonitatis ignorat. Cognitione pastoris approbatio est ovium suarum. Cognitione autem ovium de pastore, virtus est fidei, & operis imitatio. Et cum animam ponere pro ovibus dicit, ovium amorem infirmat. Et quendam ovium proprietatem negativè pro reprobis, affirmando pro electis explicat in auditu, cum Judæis incredulis loqueretur, dicens: *Sed vos non creditis mihi, quia non estis ex ovibus meis. Oves mee vocem meam audiunt.* Omnis vox Christi, quæ mundo tam altè reboavit revocationis est ab errore, revocationis à crimine, pro lupis cavendis, ne oves intrudantur in inferis, vocationis ad justitiam fidei cunctæque virtutis, intercessionis ad patrem, invitationis ad vitam. Hanc siquidem vocem obedienter audiunt oves ejus, quas agnoscit pastor & Dominus. Pastor, ut pascat, Dominus, ut defendat. *Et sequuntur me.* Proprium est ovium suum sequi pastorem. Aperta disensione Salvator prædixit, quid sit suis ovibus donaturus. *Et ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, nec rapiet eas quisquam de manu mea.* Ecce æterna vita, inque beata. Ecce præservatio æterna. Ecce ovium dominicarum custodia, ne in luporum rapto aliquando deveniant. Evangelicum animal ovis est, cui assimilatur est, & suum etiam gregem ovibus comparavit. Nam vestita duplicibus tradunt alterum auferenti, si qua in eis sunt, utilia sunt. Nihil in exterioribus, nihil in interioribus est in eis, quin ad usum hominum possit insisteri. Non sunt animalia vanitatis, sed necessariae utilitatis, modicæ sunt impense, fructusque magni. Nullius contentionis sunt, ad se invicem non eliduntur. Assueti vigent præter alterutram impugnationem, & in commune pascuntur, nullum eis animal micus invenitur. Proinde mitemur oves, ut fiamus de grege dominico. Ezechiel etiam dominicum gregem in pascendis ovibus longè ante præviderat, quibus lupi præ cæteris animalibus sunt infesti, quibus similes sunt sine causa in alios savientes iniqui, quorum hæc est depravata conditio; ut nullo intuitu innocentibus parcant, & nunquam quiescant, nisi diripiant. Sed quales se habent oves ad lupos, & ad sua vellera dividentes, tales suos servos vult esse Salvator ad eos, qui sua diripiunt, & præter causam improbè persequuntur. Proinde dicit, sicut oves in medio luporum. Ut quia in medio oves stantur, numerus bonorum signatur esse abjectior, iniquorum præcellere multitudinem quan-

Genes. 3.

quamquam illorum virtus superferatur multitudini perverforum. Quibus armanda sit armis plebs, quæ videtur abjecta fidelium, sub frequentibus similitudinibus declaratur, ut utantur videlicet prudentia serpentina, & in columbina simplicitate malorum potestatem devincant. Sed nec mirum, si serpentem proponit Salvator suis Fidelibus in exemplum, quem diabolus ad deceptionem primorum parentum propter suam calliditatem commovit. Erat enim callidior cunctis animantibus terræ. Quod esset callidior, non diabolus fecit, sed quia sic erat, in instrumentum fraudis suæ assumptis. Quod serpens sic erat, Deus fecerat. Et quod Deus fecerat, bonum erat, quod bonum diabolus permulsa potestate, ad humani generis fraudem inortis. Nunc verò Dominus JESUS posteriori gratia bonum quod creaverat, ad usum bonum suis fidelibus transfert. Nam illa serpentina calliditas bona erat, nihil enim reprehensibile ipsi etiam animalibus dedit. Et honestus bonum à Deo factum proponitur in exemplum, quàm malum, quod diabolus de ipso fecerat, timeatur, nec propter ipsum, quod à creatura quacunque adjunctum est malum, bonum quod à Deo est idatum deferatur. Et si quidem serpentis bona calliditas, ut pro capite corpus exponat, ut veterem exuat pellem, prout nobis Apostolus innuit, ut exuamus veterem hominem cum omniibus actibus suis. Protinus quicquid est corporis & corporeæ facultatis pro salute Spiritus exponendum est, qui caput regens, corpoream molem & corporeas actiones est in nobis constitutus à Deo. Et si quid est Spiritus, similiter & corporis, pro Christo summo & sano capite fiat abjectum,

in penam absque exceptione tradatur, si assuerit inevitanda necessitas, aut si decreverit à Deo regulata voluntas. Non enim ad prudentiam serpentinam discipulos Salvator induceret, nisi illam profecto creans omnia creasset. Expianda est pellis antiqua, & ab antiquis contagiis nostra est purganda conditio, ut novaculati à vitis, in virtutibus renovati, cum homine bono per eundem hominem novum novo Sæculo præparemur. Columbina simplicitas Christi discipulis maxime sit in voto, ut omnis mos per ipsam resurgat, in ipsa consistat, ut nulli dolo etiam latissimi injuriis machinentur, nemini velint inferre molestiam, incedentes gementes in valle miseræ, querentes semper atque tenentes in charitate consortium, residentes in contemplatione conspicua super fluentia gratiarum. Et ex omnibus totam ecclesiam columbam in Canticis Salomon appellavit, adjecto desuper analimo intellectu, quod Spiritus Sanctus sit in illa signatus, qui omnis virtutis genimen præstat, quæ simplex est, unicus est, qui nulla qualitate variatur. Et in illam similitudinem Christus volens discipulos trahere, simplicitatem indicit columbinam, ut in mundo degentes, nullis mundi varietatibus agerentur, quam prolixè hic tractare committimus, illam superius differentes, unum singulariter considerandum tradentes cordibus hominum, quod in magno pretio tempore obsidionis sterco fuisse legimus columbarum, ut interno sensu aspicimus, quantum sit simplicitatis pretium, quantaque nobilitas, qualisque utilitas, cum venundari conspiciamus, quod est ejus despicabile & abjectum.

Cap. XIX.

De similitudine passerum & hominum in arcendo timorem, secundum Matthæum & Lucam.

QUI velut passer solitarius ante prophetatus est, in tempore revelationis, & inter homines conversatus, per similitudinem passerum suos discipulos solidare conatus est, ut si illi noscuntur experimento sensibili vivere in providentia Dei, curaque paterna, quorum tanta noscitur in commercio utilitas, quanto magis, quibus sanguinis divini commercio superexcedens & supernaturalis donata est dignitas. Inde factum est, cum Salvator timorem hominum à disci-

pulorum & exterorum suorum cordibus vellet abigere, passerum similitudinem induxit, dicens: *Nonne duo passeres assidue veniunt? & unus ex illis non cadit in terram absque patre vestro.* Non aliter, quam per comparationem similitudo ista deducitur, ut si omnipotens de avibus abjectissimis gerit omnino providentiam, atque tutelam, amplius liquidem de his, quibus suam dedit imaginem, pro quibus in tempore fudit & sanguinem, & daturus est beatitudinem sempiternam, Similem

com-

LUCAS 12.

comparationem supra posuit, cum vellet dissuadere sollicitudinem, quam modo addidit, cum vellet à suis arcere timorem. Lucas numerum posuit ampliorem, & sub aliis Verbis similitudinem tradidit, dicens: *Nonne quinque passeret venenat dipondio? Et unus ex illis non est in oblivione coram Deo.* Genus monetæ assis, cuius duas & semis valebat dipondius, qui erat similiter moneta vel pondus. In hac enim parte patrio nomine temporaneoque usu Evangelistæ sunt locuti. Veruntamen ex omnibus intentio Salvatoris est, ut non timeamus, ubi non est timor, neque formidamus, cum assentit super nos curam adesse paternam, nec nostrum oblivisci paternum affectum enuntiat. Proinde si unus passer non moritur absque providentiâ patris, si unus non est in ejus oblivione, dum volat & vivit, quibus nulla vivendi ratio, nulla rationis cognitio, post occasum nulla resurrectio expectatur, quanto magis nostrum recordatur Deus, qui protegit inter pericula, qui inter adversa tueatur, qui inter mundi persecutiones suos agonistas præservat, qui custodit in morte, ut etiam resuscitet post occasum. Quid igitur timeamus, quare sic pueriliter formidamus, quid horremus, cum aspiciamus contra nos bella insurgere, cum mortem imminere videmus, cum ipse pro nobis desuper pugnet, cum ipsa sæpe diverfat mala suis fidelibus preparata, cum temperet calorem malorum, cum neminem supra datam virtutem ad agones exponat, cum, si derelinquat ad tempus, omnia reformet in melius, cum nihil depercat, apud quem est omnium vita, & quod no-

bis perire videtur in ipso salutis & vitæ habet integritatem. Sed ne quis maleficus atque nefcius, cum malè sentientibus philosophis seu aliis perperam judicantibus poneret partem suam autumativè dicens, quod Deus memoriam, & lux altitudinis providentiam in hac ima & vilia non inest, & ne ipse vilesceat, hæc abjecta & vilia non considerat, annexa sententia refellit & improbat. *Unde capilli capitis vestri omnes numerati sunt.* Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos, Ecce, quod Deus passerum, imo unius passis recordatur. Ecce, quod capilli humanorum capitum numerantur. Sed ubi talis calculatio capitorum? Non in mentibus hominum, non in arte arithmetica, ubi omnes digiti numerantur, non exarari in tabulis, aut in membranis possent tot characteres numerabiles. Igitur ubi numerati sunt? Pronus in siliis mente, à quo creati sunt, ubi ab æterno fuerunt, antequam crearentur. Ergo nolite timere, multis passeribus meliores estis vos. Procul pellatur à vobis timor, qui deviat à studio veritatis, à via salutis, à testimonio Salvatoris, ubi desuper pater opem lux providentiæ repromittit, qui tanta dignitate constans, qui superferimur astris, qui avibus omnibus, quibus Deus alimoniam præstat, curat, fovet atque gubernat, sumus penitus meliores. De passeribus maxime similitudinem dedit, quoniam ipse solitarius appellatus est passer. Et in veteri testamento purificandus duos passeret offerebat, & ipiorum nobis inter aviculas est natura perniciosior.

Levi. 12.

Cap. XX.

De similitudine arundinis ad inconstantes, secundum Mattheum & Lucam.

Constans & invariabilis Christi voluntas, & ad bonum omnium simpla & firma existens, abhorret ab hominibus inconstantiam, & permutationes detestatur varias studiorum, quæ nec vellet homines humano timore flexibiles, nec animos flexuosos, qui velut calami non agerentur à vento. Et arundinem esse, desolati est in alteram sortem, in qua est hominum plena calamitas, quod cum Joannem Baptistam ab hac exemplum calamitate turbis vellet ostendere, per arundinis similitudinem vacuos Dei gratia declaravit, dicens:

Quid existis in deserto videre? Arundinem Martis, et vento agitatam? Præintendens à Joanne quid erat, aperuit, quod non erat, quales suos omnino esse volebat. *Lucas 7.* Interius vacua est arundo, quanquam exterius pulchrum fastile ostendat, facileque movetur agitatione ventorum. Et hypocritarum atque malè mundo placentium hæc est mali moris firmata proprietas, ut ab intra virtutum veritate vacuentur, exterius fucati decipiendo resurgant, & ad malam partem ante vel retro, sinistram atque dextrorsum faciliè inclinentur, prout ventus vacuæ laudis & gloriæ complacentiz-

que

que humane agitando perflaverit, cujus contrarium Christus habet atque requirit. Nam omnis gloria filie regis ab intus in fimbriis aureis, ut nullus præter interio-rem exterior sit ornatus, nihilque pretio fiat corde vacuum esse, si sit ab extra compactio. Nihil probiter exterius inve-nimus ab homine actum, si exinanitio in-teranea fuerit. Plenum & solidum extra fieri, cūcorporalem molem habentium; intus verò exillere sine agitatione vento-rum, est virtutis almisici. Differunt plu-rimum magnanimitas & fortitudo, ut illa duntaxat ad animam, hæc ad utrumque re-feratur, ut invictum sit magna in corpore valitudo, ex qua corporalibus impulsio-nibus & ardentibus scibus resistitur, & magnanimitas in animo deficit. Extollit ore proprio suum agonizantem Salvator, & inagratum à vento denuntiat. Est siqui-dem ventus sæpe hominum timor, quem quidam habentes predicare desistunt, nec seminant argumentes in improbos nec au-ditionibus verba vitæ, de quibus per sa-

pieniam dicitur: Qui observat ventum, non seminat. Qui humano terrore con-cutitur, non seminat Verbum, ut recol-ligat vitæ fructum. Quo vento non agi-tabatur, qui arguebat Herodem, & ad Jordanem posuit, doctrinam regni pro-mulgabat ad plebem. Carebat illa cala-mitate, qua omnis homo est miser, sci-licet non promptum fieri ad divina man-data, nec paratum esse pro Christo ad il-lata tormenta. Misera conditio calamito-sorum, cūm eo in illam deveniunt, cūm pro Deo in hoc Sæculo à mundanis cala-mitosi non sunt, ut ab ipso ecclesiis re-pleantur. Considerandum est igitur quan-ta sit hypocritarum & vanorum homi-num, atque malè timentium abjecta di-gnitas, qui arundini commendatione Jo-hannis à Domino comparantur, ut quibus in hac vita vacuitas est gratiæ, in illa plenitudo gloriæ non succedat, & qui in hoc Sæculo quomodolibet agitantur à vento, nisi prius restabili grana, in illa patria non timentur.

Cap. XXI.

De similitudine fulguris ad cadentes, secundum Matthæum
& Lucam.

Qui angelorum & hominum no-verat ab æterno ruinam futu-rum, iussu permisit factam. A-spectu irrevocabilem in angelis, sed in hominibus pro parte revocabilem consideravit. Illos, quos elegarat, ab il-la volens avertere, satanicam ante factam ruinam, & hominum futuram, nisi ca-veatur, præsignavit in fulgure. Nam cū discipuli accepta super demones pos-sellate, exercitataque gaudentes rever-rentur ad Christum, quod etiam eis fue-rant subiecta demonia, præcavens futu-rum calum, ait illis: *Videbam satanam sicut fulgur de celo cadentem.* Aptus est simili-tudo ad declarandam illam speciem super-biæ, quæ procedit de virtute in ruinam. Nam irretinibilis est omnino impetus ful-guris, cūm delabitur, sic & superbiæ casus, cūm ex virtute fuerit in alta subve-cta. Et quanquam absonum videatur di-cere, cūm si virtus est, quomodo super-bia? Si superbia, quomodo virtus? Ta-men audacter diximus, mutata aliquorum virtute fulgentium voluntate, necnon ex ætibus ejus, etiam ipsa non inharrente processisse superbiæ, quæ, cūm exaltata fuerit, omnino devenit in ruinam. Nati

Salomon dicit: Ante ruinam exaltatur cor. *Proverb. 18.* Ubi exaltatur, in quo exaltatur, & ad quid exaltatur? Exaltatur in se. Non enim ex-tra positum habet locum cor umino su-perbiens. Exaltatur in bono naturæ, a-cuto sibi collato ingenio, aut alia perspi-cacitate resplendens, non inde sacrificans aut gratus agens bonorum omnium lar-gitori, qua sibi pluribus præire videtur. Et in his sæpe attollitur, quæ ad usum corporis collata cognoscimus, non utens talibus bonis utriusque hominis eo fine, illisque regulis communibus, sicut divina providentia largitur hominibus. Ad id verò extollitur, ut si fieri posset, sine su-periore, aut absque consorte gauderet, cui multiformi exaltatione statim est an-nexa ruina, quæ nunquam sequeretur, nisi exaltatio processisset. Præcavebat sanè in suis discipulis Dominus & Salvator, ne superbirent ex collatione charismatum, & ex eo quod acciperant virtutem operandi miracula, & super demones dominatum, quoniam ipse vidit ab æterno, & quomo-do factus est satanicus casus, nec aliter factus, quàm ipse præviderit, nec aliter ipse prævidit, nisi prout diabolus fecit. Sed nec hoc est nostræ dissertationis, nisi tantum

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

N n n

tantum

tantum similitudinem casus edicere, qui factus est similis fulguri de coelo cadenti. Non revertitur fulgur in superiora, cum ad ista inferiora cadendo devenit: Sic non revertitur apostata virtutis cum in ipsa superbia. Et male fungens autoritate desuper divinitus concessa, non regreditur ubi fuit, quanquam omnia sint possibilia de altissimis revocanti. Fulgur (ut experimento videmus) labitur coruscando, & luminosi fuisse videntur, qui irrevocabiliter cadunt, similes & angeli, qui irreparabiliter ceciderunt. Nullorum ruina profundior, quam qui videbantur fulgere caelestibus & divinis charismatibus coruscare. Fulgur cadendo infert quandoque

laesuram. Quoniam aliae virtutes existentes dum ruunt, exemplo malo plurimos infecerunt. Raro iusti casus sunt sine laesione videntis. Nam quicquid de coelo cecidisse Joannes in Apocalypsi asperxit, tertiam partem laesisse describit. Sed hoc potissimum humanis membris praefigendum, quod nunquam diu alicujus potius regnare superbia, quamvis ad tempus florere videatur, & reconvalescere, dum succumbit. Sed illa punire atrocior, quae de rebus spiritualibus mundanam auram captando resurgit. Nam de his humanae superbiae, cum sint ad divina, sceleratius agitur, quam de humanis extolli.

Cap. XXII.

De similitudine jugi & oneris ad ea, quae Christus imponit, secundum Matthaeum.

Creator omnium DEUS quousque creavit hominem, sicut ex scriptura sacra didicimus, quanquam esset, non est Dominus appellatus, cui ex creatione nihil novitatis accessit, cum vero creasset hominem Dominus dictus est, ut hoc intelligentibus praestaretur, quod sub coelo duntaxat ab homine obedientiam rationabilem in superna homines inferrentem exigeret, quam, cum collopositam parentes primi fregissent, incurrerunt daemonum inobedientiam, & super terram miseram servitutem, ad quam excutendam de cervicibus hominum, in carne degens ad suam obedientiam omnes male perditos revocavit, quam sub jugi & oneris similitudine designavit, dicens discipulis similiter & astantibus turbis: *Tollite jugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Male premebat homines hostis antiquus, & jugo pessime servitutis opprimebat, nec praestabat requiem lassitis, ut in luto seu coeno terrenarum rerum & palea vanitatis, & igne omnium concupiscentiarum acriter decoquente, in Aegypto mundi tenebrosi Pharaoni dominantini miserabiliter serviremus, quibus non requies post laborem, nec ex obsequiis turpibus praemium praestabatur, potius adieciatur perpetua & mortalis poena mortalibus, omni spe summitis evasione adempta, & desuper colla premeatur jugo,

quod protoplastus sponte à seductore suscepit, etiam multi ad poenam traherentur inviti. Sed nec voluntarie tetra juga portantis, aut ultro ferventes nequiter decernenti, liberos esse homines per arbitrium decebat. Absque jugo creatoris incedere mortale periculum erat, quod qui fecit aut faciet, dictus est Belial, quod dicitur absque jugo. Et qui jugum suavitissimae imo beatissimae servitutis à suis cervicibus excussit in coelo, conatus est asperissimae atque turpissimae obedientiae imponere hominibus super terram. Veruntamen per libertatem arbitrii unum excussum, alterum verò damnosè susceptum est. Ut igitur auferatur mortale periculum, etiam per libertatem arbitrii, clamante Christo, revocantur homines ad suavitissimum jugum. Tollite, inquit, Saluator, non impono, non gravo, non eogo, non inviet vestras cervicibus ligo, sed preparo & offero. Libertatem habetis, liberi creati fuistis. Inest vobis ratio discernendi, sub quo Domino laboratis, agnoscitis, fortè videtis & praemia, nec fortè ignoratis, quid à vobis exactor improbus exegit, qualia sunt praemia, quae speratis. Si jam asperum jugum dilicet, si dissuavitatis jam internè jure molestat, si adhuc exire vultis à jugo Pharaonice oppressionis, cum voluntate libera tollite jugum meum, si jam factum est vobis odio contra meum, super vos, ne superferamini directionibus meis, incedentes voluntatibus vestris, sed desuper suaviter preme-

Thron. 1. mat jugum, si superna capere contendit. Non humana obedientia, neque terrena regulatio, sed supernum jugo agi, fecit ad superna confendere. Compellit nos tollere jugum, non Christus, sed ipsa necessitas evadendi, quoniam jugum iniquitatum nostrarum vigilat in manu ejus. Vigilat jugum iniquitatum hominum in manu Dei, cum ipse memoriter tenet, quod jugum suum confringentes, jugo iniquitatis parimus, ut ulciscens potenti manu tradat in poenam, nisi suum jugum voluntate susceptum ab illo ante sejungat.

Thron. 1. Et bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Non solum bonum, sed nihil melius in virtutibus reperitur, quam divino jugo jugari, imo nil aliud virtutem esse dixerim, quam tollere jugum Christi, & omnis esse virtutis suum jugo colla submittere. Jugo Christi annectitur disciplina, quæ caret errore, quæ forma est portandi jugi, cum fuerit sponte susceptum. *Discede* (inquit Salvator) *à me, quia mitis sum & humilis corde.* Harum virtutum solum ipse voluit esse doctor, illas nobis exemplificans in semetipso, ut sit mansuetudo secundum formam ejus exterior, & humilitas interior quantum capi potest, adhaereat. Nemini molestus, nemini onerosus, nemini gravis, nemini importunus, amabilis omnibus, quamvis non ab omnibus amaretur, omnibus omnia factus, ut omnes lucrifaceret, ipsius impensor omnibus erat Christus. In nullo amara conversatio ejus, nihil ostentans, sine querela ut agnus incedens, non amans, non querens unde invisibilis amor scinderetur. Sic protinus mitis erat, & hæc est vera mitis, humilitas cordis, quamquam corporis gesta componat, ipsa tamen invisibilis est. In illam intendere paucorum luminum est. Hoc protinus habet in abditiis, supra se non rapi, nullis opinionibus agitati, sua pace fruitur, se noscens, sibi soli vacans, assistens in profundo coram altissimo, recusat omnino in cordibus hominum per complacentiam, vel amorem vivere. Metas mensuræ propriæ non excedit, magis verò remittitur infra illas. Contradictionibus & exceptionibus caret: si qua sunt pericula etiam ipsam mortem habet in voto. Hæ liquidem virtutes remunerationem habent vitæ præsentis, similiter & futuræ. Proinde sequitur: *Et invenietis requiem animabus vestris.* Requiescunt multorum corpora sepius post labores, capiunt dulces somnos, cubant in lectis, & quiescunt in his, quæ ad quietem habent corpora humana suscipere. *Animæ*

2. Sm. de Cassia Com. in 1P. Evang.

verò nunquam, nisi sub jugo Christi in mititate atque humilitate requiescunt. Scriptum est enim: Migravit Juda propter afflictionem & multitudinem servitutis, habitavit inter gentes, nec invenit requiem. Juda carnalis homo serviens temporalibus, migrat corpore de loco ad locum, migrat mense, cum in varia concupiscibilia ejus transit affectus, & in omnibus est afflictio ejus Spiritus. Opprimitur multitudine servitutis, cum sua non sibi, sed propter sua subiecte pluribus serviat, & angariam patitur, & in genitura qua natus, non in gratia qua regeneratus nunquam possidet requiem. Quomodo requiem habebit, qui servit laudibus & complacentiis hominum? Quomodo requiem habebit, qui sibi nequam, & aliis est factus infestus? Et ut perstringam, adfix nobis Salvatoris patrona sententia, qui animarum requiem virtutibus his adjecit, similiter & futuram verè requiescentibus repromisit. Ne autem jugum humilem hominibus importabile videatur, ejus conditionem exposuit, dicens: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.* Suave jugum præceptum amoris. Nihil enim suavius cordibus, quam amare. Leve onus, quoniam juxta naturam conditam est, quod imponitur, & secundum onerandorum probabilem qualitatem. Cum æquantur viribus, onera levia sunt, magis autem subficiuntur. Minus enim onerator noster imponit, quam portare possumus. Supra vires neminem præceptis aut consiliis oneravit, alioquin ipse diceretur injustus, & homo excusabilis haberetur. Suave jugum, quo linitur subiecti collum, quo erigitur, non curvatur. Leve onus, quod exonerat à peccatis, quo portans est factus agilior, quo expeditior ad sepelam, quo à terrenis ad superna provehitur. Hæ similitudinibus jugi & oneris ad se omnes Deus Salvator invitavit, ut nemini serviamus jugo iniquæ servitutis alitrici, nec dorsa subijciamus ad onera, quæ mergendo ad inferos gravant, de quibus Psalmista dicebat: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus grave gravatæ sunt super me. Quinos condidit, nos requirit, ut sui servi simus. Nam ait Apostolus: An nescitis, quoniam cui exhibitis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis, sive peccati in mortem, sive obediuntis ad justitiam? Animalia jugata incedunt pariter, & jugatæ animæ charitatem & unionem Christianam non sciunt. Gravatur onus super dorsa portantium, & solidius pedes figunt

Nan a

onerati

onerati à Christo. Non divaricant pedes suos, neque laxant iumenta, dum pergunt, ut fœnum viride cum aspiciunt, etenim à ponderibus retrahuntur, sic & qui divinis oneribus onerantur. Qui in veteri testamento legis iugo noluerunt subijci multis perturbantibus principibus atque regibus, facti sunt inviti subiecti, & tandem crudeliter jugum regis Babylonici sunt experti. Et qui noluerunt onera divina portare, poenarum & exiliorum & exitiorum onera pertulerunt,

quod qui legit veteres codices maximè propheticos, non ignorat. Et quoniam omnia in figura contingebant illis, nobis verò in veritate, contumacibus æterna mala proveniunt, igitur non reculemus iugum Spiritus Sancti unctione linunt, quo collum nostræ Fidei, nostrique roboris confortatur ad summa, nec devitemus onus virtutum, quo pervenientes onerati, exponemus nostras merces in superna,

Cap. XXIII.

De similitudine arundinis & lini, ad eos quos Salvator servare disposuit, secundum Matthæum.

Matth. 23.

Interposuit Evangelista duas similitudines, non de suo, sed de prophetia illius, ad confirmationem eorum, quæ à Christo fiebant, atque dicebantur, in quibus duas generationes expressit, sed tamen à Christo non conteruntur, cum ad ipsum voluerint toto corde converti. Non enim vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat. Cumque illam prophetiam de Christo loquentem, Matthæus induceret, hoc quoque subiecit: *Arundinem quassatam non confringet, & lino fumiganti non extinguet.* Aliquid supra de arundine differimus, virtutum & gratiæ vacuitatem prætendens, quæ quæritur, & quassatur, à vehementia vitiorum, sed cum hinc inde fleatur, non tamen evellitur, & vento cessante in sua erectione fundatur. Plerique homines ultra velle impelluntur, secundum quam sententiam loquebatur Apostolus: Non enim quod volo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. Ille malum quod odit operatur, qui à malo, quod in carne habitat ex corrupta natura vincitur, nec bonum illud perficit, quod anima humana rationabiliter diligit, hoc scilicet quod ex natura condita nollet homo peccare. Si vacuitas adest à gratia, impellens vitia cedit, quibus per gratiam cessantibus ipsa in natura bona consistit. Repleti tamen omne vacuum potest, imo (ut audacius dicam) vacuum in anima omnino non est, quia aut virtutibus aut vitiis ipsa repletur, verumtamen repleto vitiorum vacuitas est gratiæ, cuius præsentia vitia propelluntur. Sed nec Christus hos confringet, per poenitentiam,

Matth. 23.

Rom. 7.

firmam redire volentes. Lino fumiganti generationem magis criminofam innuit, illorum videlicet, qui semper superbiunt, & velut fumus in alta tolluntur, & hos non extinguet, si humilitas ex adverso proveniet. Omnia profecto peccata sive per fragilitatem & ignorantiam proveniunt, aut ex fumigante superbia, prima in arundine, secunda signatur in lino fumigante. Aliter me horum sensus differere commoveret, ut scilicet propter gratiam non confringat, aut extinguat ipsa naturam. Necnon cum illa sententia Salvatoris asciscitur, quæ se salvare quod perierat, venisse dicebat. Arundo & lino distinctum habent naturæ decorum, sed ad artificium utile unum plus altero aptum est, ut plus utilitatis lino, minus verò arundini conferamus. Sive qui plus apti mundo, aut minus apti, sive qui plus apti cælo, aut minus apti reperiantur, Christus non confringet, nec extinguet. Affabilior magis indagantibus sensus astat: Ut Christus in carne apparens, neminem ad se per illatam violentiam trahat. Si ulentus hoc exprimus, timeo ne sanguis eliciatur, verumtamen arundo sapientia naturalis atque humana est. Dicitur enim in psalmo: Increpa feras arundinis. Alia verò llera dicit: Increpa feras calami. Calamo scribuntur, scilicet quæ mandantur memoria posterorum. Fera verò arundinis sive calami, sunt humana & naturalis species. Sed quassatam arundinem Christus non confringet. Humilitatem sapientiam hominum DEUS non abhorret, ut illi supponatur, quæ celestem ætatem facit.

Psalm. 49.

cit. Linum verò, quod multa violentia perducitur ad candorem, & collo fufoque subtilis redditur, ad indumentum contextitur, corporalis est munditia. Pro quo adultera mulier relicto viro, amatores alios fequebatur, quam si fumigare viderit non exstinguet. Fumus enim signum est

ignis. Et ipse Salvator dicit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi ut ardeat? Hic enim ignis est charitas, cujus signum actualis est pietas. Merito igitur lux bonitatis non confringet buisacemodi quassatum calicum & fumigans linum.

Luc 12.

Cap. XXIV.

De similitudine arborum & viperarum ad malos, secundum Mattheum.

Cum Dominus creasset primum hominem cognitione plenum, potesteros siquidem cognitione capaces, qua recta stant homines præterquam angelis creatis omnibus præferuntur, qua deslexa in bestias rediguntur. Igitur, ut ipsi se cognoscant, per similitudinem arborum remittit introitum, dicens: Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonus, aut facite arborem malam, & fructum ejus malum. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Arbores facere non est hominis, sed quales sint, humane profecto est cognitionis. Unde considerare arborem bonam, quia faciet fructum bonum. Et cognoscite arborem malam, quia faciet fructum malum. Has similitudines supra & alias discernimus, unde brevitatis causa hic reticemus, quas similitudines per viperarum similitudinem ad reprobos approbavit. Progenies viperarum, quomodo potestis loqui bona, cum sitis mali? Viperarum progenies assimilantur mali, dum paterna vestigia improba sequuntur, quorum insistente malitia non est loqui rectum, juxta illam Ecclesiastici sententiam: Ab immundo quis mundabitur? Et à mendace quid verum dicetur? Viperei homines venena iniquitatis gestant introitus, sed nec bonum enunciare possunt exterius, cum omnis gestus corporis, præter illum, qui habetur in somnis, & etiam à majore potentia exactis, procedit ab imperio voluntatis, quæ mala existens, non bona, imo mala loquendo diffundet. Sed sæpe videmus eos, qui mali sunt bona loqui, & acutissimas & improbabilis veritates, necnon & cessisse aliis in profectum. Sed ne me, quod se ad dicendum offert, trahat in longum, utrumque dictum se veritate queretur, ut verum sit, quod mali bona lo-

qui non possunt, & verum, quod sæpe bona & vera loquuntur. Sed quomodo? Non à seipsis, Quomodo? Ut nec eis meritum bona loquendo proveniat, cum sint mali. Non capit ex bonis verbis aut ex bonis actibus fructum, qui malus in seipso consistit. Et prodesse siquidem aliis potest, in seipso jam reprobis, & forte ultima ultione damnandus. Sæpe namque DEUS utitur malis in commoditatem bonorum. Nam & alina bonum locuta est, quæ ratione carebat, & Saul prophetavit, qui reprobatus erat, & philosophi plerique sunt vera & bona locuti, & Caiphas & Pilatus bona locuti sunt, & quàm plures reprobi, ut quotidiana experientia manifestat, bona & vera loquuntur, sed in modo, de quo Salvator interrogat, omnino deficiunt. Sed contra illos Christus intendit, qui habent similitudinem viperinam, ut velut viperæ venenum ex earum natura in lingua gestantes, non possunt cum ipsa nisi venena diffundere, sic voluntatem depravatam habentes, non possunt bona loqui, cum ista sit probata veritas, atque sententia. Ex abundantia cordis os loquitur. Progenies viperarum facti sunt plurimi, scilicet malorum imitatores, qui ad iniquitatem propriam, ut mala perficiant, etiam addidere exempla bonorum. Verum proprium factum est iniquis, malorum imagines in argumentum pravæ actionis inquirere, ut in eo securius perperam agant, quo sunt iniqua multitudine fulti, & decepti credunt ex aliorum actionibus pravis sibi excusationis facere velamentum, sed in hoc uniuscujusque sua sibi meritis iniquitas. Quoniam sicut nemo aliena iniquitate damnatur, sic nec suscipit excusationis suffragium.

Matth. 23.

Luc 12.

*De similitudine mole asinaria ad male agentes,
secundum Matthæum.*

CAutio in omnibus ambulat, qui prænovit & præmeditatur dignas criminibus poenas, ad quas, cum DEUS neminem ex creatione ordinasset, Christus doctrina & actu conabatur eripere, cum eas sub similitudine

Matth. 23. mole asinaria designavit. *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.*

Lucæ 17. Offensionem pusillis inferre poenam meretur æternam, nisi poenitentia diluat. Sed ex hoc magis ultio læva proveniat, si credentes in Christo lædantur. Quoniam in se infinitè magnus inter nos exinaniens semetipsum, factus usquequaque pusillus, sibi similes magno zelo custodit, ut etiam interminetur sub acerba imagine poenam. Asinaria mola peccatis hominum correspondet. Volvuntur enim peccatores more asini circa molam lapideam & duritiam cordis signatam in lapide semper volvunt, gyranur ad damnabile centrum à duritia male voluntatis, & malam voluntatem damno proximorum, & proprio semper gyran, & in id redeunt, unde recedunt, & in id recedunt, unde

redeunt. Collo asinus ligatur ad molam, & totum corpus est in officio devolvendi, sic pravi in magna fortitudine vinculantur ad duritiæ nefas, & omnia disponuntur ad impiam actionem. Et eorum mens semper volvitur circa idem, aut meditatione peccandi, aut invisibili delectatione, seu prava openis actione. Non progrediuntur in amplius spatium asini circa molam, sed revolventes revolvuntur quotidie circa ipsam. Sic anima pravis delectationibus occupata, id semper repetit unde delectari consuevit, & efficitur abjecta & vilis, cum nimis iterat, quod deliquit. Unde per Jeremiam ad Jerusalem dicitur: Quam vilis facta est nimis iterans vias tuas. Vilis absque dignatione anima efficitur, quæ semper easdem iterat vias, & semitas peccatorum. Sed asinaria mola suspenditur ad collum, & submergetur in maris profundum: ut qui asinè vixit, asinè puniatur. Et eo crudelius, quo poena sit æterna. Et quo malo alidum delectatus est, circa cujus centrum revolutus est, in profundum inferni perpervio demergatur, & quod ligatum tenuis in culpa, non dissolvatur in poena.

Cap. XXVI.

*De similitudine manus, pedis, oculi, ad tria bona
in quibus constitutus est homo, secundum
Matthæum.*

IN tribus constituit hominem creator omnium DEUS, ut operaretur, ut afficeretur, ut meditaretur seu contempleretur. Quæ voluit rectè agi, in his justè mandavit hominibus conversari, contrarium verò sub interminatione diffusit, & sub imagine membrorum demonstravit discipulis, offensionem ab hominibus verbo arcens. *Si autem manus tua vel pes tuus scandalizaverit te, abscide eum, & projice abs te. Bonum est tibi ad vitam ingredi debilem, vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum & projice abs te. Bonum est tibi cum uno oculo ad vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Hinc effectus in manu, affectus in pede, contemplatio seu intellectus in oculo designatur. Quod si ex eis scandalum, id*

Matth. 18.

est offensio divina seu proximi oriatu, cedere melius erit, quam in sua paratione constantibus, cum illis æterna damnatione puniri. In omni homine duplex est manus, duplex pes, duplex oculus, nisi natura deficiat, aut infirmitas tollat, seu justitia crimine suadente præcidat. Sic exi maginesumpta duplex hominis actio esse potest, bona qua placeamus, mala qua scandalum facimus; si actio scandalum præstat, utique mala erit. Igitur melius est simplicem esse actionem, quam duplicem, ut sit illa, quæ placeat, non illa, quæ scandalum præstat. Affectu ad agenda movemur, sicut pedibus loca mutamus. Simplo affectu, scilicet qui virtute vestitur, melius est diligere, quam addere compositionem in his, quæ naturam offendere habent, sic de intellectu, qui signatur in oculo, est proferre sententiam. Posuimus hic istam rationem servandi ordinis

dinis in similitudinibus differendis, sed alibi aliter sunt dicta. Veruntamen pro hoc argumento magno timentes, quod dextralia, si vertuntur in scandalum, dimitti seu abscidi jubentur, multo magis, quæ sinistra

ceſſentur, ut hoc nobis fiat probitatis exemplum, quod in ultima diſceſſatione ſiniſtrici reportabunt, dextralibus primo ad æterna regna vocatis.

Cap. XXVII.

De ſimilitudine parvulorum ad ſalvandos, ſecundum Matthæum.

Parvulus qui natus eſt nobis, eccleſie regnum parvulis reſpromiſit, parvulis ſtanuit. Parvulos non ſenſu, ſed malitia querit, propterea ſalvandos omnes parvulis comparavit. Nam, cum offerrentur ei parvuli, ut manus eis impo-
neret & oraret, & diſcipuli increpabant eos,
Moſch. 19. Jeſus vero ait eis: *ſinite parvulos venire ad me nolite eos prohibere, talium eſt enim regnum* calorum ſcilicet ſimilium. Alias damnati eſſent homines provechæ ætatis, niſi parvulorum ſimilitudo pro puritate decurreret. Et paulo ſupra, ut aliam cum iſta connectam, æquam ſimilitudinem poſuit, cum à diſcipulis interrogaretur: *Quis putas major eſt in regno calorum? Et advo-*
Marci 10. *cans Jeſus parvulum, ſtatuit in medio eorum, & dixit: Amen amen dico vobis niſi conver-*
Lucæ 19. *ſi fueritis, & efficiamini ſicut parvuli, non intrabitis in regnum calorum. Quicumque enim humiliterit ſe ſicut parvulus iſte, hic major eſt in regno calorum. Et quicumque ſuſcipit talem parvulum in nomine meo, me ſuſcipit.* Puritas & humilitas & innocentia in parvulis designatur, quibus virtutibus ſuos vult Chriſtus conſecrare credentes. Nam puritas in parvulis, quia non adest doli capacitas, innocentia, quia neminem lædentes cognoverunt: humilitas,

liberi enim ſunt à ſaltu ſuperbie. Sata-
gendum eſt ad iſtas virtutes, ſine quibus non eſt ingreſſus ad regnum, & quibus adintrandum nulla ſera obſticit. Nam re-
probatas propter murmuracionem factam in deſerto cunctis à viceſimo anno & ſupra exceptis Joſue & Caleph, ſolum parvulis ad terram promiſſionis eſt reſpromiſſus ingreſſus, ut & nos virtutum harum ſuſcep-
ta veritate in illis proficiamus, quoniam omnia in figura conſingebant illis. Quibus conſertur in regno majoritas, ut in regno eccleſiæ atque ſupremo ille ſit major, qui purior & innocentior atque humilior fuerit. Necnon & in ipſiſſe Sal-
vator ſe recipi demonſtravit. Hoſpitia ſunt Chriſti virtutes in parvulis conſignate, ut per puritatem introeat, quieſcat in innocentia, & humilitas eum foveat gremio molliori. Et ipſe non alius corde, ſed ſuam ſapientiam præſtat parvulis. Et alia kriptura dicit, quod intellectum dat parvulis. Et paſer cœli & terra arcana
Pſ. 112. & ſecreta ſapientiæ ſuæ abſcondit à ſapientibus & prudentibus, & revelat ea parvulis. Magna hominibus eſt appoſita retri-
butio præmiorum, dum in parvulorum ſenſum ire conentur.

Cap. XXVIII.

De ſimilitudine divitis ad camelum & januæ paradifi ad portam acus, ſecundum Matthæum.

Abundanter derogatum eſt homini, non ab alio, quam à ſe ipſo, cum in ſuis actionibus, animalibus irrationalibus comparatur, & ad ipſorum conſideranda opera pro inſtructione ſæpe remittitur. Et magna eſt benignitas Salvatoris, cum bonos nos eſſe atque vitare pericula perſimilitudines horum præmonuit. Unde, cum vellet divites commoneſcere, divitem camelo, divitas

oneneribus, portam æterni regni acus for-
amini comparavit: *Facilis eſt camelum* Moſch. 19. *per foramen acus tranſire, quam divitem in-*
trare in regnum calorum. Hæc ſimilitudo Marci 10. ex ſuperioribus pender, ab eo ſcilicet, quod dives nolebat, relinquens pecunias, Chri-
ſtum ſequi. Ecce porta regni calorum, ecce foramen acus, ecce dives, ecce ca-
melus. Sicut igitur camelus ad foramen acus, ſic dives ad portam regni calorum,
ut

ut si possibile reperiretur camelum acus foramen ingredi, si divitem in portam regni celorum. Prætermittimus allegoriam, quæ duos populos claudit, Judæum atque gentilem, moribus duntaxat infinitum. Sed acus, cum introducat filium, erit ne introductura camelum? Utique si posset immitti, fortè magno temporis tractu in partes subtilissimas dissectus sic delicatus dives posset salvari conversus adhabita mul-

ti temporis extensione poenarum. Camelus, scilicet rudis homo, facilius se passioni coapat, quam dives relinquit divitias propter regna celorum. Et si porta acus Christo venit in mentem, cum similitudinem poneret, exoneratus camelus, aut promittere inclinatus ingreditur, sic dives abjectis divitiis aut utique quaque humilitatus in illis, portam fortè ingreditur æternam.

Cap. XXIX.

De similitudine salutiferæ passionis ad calicem secundum Matthæum.

PAssurus pro omnibus poenas & injurias, necnon & ignominiosissimam mortem, in id nitebatur provocare sequaces, ut passionibus intentatis nullatenus detractarent, & tormentum fecerat januam summæ vitæ, necnon velut medicinale poculum statuerat ad consequendam illam superam sanitatem. Proinde discipulis quærentibus in superna conscendere, ac per dextrum & sinistrum in supremo regno à domino firmari, responsum est, si ad passionem parati erant, quam per similitudinem designavit in calice, dicens: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Cito bibitur, quod infunditur calici, sic passio velociter transit. Et quod liquidum est, dilabitur, & passio tota fuit. Quod mensuram habet, perpetuum esse non potest, calix autem mensurata est portio. Quod homo infert, momentanei temporis est, non enim perdurabilis est hominum actio. Et si vulnera inferunt, si mortem irrogant, non est ex eis facere duratura, etenim ipsi corrupta natura hoc stipendium habet in pec-

na. Sed nec credatur passio in calice designari, bibiles continente liquores, sed in illo loquere, qui tam facile absorbetur. Et nomen accepit calix à calida portione, quæ archinaco judicio agrotantibus bibenda proponitur, & quævis sit amara bibentibus illam, sæpe illis attulit sanitatem. Multos invenimus calices in sacra scriptura, sed ille factus similis salutiferæ passionis, in quo suam Salvator dominus præcessit, quem David longè ante præviderat, dicens: Calicem salutaris accipiam, *Psalm. 116* & nomen domini invocabo. Quem Salvator pro omnibus bibit, qui mortui erant & pro omnibus, qui lucem nondum hujusmodi viderant: & pro omnibus, qui usque ad finem sæculi nascituri erant, qui ut participes esse possent, prædestinati erant. Ipsum enim omnibus obtulit ad bibendum differenter, & variè, aliquibus re, aliquibus fide, atque dilectione. Ac per hoc passionem designavit in calice, ut nemo timeret Christo consecrari proposita passione.

Cap. XXX.

De similitudine hypocritarum ad sepulchra, secundum Matthæum.

AD vitam, & ut viveret, Deum hominem fecisse scriptura commemorat, & in esum tradidit lignum vitæ, homo verò de illo edebat, unde lethum incurrit. Et volebat Deus sui præcepti custodem in celo reponere, non in terra infra lapides sepelire. Cum verò fuit morte propter peccatum multatus, est infra lapides in terra sepultus. Proinde Christus dealbatus sepulchris comparavit odibiles peccatores, vix perpetue

peccantibus apponens: *Vx vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus speciosæ, intus verò sunt plena ossibus mortuorum & omni spurcitia: Sic vos à foris quidem apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate.* Claret ista similitudo amplius decepta, quam possit lingua differere. Sed quia, qui hypocritæ sunt, foris speciem virtutis ostendunt, sed intus omnino mortui, ideo

DE SIMILITUDINIBUS SALVATORIS.

473

morum sepulchris merito comparatur, ex quibus aperitis exhalat fœtor horrendus. Ex hypocritis, cum in verba

pronuntiant, offenditur proximus. Etiam in alio dicendi ordine ista similitudo distincta est.

Cap. XXXI.

De similitudine hypocritarum ad serpentes secundum Matthæum.

Sana ratio, sed melius fides novit Deum nihil creasse iniquum in operibus naturarum, veritatem in naturis rerum aliquid reperitur, unde homo agendæ viæ sumat exemplum, & unde arguatur per similitudinem peccantium viæ. Quamobrem scribas & phariseos, hypocritas dominus serpentibus configuravit: *Serpentes gemina viperarum quomodo fugitis à iudicio gebente? Nunquam nisi anfractuose serpentes incedunt, sic & in hypocritis non est rectitudinem reperire, & maculosa pelle reguntur, & ipsi humano placito exteriores variant saepe mores. Graduntur super pectus toto prætenso corpore super terram, & animo & moribus super terrena reprobi semper repunt. Divisa est lingua serpentum, & iniqui saepe fatigant unitos dividere. In cibo terram accipiunt, & ipsi nihil aliud, quam terrena sapiunt, quorum gloria in*

confusione erit. Insinuatione Domini cum muliere inimicitias habent, omnes reprobi adversantur ecclesie, insidiantur calceaneo mulieris, tota intentio hypocritarum atque malorum, ut in fine decipiant. Gestant in intentione, serpentes antiqui, qui est diabolus, imaginem omnes simulatores & calidis: & ejus sunt membra, perficiunt voluntatem. Sed cum dicuntur gemina viperarum, aut demonum, aut malorum hominum existunt viæ, & moribus sceleratores illius radicis unumquodque est genimen, ejus sapit omnino naturam: sic & homines illorum gemina comprobantur, quorum voluntatem perficiunt moresque sequuntur. Hujusmodi profecto erant scribæ & pharisæi hypocritæ, contra quos Salvator hanc similitudinem protulit, ut quod dictum est illis, cautela fiat sequentibus cæteris, & audientibus cunctis, remedium sit salus.

Cap. XXXII.

De similitudine gallinæ vel avis, quam in se Christus assumpsit, secundum Matthæum & Lucam.

Fons & origo pietatis, hominumque redemptio, & disperforum revocatio CHRISTUS, profunda humilitas, eximia & ineffabilis charitas, ut hominem perditum revocaret, contumacem argueret, non designatus est in se gallinæ ornici imaginem demonstrare, quam assumpsit, ferè per omnia exercuit indefessè pro omnibus, cum Jerusalem argueret, ostendit, quod fecerat per prophetas, quod in se faciebat, quod per futuros etiam facturus erat: *Quæties inquit volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & nolisti? Non congregatur, nisi dispersum, non dispergitur, nisi quod recessit à DEO, & à quo recedens dispergitur, revertens congregatur sed qui voluntate propria disperguntur, in congregationem tardè veniunt, nisi revocentur. Salvator verò noster congregaturus omnes venit, qui prophetas ante*

premisit, & seipsum in similitudinem viscerosorum avium transformavit. Quoties volui prophetas præmittens, congregare filios tuos in fidei unitatem, & in illam veritatem, quæ possessores suos aberrare non sinat, ac in illam dilectionem, quæ duo, scilicet cremor & rationalis creatura taliter connectuntur, ut neutrum ab altero dissolvatur. Unus est omnium conditor, & in unum querit homines convenire, ne non congregati à iustis ultionibus feriantur. Nam in Exodo legimus, quod si quæ non fuerant de agri congregata, à grandine perierunt: quæ autem congregata fuerant, reservata sunt, erant homines dispersi in agris, & animalia similiter vagabantur, & cum Deus percussit Aegyptum grandine, consumpta sunt. Disperguntur siquidem homines in æthonibus suis, nec divinis regulis congregantur: sed cum Deus excedat in acerbam vindictam, feriuntur, sed congregata

Qoo

gregata

gregata referantur. Sed qui non congregantur ad domini disciplinam, congregantur ad penam. Hinc Isaias dicit:

Psalm. 14. Congregabuntur congregatione unius facis in lacum, & clauduntur in carcere. Et

Matth. 23. Salvalor sic sanxit: Colligite zizania, & alligare in fasciculos ad comburendum. Lacus & carcer atque combustio ad penam referuntur aeternam, sed si sub aliis Domini congregantur, à Domino proteguntur. Hinc Psalmista ait: Sub umbra

Psalm. 14. alarum tuarum protege me à facie impiorum, qui me afflixerunt. Sed hic quid de multiplici vice, quid de nomine filiorum, quid de congregatione, quid de aliis, quid de connumeratione renitentium? Ad similitudinem non spectant, nec est praesentis intentio. Sed cur gallinae similitudinem ipse assumptus, susceptum perfringit ordinem. Gallina, cum filios initiare voluerit incubat ovis, passus praetermisit continuum quaestum. Cum ad pascendum communiter exierit, singulariter & oculus ipsa recedit, velut festina incubare ovis, dimittitur plumis; rauca voce, cibo invento non comedit, donec advocaverit pullos, quos alit. Protegit pullos aliis nocte atque die, si expedit, incubat eis, & nullo habitaculo conventa pro pullis, de corpore suo eis habitaculum facit. Exponit se ad milvum, rostro, pedibus, aliis suis, alumnulis inimicum, & tanto amore ad eos profunditur, ut nec pro eis vereatur quempiam notum. Erit unum pullorem clamantem & segregatum audierit, velut si omnes deficerent querularum. Unica uni, unica omnibus, unica singulis, una protectio in omnibus est. Propter eos quos habet, aberrantes querit, propter aberrantes habitos non relinquit. Incubat ovis suppositis sui generis, etiam si alterius supponantur, non spernit. Et saepe ducit super quibus incubavit, & fovet sub aliis ab aliena relictos, dum eos suis in quantitate similes aspiciunt. Igitur Salvalor propter omnia ista similitudinem gallinae suscepit. Quis per singula haec omnia Christo coaspetabit? Erit facerem, forte non essem insipiens, quamvis in omnibus invenire nequeam testimonium scripturarum, sed rei effectus testimonium praestat. Quid indigentia testimonium, cum evidenter clamat? Sed ne omnia indiscussa praetererant, declarem sermones, ut praefertur parvulis intellectus. Gallinam infirmam pro pullis longa experientia docet, & exinaniri pro eis usus inelamitat: nec ista de Salvatore scriptura reticuit, nam istas eum sic ante praevit, novissimum virgatum, virum dolorum &

scientiam infirmitatem. Et Paulus post factum innotuit: Semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus. Raucedinem vocis expressit in seipso, de Christo prophetavit David: Clamavi, rauca facta sunt fauces meae. Sed cetera praetermittentes, in id comicè intendamus, quod de seipso

Salvalor aperuit, more gallinae querens filios hominum sub aliis protegere. Alae Christi binae sunt, misericordia & veritas, iustitia & pax, scientia & amor, actio & intentio, lectio & meditatio, oratio & contemplatio, potentia sua & sapientia sua, gratia & gloria. Et in seraphica specie ostendit se habens alas. Hanc figuram, qui legit, intelligat. Ac per hoc magna nobis Salvatore innotescit humilitas dignationis, & ineffabilis dignatio humilitatis, ut gallinae imaginem pro nobis assumeret, sub cuius aliis ferner speraremus, de quibus Psalmista ait: Filius autem hominum in regimine alarum tuarum sperabunt. Filii hominum sunt omnes filii

Adae, ut habet Hebraicus sermo, quibus est omnis spes libertatis adempta, nisi sperent in tegumento alarum Domini, qui eas expandit, ut nos assumeret, eas extendit, ut nos sub aliis colligeret, atque velut unanimes congregaret. Vix? pullos non recurrentibus sub aliis gallinae; desuper milvo volante: potro in praedam devenient. Vix? inferni erit aeternum non refugientibus sub alas dominicae crucis earumque virtutis, undique spicientibus malignis volantibus, ut filios hominum rapiant, & in aeternam praedam cruciando deducant. Sed Lucas non speciem, imo genus expressit dicens: Quemadmodum avis nidum suum sub pennis, & noluisti. Avis erat Christus, & in ardua posuerat nidum suum, ubi tempore praefinito reponeret pullos suos. Nam & passer invenit sibi domum, & ruerit nidum, ubi reponit pullos suos. Sed multi refugiant esse pulli huius solitariae avis, quia verè factus erat sicut passer solitarius in recto, neque nidus confutur sub pennis esse satagunt, ad protectionem & defensionem à rapacitate milvi, aut accipitris, circa nos nvis atque insidiis volantis, ut in nido supernae patriae reponantur. Nam nidus est ipse locus, ubi pulli oriuntur, de quo Salvalor non loquitur. Nidus est ipsa congregatio seu multitudo pullorem, ab una omne vel ave desuper incubante ovis exorta. Iuxta quem sensum Lucas nidum expressit, Matthaeus pullos dixit. Nidus est superna patria, quam passer solitarius Christus

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

Psalm. 14.

pro suis pullis reponendis invenit. Et in sententia considerare nos angit similitudo pullorum, quia non eoitu aut gestatione uterina seu more hominum aut quadrupedum oriuntur, sed per incubationem nascuntur ex ovis, quibus Salvator quos salvare quærit, assimilatur eisdem nec immerito. Porro in ovis gallinarum sive aliarum avium nihil videmus de carnibus, nihil de sanguine, nihil de ossibus, nihil de penis, nihil de his, quæ futura sunt, ut ex eis pulli avibus incubantibus fiant, sed quadam spe usitato cursu naturæ pulli exoriri sperantur: hoc idem in jactis terra feminibus accidit, & speratur. Sic enim in his, quia salvandi sunt, nihil apparet beatitudinis, quam possidebunt, sed totum agitur in spe, quæ salvi facti sumus, quæ cum videtur, non est spes. Filii ergo Dei sunt in spe in hac vita degeneres, donec reveletur

in eis revelatio filiorum Dei, quam expectat expectatio rationalis creaturæ, quæ vanitati subiecta est non volens, sed propter eum, qui eum subiecit in spe. Hi autem filii spei congregati in hac vita sub aliis divinz protectionis, erunt beatitudinis, cum revelabitur in eis gloria veris filius conferenda. Nam quod vider quis, quid sperat? Si autem quod non videmus, per patientiam expectamus, velut pulli nondum visi sperantur ex ovis futuri. Labuit autem istam similitudinem primam ponere in ordine illarum similitudinum, quas in se Christus assumpsit, prosequi differuit, quamvis prima non sit in ordine à scriptoribus tradito evangelicæ dissertationis, pro eo præ cæteris humilitatem Christi, & exinanitionem filii Dei significat, à quibus Salvator inceptit.

Cap. XXXIII.

De similitudine Christi ad templum, secundum Joannem tantum.

Sicut ex scriptura didicimus, quod Spiritus Dei omnium est artifex, ut præter altiores intellectus, qui possunt attribui, etiam hoc intelligatur quia per eum ars in naturæ remedium sit hominibus contributa. Nec enim artis peritia opus erat, si in suis basibus condita natura mansisset, sed merito delinquentis infirmier inclinatæ, Spiritus Sanctus sua bonitate in arte subvenit, quæ imitaretur naturam, & per illam juvaretur, quæ defecisset oculus, nec fulte vivere potuisset, nisi sibi parim à Domino fuisset provisorum, quia multa facta sunt materia suppleta, nec omnia propter corpus aut corpoream vitam, sed etiam, ut in his exhiberetur cultus omnium conditori. Inter ea verò, quæ arte ad honorem Domini surrexerunt, Salomonis templum magnum ac mirabile opificium fuit, cujus similitudinem ad indaginem futurorum in se Salvator voluit suscipere, cum expeteretur ab eo potentiz signum, si quare templum à negotiatione turpante tanto zelo mundasset, ut etiam pro flagello funiculis uteretur. Qui respondens ait: *Salvate templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Quod quamquam potuisset de illo templo sic facere, tamen de suo corpore per illam similitudinem dixit, quod sic dixisse post resurrectionem apostoli ad memoriam re-

duxerunt. Nam quoto numero annorum, ut Judæi responderunt, factum erat templum, tanto dierum numero uno superaddito, factus in utero materno formatur, ut animam possit suscipere, quamquam verò in Christo fuerit accelerata conditio, ut in instanti esset conceptio & animatio, & omnis compago membrorum, moles tamen corporis communi more processit. Magis autem ipse templum allegoricum erat cum corpore suo ecclesia, etenim, si qua erant in illo templo ipsum figurabant. Quod si quis opus velit aperte cognoscere, in volumine Regum ejus conditionis legat historiam. Morale templum similiter erat, ut præterquam in ipso nulla sit morum actio approbata, nullaquæ Deo grata moralitas, nulla doctrina instruens ad cœlestia capeffenda, nisi quæ de porta hujus templi prodierit. Et ipse templum docebat in templo, & similitudinem expressit stans in illo. Et anagogicum & nostræ beatitudinis templum etiam penitus erat, quoniam in ipso, velut in templo omnes dicent gloriam. Ipse enim est templum æternæ gloriæ, ipse templum beatitudinis superæ, ipse templum cœlestis patriæ, in quo adorabimus unitatem in trinitate, & trinitatem in unitate venerabimur, in quo super omnia spiritualia & corporalia videbimus resplen-

dere & existeret deitatem. Et ut familiariter sermone, quod dicimus pateat, evangelista apertius manifestat, cum dicit: *Hoc autem dicebat de templo corporis sui.* Ut non anima sive deitas imaginem gerant ad templum, sed corpus sive caro duntaxat, quoniam velut in sancto templo illo habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: & à contemplando templum nomen accepit. In ipso nempe omnis contemplatio perspicua per fidem planè consistit, ut etiam quicumque corpus illud nascentes & converians, passum & moriens, sepultum & resuscitatum, palpatum & in alta subvectum per fidei contemplationem agnoverit, nil restat, quid possit amplius cognoscere super terram.

Sed hoc templum solum fuit in morte, quoniam non anima, nec Deitas solutionem ab invicem aut per interconnectionem acceperunt. Solum corpus ab anima fuit, non tamen à Deitate solum, triduo requiescens, & insolubiler reconjunctum, & post triduum excitatum, ut omnes ad novitatem resurrectionis, ad novitatem vite, ad capeffenda cœlestia, ad confiderandum in pennis & in morte humanam à DEO posse conservari naturam, pariter & excitari. Quod templum toties ab hominibus solvitur, quoties in aliquo peccatum exitiale committitur, sed toties in vobis hujusmodi templum reficimus, quoties agimus virtutum vivificans triduum.

Cap. XXXIV.

De similitudine serpentis, quam Dominus Salvator assumpsit, secundum Joannem tantum.

Qui sempiternos abhorret anfractus in hominibus malis, non in natura serpentis, quem ipse creavit, dedignatus nec est serpentis similitudinem sumere, non repens naturaliter super terram, sed artificialiter facti, & in ligno suspensi, ad auferendum ex serpentinis moribus plagam. Nam, cum conaretur instruere, atque ad fidem trahere Nicodemum, similitudinem serpentis induxit. *Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium hominis, ut omnis, qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam æternam.* Super murmurantem populum ignitos serpentes Dominus misit, ut culpe poena respondeat, quia serpentes linguas bifurcant. Et qui molestiam in corpore patiuntur, conquiescunt de ipsa iustitia, & divinam justitiam arguunt. Et murmuratio hujuscemodi similitudinem habebat prævaricationis Adæ, omneque malum ab illa sumpsit exordium. Et serpens operante diabolo decept. Et diabolus in serpente ipsam Evam seduxit, scilicet ut laberetur in culpam. Et nunc serpentes mordent murmurantes in poenam, à qua liberantur à visione serpentis in alto suspensi, non naturalis, sed artificialis, non se invenitis, sed moti, non super pectus repens, sed in ligno pendens, non carni, sed aeri, non terram comedentis, sed appetendi & edendi potestate carentis.

Cujus, non primi illius, similitudinem Salvator accepit, significans, quòd altè suspendendus erat in cruce, cujus aspectu humana infirmitas sanabatur, & homo curabatur à serpente antiquo percussus. Nec per naturam facta est salus, sed arte divina, qua sine semine humano in alio virgineo factus est filius DEI homo. Nec se movebat, sed omnia sua referebat in patrem, qui eum miserat, semper insinuans, quod à seipso non erat. Non inclinaverat pectus, cor sive corpus ad vilia & terrena, sed suspendebatur corpore in ligno, mente autem in cœlo. Non erat carnis, quia DEUS, sed ut homo, non ex humano semine factus homo, sed Spiritus Sancti mysterio. Aëreus sonitate facti. Nihil enim à sæculo tam altè reboavit, quàm quod filius DEI suspenderetur in cruce. Nihil tam sublime intonuit, quàm quod morte unius mors omnium vinceretur, & ligno affixus in inferno affixos desigeret. Sonuit ipse voce septena ligno pendens, & in lachrymis & clamore valido exaudius est pro sua reverentia. Terram non comedit, nullo enim pacto terrena, sed cœlestia sapiebat, & omnes prohibuit thesaurizare in terris, sed fuisse thesaurizare in cœlis. Non comedit terram, quia sibi non in corporat eos, qui sunt terrenis affixi, nisi mente saltem sint ab ipsa divisi.

Non

Joan. 7.

Num. 21.

Gen. 3.

Non eos assumit, quorum gloria in confusione facta est, quia terrena sapientia. Non sibi adest talium appetitus. Hujus serpentis ipsum figurantis similitudinem Salvator expressit sic exaltatus in ligno, cujus fidei aspectu omnes sanantur, qui, nisi aspicerent, damnarentur. Proinde adjunctum est: Ut omnis, qui credit in ipso, non pereat, sed habeat vitam æternam. Igitur exaltatus in cruce corpore liquida, nam deitate vel anima exaltari non poterat, & mortuus est exaltatus. Ergo in cum fidei dirigatur aspectus, quia qui credit in ipso, præsertim incarnato vel nato, & non in cruce mortuo exaltato, non erit liber à perditione, nec salutem consequetur æternam. Qui verò credit in ipsum exaltato in ligno, in ipsoque mortuo, habebit beatam vitam. Expedi omnem interiore aspectum in illum exaltatum dirigere, si non perire decreverimus. Etsi exaltatum in ligno penali credendo diligimus, & diligendo fideliter credimus, exaltabimur in supernis, quoniam exaltatio penalis crech ligni nostram exaltationem in supremo regno promeruit, ut non solum non pereamus, sed vitam habeamus æternam. Non potuisset genus humanum ab antiqui serpentis fraudibus, & sibi similibus moribus liberari, nisi in forma eremitici & insensibilis serpentis ipse

fuisse exaltatus in cruce, quamvis ipse aliter potuisset. Utrumque profecto verum est, & quod aliter genus humanum liberari nequivit, & quod Deus aliter potuit. Quod autem serpens æreus insensibilis erat, non refertur ad infirmitatem naturæ, pro eo quod insensibile à sensibili minoratur, sed ad impassibilitatem divinæ naturæ, quam nec in cruce nec alibi attigerunt insensibilis corpori horridæ atque favilline passionis. In eremo celebrata est illa suspensio ad medelam, quoniam illic populum serpentina tabes infecerat. Et homo quidem non peccavit existens in celo, sed angelus, sed sub celo velut in squalenti eremo deliquit in terra, in qua sibi Christus sua ope subvenit moriturus morte, ab impiis exaltatus in cruce, ut in forma serpentis serpentinus morsus excluderet, ne exhiberetur divina dictante justitia diabolo ad repugnandum forma hominis, quem decepti, & forma serpentis, in qua sibi male suasit, ut in utraque confusus per Dei justitiam multaretur, & homo liberaretur. Igitur unigenitus Dei Filius in forma hominis, quam diabolus in serpente decipiens, sibi acivit ad culpam, deinde acivis in penam, moritur pro liberandis omnibus exaltatus in cruce, accipiens illam in eremo similitudinem serpentinam.

Cap. XXXV.

De similitudine Christi ad sponsum & ecclesie ad sponsam, secundum Matthæum, Joannem & Marcum.

SPondens rectè agentibus hæreditatem æternam, qui se patriarchis & prophetis venturum & humanam naturam assumpturum infallibili pollicitatione spondidit, nec violentia cujuspiam coactus, sed sponte illam assumpsit, mortemque suscepit. Sponsi non corrupturi sponsam, sed castificaturi similitudinem accepit, quam Baptista Joannes primo edixit, deinde Christus asseruit. Nam cum Joannes suos discipulos vellet de Christo perfectè instruere, ac etiam seipsum ab illo minorare perfectè decerneret, Christum appellavit sponsum, seipsum ejus amicum, dicens. Qui habet sponsum sponsus est. Amicus autem sponsi, qui stat, & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Locutio ista relatione perstringitur, ut ille sit sponsus, qui sponsam habere convincitur, ita & quæ sponsam habet sponsa dicatur. Sponsus est Christus scilicet ecclesie, & ipsa sponsa nemini nisi

Christo. Christus sponsus promissus atque optatus maxime per sanguinem ecclesie factus est sponsus, ut dixit Sophera Moyse: Sponsus sanguinum tu mihi. Quod illa dixit ob circumcissionem filii, hoc ecclesia melius dicit in virtute sanguinis pro nobis effusi, ex quo ipsa nata est velut Eva de latere Adæ, in quo lora & munda natecit. Lavit enim nos à peccatis nostris in sanguine suo, ex quo redempta: Tenebat enim eum diabolus in humana natura in Adami corrupta capivam. Hinc Apostolus ad Ephesios scribit: In quo, scilicet Christo, habemus redemptionem per sanguinem ejus, & remissionem peccatorum secundum divinitas gratiæ ejus. Et Petrus in Canonica sua dicit: Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione patrum traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati & immaculati Christi Jesu. Quam sic na-

Ose. 2.

tam, lotam atque redemptam mysticè atque pro monibus desponsavit, ut unus ab altero respectivo mysterio nomen accipiat. Dixit namque Dominus per Oseë in figura futuram ecclesiam præintendens: Sponsabo te mihi in sempiternum, ut non sit separabilis copula hic & in futuro, quia Christus suæ ecclesiæ copulatur, nec possit celebrari divorcium à natura humana, quam assumpsit, nec ab ecclesiâ, quam sanguine consecravit. Sed cum sempiterna sit desponsatio primitus celebrata per alios morum anulos ipsam desponsat, ut non solum unus digitus solito more anulo decoretur, fed etiam quinque digiti anulorum pulchritudine fulgeant. Proinde subsequitur: Sponsabo te mihi in iudicio. Aptus anulus, quo sponsus æternus sponsam adornat, quam non vult iudicare, sed potius à iudicio liberare, iudicium est.

Ose. 2.

Proinde subsequitur: Sponsabo te mihi in iudicio. Aptus anulus, quo sponsus æternus sponsam adornat, quam non vult iudicare, sed potius à iudicio liberare, iudicium est. Inquit enim Apostolus. Si nosmetipsos iudicaverimus, non unique iudicemur. Cum autem iudicamur, à Domino corripiamur, ne cum hoc mundo damnemur. Sed quoniam nihil bene fit, quod iustitia caret, anulum etiam iustitiæ sponsa dedit. Sponsabo te mihi in iustitia. In qua oportet unumquemque vivere, atque hic & in futuro in conspectu Domini apparere.

Psalm. 139.

Unde David dicebat: Ego autem in iustitia apparebo conspectui tuo. Ille porro in iustitia conspectui Domini apparet, qui semper se coram Deo stare cogitat, & quod desuper eum Deus semper aspiciat, & nil agit, vel amat, quod iustitiâ reprehendat. Et qui operatur iustitiam exaltabitur. Et exaltationem sponsæ querit, qui sempiternus est sponsus, & iustitia liberabit à morte, scilicet æterna, in quam neminem vult Christus Dominus introire. Perornat misericordia possessorem, & qui illa est sultus misericordiam consequetur à Domino. Hinc sponsator subsequitur: Sponsabo te mihi in misericordia. Tali pacto sponsa sponso jungitur, ut sicut ille misericors est, & illa misereatur. Ad quod

Luc. 4.

Salvator in Evangelio nos hortatur: Eltora misericordes sicut pater vester misericors est. Anulo misericordiæ ornatus existit, qui omnibus animo misereatur, sive spirituales egestates sive corporales inedia patiuntur, etiam si ope subvenire non possit. Et quoniam, si fieri potest, multis est operibus impendendum, idcirco alio anulo sponsam investit dicens: Sponsabo te mihi in misericordiis, ut diversis operibus diversis indigentibus multiplex sit miseratio. Et quoniam inter cetera, quæ inter sponsum & sponsam delectabilem copulam servant, dicitur esse fides, ne vio-

lato promissorum obveniat, ne plus sponso alius placeat, & ne adulterium prius in animo, quam in corpore medietur: Nam si alius à sponso amor in animo sedem tenet, qui iura sponsalis amoris immutat, distorquet aut minuat, etiam si opus non sequatur illicitum, jam in animo iura sponsalia violantur, proinde, qui fidelis sponsusque verax, sub decreto fidelis anuli sponsam sibi subarrat, dicens: Sponsabo te mihi in fide, & scies, quia ego Dominus. Sponsatio in fide sponsi duntaxat plenam præstat scientiam. Non enim in hac vita hominibus alia cognitio verior prærogatur, quam cum ad ipsum verâ fide vigilamus. Præsertim, si hunc anulum non abjicimus per idololatriæ speciem, aut per aliud infidelitatis crimen, si fidei circulum in nostris digitis irremotè servamus, longè stabit omnis iniquitas, nec erit unde sponsus de sponsa possit iustitiam causari, si ejus promissa inconculsa servantur, ut non solum fides in animo, sed anulus fidei sit in manu: Quoniam fides sine operibus mortua est. Et sicut sponsus temporalis sponsam suam, ut valet, pro suo placito ornat, sic & qui sponsus est sempiternus, cui nihil deest, quin sponsæ suæ ecclesiæ sue cujuslibet animæ possit porrigere ad ornatum: Dedit virtutes quibus ornaretur, sacramenta ubi lavaretur, præcepta in quibus erudiretur, beatitudinem, qua cum ipso in perpetuum fruereetur. Similiter & cum interrogaretur de jejuniis suorum discipulorum, in responsione se sponsum appellavit, cujus amicus, scilicet Joannes Baptista, in quo signatur omnis multitudo præconum, qui ita & audit eum. Stat in gradu vocationis, & in quo præordinatus est non præsumens plus appetere, aut in pluribus se ingerere, quam quod sibi possum est, nec opinione attollitur plus, quam sibi à veritate concedatur. Sic stabat, in quo positus erat Joannes, ut nec opinione populorum existimantium eum esse Christum, nec quaestione discipulorum supra id, quod erat ferebatur in aliquo: Exemplo cujus, si vita fidelium ageretur, de superbia nulla vel modica querela consisteret. Nam proprium est superbiorum supra se culpabiliter tolli, quos iusta poena consequitur, ut & ipsi mereantur ad ima demergi. Et audit eum docentem, comminantem & promittentem, & præcipientem ad obediendum iustioni, sicut ille decernit, non sicut ipse voluerit, & gaudio gaudet propter vocem sponsi. Nulla suavior vox, quam vox Christi, nulla delectabilior ad audiendum, nulla facilius ad agendum, cum

Joan. 4.

nil

non fieri faciat, quin primo ad perficiendum gratiam conferat, nulla utilior no-
scitur esse post factum. Ideo gaudio gau-
det amicus propter vocem ejus. Omnis
vix sponsi ad ornatum sponsæ profertur,
& dearticulatur in his, quæ ipsam præpe-
diunt, & diversa omnino est in his, quæ
ad vitam expediunt. Gaudio protinus
gaudet ad vocem sponsi, qui se noverit
legitimum membrum sponsæ, ad cujus or-
natum æternumque profectum semper-
nus sponsus intendit. Amicus sponsi
Christi, membrum est sponsæ Christi:
Nam si amicus non est, membrum spon-
sæ non est: Et si membrum sponsæ non

est, amicus sponsi esse non potest: Et si
amicus est, gaudet, si gaudet, amicus est.
Verior amicitia Christi prout in nobis est,
ad vocem ejus sine exceptione gaudet,
sive terreat, sive minetur, sive consulat,
sive præcipiat, sive prohibeat, sive dissua-
deat delectabile, sive suadeat, sive prom-
oveat vitam æternam, sive auferat terre-
nam substantiam. Væ quibus vox ista con-
turbat auditum, væ qui non audiunt, cru-
delius væ qui audiunt & contemniunt.
Euge autem his, qui ad ipsam resonantem
gaudio mentis exultant, etiam ob eam
corpore contremiscant.

Cap. XXXVI.

*De similitudine lucis, quam se esse Salvator dixit, ipseque asseruit, secun-
dum Joannem tantum.*

Lucem habitare Deum inaccessibili-
lem Apostolus scribit, quam aliam
intelligere præter ipsum Catholi-
cus intellectus abhorret. Non
enim æterna lux aliam, quam seipsam in-
habitat. Et nihil inaccessibile saltem in-
tellectu dixerim, nisi eum, qui Evange-
licum intellectum transcendit, similiter &
humanum. Lux seipsam videns, & ni-
hil extra seipsam cognoscens. Lux nihil
ob extra participans, in seipsa tota & sim-
pla manens, creavit corpoream lucem ad
illuminationem eorum, quæ infra ista
coeli concava sunt reclusa. Et produxit
luciferum inobscurabilem in tempore suo,
qui posset illuminare hominum mentes,
quas Lucifer iter tenebris horrendis ob-
duxerat, qui seminano Spiritus Sancti,
non hominis ex alio virginalieductus,
etate more hominum coalescens, cum
vellet doctrina & actu illuminare retros,
in similitudine lucis nominatus est, & ipse
sic prædicando differuit. Nam Evangeli-
sta *Lux in tenebris lucet*, & *tenebra eam
non comprehendunt*. Et alibi *Lux venit in
mundum*, & *dilexerunt homines magis tene-
bras, quam lucem*. Et aperta locutione di-
xit: *Ego sum lux mundi*. Et alibi hoc idem
reiteravit: *Quandiu sum in mundo lux sum
mundi*. Et ad credulitatem lucis animavit
audientes. *Dum lucem habetis, credite in
lucem, ut filii lucis sitis*. Et paulo post *Ego
lux veni in mundum*. Omnia ista in id re-
deunt, ut Christus lux vera sit atque di-
catur. Qui si vera lux est, non debet di-
ci lux per similitudinem, sed per proprie-
tatem. Quod si sic, frustra inrer similitu-
dines assumptas à Christo lucem posuimus.

Sed hoc me in similitudine tractare præ-
monuit, quoniam in Christo fuerunt quæ-
dam, quæ nullo modo similitudinem in
rebus, exemplum in angelis, aut homini-
bus habuerunt. Quædam vero, quæ quam-
vis sibi summa excellentia convenirent,
nihilominus tamen per similitudinem re-
pertam in rebus clarius sunt deserta. Et
ex hoc quod est, nullam habet similitudi-
nem experimentem quod Deus est, nec
exemplum explicans, quod ex ipso gestum
est, & agnominationem omnino non re-
cipit. Proinde si quid de illo per quo-
rumcunque nomina dicitur, per similitu-
dinem differitur omnino, cum infinitè plus
sit, quam per quod dici potest. Sunt uti-
que res in ordine suo sibi à Deo infiro,
quid altæ, atque miræ operationis habentes,
quarum suscepta similitudine ipse nobis
amplius innotescit. Ac per hoc, quia
homo factus est, & hominibus loqueba-
tur, quos erudire volebat, pro salute ipso-
rum, ut lux abque nubilo se præstaret, ut
eum sequeretur, qui nollet remanere in
tenebris. Quoniam nihil quæratur ante
lucem, nec qui quæreret, quidpiam in
tenebris inveniret, cum omnia cognoscantur
in illa, quanquam corporaliter posset
homo in tenebris aliquid quærere, sic &
invenire, sed non, nisi ante in luce cogno-
verit. Quæsitum igitur hominum, quod
erat beatitudinem consequi, ante lucem,
qui Christus est, non poterat invenire.
Hinc Psalmista dicit: Vanum est vobis an-
te lucem surgere. Qui surgunt ante lu-
cem sæpe cadendo læduntur, & si quærunt
invenire non possunt. Vanum igitur fuit
omnibus ante lucem surgere, cum neque-
rent

rent invenire quaesita. Surrexerunt patriarchae, surrexerunt omnes Sancti veteris testamenti ad actiones bonorum operum, sed ante lucem exortam, surrexerunt in vanum suorum bonorum operum beatitudinis non capientes effectum, magis autem vacuè surrexissent, nisi futura lux Christus scilicet Iesus in carne venturus, prius per fidem eorum surrexisset in cordibus. Omnes vanissime surrexerunt in potentis & sapientis huius Saeculi ante Christum, lucem morum & invisibilis mundi. Pro beatitudine regni venturi lucis similitudinem merito Christus accepit, ante cuius ortum nemo bene aliquid fecit, nec utiliter, sed vanè surrexit. Caret anfractibus lux, nec sua directione declinat in alteram partem. Offert se objectis corporibus, & suis radiis omnia aequè perfundit. Non accipit hoc corpus plus, quàm aliud corpus: Recipitur autem magis à corporibus diaphanis, ut ab aere, qui ab ipsa & extra repletur. Et corpora crystallina, quamquam solida, inus & exterius subitò, cum lux afflueret, perfunduntur. Sic lux vestra, quae Christus est, personam hominum non accipit, sed illas, quae ipsum amplius ex virtute recipient, ut si non personarum acceptor, tamen est ipse virtutum: Nam diaphanitas ipsarum homines aptat ad lucis huius susceptionem. Contrarium suum, lux incognitum esse non fuit. Offendit hominibus Christus, quæ sibi non suo, sed damno mortalium adversantur. Tenebras non illuminat, sed depellit, ideo tenebrae eum non comprehenderunt. Splendor cuius, ut lux erit fugans tenebras, non praeservans. Non enim illuminat peccatores, ut sint peccatores, sed ab eis peccatorum tenebras procul pellit, cum voluerint filii esse lucis, & effugatis tenebris lux subsequitur. Et de utraque resurrectione intelligitur Verbum Job, cum dicebat: Et rursus post tenebras spero lucem. Obtenebrantur homines tenebris peccatorum, à quibus lux vera recedit, & rursus sperari potest omnino ipsis depulsis. Obscurantur homines in morte, cum in primo parente humana natura mulatur, & post mortis tenebras concio fidelium rursus lucem resurrectionis expectat. Inquit enim ipse: Ego sum resurrectio & vita. Et sedentibus in tenebris in regione umbræ mortis, lux orta est eis. Christus lux non sibi ortus est, sed his, qui sedebant in tenebris, & in tetralibus peccatorum zedibus habitabant. Non indiget lux seipsa, nec in suam valetudinem aliquid facit. Nulla indigentia Dei Filius premebatur, pro nobis ostensus est ut lux, existens in

se inaccessibilis lux. Corpora lux corporales tenebras fugat. Et Christus spiritualis lux terras mentes illuminat. Nec eo sensu dictus est lux, quo facies ejus resplenduit sicut sol, aut quia corpus ejus posset glorificationis splendore universi, quæ celi ambitu continentur, melius quam sol antiquis fulgoribus illustrare, sed pro eo, quod spirituales mentes illuminat. Proinde lux veritatis est, in qua nihil novit corporalis intuitus, etenim nec aspiciere illam potest. In illa luce amplissima veritatis omnia locum judicationis, distinctionis, necnon & discretionis habent. Omnes videntur non aliter, quàm sint. Non prestat lux rebus id, quod non habent, sed, quod habent, ostendit, neque colorat, quæ confusa in tenebrositate non discernuntur, sed cujus sint coloris innoscere facit. Efficit autem in oculis videntium, ut videant, visa cognoscant, ut discernantur ab interiore iudice, relato ad ipsum ministerio intuentium oculorum, inde nascitur cognitio intima eorum, quæ absque luce credebantur esse confusa. Hac imagine lucis non mutat Christus naturam virtutum & visorum, beatitudinum sive poenarum, angelorum & hominum, salvatorum & damnatorum, sed videt eorum esse, quod est, & quid habiturus sit talibus sociandus, & quid fugiendum, quidve sit appetendum humanorum intellectibus aperit. Non violentat lux res alter esse, neque oculos hominum intruere, sic neque Christus aliquid mutat, nisi quia lux est, magis sibi coaptantibus se coaptat, & non tenebras, sed tenebrosam, scilicet sibi subterpositum in occulto sensu illuminat. Praesens est omnibus lux super quibus irradiat, sed multa insensibilia ejus praesentiam non noverunt, & homines sive bestiae, quibus natura visum non praestitit, aut macula qualicumque infecit. Ita lux Christus, lux veritatis frustra perstringit insensibilibus oculis, atque illorum, qui malitia propria mentis oculos excaverunt, nec ut illuminentur, illuminatrici luci subduntur. Ac per hoc, quia lux est, sequamur illam, imò includamur in illa, removeantur obices, praecedat nos, subsequetur pergentes, illuminabit ad dexteram & ad sinistram, à summis caelorum usque ad inferna deorsum. Intendamus in illam, vitae directiva est investigantis intellectus, totum docebit, quo plus velle scire superfluum est. Illico irradiabit in coetaneum suum, ut non hoc vel illud, sed quod optimam animam facit, affectet & diligat. In operibus verò non exorbitabit agnoscit legitimus, lucem illam irretroverit secutus, non

Joan. 1.

Job. 17.

Joan. 1.

Joan. 1.

Joan. 1.

nōn ambulabit in tenebris ignorantie atque iniquitatum retrarum, quæ huiusmodi lucis præsentia fugabuntur, sed aderit

perfectio possessio vitalis luminis, quæ vitæ nostræ clarebit, & splendebit æternè.

Cap. XXXVII.

De similitudine Christi ad ostium, secundum Joannem solum.

Clausum fuit ostium paradisi, & protoplastis culpa exigente inde pulsus apposita cherubica illa custodia, gladioque flammanre, ne tam exultantium, quàm cæterorum potuisset esse accessus, nisi Domino decernente. Quæ sic firmata seratio supernæ vitæ repagulum ostium irremotè signabat, nisi novum ostium adderetur, quod ex sanctissimis radicibus lesse productum, ad fugandam desperationem, spemque prærogandam clamat, dicens : *Ego sum ostium ovium, per me si quis introierit, salvabitur.* In omnibus

edificiis construendis, & in compens domibus ad habitandum constructis, de ostii dispositione prius contenditur. Duo nempe domicilia omnipotens ipse construxerat. Unum in labore, alterum in requie, unum ad agonem, alterum ad honorem, unum in virtute, alterum in beatitudine, unum in gratia, alterum in gloria, unum in via, alterum in patria, unum est ecclesia, alterum est superna patria, hoc in mundo sub celo, alterum in empyreo celo. Ex his duobus domiciliis duntaxat unum ostium fecit, ut neque in ecclesiam, nisi per eum, possit esse ingressus, & ad supernam patriam nemini pateret accessus. Nam nemo Christianus, nisi per Christum, nemo salvus, nisi per Jesum. Nullum salvat, quia Jesus, nisi quia Christus, antequam aliquis fuerit Christianus, quia Christus ostium est ad ecclesiam, quia Jesus ostium est ad gloriam sempiternam. In Christum credendo, homo Christianus efficitur, per Jesum credens, ad gloriam introducitur. Proinde si Christus est ostium, ingressus, & aditus alii sunt latronum ad perditionem simplicium ovium. Qui etiam, si possint aliunde falsè credendo in ecclesiam ingredi, nullis tamen machinationibus in dominicum supremum poterunt introduci, nam quamvis videatur ingressus in ovile domicilium, non est Christianus sive salvandus, si non intrat per ostium Christum. Hanc ostii similitudinem Salvator assumpsit contra scribas & phariseos, ne ovilis dominici se crederent esse pastores, cùm ostium ad intrandum verè sit Christus, per quem credendo ipsi protinus intrare volebant. Intendebat autem contra futuros hæreticos Christianus, de Christo minus debita seu

impia credituros, qui præter Christum, ut est pietè creditum, æstimarent se posse aliunde in ovile dominicum introire, quod Arius fecit, qui divinitatem sibi abstulit, & quam plures alii, qui de ejus divinitate non vera senserunt, & habuerunt interdum non sine causa Deo permittente pastoris officium, sed fures fuerunt atque latrones, non ingressi per ostium Christum : Mactaverunt & perdidit, quia Christum non cognoverunt, nec ejus oviculas duxerunt. Salvi facti non sunt, quia qui ostium non inveniunt ad ecclesiam, eis claudetur ad vitam. Nam sicut per ostium intratur in domum, ab eo, qui perperam agere non intendit, sed per Christum intratur in ecclesiam ab eo, qui recte agere cupit. Et sicut qui manifestè intrat, non habet speciem furs, nec unde furti crimine condemnetur, sic qui in ecclesiam per ostium Christum intrat, non habens unde damnetur, salvabitur. Ac per hoc non solum contra illos, qui aliunde ingredi ecclesiam tentant, Christus dicitur ostium, sed etiam pro omnibus qui domum militantis ecclesiæ militatui strenuè intrare contendunt, ut ingrediantur in illam patriam, ubi beati esse possunt. Ex ut facilius sit introitus, optima figura præcessit. Nam dum de fabricatione primæ ratæ cum Noe Dominus loqueretur, dixit : Ostium ponens in latere deorsum. Arca siquidem illa per omnia figurabat, si quis allegorias sanè cognoverit, in cujus latere deorsum positum est ostium. Nullus in ecclesia humilior est Christo. Nemo se tantum abiecit, nemo se tantum hominibus coaptavit, ut omnino esset deorsum, ut fides, quæ fideles salvi fiunt, sit de his, quæ fecit omnino deorsum. Deorsum incarnatus est, deorsum hominibus natus est, deorsum cum hominibus conversatus est, deorsum dogens superna docuit, & de agendis deorsum pro supernis instruxit, deorsum miracula fecit, deorsum humiliatus est, usque ad Apostolicos pedes, deorsum passus & mortuus & sepultus est, deorsum ad inferna descendit. Protinus ostium fidei, ostium ecclesiæ positum est deorsum in latere, scilicet ut latus & spaciosus omnibus venientibus sit ingressus. Et dominus apparuit Abraham sedenti in ostio tabernaculi. Prima Domini apparitio ex

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Epang.

P p p

fide

Gen. 28.

fide Christi est. Sedentibus in ostio tabernaculi Deus apparet. Quiescentibus in Christo per fidem, qui ostium est ecclesie sempiternaeque vite, se omnipotens manifestat in ea fide, quae per veram visionem revelanda est. Et post ostium Sara nati, quia post Christum in fide susceptum sequetur risus, qui nunquam dolore miscetur. Et ad ostium tabernaculi testimonium ad placandum Deum oblatio jubebatur offerri. Ut supra facti sumus, ostium ecclesie Christus est, in quo & per quem omnis oblatio in ecclesia fiat, si placare cupimus, quem horrendis peccatis offendimus. Nunquam melius, imo nunquam aliter, quam in Christo placatur omnipotens Deus. Et cum in illa peregrinatione deserti, Israelitici populi essent castra movenda, prius ante ostium tabernaculi foederis omnis mul-

titudo populi tubis argenteis vocabatur. Tabernaculum foederis etiam ipsa ecclesia est, in qua foedera sunt virtutum, preceptorum, & sacramentorum, quibus nos cum Deo, deusque nobiscum foederati sumus. Ante cuius ostium, scilicet Christum tubis argenteis, id est, Apostolicis praedicantibus viris, omnis fidelium multitudo congregata est, ut non moveantur ad alibi castrametandum, non bellent, non aliquid fiat, nisi prout ante Christum ecclesiae ostium fuerit ante praevium. Non autem immerito Christus ostium dicitur, si ostium ab eo, quod aliquid ostendat, esse censetur. Pereum quidem supra sensum hominis multa ostenta sunt nobis, ea videlicet, quae sunt vitae agendae, similiter & sperandae.

Silem

Cap. XXXVIII.

De similitudine Christi ad pastorem, secundum Joannem, Mattheum & Marcum.

Joan. 10.

Cujus ovilis se ostium dixit, & ovium se pronuntiavit in veritate & bonitate perfecta esse pastorem, qui secundum proprietatem, pro modo melius, quam per similitudinem dici posset. Sed quoniam rationales animas pascit in similitudine ovium, merito imaginem assumpsit ipse pastoris, dicens his, qui aderant pharisaeis & aliis: *Ego sum pastor bonus.* Hujus bonitatis veritatem ipse aperuit. *Bonus autem pastor animam suam dat pro ovibus suis.* Hoc solum sibi proprium primo fuit, nec simile in pastore aliquo unquam fuit, ut pro ovibus vitam exponeret, quamvis ad eas tuendas se committat saepe periculis praer intentionem mortis. Salvator autem pro ovibus suis morte se scienter objecit, promptaque suscepit. Et si aliqui pastores spirituales pro eis commissis gregibus se morti exposuerunt, quando hoc Christus gessit, non praecesserat eum exemplum, pastorem autem ovium irrationabilium pro eis voluntarie mortem subisse neminem reperimus. Sed Christus non bonus pastor, quia animam pro ovibus dedit, sed quia bonus pro eis mortem sustinuit, & exposuit se lupis rapacibus, ut rationales oves ab ipsorum erueret faucibus. *Adercentarius autem* (scilicet qui mercede conductus est & pastor verus non est, quia nec ejus sunt oves proprias) *videt lupos venientes, & dimittit oves, & fugit, & lupo rapit & dispergit eas.* Sibi timet, sibi cavet, sibi lu-

narius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus. Multifarie pastor mercenarius dicitur, honore, fama, re, quae cum diligit, rationales oviculas despiciit. Et ad quem pertinet honor, fama, & quaecunque temporalis commoditas, non pertinet de ovibus curare, ne percant. Adveniens lupo est quodcumque periculum possibile perhiberi, quod potest rationales oves offendere, quod signatur in lupo, qui ovibus maxime fit infestus, à quo rapiuntur oves ad vitia seu in praedam aeternam, aut disperguntur, ne teneant unitatem catholicam & charitatem fraternam. Etiam pastor bonus cognoscit oves suas, cognosciturque ab eis, utrumque agitur bonitate pastoris, ut cognoscat, & cognoscatur. Hunc eundem, quem legimus bonum, alibi audivimus esse percussum, velut alii evangelistae commemorant: Percutiam pastorem, & dispergentur oves gregis. In Zachariae prophetia hoc praecesserat, & similitudo in veritate decurrit, & quomobrem Christus dixerit, rei effectu paruit. Nam si cum pastore percusso grex dispergitur, quia non est qui revocet, non est qui sciat incitare canes, non resonat cithara pastoralis: sic percusso Christo, apostoli sunt dispersi, isque veritate facti per umbram funis mysterii, primus omnium pastor Abel iustus occisus est, non solum damno sui corporis, sed etiam in dispersionem sui gregis, cui non erat haeres, qui dispersas oves iterum congregaret:

Matth. 26.
Zach. 13.

Gen. 4.

Sic

Sic nisi Christus surrexisset à mortuis, discipulorum discursio in pejora cecidisset. Quoniam bonus, adeamus eum, cognoscamus eum, amemus eum, sequamur eum. Nec illa bonitate bonus est, quæ perfectum unum bonum, aut plura bona, sed illa, quæ omnia bona potest, novit, diligit, aut agit. Pastor bonus non habens ab æterno quos pasceret, cum voluit, creavit ipse, quos pascendo reficeret, intellectuales substantias, quas pascit solum intellectualibus alimentis, inexhaustibili copia sui, quæ ineffabiliter replentur & delectantur, semper eodem modo manente desiderio se pascendi, quo pastus intollerabili superbia plurimi caruerunt, plures vero æternè illo delectati sine intermissione fruuntur. Ineffabilis est omnino illa pastura, quam præterite silentio dignius judicavi, ad quam conveniunt, qui carne viventes, virtute proficientes sequuntur in valle mundi hujus æternæ vitæ pastorem. Concessit pastor bonus nondum homo factus, primis parentibus in deliciarum loco pastum vitæ in ligno uno, in cæteris verò dedit licentiam comedendi, sed diffusiit pastum illius arboris, in qua bonum subjectionis & objectionis & obedientiæ commendavit. Qui verò reprobi sunt, avidius delectantur vento, quàm concessio. Pavit cælesti manna quadraginta annis populum in deserto. Pavit super naturam quadraginta diebus cibo invisibili, nullo corruptibili refectis corporibus Moysen & Eliam, unum accepturum legem Dei, alterum pergentem ad montem Dei. Pavit Daniele servum suum in lacu leonum, mittens Habacuc prophetam de terra Judæorum in terram Chaldæorum. Pascit naturalibus alimentis cuncta reptilia, volantia pennata, bestias deserti, pecora campi, homines & mulieres, & omnia in quibus est spiritus vitæ. Pascit infideles, subiectos atque rebelles, & neminem excludit ab alimento alimoniz naturalis. Pascit secretiori alimento eos, qui fide sibi, & dilectione copulantur. Et supernaturalem eis tradidit pastum, ipsosque sibi gratificavit in pastu, scilicet sui corporis, quod sumendum suis fidelibus dereliquit, & pastum Veroli statuit his duntaxat, qui hominem interiore nutrire cutaverunt. Præcessit hunc pastorem in benignitate Joseph, qui fratribus nimenibus suorum sceletum ultionem post paternam mortem dixit: Nolite timere, ego pascam vos & parvulos vestros. Certo præfatio ad Christum illa benignitas ferebatur, qui etiam offensas nostras indulget, & post ipsas penitent-

B. Sm. de Cassia Com. in IV. Evang.

tibus nobis ætatem utriusque hominis ministrare non desinit, pascens virtutem provectos similiter, & in vitiis parvulos. Longe ante de hoc pastore orando ad dominum Moyses prophetavit. Inquit enim: Provideat dominus Deus spirituum omnis carnis hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit exire & intrare ante eos, & educere illos, vel introducere, ne sit populus domini sicut oves absque pastore. Cui statim de Josue substitutionem hanc, & quod sit super multitudinem à domino dictum est, quod prophetice readebat in Christum, in cujus figura Josue mandato domini substitutus Moysi re, & nominis interpretatione præcessit. Sub quo lupus & agnus pascuntur simul, cum in mundo mali & boni, nocentes & innocentes ab ipso nutriuntur, & in ecclesia utrique sub pastu spiritualis alimoniz tolerantur. De quo post omnia gesta ejus Petrus edocuit: Nunc converti estis ad pastorem & episcopum animarum vestrarum. Verè pastor, qui nisi fidei pascere non desinit, & episcopus superintendens negotiis vestris, ut consummato mundi mysterio pascat suos electos in sublimissimis locis. Sed pastorem & episcopum animarum non corporum esse Petrus ostendit. Nam quamvis omnipotens corpora omnium viventium pascat, tam volatiliùm quàm terrestrium, similiter & nativum, tam hominum, quàm bestiarum, quamquam etiam sit recitaturus corpora omnium hominum, alia siquidem ad supernam beatitudinem perfruemdam, alia in locis gehennalibus mancipanda, attamen in hac vita mortali solum animabus superintendit, ut alat in gratia, ut pascat in cælesti doctrina, ut præservet à peccatis, etiam sæpe corporibus in poenis & cruciatibus derelictis. Parum est, quid in corporibus eveniat, aut in his, quæ corruptibilia sunt, quoniam corpora quoquo modo procedant, ad tempus ab anima sunt solvenda. Necellum facta est, ut omnino moriantur, sed quid curæ quomodo solvantur? Nihil Deo de corporibus deperit, animabus oportet intendere, ne peccatis labantur, quæ nunquam eximuntur, si ad tartarea loca sub satanica potestate descendunt, sic enim de animabus immutabilis Dei iustitia diffinit. Ac per hoc Christus potius pastor & episcopus dicitur animarum, quàm corporum, quoniam ad similitudinem Dei atque imaginem in anima, non in corpore factus est. Non poterat esse similitudo in corpore substantiæ omnino incorporeæ. Hoc enim exemplo studeant, qui volunt esse pastores, ut curam ani-

P p p 2

marum,

marum, non corporum in suis ovibus prius intendat, quomodo curentur à vitis, qualiter caveant à peccatis, quali-

ter intendant virtutibus, qualiter bonis moribus assuecant.

Cap. XXXIX.

De similitudine Christi ad granum, secundum Joannem tantum.

JOH. II.

UT homines allicerentur ad ea, quæ supra naturam, ut exercebant illa moribus, quæ vitæ agendæ sunt, ut sperarent indubitanter, quæ in beatifica promittuntur, & velut per gradus statuerentur accessus, exempla multa in natura sunt posita, ipseque Salvator eorum, quæ naturaliter aguntur, similitudinem in seipso suscepit, cum responderet gentibus in templo ipsum videre cupientibus. *Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, fructum multum affert.* De seipso Christus dominus loquebatur, grano mortificando se comparans, quod in terra satum, non præstat fructum, nisi moriatur. Rei experientia in his, qui agriculturam noverunt, plus scientiæ ministrat, quam verborum disertio. Nam granum in terra satum, nisi humore terræ mollescat, & quodammodo à sua spissitudine resolvetur, & à sua soliditate omnino distemperetur, solum manet, nulla facta in ipso alteratione aut corruptione, ut aliud generetur. Et quamvis corrumpi, aut generari quodammodo per media fieri videantur, tamen in omnibus casus corruptio ipsa præcedit, ut & unum non possit, nisi altero præcedente, alterum verò possit esse sine reliquo subsequente. Nam ordine solito naturæ servato, nil generatur, nisi præcedat corruptio, corrumpuntur verò multa, nec sequitur generatio, sic granum non generat, nisi corrumpatur, interdum non generat, & corrumpitur. Eadem imagine Christus satum erat in terra, scilicet in utero virginali, non semine hominis, sed semine Spiritus Sancti. Et inde virginaliter educus terram incolebat, atque calcabat, qui, nisi fuisset morte interemptus, fructum multiplicationis fidelium, & redemptionis eorum non attulisset in se, ut natus erat existens, quamvis potuisset absque morte omnem fructum multiplicationis & redemptionis asserre, sed ideo aliter noluit, quoniam sic asserre ab æterno prævidit. Quid igitur, si sic prævisum erat fructum multum provenire per mortem, si solus ipse manifestet? Pronus fructus non fuisset securus, qui erat advenire prævisus. Potior autem omnino

est in omnibus his declarandis ipse sententia Salvatoris, qui sic aperit asseruit: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, nullum fructum affert. Granum crescendo grandescit, & inde nomen accepit. Et quamvis conveniat omni semini, distinxit tamen à cæteris, cum dixit, granum frumenti. Pro eo autem dicitur frumentum, quod præcipuum sit ad fructum, & inter cætera semina ampliore sapore dulcescat. Granum frumenti duntaxat antiqua electione cibum factum est hominum, alia verò semina hominum & jumentorum. Granum frumenti, & non aliud granum Christus elegit, unde panis esset, ex quo suum corpus ipse conficeret, ut quod cibus erat corporum, etiam cibus fieret animarum, ut rebus in usum hominum solis, divinitate conjuncta homines sacramentaliter fruerentur, nec esset horrendum, si corpus sumeretur in pane, seu panis transubstantiatus in corpore. Longa igitur quidam convenientia usus, ne heret horror, panem grani frumenti ad suum coarpevit corpus, ut esset apta decencia. Qui velut in terra satum, & crescens conversatus, per omnia humiliatus, in cruce mortuus, ac deinceps & post multum fructum attulit. Nam mortuus attulit vitæ fructum, & exemit ab inferis, qui granum hoc figuraverant, & perierant nasciturum. Resurgens ex mortuis, fructum numerosiorem fecit. Nam cælum sine mora in inferis aperuit. Judæorum in parte fuit celebrata conversio, & gentium plurima fidei adhesionem subsecuta. De quorum numero erant, quibus sic responsum est, quando JESUM videre tentabant, ut non sit cognitio vera JESU, nisi per meritum mortis ejus, nec plena visio ipsius duntaxat, nisi credere, quod ponit, & voluit mori, potuit, atque voluit cum integritate resurgere. Retorqueatur etiam hoc ad agendam vitam, ut nisi voluntas hominis mundo moriatur, fructum pro æternis asserre non potest. Sibi quisque vivens, mortuus Christo est, sibi mortuus, Christo vivit, in quo omnia potest, sine quo nihil agere bene potest. Quomodo quis potest fructum producere sine Christo, cum ipse sit vita? Quomodo potest esse cum Christo vita, nisi sibi & mundo

mundo moriatur in hac vita? Veruntamen non corporis mors hic hominibus indicitur, quamvis de morte corporis Christus in seipso loqueretur, sed de morte infidelitatis ac voluntatis, quæ servit desiderio carnis. Hinc pro seipso dicebat Apostolus: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et qui CHRISTI, sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis. Omnis homo

gratum est in terra cadens, in qua, nisi moriatur, fructum geminare non potest. Si autem morimur legi carnis, si à nobis ista mortalia abdicamus, si nolumus cum mundo desolato aut caduco florere, fructum plurimum asserimus, ut eo plus quique afferat, quo à seplura recidit, quo se magis legi Christi humiliter subdidit, quo se magis despoxit, quo se vita indignum amplius assumavit.

Cap. XL.

De similitudine secundi adventus Christi ad fulgur, secundum Matthæum & Lucam.

Non est delitescere claritatis, neque lux diffusibilis querit occultum. In luce tenebræ non decipiunt, etenim fugantur ab illa. Quod non sperare dicitur actionis, quod subito agit, quod superna virtute fit, quamquam, ut multi asserunt, in æthere ordine naturali, adversus quod inferiorum deficit omnis obex. Difficile, imo impossibile impeditur, quod expedit in omnium venire notitiam, est etiam à latebris alienum. Quam ob causam ne de Christi adventu secundo sub electis possit provenire deceptio, ipse iterum venturus semetipsum fulguris comparavit, dicens: Sicut enim fulgur exit ab oriente & paret usque in occidentem, ita erit adventus filii hominis. Nec improprie Christus, qui nunquam aliquid impertinens dixit, aut fecit, fulguris similitudinem sumpsit exeuntis ab oriente, unde aurora, deinde solare lumen in isto hemisphærio nascitur, quoniam ipse per fidem venit in nos, quæ lumen est animarum. Subito irradiat fulgur, sed ociosus Christus illuminat. Improvisè fulgurat, & cum Christus adveniet, nemo præsentiet. Modicum durat ætio fulguris, & illico expedit judicantis adventus, qui quamvis sit improvisus, attamen ejus ætio innotescit, sic & Christi actiones pie scrutantibus & credentibus notæ fiunt, modicam à notitia mortalium sunt remoti, Nemo prohibere posset impetum fulguris, & ad Christi manifestum adventum

nullus est obex, præterquam ad invisibilem in animas hominum, cui sæpe obstat depravata voluntas, non potestate sua, sed illam reprobante divina justitia, ut nec ad eam Christi per gratiam suas adventus. Fulgur exit ab oriente, Christus exit à patre Verbum, & paret in occidentem, quia in occiduo mundo conversatus est. Exit ab oriente, quia oriens est nomen ejus, paret in occidentem ad judicium peccatorum. Exit ab oriente luce splendidissima fulgens, paret in occidentem, ut omnibus mundi plagis ejus adventus resplendat. Etenim partes collaterales lucem ejus præsentient, ut ipsam advenisse ubique clarescat, ne invalens illa deceptio, qua diceretur, hic est, aut illic, in penetralibus, aut in deserto. Proinde secundum Lucam dicitur: Nam sicut fulgur coruscans de sub celo, in ea, quæ sub celo sunt, fulget, ita erit filius hominis in die sua. Venit iterum de sub celo justè judicaturus, qui sub celo peccatam exitis judicatus. Fulgur coruscans sub celo, fulget in his, quæ substant celo. Igitur ejus adventus quamquam improvisus, tamen adesse erit omnibus notus, ut qui in primo adventu quodammodo venit obscurus, in secundo veniat ex omni parte coruscus. Sed quoniam in fulgure splendor & terror, sic in Christi secundo adventu erit splendor pro notitia, & terror pro contumacia: splendor ad electos, terror ad reprobos sit ex eo.

Matth. 24.

Lucæ 17.

De reassumpta similitudine sui ipsius ad cadaver, & electorum ad aquilas, secundum Marcum & Lucam.

Quoniam unigenitus DEI Filius voluntarie corpus assumpsit, & omnia, quæ ad nostram spectant salutem, gessit in corpore, in quo duntaxat mortuus est, & resurrexit, & in corpore coelos ad patrem, à quo divisione non discesserat, regrediens penetravit, & in corpore visibili mundum iudicaturus adveniet, idcirco cadaveris similitudinem de seipso posuit, quia cadendo per mortem, per vitam nos stare fecit. Et quia sic nequiter iudicatus est usquequo moriendo caderet, sic cadaveris illius memoria iustæ iudicationis in omnibus ratio erit. Et per illud cadaver, quod in cruce sic cecidit, in sepulchro sic lauit, erit iusta reproborum damnatio, pia salvatio electorum. Reprobos siquidem, quia cadaver Christi tanquam pecoris reprobaverunt, unde reprobi dicti sunt, meritoque damnandi. Electorum autem, quia cadaver dilexerunt, & de altitudine intellectus ad hunc casum, ut impiè factus est ab impiis, pietate toleratus à iusto, velut aves alit volantes credendo humiliter descenderunt. Quod quia sicut est, ita crediderunt, si crediderunt, ita crediderunt atque imitati sunt, in iudicio non cadaver, sed quasi ad cadaver ad ipsum Christum gloriarum divina maiestate fulgentem congregabuntur electi. Inde protinus dicitur: *Ubiunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.* Fulguris similitudo pro reprobis & electis est posita, corporis & aquilæ tantummodo pro electis fidelibus est adjecta. Quoniam qui non fuerunt congregati per unitatem fidei ad cadaveris pro hominibus passum, in iudicio non congregabuntur ad Christum in sua potentia gloriosum. Sed congregabuntur aquilæ illi fideles, duntaxat qui viventes in seculo in propria vel in aliorum fide altitudinem mentis dimiserunt usque in terram, qua jacebat cadaver, se animo transferentes, & odorati sunt

hanc carnem, ad illam venientes ad escam, quoniam caro sua verè est cibus & lambuerunt sanguinem ejus, qui verus est potus. Porro electi, cujus sunt carne pasci, sanguine spiritualiter satari, corpus in iudicio recognoscunt, ad ipsum, quæ congregabuntur, quod in terris positi dilexerunt, per quod salvati sibi gratias referunt. Sed nec tantum ad eum congregabuntur sub cælo, ubi velut fulgur irradiat, sed in superna patria, ubi in perpetuum regnat. Ultima similitudo de cadavere fuit & de aquilæ pro electis, non parabola, quoniam corpus Christi ob hoc voluit esse cadaver, ut aquilæ videlicet electi ad eum in hac vita congregati per fidem, congregarentur in patria per mirabilem visionem, & hic est finis Christi omnium corporalium actionum, qui nec esset, nisi corpus ejus cecidisset in cruce. Congregemur itaque ad cadaver, & de illius carne passa contemplantur pascamur, aspicientes aquilino visu in autorem fidei, consummatorem JESUM, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem omni confusione contempta. Si aquilæ intellectuales coeli sumus, si renovari ut aquilæ volumus, accedamus ad hujus cadaveris escam. Ecce electi pendet in ligno, sub cælo passus est, in terra defixus est super, ubi esca divini cadaveris pendet. Non alta sapiamus, sed consentiamus humilitati cadaveris. Non decerpamus carnem ejus dentibus, quia nec ad rem hujusmodi invitamur, sed ad communionem passionum ejus, & hoc fiat gaudium spiritualium aquilarum. Inquit enim scriptura: Communicantes Christi passionibus gaudete. Proinde qui congregantur ad corpus fide & imitatione, quod in cruce cecidit, congregabuntur ad corpus quod à morte surrexit, Christi videlicet, ad quem in iudicio electis omnibus congregatis, ipse reprobos detrudet in penas.

Hebr. 11.

Rom. 11.

1. Pet. 4.

Math. 24.
Luc. 17.

Cap. XLII.

De similitudine tentationis ad cribrationem, & electorum ad triticum, secundum Lucam tantum.

Notum Christo erat antiqui hostis desiderium malum & insatiabile ad tentationes, persecutiones, deceptiones, atque molestias

fidelibus inferendas, & in quas velit intrudere angustias, ipse cognovit. Proinde Apostolorum verticem, quem præfecerat, providum facit, erudiens illum & omnes in illis,

Luc. 11.

illo, ponens similitudinem secundum quam improbus prado cupit inferre iacturam, dicens Simoni Petro. *Simon ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum, ego autem pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Hujusmodi similitudo perstringenda est, quod satanas sicut triticum velit cribrare fideles. Triticum recolligitur, ut in horreum congregetur, quod ubi de tritico & zizaniis agitur, quid insinuet clare differitur. Per cribrationem verò dispergitur, non per unum foramen, sed per plura cribri foramina, & per quandam violentiam cribri crebrius agitante saepe, triticum elevatur in atra. Unionem habet fides in fidelibus Christi, ad quorum dispersionem satanas operatur, ut avellat à fide, ut non velut triticum congregentur in horreum, sed velut dispersi & à CHRISTO divisi detrudantur perpetuo in infernum. Nulla persecutio damnosior, quam cum quis excidit à fide. Nihil enim remanet operis, ubi fides in hominibus deficit, propterea satanicam intentionem Salvator Petro denuntiat, qui à CHRISTO ecclesie suae praepositus factus erat, & hac insentione diabolus sedulo & prima bella, suasque actiones contra fidem orditur, sed nec de ipso laudabilis posset esse victoria, nisi Christus pro nobis ex adverso confurgeret. Christus est, qui tuetur fidem in hominibus, quam plantavit, ipse decernat pro nobis adversus suggestiones satanicas, ipse facit ebullire diabolum de cordibus hominum, cum acutè impugnare nititur fidem credentium. Nam, cum & inter filios DEI affuisset Satan, qui Job suis successibus invadebat, desiderans in eum manum probationis extendere, non fuit compos, quamquam aulus, & anxius in eum quidquam inferre molestiae. Sub protectione quippe Dei omnis creatura constituta est, quae à potentiore vexari nequit, nisi quantum ipse permiserit. Veruntamen cum satanas explendi in Job suum desiderium licentiam accepisset, semper ita moderationem suae potestatis accepit, ne tantum laederet, quantum vellet. Et cum Dei permittente licentia Job expoliasset omnibus bonis, orbasset filius, carnem ejus ex ulceribus foetere fecisset, & saniem ex omnibus membris securire, ut etiam testa raderet, tandem, ut animam ejus servaret, in praeceptum accipit. Sedes quippe fidei firmior proterquam in anima hominis ad meritum reperiri non potest. Neque virtus, quae à contagii purgat, quae

tueret à vitis, quae in anteriora progreditur, alibi, quam in anima locum habet. Et anima iusti sedes est sapientiae. Et sapientia nobis expediens Christus est, qui nobis & pro nobis à Deo sapientia factus est. Quamobrem animam in manu potestatis adversariae non concedit, quantum & temporalia & corpus permittat saepe deperdi, & molestiis agitari, nisi semetipsum velit jurisdictioni satanicae mancipare. Iustus erat Job, propterea Dominus ejus animam satanicis voluntatibus non tradebat. Nec quempiam in ejus manibus in anima derelinquit, juxta illam in Psalmo sententiam: Considera peccator iustum, & quaerit mortificare eum Dominus autem non derelinquet eum in manibus suis. Poetor peccator iustum considerans est hostis antiquus, qui omnes scrutatur rimulas, unde possit ipsum invadere, quaerens mortificare eum, & morte corporis, ubi necessitate inevitabili domus est constituta omni viventi, sed illam quam homo pro mala voluntate incurrit, pro bono devitat. Haec siquidem illa est, quae fidei verae absentia omnes involvit. Nemini salus nisi ex fide, nullus damnatur in fidei veritate. Igitur id, hac satanas expetit à Christo suos apostolos cunctosque credentes cribrare, ut id, quod habet ex mala voluntate, potestate permixta liceat exercere. Cui nunquam deest mala voluntas, sed nisi permittitur, non adest iniqua potestas. Iustitiam sibi permittitur ead probationem nostram saepe conceditur, & Dei misericordia denegatur. Pluris autem est, quod ipse Salvator nostrae fidei tutelam assumpsit. Proinde subiungitur: *Et ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua.* Lucet clarius paret, quod illa cribratio, quam satanas facere deposebat, erat de fide, quam vellet de omnibus deperare, aequè verò nemini vellet adesse. Noverat enim hostis antiquus, quod ad suam accusationem distinctior efficiebatur quilibet Christianus, si fidei sacramenta servaret. Quia postquam decepit humani generis genarcham, nullus hominum apud Deum praevaluit, qui non ad ima descendere, qui non intruderetur in carcerem. Aliqui tamen in tempore liberandi, aliqui in aeternum sub lege tartarea detinenti. Christianus siquidem meritò fidei poterat evolare, & si non illico, saltem suum fugere dominatum. Quamobrem adversus fidem invisibilia bella & seva mover. Videt amplius iustum damnationem suam, cum sit spiritus existens à corpore liber, separata substantia, cognitio sine discursu, neque suum tenuit principarum, dereliquit suae altitudinis gradum,

Psalm. 61.

Job. 1.

dum à Deo averſus, ad ſemetipſum convenſus in infinitam calamitatem deſcendit, cognoscens corporeum & luteum ponderibus aggravatum, ex omni utique imbecillitate virtutis fidei in ſuperna poſſe conſcendere, à quibus à ſeipſo maleſuſus utique deſectus eſt. Ac per hoc implacabiliter adverſus fideles ſpiritus ſatanici furiant, quærent ſemper invadere, à Chriſto expetunt poſſe cribrare. Non enim quempiam de fide tentare poſſunt, niſi permittantur ab auctore fidei, omnium bonorum conſummatore JEſu. Et hoc eſt; quod ſatanas expetit à JEſu, concutere fidem credentium, obſcurare mentes fidelium. Sed quid Chriſtus permiferit, ſitque permiſſurus in fidei & fidelium cribratione penitus ignoramus. Unusquisque tamen inteſtinum prælium ſentit, quantum ſatanæ ſit conceſſum, cum aliquem expetit in fide cribrare. Sed rogat Chriſtus patrem, ne Simonis fides deſiciat, quoniam, cum interrogarentur omnes Apoſtoli, quem homines dicerent eſſe Filium hominis, & quid ipſi de ipſo ſentirent, ſolus inter cæteros ipſe reſpondit. Tu es Chriſtus Filius DEI vivi. Unde fides Petri eſt credere, quod CHRISTUS eſt Filius DEI. Concui fides ſapius poteſt, deficere verè nunquam poteſt, quoniam Filius DEI eſt, quod credimus. Ipſe hanc fidem plantavit in cordibus, ipſe rogat ne deſiciat in fidelibus. Oratio ejus exaudibilis eſt, nubes penetrat, ſemper ingreditur in aures Domini Sabbathoth. Et idem eſt, qui rogat, atque rogatur. Rogat ut homo, rogatur ut Deus. Et ipſe Homo DEUS. Non ſtat fides cujus-

que virtute credentis, ſed ſtat virtute Domini fundatoria. Non deſicit fides, ſed fide ſape, qui fuerunt fideles, deſiciunt, aut ad ipſam non veniunt. Nemo ſibi arrogat fuiſſe fidei ſtabilimentum, ne fides deſiceret, aut eccleſia deperiret. Nemo alicui ſanctorum tribuat fuiſſe fidei ſuſtentatorem, neque ſua virtute, neque ſcientia, ſolus ejus ſuſtentator eſt CHRISTUS. Stat ædificium omne in alta ſubvæſum fundamenti virtute, non erecto pariete. De omnibus Apoſtoliſ dicebat JEſus: Ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret. Sed ſoli Petro dictum eſt: Ego autem pro te rogavi Petre, ut non deſiciat fides tua. Quid eſt, quod omnes expetuntur, & pro ſolo Petro rogatur? Omnes vellet diabolus ſubvertere, ſed una eſt fides à qua vellet avertere. Illa ſiquidem eſt confeſſio Petri, pro qua rogatur, non ſolum, ne in Petro, verum etiam, ne in omnibus fides & confeſſio Petri aliquando deſiciat, hi quoque dicitur, ut converſus aliquando fratres in illa confirmet, quod omnibus dicitur, ut conſument, quoque noverint omnino imbecilles. Attamen deſecit protinus fides Petri, cum interrogatus ter eum etiam cum juramento negavit. Non tamen Chriſti oratio fuit inefficax, ne ſua fides deſiceret, quoniam non fides Petro, ſed Petrus fidei præ timore deſecit, cui tenacius poſt Chriſti reſurrectionem adhaſit. Nequit deſicere, quod eſt tam alta radice fundatum. Nam eſt multi rami præcidantur ab arbore indeſectibilis tamen virtus remanet in viva radice.

Cap. XLIII.

De ſimilitudine temporalium ad tunicam, & Verbi Dei ad gladium.

Oſtendit DEUS hominibus unde, aut propter quid ipſa temporalia deſpicerentur, ſeu commutarentur, & niſi oſtendiſſet, ſuperſuadeat eſſet dereliſſio terrenorum, & omnibus nationibus eſſet miſerior Chriſtiana conditio. Et non ſolum comparatione ſuperiorum, ſed etiam reſpectu eorum, quæ diriguntur in ſuperna, dignum factum eſt ipſa terrena deſpicere, atque temporalia pro ſpiritualibus commutare. Hinc Saluator Apoſtoliſ tradidit in præceptum per ſimilitudinem dicens: Qui verò habet tunicam, vendat, & emat gladium. Per tunicam temporalia designantur, quæ jubemur diſtrahere, ut emamus Verbum Dei, quoniam gladius emptus eſt Verbum DEI. Venditur ſiquidem tunica non commutatione pecuniæ, ſed amore coeleſtis patriæ. Temporalia ſæpe ab

animo interdum à Domino excluduntur, & intenditur, atque impenditur ſtudium Verbi Dei, quod ſolum dirigat in ſuperna. Nempe in Deum dirigit Dei Verbum, & ex ipſo ad æternum regnum iter inquiritur, cujus eruditionem non capit animus terrenis curis implicatus. Expeditum & expeditum eſt DEI Verbum, Liberum eſt, nec alligatur, & in hoc traſcit, quos perſudat. Et merito gladius appellatus eſt, quia dividit, quia ſecat, & perforat & pungit. Sed tunicati temporalibus jubentur exui, emergere verbum, ut expeditiores fiant ad ſuperna conſcendere, ad quæ nullus ſic tunicatus aſcendit. Nec viventes in carne poſſunt divinis intendere, nec in terrenis animo implicari. Amplius autem indicabatur Apoſtoliſ, ut omnino terrena non ſpererent, nec haberent, per quo-

rum præconium, & per fidem in cordibus hominum debebant cœlestia de novo clarescere. Dubiè atque incredulitè prædicassent aliam vitam istius copias deferentes. Pulchrè Salvator venditoris nomine, non donatoris tunicam iussit distrahì, ut retroqueretur pretium in vendentem ne gratis donans pretio iusto simul fraudaretur, & tunica, neque fieri potuisset emptio melioris, scilicet gladii spiritualis, qui temporalium rerum tunicam omnino præcellit. Sed quis vendens, quis emens, quod & quale pretium, quid inde reemitur, oportet intendere. Quale huiusmodi sit commercium, libet etiam intueri. Vendens est omnis parvipendens temporalia pro æternis. Emptor est CHRISTUS, qui in omnibus indigentibus velut egenus emit. Pretium ipsa spes, quæ condibus fidelium infunditur, nam nihil aliud quàm spes futurorum præfenter temporalia dilatabendo percipitur, aut ipsa libertas prima naturæ, quæ caruit, qui studuit perfunctoria aggregare, ac divinis in cunctis inhiat; Quo pretio non defosso, sed illico emittitur gladius spiritus, Verbum scilicet DEI, quo Apostoli germanè gladiatores effecti, audientium corda gladiaturi erant, aliquorum leviter & innocue scilicet convertendorum ad fidem, aliquorum sæve, detrudendorum in poenam. In hoc gladio relinquitur peccatori vivere posse post lapsum. Etenim Eia post surreptam benedictionem pro fratre à patre, ut viveret gla-

dio in residuum benedictionis accepit. Refugium omnium est ad Verbum, & in ipso reviviscit mortuus in peccatis, quoniam ex Verbo fides, sicut Apostolus ad Romanos dictum hæc commemorat, dicens: Domine quis credidit auditum nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per Verbum DEI. Porro ex fide infidelis, & omnis maleficus homo reviviscit, quæ alter, quàm per Verbum DEI gladium nec silenter aut declamatoriè hominibus innotescit, quoniam ipse DEUS aliter atque dispariter ipsam possit infundere. Omnes virtutes per Verbum creduntur, licet potestativè à Domino infundantur, in quibus animarum vita consistat. Igitur meritiò dictum est Eia, vives gladio. Enamvis intelligatur, quod vir bellicosus exstiteret inspecto more vivendi, sed tropico sensu Verbum DEI est, in quo potest vivere, qui terrenam hereditatem amisit. Animarum vita Verbum DEI est. Quoniam non in solo pane vivit homo, sed in omni Verbo, quod præcedit ex ore DEI. Non enim spirituali vita vivitur ad meritum, nisi per Verbum DEI, quod gladii similitudinem habet, ut animam dividat à terrenis, ut etiam confodiat inimicos veritatis atque virtutis, qui adversus bene agentes impossuras depouunt, & gladiet dæmones, qui invisibiliter molestare non cessant. Hinc Ioannes se vidisse testatur, quod ex ore CHRISTI gladius ex utraque parte acutus exibat, qui præstatur fidelibus rei perfunctionis dilata-tione perfecta.

Cap. XLIV.

De similitudine Christi ad viam, secundum Joannem solum.

Terminum & finem DEUS omnibus rebus posuit, sed varium & non unum prout in usum deveniunt, quamquam omnia, quæ ipse condidit, à fine quousque perveniant, ad ultimum finem omnia ordinentur, prout omnia visa & non visa, sensa & non sensa, quodammodo sunt ordinata in usum rationis & corporis. Ipse autem homo utens ad finem & terminum, ut perveniens ad CHRISTUM, beatus sit, etiam in illa, quæ ordinata videntur ad interpositum finem constituta sunt ad DEUM, qui est terminus & finis omnibus rebus ab æterno dispositus, maxime autem rationabilibus creaturis, quibus ne aberrarent, ut rectius pervenirent ad finem beatificum & terminum constitutum, descendens de cœlis, degens in terris, se

B. Sim. de Cælis Com. in IV. Evang.

inobliquabilem viam fecit, dicens: Ego *Joan. 14. sum via.* Quæ autem duo sequuntur, scilicet veritas & vita, per proprietatem melius quàm per similitudinem differuntur. Nam proprium est ejus veritas infalibilis & vita indefectibilis. Via verò non proprium ejus, sed per similitudinem ejus accommodato vocabulo in directione morum atque beatitudinum ex his, quæ impergrabili à corpore via fiunt. Proinde quia via est morum, ostendens exemplo, docens Verbo quid agendum, ante nos pandens iter, quo perveniendum, ambulantiem sequelam exigit, ne frustra in terris se viam ad cœlestia fecerit. Nullus deinceps potest suffugium excusationis inquire de obliquitate viarum, si Christus est via. Si æternum patrem cognoscere volumus, si ad illum pervenire lægemus,

Q. 99

Chr.

Christus est via. Nunquam enim pervenitur ad notitiam patris, nisi prius filius notus fiat. Nam nec pater esset sine filio, nec extaret filius sine patre. Mutua relatione unus ad alterum factus est via. Igitur aeternum patrem inquirens, Christum querat filium aeternum. Via pronus dilectissima est ad patrem. Quis enim novit patrem nisi filius pat cui voluerit filius revelare? Quis rectius ad patrem ducit, quam ille, qui ab ipso aeternè processit? Sed plus esset poenalis quam delectabilis cognitionis ad patrem ex fide per viam, quæ filius est, pervenire, nisi pereundem pro beatitudine veniremus. Sed qui via est per fidem ad patrem, idem est & iter ad ejus beatitudinem. Etenim propter nos descendit de coelis homo factus, ut ad coelestia revocaretur per rectam viam homo factus erroneus. Et mores tenuit, & docuit ipse coelestes, in quibus est via, qua hominibus ostendatur visio ipsa divina. Igitur ambulemus, ne deficiamus in via, nutrimentum spiritalis alimentis assumentes, neque pedo retrogrado gradiamur, in ampliora nos continue protendentes. Omnis alia via in intentum tendit, hæc sola dirigit ad salutem. Ac per hoc omnis alia via declinanda est, sola ista tenenda non derelinquenda. Nam in omnium cautelam contra filius Israel qui à via declinaverant, dictum est: Dereliquisti dominum Deum tuum eo tempore, quo ducebat te per viam. Et nunc quid vis tibi in via Ægypti, ut bibas aquam fluminis? Si omnipotens nos per viam filii sui ducere disposuit, in via tenebrarum & ignorantie ne pergamus, ne cogamur bibere aquam turbidam illam scilicet fluxibilitatem gustare, quæ tandem corpus turbabit & animam. Nec aliquid possidet mundus Ægyptiacus, quod claritate replendeat. Conspicuum omnibus est turbidas esse aquas Nili, qui Gihon in Genesi appellatur, & interpretatur arena vadens. In via Ægyptica, cum finiet, has aquas potare cogitur, ut velut arena peccata multiplicentur. Ad tenebras enim spectat Ægyptiacum nomen. Tenebræ verò nullæ majores, quam ignorantia Christi, & in suis non ambulare vestigiis, unde ostentat arenosa ponderosa gravans multiplicatio peccatorum. Nec si Christum nobis viam factum cognovimus, Assyriorum viam moribus gradiamur, ne sitientes aquam fluminis scilicet Euphraten bibere compellamur. Assyrii sunt Chaldei, qui demones interpretantur. Quid igitur nobis in via demonum, qui per viam superbix de cælo cadentes adhuc semper su-

perbiunt, & nos impedire à via regni Dei non desistunt, unde ipsi ceciderunt? Quid nobis imitatio demonum superbiorum? Si ad viam vite suscipere volumus humilem Christum, desideria nostra sanabimus. Bibemus aquam Euphraten. Pulverulentus quippe dicitur, & in pulvere dicente domino, sunt nostra corpora resolvenda, necnon peccati merito præcedentes illa scilicet committimus, quibus à domino morte multamur. Et ex pulvere ortæ sunt cynipides in universa terra Ægypti. Cynipides muscæ minutæ sunt, & oculis hominum satis infestæ, ut quiescere non sinant, quousque perseverant, quæ jubente Moyse nax sunt ex pulvere. Igitur qui in via demonum gradiens pulverulentam aquam hauserit ad bibendum, ut satiet se credat pulvere terrenorum, inquietabitur à parvulis muscis, à cogitationibus scilicet importunis, ut etiam dormiens, non quiescat à somniorum occupatione vexatus. Via veræ sapientie nobis factus est CHRISTUS, quoniam in ipso sunt omnes thesuri sapientie absconditi. De hac Salomon ante prædixerat: Viam sapientie monstrabo tibi, & ducam te per semitas aequitatis, quas cum ingressus fueris, non aetabuntur gressus tui, & currens non habebis offendiculum. Et 1. Cor. 1. Apostolus ad Corinthios dicit: Ipse factus est nobis sapientia à Deo. Proinde si via sapientie factus est CHRISTUS, scire omnia, si qua sunt, & ipsum ignorare insipientia est. Ipsumque scire scire ceteraque nescire summa sapientia est. Via est veritatis; à qua aberrans lugebit aeternè, quod in libro sapientie aperte disseritur, quanta mala proveniant his, qui à via hujusmodi erraverunt. Inquit enim prophetico spiritu: Erravimus à via veritatis, & iustitiae lumen non illuxit nobis, & cetera, quæ ibi ponuntur, quæ hic disserere prodiret in longum. Pro omnibus ergo per sapientiam dicitur: Esto firmus in via Domini. Si quis fidem, si quis Christum viam directionis, viam sapientie, viam veritatis accepit, firmus in illa permaneat. Etenim non qui inceptit, sed qui perseveraverit, salvus erit. Ad hanc discendam, similiter & perambulandam, ex parte Domini Dei populum præmonet Jeremias: Hæc dicit Dominus Deus: State super vias vestras, & videte & interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea, & invenietis refrigerium animabus vestris. Vias vestras dicebat populi propnas & voluntarias directiones, in quibus unusquisque declinando erravit, sicut etiam dicit

dicat Isaias : Omnes nos quasi oves erravimus , unusquisque in viam suam declinavit . Super quas stare admonet ad considerandum , non ad manendum , ut de semitis iustorum antiquorum interrogetur , ut bona via dicatur , sed nulla melior nisi Christus , qui in superioribus vita , in

inferioribus via vite . In qua omnino expedit ambulare , si refrigerium animabus nostris inquirimus . Nusquam praterquam in Christo refrigerium est . Ipse de seipso Salvator jam dixerat , cum leve iugum suum nobis veller imponere , & invenietis requiem animabus vestris .

Matth. 23.

Cap. XLV.

De similitudine Christi ad vitem , Dei Patris ad agricolam , discipulorum & fidelium ad palmites . secundum Joannem tantum .

CHRISTUS ex carne operatione Spiritus Sancti propagatus , omnes quærens ab ipso alia serie quam naturæ ordine propagari , propagabilis arboris fructum lætificum educens similitudinem in se suscepit , & palmitum ex se pendendum transtulit in apostolis suis , & patrem suum æternum imagine quadam appellavit agricolam , ut in nova vinea ecclesia videlicet , quam plantaverat , esset vitis , quæ palmites faceret , esset agricola , qui excoleret , atque purgaret , & instructuosos palmites tolleret , atque damnavit , dicens : Ego sum vitis vera , & Pater meus agricola est . Omnem palmitem in me non ferentem fructum , tollet eum . Et omnem qui fert fructum , purgabit eum , ut plus fructum afferat . Prætermisit alias arbores vitis duntaxat imaginem sumens , pro eo , quod ex illa lætificans & calefaciens fructus exire , ex quo jam sanguinem suum fecerat , & propinaverat ipse discipulis . Et nullius arboris fructus aptior potui , quam qui procedit ex vite . Et nullius potius sublimior , quam sanguis , qui processit ex latere , quem sumimus in fructu procedente de vite . Necnon in fructu vitis habemus significationem unitatis ecclesiæ . Nam sicut ex multis racemis atque acinīs efficitur unum vinum , sic ex multis hominibus unum corpus fidelium . Quamobrem Christus videtur aptius illam similitudinem assumpsisse . Ac etiam magno præfatio prophetatum erat , cum Patriarcha Jacob suos filios benediceret , qui multa mysteria digna expressit in vite , cum Judam inter ceteros benedixit . Lavabit in vino stolam suam , ligans ad vineam pulchrum suum , & ad vitem filii mæ asinam suam , & in sanguine uvæ pallium suum . Pulchriores oculi ejus vino . Animadvertendum , quot & qualiter quæ sunt ex vite commemorat . Judas Christum signare videtur in figura , qui est etiam vitis ex simi-

Joan. 15.

Genes. 29.

litudine . Et vinum ex vite , vinea non sine vite . Vitis verò in terra , quæ multiplicata dicitur & vinea , sanguis uvæ de vite , & itaque vinum de vite . Stola CHRISTI est humanitas assumpta , quam lavit in vino expresso de seipso vite , cum ipsa caro proprio rigata est sanguine pendens in cruce . Stola CHRISTI ipsa est ecclesia , quam sibi velut indumentum adjunxit , quam & suo sanguine velut in quodam vino lætitiæ atque iustitiæ ab omnibus peccatis absterxit . Quod & Joannes jam velut factum in sua revelatione commemorat præferens dilectionem , annuntians lotionem . Qui dilexit nos , & lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo . Magni est pretii aluitivum nostrum , quoniam divinus est sanguis . Et ista stola etiam vitis est vocata , in qua ipse prior est vitis , à qua omnes palmites processerunt , ut essent in seipsis omnes fideles , velut in quadam vinea singulæ vites , & in eo quod processerunt ex prima Christo vite , vocarentur & palmites . Sicque ipsa ecclesia quasi vinea facta est , ad quam ligavit pullum , scilicet gentilem populum , super quem nemo hominum sedit , ut ipse in hujusmodi equitatu à monte olivæ Jerusalem veniens designavit . Neminem sedisse dixerim , quia nullius patriarcharum aut prophetarum fuerat gentilis populus ductus exemplo , neque instructus & directus alloquio . Hinc ligavit ad vineam , hunc ad suam introduxit ecclesiam , cum prædicantibus Apostolis Christum crederet , doctrinam ejus atque mandata suscepit . Et ad vitem ligavit asinam suam , scilicet synagogam , in illis paucis hominibus , qui de Judæis CHRISTO Domino crediderunt . Sed quoniam pullo asina in ligatione postponitur , futurum velut jam factum sanctus patriarcha prædixit , quoniam in fine sæculorum asina synagoga se deceptam agnosceret , ligabitur & de amore ad vitem CHRISTUM , quem

Apocal. 14.

Ps. Sim. de Cassa Com. in IP. Evang.

Qqq 2

quem

quem ignorans aut invidia velut latronem occidit in cruce. Mirum quippe ligatus ab afina fynagoga, ipsum ad semetipsum ligat. Illa enim ligavit odio, iste amore. Et dissolutum populum cultui deditum idololorum, etiam ad se vinculis aureis nequit: quoniam omnes ad se trahit in funiculis charitatis. Pallium verò suum tinxit in sanguine, ut expressior repetitio sit, quod stolam lavit in vino. Sed si ampliora penetrat huiusmodi sensus, quòd pallium, quo nos operire decernit, in sanguine uvæ lavit, pallium suum est charitas sua, qua aperit nostra facinora, in sanguine uvæ lavit, in illo scilicet suso monstravit quantum humanam dilexit creaturam. Sed breve est illud pallium, dicente Isaiâ, ut alterum operire non possit, quia præterquam populum Christianum aliorum populorum peccata remittendo non tegit. Et beati quorum remissa sunt iniquitates, & hoc pallio in sanguine ostenso tecta sunt peccata. Ecce Christus vitis, Christus uva, Christus sanguis uvæ, Christus pallium intinctum, magis verò ostensus in sanguine uvæ, CHRISTUS vitis fructificans, CHRISTUS fructus ex vite, CHRISTUS peccata hominum pallians, qui amorem effuso monstravit in sanguine. Vera vitis CHRISTUS, quam magno longè præfagio pincerna Pharaonis cemens ante se crescere, ut illius visionis declarant intellecta mysteria, per interpretationem somni à Joseph, in gradum pristinum se restitutum agnovit. Et duodecim exploratores missi ad explorandam terram permissionis, dum pervenissent ad torrentem botri, absciderunt vitem cum uva, quam portaverunt in veste duo viri. Vitis cum uva, CHRISTUS cum gratia, qui tunc ab exploratoribus absciditur, cum creditur ab his, qui explorando meliora vitæ agendæ atque sacrificandæ conquirunt, qui fertur in veste, videlicet in activa credulitate à duobus viris, quorum præcedens vitem habet à tergo, subsequens verò ante oculus spectat, ut præter significationem præcedentium Christum, qui credebant venturum, & subsequendum, qui jam credebant per omnia in carne celebratum adventum, & ejus vitæ mysterium consummatum, præcedentem timorem, qui quasi Christum habet à tergo, & subsequentem amorem, qui ipsum bene agendo subsequitur, meritis intelligamus. Præcedit enim timor amorem, ille initiat, hic perficit, ille non videt, quod portat, hic intuetur, quem amat. Pater hujus

vitis agricola est, ergo vitis in agro est. Pater DEUS, vitis CHRISTUS, ager quem colit, ecclesia est. *Omnen palmitem in me non ferentem fructum tollet eum.* Omnis infructuosus credens tollitur, ne regnet cum CHRISTO. Non enim decet eum, quo æternè frui speramus, secum infructuosos habere regnantes. *Et omnen qui fert fructum purgabit eum, ut fructum plus afferat.* Sic ut hominibus proprio demerito & DEI occulto judicio deest gratia, ut stertiles fiant, sicut fulminat super eos divina iustitia, ut tollantur de terra viventium, ne regnum æternum cum CHRISTO percipiant, sic quibusdam oculo judicio divinæ misericordiæ adest gratia: ut credendo fructificent, & ut purgentur, & ut fructus ampliores ingermineant. Proinde qui fert fructum, amplius purgatur ad uberiores fructum. Sed quomodo palmes fructum ferret, nisi purgatus? Si purgatus, ad quid ergo purgandus? Siquidem non ad aliud, nisi ut pleniores fructus afferat, Magnus agricola DEUS Pater, sed non alterius agri, nisi ejus, quem condidit. Non magnus agri cultus, sed agricola magnus. Non magnus cultus ex palmitibus, sed magnus ex vite, qui dicitur Christus. Non definit Pater Filium æternum sibi quæ coequalis excolere, quem minoratum ut vitem plantavit in carne, sed nec ipsum excolit in seipso, & propter ipsum, cui nihil perfectionis potest abesse, sed excolit palmites credentes in vite, ne frustra Christus videatur missus, ne videatur velle regnare solus, sed excolit credentes, ut sibi coopeantur & corpus, & ut sit corpori abundantior fructus. Sed remissa ista similitudo decurrit, quia nec tum, quod est Christi vitis ostendit, nec totum quod in excolendo fideles est DEI Patris insinuat. Veruntamen in eo, quod infructuosos tollit, fructuososque purgat, ut fructum plus afferant, Joannis in Apocalypsi concordat sententia: *Qui in fordibus est, fordescat adhuc, & qui iustus, iustus sit adhuc.* Occulta ista sunt apud homines, demerita vel merita propria, DEI verò irreprehensibilis iustitia. Sola tamen iniquitas est in culpa, & bona voluntas in gratia. Quiddam verò Salvator ait: *Jam vos mundi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Ad id refertur, quod jam ita purgati erant, ipsius adherendo per veram fidem & dilectionem sermonibus, quod fructum ferre potuissent, sed erant ab agricola patre ite-

Apocal. 22.

Joan. 3.

rum mundandi, ut fructum penitus plus afferent, quæ mundatio declarato mysterio, per Spiritum Sanctum mittendum à patre futura parabatur. Neque putandum, quod mundet fermo auditus, sed creditus, sed nec duntaxat creditus, nisi secundum positam fidei mensuram sequatur effectus. Potestatur tamen esse fermo Christi ad omnem munditiam animæ conferendam, sed incredulos ipsam aspernantes, quamvis audiant, & credulos negligentes non mundat. Præstat munditiam Christi fermo, cum capit, cum sibi audiens hæret. Etenim quia ab immundo mundum recidit, mundat, cum animas trajicit in virtutes, in quibus nullæ sunt fordes, in quibus viget plena munditia. Mundat, cum elementa sanctificat, in quibus credens immergitur, mundus efficitur à contagio primæ seductionis. Mundat, cum mavere docet in eo, quem nullum maculare potuit peccatum, qui est vera munditia. Proinde Salvator adjecit. *Mante in me, Ego in vobis.* Non enim nisi virtutibus vivificis mansio fit in Christo, nec ipse per alia manet in vobis. Nam sicut palmes manet in vite, & vitis in palmitē, sic fideles in Christo, Christusque in nobis, sed dispar est virtus, disparque actus. Quoniam palmes manens in vite, nihil in illam refundit, vitis verò manens in palmitē, ipsum suam virtutē perfundit. Nec palmes manet sine vite, manet autem vitis etiam recisus palmitē. Non manent fideles præterquam in Christo, maneret autem Christus, si nullus fidelium adesset. Recisus palmes arefcit etiam in vite vigore manente, recisus à Christo æternis sunt ardoribus deputati, semper Christo ut est in seipso manente. Quamobrem dicit. *Sicut palmes non possunt facere fructum à semetipso, nisi manserint in vite, sic nec vos, nisi manseritis in me.* Hujus rei experientia firmata notitia plus est, quam Verborum dissentio, quod palmes sine vite fructum ferre non possunt. Sic assumpta similitudine luce clarius patet neminem à semetipso justitiæ fructum posse producere, nisi manserit in Christo. Hinc Salvator aperius addit: *Ego sum vitis, & palmitēs Apostolos, ac etiam omnes, qui prædicatione ipsorum Christo inferendi erant.* Igitur qui manet in illo, & ipse in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Vitem fe dicit Christus, & palmitēs Apostolos, ac etiam omnes, qui prædicatione ipsorum Christo inferendi erant. Igitur qui manet in illo, & ipse in eo, hic fert fructum multum. Protinus fructum gentium credituram Apostoli ferre non potuissent, nisi in Christo mansissent. Quem fructum suorum sequentium attulerunt philosophi mundique sapientes? Quem fructum mundi principes, qui non manserunt in Christo?

Deceperunt sequaces, mortibus corporali-
bus & æternis luos complices expoluerunt.
Et ubi major copia hujuscemodi subseque-
rum, eo uberior est secuta damnatio. Apo-
stoli autem cætenique consimiles, cum ma-
gnas copias fidelium fecerunt, in fructum
superiæ patriæ contulerunt, etiam si in hac
vita corpore etiam sæviter perierunt. Verum
est in omnibus verbum hoc, quia fructum
multum affert extra seipsum & in seipso, qui
manet in Christo, quia sine ipso nihil potest
quispiam boni facere. Magna est igitur à
vera vite, quæ Christus est, aversio perverso-
rum, cum sine ipso esse bene non possi-
mus, sine ipso aliquid boni agere non va-
leamus. Quis unquam bonum potest fa-
cere absque bonitate? Sine sapientia quis
effectus est sapiens? Quis iustus sine iusti-
tia? Quis verax absque veritate? Quis ag-
gressus est ardua sine virtute? Quis castus
sine castitate, quis fortis sine fortitudine?
Quis sobrius sine temperantia, quis vidit si-
ne luce? Quis audivit sine auditu? Quis
olfecit absque olfactu? Quis gustavit gustu
carens? Quis sensit sensum non habens?
Et prout est similia reperire. Igitur cum om-
ne bonum Christus sit, quis unquam abs-
que ipso aliquid boni fecit? In ipso vivimus,
movemur & sumus. Omnia bona nobis
Christus factus est à Deo, sine quo nihil
possumus, cum quo omnia possumus.
Nam & Apostolus dicebat: Omnia pos-
sum in eo, qui me confortat. Attamen ne
credat, si non meretur impune posse con-
sistere, qui in Christo non manserit, tre-
menda sententia subrogata est. *Si quis in
me non manserit, mittetur foras sicut palmes
& arefcet, & colligent eum, & in ignem mit-
tent, & ardet.* Mittendus est foras, & se-
gregandus ab omni congregatione iusto-
rum, qui cum communitate bonorum in
Christo non stetit. Et mittetur sicut palmes
à vite præcisus, cui nullus humor ab ipsa
transfunditur. Necessarium est, ut arefcet
palmes abscissus, quia humorem non imbi-
bit à vite. Audiat mala siccabitur, cui
Christus suam gratiam non fundit, quam à
se recisus penitus non immitit. Sed nec se
recidit quempiam, cum omnes vellet ha-
bere in palmitēs, sed plurimi propriæ in-
iquitatis cultello veniunt in fissuram, recisus
& arefacti palmitēs ignibus apti sunt, proinde
colliguntur & mittuntur in ignem, & ar-
dent. Hoc siquidem infallibili typo infideli-
bus omnibus non inferis, & recisus Christia-
nis adveniet, ut cum à Christo recisus fuerint,
arefcant, arefacti à ministris tartareis colli-
gantur, tradantur in ignem, ardeant incon-
summatè, ut crucians ignis cum natura
concerter perpetuo durante bello.

Liber VIII.

De vitiis, & sermonibus Salvatoris contra vitia.

Cap. I.

De vitiis in generali, quæ solummodo in Evangelio reprehenduntur.

Pæterna nostris animis fides panem nobis in mensa sua multiplicis inquisitionis apponit, ut tam diu inquiratur, quod devitari præcipitur, donec apprimè sciatur, ut ignorantie depulsa caligine in cognitionem veniatur omnium vitandorum, ne nobis objiciatur ignorantia libens, quæ ut pertinax malitia æque nocet. Igitur quoniam nil per apertam iustitiam debet iudicari plectendum nisi peccatum, quamvis per oscultata Dei providentiam, atque

serenissimam iustitiam absque peccato mul- ti feriantur, & nunquam in Evangelio facta sit comminatio, nisi pro peccatis, nec maledictio, nisi peccatis, nec exprobratio, nisi ad peccata, neque cautio sit indicta, nisi à peccatis, nec prohibitio, nisi de pec- catis, nec divortium, nisi cum peccatis, nec vituperentur, nisi peccata: Quodcirca in Evangelio ex his considerationibus velut in speculo mentes nostras oportet suas inspicere, si assunt, maculas, quas abstergant, si autem defuncta summa diligentia se præservent.

Cap. II.

De incredulitate.

IN principio Evangelii multatur Zacharias de Joanne filio sibi nascituro incredulus & usque ad promissi eviden- tiam minus efficitur: Quia in dubium suscipere non debebat, quod in tanta cer- titudine ab angelo dicebatur. Nam velut grave peccatum puniunt infidelitas, ubi di- vina claritas indubitanter elucet. Sed hu- jusmodi punitio quæstionem non modicam nostris animis ingerit, cum tam subito ta- libus apparitionibus credere nefas sit pro- pter illusiones & immissiones circa sensum, quas malus angelus sæpe fecit. Sed aliud est, cum de illo, qui loquitur, aut de verbo quod loquitur dubitatur, & aliud est, quod non credit diffusum, aut ex præ- dictis signis velis esse confusus. Nam Za-

charias non dubitavit de loquente angelo, sed promisso, nec quæsit si angelus au- quis, aut qualis, aut à quo missus esset, sed quomodo promissum fieri posset. Credere igitur debebat promissum, qui angelum jam credebat à Deo missum. Et ipse signum quærebat diffusum, qui de angelo jam erat, quodammodo certus. Sed verè creden- dum non omnibus esset, si de loquentibus & nova talia nuntiantibus dubium esset, Sed quoniam non est nostræ intentionis in Evangelio aut in exemplis volumina cadere, sed solum enodare cavenda, & elarescere facienda, ideo quæstiones, repugnationes, & ad propositum non conferentia dimit- tamus, intentum primum humiliter pro- sequentes.

Cap. III.

De superbia.

Prima Evangelii præconissa in carne degens, mater conditoris Evangelii Virgo Maria, quæ antequam Evan- gelium conderetur, ipsa servavit.

Antequam prædicaretur, in virtutibus te- nuit, antequam notum esset, secundum Evangelium vixit, nondum per verba per- ceperat, & ejus moribus se munivit, non erant

erant Evangelicæ prædicatæ virtutes, & ipsas socias habuit. Nondum conditorem ejus conceperat, & Evangelica erat, nam Evangelii editor sibi antequam filius factus est doctor, in renovatione vitæ factæ per filium, dum ipsum ferebat in suo venire divinè conceptum, contra evangelii adversarios primo clamat insinuans peccatores omnes mente superbos, malè sibi placentes, incedentes in altitudine magni conditoris, divinis voluntatibus in Evangelio patefactis, animi & mortum contumacia reluctantes, à potentia sui filii disperdendos. *Fecit inquit omnipotens Deus potentiam in brachio suo, filio certè suo, dispersis superbis mente cordis sui. Et potentes Sæculi hujus in suis viribus confiden-*

tes, non in fortitudine illius, qui pro nobis factus est infirmus, deponendus prædixit, quia brevis est omnis mundi potentia, & velut tela omnium succiditur vita, & velut stipula tollentur à vento, qui carnem brachium suum & potentiam posuerunt. Et sequitur vacuitas gratiæ, atque gloriæ non replenda, quorquod temporales divitias quaerierunt, quos in suo dulci cantico duabus sententiis condemnavit. *Deposuit potentes de sede, divites dimisit vacantes.* Tria solum adversum malos inferunt, quæ tunc & nunc perfidos tangunt Judæos, atque paganos in vita Evangelica corruptos, & à professione retrogrados Christianos.

Cap. IV.

De odio.

Alta mente atque consideratione tractandum est, quod in primordiis Christi nascentis adversarii detestabiles patenter exorti sunt, imo eorum mala nefanda crudeliter patuerunt, ut vita Christi Jesu ex contrariis conflaret, & sua claritas monstraret in tenebris peccatores. Igitur nato Domino stella novæ claritatis apparuit, ex cujus fama turbatus Herodes parem seu superiorem in regno, aut sui regni ereptorem suspicatus expavit. Qui statim in lumine stellæ, quod audierat, exarsit in odium, & falsum spondens obsequium, mortem minabatur in Christum. Quem non singulariter repens, in communi reperire se credens, à rabie diabolica excitatus, injustè interfecit parvulos Israelis. Quid in isto aliud signatur Herode, nisi mundi tyranni, qui lumen stellæ, veritatis videlicet ubique fulgentis in animo odiunt, deprehendi nolunt. Cùm viderint veritatem manifestam fieri, reprimunt, aliud lumen numinis, aut hominis, quàm propriam tyrannidem non sufferant. Æqualem non patiuntur, superiorem infidius comprimunt.

Quemlibet studiosum arte, moribus elegantem, à natura donatum, eorum, quæ possideri, suspicantur raptorem, & aliorum bonitatem suam æstimant detrimentum, & per superbiam adversus omnem celestem gratiam, lumen atque doctrinam insurgunt, odiunt & confundunt. Quid per hunc Herodem, nisi mundi sapientes, qui præter naturæ cursum aliud evenire non credunt, cùm nativitatem novi regis novitati tribuerint fideris? Reprobant, si fuerit jam eventum, qui quandoque credere spondent, ut explorent, & ut interimant, si explorant, & falsum pollicentur obsequium, ut decipiant, & omnem puritatem, & vitæ munditiæ de coelo venientem occidere quærunt, virtutem odiunt dirigentem in coelum. Qui cùm Herode terrenum tyrannicè diligunt regnum, nec parcunt innocentibus eorum, vitam pro nihilo æstimantes, illis solum parcunt, quos scilicet posse tenere subiectos, & quibus nequeunt inferre jacturam. Confidit omnia ad proprium quærunt arbitrium, ut voluntas omnium sit in malum.

Cap. V.

De vana gloria.

Ulterius autem nostræ gentis intuitum dirigentes, videamus quid in isto Herode veritas omnia lustrans intendit, qui adversus Chri-

stum nondum sanctem, imo in cunabulis vagientem in tanta severitate consurgit, ut propter ipsum cæteros, quos æstimat simili-
les, deducat in necem. Et mirum, quòd

quoddam adversus mundi Dominum in carne jam natum, initiatorum novae vitae, fundatorem ecclesiae, fabricatorem scaelae ascensionis in coelum, fugatorem demonum, sanitatum omnium largiatorem, persecutorem infirmitatum visibulum & invisibulum pariter & destructorem, resuscitatorem mortuorum imperio verbi sui, operatorem divinarum in carne, & humanarum in deitate, fontalem virtutem & radium omnibus praevalentem, solum suae voluntate, cum voluit corporaliter succumbentem, confurcit. Quod si moraliter & mystice intelligere cupimus, interpretatio ejus nomine cognoscemus. Herodes interpretatur glorians in pellicibus, seu pelliceus gloriolus. Vide igitur, quis est hic, qui contra Christum in exordio suae natiuitatis insurgit, & qui signatur in ipso cognosce. Apparens deusper vita, quae ignorabatur in terris, & colorum gloria emissae de superis, mundi gloria conturbatur. Et dimisso congressu, quem Christus & ecclesia cum reprobis in Herode signatis mystice semper habet, qui peccatores in ipso signantur intendimus, pro eo, quod contra vicia declamamus: Quam ob rem homines mali fiant, ut caveant, enodamus. Proinde in ipso Herode pelliceo gloriolus ipsi peccatores intelliguntur, qui de pelle atque in pelle proprii corporis gloriantur, enutrientes deliciose ultra, quam deceat, & foventes amplius, quam natura requirat. Et ob ampliorem gloriam per damnatam artem supergrediuntur naturam, ut capillos contorqueant, & artificiose ad flavitatem deducant. Etiam novaculam arte tonsorium plus debito saepe ascendere faciunt super barbam, ut saepius viri, nisi corporis habitus distinguisset, mulieris effigiem praemonstrarent. Mulieres vero ex vanis fucamentis in pelle corporis supergrediuntur naturam, & quantum in eis est, in facie confundunt gratiam Christianam. Non enim, nisi à diabolo, & consentaneis ejus fuit inventum, quod in Christiano corpore atque in vultu, praeterquam naturalis color alius adderetur. Et societas cum Herode persequente Christum habent, qui magis gloriantur in humana pelle fucata coloribus, debita unguentis, superciliis depilatis, cute protensa, contortis crinibus, adhibitis variis in capite ornamentis, quam in Christiana gratia, quae per fidei virtutem atque baptismi virtualiter est in eis. Sed participium habebunt cum demonibus, qui cum Herode gloriantur in pellicibus, in quarum gloria Christum persequuntur in moribus. Ad Herodem autem omnes per-

tinent, qui matrimonialia jura tenentes, magis gloriantur, quod uxores aut viri habent pulchras faciem pelles, quam pulchras mentes, & magis exultant, quod pulchrae & pulchri sunt, quam quod conjuges simul sunt, & jucundius gaudent de bono pulchritudinis, quam de bono humanitatis atque virtutis. Et quotquot de aliis necessitudine qualicunque conjunctis extolluntur de pulchritudine pellicum, Herodem sequuntur pelliceum gloriolus, despiciuntque Christum divinitus gloriosum. Sed quia pellicibus propter ruinam à frigore circumdamur, Herodiani sunt qui gloriam in eis non necessitate sectantur. Scribimus saepe pelles scripturales artificio aptatas, ex quibus varie nascitur mala gloria, & plerumque talis exornatur, ut ad infernum demergat hujusmodi gloriolos. Gloriantur qui naturalem scientiam apprehendit in chartis, ut per hujusmodi gloriam saepe contemnat quis & gratiam, & per gloriam syllogizandi scientiam Sanctam Dei. Et in caelo habitare se credat, & comprehendere syderum omnem cursum, qui astrorum signa & vias, zodiacum & aequinoctialem circum, & epicyclum apexit in chartis, ut dum placentiarum naturam & cursum scire ac aequare se credant, iudicia proferant, unde velut futurorum enunciatores, secretorum Dei cognitores inaniter gloriantur. Sed vix hominibus semel, & vix iterum, qui ad gloriam in pellicibus scientiam aliquam didicerunt. Nam Herodis facti amici & similes, sed Christi facti sunt inimici atque rebelles. Implemus plerumque pelles male quaesita pecunia, & perfunctoriam cum Herode captamus gloriam, quando ad zonam bursa plena pendet. Et verè cum Herode Christum pauperem & egenum persequuntur, qui de plenae pellicibus gloriantur. Cingimus detractas linealiter pelles, & ex eis capita ornantur equorum, & quanto auro atque argento lunulato & semilunulato, contorto atque retorto, vermiculato atque dulseuto, ductuli atque fuso, & saepe irradiato coloribus figuris & imaginibus insignito, in clericis & laicis, praelatis & subditis, dominis & servis, quam meus sermo ipsa nequam experientia magis clamat. Et pauperum inopia in valle miserie plorat, qui in pellicibus his ornativis manifesta consumuntur inedia, quibus ex his tolerabilis esset vita. Herodiani sunt taliter pellicei glorioli, & Christi sunt contemptores, quoscumque figurat Herodes. Similiter calcamus ad inanem gloriam pelles, appositis saepe coloribus, & foraminibus multis factis, ut non so-

lum

lum in facie, sed in pedibus velut calceatus. pellibus conspicitur, & ad inspectionem suorum pedum ipsemet cogatur insecti, unde se sentit inanis gloriari. Herodianus est,

& suo modo atque more persequitur Christum, qui ad vanam gloriam, non ad necessitatem calceamentum huiusmodi portat.

Cap. VI.

De choreis.

Coaptantur sepe pelles ad tympana & cymbalafacienda, ut ex tactu vario multiplex & varius fiat sonus, ad cuius sonitum chorea ducitur hominum & mulierum, juvenum & puellarum, ut fiant anfractuosi processus. Ex merito, quoniam ab ipsis Christus derelictus est rectus, sine quo incessus omnis est tortus. Ex singulariter saltant, plerique, torquentes actibus membra. Et canentium variz declamantur ad sonum multa conformitate sonabilis, insensibilis, & volubilitate nimia vivz vocis. Ex quibus tanta & talis nascitur gloria, ut à pluribus & plerunque divina contemnuntur mysteria, & innumera fiant peccata. Dimittuntur sepe missæ, predicationes & divinæ voces in ecclesia resonantes, quando

pulsantur taliter tense pelles, & observantia dierum festorum à tractatam pellium gloria deturparatur. Plerumque castis paratis, ad bellum inducitur sonitus pellium, & ad huius soni gloriam fit interfectio bellicorum. Non competit Herodiana gloria Christianis, quibus est repromissa celestis. Non expedit gloria corruptibilis & pellicea, quibus incorruptibilis est repromissa divina. Non decet pellium gloriam querere in terris, quibus præsto est gloria in excelsis. Vide magnum & malum morale mysterium, quod exortum de gloria pellium, quam ipsius Herodes insinuat. Pelliceus gloriosus odit stellam, lumen veritatis abhorret, persequitur Christum doctorem veritatis, occidit infantes ut destructores puritatis.

Cap. VII.

De fornicatione.

Matth. 6.

Alaus pelliceus gloriosus fratris accepit uxorem, ut pellis pelle placita carnaliter potiretur, & repre-

henforem iniquitatis tradidit saltatrici, nec pellis aufertur à pelle.

Cap. VIII.

De incestu.

Ibidem.

Considera amplius Herodiadem pelliceam gloriosam, quæ filium præmonuit, ut caput sui argutoris ex-

petiret à rege suæ saltationis in præmium, quia incestum & luxuriam gloriosarum pellium arguebat.

Cap. IX.

De derisione.

Lucæ, 11.

Vide alium pelliceam gloriosum, deridentem in alba veste Christum,

amicum factum ferentis mortis sententiam super ipsum.

Cap. X.

De inani gloria.

Inspicere ulterius non omittas, quoniam alius pelliceus gloriosus occidit Jacobum, posuit & in carcere Petrum. Ergo contemplare attentius, quid superata gloria fecit, & nunc moraliter facit. Et persequitur Christum & servos ejus, destruit virtutem Christiferam & appenditias ejus. Nec in his omnibus bona naturæ damnamus atque confundimus, nec artis peritiam improbamus, sed gloriam absque Christo, & peccatum quod non est ex Christo, sed ex tali gloria læpe

oritur, reprobamus. Et inaniter & taliter gloriantes peccatores dicimus, Christi & vitæ suæ inimicos animo & doctrina sentimus, & ab ejus humilibus, castis & justis moribus dissonantes assensus, quoniam Christus horum omnium gloriam humanam atque mundanam non quædixit, oblatam renuit, suis sequacibus & Christianis omnibus, quibus adhuc ex Evangelio loquitur, interdixit & interdicat, & æternam & immarcescibilem gloriam repromisit.

Cap. XI.

De similitudine aliorum bonorum operum.

Altera coeli tuba, sylvestre rationale animal Christi virtutibus subjugale, deserta incolens, loca mororibus apta perquirens, indomesticabile hominibus, sociabile angelis, immortum nisi ad divinum imperium, Christi præco Baptistaque Joannes vox divinæ vocis, ad turbas ad eum venientes ut peccata per similitudinem, quibus tenebantur, removeret, ut ab eis peccatis ipsis & posteris fiat cautum, dicens: *Genimina viperarum, quis vobis ostendit fugere à ventura ira?* Bonum est, quod fugiunt, mali sunt, qui fugiunt, ut boni fiant, fugiunt. Unde ergo mali sunt, qui fugiunt? Quia sunt, genimina viperarum. Vipera enim species est serpentum, vi parturit viperæ, ac per hoc à vi pariendi sunt, viperæ appellatæ. In testamento enim veteri cingulum sacerdotis erat opere viperino, &

in Actibus Apostolorum manum Apostoli Pauli vipera invasit. Nam in eo, quod vi pariunt, eos signant, qui seipso violentant ad malum aliquod peragendum, atque aliis vim peragendi faciunt. Quoniam autem in veteri testamento cingulum fiebat opere viperino, colorem intendere voluit ille, qui dixit, ut nos sciamus velut vitia præcavescentes, quod illis fuerat imperatum ad constringendas corporibus vestes. Et ut fertur, in illo animali venenifero color æthereus ad superbiam, rubeus ad invidiam atque iram, albus ad omnem privationem virtutis, ut charta in qua nihil apparet depictum aut quomolibet scriptum, manum mordens Pauli, omnes, qui aliorum opera bona impediunt, plane monstrans ad ignem diaboli calefactos, ut Apostolica pareat historia,

Cap. XII.

De confidentia mala.

Et pessimæ deceptionis adiungitur peccato, qui confidunt in meritis præcedentium patrum carnalium & spiritualium etiam quantumcumque Sanctorum, meritis propriis non adjunctis, his solum exceptis, qui usque ad capacitatem virtutis & viri non venerunt. Proinde eisdem turbis Judæorum in

patris confidentibus meritis, talem confidentiam amputavit dicens: *Ne speretis dicere, Patres habemus Abraham.* Hoc est, ut non fidant in merito ejus circumcisionis factæ sibi tempore ejusdem promissionis. Quoniam nec ipsius, nec ullius puri hominis alterius merita sufficiunt ad salutem, nec ad aliquam aliquorum pecca-

peccatorum abolitionem, nec ad futurorum precautionem, nisi studia propria coniungantur. Quidenim profuit Cham, quid Ismael, quid Esau, quid Dinz, quod patres carnales habuerunt Sanctos? Quid Iudæ, quia Sanctus Sanctorum & magistrum habuit Christum? Quid multis subditis, qui Sanctos habuerunt prelatos? Quid successoribus omnibus, qui tot & tales Sanctos fide conspiciunt præcessisse, & sibi vim virtutis & morum studium abstulerunt? Sicut enim per divinam iustitiam unus peccatorum alterum non obligat, sic prædecessorum iustitia posteros à

malis non liberat, nec ad beatitudinem salvat. Ideo secutus adiunxit: *Facite ergo fructus dignos penitentiae* non in aliorum iustitia confidatis. Et sterilem à moribus Christianis vitam ad ignem iudicavit æternum, velut arbor infructifera igni tradenda temporali succiditur, dicens: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Ad idem pertinere demonstrans omnem levitatem, à qua est omnis operis boni fructus excussus, prout à paleis fructus ejus adiunxit: *Paleas autem combures igne inextinguibili.* Matth. 3. 10.

Cap. XIII.

De tentatione.

Post præconitam Evangelicam & præconem, ad operationem & legificationem ipsius iudicis venimus. Sed quoniam liber iste intendit potissimè de vitandis atque agendis moribus Christianis, omittentes ergo, quæ temperaliter & æternè, realiter & mysticè, differenter & variè, singulariter & propheticè, mala colligi possunt ex testamento veteri, ad claras malorum elucidationes nobis in quos vix! seculorum obvenit, in novo testamento factas solummodo intendamus, ad ipsa dirigentes odium cordis, actuumque cautelam, à verbis Salvatoris mala dissuadentis fumentes initium, cum nullum vitium à tempore innovationis ejus factæ per ipsum committi possit, nisi cum appetitur, quod appeti denegavit, aut cum committitur, quod prohibuit, neque virtus sui nominis & præmii sortitur effectum, nisi cum diligetur, quod ipse dilexit, & signo verbi & actus diligendum monstravit. Aut igitur, quod imitabiliter fecit (quia multa fecit, quæ non sunt imitabilia) sub præcepto aut fieri sine intermissione mandavit. Nempe ipse Salvator jam in ætate triginta annorum, postquam secundum altitudinem sapientie suæ mundo disposuit palam fieri, adversus diabolum in deserto relictus, in nullo sibi acutè tentanti præstitit assen-

sum, commonefaciens non relaxari ab aliqua professione virtutis, cum ex lapidibus panes non fecit, ad cibum jejunia non soluturus, nec aliquid per ostentationem fieri, cum de templi pinnaulo non more penniferæ avis volavit ad terras, servans in se naturæ hominis gravitatem. Et immane peccatum asseruit tentare Deum, cum recolit non tentandum. Tentat siquidem, qui ex humana sapientia & potentia & viribus à Deo collatis habet quid faciat, & his ligatis Deum invocans, aut tacens, periculis se committit, aut agenda per eum non agit, per alios fieri prætermittens, nec scuto se protegit ad contraria, alteri, aut Deo se protegendum committens. Breviter Deum tentat, qui quod sibi sit, & taliter expedit facere, atque incumbit, alteri & aliter se committit. Nec acquievit sacre scripturæ, quam sibi falso diabolum fuerat interpretatus, quia nefas est in scriptura sacra sensum habere distortum. Et divitias promissas contempsit, idololatriam increpavit, alicui creature cultum divinum prohibens exhiberi, solum Deum insinuans orandum. Erat his omnibus & in nullo diabolo, dum tentat, præfieri fieri declaravit, sed ex contrariis grande generari peccatum. Matth. 4. 1.

Matth. 4.

Matth. 4.

Luc. 4.

ET in exprobratione quam fecit Nazareth, item post egressum de deserto in Galileam, arguit peccatum curiositatis in expeditione miraculorum, quoniam dixerunt: *Quanta audivimus facta in Capernaum (in civitate Samaritanorum) fac & hic in patria tua.* Nam expetere miracula curiositas est, quæ peccatum est, quia his intendit, quæ non profunt, ea querit, quæ non expediunt, ea meditatur, quæ moribus Christianis & vitæ non conferunt, quæ in novitatum actione animum occupant, & à veritatis contemplatione suspendunt. Et visibilibus intenta prodigiis, corporalia facta conemita, invisibilibus & spiritualium consolatione privatur, & inutilia magnipendens ab utilibus fecerit. Et maxime isti tacite arguuntur, quia non petebant miracula fieri ad credulitatem, sed ad visionem, non ad intellectum, sed ad oculum, ac per hoc eorum infidelitas reprobat, quia non per verba iusta credebant, sed miracula curiosa querebant. Quæ quotiens à Christo & ab Apostolis facta sunt, quamvis facientium ostendat virtutem & virtutis operationem, tamen eorum, ante quorum oculos facta sunt, fidei ostendunt infirmitatem, qui aliter non credidissent, si miracula non vidissent. Sed ob hoc faciebant, ut ad fidem inducerent, aut inductos in fide solidarent. Sed hi Nazareth credituri per miracula non erant, & Christum in ani-

mo velut civem domesticum deridebant, cuius se dicebant parentes agnoscere, nec credebant ipsum esse divinum, quem inter eos agnoverant humano more nutritum. Idcirco Salvator prædixit: *Quia in patria sua propheta nemo acceptus erat.* Ex in fide viduæ Sareptanæ & Naaman Syriæ obedientium multis prophetis, ostendit quales esse vult qui miracula petunt, quales non sunt Nazareth, ac multi, qui querunt. In his eos insinuat peccatores, qui ad credendum per verba sive per miracula sunt in animo pertinaces. In quibus hominibus adhuc majus peccatum ostenditur, qui audita veritate amplius depravantur. Accidit sæpe ac evenit multis, ut qui ab aliqua iniquitate detinentur, audita veritate ad majora pericula moveantur, prout isti Nazareth fecerunt, qui repleti sunt ira & superbia, ubi ad veritatem & arguitionem debuerunt colla submittere, adjicientes ad malitiam cumulum, cum ipsum extra civitatem ejiciunt, & supra montem ad præcipitandum inducunt, eos ex damnatis moribus designantes, qui mente depravi sunt, & veritatem rectumque sermonem & dulcem reprehensionem ejiciunt extra mentes, & Christum & omne, quod rectum est, de seipsis præcipitant per superbiam montem, imo per mentem tumentem. Igitur qui legis hæc mala devota,

Luce 6.

Post beatitudinum declarationem, quæ nunquam audita fuerat super terram, increpavit divites & hujus mundi quomodolibet dilectores. Quos autem Salvator increpat, incunctanter oportet credere peccatores. Unde ait terrendo & provocando Salvator: *Pe vobis divitibus, qui habetis hic consolationem vestram.* Non divinam. Quorum enim

consolatio est humana ex electione atque affectu privantur divina: Quorum temporalis, privantur æterna: Quorum corporalis, privantur in anima: Quorum in via, privantur in patria: Quorum in naturalibus solum est consolatio. Et quoniam primum in generali montis prædicatione Salvator ad pauperes beatificum verbum emisit, sic à regione ad divites

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 501

divites primum increpationem in eadem predicatione offendit. Idcirco quæ in evangelio contra ipsos invenire poterimus, hic abque intermedio annectamus. Nempe frater quidam carne, qui adversus fratrem interpellavit judicem & diviorem omnium Salvatorem, qui non venit judicare, sed salvare: nec dividere, sed unire, increpationem accepit à Domino, se judicem & diviorem in talibus denegantem, adversus avaritiam verò & ejus insufficientiam verbum necessariz cautionis emisit. Et ut clarius innotescat, petitionem hominis & responsionem Salvatoris pariter audiamus: *At ad eum quidam de turba: Atrigister dic fratri meo, ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit: Homo, quis me constituit judicem aut diviorem inter vos? Dixitque illi: Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cujusquam vita est ex his, que possidet. Quid igitur per hanc sententiam nobis ista scriptura insinuat, nisi quia cum prima increpatione pro parte concordat? Dixerat enim: Vx vobis divitibus, qui habetis consolationem vestram voluntariam & privatam, non per voluntatem DEI & charitatem proximi, qua carens, & potestate propria & consolatione delectatus, frater iste precebat à fratre recidi, ut sibi esset proprius, qui debebat esse communis, & qui debebat esse unitus, divisus fieri appetebat. Divisionis & decisionis à proximis & propinquis causa divitiæ propriè existerunt. Sed quoniam anima una & eorum & consolatio una omnium debet esse in Domino, exequi, quod est dividere Dominus inficiatur, & vitam corporalem atque spiritualem, temporalem atque æternam in divitiis assens non haberi. Sed corporalis in productione nature, quæ in paucis aut modicis contentatur, & spiritualis verbo vite, & temporalis in divina providentia, quantum sibi placuerit prorogare omnium vitam, & in supernis muneribus constare æterna. Idcirco parabulam contra divites hic consolari querentes, de subita vite hujus extinctione subiecit: *Homini cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos. Et dixit: Hoc faciam, Destruam horrea mea & majora faciam, & illic congregabo omnia, que nota sunt mihi & bona mea, & dicam anime mee: Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos. Requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi DEUS: Stulte, hac nocte repetet à te animam tuam, que autem parasti cujus erant? Sic est qui sibi**

thefaurizat, & non est in DEUM dives. Igitur clarè vx divitibus hic consolationem habentibus. Sepultus autem in inferno dives insinuat, quanta mala divitum consolatio faciat. Et quia peccatores sunt, ad æternam maledictionem adjiciuntur, qui in mundo isto fœritatem querunt. Vx vobis qui saturati estis, quis esuriatis. Vx vobis qui ridetis modo, quis lugebitis & flebitis. Vx cui benedixerint omnes homines. Ergo vide, quam sit grave peccatum consolatio temporalis, cui pœna æterna succedet. Maximè verò prohibuit divitem fieri per usuram eum, qui cum divitibus hic renuit consolari, & perhorrescit alibi tribulari, ideo Salvator adjecit: Et mutuum date, nihil inde sperantes. Quia eo ipso usura constituitur, quo ex obsequiis necessario impendendis aliquid in corde speratur. Quod si non datur, peccator est, si verò datur, atque recipitur, peccator & debitor est, sive per spem, sive pactum additum aliquid sequatur ad mutuum duntaxat, qui mutuum dedit, quod nisi spe additi aut pacto formati aliter non dedisset. Et eo ipso liber sit à crimine, qui alicui mutuat, si non aliquid sperat etiam recipiens, siad datur gratitudine recipientis, quod non sperabatur in animo libere mutuantis. Sed quoniam difficile sit in hominibus atque repetitur, nisi quorum anima est perfecta virtutibus, ut alicui spe superhabendi non afficiatur, qui obsequium præstat, sed adhuc immunis est à peccato si superrecipiat, si spem superhabendi sic viciat in animo, quod si certus esset in ipso tempore obsequendi, quod nihil superhaberet, nihilominus subveniret proximo, dum eum, qui retribuit ad mutuum non sequatur majus quàm ante periculum. Nam ad gratitudinem adinvicem hominum natura, ars, mos & gratia nos invitat, nec ipsam excludunt, imo, ut foveant, mutuo se includunt, nec quod de gratitudine procedit in pace, recipientem obligat ad crimina. Etsi obligat recipientem propter desiderium plus habendi, ad restituendum debinum non constringit, dum liberè quis, quod rogatus fuit, impendit. Cavendum est tamen omnibus diligenter, ne dum retineatur apud indigentem, quod accepit in mutuum, is qui mutuum dedit, non accipiat ab illo rependendum, quia iusta suspicio oriretur aut judicium, ut ille saceret propter debnum, ille verò impenderet propter impensum obsequium. Et multi ex indigentia recipientes subsidia proximorum, timentes ne ab eis reauferatur, quod susceperunt, rependunt sæpè quod commodè nequeunt, Ac per hoc nun cognoscetursi, qui præstitit

Luc. 4.

Luc. 11.

Idem.

Luc. 16.

pe mercedis devicta in animo ex liberalitate, an ex pietate fecisset, & qui rependit, an ex necessitate hoc faciat, an bona & laudabili gratitudine motus rependat, nempe cognoscitur, si oblegens recipisset, quod præstint mutuum. Et qui habuit, solutus non teneretur ad debita. Ista enim non ad subversionem animarum, sed ad devotio-

nem & cautelam & discretionem fidelium, ne plus debito faciant aut timeant, enodamus. Sed quoquo modo se habeat ordo rei, misera est proculdubio conditio divinum, quibus tanta est difficultas ad supernum ingredi regnum, ad quorum comparationem, per foramen acus facilis sit transire camelum,

Cap. XVI.

Apostoli & predicatores sunt sal terre, lux mundi, lucerna domus Dei.

ET quia hæc & alia oportebat secundum dispensationem ejus, qui cuncta prospectat, mundo per viros idoneos nota fieri, per hoc siquidem ipse Salvator primum legislatores & evangelii novi futuros factores admonuit ad cautelam, ne fierent peccatores in seipsis, quos per doctrinam vitalem & novæ legis sacramenta oportebat in aliis abolere peccata. Et quamvis ad ipsos primos Evangelicos viros Salvatoris sint verba directæ, non tamen ab ejus sententia secluduntur evangelizantes & evangelici successores. Unde post increpationem divinum & mundanorum, ad ipsos apostolos atque discipulos declamavit: *Vos estis sal terre.* Habes insulsi mundi condimentum, habes discretionis Christianæ fructum. Quod si sal evaserit, in quo solietur? Habes instructuolum actum, habes doctrinæ defectum, habes discernendi usum infectum, *Et concalcetur ab hominibus.* Quia qui bonus non est, ad quod à Deo præordinatus est, ad alia signa inutilis est, sed mittitur foras divina sanciente iustitia, ut singularum malus luat poenas inevitabiles separatus, & vilipensione concalcetur ab aliis, qui seipsum constitutus in ordine sibi congruo vilipendit, ac per hoc grave peccatum esse asseritur, si vita doctrinam suam operibus non confirmet. Amplius autem cautos reddit factores evangelii sui Dominus & Salvator, locum invisibilem per doctrinam invisibilis mundi atque visibilis hominis per naturam eos appellans, atque constituens. *Vos estis lux mundi.* Diffusiva sui lux sine sui minoratione consistit. Argueretur ergo ista corporalis, si argutionem posset suscipere, si radios suos abconderet, quos indemnis posset emitte. Igitur fuissent illi primi; si fecissent, sunt peccatores posteri, si abcondant lumen doctrinæ indefectibile, quod à Domino susceperunt. Non enim lux utraque ad seipsam, sed ad alios est creata.

Et in publicis moribus argueretur, si civitas sita in montibus ad refugium ordinata, necessitas tempore à calamitate fugientibus clauderetur. Propter quod Salvator adjecit: *Non potest civitas abscondi supra montem posita.* Civitas refugii sunt apostolici viri, positi atque fundati supra montem Domini, qui est Dominus noster Jesus Christus. Quibus adscribitur ad peccatum, si se abscondunt in illo tempore, quo fugientes mundi, atque peccatorum calamitatem ipsorum refugium quaerunt. Nam ut lucerna in domo pro utilitate constituta communi, & sine mercede ad indigentes, peccatores offenderet eos, à quibus sub aliquo vasculo poneretur, inde Salvator ait: *Neque accendat lucernam & ponat eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo sunt.* Hoc est non abscondatur doctrina salvificans, neque ponatur sub modio, commodi videlicet temporalis. Ferè inexpectabile malum est, lucernam ardentem doctrinam Christi foras oleo Spiritus Sancti abscondere, ad cujus lumen indeficiens infinite possunt candelæ accendi. Magis autem libertatem à numeribus appetit ista lucernalis doctrina, quæ ad libertatem vitæ supernæ aequaliter omnes clamat. Et scandalizat, non vocat merces expectita pro doctrina, quæ non de humanis atque terrenis auditores reddit peritos, sed de divinis atque cælestibus facit ipsa scholasticos: quorum enim doctrina non est de corruptibilibus, pro mercede corruptibilia non quaerant. Nam si fecus esset, lucerna sub mercedis modio poneretur, & proximus offenderetur in doctrina. Et doctor doctrinam moribus contrariis solvens, insinuatam legem virtutum operibus turpans sic docens, ut agit, peccato damnationis adstringitur, ut etiam in ista, qua vivimus ecclesia velut sibi contradicens, aut histrio habeatur. Propter quod sequitur: *Et qui solverit nam de mandatis istis minimis, & docuerit sic domines, minimus vocabitur*

Matth. 9.

Matth. 9.

Luc. 14.

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 503

in regno celorum. Quia qui secundum quod relaxatus est, aliis propinat doctrinam, poenam meretur eternam. Et vocatur in ista ecclesia, quod est regnum celorum, velut

histrio minimus. Neque creditur esse, quod in supremo regno eum recipiat, nisi poeniteat, qui iustus est Dominus. Igitur qui legis hæc, mala devota.

Cap. XVII.

De non irascendo & non jurando, & de thesaurizando in celis.

Sane majores excellentiæ, ac præmi, evangelium esse præmonstrans, quam veterem legem, quæ in illa fatione, in isto sunt affectione prohibita, ex quibus vilipensis sunt nostra peccata. Unde nostrum iustitiam ad præcedentem abundantiorẽ præmittens, ubi dissuadebatur in testamento veteri homicidium cum poena, hic prohibetur penitus ira, quam sequitur iudicia, necnon & condemnatur iræ signum & Verbum cum dixit. *Qui trahitur fratri suo, reus est iudicio. Qui dixerit racha, reus erit concilio. Qui dixerit sature, reus erit gehennæ ignis.* Et Moechiam fieri iudicavit ex aspectu concupiscentia subsequente, quæ solum ex actu in lege veteri damnabatur. Permitterebatur tunc uxor dimitti cum libello repudii propter duritiam cordis Iudeorum. Nunc autem nisi causa fornicationis lex evangelica non concedit. Et moechia constituitur, si aliter dimitatur, & adulterium, si ab alio dimissa conducitur. De iuramentis autem ipse Salvator in sua lege proscipit seorsum à legibus antiquis. Inhibebatur expressum perjurium in antiquis, prohibetur omnis iuratio in modernis, illa solum excepta, quam ecclesiastica regula fieri pro necessitate permittit, & in regimine reipublicæ legum iustitia jurare concedit. Unde Salvator inquit: *Audistis quis dictum est antiquis, non perjurabis. Ego autem dico vobis (ad novam legem, quæ ad novitatem vocat) non jurare, sed sit sermo vestrus est, est, non, non.* Sæpe enim iuratio perjurii germen fuit. Et si ex Verbis Salvatoris vivificantem doctrinam advertimus, prohibemur bonis nostris vitia commiscere, ne bonorum operum iustitiam coram hominibus faciamus, cum dicit: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Quia sententia purgavit opera nostra ab hominum complacentia. Nam impossibile sit omnino secundum multitudinem divini iustitiæ, quod ex nostris openbus bonis duplici merito, scilicet Dei & hominum voluntariè gaudeamus. Væ igitur virtutum cultoribus, si virtus pro divinis assilens, & pro divinis data à bonorum omnium largitore, ex præmio

complacentia hominum sit humana. Humana profecto efficitur virtus, si gaudet complacentis hominum & humanis laudibus confoveretur. Et ne hypocritali malo foedarentur facta iustitiæ, paulo post dissuasit dicens: *Omni jejuniatis, non eritis ibidem, sicut hypocritæ tristes.* De hypocritis verò alibi tractanda suscepimus. Thesaurizare verò in terra exterminavit suo Verbo de cordibus hominum, cum dixit: *Nolite thesaurizare thesauros in terra* velut letale mentis malum insinuans multiplicari opere atque amore in pulvere terrenorum, qui super eorum in creatione accepit similitudinem, & in glorificatione consortium præstolatur. Et cum in eodem Evangelio servitium mammonæ dissuasit, procul fecit sollicitudinem superfluum infirmorum. Et ad pacatiorem habendam mentem, incerta iudicia de aliis condemnavit dicens: *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Poenamtalionis annexens, dicit: *In quo enim iudicio iudicaveritis, iudicabimini.* Et velut festucas aliorum peccata non graviora condemnare prohibuit eos, qui peccatorum male prementem trabem aliquando sensibilibus, plerumque insensibilibus supportant. Proinde vestri infructuosam arborem decidendam, peccatorem seipsum considerandum constituit, ut sterilitatem deviret, fructum verò faciat in salutem. Alio autem in loco similem sententiam prorulit, cum ficum per tres annos fructum non ferentem mandavit patetfamilias succidi, nam frustra occupat terram. Sic & Christianus non operans in fide trinitatis, in fructu virtutis cordis, oris & operis, in fide, spe & charitate, inutilis ejus vita persistit, qui merito flammis infernalibus est tradendus. Et in ingressu in Jerusalem frum habentem folia, & non fructus maledixit, & illa exaruit. Sic qui Verbis solum se nominant Christianos, opera debita non habentes, jam infernales effecti, nisi correcti non possunt sperare salutem, ad quam nec credi voluit posse sufficere sui invocationem & imperiosam confessionem, sua voluntate contempta, propter quod statim intulit: *Non omnis, qui dicit mihi domine, domine, intrabit in regnum celorum.*

Cap.

Faciendum est non solum audiendum Verbum Dei.

Auditorem verò Verborum Domini, non factorem, stultum vocavit Christus omnipotens in doctrina, & omni stabilitate carentem, & impotentem resistere ad contraria, cum dixit: *Et omnis, qui audit Verba mea, & non facit ea, similis est viro stulto, qui edificavit domum suam super arenam. Et descendit pluvia, & ventrunt flumina, & flaverunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina ejus magna.* Frustra docetur, si non discitur: Frustra discitur, & auditur, si non ob causum, qua est, quid docetur & discitur. Habet enim omnis scientia finem. Finis scientie semper est idem eodem modo se habens, & qualis est scientia, talis est finis ejus. Rhetoricæ finis est rhetoricum efficere, ac etiam arithmeticæ arithmeticum, & similia est de reliquis dicere. Docentis verò & audientis finis, per intentionem & actionem à fine scientie potest esse diversus, sepe verò scientie & addiscentis finis est unus atque idem. Sed dimittamus Platonicas & Aristotelicas scholas, quamvis plura nobis possent conferre bona, nec intentionem scientie seu addiscentium perferuntur. Redeamus ad scholas supernaturales, superintelligibiles supernaturaliter docentis philosophi nos Christi. Christus est doctor in terris insonans auribus, coram vero de coelis illustrans, qui docet homines supernaturalem scientiam. Et beatus (inquit David) quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Et utilis docet, ut isaias prophetaverat: Ego Dominus Deus tuus, docens te utilis. Ob hoc autem docet, ut fiat, quod docetur. Non enim theologia aliquem beatum facit, nisi redacta fuisset in actum. Nec enim Paulus summus theologus beatus factus est, quia scivit, sed quia fecit, quod scivit & docuit. Influxit imperitos & indoctos Apostolos Spiritus Sanctus, nec propter hoc ascendissent superna, si

theologiam ignaviter tenuissent, nam fuissent stulti, quod irreprehensibilis sententia Salvatoris enunciat: Qui audit, & non facit, similis est viro stulto. Finis igitur divinorum Verborum exultans ad finem, est scire per infusionem, aut per auditum. Omnis enim scientie finis est facere, scire propinquior tamen, perceptorum verò divinorum verborum finis iterum expectans alium finem actio est, ex qua ornamentum virtutis nascitur faciens, acceptus factus omnium regi regum. Huius verò finis, post quem nullus finis, & ad quem debet esse omne initium, medium, & quivis alius finis, beatitudo est, quæ solus Deus est. Stultus ergo est, qui audit non faciens, propter carentiam debiti finis. Cujus similitudinem stultitiam ipse Salvator insinuat: Stultitia est condemnabilis, super arenam velle domum construere, caret enim fundamento, quo non firmiter jacto, domus non confurgit in altum. Et si forte confurgit, subdita est ruinæ, ut etiam ipsi, & habitatori ejus non posset esse remedium. Stultum est igitur laborare in vanum, expensis perdere, seque mancipare ruinæ. Arena enim significat multitudinem innumerabilem peccatorum, & rerum appetibilem gravantium leves hominum mentes, in qua absconditus est Ægyptius mortuus à Mose, peccator tenebrosus damnatus à lege. Domus ædificata est voluntas in his quiescere, habitare, protegi volens. Sed pluvia illuminationum multiplicium & deceptioinum, huius aeris potestatum, & flumina mergentia in mari damnationis sine intermissione defluentium malorum, & venti tentationum, vanitatum & invisibilium agitationum, irreparabilem fecere ruinam in magnam culpam, ut ab illa ruina major fiat in prenam, quam reparasset divina facta doctrina. Igitur, qui legis hæc, mala devota.

Cap. XIX.

Reprehenduntur non suscipientes predicatores, nec eorum doctrinam.

AD æterni regni predicationem & promissionem plures misit, & mittit, immisericordius damnans sententia Verbi sui Dominus non recipientes regni æterni doctrinam, quàm Sodomitam & Gomorrhiam. Ex quo nobis innuitur, quàm sit grave peccatum ex iniuncta pœna, non recipere supernam doctrinam.

Animam in membranis rationis, & char-
tulis actionis. At etiam tunc discipulis,
quos ad superni regni prædicationem mit-
tebat. *Et qui-que non receperit vos, ne-
que audierit sermones vestros, exentes for-
as de domo, vel civitate, excutite pulverem
de pedibus vestris in testimonium eorum.
Amen dico vobis, tolerabilis erit terre So-
domorum Gomorrbearum in die iudicii, quam
hæc civitati.* Recipiendi sunt superni regni
doctores, audiendi sunt divini sermones,
nam qui non recipiunt, non recipiuntur,
& qui non audiunt, non audiuntur. Et
quod jubetur de pedibus excutere pul-
verem inhærentem, eorum reprobationem
insinuat, ut qui aures & animas non de-
derunt ad verbum, nihil eorum retineatur
ad usum. Sed pulvis in testimonium ex-
cussus, eos declarat inexcusabiles, pro qui-
bus sunt tolerandi labores. Hærens pedi-
bus lutum, signum est viæ inmensæ, & la-
boris eorum, qui annuñciaverunt, quod
nec excusari possit, quod non contempro-
res audierunt. Sed excutitur in testimo-
nium à pedibus, ut ita credantur abjici,
excuti & segregari à consorcio beatorum,
qui pro Deo & proximo laboraverunt,
quemadmodum pulverem hujusmodi ex-
cusserunt. Et quia excussio pulveris fit
post quietem laboris, ita peracto mundi
fine, mali separabuntur à bonis in legibus
moralitatem & unitatem non acquirat. Et
maledictionem suscepit terra in Adam ex
operibus ejus, quia non obedivit Deo;
In signum maledictæ terre in corporibus
illorum excutitur pulvis contra eos, qui
non obediunt Christo. Et velut pulveres
terrena fecerant & in pulverem reversus
ostendit, similiter & levitatem eorum,
qui divinis non gravidantur sermonibus,
qui sic rapiuntur à malis cogitationibus,
& peccatis, & penaliter rapiuntur à de-
monibus ut pulvis à vento. Necnon in
memoriam resolutionis per mortem ex-
cussio fit pulveris, ut qui non divino amo-
re ac cœlesti promisso moventur, saltem
timore resolutionis in pulverem conver-
tantur, sequanturque Christum, cujus vir-
tute corpora resoluta resurgunt, aliqua in
communione cœlestis beatitudinis, ali-
qua verò ad præmiam æternæ damnationis.
Sed hoc trepidè animum pulsât, quod pec-
catoribus contra naturam remissus sit in
die iudicii, quam eis, qui non recipiunt
doctores & sermones regni superni, scilicet
incarnati Verbi Domini nostri JESU
Christi. Sed avellatur breviter questio à
cordibus hominum. Quoniam omne pec-
catum contra naturam, aut contra spiritum
Sanctum, ut audeam dicere, negat

B. Sanctum de Cassia Com. in 1^a Evang.

omnipotentem Deum, & ejus filium in-
carnatum præponderat, & nolle acquie-
scere veritati, aut nolle respondere cœle-
sti, atque ad cœlestia nos vocanti & præ-
roganti veniendi viam, tribuenti perve-
nienti gratiam, ædificant per passionem,
& cruce, atque virtutes conformes ad cœ-
lum ascensionis scalam. Nam acquiescere
veritati & respondere vocanti, nullum ad-
mittit vitium, & quantumcunque ma-
gnum excludit omne admissum, & cor-
rectio sequitur, si obediatur veritati, quæ
à Deo in hac vita volenti nemini denega-
tur. Et cum argueret turbam, quod ne-
que ad prædicationem Joannis Baptiste,
neque ad suam movebantur, sed Joannem
non manducantem neque bibentem de-
monium habere dicebant, non quod o-
mnino Joannes non comederet, sed divi-
sus ab hominibus, divinus ab epulis homi-
num, sylvestribus pascetur efca, ipsum
autem Jesum manducantem & bibentem
& cum hominibus converstantem. Appel-
labant voratorem & potatorem vini, pec-
caturum & publicanorum amicum, ex eo
quod ab illo publicano convivium susce-
perat, quem a telonio vocaverat, & à Za-
chæo publicanorum principe non invitatus
invitati quærebat, ac etiam antequam vo-
caretur, se apud eum mansurum obtu-
lerat, præter eos, qui tunc taliter fenserant
nostri temporis malè morales arguit, qui
à nullius Sancti solitani aut domesticæ præ-
dicatoris eximii, aut boni rustici exemplo,
neque doctrina moventur, sed eos lace-
sunt injuriis, diffamationibus & crimina-
tionibus falsis, & omnia recta perverserunt,
ac de omnibus necessariis bonis
actibus damnata suspitione malum existi-
mant, & sinistra murmuratione loquun-
tur, quod si quis solitudini studet, quod
deceptor aut hæreticus est, si convertitur
in ceteris, quod familiaris est, si vacat hu-
militati, quod hypocrita est, si silentio &
orationi, & paci, & vigiliis, & religioni,
quod singularis aut deceptor est, si absti-
nentia, & macerationi carnis, quod indi-
ferentis est, si recreationi, quod gulosus
est, si patientia, quod nmidus est, si ju-
stitia, impatiens est, si simplicitas, fatuus
est, si prudentia, malitiosus est, si maturi-
tate, phlegmaticus est, si jucunditati, dis-
solutus est, si fucietati, secularis est, si
aliorum correptioni, præsumptuosus est,
si prædicationi, appetitor laudis est, si de-
sistit, remissus est, si habet gratiam homi-
num, adulator est, si adulationi renuit, super-
bus est, observantiam puram temeritatem,
quietem relaxationem appellant, si fortitu-
dini, temerarius est, si temperantia stulti-
tissimus est.

S s s

Cap.

stem, & in divina matricula inter angelos fecerunt scribi mirabiliter in terra degen-tem. Ostendunt miracula existentem in agente virtutem, aut in recipiente prahabitam fidem, aut animaverunt ad creden- dum, quod non erat creditum, seu vide- batur impossibile ad credendum, sed ipsa penitus non fecerunt aliquem cælo di- gnum, nec meruerunt habere consortium angelorum, qui nunquam visibiliter mira- cula visibilia operati sunt, ex quibus sal- varentur: Non suscitaverunt mortuos, non illuminaverunt cæcos, non munda- verunt leprosos, & similia, quæ & hu- mana mens miratur, & magnipendit. Sed inseparabilis charitas firma & immutabilis adhæsiō ad creatorem eos fecit esse bea- tos, desuper divina largitione supra meri- tum respondente diffusa. Et si legitur in veteri testamento multos angelos appa- ruisse, multaque sæculi, beati enim erant confirmati. In cælo scripti erant, pro- pterea, quæ divino jussu faciebant, non amplius in cælo senescebantur. Prædesti- nato non quaerit, ut periciantur miracu- la, sed virtutes. Nulla miracula fecerat Virgo. Quindena Deo per virtutes pla- euit, & in sua vita nullum miraculum le- gimus fecisse. Joannes Baptista vivens nulla fecit miracula sensibilia, & bap- tizavit Dominum, & commendatur à Christo inter natos mulierum, & per martirium iterum magis placuit. Non fecerunt mira- cula innocentes, & constituti sunt ante thronum Dei. Abluti baptismate pueri decedentes ecclesiæ regna suscipiunt. Plu- ra miracula legimus post Sanctorum mor- tem, quum viventes ostenderant, quæ si adscribent cælo Sanctos, superascenderent semper, & augerent ipsorum meritum post decelsum, ac etiam præter virtutum opus daretur præmium, & post confirmationem haberi arbitrii gloria adderetur. Et si ex- pectant glorificata corpora, quæ non ha-

bent, expectant & alii, qui miracula non fecerunt, sed neque in via, neque in pa- tria miracula mentum faciunt. Memento nempe Salvator non gaudere de miracu- lis suis Apostolis & discipulis suasit, in Christianis virtutibus eos firmans, quæ potissimè illis dux principaliter erant, ab- dicatio penitus omnis mundi, & ipsius se- quela irretroveribilis firmata in obedi- entia usque ad mortem. Et Christo cum Apostolis & discipulis personaliter gerentes in eis ducatum, nullæ majores de illis scri- buntur actus virtutes, quàm abdicatio & sequela in obedientia Sanctæ Christi. Et ut de prima taceam, in moribus Christianis nulla major est virtus, quàm sine ex- ceptione obedire Sancto prælato. Hæc enim omnes virtutes includit, castitatem, abstinentiam, orationem, paupertatem, silentium, exercitium, etiam ipsam mor- tem includit. Nam Sanctus Sanctus exis- tens, nisi Sanctum non præcipit, imo semper Sanctum præcipit, & qui Sancto obedit, Sanctus est. Et hoc est unde A- postolorum & discipulorum, & omnium Salvandorum nomina scripta sunt in cælis, de quibus per inobedientiam angeli apo- stæ sunt dejecti. Ac per hoc in his ver- bis omnis Spiritualis superbia de divinis charismatibus, donis, virtutibus, revelatio- nibus, apparitionibus, visionibus quan- tumcunque venis à Christo reunditur, ne id, quod est divinum, ex nostro fastu su- perbia in æternum veretur supplicium. Quæ tanto periculosior est, quàm cor- poralis, quanto spiritibus apostolicis ma- gis est similis. Qui non de corpore, quod non habent, neque de corporalibus, quæ fortè nondum facta erant, & si facta, per eos facta non erant, sed de spiritualibus, quibus vigeant iniquè contra Deum us- quequaque fecerunt, Igitur, qui legis hæc, mala divita.

Cap. XXI.

De morte corporis non timenda, & cruce accipienda, & omni- bus renunciandis.

NEmpe eum duo sint maximè, quæ causa damnationis, si per- vertantur, aut causa salvationis, si debite teneantur, existunt, necnon occasionēs sunt malorum atque bonorum, ex quibus ejuslibet, qualis vita fuerit, judicatur, timor videlicet & amor, ideo Salvator illorum timorem à cordibus

excussit hominum, quo iusta vita perver- teretur ipsorum, aut non caperetur ipso tonante in cordibus suppositorum. Ideo dixit discipulis suis Dominus & magister: *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, ani-* *Matth. 10.*
nam autem non possunt occidere, sed eum ti- *Lucas. 12.*
metre, qui corpus & animam potest perdere in
gehennam: Et Lucas refert: Dico vobis

B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.

S s s 2

amicis meis, ne terrenam ab his, qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quæ faciant: Et alibi: Nolite timere populus grex, quia complacent patri vestro dare vobis regnum. Hoc videlicet innuens propter timorem hominum, nolite peccare, dimittendo justitiam, veritatem, sanctitatem, virtutem, sanctamque in moribus vitam. Sed ne forte quis diceret, fidem, spem, charitatem, veritatem & sanctitatem in animo servo, sed timore perterritus hominum, ore aut opere intermitto, illico Saluator adjecit: *Omnis ergo, qui me negaverit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cælis.* Quam negationem non solum ad eos, qui comprehensi ab infidelibus, timore percussi se negaverint Christum, sed ad eos, qui moribus & vita ejus Evangelio non consentientibus, atque discordibus non concordant. Hinc ad Titum scribens Apostolus, ait: *Consistentur se nosse Deum, factis autem negant.* Igitur non imminuto æternis adjicitur flammis, qui aliquo timore pavescens negaverit virtutem, aut virtutis autorem, aut per iniquitatis operationem servum se proficitur diaboli & peccati, quia, qui facit peccatum, servus est peccati. Hoc timore devicti Apostoli negaverunt Christum, Petrus maxime juramento, ac sub anathemate denegavit. Multi sancti timentes prodere partem vitæ, totam negaverunt vitam, penam temporalem timore vitantes, incurrerunt æternam: Pecuniam diligentes, timore ne perderent, negaverunt justitiam. A vitiosa lygatione separari nolentes, timore negaverunt vitæ viam, ne displiceant, quibus placere affectant, negando quod justum timore obsequuntur ad placitum, corrigi aut reprehendi timentes, negant verum ad velamentum ipsorum submitiendo falsum. Indubitanter in omnibus Deum negat, qui non Dei timorem, sed hominum suum posuit ante conspectum. Quo sua doctrina pulso præsonibus, continuo ad improbationem & divisionem illi citi amoris se contulit, dicens: *Nolite arbitriari, quia venerim pacem mittere in terram: Non enim veni mittere pacem, sed gladium.* *Veni enim separare filium adversus patrem suum, & filium adversus matrem suam, & naturam contra naturam suam, & inimici hominis domestici ejus.* Amor verus nunquam est sine vera pace, pax autem vera, similiter sine vero amore non est, quorum agitur actus in Deo & propter Deum, & in finem omnium Deum. Est autem quidam amor illegitimus, qui à pace mala fortitur originem. Similis est reperire

pacem, quæ infectum fovet amorem. Ad quam pacem mittendam in terram, ut ejus amore homines copulenter, Saluator denegat se venisse, alias autem contra se ipsum Saluator verba protulisset contraria, cum dicit: *Pacem meam do vobis, pacem* Joan. 19. *relinquo vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Ubi luce clarius patet, esse pacem diversam Dei & mundi. Unam dat, atque jure hereditario dimittit servis suis: Alteram, velut nequam denegat sequacibus suis. Nam pax, quæ tantum homines copulat, ut à Deo sejungat, discordia est, & perversa justitia, æternaque bella nanciscitur, ut naturæ atque doloris bellum nunquam pace, aut alterius victoria finiarur. Ac per hoc nobis & ecclesiastice consulens, ad talem pacem gladium divisionis apposuit, cum dicit: *Non enim veni mittere pacem, sed gladium.* Ephes. 4. *Scilicet Verbum pirtus pertingens ad divisionem talem necessario faciendam, quo emendo tunicam vendere jebentur Apostoli.* Gladius Domini etiam judicium veritatis, & cognitionis, atque discretionis inter bonum & malum, & bonum & melius, melius & optimum, ut electio subsequatur. Quo gladio Salomon in duabus mulieribus amorem verum & falsum invenit. Quo gladio post benedictionem sibi à fratre surreptam, vivendi remedium remansit Elau. Quo gladio fit separatio ab imperfectè amatis, imò à passibiliter & vitulè dilectis. Veni enim separare filium adversus patrem, &c. Ut pietas in majori pietate vincatur, & amor à valentiori amore superetur. Et inimici hominis domestici ejus. Sed ne quis crederet Salvatore nostrum Dominum Jesum Christum fontem vivum amoris & dilectionis, odium voluisse immittere, omnemque auferre amorem naturæ, & infusa desuper gratia Christiana naturam amoris suis videretur privare munibus, continuo velut omnium provisor & modifactor adjecit: *Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me dignus.* Igitur non immitit odium ad proximum, ubi alias præcepit diligere inimicum, nec condemnat jura naturæ creatæ, quam ex amore creavit, quam legibus adinvicem stringit amoris, sed duos amores constituit, hominis & Dei, amorem Dei creatis, gubernantis, redimentis & beatificantis, amoris hominum voluit prævalere, ut unus non extinguatur ab altero, nec alter impediatur ex altero, sed alteri præferatur, alter alteri subiciatur, ut servata lege justitiæ, qui per omnia est præstantior,

stantior, in omnibus ex amore fit potior, omnibus creatis quocunque jure diligendis etiam thippiis, e una regione constitutis, soli Deo, cui est omnis honor & gloria, confutro in altera, ex aliqua causa quomodolibet suadente oporteret indicere bellum, Deo servare pacem, tenere fidem, offerre placitum, bellum cum creaturis, pax & fides Deo & sibi suum placitum offeratur. Ut si aliter fieri nequit, propter Deum dimitatur proximus, sed propter proximum non dimitatur Deus. Nam omne jus tota creatione in unum conveniens, fœdera Dei & hominis solvere nequit, sed justitia propter Deum creature tonus fœdera solvit. Veruntamen divina bonitas tolerat cum suo inculpate omnes subiectos amores, si sui amoris per eos nequaquam jura fraudentur. Et si sui amoris non impedire debitum, omnem amorem sustinet in propinquum. Vult etenim Dominus omnes dignos diligere, cum diligere, & propter eum & in eum & ad eum, ut quod sibi debetur, primo reddatur, & dum redditur proximo debitum, ipse non offendatur. Comparativè quippe locutus est de amore non extinctivè. Inquit enim: Plus quam me. Ubique verò comparatio est, ibi alicujus qualitatibus participatio necessariò noscitur à duobus aut à pluribus, ut ab uno per magis, ab altero participetur per minus. Unde amor noster quidam nostre mentis est qualitas, cujus participationem ex omni & tota justitia exquirat sibi maximè Deus, ad proximos aut propinquos fieri per minus permittit atque concedit, ut diligamus, quos ipse diligit, quos etiam & creavit, atque redemit, ut conformitas sit nostri & divini amoris. Summè cavendum, ne, quos diligere permittimur per naturam, jubemur, atque juvamus per gratiam, quod in eis non diligamus malitiam. Et si de teipso amoris compagatio fieret, teipsum despice propter Deum, & inferas tibi bellum, si expedit, propter Deum, ut pacem serves ad eum, ut nec ad Deum bellum, & pax sit ad teipsum. Proinde, quia proprius amor omnem bonitatem exterminat, & omne malum committit, Salvator adjecit: *Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Hic per crucem ante tribunal divinæ justitiæ propriis condemnatur amor, velut omnium malefactor & corruptor virtutum. Hic unita dividit, divisa uniri non sinit, fidem nemini servat, nullum, nisi per reciprocum diligit, hic tyrannos fecit in civitatibus, seditionem excitavit in urbibus,

partialitates fecit in provinciis atque regnis. Hic scandala feminavit in Sanctis cœnobitis & monasticis viris, & regulares irregulavit. Nescit ferre injuriam, facere novit, denegat parentibus indulgentiam, turbatur si non recipit. Quod est commune, vellet sibi appropriare, & quod est proprium, nunquam in commune deducit. Nunquam nisi propriis utilitatibus gaudet, atque sumatur. Omnes nihilipendit, sibi timens minui, nescit aliis impartiri. In judiciis pervertit justum, in causis honestum, contentionibus deservit, ut appareat singularis, sibi placens non curat aliis displicere. Commune postponit proprio, & communis unum proprium præferit. Omnium depopulationem non curat, si eum non tangat. Proprius amor procul pellit patientiam, orationem & abstinentiam & vigiliis execratur. Omnes odit labores, præter illos, qui suam peragunt finem. Decollat obedientiam, subdi nescit, regulam non vult. Voluntate propria delectatur, quærit laudem, agit & loquitur per contentionem cordis, & corpora reliquit disciplinam, seipsum vitiosè fovet de rebus non vitiosis. Qui pro eo dicitur proprius, quia omnia sibi appropriat, gratiæ nihil tribuit. Ipse sibi Dominus & servus, prælatas & subditas, magister & discipulus, sibi sessor & equus, sibi prudentia & justitia, fortitudo & temperantia, lex & æquitas, judex & advocatus, motor & motus, bonæ naturæ regulis & gratiæ disciplinis irregularis, ad nil aliud nisi ad seipsum zelatus, cuncta facit & perficit. Et omnia sensualitati & propriæ voluntati adversa, reputat tormentum & crucem. Idcirco per crucem perverſe diligentes, imò sine exceptione omnes invitat, dicens: *Qui non accipit crucem suam, scilicet abnegationem proprii amoris & proprii corporis afflictivam, sicut ego accipere meam, mei patris solum voluntatem perficiens: Et sequitur me, non suas concupiscentias, non est me dignus.* Merito Salvatore indignus efficitur, qui etiam vita & moribus, intentione & animo, prout ab ipso in agonistica virtute contenditur, non iectatur. Ut autem non claudatur, sed apenatur via notitiæ idiotis & sciolis, proprium & nequam amorem à vero amore Christiano atque aliis certis regulis, prout Dominus donaverit ipse distinguam. Post increatum & supernaturaliter existentem amorem & optimum, & DEUM totum & totum bonum extra & intus, supremum & infimum, non localem aut fixurum, sed superiarum est quidam

naturæ conditæ universalis amor secundum minus & plus distributus in rebus, aspicimus primo in conditorem ejus, cui additus est, velut in conservare volentem id, quod est, & id, quod amat, aut amare potest. Et indita natura omnibus à Deo scienter & non scienter, rationabiliter & aliter, suo modulo appetit conservari. Ergo natura fertur per amorem intellectum, & non intellectum, in eum, qui conservare aut ad meliora perducere ipsam potest, qui magis in hominibus, maxime in angelis viger ad DEUM, & ad seipsos, & inter seipsos, & pro seipsis, & in seipsis, velut similitudo naturæ, ac etiam voluntatis. Et ex natura contigit, quod simile appetat simile; amor autem perambulat appetitum. Est amor qui propagationem sequitur, qui ex cursu bonæ naturæ diffunditur à progenitoribus in genitos, & à genitis in genitores refunditur, sed non æquè dilatur ex eodem cursu in lineas transversales, qui per tantum minuitur, in quantum in primis gradibus elongatur, nisi conversatione refocetur, quæ sæpe amorem sanguinis vitæ. Est & gratiæ, qui amore conditæ naturæ sociatus, ipsum illuminat, dirigit, & exorbitare non sinat, qui præter directionem divinæ voluntatis nihil diligit dilectum, si quid ad ipsam refert, qui turbati nescit, sustinet, & tolerat, nihil nisi rationale amat, aliis utitur prout necessitas postulat. Totus latus in DEUM, cum mensura fertur ad proximum, & qui supergrediens naturam etiam intensa morte non relinquit honestum, nec amittit religiosum, & naturæ corruptæ amorem

in nullo sibi patitur esse collegam. Postquam est amor naturæ corruptæ, qui vitiose afficitur ad omnia objecta, qui colligatur plerumque ad unum magis, quam alium maculose afficere faciat, & objectarum qualitatibus forinsecus oculis & in animo unam magis illam istum amplius illum impatienter concupiscere cogat. Necnon & mercede causatus amor ad hanc spectat, finaliter non fuisset amor, qui dissolvitur eradicata mercede, similiter & contracta societas sine respectu omnia legitime ac iustissime federantis diutine roborata, germinavit amorem peccatorum tenebris obvolutum, qua suspensio ejus sæpe solvitur vinculum. Ac per hoc luce clarius patet, amorem bonorum naturalium esse à natura, sed timet adversa amorem bonorum gratialium esse à gratia, sed sustinet pro suis bonis adversa, & si contingat, mortem suscipit in perfectis, amorem passibiliter virtuosum esse à natura corrupta, de cujus progenie proprii amoris mala suboles oritur, qui nunquam est ad virtutes, sed ad opposita ipsarum, & bonis naturalibus abutitur, sed neque cum amore naturæ creatæ, atque cum amore gratiæ participium habet, quamvis bona naturæ perversè diligit, utaturque præter legem DEI, sua lege contentus. Qui quanto in aliquo colligatur ardentius, tanto agit perversius. Habes malum timorem, habes & malum amorem. Igitur qui legis hæc, mala devota, quia quotquot damnati sunt, isto prævio perierunt. Tolle ergo crucem, sequere te vocantem.

Cap. XXII

Quomodo omne peccatum remittitur, blasphemia vero in Spiritum Sanctum non remittitur, neque hic, neque in futuro sæculo.

Mat. 26.
Marc. 3.
Luc. 12.

AD peccatorum autem numerum subsequenter adiunguntur, qui virtutem divinam atque Christianam demoni tribuunt, nec credunt adesse hominibus potestatem per gratiam, quam non habent utique per naturam. Et quod magis homines dicunt potestatem habere à diabolo, quam à Spiritu Sancto, qui per hoc cognoscuntur, quo Salvatorem nostrum demonium ejicientem, in potestate diaboli scisse dixerunt, pro eo quod purum videbant hominem, quem David secundum carnem filium asserabant. Quam infelicitatem Salvator nosse non solum anthontate, sed rationibus improbat,

asserens in hominibus veraciter sibi subjectis, non per naturam, sed per collatam gratiam virtutes posse resplendere divinas, in ejectione demonum, & expulsionem languorum. Sed ad peccati accrescit cumulum, quod demoni attribuebant, quod erat divinum. Divinum est propulsare infernales atque æreas potestates, & ipsas expellere ab obsessis, quia licet in seipsis sint usquequaque discordes, fugati à seipsis non possunt à corporibus & locis, quæ Deo taliter permittente invaserunt. Et quoniam hæc aliter asserere peccatum est blasphemæ, ideo ad ejus improbationem &

peri-

periculi eventionem se transtulit, dicens : *Ideo dico vobis, quia omne peccatum, & blasphemia remittitur hominibus, spiritus autem blasphemie non remittitur. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis remittetur ei, qui autem dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Latet sub litera intelligentia differenda verbis non paucis, & primo aspectu affert difficultatem, quam per differentiam expedit remove, quam si applicabimus ad personas illius temporis, qui audierunt, & pro quibus dicta sunt verba, levis enodatio, si verbis ad nostra tempora, sensus incumbit subtilior. Aliud est peccatum, & blasphemia, aliud spiritus blasphemie, & aliud est peccare in incarnatum Verbum, aliud in Spiritum Sanctum. Nam peccatum refertur ad actum, blasphemia ad verbum, spiritus blasphemie ad intellectum. Peccatum ex opere, blasphemia offendit ex ore, spiritus blasphemie offendit ex corde. Remittitur nempe omne actuale peccatum, si poenitentia sequitur. Remittitur blasphemia, quæ ex odio, aut ex ira, sive ab incuria loquendi, aut impetu non retento defluerit, si tamen causa mali effectus fuerit jam remota. Spiritus blasphemie, mala intelligentia, mala voluntas, mala suspicio, atque incredulitas, odium, & derogatio in affectu non remittuntur, nisi radicibus evellantur, ut talis spiritus blasphemie non dimittatur, si peccatum adsit, aut ipsa blasphemia, & versa vice omne peccatum, & blasphemia dimittatur, si spiritus blasphemie non adsit. Sed de seipso, & pro seipso, contra ipsum loquentes Salvator videbatur verba proferre, propter quod secutus adjunxit : *Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo neque in futuro.* Ut si adversus Christum incarnatum pro suis moribus aliquid diceretur incongruum, prout ejus mores fuerunt à pluribus condemnati, quia vorator carniū, amicus publicanorum, demonium habet, seducit turbas, non est hic homo à Deo, quia sabbatum non custodit, & his similia, correptis levis est venia. Et in nostro tempore plures indebitè Christum laceſcunt, qualiter sic vultus natus, quare circumcisus, quare presentatus in templo, quare fugatus regno, quare baptizatus, quare fami expositus, quare tentatus, lachrymans, quare orans posttratus, quare ligatus, quare passus & mortuus. Si verus erat Dei

Filius, nonne poterat aliter redimere genus humanum, absque eo, quod talia operaretur, & tam crudeliter pateretur ? Sed omnia hæc veniam leviter sortiuntur, si non peccatur in Spiritum Sanctum. Sed si quis contra Spiritum Sanctum dixerit verbum, non remittetur ei hic, neque in futuro. Si quis Christum hominem ex Spiritu Sancto dixerit non conceptum totius nostre fidei destruit fundamentum. Et sine fide impossibile est placere Deo, atque peccata remitti. Nam Spiritus Sanctus supervenit in virginem, & quod in ea inventum est, non ex humano semine, sed ex Spiritu Sancto est. Qui contra hoc sentit aut docet, loquitur contra Spiritum Sanctum. Et qui, quod est Spiritus Sancti, attribuit demoni, similiter facit. Dixerant ipsi non in Spiritu Sancto, sed in Beelzebub Christum demonia ejicere, quod est blasphemiam irrogare. Sed ommissis intelligentiis plurimis, ad duo, quæ hic videntur gravia revertamur. Dictum est spiritum blasphemie non remitti, & contra Spiritum Sanctum dicere verbum, non remitti in hoc seculo, neque in futuro. Blasphemiam adversus homines dimittamus, & juxta verborum intensionem sequamur auctorem. Non enim eatenus in Deum quatenus in homines blasphemiam irrogatur, quamvis per similitudinem unus possit ad cognitionem alterius ingredi. Blasphemia nomen est græcum, quod una prolatione latine multiplici mala sonat, quæ per negationem & affirmationem prout Dominus dabit, ipsam declarabo legentibus, ut ex blasphemia hominum possimus advertere, quid sit blasphemare Dominum Deum. Dicere homini, vah ! volare non potes, ignem non vales illatus contingere, fœcis pedibus super aquam incedere, mobilem facere per contactum stabilem terræ molem, nulla blasphemie injuria irrogatur. Nam hujusmodi actus & passionis impossibilitate naturæ se dividunt, quamvis plerumque in talibus gratia fuerit supergressa naturam. Quispiam adhuc dicit : Non videbis oculis clausis, conjunctis labiis loqui nescis, aure obtusa non audis, non olfactus emanans naribus, nec discernis saporis absque gustu, stellas tangere nescis, nec irreito incedere pede, futura non nosti, hominum cogitatus ignoras, nec habes, quod certum est demegasse naturam, neque blasphemie aut alicujus injuriæ habere fertur indicium. Nam quod natura negat, potentia non concedit, suppetit scientia nulla, nequit inficere ars inventa, nulla possunt blasphemie, aut alicujus injuriæ inferre convitia, si alteri ab altero per im-

prope-

propteritum proferantur. Sed si quæ natura, potentia, scientia, ars inventa concessit, à quoque improperativo saltu removes, blasphemiam non modicum irrogas. Si per improperitiam viam attribuis homini, quod nullo jure sibi competere potest, nullam dicis blasphemiam. Si removes ab eo, quod sui est juris, blasphemiam intulisti notam, si tibi fecisti proprium, quod propriè proprium erat alterius, blasphemasti. Blasphemiam etenim esset ad hominem, si ridere vellet equus, qui & blasphemaretur, si hinnire vellet capra. Rugitus leonis non competit porco, nec grunire leoni. Si tuam potentiam, nobilitatem, acuitatem animi tui alteri non concedas, aut quæ tuæ sunt possessionis & juris, non blasphemasti, sed si quæ tui sunt dedecoris atque culpe, alteri tribuisti, proculdubio fecisti blasphemiam. Multa quidem & alia sunt, quæ istum à Christo damnatam declarant, sed ipsam epimonicè brevi verbo diffiniam. Blasphemiam est generalis illa injuria, cum remouetur per improperitiam ab aliquo, quod habet à natura, potentia, sive scientia sive ab arte quæsitum. Blasphemiam est removere ab homine, quod sui est juris. Blasphemiam est tibi appropriare, quod proprium est alterius, blasphemiam alteri apponere tuam notam. Blasphemiam est in contemptum atque despectum alterius dicere, aut facere, quod certissimum est displicere, nec ad tuum commodum insecti posse, quod dicitur aut agitur. Blasphemiam est, cum debita quisque suo justo creditori non solvit. Blasphemiam est, cum quis regem in sterquilino, in tribunali servum vellet videre sedentem. Blasphemiam est, velle pervertere ordinem justitiæ atque morum. Blasphemiam est, cum alicui dicimus malum placere, quod displicet, & bonum displicere, quod placet. Blasphemiam est injuria, malorum suspicio, & opprobrium. Ex his igitur compilatis quid sit DEUM blasphemare cognosce, ut quotiescunque in veteri testamento, aut novo, blasphemiz verbum occurrat, ad has diffinitiones recurras, ut quid sit Deum, & quemquam blasphemare cognoscas. Ac per hoc luce etiam intelligenti patebit, sine blasphemiam nullum posse committi peccatum, cum blasphemiam sit importune facere, quod displicet, aut sine damno non facere opportune, quod placet. Sed quia blasphemiam est malum, quod ore præfertur, & cito meretur veniam, spiritus blasphemiz est, quod corde creditur, atque sentitur, qui nisi ejiciatur, non recipit indulgentiam, & quanto difficilis est cor mutare, quam corrigere verbum, tanto difficilior spiritus blasphemiz veniam consequitur, quam blasphemiam, quæ solo ore

profertur, idcirco de blasphemiam & spiritus blasphemiz in Deum, oportet longiore sermone differe. Blasphematur Deus, cum relinquitur in suis legibus & mandatis alia copulatione quæsitum. Improperat de Dei populo Isaias: Derelinquentur Dominum, sanctum Israel blasphemaverunt, alienati sunt retrorsum. Et cum sua non custodimus eloquia, blasphemamus. Quod idem ait: Abjicere legem Domini exercitum, & eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Vitiuperant legem abjicientes, & Deum insequitur maledictis, qui ejus eloquiis non præstat assensum. Nam quid aliud est blasphemare suum eloquium, nisi reprobare tanquam falsum aut defectuosum, ipsum non credere verum aut virtuosum, aut ad seipsum existimare adversum, quod est in nostra utilitate prælatum? Ad sui blasphemiam sibi arrogabat omnipotens, cum culus divinus idolis offerebatur, atque adjutorium & consilium experebatur ab eis, quod solus Dei erat concedere, & sperabatur ab eis, quod in solo Deo debebat sperare, & omnis placitus rerum evenire ab idolis credebatur, quod, qui Romanas & gentiles historias recolit, quod dicitur non ignorat, quando idolis omnia imbutabant. Proinde referebant in thurnificationibus & sacrificiis simulacris gratiarum sedulas actiones. Quod per Isaiam conditor omnium Deus querulatur. Et jugiter tota die nomen meum blasphematur. Quod Apostolus ad Romanos hoc idem reprens, cum additione clarius verbum fecit. Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes. Quæ blasphemiam hoc insinuat, quod dabitur idolis, quod divini fuerat juris. Quod si non idololatrico cultu agitur in Christianis, pestifero tamen sepe more peragitur, ut Dominus & nomen ejus culpabiliter blasphemetur. Quod tunc fit, cum sua visibilia & invisibilia jura per fidem & credulitatem, per amorem & actionem in aliquem derivamus. Unde cum Christus ignoraretur, quod esset Deus, cum aliqua dixit, quæ solus erant Dei, fuit appellatus blasphemus. Dimisit peccata paralytico, & dictum est: Hic blasphematur. Interrogatus est à Caïpha, si Filius erat Dei, responsione accepta, cum scissione vestium ipsum appellavit blasphemum, quia solum ab eis exultimatus homo, videbatur sibi jus usurpare divinum. Quod in quadam congregatione verborum Judei expresserunt, cum excusare se vellet, quod non eum quærebant lapidare de bono opere, sed de blasphemiz spiritu, dicentes: De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemiam, quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum.

Acti

Joan. 10.

Acti dicere velint: Nulla major blasphemia quam hominem ex natura humana velle habere divinum. Quo volendi genere peccavit angelus, & peccavit homo primus, & peccavit quicumque similia imitatus. Quæ Jſaïæ & Apostoli verba, si ad aliam intelligentiam referantur nomen ejus blasphemari conspicitur, cum in vanum nominatur, & pro sterilibus, verbis & promissionibus frivolis, & multis vitiosis adhibetur in testem. Magis verò ista blasphemandi sententia colligitur, cum sibi ab improbis attribuitur, quod nulla sibi potest lege assistere, prout qui crudelem, immisericordem, rerum improvvisorem, gubernatorem injustum, acceptorem personarum, curam non gerere de creatis, judicem bonorum & malorum iniquum, plus inferre pænæ, quam culpæ conveniat, non tantum tribuere virtuti quantum expedit spiritui blasphemio cogitant, aut ore bla-

phemologuntur. Necnon credentes non esse, quod erat, inferebant blasphemias. Nam in cruce pendens, à seipso derelictus in pœnis, à latrone reprobo, à pharisæis, à scribis & turbis est inordinatè blasphematus, quia non credebant divinum, quem sic aspicebant confixum. Et damnabilior erat spiritus blasphemiz, qui erat in corde, quam verbum blasphemiz prolatum ex ore, quod non proferretur, nisi à corde emitteretur. Sententia enim est Salvatoris, quod blasphemia cum aliis vitiis ex corde procedit. Et quoniam caput Christus non est præcibus à corpore suo, quod est ecclesia, proinde, si quis ecclesiam Dei, & auctoritatem & virtutem, & sanctos ejus spiritui blasphemio aut ore congerit, blasphemiz culpis, justitiæ pœnis pro rata delicti atque peccati libramento æquitatis divinz obnoxius subiacebit. Igitur qui legis hæc mala devota.

Math. 5.

Cap. XXIII.

Qui dixerit verbum in Spiritum Sanctum, non remittetur ei.

Math. 23.

Marci 13.

Lucæ 12.

AD secundum verò, quod timore horrendo nostrum propulsat auditum, concurret cor, hebetat intellectum, quod invenitur aliquid non remitti peccatum, quod dicitur in Spiritum Sanctum, multa est diligentia pro intelligentia insudandum, sed verborum connexionem prius inspiciamus. Dicit ipse Salvator. *Qui autem dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Quis loquendi modus, quæ loquendi conditio, quæ locutionis necessitas, ad quid addito ista, neque in futuro? Nam sonare videtur, quod peccatum aliquid suscipere possit veniam in futuro? Quod si est, quod est illud? Originale, aut veniale siue mortale? Si autem quod hic non suscipit veniam, neque in futuro suscipiet, superflua est ista negatio, neque in futuro. Si peccatum aliquid in futuro remissionem suscipiet, quam hic primo non suscepit, erunt ergo in futuro seculo sacramenta, ergo iterum militabit, quæ triumphare creditur ecclesia, ergo non unum erit judicium, præfens scilicet & futurum, & quod hic non suscipit, alibi suscipiet. Ergo erit penitentia, erit cordis contritio, erit confessio, erit absolutio, erit satisfactio, erit aquæ aspersio, erit sacerdotis benedictio, erit oratio, erit chrisma, erit iterum extrema unctio, erit prædicatio, erit missarum celebratio, erit communio, erunt opera misericordiz, erit tunso pectoris, erit peregrinatio, erit injuriarum remissio, erit pro originali malo baptismus, quibus omnibus in hoc seculo peccatorum

omnium genera relaxantur, & remissionem secundum religionem Christianam suscipiunt, nec secundum orthodoxam fidem aliter remitti possunt. Verum est, quod ista in seculo futuro non sunt, licet peccata purgantur, sed purgatio futuri seculi non est remissio, quia nihil ibi purgatur, nisi quod hic remittitur. Et multa hic remissa sunt dolore præterite sacramentali mysterio, quæ per interioris doloris abundantiam, corporis actionem, & penam purgata non sunt, nec futuri seculi purgantibus addita flammis. Et quod hic non remittitur, seu qui remissionem in hoc seculo sub istius sanctæ matris ecclesiæ iusto & misericordi judicio antequam moriatur, non suscipit, in futuro non tradetur flammæ purganti, sed flammæ cruciatis mancipabitur in æternum. Et qui hic ab originali malo flumine benedictio in catholica fide, trinitatis invocato mysterio, aut sanguine fuso pro CHRISTO, aut flamine superinfuso non abluatur, nec in futuro seculo abluatur. Et si non apponeretur gehennalibus flammis, neque affligetur in pœnis, visione tamen carebit Domini Salvatoris, sed hoc tantum dico pro parvulis non ablutis. Qui autem attigerunt provechorem ætatem rationis capacem, offenders in lege naturæ, in lege originalis justitiæ, seu in Mosaicâ & Prophetica lege, in aliqua trium ablutionum in propina fide abluti non fuerint, siquæ decesserint, ut pueri non videbunt DEUM, & ut malorum auctores secundum magis & minus, iusto DEI libante

judi-

judicio habebunt asperum sensum. Iterum se offert questio præ foribus non relinquenda. Sunt & venialia peccata, quorum omnium non potest esse memoria, in contritionem dearticulata non veniunt, sacerdotibus non panduntur, quæ si non in hoc sæculo, in futuro remittuntur. Ego autem audacter affirmo, quod omne peccatum delectabiliter cogitatum, & cui voluntas præstitit assensum, prolarum aut factum, veniale sive mortale, de quo ante mortem potest esse contritio, si non dearticulatur, saltem indistinctè, & si potest trahari sacramentale mysterium, & non sit, non ad remissionem aut purgationem in alio sæculo reservatur, sed in æternam auroremeridit deudat penitus gehennam. Nam impenitentiam venialis peccati dico esse mortale peccatum ædificans ad gehennam. Sed hoc à cordibus fidelium eximatur, quod si quis absque mortali existens peccato, quamvis venialibus inretritus, repenit aut subito nimia celeritate mortis iaculo feriretur, quod nullum contritionis esset spatium, nec confessionis remedium, quod nec æternis affligeretur poenis, & remissionem post mortem, similiter & purgationem DEI misericordia largiente susciperet. Quod si ad hunc articulum tantum, illud neque in futuro, quasi sit possibile in futuro peccatum remitti, Salvator noluerit declarare, penitus ignoramus. Sed largè tenentes peccatorum remissionis veram sententiam, adhuc verbum annexum, scilicet neque in futuro, in pendulo est, & quod Salvator sic dixerit, verè sic est. Nec quod dicitur est contra sententiam Salvatoris, sed ad eliciendam certitudinem veritatis. Sed iterum atque prius ad connexionem verborum, retrogreda consideratione redeamus. Ait enim: *Quicumque dixerit verbum contra Spiritum Sanctum, non remittitur ei.* Igitur solum verbum dictum non remittitur, igitur nec & factum. Majus est malum facere, quàm dicere, aut majus dicere quàm facere, aut dicere non remittitur & facere remittitur, aut si non remitteretur dicere, & multo majus facere. Titubet hic animus, quod ista sententia sonat, quam per oculos veras discutientes introibimus duce ducente in ferenum atque plantum ejus. Quicumque dixerit verbum contra Spiritum sanctum, diabolus est, aut membrum ejus. Sed habet membra, & membra mala, & pejora, & pessima. Optat diabolus hominem ledere, insidiaturque omnibus. Dux est malorum, complices sequuntur docem. Dixit in corde diaboli membrum Verbum contra Spiritum sanctum, Ver-

bum scilicet immutabilis propositi ad lationem inferendam. Dixit enim in corde suo, non movebor à generatione in generationem sine malo. Oblinatus peccator immutabilem se dicit ad malum, nec quiescit donec lardat, quod odit. Aut se de mundo non credit exire, nisi malum perficiat, quod ipse concepit. Rebellet hic sanè gratie mutatrici, qui se in corde denegat ab ipsa velle mutari. Et mortis reprobatur incertum eventum, qui ante ipsam credit perficere cogitatum. Dixit & alius Verbum in corde contra spiritum sanctum, qui Deum immemorem in corde suo appellavit, & etiam exstimavit illius peccata in fine nolle punire, cujus vitam impunitam finit abire. Ait enim scriptura: Dixit enim peccator in corde suo, oblitus est Deus, averit faciem suam, ne videat in finem. Peccavi, non peruli Psalm. 51. poenam, oblitus est Deus, præceptum præterivi, mansi absque tortura, oblitus est Deus: Belial sum, oblitus est Deus. Ab initio confregi virtutis jugum, DEO servire contempsi, oblitus est Deus. Faciam ampliora, imo deteriora, erunt impunita ut prima posteriora. Quare? Oblitus est Deus, & averit faciem suam, notitiam sapientie suæ, ne videat in finem, ne quod in præsentia non ulciscitur, nec etiam in finem ulciscetur. Sed adhuc non quiesceret dicere Verbum contra Spiritum sanctum. Vide quid secutus adjunxit, ut sub interrogatione ac responsione propheta declarat, propter quid irritavit impius Deum. Responde & ipse: Dixit enim in corde suo, non requirere. Quid non requirere? Bona ut præmict, nec mala ut poniat. Negat iste in corde suo præmia iusta, negat poenas atque flagella de- Ibidem risionibus, negat percutientes malleos corporibus injulorum. Contra Spiritum sanctum in corde suo Verbum dixit, qui benignus est iustus in iudiciis peccatorum. Sed horum vide improbationem per illud quod sequitur: Vides quoniam tu laborem & dolorem consideras, ut tradas eos in manus tuas. Quod & Ecclesiastici sententia ex omni parte confirmat: Non dicas, à Deo abscondat, & ex summo quis memorabitur mei? In populo magno non agnoscat. Quæ est anima mea in tam immensa creatura? Ecce celum & coeli ecelorum, abyssus & universa terra, & quæ in eis sunt, in conspectu illius commovebuntur. Montes simul, & colles, & fundamenta terræ, cum conspexerit illa Deus, tremore concutientur. Et in omnibus his infensatum est cor, & o- Eccl. 16. mane cor intelligitur ab illo. Qui etiam dicit

dicit Verbum contra Spiritum sanctum, injustus est, quia Spiritus sanctus justus est. Injustus loquitur contra justum, quia injustus est, & ex ipso quod contra justum loquitur injustus, & si ante fuisset justus. Sed ubi dicit, aut primo loquitur injustus, Psalmista docet: Dixit injustus, ut delinquat in semetipso. Ubi dicit injustus? cui dicit? Non extra per verba sonantia, non auri audienti. Sed ubi dicit? In semetipso? Quid dicit in semetipso? Ut delinquat, ut Deum deserat, ut ipsum offendat, ut peccet, ut ledat: ut se prohibitis neget. Et quare? Quia non est timor Dei ante oculos ejus. Timor Dei donum est Spiritus sancti, contra quem injustus dicit in semetipso, scilicet deliberavit in mente. Igitur erit istud dicere Verbum contra Spiritum sanctum irremissibiliter, scilicet timore carere, deliberatè malum perficere. Quid nunc? Dicit enim scriptura: Qui sine timore est, non poterit justificari. Qui enim non justificari, non remittitur ei, sed retinetur peccatum. Sufficit amplius, ut videas clarius, quid est Verbum dicere irremissibiliter contra Spiritum sanctum. Dicit insipiens in corde suo, non est Deus. Ubi dicit insipiens? In corde. Cui dicit? Nemini. Cui dicit, qui in corde dicit? Contra quem dicit? Contra Deum, quia dicit, non est DEUS. Et nihil majus contra Deum, quam esse negare Deum. Quis dicit? Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Quia si non est Pater, neque Deus Filius, neque Deus Spiritus Sanctus. Si non Filius, neque Pater & Spiritus Sanctus. Si non Spiritus Sanctus, neque Pater & Filius. Relativa sunt enim, & unus sine alio esse non potest. Et tamen non tres Dii, sed unus est Deus. Quomodo ei remittatur peccatum, dicenti non esse Deum Spiritum Sanctum. Sed qui dicit verbum contra Spiritum Sanctum, dicit contra Patrem & Filium, quia sicut trinitatis opera sunt indivisa, ita & factæ offensiones ad ipsam. Quare igitur magis invenitur contra Verbum in Spiritum Sanctum, quam contra Verbum in Patrem & Filium? Quæstio est subtilissima hic penitus non pandenda, sed intende, quod cepimus. Quis dicit? Insipiens. Quis insipiens? Qui sapientia caret. Sapientia nobilior donum est Spiritus sancti. Ecce duo dona extrema Spiritus sancti, scilicet timor & sapientia, quibus carentes injustus & insipiens, non ore, sed in corde contra Spiritum Sanctum dicunt, quia iniqui in corde, & corde locuti sunt. Nam proculdubio majus malum est in corde de Deo trino & uno, & de incarnato Verbo atque fide malè sentire, quam ore profiteri,

B. Sim. de Cassio Com. in 1^{am} Regum.

aut opere malum facere. Et alius dicit in corde suo verbum contra Spiritum Sanctum, quem Propheta Isaias commemorat: Quomodo cecidisti Lucifer qui manès Igis ignis. Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo: In coelum conscendam, supra coelum exaltabo solium meum, sedebam in monte testamenti in lateribus aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Vide quomodo iste per omnia in corde verbum dicebat contra Spiritum Sanctum, vide quomodo in isto erat spiritus blasphemix in Spiritum Sanctum, dicens verbum contra ipsum. Quid dicebat in corde suo? In coelum conscendam. Coelum insinuat celata & alta mysteria Scripturæ Sacræ, secretam supernaturalium morum scientiam, revelationis quorum spectat ad Spiritum Sanctum. Nam altitudo sapientiae, intelligentiae, scientiae dona in ipso sunt, ab ipso largiuntur, ab ipso procedunt, & ubi vult spirare, & cui vult, & quomodo vult, & quando vult. Ad hoc celatum coelum nullus nisi ipso vocante conscendit, nullus accepit, nisi cui ipse dedit, nulli dedit, nisi qui se humiliavit. Super humiliorum requiescit Spiritus Sanctus. Errat, qui se credit per se sapere divina mysteria, sui acuitate intellectus intelligere Sacrae Scripturae secreta, supernaturalium morum solum agentem serentium sine Spiritu Sancto habere peritiam, scientiam atque vitam. Ecce verbum dictum contra Spiritum Sanctum in corde. Sed vide quod sequitur: Super astra coeli exaltabo solium meum. Sed qui propria virtute se sublevar, propria defectione deicitur. Astra intelligibilis empyrei aut intellectualis coeli, angeli sunt, supra quos quis ascendit? Coelum scriptura est, cuius astra fulgentia sunt luminosissima veritates, quarum doctrinam solum Spiritus Sanctus habet inferre. De quo Salvator ait: Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Astra coeli sunt sancti fulgentes vita & doctrina praesentis ecclesiae. Ipsa etenim coelum dicitur. Super ista quis ascendit? Conditor Deus, qui carne velatus descendit. Bene igitur contra Spiritum Sanctum in corde suo protulit verbum, qui super astra ista exaltare voluit solium suum. Solium sedes est regum, Reges sedentes in solio, solent judicare subacta, discernendi proferre judicia. Sed quis hominum novit in solio suae mentis judicare de substantiis separatis, de spiritibus almis, de veritatibus luminosiss, de sanctis perfectis, nisi conditor omnium Deus, qui

T I T A

est

est Spiritus Sanctus? Quis igitur presumet exaltare iudicii solium, nisi temerarius, & mente superbus, qui in corde suo verbum dicit contra Spiritum Sanctum? Cuius sanctificatione sanctum est quicquid est sanctum, clarescit quicquid est verum. Vide sequentia verba contra Spiritum Sanctum in corde prolata: Sedebo in monte testamenti in lateribus aquilonis. Sedere actus est quietis. In monte testamenti. Quis mons testamenti, nisi altitudo hereditatis divinx, ex paterno testamento morte interveniente, qua confirmatur testamentum, Filius hereditatem formatur. Quod hic tangitur, magni est mysterii, plurimos ramos habet, brevitatis secure succidam. Oportet esse Filium legitime natum, aut adoptivum, qui hereditatem assequi concupiscit. Non est Filius proprius neque adoptivus, qui verbum dixerit contra Spiritum Sanctum. Filius unus est proprius, cui semper fuit esse, quod prateritum, & futurum sedit, atque sedebit non habet. Boni autem ceteri per Spiritum Sanctum gratiam sunt adoptivi. Sic enim dicit Apostolus: Accepistis spiritum adoptionis Filiorum DEI, in quo clamamus, abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quia sumus Filii Dei. Si autem filii & heredes. Qui vero per Spiritum Sanctum adoptivi sunt, & altitudinem adoptionis cognoscunt, modum adoptionis credunt, magnificam bonitatem adoptantis animo & moribus venerantur, volunt hereditatem in monte testamenti, in altitudine bonorum ineffabilem, sed non in lateribus aquilonis, quia ab aquilone pandetur omne malum, in cuius lateribus sedere contra Spiritum Sanctum satan elegit. Animatur animus plura deferere contra in Spiritum Sanctum verbosum, quare ipsum remissio non sequatur, quod electio sessionis in lateribus aquilonis satis aperte declarat. Latera aquilonis temporalia bona significant, quæ frigidam animam faciunt à charitate, in cordibus verorum fidelium diffusa per Spiritum Sanctum. A qua frigidity omnium conscientia teste progreditur omne malum. Ait etiam Salvator: **Quoniam superabundabit iniquitas, refrigeret charitas multorum.** Non omnium negavit charitatem, sed multorum, qui hic & in futuro peccatorum remissionem non assequuntur. quorum numerus sicut & electorum soli Deo est cognitus. Sed si nobis damnatorum incertus est numerus, defectus, qui nobis est ex fide usquequo certissimus, quis est? Frigiditas charitatis signata in lateribus frigidi aquilonis, à quo secundum Jeremiam, **pandetur omne malum, septiforme scilicet**

cet contra septiforme Spiritus Sancti donum. Et ecce verbum irremissibile dictum contra Spiritum Sanctum, poenitet, doleat, gemat, laboret, agat quod vult bonum, remissionem non recipiet charitate privatus. Ipsa sola est, quæ remissionem impetrat peccatorum, cuius frigiditas generat omne malum. Heu quid eligit sedere in lateribus aquilonis? Quod malum est, quod frigiditas ista non faciat? Quod malum est, quod temporalitas & temporalis claritas, & mundana serenitas non inducat? Dicam audacius, quod cognosco clarius. Nul-
lum. Ad quam credulitatem vide testi-
monium scripturarum. Salomon dicit: **Ventus aquilo dissipans pluvias.** Fluit malus, qui ab aquilone procedit, imbrem sanctarum ac coelicarum doctrinarum aver-
tens. Charitatis enim frigiditas confundit flammantia verba, nec pluviam suscipit coelitus missam, fervefactam ab igne divino. Et vaticinabatur Isaias, dicens: Ab
aquilone fumus veniet, & non est, qui effugiat agmen ejus. Frigiditas charitatis & temporalium frigidus amor generavit in hominibus superbix & vanitatis fumum, & serè nullus invenitur ejus agmen evadens. Ipsa rerum experientia clamat, quantus sit in hominibus appetitus honoris & laudis, dignitatis, & gloriæ, quanta in moribus extollentia, quantus saltus in vita, quot novitates in malum, quot vanitates in vetitum, ut pauci reperiantur, qui ab aquilonari fumo non involvantur. Necnon aquilonaris fumus perverfus dogma significat, quem de puteo abyssali Joannes in Apocalypsi exire conspexit, à quo obcuratus est sol, scilicet intellectus humanus, & sanctæ contemplationis aer. Qui fumus generavit locustas, distortæ animas incedentes, necnon se sublevantes per tempus à terra in altitudinem virtutis, sed statim relabentes in ima, unde modicum fuerant quandoque sublevatæ, habentes nefariam & defectivam potestatem permittente DEO more scorpionum inferre subdole læsionem per dogmatis perverfi seminarium conantur, nullo valente præfugere, nisi qui signum DEI discretum à malis, in frontibus mentis, & corporis indelebiter habuit impressum. Sed sicut deficit fumus, peccatores deficient à facie summi DEI. Ecce ab aquilone omne malum culpat, ab aquilone ventus confundens Domini bona. Ecce ab aquilone fumus rectoris oculos rationis multimodè lædens. Sed iustum est, ut unde culpa exoritur, inde plectens poena oriatur. Ille idem, qui vidit ab aquilone omne malum pendi, vidit ollam divine iustitiæ igne vindictæ

Eccl. 2.

Isai. 34.

Rom. 8.

Matth. 26.

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 517

vindicte succendi, sed facies ejus erat à facie aquilonis, ut inde feriat divina iustitia, quo processit malitia. Et malum punitivum

Ibidem.

Jerem. 10.

idem videt Jeremias ab aquilone, ut malum culpe malum poenae resculpat. Iterum autem dicit vox auditionis: Ecce venit, & commotio magna de terra aquilonis, ut puniat civitates Juda in solitudinem & habitaculum draconum. Aquilo te duxit ad facinus, aquilo te multabit, ut commoveans, nec quiescas aliquando inquietus ad malum. Et desolentur animæ, quæ nomine confessæ sunt Deum, negavereque factis. Et habitacula fiant demoniorum, qui angelorum consortium pravis moribus atque frigidis contempserunt. Sed nec semper erit foederatio ferri & æris ab aquilone, nam necessariò dispergendæ sunt divitiæ charitatis carentium, & non calentium animarum habitantium in lateribus aquilonis. Igitur vide quantum quale verbum in corde contra Spiritum Sanctum dixerit, qui federe voluit in lateribus aquilonis, charitate se privans, quod donum Sancti Spiritus est muneris. Nec ergo mireris, si remissionem hic & futuro non suscepit, magis attende quid sequenter adjecit. Ascendam inquit super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Nubes prædicatores à rebus sublatis sunt terrenis. De quibus alio loco dicit scriptura: Mandabo nubibus desuper, ne pluant super cam iumentum. Altitudo nubium sublimitas est doctrinæ Christianæ, quam, quia simplicitate verborum abjecto dictamine regitur, supergredi se credunt, ac etiam, qui videntur intelligere litteram, subiacere putant occultam intelligentiam. Magis verò super altitudinem nubium attolluntur, qui sibi ipsis non Sanctis doctoribus credunt, & majorem arbitrantur habere intelligentiam in investigatione doctrinæ, quam concedatur gratiæ infusione, & acquisitione studii, subtilitate ingenii, arte syllogizandi, inani penia disputandi evidentiora invenire se credunt, quam virtute orationis & inspirationis divinæ concedatur. Nubes fuerunt Apostoli & Evangelistæ, quia altitudinem scientiæ habuerunt, atque doctrinæ, sed multi hæretici conati sunt superascendere. Multi sapientes naturales se istis fecerunt superiores. Multi etiam doctores appellati catholici nomine fuerunt, nescio si in animo extiterunt, novitate loquendi, miscendo cum supernaturali theologia naturam, cum scriptura divina philosophicam, historicam & poeticam, sibi ipsis supervolare vult visi, & quod est certum, in dubiis revocantes per utrum, & quod est clarum & lucidum, in turbidum & obscu-

Psalm. 77.

rum redigentes per utrum, quod est san-
guinum, inhiunt facientes, per utrum,
quod iustum, prudens, modificatum, in
contrarium vertentes per utrum, quod bonum
moribus & doctrina, probatum, approbatum,
comprobatum à Christo, ad li-
tem revocantes per utrum, quod est san-
ctitatis atque virtutis, quasi non sit con-
tendentes per utrum, quod questione non
indiget, ad verborum controversiam revo-
care per utrum. Si filius Dei necessario
carnem assumpsit, si de virgine absque se-
mine, incorrupta lege naturæ concipi & nasci
potuit, volentes invenire per utrum.
Siquæ fecit, si decenter fecit, nitentes de-
clarare per utrum. Si mandata sacramen-
ta sunt necessaria, quomodo sunt possibi-
lia, ad quid expedientia, quare tot & non
plura, semper retrahentes per utrum. Ferè
omnem scripturæ punctum committentes
ad utrum. Quod humana ratione nun-
quam potuit, aut poterit inveniri, com-
prehendere fatigantes per utrum, simplices
mentes fidelium pervertentes per utrum.
Et syllogistica forma utentes, vi-
dentur nescire loqui nisi per utrum. Pu-
ram & simplicem & necessariam scripturæ
scientiam non habentes, additis syllogis-
morum apparere per utrum. Cum com-
prehenduntur à senioribus & clarioribus,
scriptum syllogismum, & peltam faciunt utrum.
Et in tantum super altitudinem nubium
se levaverunt, ut modum loquendi
prophetarum Christi & Apostolorum, &
verorum & sanctorum doctorum cor-
rexerint per syllogismos & tomos, quasi
pulchrior & aptior sit modus loquendi phi-
losophicus & Aristotelicus, syllogisticus
& dialecticus, topicus & elenchicus, rhe-
toricus atque satyricus, quam ille quem
docuit, tenuit, edidit, & per prophetas
Sanctos, Apostolos approbatos dederit
pater & Filius & Spiritus Sanctus, & in
tantum exorbitaverunt naturales homi-
num mentes, ut super altitudinem nubium
se subollant, dicentes atque credentes,
quod theologica non possunt apprehendi,
nisi cæco Aristotele duce, & viam præben-
te orbatò Platone, atque cæteris præcun-
tibus philosophis, venis privatis luminibus,
solum innitentibus baculis scientiæ natu-
ralis, quasi velint asserere, quod in docen-
do & discendo supervoluit scientia natu-
ralis. De quibus scriptura dicit: Vani sunt
omnes homines, in quibus non subest
scientia Dei, & de his, quæ videntur bona,
non potuerunt intelligere, eum qui
est, nisi operibus attendentes agnoverunt
quis esset artifex. Proinde alia scriptura
dicit: Credentes se esse sapientes, stulti

rum redigentes per utrum, quod est san-
guinum, inhiunt facientes, per utrum,
quod iustum, prudens, modificatum, in
contrarium vertentes per utrum, quod bonum
moribus & doctrina, probatum, approbatum,
comprobatum à Christo, ad li-
tem revocantes per utrum, quod est san-
ctitatis atque virtutis, quasi non sit con-
tendentes per utrum, quod questione non
indiget, ad verborum controversiam revo-
care per utrum. Si filius Dei necessario
carnem assumpsit, si de virgine absque se-
mine, incorrupta lege naturæ concipi & nasci
potuit, volentes invenire per utrum.
Siquæ fecit, si decenter fecit, nitentes de-
clarare per utrum. Si mandata sacramen-
ta sunt necessaria, quomodo sunt possibi-
lia, ad quid expedientia, quare tot & non
plura, semper retrahentes per utrum. Ferè
omnem scripturæ punctum committentes
ad utrum. Quod humana ratione nun-
quam potuit, aut poterit inveniri, com-
prehendere fatigantes per utrum, simplices
mentes fidelium pervertentes per utrum.
Et syllogistica forma utentes, vi-
dentur nescire loqui nisi per utrum. Pu-
ram & simplicem & necessariam scripturæ
scientiam non habentes, additis syllogis-
morum apparere per utrum. Cum com-
prehenduntur à senioribus & clarioribus,
scriptum syllogismum, & peltam faciunt utrum.
Et in tantum super altitudinem nubium
se levaverunt, ut modum loquendi
prophetarum Christi & Apostolorum, &
verorum & sanctorum doctorum cor-
rexerint per syllogismos & tomos, quasi
pulchrior & aptior sit modus loquendi phi-
losophicus & Aristotelicus, syllogisticus
& dialecticus, topicus & elenchicus, rhe-
toricus atque satyricus, quam ille quem
docuit, tenuit, edidit, & per prophetas
Sanctos, Apostolos approbatos dederit
pater & Filius & Spiritus Sanctus, & in
tantum exorbitaverunt naturales homi-
num mentes, ut super altitudinem nubium
se subollant, dicentes atque credentes,
quod theologica non possunt apprehendi,
nisi cæco Aristotele duce, & viam præben-
te orbatò Platone, atque cæteris præcun-
tibus philosophis, venis privatis luminibus,
solum innitentibus baculis scientiæ natu-
ralis, quasi velint asserere, quod in docen-
do & discendo supervoluit scientia natu-
ralis. De quibus scriptura dicit: Vani sunt
omnes homines, in quibus non subest
scientia Dei, & de his, quæ videntur bona,
non potuerunt intelligere, eum qui
est, nisi operibus attendentes agnoverunt
quis esset artifex. Proinde alia scriptura
dicit: Credentes se esse sapientes, stulti

2. 2. 6.

2. 2. 6.

Sapient. 9.

Rom. 1.

facti sunt. Sed benedictus Deus Dominus, qui illuxit nobis, & posuit nubem ascensum suum, & ascendit super cherubim, atque sedit, & nubes suscepit eum in caelo, & in nubibus coeli veniet, ad quas sola fides humilis atque simplex, oratio devota, meditatio sancta appropinquabit humiliter, non superascendet arroganter, super quantum altitudinem credunt ascendere, Spiritui Sancto contumeliam facientes, volentes aliter assimilari altissimo per

superbiam quam deceat, non retinentes similitudinem suam, quam ab ipso in creatione suscepimus, quae reformata est in nobis quoniam redempti sumus. Quomodo igitur qui sic in corde Verbum dicunt contra Spiritum Sanctum, remissionem hic & in futuro non recipient peccatorum, nisi humiliter sine curiositate subdantur simplicitati vitae & doctrinae, quae est in Christo Jesu Domino nostro semper.

Cap. XXIV.

Quae sint peccata in Spiritum Sanctum.

Libet amodo ad praedicta finem apponere, sed prius alio loquendi ordine quantula potero brevitate, in Spiritum Sanctum aliqua peccata subjungam. Qui spem veniae sibi admittit, Spiritui Sancto contumeliam facit, quia in ejus virtute omnia peccata laxantur hominibus, cui maledicto se primo obligavit Cain, dicens: Major est iniquitas mea, quam ut Dei veniam merear. Et in novo testamento sibi Judas se simili pacto confociat, qui poenitentiae ductus, à desperatione devictus, laqueo se suspendit. Vult enim Spiritus Sanctus omnibus poenitentibus misereri. Denegat ergo misericordiam Dei, qui desperationis jaculo se confodit. Nimia praesumptione sui ductus divinam justitiam arguit. Vellet enim peccare impune à seipso deceptus. Qui bona irremunerata, & mala impunita faciens, Verbum habet irremissibile contra Spiritum Sanctum, quia cujus est indulgere subactis, praesumptuosos in malum non relinquit impunes. Expedit omnino dolere peccantem, privata punitione doloris obstinatio dominatur. Obstinatus ad Spiritum Sanctum hostilibus demonibus est tradendus. Praetentorum malorum & veterum delictorum volens aboleri chirographum, ad cautelam futurorum expedit firmum fieri. Igitur dispositus ad futura seu contingentia mala, Spiritus Sancti puritatem & sanctimoniam vilefecit. Juste namque ignis aeterni pabulum erit, qui semper passus est malo. Sine exceptione oportet veritati praestare assensum, victoriosissima est, & semper suos adversarios conterit. Qui animo atque Verbo ipsam & factis, quam novit; impugnat, antiquo mendaci aequilimine traditur in socium. Ad fratres, & proximos charitate conjungi divina jura praecipunt. Invidentia pertinax hanc abolevit virtutem, quam, qui possident, ejus

efficietur iusto judicio collega, cujus invidia mors intravit in orbem terrarum. Ad poenitentiam nos expectat conditor & redemptor, ad quam sua benignitas teste Apostolo, omnes peccatores adducet. Sed cor impenitens Spiritui Sancto adversatur benigno, cujus thesaurizator meritis subdeatur ei, qui primum suae adversus in caelo. Quamvis autem omne peccatum mortale contra Spiritum Sanctum insurgat, factorem enim sua gratia privat, ista verò, quae tanta malitia committuntur, dicuntur hic & in futuro non remitti. Quoddam Verbum indiget declaratione alio modo quam littera jacet. Nihil bonum & pium est impossibile apud Deum, hoc credere catholicum est, contrarium verò fugatur à fide. Nullum peccatum posse excedere divinam bonitatem, misericordiam & benignitatem, certissimum est, contrarium verò à veritate mastratur. Nullum hominem quantumcunque peccatorem adulum ante mortem, aut ante inhaerentem omnino infamiam, aut ante arreptionem à demonibus, quae quadam mors est, cum fieri permittit, qui in sua dispositione non fallitur, privati libero arbitrio, quo se potest pervertere, Dei gratia praesto stante poenitentiam agere luce clarius patet. Contrarium verò recedit à luce, quae inexperientia est. Unde igitur non sequitur remissio in hoc saeculo, neque in futuro? Non à Deo, quia non vult mortem aeternam peccatoris, sed ut convertatur & in aeternum vivat, & vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Non à commisso peccato, superat enim Christi passio quaecunque peccata. Et per Ezechielem omnium iniquitatum poenitenti pollicetur remissionem. Sed se qui potest à difficultate poenitendi, propter excessivam à talibus malitiam peccatorum, & indispositionem ad poenitendum, quae

Eszech. 34.

necessarii in agente habent ista peccata causare. Rari enim sunt in memoria hominum, quos scriptura commemorat, qui ad penitentiam venerint, remissionem acceperint hujusmodi peccatores, quorum peccata dicuntur irremissibilia hic, & in futuro. Ad istorum verborum claram intelligentiam, scilicet neque in hoc Sæculo neque in futuro, cum additionibus & modo proferendi oportet intendere, nam non ad omnimodam impossibilitatem per hanc negationem, sed ad difficultatem ista reducenda sunt Verba. Aut neque in hoc Sæculo remittentur sine contritione pro-

funda & penitentia magna, neque in futuro sine gravissima poena. Sive neque in hoc Sæculo, neque in futuro. ac si aperte dicat, quod non remittitur præeunte penitentia in hoc Sæculo, nunquam remittetur in futuro. Sæculum namque istud est impetrandæ misericordiæ, futurum verò distributiæ justitiæ. Etiam in hoc Sæculo anima in bonum & malum vertibilis est, in futuro verò immutabilis in bono aut in malo erit omnino voluntas. Proinde anima, quæ se hic non convertit ad bonum, neque in futuro Sæculo convertetur.

Cap. XXV.

Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona.

A Gonizant plerumque plurimi causam querere peccatorum, & antiqua est ista hominum questio, in nullo temporis cursu ab aliquo, nisi unimodè non solvenda, quam ipse Salvator in subiectis verbis exolvit. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex abundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de thesauro suo profert bona, malus homo de thesauro suo profert mala. Similitudines appofite in suis proprietatibus nature, peccatorum & malorum progressum in sua veritate declarant. Et arbor fructum si habet, unde habet? Præter id, quod videtur, causam, qua fructificat habet occultam, fructus in arbore ab occulta causa venit, ergo ex occulta causa fructus, ex fructu arbor cognoscitur in qualitate, similiter apud multos in specie. Arbor est homo, fructum bonum aut malum facit, virtutis actum aut peccatum committit, judicabit veritas. Bonum fecit, ergo est bonus: Malum fecit, ergo malus est. Judicasti arborem ex fructu bono vel malo, fructum verò, ex quo judicas? Si ex arbore, igitur erit idem judicatum & judicans, effectus & causa, opus & author. Omitamus verborum obvoluciones, nec similitudines discutiamus per singula. Cum bonus sit homo natura creatus, velut arbor fructum proferens in tempore suo, unde facit malum, quæ causa mali? Erat igitur, quod bonum est, causa mali? Malum factum à mala causa fortis effectum. Causa mali rationalis arboris est mala voluntas, quæ extra seipsam non habet causam. Quod, cum diximus de corruptela peccati, aliquantulum declaravimus. Causa verò bona, est voluntas

bona, quæ extra seipsam habet contrario causam, scilicet Deum bonum creatorem bonæ, & adittemens gratiam, ac per hoc omnis homo prior bonus aut malus est in voluntate propria, excepta bonitate naturarum, bonitas namque naturarum semper manet, absque quòd aliquid deducatur in actum, deinde ex mala voluntate aut bona, tanquam ex causa operatur bonum sive malum, ad quod alludunt quandoque sententiæ supradictæ. Siquidem ex fructu arbor cognoscitur. Ac si aperte dicatur: Si fructus bonus, homo bonus: Si malus, homo malus. Cujus fructus voluntas est causa, ex qua dicitur homo bonus vel malus, vel quod similitudo subnecta declarat, Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? Quare? Quia ex abundantia cordis os loquitur. Ex enim, quod cujusque voluntas appetit, loquitur, querit, & dicit, & operatur, & quod thesaurus non habet, expensor aut custos non profert. Inde fit, quod voluntas non appetit, lingua ex affectu non loquitur, & corpus per opera non requirit, & quod voluntas appetit, lingua profert, & actio querit. Et hoc est, quod Salvator adjecit: Bonus homo de thesauro suo profert bona, & malus homo de thesauro suo profert mala. Etenim thesaurus & locus conservationis ejus est voluntas, ex qua ad peragendam viam nostræ perditionis atque salvationis exhauriuntur expensæ. Igitur mutet voluntatem, opus mutare desiderans. Opere non mutato justitia Dei cadit perpendiculariter super eum, ut secundum, quod est à sua causa productum, autorem ejus puniat, aut beatum faciat. Convertitur hoc in locutionibus catholicæ fidei atque scripturæ, etiam si dissentiant va-

nam

narum quaestionum aucupatores. Quod ex mala causa malus sequatur effectus, & ex malo effectus causa malitia judicatur, Salvatoris est illa sententia, quia ex fructu arbor cognoscitur. Proinde si quempiam velis agnoscere ad imitandum sive cavendum, considera exteriores effectus, interiores affectus nemo nisi Deus potest inspicere, sive cui de speciali dono gratia fuerit elargitum. Fructus verò exteriores, quos nominamus sensuum actiones innumerabiles, sed impertinentes atque culpabiles ab pertinentibus atque inculpabilibus oportet secernere, sed non inspicias hominum physiognomiam, secundum quam superbi philosophi superbissimè atque incauté innumeros judicaverunt, non deferentes divinae gratiae sive potentiae nec hominis liberæ voluntati, tantummodo in actionibus sensuum, quem deprehendere cupis, observa. Loquela interdum loquentis idioma insinuat, & raro fallit, præterquam in his, qui aut longo tractu temporis, aut nimia penitentiā linguam aliam velut originariam didicerunt, sicque loquuntur, sed impossibile fit, ut interdum non relabantur in illam. Equidem & ipsa locutio, qualis quis fuerit, sæpe pandit. Po-
luit enim custodiam ori suo, & osium bo-

næ circumstantiæ labiis suis, sibi per virtutem prædominatus in corde, ut nihil indisciplinarum aut reprehensibile dimittat à labiis. Et præter necessitatem non faciet Verbum, & ubi esse aut expedire poterit per silentium, non loquetur, ubi per pauca verba non abundabit amplius. Coactus ad verba dominabitur ipsis per tempus & modum, numerum atque pondus. Quem videris de numis, de mulierum pulchritudine, pompatice, furibundè, accuratè, arroganter, derisorie, amulatice sæpe loquentem, in his ex intimis cognosce affectum. Quem videris visum figere in faciem feminarum, & levium virorum vel puerorum spectacula & artium novitates sedulo intuentem, his applicatim agnosce. Præstantem faciliè rumoribus & relationibus atque inutilibus narrationibus aurem, sine cunctatione levitatem in animo residere cognosce. Applicantem ad inutilia corpus, crede inutilem, ad vitia se verò jungentem, judica penitus peccatorem. Difficulter tamen disuelantur hominum simulationes & hypocritales figurae, inaccessibilem verò rarum videri posse decipere. Semper enim ad similes se constringit affectus. Infallibiles penitus sunt suprapositi sententiæ Salvatoris.

Cap. XXVI.

De Verbo otioso reddenda est ratio in die judicii.

Terret amplius nos Salvator exaltatus de nostris actibus rationem, ut cavemus à malo. Justus exactor est Deus & infallibilis percrutator, ut nullus effugiat exactorem ejus. Sempiterna quoque memoria ejus retinet parva & magna, quæ nos oblivioni mandamus, ac etiam, si vellemus propter insitum defectum retinere, non possumus. Unde statim, quia dixerat os ex abundantia cordis loqui, ne invanum loqueremur, nos terrendo adjecit. *Dico autem vobis: Quis omne Verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii.* Si de otioso, quid de mendacio, quid de perjurio, quid de falso testimonio, quid de blasphemia, quid de injurioso Verbo, quid de discordioso, aut de similibus malis linguae, quæ non hic, sed alibi sunt tractanda? Quid voluit hic Salvator innuere? An ne voluit per comparisonem loqui, ut si de minoribus rarin multo magis de majoribus exigetur? An omne malum linguae sub isto voluit intelligi, aut solum quod sic prolatum est, voluit

præcaveri? Sed verba sacra scripturæ à præcedentibus sæpe dependent & à sequentibus innotescunt. Quia supra per paradigma dixerat voluntatem bonam aut malam, causam esse bonorum atque malorum. Verbum igitur otiosum velut malus fructus arborem condemnat in causa, & velut denarius falsus thesaurum in malis repositum judicat, quia malum malum profert de malo. Igitur verbum otiosum est omnis locutio impertinens, & omne malum dictum malum adesse voluntatem declarans, quia ex abundantia cordis os loquitur. Sed proculdubio magis dixerim ex præcedentibus verbis, atque sequentibus fumendo sententiam, esse verbum otiosum verbum bonum, cui bona opera non respondent. Nam otiosum est verbum, quo quis se medicum proficitur, cui medicinæ penia non assitit, aut si assitit, operari desistit. Otiosum verbum est, quo quis se militem esse fateatur, sed nunquam militariis actibus ponit, aut scivit adesse. Otiosum verbum est, quo se quis artificem, aut alicujus ministeriū se fore insinuat, cui

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 521

jus operibus semper privata exiit manus, quæ nec actum posset, aut sciret applicare potentiam, quam verbo dicit habere. Nilominus tamen verbum bonum est, quo quis artificem alicujus ministerii se fore in sinuat, quia bonam rem dicit, & bona est lingua, & bonum est cor in eorum natura atque substantia, sed eo ipso verbum est otiosum, quo per opera non firmatur. Otiosum est verbum, quo quis se confutetur hebræum, si non circumcidatur, aut non Mosaica servet. Magis est otiosum verbum, quamvis proferat bonum, quo nos dicimus esse Christianos, & Christiani volumus appellari, Christianitatem verò operibus non affirmamus, imo moribus improbamus. Et otiosa est locutio vocare quempiam Dominum, & ejus non obsequi voluntati, quod secundum alium Evangelistam ad hæc verba Salvator adjunxit: *Quid autem vocatis me Domine Domine, & non facitis quæ dico?* Quasi dicat: Inutilis est in aliqua professione locutio, & verbum est

otiosum, si operibus non firmatur, dum per mores & vitam oporteat esse, quod dicitur: Ecce igitur, de quo reddamus rationem, cum exacti fuerimus in die judicii, si otiose nos diximus esse Christianos, & si operibus probavimus aut improbavimus, quod verbo professi sumus. Quam intelligentiam verba sequentia manifestant, *Ex verbis enim tuis justificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis.* Quis igitur justificatur ex verbis, stantibus operibus mortuis? Quis damnabitur ex verbis otiosis, per poenitentiam correctis, & stantibus operibus vivis? Ista ergo sententia, si nostris animis claret. Ex verbis tuis justificaberis si Christianam religionem juratis debitis operibus approbasti, ex verbis tuis condemnaberis, si ipsam professus corruptis moribus improbasti, ut si es, quod dixisti, suscipe gloriam, si non, accipe poenam. Igitur qui legis hæc, mala devia.

Cap. XXVII.

Generatio prava & adultera querit signum.

Sine intermissione verborum quædam Salvator reprehendit, à quibus omnino præcavere oportet fideles. His supra dictis ex adverso infidelitas curiosa confurgit, quæ per signa quærebatur confirmari verba, quæ tanta veritate pollebant, ut plus essent, quam omnia, plus enim veritas, quam omnia signa valent. Et in curiositate malè sociati sunt Nazareis, qui miracula curiose à Salvatore petebant. Nam quoniam videbatur aliter traditionis, quod Salvator ait: Ex verbis tuis justificaberis, tunc statim quidam de scribis & pharisæis dixerunt: *Magister volumus à te signum videre.* Ecce verbum otiosum, de quo supra proximo satius sumus, vocare magistrum, cujus doctrinæ non ut discipuli boni credunt, nam si crederent, signa non peterent. Infidelibus non fidelibus data signa nesciuntur, nec magistrorum est facere signa, sed inferre doctrinam. Vide ergo, quod iniqui sua locutione se destruunt, cum ore loquuntur, quod facto confundunt, sed eos Salvator respondendo declarat, quanta in eis animo dominetur iniquitas. Et magna oportet consideratione insistere circa verba, per quæ Salvator visus est aliquos improbare. Respondit namque dicens: *Genera-*

tio mala & adultera signum querit. &c. Omnis generatio sua natura & suo nomine bona est, quid est quod additum est, mala & adultera? Ex voluntate mala, natura bona adjungitur, quod à Domino reprobat. Quod est ergo generatio mala, sive unde generatio mala, aut in quo mala? Nam generatio, qua quis ab alio generatur, ut ex uno multi generentur dici solet, quæ prout generatio est, neque peccatum, neque mala dici debet, quia donum Dei est per seminariam virtutem collarum ipsi humano generi. Quæ si per matrimonii legem hat sine libidine, aut adjuncto libidinis malo, aut per aliam libidinem extra matrimonii legem, generatio mala non est, quia bonum nature est. Nam malum libidinis non turpat bonum generationis, sicut bonum generationis non honestat malum libidinis. Et sicut bona generatio malum libidinis non potest auferre, sic malum libidinis generationem bonam non potest maculare, sed nec de hujusmodi generatione Salvator eloquitur. Sed etiam generatio solet dici quæcunque hominum congregatio, qui in uno genere vivendi conveniunt, velut si ab uno patre habuisset exortum, quæ si bonis moribus fulget, bona: Si malis turpata tabet, ma-

Uuu

B. Sm. de Cassia Com. in 1P. Evang.

la vocatur, quo loquendi genere illam Judæorum generationem appellabat malam, quia malis & perditis moribus corrupta erat, & propter idololatriam, in quam sæpe ceciderat (sicut ferè omnes prophete fuerunt prælocuti) adultera meruerat appellari. Sed prætermisiss Judæis, quibus tunc Dominus & Salvator loquebatur, & etiam nunc ex Evangelio posset intendi adversus nefarios Christianorum mores, ista duo verba retorqueri liber, ex dictis veteris testamenti per similitudinem sumentes initium, quæ adhuc non sunt sopita, nec dormiunt, sed prout clamavere, atque prolata sunt adversus perfidos Judæos, nunc in Spiritu adversus malos Christianos magis inclament. Audi legislatorem Judæorum differentem, unde sit generatio mala, quia fidem frugerant fidei, & iniquitatem reddebant iniquitate carenti, injustitiam justo, & obliquitatem recto. Deus inquit fidelis, & absque ulla iniquitate, justus & rectus, peccaverunt ei, & non filii ejus in foribus. Generatio prava atque perversa, hæcne reddis Domino popule stulte, & insipiens? Fidelis est Deus nobis in omnibus promissis ejus, nam & David dicit: Fidelis Dominus in omnibus verbis suis. A fideli non expedit per infidelitatem averiti. Utrum fidei Deo promissam servemus in baptismate fidem, & in aliorum participatione sacramentorum, omnes qui Christiani sumus; nosmetipsos interrogemus, & respondebit nobis conscientia nostra quanta infidelitate turpemur. Infidelitas est enim licitum & honestum, atque utile non servare promissum, quam si discutere vellem per singula, tempus potius deficeret quàm materia. Nullam iniquitatem ad nos operatus est Deus, nequit enim, & nescit, & non vult, est enim absque ulla iniquitate. Psalmista per simile clamat: Quoniam rectus Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo. Tota verò iniquitas dicitur lædere innocentem, & bonum facienti semper rependere malum. Quem unquam læsit omnipotens? Quid nobis debuit & non fecit? Imò in nullo nobis existens obnoxius, nulla debuit lege ligatus, ineffabili sua largitate bonorum suorum voluit esse datur, promissionibus debitor, pietate redemptor, & ultimo glorificator in superis. Et nos ex adverso per iniquitatem montem malæ adque iniquæ recompensationis ascendimus. Et justus est Dominus, qui justitiam dilexit, cui non injustitiam fecimus, auferentes nosmetipsos a servicio Sancto suo, ad quod omnis justitia nos obligat,

Injustitiam facit, qui omnibus non reddit debita jura. Injustitia damnable est, se suo denegari factori. Rectus est, qui obliquari non potest: Rectus, qui nullos novit anfractus: Rectus qui rectè judicat: Rectus, qui utitur ponderibus justis. Igitur rectus est Deus. Quod Psalmista canit: Dulcis & rectus Dominus, propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Et cum sua rectitudinis linea vult omnes incedere, à qua obliquamur mente corrupta & moribus depravatis. Sed quis multitudinem infidelitatum, iniquitatum, injustitiarum, obliquitatum, quas falsi Christiani velut aquam intrepidè bibunt, calculare præsumet? Obrigerent digiti, resolverentur muscoli, ad scribendum verò careret potentia manus. Sed quis fecerunt hæc? Qui Domino peccaverunt, qui non filii ejus, privati pro nihilo pendunt hereditate ejus. Sed nidi sunt filii ejus, qui verò ei peccant, sunt in foribus. Ideo dicit: Peccavere ei, qui non filii ejus. Ubè peccaverunt? In foribus peccatorum, in foribus temporalium rerum. Sordes enim sunt temporalia respectu cœlestium. Et sordes Jerusalem declamat Jeremias esse in pedibus ejus, dicens: Sordes ejus in pedibus ejus. Sordes in pedibus, temporalia in affectibus. Nam in æternis & pro æternis Domino non peccatur, sed pro his, quorum brevis est mora, & vicinus semper est finis. Sed quis sordeat quantum vult secundum sententiam Joannis in Apocalypsi, tempus est breve & finis vicinior. Et ex his dixit Moyses: Generatio prava atque perversa, hæcne reddis Domino populus stulte & insipiens? Generatio est prava, quæ suis consuetudinibus indurata corrigi nequit, magis verò non vult. Perversa verò quæ rectis itineribus non incedit: Imò quæ omnia recta pervenit. Nam pravus est incorrigibilis, indisciplinabilis, indoctrinabilis divinis theoriis atque actionibus, solum firmatus in placitis. Et hoc est quod Jeremias dicebat: Pravum est cor hominis, non corpus, non oculus, non lingua, non manus, aut cætera membra, & imperisurabile, quis cognoscat illud? Nullus, nisi qui scrutatur renes & corda Deus. Perversus verò est, qui primo seipsum pervertit à Deo, & perversa medietate, & operatur in moribus, nec in seipso seipsum retinens, vita, doctrina cæteros pervertit, & perversis itineribus suadet incedere. Et hæc est generatio mala, legislatore dicente. Hæcne. Ac si dicat: Ecce ista sunt mala, infidelitas, iniquitas, injustitia

Deut. 32.

Psalm. 144.

Psalm. 91.

Psalm. 14.

Thom. 2.

Apoc. 17.

Deut. 32.

Job. 32.

Jerem. 17.

Job. 32.

justitia, obliquitas, pravitas, perversitas, quæ tu populus stultus, populus insipiens reddis Domino, unde dicitur generatio mala. Unde ipse secutus adjungit: Generatio enim perversa est, & infideles filii. Sed audi, Psalmographum per eundem loquentem Spiritum, quo primus legisla-

Psalm. 77. tor intonuit. Ne fiant sicut patres eorum, generatio prava & exasperans. Generatio, quæ non direxit cor suum, & non est creditus cum Deo Spiritus ejus. Sed audi sententiarum intentum, qui concordiam legisti verborum. Præmonet David, ne fiant. Qui? Qui nascuntur. Sed Deo gratias, quia nati & educati sunt, Qui sunt qui nascituri prophetabantur, & hodie nati sunt? Christiani. Cum istis David in Spiritu loquens agebat de cavendo, ne fierent sicut patres eorum, qui fuerunt generatio prava & exasperans. Nam Christiani filii sunt Hebræorum aut Judæorum, non ex traduce feminis in carne, sed in fide. Et filii vocamur Abraham, non per ancillam, sed per liberam, quæ fide, ac etiam super naturam concepit. Et pater fidei nostræ dicitur Abraham. Et omnes prophetæ patres sunt, & Christiani filii prophetarum sunt per fidem, quæ revelanda erat, nunc revelata est. Et Christus Judæus est per carnem, sed nos filii sui sumus aut fratres per fidem. Apostoli sancti omnes Hebræi fuerunt, & nullus de præputio, sed omnes de circumcissione habentes originem. Et nos filii Apostolorum sumus per fidem. Nam suos conversos vocabat Apostolus per fidem filios, & blandiori vocabulo filios. Sed non sunt hi patres, quorum est, aut fuit generatio prava, atque perversa, secundum quos Psalmilla præmonet, ne fiat populus. Sed fuerunt innumeri fidem habentes Dei unius, sicut & modo habent Christiani, sed moribus, vita, verbis irritaverunt Deum, pravi fuerunt nec correcti sunt, exasperaverunt Deum. Nam quoties exacerbaverunt Deum, provocaverunt, exasperaverunt, si quis Exodi, Levitici, Deuteronomii, Josue, Judicum, Regum historiarum legit & prophetas reprehendentes & mala commemorantes insperet, non ignorat. Sed non est nostri operis veteris testamenti, **Eccl. 1.** sed novi elucidare moralia. Et per Ezechielem dixit, quia domus exasperans est. Et generatio, quæ non direxit cor suum, scilicet coram Deo, ut via ejus esse diceret in conspectu Dei ejus. Quod præcebat idem David, dicens: Dirige in conspectu tuo viam meam. Illa enim generatio aut **Psalm. 9.** *B. Sim. de Cassia Com. in IV. Evang.*

anima non direxit cor suum, quæ infami graditur via, & de quibus sapientia loquitur: Væ duplici corde, væ peccatori terram ingredientem duabus viis. Quia una **Eccl. 1.** est, quæ ducit ad patriam: Væ dissolutis corde, qui non credunt Deo, ideo non protegentur ab eo. Propter quod etiam dicitur generatio mala, quia non est credulus cum Deo Spiritus ejus, scilicet rupta fœderis liga. Ad malæ generationis notorium ipse Salomon animatur, dicens: Generatio, quæ patri suo maledixit, & quæ matri suæ non benedixit, generatio, quæ sibi munda videtur, & tamen non est longa foribus suis, generatio cujus excelsi sunt oculi, & palpebræ ejus in altum subreptæ, generatio, quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, ut comedit inopes de terra, & pauperes ex hominibus. Patrem habemus creationis ex nihilo, in eo, quia sic facti sumus, quo jure benedictionem omnium sibi vendicat, quod tres pueri Danielis in ignem corporeum injecti, sed à Deo in eis illuminari exclamaverunt: Benedicite omnia opera domini domino. Et David: Benedicam dominum qui mihi tribuit intellectum. Et alibi: Benedicam dominum in omni tempore. Si benedictio ei ab omni creatura pro modulo suo debetur, quæ igitur est ista generatio, quæ patri æterno maledixit? Illi, qui secundum Psalmistam male de Deo loquuntur, dicentes: **Psalm. 77.** De male locuti sunt de Deo, dixerunt: nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Quæ igitur pejor maledictio, quam de Dei potentia dubitare? Dubitaverunt illi de mensæ reficiendi corporis in deserto solitudinis, dubitatur hodie à pluribus de mensæ reficiendi Spiritus in cursu nostri temporis dicentibus, quomodo fieri potest, ut in tam parva hostia sit veritas Christi corporis? & maledicunt Deo, qui de sui potentia dubitant. Sed homo, qui maledixerit DEO suo, portabit peccatum suum. Et prohibetur ne maledicatur princeps populi, multo magis dominus universi. Habemus patrem carnis, habemus patrem Spiritus, similiter & matrem, de quibus hæc sententia proferitur à domino: Qui maledixerit patri aut matri, mortis moriatur. Et qui matri carnis non benedixit, peccat. Qui matri ecclesiæ non benedixit amplius peccat. Qui virtuti matri non benedixit, peccat: Qui Jerusalem supernæ, quæ sursum est, matri nostræ non benedixit, culpabilissimè vivit. Nam non benedicere, nihil aliud dixerim, quam ejus non assentire præceptis, **U u u 2** non

non consentire virtutibus, non dare moribus aures, de iudicio & iustitia non latum fieri. Generatio, quæ sibi munda videtur, præsumpt, quia nemo mundus à forde, & nemo potest facere mundum de immundo conceptum femine. Qui dixit ego mundus, non fuit de mundo. Et si præter illum quispiam fuit mundus, singularitatis fuit divinæ, non generationis aut virtutis humanæ. Si autem dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus. Si verò dixerimus, bona opera facimus, omnes quidem iustitiæ nostræ sicut pannus mensuratur. Ideo sequitur: tamen talis generatio non est lota à sordibus suis. Reprobata generatio est hominum, quæ oculos excelsos habet ad iudicandum, & quæ oculos erigit ad ea, quæ habere nequit. Proverbiorum dicit: Ne erigas oculos ad opes, quas habere non potes, quia facient sibi pennas quasi aquilæ, & volabunt in cœlum. Palpebræ autem subcrescunt in altum apertos faciunt oculos, ut plus velimus videre, quàm expedit, plus iudicare, quàm liceat, plus appetere, quàm sufficiat. Nunnus est cordis, corporis oculus, & cum renunciat ea, quæ videt, oritur appetitus. Generatio mala est, quæ pro dentibus habet gladios. Sufficiunt hominibus dentes ad contrectandum sufficientia vitæ animalis, quæ more animalium vivimus, quæ superflua non requirunt, cum ipsa natura sit recta de paucis. Sed habemus gladios ad occidendum alios, ut alios occidere ipsorum sit vita. Vel hoc est gladios pro dentibus habere, aliorum mortem suam vitam putare. Et commendat molaribus conterens impotentes, velut canis ossa corrodens, & inopis inopia vestiatur, ut ad inopiam miseriam persecutionis adiciat & pauperes non sinat vivere cum hominibus super terram, ut si non habent aliquid impendendi muneris, personali subijciant servituti, aut quia ex eis nullum fructum suscipiunt, dolent, quod vivunt, & velut steriles arbores succidendos decernunt, quod proprium est hominum tyrannorum. Necnon illa est mala generatio, quæ gladio dentium & linguæ omnes dissimulando interficit & conterit, & inopibus & pauperibus criminationibus maledicit, quia illos, quos DEUS diligit, odit. Sed nontantum malam, etiam appellavit adulteram. Nam non omnis malus adulter, sed omnis adulter malus. Malam appellabat propter multitudinem peccatorum, adulteram solum ad idolola-

triam referebat. Nam quanta idololatRIA fuit infecta synagoga, Judæa & Samaria, veteris testamenti sacra Scriptura commemorat. Sed proprietatem adulteræ mulieris videamus, ut capiamus ad devitandum adulterium spirituale. Adultera mulier dicitur, quæ per amorem concupiscentia carnis adulteri conjungitur, etiam si carnis copula non sequatur. Adultera est omnis mulier, quæ vivente viro corpori alterius se conjunxit. Adultera est, quæ in domo viri vivit sine legibus iustis ejus, aut legibus dilecti regulatur alterius. Adultera est, quæ se comat præterquam ad placitum viri. Adultera adulterinis, & fornicariis affectat placere conspectibus. Adultera est, quæ alium in suum munibus, & gestibus provocavit amorem, etiam si decipiat. Adultera est, quæ alteri fidem dedit Verbo, etiam si animo non consensit. Adultera est, quæ alteri consensit in animo, etiam si fidem non dedit, aut negavit Verbo. Adultera est, quæ mortem affectavit viri, ut nuberet alteri. Adultera est, quæ fidem dedit alteri de nubendo post mortem viri. Adultera est, quæ in morte viri propter alium præstitit assensum, aut si solum ipso affectavit carere. Adultera est, si plus debito per blanditias ad libidinem excitat virum. Adultera est, si viro consensit coire cum altera: excusantur in hoc Sara & uxores Jacob. Adultera est, si viro consensit in prohibitis relictari valens. Adultera est, quæ in coitu subdita viro per ardorem, & delectationis concupiscentiam alium imaginatur. Adultera est, si viro dedit adulterandi causam. Adultera est, si aliquam, licet non in se, adulterare fecit in aliis. Adultera est, quæ odit ex animo virum suum. Adultera est, quæ viri diligit vitium. Adultera est, si sciens virum certè adulterum existentem, nec dimittentem pelliceam aut adulteram, & secum patitur ex animo habere carnis commercium. Adultera est, quæ cum pellice, aut alia adultera pactum de viro fecit tacitum vel expressum. Et variâ vice dicitur vir adulter, quavis in fornicato foro iudicii non omnes hi actus adulterium iudicarentur habere. In iudicio verò rationis & infallibilis veritatis, omnes sunt puniendi, atque adulterino iudicio iudicandi, quod secundum primas quinque sententias quilibet generano, congregatio, collectio, societas, & quilibet anima singularis apud Deum

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 525

Deum in idololatriâ & erroribus, in depravatis affectibus, atque moribus reputatur adultera, adulterarum judicio judicanda. Proinde & per hoc copulatio amoris abs Deo, & copulatio mali operis adulterium facit. In domo DEI vivere sine lege Dei, & Christi, adulterium est. Regulari regulis ejus, quod nequiter diligitur, aut quod male intelligitur, scilicet pravitanibus hæresibus, philosophicis, satyricis, magis quam divinis delectari doctrinis, execrabile adulterium dicitur. Ornari quibuscumque invisibilibus aut visibilibus præter æterni sponsi placitum, justum divorcium fecit à Christo. Male malis velle placere, Christo certissimum est displicere. Nam qui malis placet in malo, malus est, & qui consentit in crimine, criminiosus. Ornamentum animæ differt à corporis ornamento, illud invisibile, illud visibile: illud incorruptibile, illud corruptibile. Ex mulier ornamentum querens absque placito viri, notam sibi male suspicionis induxit. Nam nulla uxor est ad seipsam, sed virum, tantum mulier adultera est ad seipsam. Proinde nec anima desponsata Christo sponsa est ad seipsam, sed ad sponsum Christum. Igitur secundum placentiam sponsi uxoris sunt ornamenta. Non ergo anima querat aliquid, aut invisibile ornamentum, nisi quod æterno sponso in placito sit, nec velit placere, quibus ipse non placuit, imo nulli, qui ad Christi displicentiam venit. Nam nullum placitum ab hominibus sumit nisi virtutis, & qui virtuosus nesciunt, placitum in aliis aliud, quam virtutis non querunt. Placet virtus Deo, angelis & hominibus virtuosis. Manifestum est autem displicere contrarium, aut manens indifferens non placere. Proinde animo sic placens, legitima sponsa est, in aliis & contrariis & aliter se componens, adultera est. Sed hæc mala & adultera generatio malum aliud curiositatis superaddebat, quia signa querebat, sed non accepit, quod male petivit. Juste negatur iniqua petitiõ, & divina repressiõne ad ima reflectitur, qui per curiositatem se in alta sustollit. Perebant enim hi alevitudinis signa clarentia de supernis, velut affoliti signis mirabilibus in Ægypto coram duritia Pharaonis, in potentis magnis, in divisione rutri maris, in eorum transitu per medium siccis maris, à dextris & à sinistris pro muro stantibus aquis, in ipsius reductione super Ægyptios insequentes, in duratu mirabili columnæ ignis & nubis, in tonitruis & clangoribus, in splendoribus & terre moribus, lampadibus & nubibus in monte Sina, in datione legis, in crebris apparitionibus gloriæ Domini super

tabernaculum foderis, in supernaturali eduçãoe aquarum de saxo durissimo, in supermedicinali sanatione illorum, qui mortui fuerant à serpentibus venenatis, per conspectumanei serpentis, in passu mannae segregata omni actione, produçãoe naturæ ministrato populo per ministerium angelorum, in subita & in mirabili eduçãoe contumacium ad votum sensualis populi adhuc in carne sensualiter laborantis, in mirabilibus, quas de hostibus habuerunt, Domino pro eis pugnante de cælo, in claris testificationibus factis miris Moysi, in contradicçãoe Chore, & absorptione Dathan & Abiron, qui prima schismata in populo Dei suscitaverunt, in dulcoratione aquarum, & delupei factis percussionebus quomodolibet delinquentium, in mirabili conscriptione divinatorum mandatorum, facta digito sancto Dei, in inaudita & præter communem ordinem rerum significativa magis mysterii, prodigiõsa & potentia conservatiõne velium & calceamentorum per quadraginta annos in deserto solitudinis, in miseria & admiranda castrorum metatione per quadragintaduas mansiones factas, semper delupei dato signo divinæ nubis, requiescentis super foderis arcam pro tanto spatio temporis, pro quanto divina sapientia illum tunc ejectionem populum volebat in loco manere, ac etiam in significativa motione nubis & gloriæ, ut moveretur & arca, circa quam per suas turmas castra metaturus erat populus ille Dei. Et in mirabilibus & signis clarissimis factis tempore Josue primo ductore de Ægypto in monte Baurim jubente domino quiescente per mortem. In apparitionibus angelorum armatorum, ad tuendum electum populum magni DEI. In præter ordinatum cursum naturæ mansionem solis per defensionem Gabaa, ut nunquam tam magnus dies fuisset hominibus super terram, obediens Domino voci hominis. In stupenda reseruatione Jordanis à parte superiori defluentium aquarum, ita ut reverterentur in gurgitem, & alia defluerent cursu naturæ solito, ut per intermedium sicco pede pergeret populus sanctus Dei, ut tanta mora superiores aquæ à cursu naturæ defluerent, donec morosè transiret innumerebilibus multitudo, & colligerentur duodecim lapides de medio Jordanis alveo ad faciendum accrvum pro tanto signo in memoriam sempiternam. In ruina mirabili inexpugnabilis civitatis Jecho, quæ humana violentia inexpugnabilis credebatur. Insignis datus, & in factis tempore judicij in manu angelorum. In liberationibus divinis à manibus inimicorum & superdanti-

um electum populum, in manu Gedeonis, Jephre, Samsonis, & cæterorum. In signis mirificis factis tempore regum, in Samuele, David, Salomone, atque cæterorum regum bene regentium subactam multitudinem in lege Domini Dei. In almis signis Eliæ prophete, qui claudibat cælos aethereos, ne pluerent, & suis orationibus dabat imbres, qui de cælo petebat ignem, & ignis obediebat sibi ad votum, qui curru igneo est subvectus in cælum, imo ut creditur in paradysum. In signis factis in Eliseo discipulo ejus, in omnibus temporibus vitæ illius. In signo retrogradi solis dato Ezechiz pro fletu suo in additione annorum, ut experientia in artificioso horologio umbra decem graduum spatio mutata videretur. In quibus signis & plurimis aliis assuescæta generatio Judæorum, talia petebat fieri velut incredula, per dominum Salvatorem Jesum Christum. Et eum ejecisset de templo non convenientia templo, similiter dixerunt. Quod signum ostendis nobis, scilicet magnitudinis & mirificæ actionis. Sed hic & ibi Salvator spondit signum mortis & sepulture ac resurrectionis. Nam ibi dixit: Solvite templum hoc, corpus suum insinuans. Hic devoratum Jonam induxit. Sed omnibus signis ab initio mundi factis veritas & ratio prævalet, quibus generatio mala & adultera non præstabat assensum, veritate atque ratione velut insana & erronea majus zelans signum. O utinam! intelligerent omnes rationis expertes; quanta sit mentis infirmitas, quanta infidelitas, quanta dementia, quanta stultitia signa querere cognita veritate, velle prodigia ratione claree. Nam signa patent oculis, ista intellectui splendet, signa sunt in tempore, veritas semper lucet. Sed fortè aliquis diceret: Non intelligebant, ideo signa petebant. Sed si non intellexissent (ipso Salvatore dicente) peccatum non haberent. Atque per hoc non derogemus signis atque prodigiis divinitus factis, quæ ipsemet Salvator fecit, ut scriptura Evangelica docet, & ipse commemorat, dicens: Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Sed minus distinguo signa, & prodigia, & omnia miracula comparatione rationis, & fulgentissimæ veritatis, ut audeam appellare erroneos, qui istis illa præponunt. Cur ergo querit signa, cur miracula Christianus: Tirubat adhuc in fide, cujus fides miraculis crescit. Fluctuat in mari infidelitatis, si per signum deveniret ad portum. Parvulus est adhuc, qui signorum edulio pascitur. Edentulus est, qui miraculorum lacte nutritur. Fi-

dem non fecere miracula neque signa, sed à fide signa & miracula processerunt. O Christiani! aspiciet in animo veritatem, intellectu respiciet rationem. Ne terreamini, si miracula & signa extrinseca in ecclesia non videris, ablactata est enim ab hujusmodi lacte. Sancta mater ecclesia auvilla est ab uberibus decentibus parvitati. Magna facta est, roborata est, sapiens est. Nam non sunt mortui martyres propter signa, sed propter veritatem fidei mortui signa fecerunt. Ac per hoc, si unum credimus, quod est majus, ergo & minora eredamus. Primum mysterium Salvatoris, scilicet incarnatio ineffabilis Verbi divini excedit rationem omnium mortuorum, donationem miraculosam omnium sanitarum, effugationem demonum, locutionem omnium linguarum, translationem de loco ad locum omnium montium, mutationem præter communem ordinem omnium cælestium orbium. Et ut brevi discursu concludam, audeo dicere omnium rerum creationem. Si tale majus credimus, quare minora perquirimus? Omittamus hæc, & vadamus ad mores. Si Christianæ fidei mores cum condita natura concordant, aut ab ipsa non disceant, cur pro moribus agendæ vitæ signa queruntur, cur miracula expentur? cur, ut melius agamus aut peccata devitemus, exquiruntur resurrectio mortui alicujus, ut enunciet quid pœnæ, quid gloriæ in alio fortiumur, qui ab hoc sæculo recesserunt? Cur aliquid pro signo aut miraculo præter rerum ordinem queruntur, qui talibus signis pulchrior est? Quia nec ipsa signa tanta curiositate appetita bona & pulchra essent, si universalem ordinem rerum in aliquo perturbarent. Et quamvis videatur per signa quodammodo fieri perturbatio, & in communi ordine mutatio quædam, ex quadam verò alia occultissima via in ordine atque ad ordinem universi pulchritudinis intelligibilis, & quandoque visibilis plus accrescit. In quo universi ordine, si quis per veritatem & rationem, quas prætulimus signis & miraculis, inquireret mores agendæ vitæ, atque devitandæ malitiæ, plus quàm in signis & miraculis inveniret. Hæc pro tanto dico, quia tunc à Salvatore nostro Christo de moribus agebatur agendis atque vitandis, quando tones pharizæi & scribæ signa sive miracula petiverunt. Proinde liber videtur quodam familiari discursu si quod signum aut miraculum pro moribus devitandis magis damnabit superbiam, iram, invidiam, acediam, avaritiam, gulam, luxuriam, & ab eis dependentia mala, quàm ipsa veritas luminosa, quàm ipsa ratio clara

DE VITIIS, ET SERMONIBUS CONTRA VITIA. 527

elara, quæ in ordine universi post Deum & cum Deo tenent principatum & ducatum. Aut quæ signa sive miracula prudentiam, iustitiam, temperantiam & fortitudinem, scienciam, spem, charitatem, & ab illis dependentia & egredientia bona, melius approbarent, firmarent & sinerent in seipsis, & hominum animis, atque moribus vitæ agendæ agendis quàm inobscure, inelapsibilis veritas, atque inconfundibilis & irreprobabilis ratio, cum quibus creata sunt omnia, gubernantur omnia, distinguuntur omnia, vivunt, quæ vivunt omnia, generantur, quæ generantur omnia, loquuntur, quæ loquuntur modulis suis omnia, moriuntur, quæ moriuntur omnia, reviviscunt, quæ reviviscunt omnia, moventur, quæ moventur omnia, quiescunt, quæ quiescunt omnia, sapiunt, quæ sapiunt omnia, intelligunt, quæ intelligunt omnia, in finem proprium deducuntur omnia, deficiunt, quæ deficiunt omnia, permanent, quæ permanent omnia, diligunt, quæ verè diligunt omnia, odiunt, quæ verè & rationabiliter odiunt omnia, quibus suis qualitatibus qualificantur omnia, suis quantitatibus consistunt, & augmentantur, & decrescunt, quæ consistunt, & augmentantur, & decrescunt omnia, quibus in substantiis, in propriis, in qualitatibus, in quantitatibus, in passionibus, habitibus, & omnibus nominalibus sunt ut sunt omnia, quibus reprobatas in omni cogitanti, delectandi, consentiendi, loquendi, officiendi genere mala sunt, quæ mala sunt omnia, & deficere cognoscuntur ab eo, quod fuerunt, sunt & esse possunt, quæ illis modis deficiunt, quæ deficiunt omnia. Quæ igitur signa, quæ miracula, cum de moribus agitur, & cum omnia propter mores Christianos oporteat intendere, tam verius, tam rationabilius damnabunt vitia, approbarent virtutes, quàm veritas invariabilis, ratio infallibilis. Nam signa fallere videntes, & falli possunt, veritas autem & ratio nec fallunt nec falluntur. Proinde veritatem appello, à quo omne, quod est, & quid est, quale, atque quantum, & quomodo ad quid est, & esse cognoscitur, & quod fallum est, fallum esse demonstratur, & omne, quod cognoscitur, per ipsam cognoscitur, & ante omnia creata invisibilia & visibilia, & cum omnibus entibus semper esse sortitur, ac etiam si deficerent omnia fortiretur, immortalis enim est veritas. Rationem autem voco illud quare, scilicet quare omnia facta, & sic facta, tanta, & non maiora nec minora, tot neque plura, neque pauciora, taliter, & non aliter & alia facta sunt, atque de omnibus redditur ratio,

Et illud quare, quare bona & mala, quæ sunt, sub qua ratione à creatura rationali appetuntur omnia, aut respuuntur iustè vel iniustè, quæ appetuntur & respuuntur omnia. Infallibilis enim est ratio, quævis multi sub ipsa, non tamen peccat ipsam fallantur. Nec per hæc veritatem solum, aut rationem dicimus creaturam, nec intendimus, cum hæc dicimus, illam solum summam ineffabilem, increatamque veritatem & rationem, omnia suis modis, miris atque inestimabilibus facientem, sed etiam illam veritatem & rationem post primam, quas suprafatis modis & pluribus, omnibus rebus accomodamus atque sociamus. Igitur atque igitur frustra propter mores agendos & devitandos miracula, sive signa conquiritur, sed si quæruntur, primo creatio, ex nihilo propagatio, gubernatio mundi, & modus cernatur. Necnon qui miracula, & signa in ecclesia Dei petunt, potius fiant in ecclesia Dei omni die, omni tempore, omni anno, omni mense, hebdomada, die, hora, quadramomento miracula non desine, salvati videlicet invissibiliter à peccatis, resurrexissent à tenebris peccatorum, in quibus velut in quibusdam tumulis sepulture larebant, ac latent malorum hominum mentes. Quod miraculum majus, quàm ad fidem Christianæ religionis venire Judæum, vel paganum? Quod majus miraculum, quàm cum in mentibus eorum, qui convertuntur, & respiciunt à malis, assuefactus amor vertitur in odium eorum, quæ tanta tenacitate dilexerat, & odium penalitatem, & cruciatum corporis vertitur in amorem insoletum contra tenerrimum sensum, & placitum in displicentiam, & displicentia in placitum venit secundum ineffabilem mutationem & distributionem illius, qui semper in factis suis est miraculosus & mirus? Nonne videbatur dilectoribus mundi, & fluxuilibus peccatoribus ad mala diversa colligatis, per amorem & per delectabilem experientiam eum rebus delectantibus sensum, quod prius possent moveri montes, sine ferro fixa profundi, corpora animalium carentium pennis, in aëre more avium posse sustolli, quàm quod dividerentur ab amatis rebus pro delectatione continua, & varia in suis generibus habentibus omnis delectationis tomentum. O! quam horrenda videbatur castitas luxurioso, humilitas superbo, patientia iracundo, amor communis invidio, labor acedioso, paupertas, & largitas avaro, abstinencia guloso. Dendebant hæc in animo amplectentium hæc vitam. O! quàm diligebantur visibilia bona, sed excepta paululum divina mira-

cula, signa infinitæ potentie, omnipotentis Dei, ecce, quæ amabantur, venerunt ad fugam & odium, & quæ odio habebantur, summo amore quærentur. Ipsi ergo, qui talem vicissitudinem & mutationem sustinuerunt in animo interrogentur, ipsi nobis revelent, ipsi mutuo loquantur, ipsi pronuncient rationem & veritatem, ipsi extollant majora miracula esse atque signa majoris potentie, quod in animabus hominum invisibiliter agitur, quàm quicquid in corporibus per miracula, & signa visibiliter ageretur. Et quanto anima nobilior corpore, tanto nubiliora sunt, quæ in ipsa, quàm quæ in corpo-

nibus facta noscuntur. O! nubilosæ hominum mentes. O! in sensibilibus & rebus visibilibus colligatæ, recedite à sensibus, & recedendi artem continuò frequentate. Redite ad cor, ubi veritas, & ratio lucent, ad quarum lumen scientiæ à minoribus potiora discernere, à quibus discitis ab omni curiositate recedere. Nemo enim à curiositate querendi dissolvitur, nisi veritatis & rationis stipitibus colligetur. Intendite subtilius, in ecclesia Dei nunquam miracula & signa invisibilia deesse, quæ si deessent, ecclesia plus non esset. Hæc igitur qui legit, intelligat.

Cap. XXVIII.

Contra carentes poenitentia & sapientia, cum quibus viri Ninivite, & regina Saba confurgunt in iudicium.

QUoniam duæ maximæ in Christiana religione quærentur scientie poenitentia post peccatum, & sapientia propter obsequium. Nam qui post peccatum poenitentia caret, ultricibus dabitur flammis, sapientia verò privatus, nunquam se coarbitat divinis. Propter quod Salvator curiosos ad signa querenda, quæ minus necessaria, aut non necessaria sunt, de istis duobus arguit, quæ omnino necessaria sunt. Sanè, inquit: *Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam, quia poenitentiam egerunt in predicatione Jonæ. Et ecce plus quàm Jonas hic.* Qui fuit aliis in iudicio superiores per comparationem, melioris vitæ atque morum certissimum est fuisse per actionem. Et certe viri Ninivite de circumcissione non erant, legem Moisaicam non habebant, cultum unius solius Dei non tenebant, cultores idolorum erant, multos de populo Dei captivos habuerant, tamen ad Jonæ predicationem poenitentiam egerunt, ut etiam circumcisi & legalibus Moisaicis, comparatione melioris facti in iudicio præferantur. Cujus facti? Quia poenitentiam egerunt in predicatione Jonæ, qui purus homo erat, etiam peccaverat, non signa nec miracula Ninivitis fecerat, & Christus, qui nobis prædicat, plus est quàm Jonas. Sed ommissa comparationibus hoc solum qui legit, intelligat: quoniam Christus illos & omnes peccatores ad poenitentiam vult venire, querit & invitat, quia in iudicio nollet invenire, quem seriat, sed omnes vellet esse ante correctos, ut in extremo iudicio in anima & corpore responderet super cæcos. Sed quoniam de poenitentia sermo datur alibi, hic intermitimus. Et contra carentes sapientia pro divino necessaria cultu, reginam impro-

peravit australem, quæ tam à remotis partibus audire venerat sapientiam Salomonis. *Et plus quàm Salomon Christus.* Quis hic Salomon? quæ sapientia ejus? quæ regina? quis adventus? omisso alio loquendi genere videamus quid dicat in monibus. Salomon rex est pacis. In pace, à pace, de pace, cum pace, propter pacem, omnem oportet esse doctrinam, & sub ejus regimine inquirere sapientiam. Ubi regimen pacis, ibi omnia bella quiescunt. Ille igitur sibi met pacis efficitur rex, qui dominatur corpori, carnem regit, & subijcit legibus disciplinæ, statim reprimat insurgentia bella, caput amputat cogitationibus pravis, nihil in se sinit insultum, finem appetendi temporalia imposuit voluntati. Qui Salomon vivente patre constituitur rex. A Deo patre in æternum vivente est omnis potestas regiminis. Inquit Apostolus ad Romanos: Omnis potestas à domino Deo est. A Deo tota vitæ, omnis bonæ actionis est collata potentia. Si quid boni habes, aut facis virtutem, referas ad fontem vitæ, Salomon paternas vindictas exequitur, patre jubente. Ita & tu, quod in te inveneris patri æterno inimicum, iudicio mortis damna, & in aliis reprehende, quod summo patri videbis adversum, ipso Salomone dicente: Nunquam tibi placeat malorum vitæ. Judicat Salomon meretrices, & per gladium verum & falsum invenit amorem. Facit templum, totum se occupat in divinis. Facit domum salus, querit & ipse contemplationi vacare. Non investigemus opera Salomonis, Evangelica tractanda suscepi-mus. Sapientia verò ejus non ab eo, non à patre carnali, aut à libro, aut ab homine, aut ab angelo habuit initium, sed per revelationem & infusionem & gratiam. *Legitur*

1. Reg. 10.

Rom. 13.

1. Reg. 1.

Proverb. 1.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 529

3. Reg. 3. Legitur nempe in Regum volumine, quòd Dominus sibi apparuit, licentiam atque audaciam dans petendi quod vellet. Qui se vidit electum Regem ad regnum, non divitias, non longitudinem vitæ, non inimicorum animas, nec quid aliud, sed tantummodo ad sapientiam tria pertinentia postulavit, scilicet ut daretur sibi cor docile, judicare recto judicio populum, discernere inter bonum & malum. Cor enim docile, quod facilitate intelligendi apprehendit audita, tenacitate memoriæ continuè, quæ apprehenderit secum portat. Sed multi hæc habuerunt, qui non petiverunt. Multi hæc habuerunt, qui Deum offenserunt, recesserunt, erraverunt. Habuerunt enim bonam intelligentiam, sed non sanum intellectum, bonam memoriam, sed non bonam mentem. Prævalet enim bonus intellectus bonæ intelligentiæ, ac etiam bona mens bonæ memoriæ antefertur. Sed petebat Salomon cor docile in divinis, sicut postmodum Isaias prophetavit de generatione futura: Et erunt omnes docibiles Dei.

Joan. 6.

Cor autem docile in divinis, per abnegationem & positiōem fit. Abnegativè cor docile in divinis constituitur, quòd terrenis, secularibus, humanis, curiosis, ad rem divinam non pertinentibus, nec virtuosum constitutentibus addiscerem, nec dividētibus ab insectis & inficientibus mundi rebus, indocile, indisciplinabile, non memorabile existit. Positivè verò, quòd ad horum contraria voluntatem & aptitudinem habet, solum paratum ad divinam doctrinam & influentiam justificationum & charismatum Spiritus sancti, cum voluerit inspirare. Sic enim paratus erat Salomonis pater, qui dicebat:

Psal. 116.

Doce me justificationes tuas. Viam justificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis. Et iterum: Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo. Et inclina cor meum in testimonia tua, & non in avaritiam. Et paratus sum & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Et bonitatem & disciplinam & scientiam doce me. Ad Timotheum verò scribit Apostolus, quòd servum Dei oportet esse docibilem. In quo igitur debet esse docibilis servus Dei? Tantum in his, quæ sunt ad servitium Dei. Tota enim bonitas est servi, nolle in alio doceri, quam in servitio Domini sui. Recto verò judicio populum judicare, regentium maxima est virtus. Multi falluntur inviti, & cum volunt recte judicare, non possunt. Latent enim eos plerumque, quæ geruntur in populis, ut etiam unus tor-

queatur in causa alterius, & ut inveniat, qui malè fecit, urgetur ut plurimum, qui pro tali causa nihil mali fecit. Et ut inveniat nocens, exaratur verberibus innocens. Et ignorantia iudicis fecit innocentem torturam. Et severitate torquendi, ut invenirent verum, extorserunt mendacium. Malebat tortus crudeliter confiteri, quòd non fecit, quam diu vexari intolerabilibus poenis. Et seipsum occidit, si confessus est, quod non fecit. Agitabat enim eum vehementia tormentorum, volebatque vitare, minorem æstimans brevem mortem, aut confidens non suum Verbum mendax intolerabili poena prolatum, mortis consilium innocentem manciparet, aut imò necdum fuerat expertus alterius sæculi crudeliora tormenta, quæ ab omnino uniusmodi cordibus inferuntur, nec fatiantur afflictorum poenis. Ita namque homicidium est seipsum lingua sine gladio interficere, sicut alium gladio & verbo perimere. Nam qui præcepit, non occides, de homine dixit. Et qui seipsum interficit, hominem perimit. Rex autem, aut Judex Reipublicæ tutor, hominem judicabit ex verbo, dicens: Os tuum contra te locutum est. Dictabit sententiam, quam per justitiam noverit convenire delicto, & innocens luet iniquitatem alterius. Judex se tenebit insonem, credens interficere, aut punire nocentem, ignorans quanta puritate poleret innocens, quem per Verbum famigando tormentis, non per opus fecit esse nocentem, quamvis occasionem dederit ex torturis, ut qui innocens erat de seipso censitendo mendacium. Judex judicaret ut rem, qui ex causa tortus fuerat, non fecerat aliquid malum. Hoc pro tanto dixerim, cum innocens pro nocente per ignorantiam capitur. Quid verò si ad testificandum pro alio fuerit comprehensus, dummodo ipse non habeatur reus? Etiam pro malis alienis poenas amaras sentiet, pro quibus culpam non dedit aliquando, ut sentiret. Quid verò si armabuntur mendaciis & falsitibus testes, iniquè volentes aliquem innocentem per eorum occultum in animo conceptam injustitiam, per manifestam verò alicuius tribunalis justitiam ledere? Fiet utique. Judicabit enim Judex secundum allegata & probata, & sciet innocentem iacturam, quam dicit esse justitiam propter causam falsè probatam. Nam Judex, coram quo quæsitio agebatur, ignorans omnino rei causam, coactus est ex probatis dare sententiam. Quomodo igitur rectum iudicium est, & justum, ubi poenis & testibus falsis confunditur verum?

2. Reg. 1.

2. Tim. 2.

B. Sim. de Cassia Com. in 17. Evang.

X x x

Igitur

Igitur bene ptebat Rex Salomon, ut per eum in populo daretur rectum iudicium, ne condemnaret iustum, absolvendo, aut non puniendo reum. Quoniam de iudicio alibi dicendum est, hic finem ponimus. Ptebat enim discernere inter bonum & malum. Optima est discretio, & ad principem spectat. Pteat discretio iudicium regum, pteat discretio electionem boni à malo, pteat discretio electionem melioris à bono, pteat discretio electionem optimi à meliore, pteat discretio omnem virtutis actum. Discretio germen est prudentiæ, quæ autem prudentia caret, faciet mala. Ipse idem Salomon dixit: Lux, qui indiget prudentia, multos opprimit per calumniam. Discretio actus est mentis ab omnibus sæpe divisus, uni verò attributus, aut à multis tanquam à non necessaria se retrahens solum in expedita se conferens. Discretio progressus est animæ in id, quod reprehendi non possit. Discretio nunquam ad ea se consulit, quæ à veritate, ratione, iusta necessitate habent divorcium, quo si se conferret, discretio non esset. Discretio est ventilatrix animi, quo purgatur à levitate palæstrum invisibilis aræ mentis. Discretio est segregatus mos, segregata vita, segregata intentio, ab his, quæ ante tribunalia veritatis, & rationis timent apparere, atque verecunda suffunduntur. Discretio est segregatus amor ab omni re turpi. Discretio est altera lingua in purgata locutione ab immoderatis. Discretio ideo verò dicitur, quia discrepat ab omni, quod virtutem non recipit, aut non ab ipsa recipitur. Discretio semper se tuerit in parte virtutum, nec vitiorum pernoscit in castris, tentoria sua è regione firmat ad vitia. Discretio non elegit corpora, sed spiritum, non pulchritudinem formarum, sed morum, non corporum, sed virtutum aspicit qualitatem, non secundum aspectum, sed secundum factum iudicia profert. Iustè ptebat Salomon ista tria, aptitudinem cordis, æquitatem iudicii, discretionis virtutem. Merito ergo venit regina auctri audire sapientiam Salomonis. Sed quid Christus? Comparatio inter eos non cadit. Conditor est unus, sed alter est conditus. Ille dedit, iste accepit. Sed quæ fuit sapientia Salomonis? In anima est sapientia. Quis ergo vidit illam in animo alicuius? Nemo. Ergo per facta & verba nota est sapientia. Inspice libros Regum, apparebunt facta ejus per templum & domum salus & vivendi mores, quæ monstrant sapientiam ejus. Lege parabolas, lege Sapientiarum librum, lege epi-

thalamica verba, quæ alio modo pandunt sapientiam ejus, ut etiam Ecclesiasticus diceret: Impietus est quasi flumen sapientia. Merito ergo venit regina Saba audire sapientiam Salomonis. Litteraliter fuerunt hæc, mytherialia sunt hæc. Salomon & regina, Christus & ecclesia. Morea intendimus. Plus quam Salomon Christus. In eo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi. Ad suam sapientiam nos Christus sub ista comparatione invitat. Ad quam, si non accesserimus, velut fatuæ virgines remanebimus ante fores non apertas, sed clausas, atque firmatas, cum irremovendis repagulis appositis per æternam sententiam divinæ iustitiæ. Terribi debet omnium animus, & ad audiendum moveri Christi sapientiam, sine qua non est salus. Non sufficit mundo salvande sapientia Salomonis, non sufficit Judæis, non sufficit nobis. Non sufficit sapientia Platonis, non Aristotelis, non sapientia cæterorum Philosophorum, non sapientia moralium sapientum, non quorumlibet poetarum, sed sufficit sapientia Christi, etiam si non esset sapientia Salomonis. Sapientia ejus infinita est, & incomprehensibilis, quæ fundati sunt cæli, magis verò creata sunt omnia, gubernantur omnia, disponuntur omnia, variantur varianda, & sub ipsa transit omnis conditio conditi orbis. Non ad hanc invitamur. Est quedam sapientia Christi humanis mentibus facta conformis, cujus ducatu agitur causa salutis. ipsa nempe atque firmiter est vita Christi, quam gessit in forma visibili, commonefaciens omnes qualiter oporteat vivere super terram omnem hominem in vitam aspirantem supernam. Sapientia Christi Evangelium ejus est, per quatuor coscos notarios scriptum. Sed fortè quis diceret: Non credo sapientiam istam Christi, quia stultitia. Dicam ergo: Non credo sapientiam Philosophorum, quia superbia est, pro eo, quo nititur omnia humana renone comprehendere. Dicit iterum: Sapientia philosophorum est ex natura, ista ex gratia. Potior enim est gratia, quam natura. Iterum: Illa in moribus apparet, ista in moribus lucet. Adjicit & ille: Et illa à Deo in moribus fit. Respondemus: Illa in moribus naturæ, ista in moribus gratiæ. Mos suos morales non deduxit ad verum finem boni, quem conatu magno investigaverunt, ista deduxit suos morales ad verum finem boni, quem crediderunt. Affirmabit: Illius libri custodi sunt à mundo, Imperatoribus, Regibus, Principibus, Ducibus, Magistratibus, ego autem dico libros nos-

Coloss.
2.
Math. 25.

Proverb.
22.

istos custoditos à tam altissimis sanctis, quibus dignus non erat mundus. Sapientia Christi practica est vivendi sapientia, præter quam nulla est licita forma de vita gaudendi. Sapientia Christi est claritas intelligendi, præter quam nullus est utilis intellectus, & bonitas est amandi, præter quam omnis damnatur affectus. Cœpit Actor. 1. Iesus facere & docere, igitur quod fecit, & docuit, vera sapientia est. Evangelium ejus est sapientia ejus, super Evangelium intendimus, mores reprobos atque approbos ab ipso, quantum possumus, declaramus. Non expedit hic aliter sapientiam Christi diffinire, quia Evangelium est ejus sapientia, sine qua errat omnis scientia. In sapientia Salomonis legitur: Et si quis consummatus fuerit inter filios hominum, si abfuerit ab illo sapientia tua, quasi in nihilum reputabitur. Ista est sapientia, quam spiritu prophetico Salomon prævidit, sine qua reputatur nihil, qui ipsam non novit. Et Apostolus ad Corinthios dicit, quodd factus est nobis à Deo, scilicet Christus sapientia, per vivendi formam, & verborum doctrinam. Ista sapientia omnem excedit angelorum atque hominum scientiam. Nam sapientia Christi validata moribus, insinuat verbis simplicibus, facit de infidelibus fideles, de idololatriis latros, de spiritualiter mortuis, spiritualiter vivos, inimicos Dei sibi reducit amicos, de terrenis coelestes, & suis instrumentis supernos referat vinctes, & suis moralibus feris portas obfirmat tristes, & in sua fornace reformat divinas in nobis deformatas imagines. Verè plus quam Salomon Christus, cuius sapientia tam alta facta cognovimus. Igitur hanc sapientiam addicamus, ne pereamus. Sed quæ ista est regina austeri? Quælibet anima bene regi, & bene regere volens. Unde meritis regina venit ad regem, ut sit convenientia nominis, convenientia officii, convenientia vite, convenientia intentionis, convenientia moris. His conformitatibus apta, regem Christum se regens anima quærat, nec Rex bonus, nec Regina bona aliis existunt, si primo se ipsos lege Divina non regunt. Sed Regina ista Sabana est, australis est, multa portavit, multo comitatu, multo apparatu venit, solum ad audiendam sapientiam Salomonis venit, solum fama eam commovit ad regem, dedit & accepit. Dimitamus hæc, multa enim ministrant discendi, & dicendi materiam, hoc solum, quod in extasi facta est, & nimio excessu mentis quid dixerit, pro nostris moribus discutiamus. Videns autem Regina Saba omnem sapientiam Salomonis,

& domum, quam jam edificaverat, & cibos mensæ ejus, habitacula servorum & ordinem ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat ultra spiritum. Secundo Paralipomenon dicitur: Et non erat præ stupore in ea Spiritus. Vide igitur unde in tanta extasi posita est, quia vidit opera monstrantia sapientiam Salomonis, non vidit sapientiam Salomonis. In corde hominis est sapientia, ubi nullus oculus videt nisi divinus. Invisibilis atque insensibilis est sapientia, nullis extrinsecis subjacet sensibus. O cur non stupefcimus, cur sedulo in extasi non sumus, cur non attollitur animus noster in excelsa cœlorum, in dispositione celestium orbium, in pondere & dispositione omnium elementariorum, in numero, pondere & mensura omnium rerum? Nam fecit Deus omnia in numero, pondere & mensura. Cur non dilatatur per vasta terrarum? cur non descendit in profundum fluctuum? cur sua consideratione non intuetur abyssos? cur connexionem disparium elementorum non considerat? cur non connexionem spiritus creati ad corpus creatum? cur illam ineffabilem & omnia opera in creatura facta excedentem unionem scilicet spiritus increati ad spiritum creatum & corpus creatum, pro modulo nostro non conspicimus? Pro certò non remaneret in nobis spiritus neque sensus, qui non esset ex omni parte admiratione perfusus. Sed admirata est ista regina sapientiam Salomonis, & per comparisonem admiraretur anima sapientiam Christi. Quid vidit regina? Domum Domini scilicet templum, sed vide tu templum Dei, Ecclesiam sanctam. Hæc est domus, quam decet sanctitudo in longitudine dierum. Hæc domus Dei fundata supra firmam petram, quæ dirui nullo modo possit. Dirutum est templum usque ad solum, asportata sunt omnia de templo in terram confusionis, dirui non potest ecclesia, sed crescit arietantibus malis, firmatur tunctionibus, impugnationibus sumit augmentum, fusione sanguinis magnas segetes fecit, incisione unius multi nati sunt rami, ejus veritas improba amplius claruit, agitata fides ventosis verbis Philosophorum, perversis dogmatibus hæreticorum, majus in robur crevit, adversitatibus mundi gaudet, nihil sibi novit deperire per corpus, unum est quod sola felicitate humana turbatur. Vasa ejus viva sunt, non asportabuntur in confusionis terram, sed in supernam patriam inferuntur. Si autem aliqui Christiani qui nomine vasa fuerunt, in damnationem di-

2. Paral.
9.Sapient.
11.Sapient.
9.

1. Cor. 1.

- cuntur, non sunt vasa ejusa. Hæc est domus cuius decore alectus David dixit : **Psal. 25.** Domine dilexi decorem domus tue, & locum habitationis gloriæ tue. Decor domus Dei non in parietibus, sed in virtutibus est, non in visibili corpore, sed in mente. Fulgor parietis, varietas pavimenti, tecti culmen hiatriacum non placeant altissimo, morum abjecto decore. Locua autem habitationis ejusa invisibilis, est omnis anima fidelis, & ex animabus fidelibus & fideliter facta est sancta mater Ecclesia. Inde David : Omnis gloria ejusa filiz regis ab intus, non ab extra, in similitudine aurea, in ornamentis videlicet charitatis. Hanc domum ingredi **Psal. 44.** petebat idem David : Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, in qua est refugium ab horrendis periculis, David dicente : Esto mihi in Deum protectorem & in domum refugii, ut salvum me facias. Quam domum Christus solitarius passer, quia solus inter mortuos liber singulariter existens in omnibus, donec rediret ad patrem, invenit, ubi reponeret pullos suos teneros in fide neophytos noviterque conversos. In qua domo secundum Davidicam sententiam melius est haberi despectum, quam alibi honorari. Elegit abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quia omnis, qui in ista domo se humiliat, exaltabitur in æterna. Et qui pullos fuerant in domo ista, sicut David eloquitur, dabunt florem in via, ut fructificent in æterna patria. Plantati in domo Domini, in ætria domus Dei nostri floreant. Plantantur salvandi per fidem in domo Dei, quæ est Ecclesia, florent odorifice per fidei vitam morealem, & gloria & divitiæ sunt in domo Dei, quam Christi sapientia edificavit juxta Salomonem : **Prov. 9.** Sapientia edificavit sibi domum, & excidit columnas septem. Plus Christi Sapientia quam Salomonis, de qua prophetat sapientia Salomonis : Sapientia Christi domum universalem edificavit, se faciens fundamentum sua sustentando virtute, ut non ruat, sed secunda protectisque ab omni malo consistat. Nec Salomon suam potuit stabilire domum, ut non subiret ruinis, sed stabilivit Ecclesie domum sapientia Christi, ut à nulla everteretur malis, ac etiam, ut cum magis videretur oppressa, validius atque lucidius surgeret. Et septem ornavit columnis erectis. Columnæ namque proprium est, ut manens recta per superimposita plus firmetur, si verò per modicum declinaverit in partem, onerata prosternitur. Numero septenario constituitur atque erigitur omnis Ecclesia indeclinabilis & immutabilis & invincibilis fortitudo. Qui legie, intellegat. Oisrael Baruch, (inquit Baruch) quam magna est domus Domini, & ingens locus possessionis ejusa. Quod de militante atque triumphante assensur. Omnes potest capere domus ista, quæ non est lapidum, sed virtutum. Nichil enim habent virtutes angustum, nec coarctantur adinvicem virtuos, non recipit majus vel minus virtus numerositate aut paucitate consortium. Magna ergo est domus Dei, & sine mensura locus invisibilis possessionis ejusa, triumphans verò in superia domus infinita est æternitate, situ immensurabilis, gloria incomprehensibilis, & incalculabilis numero civium supernorum. Vidit Regina cibos mense Salomonis. Quomodo vidit? Quia invitata fuerat ad mensam ejusa gratia largitatis & honoris & decenitatis ipsius. Decebat Regem hospitem Regiam hospitem invitare. Vide tu anima cibos mense Christi, ad quam ipse te velut hospitem & peregrinam à patria, requirit hospitantem de domo in domum invitare. Nam Ecclesiastes ait: Vita nequam hospitandi de domo Eccl. 16. in domum. Successionem peccatorum spiritualiter intellexit, qui hoc dixit: Ut intelligas, quod te misericorditer non velut dignam invitavit, vide cibos appositos. Ipse Salomon dicit : Quando federis, ut comedas cum Principe, diligenter attende, quæ posita sunt ante faciem tuam. Qui sunt ergo cibi mense Christi? Ad multa me trahit sermo propositus, sed quod attenuatur per verbum, melius est humili silentio præterire. Quid dicam de mensa Christi, quæ est non tabula lignea, non marmorea, non argentea, non eburnea, non metallica, sed fides Catholica? Parasti (inquit David) in conspectu meo mensam, fidem dico, adversus tribulantes nos demones infernales. Cibum verò quis est? non lignum Paradisi, non panis Adæ datus, in sudore vultus quaesitus, non cibum Noë post diluvium concessus, non Abrahæ, non Melchisedech, non manna de coelo, non fructus terræ promissionis in litera, non cibum Regia Salomonis & aliorum Regum, non cibum duodecim panum in mensa propositionis, non septem panes in deserto satiantes turbas, non quinque hordeacei pascentes in montibus, non piscia reticulatus sub undis, non agnus villosus, sed cibum supernæ vite, cibum Dei, imò cibum Deum, imò cibum Christus Deus, ut idem sit hospes & cibum. Talis cibum excedit tauroa, boves & arietes, farinam similam Salomonis, in quos cibos Regina Austri in spiritu considerationis defecit. Excedit Assue-

Prov. 29.

Psal. 22.

Genes. 3.

Assue-

Ester. 1. Affueri cibum præparatum in vestibulo nemoris atque horti : excedit omnes cibos, qui dici aut sumi possunt : nam Christus Joan. 6. Salomoni prælatum insinuat : Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Et : Ego sum panis vivus, qui de cælo descendi, si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum. Sed non qui in mensa Salomonis cibos sumpsit aliquando ex eis vitam capere potuit in æternum, sed nec diu in hoc mundo longævam. Vidit Regina habitacula fervorum Salomonis, & stupefacta est. O si vidisset Regina fervorum Christi habitacula, quomodo per extasim sublata fuisset. Vide tu fidelis anima fervorum Christi habitacula, & deficies, quia major est Salomone Christus. Sed nunc habet habitacula pro suis servis Christis. Unum est habitaculum ejus. Dixit prophæta spiritu Salomonis Pater : Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum. Ubi unitas est, parva domus multos recipit, ubi unitas non est, magna domus præter unum non recipit. Unum solum, non magna civitas, non Provincia magna, quia ulla spatia satis possunt esse divitiis, unitis verò parvas dilatatur. Nondum erat sub Salomone unitas veræ fidei, unitas charitatis, unitas obedientiæ, quæ tot cœnobis fecit in Ægypto, Rhebaja, Scythia, Naim, in monte Sinai, in Armeniæ partibus, in Græcia, in Italia, & in cæteris mundi partibus, ubi Christianitas est diffusa. Nondum erat talis unitas animorum, quæ nullis secernitur spatiis, quæ divortium nescit. Istud erat bonum, ista tota jucunditas gratiæ habitare fratres in unum, & una anima, & cor unum omnium esse in Christo. Multa erant habitacula Salomonis, unum est habitaculum Christi. Præfertur hoc unum omnibus multis habitaculis Salomonis. Quæ in uno erant habitaculo de habitaculis Salomonis, in alio non sistent. Consistunt omnia in uno habitaculo sancto Christo. Disrupta sunt ista habitacula, Christi habitaculum nullis cedit arietantibus malis. Et ministrantium insalubris ordo Reginam hanc adduxit in stuporem. Quis est ordo, qui hanc fecerat admirari ? Debita contingentiæ quæquam. Quia in curia Salomonis nullus habebat officium, nisi ad quod aptus erat, aliter autem ad obliquitatem ministerium patereatur. Ordo debita officia hominibus, aptos homines ad officia semper necit. Vide igitur status hominum in domo Ecclesiæ servire omnium Regi Christo, ut per suam legem neminem applicet ad officium, sur ad servitium, ad quod aptus non est. Vide Doctores, &

Discipulos, & Prælatos, & Subditos, loquentes, & audientes, & omnes Christo in suo ordine ministrare. Vide ministrantes virginitatem, continentiam, & matrimonii justam legem. Vide aliquos ministrantes in civitatibus, aliquos in nemoribus, aliquos in cœnobiis, aliquos in carceribus, aliquos in divitiis, aliquos in paupertate, aliquos in dignitate, aliquos in vilitate, aliquos visibilibus plus, invisibiliter minus, aliquos visibiliter minus, invisibiliter verò plus. Vide intellectu fidei atque rationis nihil inordinatum, nihil indisciplinatum in Ecclesia Dei : quod si quid inordinatum in Ecclesia, aut indisciplinatum est, de domo Dei non est. Caret macula, qui ministrat, qui maculis caret, ordinis est filius. Ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat, ait Scriptura. Aspicite igitur subtilem ordinem invisibilium multitudinem ministrantium Christo Deo, & obtuescite, quia millia millium ministrabant ei, & decies milles centena millia alleluabant ei. Et post peractam diaboli tentationem in deserto, descendebant Angeli, & ministrabant ei. Sed quid ministrabant ? fateor me nescire, sed scire profiteor, quod ordinatissimè ministrabant. Imperterrita est ordo ministerii Angelorum. Sed sunt ministri ejus perficientes illico voluntatem ejus, eo quod spiritus, non corpora sunt Angeli ejus. Et sunt ignis urens subito agentes, ad amorem cœlestem invadentes omnes ministri ejus. Ignis enim ordinem inferum semper servat, urit, calet, inflammatur, illuminatur, purgat, & sua levitate aut est, aut tendit in altum. O quot & quanta facta sunt sub cœlo & in domo Ecclesiæ per ministrum Angelorum quis enumerare sufficit ? O si possemus intueri, quid in empyreo cœlo Angelorum ordo administrat. O si hæc illa Saba Regina vidisset, o quanto stupore animus premeretur, si obstupet in ministeria corruptibilibus corruptibilis Salomonis ? Sed valde in altum verba suspendimus, regrediamur ad ima. Distributa erant per Salomonem officia ministris, & mirandus erat ordo. Sed vide officium distribuendum Christi ministris. Ipse siquidem ait : Qui mihi ministrat, me sequatur. Mirandus est ordo sequæ Christianæ, & per sequelam fieri Christiformis, sed his ministris statim acciscitur præmium. Ait enim : Et ubi ego sum, illic & minister meus erit. Hoc nemini ministrorum Salomon dedit, neminem ministrorum gloria, quæ fulgebat, voluit esse splendorem. Sed Rex nobilior & sapienior Christus suos ministros tali gloria, sed non quanta voluit esse gloriosos. Quid enim amplius

Dart. 7.
Math. 4.

Joan. 12.

habere potest minister subditus, quàm ibi esse, ubi est Dominus ejus: non per poenale servitium, sed per gloriæ præmium? Non semper Salomonis taciem contemplantur servi, abscondebantur, quiescebat & dormiebat. Dividebantur spaciis, interpositione parietum, impedimento noctis & tenebrarum, & hoc eis similiter contingebat. Sed nihil horum patitur nostra fides & charitas, magis verò hæc æterna non suscipit civitas. Vestes etiam admirari fecerunt Reginam. Multiplices fuerunt ministrantium vestes, similiter & regales. Sed vestes ministrorum Christi quæ sunt, quæ ad majorem stuporem adducunt. Sed ab extra respicias, laudatus est Joannes, qui indutus erat pilis Camelorum. Hæc enim vestis hirsuta est, hispida est, si admirationem ex horrore, non ex pulchritudine facit. Et damnatur in Evangelio purpuratus dives, & qui molibus vestiuntur, in domo Regum sunt, quæ à Rege nostro reprehenduntur. Igitur vestes ministrorum Christi sunt ornamenta gratiæ, dum sumus in via, sunt virtus & claritas morum. Duplicita sunt, quia omnes amici mulieris foris, scilicet Ecclesiæ, qui sunt ministri Christi, vestiti sunt duplicibus, claritate virtutum & conspiciuntate morum, charitate Dei, dilectione proximi, veritate intellectus, affectus puritate. In superis, in anima & corpore gloria duplici vestiuntur. Oblupuit ex pincernis Saba Regina, nondum viderat pincernas varios Christi, qui sanguinem ejus fidelibus efficiunt & ministrant. Obrepsit admirator ex holocaustis animalium, quæ offerebantur, nondum viderat oblationem novam & fidelem, verum Christi corpus pro nobis totum & totè & pro totis oblatum, nec viderat eos, qui propter Christum sua corpora mactaverunt & obulerunt omnino Regi Christo. Verè plus quàm Salomon Christus, cujus sapientiam nos audire oportet. Sed post tantum stu-

porem, quid ipsa dixerat audiamus. Verus est sermo, quem audiui in terra mea super sermonibus tuis, & super sapientia tua, & non credebam narrantibus mihi, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probavi, quòd media pars mihi nuntiata non fuerit. Major est sapientia tua & gloria tua, quàm rumor, quem audiui. In Paralipomenon dicitur: Vicisti famam virtutibus tuis. Beati viri tui & beati servi tui hi sunt, qui sunt coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Quod si hæc Regina dixit ad Salomonem, quid allegoricè Ecclesiæ collecta de gentibus, quid moraliter omnis anima dicat ad Christum? Quis enim per aurium & narrationem linguarum, & per scripturarum inspectionem potuit ad plenum Deum & ejus Filium Christum in carne natum, & passum & resuscitatum cognoscere? Quis bona præparata in superis potuit intelligere. Nam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se. Quis Judæus intelligit relatione quorundam eorum, quæ Christi sunt & Ecclesiæ ejus, ea quæ sunt & gratiæ atque servorum ejus, nisi veniat ad fidem, & experietur in animo Christianam virtutem? Quis paganus advertet, in cuius cor ista proficiunt? Qui novit hæc, audi Psalmistam: Venite, & videte opera Domini, terribilis in consiliis & dispositionibus sapientiæ super filios omnium hominum. Et alibi: Gustate & videte, quoniam suavis est Dominus. Sed beati sunt servi tui, qui habitant in domo Ecclesiæ tuæ Domine Jesu Christe, quia in sæcula sæculorum laudabunt te. Et beati, qui audiunt sapientiam tuam, non hominum Philosophorum & Poëtarum, sed Evangelium tuum super cœlestia trahens humilem addiscentem, activum auditorem. Propter quod dicit Christus: Plus quàm Salomon hæc.

Math. 11.

Marci 1.

1. Reg. 10.

1. Cor. 2.

Psal. 64.

Psal. 65.

Psal. 133.

Psal. 83.

Cap. XXIX.

Contra recidivantes & in vacuum DEI gratiam recipientes.

LUCÆ II. HORrendam auditu, firmiter tremendam ac timendam sententiam protulit, cum Judæos vellet ostendere plus solito criminosos, hominem depravatam per sepeptum, si immundum aliquando spiritum per poenitentiam atque correptionem interdum abiectionem, per patesfactum malæ voluntatis suscepit ingres-

sum. Nam malus spiritus ante primum ingressum fuit immundus, ingressus stans non est ipse mutatus, egrediens verò non variatus, foris stans semper est malus, regrediens à se & in se, in nullo diversus, sed septem nequioribus focis collegatus, & octavus factus est numerus: quo numero facta hominis illius postiora sunt peiora

jora prioribus. Ecce nulla in spiritibus mutatio. Immundus spiritus in omnibus suis actibus idem, & tales socios assumit, quos invenit: non enim spiritus variantur ex actibus. Sed mirum, quod spiritus mali malos spiritus, aut nequiores assumunt ad perpetranda mala, quæ volunt, & ut læsiones agilius inferant, quas disponunt. Mos malorum atque bonorum est, ut quod per se non possunt, multitudine adhibita efficiant mala, vel bona, quæ in animo conceperunt. Et quamvis demones ab invicem sunt discordes, ut visio unus alteri sit horrore, nec dilectionis mutua visio inter eos, nec amabilis conversatio quomodo libet esse possit: ad perditionem tamen nostram & ad tentandum inferendumque mala, prout Dominus ipse permisit, sunt usquequaque concordēs, & adversus nos acies concorditer dirigunt. Et dum perfringunt ipsorum dolorosa buccinæ sonitus, & eorum pallida tuba tristem dederit sonum, sine discordia omnes parantur ad bellum, omnes obediētes ad tenebrosū imperium, impetuosa voluntate perficientes prout possunt execratorum edictum. Qui si non tantum nocent, quantum cupiunt, à divina potestate per se aut per cœlicos Angelos coarcentur, & advocati adinvicem se consociant, ut acrius ludent. Assumpsit igitur unus malus septem alios nequiores. Quia sicut in cœlestibus hierarchiis atque ordinibus ante casum fuerunt nobiliores aut excellentiores, post aversionem & casum in seipsis facti sunt nequiores. Et ingressi habitant isti, nihilque mutatur in eis, sed solum tristem hospitem pejori conditioni adiciunt, quorum habitatio delectabilem moram in peccatis ostendit. Aspice nefandum negotium, ex toto nubilum faciens. Unus erat spiritus immundus, ecce unitas & non numerus. Unitas enim numerum per se non facit. Ex quo clarescit habentibus intellectum, aut uno modo etiam in uno peccato insinuat hominem offendentem, aut singularitatem peccati propter ejus immanitatem, non autem unum hominem, nam stultorum per hoc ac peccatorum infinitus est numerus. Septem verò nequiores accedunt vocati. Per septem non universitas numeri, sed universitas temporis demonstratur. Sexcento enim numero omne dierum tempus evolvitur, ut in omni tempore ostendatur talium hospium hospes non carere peccato. Aut secundum exiliorem intellectum, unus erat spiritus immundus, scilicet quo facta est perversa voluntas, septem nequiores assumpti, dum septem capitalia mala omnibus nequiora suo sociavit officio, & in

tantum nequiora, ut expellant ab homine septenariam & multiplicem Ecclesie sanctitatem. Ecce intende propensius. Spiritus immundus est omnis voluntaria inclinatio ad immunda per instigantem spiritum. Immunda est omnis inclinatio, puritate increata relicta, & tibi data pura imagine defixa in terrenorum fece. Et secundum Prophetam: Visitabit Dominus super viros defixos in fecibus suis. Sociari vult iste spiritus immundus, solus esse non patitur, non unum aut duos, sed septem, non zquales, sed nequiores se, ut nequiores deteriorem efficiant hospitem, quo nequiores, quia plus vult mali eorum hospes, quam possit efficere: unde appellatur nequius, quod amplius velit mali parare, quam queat. Et de Moab per Jeremiam dicitur: Plus fecit quam potuit, scilicet voluntate, quam opere possit explere. Septem summando addas ad unum, & sunt octo. Igitur habes unum & septem, & ingressi habitant, unus ductor, septem ducti: unus dux, sequaces sunt septem. Omnia malorum genera mala voluntas advocat, & ut ad se ingrediantur, invitat, prius ipsa fors per malum appetitum egressa, & factus est numerus octavus, quo tristes hospitis negotia posteriora prioribus sunt deteriora, quia octava ætate resurrectionis & glorie privatur, & ad quam omnium Christianorum suspirat intentio. Ecce octava peccati, octava maligna, ecce octava spirituum iniquorum, contra octavam glorie, quam expectamus. Nam sextus Psalmus canitur pro octava, ut timens perdere David octavam glorie, clamabat ad Dominum: Domine ne in furore tuo arguas me, & quæ sequuntur. Et adversus spiritus nequiores, qui sunt hominis inimici, vocibus invalescebat dicens: Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatem, scilicet spiritus maligni, quoniam exaudivit Dominus vocem fletus mei, & exauditus sum pro octava. In confusionem & erubescētiā mittebat spiritus nequam, quos suos arbitrabatur implacabiles inimicos. Dicebat enim: Erubescant & conturbentur vehementer omnes inimici mei, convertantur & erubescant valde velociter. Erubescunt enim & confunduntur demones, cum aliquem viderint hominem terrenum pro octava exaudium, quam ipsi perdidērunt, & convertuntur retrorsum velut confusi, cum se viderint à tam fragili materia superatos, ut etiam luteas domos Job in comparatione ad ipsos nos dixerit habitare, ac terrenum habere fundamentum. Et undecimo Psalmo in finem scribitur pro octava, ut pro ipsa exclamaret David: Salvum

Osee 1.

Jerem. 48

Job. 4.

me

me fac Deus, quoniam defecit Sanctus, & quæ sequuntur. Ac etiam appropriatione typica contra hanc immunditiam & septenariam nequitiam loqueretur dicens: Eloquia Domini casta sunt, quia ad castitatem vocant, & castum faciunt activè auditorem, & argentum est examinatum. Sonus enim divini verbi probatus examinatus est, sed nunquam reprobatus est per rationem, nunquam improbus est per melodiam potiore: contemptus tamen est à multis reprobis, sed ex aliqua iniquitate nunquam est inventus reprehensibilis. Alio enim loco dicit: Lex Domini irreprehensibilis & immaculata ad animas convergens. Sed istud argentum aut sonus in argento signatus divinorum eloquiorum agit contra primum spiritum immundum. Quare? Quia probatum terræ, hoc est animam probatam faciens, & ejiciens ab amore terrenorum, appellaverim enim immunditiam ab immundo spiritu immissum terrenorum amorem. Et contra septem nequiores amplius invehit, cum adjungit purgatum septuplum. A septem certè spiritibus nequioribus liberat divini verbi sonus pro octava auditus, pro octava dilectus, pro octava mementer

retentus, pro octava in actionem deductus. Contra quam sunt septem maligni spiritus, ut ex hoc, quod privetur octava, talium hospes malus fiat. Sed necessariò fiet? Nequaquam. Neque ad salutem aut damnationem nobis dominatur ulla necessitas, dum ante mortem vivit in nobis arbitrii libertas, sed eo merito induramur, quo libera voluntas in mala labens illabitur, & requirit septemplicem mali universalitatem pro tempore suorum dierum, qua delectata consuetudine induretur, indurata verò poenitentiam non querat, hujus legibus non subiecta, spiritibus nequioribus subdita deterioretur, pro quanto ab ipsis à malo in malum impellitur, ut demum eos habeat in poena tortores, quos in culpavolunt habere rectiores. Nam octavo habetis quatuor, figura enim quadra soliditatem dicit. Octavus enim numerus majorum spirituum dicit soliditatem hominem in anima & corpore in peccatis, unde pejor efficitur malus hospes. Sed in hoc, quod Salvator rectoris ad Judæorum pessimam generationem, non dileximus, nec placuit aliter illattractare, nisi pro muribus devitandis. Igitur qui legia hæc, mala devita.

Cap. XXX.

Contra vendentes sanam doctrinam & consilia vel monita.

CUM quidam vice Salvator contra bipartitionem animi pro dilectione & corporis pro obsequio disceptaret, quod secutum Lucas refert dicens: *Audiebant enim omnia hæc Pharisei, qui erant avari, & deridebant illum. Et ait illis: Vos estis, qui justificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda vestra, quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* Ecce, quod derident avari sanam doctrinam, & directionem ad superiores vilipendunt, & quasi anilem castellanam reputant infallibilem veritatem. Non vult malo colligatus amore verba separationis audire. Inimica est superbis humilitatis doctrina, iracundis sermo pacis non est ferendus, invidia prædicata dilectio inimica, acediosis tedium exhortatio actionis, lubricis odium commendatio castitatis, gulosis terror suasio abstinentiæ. Semper justitia inimica iniquis, honesta operatio criminosis. Abdicacionis monitio & revocatio sollicitudinis inimicissima est avaris. Contemptum mundi avari auris audire non su-

stinet, & terrenis affixus timet explicari per verbum, & quod magis accrebit ad erimen, vilipendit Dei legem, & doctrinam deridet gloriosam. Minus enim malum esset avarum esse, vel fieri, quam doctrinam deridere supernam. Hoc autem habet avaritia proprium, ut verbum divinum reputet in derisum. Sed verè usque hodie sunt Pharisei, qui omnem doctrinam derident pietatis. Sed quod pejus est, agitur, quod multi seipsos derident, suam doctrinam vilipensionem exponunt, dum contra avaritiam prædicant, quam sequuntur, & venantur actione pecuniam, quam loquendi audacia damnaverunt. Mentitur in plerisque doctrina per sequens aurum, quod totum loquens animum occupavit, & verbo damnatur, quod insatiabiliter animus sequitur. Et prædicationes per nefas pecuniam quærun, quam legum jura præfessant. Et qui alios deberent ab hujusmodi malo virga directionis atque correctionis avertere, seipsos exhibent exempla pejora sectandi. Sed æquè vel pejus

pejus malum nocitur, quod in ipsis Sal-
vator reprehendit: *Vos estis, qui iustificati
vos coram hominibus.* O hominum ne-
fanda conditio, velle coram hominibus
iustum fieri, conscientia interiori con-
tempta. Nam gloria nostra hæc est, te-
stimonium conscientie nostræ. Infans,
qui sibi fecerit, conatus aliis odorem in-
ferre. Libros stultitiæ studuit, qui sibi
horrendè, aliis leniter vivit: sibi malus,
aliis bonus: sibi perversus, aliis rectus
apparet. Dic tu, qui suxisti mammi-
lam complacentiæ atque vanæ hominum
laudis. Nonne te torquebat conscien-
tia tua, cum falso laudaberis in facie,
non suffundeatur verecundiæ vultus
tuus, cum loquebatur de te aliena lin-
gua mendacium, credens dicere verum?
Nonne te confundebant secreta putrida
tua, cum ante faciem aliorum falso ve-
lamine obtexisses, cum verbis moribus-
que præintendebas iustitiam, quæ à tuo
animo & agibili vita firmiter exulabat?
O perversorum hominum genus, qui si
homines fallunt, non curant de desuper
inspectore, quem latere nihil penitus
potest. Sed qui iustificari ante homi-
nes volunt, illi à Deo iustissime repro-

bantur, qui propter iudicium hominum
divinum iudicium contempserunt. Nam
quod altum est hominibus, abominatio
statuitur ante Deum. *Quis sicut exal-
tantur cœli à terra, ita exaltantur viæ
Dei ab hominum viis, & suæ iudicia fu-
perferuntur ab humanis iudiciis.* Quid
enim altum est ante homines? Solum id,
quod sensus humanus potest percipere.
Videt oculus hominem insignitum apti-
simis moribus, sed non videt ipse intrin-
secam voluntatem, & quantâ in animo
virtute polleat, aut quantâ iniquitate sor-
descat. Audit auris hominum famam,
sed in silentio mala vita quiescit. Sentit
homo hominem, & homo homini loquitur,
& ipsorum corpore fit sodalitas, mi-
tima verò solus deprehendit altissimus,
& nec est, qui se abscondat ab apprehen-
sionibus ejus. Altum, quod vident ho-
mines, foris est, sed hæc abominatio
apud Deum penitus est. Abominatur
Deus simulacra gentium, magis verò
abominatur hominem simulatum, qui
altrudinem sedis quærit in mentibus ho-
minum, non ante conspectum ejus, qui
Creator est hominum. Igitur qui legis
hæc, mala devota.

Cap. XXXI.

Cujus quis opera facit, ejus & filius est.

NUllum peccati genus Salvator omni-
taciuit, quod suo miro modo lo-
quendi verbis explicitis, & parabolicis
non reprehenderet. Inquit enim se-
mel Apostolus de suo modo intelligibili ab
eius sermone mirandis: *Nonne ego vos
duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?*
Diabolus igitur Angelus malus, diabolus
homo iniquus, diabolus Angelus irrecon-
versibilis est, homo diabolus obstinatus.
Diabolus non est natura creata, seu ex crea-
ta natura, sed ex natura mutata, sed qua-
dam depravata per se ipsam voluntas. Nee
homo natura diabolus est, sed quædam
voluntaria conservata iniquitas. Et cum
homo usque ad finem per liberum arbi-
trium mutabilis maneat, diabolus à Chri-
sto non vocaretur, nisi ab ipso à malo pro-
posito immutabilis præficeretur. Sciebat
perfectò Christus se à Juda tradendum, ad
quod malum suum animum immobilem
prævidebat, idcirco eum diabolum appel-
labat, non diabolicum aut dæmoniacum,
sed diabolum, quod non est nomen natu-
ra, aut iniquitatis abjiciendæ, sed no-
men incorrigibilis voluntatis, non ex pat-

te valentis efficere omnia, & animos im-
mutabiles mutabiles facere, magis verò ex
parte inique voluntatis se voluntarie depravantis.
Est igitur diabolus præter carnem,
sed contra seipsum & hominum spiritum
& hominum carnem. Est diabolus spiri-
tus hominis in carne, cum carne, ad car-
nem, propter carnem, sed non de carne
aut ex carne. Sola enim caro embrioni-
ca vel absque imperio rationis, atque exa-
minis, nihil impunitatis seu iniquitatis ad-
mittit. Est diabolus non electus, sed re-
probatus à Deo. Signantur nota verba
irreprehensibilis Salvatoris: *Nonne ego
vos duodecim elegi? Ego vos homines,
non diabolos, & si peccatores, non tamea
obstinatos.* Duodecim elegi ad opus mi-
nistrii, quod ab æterno prævidi. Et unus
ex vobis diabolus est. Non elegi, sed est,
non ex me, sed à seipso, quod malus est.
A Deo Patre homo creatur, à me ut bo-
nus esset, ut Apostolus esset cum multis
electus, ab ipso verò est diabolus factus.
Sed qui sunt in carne diaboli, quorum Ju-
das primus à Christo in hominibus in vo-
ce, non autem in re nomen accepit? Hi

B. Sim. de Cassia Com. in 1^{am} Ep. Evang.

Y y sunt,

sunt, qui omnem naturalis ingenii acuitatem ad pessima ordinaverunt, non dormientes quiescunt, nisi mala prava perficiant, & nisi damna inferant innocentibus; non quiescunt, qui ad omnium deceptionem intendunt, fidem nemini servant, charitatem destruant, concordiam frangunt, pacem interimunt, iuste conversationis vitam confundunt, infruniti animo, lapsi verbo, moribus non modesti, presumptores in divina, humana scelerata lege tractantes, nemini se colligantes ad bonum, ad malum verò, quousque perficiantur, efficiuntur fidelissimi complices. Hi destruant omne obedientiam jugum, irreducibiles facti ad tramitem veritatis: minis non cedunt, promissis non credunt, torturas non metunt, & derident poenarum quaslibet quaestiones, depravationem habent in abditis, insidias in oculis, nihil rectum, nihil iustum esse reperire in eis, & omnis iniquitatis sunt vascula, contumaces, protervi, obstinati divinarum appetitores ex fastu. Hi novas adinventiones faciunt in peccatis, omnium quæ possunt malorum initia, & venenata capita existentia. Hi velut fulmen sine retentione feruntur in malum, & velut flumen impetu desuens rapiuntur ad nefas, quod nec obstaculum patitur, & intumescendo positum supergreditur obicem, aut rumpit, aut trahit, aut aliunde capiat compendia defluendi. Hi magis accenduntur, cum prohibentur, & ex impedimento avidiores redduntur ad crimen, nec aliorum sociantur poenis, & pro argento exponunt exitio atque commercio iustum, sicut Judas diabolus exposuit Dominum Jesum Christum. Ad hanc sententiam pertinere videtur id, quod infra etiam contra Judæos Salvator iniecit, dicens: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo. Cum loquitur mendacium, loquitur à seipso, quia mendax est & pater ejus.* Id scire nos animat ista sententia, quis diabolus, qui filii ejus. Sed qualis pater, tales filii: non naturam, quam in creatione susceperunt, sed perversam voluntatem, quæ homines demones imitantur. Diabolus iniquitatis est nomen, non creatæ naturæ aut impositionis à Deo. Non Deus Pater in veteri testamento, aut Christus in novo diabolicum nomen imposuit, sed spiritum incorporeum & hominem animam & corpore factum, quod per iniquitatem à seipso facti erant, his nominibus appellavit. Idcirco secundum iniquitatem, quam commiserunt, non secundum naturam, quam in creatione susceperunt patrem diabolum, &

ejus filios pertractemus. Diabolus est, qui nullo suggerente peccavit, & rebellavit Deo. Filius verò ejus, qui ad similia se aptat. Possunt enim homines etiam diabolici sine alterius suggestionem peccare, sicut & ipse sine alterius suggestionem peccavit, quanquam primi parentes ejus suggestionem peccaverint. Qui etiam potuissent sine sua suggestionem peccare, sicut diaboli peccaverunt. Non enim melioris conditionis facti sunt parentes primi, quam spiritus incorporei seu separatæ substantiæ. Quod contra Job allegabar Elephas Themanites, volens non esse iustum, sed necessarium ipsum consilium peccatorum, dicens: Nunquid homo comparatione Dei iustificabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis ejus reperit pravitatem: quanto magis, qui habitant domos luteas, & terrenum habent fundamentum, consumuntur velut à tinea. Ut omnino asserere velit, sicut peccaverunt Angeli, possunt homines nullo suggerente peccare. Proinde hac imitata damnatione multi filii sunt diaboli. Diabolus appetivit, quod sibi nullo jure competere poterat: filius ejus, qui appetit non competentia sibi. Unde multi falsicam non cognoscentes seipso, ultra seipso in appetitionibus se protendunt. Diabolus appetitor fuit impossibilem. Impossibile penitus erat Angelum Altissimo coequari. Filius ejus est, qui præter positam legem præsumit. Odio diabolus Deum, cui illa 14. adæquari non poterat. Falsus ejus etiam odio fertur in Deum. Homicida erat diabolus sui ipsius, quia se occidit, dum contra Dominum superbit. Mors enim est separatio à Deo, quia unio cum Deo tota erat ipsius vita. Nam cujus natura creata est in beata vita esse cum Deo, separatio ab ipso mortem æternam operatur penitus sine morte. Homicida erat, videlicet sui, sed ab initio, non à principio, quod omnia principiat atque facit, sed ab initio introductæ iniquitatis. Est enim initium boni, quod Deus est, in omni genere causæ, initium mali, quod diabolus est. Homicida erat ab initio sui ipsius, & ipse iniciavit mortem in parentibus primis, unde secuta est in nascentibus cæteris. Sapientia dicit: Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum, ante quem nullus peccator aut homicida inventus est, qui mortem iniciavit in se atque in humano genere. Filii ejus sunt, qui nemine instigante seipso dederunt præceptio peccatorum, adversus seipso facti atrocissimi homicidæ, ut in illam deveniant mortem, quam nuncupamus æternam. Filii ejus sunt, qui

Joan. 8.

Sapient. 2.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 539

qui adversus proximos simulantur acuto zelo invidia, ut in illam miseriam velint omnes devenire, quâ ipsi detinentur, aut carere bonis, quibus ipsi caruerunt, aut qui de felicitate aliorum torquentur. Diabolus in veritate non stetit. Omnia in veritate fecit Altissimus. Nihil etenim fecit in suo opere simulatum, & omne quod est verum, à veritate verum est. A veritate ergo Angelus suam essentiam habuit, qui etiam in veritate in aeternitate beatificandus erat. Et veritatem cognitionis acceperat, ut à quo creatus, cum quo creatus, de quo creatus, ad quid creatus, in qua excellentia creatus esset, omnino prænoscet. Sed non stetit in veritate promissi, neque cognitionis acceptæ. Mentita verò est iniquitas sibi, nec stetit in veritate, quâ ipse Altissimo, ratione qua Creator eum fecit, & quâ ipse creatus tenebatur stare subiectus. Proinde veritas non est in eo, semper enim omnes fallere tentat. Qui non manet in veritate, quâ creatus est atque renatus, filius est diaboli. Diabolus mendacium ex propriis loquitur, de quo creatus, nec ab alio, ut mentiretur, accepit. Suum proprium fuit sibi mentiri, seipsum fallere, suum proprium est aliis nocere atque decipere. Nemo eum compulsi ut compellat ad malum, nullus sibi nequitiam persuasit. In his similibus factus mentis dicitur filius diaboli. Ipse mendax est & pater eius. Pater primò generans mendacium, diabolus est. Ante ipsum mendacium non est inventum, quia primus mendax esse censetur, cujus filius non traductione, sed imitatione peragitur. Proinde dictum est Iudæis quia volebant Christum interficere, ob

hoc appellatur filius diaboli homicidæ. Verò filii sunt diaboli, qui aliquem sine causa seu innocentem morte, vel damno aliquo persequuntur, & desideria diaboli volebant perficere. Sicut enim diabolus sanguinem innocentem, nec curat diabolus, ut quis alium corporaliter lædat, sed ut lædentem injustè possideat. Desiderat ipse in omnibus nobis, ut his culpis avertemur à Domino, quibus ipse adversarius factus est averfus, ut perditis lucidis sedibus cum ipso tetros cruciatus & poenalitates habeamus. Vt igitur perficiendis diaboli desideria. Sed quoniam hæc damnata filiatione, solum non generatione transductiva peragitur, sed imitatione perversa, imitari verò non possumus in suis moribus quenquam, in quibus opere, aut voluntate, aut verbo aliquid fecisse nescimus. Et peccantes omnes filii diaboli, appellantur, ipse autem nunquam in se deliquit in gula, pecuniam nunquam appetit, actuale libidinem ignoravit omnino, & si quid est vitii actualis. Sunt enim immateriales & incompositi. Superbi verò sunt, invidi, & iracundi, & malis spiritalibus omnes pleni. Sed verò appellantur filii, qui in bonis aut malis alienis desiderium implet. Efficuntur, qui boni sunt, filii Dei, cum ejus voluntatem perficiunt, etiam si eum in his, quæ fecit, non imitantur. Dicitur & reprobi diaboli filii, si desiderium ejus perficiunt, quod nihil est, nisi, ut mala faciamus, quæ ipsi fecerunt, aut quæ natura prohibente facere nequiverunt, à nobis verò materialibus & compositis fieri possunt. Hanc damnatam filiationem qui legis, omnino devita.

Cap. XXXII.

Exprobratur incredulitas & duritia Judæorum.

OMnium verò malorum causa non credere in infidelibus est, de quo Salvalor Judæos incredulos arguit Joa. 7. dicens: *Si enim non credideritis, quis ego sum, moriemini in peccato vestro.* Sed ad Judæos non est nobis sermo. Etiam ad malos credulos Christianos sententia divina convertitur. Quod si omnia, quæ sancta mater ecclesia credenda suscepit, non indubitanter creduntur, qui non credunt, in peccato incredulitatis moriuntur. Non quod hæc incredulitas de novo sit causa mortis, qua separatur corpus ab anima, sed causæ æternæ mortis, quæ in damnatione constituitur ani-

ma, & corpus ponitur in gehenna. Ipsa verò credulitas nos reducit ad vitam, à qua primus homo non credendo ceciderat. Dictum fuit primis parentibus, quacunque hora non credendo mandatum transgressi fueritis, morte moriemini. Tunc verò dicebatur Judæis: Nisi credideritis, in peccato vestro moriemini. Nunc verò dicitur Christianis, si in aliquo hæsitaveritis, nunquam salvabimini. Ac per hoc non ad pravariationem salutis fidei adscribitur, quoniam à damone missa tentatio, sed cum subiecta debet esse fidei, dubitat hominis ratio & sua investigatione conatus

inpicere, quod nequivit ullatenus absque fide. Nam non incredulus solum moritur in peccato incredulitatis, sed in aliis, quæ commisit. Quia non recedit à malis, nec factamentis se abluie, qui ex peccatis non credit tradi gehennalibus flammis, nec peragit bona, qui præmia non credit æterna. Nam Abraham credidit Deo, & reputatum est ei ad iusti-

Gen. 15. tiam, bonorum scilicet morum, ut sicut credidit, sic in bonorum morum iustitia vixit. Caveat unusquisque peccatum incredulitatis aut hæsitacionis. Et incredulitas veritatis arguit hominem ex Deo non esse. Qui autem ex Deo non est, factus est extra vitam. Et impossibile fit omnino beatum fieri, atque dirigi sanctis moribus, qui veritati non præstitit assensum. Subtulit sanè Salvator:

Joan. 8. Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Si dicenti veritatem non creditur, nemini nisi ad periculum dabitur fides. Ipsa enim est, quam omnes amant ratione utentes, & omnes veritatem inquirunt: Etiam perversi, qui aliàs fallere volunt, falli nolunt, & si falsus verum querit amicum, si adulter castam & veram querit uxorem, etiam ipsa virum, si qui falsam pecuniam porrigit, veram rectè perquirat. Nemo est enim qui quævis fallat, quod veritatem non querat. Nec in eo, quod fallit, diligit falsitatem, sed veritatem aliam in eommodo, quod inquit, aut illam veritatem, quæ verum est, quod fallere novit. Est iniqui qui diligunt veritatem, qui boni sunt, ipsam animo & moribus insectantur. Ipsa est, qua consistunt omnia, ipsa copulat amicos & in omnibus foedera, qua depulsa nec amicitia: neque foedera ulla manent. Hanc invocat indoctus & sapiens, dominus & servus, nobilis & ignobilis, dives & pauper, sanus & infirmus, peregrinus & civis. Hanc querit innocens, hanc querit exactus injustè, ad hanc suspirat, qui jacet in valle miseria. Scuto hujus falsè inculpatus se appetit protegi. Unde in Esdra legitur de illis tribus, qui problemata posuerunt, quod ille obtinuit qui prætulit omnibus veritatem. Ait enim: Iniquum est vinum, iniquus est rex, iniquæ sunt mulieres, iniqui omnes filii hominum, & iniqua omnia illorum opera, & non est in ipsis veritas, & in sua iniquitate peribunt, & veritas manet, & invalefcet in æternum, & vivit & obtinet in sæcula sæculorum. Nec est apud Deum accipere personas, neque divitias, sed quæ iusta sunt, facit omnibus injustis, & malignis, & omnes benignantur in

operibus ejus. Et non est in iudicio ejus iniquum, sed fortitudo & regnum & potestas & majestas omnium ævorum, benedictus Dominus Deus veritatis. Sed quæ veritas est ista, quam Christus loquitur, & non creditur? Quicquid Christus dicit, veritas est, imo ipse Christus est veritas. Veritas nisi veritatem loqui non potest. Est ne aliqua specialis aut singularis veritas, quam Christus loquatur & non credatur? Est sanè veritas, ad quam Christus ex his verbis credeodum invitat, quæ si non credatur, conqueritur. Est humanitas ejus, abdicatio quam prædicat à terrenis, cognio falsitatis in mundo latens, est superna in carne humiliter promulgata doctrina, quæ per fidem corda hominum purgat, in terris disponit aptos celestibus mores, præstat viam ad supremum regnum, & a demonum impetio liberat superbiorum. Haec qui nunc credit, fallacibus demonibus perpetuo se constringit. Hanc veritatem non credere aut audire, hominem ex Deo nunc esse demonstrat. Credere & audire, assentiri ex Deo esse. Unde igitur quod adiecit: *Qui ex Deo est, verba Dei audit*: Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis: Verba Dei veritas sunt, quia principium verborum Dei veritas, etiam medium & finis verborum Dei veritas est. Loquebatur Deus in homine, imo Deus homo, non homo purus. Verba igitur Dei erant, quare Evangelii excellentiam agnoscamus: Divinum est Evangelium, non humanum. Sed qui est ex Deo, verba Dei, quæ veritas est, quæ facit Evangelium, audit. Non humo condidit Evangelium, quamvis linguis humana verba protulit, sed Deus æternus homo in tempore. Sed concutit cor, quod dicitur: *Qui est ex Deo, verba Dei audit*. Quid autem est, quod ex Deo creatum non sit, quamvis ex Dei seu de essentia Dei non sit? Nihil. Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Sed dupliciter ex Deo creatura rationalis est, scilicet creatione & voluntate. Creatione omnes sumus, voluntate id est voluntatis conformitate soli sunt, qui reovantur in novitate vite, neque huic sæculo conformantur. Diabolus vult omnes huic sæculo conformari, Deus vult omnes ab hoc sæculo abdicari. Qui verò huic sæculo conformantur, ex diabolo per imitationem & desiderii sui factionem sunt. Ex Deo non sunt, propterea verba Dei non audiunt, quæ veritatem loquuntur & discoperiunt falsitatem. Quicquid enim

Joan. 1.

Joan. 10.

co-

cogitari aut dici potest, aut habet aliquam entitatem, tamdiu verum est, aut falsum non est, usque alia fulgentiori veritate atque certissima refellatur. Nec apparet falsitas, nisi veritas illucescat, non cognoscebatur peccati falsitas, nisi legis veritas illuxisset. Nescitur mors, nisi per vitam, nescitur nigredo, nisi per albedinem, nescitur obscuritas, nisi per lucem, nescitur amarum, nisi per dulce. Ignorantur multa, nisi appositio contrarii adfit. Ignorabatur amor mundi quantum haberet periculi, & in quos terminos transiretasset sua vana dulcedo, nisi Deus homo mundi conditor mundi-que redemptor contra eum doctrina vera & moribus clarissimis intonasset. Quam veritatem mundi dulcedinem reprimentem, falsitatem occultissimam detegentem, animo ferentem sursum humiles atque indubios auditores, divina Verba dulciora super mel terrenæ delectationis & carnalis amoenitatis, & super favum omnis eloquentiæ, atque scientiæ naturalis, qui ex diabolo per imitationem non ex Deo sunt, audire seu credere contempserunt. Siquidem hominum pericula in Christianis moribus, quos tractamus, in duobus maximè solent provenire, aut cum per ignorantiam latentem necessariam veritas, aut cum perfectam contemnitur. Primum, si ignorantia ead invincibilis parum aut nihil lædit, si verò vincibilis & non vincitur, lædit ut plurimum. Secundum, cum persuso lumine veritatis, quid agendum aut devitandum est, possumus inveniri, & non agimus aut devitamus, tanto lædit acrius & torquet, quanto quod agendum aut devitandum est, clarius lucet. Nulla in hac umbrosa vita degentibus remanet excusatio, cum veritatis illuxerit claritas in vira JESU, in tono divini vocis, in parabolis, signis, atque miraculis. Cui veritati tam innummerabilis testimonium dedit per mortem & sanguinem multitudo sanctorum hominum atque mulierum, juvenum atque senum, ac more animalium per deserti viventium, quæ si adhuc viveret in carne, omnibus aliis viventibus æquaretur, ac toti mundo doctrina, vita, moribus fortitudine, corporali potentia, si contingeret in omni certaminis genere, si expedit, inferre omnino conflictum. Væ incredulis veritati & divinis eloquiis, quoniam qui veritati non credit, & verba Dei non audit & perficit, vocem jucunditatis non audit, & maledictionem suscipiet cum filiis falsitatis. Quod autem cum vocaverint dæmoniacum, eo-

rum depravatam mentem insinuat. Depravata enim mens est, quæ bonum malum dicit, lucem appellat tenebras, sanctitatem turpitudinem, justitiam iniquitatem, verum, falsum, servum Dei amicum diaboli, catholicum verum hæreticum, pium impium dicit, & semper ad peiora cogitanda inclinat animum, & ad majorem injuriam convertit & linguam. Est quoddam hominum malum, quodd, ubi ratione succumbunt, ad violentiam se convertunt, & cum non habeant, quod in veritate respondeant, persequendo alios se tuerunt. Studentque viribus à suis conspectibus abolere, quem verbis justis & rationalibus non possunt convincere. Hinc Judæi cum Christum ratione confutare non possent, duritiam & proterviam cordis operibus ostendentes, ad lapides se convertunt, & volunt obruere lapidibus, cui veris sermonibus repugnare non possunt. Et impatientia mentis ostenditur in auditione veritatis, cum Christum lapidare crudeliter tentant. In falsitate appetit remanere, qui persequitur veritatem. Hi enim sunt, qui vellunt legem Dei pervertere, atque ipsum per eorum voluntatem inflectere. Delectantur placitis sed non veris, obliqui non rectis, humanitatem dilexerunt, non sanctitatem. De quibus Isaias dicit: Populus ad iracundiam provocans est, & Isai 10. hili mendaces filii nolentes audire legem Dei. Qui dicunt videntibus, nolite videre, & aspicientibus, nolite aspicere ea, quæ recta sunt. Loquimini nobis placentia, videte nobis errorem, auferre à me viam, & declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel. Unde in Christum in tantum exarserunt Judæi, ut ipse cessaret à facie eorum, & absconderet se ab eis. Cum enim veritas ab hominibus non diligitur, absconditur, & cum quaeritur postmodum, plerumque non invenitur. Et qui cum eis in doctoribus atque prælatis persequitur lapidea duritia verbum vite, detectione carebit in via, & in futuro Saeculo vita beata. Præsumptores autem quandoque in scientiam aut verum, aut errant, quod ita non est, sicut præsumunt, aut si ita est, eorum peccatum aggravatur amplius, si ostendunt. Error est, cum quis se putat scire, quod nescit. Gravius peccat, qui scienter delinquit, nec minus peccat, qui palam facit contra illud, quod se scire credit, etiam si nescit. Peccat omnino in Deum, & in animam suam, qui facit contra illam, quam credit habere scientiam.

tiam, etiam si esset erroneum, quod crederet verum, cum committere credat & velit omnino peccatum quousque tamen pateat verum. Nam si quis omnino crederet, atque se omnino scire præsumeret, quod carnem suillam comedere per legem esset peccatum mortale, nec ut crederet, ita esset, peccaret tamen mortaliter, si contemnens comederet. Non enim solum per legem peccatum ostensum culpa est, si committitur, sed etiam, si homo pertinaciter committit, quod non est peccatum, dum firmiter quod agit, credat esse peccatum. Hinc saluator post disceptionem cæci nati & curati, cum eum reinvenisset, dicit: *In iudicium ego in hanc mundum veni, ut qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Quidam verò ex pharisæis dixerunt ei: Numquid & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus: Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nunc autem dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. Vane saluator lumen fidei venerat his, qui per lumen naturale aut legis vera bona videre nullo modo credebant, & se nihil scire putabant, in valle ignorantie se morari cernentes. Lumen auferre venerat, & aliud non conferre his, qui per legem aut per acuitatem proprii intellectus & naturalis luminis se credebant in mundi tenebris luminosos. Pessima res est error, sed peior est præsumptio aut simulatio sapientie. Mala est ignorantia, sed peior se credere & non habere scientiam. Unde saluator dicit: *Si cæci essetis, peccatum non haberetis. Si omnino quis se crederet ignorantem, & esset quod crederetur, levigaretur, imo levaretur quod scientibus esset peccatum. Nam aut à toto aut à parte saltem ignorantia liberat, quem scientia certa ex toto condemnat. Nunc autem, quia dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. Non asseruit Dominus saluator, quod viderent, scilicet ut veram scientiam haberent, sed dixit ad eorum opinionem verba convertens, dicitis quia videmus, hoc est, creditis vos videre, sicut superadictum legitur. Credere se scire, etiam si absit ipsa scientia, culpa committitur, si contra conscientiam, quæ creditur, agitur. Ex hoc subiungitur, peccatum vestrum manet. Proinde peccatum, quod committitur contra scientiam certam, est malum, contra creditam, etiam si non veram non minus est malum. Cum autem claret veritas, erronea credulitas tollitur, non tamen sic quoddam malum in illa commissum non fuerit ante peccatum, quamvis possit poeni-**

tentia cordis dilui, atque beneficio sacramenti. Ac per hoc qui sciunt legem veritatis, atque iustitiae, si ipsam non fecerint, peccato alstringuntur omnino. Si contra præsumptam scientiam & non veram fecerint, similiter subjacent culpæ nequitie. Omne namque, quod contra conscientiam ex malitia determinata peragitur, adscribitur ad peccatum, etiam si de suo genere, atque de legis prohibitionem peccatum non esset, quod agitur. Præsumptio igitur scientiæ & intellectus, velut letale malum est omnino cavenda. Hæc enim induxit hæreses, & in Ecclesia Dei plurimas sectas fecit, avertit hominem à simplicitate fidei, atque doctrinæ. Credere non sinit iustis sermonibus, atque piis, per contentionem loqui ut respondere sollicita, subditiis adversus directorem in animo perduxit in litem, & sæpe per verbum fecit dijudicare mandatum. Præsumptio scientiæ, & intellectus expositiones in scriptura varias inquirat, & non intellectum scripturæ, sed scripturam suo intellectui damnata temeritate coarctat. Si deliquit, qui ab hac involuitur terra caligine in præceptis sive promissis, statim, si arguitur, ad intellectum varium se convertit, & aptata & præsumptuosa expositione atque impertinente se tuerit, ne deliquisse in aliquo iudicaretur. Et argutores appellat sciaulos, profitemis penitus solum veritatis scientiam se habere, atque intellectui suo illuxisse de superis. Nec sentit cum aliis, quod communiter bonum sentitur, sed singularem viam incedit scientiæ, quæ à simplicitate fidei reprobatur. Crediderunt multi, falsa credulitate decepti, videre deprope arduissimas veritates, quorum intellectus proportionabatur ad illas, velut oculus nocturnæ ad splendentem radium solis, aliqui præ cæteris se videre, aliqui singulariter se videre, quorum omnium certissima est reprobatio. Nam primi cæci sunt velut somniantes, qui omnia vident in luce, atque velut in claritate diei eis incedere videbatur, expurgati verò erant in modis tenebris noctis, jacebant in cubiculis tectis. Alii æquales habent. Nemo enim aliis ita in aliqua virtute se præferat, ut sibi non credat æqualem, nisi unusquisque potest notus fieri, de aliis verò certum non potest proferre iudicium. Propriam fecit communem Domini bonitatem, sicut naturæ commune beneficium reduxit in proprium, qui sibi non credit æqualem. Et omnino exceditur, qui excedere omnes credit. Tertii qui gradiuntur sin-

Joan. 9.

Psal. 114.

gulariter super terram, ut nec per comparationem fiant ad alios, sed fontibus omnibus deficiatis in seipsis credunt venam intellectus & scientiæ abundare. Sed eo ipso istorum est aperta damnatio, qui singularitatem illius confundunt, de quo quo propheta ante prædixerat: singulariter sum ego donec transeam. Nam qui se credit scripturatum & veritatum atque virtutum clarum intellectum habere atque scientiam, & contra fidei simplicitatem, spei certitudinem, & motes charitatis humillimè invisibiles atque visibiles fenerit, & ad excusandum delicta sine peccata excusationes invenerit, aut si scripturæ non accipit intellectum, ne decipiar, quia deceptus est, & nescit, quo vadat, quia tenebræ ignorantie obexcaverunt oculos ejus. Quanta mala huiusmodi præsumptio in malis prophetis in veteri testamento fecerit, quanta in novo in pseudo-prophetis, in perversis hereticis, quanta in cœnobitis ac collegiis, quanta mala in auditoribus & populis vulgaribus, ex præsumptuosis doctoribus & declamatoribus sunt secuta, nullus, qui sacras literas & sanctorum & gestarum rerum historias legit, ignorat. Quot questiones vane, & inutiles corda simplicium subvertentes, quot disceptationes in moribus, quot opiniones, atque doctrinarum novitates nostris temporibus infelicibus insurrexerunt, de eis magis dolor cogit me plangere, quàm narrare. Sed firma stetit, stat & itabit sententia salvatoris, *quod in iudicium venit in mandum, ut non videntes viderent, & videntes cæci fiant, & peccatum inexcusabile statuitur præsumptum, quoddam aut errent non intelligendo verum, aut offendant, dum contra conscientiam erroneam vel veram vivunt. Igitur qui legis hæc, mala devita. Eos verò, qui scripturarum ovile aliunde quàm per proprium ab æterno præordinatum ostium ingrediuntur, & qui curam & directionem præcipiunt animarum, aliunde quàm per prædictum ostium in causas dominicas abscedentes, fures sunt & latrones. Fures, qui præter Domini voluntatem furantur impertinentem scientiam & doctrinam, & subripuisse auctoritatem fraudibus & extorsisse velut latrones quæque regimina gaudent, qui velut latrones atque fures in æternis suspendantur patibulis, pro eo, quod non per ostium humilem animarum ereptorem atque rectorum, egenum & pauperem non terrene splendore fulgentem, unigenitum Dei Filium pro nobis hominem factum, atque pro ejus honore in ovile domini*

cum intraverunt, sed aliunde per superbiam atque simoniam favoremque hominum ad Dominum, non ad utilitatem ipsorum, ut lucrentur pecuniam de gratia Spiritus sancti, unde debuerunt atque debent lucrari virtutem atque iustitiam & animas ab erroribus fidei atque vitiis eripere, necnon fulgere volunt, ubi Christus despectus apparuit, & ascendere superbia equum, ubi Christus simplicem ascendit ascitum, & vestibus non moribus & vitam stipare deliciis, ubi Christus asperam vitam tenuit. Sed qui vult humanis fulgere splendoribus, ubi Christus pallidus vixit, non ingreditur in illam requiem ubi gloriòse refedit, & æternaliter cum suis humilibus residebit. Ad eos verò signantius noster dirigatur sermo, qui de Christi pauperis patrimonio inclarescunt, quorum tanto gravior est culpa crudeliòrque damnatio, quanto de opprobrio Christi & turpissima morte atque de gratia Spiritus sancti humanam venantur gloriam, non divinam, terrena sectantur commoda, non cœlestia, temporalia, non æterna, & instrumenta virtutum subdiderunt imperio vitiis, atque illa, quæ ordinata sunt pro supremo regno, ad usum regni corruptibiles converterunt. Ad damnationem malè utentium spectat, quæ Christi sanguine sunt quæritæ, & quæ principes mundi humili & pauperi Christo in suis veris sequacibus & pontificibus Christiana fide susceperunt humiliter obtulerunt. Necnon ad ipsorum iudicium sunt martyrum corpora tyrannorum consecrata terrore, pro quorum honore tanta sanctæ matri ecclesiæ in diversis mundi partibus sunt oblata. Proinde mercenarius pastor cupidus terrene mercedis in cœlis æterna privabitur, quia subditam animam velut ovem luporum invisibilium reliquit periculo, cum adeptus fuerat, quam avidè quærebat mercedem. Et sibi ipsi in conscientia est & ad Dei iudicium testis, quod, qui seipsum pro erudiendis animabus non exponit, quod non Dei voluntas & animarum charitas, sed cupiditas promotum provehit atque facit. Ad illam sententiam, quam de non audiendis verbis Dei prætulimus, quod sequitur, pertinet, sed dissertatione breviori atque alia differendum. Dixerat enim superior: Qui ex Deo est, verba Dei audit, propterea quod vos non auditis, quia ex Deo non estis. Hic enim hoc idem aliter inquit: *Liquor vobis, & non creditis mihi. Opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, sed vos non creditis mihi, quia non estis ex ovibus meis.* Mira & horrenda sententia, sed infallibiliter vera, Oves statuendæ sunt à dex-

Joan. 8.

dextris pro benedictione perpetua, hœdi à sinistris pro maledictione aeterna, sed hic comprehenduntur ex salvatoris sententia oves & oves, Oves Christi, quæ audiunt vocem ejus, & oves, quæ non audiunt vocem ejus. Sed solum, quod inexcusabiliter præterit peccatum, differamus. Oves quidem sunt, sed non omnes Christi. Quæ sunt Christi, Christum audiunt, quæ non sunt Christi, Christum non audiunt, nec sequuntur. Primum secundum hanc sententiam oportet fieri oves Christi, postmodum audire vocem ejus. Sed oves Christi non sunt, nisi primo audiant unde fiant, ac per hoc erit auditus, unde fiant oves, & erit auditus, cum factæ fuerint oves. Primus ad fidem pertinet, secundus ad mores atque sequelam. Altum est, quod ad dicendum se offert, refecandum magis verò est. Sed qui legit, intelligat: infidelibus, non infidelibus loquor. Omnes Christiani sumus nomine, ovæque vocamur, sed sunt verè oves, quæ audiunt & credunt, atque Christum pastorem pro posse sequuntur. Sunt oves simulatae, quæ neutrum faciunt, quod quamvis Christus dixerit de Judæis, culpabilis hodie dicitur de simulatis utique Christianis. Et inter cetera hominum vicia, simulatio pallidam tenet sedem. Simulant pellem ovinum, & mansuetudinem habere omnibus mentiuntur, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Simulatio est offensio falsa eorum, quæ aguntur, aut diliguntur in animo, & eo execrator, quo virtutem ipsa mentitur. Malum per excessum propemodum se habet ad omnia mala. Malum est iniquitas, sed pejus est simulare justitiam. Malum est invidia, sed pejus est simulare amorem. Malum est superbia, sed pejus est simulare humilitatem. Malum est inanis gloria, sed pejus est ipsius simulare contemptum. Malum est iracundia, sed pejus est patientiam simulasse. Malum est aedia, sed pejus est actio simulata. Malum est avaritia, sed pejus est simulare dispersionem, ut adiciat. Malum est luxuria, sed pejus est simulano castitatis, quia inevitabilis decipit. Malum est gula, sed pejus est simulatio abstinentiæ. Malum est cordis acritas, sed pejus est simulatas lachrymas emississe. Malum est temeritas, sed pejus est simulare timorem. Malum est impietas, sed pejus est simulare pietatem. Malum est error, sed pejus est simulare scientiam. Malum est ignavia, sed pejus est fortitudinem simulare. Malum est vivere inconsulte atque suis directionibus agi, sed pejus est simulare velle consilium, & secundum illud se simulare moralem. Ma-

lum est tenebra intellectus, sed pejus est ipsum ostendere perolatum. Malum est insipientia, sed pejus sapientiam simulasse. Malum est ab oratione recedere, aut non appropinquare ad illam in veritate, sed pejus est simulare. Malum est omne vitium, sed pejus est simulare virtutem. Duplitter simulator offendit, quia & vitium habet, simulatque virtutem. Iniquus patens malus est sibi, scientibus in cautela. Simulator ut iniquus permanet & deceptor, & quia non potest sciri, non potest quousque sua vitia perfecterit, devitari. Simulator non solum cum iniquitate se mentitur habere virtutem, sed vitium sæpe virtutis ornamento compaliat, & si reprehendatur offendisse, delictum observantiam, prævaricationem regulam, iniquitatem justitiam, peccata virtutem, simulata & audaci lingua se fecisse dicat. Simulatio est rerum turpium tegumentum, & ornamentum invisibilium atque incognitarum seditatum. Simulatio est exemplificatio verarum scripturarum. Quæ per similitudinem dicuntur, nihil habent proprium. Leo enim pictus similitudinem habet ad verum, proprietatem verò nullam. Simulator simulacrum est virtutis. Simulacra tantum exteriora membra habent sine officiis. Dicit enim David: Os habent & non loquuntur, oculos habent & non Psal. 119: videbunt, guttur & non clamabunt, nares & non olfaciunt, brachia nihil portant, manus non tangunt, pedes non ambulabunt. Simulatores verò similitudinem quandam cum veracibus gerunt, sed veritatem virtutum Deo placentium reliquerunt ex animo. Sed dicit Job: Simulatores & callidi, provocant iram Dei. Merito iram Dei provocat, qui se cum falsitate constringit, nil ad verum deducendo judicium. Nil aliud simulatio est, nisi falsitas ostensa virtutum, aut esse in esse quod longè penitus à vero est esse. Ilias enim dicit: Stultus farua loquetur, cor ejus facit iniquitatem, ut perficiat simulationem. Qui loquitur farua, stultus est, & stultus farua loquitur. Et cor ejus facit iniquitatem, quam facit, ut perficiat simulationem. Iniquitas enim maxima est apud Deum, simulationem facere. Et omnis iniquus à Deo maledicatur. Simulator ore decipit amicum suum. Semper simulator se contegit verbis, nec amico loquitur recta, decipit eum ore, ostendens amorem, quem non habet, offerens obsequium, quod facere non intendit. Dicit se gaudere de prosperis, de quibus do- Prov. 11: let, de adversis dolere, de quibus gaudet in corde. Profitetur habere divina charismata contrariorum nempe possessor exi-

stena

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 545

2. Reg. 13. stens. Suprum & incestum commisit Amon, qui simulavit languorem opprimens visorem. Multi inveterudinem simulant, ut perficiant, quæ valetudinem ostendentes nequiverunt omnino perficere. Improbum & inverecundum malum est simulatio, simulat enim bona & corporis malia. Caveamus simulationem falsitatis alumnæ, perfidam zulam imperio verita-

tis, quæ velut histrio actus simulat alienos, & tanquam præstigator oculos decipit inuentium. Ubi autem de hypocritis tractavimus, fere similia differimus. Vide igitur oves, sed non oves veras, quæ Christum non audiunt, nec sequuntur, quia non sunt oves ejus. Ergo qui legis hæc, mala devita.

Cap. XXXIII.

Discordia fidei & morum zizania.

ET cum parabolam seminantis per semetipsum Salvator exponeret, petrosos, spinosos & violos appellavit non recipientes aut retinentes regis magni doctrinam, ut in petrosos duos, in spi-

nohis avaros, in viosis diabolo patulos in-
Luce 8. dicaret. Etiam zizania discordiæ fidei & morum dixit esse malos, à vera & sanctissima fide & ab eis purgatis moribus per impietatem resistentes.

Cap. XXXIV.

Odibile Herodis convivium propter multa.

Math. 6. PErinet ad scelera devitanda infaustum
Marci 14. Herodis convivium, ubi nativitatis
Luce 3. memoria recolitur, & quicquid est virtutis abijcitur, & quod est sceleratius, quicquid est iniquitatis admittitur. Nam convivium eo damnatur, quo accuratius carni servitur, & unius expensæ convivii multorum pauperum esset vita & liberalitatis porta, & pietati & aliorum indigentia clausa manet, vento vanæ gloriæ aperitur. Et patefiunt thesauri absconditi auræ hominum populari, qui clamanti misero clausi erant, & diversitas paratorum, propinatio vini diversa, loquacitas importuna, verba ventosa, edendi rapacitas, bibendi suavitas, comestio nimia, convivium sine pietate condemnat. Et saltatio puellæ, actus omnino impertinens Christianis, propter anfractuosa incestus corporis, & membrorum motus distortos, & protensio pectoris, supinatio ventris, excellentia supra esse, provocabiles ad luxuriam actus, spectantium in corde varietas, inventiones pro variis complacentiis, scilicet gestus saltationem acculant, reprehendendam in hominibus, damnandam in foeminis, interdiciendam penitus in puellis. Nec debent membra Christiana sanguine Christi redempta saltationibus deservire. Nefandus verò Herodis & Herodiadis damnatur incestus. Eri hoc in paginis arguit præco Christi, quam crudeliter multabit incestuosos Divina sententia Christianos? Major autem his ini-

B. Sem. de Cassia Com. in 1ª Evang.

quitas adjicitur, si mulieris hujus impietas sedula mente pensatur. Quæ major iniquitas, quam nolle corrigi, quæ major perversitas, quam nolle reprehendi? Nam qui corripientem se dura cervice contemnit, huic extemplo venit perditio sua, & eusta sanitas non sequetur. Nam si omnia peccatorum genera constarentur in unum, coram Deo nolle corrigi plus excedit. Nam Cain præmonitus noluit corrigi, persistens incorrectus fratricidium perpetravit. Iterum à Deo ad poenitentiam invitatus, ad correctionem per impenitentiam factus est contumax. Judas iscariorum signis & verbis amantissimis inductus à Christo cordis sui & omnium cognitore, ut semetipsum cotrigeret, permansit in malitia induratus, capto sibi ad explendam dominantem nequitiam tempore apto, Judæis tradidit magistrum. Ad poenitentiam malè inflexum, non ad correctionem erectum, non ad Christum, sed suam infelicitatem traxit ad laqueum. Quod autem peccatum magnum five parvum, mortale aut veniale potest suscipere veniam, si anima malè agens correctionibus, reprehensionibus, monitionibus, persuasionibus factis ab hominibus, aut immissis ab angelis, aut à Deo quomodolibet inspirans voluntate libera non consentit? Nullum verò peccatum tam intemane coram Deo existit, cui venia non donetur, si correpto & poenitentia subsequatur. Et plerumque in obstinatis ani-

Gen. 4.

Math. 26.

Z z z

mia

mla agitur, ut nedum, quod sequatur
 correctio aut corrector pacifice tole-
 retur, sed exardescat anima correpta in
 odium, ut corripientem aboleri velit pe-
 nitus super terram, ut agat liberius, quod
 disposuit nequius. Unde Iſaïas de tali-
 bus reprobis dicebat: Arguentem in por-
 ta supplantabant, & declinaverunt fru-
 stra à iusto. Et Paulo post dicit: Pupu-
 lus ad iracundiam provocans est, & filii
 mendaces, filii nolentes audire legem.
 Qui dicunt videntibus, nolite videre, &
 alpicientibus nolite aspicere nobis, quæ
 recta sunt. Loquimini nobis placencia,
 videre nobis errores. Auferte à me se-
 mitam, declinate à me viam, cessit à facie
 nostra sanctus Israel. Similiter & A-
 mos 7. Odio habuerunt in porta corri-
 pientem & loquentem perfecte abomi-
 nati sunt. Hæc igitur Herodias mali hu-
 jus veritatem pro aliis typum tenet, quæ
 Joanni arguta non acquiescebat, nec He-
 rodem acquiescere ipsa sinebat, cui ex o-
 dio procuravit necem, jam à diabolo in
 animo præcensita. Sed ad crimen acce-
 scit Herodis juramentum incautum, &
 providentia nulla provisum. Juramenti
 verbò adimpletio, ad crimina plus aug-
 mentat. Sed hic quæstio animam pulsât,
 si obligat incauta juratio, & si omne pro-
 missum detinet ad effectum. Cui quæ-
 sitioni prout inspirat Deus, breviter re-
 spondeo, quod omnis juratio contra ve-
 ritatem, contra iustitiam, contra chari-
 tatem, contra honestatem, contra publicos
 bonos mores, contra mandata Dei non
 tenet, nec, ut observetur, astringit, nec
 obligat privatum, si destruit publicum
 bonum. Nec inepta juratio allaqueat,
 ubi confunditur decor publicæ ac debite
 honestatis, nec sibi mei homo tenetur ad
 fidem. Et proculdubio nemini servanda
 est fides, ubi virtuti divinæ ac Christianæ
 fidei derogatur. Nec expedit fieri per
 juramentum ab aliqua virtute recessum,
 magis Deo, quam sibi, virtutibus, quam
 hominibus, divinis legibus, quam verbis
 incautè prolatis servanda est fides. Nec
 fides incautè, aut improvise aut ironice
 aut inaniter promissa posteriori, priori &
 divinæ sanctæ atque iustæ aucter privile-
 gium firmitatis. Et ubi charitas consiliū
 recipit, seipsam promissio destruit. Et per
 quam regitur quæque civitas, & assiden-
 te ipsa in enibus, entia suos terminos
 non excedunt, & inferiora superioribus
 ordinantur, & creatura Deo in suscepto
 esse supponitur, quæ vocatur iustitia, cum
 silet in aperto, aut in occulto clamat ini-
 quitas, nun erit quodlibet firmum pro-
 missum, si privilegium iustitiæ in aliquo

abradatur. Et ubi veritas confunditur,
 promissio annullatur, quia veritas non
 destruit veritatem, sed veritati falsitas ad-
 versatur. Et ubi summittitur atque con-
 funditur veritas, quod juratur aut pro-
 mittitur, indubitanter est falsitas. Agat
 taliter iurans poenitentiam de stulta cor-
 dis deliberatione aut verbi emissionem, ad
 exequendum verò se obligari non cred-
 dat. Remissius sanè fuissei Herodi non
 interfecisse Joannem, quam observare
 promissionem. Nam quòd juravit, fuit
 per liberum voluntatis arbitrium, quòd
 interfecit, fuit contra divinum præce-
 ptum. Nec eum excusar regalis autho-
 ritas, aut potestas ab imperatoribus col-
 lata Romanis, si quòd non debuit, fecit.
 Nec alios mundi principes & rectores à
 crimine defendi autoritas propria, sive
 ab aliis superioribus irrogata, si quòd
 non debent, faciunt. Nam mundi huius
 Imperatores, Reges & Principes, Judi-
 ces & Rectores, Ordinarii aut Legati,
 electi aut vocati, eo ipso aliquid possunt,
 quo de jure possunt. Jura verò humana
 Imperatorum & Regum, provinciarum
 & civitatum & quorumcumque ipsa con-
 dentium, eo ipso jura non sunt, quo à
 divinis legibus & iuribus reprobantur.
 Neque sibi mei derelictus est ad regimen
 mundus, cui præsidet, in suis legibus ejus
 conditor Deus, & si tacet, non semper
 tacebit. Et si nun mala fieri violentè
 prohibet, certum est, quòd in posterum
 puniet. Igitur mala, si qua ab hominibus
 potentibus fiunt, non credantur fieri per
 legis divinæ regulam, sed per depravatæ
 arbitrium voluntatis. Neque potentia
 rationabiliter dici potest, si operatur, per
 quòd daminari potest, imò temporalis vo-
 catur infirmitas, ad quam sequatur æter-
 na poenaltitas. Maxime igitur caveant
 mundi reges, atque rectores, ne autho-
 ritate propria cum Herode pessimo inie-
 ficiant, aut lædant quomodolibet inno-
 centes, quorum causam assumpsi Deus,
 & pro ejus ultor est Dominus. Et quia
 omnis potestas à Domino Deo est. In-
 tantum est, inquam tum sub suis legibus
 se tueretur, judicet & operatur. Habes
 igitur malum convivium, habes incor-
 ruptum, habes saltum, habes animum in-
 correctum, habes juramentum incautum,

habes homicidium in ista popina.

Ergo qui legis hæc, mala
 devia,

Cap.

Rom. 13.

Cap. XXXV.

De modica fide.

Siquidem in massam peccati ingreditur, cum in fide de domino quomodolibet dubitatur. Nam pastor Ecclesie Petrus nocturnis temporibus cum aliis complicitibus marinos vortices nave fulcans præpedita contrarietate ventorum, vidit ambulantiem dominum supra mare, marino navigio non utentem, quem credens esse phantasma, simul cum aliis timore perterritus exclamavit. Sed vox Domini contra timorem ad dandam securitatem & seipsum declarandum insonuit, dicens: *Habete fiduciam, ego sum, nolite timere.* Ad cuius sonum Petrus parumper confidens, petivit signum supra naturam, si Dominus esset quærens: *Dominus si tu es, iube me ad te venire super aquas.* Cuius Dominus: *Veni.* Et descendens de navi, pergebat ad Dominum super aquas. Et concussus à validis ventis & in corde diffusus, corpore mergi coepit. Quem statim Dominus arguit: *Modice fidei quare dubitasti?* Merito in fide dubius est à Domino arguendus. Sed omittis, quæ in allegoria sententia declament, quæ in moribus arguat advertamus. Si Dominus condidit, si fovet, si redimit, si omnipotens, si sapiens & bonus amator noster est, quare in peri-

culis positi dubitamus? Quare si probamur, aut tentamur, diffidimus: cum neminem Deus in anima & corpore ad pericula supra id, quod sustinere potest, exponat? Qui de Deo in aliquo dubitat, aut ipsum æstimat impotentem, aut insipientem, aut crudelem esse considerat, sicut qui amorem, quem ad nos infallibiliter habet, non credit, aut dormientem cogitat super nos oculum inopitum, aut mendacem facit eum, qui custodire disposuit, atque in sua ineffabili veritate spondit. Igitur non caret peccato, sed nescio quanto, qui titubet de Domino in periculis, quod ex eo colligitur, quod à Domino reprehenditur. Nihil enim, nisi quod ad vitium pertinet, Dominus reprehendit. Similem sententiam alio expressit loco, quando ipsum dormientem in navi discipuli sui videntes se à fluctibus superari, excitaverunt, dicentes: *Salva nos, perimus.* Quibus statim respondit: *Quid timidi estis modice fidei?* Valde igitur absolum est Christianos de sua protectione dubitare, nec aliter esse potest, quam subiacere peccato. Non enim placet Deo tremula nostra fides.

Math. 14.
Marci 6.

Math. 8.
Marci 4.
Lucæ 8.

Cap. XXXVI.

De malis cogitationibus.

Ad peiorem diffidentiam adscribuntur & constituantur eo ipso amplius peccatores, quo Christum non credunt posse, aut nolle peccata dimittere. Quod in curatione paralytici Deus declaravit, cum ante curationem ei peccata dimisit, dicens: *Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.* Quod dictum, cum sibi à scribis & pharisæis ad blasphemiam adscriberetur, prænoscent eorum cogitationes malas, dixit: *Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris?* Per potentiam, quæ expulit infirmitatem à corpore, ostendit auctoritatem, quam habebat in pecca-

torum remissione. Nefas ergo pessimum est, dubitare Christum nolle, aut non posse peccata dimittere, & propter assumptam humanitatem, divinæ derogare potentie, cui proprium est velle, & posse misereri. Similiter, cum Mariz Magdalenz propria potestate, liberali pietate, pia voluntate peccata remitteret, admiratio & diffidentia cor assilientium propulsavit. Et credebant Christum blasphemare, quem solum hominem existimabant, quia nulli hominum competit aliis peccata dimittere, sed deitatem in Christo esse non credebant, cui proprium est peccata laxare.

Math. 9.
Marci 2.
Lucæ 5.

Cap. XXXVII.

Non lotis manibus manducare non coinquinat hominem, ubi ostio vitia Iudeorum exprobrat comminando.

De peccatorum numero prægnantur conditores, aut quomodolibet factores legum, traditionum, constitutionum, statutorum contra legem Dei. Quod Salvator noster tunc disseruit, cum

à scribis & pharisæis argutionem sustinuit, Nempè accesserant ad eum scribæ, & pharisæi, dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum. Non enim lavant manus, quando panem manducant.

Math. 15.
Marci 7.

Lxx a JEsus

Jesus autem respondens, ait illis: Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras? Quæ Christi responsio multiplicat intellectum ad inquirendum quid sit, & quàm grave sit hoc peccatum, Luce clarius omnibus fiat, & reipublice mores habent, & legem stabilem esse non posse posiam ab hominibus, si à superioribus autoritate aut jure mutari possit, Nec jure lex dici debet. Superior verò ratione, autoritate, virtute, sapientia, consuetudine omnibus Deus est, sub quo voluntariè vel invitiè curvantur omnes, qui regunt, vel regere cupiunt orbem, quorum leges velut telæ aranearum sunt, si divinis legibus adversantur, ut arctius stringam, imò si non obsequuntur. Dedit sapientia mandata omnipotens, quibus humanæ naturæ suæ irreprehensibilis voluntas per affirmationem & negationem innuit. Per affirmationem, ut declararet suum placitum propter utile nostrum. Per negationem verò, ut prohiberet suum displicentem, ne admissum faceret nostrum damnum. Ex præceptum hujus posuit, & sine damno relinquens non præteribit. Et tanta sunt autoritatis firmata, ut ab eo tempore, quo data sunt, nullas exceptiones penitus susceperunt, ut omnino damnentur, qui contempserunt, si per prædictam penitentiam liberati non sunt. Nam ipsos Judæos, quibus divinorum præceptorum in Sinia-cho monte primum est facta collatio, non propter peregrinationem, non propter bella, non propter dispersionem, quam meritis sæpe sustinuerunt, & sustinent: ab ipsorum observatione fecit exemptos. Nec ipsos gentiles, qui non audierunt neque receperunt, cum tamen scirent, quia data fuerunt, ab observantia fecit liberos, quæ si non servarent, vellent esse damnatos. Et decem digitis Dei scripta receperunt Christiani, à quibus & cum Evangelicis nulla exceptione sunt liberi. Nam divina præcepta quibus nobis iussit, & nobis sua facta est nota voluntas, non Imperatores, non Reges, non Principes, non quouscunque proceres & magnates, non spiri-uales prelatos, non sapientes, non fortes, non debiles & infirmos, non rusticos, non urbanos, non mulieres, non aliquos viros excipiunt, dummodo non sint rationis expertes, & ad ea intelligenda capaces, non locus ex situ, non ex aeris intemperie conturbatus, non desertus, non amœnus, non interminata pœna, non tolerata, non persecutio, non fames, non quæcumque tribulatio, quam posset persuadere diabolus, excogitare homo, invenire iniquus, aut inferre cuiuslibet quomodolibet mundus, à divinis mandatis facere possunt exor-

tem. Nec mos firmatus, nec consuetudo antiqua, neque usus longævus contemptiorem aut prævaricatorem excusabunt celestium & insolubilem præceptorum, multo magis damnabuntur, qui contra divina præcepta leges faciunt. Contra quos Salvator videtur intendere, cum dicit: *Quare vos transgredimini mandata Dei propter traditiones vestras?* Et hoc potissimè intendamus non differentes quid fecerint Judæi, sed ostendentes mala, quæ faciunt, aut à quibus cavere debeant Christiani. Dicam igitur: Est mandatum Dei, & est traditio hominum. Præfertur traditio hominum mandatis Dei? Minimè. Nulla ratio docet. Et lex Dei & est hominum. Servabitur lex hominum lege divina contempta? Nequaquam. Nulla iustitia suadet. Leges hominum sunt iniquæ, quia omnis homo mendax, & non est, qui faciat bonum, non est usque ad unum. Et per istam maledictioni æternæ subduntur iniquarum legum conditores. Væ qui condunt leges iniquas. Si iniquæ non sunt, non hominum mendacium, sed Dei verissimum sunt, quia omne bonum ab ipso habet exordium. Condidit imperator legem, quæ Dei derogat mandata, peccatum majus fecit, quàm si mandatum, cui per suam derogat legem, ipse in persona propria contempnisset. Nam nulla major mandati prævaricatio, quàm adversus ipsum firmare decretum. Condidit reges, condidit mundi principes, condidit mundi sapientes & seniores pro voluntatis libito leges, quarum observatione Dei prætermittuntur mandata. Sed eo ipso damnabiliores sunt, quo ad prævaricandum summi Domini legem condiderunt. Et jura divina & humana & ipsum regimen reipublice docet, quòd, qui vult à minoribus suis suas leges servari, per integrum debet & ipse mandata servare majorum. Nam quotquot sunt in mundo præcellentes, velint nolint altissimo subjacent. Et quamvis ex ipso peccato parentum hominum depravata progenie inter se sint homines servi & Domini, prælati & subditi, respiciendo divinum imperium omnes sumus æqualiter servi. Nec est in conspectu Dei domino-rum & servorum diversa conditio, nisi quod Domini majori servituti astringuntur, eum de subiectis populis cogentur reddere rationem. Et eorum leges eo nequiores sunt, quo divinis legibus adversantur. Sed væ qui telas legum ordiuntur, non per voluntatem Dei, sed consuetudinem, firmatum morem, longævum usum allegantes reprobantur. Quia nulla consuetudo antiqua, mos firmatus, longævus

Math. 15.

Isaie 10.

Isaie 30.

grævus usus præscribere potest antiquissimæ veritatis & æternæ rationi. Et quoties ingrediuntur in campum certaminis, conflictum suscipiunt ab acie triumphali veritatis & rationis. Væ igitur, qui confidunt in lege malæ consuetudinis, damnati, quamvis firmati moris, usus longævi temporis. Væ ! qui confidunt in lege malæ agentis multitudinis. Nam in tantum sunt graviora peccata, & ad removendum difficiliora, in quantum talibus legibus se ipsorum tuentur auctores. Et eò magis radicatur peccatum, quo se stipat factor multitudine delinquentium. Et audacter dixerim majus peccatum, legem facere de furando, aut fixerando, quam sit simpliciter contra divina mandata rapere aliena. Non ad judicium poenitentiae adduceretur, quod per legem creditur licitum. Nam in hoc stat Judæorum certa damnatio, quo Christum morti tradentes ad poenitentiam non venerunt, quia nullum peccatum se habere credunt, aut crediderunt, dum zelum legis super eum indiderunt, dicentes: Nos legem habemus,

Joan. 19.

& secundum legem debet mori, quia Filium Dei se fecit. Vide igitur, quam sit horrendum malum sub prætextu legis operari peccatum, cum Judæi se peccavisse non credant, quia per justitiam legis interfecerunt Christum. Et lex, quam allegabant, justa erat, sancta erat, à Deo vero & vivo per Moysen data erat, sed per ipsos Judæos malè intellecta, pejus interpretata fuerat. Argumentum igitur sit nobis, si per bonæ legis zelum tantum factum est icelus, quod occisus est Christus, quid fiet per leges iniquas, dum altitudo regimini, virtus consuetudinis, robur firmati moris, usus longævi temporis, defluxio multitudinis eas roborat, atque firmat, necnon ostendit & licitas. Certè semper offenderetur in omni loco & tempore Christus, qui sub zelo bonæ legis pro nobis semel est mortuus. Quot civitates, quot societates, quot congregationes, quanta hominum multitudo his legibus innumera mala committant, impossibilitas differere non permittit, magis verò non expedit. Nec tamen ex his, quæ dicta sunt, derogatur legibus, consuetudinibus, usibus, moribus, quantumcumque antiquis aut novis divinx legi conformibus, aut detrahitur, quia eo ipso bonæ sunt, quo legibus divinis allidunt. Sed plerumque sub quadam boni specie traditiones hunc, quæ de ordinationibus & Ecclesiasticis & antiquis bonis firmatis moribus non consentiunt, imò tantum discrepant, ut aliam legem constituent. Sed primum noverit, quod contemptor lega-

lium præceptorum nullum aliud bonum facere potest, quod sibi sic exultanti cedat in proximum, nec aliquam perfectionem in aliquo statu virtutis aut gradu dignitatis valeat attingere, qui præcepta legalia prævaricationis adscripsit. Unde audacter affirmem Christi Vicarium immedeatum à legalibus præceptis non eximi, neque sibi à Christo Deo concessam potentiam, ut alios possit eximere, atque concedere licentiam in aliquo delinquendi. Deinde noverit, quòd minoris non est sine causa mutare statuta majoris, neque unius, quod multitudo justè sancivit, neque juvenum animosorum, seniorum sapientum variare justè decreta. Et in lege divina cavetur, ne transferas terminos, quos poluerunt patres tui. Nam nullum aliud bonum voluntariè assumptum confert, si ex ejus causa vel alia in præceptis primæ tabule aut secundæ peccatur. Ad quid ergo futuri præmii valet jejunium voluntarium, si prætermittitur ejus causa, vel alia, quod est ab Ecclesia firmatum & ordinatum? Sed forè quis diceret: Omnia jejunia, quæ sancta Mater mandat Ecclesiæ, non possum efficere, sed talem diem ex devotione ad jejunandum suscepi. Si non potes, impossibilitas te excusat, nam nulla de impossibilibus lex est. Sed de illo die, quo semel in hebdomada vel mense, aut in toto anni circulo potes affirmaverim tutius & rationabilius in illis, quos ordinavit Ecclesiæ jejunium aut poenitentiam perfici, quam illis dimittis in aliis ob devotionem propria voluntate regulari, ut etiam non laudem aut approbem emissum de jejunando votum, si contemnitur, aut fieri potest Ecclesiæ sanctæ præceptum, ut si præceptum & voluntarium, si præceptum, & votum emissum, nullo modo simul possunt perfici, dimittatur, quod eligitur, & vovetur, teneatur, quod precipitur, & jubetur. Illud enim fuit voluntatis, illud necessitatis. Ubi autem utrumque possibiliter agitur, sententialiter dico, nihil in moribus Christianis tam laudabile, quam supererogare mandatis. Ex hoc enim perfectio nascitur, quam diligens animus semper intendit. Nec ista solum pro jejunio me dixisse error, sed quoties inter præceptum & voluntarium solum sine voto firmatum pro aliqua causa talis discrepatio fieret, hanc sententiam assero esse tuendam. Ac per hoc dispensationem non auferimus Ecclesiæ in his, quæ Concilia & summi Pontifices mandaverunt, quod loco & tempore & urgente justè necessitate non possit dispensari à summis Pontificibus, sed dispensationem omnino negamus in divinis mandatis, quia inviolabili-

labiliter mandavit observari Deus Pater & Christus unigenitus Filius ejus. Et in expectantia rei loquor. Multos vidi & audiavi ministros confessionis, & penitentiae, qui peccatoribus multa imposuerunt, sed nec ad observantiam eorum, quae mandata Ecclesiae, reduxerunt. Quod salva pace eorum, primo debuerunt suos clientulos peccatores ad Ecclesiae mandata reducere, postmodum superaddere, & si utrumque ex certa impossibilitate peccatoris non potuerint facere, tenebantur ad primum & relaxare secundum, ut illa sit epitomenica dictorum sententia certa, quod in omni voluntario bono, voto firmato vel non, electo ex devotione, aut per penitentiam imposito, divinum & inviolabile praeceptum in toto, Ecclesiae verò praeceptum in toto, si fieri potest, vel saltem in parte praefertur, imò nec in aliquo praetermittatur, nisi excuset illa impossibilitas, quam non cogit legis seu mandati autoritas, aut illa dispensatio, quam exigit justa necessitas. Nam dispensatio sine causa iustitiae necessariae atque necessitatis iustae, aut dispensationem aut dispensatum tenet in vinculis aut utrumque. Ecclesiastica enim autoritas non est humanae, sed divinae virtutis, quae ad virtutis profectum, non destructionem à Deo ordinata consistit. Hinc enim Apostolus secunda Epistola ad Corinthios dicit: Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro veritate. Ac si aperte dicat: Nulla est concessa à Deo potestas aut autoritas adversus veritatem legis & mandatorum Dei, atque sanctorum morum, quia autoritas, quae veritas est, adversus se ipsam non est. Effet utique, si virtutem aut veritatem destrueret. Egre dicitur statim quaestio de labulis, quod una virtus pro majori potest intermitteri, & quod sub praepcepto cadit Ecclesiae, casu emergente etiam excellentiora vota mutare, ut pro conversione multorum virginitatem voto firmatam, in matrimonium transferre. Non dissimulo, quod nescio, sed dico, quod scio, quod ubi committeretur etiam peccatum veniale, Ecclesia non potest inferre praepceptum, cujus autoritas nullum includit vitium. Quia aliud est pro majori virtute minorem ex praepcepto intermittere, aliud est rem praecipere, ubi saltem veniale peccatum certissimum est adesse. Si primum interdum admittitur, reliquum omnino remouetur, nec ex eo primum admittitur, reliquum remouetur, ut unum alterius in hoc causa persilistat. Sed à Deo habet quodlibet minimum peccatum hoc privilegium, ut nullum cadat super eum de faciendo praepceptum, ut nunquam fit autentica illa sententia, faciamus

mala, ut eveniant bona. Unum verò assertius dixerim aut aequè, quod autoritas sanctae Ecclesiae, quae autoritas est virtutum, nihil habeat in se ipsa satanicum. Profitetur autem in hoc licet iudicio aliquorum supervacue fidem meam. Homo peccator sum, & cum tentationibus carnalibus habeo congressum, sed vorum corde atque ore castitatis emisi, quod mihi ad vim penitus ascribo praepcepti. Quod si summus Pontifex ob certissimam conversionem omnium infidelium & peccatorum mihi praeciperet conjugari, sibi non obedire, nisi libidinem illam auferret totaliter de meis membris, quae ante peccatum non erat in parentibus primis. Et mihi certum est uxorem non posse tangere, atque carnaliter cognoscere sine libidine, quae si mortale non est, saltem peccatum est veniale, nisi superveniret in membris meis sanctificatio illa spiritus, quam non potest dare Pontifex summus. Quaeque virtutis, potest ob meliorem causam ipse praecipere, sed virtutem non potest ipse conferre, neque sua potestate membra sanctificare, quamvis à contractis peccatis post poenitentiam possit absolvere. Nec enim malum libidinis excusatur, aut tollitur propter matrimonii bonum, sicut ipsius matrimonii bonum non damnatur propter libidinis malum. Nam bonum matrimonii beneficium est naturae, malum verò libidinis est peccati contractae in primorum perpetuata damnata propagine, quod in genitalibus membris etiam post baptismum remanet veniale. Si quis autem sanctificationem in suis membris spiritus sancti suscipiat, in tali casu, si eveniret, ut se sentit, ita obediat. Igitur in his dictis atque dicendis caveant omnes, quibus animarum cura incumbit, ne statuta meliora commutent, ne professionibus cum constitutionibus derogent, ne divinis praecipis aut praemissis consiliis suo fastu reluctentur, ne magis timeri velint tyrannice quam ratione, ne faciant traditiones contra leges divinas, ne magis homini, quam Deo, consuetudini, quam rationi velint in ferre honorem. Post quae Salvator eos appellavit hypocritas, causam hypocritarum annectens. Inquit enim: *Hypocritae bene prophetavit Isaias de vobis, dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est à me. Sine causa colunt me, docentes doctrinas & mandata hominum.* Quam multiplex iter in Evangelio & divinis aliis Scripturis hoc malum hypocritarum sit detestationi & reprehensioni ac etiam damnationi commissum, nullus, qui legit, ignorat. Hypocritarum nomen est graecum, latine verò simulationem dicit. Simu-

laix 29.

2. Cor. 13

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 551

latio verò unum ostendit, aliud ostendit, unum in corde, aliud in ore, unum in intentione, aliud in opere. Simulator (dicit Scriptura) ore decipit amicum suum, quia quod ore laudat, moribus reprehendit, & quod moribus laudat, ore vituperat. Nullus homo ita sæviter arguit falsitatem, quàm falsus, & simulationem, quàm ab ipsa detentus, & quomodolibet crimen, quàm quo est infectus. Si nutritus est intèr ubera hypocrisis seu simulationis, tunc quia palliat se credit, si quo est infectus arguit, tunc quia melius novit, quod ipse patravit. Verò igitur decipit amicum suum hominem proximum, atque prout in ipso est, decipit verum & summum amicum Dominum Jesum Christum. Et simulators & callidi provocant iram Dei. Difficilius hypocrita, quàm superbus revocatur propter speciem virtutis, cum qua reputationem in animo & oculorum speculationem & reverentiam in actu exteriori mercatus est. Superbus verò quicumque facilius inclinatur ad verum, caret enim his umbris muneribus. Nullum vitium de moribus hominum tanta indiget accusatione, ut removeatur de moribus, sicut ista lethalis. Sunt enim alia vitia sine laude, & nascuntur opprobria in propatulo habentia notam. Ista vero pestifera monstrat oculis incultam cæcariem, riposam vestem, illotam faciem, dejectum ad ima vultum, mansuetum & rarum in admiratione verbum, præambulis suspiciis intervenientibus sæpe singularibus, parietatem cibi commemorazione verorum abstinentium aut infernalium tormentorum, elicitas ex arte diabolica lachrymas, despectum mundi ad seipsum, corporis incompositionem, annihilationem sui ipsius, & similia: quæ laude dignissima sunt, si ex veritate aguntur. Resti sunt hi rami ex tortuosa radice. Non erant hypocritæ virtuosorum actuum habentes exterius decus, quantum ab intus sustineant dedecus. Vidi superbum, & reprehensus, aut egit verè penitentiam, aut se malum confessus est. Vidi avarum, luxuriosum, invidum, iracundum, acediosum, gulosum, fastuosè incedentes, tyrannos, raptores, homicidas, & arguti fecerunt similes. Vidi argutum hypocritam, & ex apparentia eorum respondentem: Quid tu frater vides in me, quare me iudicas? an ignoras scriptum esse in Evangelio sancto: Nolite iudicare, ne iudicemini? Et mente amara, ne perderet, unde captabat honorem; dixit: Frater parcat tibi Deus, & per hoc honorem

amplius est meratus. Cetera experientia cognovi aliquando deviantem interdum à fide, ad fidem facilius reconversum, quàm hypocritam ad rectos fidei mores. Non enim ex hoc præfero malum malo, vel subijcio malum malo. Hypocrita eum omnibus non est idem, cum plerisque nascit incognitus, cum aliquibus fudit venenum. Iratus est aliquando in animo vir hypocrita, & propter altantes temperavit iræ insultum, & nihil sibi est difficile ad agendum, ne detegatur. Multa sustinent hypocritæ sanctificantia Spiritum, si non fient ex virulenta radice. Vir hypocrita simulacrum est virtutis, artificiosam compositionem sensuum habens, sed vix sibi, caret enim visceribus. Visus fuit aliquando in oratione ac contemplatione altare hypocrita, & paulatim delituit, & hypocritism per hypocritism devitavit. Vir hypocrita monstrum est, cui simile nunquam fecit natura, quia nec vult esse, quod videtur, neque vult videri, quod est. Bene igitur iusta damnatio ejus, quia semper falsitas est directrix ejus. Veritas enim liberat liberandos, falsitas suos clientulos in infernum detrudit. Vir hypocrita caret hospitio, sola falsitas ejus accepit eum in domum suam, & ministravit de infernalibus fastidatibus suis. Nodus incedit hypocrita, deceptio ejus ei præbuit vestimentum. Famelicus erat non saturandus pane, patiebatur sitim, non vino compeplendus, sed laus humana dedit ei cibum & potum. Infirmus erat propter deficientem virtutem, sed reputatio aliena visitavit, imo confortavit eum. Et erat in carceribus peccatorum, sed demones invisibiles accesserunt ad eum, redemptionem falso spondentes, & deluserunt detinentes eum. Mortuus jacebat hypocrita in plateis Ninivæ speciosè videlicet mundi, sed fama hominum in suis cordibus sepelivit eum. Sed legitur in Job: Job. 20. Gaudium hypocritæ ad instar puncti. Punctum enim geometriè sumptum, est minima pars lineæ. Brevis & modica lætitia ejus, quia tunc gaudet, cum laudatur, tunc lætatur, cum aspicitur. Invisus non gaudet, graviter enim conscientia mordet. Punctum enim grammaticaliter sumptum, si subest, damnat: si superest, signat: si interponitur, dividit: si apponitur, sententiam finit. Nam per punctabile hypocritæ gaudium damnatur ad penas. signatur signo demonum, & à consorcio dividitur beatorum, post finem sustinens sine fine penam. Justè igitur talis sententia premit, quia ad instar puncti in hoc mundo gaudia non su-

supercoelestia quaerit. Hoc malum necessarium me coegit digressionem facere. Sed revertamur ad sententiam Salvatoris, qui causam subnexuit hypocrisis, cum dixit: Quia populus hic labus me honorat. Igitur omnis malus Christianus hypocrita, quia ore dicit, quod corde non diligit. Qui enim Deo verbis appropinquat, & corde longè sit, hypocrita est. Verba Dei habebant Judaei, & verba Dei habent & mali Christiani: sed cor eorum longè factum est à Deo, quia cor eorum non erat rectum cum Deo, nec fideles habiti sunt in testamento ejus. Illi in veteri, sed in novo mali Christiani. Et Ezechiel similiter increpat malos sui temporis, qua increpatione & hypocrisis Christiani arguuntur. Ait enim: Audite sermones ruos, & non faciunt eos, quia in anticum oris sui vertunt illos, & avaritiam suam sequitur cor eorum. Et est eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur. Praedicatur in Ecclesia Dei dulciter à pluribus, sed avaritiam temporalis commodi aut honoris intendit calarum cor. Sermocinatur vocali concentu verborum, & altissima de Deo celerantur mysteria, verba videntur divini lapides ignis, sed plerumque cor dicentium longè sit à Deo, aliq. quid in hoc prae Deum, nec ad Deum deferibile quaerens. Cantantur altissima vocabus divina oracula, Kyrie lingua Graecorum, gloria hymnus angelicus, Alleluja Hebraeorum, cetera Latinorum perstreperunt, voces resonant in excelsis, & chori fatigantur, sex instrumenta vocalia cantantur & discantantur, & voluntur palatae linguae, sunt toni, semitoni, diti, & voluntur cum notis, literis praetermissis, quintae aique octavae, duodecimae atque quintae decimae, & varietate clamandi detinetur populus, atque mulcetur, ab his, qui sanctitate vitae, morum honestate carentes aliter placere nequiverunt. Psallitur & canitur dimisso plerumque libro, deflexo digito, dearticulata manu, cor plerumque sit longè à Deo, quia, quod profertur in ore, non versatur in corde, sed vanitas cordis resonat in vucibus oris. Cantabit Kyrie eleison, qui nemini misericordiam fecit, Deique contemptit. Cantabit Christe eleison, qui Christi sanguini contumeliam iniecit. Cantabit gloria in altissimis, qui omnem gloriam etiam ex cantu mercatur in terrenis. Cantabit Alleluja, qui Deum vituperat in suis moribus. Cantabit epistolam, qui divinum non recipit munus. Cantabit Evangelium, cui praedicationis mundi placet. Cantabit gradua-

le, qui per gradus non ascendit in bonum. Cantabit versum, qui à Domino est averfus. Cantabit tractum, ad sua placina tractum. Cantabit Sanctus, Sanctus, Sanctus, qui corde, ore, & opere est iniquus. Cantabit hanc Trinitatis laudem, qui in Trinitate animae suae, memoriae, intelligentiae & voluntatis portat peccatam labem. Cantabit Invenitum Missae & finem, qui principium malum fecit, qui finem debitum in Domino non constituit. Cantabunt pater noster, qui es in caelis, de quibus dici potest, vos ex patre diabolo estis. Cantabunt Deo per omnia saecula saeculorum, qui contra Dei & Apostoli praecipitum huic est conformatus. Cantabit Dominus vobiscum, qui cum demonibus habet confortium. Cantabit sursum corda, qui sursum habet cor adversus Deum, aut habet in terra & peccatorum sece defixum. Cantabunt gratias agamus Domino DEO nostro, quorum Deus venter est, & Deo sume pro maximis ingrati, pro minimis verò hominibus valde grati. Cantabunt praefationem & orationem, quorum lingua iniquitatem satur. Cantabunt psalmodias & antiphonas, & cetera divina, qui per omnia complectuntur humana. Verè Deus, & ea, quae sunt ejus, in multis & variis vertuntur in oris anticum, & in carmen musicum, ut plus melodia cantus, suavitas vocis, quam veritas rei delectet cantantes, demulceat audientes, & cor eorum per hujus avaritiam laudis, & complacentiae, atque pecuniae longè fiat à Deo. Non sufficit labiorum honor, ubi à corde propellitur Christus, & alta oris clamatio, ubi cordis oratio silet. Nec liguae volubilitate placatur altissimus, quae saepe decipitur proximus, & vocum amoenitas magis ad iram Deum provocat, ubi regnat in animo feritas, & praeforis depellit charitas. Siquidem innuens non ex eo, quod exterius in substantiis moribus agitur, sed ex eo, quod in corde gentur peccatores constitui, cum petentibus Apostolis ipse respondit: Non Matth. 13, quod in os introit coinquinat hominem, sed quae procedunt de ore, haec coinquinant hominem. Et cum ad petitionem Petri, & Apostolorum edidisset parabolam, dixit: Non intelligitis, quia omne quod extrinsecus introit hominem, non potest eum coinquinare, quia non introit in cor ejus, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans omnes escas. Dicebat autem, quoniam quae de homine exeant, illa coinquinant hominem. Ab intus enim de corde hominum cogitationes male procedant, homicidia, adulteria, fornicationes, furtiva, falsa testimonia, avaritia, nequi

Ex ech.
33.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 553

sequitur, dolus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, fustitia. Hec omnia mala ab intus procedunt, & coquinaunt hominem. Quæ autem per fementipsum Salvator expoluit, non præsumit sermo noster differere. Et labefactari hominem malis doctrinis, peccatorem est fieri, quod præ-

Matth. 16 signavit, cum dixit: *Cavete à fermento pharisæorum & saduceorum.* Quod de doctrina non sana intelligitur, ut ipse Evan-

Marc. 8.
Luc. 12. gelista testatur. Cæterum amplius peccato subiacere monstravit, qui divinis distinctionibus præsumpserit in aliquo reluctari, ut etiam fatanas nuncupetur, & divinæ Majestatis offensor, & nesciens bona. Quod Petrus pie Salvatorem à passione volens

avertere, accepit in sententia contra eum. **Matth. 16** *Pade retro satanas, scandalum mihi es, non enim scis quæ Dei sunt.* Necnon & offensor Dei ab offensione innocentum constituitur, quamvis destruitur melius diceretur. Amat enim Deus innocentes & puros, quos neque in fide per malam doctrinam, neque in vita morali per malum exemplum, aut impedimentum, neque in persona per nocentum pariter inultè offendi.

Unde ex poena cognoscitur gravitas talis peccati. Quomodo Salvator ait: **Matth. 18** *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit, ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Et qui quomolibet scandalum in-jussè fuisse offensionem in aliquem dat, peccat, quod ex eo colligitur, quod adjungitur: *Veruntamen vae homini illi per quem scandalum venit.* Amplius autem ex malo usu sensum prædixit generari grave peccatum, cum manum & pedem mandavit abicidi scandalizantem & oculum erui, non membrum, sed eorum perfidum usum. Et peccatorem terribiliter puniendum esse asseruit, qui suo proximo petenti veniam non præstat, cum ex parabolica sententia Salvatoris talis atrox torquentibus sit usque ad debitam exactionem justè concessus. Peccatorem quempiam fieri ex invidia præmonstravit, cum oculum nequam adesse in homine, qui apud patrem familias voces querulas ausus fuit emittere, quod plusquàm ducum denarium non acceperat, pro quo cum ipso convenerat, existimans plus debere suscipere, quàm in opere successor impactus, cui tantundem ut ei, qui pactum fecerat, Dominus voluit providere benignus. Declaravit peccato teneri as-trophos, qui volunt sine labore vitia superare, adipiscique virtutes, quando petentes dexteram & sinistram sessionem in regno supermo, redarguit ignorantie subiacere, cum dixit: **Matth. 20** *Nescitis quid petatis.* Et interrogavit, si calicem amarum primo bibere poterant,

antequam quierem & gloriam tam dulcissimam postulabant. Indignationem verò de genere monstravit esse peccati, magis verò intulit esse peccatum, cum tanta seriositate redarguit, & præmonuit atque docuit reliquos Apostolos decem, qui adversus hujusmodi petentes duos fuerant in animo malè moti. Ex avaritia tam eos, qui cleri sunt Domini, quàm reliquos ratione utentes, actu & verbo innuit peccatores, cum semel & iterum de templo Domini ejecerit negociatores. Et maxime gratiæ & donorum Spiritus Sancti & Sacramentorum Christi & Evangelii ejus venditorem arguit, cum columbas auferri præcepit, quod vitium in posterum propter Simeonem magum, simonia exitit appellatum. Et fieri certissime afficit peccatores, qui alia in domo Domini agunt præter id, ad quod facta est. Nempe domus ejus orationis, laudis, gratiarum actionis, collectæ ad pauperes, & eruditionis Evangelii est, non alius ministerii omnium auctori ante omnia non grati. Ad plenum verò criminosi redduntur ex parabola locatæ vineæ malis agricolis omnes, qui de bonis à Deo datis in natura invisibili & visibili, spirituali & corporali, & in gratiæ & in virtute, fructum debitum secundum justitiam affectionis & cognitionis & actionis, possibilitatis loci & temporis non reddunt iustissimo exactori Domino nostro Deo, qui nihil pro se à nobis exigit, sed pro nobis. Nobis indiga enim est ex-actio ejus. Et amplius redditur crimen, cum prædicatoribus, doctoribus, monitoribus, ut reddamus debitum fructum, pertinaciter reluctamur, & in nobis occidimus verba vitæ, ipsum vitam omnium Christum extra nos excludimus, & extra bona collata projicientes, & quantum in nobis est, ipsi Christo mortem invisibilem inferentes, per nos ipsos credentes sufficere in salutem. Adjiciuntur inausulto numero peccatorum omnes contemptores divinæ legis vel vocacionis, allegantes exculationes contentiosas, non acceptari dignas, dum prætextu avaritiæ, atque superbiæ, negociationis superflui, sensualium delectationum atque carnalium venire recusant, sed quod peius ad crimen, præcones & invitatores verbis, verberibus, & mortibus affluerunt. Quod licet literaliter non sæpe fiat, moraliter fieri plerumque non ambigitur. Et qui ulticibus penes adjicitur, vestem nuptialem non habens, præmonstravit quale fit in carentia illius peccatum. Etenim ipsa vestis nuptialis virtuosus ac celestibus apta mihi aliud non ostendit, nisi aptitudinem virtutis in omni tempore, in omni loco, in omni re, atque conversatione, seu mora-

lem operum aptitudinem ad nuptias vere fidei, quia fides sine operibus mortua est, quia carens caret & vita, peccator effectus in via, pro culpa sæviter puniendus in pena. Nec à peccatorum damnato collegio segregantur, qui alios tentant, & nominibus alios ex affectu vocare videntur, quorum ministerio subijci nolunt, necnon aliis parant inferre calumniam, & laqueum injicere nocuenti, Salvatoris declinante sententia, quando phariseos cum Herodianis ipsum de reddendo tributo interrogantes, appellavit hypocritas, quia magistrum verum vocabant, cujus doctrinam in animo & in opere contemnebant. Discordes firmiter in moribus à doctrina esse peccatores iustissime demonstravit, quoniam secundum Matthæum in cathedra sedentes, civilium atque plebealium doctrinarum disseruit onera gravia & importabilia imponere aliis auctoritate doctrinæ, ipsos verò non appropinquare paulisper. Nec solum in his, sed in eo, quod appendendo aliis intentionem sequantur obliquam, & affectant præferri cæteris in conviviis, & in congregationibus primas sedes, & saluari capite in forissecis processibus, & placeis, ac etiam magisterii, & principatus nomen animo, & actu venantur, cujus effectum voluntariè abiecerunt. Quibus nominibus Salvator noster suos commorales noluit insigniri, penam damnoſæ humiliationis annexens his, qui voluntate & affectione propria se subtolliunt, cum sæpe fando expressit: Omnis qui se exaltat humiliabitur. Præcipue tamen octo vitia exprobat phariseis digna poenis æternis, quæ secundum typicum intellectum possunt in faciem obijci Christianis. Ideo solerti studio cavere debent, qui poenas perhorrescunt æternas. Habita quippe cum eis congressione verborum, dicit Salvator eisdem: *Vt vobis*

Math. 23.

scribe & pharisei hypocrite, qui clauditis regnum celorum ante homines. Vos autem non intratis, nec introeuntes finitis intrare. In qua sententia post illorum & illius temporis malum omnes reprehenduntur, qui ad viam regni celorum aliis obicem ponunt, aut jam incipientem quomodolibet per argumenta diaboli, per placentiam mundi, per amena corporum, per blandimenta verborum, per pollicitationes rerum, per terrores & minas ad pristina convertunt. Et qui aliis præstat impedimentum ad vitam, eo ipso sequitur ipse mortem, ut duo mala in unum conveniant, quod impediens & impediens damnationem suscipiant. Quod plerumque tangit Sacre Scripturæ Doctores, qui cavendas foveas non ostendunt, pro regno facienda non dicunt. Secundum addidit

cum dixit: *Vt vobis scribe & pharisei by. Ibidem*
pocrite, qui comeditis domos viduarum, orationes longas orantes: propter hæc amplius accipietis iudicium. Verum erat ad literam in illis, quia Salvator aliter non dixisset: sed ex hoc reprehenditur in hominibus omnibus ferentibus habitum honestatis seu religionis, qui domos viduarum pernicioſa frequentant licentia, videntes solutas à lege virorum per mortem, zelotypiam eorum amplius non verentes, quarum res videntur posse liberè contrectare vitæ dominio jam ablato, & laqueum deceptionis injiciunt ipsorum remoto consilio, ut pro ipsorum anima largas elemosynas faciant, orationes promittentes prolixas, actu exercecentes in divinis actionibus, ut solum Deo parent, non sæculo conformantur, sed eo magis, & amplius iudicium suscipient ultionis, quo magis remotis custodiis atque testibus favore avaritiæ ipsas viduas visitant, sub hypocritali pollicitatione missarum & orationum ex parte agentium rei familiaris stipem subdole subtraxerunt. Sed ideo magis adversus illos & quouscunque tales de viduis sententiam protulit, quia facili decipitur in quolibet malo, etiam ad danda munera muliebris sexus, cui non superest obedientia maritalis, aut prædominatur lumen gratiæ spiritualis. Sed his acris reservatur supplicium, quia corda simplicium nequiter deceperunt. Addit tertium, inquires: *Vt vobis scribe & pharisei by. Math. 23.*
pocrite, qui circumitis mare & aridam, ut faciatis unum proselytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo magis quam vos. Quid per hanc sententiam tunc in tempore Salvator noster redarguit, nisi sollicitudinem indebitam illorum, qui gentiles ad ipsorum legem multis suasionibus & laboribus invitabant, & efficiebant amplius peccatores, legis observatione contempta. Quod nunc in tempore illos insinuat æternæ maledictioni subiectos, qui præter sanctissimæ nostræ legis intentionem ipsa cognita vel non peragunt mores, ut nec hoc eis ad damnationem sufficiat, nisi similes suis moribus habeant, & in æterna damnatione similem suscipiant sævam penam. Nam usquequaque cognoscitur iustum, ut qui cum similibus aliis vitam suscipiunt, similem sentiant in moribus disciplinam. Sed horrenda res dictu, magis verò effectus, quod pejor efficitur proselytus, scilicet qui de uno statu in alium profiliivit, quam ille, qui ad profiliendum suavit, quod melius iudicio credere divinx sententiæ, quam in notitiam ducere audis verbis. Quartum maledictionis æternæ malum Salvator annexit, cum eos

de

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 555

de perversa intentione jurandi reprehendit Math. 23. dicit dicens: *Ve vobis duces cæci, qui dicitis: Quicumque juraverit per templum, nihil est: qui autem juraverit per aurum templi, debet.* Sed hæc litera est illa, quæ in Evangelio ad hanc clausulam sequitur. Aliud tunc phariseis, aliud nobis clamat. Sed eis relictiis, quid nobis insinuetur brevi sententia sentiamus. Procul dubio ex his verbis causè percipitur, quod aliquod juramentum aut promissum intensius non astringit, si per Deum juratur, aut aliquid promittitur, quam si per alia, quæ sunt ejus, juratur, aut promittitur. Et quamvis superius prohibitum sit jurare, argutus fit etiam Herodes, quod incautè juraverit, tamen si omnino expediat hæc facere, aut promittere libeat, quod Deo aut per Deum juratur, aut promittitur. & per ea, quæ sunt ejus æque ligat, dummodo quod juratur aut promittitur ad peccati cautelam pertineat, aut sit de ratione virtutis, nec fit contra omnium conditorem atque justitiam publicè honestatis, neque contra virtutes Christianas & morales. Nam in juramentis atque promissis non solum attenditur per quid, sed quid, nec interest, si Deum aut aliquid eorum, quæ sunt ejus, adhibeamus in testem, si promittimus veritatem aut bonitatem sive virtutem, aut peccati deviationem, aut proximo justam rem. Hujus namque promissio simplex & recta sine additamento per quid, promittentem sive jurantem insolubiliter atque inexplicabiliter obligaret, nisi tales aut aliter factas jurationes simpliciter, & per quid, superius & potior, necessaria & verior jurisdictio explicaret. Quintum malum ad eandem sententiam maledictionis pertinens est: *Ve vobis scribæ & pharisei hypocritæ, qui decimatis mentam & anethum & cymium, derelinquentes quæ sunt graviora legis judicium, misericordiam & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere. Duces cæci excollantes calicem, camelum autem glutientes. Quam sententiam dimittentes eos, ad quorum aures est illata, & ad nos, qui credimus Evangelium refundentes, quoniam quomodo moraliter ligat edicimus. Sunt nempe nonnulli hypocritaribus moribus circumspècti, qui tantum minima bona legis & morum perficiunt, quibus relictiis modicum periculum aut nullum incurrunt, sed ea relinquunt, quæ perfectum in lege atque moribus hominem faciunt, & non petacta expedit æternæ maledictioni subijciunt, derelinquentes scilicet judicium verum & justum in se, quia si nos ipsos judicaremus, non utique judicaremur, & in alios & pro aliis sanum & debitum pro-*

ferre judicium admonemur, & misericordiam indulgentiæ oportet præstari poenitentibus jam contritis, si ad Deum, & ad seipsos & in seipsis operari sunt malum. Et lætum in eo, qui læsit oportet impendere misericordiæ donum, & fidem servare ad Deum & in Deum & propter Deum, & ad quemlibet nobis in humanitate, maxime in religione Christiana proximum atque propinquum, & omne in regula & ex regula Christiana promissum tenere firmiter incussum. Hæc sunt illa, quæ omnino facere oportet, quibus carens infallibiliter ima petit, sed illa non omittere, illas videlicet caeremonias atque mores, qui ab bene vivere ornatum faciunt, quod in decimatione mensæ, anethi, cyminique signatur. Igitur oportet primo in realibus & vivificantibus virtutibus animum ante Deum fundatum fieri, unde bene placens Deo vita consurgit, & postremo talium modicorum addere ornamenta, & velut cæcos duces arguit, quorum agitur iter in præceptis, qui minima peccata sine misericordia & discretione reprehendit, maxima verò velut minima prætermittit. Qui sub tali investigatione traduntur duces cæci, excutientes culicem, glutientes camelum, minimum malum discutientes impiè, camelum magnum malum, tortuosum peccatum incorrigibiliter pertractantes. Vel eos demonstrat ista sententia, qui vilem, pauperem, simplicem & abjectum, si deliquerit, acriter puniunt, insignitum verò quomodolibet si peccaverit permittunt impunium, unde justitia correctiva pervertitur, & in lumine claro justitiæ excæcantur perversè trutinantes merita subceptorum aut hominum delinquentium. Insignitos aut illustres homines non veretur justitia, si delinquant, Sed sextum eos acriter mordet, qui ad exteriorem munditiam nituntur, de interiori immunditia non curantes. *Ve vobis scribæ & pharisei, qui mundatis, quod foris est calicis & paropidis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. Pharisee cæce, manda prius quod intus est calicis & paropidis, ut fiat id quod foris est mundum.* Quid igitur nobis per hanc sententiam clarescat, nisi quod hi à Domino arguuntur, qui prætermissa interiori munditie, per quam Deus conspicitur, corporali atque forisfectæ, quæ Deus sæpe offenditur, intendunt. Quid si referamus ad eos, qui divinum cultum in sacramentalibus actibus tenent, magis condemnabit, quam defender exterior nitiditas, si animo non conspecto damnatur iniquitas. Nam si munditiam foris habent, quam dicunt sic convenire, intrus magis habere deberent,

Am a a 2 quam

Ibidem.

quam habere certum est Deo placere, carere verò certissimum est displicere. Nec in alia parte nostram à nobis omnipotens munditiam quarit, quàm in illa, in qua fumus ad suam imaginem creati. Non enim in corpore, sed in anima similitudinem ab ipso & ipsius creatione suscepimus, nec ex eo, quod exterius agimus, sed ex eis, quod intus nostris diligimus & habemus, iustissimè iudicamur. Nec effectus affectui pondus, meritum, præmium aut nomen in curia omnium cognitoris imposuit, sed affectus effectui hoc fecit. Ideo nobis tanquam Christi vasculis, & virtutum datur, ut mundemus quod intus est, & exterius omnia munda erunt. Nam si acceptæ Deo essent intus prætermisissæ exte-
riores munditiæ, stellæ, flores, herbæ, aves animalia multa præmia reciperent in æternum. Ad exaggerationem prædictorum septimum vix maledictionis induxit :

Math. 23.

Ve vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum & omni spurcitia, sic & vos à foris comparati hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocritæ & iniquitate. Quæ sententia in tali similitudine sic assumpta magis claret ex litera, quam expositione annexa. Octavum adversus eos intendit, qui suos prædecessores malos exemplificant in seipsis. Et horum genera reprehendit, qui patrum carnalium aut doctrinalium perversa opera imitantur. Quod in fine huius octavæ maledictionis

Ibidem.

Dominus declaravit dicens: Et vos implete mensuram patrum vestrorum, serpentes appellans ex paterno transfuso veneno, & genimina viperarum, qui præcedentium mala sectantur, quibus fugere à gehenna omnino sit impossibile, nisi respiciant ab imitatione damnata. Et Jerusalem increpata de occisione iustorum, eos designat simul cum malis agricolis vineæ, qui Christi servos verbis, diffamationibus, maledictis, opprobriis & tribulationibus persequuntur, sicut in Ecclesia Dei sæpe novimus factum. Sed vix qui cum talibus partem habent. Amplius condemnantur, qui divisi animo, intentione, moribus existentes, congregari venturunt congregatione sanctifica, quæ in medio congregatorum consistit ipse Salvator, in cuius nomine atque virtute omnis congregatio fieri debet, & exaudito sic congregatorum in huius nomine ad petita sequeretur. Nempe congregare affectat dispersiones

Num. 12.

Israelis visibiles atque invisibiles, ut congregatio facta in unitate virtutum, post devictum triumpharum quæ mundum æterna regna suscipiat. Expedit congregari

omnino in castrum Ecclesiæ Spiritualis, quia extrema castrorum in veteri testamento combussit cœlicus ignis, & virtus divisa & quæcunque potentia, & fortis athleta in agone sæpe succumbunt. Congregatio autem in nomine Domini dispersit adversarias potestates. Quid enim est, quod tam multipliciter ad congregationem nos Salvator invitat, & promittit congregatis in nomine ejus excellentia sensum, minenturque supplicium, si non fiat? Ut hæc in novo enodemus, de veteri testamento aliquid proferamus. Subcœlestes aquæ oportebat, ut congregarentur in unum, & arida palam fieret. Proinde quia Spiritus Domini ferebatur super aquas, ut intelligamus aquas dispositas ad operationem divinam hominum voluntates, super quibus fertur Spiritus voluntatis divinæ, quas in unum jubet congregari divina voluntas in unum baptismum, in unum corpus Ecclesiæ, atque fidei & virtutis, in unum finem scilicet qui finis est hominis, in unum velle, in unum amorem, in unum, quem ante suum adventum omnia proclamaverunt, unum redemptorem omnium Christum. Et arida ponderositas omnium peccatorum humore sancti Spiritus merito suo privata, manifesta fiat ad suæ damnationis cumulum & iustorum notitiam atque augmentum. Nec adæquari poterant greges ad puteum, nisi omnes congregarentur ad unum, pro eo, quod os putei clauderetur lapide grandi, qui ab uno pastore removeri non poterat, nisi prius in unum conveniret multitudo pastorum, ut quid ab uno non poterat fieri, à multitudine posset removeri. Quid illo in tempore, quid allegorice hic quod gestum dimittimus, pro eo, quod ad speculabilia moralia festinamus. Ecce habetur congregatio, quod non habebatur singularitate, habetur congregatio, quod non singulariter, habetur unio, quod non divisione. In omnibus validior est congregatio virtuosa, ut removeatur duritia infidelitatis, duritia cordis, duritia consuetudinis, duritia quorumlibet vitiorum, & hauriamus in gaudio aquas misericordiarum, aquas amoris sui, aquas sapientiæ de fontibus Salvatoris, ut non ultra sitiamus, sed fiat in nobis fons aquæ salientis in vitam, quam affectamus, æternam, & quæ non fuerunt congregata de Ægypto de agris, grandini subiacuerunt, ut destrueretur ultio divina, quæ congregationem devitat, ad quam Salvator invitat. Samuel Propheta Domini populum iussit congregari in Masphat, quod speculationem aut contemplationem sonat, ut oraret pro populo. Congregari expedit ad speculationem divinorum &

Genes. 1.

Gen. 29.

Isaia 12.

Joan. 8.

Exodi 9.

1. Reg. 10

contemplationem beneficiorum & gestorum ejus pro nobis, & tunc orabit pro nobis omnium vates vatum Dominus noster Iesus Christus ad omnium Patrem misericordiarum, atque pro nobis fusa exaudietur oratio sancta ejus, qui in lachrymis & clamore valido in cruce pendens exaudius est pro reverentia ejus. Ipse namque

Math. 3. præco Joannes prædixit triticum congregari à Deo in supernum horreum suum, ergo primò congregemus nos in area sancta virtutum. Quamobrem Salvator impropèrativè loquens, dicebat: *Jerusalem, Jerusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alis suis, & nolistis.* Pia ornis

Psal. 56 Dominus noster Iesus Christus, qui se propter nos exinanivit, dimissis delectabilibus humanitatis plumis, rauca ex fatigatione voce, nos ad alas suæ protectionis ut confugiamus proclamatur, sub quibus totam spem suam Propheta posuerat: Sub umbra alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas. Quamdiu spes? Donec transeat iniquitas. In superis non spes, sed obsecro est, hic in mundo iniquitas est. Unusquisque quippe cùm moritur, meritoria bonitas aut demeritoria transit iniquitas, ut ad alteram tranquillitas, ad alteram sequatur poenitentia. His iisdem alis protegi affectabat, qui supra sperabat,

Psal. 16 Sub umbra alarum tuarum protege me à facie impiorum, qui me affligerunt. Est protectio aeterna, est protectio temporalis, & est afflictio aeterna, & est afflictio temporalis: una in beatitudine, altera in virtute protectio agitur. Una in aeterna miseria, in temporali poena afflictio secunda infligitur. Poenam dico non solum corporis, sed culpæ, quæ ad aeternam disponit, à qua quaerit protegi, qui timet damnari, appetit coronari. Sed sub quibus? Geminis alis, charitate Dei & proximi, & multiplicibus pennis operum, videlicet numerositate bonorum. Aut alis Deitatis & humanitatis, novæ legis & veteris pennarum multiplicatis beneficiis atque mysteriis pro nostra salute peractis, ipse nos Salvator invitat, necnon & in omni homine ad hanc congregationem Salvator similiter invitat: nam omnium animarum est una natura, sed divise sunt hominum voluntates, quæ variantur ex tempore, ac etiam variantur ex appetibilium diversitate, & unaquæque defectum temporis patitur, eòd ad tempora non venimus, aut in tempore aliquo exsistentes, quæ tem-

pus habet, habere nequimus. Et in unoquoque diversi sunt ad aliquid motus, ut nunc hoc, nunc verò velin & illud. Et ab objectis extrinsecis interior variatur animæ appetitus, & semper decipitur in appetitis, quia sufficientia non est in eis, qui cruciatur, si non habet, frustratur, si habet. Ex dispersæ factæ sunt vires interiores, quas congregare vult, qui creatorum dispersionem non recipit sub alis suæ justitiæ propter vitam agendam, & suæ misericordiæ propter vitam æternam sperandam, ut sub ala justitiæ nil appetamus nisi justum, quod ad Deum nos dirigit, nec faciamus nisi quod fieri justè concedit. Quæ quidem ala plurimas habet pennas. Justa desideria multa sunt unum tantum appetentia finem, & multiplices actiones sunt ad perfectionem vitæ hominem adducentes. Sub ala misericordiæ nostram ponamus miseriæ, protegatur ab illa, de ipsa & per ipsam vitam speremus, sub multiplicibus pennis ineffabilem beatitudinem ejus congregemur, sub his congregatis non nocebit nobis diabolicus miluus. Vocationem igitur non contemnamus. Sed ad contemptum vocationis, desertionis supplicium sequitur. Ac si dicat: Quia congregari nolulistis me vocante, desero-

Math. 23. mini me volente. Ait enim: *Ecce relinquitur domus vestra deserta, ut non confluentes ad Deum, deferantur à Deo, eo certe merito, quo congregari nolunt. Quare deserta? Quia deseruit. Non deserit Deus, ut deseratur, ut sua præcedens desertio causam nobis desertionis ministraret: sed ideo deserit, quia primò desertus est. Inheret nobis Deus, si sibi adhaeserimus. Neque portus & civitates deserunt naves, immobiles enim sunt, sed versa vice naves vento commisse aut remis agitatae reedunt. Vide igitur culpas, vide poenas, aspice crimina, vide supplicia. Ex poena enim sæpè innoscit & culpa, ex magnitudine vindictæ sceleris agnoscitur magnitudo. Quod, quantum, quæle nescitur esse crimen, ad quod desertio sequitur iusta Dei. Sed quo it desertus à Deo, aut ubi remanebit, quem deserit Deus, quis locus refugii ejus, aut quis locus quietudinis ejus? Quis accedet ad desertum à Deo? Deserti desertum quaerent, deserti desertum sociabunt, ut simul similem habeant poenam, qui fuerunt in culpa cõ-*

similes. Igitur qui legis hæc, mala devota.

Cap. XXXVIII.

*Tractatus de processu peccatoris, & reversione ejus
ad Deum.*

Processum verò peccatoris in suis verbis parabolicè ipse Salvator interse-
ruit, dicens: *Homo quidam descendit de Jerusalem ad Jericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt semivivo relicto.* Vide
Luce 10. peccatorem innominatum, vide peccatoris processum, vide, qui incidit in inopinatum periculum, vide perditum bonum, vide malum susceptum: sed vide divina bonitatem usque ad mortem in quolibet ad poenitendum liberum arbitrium reservatum. Digni nominari non sunt, qui peccare disponunt, qui de libro vite delentur, si peccata periciunt. Deleantur de libro viventium, & cum iustis non scribantur. Sed iustorum nomina in libro vite sunt scripta, & super omne gaudium dixit esse Discipulis Salvator, quoniam nomina eorum scripta in celis erant. Quo nomine rancupabitur, qui Creatori rebellare disponit: quo censetur titulo, qui à Deo divortium querit? Caret dignitate nominis, qui vivit lege tartarea. Sed quæ est dignitas nominis nostri, ut literæ hujus veritate servata supra id, quod sonare videtur, intellectu fidelis aspiat. Non est dignitas nostri nominis, in quo unus ab alio distinguitur, ad quod nomina sunt inventa, ut inter se homines individui cognoscantur, nec alicuius nominis est dignitas, quo status hominum atque officiorum titulatur, & mutua fiat notitia circa humanas mentes, ac notitia derivatur ad animos posterorum, nec est dignitas numinis, quod quis probitatem sortitur: sed dignitas nominis est, quo quis filius Dei per adoptionem meruit appellari. Quia ipse Salvator dedit potestatem filios Dei fieri, similiter & nominari, si credimus in nomine ejus, ut ejus sit suprema & summa conditio, quo per fidem atque per ceteras virtutes & actus Dei nominetur filius, non quo dicatur Petrus, vel Mathæus. Non enim hujusmodi nominibus superni cives ab invicem distinguuntur, quorum est omnium intuitiva cognitio. Quam nominis perdidit dignitatem, qui à Jerusalem scilicet à divina pace recessit, retinuit, si steterit, quia beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Est & alia dignitas nominis, quo à Domino nostro Jēsu Christo habentes auctoritatem dicimur Christiani, quod per opera virtutum approbantes, ad supernam ferimus patriam,

moribus reprobantes mergimur in gehennam. Cujus dignitatem agnovit quidam Diaconus ab infidelibus comprehensus, ut regeret Christi fidem, quam in animo & moribus favebat. Qui cum graviter à lictoribus torqueretur, & inquireretur, si quo nomine vocaretur, & unde, & quis esset, tale fertur dedisse responsum: Christianus sum, hoc mihi nomen, hoc mihi patria est, nihil aliud, quàm Christianus sum. Et multipliciter & gravissimè tortus, hoc solum per verba inter verbera resonabat: Nihil aliud, quàm Christianus sum, quia dignum est, ut cum imitemur, ejus nomine insignimur. Quod nomen perdunt, qui moribus contradicunt. Est humana & usualis vocatio nominat, divina sapientia reprobus negat: Amen dico vobis, nescio vos. Sed miseri peccatoris processum altius intendamus, Descendebat à Jerusalem. Verè descendit, qui recedit à Jerusalem, qua fundamenta ejus in montibus sanctis: sed ascensiones ad Jerusalem ad virtutem, ad Deum in corde suo disposuit legitimus servus Dei. Quidnam iste descensus de Jerusalem, quod descendenti tanta mala succedunt? Jerusalem visio est pacis, pax autem totalis est virtus. Nam pax trinitatem insinuat mentibus non velatis. P. patrem dicit, A. quæ litera in alphabeto primum principium tenet, filium denunciat. Nam ipse dixit in Evangelio Joannis Principium, qui & loquor vobis. Et in Apocalypsi: Ego sum Alpha & Omega, principium & finis. X. Spiritum Sanctum declarat, est enim duplex consonans. Igitur qui dimittit pacem, à trinitate recedit. Pax nulla dicenda, quæ copulat creaturas, ipsarum auctore offenso. Effet certissime vera schismate ad omnia, firmo jure ad Deum ipsa involatè servata. Ergo quod de jure non est, nec esse verè dici potest. Pax tamen ad Deum firmissimo jure consistit, quia ipsam omnia jura concedunt, ac jubent, & damnationi adscribunt omnem aliam sine ista, quæ ad ipsum verum & unum Deum est in omnibus inextinguata subiectio, & nostræ voluntatis ad suam tota & plena conformitas, ut nec in minimo sit discreta diversitas, & bonorum omnium executio, prout potest nostra facultas. Aut ipsa est, quæ nullum divinum placitum excipit diligendo, nec operando, nisi quod nec potentia nequit. Aut pax Dei

Math. 25.

Joan. 7.
Apoc. 2.

Joan. 1.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 559

Dei domus est imperturbata virtutum. Ista sanè verba nostram ad Deum pacem simul, & ejus causam luce clarius ministrant, quorum si occultis intellectus investigare vellemus, prout disponendi aut cavendi sunt mores, tenendæ virtutes, servanda mandata, Sacramenta tractanda, non breve speculum, sed volumina cuderemus. Proinde solum processum malè peregre videamus, atque invehivè, proclamativè ad descendentem sermo noster inclamet. Quid tibi displicuit ò descendens in domo virtutum, ut ab ipsa descenderes, aut egredereris portas pulchritudinis ejus? Displicuit tibi situs? Fundata est in montibus sanctis, in altitudine divinatorum bonorum. Displicuit tibi habitatio, an in ipsa existens varios ex defectu parietum timebas incursum? Qui confidunt in Domino sicut mons Sion, non commovebitur in æternum, qui habitat in Jerusalem. Montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc & usque in sæculum. Ecce confidentia, ecce incommotio, ecce protectio, ecce diuturnitas tanti boni. An displicuit regalis authoritas? Expedit tibi anima, ut regaris, sed pacificæ civitatis Rex pacificus est. In domo enim virtutis Rex est omnium Christus. An non placebant tibi Prophetæ? Cautum te faciebant, ut pavidus atque paratus divinum expectares adventum. An Sacerdotes tibi faciebant discrimen? Nonne Sacramentis sanabant putrida tua, & orationibus & sacrificiis pro te interpellabant ad Dominum? An Predicatorum declamatio tuis auribus tedium inferebat? Sed hoc tibi debebat esse ad gaudium, quia dabant Creatoris notitiam, Redemptoris amorem, redemptionis necessitatem, doctrinam regni, salutis viam tuis auribus insonabant, ut defixus à mundo adhaerens Deo, unus spiritus esses cum eo, & insignitus characteribus supernæ patris, militæ Angelorum similitudinem gereres super terram, cum quibus in castris triumphalibus esses æternaliter coronandus. Nonne hæc omnia peraguntur in domo virtutum, etiam Jerusalem prætermissa visibili? An tibi odio erat templum? Locus est orationis & reconciliationis ad Deum, & nocivorum turela. An tibi displicebat propitiatorium deauratum, & tabulis aureis affixis, clavis aureis circumdatum? Christum, qui est vera charitas & propitiatio pro peccatis, circa quem Angeli & omnes beati velut tabulae charitatis amoribus clavati assunt, non oportebat dimittere. An tibi duo cherubin non placebant, qui versis vultibus propitiatorium prospectant, duo testamenta omni scientia plena? Te decebat audire, quæ Christum æmima-

tice atque verè allegoricè atque moraliter confirmant in cordibus auditorum. An mensa propositionis duodecim panum tibi nauseam fecit? Fidem duodecim articulorum oportet custodire credentem. An altare aureum non placebat? Et super fidem Christi unigeniti Dei Filii, & in ejus merito sacrificium oportebat offerre contriti cordis & Spiritus contribulati. An candelabrum luminis tuis oculis, velut ægris odiosum erat, quod puris gaudium præstat? Sed à luminosa veritate non decet esse secretum, ambular enim in tenebris, qui ab ipsa recedit. An tibi non placuit velum? Sed scissum est in duas partes, à summo usque deorsum, ut aspicias mysteria magna Dei pro glorificatione animæ, atque nostræ carnis benignissimè mundo data, ut à summis cælorum usque ad ima terrarum nihil sit ad nostram utilitatem nõ educum, An figuræ prominentes erant fastidio? Et Sanctorum exempla convenit aspicere certatori. An longitudo templi non placet? Fidem trinitatis perseverantes expedit retinere. An altitudo? Et ad spem cælestium invitamur. An latitudo templi facit tibi dispendium? Et charitate jubemur ad omnes extendi. An vas æneum, mare dictum, super bove duodecim positum tibi aliquid fecit horrores? Et baptizari oportet, & iterum balneari, si baptismate suscepto turpamur, balneo poenitentis, quod Apostoli duodecim toto orbe terram diffusis ubique intrepidè prædicaverunt. Quid est in domo pacis, in domo virtutum, in Ecclesia Dei, quod tibi displiceat? Qualis est, cui displicet visio pacis, qualis est, qui caret pacè ad omnium creatorem? Omnium enim æmulus est, & manus ejus contra omnes, & omnium contra eum, qui à pace divina divortium fecit. Nec ad seipsum pace bona potitur, qui factorem suum reliquit. An fortè porticum ante templum judicabis superfluum? Sed considerandum erat, quod ante secreta mysteria cognoscenda, & contemplanda oportebat præire bonorum operum actionem, & secundam latitudinem charitatis longitudo bene actorum bene tendit. An displicebat tibi, quod in templo erant ad luminis fulceptionem obliquatæ fenestæ? Sed tibi sit rationis ad artem, quod quantum magis obliquantur interius, tantò ab extra ingrediens lumen majori claritate diffunditur, & penalam ab intus esse animam expedit, quæ gratiæ lumen expectat. An tibi displicuit, quod templum ædificatum est de lapidibus doliatis atque perfectis? Argumentum tibi esse debebat, quoniam dolari, poliri, perfici per virtutes oportet in supremo templo ædi-

Psal. 124.

3. Reg. 6.

Math. 16.

ædificari quærentem. An te tanta scientia obcecavit, quod omnes magistri laboraverunt & operati sunt in sapientia Salomonis, & non in sua? Nullus enim magistrorum sciebat mentem ejus, & quomodo debebant operata disponi: sed ipso decemente omnia composita sunt, & post compositionem laudaverunt omnes sapientiam Salomonis, suorum operum videntes tam pulchrum atque mirum concentum. Sed hoc magis debuit animam tuam ad moram manendi suspendere, quoniam sine Christo nihil possumus facere ipso dicente: Sine me nihil potestis facere. Etiam Apostolus

Joan. 15, ait: Non sumus sufficientes ex nobis, sed omnis sufficientia à Domino Deo est. Fortè fulgor auri, quod omnia in templo regebat, tuos oculos intolerabiliter irradiavit. Magis verò te illuminare debuit, quòd omnia bona perornat, & universa delicta operit charitas. An tibi admirationem adduxit velut non intelligenti, quod malleus & securis, rumor & omne ferramentum non sunt audita in domo Domini, dum ædificaretur? Documentum tibi esse debuit atque præfagium futurorum, quod quies absque rumore in supremo templo consistit. Nec instrumenta virtutum, nec agonistæ ipsarum sonum exercitii dabunt, ubi fructus solum percipitur post laborem, & quies immutabilis sequitur sanctum opus, & stipendia in pace suscipient, qui fuerunt fortes in bello. Et qui pericula senserunt bellorum & armorum strepitus in castris spiritibus non vitarunt, non clamabunt ulterius adversus hostes, nec contra eos clamoribus orationum aut lachrymarum postulabunt auxilium, quos videbunt ex tota divina bonitate subiectos. Nec adversus vitia erit perstreps agmen, quæ hæc fuerunt devicta in valido & in intelligibili clamore virtutum. Nec causaberis de carne rebeli, quæ omnem suam beatitudinem possidebit. Nec adversus corruptibilia erit rumor, nihil enim est corruptibile in supernis. Nec ad docendum proximum concionator concionabitur, videbunt enim omnes verum in luce divina. Nec rumor est missarum & cantus & se voluentium vocum, cum omnis laus & gratiarum actio mente sonabit in auribus summi regis. Et ut ita perstringam, nulla rumoris aut frangendi silentii causa, ubi omnium est in uno vero, & summo & æterno Deo concors & pacifica voluntas, & tota fruendi vita. Quid immeror ad hujus templi referenda mysteria? Suscepta intentio ad alia me compellit. Sed O!

male descendens, cur non ascendisti in montem aut arcem Sion? Fortè non descendisses de Jerusalem. An tibi displicuit mons Sion, propter quod descendisti? Sed speculari magis tibi expediebat & contemplari Domini bona, & te in ista sustollere, ut per contemplationem divinorum terrena te implicancia devitares, & diligenter inspicere in Sionitica contemplationis arce, quod omnium Salvator & Dominus agnum immaculatum pro paschate comedit, innocentiam, simplicitatem, mansuetam & innoxiam vitam ostendens, dans Apostolis & cæteris exemplum sic conversari debere in medio nationum. Et vidisses oculo alio, quàm carnali divinam maiestatem in humanitate piscatorum & proditoris pedibus inclinatam, ad ostendendam humilitatem ad superna ducentem, & abluentem sordes affectuum filiorum hominum, ut non amplius concupiscamus, quæ divina manus à nobis absterfit. Et contemplare ulterius in Sionitica contemplationis arce cibum superfluitantialem, superbonum, supersanctum, supernaturalem, superintellectualem, omnem habentem plenitudinem deitatis, fontem infinitæ vitæ, & omnem copiam omnis boni habentem, per semetipsum se ministrantem in robur virtutis, in tutamentum à turbine peccatorum, in signum omnis dilectionis ad nos, ante dilectos Apostolos, quos sua bonitate fecerat dignos se. Nec ad revocationem Judæ Iscariotæ in gregem, à quo jam animo divisus erat, sibi denegavit, sed dedit, eum tanto signo dilectionis amplectens, ut revocaret in gratiam, ad quam ante vocaverat, magis dolens Christum, quod eum erat perditurus, quàm quod Judas eum erat illico proditurus. Perspicacius accommoda mentis aures, & audies Christi mentis arcanum, & eloquia divina, per omnium Dominum nostrum Christum. Altius oculis aspice, contemplare magno intuitu, & videbis ibidem ostendi novitatem celestem in corpore Salvatoris ab inferis resurgens, & credulitatis palpationis, & veritatis ostensiones per cibos & per singularem tactum radiantium cicatricum, ad tollendum dubitationes singulariter dubitantis. Ultimo mente conspicias in Sionitica mansionem Spiritum sanctum effundi de cælis in pauperulam & humilem & modicam Christi familiam, & iterum misceri humana divinis fidei mente videbis, quæ omnia, nisi habitantibus in pace, atque in domo Jerosolymitana virtutum non patent, O! nequam, o!

male

male viator, o ! male peregre, o ! mali
 author itineris, quare de Jerusalem discen-
 dis ? Summe ista mysteria genimina dis-
 placentia, ut dimittes de sensu lethifero
 hanc sanctissimam civitatem, non cemen-
 torum, & lapidum habentem initium,
 sed pacis & pretiosarum amabiliumque
 virtutum ? Inquires forte : Non displicet
 Jerosolyma, non Templum, non Mons
 Sion, non perfecta mysteria, sed Jericho
 magis placet. Cur placet Jericho sita in
 planicie ? Non ita cito suscipit lumen solis.
 Cur placet Jericho ? Luna ex interpreta-
 tione vocatur, quæ sui luminis defectum
 patitur, & nunquam in eodem statu per-
 manet. Ratione interpositionis lunæ sol
 eclipsim patitur, ut ejus lumen non ple-
 num diffundatur ad subiectas orbis partes.
 Magis verò lunatica bona interponunt, ne
 lumen justitiæ illucescat nobis, & ne sol
 justitiæ oriatur in cordibus nostris. Pes-
 functorum mundi amicitiam Jericho
 speculatoribus veritatis ostendit, sed non
 placeat amicitia Jerichontina. Arca Do-
 mini circumdata Sacerdotibus, rubis clan-
 gentibus, vociferantibus populis, ad im-
 perium Domini est funditus subvertenda.
 Nam omnis divina scriptura divinitus in-
 tellecta, omnis sacramentalis autoritas,
 atque sonora doctrina, omnis electus popu-
 lus Dei contra ipsam multimodè semper
 inclinat. Placet mundi amicitia, in
 qua omnis anima habitans in fine delectat ?
 Sola Rahab meretrix, & sibi coherentes
 evaserunt excidium, qui magis dilexerunt
 sacramentale mysterium & Dei populum,
 quam suorum multitudinem civium atque
 murorum fastigium, eos designans homi-
 nes, qui magis divinis mysteriis animo,
 vita, moribus se committunt, quam de-
 geri velint mundi amicitiatibus defectu-
 ris. Placet Jericho, cujus omnia bona
 sunt anathematizata, præter quæ ad divi-
 num possunt ordinari usum ? Lapidatus est
 Nachor, qui tulit pallium, argentum &
 aurum & coronam de anathematizatis vo-
 lente Domino. Væ ! qui aliquid deside-
 rant de mundo visibili, præter quod ne-
 cessario vitam hominum fuit, aut in di-
 vinis redundat obsequiis. Placet amoni-
 tas venenata ? post cujus destructionem
 maledicuntur omnes, qui ad reedificum
 præstat opus, ut primogeniti & secundo-
 geniti morte plectantur quasque reconditor,
 aut anima & corpore in fine tradatur ge-
 hennæ flammis, qui amicitiam
 mundi aliquando contemnens velut re-
 conversus ad vomitum reasectat. Cur
 placet lunatica civitas ? Nam lunaticus cre-
 bro in ignem cadere fertur, & in aquam
 mergi narratur. Accepti sunt lunatici

B. Sim. de Cassio Com. in 1^a Evang.

& à demonibus agitantur. Sed væ ! cui
 Jerusalem displicet, & Jericho in placito
 est. Etiam væ ! cui comparativè Jericho
 magis placet. Nunquid autem Jerusalem,
 videlicet pax divina primo displicuit, post-
 modum Jericho placuit ? An Jericho
 primo placuit, Jerusalem postremo in dis-
 plentiam venit ? An instantaneè utrumque
 peragitur, ut ad id trahatur ista sententia,
 si prius à creatore sit aversio, deinde con-
 versio ad creaturam ? An præit ad creatu-
 ram conversio, & aversio ad creatorem
 subsequitur ? An simul utrumque perfici-
 tur ? Sed hoc determinare quis novit ? An
 aliquid placitum præter Deum appetit in
 animo, quod concupivit, cui adhærere
 voluit, propter quod Deum dimisit ? An
 aliquid sibi non competens, aut minus
 placens vidit in Deo, propter quod ab eo
 recedere disposuit ? Sed recessus omnis
 certos terminos habet, terminum à quo,
 ad quem & per quem. Ut tardioribus per
 exemplum pateat, iste idem, de quo sit
 sermo, declarat. Descendit à Jerusalem,
 ecce terminus à quo, in Jericho, ecce ter-
 minus ad quem, perambulabat viam, ecce
 terminus per quem. Igitur typicè suscipe.
 A Deo receditur, ecce terminus à quo,
 unde peccator male desinit. Creatura præ-
 ter Deum appetitur, ecce terminus ad
 quem peccator male se convertit. Voluntas
 est, qui appetit, ecce terminus per quem,
 in quo peccator se pervertit, sed terminus
 iste medius ferenabit clarius, quod latet
 occultius. Sed prius alius intendamus.
 Primus Angelus, qui à Deo aversus, ad
 quam est creaturam conversus, & hujus-
 modi aversionis quis est medius terminus ?
 Quod enim medium dicitur, insubitanter
 extrema fertur, & nulla potest fieri à
 Deo aversio, nisi per medium voluntatis
 fiat ad creaturam conversio, nulla verò
 creatura erat in esse, quam Angelus præ-
 ter Deum posset appetere. Quo ergo An-
 gelus se convertit, quando se à Deo aver-
 tit, cum necessario terminum ad quem
 querat aversio ? Et si hoc fertur in dubium
 frustra, quia terminus medius scilicet in-
 ordinata voluntas, alterum de necessitate
 querit extremum. Sed si de Adam aliquis
 quereretur, quo se convertit aversus, faci-
 lius respondemus. Erat Deus, erant omnes
 creature in specie sua, erat Adam, qui no-
 mina imposuerat convenientia rebus. Ha-
 bes igitur in aversione Ade terminum à
 quo, quia Deus erat, à quo avertebatur,
 habes terminum ad quem, quia creatura
 erat, ad quam converteretur, habes ter-
 minum per quem voluntas sibi aderat, in
 qua pervertebatur. Nec in Angelis est ter-
 minum ad quem extra se ipsos modo ali-
 quod

B b b

repe-

reperire. Sed forte dices: Unus convertatur ad alium, & dereliquerunt Deum. Ad quod sed, sequitur sed nec angeli depravati appetiverunt bonos, quos dereliquerunt. Nemo relinquit, quod appetit, si tenere potest. Adjicies: Et unus depravatus appetivit præter Deum; alium depravaturn. Sed tanta sunt celeritate puniit pro eo, quod deliquerunt, & nulla prioritas atque posteritas in puniendo servata, sed ipso instanti ejectione fuerunt, quo contra divinam voluntatem suam erexerunt, ut nullus alium posset præter suum præter Deum appendere consocium, qui sine omnia temporis intervallo secundum ordinem, ineffabilis & divine justitiae receperunt supplicium, atque reprehensibiliter sunt poenis debitis, & ultibus per divinam sententiam deputati. Quia nunquam & nunquam poena etiam per momentum minimum diffociatur a culpa, ut poena non ablit, ubi culpa persistit, imo ut statim est culpa, sequitur poena, quasi simul existente poena cum culpa. Igitur Angelorum aversionis terminum habemus à quo, terminum autem ad quem extra serpos penitus non videmus. Sed aspernit forte unusquisque seipsum, & si hoc fuisset, jam istos tres terminos habemus. Quoniam non est hic sermo de angelis differendus, sed ad exemplum nostrae aversionis eorum aversionem adduximus, idcirco ad propositum revertamur, & quis terminorum trium in processu peccatorum precedat, an simul sint, quantum possumus humiliter indagemus. Accipiamus igitur hominis primam cogitationem de aliqua re appetibili, antequam sequatur prohibitus appetitus, deinde adjungamus prohibitus appetitum, deinde videbimus, si præcessit, aut est aversio subsecuta. Igitur quidam cepit cogitare aurum, & pulchritudinem, & utilitatem, & quomodo multa posset per multitudinem auri expedire. Deinde cepit appetere, atque appetivit in animo præter Deum. Est ne nunc post inhibitus appetitum aversio subsecuta? Intuere subtilius. Quod est hominis debitum, atque totum in hac vita bonum? Cogitare de Deo, diligere Deum, adherere Deo. Nam de ipso cogitare, sensus est consummatus, ipsum diligere totalis est virtus, & dilectio semper ad dilectum animum tenet, qui sibi adheret, cum ipso efficitur unus Spiritus. Cogitans igitur aurum primo prætermisit debitum, quod erat de Deo, aut de his, quæ sunt ejus, sedulo cogitaret, concupiscens ex amore perverso,

quia nisi quod amatur, non concupiscitur, aut prætermisit dilectionem Dei, quæ si animum tenuisset ad Deum, non præter Deum appetivisset aurum. Adhærens vero auro, dissolutus prius erat à Deo, nam stante adhesionem ad Deum, ad creaturam non potest est damnata conversio. Sed hoc non fieret, nisi primo esset deordinata voluntas. Ergo terminus medius prior esset, quam alter, & alter extremus, sed nec deordinata esset; nisi aliquid appetisset, quia nec à Deo se averteret, nisi aliquid præter Deum vellet. Multa posset hac fieri verborum congressio. Ego autem, quantum capio, tantum dico, quod hæc trinitas anathematizata, maledicta & reprobata est æqualis in tempore, in quantum creatura potest istorum trium instantaneam actionem in se suscipere, ut tunc sit aversio, quando & conversio, sunt conversio, quando aversio, tunc est deordinata voluntas, quando aversio & convertitur, secundum quod prohibet veritas. Igitur male peregrè vide quid feceris, dimittens Jerusalem, Jericho vadens periculofam grandæviam, malam trinitatem portans, apertior rebellis factus trinitati creato, damnatam trinitatem pariter tecum portans, aversionem à Deo, conversionem ad defectibilem creaturam & voluntatem perversam. Que ista trinitas sic infusa? Est ne ista potentia patris, ut avertereris ab eo, est ista sapientia filii, ut creaturæ adhereres, est ista bonitas Spiritus sancti, ut in voluntate depravereris? Væ! qui recedit à Deo, Væ! qui se ad creaturam præter Deum convertit. Væ! gravi hominum voluntati. Aspicere inopinatum, quod incurrit male peregrè iussu periculum. *Et incidit in latrones.* Incidit, nec cogitabat affutura pericula. Merito incidit in latrones, qui recessit à murata Jerusalem. Pervagi sunt latrones, excludi volunt, timent includi. Merito incidit in latrones, qui recessit ab altitudine, atque securitate Sionitica arcis. Altrarci nequeunt damna inferre latrones. Merito incidit in latrones, qui regalem justitiam dimisit. Timent justitiam, injuriam facientes. Et prophete forte didissent varicinium de cavendo, si non recessisses ab eis. Et antequam perveniret, quo animo & pede tendebat, petiit quod nolebat, & priusquam venisset ad affectatum terminum, incidit inopinatum periculum. Omnia quidem hæc sic litera gesta docet. Sed verè peccator tam sancta mysteria derelinquens, non immerito in depravantium visibiliter atque invisibiliter immisericores incidit manus, latronum videlicet auferentium aliena. Nondum per-

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 363

pervenerat peccator ad quod convertitur, & multatur, quia jam averfus erat. Et poenam luit ex deliberatione, antequam malum actione perficeret. Sed qui sunt hi latrones, in quos male peregre incidit, imo quis etiam est, qui ad manus latronum pervenit? Conspecte divinam iustitiam subribus, & rem gestam intelliges clarius. Pertinet ad ordinem divinæ iustitiæ, ut interdum mali malos puniant, & similes eodumiles malos torquant, nam latro incidit in latrones, & latro ait ad latronem. Quid autem latro? Est siquidem latro, ad malum latibulum quærens. Igitur quod dicitur, competit peccatori. Velle procul dubio Deum & homines sua mala latere. Latro fur est, & aliorum manu ductor improbus & invisus. Latro qui appetit sibi nullo competens iure, ac etiam invite accipit, quod alienus est iuris. Latro est, qui per insidias occupat vias, & viatoribus insuperatus occurrit. Latro est, qui per diu in alienas partes, labores, violentia rumpit, & fovet vitam sudoribus proximorum, quos improbe spoliavit. Latro est, qui omni verecundia pulsa de moribus, aperte & clandestine sua non sua facit. Proinde latro omnis peccator, & quod dicitur reconvertitur. Nam si latro dicitur, qui aufert invito Domino alienum, hoc omnis peccator facit, pro eo, quod iure creationis omnis homo velut omnis creatura alia est Dei. Et velimus, nosimus, qui sumus, peccatores vel iusti. Noe Salomonis sententia clamat: Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam, & si non peccaverimus, scimus, quod apud te sumus computari. Ac per hoc, si omnibus modis tui sumus, ex voluntate propria iure dilectionis & adhesionis tui esse debemus, ac per hoc peccantes omnipotenti Deo, nos ipsos latrocinamus, atque furamur. Necnon iure redemptionis factæ per sanguinem sibi vendicat nos Salutor, ut vita nostra referatur ad eum, nec vivamus animalibus sensualitatibus nostris ab ipso averfi, ad creaturam præter ipsum conversi, sed ei, qui mortem suscepit, vitamque dedit pro nobis. Cum igitur peccando ab ipso avertimur, & ad creaturam convertimur, quid aliud facimus, quam nos ipsos, qui dominica vasa sumus, sibi per baptismum lota, per fidem & sacramentale mysterium Salvatori omnium consecrata, more latronum rapimus, ipso invito, aliter quam velut cum creaturis nos turpiter contraetamus, & more furum de alienis, facimus de nobis ipsis, qui nostri non sumus, sed divini iuris. Incunctanter appropriatione typica, quod corporaliter a latronibus, hoc

spiritualiter a peccatoribus agitur. Merito igitur latro incidit in latrones, ut latro latronem puniat, in alius malum afficiat, peccatorem peccator torqueat, ut eum sentiat tortorem in poena, cui similis factus est in culpa. Incidit devus à Deo, pronus ad malum in latrones invisibiles, videlicet demones, qui à Domino se per furtum & latrocinium subtraxerunt, & defalcationi simile omnes latrocinari conantur. Est & latro mundus totus positus in maligno, qui multos amicitate sua latenter & furtim à Deo divertit. Latro est, qui non secundum Deum nominatur amicus, qui ad quæque placita trahit amicum, videlicet occultam amicitiam semper habet, qui imperperne animam furatur amici, & dulci furtim quadam violentia trahit. Utinam tibi latro non fuisses, utique latrones non invenisses. Sed quid ei fecerunt, quid ei latronum raperunt, quod damnum dederunt? *Exspoliaverunt eum*, verè tunica innocentie atque carnis puritatis necnon & honestatis pallium abstulerunt, auferentes mortis memoriam cum morticina calceata de pedibus subtraxerunt. Et zonam castitatis asportaverunt à lumbis, ut constructio pulchra corporis, tegmine velata pudoris, in dispersa libidinis dissolvatur. Perstringam breviter quid expoliatio ista significet. Vestivit Deus Adam immaculata veste nature, quomobrem & ipse protectus non subiacebat pudori, nec in se aliquid sentiebat adversum, indiffusa manente, aut non perdita prima donationis & inductionis toga, qua expoliatus extitit, cum averfus à Deo accessit conversus ad veritatem. Accipit iterum inartificiatam, sed detractam pellem pro velamine ad pudorem, eo namque quod accesserat vitium, succellerat pudor. Hæc eadem erat ad tutelam propter acris intemperiem. Commota enim statim sunt elementa contra eum, quoniam rebellaverat in eorum authorem. Quæ tunc in manus prædantium venit, cum peccatum impudenter admittitur, & arte sit ad vanitatem, quod propter tutelam est necessitate concessum. Eius habebat duplices vestes & fortes & multiplices, aliquas ad civilitatem & vicinitatem in conversatione ad homines, aliquas ad feritatem, quibus utebatur in venatione sylvestrium, & ipsa indutus peregrinus ad imperium patris, ut venatu aliquod pro imperante citius venaretur, civilibus domi relictiis & regenibus materna providentia aliteris fratris corpus, hæreditate privatus est. Merito quis vestibus sanctæ conversationis, & bonæ civilitatis, & rationalis moris ad proximum spoliatus incedit, qui feralitate

Sapient.
16.

Gen. 23.

tis & bestialitatis actibus arcu voluntatis sagitta subtilitatis insisteret, & caret benedictione, imo hereditate paterna, quam omnis legitimus hæres expectat. Tulari polymita expoliatur Joseph à latronibus fratribus, imo homicidis, quasi pro eo, quod à patre recessit vadens in Dothaim scilicet in defectum quem dicimus esse virtutum. Perseverantiam talaris sonat, varietatem & ornamentum bonorum ostendit polymitas, quam perdidit in peregre sic se habens. Et in Ægypto à meretricie scinditur pallium honestas, ut sæpe hoc fiat, quod ex molli & feminea conversatione, si non perdidit castitas, infametur honestas. Asciscitur huic sententiae abscissum pallium Saul à David cum esset ad requisita naturæ, ut quia in his quæ naturali debito agimus, cautelam in omnibus non tenemus, velut in cavernis obscuris nostræ impudentiæ noster habitat inimicus, qui nostræ regalitatis chlamydem truncat, impropere & ostendens,

quod pejora facere poterat si Dominus permisisset. Fuerunt vestes legales, atque sacerdotales, quas in manu Moyse electo populo edixit omnipotens, ut legales ad doctrinam & agendam vitam, sacerdotales ad medicinam & remedium referamus, quarum perulit expolationem, qui propter Jericho Jerusalem animo & opere dereliquit. Et vestis gratiæ, quæ dicitur novitas vitæ. Induite (inquit Apostolus) novum hominem, qui secundum Deum creatus est. Et alibi induimini Dominum Jesum Christum. Et iterum: Quotquot baptizati estis, Christum induistis. Quam expoliatoribus exposuit, qui vitam aspiravit in veterem. Ecce ubique Jerusalem & Jericho, ecce in omni homine Jerusalem & Jericho. Ecce in paradiso Jerusalem & Jericho. Unquam & ulquam quouque terminus mortis adveniat, habet quispiam à quo destuat, in quod effluat, quo se profluat.

Ephef. 4.
Rom. 13.
Galat. 3.

Cap. XXXIX.

Vulnera hominis descendens in Jericho, id est, peccatoris.

Sed post perditam, quid accepit? plagas. Circumdatus ab inimicis necessariò accipit plagas, non protectus armatura materis durioris, & invisibilia vulnera subito penetrantia cor, in via voluntariæ aversionis à Deo accipiet inermis spiritalibus armis, quæ reliquit in Sion & Jerusalem & templo extra muros perambulans, ubi sunt monumenta iustorum, ubi existentes nunquam accipere, sed semper adversariis dederunt consilium. Sed quos imponunt? Immanes, quibus absque impostis plagis expoliare non sufficit. Inquit Ecclesiasticus: **Eccl. 21.** Quasi rhompha bis scuta omnis iniquitas, & plaga illius non est sanitas. Omnis iniquitas dupliciter nocet. Animam lædit & corpus, & in præsentem & in futuro sævo telo contigit. Et hæc est rhompha bis acuta, & non est sanitas, si ultima sequatur infirmitas. Nam infernalem plagam quis curavit aliquando? Nam alia scriptura dicit: In inferno nulla est redemptio. Et Psalmista dolens, ait: In inferno autem quis confitebitur tibi? Profectò illi lassitudinis nulla sequitur requies. Cùm quis ergo plagatur, infirmus efficitur, & quanto magis invalescit infirmitas, tanto magis debilitas sequitur. Verius enim in hoc spiritu, quam in corpore agitur, ut pessima fiat plaga

peccati, quæ consuetudine longa infecit. Hinc Jeremias ait: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Quare insanabilis fractura? Quia est pessima plaga. Quare pessima plaga? Quia consuetudine longa induit. Et sapientia dicit: Languor prolixior gravat medicum, cùm tam citò non possit adhibere remedium. Sed nihil est, quod divina potentia omnino non sanetur, si dispositum sanare disponit. Et post plagam malæ consuetudinis peior plaga inligitur, ut etiam jaculo desperationis plagatus viri iterum feriat. Unde iterum Jeremias ait: Quare factus est dolor meus incurabilis, & plaga mea desperabilis? Quia sæpe fit, ut assuetus longo tempore vitis, dissuocere nolit, magis verò sua existimatione non possit. Exultimat impossibile posse mutare naturam, quam finxit assuetudo longæva. Et licet sit absolum dicere, quod consuetudo mutatione specifica in ipsam vertatur naturam, ut fiat aut sit consuecudo natura, istud verò infallibiliter est expertum, quod consuetudo firmata naturæ habet potentiam. Stabilis & divini atque longævi perversi hominum mores intantum alicuntur naturæ corruptæ, ut appropriatione typica & morali ad impossibile connectantur. Quod Jeremias expressit: Si potest ibidem mutare

Jerem. 30.

Sap. 10.

Jerem. 13.

Psalm. 6.

mutat

mutare Æthiops pellem suam, & Pardus varietates ejus, & vos poteritis beneficiere, eum didiceritis malum. Merito igitur desperabilis est consuetudinis plaga, si cui non potest adhiberi remedium, quamvis divina potentia omnibus possit esse subsidium. Sed plagæ quandoque innascuntur, de quibus ille textus non loquitur, sed de his, quæ per aliorum percussiones fiunt, quæ in triplici genere reperiuntur, de quibus Isaïas proloquitur: *Vulnus & livor & plaga tumens non est circumligata nec curata medicamine, nec fota oleo.* In percussionebus assolet evenire, ut quandoque vulnus, quandoque livor, quandoque plaga cauetur. Vulnus est, cum leviter aut fortiter eum vi aliquid corpori sentienti configitur, aut ingitur, ut fractura in corpore pateat. Livor verò est ex percussione parva vel magna pallidum aut nigrum vestigium, ut nec carnis fracturam, aut scissuram ostendat. Plagam verò vocamus, quæ aut ex percussione, aut alio casu apertura lata & pervaga exiit in corpore, quæ aut dolore, aut ex desperatione curandipatientem plerumque plangere cogat. Habes ergo in vulnere quodlibet peccatum apertum, habes in livore quodlibet malum occultum, habes in plaga tempus & numerum & quantum pervagatum periculum, sed vñ! si non circumligantur vinculis legis, vñ! si non curantur ex Sacramentis, vñ! si non foventur oleo pietatis. Adhuc ô! malè peregre adversus te verborum fuscipe jacula. Fortè conquereris, quod Jerusalem derelinquens ad Jerichò pergens, nec perveniens tanta mala pertuleris.

3. Reg. 3. Novimus, referente Scriptura, per fidem, quod Semei sententiam mortis accepit, qui contra inhibitionem Regis Salomonis egressus est Jerusalem, ut meritò non evadat gladium ultionis, si quis effugerit civitatem tanti mylterii, atque pacis. Nec non sub eadem fide prænovimus Jerusalem obsessam à Nabuchodonosor Babylonis Rege, cujus manus volens effugere Rex Jerusalem, nomine Sedecias, cum bellatoribus suis rupto muro fugiebat ad campeltria solitudinis, sed comprehensus est à sequentibus æmulis in planitie Jericho. Alia scriptura dicit, in campo Jerechontino, cum omnibus suis bellatoribus dilectis. Qui adductus coram Babylonis Rege, audiit judicium. Iussi sunt interici duo filii sui, scilicet Sedecie in conspectu ejus, post quorum conspectum mortem ad doloris augmentum, eruti sunt duo oculi ejus, sententia durante regali, vinculus

catenis ducitur in Babylonem. Ecce qui recedit de Jerusalem, comprehenditur in latitudine lunatici atque deficientis mundi. Sed à quibus comprehenditur? A confusis, & confusione notam omnibus facere satagentibus. Derelinquitur ab Angelis & Sanctis & operibus justis, ut bona, quæ pro ipso ante fuerant, in necessitate juvare non valeant. Ante cujus conspectum duo filii occiduntur. Intellectus verus & amor rectus extinctionis sententiam suscipiunt. Cæcantur oculi, contemplativi cunctitus auferuntur, ne Domini bona videamus. Vinculamur catenis nostrorum videlicet peccatorum, ut anulo malæ cogitationis addatur anulus delectationis, cui jungatur anulus consensionis, cui jungatur anulus malæ operationis, cui necetur anulus malæ consuetudinis, cui parietur anulus necessitatis, quem sequatur anulus desperationis & oblationis, & his vineli ducamur in Babylonem, in confusionem turpantium & perditorum morum, & ibi finitur vita omnium derelinquentium Jerosolymam civitatem, non evitandam & destruendam ab æmulis, sed fidem & moralem ab Angelis custoditam. Sed nec auditor horum sermonum, aut tu malè peregre subicebris, scuto vitæ exultationis palliare te credens. En Jerusalem fame aut violentia manum hostilem requirebat effugere, destruenda erat, & templum depopulandum, fugiendum igitur erat. Aliter, si evasisse, & si more humano loquar. Gloriosæ mortis nanciscitur nomen, qui hostibus terga non dedit, & signo triumphali est adscribendus post mortem, qui non fugiens, sed pugnans moritur in civitate, & magis eligit probiter mori, quàm turpius, si per fugam posset vivere post ruinam. Cautum fuit semper militibus probatis non dare hostibus terga, fuscipere in facie sævos ictus bellorum, scuto protegi, reddere percussionebus vicem, cedere nemini ante mortem. Proinde magis insignitus characteribus superæ militiæ, quem post corporis mortem æterna vita complectitur, debet potius mortis lubre supplicium, quàm virtute relicta consequi beneficium. Huic sententiæ inferunt Martyres de sancto concordiam, quibus, dum alterum duorum à persecutoribus in optione daretur, ut aut fuissent mortem, aut deferant Christum, atque virtutes, elegerunt sanius omnes opprobria, atque mortis subire tormentum, quàm deserere Dominum Christum, & antequam virtutem, maluerunt perdere hu-

jus vitæ jucunditatem. Hoc enim totius Christianitatis est robur, facere de necessitate virtutem, & poenalitatem & verbera, contumelias & opprobria, vulnera sic & mortem in arma conflare virtutum, & de his scalam facere coelos pertingentem. De his omnibus, qui turbant aut interinunt personarum vitæ statum, Spiritus sanctus, qui omnium est artifex, novæ artis invisibilem dedit peritiam, ut faciamus spirituales machinas ad inferendam violentiam regno, quoniam regnum coelorum vim patitur, & violenti scilicet, qui sibi ipsis privatis delectationibus, superatis adversitatibus violentiam faciunt, rapiunt illud. Nam si vita durabilis non est in mundo, & hæc modica undique vallata doloribus, si vita ex omni parte inevitabiliter poenalis est, in inferno sociata de nonibus, si vita gratiosa & Deo placens, non est nisi in Sacramentis, mandatis & virtutibus, si beata vita non est nisi apud Deum, quam repromisit omnibus verè querentibus, quid sit eligendum, tu ipse considera. Muri exediebat in pace juxta templum, juxta Sacerdotes & vates, juxta divina mytheria, pati oportebat omnia transitoria mala prope Sioniticam arcem. Hæc omnia conferunt ad superna. Et devotata indicibilibus malis adjuvanti animo & virtute fugientem, & a Jerusalem nostræ atque virtutis Christianæ descendentem in Jericho, exponunt spoliandum latronibus bonis naturalibus atque gratiæ, vulnera sum plagis innumeris, ut vix relinqueretur semivivus malè peregre sic profectus. A hoc quod ex toto non moritur & non semimortuus, sed semivivus refertur, divina bonitate videamus in omnibus ante mortem tale beneficium, scilicet liberum arbitrium reservatum. Tremulat in his verbis noster animus & confidit, tremulat, cum ignorat, & contrarium aspiciat, confidit, quia sic scriptum legit, & credit. Dicam apertius, ut pateat clarius. Omne peccatum mortale ideo mortale dicitur, pro eo, quod animæ inferat mortem, & disponit iterum ad aliam mortem. Sed quamvis est ista mors, cum in gloria sive in pena crudeli anima semper vivat, nec aliquid vitium ejus potest annullare naturam? Et quamvis omne vitium hoc habeat proprium, quod minuat aut torquet aut destruat, quod est bonum, quod sibi ad invadendum aut in ipso insurgendum fuerit ab omnium gubernatore commissum, quamvis ad summum bonum nullum possit appropinquare vitium, nec in illo ex illo insurgere si

quid est illud, quod nomen defectus jure fortitur, non tamen potest naturæ bonum in anima existens extinguere, quamvis graviter possit alia, si qua bona sibi competentia in ipsa non extra ipsam minuere, arque destruere, imo ut nec ipsa percipiat impedire. Quæ igitur erit ista mors, quam dicimus inferre mortale peccatum, aut disponi per eum? Deus est tota vita & omnium viventium, mortale verò peccatum dividit inter nos & Deum, quod Isaias dicit: Nonne iniquitates nostræ diviserunt inter nos & Deum nostrum? Igitur anima natura vivens à tota vita, quæ Deus est, per peccatum divisa patitur quandam mortem, & si peccati paries non auferatur de medio, per mortem corporis trahetur in mortem æternæ damnationis, semper manente vita naturæ, quia creata est immortalis in sua natura, ut nullo contrario possit vita privari. Et damnationis æternæ mortalis esse asseritur, ut anima, quæ ipsam patitur, potius vellet naturam habere mortalem & passibilem à pena vita privari, quam poenaliter vivere in æternum. Peccatum ergo mortale unam mortem irrogat, scilicet divisionis, ad aliam disponit per corporis mortis medium, scilicet damnationis. Et tota mortua est anima, quæ à tota vita, quæ est Deus, per peccatum divortium fecit. Quid ergo est, quod peccator relinquitur semivivus, eum ex peccato mortali totus sit mortuus? Hoc est, in quo animus noster tremulat. cum ista qualiter fiant penitus non cognoscat, & mortem hujusmodi irrogari intellectu fideli conspiciat. Quid ergo dicemus? Incurrimus disputationis voraginem. Unde egrediemur ad lucem? Nemo vellet clarescere, ut de originali peccato aut veniali hunc velit esse sermonem, Nam originale peccatum excutitur ab hujus disputationis articulo. De actualibus, de contractis garrulat noster sermo, nec de veniali solvetur, quod videtur implicium. Nam si omnia venialia suam speciem non mutantia conflarentur in unum mortem divisionis aut damnationis nequirent inferre. Inquit forte: Semivivus est, ergo non intulerunt peccata venialia mortem. Adverte quid dicat: Ubi unius totius medietas tantum adscribitur vitæ, aliam sive reliquam morti patet subjectam, quod de jure peccati mortalis est, non de potentia venialis, subijcere morti, qua relinquitur à Deo, qui totalis est vita. Quare non semimortuus, sed semivivus natus? ut quicquid est, potius de omniatur ab eo bono, quod retinet, non ab eo

Isaie 69.

eo

eo malo, quo privatur & bonum. Sed ad disputationis voraginem revertamur. Unde ista semivita? A natura immortalis, quam extingere non potest vitium. Unde natura? est à Deo, & huic naturæ liberum arbitrium inasufferibile concessit omnipotens, quo se posset avertere, & convertere, & recedere, atque redire, usquequo confirmatio in poena, seu in gloria subsequatur. Et intantum quis per peccatum mortale mortuus & à Deo vits divivus, dicitur semivivus, pro eo, quod ante corporis mortem aut mentis alienationem liberum arbitrium sibi relinquitur, quo per gratiam Dei adjutus, à peccato, quo tenebatur, possit recedere, reasumere virtutes, & ad Deum, quem deseruerat, & à quo averfus, possit redire, diligere atque adnare, recipere adoptionem filiorum Dei, qui, ut essent filii, potestatem à Domino per fidem acceperunt. Vide igitur quantæ virtutis est liberum arbitrium, ut contraria omnis possibilia mala, inferentia mortem, sibi semivitam retineat, quod si per gratiam adjuvatur, ab anima illam mortem omnino repellat. Vidimus periculum, remedium breviter videamus. Ut semivivus ad totam redeat vitam, voluntas propria non sufficit. Et virtus non est in eo, qui à Deo averfus est. Incipit esse, cum vult redire, nam hoc velle unique una virtus est. Jacebat iste plagatus, invisibiliter jacet vulneratus peccator. Vellet resurgere, non habet cui porrigat manum, affectat sibi mederi, sed non est Medicus virtutis in regione peccati. Non inveniuntur, quæ conserunt sanitati, ubi factus est recessus à Deo, ergo quomodo agitur cura? Non à te incipit, qui vulnera patieris. Imobilis es, diriguisti ut lapis ex te, sed appropriavit tibi custos hominum, cui tu appropriare non poteras. Recitat enim Evangelista utrumque processum, periculi atque remedii. *Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum, & videns eum misericordia motus est, & appropinquans alligavit vulnera ejus, infundens oleum & vinum. Et ponens illum in jumentum suum duxit in stabulum, & curam ejus egit. Samaritanus custos est omnium entium,*

Gen. 15. qui Abraham dixit: Ero custos tuus quocumque perrexeris. Qui custodit introitum, & exitum nostrum. Si custos, cur non preservavit, aut custodivit à peccato? Custodisset, si non obstitisses, necessarium & vi non custodit, cum liberum arbitrium dedisset tunc invanum. Sed custodit Dominus omnes diligentes se.

Psal. 145. Ecce venit custos ad requirendum non

custoditum. Quidam est singularis, quidam est, qui descendit & in periculo incidit, quidam est, qui venit, quidam est quidam. Quidam venit quemdam. Quidam videlicet innominabilis præ multitudine iniquitatis & vilitatis. Quidam innominabilis præ altitudine majestatis. Quidam justus, quidam iniquus, quidam totus sanctus, quidam plagatus, quidam vestitus gratis, quidam exspoliatus, quidam vera & tota vita, quidam semimortuus, quidam existens Deus, quidam homo luteus, quidam supernus Dominus, quidam malus servus substratus, quidam redemptor Christus, quidam homo damnatus, quidam regens Angelos, quidam latronibus datus, quidam nullo indigens, quidam egens natus. Sed quæ istorum conventio? Quæ conventio lucis ad tenebras, quæ conventio Christi ad Behai? Quare quidam tam altus, quidam tam imus infimus convenerunt? Hoc fecit bonitas alii, quod iniquitas non merebatur imi. Excelsus Dominus humilia dejecta respicit, suscitans de terra iniquitatis in virtute inopem, & de stercore peccatorum erigens pauperem. Venit ergo reformator imaginis ad imaginem deformatam. Venit ergo Filius hominis querere & salvum facere, quod perierat. Sed quomodo venit faciens iter? Semper innotat Salvator, semper in peregrinationibus est, per civitates, per planas & vicos, per vias & sepes, per latibula & parula graditur, ut inveniat, qui eum invenire non possunt. Sux bonitatis est, quod nos invenit, non nostras virtutis. Sed ubi invenit peccatores? In terra deserta à virtute, in loco horrois à predominante iniquitate, & vaste solitudinis à male agendi libertate. Sed quo venit? Secus eum. Juxta est Dominus his, qui tribulati sunt corde, & humiles spiritu salvabit. Non venit secus, nisi prius esset spiritus contribulatus. Et prope est Dominus invocans eum in veritate. Non venit secus, nisi veraciter invocatus. Et prope est timentes salvatore ipsius. Non venit secus, cui non est timor ejus. Non autem otiose venit secus eum, sed voluit videre eum. Sed si Salvator cognoscit signum nostrum, scit etiam, quod pulvis sumus, quid est, & videns eum? In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. Considerat enim Salvator multitudinem peccatorum, & quanto affectu in ipsa delapsi sumus, considerat immanitatem sceleris, & temporis diuturnitatem, observat scelerum novitatem, adinventiones in malis, assuefactionem & occasionem, fragilitatem

tem & potentiam, ignorantiam & scientiam resistendi occulto intrinsecus intuitu. Malitiam ponderavit cadendi, & malorum turpitudinem annotavit, si dolet, si saturatus est inferis, si poenitet, si proponit rebellare peccatis, si placet eradicans manus, si vult alligari, ne ultra sit male peregre, si roraria, si ignes, si decisiones putridorum, si emplastra, si cataplasmata, si omnia instrumenta, si omnem artis spiritualis medicinæ peritiam patienter suscipere paratus est, & hoc est videns eum. Novit enim infallibiliter Salvator omnium Deus dispositionem, velle, patientiam, aptitudines, contritionem, dolorem, poenitentiam omnium peccatorum, & melius novit ipse oscula nostra, quam nos manifesta nostra. Et misericordia motus. Quare motus misericordia? quia misericors est & praealtibilis super mala nostra, & propitius sit omnibus peccatis nostris, sanare volens omnes infortunes nostras. Et misericordiae ejus est, quod non sumus consumpti, quia nunquam deficiunt miserationes ejus. Et misericordia Domini plena est terra, miseratur & misericors Dominus longanimis verè. Quomodo miseretur pater filiorum, miseretur Dominus convertis peccatoribus, quoniam ipse cognovit, quia fecit signum fragilitatis nostrae. Quomodo misericordia motus? Semper enim misericors est, de novo sibi misericordia non accedit. Quomodo ergo motus? Quia, cum peccator in animo suo poenitentiam est motus, apparet in misericordia per indulgentiam motus magnus. Immutabilis enim est, & Propheta dicit: Ego Deus & non motor. In creatura tamen sine mutatione mutabilia semper facit: Videns igitur supernaturalis curator malorum ista in mente plagati, nec enim aliter accessisset, non dignatus naturae conditæ bonum propter ingressum vitium, accessit propius, ut etiam tangere dignaretur. Invisibilis enim est manus, quæ peccatoris animam tangit, lenis leniter manus vulnera tangens. Medici manus, si tangit, abstergere vult, & medicinæ solamine consolidat vulnus Medici manus. Abstergit Deus sua invisibili manu nostrorum malorum feces. Consolatur, & sit propitius peccatis nostris, quia ipse est Dominus Deus noster, nec odire potest, quod per dilectionem creavit. Remove vult turpitudinem superinductam in pulchritudine bona, repellere vult vitium à natura bona, satagit alligare legibus motibus

dissolutum, qui solutus à lege male cessat in peregre, ideo appropinquit alligavit vulnera ejus. Modus est loquendi, Inalligabilia sunt vulnera, privationes sunt conjunctorum, ut oculorum caecitas, sed divinam carnem secutam in partes, constrinxit. Malefactor in seipso discors factus est. In se verò discors, nemini virtute unitur. Reunitus est divisus, & sectus in partes recompaginatus est. Alligavit eum ne iterum dissolvatur. Alligavit non fasciis & iustitiis, à quibus Dominus iustis resuscitatum Lazarum solvi, sed divinis legibus & mandatis, à quibus solutus erat, & agebatur in malum, & semper pergebat in præceptis. De quibus mandatis &igatione Proverbiorum dicit: Conserva fili Prov. 6. mi &c. Infrunite incedens, pericula quæque captabat. Et irretinat incedentem invenerunt undique mala. Alligavit eum legibus amoris & collatorum bonorum, quorum immemor factus non rependerat vicem. Infundit oleum & vinum, Oleum lætitiæ est. Psalmista dicit: Unxit te Deus Psal. 44. oleo lætitiæ. Et vinum lætitiæ est. Idem Psalmista dicit: Vinum lætificat cor hominis. Ac per hoc duplici lætitiæ reconversus peccator perfunditur, quia evasit infernum, & regni superni accepit promissionem aut peccatorum evasit tenebras, & vidit iustitiæ lumen. Oleum contemplationem supernorum, superat enim omnibus liquoribus oleum, vinum verò actionem rigidam bonorum morum dicit, quibus oportet insilire poenitentem. Oleum misericordiam, vinum iustitiam, his stipatus incepit liberatus à malo. Oleum veritatis lumen, fomentum est luminis oleum, vinum verò spiritus ebrietatem æque fervorem. Expediit in lumine ambulare, & non tepide aut verecunde agere curatum à manu superna, cui non erat auxilium ab humana. Et imposuit super jumentum suum, ipse autem est jumentum & onerans. Prædixerat de ipso Psalmista: Ut jumentum factus sum apud te. Et Isaias: Et Dominus posuit in eo iniquitates omnium nostrorum. Duxit in stabulum. Alciui vult Deus scienti dirigere, subditum fieri delinquentem. Et curam egit, ut sanaretur, ut postmodum diceret: Sana me Domine & sanabor, salvum me fac & salvus ero, quoniam salus mea tu es. Vides enim nil legitur dixisse aut fecisse plagatus, sed omnia ipso tacente cuncta hominum fecit,

Psal. 32.

Psal. 44.

Psal. 103.

Malach. 3.

Psal. 72.

Isaias 53.

Jerem. 17.

Cap.

Cap. XL.

De filio prodigo, id est, peccatore revertente.

Luc. 15.

CONFOCIA similitudine adhuc alium male peregre videamus, & quibus modis sit reversus ad patriam. Formosissima Evangelii parabola de filio adolescentiori, qui recessit portionatus à patre fratre remanente majore. Quæ quamvis populum Judaicum & gentilem in allegoria demonstrat, moralitatem, quam de Spiritus sancti licentia intendimus, non excludit. Igitur hic vide processum alterius male peregre. *Adolescentior filius voluit portionem à patre, & accepit. Congregavit illam, peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipavit substantiam suam, vivendo luxuriose. Post consumptionem passus est famem & adhaesit civi eisdem regionis illius, & missus est in villam, & pascebat porcos, & capiebat saturari de porcorum siliquis, nec dabatur sibi. Non excusat adolescentia, quem accusat scientia. Non excusat tenera ætas, cui libertas insiluit arbitrii. Non excusat juvenus, cui praesto est electiva voluntas. Non excusat impubertas, qui se novit secerni à patre. Non excusat error eum, qui novit in patrem secedere. Non excusat levitas animi eum, qui novit proprium à communi. Non excusat fervidus sanguis, qui superiorem habere noluit, atque collegam. Nihil est, quod excuset propria potestate delectatum, sub paternis legibus vivere recusantem. Nulla excusat ignorantia, qui novit quod agit, nulla fragilitas, qui sibi sufficere credit. Spiritualiter atque moraliter militant ista, quæ dicimus. Dixit adolescentior patri: Da mihi portionem substantie, quæ me contigit. Invidet antiquus hostis adolescentie hominum, quam affectat maculare delictis. Novit enim, quod scribitur in sermonibus sanctis: Adolescentens juxta viam suam graditur, & cum senuerit, non recedet ab ea. Tenera enim ætas citò qualificabitur, sed tardè recedit qualitas in juventute firmata. Nova veges retinet saporem & odorem, quo primò fuerit imbuta, & testa recens hoc idem facit. Plicationes ineptæ caventur in his rebus, quæ primò aptantur ad aliquid, nam difficile est in aliam relabi partem. Virgulta & arbuta dum tenera sunt, facilliter torquentur in circulos, desiccata verò ad rectitudinē nulla facultas flecti, frangerentur enim, antequam redirent in pristinum statum. Studium enim demonis est, observare homines usquequo capaces sint per rationem boni & mali, & semper nititur*

B. Sim. de Cassia Com. in IV, Evang.

trahere in partem regni sui, ut sub armis iniquitatis assuescant, & fiant contra justitiam strenui bellatores: Ignescit juvenus illecebris carnis, usque ad humationem vicinam ardebit. In scholis diabolici educatus, doctrinam honestam appellabat insaniam. Adolescentens nutritus inter mullas meretricis, abinthium dixit omnem virtutem. Placent Deo virilia opera, ideo Saran eos averit. Continet una veges vitam clarum & feces. Qualificatus vitis adolescentens vinum claræ juventutis propinavit demoni, Deo autem seniles reservavit & feces. Redolentem & rubentem rosam portavit in manibus, & olfecit sedulo, putidam verò applicavit naribus Christi. Propterea Salomon dicit: Ab adolescentia tua addice sapientiam fili mi, & usque ad canos invenies eam. Sapientiam illam dixit, quæ novit placere omnium Regi Regum, quæ qui ab adolescentia factus discipulus, pudorem dicit addiscere. Sed videamus, quid adolescentior iste velit. Portionem substantiæ, quæ cum contingebat. Quicquid Deus creavit, est patrimonium hominum, non propter se, sed propter nos cuncta creavit, omnique possuit in communi, coelum, stellas, lucem, ignem, ætherem, aquam, terram, eorumque effectus. Hoc solum dedit hominibus proprium, personam & liberum arbitrium, ut nullus esset essentialiter persona alterius, aut vellet per voluntatem alicuius alterius, si se accommodare posset in ordine obsequendi, ut novit competere de lege naturæ. Cæteras autem rerum quarumlibet proprias qualitates omnibus voluit esse communes, ut quod est omnium, singulariter participarent singuli, quantum concepit ordo justitiæ atque naturæ. Quid est, quod homo petit in divino patrimonio portionem, quod novit esse commune? Aliè se judicat dignum, qui à communi elicit proprium. Notebat iste superiorem, nam disponebat recessum à patre, notebat collegam, divortium quærebat à fratre. Vide igitur male agentis initium, qui non vult vivere sub lege Creatoris. Collegam non patitur in vita, consortem tenuit in natura, vult portionem, qui cum Deo Christo & Sanctis non vult vitam habere communem. Sed quæ est ista portio? Sibi vivere, sibi complacere, sibi esse omne quod est, in bonis Domini habere nullum superiorem aut æqualem, sua lege omnia ordinare, omnibus unicus communis atque

C c c c

n d

rio ac patrimonio Domini accipere potest in partem, ut etiam semetipsum in hanc computet portionem: Sed non erat ista utilis portio ejus, sed quam dicebat David: Portio mea Domine dixi custodire legem tuam. Ista debet esse omnium portio, legem Altissimi custodire. Debet esse portio projectorum hominum in hanc umbraticam vitam, in eternam ingredi non portionem. Hoc dicebat David: Portio mea Domine sit in terra viventium, ubi sic vivitur, quod nullus moritur, non in hac vita, ubi nullus ita nascitur, quod non moriatur. Cognoscebat David omnium Dominum omnibus posse fieri partem. Est enim Deus omnia in omnibus, & totum in communi, & pars in speciali, secundum exigentiam meritorum in singulis. Propterea dicebat: Dominus pars hereditatis mee. Et alibi: Pars mea Deus in eternum. Et Jeremias: Pars mea Dominus, dixit anima mea. Devius enim qui est, Dominum non potest habere partem, quod in hac vita propriam vult portionem. Sed quoniam culpa poenam habet annexam, vide partem illorum, qui propriam volunt portionem. Inquit David: Ignis, sulphur, spiritus procellarum pars calicis eorum. Job etiam dicit: Maledicta sit pars ejus in terra. Caret omnino de charitate, qui portionem quaerit. Ipsa enim charitas non commune in proprium, sed proprium in commune deducit. Et David dicit de viro justo, quod dispersit, dedit pauperibus, non congregavit sibi ut proprietarius. Et accepit adolescens devius petitionem. Dedit enim Deus hominibus arbitrii libertatem. Non cogebatur à patre petere aut accipere portionem, scilicet quod vivimus, quod sumus, quod intelligimus, quod sapimus, quod sentimus, quod movemur animo, affectu & corpore, quod extra nos propter nos accepimus, quod in nostra potestate, libertate, regulatione viveremus, sed cum Deo subditi Deo, adjuti à Deo, regulati à Deo viveremus. Congregavit illam devius adolescens. Congregat semetipsum sibi peccator & omnia extra se sibi coarctat in damnum, & se & sua fecerit ab aliis. Congregavit omnia, ut fortior esset ad malum. Experientia docet, quod aggregata fortiora sint ex alterutris: Vult nempe pronus ad malum, ut omnia respondeant ad votum, & cum vocat eas, adsumus ecce dicant depravate hominum mentes, & quæsitum placitum vult, quod assilat ad votum. At peregre profectus est. Ecce habes alium malum peregre. Ille recessit à Jerusalem, iste discessit à patre, ille Jericho, iste regionem longinquam. Sed

dimittamus male peregre concitum, mores reprobos videamus. Male peregre vadit in peregre. Semper est in peregre, qui recessit à Deo, & cum Sanctis divortium habet, cum quibus nostra debet esse civitas, atque cum Deo debemus esse domestici. Secundum nostram hanc sententiam Apostolus Ephesios alloquitur, dicens: Non estis hospites & advenæ, sed estis cives Sanctorum & domestici Dei. Ad esse & ad fieri verba ista se habent. Ad esse per fidem, ad fieri per mores, ut non male peregre simus, sed per debitos mores cives Sanctorum & domestici Dei permaneamus. Sed quo peregrinatus est? In regionem longinquam. Ecce si voluisset, potuisset prope manere animo & moribus, est propria potestate segregatus à Deo. Regio autem longinqua non fladit, non dicit, non intervallis, non interjecto mari, non interpositis montibus, aut planitiis est, sed regio est umbræ mortis, regio egestatis, regio dissimilitudinis. Non querantur localia spatia pro regione longinqua. Dicit enim Scriptura: Cælum & terram ego impleo, Nec inter bonos & malos pro secretionem standum est spatium. Ecce in una civitate Judæus & Christianus, fidelis & paganus, in una domo bonus & iniquos est, in una mensa, in una camera, imò sæpe contingit in uno lecto. Sed dissimilitudo regionis fecit longinquitatem regionis, dissimilitudo legum, dissimilitudo cultus, dissimilitudo morum atque vitiarum. Dissimilitudo verò ista non ex coloribus est, nec ex his, quæ oculis subjacent, non ex sonis, non ex odoribus, non ex saporibus, non ex tangibilibus; non ex quantis, aut communiter accidentibus, sed invisibilis est, verumtamen invisibiles actus habens dissimiles, prout à dissimilibus affectibus aut intellectibus ipsi procedunt. Statuamus igitur duas invisibiles regiones, unam bonam, alteram malam, dissimilitudinem omnem habentes, & duos homines in actus omnino dissimiles exeuntes, sed intantum similes, in quantum regina tenebrosa hypocrisis ingrederetur in alteram regionem. Habet enim ista in similitudinem bonorum adducere actus suos, ab intus iniquitate regnante. Una est regio virtutis, altera vitii, una pacis, altera discordiæ, una lucis, altera tenebrarum, una sub divinis legibus vivit, altera in propriis directionibus regnat. Una proximum diligit ut seipsum, altera contempto proximo solum diligit seipsum. Una præfert communia propria, altera propria communibus anteponit. Una vacat laudibus Dei, altera delectationibus mundi. Una in suis interioribus habet gau-

Ephes. 2.

Jerem. 33

gaudium, altera semper quaerit ab extra solarium. Una temporaliter gemit, ne in æreum luceat, altera temporaliter placidat, ut in æreum plangat. Una in abstinentia degit, altera ventri servit. Et ut perstringam, una omnibus virtutibus studet, altera vitis omnibus se commendat, ad quam malè peregre fecerit in peregre. Longinqua est ista regio à regione virtutum, quia hic diabolus, ibi verò regnat Altissimus. Sed de recedentibus ab omni conditore David dicit: A lege autem tua longè facti sunt, ut non tuis, sed suis legibus viverent. Sed Attende paulisper. Longè à peccatoribus salus. Quare? Quia justificationes tuas non exquisierunt. Si sunt in terra longinqua, in quam abierunt, Iterum Scriptura dicit: Domine, omnes qui elongant se à te, peribunt. Quare? Quia perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Vide Altissimi Dei nostri iustissimam retributionem, ut qui longè recessit à Deo, longè sit à salute, quia in eo solummodo salus. Et merito pereunt, qui elongantur à vita, quia, qui noluit benedictionem, elongabitur à Deo. Non vult benedictionem filiorum, qui recedit à patre. Nec benedictionem omnium humilium animarum atque dextrarum, qui ad virorum sinistram cum hædis lacivis accedit, sed induit maledictionem sicut vestimentum. Sed ô! malè peregre fili, quare recessisti à Patre? O anima depravata, quare te elongasti à Deo? Audite Domini disceptationem per Jeremiam cum populo suo. Hæc dicit Dominus: Quid invenierunt patres vestri in me iniquitatem, quia elongaverunt à me, & ambulaverunt post vanitatem, & vani facti sunt? Igitur quid iniquitatis habet Altissimus, cum nemo sit bonus, nisi solus Deus? Est ne ipse invidus? neque æqualem, neque superiorem habet, ad quos solet esse invidia. Est ne superbus? Omnibus dominatur, volentibus & nolentibus. Et ipse creavit, quibus dominaretur, non ad sui magnificentiam, sed ad nostram futuram gloriam. Est ne avarus aut parvus? Omnia possidet, & nihil sibi minuitur, cum largitur. Estne iracundus? Nullæ passionis Deitatem attingunt. Estne maculatus? Incorporatus est & incontaminabilis. Dicent forte: Punit, flagellat. Et hoc ut non discedas ab eo, aut si recessisti, redeas ad eum, si ne quo nunquam & nusquam tibi bene, semper & ubique tibi malè succedit. Quare te longè recessisti à Deo, quare ambulas post vanitatem? ut vanus efficereris. Vacuus est, quod vanum est. Vacuus est, qui non sanatur aut repletur pacifice, nisi Deo. Dissipavit substantiam suam. Me-

ritò conquerebatur David: Tempus faciendi Domine, dissipaverunt inquit legem tuam. Modus est loquendi. Lex Dei dissipari non potest, sed cum per iniqua opera ei resistitur, non lex, sed mores, quos præcipit, dissipantur. Sed quæ major est iniquitas, quàm, cum lex, quæ debet fieri, dissipatur? Adolescens erat iste, adolescens & tu. Tempus adolescentie, tempus est faciendi. Dissipavit iste omnem substantiam suam, dissipas tu Domini bona. O utinam vox mea in auribus omnium juvenum resonaret, non mea tantum, sed David, & intellectu & affectu perciperent, quoniam tempus eorum tempus est periciendi, in quo ipsi dissipant legem Dei. Enutriti in deliciis, philocapi umbræ atque limosis amoribus, inebriati vino luxurie, omnem in suis corporibus turpitudinem exercentes, intendentes suavitatibus, gulositate operam dantes, infruisti omni vanitati subicientes corpora Christiana, membra redempta Christi sanguine, abjecta verecundia lege, ut ille dicatur probior, qui audacior fuerit ad malum, & ille majori laude funesta se sublevar, quo in plura mala delapsus, aut quo minus defuit potentia peragendi. Sed tempus est fugiendi, quo te mundus amicus insequitur. Tempus est resistendi, quo te mala occupare concertant. Tempus est abstinenti, quo in te subundus est sanguis. Tempus est disciplinæ, cum virilitas corporis in libidinem spumat. Tempus est cautelæ, cum te illicet morbida caro, cum tibi arderet venustus aspectus, cum petulans oculus nutibus tecum ludat. Tempus est prudentiæ, cum prudentissimus inimicus atque invisibilis tendicula parat; abscondit in omnibus pedicam, & infra tui corporis domum, occultam habet decipulam. Tempus est temperantiæ, cum te placita multa quaerunt. Tempus est fortitudinis, cum non cessat congressus. Tempus est iustitiæ, cum servire potes amato. Tempus est doctrinæ, cum discere sunt vales. Tempus est orandi, cum lingua non errat, cum genus flectere atque viriliter erigere potes. Tempus est agendi, cum assilut potentia clara. Hæc omnia senectutem effugiunt, ut chronica experientia monstrat. Eorum tempus est quiescendi, consulendi atque meditandi. Confecta senio membra fortitudo relinquit, pallentem aspectum rubicundus aspectus non appetit. In rugata facie protensa non delectatur. Caput canum capilli flavi devitant. Veteranos militando prohibet imperialis majestas. Princeps huius mundi diabolus non nimis curat senes, quos scit contra Deum in suis castris diu militare

CCCCC non

Psal. 112.

Jerem. 2.

Psal. 72.

Jerem. 2.

non posse, nec scit fortia esse membra, quæ possent plenè in arma iniquitatis convertere. Non tamen intermittit hostias antiquas, quoniam senes quos potest, reneat avaritia ligatos, aut oblinatos mente pro moribus, in quibus in juventute habuit strenuos bellatores. Igitur ô juvenes! tempus vestrum tempus est faciendi. Non ergo pravis moribus dissipetis legem Dei, quia in cuius corde lex Dei est, non supplantabuntur in æternum gressus ejus. Sed quomodo dissipavit substantiam suam? Ut frater ejus improperat: cum meretricibus vivendo luxuriosus. Ad literam multoties sic in rebus temporalibus agitur, & si allegoricè ista tractarem, alius esset sensus. Sed quæ sunt istæ meretrices, cum quibus se homo contaminat, & membra Christi facit membra meretricis? Si de carnali conjunctione agitur, corporum notus est sermo. Sed aliæ meretrices sunt, quæ mercedem accipiunt, nam à merendo sic appellatæ sunt, quæ omnem nostram substantiam à Deo nobis datam exhauriunt, & de nostris marsupii numos extrahunt, quos accipimus ad peragendum iter in cælum. Sed alius male peregre incidit in latrones, iste in meretrices, quæ sunt secundum subtiliorem sententiam, scientiæ secularis, scientiæ philosophicæ, quæ ipsarum amoenitate mulcentes animum, multos deviare fecerunt à tramite veritatis, & inter mammillas syllogisticæ formæ naturalis doctrinæ, quæ videntur lac propinare dulcedinis, retinuerunt multos suis contractis amplexibus, ut divina mysteria in opere creationis, atque nostræ redemptionis acta nun crederent, aut de ipsis minus, quàm devotè sentirent. Et non solum extra Christianam religionem, sed in ipsa plures Mathematici sunt reperi, qui rationalem creaturam arbitrio liberam, propter quam facta sunt astræ, voluerunt aliorum legibus necessariò mancipare, ut hominum varietas, & morum diversitas, quæ divinæ providentiæ nobis incognita lege peragitur, ac etiam liberi arbitrii voluntate perficitur, necessariò sit ex astris, & sub fatalibus regulis dicunt omnia fieri, nihil divinæ voluntati reservantes, atque hominum liberæ rationi. Sunt meretrices hæreticæ sententiæ, quæ tanta illectione pollere videntur, ut ab ea veritate advertant animum, quæ rationibus redditus non percipitur. Sunt meretrices hominum blandimenta, & mundi oblectamenta tristitia suavia præstant. Et velut Judas osculo tradidit Christum, sic mundus suo osculo dæmonibus tradidit

Math. 26

Christianum, in tantum dicens: quemcumque osculavero, ipse est vester, tene te eum. Et meretrix magna ipsa sensualitas, cum qua ferè fornicantur carentes, aut dignitate fulgentes. Sed vide, quid Scriptura sacra contra hujuscemodi meretrices actus differat. Prohibebatur in veteri testamento, ne aliquis Sacerdos duceret scortum in uxorem, & summus Sacerdos similiter prohibebatur, sed virginem de populo suo. Christianus sum, in fide loquor, à Spiritu sancto accepta licentia, qui docet omnem veritatem literalem, allegoricam & moralem, dico neque summum Pontificem, neque cæteros debere dare operam Philosophiæ, aut artibus. Neminem ex eis vidi, aut audivi aliquando ad fidem convertum. Ecclesiam Dei non vidi ex hoc in aliquo tutam, & quo magis per rationes naturales se vellet tueri, aut quempiam provocare ad fidem, eo amplius minueretur fidei fortitudo. Legi historias ab initiatore Christo Ecclesiam, quot & quot legere potui, legi Conciliorum acta, & legi adesse Philosophos, legi passionem certatorum & certantium pro fide in tormentis, poenis, exiliis, per sanguinem & mortem, & non reperi repugnasse adversarios per Philosophicas rationes, non comperi adduxisse aliquem ad fidem per syllogismos & questiones. Legi disputantes Doctores, Confessores, Cœnobitas, Anachoretas, & nihil in eis, pro eis, & pro aliis utile reperitur per inane Philosophiam. Imò quotquot ista scientia fuerint imbuti, Christianitatis titulum cognoscentes, libellum huic meretrici dedere repudi, accipientes uxorem virginem de populo sancto Dei, scilicet fidelem, scientiam non corruptam sophismatibus atque garrulitatibus dialecticorum, non aulicis decretis infectam, non contentionibus servientem, de creatione mundi, de potentia Dei, de sapientia Dei, de bonitate Dei, de providentia Dei, etiamque ad minima nostra, contra eos Philosophos, qui intellectum dicunt divinum vilesce, si hæc minima provideret, sed omnia humiliter adorantem & venerantem. Populus enim Dei populus est veritatis, de quo accipienda est Sacerdoti uxor. Sed meretrix hiericonitina secessit in populum Dei, & facta est uxor unius Principis tribunalis, sed non jam meretrix scientia illa, sed tota coaptata virtuti, tota conversa in populum virtuosum, ut Josue 6. etiam filios generet in spiritali genealogia Salvatoris. Nec pro tanto dicimus legitimo Christiano debere dare operam hujus-

hujuscemodi scientiis, si non dedit, gentiliū enim sunt, non Christianorum, sed, si ferit ad sanctitatem & virtutem convertere, si qua novit. Fortē in his, quę dicturus advenio, aut in turbationem, aut ad admirationem legentem inducam. Juvenis fui aliquali dotatus ingenio, intendebam his scientiis sicut coetanei mei, credens ex his placere Altissimo, atque sic debere perfecta vita peragi. Cum verō omnes collegas meos viderem in hanc tenebrosam voraginem proficere, accidit quodam die in meis teneris annis, me ferente omnes ferē libros naturales sub chlamyde, ut summa diligentia repperem, quę audieram a doctore, & cum interrogaret me, qui creditus ab omnibus sanctę vitę, dicens: quid est hoc quod defera frater? libros naturales me ferre respondi. At ille: Non est hæc via tuta, neque vocatio tua, nec verorum Christianorum intendere nature, sed gratię. Verbis quoque completis tanta celeritate mutatum est cor meum, ut si voluissē, non potuissē aperire codices naturales, nec etiam ex jussu aliquid ex eis memorię commendare, atque quod magis mirandum erat, porta intelligentię claudabatur, disponente Deo ad theologica me conversi, illis omnino dimissis in quibus frustra sudaveram atque disposueram desudare, & aliqua luce veritatis persusus, puro & claro animo intellexi meretricis esse invisibilis animi omnes istas scientias, animam indevotam, & volentem per ærea constituentes, & denegantes suis peritis viam humilitatis in fide, atque in moribus sepe. Vidi etiam secreto mentis intuitu in eis recurvum, omnino etiam invitē orare volentem, & quod horrendum est, gratię initium deficiebat in natura, & mensurabat corporum quantitatem, qui sibi vivit immensuratus. Erastra & ipsorum orbis & orbiculos, & revolutionem revolvebat in animo, dum se sponderet altissimo supplicare. Neminem audiui, nec vidi devotē atque humiliter intendentem ad Evangelii veritatem talibus meretricibus sedulo implicatum, nisi repudium mancipaverit. Proculdubio plerumque à Deo faciunt animam fornicari. Sed dicit scriptura: Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te & cætera. Barbarus sum omnibus, qui horum, quę dicuntur, intrinsicam experientiam non viderunt, & appello factus à talibus scientiis fascinatus, sed veritatem novit altissimas, & ipsi videbunt eum, cum durē fuerint exacti, quod talibus vanitatibus se dederunt. Incomprehensibilis, nisi per fidem est veritas, quę liberat nos ab omni maligno, Turbabitur

tur à facie infima veritatis, quę non explicatur lingua, nec videtur oculo naturali, qui hæc audierint, sed auferetur ab eis spiritus intelligentię ipsorum, & deficient coram ipsa, & convertentur in pulperem terrenorum, rapiendum à vento vanitatis, ut ventus tempestatis & turbis ventilet in æternum, insurgent vultu procaci, melius est sic intendere, quā vagari, tali alligari studio, quā sæpe prodire in publicum, & à venustis aspectibus illici, & à variis delectationibus capi. Audacter affirmem nihil esse bonum comparatione pejoris, imo stricte dixerim, nihil est bonum, quod comparatur bonitate carenti. Comparatio enim bonitatis in utraque parte asserit bonitatem. Rescipo in memetipsum fortē, quod verba hæc aliorum verbis retunderentur, & validiores rationes his rationibus redderentur. Quid ni? Amplius autem. Et quod scriptura recompingitur à scriptura, valeat utique quod proferunt. Sed O! utinam invenirem aut invenissē mecum catholicē contendentem ex scripto firmato, non variabili aut nugaci verbo, quod aut per rationes fidei cogerem negare fidem, aut removerem ab artibus & philosophiis verbulosus. Ut autem contra has meretrices quadam appellatione concludam, perfectionis quoslibet professores, prævaricatores, relaxatos impuros assero, si cum his meretricibus affectu & intellectu atque jugi studio contubernant, nec professioni opera perfectionis adjiciant. Plus autem in talibus damnosa experientia, quā mea querimonia clamat. Oportet omnino perfectioni lectionis & orationis intendere eum, qui perfectionem promisit, & aliis quibuscunque poterit ipsam firmare operibus justis atque perfectis. Qui autem dixerunt, & dicunt veram theologiam non posse conscendere, nisi per istam scientiam, similes facti sunt edificatoribus turris Babel, qui per altitudinem turris credebant in superna conscendere. De meretrice autem hæreticę pravitas quę multos in fornicationem averisionis adduxit proverbiorum dicit. Favus distillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur ejus. Novissima autem illius amara quasi absinthium, & lingua acuta quasi gladius biceps. Pedes ejus descendunt in mortem, & ad

vitas, & sterilitate omnibus abusive corpus exponit, & labiis osculando demulcet, quem accipit ad ultas. Sic & heretici omnes, quos possunt, ad se conantur attrahere, omnem corporis existentiam, attracti præstant ad usum, ut ea sterilitate loquendi, qua decepti ipsi decipiant, quorum labia totam, quam se credunt habere dulcedinem, non effundunt, sed distillant, ut avidius audiantur, & accendant ad doctrinam intensius audientem. Stillas ergo sed copiosam afferunt reservare dulcedinem, quasi apud eos maneat multitudo doctrinæ. Guttur ipsorum oleo nudiis dicitur, quia omnis puritas latinitatis, nitiditas luminolæ scientiæ, opus misericordiæ, humilitatis profundæ in eorum doctrina videtur, plenum consistere, quæ per oleum designantur, quod diligenter insipienti scripturas patet. Novituna verò hereticorum amara sunt, quia nihil amarior, quàm ex falsis doctrinis relinquere Dominum Jesum Christum. Acuta ipsorum lingua, ut gladius bisceps, quia corpus & animam, affectum & intellectum transverberat. Omnis autem ipsorum itineratio atque adhaerentium à via vitæ declinat, scilicet in mortem culpe pariterque & poenæ. Ex tanta loquendi & vivendi varietate vagantur, ut comprehendi non possint, investigari nequeant, bisurcata loquuntur, semiverba pronunciant, diversos intellectus imponunt, unde decepti decipiunt. Meretricis amœnas, scilicet mundi oblectamenta & sensualitatem descripsit Salomon, dicens: De fenestra mea per cancellos prospexi, & vidi parvulum viderem juvenem, qui transit per plateas juxta angulum, & propè viam domus illius gradiatur. In obscuro advesperascens die in noctis tenebris & caligine, ecce mulier occurrit illi in ornatu meretrico, præparata ad capiendas animas, garrula, vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc juxta angulos insidians apprehensumque deosculatur juvenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimam pro salute debui, hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum, desiderans te videre, & repperi. Intexui in funibus lectum meum, stravi tapetibus pictis ex Ægypto, aspersi cubile meum myrrha & aloë & cinnamomo. Veni inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus, donec illucescat dies. Non enim est vir in domo sua, abiit via longissima, sacculum pecuniæ secum tulit, in die plenitudo reverfus est in domum suam. Irrexit cum sermonibus multis & blandius laborum protraxit illum.

Prov. 7.

Statim eam sequitur quasi bos ad victimam ductus, & quasi agnus lascivens & ignorans. & nescit quod ad vincula stultus trahatur, donec transfigat sagitta jecur ejus, velut si avis festinet ad laqueum, & nescit, quod de periculo animæ illius agitur. Quæ omnia, quamvis actu sæpe faciat meretrix impudica, tamen magna fornicationum mater, carnalis nostræ materia visibilibus atque sensibilibus intenta est, infrunita meretrix & mulier inverecunda, quæ ad suum ornatum omnia disponit, mundi oblectamenta suscepit, prope cujus domum infinita hominum graditur multitudo, sed ille, cui suo merito iratus est Dominus, incidit in eam. Habet ista meretrix domum, habet viam, habet plateas, habet angulos, habet garrulitatem, habet impatientiam, habet oscula, habet vultum procacem, habet victimas, habet lectum intextum funibus, habet Ægyptiaca tapetia, habet cubile secretum, habet aspersiones aloeticas, myrrhantinas, & cinnamomicas, habet ubera, habet amplexus, habet divitem virum, habet blanditias laborum. Domus ejus est ipsa creata natura, in regulis originalis justitiæ ordinata, quæ natura palcitur modicis, contentatur & paucis, nec secundum justitiam positam in superflua quærit egresum. In qua non valet consistere meretrix, scilicet sensualitas impudica. Egreditur foras terminos rationis, atque justitiæ necessitatis, & in mundi plateis, scilicet in latitudinibus ponit insidias, nunc juxta diverticula angulorum deceptionis laqueos parat. In plateis decipit, cum multitudinem delectabilem pandit. In angulis decipit, cum per obliquitatem occultam & singularem turpitudinem rationem inficit. Via ejus est, quæ sibi videtur iusta pro eo, quod per eam plurimi sic incedunt, & multitudine male viventium quasi per quandam viam publicam decipit, ac se iuste fecisse tueretur. Garrula est, si non habet quod quærit, & garrulitate verborum tendit in plateas, ut garriendo decipiat, quod silendo non possit. Impatiens est ista meretrix inhonesta, quosque obtineat quod concupivit. Et semper per impatientiam diverberat se, si non percipit placitas suis sensibus qualitates, & quietis semper in animo, cum per rationem se regere volunt, efficitur impatiens, & bella variarum appetitionum inducit, quæ si multos ex toto non dejicit, sine quiete vivere facit, ut etiam lapientes & senes & universos usque ad mortem ipsa sollicitet. Quem verò circa se deprehendit

derit ambulantes, & intendentes in his, quæ sunt de fœnibus juribus ejus, velut juvenem carentem cordia prudentia, qui secundum Salomonis mandatum, cor non omni custodia custodivit, dulciter male osculari, & quadam pernicioſa vultus audacia decipiendo blanditur, ac si eum magnis votis & desideris quæſiſſet, & statim de lecto malæ quietis pronunſiat. Sanè ad æternam damnationem quieſcit, qui quieſcit corde & animo in lecto letifero terrenorum atque carnalium voluptatum. Sed intextus est funibus lectus, quia peccatorum fuorum funibus unusquisque conſtringitur, & intextus est funibus lectus, quia nulla ſenſibilis & carnalia delectatio eſt durabilia ſuper terram, ſed velut fumus in fine marceſcit. Ægyptica proſpectio & depicta tapetia, quibus pavimenta zetarum & parietes obteguntur ad ornatum cubiculi & delectationem oculorum propter varietatem nimiam picturarum, inſinuat artiſcioſas & exquiliſas adinventiones peſſimas in peccatis, quorum varietate delectationum anima teneatur illeſta, nec velit reſurgere de lecto, ubi jacet turpiter delectata. Secretum hujus impudicæ cubiculum ipſum eſt abſque testimoniũ malum, ut eo ſit liberior delectatio, quo teſtibus caret, & delectationia ſiat augmentum, quo devitat hominum perversa libido conſpectum. Aſperſum aromatis pronunſiat, velut ſi non eſſent corruptibilia bona viſibilia hujus mundi. Amplexus hujus ſunt inſeparabiles aſtrictiones ad voluta, ut niſi per mortem raro ſeparatio per liberam voluntatem, ſed ſtoreorea eſt amplexio à foris, qua deſturpatur anima in occultis. Subacta verò ubera meretricis ſunt venæ dukedonia, quæ ſi debite ſecundum legem naturæ atque originalis juſtitie depri-muntur, elicitur neceſſarium vitæ butyrum. Conceſſum eſt namque omni viventi juſta lege uti bona naturæ. Si autem fortiter emunguntur, ſanguis elicitur peccatorum, quia ſi quia ubera naturæ lac vitæ propinquantia plus debito exprimit, peccatum omnino committit. Darur in uſu conceſſorum proſpectio delectum, ſi divinorum lex transgreditur decretorum. Labiorum verò blanditiæ ſunt ſenſuales allegationes ſub umbra condeſcenſionis, aut pro tempore juvenutis, aut in ſtatu aſumptæ non inſuētæ neceſſitatis, aut infirmitatis, aut ſub ſcuto bonitatis divinæ, quaſi delectabilia non produxiſſet ad aliud, niſi ut ſenſus delectaretur humanus, quibus homo ſaciliter irretitur, diſſiciliſſimè verò

diſſolvitur. Vir ejus univerſorum Dominus, qui non videtur eſſe in Domo dum impuniè malum patitur fieri. Cætera verò hujus metaphorice locutionis, ad actionem mali, & authoria periculum diſponuntur. Vide ſcorta, vide metreticlos intellectus, affectus & actus, cum quibus malè peregre divinum patrimonio diſſipavit vivendo luxurioſe, ut omni, qua potuit voluptate fruere, ac per hoc ſtatim ſequitur fames. Non habet, quod manducet, & patrimonio conſumpto inedia invaleſcit. O malè peregre fili, jam pateris impedimenta ætatis, non patereria, ſi non reſeſſiſſe à patre. Jam te conſicit fames, abundantia relictæ paternæ. Premeris inedia, qui tuus eſſe cupiſti. Eccliſſim paternæ, à lege devius alta. Non ſufficiat tibi, ope relictæ paternæ, Divinorum bonorum & honorabilium contemptores audire. Fames eſt valia in regione longinqua, non panis & vini, dicente propheta, ſed audiendi verbi Dei. Doctrinam non appetit eriminoſa voluptatibus deditus. Odit ſalubria monita, quin non eſt adhuc ſatiatus inferis verba Dei reputat cantilenam. Inimicus ſibi factus ex ſua perditione moribus verba pacis ad Deum contempſit. At nulla crudelior fame, quàm à virtutibus abſtinere. Miſerabile ſit jejunium deſiciente pane virtutis, atque vino lætitiæ ſpiritualis. Tabeſcit anima in menſa malorum; fames ſemper patitur mala voluptas, quo plura mala comederit, ad reliqua ſit avidior. Nunquam ſatia eſt, cui pro nihilo reputatus eſt Deus. De genere maledictionum eſt fames, quas per Moſen derelinquenti eum populo Dominus repromiſit. Dicit enim ſcriptura: Mittet Dominus fu-Deut.28.
per te famem, & ſuriem & increpationem in omnia opera tua, quæ facies, donec conterat te, & perdat velociter, propter adinventiones tuas peſſimas, in quibus reliquiſti me, ut cauſa ſuum effectum præcedat, culpa ſupplicium. Non eſt adinventionis divinæ, quod relinquamus Deum, nos adinvenimus hujus viam erroris. Non eſt divinæ doctrinæ, quod recedamus ab eo, nos adinvenimus interna mala. Cauſam reſeſſus non dedit omnipotens, nos adinvenimus deviationis cauſam. Non cogit recedere, qui ſuniculis amoris omnea ad ſe trahit. Næmini dixit, de domo ſubtrahere pedem, ſatiatus ſum, odio te, nemini ſcandalum diſplicitiæ præparavit, tua ſuit adinvention, ut abiret in regionem longinquam. Non adinvenit mala Deus, qui bonus bona cuncta creavit. Adinventiones ma-
lorum

lorum pessimæ hominum sunt, in quibus relinquimus Deum, propter quod super relinquentes fames iuste dimittitur divinatorum eloquiorum, quorum abundans sapor est super mel & favum. Et esurienti patitur qui recessit à pane vitali, arescit in siti, qui fontem aquæ relinquit, ut dissolvatur necesse est profugus à virtute, ut conficiatur inedia, ratio sana docet. Alienus ab illo, sine quo omnis est ille malè peregre, non solum extra se, sed etiam in se increpanem suscipiat à ratione arguente, conscientia torquente, quoniam omnia opera mala sunt, quæ summi Dei legem effugiunt, ut tam diu afficiantur cruciatibus his peccatores, donec convertantur vel perdantur cum demonibus veluciter desuper terram, nisi conversi ad Dominum resipiscant. Et peccatores famem patiuntur ut canes, nec saturantur, dum mundi civitatem circumeunt, nisi ad Dominum Deum revertantur, unde exierunt. Sed hic malè peregre malorum typum in omnibus seculum portans, ad mala specialia se constrinxit. *Adhæsit profecto uni civium illius regionis umbrosæ, aliquo peccato speciali se ligatione seu delectatione ligavit in foedere.* Non enim quis sufficit omnia mala in eodem instanti atque actu peragere. Necnon & sæpe videmus, quod huic hoc vitium, illi verò aliud magis in placito est, cum quo est fabulatio sua, & tota complacencia sensualis, etiam si interdum cetera mala prætermittat. Seu forte aliquis dæmon accipit in eum distræbilibus potestatem, qui misit eum in villam ad pascendum porcos. In villa rustici sunt, in civitate urbani. Merito namque efficitur rusticus, qui dimittit urbanitatem cœlestem, quam virtus & gratia darent. Et pascit porcos. In rusticitate sensus emittit, & voluitur cœno vitiorum, fetorem ostendens etiam ad coævus, ut conversatio sit horrida rationi, humanis infesta aspectibus. Urbanum facit ad cœlestia hominem Deus pater, vitium verò facit cum omnibus odiosum. *Et cupiebat implere ventrem de cibo porcino.* Credit sæpe peccator se contentum fieri ex corruptis, & animam incorpoream corporalibus adimplere, sed negat natura spiritualia corporalibus, & corporalia spiritualibus posse repleri, ac per hoc nunquam creaturis replebitur anima, quæ creatoris est capax, quo non plena, aut in esurie, aut semper erit in pœna. *Et nemo illi dabit, quia vacuum per vacuum natura non implet, & sibi insufficiens nemini satis erit.* Ecce duos malè peregre, utique in malo, & in aversione

concordes. Ille descendit à Jerusalem, iste recessit à patre. Ille in Jerecontinam defectionem, iste in regionem longinquam. Ille cecidit in latrones, iste in meretrices. Illum expoliaverunt, istius bona dissipaverunt. Ille perculit vulnèra, iste famem. Ille semivivus relictus, iste semper insaturatus. Sed istius reversionem velut magis insignem sedula mente tractemus. Revertitur malè peregre ad rationem, abundantiam paternæ memoratur domus, se perire cognoscit, deliberat reditum, disponit confiteri peccatum, & humiliat se appellans indignum, postulat gratiam supra condignum. Vide reversionis processum. Ille in se reversionem dixit ideo. Reversio ad reliqua. Quis autem est qui seipsum relinquit, aut quo pergeret, si semetipsum relinqueret? Quis modus longuendi? quæ loquendi ratio? Extra se iverat, qui ad se revertebatur, non corpus extra corpus, non animam extra animam, sed forte anima extra corpus. Nam Paulus Apostolus raptus, sive in corpore sive extra corpus anima peragrasset, se fateatur ignorare, attamen tempore raptus anima corpore non utebatur. Et legitimus ad se reversionem, & animam corporis usum resumpsisse. Petrus verò, cum per angelum educeretur de carcere, propter modum mirum videbatur sibi visum videre per somnium. Et in se reversus dixit, quod verè Deus miserat sibi angelum. Quo ergo iverat Petrus, quando est ad se reversus? Ipse verò ambulabat, & anima corporeis moribus utebatur. Sed talis loquendi modus magis innotebit experientia, quàm scriptura. Fit sæpe repente ex aliquo accidente tantus timor, ut anima plerumque alienetur à sensibus, non tamen relinquendo corpus. Ex nimio dolore corporis aut rei perditæ illud idem comperit evenire, necnon ex invalescente infirmitate. Ex amore nimio scio extasim fieri, ex contemplatione animas rapi, non revocatur in dubium, procuratione artificiosa pro incidendis ad sanitatem membris, ars ipsa demonstrat. Captus quidam me præsentè à iustitia meritò suspendendus, suspensione potionis cuiusdam intantum obstupuit, ut de carcere ut mortuus traheretur, & tali fallacia ut mortuus evasis mortem. Atterpus nimio somno, excepto quod calet, mortis habet imaginem. Et horum quilibet peracto termino, cum reincepit corpore atque sensibus uti, dicitur ad se reversionem. Sunt & alii modi, cum quis utitur sensibus, & à se dicitur recessisse, aut cum fortiter agitur ab ira, aut cum nimio

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 577

nimio vino madet, seu defossa ratione non sequitur, quod veritas jubet, aut sequitur, quod ipsa condemnat, sive arreptus à demone, verbo, moribus aut actibus quod hominis est excedit, aut amens factus se in suis gestibus non cognoscit. Ac per hoc quamvis ex omnibus modis ad peccatorem possit similitudo deduci, ex tribus tantum posterioribus malè peregre, aut peccatorem ad se dico reversum. Nam defodit rationem, nec veritati obedit, qui recidit à Deo, & malorum efficitur auctor, & sgitatur à demone, & velut non mente sanus insana complectitur, à quibus recedens, ad se reversus dicitur. Juxta quas sententias per Isaiam Dominus dicit: Redite prævaricatores ad cor, recordamini prioris sæculi. *Kedit ad cor, qui per compunctionem malè actorum in seipso reviviscit, & discutit conscientiam suam, qui propria voluntate sua, atque perverbia recessit à Deo, & pœnam, quam iustè meretur, agnovit. Kedit ad cor, qui benignitatem expectantis atque miserantis alpegit, ac videt se servisse scortis iniquis. Kedit ad cor, qui jugum diaboli excussit à collo. Kedit ad cor, qui peccatorum evasit tenebras, & menti veritas interluceat. Et prioris sæculi recordatur, qui perfectè dolet de bono innocentis, quod amisit, & cognovit, quàm bonum ei fuerat in Dei voluntate inculpate manifeste, quàm jucundum habuisse consortia cum electis, & omnium participium tenuisse bonorum. Et irremediabilis est calamitas fuisse imperatoris amicum, ad inimicitias devolutum, nisi fiat regressus in idem. Inconsolabilis debet esse tristitia ei, qui sæculum habuit inculpatum, sed cavernam peccatorum inhabitat. Sed recordetur prioris sæculi quisque delinquens, non ut steriliter doleat, sed ut nitatur in id regredi, unde malè corruerat. Et quamvis nequit fieri, quòd peccator non fuerit, qui peccavit, tamen voluntatem recuperet innocentè, qui nocentem habere voluit actionem. Igitur revocetur ad cor, & prioris sæculi recordetur, qui se deliquisse fatetur. In corde ratio viget, & omnis virtus solidè perceptibilis intellectu, corque petit à nobis, qui omnium gubernacula tenet; Fili da mihi cor tuum.* Cordi loquitur, *Osee 2.* Osee dicit: Ducam eam in solitudinem, & loquar ad cor ejus. Et alibi: Loquimini ad cor Jerusalem, & advocate eam. Proinde non recedere à corde, dominium est virtutis. Ad cor citò redire, virtutis est probitas. Qui non recessit à corde, semper fuit in Dei regno. Ipse Sal-

vator dicit: Regnum Dei intra vos est, *Lucæ 17.* Reversus ad cor regnum perditum reaccepit, imò violentavit illud, quia regnum Dei vim patitur, quod intelligitur de intellectu, morali atque cœlesti. In corde manens non perpetravit ineptum, egrediens fecit utique mala, reversus apertavit se virtutibus. Non egressus à corde permanit monas ad monadem, egressus multiplicavit seipsum, regressus congregavit dispersa. In seipso manens ubi veritas lucet, contemplit judicia, egressus foras ubi opinio fulget, variavit mores, introgressus differentiam veritatis & opinionis agnovit. Qui intra se didicit commorari, totus est suus, palans homo mendicus est. Si quis est tam constans atque relictans, ut ad tot voces extra vocantes non egrediatur, laudare utique, si invenirem. Sed citò ad telum revertere, ut dicas cum malo peregre: *In se reversus, dixit: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, & ego hic fame pereor.* Abundantia est in domo Dei omnium bonorum, visibilibus & invisibilibus, temporalibus & æternorum, & omnibus sibi servientibus temporalium ministrat, & æternam repromittit annonam. Quia, ut dicit Apostolus: Potens est autem omnem gratiam abundare facere in vobis. Et ego hic fame pereor. Non miretis, à Divino & virtutum horreo recessisti. Sed ubi eras famus? Hic scilicet in regione longinqua, & in rustica villa, ubi civitas Dei præsentis, non futuræ exuberant bona. Tempore septennalis famis alimenta erant in Ægypto, Joseph vero distributor erat, salvatorque mundi appellabatur. Patriarcha Jacob, & tota cognatio, ejus descendentes in Ægyptum prope horrea manere volentes, ne fame perirent. Revertaris tu ad domum creatoris tui, quæ sancta Ecclesia est, si non vis fame perire. Dic ergo: *Surgam.* Igitur cecidisti. *Ibo.* Profecto recesseras. *Ad patrem meum,* quia jam servus factus eras peccati, Christo dicente: Qui facit peccatum, servus est peccati. Et Petrus in canonica sua dicit: A quo quis devictus est, huic servus additus est. *Dicam illi: Pater, peccavi in coram te.* Quis peccat in coram? Qui propter terram ipsum contemnit. Peccatum est utique grave, imò nostræ malitiæ tota moles, cœlestia contemnere, stercora amplexari. Coram Deo peccat, qui desuper ipso spectante, cujus insopitum oculum & omnia penetrantem nemo valet effugere, neque devitare judicium, à peccando ejus timore non sistitur. Gravidus esset disciplina

Isaïæ 40.

Prov. 23.

Osee 2.

Isaïæ 40.

2. Cor. 9.

Joan. 8.
2. Petri 2.

D d d d

mul-

B. Sin. de Cassia Com. in IV. Evang.

Psal. 65.

multandus, qui etiam in absentia contra leges faceret augustinorum, sed capitalem omnino deberet subire sententiam, praesentem contemnens in suis legibus regiam majestatem. Narrare disponit peccata, quae fecerat, ut ex misericordia justificaretur, quia coram Deo peccaverat, ipsum nos ubique videntem in suis legibus parvipendens. Sed haec est hominum delinquendum nefanda perversitas, ut in malefactis omnino vitare velint humanum aspectum, cum nullatenus possint vitare divinum. O si dispositus ad prohibitum diceret cum David: Providebam Dominum in conspectu meo semper, & se videri ad desuper inspectore continuo imaginaretur, proculdubio frangeretur, ne curreret in voragine peccatorum. Profitetur se indignum amplius tanti patris filium nominari, mercenariorum numero se conscripsit. In lege Moysi filius contumax obreuebatur lapidibus, in lege augustinorum privatur hereditate, in lege morali patre bono indignus est filius malus. Unde ergo benigno ingratus, pio impius, sapientia stultus? Nobili vero patre indignus est filius immorigeratus, ac patre abundante & ordinate vivente indignus est filius prodigus. In lege vero gratiae alia nos sententia premit, Accipimus enim potestatem filios Dei fieri non per naturam, sed per adoptionem & gratiam, cuius alma paternitate filius indignus efficitur, qui omnium peccatorum patrem in suis legibus diabolum aut primum parentem Adam in sua obedientia imitatur. Filius vero verus, atque legitimus educatus legitime, patri non intulit aliquando querelam, malus vero contrariam fecit. Sed nobilitate deposita filiali appellat ad mercenariorum legem, ut ex distinctione notemus, qui sunt filii, atque mercenarii. Quantum mihi Dominus administrat, filios intelligo, qui non offenderunt Deum, & vixerunt secundum ejus sanctissimas leges, mercenarios vero abundantes panis in domo magnifica sancta Dei appello omnes peccatores conversos, resipiscentes à malis, ad domum paternam atque divinam humiliter revertentes, agentes poenitentiam, corde compunctos, vulnere proclivum ferentes praevirecundia, quia Domino peccaverunt, desudantes in operibus iustis, tundentes pectora, lachrymis non parentes. Nec eos mercenarios dixerim, quia superna captare concertant, sed pro eo, quod aliquando temporalem stipem atque mercedem in malis actibus quaesierunt. Merces namque à qua mercenarius dicitur, in omni lingua Hebraea, Graeca & Latina, rem quam quis servien-

do meretur, perfunctoriam atque temporalem signat. Nam qui pro aeterna gloria servit, mercenarius dici non potest, cum ex merito alicuius laboris nemini debeat, sed divina misericordia beaticandis conceditur. Igitur mercenarii domus Dei dicuntur, qui mercedem temporalem interduum sectati sunt, divinam gloriam contemnentes. Sed reverfi sunt in domum paternam, peccatorum labe satiati, malorum mola contriti, Domino servientes, abundantes panibus divinatorum verborum, atque promissionum confortantibus hominum corda, ne veterum consilii delictorum praemia divina desperent. Cum Patet misericordiarum, & totius consolationis Deus paratus sit indulgentiam praestare petentibus, ac in suis promissionibus debitor fieri non merentibus. Igitur peccator reversurus ad Deum omnium pium patrem, argumenta per simile pro sua parte conquirat, dicens: Quanti mercenarii abundant panibus in domo largissimi atque benignissimi patris nostri, quantis scilicet peccatoribus conversis ipse pepercit, & mentiam suae bonitatis apposuit. Quot & quanti aut quales peccatores suorum delictorum sunt veniam consecuti, quot miseri misericordiam receperunt, quot profugi, cum reverfi fuerunt, recepti. Quem exclusit misericordia Dei? quem repellit benignitas ejus, cui nutrimentum gratiae negavit largitas ejus? Veniat in memoriam peccatoribus, quod ipse Salvator docuit, sub pollicitatione firmavit, dicens: Petite, & accipietis: quaeque, & invenietis: pulsate, & aperietur vobis. Nam qui quaerit, invenit: qui petit, accipit: & pulsanti aperietur. Et qui petit panem misericordiae, non accipiet lapidem iustitiae. Et qui petit ovum spei, non accipiet scorionem deceptionis in fine. Qui petit piscem fructum ex inundatione lachrymarum, non accipiet serpentem diabolum aridum & tortuosum. Quot sunt verba Dei sonantia misericordiam & benignam receptionem in Scriptura, voluminem magnum ipsa declarata perficerent. Sed paucis verbis Dominus per Isaiam omnibus peccatoribus praestat audaciam revertendi sub sponse fide miserendi: Derelinquat impius viam suam, scilicet male peregrinationis in regionem longinquam, & vir iniquus cogitationes suas, & revertatur ad Dominum, & miserebitur ejus, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Et per Jeremiam de praevincatrice synagoga fipem anima dicitur: Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen revertere ad me, & ego suscipiam te. Post omnem vero deliberationem deliberata perfecit: Et /
gms

Lucas 11.
Math. 6.

Isaia 3.

Jerem. 3.

gens venit ad patrem, qui benignus prevenit eum à longe, ne iterum diabolica impedimenta sentiret, & mundi blandimenta deluderet. Nam nisi gratia Dei praeveniret, animus non moveretur in bonum; nisi comitaretur in melius, non proficeret, nisi obviam ad subsidium haberemus, regressus sequeretur ad solita. Et proinde Pater misericordia motus occurrat filio de larvali peregrinatione redeunti. Et amplexatur collum fidei, quo totum corpus, quod est Ecclesia, Christo capiti copulatur.

Cant. 1.

De quo in Cantica canticorum ad Ecclesiam per Spiritum Sanctum dicitur: Collum tuum sicut monilia. Fides scilicet est, & esse debet ex bonis operibus, tanquam ex margaritis ornata. Et ibidem dicitur: Sicut turris David collum tuum, quae edificata est cum propugnaculis. Mille chypei pendens ex ea, & omnis armatura fortium.

Cant. 4.

Cant. 7.

Et iterum: Collum tuum sicut turris eburnea. Verè fides collo, collum turri simile dicitur, ut & fides ad similitudinem turris esse dicatur. Aedificatur turris ad prospectandum à longe, atque quantum potest, rectitudine in altum erigitur, ut quae de planitie atque subiectis domibus non videretur, de altitudine turris videantur. Nam neque de planitie naturali, neque de ratione alicuius artis videntur, quae de culmine fidei conspiciuntur. Videt ergo fides, quae infinitis & invisibilibus spaciis distat à natura. Quae si praesentem vellem disserere, oporteret Dei omnipotentis, & Christi filii ejus recensere mysteria. Nec non ad tutamentum turris aedificari cognoscitur. Ad tutamentum omnium nostrum Christus fidei aedificium fecit, sub quo non lapides; non ligna, non aurum, non argentum, non homines, non angelos, sed seipsum fundamentum jecit, dicente Apostolo: Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id, quod posuit, quod est Christus Iesus. Quae cum propugnaculis aedificata dicitur. Propugnacula namque sunt, quae prociis hostibus insistentibus reddunt vicem, & prociis obstitunt armis, pro quanto desuper projicitur prohibens. Et saepe fit, & aggrediendi experientia clamat, quod postea de propugnaculis materialiter usque ad hostes perveniunt, sed quae hostes materialiter jacent, propugnacula non attingunt. Quamvis in arte propugnandi multa insidiola sagacitas humana reperit, ut setiae, aut decipia, quod propugnat, sed fidei fundamentum gratias referamus, super quod erectum aedificium inexpugnabile semper manet. Longè sistit fides suis propugnaculis omnes sibi adversos, aut cogitantes in vanum, quorumlibet inferentes insultum, ut nec qui venit ab oriente natura

1. Cor. 3.

rationibus naturalibus circumfusus, nec qui ab occidente peccatorum insilivit, nec qui ab aequilone idololatricae idolis sociatus, ad propugnandum accessit, nec qui ab austro haereticarum doctrinae de insidiis profuivit, appropinquare poterunt, nec fidei nostrae inferre iacturam, propugnaculis desuper jacentibus altissima verba Dei, omnibus omnimode resistentia, secundum beneplacitum dei. Quorum circa mille chypei pendunt ex ea, scilicet innumerabilis martyrum multitudo, qui susceperunt saevos ictus tyrannicos, qui si corpore, mente tamen nunquam fracti sunt, qui nos muniant, qui pro fide inconcussa tenenda tam viriliter certaverunt. Et pendet in ea omnis armatura fortium, scilicet veteris testamenti & novi omnium sanctorum patrum. Et dicitur turris eburnea nostrae fidei collum, omnem novam castitatem insinuans, & omnem antiquam pulchritudinem praestitens, quam amplexatur pater in peccatore humili remeantem, necnon & osculari eam, se reconciliari demonstrans, dilectionis porrigit signum, pacis irrogat instrumentum, indulgentiae foras praestat, charitatis donans officium, & de renovatione amicitiae atque firmatione praefert insigne chirographum. Post concordiam & pacem ad Dominum nostrum Deum reconvertus est malè peregre, per sequentia, qualis debeat esse via describitur. Jubetur indui stola primae, ut in perditam innocentiam animo & opere semper aspires, quam quamvis recuperare non possit, quod non fuerit nocens post actionem ad Deum animo & opere semper nitatur permanere innocens. Non enim dubitatur ibi esse innocentia, ubi malè agendi nullus suspirat affectus, & pro posse devitatur omnis malus affectus. Et amicus datur in manu, in memoriam receptorum, necnon ad considerationem omnium indultorum, ut cum gaudio in bonis operibus semper fervere faciat, quem ingratitudo ad tanta mala protraxit iniquitas. In anulis autem saepe confuevit lapis aliquis pretiosus includi, aut ut delesteret aspicies, aut propter insignem virtutem. In nostris operibus semper inclusus est Christus, cujus fidelis aspectus animam deleclando demulcet, ut amplius operari semper ipsam delecler, & insigne virtutis fulgeat, ut si non custodier, nemo sit, qui ab adversariis proteget. Et calciamenta dantur pedibus, quae pedum sunt munimenta. Sunt etenim pedes, affectus & intellectus, quibus per hystolen & diastolen invisibiliter veluti visibiliter ambu-

iamus. Nam stante sæpe affectu perambulat intellectus, ut aliquid bonum inveniat & inventum renuntiat, & ipso quiescente affectus movetur & amat, quos morticinis pellibus oportet esse munitos, ne pro vero falso recipiat intellectus, aut malo pro bono noliter ligetur affectus. Inevitabilis enim mors confuevit suis à viventibus detractis pellibus homines per suæ inevitabilis communis terrorem. Et ipsa quidem mortis memoria fortibus nostræ mentis affixa, retroversionem à malo sæpe in animo facit, ac per hoc sæpe verteretur in semper, si à mente fieret invisibilis ipsa consideratio mortis. Nempe sine cunctatione intellectum, affectum & effectum incessanter ineffabilis mortis meditatio colaphizat, nec permittit aliquem prolabi ad vanum, post cuius abolitionem ætiam nullum potest esse remedium, pro quo male peregre, iam bene peregre factò, vitulus in mensa convivii apponitur saginatus. Vitulus saginatus est corpus Christi, cui nullus potest fieri præ dulcedine arque nobilitate comparatio super terram omnem pinguedinis gratiam secum habens. Et duo audienda dantur in suribus ejus, symphonia & chorus, ut in Ecclesia Dei sciat esse concordiam hominū, legum, fidei, morum & scripturarum, & quod ad discordiam pertinet, de domo Dei non est, etiam si undique ab omnibus diceretur, est. Ac etiam pergentem in circuitu chorū oportet audire resonantem in vocibus dominicæ cantilenæ, Chorus enim est hominum in modum coronæ unus ad alterum conferta manus pergentium arque cantantium, ad sonitum alicuius instrumenti de genere musicorum. Nequaquam autem in choro principium & finis discernitur, sic etenim Ecclesiæ convenit intelligere cursum, quod erunt primi novissimi, & novissimi primi, & pergere debemus, arque cantare ad sonitum fidei & irreprehensibilium scripturarum, affigere mentem divinæ bonitatis operibus, quod intantum sua benignitate pervenit, ut ante inclinaretur in filium, & passionis reconciliationis ostenderet, quoniam totum posset complere conceptum, aut quàm formaret in animo verbum. Sic quia indefectibilis pater misericordiarum & totius consolationis Deus, omnibus ad se reverentibus semper meliora exhibet, quam rogatus, & tam excedentia sensum, qualia qui suscipit, ante non fuerat suspicatus. Sed talia datus domorum misericordiarum adscribimus, ad merum verò institutionem talia præpositivam habemus innocentiam,

ad quam tota nostra debet niti affectio. Quia quis ascendet in montem Domini? Psal. 23. aut quis stabit in loco sancto? Innocens manibus & mundo corde. Bonorum operum jugi actioni annulus gratitudinis decet intendere, memoriam exitum ultimi finis morticina calceamenta demonstrant. Saginatus autem vitulus sacramentaliter vivere docet, non solum pro eo, quodd sumi à fidelibus debet, sed quia nisi alia sacramenta purgantia præcedant, quamvis non omnia, sumi non iuste potest. Symphonia scripturarum te regulet, ut juxta sua gradiaris decreta, & quicquid est ab ipsa seorsum noveris esse perversum. Chorus militantis Ecclesiæ nimio contemplare intuitu, qui circa Christum in medio existentem, psallentemque cithara tenet corporis pro nobis in cruce pendentis, & plechris ferreris resonantem cuius modulatione passionum omnis anima se coarctet, necnon & triumphantis Ecclesiæ chorum altiori contemplatione conspiciat, ubi nulla est diversitas voluntatum. Habeo duos male peregre, in quibus processum, imo egressum peccatoris à Deo, atque regressum in Evangelica scriptura vidisti, aliam verò deviam scilicet Magdalenam vias peccatorum, & omnium vitiatorum abrupta petentem, subjugalem factam septem demoniorum, revertentem ad eum, qui sensu invisibili animas trahit, & modum reversionis ejus sedulo videamus. Mora igitur ad celestis doctoris verbum suum peccatorum male contrita, liquefacta dulcedine Christi, tracta decore conversationis, fides in animo de benignitate ipsius, sperare remissionem peccatorum ejus, incensa igne charitatis illius, oportunitatem perveniendi studio impigro quærebat. At ubi tempus & locus, & quaesitus Christus conveniunt, quaerens invisibiliter tracta, non sono vocis, sed mente vocata venit. Stetit retrò secus pedes Domini, sequelam promittens vestigiorum ejus, quæ per leges peccati antecesserat leges ejus, Præit omnis peccator Deum in suis legibus, non sequitur, nam si sequeretur non fieret de numero peccatorum. Stet ante Deum per superbiam erectus in animo qui deliquit, & velut inimicus adversatur moribus, & verbis contradicit in facie, qui male loquitur aut agit. Primum igitur revertens à devio iniquitatis iter retrò, nec prorsus in faciem, quem peccatorum verecundis premit, quo usque ab eo, qui habet indulgere, præstetur audacia. Siet post tergum, qui faciem contempsit omnium gratiarum. Respiciat ergo, qui

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 581

qui ad faciem divinam sua terga converterit, de quibus propheta dicit: **Jerem. 2.** Ex converterent ad me tergum, & non faciem. Stant à tergo, qui faciem omnia videntem atque scientem velut cæcam & sciolum contempserunt. Unde Propheta: Dixerunt scilicet contemptores, quis videt nos, aut quis novit nos? Et alius Propheta de peccatoribus Dei scientiam contemnentibus, dicit: Et dixerunt. Quomodo scit Deus, essi est scientia in excelsis? Stemus post tergum Domini quotquot errare nolumus, & Domini misericordiam præstolemur. Stabat populus Dei, & respiciebat tergum Moyfi, quousque tabernaculum egrederetur. Quousque indulgentiam habuerimus peccatorum, divinam faciem videre non queramus, sed requiramus cum Plalmista in futuro aspicere faculo. Ajebar enim: Faciem tuam Domine requiram. Sed bonum est videre faciem Dei, scilicet habere notitiam divinorum, quam ipse petebat: Ostende faciem tuam, & salvi erimus. Christus est enim ista facies, qui totus est facies, notitiam & sapientiam omnium habens, ad quam paterno facto respectu consequamur indulgentiam peccatorum. Quod & David petebat: Respice in faciem Christi tui. Sed terga petamus adhuc, nec recedamus; nam non sine damnationis periculo receditur à tergo Dei. Et Samuel post peccatum grande ad populum orationem ejus petentem pro indulgentia ne moreretur, dixit: Verumtamen nolite recedere à tergo Dei, & servite illi in toto corde. Aspicimus Domini tergum, quia ipse post tergum suum projecit omnia peccata nostra. Qui verò in veritate tergum Domini aspexerunt, suorum cognoverunt ex Domini patris magnitudinem peccatorum. Crucem enim Christus portavit à tergo, ubi sunt projecta, imò dejecta peccata. Stemus à tergo passionem crucis ejus imitantes, quia si socii fuerimus passionum, erimus & consolationum participes. Et unde mala proveniunt? Isaïas dicit: Peccare & mentiri contra Dominum, & averſi sumus, ne iremus post tergum Dei nostri. Non recedamus à dorſo, super quod ab initio mundi fabricaverunt & fabricant & fabricabunt quomodolibet peccatores. Videamus sanctum dorsum Domini nostri Jesu Christi, inspicimus sarcinam putridam peccatorum, magis horrendam quam humanorum stercoreum, quam super dorsum ejus imposuimus, nec ponere delinquendo cessamus. Profunda sunt ista, que tractanda suscepimus, sed non recedamus à tergo. Ipse præt nos quotquot sumus peccatores novi testamenti & vitæ

secutus eos, qui præcesserunt in veteri, sed omnium à tergo sunt purgata & deleta peccata per crucem. Nec solum à tergo Christi, sed ab aliorum sanctorum præcedentium tergo non recedamus. Etenim Ruth spicas legebat post terga metentium, & nos peccatores post Apostolos & Martyres legamus reliquias sanctorum morum & passionum. Non igitur sine magno morum documento stetit retrò ista peccatrix, non erecta cervice, sed Christi pedibus inclinata & provoluta, ut ipsorum non errantium sequelam spondeat, quæ in suis incedens à via veritatis erravit, duces invisibiles plures sequens ad inferna ducentes, reconversa sequatur unum ad superna ferentem. Offert lachrymas præ dolore, atque in tantum bulliendo exuberant, ut etiam pedes lavet Domini Salvatoris. Exprimunt lachrymæ sæpe conceptum dolorem in animo, & contritum mentem demonstrant. Arma sunt misericordiarum, ad quæ semper potest recurrere, qui ab aliquo merore contrahitur. Orphani & pupilli & viduæ desolatz ipsarum habent refugium. Placationes sunt sine voce, testes sine verbo, indices sine digito, clamor à silentio, victoria sine ferro, terror demonem sine sonitu, oblationes sine ritu, pullatio sine strepitu, aqua decoctionis cordis, aqua salens in viam æternam, mare submergens Ægyptios insequentes, aqua sapientie salutaris, sustinencia super terram infructiferam nostræ carnis, & super gramina operum nostrorum stillic cadentes, liquores sunt rationalis arboris, molliſſis cibis & potus, ut miranda omnimodè sit, cur sletus dulcis sit miseris, balnea sunt secum lata in refrigerium æstuat, & in vulnerati atque plagati remedium. Hoc funditur ad Salvatoris pedes in ablutionem veterum delictorum, aut in bonorum agendorum fervorem. Lavantur his lachrymis pedes Domini velut ex aquis ferveſcentia ex charitatis igne. quam invisibiliter in corde accendat herus, qui lavabat; qui etiam educebat paulatim de fontibus oculorum provolutæ suis pedibus peccatricis & iterum caleſcebant, cum tangerent humanum ignem. Et magis ac magis fluebant uberius, cum liqueſcebat eorū coagulatum ex igne intus, & extra incedente suaviter, nec inferente poenalem, sed delectabilem ulſionem. Et qui vocaverat, utque traxerat more magnetis invisibili tractu, magis delectabatur in eis, quam in abundanti convivio Pharisei. Fluebant lachrymæ, nec cessabant, donec ab eodem igne sicarentur, qui cordis sui glaciem in fluxibilem aquam resolverat. Loti sunt

Ruth. 1.

sunt igitur ex lachrymis pedes Domini, quibus venit ad humanas hominum mentes, & facta est in eis quadam absterfio pulveris nostrorum innumerabilium peccatorum, ut qui veras lachrymas fundit, agnoscat sua delicta lavari & mundari à maculis iniquitatis harentis. Silitur profluvium lachrymarum dispensatione lavati, & ad aliam actionem virtutis spiritu docta confurgit. Discriminat capillos capitis sui, & plicatam cesariem supra pedes expandit, ut abstergat pedes, quos lavat lachrymis. Poterat hæc sibi providisse de peditergio, sicut de unguento providit. Poterat hæc mulier ab adstantibus peditergium petere, sed detinebatur à dulcedine pedum, super quibus tota mola corporis firmabatur, nec patiebatur ad modicum sequestrari à pedibus, donec iussu Domini dimitteretur in pace, non enim volebat vacare ad verbum propter carosissimum Verbum. Damnum sibi æstimabat solùm erexisse cervicem. Poterat hæc mulier velamento aut capitis viata pedes abstergere Domini, sed qui docet hominem scientiam, & ad veniendum lavandumque docuit, & vocavit eum abique verbo, instruit, ut insolitum peditergium inveniret, quod ipsa secum ferebat in sui remedium, & in doctrinam atque exemplum omnium peccatorum. Capilli sunt capitis, & eum sunt de corpore atque in corpore, corporis non sentiunt passionem, & sine dolore ipsorum inciduntur, quod aliis membris corporis non dolere ab ipsa natura negatur. Caput cujuslibet meus est, cujus capillos impassibilitates intelligo, ad quas anima peccatrix pacto se ligavit, ne iterum subjiciatur passionibus variis turpantibus animam, & corpori adiacentibus notam. Expediit enim omnino impassibilem fieri ad vitia concertantia in agone nobiscum, ne animo & corpore passibiliter, quamvis ad passionem temptationum ferre non possit esse remedium, sed non dubitet, qui tentatur, si passibiliter non succumbit. O! utinam mihi adhaesisset tale peditergium, præferrem certe illud omnibus lineaminibus, quæ ab initio mundi ex arte humana manus potuit operari. Non quiescit animus, quem exagitat Spiritus sanctus, & nova operatur, qui nova suscipit in doctrina. Stat ad pedes peccatrix, & non cogitat de recessu, nec sibi adest de convivio ulla cura, convivantes non aspicit, neque cogitat, neque appositas intuetur dapes, suis intendit officis, præpediri non vult, nec alios ipsa præpedit. Et sicut suscipit ad hos pedes mente doctrinam, novum resurgit in opus, ruit in oscula pedum, & premit duo labia super pedes,

superius & inferius æquè stantes. Duo nempe labia os hominis claudunt, ut interdum verba non exeant, interdum dentes abscondant, interdum fetorem oris prohibeant exire. Claudantur labia, ne secundum Apostoli prohibitionem malum verbum ex ore nostro exeat. Inquit enim: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et alia Scriptura dicit: Beatus, qui non est lapsus verbo ex ore suo. Abscondunt sape labia dentes, ne loquantur inaniter sanctas meditationes, quibus omnia ruminat. De quibus dentibus Jacob dixit, cum benediceret Judam: Dentes ejus lacte candidiores. Opera enim perfecta naturam ossium habent in soliditate. Dentes autem ossa noscuntur esse. Meditationes sunt dentes, in quibus maxima sapientia est, ac acquiritur si non est. Ruminatur dentibus, quod capacitate à quibusdam bestis in ventrem trajicitur. Teritur dentibus, quod ad valetudinem naturæ percipitur. Et meditationibus revolvuntur audita, & conteruntur cuncta, quæ obesse aut prodesse noscuntur. Et hæc sapientia intima est, quam sapientes abscondunt. Inquit enim Salomon: Sapientes Prov. 10. abscondunt sapientiam. Prohibent sape labia fetores stomachi aut oris, cum multo se conjungunt, ut homo malum, quod in animo conceperat, non loquatur, ne malum ex locutione sortiantur effectum, aut aliis fectat per malum exemplum, secundum quam sententiam Psalmista dicit: Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum. Si quis loquitur malum, excepto qui ex charitate illud aut autoritate reprehendit, aut ipse vult facere, aut ad faciendum vult alios invitare. Si quis dolum loquitur, decipere, vult. Hæc enim oris nefandas officia pessimi sunt fetores. Sed videmus attentius, quæ sunt hæc labia peccatrix super pedes Domini pressa. Nam labia vocis & verbi exteriores sunt clausuræ, & magis apparentia instrumenta, ut si ad formandam vocem instrumenta cætera convenirent, labiis clausis non dearticularetur, aut distincta perciperetur auditu. Ipsa etiam suo tempore proferunt bona & expedientia monitus, & placenta ei, qui condidit atque aperiri permittit. Inter homines fulgebant prudentia, qui ratione novebat moderari. Scriptum est enim: Qui moderatur labia sua, Prov. 10. prudensissimus est, ne ab eis progrediantur indebita, neque congrua taceantur. Proinde alibi dicitur: Qui moderatur sermo- Prov. 17. nes suos, doctus & prudens est. Et idem: Vas pretiosum, labia scientia. Quæ Prov. 20. si secundum typum, quem hæc mulier gerit, Ecclesiæ de gentibus collecta, multa mon-

Ephes. 4.
Ecc. 14.

Gen. 49.

Prov. 10.
Psal. 32.

Prov. 10.
Prov. 17.
Prov. 20.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 583

monstrabant adumbrata mysterio. Si verò prout significat omnem animam peccatricem, in moribus consideranda non pauciora confurgunt. Amor & timor labia sunt animæ, unum superius, scilicet amor, timor labium inferius est. Quibus in veritate assistentibus animæ, si præparatur tota corporis valetudo, exaudiat à Domino.

1. Reg. 2. Scriptum est in regum volumine, quòd, cum Anna propter filium impetrandum, quia sterilis erat, supplex staret coram Hei, Præ amaritudine atque dolore non loquebatur verbum, sed tantum labia ejus movebantur, & de prole meruit à Domino exaudiri. Nec Magdalena legitur verba protulisse, sed labia timoris, atque amoris premebat in Domini pedes, & oculus loquebatur. De quibus in Job dicitur, quod in omnibus adversitatibus advenientibus non peccavit Job labiis suis, ut à Dei timore, atque amore recederet, ut amore, atque timore privatus contra Dominum aliquid loqueretur. Judith verò, cum caput esset præcisura temulento Principi Holoferni, stetit ante lectum, & orabat cum lachrymis, & labiarum motu silentio, ut effectum posset implere, quod voto quærebat. Ecce igitur labia Magdalene atque animæ peccatricis, amor videlicet, atque divinus timor. Sunt etiam duo labia, quibus Domini premendi sunt pedes, affectus bonus, & intellectus verus, de quibus in Job dicitur: Et labia tua replebuntur jubilo. Jubilo verò est ineffabilis mentis lætitia, quam lingua explicare non novit. Quo repletur affectus bonus, cum per gratiam & in gloriam ineffabilem recipit bonitatem, & intellectus verus fulgentissimum suscipit & inextinguibilem claritatem. Quos semper velut labia quædam aperiri à Domino postulabat

Job. 1. David, dicens: Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam, ut affectus ad bonum, & intellectus sit apertus ad verum, ex eis resonet laus divina in ore peccatorum omnium converforum atque iustorum. Necnon & activam vitam atque contemplativam duo labia, velut quoddam superius & inferius appellamus, de quibus Jesus filius Sirach dicit:

Judith. 13 In labiis sensati invenitur gratia. Tota namque gratia, qua grati reddamur Creatori, & accepti sumus in conspectu magnitudinis ejus, labium inferius activæ scilicet vitæ, & labium superius scilicet contemplativæ vitæ consistit, pro quibus sciendis atque tradendis effectus, omnis querenda est doctrina. Unde Proverbiator dicit

Job. 8. Appone cor tuum ad doctrinam meam, quæ pulchra erit tibi, cum servaveris eam in corde tuo, & redundabit in labiis tuis,

Plal. 10. Pulchra est enim omnis doctrina, maxime divina, cum præcipitur, pulchra & delectabilis est, cum in corde servatur. Sed hæc est tota doctrinæ utilitas, cum ad activam vitam, atque contemplativam agenda aptatur. Tunc enim redundat in labiis, cum quis sapienter actioni, & contemplationi intendit, de quibus ibidem dicitur: Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum, habebit amicum Regem. Labiorum enim gratia contemplativæ vitæ atque activæ, rationabilis executio dicitur, per quam Creatori omnium jungimur, & ad hæc duplicis vitæ labia pax æterna subsequetur, sicut per Isaiam dicitur: Creavi Isaiæ 17.

Ecd. 21. fructum laborum pacem. Rationem in virtutibus fundatam, & conversationem sanctis moribus fultam non immerito labia ista declarant, de quibus Salomon dicit: Labia mea detestabuntur impium. Nam fundata virtutibus ratio detestatur diabolum, & nulli malo, aut impio præstat assensum, & verbis semper arguit, quem impium esse cognoscit. Conversatio sancta non patitur cum impiis habere consocium. Quem enim novit ratio altissimo inimicum, conversatio non patitur nisi per violentiam, aut spe correctionis eum habere consocium. Verè igitur ista labia detestantur impium, quæ tam premuntur dulciter in pedibus super pium: Ecce pressa labia super Domini pedes, ecce labiorum osculum ad signum pacis inventum. Vide quanta secum labiorum osculum ferat, ut animæ peccatricis & Dei societate semper ferat. Quid enim sunt ista oscula, nisi passionibus ad Deum? quid est osculatio pedum Christi, nisi promissio imitationis vestigiorum ejus? quid est osculatio ista, nisi pax facta in humanitate degente, ambulante & laborante pro nobis? Sed alius male peregre in tollo fidei osculum accepit à patre, peccatrix hæc Domini pedes osculatur in fide. Ille parum loquitur, ista enim per impulsum loquitur osculum, quantum diligitur oscularis, & quantum dilectum habeat in anima impulsu, osculatus ostendit in membra corporis pressum. Et secundum quod unctio secundum Joannem in canonica sua docet de omnibus, hanc mulierem unctio intrinsecâ extrinsecus ungere docuit. Ideo ipsa unguento ungebat Domini pedes, & innovabat opera novi cultus, quia novum hominem noverat & variabat opera, ne velut otiosa pareretur ab ipso repulsam. Quia nec standum est otiose ante divinos pedes, qui non quieverunt in opere nostre salutis, sed per montes & planities, civitates & castella, per maria & deserta feceris discursum, donec configerentur in crucem,

Prov. 12. Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

Pro. 8.

ce, ad expectandum omnem peccatricem animam, redeuntem de latibulis & cavernis & viis & sepibus peccatorum, fundentes sanguinem in ablutionem animarum nostrarum, & in recompensationem & retributionem fularum lachrymarum atque fundendarum pro ipsius misericordia imploranda. Sed quod, aut quale fuerit istud unguentum, non audeo diffinire. Hoc tamen liniet unguentum, & quod noscitur rigidum, atque durum emollit. Multa ungebantur in veteri testamento, & Reges etiam profundeabantur unguento, antequam regnare cospicerent. Sed ne violentiam videar inferre Scripturæ, humiliter protestabor hoc unguentum fore intimam charitatem, iâ cordis alabastrum reconditam, effusam in pedes, in omnia illa, quæ divinè, atque humanè in nobis operatus est, ut totum amore effundat in eum, qui totum nobis se contulit in salutem. Melius autem dixerim, quia unguentum ex multis aromatibus conficitur, omnes interiores vires, memoriam, intelligentiam, voluntatem, & si quid potest esse invisibilis potentie atque virtutis, & omnem corporis aptitudinem, quasi aromata contrita per dispositionem ad conficiendum unum unguentum aptum solum divinis pedibus, atque mandatis, in omnem sequelam usque ad mortem, non ponendum pedibus Pharisæi, velut legem Moisaicam non dicere dignam huiusmodi sequelæ, quia nec ipsa ad perfectum quempiam suum duxit sequelam. Nec etiam effundendum super pedes Apostolorum, aut Discipulorum Christi. Neque ungendi Angelorum pedes, quos antiquus Abraham velut peregrinorum hospites in signum & figuram solum aqua perfudit. Ut dicere audeam, ne applicandum pedibus Virginis genetricis Dei, & Domini nostri Jēsu Christi Redemptoris omnium, in suis pedibus hoc unguento perunctori. Solus enim est Christus Deus, cui debetur omnis charitas, omnis gratiarum actio, omnis virtus, omnis honor, omnis gratia, omnis laus, omnis Dei benedictio, omnis timor, omnis subiectio, omnis obedientia usque ad mortem. Pro nullo decretum est mori, nisi propter Christum, aut propter eripiendas animas propter Christum. Soli enim Christo omnis honor & omnis gloria, & in omnibus & de omnibus & ab omnibus debetur in sæculorum sæcula. Ipse solus creavit & recreavit, salvavit atque redemit. Ipse solus beatificavit in superis, non alia creatura in Angelis & hominibus in esse producta. Si quid autem debemus Sanctis, propter ipsius participationem debemus. Mensuratur debemus

certa proportionem, ipsi autem sine mensura omnia debemus. Sed pro tanto sine mensura non est, quia quilibet creatura mensurata est, atque finita, & infinitos actus visibiles atque invisibiles habere nullo modo potest. Habes peccatricis unguentum, omnem videlicet amorem & bonorum omnium aggregationem, quasi unum unguentum effundendum totum, atque totaliter in dominicos sanctos pedes, ad sequelam irretroversibilem vestigiolorum ejus, ne in via iniquitatis ambulemus, atque ut non erremus in semitis veritatis, sed via regia gradiamur, non declinantes ad dexteram neque ad sinistram, donec perveniamus, quo ipse infallibilis doctor theoria & actu ducit, non viventes nobis, sed ei, qui pro nobis mortuus est, & resurrexit. Videmus deviam & subjugalem demoniorum septem exclusam à demoniorum imperio, absolutam à multitudine dominantium functorum, reverentiam sub pedibus Imperatoris divini, omnia præcipientis levia, iusta, honesta, utilia, non inultum, sed in commodum subjectorum. Nunc suscipientis benignitatem interiori oculo videamus. Trahitur ista invisibiliter à magnete divino. Invisibiliter suscipit per amorem in altitudine mentis suæ, ut quamvis pedibus corpore provoluta subiaceat, in Christi mente altissimam teneat sedem, imò crediderim Christi amorem ad ipsam proclivius inclinatam, quam ipsam pedibus Christi. Patitur tactum ejus, nec designatur peractam immunditiam ejus. Lavabat enim, cùm ipsa lavaret, opera verò ejus improprie invitanti, illam præferens convivio Pharisæi. Tuenatur eam à calumniis, & ibi, & deinceps ejus factus est advocatus adversus Simonem, sororem atque pessimum proditorum, contra eam officium judiciale submittens. Dimittit sibi peccata propter amorem, vocali confessione submissa. Ipse verò summus Sacerdos videbat interiora ejus, ipsa verò confessa fuit per lachrymas ejus. Sed non ita nunc, quod factum est tunc. Pronunciat sibi post amorem virtutem fidei ejus, cùm salvam factam dicit ex fide, atque ipsam dimittit in pace celebrata mirtica retro divinos pedes. Pax, in qua prævaricatorum dimittitur, anima est, ut ita de offensa consistat secura, ac si non fuisset culpa commissæ. Peritisset ad hanc peregrinationem insaufam typus perditæ ovis centesimæ, quæ, ut periret, errabat à numero centesimo, atque congregatione, quæ dicata erat Altissimo, & singularis vias incedens, ut lupis vespertinis paratior esset ad prædam, fugiens pastoris sibi ducatum & correctorem virginem,

atque canum latantium securam custodiam, cui pastor occurrit ante luporum incursum, & revocat in causas, Errat anima sæpe singulares atque infames peragras vias, & tanto, atque tam dulciter malorum errore detinetur, ut redire non possit, & nesciat, nisi revocetur, Errare à via veritatis penitus, est penitus à nobis per initium & processum, atque morari, quousque dies calamitatis adveniat, Redire autem penitus non ex nobis, nisi divinus pastor usque ad nos cum pastoralibus instrumentis revocaturus accedat, & imponat super humeros benignæ humanitatis, super quos propter hos portavit crucem. Prophetæ plures, magis verò fides Christiana huic adhipulatur sententiæ, Drachma decima perdita etiam typicè dicit peccatoris processum, quæ approbatæ vel reprobatæ ex materia, pondere, superscriptione atque figura. Et cum perditur, quatuor ista in illa perduntur. Anima materia neque bona neque mala est, si ex quo facta sit ipsa, conspicimus. Est enim ex nihilo & immaterialis, si ad elementa aut ad elementata componimus. Sed si ipsam consideramus, quid est. Bona & nobilis & incorruptibilis substantia est, quam substantiam non incongruè quandam bonam materiam dicimus, uniformibus virtutibus aptam. Pondus ejus est amor hominis atque subjectus. Figura divina similitudo atque imago, quas Creator sibi contulit, cum creavit. Supra scriptum aut circumscriptum mandatum, ne per creaturam à Creatore recederet, quæ perditur in pulvere terrenorum, & obvolvitur, & tegitur, ut non appareat, nisi diligenter questior cum lucerna veritatis, quæ menti non oculis lucet, inveniat, & inventam reponat in thesauros divinos, ut sit perfecta in decalogo preceptorum. In his duabus typicis locutionibus duas prævaricationes agnovimus, legis naturæ conditæ, atque scriptæ. In ove devia prævaricationem legis naturæ conditæ simplicis & inopportunitatē. In drachma verò hanc eandem & Moisaicæ legis maxime decalogi, propter numerum decimum, à quo perditæ fuerat. Tu qui legis, intellige. Habet ovis solum quam accepit existendo naturam, habet drachma naturam & artem. Prævaricatio fuit in ove usque ad Moysen, in his, qui malè fecerunt, prævaricatio in drachma usque ad finem sæculi. In drachma mercalli non mutata natura mutatur sæpe character atque figura, necnon & scriptura interdum dilatatur, & plus de superscriptione apponitur. Nam

additum in scriptura intellectualis drachmæ ad id, quod accepit tempore Moyse, in tempore Christi. In omnibus his solum est ipse, qui revocat, qui condidit, & salvare potest homines, propter homines in tempore factus homo. Deviauit quidem Petrus timore perterritus, & negavit eum, quem Dei Filium fuerat ante confessus, quem etiam non se negaturum fuerat paulo ante professus. Sed respectus à Domino per revocantem gratiam, per lachrymas cordis veram poenitentiam indicantes, quia flevit amarè, delevit peccatum, reconversus ad Dominum. Latro verò semper à via veritatis & à bonis moribus devius, ultimo morti vicinus, æternæ vitæ cognovit auctorem, & seipsum poenæ plechi dignum pro suis malefactis judicans, poenæ gehennalis evasit exitium. Et mente credens, ore verò pronuncians secum pendentem in simili tormento, disparti merito, Dominum universi, nec poenam credidit posse derogare majestati divinæ, quam in illa carne passæ per fidem firmiter esse cognovit, & fidei perspicuitate vidit in animo alterius ineffabilis regni habere dominia, quem juxta se propter terrenum regnum ab impio Præfide tam turpiter viderat judicatum. Et ejus se postulavit fieri per fidem in suo regno confortem, quem in horrendo patibulo habebat sine culpa participem. Ait enim: Memento mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Sed ad eum facta responsio magis demonstrat, quantum iste latro conversus in ultimis ipsi Domino adhærebat. Sanè in responsum accepit: Hodie mecum eris in paradiso. Quæ verba præsentis desertionis non sunt, in ordine alio exponenda succedunt, sed hic apposita sunt, ut in nullo quis præmia divina desperet, cum in omni loco, ætate & tempore ante vitæ terminum Dei misericordia & indulgentia sit parata, si per veram poenitentiam anima peccatoris fuerit preparata. Igitur habes peccatoris progressum, & ad Deum factum in veritate regressum, cujus traditus in Domino finem damus, addentes alium pro generalitate atque specialitate malorum, in quæ potest peccator peregrinari atque deluere, ut cautor fiat, qui cavere intendat, & aperire sciat, qui redire disposuit.

Eeee

Tra-

Tractatus de generalitate & specialitate malorum, in quæ potest peccator peregrinari.

Cap. XLI.

De corruptela peccati.

- H**onestas fidei Christianæ inhonesta pro posse devitatur, sed ordo requiritur, ut prius devitanda cognoscatur. Siquis quia honestam, & honore præditam creaturam diabolus est dehonestare conatus, & ab honore creationis in barathrum damnationis immergere, & corrumpere incorruptam, quia ipsam incorruptibilem præcognovit, quia seipsum nobilissimum factum per peccatum corripuit, idcirco de corruptela peccati libet doctrinam innectere, ut quod vitare debeat Christianus, agnoscat. Sed peccatum, licet multa nomina capiat, plures tamen malos sortitur effectus. Et si quis suam varietatem dinumerare voluerit, multiplicabuntur super maris arenam. Dicitur quandoque malum, iuxta illud, dum commendaretur Job, vir simplex & rectus, & timens Deum, & recedens à malo. Et in Proverbiis Salomonis: Timor Domini odit malum. Et alibi: Sapientia timet, & declinat à malo. Dicitur quandoque macula, quia imaginem Dei deformat. Sapientia refert: Beatus vir, qui inventus est sine macula. Et cum David quaereret, quis in monte viæ æternæ requiesceret, dicens: Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo? Respondit in seipso à Spiritu sancto accepti: Qui ingreditur sine macula, & operatur iustitiam. Dicitur etiam pollutio, & hoc quantum ad contagionem contrariam ex terrena delectatione. Unde Jeremias: A Prophetis Jerusalem egressa est pollutio super omnem terram. Dicitur etiam reatus, quoniam obligat ad eternam poenam. Quod noster Salvator ait in Evangelio: Qui dixit sibi suo fatore, reus erit gehennæ ignis. Dicitur quandoque culpa, & hoc prout respicit poenam. Unde Ezechiel: Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Dicitur delictum, & hoc secundum quod est recessus à dignitate gratiæ habite, quod fit, cum anima recedit, & derelinquit Deum. Unde Isaias Jerusalem improperat, dicens: Dereliquerunt Dominum. Et alibi: Qui dereliquerunt Dominum, consumuntur. Dicitur pravari-
- catio, & hoc in quantum mandatum Dei despiciunt. Sic & Psalmista deplorat: Vidi Psalm. 118. pravariantes, & tabescebam. Dicitur vitium in quantum est defectus naturalium bonorum, quia ex eo vitium est, quia interimit, quod in natura placet. Dicitur scelus, propter injuriam Dei magnam. Propter quod in Isaiâ ex persona patris de filio dicitur: Propter scelus populi mei Isaiâ 33. percussit eum. Hoc est, propter magnam Dei offensam & opprobrium meum magnam percussit filium meum. Vocatur actus, prout est illicitum personæ perpetrare. Unde in Ecclesiastico dicitur: De Eccle. 24. disti maculam in gloria tua. Vocatur crimen, prout est dignum accusatione & poena. Sic & Sapientia dicit: Pugnabit pro Sapient. 5. eo orbis terrarum. Nominatur peccatum, prout fit conversio ad bonum commutabile, cuius rei causa factor fit mutabilis. Threnorum: Peccatum peccavit Jerusa- Thren. 1. lem, propterea instabilis facta est. Vocatur poena, & hoc in quantum respicit primi hominis peccatum, in quo natura nostra corrupta fuit. Quocunque die comederis, &c. moriemini. Dicitur iniquitas, prout divinam iustitiam inæquat. Dicitur malitia, quia molitur contra Deum, seipsum & proximum. Sed quocunque modo nominetur, substantia caret, substantia non est, & inter creaturas nominari non potest, nec per se subsistere potest, sed est in bona, & ex bona natura, quam Deus creavit. Et si nulla bona natura creata esset, peccatum seu malum, ubi confisteret, non haberet, cum aliud non sit malum seu vitium, nisi quod est bonæ naturæ spirituali aut corporali adversum, & per seipsum non habeat esse positivum. Nam sicut abstinencia positivè nihil est, & ea tamen corpus languet, sic peccatum nihil est, & animæ bonum turpat, & corrumpit naturam per culpam, & gratia privat. Quid est cæcitas oculorum, nisi privato visus? Et mutitas quid aliud, quam privatio loquelæ? Surditas quid ponit in esse, nisi quia privat auditu? Quid ponit siccitatem, aut realiter efficit, nisi quia tollit vocem aut prohibet clamorem? Quid mors actualis habet existens, nisi quia vita priva-

vat? Quid enim aliud est malum, aut vitium corporis, nisi quia speciem & modum & ordinem in ipso corrumpit, minuit aut destruit? Quod si totaliter destruit, non habet, ubi ultra subsistat. Si minuit, quod remanet, dolet, dolendo testificatur, quòd bona natura est, quæ de malo, quod paritur, dolet, & quod malum nihil aliud est, nisi quod adversum naturam est, pugnant, aut destruat, ut quod vitata ex boni diminutione permaneat. Quid autem aliud est malum substantiæ spiritualis, nisi ut supra tactum est, corruptio speciei, modi & ordinis? Species verò in anima, quæ à peccato corrumpitur, est ipsa similitudo ad Deum. Facti enim sumus ad imaginem & similitudinem Dei, quam peccatum derurpat & dissimilem reddit. Modus autem ipsa est forma vivendi, & intelligendi, amandi, volendi, appetendi, recordandi, timendi, veniam sperandi, gaudendi, tristandi, dolendi, quam peccatum corrumpit, ut modus omnino non sit, quia modus ibi solus est, ubi neque plus, neque minus est. Sed peccatum in talibus animæ potentius & affectionibus ita modum & formam corrumpit, ut aut anima infra subsistat, aut omnino excedat. Ordo autem in anima est ipsa intentio ad finem. Nam omnis ordo causarum, actionum, voluntatum & intentionum tendit ad finem, finis verò cunctorum est Christus. Quem ordinem peccatum corrumpit, ut anima se non ordinet in affectionibus, atque operibus suis ad finem, unde beata sit, sed trahit deorsum ad creaturas per concupiscentiæ vitiosas, ut spreto incommutabili bono fructificando in ipso, & ex ipso, & per ipsum bonum, commutabile, atque corruptibile faciat finem suum. Sed, cum malum non habeat substantiam, neque possit per seipsum præterquam in aliqua bona natura subsistere, cum sit nihil, quomodo in id, quod est, & bonum est, prævaluit? Et cum creatura bona sit Deum habena intra se, non tamen inclusum, sed totam seipsam scientem, habens extra se, non tamen exclusum, sed totam seipsam protegentem, habens ipsum Deum infra se non deprellum, sed ipsam sustentantem, habens ipsum supra se, sed non elatum, sed ipsam providè gubernantem, unde ergo ad intrandum ad ipsam aditus malo patuit? Qua via venit, quomodo hic irrepit, per quam portam intravit? Unde dicit Scriptura: Vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Unde ergo malum, cum Dei factura non sit? Antiqua est questio ista, & in Evangelio renovata: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo, unde ergo habet zizania?

Ventilata sublelter à plerisque Doctoribus, quorum aliqui erraverunt à fide, dicentes Deum esse authorem mali, aliqui verò duo principia, unum mali, alterum boni, aliqui secundum fidem Catholicam sunt locuti, quam in omnibus premisimus & premittimus, quos in præsentì opere non sequamur, cum malum non habeat esse, præterquam in bono, non procedit, nisi à bono, & in omni genere causæ non habet veram causam. Nam, cum sit defectus, non habet causam efficientem, sed deficientem, quia peccatum facit deficere à Deo indeficienti, & rebus deficientibus adherere. Cum sit nihil, & privatio boni, non habet causam materialem, sed materiam corrumpentem. Cum sit formæ vivendi & formalis pulchritudinis destrutivum, non habet causam formalem, sed formam auferentem. Cum avertat à vero fine, non habet causam finalem debitam, sed penalem, finalisquæ naturæ bonæ non competentem, peccatrici verò convenientem. Igitur in omni genere causæ non habet debitam causam. Unde ergo venit? A propria voluntate creaturæ rationalis, in se, aut in aliquo corruptibili extra se, non in Deo delectantis. In se, ut in Angelo, quia extra se nihil, nisi Deus erat, in quo delectari posset secundum lux naturæ nobilitatem, sed à Deo averfus, ad seipsum conversus peccavit, de quo infra cum de Angelia locutio erit, fiet sermo prolixior. In homine verò in se primo, & extra se circa Deum, & præter Deum fuit, & est prohibita delectatio. Nam peccatum non est, nec esse potest ex aspectu malarum rerum, quia res male non sunt, cuncta bona fecit Deus, nec ex appetitu rerum bonarum, quia bonus est animus appetens, bonæ sunt res appetitæ, sed ex aversione à Deo & conversione ad creaturas per prohibita & illicitas delectationes. Erit igitur malum à mala voluntate, & voluntas mala non est ab alio, nisi à se ipsa. Et si dicatur, quòd diabolus in forma serpentis prævenit in primis parentibus voluntatem, ipse ab initio peccator & malus existens, voluntatem ergo primi peccatoris aut Angeli peccantis quis prævenit? Nullus. Sed à seipsa voluntas in Angelo, & in homine facta est mala. In Angelo, quoniam à nullo præventa, in homine, quia libera, nec à diabolo violentata, quamvis deceptioni ejus præstaret assensum, primum in seipsa, & à seipsa, & per seipsam decepta. Non est ergo peccatum à voluntate bona existente, sed à voluntate libertate arbitrii malè utente, qua contemnit omnimodum conditionem in præceptis suis, & ab ipso avertitur, qui est bonum summum, sum-

Eccce 2

mè

Gen. 1. 31

Math. 13

mè beatificare valens, & volens, & in eo noluit delectari, neque causas delectationis inquirere, ipsam existentem sempiternè velut non existentem relinquens, ad creaturam se convertens. In tali conversione creaturæ contempto, qui relictus injustè creaturam justè relinquit, unde peccatum seu malum aut quomodolibet nuncupatum ortum & principium habuit, & malum, & peccatum fuit non sui positivum, sed boni naturalis, gratiæ, & gloriæ privativum. Per lucidè igitur non curiosus, sed humilibus verum desiderantibus patet, quòd perversus amor à voluntate progrediens, & perversus usus subserviens in divinam transivit offensam. Nam non est peccatum cibus à Deo creatus in creaturarum sustentationem, sed est peccatum voluntatis perversè amantis, & utentis cibo. Non est peccatum mulier, neque bestia, neque puer, sed voluntatis perversè amantis & utentis, præter divinam legem, puerum, bestiam, & mulierem. Neque peccatum est aurum, argentum, aut quodcunque metallum, neque peccatum dicemus esse lapidem preciosum aut vestimentum seu calcamentum, aut hortum, domum & agrum, filium & amicum, sed voluntatis pervertentis contra legem Dei amorem vel iustum. Et ut breviter perstringamus, quæ multa volumina perunt, dicimus creaturam aliquam visibilem & invisibilem, corporalem, aut spiritualem, cognitam & incognitam, parvam aut magnam, supercoelestem aut subcoelestem, positivam aut realem, aut in ratione aut imaginatione hominum non existentem, non est peccatum, sed voluntatis perversè amantis, aut utentis aliqua re, quæ aut per legem naturæ, aut per legem testamentorum Dei veteris & novi ordinata est, quantum & quando & quare debeat diligere, & quare, & quando, & quantum rationalis creatura debeat uti illa. Et cum multi catholici doctores, & sancti conati sunt diffinire peccatum, quorum diffinitiones libet tacere præter illas non reprobantes, nec definiendo, quod positionem non habet, sed dando parvulis intellectum, sententiuiculam talem adjicimus. Peccatum est omne illud, quod Deo displicet, & facienti nocet. Ad cujus intelligentiam oportet animum præstare attentum. Nam omne, quod prohibitum est, velle, diligere, & fieri, aut prohiberetur, quia peccatum erat, aut peccatum fit, quia post prohibitionem voluitur, dilectum & factum est. Ac per hoc idololatria, blasphemia in Deum, furtum, homicidium,

usura, rapina, invidia, ira, superbia, gula, omnis luxuria, omnis avaritia, & his similia magna mala, non jam peccata, quia prohibita, sed ideo prohibita, quia per naturam sunt perversa peccata. Comedere autem carnes in quadagesima, & similibus diebus, non ideo prohibitum, quia peccatum, inquit Apostolus ad Timotheum. Nihil prohibitum est, quod Timot. 4. cum gratiarum actione percipitur. Sed ideo peccatum est, si post prohibitionem admittitur, & his similia, si quis velit exempla probius perquirere. Sed quoquo modo peccatorum consistat conditio, aut quomodolibet nominentur, seu exoriantur, Deum offendunt & facientem lædunt, cujus rei causa peccata & mala sunt. Quare autem Deus ex his offendatur, & si fiunt, reputat se offensus, cum sibi non noceant, & quare facientem lædant, ordo divinæ justitiæ requirebat, ut per contraria claresceret rerum bonitas naturalis, cuius declaratio est magni voluminis, sed non præsentis operis. Proinde non ultra investigemus talia, sed caveamus prout possumus minima & magna peccata, & ab ipsis secundum sapientiæ sententiam fugiamus dicentis: Quasi à facie colubri fuge peccata. Eccl. 21. Et si accesseris ad illa, suscipient te. Dentes leonis dentes ejus, interficientes animas hominum. Quasi rhompha bis acuta omnis iniquitas, & plagæ illius non est sanitas. Propterea terrendi essent homines, ne peccarent, quod fortasse caveant, si quantum peccata noceant, aut quæ damna faciant, providerent. Quorum damnorum numerus omnium calculantium resolveret digitos, si aliqua curiositate ad nomina, quod est impossibile, ducretur. Nam quomodo numerabitur damnum, infinitatem amissi boni, malique inventi temporis & loci penitus secum portans? Quod modica sententia Isaias aperuit, dicens: Iniquitates vestras dividerunt inter vos & Deum Isai. 59. vestrum, & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret. Quam sententiam, si quis diligenter inspexerit, omnia suprafata mala prospiciet. Sed ut terror incutiat his, qui naturæ fragilitate, animi levitate, rerum placabilitate, conversationis amonitate, sensuum vagatione, imitatione exemplorum labuntur. Et congruum duxi secundum scripturarum sanctorum probationem, quæ pro peccatis damna proveniunt, prout in generali potest sermo profundus, & in speciali requiri ordo dicendi, Deum timenibus, atque hoc legentibus enodare. Quem o! infelices peccare delecter,

- Et, cum peccatum Dei constituet inimicum, quando mundi huius per inordinatum affectum facit amicum? Quod Jacobus in Canonica sua dicit: Quicumque voluerit amicus esse huius seculi, inimicus Dei constituitur. Et servus peccati efficitur actor ejus, quod in nulla hominum eveniet actione, ut quis ejus quod efficit, servus fiat, cum factor operis seu possessione, & artis peritia per illa, dum efficit, Dominus appelletur. Et Salvator hanc perveritatem, videlicet Dominum operis in actorem sententia- liter diffinit, in Joannis Evangelio dicens: Qui facit peccatum servus est peccati. Ex quo trahitur, quod nec unius Domini, sed tot Dominorum quot vitiorum actor eorum servus efficitur, & cal- eat super nos peccatum velut Rex Do- minus constitutus, ut ejus calcaneo finali scilicet dominio urgeamur. Quod Job enu- ciat dicens: Calceat super eum, hoc est peccatorum, quasi Rex interitus, pec- catum certe vita privans. Cujus regnum in nobis non fieri persuadet Apostolus. Rom. 6. Non regnet, inquit, peccatum in vestro mortali corpore, quia peccati regnum in misera mundi vita, in alia penarum expectat dominium, cum ex ipsa fiet opportunus egressus, in aliam vero æter- ne pœnalem irrevocabilis erit ingressus.
- Prov. 19. Et juxta Proverbiorum sententiam, ma- lum semper persequitur peccatores, & parata sunt judicia derisoribus peccatori- bus, & mallei percutientes corporibus injustorum. Sed antequam peccatorum sequatur pœna perpetua, indurat ad pœ- nitentiam tale malum, sicut induratum est cor Pharaonis, ut etiam flagellis, & miraculis non emolliretur ad veniam.
- Job 41. Et Job effectum dæmonis in hominum corda declarans, dicit: Cor ejus indurabitur quasi lapis, & stringetur quasi malleatorum incus. Et Jeremias populi peccata deplorans dicit: Peccatum Judæ scriptum est stylo fereò in ungue adamantino. Et Zacharias hanc duritiam de suo populo narrat, dicens: Cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem. Qui lapis secundum gemmarum peritissimos cognitores alicui metallo non cedit, nostri cordis duritiam ex nostro peccato provenire demonstrans. Excæcat plerumque hominum corda peccatum, ut quam viam gradiamur penitus ignoremus, nec aspicimus terminum, ultra quem non patebit proces- sus. Quod & David non tacuit, cum edixit: Fiant vix illorum tenebræ & lu- bricum, & Angelus Domini persequens eos. Peccatorum namque tenebræ sunt, ut nec viam, qua pergitur, & terminum, ad quem tendimus, videamus. Et lu- bricum est in peccatorum viis, ut de uno cadamus ad aliud, dulcedine tracti, ut aliqua fallacia decepti, necnon & ple- runque merito prorumus inviti, juxta Apostoli sententiam. Non enim quod volo, hoc ago, sed quod odi, illud facio. Et Angelus per dominium potestatis per- sequitur nos, quia malus per arbitrium voluntatis, imo insequitur & persequitur nostrorum merito peccatorum. Insequi- tur, ut cumulemus peccata peccatis, & persequitur velut à Deo fugientes, qui refugii loca nequimus inquirere, ut in camporum latitudine nos comprehendat, & in æternum subditos habeat suæ imperio potestatis. Et idem David velut imprecativè seu propheticè cæcitatem ad peccatores evenire propter peccata den- unciaat: Obscurentur oculi eorum, ne videant. Et alibi: Supercecidit ignis concupiscentiæ malæ, solèmq; non viderunt Christum summæ justitiæ, de quo damnati conqueruntur dicens: Erra- vimus à via veritatis, & justitiæ lumen non illoxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis. Et super montem cali- ginosum levate signum, in Isaia dicitur. Quod nihil aliud sonant, nisi quod supra mentem nostram & altitudinem intelli- gentiæ suæ ignorantie nebulis caligan- tem, & tenebris peccatorum densissima obscuratam levetur signum, scilicet cru- cis, in quo signo deletur omne peccatum, & ab ipso fugantur tenebræ vitiorum. Et semper cum committitur, obligat ad pœnam, ut primorum parentum mon- strat justa damnatio facta comminatione contempta: Quacunq; die comederis inquit, ex eo moriemini. Replet amari- tudinibus conscientiam culpa commissa, ut in scripta cognoscat, quod malum est, quod peccavit. Quod Jeremias ad Je- rusalem loquens non tacuit, quæ per peccatum Dominum reliquit, dicens: Vide quàm malum, & amarum est dere- liquisse te Dominum Deum tuum. Nec- non & ipsa bona naturalia vulnerantur in nobis, cum delectationem & operam querimus in prohibitis. Quod ille nobis annunciat, qui recedebat descendendo à Jerusalem civitate scilicet pacis, quam innocentiam & gratiam servatam intelli- gimus, in Jericho in rerum creaturarum de- scendibilem & lunarem, frigidam & varia- bilem delectationem, qui cogitatione ac delectatione necnon consensu, antequam attingeret, quo pergebat, incidit in la- trones, & extitit vulneratus, & semivi- vus relictus, quod in volentibus malè

Gen. 4.

Prov. 18.

agere sæpe contingit, ut antequam opere compleant, ex consensu deliberato in naturalibus puniuntur, ut semivivi seræ, videlicet cum libero arbitrio relinquuntur. Trahit nempe ad aliud, si statim non resistitur commissio peccato, ut per penitentiam & sacramentorum mysterium deleatur. Quod & factum est in Cain, cujus invidia ipsum ad homicidium traxit, & Deum arguentem contempsit. Et juxta Salomonem: Peccator, cum in profundum malurum venerit, contemnit Deum, scilicet & virtutem, & seipsum, & gloriam, & poenam, & sanctorum scripturarum admonitionem, & prædicatorum doctrinam quasi anilem reputat cantilenam. Nam facit insensibilem animam quodammodo peractum malum, ut non sentiat, quid mali nanciscatur quidve boni amittat, ut nec evenire credat, velut, si canis, aut aliqua bestia in navi existens alicuius iudicio submergenda, ligatum ad collum pondus non sentiret, quousque ab ipso maris profunda petente traheretur invita, nec naturæ donum de supernatando aquis bestiam liberat ponderi gravissimo alligatam, quod pondus non natandi donum, sed submergendi proprium acceperat à natura. Sic evenit plerumque pessimo peccatori, quod si ex animæ natura, seu ex Christi gratia data possit superferri, sed nec subinferri poenis, tamen alligato peccato ex ejus proprietate affligitur in eis, ipsa insensibilitate causante materiam ante poenam. In ipso verò recessu à corpore in portis mortis animi multabitur ex peccatis, cum dæmonum fultinebit insultrus, illusiones panetur, oportebit pugnare cum dæmonibus moriendo, quibus vivendo noluit repugnare. Quid verò post mortem patietur peccator, cum de poenis erit sermo, dicitur: sed hic in generalitate quadam peccatoris mala perstringam. Peccator est inimicus Dei, Angelorum æmulus, & amicorum Dei actu & mente contrarius, inimicorum Dei amicus, dæmonum servus, deformata imago, indignitas vitæ, turpator naturæ, corruptor morum, odium sui, subannator virtutum, virtuosorum irrisor, contemptor Dei in mandatis, illusor in sacramentis, densor in promissionibus, cœli exul, inferni promissus cives, amator mundi, turpitudinis cultor, subseclum libidinis, crudelis & amara vita, prava conscientia, iniqua voluntas, intelligentia perversa, ratio corrupta, memoria sterilis, anfractuosa mens, organum & cithara & instrumentum diaboli ex malitia, & ex voluntate, & non ex

proprietate naturæ, materia infernalis ignis, cœnobium malarum cogitationum, obscuratus sol, eclipsata luna, stella de cœlo innocentie cadens, ignis in seipso ardens, obtenebratus contemplationis æther, aqua maris amara, ex fervore mali quiescere non valens, fluxibile lutum in mari damnationis, gravissima terra ex ponderibus peccatorum, tribulos & spinas malitiæ germinans, cibusque serpentis deceptionis antiqui, avis inconstans, aquila per superbiam sitè volans, falco insidians innocentie, accipiter ungulans, milvus ad viscera putrefacta descendens, corvus procraftianus poenitentiam, cadaveribus mortuis videlicet operibus insidens, columba seducta, philomela decipiens, caladrius querulus, passer solitarius in parietibus habitans, regulus pungentes incolens sepes, umbra infernalis luminis, nubes aquarum malarum, obscura nebula tonitruum terrens, vapor percutiens, ventus Ecclesiæ enaviganti contrarius, inquietum mare, naufragus in pelago, & plerumque in portu, navis sine gubernatore, carens omni artificio navigandi, piscis sub aquis luxuriæ natans, leo seipsum devorans, ursus seipsum halans, aper fe vento inanis gloriæ pascens, lupus simplicitatis destructor, asinus piger, canis ex iracundia latrans, ex memorata delectatione mali revertens ad vomitum, sus voluta in cœno rerum, lepus trepidans, ubi non est timor, fera pessima, augmentum bonorum exterminans, pardus se per pellem ad malum varians, æthiops deformis, talpa terræ rationalis, vespertilio volans voluntariè in tenebris, lucem sponte veritatis abhorrens, appropriatio typica omnis deformis actus ad omne inconveniens, tam in animatis, quam in inanimatis, possibile per hominem deformatum hominem operari, subus rerum, perversor ordinis, destructor modi, fidei fallator, spei obtrektor, charitatis fuggillator, justitiam exterminans, prudentiam reprimens, temperantiam parvipendens, fortitudinem effocinans, deceptio vera, obtensio falsa, placii affectio, veritatis expulso, res & actus impertinens, importuna macula, universi querela, dissociatus collega, reciprocum malum & quorumque transivum damnum, semper verò actio retransitivè nocens, intransitivè plerumque agens, quod necat agentem.

✠†††

Cap.

Cap. XLII.

De peccato originali.

Intelligentiam hominum meritò fides Christiana præcedit, nec erit ordo præposterus, ut per intelligentiam veniamus ad fidem, sed per fidem ad intelligentiam veniamus. Sed plerunque intellectus tetretur fidelis huius mala considerans, & ut caveat ad cognoscendas ipsorum species, animatur. Sed ordo tractandi requirit, ut de originali malo, quo quilibet ex altero propagatur infectus, primus differatur. Unde fide Christiana, non agnitione temeraria tu qui legis, attende. Quamvis anima nostra non traducatur ex alia, nec ex carne quomodolibet propagetur, quia nec ex Adam anima Evæ facta fuit, quamvis caro de colla, nec de carne sua, velut caro formata fuit, sed per se creata, per se infusa. Et hoc infallibiliter tenet credulitas Christiana, quod dum creatur infunditur, & infunditur dum creatur eorpori vivificando per ipsam, & in hoc cæterorum devitat errores, qui circa creationem animarum multipliciter & infelicitè erraverunt. Et sicut factum est in parentibus primis, ita secundum ordinem altissimæ prudentiæ ab Adam propagatus servatur in cunctis, tamen culpa originalis ab anima Adæ transivit ad animas posterorum carne mediante, quæ per concupiscentiam generatur. Nam primò persona vitiavit naturam, natura vitiata vitiavit personas, quotquot ex humano semine dicimus propagatas ad vitam productas, sive nondum natas, sed in utero matrum per infusam animam vivas, quæ si etiam in utero morerentur, merito peccati originalis multabuntur carentia divinæ visionis, sive vident mundi lucem, originalis maculæ dicimus maculatas, præter Christum non de semine factum, ac Beatam Virginem Mariam, quæ ut Mater Dei speciali prærogativa à peccato originali præservata fuit, & sanctificatos in utero; qui licet in peccato concepti fuissent, cum peccato nati non sunt, sanctificante eos in utero gratia Spiritus Sancti, quæ gratia originalem delevit & culpam. Quod peccatum propter hoc originale dicitur, quia omnes eum ipso nascimur, & ab ipso in humana natura omnia mala sumperunt ortum, non solum spiritualia, sed etiam corporalia, velut pro vindicta sententiam dicente divina iustitia in homines processerunt. Cuius derivatio ad posteros multorum commover animos, ut aliqui divi-

nam iustitiam dicant & reprehendant velut injustam. Multi verò in hæresim lapsi sunt, dicentes non esse originalem culpam, & baptismum superfluum esse institutum ad ipsam abolendam. Sed quoniam opus agimus de intelligentia & vita Christiana, non expedit adversus tales disputando differere, sed humili fide, sicut per fidem accipimus credere & tenere, scilicet peccatum originale derivari ab Adam in posteros, hac scilicet divina & irreprehensibili iustitia; quia quamvis ipsum peccatum non sit voluntarium neque actuale in nascentibus posteris, sicut fuit voluntarium & actuale in parentibus primis, non tamen debuit, neque debet aliquis patiens meliores se filios generare. Nam si Adam ex peccato commissio nondum per debitam penitentiam deleta damnatus erat, non debebat salvos filios generare, ut filiorum, quam parentum potior esset conditio. Quoniam ergo ordinatissimum est, quòd natura humana sic conderetur, & quòd condita ita propagaretur, sic & quòd peccans ita puniretur. Proinde sicut in conditione servatus est ordo divinæ sapientiæ, in propagatione servatus fuit, & est ordo naturæ pro peccato, in punitione servati debebat ordo iustitiæ, patet, quòd non est contra divinam iustitiam, si ad posteros culpa transmittitur. Et si de natis ex ipsis, qui per baptismum tenati sunt, quispiam animus hæsitaret, quòd non deberent culpa originali teneri, facilè à dubio absolvitur, si propagationis ordo pensatur, & originalis maculæ causa in suo processu tenetur. Nempe anima ut supra factum est, non est ex traduce, quòd anima transducatur ex anima, sicut caro ex carne, nec nascitur Christianus ex Christiano, sicut ex homine nascitur homo. Et carnalis nativitas seu propagatio humanitatis est ex natura infusi seminis & suscepti, Christianus verò non ex natura, sed ex divina gratia. Nemo igitur potest dare semini suo per naturam, quòd per naturam ipse non habet, quòd si posset, sequeretur, quòd res inanimata & irrationalis posset habere Christianam gratiam, & virtutem, eòdem semen infusum mancat in lacte sex diebus, & novem maneat in sanguine commutatum, duodecim verò in carne coagularum, decem & octo membrorumfigurationem suscipiat, antequam anima infundatur, ille igitur

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 793

ut & nominis & rei velint habere notitiam, ad quam tenuitas nostri animi se protendit, ac per hoc nomen infirmitatis iuste sortitur, cum animam impotentem resistendi motibus ipsa reddit. Feeditas appellatur, cum animam maculet carni unitam. Pronitas dicitur, cum prouum appetitum, & corpus faciat in malum. Corruptio nominatur, cum ad peccati nihilitatem ipsa deducat, & vitium dicitur, cum naturalia bona diminuat, languor recte nominatur, cum tantum duraverit, & durare debeat in natura corrupta. Tyrannis etiam dici potest, cum violenter dominetur potentius concupiscibili. Fornes etiam fertur more cineris ignem foventis, sic peccatum fovetur in carne per ipsum, qui fomes in baptizatis non extinguitur, licet per vigorem virtutis, & gratie mitigetur. Stimulus carnis est, stimulans ipsam carnem ad indebitos, atque illicitos motus, & ad consensum animam agitans. Sed quomodo libet nominetur, cum etiam plura mala nomina sibi competant, quid autem sit secundum rei veritatem, est alia dicendi serie differendum. Et ut melius tale malum scire volentibus innoteat, oportet primum inspicere unde exoritur, quali etiam tunc medicina curetur, quia sepe contingit, quod medicine magnitudo magnam arguit infirmitatem, magnitudo infirmitatis curantem medicinam laudibus effert, ut una ex altera reddatur laudabilis, & altera ex reliqua vituperabilis habeatur. Nempe initium habuit originale malum ab inobedientia mentali ad Deum in Divini pravaricatione mandati, & ex appetitu deitatis ex actu rei, quia ambo actualiter primum vitium gustaverunt. Ex inobedientia mentali ad Deum secuta est inobedientia in membris nostris ad Spiritum, ut libramento divinæ justitiæ inobedientia inobedientiæ retribueretur, ut, quod potuit natura humana in parentibus primis, & poluit, vel in nascentibus posteris, & non possit. Quæ inobedientia maxime patet in genitalibus membris, quæ ad nutum rationi non serviunt, in quibus libido renitente ratione ut plurimum excitatur. Quæ ob hoc membra pudenda dicuntur, super quæ pudore convicti primi parentes, perizoniata induxerunt, velut sentientes in eis excitari libidinem, unde concepere pudorem. Quare autem in talibus membris magis apparuerit rebellio in primis parentibus, siquæ reservata in omnibus po-

steris, solum duntaxat exceptis, qui singulari Spiritus Sancti gratia sunt exempti, subtilissimæ inquisitionis & justissimæ sententiæ laborem imponeret, quia, qui adderet scientiam hanc, adderet & laborem. Unum verò solum non est hic silentio prætermittendum, neque calamo servandum. Fertur ex justitiæ & consuetudine quadam, quod civitatum proditores, & eorum peccatum scriberetur in portis, ob memoriam posterorum civitates ingredientium & exeuntium. Quod per simile divina dictante justitiâ in humana natura existit ordinatum, ut in membris genitalibus, quæ sunt porta propagationis humanæ, huiusmodi scriberetur rebellionis peccatum. Ideo inobedientia & rebellio membrorum ad Spiritum jure nata est ex inobedientia & rebellionem ad Deum. Ex appetitu deitatis dominationis subditimæ demonis, nisi per fidem Evangelicam liberemur: sed eorum tentationibus semper ex tali appetitu merito subjacemus, ex actu autem rei passiones in utroque homine criminales & pœnosæ dominantur in nobis. Ac per hoc si ortum hujus mali respiciamus, ipsum dicemus rebellionem carnis ad Spiritum, justam ex merito peccatorum tentationem demonum, & omnium dominium passionum. Monstrabit autem lucidius tale malum adhibita cura, quod aut pro Christo fuso sanguine, aut sanctificato flumine, aut sanctificante flamine depellatur. Proinde si sanguis pro Christo fusus, in quo tota hominis impletur pro Christo justitiâ, curabit huiusmodi malum, ergo tota fuit hominis in ipso malo corrupta justitiâ, quam debuit servare ad Deum. Si verò sanctificatum flumen illud depellet, quod sanctificata creatura damnatam absolvat: igitur non secundum sanctitatem & virtutem, sed secundum iniquitatem & vitium delectatio & usus fuit in creatura. Si verò sepius sanctificans flamen, cura medicinali talem labem abstergit, procul dubio certum sit ibi fuisse depositionem timoris & præsumptionem, abolitionem pietatis & creaturæ cultum, scientiæ privationem & ignorantiam, abjectionem fortitudinis & ignaviam, alienationem consilii, & errorem, depravationem intellectus & cæcitatem, sapientiæ repudium, & creaturæ saporem, cuius curatio patebit, cum de baptismo erit sermo.

Cap. XLIII.

De peccato veniali.

Multiplicat inquisitionem Christiana & gloriosissima fides, nolens in modico displicere ei, in quem credit, etiam minimorum malorum cupit habere notitiam, idcirco de venialibus, atque levibus malis libet inferre doctrinam. Nempe multiplicatum malum multiplicem ingerit pugnam, aut ex eo bella confurgunt, & eo acriora, quo mens à creatore magis avertitur, & convertitur ad creatum, & eo leviora, quo minus anima in aversione, seu conversione persistat. Sed malum venialis nomen accepit, quia facile meretur veniam, qui committit, pro eo, quòd, licet fervorem charitatis impediat, tamen veit mortale hominem charitate non privat, prout si quis in flammantem ignem allquantulum aque projiceret, qua flamma reprimeretur, ignis verò seu ignitus carbo non extingueretur, cui rei similitudinem in venialibus est reperire peccatis. Sed si aqua super flammantem ignem funderetur intantum, ut flammam reprimeret, & unde flamma infurgit, manciparetur extinctioni, mortalis mali similitudo notulam portat. Peccata venialia vitare omnino difficile dicitur, quamvis per gratiam Dei possit cum firma voluntate actuumque custodia. Et quamvis Apostoli post almicam sanctificationem Spiritus Sancti peccaverunt leviter, Joanne dicente : Si dixerimus, quia peccatum non habemus, mendaces sumus, & nosipfos seducimus, non tamen asseverandum est fieri non posse, quod in nemine præterquam in Christo, & Beatissima Virgine legitur factum. Nec per Spiritum Sanctum abfoloti erant Apostoli, & quomodolibet, & quantumcunque Sancti maximi ab oratione dominica, in qua petitur venialia dimitti peccata, & dimittuntur, cùm dicitur : Dimitte nobis debita nostra, &c. Mortalia verò ad illam orationem non pertinent pro remissione, nisi contritio præcedat, & sacramentalis confessio & auctoritas interveniat, dummodo possibilitas non im-

pediat. Pertinent tamen omnia mala parva, vel magna in omni genere ad orationem dominicam, ut divina impiorata elementia devitentur, quod tunc petitur, cùm in fine dicitur : Sed libera nos à malo. Nec ipsa ad æternam percipiendam salutem ipsum quencumque impediunt, sine quibus hominum vita non agitur, nisi mortalia committantur, & non diluantur. Si verò ipsa peccata venialia contemnuntur, & pro ipsis saltem generalitate quadam atque indistinctè non doletur, ut nec commississe poeniteat, qui commisit, veit mortale peccatum, quod non diluitur, æternum regetur exitum. Non quòd actum venialiter mortale fiat, sed pro eo, quòd agentem non poenitet, mortem procul dubio irrogat, ut non sit peccatum mortale id, quod venialis culpa, sed culpa venialis cordis impoénitentia. Ipsa siquidem velle sub certo numero præsignare, multiplicarentur super numerum capillorum. Et multa, quæ venialia sunt ex genere, sunt sæpe mortalia ex pessima intentione, propterea sanum non judico de his certam velle ferre doctrinam. Nemo autem de ipsorum levitate præsumat, quoniam deprimentia onera sæpe fiunt ex rebus levibus aggregatis, & gurg plurimæ sæpe conveniunt in torrentem, ut transvadari non possit sine periculo mortis. Et levibus vulneribus iteratis, intulerunt viventibus certam mortem. Stultum esse nullatenus ambigatur, nec dubitator transisse in reprobum sensum, qui, quòd Deum offenda, leve dixerit peccatum. Penitus ne leve dixeris, quod in divinam transit offensam. Non enim est leve, pro quo dimittendo quotidie oportet orare. Macula tamen est auctorem non interimens, nisi aliis adjectis increseat. Et quicquid mali, non inremit in homine charitatem, atque timorem, nec divina præcepta & consilia promissa contemnit, nec ab impoénitentia detinetur, citra terminum est mortalis.

1. Joan. 1

Math. 6. 12.

Cap.

Cap. XLIV.

De septem vitiis capitalibus in genere.

Nanciscitur vera fides omnia sine falsitate discurre, semperque in ampliora se provehit, siue bona vel mala consistant, ut utrorumque principia, media & extrema velit inquirere, ut suum possessorem promptiorem reddat in bonis, à malis reddat penitus cautiorem. Sed nulla mala magis extrema, quam quæ mortem animæ inferunt spirituales & æternam, si non correcta, seu declinata demergunt. Quæ mortalitatis nomen iustissime suscepimus, postquam à Deo vita omnium excludunt, & cum mortis principibus intercludunt, de quibus sermo non brevis, quia nec breve aut parvum est malum, quod faciunt. Hinc est, quod, sicut sæpe dictum est, omne malum à Deo avertens, à voluntate habet initium, sed per alterius mali principium, quia initium omnis peccati superbia, pro eo, quod recessus à Deo per ipsam sit contemptum, aut mandatorum eius, quod nihil aliud quam superbiam poterimus appellare. Firmatur autem velut in duabus fundatis & bene formatis columnis in timore infuso, videlicet, quo quis times perdere, quod male cupit habere, neque enim & in perverso amore, quo quis amat, & in amando habere concertat, quod amare aut habere prohibetur ut nefas, fomentum seu nutrimentum velut ignis oleum in ligna suscipiens, honorem vitæ, materiam avaritiæ, carnisque lasciviæ. Quod fomentum in Canonica sua Joannes notat tacuit dicens: Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum & superbia vitæ. Multiplicatur verò septemplex modus recedendi, à modo contemnendi scilicet Deum, firmandi & in malis columnis, fovendi malis fomentis, ut superbia velut initium, similiter aut modus aut iniquitas, invidia, ira, avidia, avaritia, luxuria, gula, sint nobis & vitæ lubricæ, quas anima ingressa currena velut vias insipientiæ, habeat offendiculum, & sint tenebræ ad umbrandum, lubricæ ad descendendum festinus ad infernum, & coarctentur ambulantium gressus sepius peccatorum. Sed ut clara intelligentie luce possit percipi, quare mortalia sint, & sub quibus respectibus à voluntate proveniant, & cur sint numero septenario præfinita, quæ capitalia nominantur, alia est

adhibenda forma loquendi. Proinde ad Romanos scribens Apostolus, dicebat: Stipendia peccati mors. Quod de triplici morte intelligendum est. De morte separationis à Deo, qui est tota vita, de morte corporis, quæ sit per separationem animæ ab ipso, & de morte damnationis æternæ. Et ut, quod per questionem mentem pulsat, clarius pateat, oportet singula perquirere, ut quomodo quodlibet mortem pro mercede suscipiat, possimus oculo fidei intueri. Sanè Deus est vita in seipsa, & à seipsa, & de seipsa, & per seipsam vivens, & omnis vitæ fons, & indefectibilis origo, à qua recedendo itur in mortem, & in talem, in qualem ire decet relinquentem omnium vitam. Ac per hoc superbia recedit à Deo contemnendo ipsum in se, in suisque præceptis, merito ergo mortem incurrit, qui à vita per contemptum se dividit. Et cum Deus vita omnibus bonis sua, siue naturalia, siue temporalia, corporalia siue spiritualia, plena largitate secundum iustam dispensationem tribuat, & communicet, invidia verò, quæ à non videndo nomen accepit, dolet, cum aliorum bona conspexerit, quæ collata sunt ab auctore vitæ. Iustissime igitur vitæ privatur, mortemque incurrit, qui dolet de vitæ bonitate diffusa, & quantum in se manet, odit opera vitæ. Ira verò, quæ dicitur turbulentus animi appetitus, surit in vitam, quando eum odio persequitur creaturam, cui fontalis vita concessit ad vitam, jure verò mortem incurrit, qui in aliquo odit vitam. Avidia nullis aut retardatis & tetorgratis passionibus appropinquat ad vitam, & maledictionem incurrit æternam, qui negligenter operatur dominica. Quod Jeremias protulit, dicens: Maledictus omnis, qui opus Dei facit negligenter. Ex debito hancque remanet in morte, qui vitæ appropinquare neglexit. Avaritia cum fervore plus debito habendi accenditur, in debitis modis necessaria pro vita sortitur, & dum se fulcit indebitè, alios privat desiderio & actu necessariis vitæ, neque enim & charitatem, per quam acquiritur vita, ferit: quæ propria communia facit, cum avaritia, quæ sunt communia, velit esse privata. Invincibiliter deimitur à morte, qui desiderio plus habendi quantum in se consistit, alas irro-

Rôm. 15.

Jerem. 48

gat mortem. Luxuria turpat vitam cum concitata libido animam per consensum, corpus per actum, proximum, cum quo per participium, scientem verò maculet per malum exemplum, virtutem contemnat præceptum, cum consentitur, aut agitur præter sacramentum, proinde irreprehensibiliter retinetur à morte turpator. Pestifera gula irrefragili sententia irrogat mortem, quia nisi de parte virtutis non curat. Propter quod Apostolus ad Philippenses dicit: Quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria eorum in confusione, qui terrena sapiunt. Quomodo non istam incurret mortem gulosus, qui contemnit animam in æternam victuram, solum carnem fovens necessariò morituram? Ac per hoc non ita tenendum est, quod secundum omnem actum & modum ista septem capitalia mala semper sint mortalia, nisi cum anima deordinatur in talibus circa Deum, & obruitur ratio, confunditur memoria, & voluntas pervertitur. Quorum declaratio per singula quando sunt mortalia vel non, nec est præsentis operis, & dare doctrinam fore utile non agnovi. Melius est enim, ut mens semper timeat, & offendere caveat, sed diversis respectibus, prout ipsa diversa consistunt, ab una hominis voluntate procedunt, quibus scitis, sciatur & numerus. Quatuorque appetibilia esse, quæ cum malè appetuntur, quatuor mala generantur. & tres vires, quæ cum deordinatæ fuerint, alia tria mala causantur, lymphidè considerantibus patet, unde respectivè ac numeraliter septiforme

malum infurgit. Nam voluntas plerumque deordinatur, cum appetit aliquod bonum privatum, quod non est appetendum commutabile seu apparens, quod erit privata excellentia, & hanc amat superbia. Aut erit aliquod bonum exterius pro sufficientia, sed non necessarium, & hoc querit avaritia. Seu erit bonum delectabile ad conservationem individui & suiipsius plus debito, & ultra ordinem & necessitatem appetitum, quod est alimentum delectabile secundum gustum, quod amat gula. Sive aliquod aliud bonum delectabile, quod potest esse ad conservationem speciei, licet ex intentione, aut opere non semper ita sit, quod est torus delectabilis, scilicet tactus, qui appetitur ex luxuria. Quocirca secundum quatuor appetibilia & voluntatis respectum ad ipsa diversum, quatuor mala conflunt. Sed cum voluntas in potentiis naturalibus ordinem prætermittit, aut deordinatur in rationali virtute, unde nascitur invidia omni ratione carens, aut deordinatur in potentia irascibili, & sic nascitur ira ultra debitum furens, aut deordinatur in vi concupiscibili, & sic nascitur acedia, necessarium bonum animo non appetens, nec actu & moribus querens. Igitur claret intellectu istorum malorum obsecratis cur mortem inferant, quibus respectibus à voluntate procedant, numerum septenarium teneant, & capitalia cur existant, quia capita sunt omnium aliorum, ut infra eorum specialis sermo monstrabit.

Philip. 2.

Cap. XLV.

De superbia.

Opportuna in omnibus fides speciali peccatorum cognitione tuetur, ne per incautem opera nefanda capiet. Sed de superbia prius est proferenda cognitio, quæ malis & peccatis criminibusque improbe insidit, ut fiant, & omnibus bonis operibus importuna assidit, ut pereant, quæ contemptum generant mandatorum, & consiliorum despectum, sibi quæ malè placens à canonicis regulis derivat animam, & irregulatam per omnia malorum præcepta sepe trahit. Super mensuram sua nominatione conscendens, ut in nullo modus, & numerus, & mensura servetur, superioribus invadens, aequalibus non consentiens, infe-

riores despiciens, satagit omnes suis calcibus perurgere. Superbia velut formica derelicta regina, non sociat à virili regimine, nec suam aspiciens viduitatem proprio delectata dominio, socias sibi similes, & criminosas assumit, cum quibus confabulatur in verbis mendacii, & provisionis dignæ. Curiositatem & propriam sufficientiam, atque complacentiam collatèrat sibi, cum quibus alloquens creatura iterum aliter creat. Loca permutat, auget, & minuit limina, alternat vices, & tempora, lucem & tenebras, diem & noctem à divinis legibus solvit, suis velut iustioribus ligat, potestates mutat, & iura regnorum, dominari onibus appetit, aut

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 597

aut aliis conferre dominia, ut sub suis regulis tremuler omnis orbis, dignos ex odio reddie indignos, indignos verò pro placito supponit. Hæc pro iustitia utitur voluntate, voluptate pro lege. Huic dominatrici pestiferæ omnia placita sunt licita, delectabilia sunt honesta, utilia verò iustissima reputantur, quæ semper furit, si non perficit, infans, si impeditur, non quiescit, nisi superplantet adversos, non vult audire querelam, si pro commodo suo aliis fecit ipsa jacturam, nec patitur computari ad aliorum damnum, quod id suum profectum devenit, sed vult, quod perditum suum perditordicat profectum, quod superbie accessit ad luctum, & quod exaltari se putat in sua exaltatione depressus, & gloriam sibi provenisse adscribat, propter ipsius honorem, & gloriam ignominiam passus. Et vult ornamenta haberi vulnera suscepta in certamine, aut aliter propter ipsam. Mortem reputat vitam, si pro ipso pendatur. Ejus causa sanguinem suum æstimat fluxum aquæ, spiritum hominis spiritum pecoris, carnem humanam asiniam, si ejus commoditate perdantur, patientibus nullum dicit adesse dispendium, dum ipsa in suis sublimibus deferatur. Omnia velut stercorea arbitrat, si adipiscitur, quod affectat. Hæc in Angelis propria, & invisibilib, & intellectuâ delectatione deseruit cælum, in parentibus sensuali delectatione Paradisum, in Juda obstinata contumacia deseruit Christum. Quid nobiliss in locis cælo? quid delectabiliss in corporalibus Paradisus? quid sapiens in doctrinis Christi discipulatu? Hæc in tyrannis usurpavit dominia, in legitimis dominis pervenit iusta decreta, in iudicibus recta judicia, in advocatis debita jura, in notoriis fecit multa notoria, in partialibus depravavit communia. Appetit superbia singulariter incedere super terram, & suam obliquitatem vult omnibus pro rectitudine reputari. Plurimumque se palliat tegumento virtutis, ubi aliter se non posse confingere præcognovit, & ne vilescat, suam æmulam humilitatem scilicet sæpe vocat. Et cum sibi sociatur ambitio, si per seipsum non valet efficere, quod præsumpsit, servit, ut regnet, gratia se donat, ut accipiat, quod affectat, vocat dominos, quibus ipsa non servit, sed potius petit dominari. Appellat sapientes, quos in animo stultos credit, dicit amicos, quos odit. Antequam obtineat, blanditur ut catula, dum obtinere concepat, cum vulgna pelle progreditur, cum obtinuerit, leonis assumit aspectum. Et quibus subiacebat in precibus, velut aquila cæteris avibus superferretur. Quæ deprecatur,

quem elevat, quia secundum Evangelium: Omnis, qui se exaltat, humiliabitur. Quis est, qui se exaltat, nisi qui se per superbiam supra omnes sua æstimatione sublevar? Sed humiliatur, quia cadit, Isaiæ 14. qui se ascendendo non novit. Dejectus Angelus de cælo per superbiam, & per irreparabilem viam ad inferiora descendit. Exulat à Paradiso Adam, qui per superbiam divina mandata contempsit. Et Nabuchodonosor de regia dignitate depellitur, dum cor ejus indebitè sublevar, & majori animi aversione percutitur, ut ab humano sensu æstimer se mutatum, & cum bestis morantur accedat, qui se bestiam, non hominem æstimabat. Et in Job legitur de impio à superbia sublevaro: Si ascenderit usque in cælum superbia ejus, & caput ejus tetigerit nubes, quasi sterquilinum in fine perdetur. Et in Ecclesiastico scriptum legitur: Sedes ducum superbiorum destruxit Deus, & sedere fecit mites pro eis. Et alibi scriptum est: Multi potentes oppressi sunt validè, & traditi sunt glorioli in manus exterorum. Et contra superbos deprimendos Isaias clamat: Pedibus concubabitur corona superbie ebriorum Ephraim, & erit flos decedens glorie exultationis ejus. Et à seipso decipitur, qui superbus existit, velut se ledens per vinum in nimietate potum, juxta quod Habacuc clamat: Quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus, & non decorabitur, Genimini omnium malorum ipsa præponitur, sacra Scriptura dicente: Initium omnis peccati superbia, & qui illam tenuerit, adimplebitur maledictis. Et verè maledictis implebitur possessor superbie, quia maledicatur ab omnino Creatore, & maledicti diaboli filius constituitur, & cum maledictis in æternum erit portio ejus, qui à superbia sociatur, quia noluit benedictionem divinam, longè facta est ab eo, & maledictione induetur velut vestimento, qui à superbie motibus circumfertur. Sed aliud est superbire, & istud est aversionis, aliud est non credere, & istud reprobationis, aliud non obedire, & istud est despectionis, aliud est sibi placere, & istud est divinæ negationis. Alia est superbia in Deum, alia in seipso ad seipsum, & extra seipsum ad proximum. Sed in quantum progredi potest ista primogenitane & primogenita mors, suos conspice gradus, qui eam comprehendere satagis, descendentes siquidem, licet ascendentes appareant. Initium ejus apostatare à Deo, velut per propriam sufficientiam somno captam, & complacentiam regularem superfluum Deum existimare, & omnia facta Dei. Subinfertur

Ffff 3 secun-

secundus, in quem quis descendens animo atque peritura conquirat. Inferioratur tertius, in quo pede posito obtenebratur in tantum hominis ratio, ut neget rationem, præferat voluntatem, & absque

Deo sibi statuit regnum tenebrosum, ut neque Deum, neque quæ Dei sunt, in ordine ad ipsum conspiciat, & hic est ultimus terminus ejus.

Cap. XLVI.

De inani gloria.

Quid adversus clamabo inanem gloriam seu gloriam vanam? quæ de ventre superbiæ gignitur, quæ hominem depravat, & rectis incedere itinibus nunquam sinit. Cujus mala germina, quæ mala faciat, manifestant. Quorum primum est inobedientia, quia inaniter gloriosus in nullo inferior patitur apparere. Sed videri videtur inferior, qui superiori obediendo subjicitur, & præcipientis, non suam perficit voluntatem. Germen nequam est ipsa contentio, quæ vanè gloriosus clamoribus apparere concertat. Cui adjungitur jactantia, scilicet filia infrusta, quæ bona siqua potest, palanter enumerat, ut coram hominibus laudabilis merito appareat, & evacuat mentis arcana, plerumque insipientibus sua secreta, imò tacenda divulgans, & plerumque de præfatis superbiæ utero egreditur præsumptio novitatum, ut dicendo aut inveniendo, quæ nova hominibus videantur, laudabilis habeatur, & pertinacia concepit educitur, ut dictum, aut factum audacter defendatur, ne videatur errasse, qui ab hominibus gloriam querit. Et sæpe cum istis aliis uterina exoritur, quæ discordia nuntupatur, quæ semper assumit in auditis contrarium, si non aliter, saltem taliter vanè gloriari præcogitans. Necnon interdum pessima hypocritis oritur pulla filia, humanis & exterioribus placitis mancipata, quæ nunquam rectè suum possessorem permisit intendere, pectoris intentionem, & artificium moribus semper imitans, qui figurans imaginem non intendit ad interiora & inestina, quæ verè in ani-

malis natura producit, sed suo artificio fantasca exemplificat coloribus, & manuali pictorio membra ordinatè connectens. Sic hypocritali malo praeclusus, rectitudinem conscientie prætermittit, & qualiter veritatis testimonio Deo placeat, non inquit, exteriora solum querit, unde gloriam capiat. Inquisitio curiosa producit de conceptu pelfifero, quæ latagit scire hominum voluntates, & earum placita investigare non cessat, ut ea loquendo & moribus proferat, quæ ipsas demulceat, ut postmodum vocibus prorumpat, in laudem ejus, qui humano placito sic cuncta facit. Quid plura de hac volante per aëra loquar, quæ suum sibi sic vendicat possessorem, ut possideat, à quo possidetur, & cunctis aspicientibus exponat venalem, imò irrevocabiler tradat in mancipium laudatorum? Non possidet seipsum à vana gloria jam præventus, nec sensibus utitur ad seipsum, sed ad eos, à quibus vanam gloriam querit. Nam totum se in sensibus variat, & moribus & gestibus se subornat, ut laudem excutiat de cordibus inspectorum. Non habet in terra, quia natione coelestis, non graditur per viam, sed per hominum corda perambulat. Hoc solum hoc lethale vitium habet annexum, quod omnia studet providè facere, ne cadat à laude. Nam unde prævidet materiam placendi, proinde adhibet studium seriosius operandi. Et licet multa decencia pro aliis faciat, seipsum merito privat, cujus initium propria reputatio, medium vivere in cordibus spectatorum, finis latrocinium divinatorum.

Cap XLVII.

De ira.

Ad iram sermo dirigitur, quæ directum animum à natura distortquet, & ferenum mentis obnubilat, & impedit in suis aspectibus animum, ne verum aliquando conspiciat. Et cum habeat sine causa originem, sine causa pernotat

rationem, & turbulentat animi appetitum, cum appetit removere quod suum impedit facilem actionem, quæ primum in animo in seipsa collidit, antequam foris efficiat, ad quod injustè movetur. Et una existens anima in nube vestita, in altitacioni-

tionibus interioribus bipartitur, ut furente imaginatione conflatur à regione alterum incertatorem, quem aggreditur verbis furia plenis, injuria maculatis, turpitudine compolis, derisione, ambitione, dolo, animositate confectis, accensis odio, impetuosiore succensis. Quæ si responsa susceperit per confimile, fumositate sustollitur, ut jam ad verbera veniatur, & tantum in animo sæviat, ut occidat. Nec atrox animus satietur pœnis à furiosa cogitatione productis, in cujus fasculo ira ebullire non cessat. Ecce jam anima una ex ira efficitur bina, de ipsa obicem faciens inimicum, qui non audiendo lacessitus est verbis, intractus permanet, & verberatus est, vivit adhuc, & occisus est. Hæc est quæ libidinem habet ulciscendi, parcendi nemini voluntatem. Movetur ex ipsa voluntas, & concitatur ad pœnam, & subitam generat in anima tempestatem, fervet in interioribus, & ex impetu sæpe in exteriora prorumpit, & ad illas injurias existens impatiens, plus vindictæ, quam suscepit, cogitat. Et quod funestius dixerim, iracundus magis affigitur tacens, & injuriantis absentiam passus, flagello duriori se verberat, dum cogitat, quid debuit mali dicere, & non dixit, dolens si malum facere potuit, & non fecit. Et si præsentiam iterum sustinere contingat se ad peiora inferenda disposuit, & quæ mala miserat, tu qui legis adverte. Solet infatuare animos, si adhæserit hæc putrida tabes. Unde in Ecclesiastico scriptum legitur ad eautelam: Ne sis velox ad irascendum, quia ira in sinu stulti requiescit. Et Job: virum stultum interficit iracundia. Et in Proverbis: Farus statim indicat iram suam. Ex quibus sententialiter hoc colligitur, quod stultus & farus est iracundus, & iracundo stultitia & faruitas dominantur. Et reus constituitur, qui fors in ira exarserit, Christo dicente, qui ait: Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Et ad mala patranda erit proclivior, qui suis moribus circumferitur. Unde scriptum est in

parabolis Salomonis: Vir iracundus provocat rixas, & qui ad indignandum agilis est, erit ad peccata proclivior. Ira fuscitat rixas, sicut alibi scriptum est: Sicut carbonem ad prunas, & ligna ad ignem, sic vir iracundus fuscitat rixas. Et in Ecclesiastico scriptum legitur: Homo iracundus intendit litem, & vir peccator turbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitias. Secundum enim ligna sylvæ sic ignis exardescit, & secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit. Habet pro nihilo sanguinem fundere concitatus ab ira, & misereri nescit ab ipsa percussus. Unde Salomon dicit: Ira non habet misericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati spiritus ferre quis potest? Et in Ecclesiastico scribitur: Cum iracundo non facias rixam, & cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nihil est ante ipsam sanguis. A cujus virulenta radice consueverunt hujusmodi ramusculi pullulare, rixa, tumor mentis, odium, contumelia, clamor, indignatio, blasphemias, tristitia, rancor, inquietudo, impetuositas, convitiis, & his similia. Hæc seipsam intromittit ad proferendum judicium, ne desert omnium Regi Regum, qui sibi vindictæ judicium reservavit. Hæc excogitat exilia, vincula, carceres, mutilationes, & tam inaudita tormenta, ut ex illis mors quæreretur pro vita. Hæc pervenit judicium, confundit iustitiam, consilium non sequitur, rationem excludit, mensuram non servat, ut pro modico multum velit rependere, pro verbo gladium iniungere, pro levi manu iniectione vitam nitatur auferre. Iracundus in tabulis adamantinis scribit injuriam, in glacialibus laminis depingit bona suscepta. Hujus initium est quædam indignatio mentis, præter judicium rationis, medium verò congregatio in memoria eorum, quæ præstant augmentum, finis verò est odium usque ad mortem, non solum corporis, sed animæ, ut super ipsam descendat indignatio Dei.

Ecc. 7.

Job. 3.

Prov. 21.

Marc. 3.

Cap. XLVIII.

De invidia.

Invidiæ virus fascinavit hominis rationem, & rectum intuitum obsecavit, & ingressit in animo plerumque tristitiam, unde lætitiā debuit reportare. Nam ad gaudium debet animus excitari, cum videt diffusam divinam in hominibus bonitatem, naturæ largitatem insurgere, pro-

sperari ex ingenio quempiam aut arte fulciri, quæ ordinem universi decorant ad jucunditatem considerantium veritatem, sed quæ de non videndo nomen accepit invidia, de singillato bono non recipit gaudium, nec prout ingreditur, universalem pulchritudinem accumulat ad solam, sed

sed semper suum existimat damnum commodum alienum, & suam diminutionem alterius augmentum, perditionem propriam alterius lucrum, in suam convertit injuriam alterius gloriam, suam depopulationem deplorat, alterius abundantiam, & propriam infirmitatem alterius sanitatem, suam ignorantiam alterius scientiam, & ad suam ignobilitatem alterius nobilitatem adscribit, & quidquid boni alteri accedit, à se recedere semper putat. Quæ autem est adversus bona, quæ dicuntur fortunæ, & pejor est, aut adversus bona gratiæ, & pessima est. Semper in luctu est invidus inter prospera cæterorum, exultat verò in miseriis proximorum. Melius esset invidio carere oculis, ne videret, auribus, ne audiret, quæ aliis bona proveniunt, quia saltem quietem in animo possideret. Ad felicitatem dico invidorum, semper illos esse in numero capivorum, & ante oculos semper habere lugentes & sustinentes poenas continuè contemplari, incolere desertam cum bestis, effugere hominum civitates, ut videndo infelicia se putarent esse felices, nec videndo felicia tristarentur, quæ, ut ita loquar, ex misericordia in inferno tenderentur, ubi est sempiterna miseria, ne jucundorum intuitu torqueantur. Contrà seipsum semper æstificatur, qui invidus est, quod, quibus invidet, minor est, & velut noctua suam peragit vitam, quæ semper odio habet lumen solis, obscuris temporibus expandens alas. Hæc est fera pessima, quæ judicio Patriarchæ

devoravit filium suum Joseph. Hæc est. Gen. 2. quæ fratres animavit ad occidendum, & ad vendendum naturæ consortem, communem cohæredem cum eis futurum in posterum, ut deleteretur, hostiliter infligavit. Hæc primum Israëliti populi Regem 1. Reg. 19 Saul excitavit adversus David, ut ipse mereretur amplius à diabolo concitari. Per hanc primum effusus est sanguis, & uterinum manus ad occidendum injecta. Hæc Gen. 4. linguam excitat ad detrahendum, murmurandum, obloquendum, & recta verbis pervertere facit, & linguam veneno maledictionis infundit, nec pacificè loqui sunt. Contorquet oculum, conturbat auditum, excitat sæpe manum, eor languidum, marcidum, stupidum & odiosum facit, & suum possessorem nunquam finit esse felicem, ad externam miseriam, nisi abjiciatur, inevitabiliter trahens secum, ut cum illis sibi consimilibus invidis maneat in sæcula sæculorum, quorum invidia mors intravit in orbem terrarum. Jure igitur separandus est à bono fruentibus invidus, quorum felicitatem sibi computabat in penam. Et meritò sociandus afflictis, quorum malis velut remedio fruebaris. Cujus initium est inconsideratio, & odium inæqualitatum, quæ de divina procedunt sapientia sicut omnia, medium verò est tristitia de alienis bonis animam fodiens, & de bonis propriis nunquam gaudens, finis verò est odium sapientie scilicet distribuentis & bene facientis non sine causâ Dei.

Cap. XLIX.

De accidia.

Gen. 2.

Accidia malum accidens est, quoniam ad actionem constituta est natura potissimè humana, quæ intelligibiliter agit, & ratione utitur in agendis. Et noster protoplastus infirmus, qui primum in Paradiso positus, ut operaretur & custodiret à Domino accepit decretum, quod malè custodiens, quod poterat sine labore operari mandata, durioris & afflictientis laboris suscepit sententiam, ut in labore & sudore pane, quo viveret, vesceretur, exul ab insuperabili actione, imò à quieta operatione, terram iniquitatis spinas & tribulos germinantem cum maledictione operaturus seu sulcaturus velut agriculator cogitur laborare. Nec congruum est, ut accidia naturam corrumpat activam, & nefandum est malum, quo summi Regis imperium prætermittitur. Sed nec ipsam

depingamus, prout naturæ reprimi liberram & debitam actionem, sed prout adversatur infusæ desuper gratiæ, ac etiam moribus Christianis, verbis declaremus. Accidia est tædium mentis in bonum desuper infusæ virtutis, nausea spiritalis & intellectualis bonis, tormachatio cibi vivificantis animam, sentina fœtens navigantis vitæ, neglectum bonum, expectatum malum, inexpectata læsio, subitum nocumentum expositum & immobile signum ad agitantium demonum experimenta, situratus voluntariè lapsus, & adjuncti virtuti non porrigens manus, voluntarius cenosus, non firmatum repagulum ad ingredienti iniquitates, apertum ostium ad easdem, tenebrosa caverna, receptaculum immunditiarum, squalidus mos, fatua vita, dissipatio temporis, vana occupatio loci, ligata ex

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 601

ta ex colligatione natura, persona steriliis, improspecta defensio, pondus sensualitatis deprimens, displicentia vite agendæ, amica status & quietis, odium activorum, alpera responsio ad excitantes, voluntariè fractura tubarum spiritualium excitantium ad divinas operationes, va! clamor ad misiam, euge! ad mensam, consistorium malarum ordinationum, hospitium peregrinantium malorum, mensa demonum super quam comedunt pollutum panem, lectus & pulvinar decipientium amicorum, cessus procerum infernalium, alveus decurrentium iniquitatum, invisa cloaca invisibiliter ruspitudine succipiens. Ista præmittit tempus, tempus expectans, & præteritum irrevocabiliè perdidit, & præsens futurum expectans, vacuum præterire permittit, futurum cum efficitur præsens, simulat facit, & in tempore debui debita non persolvit. Hæc sedens in cathedra malæ quietis & sella deliciarum, Deo vocanti non respondet, Angelo excitanti non consentit, advenienti virtuti non affligit, salubriter consulenti non credit, duci rectè ducenti non obedit, collegam activum repellit, aut odit, consimilem amplectatur & diligit. Hæc generavit mandaturum contemptum & consiliorum perfectionem abhorruit. Hæc fecit sacram despiciere morum imitationem, vitæ asperitatem penitus ignoravit. Hæc cum bona, si qua contemnit, magnum malum est, si verò negligat necessaria in salutem, damnable malum est, demergens prementi pondere suum possessorem inevitabiliè, nisi abiectum fuerit, in infernum, à quo quis liber asperxit in vitam, & tractus amore virtutis peregrinatur in patriam, adversus quam maledictam de Scripturis sacris aliqua proferamus in medium, ut illam potissimè caveat, qui divinis agonibus aspiravit. Dissipantur bonæ opera, si qua sunt illius, qui acedix retinaculis deninetur. Juxta Proverbiorum sententiam: Qui molles & dissolutus est in opere suo, frater est sui opera dissipantis. Et pabulum nutrimenti ministrat pungentibus vitiis, & cultodientis ac protegentis legis fieri permittit ruinam, qui supra pectus acedix reclinauit. Quod Salomon ipse non tacuit, cum dixit: Per agrum pigri hominis transivi, & ecce totum repleverunt urtica, operaverunt faciem ejus spinæ, & maceria lapidum destructa erat. Ager pigri quippe studium est voluntarie actionis, & vinea est vite novitas, ad quam debemus intendere, ut vinum jucunditatis æternæ suo tempore degustemus. Sed repletur urticis prurientibus damnae libidinis, & ananematiza-

te avaritiæ confoditur spinis. Et utriusque murata maceria, sed non ex charitate cementata, custodia dirigitur, ut nec lege velit arceri divina, voluntati propriæ mancipatus. Cui ab eodem ultix sententia indicitur, ut ex suis desideris, qui piger est moriatur. Nam desideria occidunt pigrum, noluerunt enim quidquid manus ejus operari. Tota die concupiscit & desiderat, qui autem iustus est, tribuet, & non cessabit. Et iterum scriptum est: Propter frigus piger arare nolit, mendicabit ergo xitare, & non dabitur ei. Nam torpor noxiæ frigiditatis deninet pigrum, ut nolit arare, ut ferat virtutibus animam, & corporis mores per ordinem ponat. Qui cogetur mendicare in ægestate decoquentis iudicii seu in claritate sanctorum, sed non dabitur ei de laboribus aliorum, ut refocillet animam suam, neque de aliorum victoria succipiet ipse coronam, sed nec iustificabitur de iustitia in labore agentium vitam suam. Nam Scriptura dicit: De fructu oris sui unusquisque replebitur bonis, & juxta opera manuum suarum retribuetur ei. Et alibi scriptum est: Date ei de fructu manuum suarum, non alienarum. Et statim subditur: Et laudent eum in portis opera ejus, non aliena, quæ piger in vacuum mendicabit. Et Apostolus inquit: Omnes altare oportet ante tribunal Christi, ut recipiat unusquisque bonum, si vel malum, prout gessit in corpore suo, non in alieno. Et alibi Apostolus clamat: Qui non laborat, non manducet. Contra quem Sapientia iterum clamat excitans, malique futura denuntians: Usquequo piger dormis, quando conserges ex somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conferes manus, ut dormias, & veniet tibi quasi viator ægestas, & paupertas quasi vir armatus. Deficit enim tempus declamare ad hanc maledictam per testimonia Scripturarum, quæ non solum in non operando recipit detestacionem, sed in operando in pluribus eternam maledictionem incurrit. Quod Spiritus sanctus per Jeremiam loquitur, dicens: Maledictus omnis, qui opus Dei facit negligenter. Cujus terrore Christi agonista percussus, ablachabitur ab uberibus talis matris. Cujus malæ soboles istæ pluresque sunt, quarum ab alia non vinculari dixi esse difficile super tertiam, scilicet tarditas, tepiditas, dilatio, desidia, segnitates, insensibiles, indevotio, inopia utriusque boni, ignavia, inertia, retrogradatio, indiscritio, incautela, incuria, improvisio, inobedientia, ingratiitudo, inhumanitas, incompassio, impunitas, insolubilitas à malo, intrusio in seipso, firmata capu-

Prov. 21.

Prov. 20.

Prov. 12.

Prov. ult.

Rom. 12.

2. Thess. 3.

Prov. 6.

Jere. 48.

Prov. 18.

Prov. 24.

B. Sen, de Cassia Com. in IV. Evang.

Gggg

captivitas, in constantia, inquietudo mentis, delectio, confectio, pusillanimitas molities, oblectio, otiositas mentis, tedium vite, tabefactio, gravedo, taciturnitas mala, murmur, exinanitio, seu vacuitas bonorum spiritualium, imperseverantia, impedimentum boni, tristitia, desperatio, negligentia, ignorantia vincibilis, curiositas circa inutilia, omisio eorum, quæ sunt necessaria pro salute, impoenitentia. Quorum declaratio senola

tanto procederet volumine, ut ne dum legentis fastideret animum, conturbaret & oculum, sed accipientis manum curvato pondere prægravaret. Quanta igitur est sollicitudine observanda, ne vinciat, quæ tot filiarum laqueis, & rebus oblectis apertisque mundum replevit. Cujus initium est inconsideratio receptorum agendorum, & finis, medium animalis amor, & vita, finis verò Dei oblivio superimposita cum obtenebratione rationis,

Cap. L.

De avaritia.

Avaritis inexplicabile malum. Aurari quærit, argentari vult, metallis omnia reducit in aurum, ut nullum sit aliud ædificium metallorum, nec peragantur artes. Sua proprietate conquirit, quæ non conquirat, quæ non aurato instrumento, sed terreo peraguntur. Agrum copulat agro, domui connectit & domum, adequat sibi connectionem naturæ. Pulchritudo continuo sibi servit in placito, quam semper affectat sibi ratione sut usurpatione competere, nec est terminus ejus, nisi cum pervenit ad terminum, ultra quem non est terminus alius. Non contentatur habitis, inhiat acquirendis, nec quiescit in acquisitis. Si totus mundus esset possessio ejus, non quiesceret animum ejus. Nam aut veller Deum plura creasse, aut alium constituere creatorem plura creans, ut postmodum in omnibus haberet potestatem. Quod si hoc inconveniens reduceretur ad convenientiam, impossibile ad efficientiam, nec adhuc scellam quietis confunderet ab auctore omnium totius consolationis Deo per appetitum divisa corruptibilia terrenorum. Insatiabilis est avaritia, quæ, cum devoraverit, iterum efurit, cum biberit ore pleno, divitias adhuc sitit. Immoderatus est amor ejus, sed quod deterius est, insolubilis tenacitas ejus. Avaro tam deest, quod habet, quam id, quod non habet, quia nescit uti habitis, dum inhiat in habendis. Hæc sola naturæ præ cæteris vitis adversatur, quis neque in terra, neque in aqua, neque in aëre, neque in igne veller habere consortem. Veller ista moderari naturam, dispositionem imbrium, vim caloris, nubium & ventorum, ut sibi ad votum in agellis propriis deservirent, non infundendo in aliis bonitatem, quæ omnibus naturæ communitati debetur. Veller ærem esse ferreum super prædia cæterorum, aut

prædia metallina, ut nec virtus pluvie, & caloris desuper funderetur, sut nec ipsa possent aliquo instrumento profundi, ut nec ferere sut metere opus esset, ex nefario appetitu sibi vendicans jura naturæ. homicida est ista omnium suo fausto, nec vitam diligit aliorum, nisi quos gubernat manu suæ servissime parcitatis. Inimica est Deo, qui omnibus largus est, sed ipsa parca. Æmula celestibus Angelis, qui ad communitatem & largitatem superne vite sine svaritia nos expectant. Odit naturæ consimiles, dum sibi vendicat in proprium, quod est in commune datum. Hæc consortem naturæ immemorie tradit, imò multoties, ut sua possideat, interimit. Amicum non quærit, faciem averit à proximo, linguas loquendi beneficio veller esse privatas, ne affligentes indigentias panderent, postularéntque pandendo, quod ipsa indebitè disposuit retinere. Aliorum egestatem sibi vult esse ignotam, ne saltem ex verecundia quid cogatur aliquando conferre. Monstrum est in natura, quod agitur in avaro, nam omnes vellet depauperari, ut sibi scederet, faceréque indigentes, & hos ignorare, ne arctaretur dare. Perdidiße penitus æstimat omne, quod aliis, & non sibi cedit in lucrum. Arctatur enim in nocte doloribus, ut viam inveniat, ubi acquirat, perforatur timoribus, ne acquisita perdat. Cum pax sit ubique, semper ad suam pecuniam suspicatur indidias. Latrones æstimat, qui non sunt, fures constituit, qui furari odium, timet vicinas omnium appropinquantium manus. Navalem picem credit in digitis tangentium Job. 13. quæque sua, socium confidentiæ nequit invenire. Committit plerumque ad plurimas pericula suam ipse personam, sed in pecunia cautior est. Hic non confidit in Deo, quia nec illi suam pecuniam recommendat. Non in Angelis, à quibus enim se

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 603

diffociari cognoscit, nec custodienda par-
ta committit. Nec demonibus, quia nec
aurum quærunt, nec argentum, sed ani-
mas volunt. Non hominibus, nam si
propria sua quibuscunque vellet auferre,
quomodo potest sua custodienda commit-
tere? Diffociatus est ab omnibus rationa-
bilibus, insensibilibus, & irrationabilibus
sociatus, licet sit cum demonibus æterna-
liter finito vitæ termino sociandus. Por-
cus est iste diaboli, qui vivendo faceret,
omnique caret commodo, sed in morte
comeditur. Stiparium comestibile est
comestibilia non degustans. Bestia on-
erata deferens his sepe, quos habuit inimi-
cos. Custos est æris ligatus in ære. Non
habet ær, sed habetur ab ære. Non do-
minus æris, sed servus æris. Et hæres est
æris, in hærens in ære. Nihil rectitudinis
ipse possidet, nisi cum moritur, maledic-
tio ejus esset vita longæva super terram.
Quid autem est avaritia, nisi animi varia-
tas, qui velut interora rota sepe circa idem
centrum revolvitur, & molendinum asina-
rium secum portat. Præsupponit sepius
elemosynam, qui pecuniam congregare
disponit, cum autem viderit congregatam,
ad seipsum rentrabit manum. Beatificat
sepe pauperes pauperum inimicus, & ex-
tollit laudibus pauperem, quam ut per-
ditionis foream ipse declinat. Vide avari-
acutissimam deceptionem, nam, cum sibi
nummus aut moneta fuerit separ, quærit
addere par: cum fuerit par, non vult fa-
cere dispar, sed quærit, ut expendat aliud
separ, cum autem affuerit, vult sibi con-
jungere par. Unde ne paria fiant dispa-
ria, & ut separia fiant paria, crescit in im-
mensum per avaritiam noxia cura. Quid
magis proprium avaritiæ, nisi plus, quam
fatis sit velle? Quærit avarus vivere ad opi-
nionem, non ad veritatem: ad volupta-
tem, non ad necessitatem, & ideo num-
quam dives erit, si nolit, ac per hoc non
erit dives, si habet, quod vult, & amplius
vult, sed qui voluntati volendi posuit fi-
nem. Sed bonum est, postquam nostra
posuimus, quæ de avaritia ipsa sentimus,
quod ad testimonia facere Scripturæ velut
ad irrefragabiles sententias recurramus, ut
pro posse velut viam perditionis devite-
mus. Inquit namque Doctor gentium
Paulus ad Timotheum, avaritiam velut
diaboli retia & laqueos diffundens. Nihil
enim intulimus in hunc mundum, haud
dubium, quia nec auferre quid possumus.
Habentes autem alimenta, & quibus tegamur,
his contenti sumus. Nam qui vo-
lunt divites fieri, incidunt in tentationem
& in laqueum diaboli, & desideria multa
& nociva, quia mergunt homines in in-

teritum & perditionem. Radix enim
omnium malorum est cupiditas, quam quidam
appetentes erraverunt à fide, & in-
feruerunt se doloribus multis. Tu autem
homo Dei hæc fuge. Vide igitur ex hoc,
quam seriò docuit Apostolus avaritiam
devitare, causas & rationes deviationis an-
nectens, quæ verba ipsa declarant, absque
quod expositio superflua imponatur. Et Psalm. 75
David clamat: Dormierunt somnium
suum, & nihil invenerunt omnes vin divi-
tiarum in manibus suis. Et alibi: Divi-
tiae si affluant, nolite cor apponere. Simi-
liter & in Job legitur: Dives cum dormie-
rit, nihil secum affert, aperiet oculos, &
nihil inveniet. Apprehendet eum quasi
aqua inopia, nocte opprimit eum tempe-
stas. Et alibi: Divitias quas devoravit,
evomet, & de ventre ejus extrahet eas
Deus. Et in principio libri sui: Nudus e-
gressus sum de utero matris meæ, nudus
revertar illuc. Ac per hoc superflua no-
scitur multiplicatio terrenorum, cum hic
remaneant, descendantibus injustis posses-
soribus in infernum: Injustus autem pos-
sessor esse convincitur, aut qui acquirit in-
debitè, aut qui retinet sine charitate. Nam
mortuus est dives incompassivus ad Laza-
rum, & inter incompassivos demones est se-
pulcrus. Sceleratum hominem ipsa consti-
tuit, si assistit, quod ipsa Sapientia clamat:
Avaro nihil scelerius. Quid superbius ter-
ra & cinis? Nihil iniquius, quam amare
pecuniam. Hic enim animam suam vene-
nalem habet, qui in vita sua projecit inti-
ma sua. In qua sententia satis aperte
monstrantur supraposita mala, pluraque an-
nectenda, nisi volumen actius protende-
re in longum paterentur. Nihilominus
adversus ipsam est acutiori gladio confur-
gendum. Nam quid scelerius ipsa frenet-
ica, si ipsam in propriis terminis diffini-
mus? Est enim ipsa quidam deordinatus
appetitus supra naturam, supra conveniens,
supra rationem, supra usum, supra mo-
dum, supra præceptum & legem, supra
debitum æque meriti, supra sufficiens.
Quibus diligenter inspectis apparebit, ubi
avaritia infronita, ibi in cælo Angelos, in
paradiso primos propulsasse parentes, ut
suprafata divinitatis similitudinem, imò
ipsam divinitatem, & ipsius scientiam as-
fectarent. Nam Græcus avaritiam *αριστη*
appellat, quod latine plus sonat. Sed so-
ciam se superbiæ fecerat, quæ fastu & ap-
petitu alios terminos invadebat. Quid
sceleratius alicui posset adscribi, quam quæ
necario semine omnia mala concepit, &
suos conceptus retinet, quæ, cum vult,
parit, quæcunque libet? Ex ipsa namque
superbia nascitur, cum se victor in appeti-
tis

1. Tim. 6.

tis & obtentis ceteris, aut multis superiorem, ex ista invidia, cum videt aequalem, inanis gloria, cum se compeat, ira, cum impeditur, aedia, cum videt zetas ornatas, paratos lectos, stratoria & sedilia pro quiete, gula, cum videt adesse plenas ex omni parte crumenas, pro qua sollicitantur mare, lacus, flumina pro piscibus, pro sylvestribus animalibus, avibusque memora infestantur. Nutriuntur etiam canes, unde deberent nutrirī pauperes, fatigantur equi, plerumque lassantur & homines. Et licet talia devolverint ad solatiū, à gula tamen iniuriā acceperunt. Vexantur saepe pro divitiis, quos avaritia sic subvertit, impellē matella, & contentiones famulorum in emptione nascuntur, ut alter velit dominum suum in pecunia facere priorem, alter in exponendo largiorem suum dominum fateatur, ut verba verbera petant, inimicitiae statuatur, nec non & interdum homicidia subsequantur. Sed ad tale vitium in avaris hoc solum potest esse remediū, ut appetitū retinendi, timore decedendi plerumque interdicanatur expense. Non est tamen nostri propositi gulam hic definire sententiis, sed prout gula ex avaritia quandoque progreditur, verba hanc adieci: Luxuria verò in foribus aderit in uxore propria, cum finem laboribus dederit, in cameris tam ornatis. In aliis verò ipsius stimuletur iaculis, cum viderit pulchras fortunas faventē pecunia studio avaritiæ cumulati, ut per ipsius largitionem plerumque libidinem in aliis expleat, nisi per aliud avaritiæ malum, quod dicitur tenacitas, refranetur. Sed nec est devotio vitii, ubi vitium per vitium non committitur. Sed plura portat in ventre ista noverca naturæ diabolo maritata, ut rapiat, si aliter habere non valeat, velut furto aliorum bona invito dorbino contrectare, nisi gravis accipiat. Generavit latrones in latibulis, & in sylvis, ut expolent transeuntes, & plerumque interimant, ut, quæ non habent, obtineant. Simoniacos fecit innumeros, ut celestia, & dona spiritualia commerciis avaritiæ largiantur. Usurarios publicos, & palliatis in orbe constituit, ut dulciter denudentur egeni, qui divitis naturæ, si abuisset avaritiæ, poterant sustentari. Corrupt ista primum naturam, deinde naturæ remedium defalsavit. Nam artem, quæ in naturæ remedium est inventa, & per spiritum sanctum omnium artificem hominibus interrogata, falsitatibus innumeris maculavit, linguas fecit loqui mendacium, perjury multa composuit, pervertit ipsa iudicia, iustitiam omnibus debitam fecit saepe venalem. A proprio alveo juris, leges in

advocatis divertit, ut ipsas inflectant ad vorum, non vota cum lege concordent. Notarios falsitate necavit, ut cor cogiter; lingua loquatur, exarētque in chartulis manus, quæ adversa sunt lucida veritati, falsos testes produxit in litem. Et quare hæc omnia? Ut petantur non debita, vel supra debita plus petatur, & cum falsitate avaritia lucra inveniat, quæ cum veritate non poterat cumulare. Quid ista scelestius, quæ rationis aspectus intantum obruitur, ut gratus aurum & argentum, quàm solum intueatur, & animo ferventiori defestibilia ista conspiciat, quàm Christi corpus in quo reficimur ad salutem, ac diligentiori affectu contempletur sensu & ratione carentia, quàm homines sensu & ratione pollentes? Quanta verò fraus de ipsius ventre procedat, forsice querimoniae semper clamant, ut proximus à proximo se deceptum conquereretur, & voces ingeminer non inveniri fidem, propter avaritiam in hominibus super terram. Quæ prodiciones de ista crepante prodierunt? hominum mortes propter pecuniam irrogata, castra in manus obidentium per pecuniam tradita, civitates capre saepeque destructæ, exules plurimi sua proscriptioe revelent. O scelera conditio avarorum. O crudelis impietas, quæ numerata pecunia personas vendunt innumeras, nec præmeditantur pericula animarum. Innocentibus non parcunt, exponunt exitiū parvulos, virgines stupro, scortis viduas, adulterio maritatas, sacrilegio moniales, ruinae irreparabili civitates. Quæ violentiæ, quæ inquietudines ex ipsa oriuntur, actus & mores magis, quàm verba clamant. Excunt à sereno claustris avaritiæ adhuc huius nefandissimæ filie, obduratio mentis, obstinatio, infidelitas, adinventio novitatum insolitorum modorum, vagatio mentis, indevotio, recurvatio in oratione & cogitatione bonorum, privatio contemplationis, ignorantia spiritualis defectus, negligentia studii spiritualis, promissio futuri temporis, confidentia vana, oblitio mortis, incompulsio. Quorum omnium & aliarum innumeratarum, si quis aliquam deceptus conjugio copulaverit, seipsum mancipavit gehennæ, ac per hoc à sua mala sobole ista nefandissima condemnatur, & intuitu mentis ex prole percipitur, quàm sit avaritia mala patens, quatinus periculi, qui sibi per matrimonium copulatur. Et vita brevis & improvisa mors omnes arguit homines avaritiæ intendentes, qui non velut mancipia mortis se cogitant, sed velut perpetuos se faciunt peritos, & de annis & temporibus multa diffiniant, qui mensura aut hebdoma-

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 607

LUC. 12.

madam, sed quod minus est, diem crastinum non videbunt, juxta Salvatoris nostri sententiam in parabolis loquentis. Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, & cogitabat intra se, dicens: Quid faciam, quia non habeo, quo congregem fructus meos. Et dixit: Hoc faciam. Destruam horrea mea & majora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata sunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ: Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte hac nocte animam tuam repetent à te, sci-

licet maligni spiritus, quæ autem parasti ejus erunt? Sic est, qui thesaurizat, & non est in Deum dives. Ideo statim sine intermissione suis discipulis sollicitudinem avaritiæ pessimæ diffusit, dicens: Ideo dico vobis: nolite solliciti esse &c. Ut aut. Math. 6. tem claudatur de hac pestifera sermo, & ad quem finem possit devenire, suos malos inspicit gradus. Initium ejus est, amor sui sine respectu proximi, medium ejus superflua coacervatio rerum, finis verò negatio Dei. Ecce quo potest ista pervenire maledicta, ut Deum neget in futurum creaturarum professione jurata.

Cap. LI.

De gula.

MAligna regina gula, quæ semper regnat in nostro mortali corpore, noli vigore gratiæ superetur. Cuius ingressu agitatione diaboli ab homine primo & divina, & prima in pravariationem sunt deducta mandata, quæ sic tyrannicè humanam coarctat naturam, quæ, nisi sibi serviat, persona non vivat. Et tali fodere cum ipsa congregitur, ut nec per diei spatium, nisi per violentiam, aut sanctificationem aliquam liberetur. Ipsa fecit naturam primo tamescere, postmodum fecit egere, ut amodo per necessitatem serviat, cui anre libertas aderat non edendi. Et quamvis cibi essent ad usum corporis ordinati, non erant tamen per concupiscentiam malè sumpti, nec per appetitum ad vitæ regimen inordinari, nec gustus delectationem inordinatè trahentem, à deoque avertentem sensisse in cibo, sicut manus in pomo, sed usquequaque exiit dignum, ut ipsa in nobis exerceat suæ dominia potestatis, cuius impulsu sunt contempta divini imperii majestatis. Et ad idololatram trahit ipsa ventris cultores, juxta

Philip. 3.

Apostoli sententiam, quorum Deus venter est, sed esca ventri, & venter escis, Deum hunc, & has destruet. Insatiabilis vorago gula, quæ quando plures escas suscepit, plus affectat, & per hoc ab ejus subactus imperio non credit naturam gulæ sufficientiā produxisse, nec ad variandum delectationibus fauces, & conductum ad ventrem variasse sapores. Et antequam sumat, se in tali consideratione cum tormento suspendit, ut saturantis ventrem, cibis aerem nihilo pendens, corporis sumpturus annonam. Et contra naturam constitetur vacuum in natura ventrem, scilicet ex cibariis non

replendum, visa vitro flaventia pro abolenda insita siti, si more fluminum redundarent, deficere causatur, velut guttam intincto modicè minori digito inhaerentem. Cum autem sumpsit, nauseat super sufficientia percceptorum & variare saporum, quorum cibos effluentē delectatione perciperat, abstinentiæ recordatione vilipendit. Et spumante ventre assistentibus doloribus, stomacho cruciato, pede podagro, spondet temperantiam de futuris, laudat moderantium vitam, extollit solitariè quiescentes, à quibus ventris cura recessit. Esferunt præconis sanctos, qui se per abstinentiā afflixerunt, maledicunt accurantibus, & accuratissimis cibis, quæ maledictio, quæ poena, quæ tribulatio ista elamant, manè seroque scilicet in servito tam vilis ac corruptibilis Domini videlicet ventris putridi conveniri. Dormiebat sanè ista regina refocillata per paululum, & in corpore incommodi subsecutis, ihde sic clamabatur, excitata verò & parumper gradiente per spatia, doloribus consopitis, & in secessum ciborum deducta congerie, vale jejuniū, vñ! temperantiæ, vñ! abstinentiæ dicitur. Et semper fit regressus in idipsum, à quo firmiter credebat egressus. Proh! late in absconditis jugulans gula, & velut latibulis latro suo opere parulum quarrit, maxime, cum viderit adesse copiam sumendorum, semper enim in insidiis, aut in foribus est. Cum necessitate naturæ se sociat, & sub ipsa se palliat, & paululum cum ipsa assumens alimenta, sequitur voluptatem usque ad eruditionem & vomitum. Utres sicci modicum capiunt, humectati verò amplius, sic & homi-

G 225

homi-

hominum ventres. Deliberata iudicio rationis abstinentia gaudet in parsimonia, sed edendi aviditas, nisi per fumendi solum impotentiam non quiescit. Quærit pinguis, cunctatur delectabilia, carnem inflammantia semper optat. Permutat naturam commixtione ciborum, ut per se lapidum fiat insipidum in altero, nec cuius sit saporis commixtio discernatur. Ardet ignis in stomacho servi gulæ, statimque videtur facta digestio, & iterato se violentat ad gulam, & rapacitate lupina fertur in apposita, & in principio cibum silenter fumit, non silendi virtute, sed voracitate fumendi, ne loquendi officio præpediatur, & cum se ceperit ingurgitare, progreditur in loquelam, ut majori aviditate regrediatur in escam. Mentitur semper sibi gulæ iniquitas, quia quod disponit, nunquam obliat. Exactor est inquietus, qui nunquam quiescit exigere, nec quantum exigit, considerat, quia non retinet, quæ cungregat, velut qui merces in sacculum perituum mittit, sed velut irreplebilis fovea incessanter, ut exigit, fatagit. Durum est igitur, semper petenti tribuere, censumque imprætermittit dare prodigio, silco nefas servire, qui lapsus requiem nun concedit. Difficile ista vices & temporis ordinem observat, appetitu insurgente movetur, nec ratione, nec ordine sistitur, præcepta ferri, repletur furia, si cupita absunt. Infirmi-
tatem dicit adesse vicinam, corrode-
nte se stomacho, carente alia materia curro-
dendi, nisi aliquid statim trahatur, ut re-
deat. Naturæ spatium non expectat, so-
lem horarum auctorem in sua sphaera re-
trogradum dicit, cum adhuc appetitui
hora non favet. Horologium gulosi,
quod nescitur horarum indicium, est su-
bia fames. Tunc est hora edendi, cum
appetit, tunc tempus, cum esurit: Na-
turæ deliciis non contentus, æstificavit
pura bona, & ejus efficitur inimicus.
Obruitur ratio, obsecatur intellectus,
depellitur bonus affectus cum gulæ re-
gnat effectus. Exulant à paradiso, & ab
ejus deliciis protoplasti, qui mandatis
ejus magis, quam Dei præliterunt as-
sensum. Et calicem biberunt amarum,
in sudore & labore victum quærentes,
qui præcepta tam dulcia contempserunt.
Succedunt incendio Sodomitæ, quos
ad peccandum contra naturam ciborum
abundantia provocavit. Perdidit primo-
genita Esau, gula edulium lenticulæ ap-
petente. Idololatrarum populus post eibum
& potum superfluum sumptum, & Deum
educentem ex Ægypto pro eis decies

flagellato, & submergentem Pharaonem
& exercitum ejus in mari, conducentem
mirabilitet per desertum non recogitant,
pro Deo aureum conflatumque virulum
venerantes. Quod Apostolus reprehен-
dendo, & nos monendo non tacuit, di-
cens: Sedit populus manducare, & bi-
bere, & surrexerunt ludere. Sed statim
est punitio subsecuta. Moyse divinas ta-
bularum divinorum præceptorum præ in-
dignatione frangente, ne verba Dei ven-
tris servi audirent, & post paululum plu-
ra milia ultor gladius interemit. Multa
liquidem sunt exempla in scripturis ca-
tholicis. Et dives epulo in Evangelio
nobis insinuat, qui ad inferna descendit,
quanti extitit periculi tali Domine famu-
lari. Sed ut melius ad cautelam legen-
tium innotescat, præcisas scripturæ sen-
tentias adducamus malis & continuis ex-
perientis roboratas. Luxuriam glignit
ista maledicta, secundum sententiam Je-
remiæ: Saturavi eos, & meretrici sunt,
& in domo meretricis luxuriabantur.
Equi amatores in fornicis emissarii facti
sunt, unusquisque ad uxorem proximi
sui inhiabat. Et Jacobus in canonica sua
dicit: Epulari elit super terram, & in
luxuriis enutritis corda vestra. Ubi-
cunque igitur saturatis gulæ serviens fue-
rit, ibi damnabitur libido. Et fovetur
luxuria ex cibis velut ignis ex lignis. Et
Ex oblivione Dei & recessum ab ipso
causavit in anima ejus, qui per gulam
studuit saturari. Quod Moyses populo
comminando impropertavit, dicens: In-
crassatus est dilectus & recalcitravit, in-
crassatus, impinguatus, dilatatus, dereli-
quit Deum factorem suum, & recessit à
Deo salutari suo. Et Osee propheta:
Super criticum & vinum ruminabit, &
recesserunt à me. Et alibi: Adimpleti
sunt & saturati, & elevaverunt cor suum,
& oblii sunt mei. Perditionem bono-
rum & virtutum adduxit gulæ maligni-
tas super terram. Mortui sunt Job filii
comedentes, domo virtutum in quatuor
angulis primo à vento concussa. Proinde
Apostolus carnis curam penitus dis-
suadet, dicens: Carnis curam ne fecer-
itis in desideriis vestris. Et: Qui in
carne sunt, Deo placere non possunt.
Et caro & sanguis regnum Dei non pos-
sident. Et Jesus Filius Sirach: Quid
nequius, quam quod excogitavit caro
& sanguis? Et idem Apostolus: Si secun-
dum carnem vixeritis, moriemini. Et
qui in carne seminat, de carne & metet
corruptionem. Et irrefragabilis senten-
tia Salvatoris: Attendite ne graventur
corda vestra crapula. Iterum scriptum
est,

1. Cor. 10.

Luc. 10.

Jerem. 5.

Jacob. 2.

Deut. 32.

Osee 7.

Osee 12.

Job. 1.

Rom. 13.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

Eccl. 17.

Rom. 8.

Gal. 6.

DE VITIIS & SERMONIBUS CONTRA VITIA. 607

Ecclesi. 37.

est. Propter crapulam perierunt multi. Quid adversus istam fulcare litteras amplius expedit? Nam mala fecit & facit innumera, nomina nefanda possidet mulea, sed ut ipsam brevi sermone describam, velut depictam tabulam hanc sedulo contemplare scripturam. Guia est adhæsiō Spiritus ad carnem, rationis ad voluptatem, animæ ad corpus, memoriæ ad consumptibilia, voluntatis ad lædentiā, sensus, gustus ad delectabilia, pluvia super carceratas virtutes, grando spiritualium vitiorum, abyssus boni, brevis suavitas, dolor post suavitatem, infirmitum periculum, suave venenum, infirmis repetita, ignis ventris, stimulus palati & gutturis, sollicitudo indeficiens ante mortem, ante gratiam sepultura corporum mortuorum, corporis torrix, infirmitatum conciliatrix, continuus exactio, appositio non necessaria, quæ ad sui periculi eumulum ebrietatem sibi annectit pedissequam, quæ se suo nomine manifestat, quod sine mensura sonat. Extra mensuram cibi aut potus existens, extra viam egressus est. Prætermisit enim Deum omnium vitam, quæ fecit omnia in numero, pondere & mensura. Sed nec consecrari possunt Christo, qui ebrietatem patiuntur. Nam & Nazarei, qui Deo in testamento veteri consecrabantur, vinum aut omne, quod inebriare poterat, non bibebant. Et in libro Regum, Anna cūm argueretur bibisse, quod non bibebat vinum, filiam Belial se negabat, quia non biberat, ac per hoc diaboli filiam profitebatur, si aliquando bibisset. Et vini expressit potentiam (ut legitur in Esdra) tertius illorum juvenum. Sed in dicendo primus problemantium, eūm exquiretetur coram Rege Dario, quare scripserat, quod forte vinum erat, dixit: Prævallet vinum omnibus hominibus, qui bibunt illud, seducit mentem, itēque regis, & orphanī facit mentem vanam. Item servi, ac liberi, pauperis, & divitis, & omnem mentem convertit in securitatem, & jucunditatem, & nos meminit omnem justitiam, & debitum. Et omnia præcordia facit honesta, & non meminit regem, neque magistratum, & omnia per talenta facit loqui. Et non meminerunt, eūm biberunt, amicitiam nec fraternitatem, sed non post multum sumunt gladios, & cūm à vino emerferint, & surrexerint, non meminerunt quæ gesserunt. O! viri num præcellit vinum? Merito ergo Salomon dicebat: Noli regibus o! Lamuel, noli regibus dare vinum, quia nullum secretum est,

Prov. 31.

ubi regnat ebrietas, ne forte bibant, & obliviscantur iudiciorum, & mutent causam filiorum pauperis. Quanta pericula ex vino, aut ebrietate proveniant, ipsa sapientia proverbialiter clamat. Cui vix, cuius patri vix, cui rixæ, cui foveæ, cui sine causa vulnera, cui effusio oculorum? Nonne his, qui morantur in vino, & studet calicibus epotandis? Vidit igitur, quæ parit ebrietas maledictiones æternas. Vix namque in Scriptura sacra pro maledictione semper ponitur sempiterna. Rixas inter proximos generat, parat hominibus foveas inevitabiles peccatorum, sunt vulnera ex ea incurabilia, nisi ante ipsa curetur. Et effunduntur oculi rationis, magis autem & contemplationis arcanorum, ut divinum mysteria nunquam possit mens percipere temulenta. Dæmon blandus, & sars domesticus extrahit ebrietas, & eo facilius decipit, quo color in vitro representatur in oculo, odor in naribus, sapot faucibus delectatur. Propter quod sine decisione flarum subjungitur malum, quod damnata ebrietas operatur, & ut caveatur, edicitur: Ne intuearis vinum, quando flavescit, cūm splenderit in vitro color ejus. Ingressus blandē, sed in novissimo mordebit ut coluber, & sicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clavo, & dices: Verberaverunt me, & non dolui, traxerunt me, & non sensi. Quando evigilabo, & rursus vina reperiam? Quid enim aliud verba ista sonant, nisi, quia vinum dulciter bibitur, suaviter fumitur, & nullam læsionem ipsa sumptione infert videtur, velut venenum colubri mordentis in silentio, quod gravedinem non videtur inducere, sed paulatim, & quasi insensibiliter ascendit ad cor, vitalem calorem perimens, & extinguens. Sic & vinum tacite perimentis exercebit officium, & ab immoderato sauciati, aspicient incaute formosas & extraneas mulieres, & eos perversum perversa in seipso loquetur appetendo, dicens: O si haberem illorum corporum formas. Qui appetitus divina lege prohibetur, & ex divina sententia mœchus jam factus, cui talis insidet appetitus. Et velut qui dormit devictus somni altitudine in medio mari, qui non sentit, quando cum navi simul tempestatis tempore submergitur. Et Luc. 2.

Prov. 29.

solum sibi, sed omnibus complicitibus causa perditionis exitit. Nam homo qui torius vitæ suæ debet gubernare navigium, interdum & proximorum, crapularum à vino temonariam rationem amittit, secum, quos habebat dirigere, simul perdens. Qui verberatus à demonibus, non dolet, tractus ad vitia, se non sensisse fatetur, & æstus à somno confurgens, ad æstuantia vina iterum evigilare peroptat, ut magis ferventia, & incendientia vina perquirat. Hinc Jesus filius Sirach, quæ propter immoderantiam vini eveniunt, & quæ propter moderantiam mixta locutione non tacuit: **Eccl. 31.** Diligentes vinum noli provocare, multos enim exterminavit vinum. Quod cauta prohibitionem indicitur, ne qui vinum diligunt, liberè provocentur, nam usque ad eructuationem fumere non negabunt. Sed ne provocentur ad iracundiam potatores, potius ex tali dicto cavetur, cum ad ritas & convitia mentis non sobrii facilius moveantur. Nam multos extra terminos æquaratis & rationis, quietis & pacis vinum miserandè coniecit, propter quod statim adiungitur: Ignis probat ferrum durum, sic vinum corda superbiorum arguit in ebrietate potatum. Durum est ferrum, sed ignis emollit: sic alis hominum corda configantur à vino. Si bibis illud moderatè, sobrius eris. Nam sequitur: Vinum in iucunditate creatum est, non in ebrietate ab initio. Primus plantator vineæ succubuit fructui suo, & vini tenebris reclusus, regenda propter peccatum verenda detexit, sed exinde deri-

genti filio est maledictio subsecuta, vini potentia parante maledicendi germen. **Gen. 19.** Et Loth temulentus à vino, velut in carnem propriam feminavit contra naturam, dum filias sui seminis amens sanctus incoëstuvavit & gravidavit semen ex femine, ex quibus orti sunt populi reprobat. Proinde vino procurante facta est pri-
Num. 6. mum inaudita commixtio, ut idem pater, & maritus, & avus, eadem uxor, & filia patris, & mater, & soror filii haberetur, idem filius, & nepos patris, & frater, & filius matris. Et Nazarei non bibe-
1. Reg. 1. bant in veteri testamento vinum, quoniam sciebant, quod à contemplatione, & vero intuitu avertebatur. Et Anna mi-
Judic. 13. raculosè suscepit filium Ssmuelem, quoniam quod inebriare poterat, nunquam biberat. Holifernus truncatur caput à femina, quoniam vini calore devictus, velut insensibilis jacebit in lecto. Inca-
1. Ester. 1. lescens Assuerus flavido vino, contra honestos mores suam populi volebat ostentare reginam. Ipsa verò in convivio foeminarum ex vino calida, mariti contemptu imperium, ille temulentus ex vino, præcepit inhonestum, contemptusque divisionis dictis sententiam, illa madida vino mariti contemnens imperium, justam sustinuit poenam. Plura quàm dicta sunt gastrimargie mala. Cujus initium est sensibilibus, & delectabili-
1. Reg. 1. bus, & usu consumptibilibus possibilibus & affectata delectatio, medium propriæ carnis inquisitivus & usualis amor, finis verò suffocatio rationis, & memorie re-
1. Reg. 1. tractæque voluntatis.

Cap. LII.

De luxuria.

Luxuria lumine carens, multos lu- gere fecit, & celestibus luminosis præmiis privans, innumeros provocavit ad lachrymas, sed steriles, & sine remedio existentes. Luxuria luctum adducit amarum, cum à divinis, & castis amplexibus separat, stercorea corpora cum osculis amplexantes. Luit luxuria lumen irrecuperabiliter perditum in loco facinorum. Lustrat seipsam anima luxuriæ copulata, sed non in lumine claro, solum propter corpora se deplorat amissam, quod nec ad deplorandum sufficiens inexhaustibilibus fluviis lachrymarum, quod propter lubricum carnis anima pene lubricum patitur,

Nam teste Scriptura, tales in lubricum, & in tenebras impelluntur. Luxuria nempe, quia lubricum facit, & immundis & turpibus cogitationibus animam in se ipsam irretenta revolutione fordidæ rotæ, circa libidinis centrum semper regressio fit in idem, & molendinum constituitur, sulphuream materiam, piceam, incensam igne tartareo, semper terens. Necnon & ad corpus animam lubricalem luxuriis facit, cum præcogitatis sordidis pulsatur paulatim porta naturæ, quæ, si non alliduntur ad petram, insensat impulsu pervalido, ut usque ad corruptionem non possit esse remedium. Lubricatur anima etiam lubricata per indehi-

tum appetitum corporis ad corpus, festinanter verò per actum, nisi cogitationis lubrico resistatur. Ad corpus dico dissimilis sexus similisque naturæ, igneque infestata sulphureo gratiæ aqua desuper non infusa, seu non recepta, si infusa. De matrimonio plerumque fit scortum, & scortum scortum manet, non desertur alienis thoris, nec in virginibus servantur dona naturæ, continentibus infertur impudicitia, in sanctimonialibus non servatur professio puritatis, ut aut actio, aut passio, aut utraque sit in culpa. In sacerdotibus divina mysteria oblivioni traduntur, & sanctissimæ unctiois. In habitu monachali erit oculis petulans, & sub pannibus vilibus invenies cor succensum, & flammantem elibant luxuriæ pruriantia. Inconsuetabit quis, inhonestabit, quas debuit, si non aliter, etiam in bello in sua honestate rueri. Lubricabit corpora regum, procerum & inclytorum, & appendentium iustitiam, & iudicium in statera, ut neuter suo statui deferat, & efficietur corruptor incontinens, qui malè lubricantium debuit esse ultor. Et in hoc intantum, quos tangit, à ratione subvertit, ut rex & miles, dominus, & servus, dives & pauper, sapiens & indoctus, gloriofus & ignobilis, fortis & debilis, magnus & parvus, masculus & fœmina, otiosus & actuosus non discernantur à zona deorsum, quamvis ab ipsa sursum multa sit differentia personarum. Lubricavit infrunita libido contra naturam in similem naturam & sexum, ut ab ipsa turpitudine concitari masculi ad masculos, fœminæ ad fœmias exarserint more nefando, necnon & quod horrendum auditu, quod intantum agnoverit, ut utque ad naturam dissimilem bestiarum nobilitas humans defluerit, & insanire fecerit. Pluræque in pulchritudinem picturarum, & ad depromptas artificiosè imagines sensu & ratione cœrentes lubricitas fluxerit, & vivas imagines configuraverit pro libitu abutendi. Distorsit ista lubricitas appetitum, ut plerumque vir ratione cæcatus sexum mulieris appetere, & versa vice mulier quæreret sexum viri, si ex tali permutatione esset liberior habilis lubricandi. Appetiverunt pleræque personæ ingenuæ serviles habere personas, & nobiles ignobilitatem, ut se possent luxuriose turpitudini mancipare, ut quod prohibet fieri conditio generis, possit operari persona servilis, & quos propter statum verecundia retinet, infirmisti pudor concedat abjectus. Vellet omnium oculos cæcari

B. Sim. de Cassia Com. in IP, Ruag.

luxuris, ut sine nota libere pervagaretur, nec reprehensorem aut corripientem coaptat, sed perniciosæ licentia uti quærit, & illicitum in licitum, cupitum in honestum, volutum in iustitiam, nefas in fas, letali & tyrannica sua potestate transmutat. Plures fecit Hermaphroditas sua concupiscentia, quàm ex sua operatione natura fugat ex suis immundis tactibus omnem honestatem ipsi de moribus, etiam incorruptis manentibus ab immunda violatione corporibus. Inspice acutius huius fortentis lubricalem progressum, & progressibile lubricum, & advertere omnem sensum pudibundis sensibus in turpitudine serventem Nempe aspiciet oculus pulchras corporum utriusque generis formas, & ipso incorrupto manente excitabuntur à libidine pudibunda, percipiet auris veneræ verba, seu amatorias cantilenas, seu vocem sexus alterius, aut jam ex visu formæ placentis, & in pudibundis accendatur ignis, immota in sensibus aure, olfacit odoratus, que sunt sexus diversi, & membra movebuntur obsecna, in sua natura olfactu manente. Et obsecna verba in genitalibus excitabunt ardorem, suam lingua servante naturam. Tactus siquidem morbidus atque mollis, & oscula labiorum propagationis portam incendunt igne sulphureo, inviolata manu tangente, & labiis incorruptis. Necnon plerumque ad huiusmodi fornicem incautum cor cogitationibus propinquabit, & ipso manente, quod erat, in inferioribus concitabitur durum bellum. Luce clarius patet, quomodo ista putulenta lubricitas omnem sensum, cùm insidet, tyrannicè ad infans lubricat. Ac per hoc per omnem juncturam compactum corpus, & per medullas, & venas, per nervos & poros, per carnem & ossa, per pellem, & sanguinem luxuriæ lubricæ legibus subministrat, & interior invisibilium virium invisibilis ordo eidem inordinatè subservit, ut in tetralibus nebulis intelligentia posita, in gestibus ejus præteritis, præsentibus, & futuris, contingenter, & possibiliter, aut impossibiliter occupata memoria, seu in appetitu lascivo decepta voluptas, aut omnino id quærens perverfa voluntas, turpatis & immundis imperiis ipse subijaceat. Quid ni ait, igneis ejus agitate calcaribus, & in recalcitrantibus ejus stimulis perforare. Repudato pudore, timore abjecto divino, dimerso amore virtutis, castitate depulsa præ foribus, inconsiderata lege naturæ insanens, & hioniens velut equus & mulus, in quibus non est intellectus,

H h h h

luxu.

luxuriosus ad placita, ut expleat Deo implacita; inhiabit. Assumeret plerumque ista in advocandi defensione coram iudice, & immunditiam rationabiliter judicant, stultentes imo professures motus carnis in lege naturæ corruptæ dico, non conditum, ut velut insecti a labe inserta naturæ naturaliter dominante, nec præfidentie, qui naturaliter liberet, sicut illa naturaliter inficit, non posse penitus continere, nec mulieri debere pro inevitabilibus malis. Et cui pro parte motuum carnis talis dissipatio placuit, ad se plus debito Dei misericordiam inclinavit. Nec advocavit in effugiendo cautelam, credens se insolubiliter irritum, & sensum turpitudinis debere solvere per naturam naturaliter dominantem, velut gulfus solvit debitum necessitatis naturæ. Inlexit iste os mentis suæ in allegationes corruptæ puniæque naturæ, inextinguibilis in peccatis factus, frivolæ excusationes allegans, sed non aspexit in Deum, teclum nebulæ carnis. Nam bestia abillerentur metu & sensu doloris à voluptatibus in eis insurgentibus à natura. Abstergeri debebat igitur cultor libidinis metu iudicis & incendii avertentis. Non videt iste, quod non posse ab illicitis abstinere, non est natura creati hominis, sed poena damnati: nam homines natura sumus. Non ergo ipsa cogente, sed voluntate vitiosi. Professor igitur naturæ corruptæ, naturam inflatam primo conspiciat, nec velit gratiæ derogare, quæ naturæ conditæ aut vitiatæ legibus superferretur. Porro enim est gratia in refrinando naturam corruptam, quàm ipsa natura in turpe prorumpere, gratia præsentialiter assistente: siquidem & ipsa gratia eonditam naturam in nullo sibi sentit adversam, porro verò in omnibus cognovit amicam. Pugnabit igitur unum debile contra potentiora duo, & vincet: succumbent duo fortia coram infirmo uno? Potius contrarium aspice. Si absque simulatione pugnare disponis, invicta firmitate te natura tenebit ab inficiente materia, gratia verò potentissima liberabit, si unam à dextris, alteram à sinistris assumes. Nec cauteris tibi non adesse naturam bonam & validam; si es productus in esse: nam bonus cuncta bona creavit. Nec queris adversus gratiam surgas, tibi, dum æstuabas in certamine, deivisse, sed magis te sibi subtraxisse redarguas, si armis ejus non processisti armatus, seu de te confidens, aut ipsam vilipendens, pollicisti collegam omnibus volentibus fieri præparatam. Sciebant enim, & sciunt

Sancti Dei omnes homines jaculis parere luxuriæ scuto gratiæ non protectos, igitur orationibus infudabant, desuper auxilium postulantes, eum Psalmista clamantes: Deus in adiutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina. Et mentis oculos in superna cœlum levabant, unde veniebat auxilium eis, & eorum adiutorium erat in nomine Domini, qui fecit cœlum & terram. Prævidebant nempe, quod, nisi Dominus ædificaverit domum defensionis à tali turbine atque pluvia, qui ædificabar, laborabat in vanum. Et nisi custodierit civitatem corporis nostri sensibus parulis existentem, insurrexisset domesticus inimicus per fenestras apertas vitiorum, advocans dulcem mortem. Et secundum Jerem. 9. Jeremia, oportuisset planctum & lamenta doceri, cum mors per fenestras sensuum habuisset ingressum. Et vanæ esset custodia nostra, si custes optimus dormitaret. Sed pollicetur per Spiritum Sanctum David omnibus certatoribus, quod non dormitabit, neque dormiet, qui custodiam nostro Israeli spondidit. Quod doctor gentium Paulus in se videns legum bella consurgere, aut quasi de homine alio hujusmodi in se loquens dicebat: Condesceat legi Dei secundum interiorem hominem. Video autem Rom. 7. aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Non Angelus, non homo, non ego, non alia creatura, sed statim intulit: Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Concedatur ergo allegantibus pro natura corrupta, quod impugnantur, quod repugnare victoriosè per seipsum non possunt, nisi præ eis fuerit dimicatum desuper: sed convincantur per naturæ eonditæ virtutem, & per gratiam assistentem, cum quibus libido configitur, & stimulus luxuriæ depunctatur, quia desuper ab insecto, non de subter à subactis in nobis adversus luxuriam dimicatur, & non à corporibus terrenis, sed à supernis auxiliis paritur ipsa confictum, & qui devincit, coronam non suam, sed divina probitate reportat. Ac per hoc nectam istam sic dulcem hostilicamque amicam, sed nec quasconque aereas & vitiosissimas adversarias potestates possunt habere, siquidem bellando felices, quos divina numina protexerunt. Protegunt nempe infallibili & mirò modo, si non recusat protegi necessario protegendus. Porro cultor naturalis pulcherrimi

Rom. 7.

tudinis huic impacificabile bellum indixit, zelator mundicie vulneravit insanabiliter, in regno corporis sui dormire fecit. Charratis amicus avidus supremorum mortificavit sensum, possessor paracleti ad nihilum redegit hujuscemodi dulce malum, imo inimicum amarum. Præinde impulsibile dico in sylva corporis nostri posse capi hanc latentem feram, & ad maceillum deduci occidendam, nisi eius venator sit arca paracleti, & ejus sagittis invisibilibus pharetratus. Quis unquam ad plenum comprehendere potuit invisibilem ducem ejus, qui sub specie contritionis susceptas ab ea immundas amœnitates plerumque ad memoriam revocavit? Supponebat enim profluere lachrymas ex dolore, sed funeillum ignem excitavit in corpore. Quæ obrem lapsis omnibus fiat cautum, quævis per gratiam relevatis, ne pro his speciali memoria orent, cum quibus habuerunt nefanda commercia, ne pro pulchris sexus alterius formis, nec pro dolendo velint raliū habere memoriam, ne improvisè in foveam turpitudinis decendant non prævisam, à qua erepti ferebant gratias ereptori. Semper novercatu noverca natura, & blandè, quos non produxerit, infecit, & vocat filios, quos non genuit, & semper decipit amœnitate sponforum sub istius seductricis amœnæ prætextibus unversam periciens noverciam. Quis enim est ille, qui se perfectè absconderit à calore ipsius fervidè incalensis? Cùm ipsa occurrat in infima carne usque ad summum rationalis animæ penetrans, necnon ad sniam per nefarios cogitatus ingrediens, ipsam usque ad carnis motus illicitos dulci deceptione inclinans, ut necessario letale hoc blandiens malum evitare deliberans, cingulo invisibili secundum Apostolum intermedio accingatur, ita quod nec à corde confopiente, lingua descendat in lumbos, à quibus furestem præconium nominis habet, nec a lumbis ascendat ad oor, ut ad voluptatem lumborum ratione inclinet. Voluptatur velut æstiva fus in luto glutinii,

corporis fluxibilitati deserviens, & immunda velut femina nautarum debet provocare ad naucaum intrinsecorum sensuum, habentem debitam qualitatem. Sed obruitur ratio in mari letiferi mellis, ut graves non sentiat hos feciores; & sicut in cinnamomis & in leëtis asperis odoribus & aromatibus circumfertis requiescant, in cœnosis cubilibus requiescant, à vino prostitutionis ejus turpiter ebrii, nec excisuri fiuntur, ipsa propinante imprætermisè letiferam potionem. Et in semetipsis detruæ mentes, nec fenestras aperiunt, unde luci veritatis, & justitiæ soli pateret ingressus, ut non nobis, sed ei per vitam placitam viveremus, qui pro omnibus mortuus est, & resurrexit. Et secundum Apostoli præceptum, glorificaremus & portaremus Christum in corpore nostro quoniam ab ipso empti, à diabolo redempti, patri reassignati sanguinis ejus precio magno, ut munditia vitæ Christi Jesu manifestaretur in nostra carne mortali, ut si non propter aliud, aut sliter, saltem propter hoc, aut & taliter ab ista immunditia liberi viveremus, quia ipse unum nobiscum, & nos uoum eum ipso per nostram humanitatem assumptam indivisibiliter facti sumus. Ac per hoc præhonoremus in nobis humanitatis pulchritudinem, quam unigenitus Dei filius in seipso suscipiens, ineffabiliter honorare dignatus est, puritati æternæ copulans creaturam in tempore puritatem, & quam per Spiritum Sanctum inivit, per virgineam membra suscepit, per virgineam portam eduxit, quam baptizavit testimonium de cælo suscipiens, quam virgula vitæ junctis, quam flagellis exposuit, in cruce permisit affigi, locari sepulchro, quam de eodem à mortuis gloriosam retraxit, quam penetrans portavit in cælum, quam collocavit in dextris paternis, ut hæc eadem nostra natura excedat angelos in supernis, quæ ab ipsis in infimis multo vilior est creatura. Et facti sumus templum Dei, & membra nostra Spiritus sancti habitaculum ereduntur, ut disperdatur à Deo ejus violans templum, & efficiatur diaboli membrum, qui

1. Cor. 6.

Spiritus sancti membra tali turpitudini mancipavit.

INDEX RERUM, ET VERBORUM, Quæ in hoc primo Tomo continentur.

*Prior Numerus Paginam; Secundus Columnam
indicat.*

A.

- A**braham Circumcisionis primus
Exceptor, 17. 1. 250. 1.
Abraham quomodo à Deo fue-
rit tenuatus, 181. 1.
Absentia amati regre sustinetur,
92. 1.
Accidentia in Eucharistia apparent magis,
quàm existant, 32. 2.
Accedens malum accedens est, 600. 1.
Accedix descriptio, 600. 2.
Accedix damna quanam sint, 601. 2.
Accedix Filix quanam sint, Ibidem.
Adm quare se absconderit, 352. 2.
Adami plandus in Dominicæ Nativitatis
gaudium vertitur, 11. 2.
Adultera quanam sit, 524. 2.
Afflictionis corporis nobis expediunt, 201.
2.
Agger, ubi thesaurus inventus, quid sit,
353. 1.
Agnus Dei quid sit, 125. 1.
Amoris proprium est unionem facere, 3. 2.
Amor nescit tarde moveri, 15. 2.
Amoris nexus quàm sit validus, 262. 2.
Amicus quis sit, 330. 1. & seq.
Amor proprius quis sit, 509. 1.
Amor ad Deum est meriti, amor à Deo
est præmi, 261. 1.
Angelus apparetis Pastoribus cur dicatur
Angelus Domini, 11. 2.
Angeli sunt in divina sede familiares ho-
minibus, 14. 2.
Angeli quare dicantur ecclesiis militiæ, Ibid.
Angeli per abusum liberi arbitrii de celo
ecceiderunt, 35. 2.
Angeli hos custodiunt, 43. 2.
Angelus quare missus ad annuntiandam In-
carnationem Christi, 52. 1.
Angelus quare Josephum allocutus sit, &
non Mariam Virginem, 88. 1.
Angelicæ celestes & terrestres, 138. 1.
Angeli quomodo honorem homines, 185. 1.
Angeli rebelles in instanti puniti sunt, 562. 1.
Ananias interpretatur ovis, 145. 2.
Anima quæta loca querit, 182. 2.
Anima quomodo à Deo repellatur, 259. 1.
Animæ elementa quænam sint, 275. 2.
Animæ prius quàm corporis querenda est
salus, 277. 1.
Anima quomodo per peccatum ruinetur,
366. 1.
Anima Drachma perditæ comparatur, 585.
1.
Anima hominis à Deo creatur, 591. 1.
Anima Christi ex natura sua est similis ca-
teris animabus, 4. 2.
) { Ana-

INDEX.

Anathema fieri pro Christo quàm bonum sit. 121. 1.
 Aquila Ascensionis typus. 182. 2.
 Aque motus quid significet. 277. 2.
 Apperitus animi describitur. 311. 1.
 Arca Noë Mater infensibilis humani generis. 228. 1.
 Arcus pravus quid sit. 270. 2.
 Arbor Christus est & qualis. 473. 1.
 Arbor non faciens fructum bonum quare sit. 472. 2.
 Arbor ex fructu cognoscitur. 462. 1.
 Ascensus in montem Dei quid sit. 182. 2.
 Ascensus crucis exponitur. 194. 2.
 Avaritia quàm sit abominanda. 162. 2.
 Avaritia propria communia facit. 197. 2.
 Avaritia describitur. 601. 1.
 Avaro deest, quod habet, & quod non habet. Ibidem.
 Avarus potius Diaboli est. 603. 1.
 Avaritiæ filia: quanam sint. 604. 1.
 Avaritiæ damna quanam sit. 604. 2.
 Audire per verbum Dei est. 281. 1.
 Augulus quare totum orbem descubi iussit. 7. 1.
 Austeritas vite S. Joannis Bapt. describitur. 113. 2.

B.

Baptizari voluit Christus à Joanne, & quare. 29.
 Baptismus & alia Sacramenta quare fuerint instituta. 47. 2.
 Baptismus Joannis peccata non potuit diluere. 114. 2.
 Baptismus penitentiam includit. Ibidem.
 Baptismus quatuorplex sit. 115. 1.
 Baptismus S. Joannis describitur. 126. 1.
 Baptismus Christi & Joannis in quo differant. 127. 1.
 Bella, & excidia inter Christianos à Deo permittuntur. 42. 2.
 Bella inter Christianos quare incommoda profuerant. 44. 1.
 Bella, ut sint iusta, quid requiratur. 120. 2.
 Bellum huius vite describitur. 394. 2.
 Beneficia Dei quare sic dicta. 48. 1.
 Beneficia Dei erga homines multa & magna sunt. 48. 2.
 Beneficia divina grato animo sunt suscipienda. 421. 1.
 Beneficiorum oblivio meretur penam. 327. 2.
 Benedictum inter & beatum quale sit discernimen. 70. 1.
 Benignitas Dei erga peccatores. 381. 1.
 Bethlehem & Nazareth præsignant Christi mysteria. 6. 2.

Bestiæ in viribus prævalent hominibus. 161. 1.
 Blasphemia in Spiritum sanctum quare non remittatur. 511. 1.
 Blasphemia quàm grande peccatum sit. 512. 1.
 Bonum est cum Christo recumbere in mensa virtutum. 219. 1.
 Bonitas naturarum supponit malum. 137. 2.
 Bonum absconditum quid sit. 433. 1.
 Brachium Dei Verbum est incarnatum. 72. 1.
 Brachii divini potentia enarratur. 73. 1.
 Bruta animalia homines in multis præcellunt. 191. 1.
 Bonum quanto dulcius, tanto melius. 100. 1.

C.

Capilli capitis quid significant. 138. 1.
 Calitas Dilectæ prima imago. 52. 2.
 Canes quanam sint. 439. 1.
 Caritas exterior an interior, quare magis delectanda. 282. 2.
 Cæci, claudi & aridi quanam sint. 197. 1.
 Caritatis corporis & mentis ternitas est. 109. 1.
 Cena magna quid significet. 189. 1.
 Caritas procedit à fide & spe. 82. 1.
 Caritas proximi describitur. 161. 1.
 Christus incarnatus summus Monarcha. 1. 1.
 Christus voluit subjacere decretis Æthiopi Imperatoris. 6. 1.
 Christus nascendo monstravit mundi contemptum. 8. 2.
 Christus unde secundum carnem originem traxerit. 8. 1.
 Christi duplex natiuitas. 2. 1.
 Christi panorum villate testis est Adam superba nobilitas. 8. 2.
 Christi paniculi erant ex velo virgineo. Ibidem.
 Christo in diversorio non fuit locus, & quare. 10. 2.
 Christus pro hominibus non solum voluit nasci, sed etiam inquiri, & inveniri. 13. 1.
 Christus cur vilius signis natiuitatem suam innoscere voluerit. Ibidem.
 Christus ingressum & egressum è mundo voluit concordare. Ibidem.
 Christus quare abrogaverit Circumcisionem. 17. 2.
 Christus pro nobis circumcidi voluit. 18. 1.
 Christi secunda apparitio in Circumcisione. 20. 1.
 Christus quare ab Orientalibus fuerit adoratus. 27. 1.
 Christus munera à Magis oblata sua mapius non suscepit. 27. 2.
 Chri-

INDEX.

Christus Magis munera meliora tribuit,
quàm accepit. *Ibidem.*
Christus nanus noluit solvere legem. *28. 1.*
Christus quare voluerit in templo docere.
29. 1.
Christus in omnibus actionibus suis se ve-
rum Deum & hominem monstrabat.
30. 1.
Christus in duplici forma, in forma Dei
& forma Servi. *Ibidem.*
Christus pro nostro exemplo post Bap-
tismum desertum petiit. *Ibidem.*
Christus Filius David, & quomodo. *62. 2.*
Christus quare dicatur adhuc in virgineo
utero natus. *76. 1.*
Christus quare Filius primogenitus voce-
tur. *79. 1.*
Christo quomodo in templo sit occurren-
dum. *81. 1.*
Christum quare Simeon in vlnas accepe-
rit. *82. 1.*
Christus quomodo sit Lumen ad revela-
tionem genium. *83. 1. 2.*
Christus quare voluerit baptizari. *150. 1.*
Christus in deserto omnibus egenis. *165. 1.*
Christus saugatus quare sedesit ad fontem.
201. 1.
Christi paupertas describitur. *210. 1.*
Christus quare interfuerit convivio. *211. 1.*
Christus quare digito scripserit in terra.
214. 1.
Christus ante egressum de deserto nullum
paravit miraculum. *215. 1.*
Christus quare primum miraculum fecerit
in aqua. *215. 2.*
Christus quare cominatus fuerit ventis &
mari. *230. 2.*
Christus quare infirmos sanaverit. *234. 1.*
Christus ad se venientes benigne suscepit.
234. 2.
Christus via est, qua ad Patiam pergitur.
237. 2.
Christus quod interrogabat, non ignora-
bat. *238. 1.*
Christi esuries qualis fuerit. *239. 1.*
Christus quare demones ipsum comiten-
tes increpaverit. *245. 2.*
Christus nunquam deserit, nisi deseratur.
265. 1.
Christus sapientis oculos suos levavit in coe-
lum. *269. 2.*
Christi ad Bellial nulla conventio. *274. 1.*
Christum confiteri, quàm bonum sit. *300. 1.*
Christus cur in Sabbato curaverit. *305. 2.*
Christum nescire, quàm sit damnosum.
319. 1.
Christi ad Salomonem comparatio. *320. 2.*
Christus quare nos velit congregare. *356. 2.*
Circumcisio spiritualis Chaitanus necessa-
ria. *39. 2.*

Conceptionis modus in B. V. Maria descri-
bitur. *64. 2.*
Conjugium castissimum B. V. Mariz. *63. 2.*
Conjugium quare fuerit iustum. *90. 1.*
Confidentia in seipsum quam sit permittosa.
208. 9.
Consolatio optima in Deo est. *264. 2.*
Cor magnum quid sit. *35. 2.*
Cor docile quale sit. *129. 2.*
Corda Patrum quomodo ad filios conver-
tenda. *101. 2.*
Cor altum quid sit. *231. 2.*
Corpi bonum est. *231. 2.*
Corpus est pondus anime. *167. 1.*
Cordis petio quid sit. *114. 2.*
Cornu salutis quid sit. *108. 2.*
Creatorum perpetuus nexus unitatem in
Trinitate arguit. *23. 2.*
Creatura nulla peccatum est, sed volun-
tas perversa ea utens. *388. 1.*
Credere in Deum quid sit. *113. 1.*
Cruci quomodo assistendum. *95. 2.*
Crux quomodo sit amplectenda. *Ibidem.*
Crux est multiplex. *192. 2.*

D.

Dæmones exant adversus Christianos
infideles, & quare. *43. 2.*
Dæmones cur magis Christianos, quàm
infideles infestent. *44. 1.*
Dæmonis est tenere, nostrum est resiste-
re. *178. 1.*
Dæmones à Solitariis fugantur. *186. 2.*
Dæmonium immundum quid sit. *241. 1.*
Dæmones sunt in malo concordēs. *Ibidem.*
Dæmon quare hominum corpora vexet.
284. 1.
Dæmones avidi sunt ad nocendum. *102. 2.*
Dæmones ad invicem sunt discordes. *135. 1.*
David figura Christi. *12. 2.*
Davidis sedes quid sit. *62. 1.*
Derisores à Christo eieci. *257. 1.*
Deus sua virtute egressus est uterum virgi-
neum. *7. 1.*
Deus factus est homo, ut homines Deos
faceret. *7. 2.*
Dei voluntas à mortalibus laudanda, non
discutienda. *13. 2.*
Deus magis laudandus, quia pro nobis in-
carnatus, quàm quia nos ex nihilo fecit.
14. 2.
Deus per fidem obumbrat creaturæ huius
manu. *32. 1.*
Dei impassibilis. *31. 1.*
Deus cur non celsis miseris suum unigeni-
tum in mundum. *41. 2.*
Dei excellentia, & incomprehensibilitas
22. 2.
Deus

INDEX.

Deus in adversus non defendendo obumbrat. 65. 2.
 Deus cur masculinum sibi offerri præcepit. 21. 1.
 Deus in verbis suis fidelis est. 32. 2.
 Dei Filius quomodo à Virginibus cum Virgine Matre sit querendus. 89. 1.
 Deus variè visitavit Patriarchas. 128. 1.
 Deus ignis est. 138. 2.
 Deo adherere quàm bonum sit. 184. 2.
 Deos quàm misericorditer ad peccatores descendat. 199.
 Deo pulsanti aperiendum est. 213. 1.
 Deus quare terram diluvio punivit. 216. 1.
 Deus solus habet Imperium super oïda hominum. 23. 1.
 Deum diligere iustis compellit. 261. 1.
 Deum magnificare quid sit. 108. 1.
 Deus quomodo querendus. 366. 1.
 Deus solus accidentibus caret. 360. 2.
 Deus nullo pacto nobis cōstringitur. 397.
 Dei verba quomodo sint audienda. 454. 2.
 Deus omnis vitæ fons est. 595. 2.
 Dentis quid significant. 582. 2.
 Descensus Christi de monte quid significet. 200. 2.
 Deserti prærogativæ. 164. 2. Item 182. 2.
 Desertum quàm sit utile. 162. 2.
 Diabolus quomodo tentaverit Christum. 167. 1.
 Delectatio in amore fundatur. 234. 1.
 Diabolus quomodo veniat ad cor. 34. 3.
 Diabolus homicida ab initio. 538. 2.
 Diabolus mendaciorum Pater. 519. 1.
 Diabolus juvenuti insidiatur. 569. 1.
 Dies octavus Circumcisionis quid significet. 18. 1.
 Dies sextus Creationis non caret mysteriis. 50. 2. & seq.
 Die eodem, quo primus homo conditus est, missus fuit Angelus ad B. V. Mariam. 51. 2.
 Differentia inter Christum & Joannem Baptistam. 130. 2.
 Diluvium & Egyptiorum submersio figurabat Baptilmum. 217. 2.
 Divina non sunt curiosè scrutanda. 188. 2.
 Dilectus ex dilecto quis sit. 234. 1.
 Divites sibi falso requiem promittunt. 363. 2.
 Divites convivium describunt. 364. 1.
 Divitix fidelium est solus Christus. 365. 2.
 Dives Epulo, quare in inferno sit sepultus. 268. 1.
 Divites à Christo increpati. 500. 1.
 Discretio in iudice optima. 510. 1.
 Dolor in actionibus piis non est. 89. 1.
 Dolet ex virtute, qui ob peccata conernitur. Ibidem.

Docena citæ sedet. 186. 1.
 Dominio Christi quid significet. 204. 2.
 Dominio non moram, sed similitudinem mortis habet. 229. 1.
 Dormire videtur Deus ei, qui sibi dormit. 230. 1.
 Dormire commune est mortis, atque quietis. 262. 1.
 Doctrina Christi à Phariseis derisa. 536. 1.
 Domus Dei ad quid sit facta. 553. 2.
 Duci à Christo bonum est. 294. 1.

E.

Ebrietas quàm sit nociva. 607. 1.
 Ecclesiæ æra mixta est bonis & malis. 124. 1.
 Ecclesiæ est Sponsa Christi. 128. 2.
 Ecclesiæ vineæ comparatur. 195. 2.
 Ecclesiæ quomodo sit Christo desponsata. 305. 1.
 Ecclesiæ convivium describitur. 405. 2.
 Ecclesiæ ex omnibus nationibus congregata. 307. 1.
 Ecclesiæ sub typo mulieris parturientis. 435. 2.
 Ecclesiæ domui comparatur. 512. 2.
 Ecclesiæ auctoritas est divina virtutis. 550. 1.
 Eleemosyna peccata redimit. 120. 1.
 Electi quàm pauci sint. 598. 1.
 Electio & reprobatio divino sunt libranda iudicio. 398. 1.
 Elisabeth, si fuisse dei Verbi incarnatio nem, Mariam visitando prævenisset. 69. 1.
 Elisabeth orta de filiabus Aaron. 97. 2.
 Elisabeth sterilitas quid significet. 68. 2.
 Elisabeth fractuosa arbori comparatur. 105. 1.
 Esuriet corporis, & esuriet animæ quid sit. 73. 2.
 Esuriet quid sit. 176. 1.
 Error est, cum quis putat se scire. quod nescit. 441. 2.
 Evangelistæ quare assignaverint sub quo Imperatore potiora Christi mysteria sint celebrata. 21. 1.
 Evangelium omnes recipi. 144. 1.
 Evangelii præconia. 145. 1. 2.
 Evangelium quid sit. 283. 2.
 Evangelii præconia B. V. Mariæ. 494. 1.
 Evangelium majoris excellentiæ est lege veteri. 503. 1.
 Evangelium divinum est non humanum. 540. 2.
 Eucharistia eadem mensa est hominum & Angelorum. 31. 1.
 Eucharistiæ Eminentia & dignitas. 31. 2.
 Expectatio Domini quàm bona sit. 297. 2.
 Excusatio in peccatis quàm nocet. 412. 1.
 72.

INDEX.

F.

Faciem Dei quomodo aspicere debeamus.

- Fames* animæ quid sit. 378. 1.
- Fames* in Regione longinqua quid sit. 375. 2.
- Fama* nec bonus nec malus facit. 331. 2.
- Fasces* quid sit. 418. 2.
- Fator* Cadaverum quomodo sit gravis. 268. 2.
- Festinandum* est ad Christum. 16. 1.
- Fermentum* quid sit. 351. 2.
- Festuca* & trabis similitudo explicatur. 448. 1.
- Ficulus* arefacta quid significet. 339. 2.
- Ficulneæ* fructus quinam sint. 415. 1.
- Fici* parabola declaratur. 416. 1. 2.
- Fu*ta cur tanto fuso sanguine fuerit propa-
gata. 41. 2.
- Fides* temporalis est, & æterna, & quomo-
do. 131. 2.
- Fides* in Christum quantum fuerit à Tyran-
nis impugnata. 243. 2.
- Fides* est munus Matrisque virtutum. 250. 2.
- Fides* Christianæ authoritas est insinua. 304. 1.
- Fides* à Christo petenda est. Ibidem.
- Fide* ejiciuntur demones. 301. 1.
- Fidem* nulla virtus precedit. 221. 2.
- Fides* modica est causa delictorum. 327. 1.
- Fides* est unica in Christo fundata. 350. 2.
- Fides* motus, fidelitas paucis inest. 415. 2.
- Fides* debet esse bonus operibus tanquam
margaritis ornata. 172. 1.
- Fili* nomen quam dulce sit Patribus. 88. 2.
- Filius* est Patris amor. 278. 1.
- Filius* Regis à Christo sanatus. 279. 1.
- Fili* prodigi parabola explicatur. 117. 1.
- Filius* prodigus typus est peccatoris. 380. 1.
- Figura* in Christum quem bona sit. 311. 2.
- Fina* scientiæ quæ sit. 504. 1.
- Finitus* cunctorum est Christus. 587. 1.
- Filius* prodigus quem significet. 569. 1.
- Filius* contumax in lege Moyſis lapidabatur. 578. 1.

Fomes peccati per Baptismum non extin-

- quitur. 593. 1.
- Fletus* & sordor dentium quid sit. 250. 1.
- Fimbria* vestimenti Christi quid sit. 328. 1.
- Fructus* penitentiae quid sit. 112. 2.
- Fructus* iustitiae quid sit. 430. 1.
- Engidas* Chanaan quomodo nocens sit. 117. 1.
- Fuga* quænam unius & licita sit. 182. 1.
- Fuga* multis probrota est. 165. 2.
- Fulgens* ad superbiam similitudo describi-
tur. 465. 1.
- Fundamentum* Apostolorum quid sit. 439. 1.

G.

Gabriel Angelus custos exilii B. V. Mariæ.

- 68. 2.

Galilea transigratio interpretatur. 234. 1.

Gallinæ proprietates quæ sit. 474. 1.

Gallinæ comparatur Christus. 157. 1.

Gaudium verum esse non potest nisi de grâ-
tia & virtute. 100. 2.

Gaudium mundi quale sit. 435. 1.

Genealogia Christi non otiosa describitur. 8. 1.

Genealogia Christi cur etiam peccatores
contineat. Ibidem.

Genealogia Christi cur prius David,
quàm Abraham ponat. Ibidem.

Generatio prava & adultera quænam sit.

- 121. 2.

Gemma in anulo Christus in animo. 179. 2.

Gladus doloris B. V. Mariæ describitur. 48. 1.

Gloria vana ferre omnes vinculat. 131. 1.

Gladii similitudo ad Verbum Dei. 489. 2.

Gloria mundana quomodo sit vana. 496. 2.

Gloria inanis seipſam merito privat. 598. 1.

Gratia non esset gratia, si nostra iustitia sal-
varet. 47. 2.

Gratiæ plenitudo in B. Virgine Maria de-
scribitur. 55. 2.

Gratiam quomodo B. V. Mariæ invenerit
apud Deum. 60. 1.

Gratia est optima fortitudo. 518. 1.

Gratiæ quomodo cooperandum sit. 255. 1.

Gratiæ quomodo Deo sint agendæ. 269. 2.

Gratiæ multa effici, quæ natura nequit. 117. 1.

Gratia non generat naturam, nec vicissim.

- 592. 1.

Gratiarum aliarum virtutibus quomodo sit pro-
cium. 106. 1.

Gratitudo quomodo sit accepta. 208. 1.

Gula semper annexa est divitiis. 365. 2.

Gulæ descriptio. 605. 1.

Gulæ damna. 605. 2.

Gulæ quænam sint filii. 608. 2.

H.

Hæreses quare exorta sine impulsiva Ec-
clesia. 41. 2.

Hærenus meretrici comparatur. 573. 2.

Herodis & Ierosolymæ turbano prælagiebat
grande mysterium. 23. 1.

Herodes simulat pietatem. 25. 2.

Herodis scelus describitur. 112. 1.

Herodiadis insidie erga S. Joannem Bap-
tistam. 133. 1.

Herodiadis filia saltans. 141. 2.

Herodis juxamennum mactatorum. 143. 1.

Herodis contritio non fuit ad peniten-
tiam. 143. 2.

Herodes interpretatur glorians in peccatis.

- 496. 1.

Herodis convivium describitur. 545. 1.

Holofernes obtus caput trucidat. 608. 2.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

117. 1.

INDEX

Homo tertius in Angelos & dxmones.	31. 4.	Incarnatio Verbi divini in instanti est perfecta.	68. 1.
Homo undique sepius miseris.	219. 2.	Intredulus omnis insipiens.	102. 1.
Homines à qualitatibus appellantur.	233. 1.	Intellectus humanus non omnia comprehendit.	215. 2.
Hominum vitæ suæ variæ sananda.	245. 1.	Incarnatio Domini quid sit.	232. 1.
Homo ad similitudinem Dei factus est.	250. 2.	Infirmi à Christo sanandi quoniam sint.	245. 1.
Homo est vilior peccato, quàm conditio- ne naturæ.	251. 1.	Inimicus dxmonum Christus est.	272. 1.
Homo peccator sibi ipsi est Dæmon.	272. 1.	Invidia unde dicta sit.	599. 2.
Hominum aliquorum impudentia.	272. 2.	Invidia descriptio.	600. 1.
Homo cur arbori comparatur.	295. 1.	Invidia quæ mala procreaverit.	600. 2.
Homo à pluribus hostibus impugnatur.	414. 1.	Illustratio multa sufficiens nisi à Domino.	277. 1.
Homo nobilis peregrè proficiens quinam sit.	429. 2.	Joannes gratia interpretatur.	101. 1.
Homo quomodo sit mendax.	727. 2.	Joannes Baptista prædicat cum fructu.	116. 2.
Homo est arbor.	519. 1.	Joannis Bapt. Sermo virtutis piemus.	120. 2.
Homo quomodo fiat diabolus.	527. 1.	Joannis Bapt. Christus explicatur.	121. 2.
Honestas fidei Christianæ.	586. 1.	Joannes Bapt. quomodo fuerit Elias.	122. 1.
Horæ cum Christo conveniendi hæc vitæ est.	86. 1.	Joannis Bapt. humilitas describitur.	123. 2.
Horologium gulosi quodnam sit.	606. 1.	Joannes Bapt. quales vox clamantis fue- rit.	122. 2. 141. 1.
Humilitas quare in B. V. Maria fuerit respo- cta.	71. 1.	Joannes Bapt. amico comparatur, & Chri- stus sponso.	129. 2.
Humilitatis Encomia.	71. 2.	Joannes Bapt. in vinculis quid significet.	134. 2.
Humilitas Evangelicæ Censuræ descriptio.	249. 1.	Joannes Bapt. Angelus æterni Patris.	138. 1.
Humilitas in operibus servanda.	336. 1.	Joanne Bapt. quare non sit major.	139. 1.
Humana securitas calvi vicina est.	220. 1.	Joseph quare abfuerit, dum Marij stabu- lum intrant.	27. 1.
Hydria dicitur ab hydriâ, quod est aqua.	225. 1.	Joseph testis & custos Virginitatis.	75. 1.
Hydroposis quid significet.	305. 2.	Joseph quare vocetur iustus.	75. 2.
Hypocrisis quid sit proprium.	464. 2.	Joseph quare fugam cogitaverit.	75. 2.
Hypocrisis similes serpentes.	472. 1.	Joseph ab Angelo in somno admonetur.	76. 1.
I.		Joseph ignorabat tempus virginis partus.	78. 2.
Jacob Patriarchæ præfagia futurorum.	250. 1.	Joseph fratribus extollit.	162. 2.
Jari filia à Christo resuscitata.	257. 2.	Ira describitur.	599. 1.
Jejunium Christi nostræ est refectio.	165. 2.	Ira comites quæritum sunt.	599. 2.
Jejunii prærogative.	165. 2. & seq.	Ira quantum noceat.	182. 1.
Jejunii exempla.	168. 1.	Hæc miranda virtutis vir.	250. 1.
Jejunia non sunt timenda, ubi Pastor est vi- dit.	235. 1.	Jidæi eoram Herode fatentur Christum Regem eorum Pilato negant.	241. 1.
Jejunia Judæorum quamvis fuerint.	458. 1.	Jidæi vaticinium de Christo suo profe- runt.	24. 2.
Jerusalem erat Cyriacæ Regis, Sacerdotali- s, & Pauperialis.	22. 2.	Jidæi multis purificationibus ununt.	225. 1.
Jerusalem tempore Christi sua omnibus sce- leribus imbuta.	21. 1.	Jidæi quare sint reprobandi.	386. 1.
Jerusalem Pacis visio interpretatur.	559. 8.	Judicia Dei non sunt inquirenda.	313. 1.
Jericho Luna interpretatur.	161. 1.	Justitia Dei Deus est.	36. 1.
Jesus laqueus dicitur Salvator.	12. 2.	Justitia est æternus à S. Joanne visus.	182.
Jesus ex inultu simplici corda ad melio- ra movet.	17. 2.	Justitia Dei est adoranda, non persecutanda.	39. 2.
Impiis sibi impotent, si pereunt.	38. 1.	Justitia quomodo sit administranda.	57. 2.
Impudentia quamvis damna inferat.	178. 2.	Justificationes Domini quid sint.	98. 1.
Incarnatio Verbi divini mysterium de- scribitur.	55. 1. & seq.	Justitiam seminare quid sit.	342. 1.
		Jugum Domini quam suave sit.	267. 1.
		Juramentum quid sit.	355. 2.
		Juventus res est infructu.	252. 2.

INDEX

L.
 Labia animæ quænam sint. 183. 2.
 Labor majori pendit pro terrenis, quàm pro æternis. 161. 1.
 Læta sœdis quænam sit vera. 239. 1.
 Læsus ignoscere debet. 555. 2.
 Lachrymæ sunt Deo sacrificium. 162. 1.
 Lachrymæ testimonia doloris, & amoris. 368. 1.
 Lachrymæ arma sunt miserorum. 581. 2.
 Lachrymarum descriptio. 368. 1. ibid.
 Lapis adjuvator dicitur Christus. 253. 2.
 Lapis angularis quis sit. 403. 2.
 Lætones animum quænam sint. 563. 2.
 Lætro in cruce conversus. 585. 2.
 Læus B. V. Maria. 52. 2.
 Læzan infirmus describitur. 259. 2.
 Lazarus quare suæ a morte resuscitatus. 364. 2.
 Legio quid sit. 273. 2.
 Lepra peccati quædam sit damnosa. 309. 1.
 Lepros erat apud Judæos anathema. 246. 1.
 Lex Moësa demonstrat Ecclesiam in omni capite. 22. 2.
 Lignum aque dulcoris S. Crucem significat. 214. 2.
 Liliorum agri similitudo explicatur. 402. 2.
 Lignum fumigans quid significet. 448. 1.
 Lucerna æternæ quid significet. 376. 1.
 Lucerna Christo parata quid sit. 424. 1.
 Lucerna sub mœdo quid significet. 440. 1.
 Lucerna æternæ quænam sit. 448. 1.
 Lucis proprietates describuntur. 479. 1.
 Lugubritas à Christo sanatus describitur. 307. 1.
 Lunatici quænam sint. 561. 2.
 Lumbi quare debeant esse præcincti. 423. 2.
 Lupi rapaces quænam sint. 451. 1.
 Lux mundi Christus erat. 328. 1. 430. 1.
 Lux mundi quomodo sine apostoli. 502. 1.
 Luxuria lectum adducit amarum. 608. 1.
 Luxuria quæ sit infamia. 609. 1.
 Luxuria remedia. 610. 1.
M.
 Magdalena conversio describitur. 290. 2.
 Magi pax stellæ natiuitatem Christi agnoscunt. 220. 2.
 Magistres quænam, & unde fuerint. 22. 2.
 Magorum adventus Judæorum accusatio. 22. 3.
 Magorum gaudium vultu stellæ. 26. 1.
 Magi signum stellæ secuti sunt propter signum. 27. 1.
 Magi adificati in Matre Jesu. 27. 1.

Magi adorabant Christum colunt latriæ. 27. 2.
 Magi quomodo reueri sint in patriam. 22. 2.
 Malos querit exempla malorum. 279. 1.
 Malum unde sit. 187. 1.
 Mandata divina servanda sunt. 28. 1.
 Manus arida quid significet. 184. 1.
 Manus Dei potens est & extensa. 126. 1.
 Manifesti terra quænam sint. 318. 1.
 Mare est mundus amarus. 191. 2.
 Maria Virgo in virgineo partu sola fuit. 8. 1.
 Maria Virgo parum antequam pangeret adoravit. ibidem.
 Maria Virgo quare cum Joseph desponsata fuit. 11. 2.
 Maria Virgo exemplum virginum. 13. 1.
 Maria Virgo plena fuit gratia. 18. 2.
 Maria Virgo quare benedicta inter mulieres. 19. 1. & seq.
 Mariz Virginis consensum sollicitus expetebat orbis. 67. 1. & seq.
 Maria Virgo quare visitaverit Silebeth. 69. 1.
 Maria Virgo cur benedicta vocata sit. 70. 2.
 Maria Virginitas anima quomodo Deum manificet. ibid.
 Maria Virgo non potuit carnaliter concupisci. 78. 2.
 Maria Virgo pondera ventris pregnantibus solita ignorabat. 79. 1.
 Maria Virgo Angelorum & Pastorum verba in corda confescebat. 79. 2.
 Maria Virgo quare Jesum attulerit ad templum. 80. 1.
 Maria obdormit paritorem, & quare. 80. 2.
 Maria Virgo æquo animo Prophetiam Simeonis audivit. 84. 2.
 Maria Virgo fugit in Ægyptum. 87. 1.
 Maria Virgo normam dat mulieribus, quomodo maritos honorent. 89. 1.
 Maria Virgo Christus magis ut Deum, quàm ut filium amabat. 95. 1.
 Maria Virgo, qualem honorem & cultum Filio detulit. 90. 2.
 Maria Virginitas intercessio quàm potens sit apud Filium. 92. 2.
 Maria Virgo in humilitate Discipula Filii. 92. 3.
 Maria Virginis duplex maternitas. 93. 2.
 Maria Virgo fuit sociæ Passionis Filii. 94. 1. 2.
 Maria Virgo quare steterit sub Cruce. 95. 1.
 Maria Virgo quare interfuerit nuptiis. 118. 1.
 Maria Virgo omnibus compatiatur. 219. 2.
 Martha à fluxu sanguinis à Christo curata. 219. 2.
 Meretricæ sunt prophana scientiæ. ibid.
 Misericordia Dei iustitia Dei est. 45. 1.
 Misericordia Dei misericordiam nostram respicit. ibidem.
 Misericordiam multo volunt retinendo peccati miseriam. 46. 1.
 Misericordia Dei effectus vult. ibid.
 Misericordia Dei etiam iusti prodigunt. 46. 2.

INDEX.

Miserecordia Dei super omnes. 48. 2.
Miserecordia Dei neminem excludit. 72. 1.
Miserecordia Dei quanta sit. 98. 1.
Miserecordie divinae vena non potest exhausta. 23. 6.
Miserecordia erga proximum utilis est. 285. 3.
Miserecordia Dei magna est. 413. 1.
Miseria humana magna est. 46. 1.
Miseria hominum describitur. 238. 1.
Miraculum aquae in vinum verum. 262. 2.
Miracula quae modò deficiant. 227. 2.
Mens hominum inlabilis est. 206. 2.
Moyses & David figura bonorum Pastorum. 15. 2.

Moyſis & Chriſti comparatio. 312. 2.
Mola aſinaria quid ſignificet. 478. 1.
Mortem peccatorum non vult Deus. 25. 1.
Mors Lazari mortem aſſue ſignificat. ibid.
Mortem cum & pro Chriſto omnibus bonis exoptatum eſt. 263. 2.
Mortis mediatio fruſtuoſa. 267. 2.
Mortem memoria quàm proſiciuſ ſit. 180. 2.
Mundi creatio valet bona. 22. 2.
Mulier quare facta ſit ex latere viri. 242. 1.

N.

Nativitas Chriſti non fuit duarum perſonarum. 7. 1.
Nativitas Chriſti myſterium ſuperat omnem intellectum. 7. 2.
Nativitas Chriſti cur Magi per ſtellam fuerint indicata. 20. 1.
Natalis Menſis convivium celebratur. 141. 1.
Natura eſt bona, melior eſt gratia. 227. 1.
Natura non generat gratiam. 193. 1.
Navicula Chriſti myſteria. 191. 2.
Navigatio quàm ſit periculofa. 218. 2.
Navigium vite noſtræ tranquillitas eſt. 218. 2.
Necceſſitas nulla in Deo eſt. 32. 1.
Negotatio Chriſti honorò quænam ſit. 355. 2.
Nequitia unde ſit dicta. 335. 2.
Noë quomodo Deo fuerit obediens. 222. 1.
Nomina Jeſu prærogativæ. 18. 2.
Nomina de Deo dicta nihil addunt, vel imponent. 32. 2.
Nomina Dei ſunt nomina diſpoſitionis. 34. 1.
Nomen Mariæ myſterio plenum eſt. 52. 1.
Nomina Jeſu impoſitio declaratur. 61. 2.
Nomina, quæ Deus habet, omnia ſanctitatem induunt. 72. 1.
Nomen Joannis à quo fuerit impoſitum. 107. 1.
Nomen Joannis myſterium plenum eſt. 107. 2.
Nomen indignos eſt Peccator. 118. 1.
Notitia Dei quàm ſit neceſſaria. 121. 2.
Noviſſimi quomodo ſint peccata. 398. 1.
Nox quænam ſit bona. 163. 1.

Nox à nocendo dictur. 304. 1.
Nox & peccatum comparantur. ibid.
Nox humana eſt vita. 311. 1.
Nubes quænam ſint. 217. 1.
Nuptiæ quare interfuerint B. V. Mariæ. 90. 1.
Nuptiæ quare & quomodo ſint inſtitutæ. 90. 2.
Nuptiæ unde ſint dictæ. 217. 2.
Nuptiæ Chriſti & Eccleſiæ. 407. 2.

O.

Obedientiæ præit cunctas virtutes. 71. 1.
Obedientiæ gratiam Dei meretur. 91. 1.
Obedientiæ præconiâ. 146. 1. & ſeq.
Obedientiâ Patriarcharum deſcribitur. 222. 1.
Obedientiâ carco ſato viſum reſtituit. 115. 2.
Oblivio malefacti an expediat. 221. 1.
Occulta vita privatio vanæ gloriæ. 177. 2.
Occulta vite exempla S. Scripturæ. 118. 2.
Officium Paſtoris circa oves. 15. 2.
Officium Paſtoris ſpiritualium. 102. 1.
Officium judicis quod ſit. 129. 2.
Olei prærogativæ deſcribuntur. 191. 1.
Olea ſignum pacis eſt. 192. 2.
Oleum ſanctum ſignificat. 198. 2.
Omnipotentia Dei fui, quod potius incantari & naſci. 34. 2.
Occidere quàm quinam ſit. 127. 2.
Opprobrium ſervituti in veteri teſtamento. 104. 2.
Operatio hominum quæplex ſit. 420. 1.
Ordo commens eſt in Nativitate Chriſti. 21. 1.
Oratio debet eſſe remotâ à turba. 163. 1.
Oratio vera eſt in ſpiritu. 172. 2.
Oratori ſigro quid ſupponendum ſit. 189. 1.
Oratio quomodo debeat eſſe continuata. 183. 2.
Orationis utilitas in tribulatione. 160. 1.
Oratio humilium multum valet. 184. 1.
Oratio quomodo incipienda. 409. 1.
Oratio inſericordiarum exercitatio. 409. 2.
Oratio Phariſæ deſcribitur. 110. 1.
Ordo humanus & divinus diverſus eſt. 227. 2.
Ordo animæ quid ſit. 187. 1.
Oculus dilectionis ſignum. 182. 2.
Oves appellantur ſequentes Chriſtū. 299. 2.
Ovis proprietas regniſſimum. 461. 1.
Oves Chriſti quænam ſint. 144. 1.
Ovis perſona quid ſignificet. 184. 2.

P.

Pater æternus Verbum explicat, & Mater omnis illud facit inſervire. 9. 1.
Pa-

INDEX.

Pater ecclesie Verbum ab æterno ostendit
non factum, sed genitum. 15. 1.
Patria nulla extranea est habitanti regionem
virtutis. 87. 2.
Pati pro Christo quàm sit gloriosum. 126. 1.
Patis filiorum quid sit. 189. 1.
Parabola quid sit. 329. 1.
Palmites cur purgandi sint. 492. 2.
Pastores cur vigilant pro Christo. 11. 1.
Pastores meruerunt premi venire in noti-
tiam incarnati Verbi. ibidem.
Pastores nato Christo claritas circumfulsit,
& quare. 11. 2.
Pastoris vita debet esse simplex circa oves.
ibidem.
Pastores per fidem Christum agnoverunt.
16. 1.
Paupertas stabuli in quo Christus est natus.
26. 2.
Pauperes quomodo relevandi. 385. 1.
Pax nec iustus in hac vita conceditur. 81. 2.
Pax inveniendi in Ierusalem & quomodo.
82. 2.
Pax quid & quod sit. 192. 1.
Pax Dei quàm bona sit. 352. 1.
Pax quod sit. 509. 1.
Peccatoribus quare parcat Deus. 35. 1.
Peccatorum incommoda quanta sint. 271. 2.
Reverere in ecelum quid sit. 380. 1.
Peccata in Spiritum sanctum quæ sint. 118. 1.
Peccatum varia nomina fortitur. 186. 1.
Peccatum subtilitas caret. 186. 2.
Peccati definitio. 188. 1.
Peccata quæ damna inferant. 188. 2.
Peccator quid sit. 190. 1.
Peccatum originale quid sit. 191. 1.
Peccata venialia difficile vitantur. 194. 1.
Peccata venialia non sunt contemnenda.
194. 2.
Peccatum veniale non tollit Dei amicitiam.
ibidem.
Peccata mortalia quare sic dicta sint. 195. 1.
Peccati initium superbia est. ibidem.
Perseverantia quàm sit necessaria. 112. 1.
Petitio nostra quare non semper à Deo ex-
audiat. 335. 1.
Petrus potens. 585. 2.
Pharisæi & Saducei quinquam fuerint. 116. 3.
Phantasma quid sit. 202. 2.
Pinguetudo mala. 272. 2.
Pinguetudo quod sit. 278. 1.
Piscina probatica quid sit. 296. 1.
Plebs perfecta quid sit. 103. 1.
Poenitentia quàm sit necessaria. 115. 1.
Potentia nulla est vera si sanctitate caret. 71. 2.
Populus Dei sæpe afflictus legitur. 72. 1.
Populus Dei quis sit. 103. 1. & seq.
Populus orationibus Sacerdotum adjuvet.
99. 1.
Potentia Dei in omnibus æqua. 256. 2.

Præsepium Christi quid significet. 16. 1.
Præcursor Christi tam propria quàm Paren-
tum sanctitatis conspicuus. 97. 1.
Præcursoris Nomen à celo impositum. 100.
1.
Præcursoris Nativitas quare tale gaudium
attulerit. ibid.
Præcursor quare magnus sit vocatus. 100. 2.
Prædicatores quibus virtutibus debeant
esse præditi. 117. 1.
Preces fidelium ad utilitatem exaudiuntur,
non semper ad votum. 22. 2.
Præva & aspera quinquam sint. 115. 2.
Preces quàm sint necessariæ. 243. 1.
Preces nostras quare Deus non semper ex-
audiat. 289. 2.
Prophetæ in fide recipiuntur corde non
lingua. 85. 1.
Prophetis quibus credendum sit. 137. 2.
Prophetæ omnes designant Christum. 138.
1.
Progenies viperarum quinquam sint. 469. 2.
Prudentia iustorum in quo consistat. 102. 2.
Prudentia carnis & spiritus in quo differant.
373. 1.
Pudor quinquam bonus. 104. 2.
Publicani quinquam sint. 120. 1.
Purgatio vitiorum quid sit. 160. 2.
Pulvis excussio quid significet. 105. 1.

Q.

Quies cum Christo quàm dulcis sit. 184. 1.
Quæstio Dei est fuga mortis. 317. 2.

R.

Radix sapientiæ est amare Deum. 343. 2.
Ratione agendum est in iudicio. 375. 2.
Rebellio carnis quanta sit. 193. 2.
Recessus à Deo periculosus. 162. 2.
Redire ad cor quid sit. 172. 2.
Regnum ecelorum quomodo vim patitur.
140. 1.
Regulus quid sit. 278. 1.
Regnum Dei multiplex est. 401. 2.
Regnum Dei quomodo à Judæis abarum.
sit. 404. 1.
Regnum ecelorum Ecclesia est. ibid.
Regnum ecelorum quid sit. 417. 2.
Regna de Saba sapientiam Salomonis ad-
miratur. 533. 1.
Regio longinquæ quinquam sit. 170. 2.
Reversio peccatoris describitur sub typo filii
prodigi. 176. 2.
XXX
Rem-

INDEX.

Reipublicam etiam improbi interdum bene regunt. 115. 1
 Reprobationis signum est nolle purgari. 161. 1
 Requies nulla est in hac vita. 161. 1
 Rex Regum Christus est. 167. 2
 Rosa in medio rotæ quid sit. 171. 2
 Ruina magna quam sit. 177. 2

S.

Sabbatum quomodo solvatur. 224. 2
 Sacerdotii veteris testamenti ordo. 228. 1
 Sacerdotii quomodo fungi oporteat. 228. 2
 Sagena missa in mare quid sit. 317. 1
 Salinfatum quid significet. 416. 1
 Saluatio ab Angelo facta mundum lætitia implevit. 166. 1
 Salutare Dei est Dei filius. 115. 2
 Sacrificium quid sit. 163. 1
 Samaritanus Custos interpretatur. E67. 1
 Sanctitas in Deo Deus est. 71. 2
 Sanctitas Parentum Præcursoris describitur. 27. 2

Sanctorum intercessio quam sit proticua. 288. 2

Sapientia Dei cognoscit omnia. 14. 1
 Sapiens nihil promittit incaute. 142. 1
 Sapientis est filere. 175. 2
 Sapientia quam sit utilis. 185. 1 & seq.
 Sapientia quomodo procuretur. 212. 1
 Scripturæ sacræ secreta mysteria non semper populo sunt pandenda. 92. 1
 Scripturæ sacræ auctoritas. 25. 2
 Scriptura sacræ auctoritate propria non est exponenda. 307. 2
 Scriptura sacræ quomodo sit legenda. 145. 1
 Scandalum quid sit. 348. 2
 Scientiæ naturales non quietant animum. 356. 1

Servus Dei quis sit. 82. 2

Servire Deo in sanctitate & iustitia quid sit. 112. 1

Securis ad radicem posita quid sit. 119. 2

Scandala quomodo vitanda sint. 202. 2

Serpentis similitudo ad Christum. 477. 1

Sedeceas bello captus. 565. 1

Similitudo à sapientibus adoratur. 27. 1

Simeon obediens interpretatur. 81. 2

Simeon gestando in ulnis Christum Ecclesiæ typum gessit. 82. 2

Simeon quare se in pace dimitti dicebat. ib.

Simeon quare Matrem Jesu allocutus sit, & non Joseph. 81. 2

Signa nulla sufficiunt ad fidem, quam Deus infundit. 14. 1

Simulatores à Deo puniti sunt. 141. 1

Silentii bonum describitur. 175. 1

Similitudo cordis quid sit. 337. 2

Similitudo Christiana optima. 444. 1

Sponsio supponit petitionem iustam & hactenac. 28. 2

Spiritus sanctus quomodo supervenerit in B. V. Mariam. 64. 1

Spiritus sancti obumbratio quomodo fit intelligenda. 167. 2

Sponsi & sponse similitudo declaratur. 458. 1

Sponsus sanguinem quosum sit. 477. 2

Stadium unde nomen habeat. 264. 2

Stola prima quid significet. 179. 2

Stella à stella monstratur. 10. 1

Stella quando Magis apparuerit. 11. 1

Stella Magis apparens erat à cæteris stellis nota discreta. 22. 2

Stella Magis apparens quare vocetur stella Ejus. Ibidem.

Stella Magorum quare in Jerusalem disparuerit. 25. 2

Superbia quantum noceat. 410. 1

Superbia describitur. 596. 1

Superbie comites quænam sint. 596. 2

Superbia servit, ut regnet. 597. 1

Superbia est initium peccati. 597. 2

Superbia quætriplex sit. Ibidem.

Surditas animæ quam perniciosa. 391. 1

Surdus quomodo à Christo sanatus sit. 293. 1

T.

Taciturnitas Zachariæ quid significet. 103. 2

Talenta quinque quid sint. 421. 2

Tectum animæ quid sit. 174. 2

Tectum est Caritas. 175. 1

Templi Salomonici ædificatio secunda. 28. 2

Templum Domini quomodo sit sanctum. 85. 2

Tempestas nomen habet à mutatione temporis. 223. 2

Temporales quænam sint. 241. 1

Templum Salomonis describitur. 475. 1

Tempus juvenutis tempus bene faciendi. 571. 2

Tenebræ & umbra mortis quid sint. 112. 2

Tentatio Christi in deserto describitur. 177. 1

Tentationes quomodo vincendæ sint. 178. 1 & seq.

Tentatio quid sit. 235. 2

Tentari nos finit Deus, ut ipse glorificetur. Ibidem.

Tenacitas criminisum divitem facit. 362. 1

Tenebræ exteriores quænam sint. 408. 1

Testamentum sanctum quid sit. 117. 1

Testimonium Joannis de Christo. 131. 2

Testamenti veteris vñtiones. 184. 1

Tergis Christi cur aspiciere debeamus. 681. 2

Tibicines olim in funeribus adhibebantur. 25. 7

Timor Pastorum versus in gaudium nato Christo. Ibidem.

Timor divini iudicii somnum abigit. 174. 1

INDEX.

Timor Dei malum cavet.	206. 1	Via veritatis tenenda est.	299. 2
Timor sanctus inicit sapientiam.	338. 1.	Via iniquitatis quænam sit.	33. 1.
Timor pellendus, qui deviat à via salutis.	464. 2	Via hominum, & via Dei quænam sint.	316. 1
Timor Dei donum est Spiritus sancti.	515. 1	Via est hominum via.	428. 2
Thesaurus absconditus quid sit.	372. 1	Via similitudo ad Christum.	489. 1.
Tomas coepistolos animat ad mortem.	263. 1	Vidæ non debent recedere à tempore; & quare.	84. 2
Tonitrus de throno Dei procedens.	36. 2	Vigilia corporis exercitatio mentis.	170. 2
Tobias quomodo cecitatem suam doleat.	309. 1	Vigilie prerogative.	117. 1. & seq.
Tolerantia miseris nobis necessaria.	167. 2	Vigilium exempla.	172. 1. & seq.
Torcularia quid significant.	402. 1.	Vini defectus quid significet.	91. 1. Item 219. 1
Traditiones Dei traditionibus hominum præferendæ.	548. 2	Vinea unde sit dicta.	401. 1
Transfiguratio Christi describitur.	187. 2	Vinea locata agricolis quid significet.	ibid.
Tribulatio iustos perficit.	38. 2	Vindicta divina quàm sit severa.	406. 1
Triumphus maximus seipsum vincere.	191. 2	Vitis similitudo ad Christum.	491. 1
Transitus Christi quid significet.	310. 1	Vitulus saginatus quid significet.	580. 1
Turba à turbando dicitur.	236. 1	Vite & mortis confectus.	254. 1
Turris à quo dicitur.	394. 1	Vita hominis ars nautica est.	332. 1
Turris in vinea quid significet.	402. 1	Virga directionis Christi quid sit.	54. 1
Turris ad prospectandum edificatur.	179. 1	Virgini Deo sacræ quid conveniat.	54. 2
		Virgo Mater habuit subditum.	89. 2
		versitas divinitatis.	89. 2
		virginis que tanta dignitas.	89. 2
		Virtus promptitudo quid sit.	194. 1
		Virtus multa adversa patitur.	229. 1
		Virtutum & vitiorum extrema periculosa.	256. 1
		Visionibus non semper credendum est.	251. 1
		Visitatio B. V. Maræ magna in se continet mysteria.	69. 2
		Umbra mortis quid sit.	113. 1
		Unio triplex in instanti incarnationis Christi.	4. 2.
		Unitatis prerogative.	298. 1
		Voluntate bona carere ad impietatem accedit.	14. 2
		Voluntas Dei efficacissima.	34. 2
		Voluntas Dei impercussibilis.	35. 1
		Voluntas Dei est, ut omnes salvi fiant.	ib.
		Voluntas Dei semper est effectiva.	226. 1
		Volatiliis Cœli similitudo explicatur.	445. 1
		Vocati ad divinam obtemperandi est.	266. 2
		Vox cordis quàm valida sit coram Deo.	307. 1

V.

Væ in S. Scriptura quibus fuerit comminatum.	56. 1. & seq.
Venus quid sit.	205. 1
Verbi incarnati elogia.	1. 1. & seq.
Verbum divinum qualiter & ubi incarnatum fuerit.	3. 1. & seq.
Verbum divinum in incarnatione erant simul artifex & artificium.	1. 1.
Verbi incarnati prima apparitio.	17. 2
Verbi pivi filio describitur.	61. 1
Verba divina quomodo in corde conferre debeamus.	80. 1
Verbum Dei quàm potens sit.	34. 3
Verbum Dei faciendum, non solum audiendum.	504. 1.
Verbum contra Spiritum sanctum quid sit.	515. 2
Verbum otiosum quid sit.	515. 1
Veritas mente non oculis videtur.	82. 2
Veritas ostendit de prope, quod de longè videri non poterat.	190. 1
Veritatis prerogative.	540. 1
Vestitus Christianus qualis esse debeat.	114. 2.
Vestes pretiosæ quibus liceant.	137. 1
Vestimentum Christi caro ab ipso suscepta est.	2811.
Vestis nuptialis quid significet.	407. 2
Vestimenta veterum describuntur.	447. 1
Vias Domini parare quid sit.	112. 2

Z.

Zacharias Sacerdos iustus ex Nomine & officio.	97. 1
Zacharias Angelus apparuit.	99. 2
Zacharias quare timuerit visum Angelo.	ib.
Zacharias in templo punitus. & quare.	104. 1. Item 464. 1.
Zacharus gentilis erat.	118. 2
Zelus non omnis est bonus.	218. 1.
Zelus legis qualis esse debeat.	549. 1
Zizania quinam sint.	346. 2

FINIS
Primæ Partis.

1. The first part of the report is a general introduction to the subject of the study. It discusses the importance of the problem and the objectives of the research. It also mentions the scope of the study and the methods used to collect and analyze the data.

2. The second part of the report is a detailed description of the data collected. It includes a table showing the results of the experiments and a discussion of the factors that may have influenced the results. The data is presented in a clear and concise manner, making it easy to understand.

3. The third part of the report is a discussion of the results. It compares the results of the experiments with the results of previous studies and discusses the implications of the findings. It also mentions the limitations of the study and suggests areas for further research.

4. The fourth part of the report is a conclusion. It summarizes the main findings of the study and states the author's conclusions. It also mentions the significance of the results and the contribution of the study to the field of research.

21 MAY 1951

